LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

(ՆՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՆՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

2 AOUT 1932

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1946

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԽՕՍՔ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի տեղի ունեցաւ Գերմանիոյ Ռայխսթակի ընտրութիւնը, տենդագին պայմաններու մէջ: Եթէ զինուորական նախարարութեան սպառնական կեցուածքը գոյութիւն չունենար, անշուշտ ծայրայեղ խռովութիւններ տեղի պիտի ունենային: Այդ բռնութիւնը եթէ մասամբ մը կը զսպէր հիթլերեաններն ու համայնավարները, որ բուռն արտայայտութիւններ չունեցան, միւս կողմէ, փարչական եղանակով կը ջլատէր Գերմանիոյ դեմոկրասին եւ զայն կը զրկէր ազատ ու լայն միջոցներէն՝ ընտրական պայքարը տանելու:

Տասը օր առաջ տեղի ունեցած պետական հարուածը գուռ կը բանար քաղաքացիական կռուի մը: Սակայն ընկերվարականները բաւականացան կրաւորական ընդդիմութեամբ մը եւ նախընտրեցին վճռական կռիւ մղել Յուլիս 31ի ընտրութիւններու ընթացքին: Կարգապահութեան եւ պետական խոհեմութեան քաղաքականութիւնը սաւջնորդ սկզբունքը կը հանդիսանար Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութեան, որ Վայմարի սահմանադրութենէն ի վեր պատասխանատու դերի մէջ եղած էր հանդէպ պետութեան: Ընկերվարականները ամէն բան հեղեղին տալու եւ փոքրամասնութեան մը հողերանութեամբ (ինչպէս են համայնավարները) քաղաքացիական բուռն կռուի մը նետուելու մաքին հետ չհաշտուեցան:

Գերման Սօսիալ — Դեմոկրատիան անշուշտ չէր սպասեր որ յաղթական դուրս պիտի գայ այս ընտրական պայքարէն: Բայց կը յուսար հաւասարակշռութիւնը պահպանել, եւ ժողովրդական կամքի ուժով՝ խնայել Գերմանիոյ յետաշրջական տակնուվրայութիւն մը:

Ընտրութիւններու արդիւնքը կը տեսնէք մեր վերջին լուրերուն մէջ: Թէեւ լրիւ չեն այդ թիւերը, բայց ինչ որ վերջնականապէս արձանագրուած է, արդէն լրիւ պատկերը կուտայ պայքարող կուսակցութիւններուն: Հիթլերեանները 13 միլիոն 441 հազար քուէ՝ 229 պատգամաւոր: Ընկերվարականները 7 միլիոն 752 հազար քուէ՝ 132 պատգամաւոր: Համայնավարները 5 միլիոն 22 հազար քուէ՝ 88 պատգամաւոր: Կեդրոն 4 միլիոն 534 հազար քուէ՝ 76 պատգամաւոր: Համազերմանները 2 միլիոն 143 հազար քուէ՝ 36 պատգամաւոր: Մնացած խմբակները մէկ կողմ թողունք եւ տեսնենք թէ այս գլխաւոր հոսանքները ուժերու ի՛նչ դասաւորութիւն կը ներկայացնեն:

Այս թիւերէն կը հետեւի որ հիթլերեանները, համազերմաններն ու իրենց հետ քալող փոքրիկ խմբակները միասին առած՝ մեծամասնութիւն չեն կրնար կազմել Ռայխսթակի մէջ: Միւս կողմէ, ընկերվարականները, կեդրոնը եւ իրենց համախոհ փոքրիկ խմբակները միասին առած՝ նոյնպէս մեծամասնութիւն չեն կազմեր, առանց համայնավար հոսանքի:

Ուրեմն, Ռայխսթակը, թեթեւ փոփոխութիւններով՝ նախկին դրութեամբ կը ներկայանայ: Ինչ որ կը նշանակէ թէ գերման ժողովուրդը իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցուցած չէ:

Նախագահի եւ Փրուսիոյ ընտրութիւններէն յետոյ, ահա, Ռայխսթակի ընդհանուր ընտրութիւններու ընթացքին գերման ժողովուրդի կամքը՝ թէեւ որոշ չափով ու աստիճանաբար կը թեքուի դէպ ի ազգայնական – յետադիմական Գերմանիան, սակայն գլխաւոր ուժերու փոխ – յարաբերութիւնները կը մնան հաւասարակշռուած: Փոքրիկ խմբակցութիւնները կը միանան ի հաշիւ մեծ խմբակցութիւններու, որոնք երեք հիմնական քաղաքական ճակատներ կը ստեղծեն Գերմանիոյ պետական կեանքին մէջ, — Հիթլերեաններ, Ընկերվարականներ (համայնավարները միասին հաշուած) եւ Կեդրոնը:

Այս դասաւորութեան մէջ, թէեւ ազգայնական եւ ընկերվարական երկու խոշոր հոսանքներ են որ Գերմանիան կը ճեղքեն երկու հաւասար մասերու, սակայն պետութեան ղեկը մէկին կամ միւսին յանձնելու համար՝ վճռական դեր ունին համայնավարները եւ կեդրոնը:

Համայնավարները, որդեգրելով անհաշտ ընդդիմադիրի դիրքը յիշեալ երկու մեծ հոսանքներուն հանդէպ, ինքզինքնին դուրս կը ձգեն պետութեան ղեկավարութենէն եւ կը դառնան բացասական ուժ մը: Ու այդ բացասական դիրքը, տարիներով փորեց դեմոկրասիի ոտքին տակի հողը, զօրացնելով ազգայնական շարժումը:

Այս պայմաններուն մէջ, կեդրոնի կուսակցութիւնն է որ վճռական դեր մը կրնայ կատարել՝ օրինաւոր կառավարութեան մը յենարան դառնալով: Եթէ կեդրոնի եւ հիթլերեաններու միջեւ համաձայնութիւն մը չգոյանայ, Գերմանիա ստիպուած պիտի ըլլայ հանդուրժել միջանկեալ կառավարութեան մը, որ Ռայխսթակի մէջ պատահական մեծամասնութեամբ մը պիտի գոհանայ եւ դուրսը պիտի յենու զինուորական նախարարութեան ուժին վրայ:

Կը թուի թէ Ֆոն Շլայխէրը, զինուորական նախարարը իր նպատակին հասած է՝ Գերմանիոյ տալով Ռայխսթակ մը, որ զօրաւոր մեծամասնութիւն չունենայ, բայց արդիլէ հակասահմանադրական շարժում մը: Դրութեան տէրն այժմ զինուորական նախարարութիւնն է, որ պիտի օգտուի ազգայնականներէն այն չափով, որչափով պէտք է զսպել ընկերվարականներու, համայնավարներու եւ կեդրոնի ախորժակները: Միւս կողմէ, այս վերջիններու հաւաքական ուժը պիտի հակադրէ հիթլերեաններուն՝ յանուն Ռայխսթակի հաւասարակշռութեան պահպանման եւ պիտի զսպէ ազգայնականները, որպէս զի անոնք չհամարձակին զիմելու պետական հարուածի մը:

«Գերմանիան ամէն բանէ վեր», ու Ֆոն Շլայխէր անոր թիկունքը: Այս կացութիւնը, առ այժմ, քաղաքացիական պատերազմի մը հաւանականութիւնն անկարելի կը դարձնէ:

Եթէ նոր եւ անակնկալ շարժում մը չգայ փոխելու Գերմանիոյ քաղաքական ընթացքը, Ֆոն Շլայխէր, հաւասարակշռութեան սլաքը իր ձեռքը բռնած՝ չորս տարի պիտի կառավարէ երկիրը: Այդ ժամանակաշրջանի ընթացքին քաղաքական կուսակցութիւնները պիտի մտնեն իրենց բնականոն հունին մէջ:

Բայց եթէ հիթլերեան հեղեղը իր ետեւէն քաշէ մնացած յետադիմական տարրերը եւ երկիրը ձգէ տիկտատուրայի մէջ, կամ երթայ կայսրութեան վերականգնումին, գերման դեմոկրասիի համբերութեան վերջին կաթիլն ալ կը հատնի:

Բայց, եթէ դէպքերը դահավէժ ընթանան, ու բանուորութիւնը տեսնէ թէ իր քաղաքական ազատութեան վերջին պատուարն ալ կը փլի, պիտի դիմէ՞ զէնքի, թէ պիտի համակերպի:

Կը թուի թէ երկու կողմերն ալ քաղաքացիական կռուէն կը վախնան եւ կը զգուշանան:

Կ. Ս.

Թուրք թերթի մը ցնորքը

— :-: —

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԴԱՒԷ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԷՄ

Թրքական «Վագըթ» թերթը հետեւեալ «զգայացունց»... տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Դաշնակցութեան գործունէութեան մասին:

Տաղնապի եւ նեղութեան այս օրերուն, հաճելի ժամանց մըն է անոր ընթերցումը...

Սուրիոյ մեր թղթակցէն առած մեր մէկ նամակին համաձայն, վերջերս Փարիզ գտնուող հայ դաշնակցական կազմակերպութեան կողմէ այդ տեղի Հայերուն խիստ գաղտնի նամակ մը ղրկուած է: 1932 Մայիս 27 թուով ղրկուած այս նամակը խիստ ուշագրաւ տեղեկութիւններ կը պարունակէ Ֆրանսայի, Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ գտնուած Թուրքերու թշնամի Հայոց գործունէութեան մասին: Մեր թղթակցին ձեռք բերած տեղեկութեանց համաձայն խնդրոյ առարկայ նամակին պարունակութիւնը սա է.—

Մայիս 26ին Փարիզ, Ավընիւ Կօպլէն գումարում մը ունենալով, կարդացինք Պոլսէն եկած նամակը, որուն մէջ բսուած է թէ Յունիս 20ին Տէր Զօրի կողմը քիւրտ Խալայիլ աղայի ազարակը Թուրքիայէն 3 հոգի պիտի գան: Անոնց անուններն են Մարտինցի Խըբահիմ, Մարտինցի Ճէմալ եւ Ուրֆացի Ճէվտէթ: Անոնք մեր հերոսներուն հետ ազարակին մէջ տեսնուելէ յետոյ, սահմանագլուխը անցնելու օրը պիտի որոշեն եւ պիտի մեկնին: Ներփակեալ կը ղրկենք այդ 3 հոգիներու լուսանկարները:

Անոնք ձեզի ծանօթ են: Իրենց ձեռքը գտնուած գիրերը ադէկ մը քննեցէք: Յունիս 20ին երկու հոգիէ բաղկացեալ մարմին մը թող այդ ազարակը գտնուի եւ անոնց հետ տեսնուի: Ռումանիայէն ալ Թուրքիա անցնելու կ'աշխատուի: Այդտեղ գտնուող հերոսները վարելու համար Հարաչօն Արթին Գարազաշեան անգլիական անցագրով Յունիս 5ին Ռումանիա պիտի մեկնի: Շատ ուշադրութիւն ըրէք որ Թուրքերը ոչ մէկ բանէ տեղեկութիւն ստանան: 5 Մայիս 1932ին անգլիական դեսպանատունէն եւ դիւանագիտական դիւանի դեր տնօրէնէն մեր առած հրահանգին պատասխանելով, Մայիս 26ին կէս օրէն յետոյ ժամը 3ին Աւետիս Ահարոնեան եւ Լեւոն Թադէոսեան անգլիական դեսպանատունը երթալով մէկ քառորդ ժամ դեր տնօրէնը սպասած առնեն, տեսնուած են դեսպանին հետ որ բսած է իրենց.— «Դուք մեր փոքր զինակիցներն էք: Եւրոպական դիւանագիտութիւնը ձեզի մեծապէս վնասեց, դուք զրկուեցաք ձեր թափած արիւններուն փոխարէնը ստանալու, Աստուծով անկէ վերջ կը հասնիք ձեր փափաքին»:

Յետոյ դեր տնօրէնը գալով հարցուցած է թէ Սուրիոյ եւ Միջագետքի մէջ հերոսներ ունի՞ք եւ Քիւրտերով որքան կը հետաքրքրուիք: Պատասխանեցինք որ Սուրիոյ մէջ 30 լրտես եւ քաջ հերոսներ եւ Ռումանիոյ մէջ 22 հերոս ունինք, նոյն իսկ Սուրիոյ մէջ գտնուող հերոսներու թիւը 200ի պիտի կրնանք բարձրացնել: 1928ին քիւրտ Հօյպունեններու հետ կնքուած համերաշխութեան մասին ալ խօսուած եւ բսուած է որ այդ համաձայնութեան համաձայն կը շարժինք:

Ահարոնեան խօսած է նաեւ կայսրութեան կուսակից Թուրքերու հետ գոյութիւն ունեցող համաձայնութեան եւ Սուրիոյ Քիւրտերուն զէնք եւ դրամ չունենալու մասին: Ի վերջոյ Ահարոնեան եւ Լեւոն Թադէոսեան բսած են թէ Դաշնակցականներու հիմնական բուն նպատակը, Թուրքիոյ մէջ յեղափոխութիւն յառաջ բերելու համար Թուրքիա հերոսներ մտցնել եւ քէմալական պետը եւ ըէժիմը մէջտեղէն վերցնել է:

Ասոր վրայ անգլիական դեսպանը, Թուրքիա հերոսներ մտցնելու համար 2000 անգլիական ոսկի տալ խոստացած է եւ այդ հերոսներու մէջ եթէ քաջ անգլիերէն գիտցողներ ըլլան, անոնց անգլիական անցագիրներ տալ խոստացած է:

Յիշեալ դեր տնօրէնը բսած է որ արտաքին գործոց նախարարութիւնը հրահանգ պիտի տայ Բարձր Քոմիսէրութեան, որ թէ զէնքի եւ ռազմամթերքի եւ թէ անցագրի գործողութեան համար ամէն դիւրութիւն ընծայուի:

Արապեան եւ ընկերները եկան: Արապեան քիչ մը տկար ըլլալով, 8 օր հոս մնալէ յետոյ Ռումանիա պիտի երթայ: Դեսպանէն դրամ առնելէ յետոյ 1000 ոսկին ձեզի եւ մաս մըն ալ Ռումանիա պիտի ղրկենք:

Մանուկ Տէր Գրիգորեան եւ Գառնիկ Նազաշեան Մայիս 22ին Դաշնակցական ակումբը քննելու եւ Սուրթանականներու հետ տեսնուելու համար Եգիպտոս գացին: Արդիւնքը ձեզի կ'իմացնենք: Պոլսէն մեր առած տեղեկութիւնը այսօր Եգիպտոս իմացուցինք: Այս անգամ շատ ուշադրութեամբ շարժեցէք: Աստուծով կը յաջողինք:

(Կնիք Վարչական Խորհրդոյ)

ԱՀԱԲԵԿՉԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐ? ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

— :-: —

Աթէնքի մէջ զրոյց կը շրջի թէ ժողովրդական կուսակցութեան կողմէ կը կազմուին քաղաքական միութիւններ որոնք յարմարագոյն պատեհութեամբ ահաբեկչական ցոյցեր պիտի կազմակերպեն, որպէս զի օգնեն ժողովրդականներու իշխանութեան գլուխ անցնելուն: Կ'աւելցուի նաեւ, թէ ժողովրդականները իրենց այս նպատակին մէջ յաջողելու համար փանկալօսեաններու գործակցութիւնը խնդրած են:

Պատկան իշխանութիւնները շեշտած են թէ ինչպէս երկար ժամանակէ ի վեր նման շարժումներ գոյութիւն ունին ժողովրդական կուսակցութեան շրջանակներուն մէջ: Այս պարագան արդէն անոնց կողմէ իսկ գաղտնի չէր պահուեր: Շեշտած են թէ քաղաքական նման միութիւններու կազմութեան գաղափարը յղացած է Աթէնքի քաղաքապետ Պ. Մէրքուրիս, բարեկամական շրջանակի մը մէջ խօսած մէկ ճառին ընթացքին:

Կը յիշուի նոյնպէս, թէ այն ատեն կարգ մը ժողովրդականներ իրենց դժգոհութիւնը յայտնած էին Պ. Մէրքուրիսի հանդէպ: Երեսփոխան Պ. Բալիս ճիշդ այդ պատճառով խնդրած էր Պ. Ցալտարիսէն որպէս զի Պ. Մէրքուրիսը հանրութեան առջեւ դատապարտէ:

Հետեւաբար, Պ. Ցալտարիս տարակարծութիւնները հարթելով, միութիւնները կազմելու գործը յանձնեց ոչ թէ Պ. Մէրքուրիսի այլ յանձնախումբի մը, որուն կ'անդամակցին Պ. Պ. Բալիս եւ Սթրաթոս եւս: Եւ այդ օրէն ի վեր այս միութիւններուն կազմութիւնը մեծ թափով առաջ կը տարուի:

Համայնավար ցոյցեր

Սաքքոյի եւ Վանցէթթիի մահապատժէն ի վեր համայնավարները սովորութիւն ըրած են ամէն օգոստոս 1ին ցոյցեր կատարել: Այս տարի Ֆրանսայի մէջ այս ցոյցերը կատարուեցան առանց խանգարառութեան:

Համայնավար ցոյցեր Աւստրիոյ մէջ

Վիեննայի ոստիկանութիւնը լուր առեր էր թէ համայնավարները որոշած են ցոյց կատարել հունգարական դեսպանատան առջեւ, բողոքելու համար երկու բոլշեւիկներու գլխատման դէմ եւ ճախազգուշական միջոցներու դիմած էր:

Համայնավարները սակայն փորձեցին ամէն գնով կատարել ծրագրուած ցոյցը: Բազմաթիւ ցուցարարներ ձերբակալուեցան:

Ատկից զատ, այսօրուան համար Վիեննայի համայնավարները զանազան ցոյցեր ծրագրած էին, համաձայն Մոսկուայի հրահանգին:

Այս ցոյցերն ալ արգիլուեցան:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հիթլերեան յաղթանակ մը

Կը յիշուի թէ մէկ քանի շաբաթներ առաջ, երբ ամբողջ քաղաքական աշխարհը հետաքրքրութեամբ կը սպասէր Գերմանիոյ ընտրութիւններուն, Հիթլերի աեղեկալները կը սպառնային յուլիս 31ի գիշերը քալել Պերլինի վրայ եւ բռնութեամբ ձեռք անցնել կառավարութեան ղեկը, ինչ ալ ըլլային ընտրութեան արդիւնքները:

Արդ, ընտրութիւնները գրեթէ աւարտեցան, անոնց առաջին արդիւնքը յայտնի է. իսկ առ այժմ, բոլոր կուսակցութեանց մէջ ամէնէն հանդարտն ըլլալ կը թուին հիթլերեանները: Պերլինի վրայ քալելու որ եւ է նշան չկայ: Իսկ կիրակիի քուէարկութեան առաջին արդիւնքը առ այժմ ենթադրել կուտայ թէ ֆոն Փափէնն է որ կ'ամրացնէ իր դիրքը շնորհիւ այն կացութեան որ զինքը գործի գլուխ բերաւ եւ որ հաւանաբար պիտի շարունակուի ընտրութիւններէն յետոյ:

Համաձայն ուրեմն յունիս 6ի հրամանագրին, կիրակի օր, գերման ժողովուրդը կատարեց երեսփոխանական ընտրութիւնները:

Մօտ 30 կուսակցութիւններու թեկնածուները կը ներկայանային 44 միլիոն ընտրող այրերու եւ կիներու: Կը կարծուի թէ ընտրութեանց մասնակցած են սակայն ընդամէնը 36 միլիոն հոգի: Երեսփ. ժողովի անդամներու թիւը կախում ունի քուէարկողներու թիւէն, քանի որ ամէն մէկ 60,000 կուտայ մէկ երեսփոխան: 1930 սեպտեմբերին ընտրուած Ռայխսթակը 577 երեսփոխան կը համրէր:

Յարդ, յայտնի է միայն 36,112,000 քուէներու արդիւնքը, որմէ կ'ենթադրուի թէ ծայրայեղ աջակողմեանները չպիտի կրնան մեծամասնութիւն ապահովել, ինչպէս կը յուսային: Հիթլերեանները իրենց ստացած քուէներով ամէնէն ուժեղ կուսակցութիւնը դառնալով հանդերձ, նոյն իսկ Հուկէնպէրկի եւ աջակողմեան ուրիշ փոքր կուսակցութեանց դաշնակցութեամբ, չպիտի կրնան բացարձակ մեծամասնութիւն ապահովել խորհրդարանին մէջ:

Մինչեւ կէս գիշեր ստուգուած քուէարկութեանց արդիւնքը կ'երեւի հետեւեալ տախտակին վրայ, նկատի ունենալով 36 միլիոն քուէարկուներ:

Կուսակցութիւնները ստացած են. Հիթլերեաններ՝ 13,441,000 քուէ, Ընկերվարականներ՝ 7,752,000 Համայնավարներ՝ 5,223,000, Կեդրոն՝ 4,534,000, Համազերմաններ՝ 2,143,000, Պավիերայի Կաթոլիկներ՝ 1,018,000, Ժողովրդականներ՝ 429,000, Ընկ. Քրիստոնեաներ՝ 356,000, Ռամկավարներ՝ 372,000:

Իսկ ստացուած քուէներուն համեմատ, Հիթլերեանները կուտան 229 երեսփոխան, Ընկերվարականները 132, Համայնավարները 88, Կեդրոնը՝ 76, Համազերմանները՝ 36, Կաթոլիկները՝ 19, եւայլն:

Ասոնցմէ զատ կան մէկ քանի փոքր խմբակցութիւններ, որոնք պահած են 2—3ական աթոռ:

Թուանշաններու բաղդատութիւնը ցոյց կուտայ նաեւ փոքր խմբակցութեանց քայքայումը եւ համայնավարներու ուժեղացումը:

Իսկ ընդհանուր առմամբ, պէտք է եզրակացնել թէ խորհրդարանական կացութիւնը որ եւ է փոփոխութիւն չի կրեր, քանի որ նախկինին թէ նորին մէջ, խորհրդարանը չպիտի ունենայ ուժեղ եւ միակտուր մեծամասնութիւն: Եւ հետեւաբար, եթէ դէպքերը չդահավիժեն, Փափէն — Շլայխէր պիտի շարունակեն իրենց տիրակալութիւնը:

ԱՐԻՒՆԱՀԵՂ ԴԷՊՔԵՐ

Ընտրութիւնները կատարուեցան հանդարտութեամբ: Սակայն ընտրութեանց նախորդ օրը, Գերմանիոյ զանազան վայրերուն մէջ, բուռն եւ արիւնահեղ բախումներ տեղի ունեցան քաղաքական հակառակորդներու միջեւ: Այս կռիւներու ընթացքին, սպաննուած են 130, վիրաւորուած 2000 հոգի: Ձերբակալուած են բազմաթիւ ուրիշներ:

Իտալական եղոյթ մը Ազգերու Դաշնակցութեան դէմ

Զինաթափութեան ժողովին իտալական պատուիրակը զօրավար Պալպօ որ Պէնէշի բանաձեւին քուէարկութեան ընթացքին ձեռնպահ մնաց, Մուսոլինիի թերթին «Փօփօլօ տ'Իտալիա»յի մէջ իր դժգոհութիւնը յայտնելով ընդդէմ Ազգերու Դաշնակցութեան, կը յայտնէ թէ Իտալիա չպիտի վարանի քաշուիլ անկից, եթէ շարունակուին ցարդ հոն կիրարկուած եղանակները:

— Թէ ի՞նչ է Ժընեւի մեքենան, կը գրէ Իտալիոյ օդանաւային նախարարը ամէն մարդ գիտէ այսօր: Ազգերու Դաշնակցութեան որոշումները՝ ինչ ալ ըլլան, կը կրեն Ֆրանսա – Անգլիա – Ամերիկա խմբակին գործարանին յատկանիշը:

«Բաժնեթուղթերու մեծ մասը այս երեք ազգերուն ձեռքն է: Ուղղակի թէ անուղղակի կերպով, այս երեք ազգերու տրամադրութեան տակ են ժողովին պատուիրակներուն երկու երրորդը: Անոնց շահերուն դէմ որ եւ է ճիգ ի զուր է: Զինաթափութեան ժողովը փաստեց ատիկա: Դիւանը կազմուած էր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մարդերով: Չկար Իտալացի մը, Գերման մը, կամ Ռուս մը: Իշխող պետութիւնները խմբակ կազմեր էին: Անոնց տեսակէտի երեւութական տարբերութիւններն իսկ, առաջուց կը կարգադրուէին արդէն պատրաստուած համաձայնութեամբ»:

Իտալիոյ նախարարին յօդուածը կը շարունակուի այս ոճով Իտալիոյ զինաթափութեան կամքը հակադրելով Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի սպառազինման կամքին դէմ:

— Այս երեք պետութիւնները սակայն, յարձակում մը գործեցին օդանաւորդութեան դէմ. բայց օդանաւորդութիւնը աղքատներուն զէնքն է, երիտասարդներուն զէնքը. այսինքն Իտալիոյ զէնքը: Առաջարկուած բանաձեւերը կը նշանակէին իտալական օդանաւորդութեան մահը»:

Յօդուածը կը վերջանայ Ազգերու Դաշնակցութեան ուղղուած ազդարարութեամբ մը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԵԱՆՔԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

ԲԱԳՈՒՈՒՄ ՏԱՍՆԵԱԿ ՏԱՐԻՆԵՐ ԱՇԽԱՏԱԾ ՈՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ԱՆՑԱԾ ՄԻ ԲԱՆՒՈՐԻ ՊԱՏՄԱԾԸ

Մարդկային բռնատիրութեան պատմութեան մէջ աննախընթաց հալածանքի, ճնշման, կեղեքման եւ ֆիզիքապէս ոչնչացման ենթակայ բանւորական եւ գիւղացիական զանգւածները՝ սովկումներով լի դառն վիճակով, դատապարտուած են. քարշ տալու ստրկական գոյութիւն — բոլշեւիկեան մենատիրութեան բէժիմի տակ:

Բոլոր գործարանների եւ նաւթահանքերի բանւորների եւ ծառայողների վրայ, գիշերով թէ ցերեկով անընդհատ հսկում են կարմիր բանակայինները, որոնք ուժեղ հսկողութեան տակ են առել նաեւ Կասպից ծովի եզերքը, կարբիտի գործարանից, որը գտնւում է Զիխում, մինչեւ Բիբի-Հէյբաթի Շիխովի սարը, խիտ շարքերով...: Կարմիր բանակայիններին խստագոյնս արգիլուած է որ եւ է խօսակցութիւն ունենալ բանւորների հետ:

Բանւորները պարտաւոր են գործարանային վարչութիւնից ունենալ գրաւոր թոյլտուութիւն լուսանկարով, եւ մի գործարանից միւսը գնալու համար, գործարանային վարչութիւնից պէտք է յատուկ թոյլտուութիւն ստանան:

Բոլոր գործարանների բանւորներին տրւում է շաբթւայ մէջ առանձին օր; գործարանից դուրս գալու համար, կատարեալ բանտ է գործարանը բանւորների համար: Այդ խստութիւնը նրա համար է, որպէս զի տարբեր գործարանների բանւորները չհամախմբւեն եւ առհասարակ իրար հետ հնարաւորութիւն չունենան շփւելու:

Բանւորներն էլ են քաղաքական տեսակէտից անվստահելի համարւում, որոնց տրամադրութիւնները դէպի տիրող քաղաքականութիւնը անհանդուրժելի եւ թշնամական են: Նոյն իսկ կուսակցականների 100ի 80ի տրամադրութիւնները նոյնպէս բացասական են եւ անհաշտ, եւ յաճախ է պատահում, որ իրենց կուսակցական տոմսերը, ցասումով լի, շպրտում են իրենց ղեկավարների երեսներին ու դառնօրէն յայտարարում, որ 15 տարի է ինչ մեզ կերակրում էք դատարկ խոստումներով, միշտ էլ խոստանում էք՝ ստեղծել, բարւոք կեանք: Նման կուսակցականներին ենթարկում են նախազգուշացման ու աքսորում, որ եթէ կրկնելու լինեն նման դէպք, նոքա կը յայտարարւեն որպէս հակայեղափոխականներ...

Այդպիսի կուսակցականներ են՝ Աւագով, Գուրենկով, Պախոմով, Ցարութիւնեան, Կուշնարեւ, Խարկով եւայլն., որոնք աշխատում են «Հոկտեմբերեան Յեղափոխութիւն» անուն գործարանում:

Բանւորների պարենաւորումը

Ողջ Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութիւնը բաժանւած է պարենաւորման գօտիների. իւրաքանչիւր գօտին պարենաւորւում է՝ տարբեր սննդային նորմաներով, որոնք որոշւում են պարենաւորման կենտրոնից ըստ շրջանների արժէքաւորման եւ տնտեսական հնարաւորութիւնների: Բաքուն իր նաւթարդիւնաբերական շրջաններով, շնորհիւ իր արժէքաւոր արտադրութեան, պարենաւորւում է առաջին հերթին. իւրաքանչիւր բանւոր ստանում է օրը 600 կրամ հաց, ամիսը 350 կրամ շաքար է հասնում, բայց 2 կամ 3 ամիսը մէկ անգամ են շաքար տալիս, միսը տրւում է իւրաքանչիւր բանւորին 150 կրամ, որի 100ի 50ը հոտած ճարպ է, որ անկարելի է ուտել — մթերքները ստանալու համար, հարկաւոր է 4-5 ժամ հերթի սպասել, նամանաւանդ, որ միսը ամէն օր չի տրւում: Բանւորը, իր աշխատանքի ժամերի կէսից աւելին կորցնում է զանազան հերթերի վրայ, երբեմն էլ օրւայ աշխատանքից է զրկւում...

Բոլոր գործարաններում կան ճաշարաններ, ճաշ է տրւում բանւորին վճարով, — հաշւում է մէկ ճաշը 38 կոպէկ, որը պատրաստւում է առանց իւղի — անհամ եւ աննունդ, շատերը չեն կարողանում ուտել, զզւում են եւ կերածն էլ ետ են տալիս ու փսխում:

Կոոպերատիւներից տարին մէկ անգամ, իւրաքանչիւր բանւորի (առանց հաշւի առնելու ընտանիքի անդամների թիւը) տրւում է 5ական մեթր չիթ: Հարւածային բանւորներին նոյնքան տրւում է, որակեալ հարւածայիններին բրդէ կերպասեղէն է տրւում:

Կոոպերատիւներում կերպասեղէնի Թանգարդների համար բանւորները դրամ են ուզում՝ գնելու համար, որի ստանալը տեւում է ամիսներ: Հազարաւոր բանւորների տրւում են տալոններ (արտօնագրեր) 2-3 ամիսը մէկ անգամ ապրանք ստանալու համար:

Հաւաքական պայմանագիր

Մինչ այժմ, հաւաքական պայմանագիրը եղել է, իր բովանդակութեամբ, միատեսակ ամբողջ խորհրդային միութեան մէջ աշխատող բանւոր դասակարգի համար, այժմ 1932 թւին համար կազմւում է իւրաքանչիւր հիմնարկութեան կամ գործարանի բանւորների համար առանձին հաւաքական պայմանագիր՝ Ստալինի ցուցմունքներով, երկկողմեան պարտադրութեամբ:

Հաւաքական պայմանագրի կէտերը

1.— Բանւորը կամ որակեալ ույժը պարտաւոր է աշխատել կարգ ու կանոնով, այն բանւորը, որ իր ձեռքին չունի արտօնագիր, կը զրկի իր օրւայ աշխատանքից, ստանալով արտօնագիր՝ իսկոյն եւ եթ պարտաւոր է աշխատանքի անցնել:

2— Աշխատանք կատարելու պահուն՝ նիւթերի եւ գործի փչանալու համար պատասխանատու է բանւորը, պատճառած վնասը եթէ գերազանցում է բանւորի ստանալիք ռոճիկի հարիւրին 50ը, այդ դէպքում վնասի արժէքի գումարը ամսէ ամիս պահւում է բանւորի ռոճիկից մինչեւ գումարի լրացումը:

3.— Որովհետեւ գործարանը աշխատում է նախատեսուած ծրագրով, ուստի իրաւունք է վերապահւում վարչութեանը, ամէն ժամանակ՝ գիշերով թէ ցերեկով, հերթից դուրս կամ արտահերթեան աշխատանքներ տալու բանւորներին, եթէ բանւորները հրաժարւեն այդ աշխատանքից, ենթարկւում են պատժի, 1) հեռացնում են կուսակցութիւնից 2) արտաքսում են միութիւնից, 3) արտաքսում են Բրիգադից, 3) զրկւում են հարւածային շարքերից, հեռացնում են աշխատանքից ու տրւում հեռացող բանւորին դեղին տոմս, որով իրաւազրկւում է նա՝ 6 ամսւայ ընթացքում ընդունւելու որեւէ աշխատանքի...

***

Տեխնիքական նիւթերի տագնապ է տիրում, նախատեսւել է պետական ծրագրով. կառուցանել գործարանային շրջաններում 100ից աւելի արդիւնաբերական «հսկաներ», որպէսզի ամբողջ խորհ. միութիւնը ճարտարարուեստացման ենթարկւի:

Այս ռեկլամային բնոյթ կրող որոշումները մնում են թղթի վրայ, իսկ գործնական յայտարարութիւնը անւում է քարոզչական տպաւորութիւնը ուժեղացնելու՝ գործին անտեղեակ կամ միամիտ մարդկանց խաբելու համար:

Նման շինարարութիւնը գլուխ գալու չէ, որովհետեւ չկան ոչ դրամ, ոչ նիւթեր եւ ոչ էլ աշխատաւոր զանգւածների համերաշխ գործակցութիւն:

Բանւորական զանգւածների տրամադրութիւնները

Բանւորական զանգւածները սպասում են օրէ ցօր իրենց փրկութեան արտաքին ուժերից...:

Բանւոր դասակարգը լաւ է գիտակցել Մարքսի եւ Լէնինի գաղափարը, որով խոստացւում է սքանչելի եւ աննման կեանք աշխատաւոր մարդկութեան համար. սակայն, այս բոլորի փոխարէն տիրում է հիասթափութիւն եւ քաղցած ու մերկ մարդկային գոյութիւն:

Այո՛, բանւորութիւնը յոգնել է անվերջ ու անհատնում ստախօսութիւնից եւ խաբէութիւնից, նա ձգտում է ազատագրւելու բռնատիրական եւ ստրկական լծից, որի մտրակի հարւածների տակ աշխատում է՝ օրը 15-20 ժամ, նա շաբաթւայ ընթացքին մէկ հանգստեան օր ունի, այն էլ առաւօտ ժամը 6ից մինչեւ գիշերւայ ժամը 12ը պարտաւոր է լինել բազմապիսի դատարկախօս ժողովներում:

Ապրիլ 10ից Բաքւի գործարանային ազգաբնակչութեան մինչեւ 50 տարեկան հասակ ունեցողները պարտադիր կերպով զինւորական մարզանքներ են կատարում. սպասւում է պատերազմ դրամատիրական պետութիւնների կողմից: Յատուկ հրդեհաշէջ խմբեր են պատրաստւում, որոնք թշնամու օդային յարձակումների ժամանակ կարողանան պաշտպանել գործարանները եւ նաւթահանքերը հրդեհից:

Կազմակերպւում են ռազմափորձեր, որպէս զի բանւորները կարողանան պատերազմի ժամանակ պաշտպանել զանազան թունաւոր կազերից: Թէ տղամարդիկ եւ թէ կինմարդիկ համարւում են զինապարտներ, որոնք ի պահանջել հարկին պէտք է պաշտպանեն «սոցիալիզմի» հայրենիքը:

Չնայած, կատարած եւ կատարելիք զինւորական պատրաստականութեան, մինչեւ օրս դեռ բանւորներին զէնք չեն տւել. աւելի ճիշտ կը լինէ ասել, որ իշխանութիւնը բանւորներին չէ վստահում զէնք տալու...

Բանւորները թերթերից կարդում են միայն արտասահմանեան հեռագիրները անցուդարձը իմանալու համար:

Մօտալուտ պատերազմով բանւորութիւնը յուսադրւում է, որ վերջապէս կ'ազատւի իր մղձաւանջային գոյութիւնից, եւ այդ պատերազմը սպասւում Ծայրագոյն Արեւելքից:

***

Ըստ նոր հաւաքական պայմանագրի, միջին հաշւով, իւրաքանչիւր բանւոր ստանում է ամիսը 97 րուբլի, իսկ որակեալ բանւորը ստանում է 80-160 րուբլի, զանազան նպատակների համար 100ին 40-55ը կառավարութիւնը ռոճիկներից պահում է, փաստօրէն բանւորին տրւում է յիշեալ ռոճիկի կէսը:

Ամէն օր, այսպէս կոչւած, Թռուցիկ միթինկներ են տեղի ունենում — բանւորական շրջաններում, ուր գովաբանւում է դրամատիրական երկիրների բանւորների կուռ միութիւնը եւ ըմբոստութիւնը եւ ընդգծւում է նոցա (բանւորների) պատրաստականութիւնը եւ վճռականութիւնը՝ պատերազմի պահուն օգնելու պրոլետարիատի հայրենիքին եւ գրաւելու դրամատիրական պետութիւնների իշխանութիւնը:

Եւ, այսպիսով, այլազան պատրւակներով ամենադաժան կերպով շահագործւում է բանւորութիւնը, որը երանի է տալիս իր նախայեղափոխական կենցաղին ու անիծում իր ներկայ վիճակը:

ԵՕԼՈՒՆՑ

ԶՐՈՅՑ ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ ՀԵՏ

ԽԱՅԹԱՄՊԱՃԻ

(ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐ)

«Վեց յօդուա՛ծ, պատասխանելու համար երկու – երեք գիտողութեան: Շատ չէ՞, Պ. Զօպանեան... կամ Պ. Ֆնտգլեան: (Դեռ չփոթութեան մէջ եմ թէ որո՞ւ պէտք է ուղղեմ խօսքս): Մեղք չէ՞ն «Պայքար»ի թանկագին սիւնակները, ուր, առանց տեղկարելի էր այնքա՛ն քաղաքավա՛ր պայքարներ մղել:»

Այսպէ՞ս մտածեցիք: Ուրեմն մոռցած էք «Արուեստ գրական բանավէճի» եօթը պատուիրանքներէն մէկը՝

«Հակառակորդին գլխուն թափել այնչա՛փ երկարապատում եւ մանուածապատ փաստեր, եւայլն»:

Եւ միւսը՝

«Գրել անսուագն վեց յօդուած»:

Վերյիշենք իմ քննադատած գլխաւոր հարցերը.

1.— Խայեամի քառեակներուն վաւերականութեան հարց. (Զօպանեան):

2.— Ֆնտգլեանի յօրինած շանխայերէնի հարց:

3.— Զօպանեանի յօրինած խայեամական շրջանը Զէնտ Ավէստայի շրջանին միացնելու հարց:

Հիմա առնենք Ֆնտգլեանի վեց յօդուածները եւ պատասխան փնտռենք այս երեք հարցերը պարզաբանող:

Ա. ՑՕԴՈՒԱԾ — «Կարդալով Ցառաջի երկու թիւերը զոր բարեկամ մը ինծի ղրկած էր»: Միտք պահեցէք այս բանաձեւը: Միշտ բարեկամ մըն է որ կը տեղեկացնէ մեր «մենծ»երը: Կարդացէք Զօպանեանի բոլոր բանավէճերը: Երբեք չէ եղած որ իրեն անմիջապէս տող մը կարդացած ըլլայ: Բարեկամներն են որ իր բարձունքին կը հասցընեն եւ կը խնդրեն որ դասը տայ անդամին: Ինքն ալ կը գիջի՛... պատասխանել: Ֆնտգլեան լաւ բրած է հետեւելով Զօպանեանին, ցուցադրելով, անոր պէս, մեր արեւմտահայ մտաւորականութեան ամէնէն նխած վերքերէն մէկը... անարժէք մարդու սրնափառութիւն: Մեղք որ այլեւս հաւատացող չկայ, հարցուցէք Զօպանեանին:

Ցետոյ կը սկսի ուսումնասիրութիւն մը Խայեամի վրայ: Համբեցի, տասներինը ածական կամ նախադասութիւն շարած էր քով քովի Խայեամը կամ իր գործը յատկանշող: Ո՞վ հակառակն պնդեց:

կը խօսի Իրն Սենաէն: Պայրըն, Հայնէ, Շոբէնհաուէր, Նիթչէ, Պէրնըրտ Շօ, Շահրիստան, Մօնտանէթ, Լեւոն Մեսրոպ...: Մնում: Բայց ի՞նչ եղաւ, քանի՞ փաստ հնացանք մեր երեք հարցերէն, մի հարցնէք, ո՛վ պարսկահայ բարեկամներս, նայեցէք եօթնաբանեայ պատուիրանքին եւ ջանացէք զարգանալ:

Այս յօդուածին մէջ քանի մը հայհոյանք, պզտիկ, շատ մեղմ եւ անարժան Զօպանեանի փոխանորդի մը:

Ըստ Ֆնտգլեանի կէս-գիտուն մը, մասնագէտ մըն եմ, (այս բառը իմացա՞ծ էիք): Շատ ճի՛շտ: Եւ կէս գիտուն մը պիտի մնամ, աւա՜ղ, որքան ատեն որ գիտցածս չամբողջացնեմ չանխայերէնով:

Բ. ՑՕԴՈՒԱԾ — Մեծն կէօթէ, Ֆիցճերըլտ, շատ մը Լ. Մ. եւ... «դատ արա ինձ Աստուած» կամ «խոստովան եղէց քեզ Աստուած իմ» եւ «ընդ եղեգան փող ծուխ ելանէր», իսկ երեք հարցե՞րը: Ոչ մէկ ակնարկութիւն: Պէտք է շատ խօսիլ, շուտ խօսիլ, իրար խառնել, չփոթ ձգել, մոռցնել տալ բուն խնդիրը:

Այս յօդուածին մէջ կայ, սակայն, տող մը որ կրնայ շատ բան բացատրել եւ օգնել ձեր գրական դաստիարակութեան:

Նախ կը տրամաբանէ: Թարգմանութիւնս հարազատ է: Լ. Մ. իմ թարգմանութեանս չէ հասնած: Հետեւաբար Լ. Մ. Խայեամին չէ հասնած. «մի ոմն Լ. Մ. անգոսնող, սրբագրող Խայեամի... երեւակայեցէք եւ ջանացէք զսպել խնդուք:»

Այո, «ջանացէ՛ք զսպել խնդուք»:

Այս տողը գրեցէք ամէնէն կարծր ապառաժին վրայ, եւ եթէ չճաթեցա՛ւ....:

Ինչպէս չպոռալ այս մարդուն երեսին: «Ձե՞ս կրնար հայերէնով ըսել ըսելիքդ, մարդ Աստուծոյ: Ձե՞ս կրնար ըսել ջանացէք զսպել ձեր խնդուքը, ջանացէք իր վրայ չխնդալ, վերջապէս ոեւէ ղահրումար բացխայդ չանխայերէնէն: Ի՞նչ ըսել է «Այգիին մէջ հոսում կայ կոսար գետէն»: Ի՞նչ ըսել է գինիի մրուրով լեցուած հագուստ: Ի՞նչ լեզու է այդ «տաֆթա»ին լեզուն, բացի չանխայերէնէ:»

Եւ մարդը մեզի ընդդէր ալ կուտայ ջէհլ բուվեդ, այո՛, ճիշդ այսպէս, ջէհլ բուվեդ...: Եւ կը դիմէ գեղ բարութեան որպէսզի Լափալիս անուանէ ինծի վերագրած «ինձ պէս՝ գինի խմողը գինի կը խմ «Եթէ մեռած չըլլար, կ'ապրէր մա», կ'աւելցնէ:

Մինչեւ իմ գրածս է՝

Գինի կը խմեմ, եւ ով որ ինձ պէ
սիրէ գինի
Գինարբուքն անոր Աստուծոյ
մեղք չունի երբ

Լափալիսեա՞ն է: Ո՞ւր է վեր ըը: Բայց առնք կ'ուզի ամէնէն նիւ. զէնքերն են Զօպանեանի ցին:

Գ. ՑՕԴՈՒԱԾ — Դեռ ոչ մէկ վէճի առարկայ նիւթերուն շուրջ բուն խնդրէն դուրս շատ մը նոյնիսկ զուարճալիք: Առէք «Լ. Մ. սեւ ածական մը կ'ա վարսերուն», ի՛նչ տխմարութ մոռցեր եմ որ «Պարսկաստան է ե րը Խայեամի, ուր կիները եւ Ա րը, ոեւէ գատ ուրիշ գոյնով մա կրնար ունենալ»:

Մի չփոթէք, Սաղիճներու կ'ակ կէ ոչ թէ սազերու: Բայց այս մա ոչ միայն Պարսկաստանը չէ որպէս զի գիտնայ թէ հոն «ոեւէ ուրիշ գոյնով» (գիտել չանխայ բառարանի մը) մազ ունեցող կի ալ կան, այլ նոյնիսկ չէ իմացեր արար, պարսիկ, հնդիկ, աֆղան կանութեան մէջ մազեր եւ գիսա հազար անգամ, տասնհազար ան սեւ կոչուած են, թէ կրնայ բան ստիֆի գրականութեան գրեթէ մէկ էջը հանդիպելու համար սեւ ձերու նմանող մազերու: Հալէպի ռապաններուն «սուրիջի»ները, «եա՛ լէյլի»ներով շատ աւելի ար քաւոր բանաստեղծներ են ուրեմն, Նարեկի տանկլօն «ա»երը հաս մեր Ֆնտգլեանը:

Եւ սուտ մը, պոչաւոր: «Անկէ Լ. Մ. Խայեամի քառեակները չ յանդաւոր թարգմանել փառաս ատեն»: Կը նախընտրեմ կարծել տպագրական սխալ մը կայ այս ղերուն մէջ: Ե՞ս, յանդաւոր թ մանել փառասիրա՞ծ: Երբ գրքի ճերմակի վրայ սեւով գրեր եմ ուզած յանգաւոր թարգմանել թարգմանած, չկորսնցնելու հա որոշ առաւելութիւններ...: «Բ կամ մը» իրեն չղրկե՞ց արդեօք գրքէս օրինակ մը:

Բայց նորէն փաստերով հե ցանք նիւթէն: Կը տեսնէ՞ք «արու գրական բանավէճի»ն արժէքը:

Ո՞ւր մնացին մեր երեք հարցեր Զօպանեան կամ փոխանորդը:

Դ. ՑՕԴՈՒԱԾ — Վերջապէ՛ս Հեռուէն հեռու կարծես թէ պիտի տենայ վիճաբանութեան իր գետնին: Ֆիցճէրըլտի թարգմ ձեռագրէն հետեւէր է իբրեւ վա կան: Ապրի՛ս, Գ. Ֆ.: Ցետո՞յ: Ե շատ մը խօսք Ֆիցճէրըլտի «հրա ուեստ, անզուգական, նորոգ մ նացեալ, կատարելատիպ, պայծ կերպ» թարգմանութեան մասի «կը վերաձուլէ, կը վերստեղծէ, գերարժեցնէ եւ արդիւնքը դուր տայ» վերի ըսուածները:

Մեռնէիր Ֆիցճէրըլտ եւ «դուր տայիր», որպէսզի մեր Ֆնտգլեան ըսելիքը չի մոռնար ու թերեւս տառակէր Փրոֆ. Պրաունը:

Բայց արդէն սահմանէն դուրս հեռացեր է ան կարծի դաշտէն յօդուածէն ալ յոյս չկայ:

Ե. ՑՕԴՈՒԱԾ — Գիտ մը՝ «կը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [15]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Ա.

ԲՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Վանայ ծովին երկայնութիւնն է 140 քիլոմեդր, լայնութիւնը՝ 66, ծովին մակերեսէն՝ 1650 մեդր բարձր է. տարածութիւնն է 3690 քառակուսի քիլոմեդր (*):

Կան նաեւ Կապուտան կամ Ուրմիոյ լիճ եւ Գեղամայ լիճ:

Կապուտան լիճը, որ կ'ըսուի նաեւ Դաւրէժի ծով (*) կ'արտադրէ մեծ քանակութեամբ աղ, որովհետեւ ջուրը շատ աղի է, այս պատճառաւ ձուկ չունի: Իր մէջ կան բազմաթիւ կղզիներ, որոնց մէջ կը յիշուին Էշերու

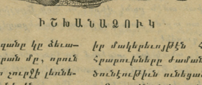
ԱՐԾԱԹԱՁՈՒԿ

կղզի, Ջիերու կղզի, Ոչխարներու կղզի, եւայլն: Արեւելեան կողմը ձեւացած թերակղզին կղզիի կը վերածուի, գարնան ողողումներէն յիշեալ թերակղզիին երկու անկիւնները իրար միանալով: Տարածութիւնն է 4,600 քառակուսի քիլոմեդր եւ կը գտնուի 1289 մեդր բարձրութեան վրայ:

Գեղամայ լիճը, որ իր մէջ եղող Սեւանայ կղզիին անունով կը կոչուի նաեւ Սեւանայ լիճ, ունի անուշ ջուր եւ շատ տեսակ ձուկեր, որոնց մէջ նշանաւոր են իշխանաձուկը եւ կարմրախայտը, մանաւանդ իշխանաձուկը (*): Ունի միայն մէկ կղզի՝ Սեւան անունով: Տարածութիւնն է 1370 քառակուսի քիլոմեդր եւ կը գտնուի 1925 մեդր բարձրութեան վրայ:

Գեղամայ լիճը շատ գեղեցիկ լիճ մըն է, այդ պատճառաւ Պարսիկները զայն կոչած են Տէրիա'ի շիրին (գեղեցիկ ծով, չքեղ ծով):

Սեւանայ կամ Գեղամայ լիճը աշխարհի վրայ երկրորդ լիճն է մեծ բարձրութեան վրայ գտնուող լիճերուն մէջ: Առաջինը կը գտնուի Ամերիկայի Ապառաժուտ (*) լեռներուն մէջ, Եըլօուսթոն լիճը՝ 2358 մեդր բարձրութեան վրայ:

ԻՇԽԱՆԱՁՈՒԿ

Սեւանայ լիճին աւազանը կը ձեւացնէ խորունկ ընդունարան մը, որուն ջուրերը կը չատնան իր չուրջի լեռներուն մշտնջենական ձիւներէն:

Շրջապատուած ըլլալով մարած հր-

որ երբեք չէ ժայթքեցուցած բոց լաւա:

Իր չուրջի մարած հրաբուխները նին 1200—1500 մեղր բարձրութ բարուխներէ, Գեղամայ լիճը եղ հրաբխային ահաւոր խառնարան

իր մակերեւոյթէն հաշուելով: Հրաբուխները ժամանակին մեծ ծունէութիւն ունեցած են:

Տարօրինակ է որ հիները չեն րած Սեւանայ լիճը, հակառակ որ կասի մասին այնքան մանրամասն խատութիւններ ձգած են անոնք մեզ

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՄԵ

(Շար.)

(*) Առաջին շոգենաւը Ամերիկայի միսիոնարները 1879ին մեծամեծ ծախքերով Կ. Պոլսէն բերել տալով (մասերու վերածուած), աշխատցուցած են Վանայ ծովին վրայ: Իր ծովեզերքը շատ կտրատուած է. իր գլուխները, ծոցերը, խորշերը եւ թերակղզիները իրեն կուտան մանրանկար Միջերկրականի մը երեւոյթը:

(*) Ստրաբոն կոչած է զայն Մագիանու լիճ, Արաբներ՝ Թելայ ծով, Թելա կղզիին անունով, Պարսիկներ՝ Տարխաչա (փոքր ծով): Իսկ հին տեղը կոչուած է Սպաւտա (Spauta) կամ Կապաւտա (Capauta), որմէ ծագած է հաւանօրէն Կապուտան անունը: Կը կոչուի նաեւ Նայիրիի սարին ծով:

(*) Միւս տեսակներն են. Կողակ, Կապուտն, Կարապետիկ, Ամառն, Ազինան, Բեխլու, Չալաձուկն, Ջուար կամ Ծուար, Գեղարքունի, Բաղտակ, Ճանառ, Մուրծի եւ Կռակտուց: Իսկ բոլորովին նոր տեսակ մըն է Սիգա անուն ձուկը, որ բերուած է Լատոկա եւ Զուտ լիճերէն: Այս ձուկին հաւկիթներէն բազմացուցած են սիգան Սեւանայ լիճին մէջ: Սեւանայ լիճը աւելի նպաստաւոր եկած է սիգային քան ուրիշ լիճեր: Բայց լիճին մէջ քանակի տեսակէտով ամենաշատը իշխանաձուկը կը կազմէ (75 %): Սեւանայ լիճէն ստացուած է 1930ին 709,000 քիլոկրամ ձուկ, իսկ 1931ին 904,000 քիլոկրամ ամէն տեսակէն:

(*) Ապառաժուտ լեռները (Rocky mountains) կը գտնուին Հիւսիսային Ամերիկայի արեւելեան կողմը. կը սկսին Գանատայէն ու կ'երկարին մինչեւ Նիւ – Մեքսիկօ՝ անցնելով Մօնթանա, Ուայիոմինկ եւ Գոլորատօ նահանգներէն:

Կարդացէ՛ք եւ Տարածեցէ՛ք «ՅԱՌԱՋ»ը

ւստանք Լ. Մ.ի երբ կ՚ըսէ, անկարելի է որոշել այն քառեակները որոնք պէտք է իրապէս իր (Ֆնտգլեան ըսել կ՚ուզէ Խայեամի, որովհետեւ քառեակ գրած ըլլալս չեմ յիշեր) գրչէն ելած ըլլան: Ասի իր (այսինքն իմ՝ Լ. Մ.ի) անձնական համոզումն է... Բայց չի կրնար պահանջել որ ամէնքն ալ քըննադատական կարողութենէ զուրկ, կամ ձեռնթափ կամ անընտրող ըլլան»:

Արդեօք տարբե՞ր բան ըսի Զօպանեանի դէմ գրած յօդուածիս մէջ: Փրոֆ. Պրաուն մը անձրկած կը յայտնէ թէ չի կրնար վաւերականը անվաւերէն որոշել: Զօպանեան մը, որ քննադատական կարողութենէ զուրկ չէ, ձեռնթափ չէ կամ անընտրող չէ (դիմել չանխայերէնի), վճռել, վերջացուցեր է այդ հարցը:

Ա՞տ ըսել կ՚ուզէ Պ. Ֆնտգլեան որ «անընտրող» չէ: Աւելորդ հարցում, որովհետեւ Պ. Ֆնտգլեան եթէ որ եւ է բան ըսել ուզէր, պիտի կրնար չէզոքի ըսել.

«Եթէ մեծ արեւելագէտը անձրկեր է, սխալեր է: Դիմեցէք Զօպանեանին կամ ինծի, փաստը ցոյց տանք»:

Ժամանակ է որ նորէն աչքէ անցընէք 7 սկզբունքները:

Զ. ՅՕԴՈՒԱԾ — Ցանկ մը խայեամական հին ձեռագիրներու: Եւ նոր ասոր մը: Իր արձակին հանած չըլլալուս համար Խայեամի արձակ թարգմանութեան թշնամի եմ եղե՛ր...:

Ուրկէ՞ այս հետեւութիւնը, ե՞րբ, ո՞ր գրքին, ո՞ր լրագրին մէջ թշնամի եմ ներկայացեր արձակին:

Եւ կը վերջացնէ «Թերեւս նուազ տարուելով իր բանաստեղծելու եռանդէն, (ո՞վ, ե՞ս, բանաստե՞ղծ...) պիտի ճանչնար արձակ թարգմանութեանց պէտքն ու արժէքը»:

Ամէ՛ն:

×

Հասկցա՞ք հիմա, ո՛վ Իրանցի բարեկամներս, նրբութիւնները, միջոցները եւ ճարպիկ խաղերը մեր վիճաբանական արուեստին:

Տեսա՞ք թէ ինչպէս կարելի է վեց յօդուած գրել առանց պատասխանելու երեք կարճ խօսքի: Հազար խօսք ըսել երեք խօսք չըսելու համար: Կարողութիւն մըն է որ կը խուսափի ձեր սահմանափակ հասկացողութենէն: Նոյն իսկ մեզմէ շատերէն: Մէկը ես որ միտքս դրած էի փոխադարձաբար վեց յօդուած նետել իրենց գլխուն: Երկրորդին արդէն սպառած եմ:

Բայց փակելէ առաջ ձեր գրական մարզանքին նուիրուած այս տողերը, այսինքն Խայեամպզգի յոգնեցուցիչ Բ. արարէն ետք, անհրաժեշտ է դաւէշտ մը:

Բանանք բարեկամիս գրքին որ եւ է մէկ էջը, առանց ընտրելու, աչքերնիս գոց, դնենք մատերնիս քառեակի մը վրայ, ճիշդ ինչպէս «խմբլարէ» կ՚ընեն Պարսիկները.

Եթէ ցորենէ հացի նկանակ մը պատառի,
Տիկ մը գինի, ոչխարի իրան մը,
Եւ ես ու դուն աւերակի մը վրայ նստած,
Երջանկութիւն կը լինէր ան՝ Սուլթանական սահմանէ դուրս:

Ինչ գիտուն մարդ է, կը տեսնէ՞ք, մեր Գառնիկը, հասկցեր է որ Նիշաբուրի մէջ հացը ցորենէն կը շինեն, մինչդեռ Մանչէսթրի մէջ բամպակի հունտէ: Նկանակ մը պատառի՛...: Ամէն բան կրնայ պատահիլ այս մեղուոր աշխարհին մէջ, բայց «նկանակ մը պատառի՛լ» կ՚երեւայ չանխայերէն ասութիւն մըն է:

Կարդացէք 3րդ տողը եւ մի հիանաք ջօրեպան Օմարի ախորժակին վրայ: Երկու հոգիով «բանաստեղծօրէն»վար կուտան տիկ մը գինի եւ ոչխարի իրան մը, ան ալ աւերակի մը վրայ նստած: Եթէ տեղերնին քիչ մը հանգստաւէտ ըլլար, ինչպէս Մէշէդի ճամբուն վրայ, Նիշաբուրի այգիները, պիտի կրնային երկու հոգիով ուտել ամբողջ կով մը եւ վար տալ Հախնազարեանցի մառանէն գինիի տակառ մը: Եւ «Երջանկութիւն կը լինէր ան՝ Սուլթանական սահմանէն դուրս»: Ա՞ն, ո՞ր «ան»ը, ո՞րը կ՚ակնարկէ: Տէրը կորսնցուցած «ան»ի չի՞ նմանիր այս խեղճ «ան»ը: Մի մտածէք վերջին երեք բառերուն վրայ, ձեր ուղեղը կրնայ դուրս ելլել բոլոր սահմաններէն: Ֆնտգլեան իր չանխայերէնին մէջ ընդունած է նաեւ արեւելահայ ձեւեր, «կը լինէր», Խոնդկարեան բարեկամս կոչառելու համար: Ի՛նչ վարպետորդի է...:

Իջեցնենք վարագոյրը եւ նորէն բանանք Պ. Զօպանեանին օժիքէն.

— Ի՞նչ եղան մեր վիճաբանութեան հարցերը: Դեռ կը պնդէ՞ք թէ Փրոֆ. Պրաունէ մը աւելի ձեռնհաս էք ձեր հեղինակ խնդիրները վճռելու համար: Խայեամի գրական զարաչրջանը իրա՞ւ Ջէնտ Ավէստանէն կը սկսի: Կրնաք ասոնք անպատասխանի ձգել — թէեւ առաջին հարցը պիտի ըլլար ձեր կեանքին—, հոգ չէ, կը ներենք: Բայց չենք ներեր երբ չըսէք թէ ինչու Թոյլ տուիք որ ձեր բարեկամը հայ լեզուն աղճատէ իր չանխայերէնովը: Եթէ ձեր չգիտցած բաներն են առաջին երկուքը, վերջինը ձեր ձեռնհասութեան մէջն է: Կը հաւատանք որ գոնէ հայերէն գիտէք:

Հարցում մըն ալ: Ըսէք անկեղծօրէն, իբրեւ բանաստեղծի յաւակնութիւնով տարուած մարդ: Աւելի լաւ չպիտի՞ ըլլար որ Ֆնտգլեան, իր չանխայերէնով գրուած Խայեամին տեղ, Մանչէսթրի տպածոներու փայլուն Թղթիկներէն հաւաքածոյ մը տար մեզի: Չէ՞ք կարծեր որ աւելի բանաստեղծական են վերջինները քան Ֆնտգլեանի «տափթար»ը, ուր, հոսում կայ Կոսար գետէն, կամ կը ցուցադրէ գինիի մրուրով լեցուած հագուստ, կամ բանաստեղծներ որոնք ամբողջ կով մը ուտելու ախորժակը ունին:

Ձեր պատասխանը ձեր գրական հասկացողութեան մասին պիտի լուսաբանէ իմ պարսկահայ բարեկամներս: Մեր մասին մի հոգաք, լուսաւորուած ենք շատոնց:

ԼԵՒՈՆ ՄԵՍՐՈՊ

Հալէպը թրքական ակնոցով

— :-: —

Հալէպէն «Սօն Փօսթա»յի թղթակիցը կը գրէ.—

Մեր գրացի Սուրիոյ այս քաղաքը, հեռուէն տեսնողի մը աչքին քարակոյտի մը, գորշ գերեզմանատունի մը տեսարանը կուտայ: Ներս մտած ատեննիդ լայն եւ երկար ասֆալտ պողոտաները, ելեքտրական հանրակառքերը, եւ ամէն մէկը 15—20 հազար ոսկի արժող քարուկիր շէնքերը, պատկառելի քաղաքի մը երեւոյթը կուտան անոր: Այս պողոտային երկայնութիւնը որ մէկուկէս քիլոմեթր է, ոչ իսկ նեղ տեղ մը ունի: Այս տեղը ժամանակին Նաֆի փաշա անուն Թուրք աւագանի մը բացած է:

Քաղաքը ունի 350,000 բնակիչ, որուն 20,000 Թուրք, նոյնքան ալ հայ եւ քիւրտ կայ: Հայերը բոլորն ալ գործնական տարր մը եղած են: Լումայափոխութիւնը, ծխավաճառութիւնը, կօշկակարութիւնը, մանիֆաթուրաճիութիւնը եւ խանութպանութիւնը բոլորն ալ Հայերուն ձեռքն է: Տասնըհինգ տարի առաջ Հալէպ գացող Թուրք մը, եթէ արաբերէն չգիտնար, գործ մը չէր կրնար կատարել: Այսօր արաբերէն չգիտցող Թուրք մը, իր երկրին մէջ գտնուածի պէս, շատ դիւրութեամբ գործը կրնայ տեսնել: Այս արդիւնքը Թուրքիայէն փախչող Հայերուն գործն է:

Օսմ. կայսրութեան վեց դարու մէջ չըրած մէկ գործը երեքուկէս հայ մէկ քանի տարուան մէջ գլուխ հանած են:

Եգիպտոսը գրաւելու ջանացող Իթթիհատ եւ Թէրաքքը կառավարութեան Թափած ոսկիները եւ արծաթները Սուրիան դեռ կ՚ուտէ: Թէեւ աստր ալ վերջը հասաւ:

Տակաւին մինչեւ երէկ Թուրքին կոկորդէն կշտացող Հալէպը, վերջին մաքսանենգութեան օրէնքը ելլելէն ի վեր անել տագնապի մը մէջ ինկած է: Վերջին շաբաթներու մէջ 100 հազար ոսկիի սնանկութիւններ տեղի ունեցած են: Այս վիճակէն վնասուող փոքր դրամագլուխ տէրերու հաշիւը չկայ: Միջոց մը մաքսանենգուած ապրանքներու մթերանոց եղող Հալէպի շուկաներուն մէջ խանութպանը հիմա ճանճ որսալու զբաղած է:

Հալէպի գիշերային կեանքը շատ հաճելի է: Ամէն տեղ մինչեւ առաւօտ բաց է եւ ամէն կողմ ելեքտրական լոյսերով լուսաւորուած է: Միայն ժամը 9ին հանրակառքերը կը դադրին գործելէ: Զուարճութեան տեղերը շատ են, եթէ քիչ մը դրամ վատնուի, մինչեւ կոկորդ կը զուարճանաս: Քաղաքը քարոտ եւ ասֆալտ ըլլալուն, ցերեկը արեւը Ատանայէն աւելի կիզիչ է: Գիշերները օդը զով կ՚ըլլայ, ոչ կը քրտնիք եւ ոչ ալ մժեղներուն կեր կ՚ըլլաք: Իսլամ ժողովուրդին ապրելակերպը եւ ապրուստը աչքառու ինկածութիւն մը ունի: Տասնըչորս տարի առաջ ինչ վիճակի մէջ որ ձգեցինք, նոյնը կը մնան:

Հալէպի Թուրք ժողովուրդին այսօրուան վիճակին ի տես, աւելի եւս հպարտութեամբ կ՚ըմբռնեմ թէ որքան մեծ եղած է Թուրքիոյ քաղաքային եւ ընկերային յեղափոխութեան կատարած դերը եւ անոր մեծութիւնը:

Քրտական շարժման շուրջ

—)(o)(—

ՔԻՒՐՏԵՐ ԿԸ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԻՆ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

«Ազդակ»ի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ քրտական շարժման մասին:

Քրտական շարժումը վերջին մէկ ամսուան ընթացքին մտաւ բոլորովին նոր փուլի մը մէջ: Շէյխ Ահմէտ Պարզանի փախուստը դէպ ի Թրքական սահման եւ Թուրքերու կողմէ այնքան գրկաբաց ընդունուիլը, մասամբ կը բացատրեն քրտական շարժման նոր ընթացքը:

Զարմանալի զուգադիպութեամբ մը Անգլիոյ բարեկամ եւ անկէ հովանաւորեալ քիւրտ ժողովուրդը այսօր դարձած է Անգլիոյ ոխերիմ թշնամի: Շէյխ Ահմէտ Պարզան ծանօթ է բոլորին, երկու տարի առաջ, իր աւազակախումբով ասպատակութիւններ կ՚ընէր Թրքական սահմանէն ներս, կողոպուտներ կը կազմակերպէր, գիւղացիներ կը խողխողէր եւ յարձակումներ կը գործէր Թրքական ուժերու վրայ: 1930ին Շէյխ Ահմէտի կողմէ սպաննուած էին երկու Թուրք սպաներ եւ զինուոր մը: Թուրք կառավարութիւնը այդ օրերուն մահուան վճիռ ստորագրած էր Շէյխ Ահմէտի մասին: Այս վերջինը սակայն փախած եւ ապաստանած էր անգլիական հովանիին տակ:

Հիմա կը պատահի ճիշդ հակառակը: Այս անգամ Շէյխ Ահմէտ կ՚ընդունուի եւ կը քաջալերուի երէկուան թշնամիին կողմէ, որ իր մասին մահուան վճիռ ստորագրած էր: Յայտնի է ուրեմն առանց կասկածի որ, Շէյխ Ահմէտի վերջին շարժումները դրդուած էին Թուրքիոյ կողմէ եւ կը ղեկավարուէին Թուրք եւ ռուս սպաներով: Ինչպէս գրած էի ժամանակին, անգլիական մարզպանը ամսական 1500 ոսկի տրամադրել խոստացաւ Շէյխ Ահմէտին եւ ուրիշ կարգ մը առանձնաշնորհներ, պայմանաւ որ դադրի ապստամբական շարժումներ յարուցանելէ: Սակայն Շէյխ Ահմէտ մերժեց եւ շարունակեց իր շարժումը:

Ստոյգ աղբիւրէ ամենավերջին պահուն քաղած տեղեկութեանս համաձայն, Տիարպէքիր դարձած է կեդրոնատեղի մասնաւոր լրատուութեան, ուր կը գտնուին վեց ռուսական գնդապետներ: Այս կեդրոնին պարտականութիւնն է Քիւրտերը շարժման մէջ պահել եւ անպակաս ընել ապստամբութիւնները, որպէս զի Մուսուլի շրջանին մէջ Քիւրտերու խոստացուած ինքնավարութիւնը իրագործուի, Թրքական հովանիին ներքեւ: Այդ ձեւով Մուսուլի նաւթահորերու խնդիրն ալ ջուրը կ՚իյնայ եւ ռուսական քարիւղին դէմ մրցակցութիւն տեղի չունենար:

Ճիշդ այդ ծրագրին հետեւանքով, անցած շաբաթ, Մուսուլի շրջանին մէջ, քարիւղի ճամբան աշխատող գործաւորներու վրայ տեղի ունեցաւ յարձակում մը, որուն պատճառաւ բազմաթիւ գործաւորներ սպաննուեցան:

Ամբողջ սահմանի երկայնքին՝ Քիւրտերը այսօր բոլորովին փոխուած են եւ համակրանքով լեցուած Թուրքիոյ հանդէպ: Թուրք գործակալներ մեծ թիւով սկսած են փրոփականտի, համոզելու համար Քիւրտերը, որ Իրաքի դէմ շարժման մէջ գտնուին եւ այդ կերպով կարելի ըլլայ իրենց ինքնավարութիւնը:

Ահա այս է քրտական շարժման ըստացած վերջին վիճակը:

Այսքանը աւելցնեմ, որ Շէյխ Ահմէտի փախուստէն վերջ, դեռ իրենց գիւղերուն վրայ մնացող եւ լեռներ ապաստանող 75 քիւրտ աւազակներ եւս քանի մը օր առաջ Թրքական սահմանն անցնելով յանձնուած են:

Գերմանական ընտրական պայքարը

—)(o)(—

Կիրակի տեղի ունեցան Գերմանիոյ ընտրութիւնները:

Այս պատճառով, կառավարութիւնը դիմած էր խիստ միջոցներու՝ ապահովելու համար կարգապահութիւնը: Շաբաթ կէսօրէն տեւական մը պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ քաղաքին մէջ: Պաշարման վիճակը տեւեց մինչեւ երկուշաբթի կէսօր, ուրեմն ամբողջ 48 ժամ: Արգիլուեցան բոլոր հաւաքոյթները, ժողովները եւ յոյցերը: Ոստիկանները կը վխտային մայրաքաղաքին փողոցներուն մէջ:

Պերլինի քաղաքական շրջանակներուն մէջ այն զրոյցը կը շրջի թէ, ընտրութիւններէն յետոյ, կառավարութիւնը մտադիր է հռովարտակ մը քաղաքական զինադադար յայտարարել երկրին մէջ, երկու շաբթուան համար: Այդ առթիւ պիտի արգիլուին բոլոր հաւաքոյթները, ըլլան անոնք նոյն իսկ մասնաւոր ժողովատեղիներու մէջ: Պիտի արգիլուի նաեւ թռուցիկ բաշխել կամ ուրիշ որ եւ է ձեւով փրոփականտ կատարել հրապարակաւ:

Քաղաքական այս զինադադարին նպատակն է խաղաղեցնել կիրքերն ու միտքերը ժողովուրդին ու մասնաւորականներուն մէջ: Այսու հանդերձ, կ՚ըսեն թերթերը, Հիթլերեանները պիտի պահեն իրենց իրաւունքը համազգեստով ժուռ գալու:

Արդէն, Գերմանիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ կը նշմարուի խռովութիւնը Հիթլերեան խումբերու, կազմ եւ պատրաստ, ինչ որ կարծել կուտայ կամ այն վախը կը ներշնչէ թէ Հիթլեր որոշած է քալել Պերլինի վրայ:

Դիտել կը տրուի, սակայն, թէ Հիթլեր գաղտնի համաձայնութիւն մը ունի կառավարութեան հետ, որ պիտի ուզէր ամրացնել իր դիրքը Հիթլերի ուժերուն ապաւինելով: Որոշ են, արդէն, կապերը, որ գոյութիւն ունին Հիթլերի եւ Ֆոն Շլայխէրի միջեւ:

Այսպէս, ոստիկան մը կ՚արգիլէ շարունակել ճառը, որ կը խօսէր երեսփոխան մը, Պրայթշայտ, յարձակելով Հիթլերեաններու վրայ:

Բայց կառավարութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը կը թուի աթոռ չտալ համայնավարներուն:

Ընտրութեանց արդիւնքին մասին, կարդալ առաջին հեռագիրները առաջին էջ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Յուլիս 28.— Մեր շրջանի հայրենակցական եւ զանազան միութիւնները սկսած են սարքել դաշտահանդէսներ, եղանակին համապատասխան եւ համաձայն հայրենակիցներու փափաքին:

Սալնոյ Ձորի Հայրենակցական Միութեան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի, կէսօրէ ետք Սէնթ Անտրէի ծովահայեաց եւ օդաւէտ պարտէզին մէջ:

Սալնոյ Ձորցի եւ համակիր երկսեռ հայրենակիցները իրենց ընտանեկան պարագաներով եւ մեծ պատրաստութեամբ, կանուխէն եկած էին դաշտահանդէսի: Հոն էին նաեւ Տարօն — Տուրուբերանցիները, յարգելու համար, Սալնոյ Ձորի նահատակ հերոսները որոնց յիշատակին համար կազմակերպուած էր հանդէսը:

Պարտէզին դրան եւ բեմին երկու կողմերը իրար կը դիկէին գոյգ եռագոյնները: Կեդրոնը զետեղուած էր Սերոբ Աղբիւրի եւ զինակիցներու մեծադիր նկարը:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, զոր նուագեց նուագախումբը:

Յետոյ օրուան նախագահ Պ. Արփիար Տէր Յովհաննէսեան հակիրճ ու մայրենի կարօտցուած բարբառով ամփոփումն ըրաւ Սալնոյ Ձորցիներու մղած կռիւներուն ընդդէմ Թուրք կանոնաւոր ու քառապատիկ զինուորներուն: Յետոյ Պ. Ղազարեան ուղերձ մը կարդաց, հերոսներու յիշատակին:

Արտասանութիւններ ըրին Պ. Պ. Վ. Ֆէնճեան ու Գ. Պօղոսեան եւ Օրիորդ Քէչիչեան:

Պ. Յ. Այվազեան վերյիշեց դրուագներ հերոսամարտէն նահատակներուն կեանքէն:

Օրուան բանախօսն էր ընկ. Ազգին Մարտիրոսեան, որ կենդանի փաստերով պատմականն ըրաւ Սալնոյ Ձորի հայ հերոսներու յեղափոխական գործունէութեան, 80ական Թուականներէն մինչեւ ընդհ. պատերազմը: Եւ յորդորեց ներկաները որպէս զի քալեն անոնց փշոտ բայց նուիրական ճամբէն, որպէս զի մեր արիւն քրտինքով իրականացնենք անոնց միակ երազը «Հայրենիքի Ազատութիւնը»:

«Անոնք մեռան, բայց դեռ կենդանի է անոնց յիշատակը, ջանանք ամէն գնով արժանի ժառանգորդները ըլլալ անոնց, որպէս զի անոնք իրենց անթաղ գերեզմաններէն անէծք չկարդան մեր գլխուն: Տարօնցին ու Սալնոյ Ձորցին դարեր շարունակ պայքար մղած են Թուրք բռնութեանց դէմ: Այսօր վտանգ չի սպառնար մեր Ֆիզիքական գոյութեան, բայց պէտք է որ ձեռք ձեռքի տանք, կռուելու համար նոր ու խաղաղ պայքարին, ձուլման դէմ: Նոր սերունդը կապենք անցեալին, վառ պահենք ազգային ոգին, եւ նահատակներու յիշատակները»:

Յետոյ ընծայուեցաւ Սերոբ Աղբիւրի կեանքէն յեղափոխական տեսարան մը, ղեկավարութեամբ դերասան Ուզունեանի:

Աճուրդի դրուեցաւ Սերոբ Աղբիւրի եւ զինակիցներուն մեծադիր նկարը եւ գոյացաւ կլորիկ գումար մը:

Անցորդ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԻԷՆ, 27 Յուլիս.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն իր յայտարարութեան համաձայն, սարքած էր դաշտահանդէս մը, Խանասորի արշաւանքի 35րդ տարեդարձին առթիւ: Տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ, պաղ աղբիւրին մօտ:

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս հարիւրաւոր բազմութիւն մը փութացած էր դաշտ, իր յարգանքի տուրքը բերելու Խանասորի անմահ հերոսներուն յիշատակին:

Յիսնեակ մը երիտասարդներ, բոլորուած սեղաններու շուրջ, բարտիներու զով շուքին տակ, ազգային եւ յեղափոխական երգերով կը թնդացնէին դաշտը, մինչ հասարակութիւնը, կանանչ խոտերուն վրայ, իր թիկունքը տուած ծառերուն, մէկ կողմէն մտիկ կ՚ընէր երիտասարդներու երգերուն, միւս կողմէն կը վերյիշէր իր հայրենի դաշտերը:

Ժամը հինգն է արդէն, շատ երգեցինք եւ զուարճացանք, կարգը բանախօսութեանն է: Ընկ. Ա. Գառօնէ հասարակութիւնը կը հրաւիրէ բանախօսութեան վայրը: Կը մօտենան լուռ: Յանկարծ, կը թնդայ »Կարկուտ Տեղաց Խանասորայ Դաշտումը»: Երգէն վերջ, ընկերը քանի մը հակիրճ խօսքերով կը բացատրէ օրուան նշանակութիւնը: Յետոյ կը հրաւիրէ օրուան բանախօսը ընկ. Բ. Աղապէկեանը, որ Լիոնէն հրաւիրուած էր մասնաւորապէս խօսելու համար: Ընկերը խօսեցաւ աւելի քան կէս ժամ, եւ մանրամասն պատմեց Խանասորի արշաւանքը: Յիշեց նաեւ վկայութիւնը եւրոպացի աշխարհաշրջիկներու, որոնք այն ժամանակ գտնուած էին Պարսկաստան: Ընկերոջ բանախօսութիւնը բուռն ծափերով վերջացաւ, եւ անմիջապէս թնդաց «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»ը: Մինչեւ երեկոյեան ժամը 8ը, այսպէս շարունակուեցան երգն ու ուրախութիւնը: Եւ իրիկուան ճաշէն յետոյ ժողովուրդը ուրախ զուարթ մեկնեցաւ դէպ ի տուն:

Ինչպէս յայտարարուած էր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ Ֆութպոլի մրցում տեղի պիտի ունենար դաշտին վրայ, բայց կարելի չեղաւ աճած խոտին պատճառաւ:

Ն. Գալէ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳՐԱՍԷՐԻ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ, Ա. տարի, ցուցակ հայերէն հրատարակութիւններու, որոնք լոյս տեսած են 1930ին: Վիեննա, Մխիթարեան տպարան:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (154)

ԵՐԴԻՔ ՀԱՅՐԵՆԻ

(ՎԷՊ)

Ե. ՄԱՍ

Ու, նոյն պահուն, Սուրէնին ու Աստղիկին ակնարկները կրկին իրարու հանդիպեցան, եկան դէմ առ դէմ, գրքի մը բացուած էջերուն պէս, ուր քրօքի մը կար...

Փողոցին մէջ անցուդարձը շատցեր էր, արդէն, երբ Այվազեան հրաժեշտ առաւ անոնցմէ ու երկուքը ուղղուեցան Սուրէնի սենեակը, Աստղիկ ներս մտաւ երջանիկ բայց վարանոտ քայլերով: Անօրինակ կերպով յուզուած էր ու Սուրէնի շարժումներուն կը հետեւէր ապշած, անհուն հրճուանք մը կրծքին տակ եւ տագնապեցնող հարցում մը գանկին մէջ,— «իրականութի՞ւն է այս բոլորը»:

Անշո՛ւշտ:

Ահաւասիկ Սուրէնը: Նստաւ: Նոյն տոոյգ, սեւ ու Թափանցող նայուածքով, ջերմ ու հաղորդական արտայայտութեամբ, խոհուն, ճակտին կորնթարդ մազերով տղան, որուն գլխուն հիմա սպիտակ թելեր եւս կային: Իսկ մեծ սպի մը դէմքին վրայ, Թշնամի փամփուշտի մը հետքը:

Սուրէն նստաւ Աստղիկի քով, րոպէ մը լուռ կերպով նայեցան իրարու: Աստղիկ դիտեց շուրջը եւ շշուկ մը առնելով, ցնցուեցաւ յանկարծ ակնարկը դրան ու երկիւղը աչքերուն: Սուրէն աւելի մօտ էր հիմա ու կը շոյէր անոր փափուկ ձեռքերը, յետոյ մազերը, ու Աստղիկ, Թափանցող ու աճող ջերմութիւն մը մարմնին մէջ, կը նայէր անոր, միշտ նոյն տարօրէն ու ինքնեկ հարցումը մտքին մէջ: Ու կը զգար, հզօրապէս կը զգար որ Սուրէն այժմ անօրինակ կերպով ջերմ է եւ մօտ դէպի ինքը եւ թէ աւելի վճռական ու անվարան իր մտերմութեան մէջ:

Աստղիկ երկարօրէն պատմեց թէ ինչպէս Աւագը զինքը յանձնած էր միսիոնարուհիի մը ու վերջինիս հետ ինք եկած էր Թիֆլիզ, եւ երկու օր առաջ Երեւան, փնտռած էր զինքը ու գտած Այվազեանը:

—... Ինծ ըսաւ թէ մեկնած ես մօտակայ վայր մը կարեւոր գործով մը, եւ երբ նիստը վերջանալու մօտ էր, ներս մտար:

— Տեսա՞ր, ուրեմն:

— Կը փնտռէի, արդէն: Տարիները այնքան ծանր չեն մարդուն համար երբ փնտռտուքի մը եւ երազի մը ետեւէն է, որքան այն քանի մը րոպէները, երբ կը տեսնես զայն, բայց կը ստիպուիս լռել: Կը հետեւէի շարժումներուդ, ընդդիմադիր երեսփոխանին երբ մօտեցար, յանկարծ ոտքի կանգնեցայ եւ անզգալաբար ճիչ մը արձակեցի...

— Դո՞ւն էիր...

— Այո՛:

— Բնաւ մտքէս չէր անցներ... զարմանալի...

— Երբ հանդստացայ, մտածեցի թէ միշտ միեւնոյն յանդուգն ու նետուելու պատրաստ տղան ես... իրաւունք ունի... որովհետեւ, եթէ այդպէս չըլլար...

Եւ լռեց: Յետոյ սեղմուեցաւ Սուրէնին, ձեռքը երկարեց անոր մազերուն, սրտաբեկ մնաց պահ մը, կիներու յատուկ բնազդական կանխազգուշութեամբ մը, եւ գրեթէ տրտում, ըսաւ թէ Վազգէնը Թիֆլիզ որբանոցն էր տեսած, ու աւելցուց.

— Մտածկոտ ես, Սուրէն:

— Այո՛, զարմացնող բան մը...

— Ի՞նչ:

— Նազա՛րը...

— Այո՞...

— Հո՛ս է...

— Հո՞ս —ցնցուեցաւ Աստղիկ— Աստուա՛ծ իմ... Սո՛ւրէն...

— Ինչու ազդուեցար, վախու բան չկայ... բանտն է...

— Նազա՞րը...

— Այո՛:

— Ինչո՞ւ:

— Իբրեւ գլխաւոր դերակատար մայիս 1ի դէպքերուն՝ երեք Ռուսահայերու հետ...

— Լա՛ւ... Ահաւասիկ առիթ մը:

— Ինչ բանի:

— Միանգամընդմիշտ փրկուելու իրմէ...

— Նազարէ՞ն... հը՛, տարօրինակ ես, Աստղիկ... Ո՛րքան արժէք կուտան՝ այդ զօզօշին... Ու կ՚ենթագնահատես իմ ներկայութիւնս ու ուժս...

— Ո՛չ, սիրելի Սուրէն, ոչ... Բայց, կը վախնամ... ի՛նչ գիտնամ...

— Գիտցի՛ր, նաեւ, թէ Մէհմէտ պէյը այստեղ է...

— Ի՞նչպէս...

— Այո՛... Իբրեւ էնկիւրիի դեսպան... եկեր էր բարեխօսելու Նազարին համար...

— Օ՛, Աստուած իմ... արդէն իսկ կը զգամ թէ հազիւ իրարու պատկանած, կրկին կը սկսի չարաշուք վտանգը...

Կ. ՄԵՀԻԿԵԱՆ

(Շարունակելի)

Ամերիկեան վերերաններր կր դիմադրեն

Ուաշինկթընի իրենց պարտութենէն յետոյ, ամերիկեան վեթերանները կը ջանան իրենց դիմադրութեան կեդրոնը փոխադրել Ճոնսթաունի՝ փոքրիկ քաղաքը:

Ուաշինկթընէն վտարուած վեթերաններու մեծ մասը ոտքով կ'երթայ Ճոնսթաուն, ուր արդէն հաւաքուած հազար վեթերանները գիշերեցին հանրային պարտէզի մը մէջ: Քաղաքին առեւտրականները կատղած են իրենց քաղաքապետին դէմ, որ Ճոնսթաուն հաւաքուելու հրաւէր ուղղած էր վեթերաններու ղեկավարներուն:

Ամերիկայի նախագահական պայքարը

Պ. Ռուզվելդ, Ամերիկեան ռամկավարներու հանրապետական նախագահի թեկնածուն, ընտրական պայքարը բացաւ ճառով մը, որ ծրագիր մըն է.

— Անգլիա, Ֆրանսա եւ Գերմանիա բոլոր, վերջապէս համաձայնութեան եկան հատուցումներու հարցին մէջ: Հիմա վախ կայ որ միայն ընդդէմ Ամերիկայի: Այս վտանգը չի գար մեզ հանդէպ անոնց ունեցած պարտքէն, այլ մանաւանդ անոնց առեւտուրին դէմ մեր կանգնած պատնէշներէն: Պարտքերը չեն որ կը կազմեն լուծելի հարցը: Զանոնք ջնջելու պէտք չունինք: Կողմնակից ենք պարտքերու վճարման, մաքսատուրքերու նուազման եւ առեւտրական փոխանակութեանց վերսկսման, դիւրացնելու համար այս պարտքերու վճարումը:

«Միացեալ – Նահանգները բոլոր, Ռուզվելդ, կրնան կատարելապէս նախաձեռնարկ ըլլալ հրաւիրելու տնտեսական համագումար մը, որուն նպատակն ըլլայ ամրացնել ելմտական յարաբերութիւնները եւ դրամին տալ իր գնման կարողութիւնը:»

Ակնարկելով ոգելից ըմպելիի արգելքին, նախագահական թեկնածուն յայտնեց թէ նոր խորհրդարանին պիտի առաջարկէ ջնջել ըմպելիի վաճառման արգելքը:

Լեհաստան ոչ-յարձակման դաշինքը

Բոլշեւիկեան «Իզվեստիա» թերթը անդրադառնալով Լեհաստանի եւ Ռուսիոյ միջեւ կնքուած ոչ – յարձակման դաշինքին, զայն կը նկատէ յառաջդիմութիւն մը՝ երկու երկիրներու յարաբերութեանց մէջ:

Բոլշեւիկեան թերթը երկարօրէն կանգ կ'առնէ լեհ կառավարութեան ձախողած փորձերուն վրայ, ոչ – յարձակման դաշինք կնքելու մասին խորհրդային կառավարութեան ձեռնարկը օգտագործելով՝ իր արեւմտեան դրացիներուն հետ իր կապերը աւելի ամրացնելու եւ անոնց հետ համերաշխ խմբակ մը կազմելու համար եւ լեհ կառավարութեան նման միտք մը վերագրելով՝ «Իզվեստիա» կը գրէ թէ նման մտադրութեան մը ձախողութիւնը յայտնի էր անով որ պալթիկեան պետութեանց շահերը չեն համապատասխաներ Լեհաստանի եւ Ռումանիոյ շահերուն:

«Լեհաստան հասկցաւ որ, կը գրէ «Իզվեստիա» «զինակցութիւն» բառը միշտ չի նշանակեր իրական յարաբերութիւն եւ բնաւ չերաշխաւորեր իրաւունքներու հաւասարութիւն: Թէ այս նկատումն էր որ լեհական կառավարութիւնը մղեց ստորագրելու դաշինքը եւ խորհրդային Միութեան հետ ամրացնելու իր յարաբերութիւնները:

Ռումանիոյ քաղաքան կացութիւնը

Ռումանիոյ նորընտիր խորհրդարանը օգոստոսի ընթացքին պիտի բոլորէ արտակարգ նստաշրջան մը, զբաղելու համար Ռումանիոյ տնտեսական կացութեան ստեղծած բարդութիւններով:

Քաղաքական կացութիւնը կը մնայ այնքան խառնակ, որքան էր ընտրութեանց նախօրեակին: Վայտայի ընտրական դահլիճը կը մնայ իշխանութեան գլուխը, մինչեւ որ լրանան նոր երեսփոխաններու վաւերացման գործողութիւնները:

Դահլիճի կազմութեան մասին, տեսակցութիւնները կը շարունակուին քաղաքական պետերու միջեւ, առանց արդիւնքի:

Գիւղացիական կուսակցութեան կեդրոնը շարունակեց իր խորհրդակցութիւնները քաղաքական կացութեան մասին:

Վայտա Վոյվոտ ստանձնեց կուսակցութեան նախագահութիւնը, զոր արդէն, իրականութեան մէջ, բնաւ չէր լքած: Հաւանական կը թուի որ դահլիճին կազմութիւնը իրեն յանձնուի:

Հիճազի ձախողած ըմբոստութիւնը

Հիճազի կառավարութեան պաշտօնական ղեկոյցին համեմատ, յունիս 16ին, զրկուած զինուորական ուժերը՝ որոնց հրահանգ տրուած էր Եգիպտոսէն եկած 400 Պէտէվիներ եւ Իպն Ռիֆատան դերի բռնել, յաջողած են: Կառավարական ուժերը ըմբոստներուն հանդիպած են Ճէպէլ Տեպպայի մէջ եւ ամբողջ օր մը տեւող բուռն կռիւէ յետոյ, յաղթած են Պէտէվիներուն:

Իպն Ռիֆատա գլխատուած է կռիւէն յետոյ. իսկ իր զաւակը եւ 375 Պէտէվիներ սպաննուած են կռուի ընթացքին:

Հուվըրի նոր ծրագիրը

Միացեալ – Նահանգներու նախագահը Հուվըր նոր ծրագիր մը մշակած է փութացնելու համար երկրին տնտեսական վերականգնումը: Այս ծրագիրը վերջնապէս չէ մշակուած. բայց անոր գլխաւոր կէտերը հետեւեալներն են.

1) Նոր իրաւասութիւններ տալ վերաշինութեան նիւթական հաստատութեան, 1.5 միլիառի մեծ շինութիւններու ձեռնարկելու համար: Այս աշխատանքները՝ որքան կարելի է շուտ պիտի սկսին, անգործներու թիւը նուազեցնելու համար:

2) Պիտի քանդուին ապառողջ խրճիթները. եւ անոնց տեղ պիտի շինուին առողջապահիկ բնակարաններ:

3) Համաձայն որոշ ծրագրի մը, պիտի աւելցուի արջառը:

4) Վարկային դիւրութիւնները պիտի ընդլայնուին:

5) Երկաթուղային նոր գիծեր պիտի շինուին:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԱՒԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ.— Անգլիական «Տէյլի Թէլէկրաֆ» թերթը կը գրէ թէ ծովային հինգ պետութեանց յառաջիկայ խորհրդաժողովը պիտի գումարուի հաւանաբար սեպտեմբերին սկիզբը՝ Լոնտոնի մէջ, զբաղելու համար նաւային զինաթափութեան հարցով:

ՕԹԹԱՎԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ.— Օթթավայի կայսերական խորհրդաժողովին մէջ մշակելու վրայ են ծրագիր մը, որուն համաձայն, պիտի հաստատուի տնտեսական ատեան մը, որ տեւական կերպով պիտի գործէ Լոնտոնի մէջ:

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ.— Անգլիոյ Անկախ Աշխատաւորականները իրենց ընդհ. ժողովին մէջ՝ որոշեցին բաժնուիլ Աշխատաւորականներէն:

Այս կերպով, Անկախ Աշխատաւորականները կը դառնան ինքնուրոյն կուսակցութիւն մը:

ՕՐԻՈՐԴ ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ԱՇԽԱՐՀԻ ԳԵՂՈՒՀԻՆ.— Սփայի մէջ հաւաքուած 28 ազգերու ներկայացուցիչները 1932ի տիեզերքի գեղեցկութեան թագուհի հռչակեցին Թուրքիոյ գեղուհին՝ Քէրիմէ Հալիս հանըմ:

ՁԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆ.— Սէն – Նազէրի եւ Լօրիանի միջեւ յաջող փորձերէ յետոյ, ֆրանսական նոր թորփիլահալած մը վերադարձաւ նաւարան, ուր պիտի շարունակուի անոր սարքաւորումը:

Յ. Հ. Դ.

Փարիզ եւ ապառաժաններ

ՓԱՐԻԶԻ Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Café de la Mairie: 2 Place d'Italie *(Մէրիի դիմացը, Ավընիւ Կոպլէնի անկիւնը* Métro: Place d'Italie*): Պարտադիր ներկայութիւն: Օրակարգ՝ ընտրութիւն:*

Գաւառ

ԼԻՈՆԻ Մարզպետ խումբի ընդհ. անդամական ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, *ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ,* Գ. Զօհրապ 20, *ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ* (Տ. Չէօկիւրեան եւ Ռ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, *ԱՐԵՒՈՍ ՃԱՄԲԱՆ,* Մաննիկ Պէրպէրեան 10, *ԵՏՔԸ,* Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, *ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ,* Քրիստ. Միքայէլեան 10, *ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ՝* Րաֆֆի 25, *ՎԱԼԱՆԹԻՆ,* Ժորժ Սան 20, *ԹԷՐՖԱՆՕ,* (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, *ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ,* Մալխաս 50, *ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ,* Ռէն 20, *ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ,* Ղ. Մելոյեան 10, *ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ,* Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., *ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ,* Ա. Պէրնէտ 2 հատոր 65 ֆր., *ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ* 25, *ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ,* Քասիմ 2 հատոր 25, *ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ,* Յ. Ալոճեան (Ռոզմերի) 12.50, *ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ,* Գ. Կառվարենց 20, *ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ,* Ոստանիկ 5, **QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.**

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, *ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:*

Պուա Քոլոնպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏՏԱՑԱՆՔ

Պերլին, Մ. Յ.— 600 ֆր.: Կը շարունակենք զրկել Սէչէդ-Նանսի, Կ. Ե.— 35:

Imp. A. DER (Agopian)

7, Rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant H. STEPHAN

ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ

Առեւտրական մեծ վայր մը, յարմար ամէն տեսակ առեւտրականի, մեծաքանակ և փոքրաքանակ վաճառմանց համար: Պուլվարի կայարանին, քարափին եւ Մարսէյլի կեդրոնին մօտ: Ջուր, կազ, տրականութիւն, բնակութեան համար յարկաբաժին, հեռաձայն: Տարեկան վարձք՝ 10000 ֆր., պայլ՝ 8 տարի, գին՝ 80000 ֆր., վճարման դիւրութիւններ, քանի մը օրէն տրամադրելի: Դիմել Պ. ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՈՆԵԱՆի, 64 Bernard du Bois, Marseille.

ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe — 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

"ՖՕԹՕ ԵՆՕ"

33 RUE D'AIX 33, MARSEILLE

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Danton 52-73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու

Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)

Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ_կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothéraphie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու գործուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակահիւծախտային խարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ:

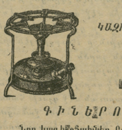
Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ տնային հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54:

Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

ՊԱՅՔԱՐ ԳՈՐԾԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԿԱԶԻ ՕՃԱԽՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ եւ ՆՈՐՈԳԱՏՈՒՆ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

71, Rue Longue des Capucins

71, Րիւ Լօնկ տէ Քաբիւսէն, ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը ծախենք, կը նորոգենք եւ կը փոխանակենք ամէն տեսակ կազի օճախներ

ԳԻՆ ԵՐԸ ՈՒ ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ԶԵՂՉ

Նոր կազի օճախներ Բատիուս մարքա	Հին գին	65	Նոր գին	45
Զայնով գլուխներ		15		10
Անձայն գլուխներ		17		13

Ուրիշ ամէն տեսակ պիտոյքներու վրայ 30% զեղչ

Շուտով պիտի ծախուին 100 օճախներ եւ 1000 գլուխներ

Եկէք. տեսէք եւ փորձեցէք համոզուելու համար

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

Բ Ո Ռ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Արթուրի դէմքը կանգնեց նրա առաջ կարծես բոլորովին կենդանի. այն ատրճան պարզ տեսնում էր նրա բոլոր մանրամասնութիւնները: Բերանի քնքուշ գիծը, լուրջ մեծ աչքերը, արտայայտութեան հրեշտակային մաքրութիւնը — այդ բոլորը դրած էր նրա առաջ, կարծես դեռ երէկ էր մեռել: Դանդաղ հոսող արցունքները պղտորեցին պատկերը նրա աչքին:

Ա՛, նա ինչպէս կարողացաւ մտածել, եւ ի՛նչ սրբապղծութիւն այդ պայծառ, յաւիտենականութեան մէջ հանգչող հոգին երեւակայես կեանքի մանր ձախողանքներին դեռ ենթակայ: Անշուշտ աստուածները սիրում էին նրան ու թողին որ երիտասարդ մեռնի: Հազար անգամ աւելի լաւ էր, որ գրկած լինէր նրան անէութիւնը, քան թէ ապրէր դեռ ու դարձած լինէր մի Բոռ. Բոռ նրա անթերի փողկապով ու կասկածելի սրախօսութիւններով, նրա չար լեզուով ու բալէտի պարուհիով: Չէ՛, չէ՛, այդ բոլորը մի անմիտ ֆանթազի է: Ի զուր էր տանջում իր հոգին մի ինչ որ անուրջով: Արթուր մեռած էր անշուշտ:

— Կարելի՞ է. — հարցրեց մի մեղմ ձայն դռան ետեւից:

Ջեմման այնպէս ցնցուեց, որ կենդանագիրը ընկաւ ձեռքից, եւ Բոռը, որ կաղալով ներս էր մտնում, վերցրեց ու տուաւ նրան:

— Ի՛նչպէս ինձ վախեցրիք:

— Շատ եմ ցաւում: Կարելի է, ձեզ խանգարեցի:

— Ոչ, խառնում էի հին իրերը:

Մի վայրկեան վարանեց, յետոյ մեկնեց նրան մանրանկարը:

— Հաւանո՞ւմ էք այդ դէմքը:

Եւ մինչ տղան դիտում էր պատկերը, Ջեմմա այնպէս յամառ նայում էր նրա դէմքին, կարծես իր ամբողջ կեանքը նրանից էր կախուած: Բայց քննադատութիւնից ու բացասումից զատ ոչինչ չկար այդ դէմքի վրայ:

— Դժուար խնդիր տուիք ինձ. — ասաց նա: — Պատկերը շատ է գունատել, եւ մանկական դէմքը միշտ դժուար է զուշակելը. բայց ինձ թւում է, որ այս երեխան կեանքի մէջ դժբախտ է դառնալու. իր համար ամէնից խելօքը այն կը լինէր, որ ձեռք վերցնէր հասուն մարդ դառնալուց:

— Ինչո՞ւ:

— Տեսէք ներքին շրթունքի գիծը: Այս տեսակի մարդիկը խորն են զգում տառապանքն ու անարդարութիւնը. կեանքում նրանց համար տեղ չկայ. կեանքի մէջ միայն այն տեսակ մարդիկն են պէտք գալիս, որոնք ամբողջապէս կենդրոնանում են իրենց գործի վրայ:

— Այդ պատկերը ձեր ճանաչածներից ոչ ոքի նման չէ՞:

Բոռը սկսեց դիտէ կենդանինները:

— Այո: Ի՛նչ տարօրինակ է: Ի հարկէ, եւ շատ է նման:

— Նմա՞ն, ո՞ւմ:

— Կ-կարդինալ Մ-Մօնտան-տանէլլին: Արդեօք այդ մեղսազուրկ կարդինալը քեռորդիներ չունի՞: Ո՞վ է սա, եթէ կը ներէ՞ք, որ հարցնեմ:

— Սա մանկութեան կենդանագիրն է իմ այն բարեկամիս, որի մասին խօսել եմ ձեզ:

— Որին դուք սպանե՞լ էք:

Ջեմմա ակամայ ցնցուեց, այնպէս անփոյթ ու այնպէս անխիղճ էր ասուած այդ սարսափելի բառը:

— Այո, որին ես սպանել եմ, եթէ նա իսկապէս որ մեռած է:

— Եթէ՞...

Ջեմման չէշտ նայեց նրան:

— Երբեմն կասկածում եմ. — ասաց նա: — Նրա դիակը գտնել չկարողացան: Կարելի է նա էլ, ձեզ պէս, փախաւ տնից ու գնաց Հարաւային Ամերիկա:

— Յուսամ որ ոչ: Թէ չէ դա մի սարսափելի յիշողութիւն կը դառնար ձեզ համար: Ես ժամանակին բ-բաւական կռիւների մէջ եմ եղած, ու կարելի է մէկից աւելի մարդիկ եմ դըժոխք ուղարկել: Բայց եթէ խղճիս վրայ լինէր, որ իմ պատճառովս մի կենդանի էակ գնացել է Հարաւային Ամերիկա, ես այլ եւս գիշերը քնել չէի կարող...

— Այդպէս ուրեմն դուք կարծում էք, — ընդհատեց Ջեմմա մօտ գալով ու ատամները ամուր սեղմած, — որ եթէ նա չէ մեռել, եթէ նա անց է կացել ձեր փորձութիւնների բովերը, նա այլ եւս երբեք չի վերադառնար ներող հոգով: Ուրեմն կարծում էք, որ նա երբեք չի մոռանար անցեալը: Ցիշեցէք, որ ես էլ շատ խիստ եմ տուժել. տեսէք:

Եւ ետ անելով ճակտից մազի ծանր ալիքները՝ ցոյց տուաւ սեւ գանգուրների տակ պահուած լայն սպիտակ մազի շերտը:

Տիրեց երկար լռութիւն:

— Ես կարծում եմ, — ասաց Բոռ դանդաղ, — լաւ է մեռելները մեռած էլ մնան: Շատ բաներ կան, որոնք խիստ դժուար են մոռացւում, եւ եթէ ես ձեր մեռած բարեկամի տեղը լինէի՝ մեռած էլ կը մնայի: Միւս աշխարհքից եկողները շատ այլանդակ են լինում:

Ջեմման դրաւ պատկերը գզրոց եւ փակեց:

— Խիստ վարդապետութիւն է դա. — ասաց կինը: — Իսկ այժմ խօսենք մի ուրիշ բանից:

— Ես մի փոքրիկ գործով եմ եկած: Ուզում եմ ձեզ հետ խօսեմ մի ծրագրի մասին, որ ծագել է գլխումս:

Կինը աթոռը քաշեց սեղանին մօտեց:

— Ի՞նչ էք կարծում մամուլի նախագծուած օրէնքի վերաբերմամբ — սկսեց Բոռ բոլորովին դադարելով կակազելուց:

— Ի՞նչ եմ կարծում: Կարծում եմ որ մի մեծ նշանակութիւն ունենալ չէ, բայց ամենայն դէպս լաւ է մի պատառ հացը քան լրիւ ոչ:

— Անշուշտ: Ուրեմն դուք պատրաստուելու էք նոր լրագիրներից մէկին, որ այստեղ հրատարակելու են պատրաստւում:

— Այո, հաւանօրէն: Միշտ մեծ կան աշխատանքներ շատ կան լրագրական վարչութեան մէջ. տպումը, ու...

— Մինչեւ ե՞րբ այդպէս իր վատնէք պիտի ձեր մտաւոր կարողութիւնները:

— Ինչո՞ւ համար ի զուր:

— Որովհետեւ դուք ընդունակ ուրիշ գործի:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

(ՆՐԹԵԻՆԵԼԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

3 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ Թիւ 1947

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀՕԿԻ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անցած շաբթուան Թղթակցութիւն մը Լիոնի շրջանէն կը յայտնէր թէ Հօկի մասնաճիւղերը հանգանակութեան մը ձեռնարկած են, որպէս զի այդ դրամով մարդիկ ղրկեն ժընեւ բողոքելու հայկական պահանջներուն դէմ, որ ներկայացուեցան Թուրքիոյ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելու առթիւ։

Մենք այդ առթիւ խօսեցանք «Կաթոլիկ ազգ»ի եւ «Հօկձի ազգ»ի մասին։

Միշտ սեւերես բան մը գոյութիւն պիտի ունենայ մեր ժողովուրդին մէջ։

Ու ամէն անգամ արբազան յիշատակ մը բծաւորելու լրբութեամբ։

Ըստ երեւոյթին Հօկի գործակալները հոս, Փարիզի շրջակայ արուարձաններուն մէջ ալ սկսած են հանգանակութեան, ի հարկէ իւրաքանչիւրին բան մը փախցնելով, եւ իւրաքանչիւրի իր հասկացողութեան համաձայն։

Այս կիրակի ժողովրդական բազմութեան մէջէն, շատ չէղոք Հայեր, ընտանիքով ծանրաբեռնուած, կը յայտնէին թէ Շաւիլի եւ Իսսի շրջաններուն մէջ Հօկի ներկայացուցիչները ժողովուրդէն դրամ կը հանգանակէին, այն գիտակցութեամբ, ինչ որ դրած էին գաւաթի մեր թղթակիցները։

Ուրեմն, Հայերը երջանիկ են իրենց բազմակողմանի ընդունակութիւններով։ Մարդիկ ու խմբակներ ունինք, որ ամէն ճակատի վրայ կը փայլին։

Եւ եթէ շատ քիչ անգամ ազնիւ երես դուրս կուգանք այդ ճակատներէն, սեւ երեսը միշտ պատրաստ է։

Հօկի կազմակերպութիւնները տարօրինակ հայութեան ներքին կեանքը կը մրտեն։ Անոնք բարոյական խարդախութիւն մը կը կազմեն, շահագործելով ողէտ ժողովուրդը Հայաստանի նուիրական անունով։ Անոնք ուժ մը չեն, բայց կազմալուծող են։ Հայաստանին օգնելու անունով հրապարակ նետուած են, բայց ամէնէն շատ Հայաստանին կը վնասեն։

Ու այս խարդախութիւնն ամբողջովին համայնավար ոգիի ծնունդն է, նաեւ հայկական յոռեգոյն նկարագրի արգասիք։

Պարզ է բոլորին, քաղաքական հասունութիւն ունեցող բոլոր խմբակներուն՝ որ Հօկը կեղծ ու խարդախ դիմակ մըն է հայ բոլշեւիկեան խմբակին։ Ու կեղծիքը կրկնակի է։

Կուսակցականօրէն անոնք անզօր են չխակ կեցուածքով եւ բոլշեւիկօրէն (ինչպէս Խորհ. Հայաստանի մէջ կը յոխորտան), դիմելու այս ժողովուրդին եւ աշխատաւորութեան, դիմելու հայութեան եւ համոզելու զայն իրենց սկզբունքներով եւ գործելակերպով։

Կը մնայ այս ժողովուրդի անոբոշ զգացումներուն հետ խաղալ։ Կառչիլ հակադաշնակցական մաշուած գործելակերպին, սուտը եւ կեղծիքը իրար խառնել, խառնակել եւ դոհեր ճարել պղտոր պայքարներուն համար։

Նոյն իսկ գտնել բարի ու պարկեշտ մարդիկ որ Հայաստանի վերաշինութեամբ կ'ոգեւորուին, որ իրօք Հայաստանը կը սիրեն, եւ կ'ուզեն տեսնել ներկայ Հայաստանի մէջ կորիզը վաղուան Հայաստանին։ Ու ասոնց կը խօսին հայրենասիրութեան անունէն, վերաշինութեան երազներէն, եւ բոլոր այն ծրագիրներէն, որ քաղաքական համոզումներէն զուրկ հայրենասէր հայուն զգացումները կը շոյեն։

Այսպիսի պարկեշտ խաբուածներ ալ կան, որ Հօկի կազմակերպութեան մէջ կը գտնուին։ Ու համայնավարները ճարպիկօրէն՝ այդպիսի տիպերը վարագոյրի տեղ կը գործածեն, միամիտները խաբելու համար։

Կան կալ կորողներ, պղտոր հաշիւներու հետամուտ մարդիկ, որոնք այս խառնակ օրերուն, պղտոր գործ մը կը փնտռեն, մէջը թաթխուելու համար։ Անոնց տեղն ալ Հօկն է։

Կայ ողէտ ու թրքախօս զանգուած մը, որ հայ բոլշեւիկ թափառաշրջիկներու «պլորետարիատ»ը կը ներկայանայ։ Առանց բառ մը հասկնալու, Հայաստանին կը համակրի, գոնէ Հայաստան բառը հայերէն արտասանելով, սակայն այդ միայն բաւական է, որ բոլշեւիկեան գործակալները յանուն Լէնինի այդ անգոյն զանգուածը հրահրեն ազգային ատելութեամբ։

Ապազգայնացած տարրերը լաւագոյն գետինը կը ներկայացնեն, համայնավար կեղծ ազգասիրութեան համար։ Ու երբ դուք հարուածը կուրծքին կուտաք, ան կ'ապաւինի Լէնինին եւ... Հայաստանին, երկուքն ալ անիմաստ անոր համար։

Ինչպէս ըսինք, ամէնէն շատ կը շահագործուի Հայաստանի անունը։ Մէկի համար Խորհրդային Հայաստան է, միւսին համար հին հայրենիքն է, ուրիշի մը համար բոլշեւիկեան գործարան մըն է՝ կապուած ... չինական յեղափոխութեան։ Տեղ մը վերաշինութեան մասին կը խօսին, տեղ մը գրադարաններու, ուրիշ տեղ մը Չեկան կը փառաբանուի։

Ու այս բոլորը ըստ մտայնութեան եւ ըստ պարագայի։

Երբ բոլշեւիկեան ղեկավարները հայ մշակոյթի դէմ կը պայքարին, հայկական քաղաքական իրաւունքները կ'անտեսեն, շինարարութեան փոխարէն՝ բոլշեւիկեան փրոփականտը կը կատարեն, արտասահմանի բոլշեւիկեան գործակալները իրենց շրջապատը կը համոզեն թէ եղածը կոմունիստական կուսակցութեան գործն է։ Կառավարութիւնը տարբեր, կուսակցութիւնը տարբեր։

Երբ անդին, տեղի եւ անտեղի, Թուրքիոյ բարեկամութեան մասին կը խօսին եւ կը յայտարարեն թէ հայ ժողովուրդը որ եւ է դատ չունի Թուրքիոյ հետ, այս կողմ, գաղութներուն մէջ նոյնը կը կրկնեն թութակօրէն իրենց ունկնդիր բոլշեւիկներուն։ Իսկ երբ կը գտնուին տարօրինակ այն զանգուածին մէջ, որ ատելութեամբ լեցուած է Թուրքին դէմ, որ իր հայրենիքը կ'ուզէ վերադառնալ ու ազատ ապրիլ, անոր ականջին կը փսփսան թէ հայ բոլշեւիկները կը հետամտին ետ առնելու մեր հայրենի հողերը Թուրքիայէն։

Ու այս բոլորը կ'ըսեն ու կ'ընեն, առանց հաւատք ունենալու։

Կեղծիքը, սուտը, զգացումներու շահագործումը անպարկեշտօրէն իրար խառնուած՝ կը ստեղծեն Հօկի մթնոլորտը, ուր միայն բոլշեւիկ գործակալները գիտեն թէ ինչ կ'ընեն։ Մնացածները, անգիտակցօրէն կը թաւալին անոնց ետեւէն՝ կառչելով Հայաստանի անուան, որ այս պարագային, բոլշեւիկներու կողմէ ամէնէն զզուելի առեւտուրի նիւթ մը դարձած է։

Շատերը տարիներով ոգեւորուեցան Հայաստանի օգնութեան գործով, ու ի վերջոյ զզուեցան բոլշեւիկ գործակալներու շահատակութիւններէն եւ հեռացան։

Այսօր, Հօկը անունով միայն «օգնութեան» մարմին մըն է, իսկ գործով բոլշեւիկեան փրոփականտի եւ խաբեբայութեան բոյն մըն է, ուրկէ երես պէտք է դարձնէ ժողովուրդը եւ զոհ չերթայ անոր շահատակութիւններուն։

Կ. Ս.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ»

—)(o)(—

Ազգային Միութեան հրատապ հարցը, որ տասը տարիներէ ի վեր մտքերը կը յուզէ, որ գաղութներու ազգային կեանքը կազմակերպելու հիմնական ազդակը կրնայ հանդիսանալ, խորհրդածութեան նիւթ դարձած է «Նոր Երկիր»ին։

Արտատպենք այդ թերթի կարծիքը իր հայերէնով․

«Քանի որ Դաշնակցութիւնը Հայաստանի հանդէպ եւ այս վերջինը առաջինի հանդէպ անվերածելի նախապաշարումներ ունին, եւ քանի որ այսօր չորս հովերուն ցրուած հայ աշխատաւորութեան նիւթական, ֆիզիքական եւ բարոյական ոչ թէ միայն շահը, այլ գոյութիւնն իսկ կը պահանջէ հաւաքական ուժ մը ստեղծագործել ներգաղթի հարցը լուծելու համար, դաշնակցական ծրագրով մէջտեղ նետուած համագաղութային միութեան մը հարցը ոչ միայն չի շահագրգռեր մեզ, այլ մեր կողմէ վնասակար կը նկատենք զայն»։

Անշուշտ այսպիսի հայերէնով «Նոր Երկիր»ը միշտ ալ կարող է անիմաստ բաներ ըսել։ Բայց ի՞նչ կը հասկնայ «հաւաքական ուժ մը ստեղծագործել» ըսելով։ Չորս հովերուն ցրուած հայութիւնը եթէ հաւաքական ուժի պէտք ունի, կը նշանակէ որ Ազգային Միութեան մը պէտք ունի։ Այս տարրական տրամաբանութիւնը չըմբռնելը կը նշանակէ քննուած խնդիրը չըմբռնել։

Եւ իրողութիւնն ալ այն է որ թերթը խնդիրը չէ ըմբռնած, կամ չէ ուզած ըմբռնել, այլապէս հետեւեալ տողերը գրի չպիտի առնէր․ — «Այլ եւս հրաժարելու ենք հին դիւանագիտութենէն թէ՝ դիմումներով աղաչողականներով, Միութեան կնիքներով կարելի է դէպքերը փոխել»։

Համագաղութային մարմին, գաղութներու ներքին կազմակերպութիւն իրենց իսկական կոչումով, «Նոր Երկիր»ի դիւանագիտական մարզանքներուն հետ կապ չունին։

Բայց, ըստ երեւոյթին այդ թերթը պէտք չունի գիտնալու թէ խնդիրները իրարու հետ ինչ կապ ունին, քանի որ իր մտքերն, ընդհանրապէս անկապ են եւ յաճախ հակասական։

ՐԻՎԱՐԷՑ

ՓՐՈՖ. ՓԻՔԱՐԻ ՆՈՐ ՓՈՐՁԸ

Փրոֆ․ Փիքար որ ինչպէս կը յիշուի անգամ մը յաջողութեամբ բարձրացաւ դէպ ի այեր, այս անգամ կը պատրաստուի աւելի կատարեալ փորձ մը ընել։

Փրոֆ․ Փիքար Պրիւքսէլէն մեկնեցաւ դէպ ի Ցուրիխ, մեծ ինքնաշարժի մը մէջ՝ իր հետ տանելով նաւակը, որուն մէջ փակուած՝ պիտի երկինք... բարձրանայ։ Իր գիտական փորձերուն համար, Փիքար հետը կը տանի բազմաթիւ գործիքներ։ Նաւակը որուն մէջ պիտի մտնէ իր աշխատակցին հետ, այս անգամ աւելի կատարելագործուած է։ Կարելի է նամբորդութեան ընթացքին, ներսէն բանալ ու գոցել։

Կը կարծուի թէ փրոֆ․ Փիքար, երկուշաբթի օրուընէ առաջ չպիտի կրնայ լրացնել իր պատրաստութիւնները՝ բարձրանալու համար։

ՉԻՆԵԻՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊ

Շանկհայի մէջ, Չինացիները պոյքոթ յայտարարած են ճափոնական ապրանքներուն դէմ։ Միւս կողմէ, Չինացիները ոստիկանութիւնը կազմակերպելու պատրուակով, իրենց լաւագոյն զօրախումբերը կը տանին Շանկհայ։

Ճափոնցիները պաշտօնապէս բողոքեցին պոյքոթին դէմ։

X «Թայմզ»ի թղթակիցը Թոքիոյէն կը գրէ թէ զօրավար Մա Քանի մահուան լուրը չէ հաստատուած։ Հալլոնի կռուին մասնակցող զօրախումբերը չեն գտած անոր մարմինը։

կայն որ այդ կերպով, հաստատուած

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԵՐՄԱՆ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ ՉՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ

Հիթլերեան անաբեկումներ

Գերմանական ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը կը ճշդուի հետեւեալ կերպով։ Քուէարկութեան մասնակցած են 36,893,942 հոգի․— Հիթլերեանները շահած են 13 միլիոն 792,748 քուէ եւ 230 աթոռ։ Նախորդ խորհրդարանին մէջ ունէին 106 երեսփոխան։ Ընկերվարականները՝ 7,951,986 քուէ եւ 133 երեսփոխան, փոխան նախորդ 142ին։ Համայնավար երեսփոխաններու թիւը 76էն կը բարձրանայ 89ի՝ 5,365,666 քուէով։ Կեդրոնը կը մնայ անփոփոխ իր 75 երեսփոխաններով, Հուկէնպէրկ կը շահի 41 աթոռ, նախկին 37ի տեղ։ Կաթոլիկները՝ 22 երեսփոխան․ մնացեալ մանր կուսակցութիւնները կը ներկայանան 4, 2, 1ական երեսփոխաններով։

Պերլինի քաղաքական շրջանակներու մէջ տիրող կարծիքին համաձայն, նոր Ռայխսթակը ո՛չ մէկ տարբերութիւն պիտի ներկայացնէ նախորդէն, պիտի ըլլայ անոր պէս անկառավարելի եւ իշխանութիւնը՝ մենաշնորհը պիտի մնայ տիրակալ կառավարութեան մը, որ կռթնած բանակին, ո՛չ մէկ գործակցութիւն կամ հաւանութիւն պիտի ուզէ խորհրդարանէն։

ՀԻԹԼԵՐԵԱՆ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐ

Արեւելեան Փրուսիոյ մայրաքաղաքին Քէօնիկսպէրկի մէջ, ծանր խռովութիւններ պատահեցան, Հիթլերեան գրգռութիւններու հետեւանքով։

Առտուան կանուխ, խումբ մը Հիթլերեաններ, որոնք զինուած էին եւ մէկ մէկ ծրար կը կրէին, կ'անցնէին փողոցներէն, անցորդներուն պոռալով․ — Ուշադրութի՛ւն, հեռացէք փողոցէն»։

Այս խումբը երբ հասաւ ընկերվարականներու թերթին շէնքին առջեւ, ներս նետեցին վեց հրձիգ ռումբեր։

Ցետոյ շարունակեցին իրենց ճամբան եւ հասան թերթին խմբագրապետին տունը։ Դուռը զարկին, ներս մտան ու արձանակը պարպեցին խմբագրապետին վրայ, որ դեռ անկողնէն չէր ելած։

Հիթլերեան ուրիշ խումբ մը նոյն պահուն կը գործէր ուրիշ ուղղութեամբ։ Գացեր էր յարձակում գործելու համայնավար ղեկավարի մը վրայ, որ տունը չէր գտնուեր։ Ցուսախաբ Հիթլերեանները կատղած՝ ծունկէն վիրաւորեցին հոն գտնուող աղջիկ մը․ յետոյ վազելով գացին ուրիշ ծանօթ համայնավարի մը տունը․ համայնավար պետը սպաննուեցաւ գլխէն ստացած երկու փամփուշտով։ Սպաննուեցաւ նաեւ ընկերվարական մը։

Հիթլերեան խմբակներէն մէկը յետոյ գնաց կրակի տալու ազատական երկու թերթերու տպարանները։

Նման խռովութիւններ ծագած են նաեւ երկրին ուրիշ մասերուն մէջ։

ՀԻԹԼԵՐ ԿԸ ՑՈԽՈՐՏԱՅ

Պարզ է թէ Հիթլեր տարած է յաղթանակը՝ ընտրութեանց մէջ՝ բայց անօգուտ յաղթանակ մը՝ որ իրեն չապահովեր իշխանութեան ղեկը։ Այսու հանդերձ, ան կը շարունակէ յոխորտալ ըստ սովորութեան։ Իր կուսակիցներուն ուղղուած կոչի մը մէջ կ'ըսէ․— Մեծ յաղթանակ մը տարինք։ Ռայխսթակի ամէնէն ուժեղ կուսակցութիւնն ենք։ Գերման պատմութեան մէջ միակն եղող կուսակցութեան մը այս զարգացումը, արդիւնքն է վիթխարի աշխատանքի մը եւ յամառ յարատեւութեան։

«Այս շարժման անհուն յաջողութեան հետեւանքով, մեր վրայ պարտք կը ծանրանայ պայքարը շարունակել յարաճուն ուժով եւ ցմերջ»։

Իսկ մարտական խումբերուն ուղղուած կոչի մը մէջ, Հիթլեր կ'ըսէ․ — Անլուր յաղթանակ մը տարինք։ Բազմաթիւ ընկերներ զայն կարելի դարձուցին ամենամեծ զոհողութիւններով։ Մեռելներու յիշատակը մեզ համար կը կազմէ օրինակ մը, որ մեզ պիտի օգնէ պայքարը շարունակելու Գերմանիոյ ազատութեան համար»։

Օթթավայի խորհրդաժողովը

Գանատայի վարչապետը Պէննէթ կը շարունակէ ուսումնասիրել Անգլիոյ կողմէ ներկայացուած առաջարկները, մասնաւորաբար այն ապրանքներուն մասին, զոր Անգլիա կ'ուզէ արտածել Գանատա․ միւս կողմէ սակայն, Գանատայի ճարտարագործները ճնշում կը բանեցնեն Պէննէթի վրայ, որպէս զի գանատական ճարտարարուեստը պաշտպանող մաքսային պատնէշները չվերցնէ։

Չեկան կը գործէ

Ռիկայէն առնուած լուրերու համաձայն, Լենինկրատի մէջ այս վերջերս՝ շատցած է թիւն անոնց, որոնք փոքր յանցանք մը կը քաւեն մահապատիժով։

Կորսքովայեայի Չեկայի բանտին մէջ՝ որ չարաշուք համբաւ մը կը վայելէ, 7 անձեր մահապատիժի ենթարկուեցան։ Ասոնց հինգը հրացանի բռնուեցան բանտին նկուղներուն մէջ։ Ասոնց վրայ ծանրացող մեղադրանքը այն էր թէ գործարանի մը մէջ՝ կինեօ կը բռնաբարէին։

Միւս երկուքը հրացանի բռնուեցան նոյնպէս, այն յանցանքով թէ ապօրէն կերպով հացահատիկ առած են համագործակցականէն եւ ծախած են ուրիշներու։

Հնդկաստանի խռովութիւնները

Պոմպէյի մէջ, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց մօտ 50 հոգի, որոնց մէջ բազմաթիւ կիներ։ Ասոնք հաւաքուած էին, ի պատիւ հնդիկ ազգային դրօշին արարողութիւն մը կատարելու համար։

Հնդկաստանի զանազան վայրերուն մէջ շատցած են անգլիական սպաներու դէմ մահափորձերը, եւ ձեռնառումբերով կատարուող դէպքերը։ Նման յանախակի դէպքեր, ենթադրել կուտան թէ անկախութեան ձգտող հնդիկ կուսակցութեան կողմէ կազմակերպուած ընդհ․ ապստամբութիւնը պիտի պայթի շատ չանցած։ Կանտի այդ ապստամբութեան թուական նշանակած էր նոյեմբեր ամիսը։

Անգլիական շրջանակները կը վախնան որ յառաջիկայ տարի մեծ ապստամբութիւն մը ծագի ամբողջ երկրին մէջ, եթէ տնտեսական վիճակը չբարւոքի։

Կառավարութիւնը սկսած է Անտաման կղզիները աքսորել ձերբակալուած քաղաքական անձնաւորութիւնները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Խ. Ռուսիա մեկնողները

Պուլկարական «Սօֆիա» թերթը կը գրէ, որ պուլկար կառավարութեան արտօնութեամբ եւ պուլկար դրօշով, դէպ ի Օտեսա մեկնեցաւ նաւ մը, որով կը նամբորդէին քանի մը ռուս ընտանիքներ եւ բաւական թիւով Հայեր։ Նոյն թերթին համաձայն, Պուրկազէն եւ Վառնայէն ռուս եւ հայ գաղթականներու նոր խումբեր կը պատրաստուին նոյն ձեւով մեկնելու համար Խորհրդային Ռուսիա։

Իսկ պուլկար ուրիշ թերթեր աւելի որոշ թիւ կուտան արդէն մեկնողներուն համար, իբր թէ 80 հայ եւ 20 ռուս ընտանիքներ մեկներ են։ Այս լուրերը, ինչպէս կը տեսնուի, ճշդումի կը կարօտին։

Ռուսիոյ մէջ

— :-: —

Դէպքերու նախօրեակին

Ռուսական թերթի մը Մոսկուայի թղթակիցը կը գրէ․— Նոր վերադարձայ Օտեսայէն։ Կարելի չէ նկարագրել այս քաղաքին եւ ամբողջ Ուկրայինայի մէջ տիրող կացութիւնը։ Բառին իսկական առումով, արդէն սովը կը տիրէ եւ ժողովուրդը կը սնանի ցորենի աւելցուք մասերով, ինչպէս Ռուսիոյ նախընթաց սովերու միջոցին։ Ժողովուրդը գաղթելու վրայ է։ Հարիւր հազարաւոր ժողովուրդ՝ կայարանները խռնուած, կը պատրաստուի մեկնելու ուրիշ վայրեր։ Ամէն տեղ սոված մարդու նայուածքներ, այնքան որ, մարդ չի համարձակիր իր նամբորդական պայուսակէն կտոր մը հաց հանել։

«Խարքովի մէջ, ըսին թէ «յանցաւորներ»ը կը փնտռուին այս աղէտին եւ թէ որոշուած է վտարել ուկրայնական կառավարութեան գլխաւորները․ ինչ որ անշուշտ կացութեան դարմանը չէ։ Գիւղացիները սկսած են ուտել ցորենը որ իրենց կը դրկուի իբր սերմնցու։

«Մոսկուայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, շատ կը խօսուի բանուորական յարանուն դժգոհութեան մասին։ Լենինկրատի, Նիժնի – Նովկորոտի եւ Ուրալի զանազան շրջաններուն մէջ, մեծ գործադուլներ տեղի ունեցած են։ Բանուորները հանդարտեցնելու համար, ո՛չ միայն պէտք եղած է որ լեցուն կառախումբերով ուտելիք դրկեն, այլ եւ համայնավար նառախօսներ։

«Համայնավար շրջանակները չափազանց մտահոգ են։ Շատեր կը հարցնեն թէ պատերազմ մը լաւագոյն ելքը չպիտի՞ ըլլայ։ Կուսակցութեան ղեկավարներուն մտահոգութեանց մէջ՝ ամէնէն մեծ տեղը կը գրաւէ պատերազմը։ Կան ալ որ ելքը կը փնտռեն «բարեփոխութեանց» մէջ։

«Համայնավարներու մտայնութիւնը մռայլ է։ Ընտանիք մը կը ճանչնամ, որուն երկու տղաքը յայտնի համայնավարներ են։ Երբ օտարներու մասին խօսին, կը հեգնեն․ բայց անոնց մայրը, օր մը ըսաւ ինծ․ — Մի հաւատաք անոնց խօսքերուն։ Գիշեր մը երբ առանձին, իրարու հետ կը խօսէին, բոլորովին տարբեր պատմութիւններ կ'ընէին...»։

Մէկ խօսքով, դէպքերու նախօրեակին մէջ կը գտնուինք։ Ի՞նչ դէպքեր։ Դժուար է գիտնալ։

Պաթայի կտակը

Փրակայի մէջ, բացուեցաւ կօշիկի թագաւորին Պաթայի կտակը։ Պաթա իր կնոջ կը ձգէ իր գործարաններուն բաժնեթուղթերը 25 միլիոն քուրոն արժէքով, ինչպէս նաեւ դղեակն ուր կը բնակի, բազմաթիւ տուներ եւ հողեր։ Զաւակին կը թողու 32 միլիոն քուրոն արժէքով բաժնեթուղթեր։ Իր զաւակը կրնայ նաեւ 32 միլիոնը դրամով ստանալ, այն պարագային սակայն որ այդ կերպով հաստատուած կօշիկի գործարանները չվնասուին։

Պաթա, իր բոլոր ծանօթներուն բաժին հանած է իր հարստութենէն։ Իսկ Զլին քաղաքին ձգած է բանուորական հսկայ ակումբը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ 1931-1932ԻՆ

Կրթական կեանքը 1931—1932ի շրջանին, կարելի է գոհացուցիչ նկատել գաղութին մէջ: Յունիս եւ Յուլիս ամիսները, տարեվերջի առթիւ, վարժարաններու համար եղան հանդէսներու եւ մրցանակաբաշխութեան ամիսներ, որոնց նպատակը, տարուան մը աշխատանքին ամփոփ մէկ ցուցադրութիւնը իբր թէ պէտք էր ըլլար: Բայց հանդիսատեսները, գրեթէ բոլոր հանդէսներուն մէջ ականատես եղան ցուցական տարօրինակ երեւոյթի մը, ուր ամէն մէկ վարժարան կը ճգնէր կարելի եղածին չափ խճողուած յայտագրով մը մէջտեղ ելլելու, ունեցածը եւ չունեցածը, ըրածն ու չըրածը ցուցական ոչ համեստ ձեւով մը հրապարակ թափելով: Ի հարկէ այսքան պոռոտ հանդէսներ ցուցադրելու համար, ամէնէն առաջ ուսուցիչներն են որ կը տուժեն, շաբաթներով արիւն քրտինքի մէջ մտնելով, տարուան մը աշխատանքը քանի մը ժամուան ընթացքին ցուցադրելու եռանդով, ինչ որ իրենց համար կ'արժէ ամբողջ տարուան մը յոգնութեան կրկնումը:

Նպատակայարմար է սանձ մը դնել տարեվերջի սա աղմկալից ցուցադրութիւններուն, եւ սովորութիւն ստեղծել, ու վարժեցնել ծնողքները եւ հետաքրքիր հայրենակիցները, որպէս զի հետեւին ու ներկայ գտնուին վերջնական ու տարեկան քննութիւններուն, ուսանողութիւնը աւելի քաջալերելու եւ վարժարաններու միջուկը իր հարազատ պատկերներով աւելի մօտէն տեսնելու համար: Հանդէսներու առթիւ ժողովուրդին ցուցադրուածը խեղճուկ մակերես մըն է, որուն առջեւ հանդիսատեսներ քանի մը ծափ կը զարնեն ու կ'անցնին: Կ'արժէ՛ որ կրթական մշակները ազնաջան աշխատանք տանին այսքան խեղճուկ արդիւնքի մը համար: Մինչդեռ երբ հետաքրքիրներու հոծ բազմութիւն մը ներկայ ըլլայ հանդիսաւոր քննութիւններու, թէ՛ աշակերտները, իրաքանչիւրը, պիտի աշխատի պատուով դուրս գալու քննութիւններէն ու ըստ այնմ պատրաստուի, եւ թէ՛ ուսուցիչները, աւելի ջանադիր պիտի ըլլան իրենց դասերուն, իրենց ամբողջ ժամանակը անոնց յատկացնելով: Այսպէսով մեծ սխալ մը պիտի չունենան անոնք իրարու դէմ դաւելու, որ համաճարակի մը պէս վարակած է վարժարանի վարիչներէն սկսեալ մինչեւ տնտեսները:

Այս փոքր յառաջաբանէն վերջ, ստորեւ կը ներկայացնենք Սելանիկի կրթական պատկերը, կարելի եղածին չափ մանրամասն:

Ազգային վարժարաններ. — Կեդրոնական նախակրթարան եւ մանկապարտէզ. — Շէնքերը ազգապատկան են, կը ներկայացնեն անյարմարութիւններ մանկավարժական եւ առողջապահական տեսակէտով: Ունի նախակրթարանի վեց կարգ եւ մանկապարտէզի բաժին, 160 երկսեռ աշակերտներով:

Պէշ Չինար. —Շէնքը ազգապատկան է, ու անյարմար վարժարան մը ըլլալու՝ արդի ըմբռնումներով: Ունի նախակրթարանի մէկ կարգ ու մանկապարտէզ՝ 105 երկսեռ աշակերտութիւնով:

Հարմաճ գիւղ. — Ունի ազգապատկան շէնք որ կը ներկայացնէ բաւական յարմարութիւններ: Ունի նախակրթարանի երկու կարգ եւ մանկապարտէզի բաժին, 110 երկսեռ աշակերտութիւն կը յաճախեն հոս:

Խարիլաուզ. — Շէնքը վարձուած է: Առողջապահական տեսակէտով կը ներկայացնէ յարմարութիւններ: Ունի նախակրթարանի մէկ կարգ ու մանկապարտէզ՝ 40 աշակերտներով:

Ուրեմն, ազգային վարժարաններ յաճախողներու ընդհանուր թիւն է 415, որոնց 205ը մանչ եւ 210ը աղջիկ՝ 7—17 տարեկան: Կը պաշտօնավարեն 18 ուսուցիչ ուսուցչուհիներ, որոնց 11ը մնայուն են, 4ը այցելու եւ 3ը պետութեան կողմէ: Տարեկան պիւտճէն 240,000 տրախմի է, որուն 100,000 տրախմին կը վճարէ Շուէտական առաքելութեան ներկայացուցիչ Միս Եուանսըն: Մնացեալ 140,000 տրախմին կը գոյանայ՝ Կիւլ. Կիւլպէնկեան Փոնտէն յատկացուած մասնաւոր գումարէն, քաղաքապետութեան տարեկան նպաստէն, Հ. Բ. Ը. Միութեան օժանդակութենէն, ինչպէս նաեւ ազգային տուրքերէն եւ բարեկեցիկ աշակերտներու թոշակներէն: Ազգային վարժարանները բաց չունին անցնող տարուան հաշուէն: Զորս վարժարաններն ալ իրենց աղքատիկ աշակերտներուն կէս օրուան ձրի ճաշ տուած են, օժանդակութեամբ՝ կարգ մը օտար բարեսիրական հաստատութեանց:

Բոլորովին չքաւորներուն հայթայթուած է գրենական պիտոյք ձրիօրէն, Հոգաբարձութեան ջանքերով: Հայաստան մեկնած են 155 հոգի:

Կիւլլապի Կիւլպէնկեան վարժարան. — Շէնքը կը պատկանի Կիւլպէնկեան բարերարներուն: Դժբախտաբար չի ներկայացներ ոչ եւ է յարմարութիւն թէ՛ մանկավարժական եւ թէ առողջապահական տեսակէտներով: Դժբախտաբար անոր համար, որ Կիւլպէնկեան վարժարանը դեռ չէ օժտըւած գայն հիմնողներուն անուան համապատասխան ձեւով:

Վարժարանը ունի ութ դասարան, երկուքը մանկապարտէզի բաժինով, մէկը նախապատրաստական, եւ հինգը՝ նախակրթարանի յատուկ: Անցեալ տարի նախակրթարանի բաժինը վեց էր, դասարան մը զեղչուելուն միակ պատճառը չէնքին անյարմարութիւնը եղած է: Վարժարանը ունի ընդհանուր վարիչ մը եւ ներքին վարիչ մը. առանցմէ դուրս կայ 12 ուսուցիչ - ուսուցչուհիներ, որոնց 6ը մնայուն են, 2ը կէս մնայուն եւ 4ը այցելու: Աշակերտութեան ընդհանուր թիւն է 278, որոնց 140ը մանչ եւ 138 աղջիկ, 6—17 տարեկան: Աշակերտութիւնը ձրի է առանց բացառութեան: Տարեսկիզբէն վարժարանը կէս օրուան ճաշ տուած է 150 աշակերտներու ու շարունակած է մինչեւ տարեվերջ: Ձրիօրէն հայթայթած է գրենական պիտոյք՝ 180 աշակերտներու: Վարժարանը հոգացած է նաեւ ակալ աշակերտներու բժշկական ծախքերը եւ դեղանիւթերը, ամբողջ ձմեռուան ընթացքին զօրացուցիչներ տուած է անոնց, իսկ բոլորովին չքաւորներու տրամադրուած է 100 զոյգ կօշիկ:

Վարժարանի այս տարուան պիւտճէն եղած է աւելի քան կէս միլիոն տրախմի (3300 տոլար): Կարգապահական եւ ուսումնական տեսակէտով բոլորած է գոհացուցիչ տարի մը: Հայաստան մեկնած են 55 աշակերտներ:

Կիւլպէնկեան կրթարանին տեղւոյս խնամակալութիւնը սրտանց փարած է գործին ու աշալուրջ հսկողութեամբ կը հետաքրքրուի վարժարանի ներքին անցուդարձերով: Յարմար առիթով մը պիտի խօսինք այս կարեւոր հիմնարկութեան վրայ:

Հ. Գ. Խաչի Մանկապարտէզը. — Մէկ տարի բոլորեց Հ. Գ. Խաչի բացած մանկապարտէզը, որ ունի վարձու սրահ մը, բաւարար յարմարութիւններով, Սելանիկի արուարձաններուն՝ Նէա - Բօլիսի մէջ: Ունի մանկապարտիզպանուհի մը եւ օգնական մը, 45 փոքրիկներով 5—12 տարեկան: Մանկապարտէզի պիւտճէն է 35,000 տրախմի զոր ամբողջովին կը հոգացուի Հ. Գ. Խաչի վարչութեան՝ ու իր կեդրոնի (Ամերիկայի) օժանդակութեամբ:

Տանիմարքեան նախակրթարան (Նաուէն). — Այս հաստատութիւնը ուր կը յաճախեն 150ի մօտ հայ աշակերտութիւն մը, ծանօթ է իբր թթու օտար կրօնական փրոփականտի վայր մը: Դասաւանդողները հայերէ կրթութիւն տալու անկարող՝ եւ Նանսէնի ենթակայ անհատներ են: Այս նախակրթարանին պիւտճէն կը հոգացուի Տանիմարքեան միսիոնարութեան մը կողմէ, որ ամէն պարագայի ստեղծըւած է կրօնական փրոփականտի համար:

Թէնէքէ փողոցի մանկապարտէզ. — Միս Խօրցի կողմէ կը մատակարարուի, որ Ամերիկայի մէջ կ'աշխատի նպաստահաւաքութեամբ: Ունի վատառողջ փարանկայ մը, ուր կը նստին 60ի մօտ հայ մանուկներ, պառաւ հակողի մը ձեռքին տակ: Ոչ մէկ օգտակարութիւն մանուկներու, բայց ի մասղաչ ուղեղներու բթացումէն:

Հայկաշէն մանկապարտէզ. — Այս եւս նախապէս Միս Խօրցի հսկողութեան տակ էր, որ հետզհետէ լքուելով իր բախտին, մէջտեղը մնաց իր 50ի մօտ աշակերտներով: Երիտասարդ մը, ինքնաբերաբար յանձն առած է զբաղիլ այդ փոքրիկներով, գոհանալով անոնց բերած 5 տրախմի ամսավճարով: Եռանդագին աշխատած է այս երիտասարդը, ու այսօր իր շուրջ ստեղծած է հետաքրքրութիւն մը: Օտար վարժարաններուն մէջ եւս ունինք 80ի մօտ աշակերտութիւն մը որոնց մասին պիտի խօսինք յետագային:

Այսպէս ուրեմն, Սելանիկի գաղութը ունի մօտաւորապէս աշակերտութիւն վարժարաններու մէջ, որոնց 250ը Հայաստան մեկնեցան: Մեկնողներուն կրկնապատիկը դեռ գաղութէն դուրս կը մնան, սպասելով՝ մեկնողներուն տեղերը լեցնելու: Ուստի եթէ յառաջիկայ տարեշրջանին վարժարանները բացուին, դարձեալ աշակերտութիւնը պիտի յորդի, ու նեղ պիտի գայ, եթէ նոյն իսկ իրենց ներկայ օտար տեղերը մնան բազմաթիւ հայ մանուկներ:

ՎԱՀԱԳՆ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է[1]

Շատ բան կը գրուի Թուրքիոյ մասին: Մանաւանդ թուրք ժողովուրդի առօրեայ կեանքի մասին: Օտար թղթակիցներ կ'երթեւեկեն ու գրի կ'առնեն իրենց տպաւորութիւնները՝ համաձայն իրենց տրամադրութիւններուն:

Այդ տպաւորութիւններն են, յաճախ, որ արտասահմանի հայութեան մէջ «կարծիք» կը շինեն՝ Թուրքիոյ մասին: Ոմանք կ'արդիականացնեն զայն, իսկ ոմանք կը կործանեն:

Առարկայական ու իրատես ըլլալու համար կ'արժէր շրջիլ բո՛ւն իսկ թուրք թղթակիցներուն հետ, քաղաքէ քաղաք, հետեւիլ իրենց՝ քայլ առ քայլ ու իրենց տուած տեղեկութիւններէն հանել եզրակացութիւններ՝ կատարուած շինարարական աշխատանքներու, բնակչութեան վիճակի, գործերուն, տնտեսական կացութեան, բարքերու՝ հին թէ նոր, արմատացած կամ բարեփոխուած ըմբռնումներու, եւ՝ մէկ խօսքով՝ թուրք ժողովուրդի եւ Թուրքիոյ մասին:

Մենք ոչ միայն քաղաքականապէս այլ եւ զգացողականօրէն կապուած ենք Թուրքիոյ հողին ու քարին — նոյն իսկ հայկական հողերէն դուրս ինկած մասերուն — ու այս «պտոյտը» պիտի տայ նաեւ անցեալ ու փնտռուող կեանքի մը պատրանքը:

Ինչպէս ըսի ստորեւ քաղաք առ քաղաք տրուած տեղեկութիւնները քաղուած են զանազան թուրք թերթերէ: Ջանացած եմ դասաւորած իմ՝ հաւաքելով վերջին ամիսներու հրատարակութիւնները ու սկսելով ծովեզերեայ մօտակայ շրջաններէն: Քաղած եմ միայն կարեւոր մասերը՝ նպաստաւոր թէ աննպաստ, առանց խտրութեան կամ խորհրդածութեան:

Կ. Ղ.

1. — ԵԱԼՈՎԱ

(Ծովեզերեայ քաղաք, Պոլսէն երկու ժամ: Կազիին ամարանոցը)

Եալովան ի՞նչ եղեր է: Գեղաչէ՛ն վայր մը, պարզապէս: Ես չեմ տեսած, բայց կը պատմեն թէ՝ հոս աւերակոյտ մըն էր: Մէկ քանի կոյլ կանթեղով լուսաւորուող այս քաղաքը, ցնծածածուկ գիւղի մը վիճակը ունէր: Ժողովուրդը ջերմէն կը կոտորուէր: Եկող - գացող շատ քիչ, ու ամէն կողմ լո՛ւռ կը ննջէր: Այսօր, փա՛ռք ու երախտիք Կազիին: Հին ատենները շատ մեծ արժէք ունեցող Եալովան՝ իր ջերմուկներուն անխնամ մնալուն պատճառաւ, իր կարեւորութիւնը կորսնցնելու սկսելուն՝ դաւառակ մը դարձած էր: Թուչուն չթուչելուն եւ կարաւան չանցնելուն պատճառաւ, բնակչութիւնը նուազած, գործերը կանգ առած, բնակչութեան քանակը նիհարցած էր: Բարեբախտաբար, Կազիին ակնարկը հոս իյնալու շնորհը ըրաւ եւ Եալովան կրկին հոգի առաւ: Լեռնային լոգարանները բանուկ դարձան, ճախճախուտները վերցան: Գետերը մաքրուեցան, փլածներ շինուեցան, կամուրջներ դրուեցան: Ամէն կողմէ այցելուներ եկան: Շուկան շէնցաւ, ու արհեստաւորներուն դէմքը խնդաց:

Հինգ - վեց ամիս առաջ, առողջապահութեան տանը տախտակամածէ մը, վեց աթոռէ եւ մէկ հանդերձարան դարակէ մը կը բաղկանար: Այսօր իրական հիւանդանոցի մը վերածուած է: Առողջապահութեան գործավարը տեղւոյն բժիշկին ամէն ուզածը անմիջապէս կը տրամադրէ: Այս հաստատութեան սենեակները, դարմանատուները, սպասման սրահները, լոգարանները գիտողին հաճոյք պատճառող վիճակ մը ունին: (Հոս կուտայ մանրամասնութիւններ, զորս զանց կ'առնեմ Կ. Ղ.):

Ինծի ըսին թէ Պոլսոյ առտուան թերթերը հոս կը հասնին կէսօրին, բայց, յաջորդ օրը կը ցրուեն իմամակատունէն: Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին վերջ տալու համար այս բանին: Գեչ կերպով աւրուած է Եալովա - Օրլան Կազի ճամբան: Այս ճամբուն քաղաք (Եալովա) մտնող մասը ասուալ-թէ պիտի ըլլայ: Բոլոր գիւղերը հեռախօսով կապուած են:

Գաւառակին ապահովութիւնը կատարեալ է: Հանրութիւնը շատ պարկեշտ ու հնազանդ է: Կառավարութեան կը հպատակի ու յեղափոխութիւնը ամբողջովին մարսուած է: Դժգոհութիւն եւ մոլեռանդութիւն գրեթէ չկայ: Նախապէս 7 դպրոցներ կային գիւղերը (քանի՞ գիւղ չըսեր: Կ. Ղ.) այժմ՝ 19: Ասոնք բոլորը իրենք՝ գիւղացիները շինած են: Ասոնց մէջ կան 1000 ոսկի արժած կանոնաւոր շէնքեր:

... Եալովան անուանի է իր ձմերուկովը, սեխովը, գլեարովը, տանձովն ու խնձորովը: Մեծ քանակութեամբ Պոլիս կ'ուղարկէ:

... Եալովան բնականէն շատ գեղեցիկ է. բայց առանց բնակարանի՝ գեղեցկութիւնը ի՞նչ կ'արժէ: Շատ մը հողեր պարապ կը մնան: Հոն շէնքեր շինուելու են: Թէեւ, պարապ տուներ ալ կան . . . : («Միլլիյէթ»):

(Յիշեցնեմ, որ Եալովան բախտաւոր քաղաք մը եղաւ՝ Կազին հոն ամարանոց մը շինել տուած ըլլալուն: Ամարանոց ունին նաեւ Ըսմէթը, Քեազիմը եւ ուրիշներ: Ուզեցին տեսակ մլ զբօսավայր դարձնել զայն:)

2. — ՈՒՐԼԱ

Իզմիրի նահանգէն է Ուրլան: Իզմիրէն ինքնաշարժ նստայ ու մէկ ժամէն հոս հասայ: Երբ նահանգիստին մօտեցանք, վարիչը ինծ ըսաւ.

— Ուրլայի մասին լաւ գաղափար մը կազմելու համար ձեզ «Քլազոմէն» տանիմ: Շատ բաներ լսած էի թերակղզին յատկանշող այդ անուանի տեղի մասին: Ու ինքնաշարժը քշեց դէպ ի հոն: Երբ նաւամատոյց հասանք, ձախ դարձինք: Նիհար ճամբայ մը՝ 20 վայրկեանի չափ: Մեծ շէնքի մը առջեւ կանգ առինք: Ատիկա քարանթինայի շէնքն է եղեր: Երբ հիւանդութիւն ունեցող շոգենաւ մը գայ, հոս կը մնայ եղեր ատեն մը: . . . Իզմիրէն ու շրջակայքէն մարդիկ կուգան ու կը զուարճանան հոս: Ծովը շատ գեղատեսիլ է: Ինծի ցոյց տուին Հէմիտէ հանըմ անուն կին մը, որ բաւական երկար տարիներէ ի վեր հոս կը բնակի եղեր: Փիլիսոփայի մը նման կը խորհրդածէր: Շատ մը բաներ հասկցուց ինծի:

— Մենք՝ հոս՝ քաղաքի աղմ[...] հեռու կ'ապրինք, տղաս, ըսաւ: Բ[...] ղաքին բոլոր ըսի - ըսաները հե[...] կը մնան մեզմէ: Ամրան, եկողն[...] քանի մը ժամ կը մնան հոս: Ամիս[...] րով մարդու երես չենք տեսներ: Ե[...] տասարդներ եւ երիտասարդուհի[...] տանէ մը ի վեր հոս կուգան՝ [...] սին լողալու համար: Այս նախին[...] իրենց խելքով, սիրային կեանք մ[...] որ կ'ապրին: Իբրեւ թէ նորութիւ[...] հետեւին: Մենք ալ ժամանակին ե[...] տասարդ էինք: Հէյ կիտի երի[...] սարդութիւն, հէ՛յ . . . վա՛խ, [...] սանկներու ինկար . . . Մենք ալ [...] մանակին կը սիրէինք, բայց, հի[...] տեննուան ըմբռնումները չէին թ[...] տրեր մեր սէրը բացայայտ ձգ[...] Մենք՝ մեր սիրածին հետ ջուխտ [...] խօսք ընելու համար երկու գիւղ [...] րել անցնելու էինք, ու նորէն [...] կարենալ հետը խօսելու կը վերադ[...] նայինք . . . Բայց, այս տեսակ [...] մեզ իրարու աւելի հաւատարիմ [...] նէր: Ես շատ կը զարմանամ հիմ[...] ուան մեր աղջիկներուն . . . Շատ խե[...] մօլլա բաներ են, նազիկ - նուզիկ [...] թեթեւ . . . Աղջիկ ըսածդ իր սիր[...] մէջ հաւատարիմ ըլլալու է մին[...] վերջ . . .

Յետոյ սկսաւ աւելի առաջ երթ[...] պատմել:

— Դուք ծեր էք այլ եւս, ըսի, [...] չէք հասկնար: Ուրիշ բաներէ [...] սինք:

— Հա՛, զաւակս, արդէն [...] գործերնուդ չի գար, կը լռեցնէ[...] լա՛ւ միջոցը գտած էք . . .

. . . Ուրլան շատ սիրուն քաղաք [...] է: Ժողովուրդը մեծ մասով այգեգ[...] ծութեամբ կը պարապի: Բայց, վե[...] ջացող տարին օդը շատ անձրեւո[...] լալուն, այգիները փճացած են . . . [...] ղովուրդը մտմտուքէն կ'ուռեցնէ [...] լուխը: Այս տարի անցեալ տարու[...] հետ բաղդատելով 20 % բերք չկայ[...]

Երկու ամիսէ ի վեր ժողովուր[...] ջերմէ կը տառապի: Թաղապետա[...] բժիշկը՝ Միւնիր պէյ կարուկ մի[...] ներ ձեռք առած է: Գաւառակին [...] պահովութիւնը կատարեալ է: Նախ[...] պէս, շաբաթը մէկ երկու ոճիր [...] գործուէր: Հիմա մէկ հոգի հայ[...] նակցի քիթը չարիւնիր: Քանի մ[...] գիի հետ խօսեցայ: Տուրքերէն գա[...] գատեցան: (Սոն Փօսթա):

(1)

ՄԱԼԱԹԻԱ

— :-: —

Հին օրերու մայրաքաղաք[...]
Ցաւնեւձի‌նգի աւերակ[...]
Նոր օրերու «ախպար» քաղ[...]

Ահաւասիկ ես՝, տարագիր [...] պանդուխտ, ով իմ մեղրանուշ [...] գաւառը՝ Մալաթիա: Ներէ՛ ինծի, [...] թէ հին օրերու երազովը պահ [...] պիտի ապրիմ եւ ապրեցնեմ [...] քեզ: Քանզի դժբախտ, եւ ապերա[...] մայր մը, չգիտեմ ինչպիսի ց[...] րով ու ինչպիսի տառապանքով [...] գիս, քու ծոցիդ մէջ, քու աղբիւ[...] մօտ, ու ինծի տուաւ, անշուշտ [...] րական կաթ մը, կաթը տառապ[...] քի, կաթը, դառնութեան բաժա[...] եւ կաթը այս դժխեմ օտարութե[...]

Այսօր, հեռու քեզմէ, ես կար[...] ունիմ քու աղօթքիդ, քու տաքու[...] ջերմ արեւիդ, քու մշտաբաց [...] ղիկներուդ, քու լեփլեցուն պտ[...] ներուդ, դուն հին օրերու մայր[...] քաղաք, հաւատա՞մ թէ եղած [...]

Արագածի ջուրերէն եւ Երասխի [...] կապուած է Մեծամօր անունով վ[...] կով մը. Արփա կամ Գառնոյ լիճ, [...] մէ կը բխի Ախուրեան գետը:

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԼՍԵԱՆ

(Շար[...])

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ քաղաքական

Ա.

ԲՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Պտղոմէոս (*) զայն կոչած է Lychnites Palus (Լիւքնիտէս Պալուս): Եւրոպացի առաջին ուղեւորը՝ իտալացի Մարգօ - Բօլօ (**) եղած է, որ 1273ին այցելած է այս անծանօթ երկրամասը եւ Սեւանայ լիճը նշանակած է Geluchelari (Ձէլուքէլարի) անունով:

Հայերը զայն կոչած են Գեղամայ ծով, Պարսիկները՝ Տէրիա 'ի շիրին (չքեղ ծով, գեղեցիկ ծով), Թուրքերը՝ Կէօք չայ, Ֆրանսացիները՝ Lac Sévanga:

Այս լիճը կը թափին բազմաթիւ գետակներ եւ հեղեղատներ, թիւով 28, մեծ մասամբ բաւական կարեւոր: Իրմէ կը բխի միայն Զանգի, որ կ'ոռոգէ Երեւանի դաշտը:

Ձմեռը 8 ամիս կը տեւէ այս լեռնադաշտին վրայ. այն ատեն ամբողջ յամաքը կը ծածկուի ձիւնի թանձր խաւով մը. պաղ հովերը որ կը փչեն լիճին շուրջի լեռներու գագաթներէն, իրար կը հանդիպին լիճին վրայ եւ առաջ կը բերեն յորձանքներ, որոնք լիճին ջուրը կ'ալեկոծեն:

Լիճին ջուրը երբեմն կը սառի ու կը ծածկուի բաւական թանձր սառոյցով մը, որ կրնայ կառքեր վերցնել իր վրան:

Թէեւ լիճին կլիման խիստ է, բայց Երասխի հովիտին կլիմայէն առողջ է: Այդ պատճառաւ ջերմը բացարձակապէս անծանօթ է այս մարզին մէջ, մինչդեռ Արարատի ստորոտը տիրող հիւանդութիւնը ջերմն է:

Իր շուրջը ամառը տաք կ'ըլլէ, բայց զարունը կը ծաղկի իր շքեղութեամբը: Ունի շքեղ բուսականութիւն: Հոն կ'աճին զանգակածաղիկ, հսկայ մոլոշներ, շքեղ դեղին ուղտափուշ, խոլորձներ, մասրենիներ, վայրի շահոքրամներ եւայլն:

Սեւանի ջուրը կրային է եւ շատ խիտ, կ'երեւի իր եզերքներուն կրային խաւէն կեր քաղած ըլլալուն հետեւանքով է որ ջուրը կրային է:

Այս կրային սպիտակ խաւը ցոյց կուտայ ամէն տարուան ջուրին բարձրութիւնը, իր վրայ ջուրին թողած հետքին շնորհիւ:

Լիճին մէջ կայ 100 մէթր բարձրութեամբ եւ 3 քիլոմէթր շրջապատով սեւ լաւայէ կազմուած կղզեակ մը, որ կը կոչուի Սեւան կղզի:

Այս կղզեակը ձեւացած է լիճին հրաբխային խառնարանին մէջ: Այս խառնարանն է որ ջուրով լեցուելով փոխուած է լիճի:

Բուսականութենէ զուրկ այս կղզեակին վրայ ապաստանած են Միջին Դարուն հայ կղերականները, պատերազմներու տակնուվրայութիւններէն փախչելով:

Մարիամ Թագուհին Թ. Դարուն հիմնեց Սեւանայ հռչակաւոր վանքը, որուն ծաղկեալ շրջանին է որ լիճին բոլորտիքը քառասուն աւաններ կային: Այս վանքին շէնքերը, նոյնիսկ եկեղեցիին խորանը կառուցուած է լաւայով: Ունի երեք եկեղեցի, Ս. Ստեփաննոս, Ս. Առաքելոց եւ Աստուածածին:

Արդի ժամանակներու մէջ առաջին անգամ անոր մասին խօսողը եղած է Շարտէն(*), որ ճամբորդած է Հայաստան եւ Պարսկաստան եւ ունի «Ուղեւորութիւն ի Պարսկաստան» (Voyage en Perse) անուն խիստ թանկագին աշխատութիւն մը, որ շատ յարգի է իր ճշդութեամբը:

Հայաստանի երկրորդական լիճերն են. Պալակացիս կամ Ծովակ Հիւսիսի (Զըլտըր), Թռչնատտ, ձկնատտ եւ վճիտ ջուրով Ծովք լիճ կամ Խարբերդի ծով, որուն ջուրը կ'աճի բխելով եւ իր մէջ գետակներ ընդունելով, ունի կղզեակ մը, Վանայ ծովին արեւելեան կողմը Արջակու լիճ, իսկ հիւսիսային արեւմտեան եւ Սիփան լերան արեւմտեան կողմը Նազիկ լիճ, որ ունի թռչնատտ կղզեակ մը, Ծով Գայլատուայ կամ Գայլատոյ(**), որուն հիւսիսային եզերքին մօտ կայ աւերակ վանքով կղզեակ մը, Թորթումի հրաշագեղ լիճը, որ շրջապատուած է գեղեցիկ տեսարաններով, Այղըր լիճ կամ Մեծամօրի ծովակ՝ Արագածի հարաւային ստորոտը, որ կը սնանի

(*) Ֆրանսացի ուղեւոր, ծնած Փարիզ 1643ին եւ մեռած Լոնտոն 1713ին:

(**) Թուրքեր զայն կոչած են Պալըք կէօլ, իր առատ ու համեղ ձուկերուն պատճառաւ:

(*) Յոյն աստեղագէտ, որ ծնած է Քրիստոսէ ետք Բ. դարուն Եգիպտոսի մէջ: Հեղինակն է աշխարհագրութեան մը, որ ամբողջ Միջին դարու տեւողութեան ընթացքին համբաւ հանած է:

(**) Ծնած է Վենետիկ. պտտած է ամբողջ Ասիան: Այս ուղեւորութեան վրայ իր գրած գիրքը, որ ծանօթ է «Մարգօ Բօլօյի գիրք»ը անունով, թանկագին գործ մըն է:

«Բանի ողջ եմ, ես եմ կայսրը...

— :-: —

«Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը [...] գրէ թէ Գերմանիոյ նախկին կա[...] րը, իբրեւ պատասխան այն գր[...] ներուն,— թէ նախկին գահա[...] ռանգը կ'երազէ տիրանալ գերմ[...] կայսերական գահին, նկատելով [...] կայսրը հրաժարած է գահէն 1918[...] — ըսաւ.

— «Բանի ողջ եմ, ես եմ մի[...] կայսրը բոլոր Գերմաններուն»:

Ֆրանսական թերթերն ալ իրե[...] կարգին կը գրեն «կայսրը» գաղա[...] յարաբերութիւններ ունի Գերման[...] մէջ միապետական հոսանքներ[...] հետ:

(1) Այս յօդուածաշարքը կ'առնենք «Հայրենիք» օրաթերթէն:

աղուոր քաղաք հին օրերու մեր հայրերուն, իսկ տխպար քաղաք, մեր օրերու պզտիկներուն։ Հաւատա՞մ։

Ոչ, չեմ հաւատար, կ'երդնում ցեղիս անունով որ չեմ հաւատար, զուն ապերախտ իմ ծննդավայր։

Այո, դուն ապերախտ իմ Մալաթիա, փնտռեցի՞ր զաւակդ հարազատ, որ տարագրութեան մէջ կը հալածուի անընդհատ, տասը տարի է, տասը դարու ծանրութեամբ։ Հոս այս երկրի աստղերուն ներքեւ։ Երբեմն կը խաբուիմ քու աստղերդ կարծելով, մէկիկ-մէկիկ կը նայիմ, մինչեւ որ Հայու սեւ աչքերս յոգնեցնեմ։ Յոբեկը, այս անհամ քաղքին աղմուկին մէջ, կարծես կը լսեմ ջուրերուդ ձայնը։ Քեզ կը տեսնեմ մշտականաչ զարունը պէմքիդ, հայ հարսներու նորապսակ ժպիտներուն պէս քաղցրիկ։

Աչհաւասիկ դարձեալ ես մեծցած եւ հասակ նետած շատ հեռու քու ափերէդ, կը հիւծիմ ամէն օր, ամէն ժամ քու կարօտէդ։ Եթէ տակաւին յուռ միա դուն քեզի, հաւատա որ պիտի հալիմ եւ ինծի։

Լսեցի՞ր դուն, շատեր քեզ ուրացան, վատօրէն, ապիկարօրէն, մոռցան այն ոսկորները, որ դեռ զուն կը պահես ծոցդ, Ընտառայի(1) կողքին, լաւ կ'ընես վարդդ իմ Մալաթիա, պահէ զանոնք, լաւ պահէ, քանզի պիտի գայ օր մը, օրերուն օրը, որ ես ուխտի տիտի գամ։

Ըսի, քեզ ուրացողներ եղան, քու անունդ գողցան։

Բայց մեղայ քեզ, իմ հին հայրերու շէն քաղաք, ես քեզ մոռցած չեմ, չպիտի ալ մոռնամ։ Գիտեմ որ այս օրերուն համար թուղթերուդ եղանակը կը լռանայ, ինչպէս իմ եւ քանեւերեք տարիներու եղանակը կը լռինայ։ Կ'երդնում իմ եւ քու եղանակներուն վրայ, որ չպիտի մոռնամ, եւ ինծի հետ քու ծոցիդ մէջ ծնած, քու ջուրէդ խմած, քեզմէ հեռու օտար աստղերու տակ մեծցած զաւակներդ հարազատ։

Կ'երդնունք որ չպիտի մոռնանք։

Դուն հին օրերու մայրաքաղաք,
Մալաթիա աղուոր քաղաք,
Յամնեւիմինգի աւերակ,
Նոր օրերու տխպար քաղաք?։

ՍԱՐԳԻՍ ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

(1) Ընդառա՝ Մալաթիայէն շատ քիչ հեռու լեռնային տեղ մը, ուր հազարաւոր հայ կարիճներու խնկելի ոսկորները կը գտնուին տակաւին։

ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՀԱՆՋԸ

— :-: —

Դեռ քանի մը օր առաջ, Վիէնէն յօդուած մը, Ն. Գալէ ստորագրութեամբ, կուլար օրուան ցաւը, — ինքնութեան թուղթերու կարգադրութիւն — եւ յանուն հարիւրաւոր ժժբախտներու, ճար մը կ'աղերսէր «վերին մարմիններ»էն։

Նախապէս «Յառաջ», իր խմբագրական սիւնակին մէջ, լայնօրէն կը բացատրէր օրուան չարիքը, եւ կը թելադրէր ձեռնհաս իշխանութիւններուն առանց ժամանակ կորսնցնելու զբաղիլ այդ խնդրով։ Եւ սակայն ոչ մէկ լուր. ու վէրքը, կը ծաւալի օրէ օր։

Գաւառը՝ մանաւանդ, շատ կը հաւատայ «վերին մարմին»ներու։ Բիչ մը լո՛յս։ Կա՞յ ձեռնհաս կամ վերին մարմին Փարիզի մէջ։

Այսքան անտարբերութենէ ետք, մարդ կը տարուի մտածելու թէ չկայ։ Հակառակ պարագային, այդ մարմինները շատոնց գործի գլուխ անցած պէտք էին ըլլալ, երբ վէրքը դարմանել շատ աւելի հեշտ էր քան այսօր։

Գաղթ. Յանձնաժողովներու գոյութիւնը իմացած են, որուն արձագանգը կ'առնենք, կարծես, եօթը լեռներ հեռուէն...։ Սոյն Յանձնաժողովները որքան պարտք, նոյնքան աւելի իրաւասութիւնունին նման խնդիրներով զբաղելու, ի՛նչ ըրին ցարդ ու ի՞նչ կը բանին ներկայիս ժամանակն։

Կուսակցութիւնները, անշուշտ, այնքան ալ օգտակար չեն կրնար ըլլալ, նման հարցերու լուծման մէջ։ Գաղթ. Յանձնաժողով մը, իր կազմութեան պատճառին իսկ բերումով, շատ աւելի կրնայ նպաստել հարցի կարգադրութեան։

Բայց քանի որ ճար մը կը փնտռենք, չէ՞ինք կրնար պահ մը մոռնալ գործի լծելու Հայ Կամաւորներու Միութիւնը։

Անոնց կազմակերպած ուխտագնացութիւնը յուզումնալից վերյիշում մըն էր, բազմութիւններու զոհարերութիւններուն։ Ինչո՞ւ չօգտագործել նման Միութիւնները այս տեսակ կենսական հարցերու լուծման մէջ, շարժման դնելով զանոնք ալ։

Տարիներ առաջ, Փարիզի եկեղեցիին գրան կից, հայ կամաւորին յուշարձանի բացման ներկայ էր հանրապետութեան նախագահութեան նախկին կցորդ ու պատուիրակ զօր. Լաւօն։

Հարիւրաւորներու մարտիրոսութիւնը խորհրդանշող այս յուշարձանը, ոչ «քէյֆ»ի եւ ոչ ալ շուքի համար է կառուցուած, այլ զոհաբերութիւնները մարմնացնելու, եւ ի հարկին, ներքին թէ արտաքին ասիեստներու գաս ու ճամբայ ցոյց տալու համար։ Ահա թէ ինչո՞ւ Հայ Կամաւորներու Միութիւնը մեծ դեր կրնայ ունենալ։

Շատերու համօյք չպատճառէ թերեւս մեր գրածը։ Ժամանակը անցած է սակայն, մէկ կողմ դնելու համար զարտուղի մտածումներ։ Վէրքը, կարծուածէն աւելի խոր է...։ Այս եղանակով «վերին մարմին»ները, ինչպէս անցեալին, նոյնպէս ապագային «ոչ մէկ նորութիւն բերելու տրամադրութիւն ունին» կը կարծենք։

Մանրամասնութիւններ կրնան գրուիլ տակաւին, բայց զգալի է թէ «Յառաջ»ի էջերը ըստ բաւականի սեղմ են արդէն։

Թելադրութի՛ւն մը սակայն, ի խնդիրեւ Թաղանէն մագապուրծ փախած սա խլեակներուն։

Յառաջիկայ նոյ. 11ը լաւագոյն կերպով օգտագործելու բարձր, գեղագոյն ճիգ մը։ Պատրաստել ծրագիր մը այդ օրուան համար, Գաղթ. յանձնաժողովներու Փարիզի մարմինները եւ հայ կամաւորներու միութեան կողմէ միասնաբար։

Ծիծաղողներ կրնան ըլլալ, բայց վստահ ենք առանց այլեւայլի թէ շատեր ալ յուզումի ու գոհունակութեան արցունքը իրենց աչքին պիտի կարդային նոյն տողերը, մտածելով թէ, իրենց վրայ խորհողներ ունին։ Շատ անգամներ ակնատես եղանք այդ արցունքին, եւ ան է որ կը մղէ մեզ գրելու։

— «Հացդ կեր... փաստաբանին երթանք անգամ մը։ Լալէն ինչ կ'ելլայ»։

= «Չգէ, Աստուծոյ սիրոյն, ոչ ուժ եւ ոչ ալ հաւատք մնաց։ Թող զան ու տանին, թող տանին, ալ կը բաւէ...»։

Երկու եղբայրներ էին ասոնք։ Փոքրը, աշխատելու իրաւունք չունենալուն համար կանչած ու թուղթը վար դրած էին։ Մեծը, կանոնաւոր թուղթով, ինքզինքը ի զօրու կը զգայ երթալ ոստիկանութեան իր եղբայրը պաշտպանելու։ Առանց այլեւայլի, անոր թուղթն ալ առնելով, պայմանաժամ կուտան երկրէն հեռանալու։

Քանի մը անգամներ տեսայ այս չարքաշ ու տարաբախտ տղաքը, որոնք յուսալքուած ու իրենց արիւն քրտինքով շահուած քանի մը ֆրանքը ծախսած, մէկզմէկու զարնուելէն կը զառնային փողոցէ փողոց, յոգնաբեկ ու կորովազուրկ, ո՜վ գիտէ իրիկունը ուր անցընելու համար...։

Անցեալին, զուրգուրանքի առարկայ էին։ Պայմանները զատարկապորտներ ըրած էին զանոնք, ուրիշներու աչքին։

Անցեալ օր, տեղական թերթերէն «Փրօկրէ»ի մէջ կը կարդամ թէ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է զանոնք արտաքսելու համար, ո՞ւր։ Տեղ մը, ուր ոչ մէկ Հայ գիտէ...։

Ծիծաղեցէ՛ք պարոններ, հոգ չէ, բայց փորձեցէք օգտագործել նոյ. 11ը։ Հայ արիւնը որոշ բաժին ունի այդ թուականին մէջ։ Ֆրանսացի ժողովուրդը, երբեմն, շատ աւելի տրամադիր է մեզ հասկնալու, քան մենք մեզ։

Լիոն ՀԱՅՈՐԴԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

▪▪▪

ԿՐԸՆՈՊԼ, 27 Յուլիս.— Շարիքով անունով ռուս հազարապետ մը, որ 1924էն ի վեր «շէֆ տը փէրսոնէլ»ի պաշտօն կը վարէր Սոսիէթէ տը լա Նասիոնալ Վիսկոսի գործարանին մէջ, շաբաթ օր յանկարծամահ եղաւ։ Շարիքով լաւ կը ճանչնար Հայերը, մեր պատմութիւնը, միշտ զուրգուրանքով կը նայէր Հայերու վրայ, տագնապին խիստ օրերուն մի՛շտ գործաւոր կ'ընդունէր Հայերէն ինչպէս նաեւ Ռուսերէն։

Մեր Դաշնակցական պապան որ շատ ծանօթ դէմք մըն է Հայերու եւ Ռուսերու մէջ, գործազրկութեան օրերուն, Լիոնէն, Տէսինէն, Փոն տը Շէրիւէն եկող Հայերը կ'առաջնորդէր Շարիքովի գրասենեակը կամ բնակարանը, կը խօսէր անգործներուն մասին ու կը պատմէր անոնց տնտեսական տխուր պատկերը։ Շարիքով խղճալով գործի կ'առնէր։

Այսպէս, 1931 Փետրուար ամսուն մէջ 12 հայ երիտասարդներ գործի առնուած են, իսկ Մարտ 19էն՝ 22 հոգի Լիոնէն, 3 հոգի Վիէնէն, 8 հոգի Վիլըրպանէն։

Այս բարեսէր մարդուն յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ չորեքշաբթի, Թրոնշի ազգային մեծ գերեզմանատան մէջ։ Դագաղին ետեւէն կը քալէր բազմութիւն մը ռուս եւ ֆրանսացի, Հայերէն միայն երկու հոգի։

Գործարանի տեսուչին կողմէ եղաւ ճառ մը։ Իբրեւ յարգանք, գործարանը փակ մնաց մէկ օր։ Գործաւորները իրենց մէջ հանգանակութեան մը ձեռնարկեցին ծաղկեպսակի համար։

Շարիքով կը թողու զաւակ մը, հայր մը եւ կին մը։

× Վիսկոսի մետաքսի գործարանին մէջ այս տարուան ընթացքին նոյն ցաւով մեռան 9 հոգի ֆրանսացի, մէկ հոգի հայ, երկու ռուս, մէկ սպանիացի եւ երեք իտալացի։ Կը տիպուիմ յիշեցնել ամէն անոնց, որոնք փակած են մետաքսի գործին, թէ արուեստական մետաքսի բոլոր գործարանները մաքուր օդ չունին։ Միշտ օդը խառնուած է թթուով, պատուհանները փակ, դուռները գոց, օդը ապականած տաք ու աղտոտ թթուով։ Այնպէս որ աշխատաւորը շուտով կը վարակուի բարակ ցաւերով։ Գործարանը շատ զոհեր կուտայ այս ախտին։ Հայերուն թիւը շատ է այս տեսակ գործարաններուն մէջ։ Օրինակ՝ Լիոնի մէջ երկու հարիւրէն աւելի կ'աշխատին արուեստական մետաքսի գործատան մէջ։ Տէսինի մէջ՝ երկու խոշոր մետաքսի մանածագործներ, Ժիլէ, հիմնուած է 1925ին, ունի 3800 գործաւոր-գործաւորուհիներ հազիւ քան հայ աշխատաւորուհիներ։ Լիոնէզ ունի մօտ 3000 հազար գործաւոր-գործաւորուհիներ, այս գործարանին մէջ Հայերը մեծամասնութիւն կը կազմեն։

Ժ. Մարգարեան

ՍԱԼՆՈՁՈՐՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

▪▪▪

ՄԱՐՍԷՅԼ, 28 Յուլիս.— Յուլիս 24ին, Սէնթ-Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ, տեղի ունեցաւ Սալնոձորցիներու հանդէսը։ Ժամանակէն առաջ երկսեռ եւ խուռներամ բազմութիւն մը լեցուցած էր պարտէզը։

Օրուան նախագահ Պ. Արփիար Տ. Յովհաննիսեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, հակիրճ եւ իմաստալից կերպով բացատրեց հանդէսի դրդապատճառները եւ գնահատական խօսքեր ըրաւ Սալնոյձորի հերոսներու մասին։ Ապա բեմ ելաւ Պ. Գ. Պօղոսեան, որ երգեց զուգերգ մը ընկերակցութեամբ օրիորդ Զ. Քէշիշեանի։

Մէջընդմէջ երգերէ, արտասանութիւններէ ետք (Սալնոյձորցի փոքրիկներու կողմէ) խօսք առաւ Պ. Յ. Այվազեանը, որ նոյնպէս անդրադառնալով Սալնոյձորի հերոսներու կեանքին եւ գործունէութեան նշանակալից յայտնութիւններ ըրաւ անոնց գաղափարականութեան եւ անձնուիրութեանց մասին եւ յորդորեց հայրենակիցները, վառ պահել ազգային ոգին նոր սերունդի մէջ եւ աշխատիլ նորանոր եւ ազգօգուտ գործեր կատարել գաղութներու մէջ։

Երրորդ խօսողն էր Պ. Ազգին Մարտիրոսեանը, որ մանրամասնօրէն եւ հայրենաշունչ կերպով, պատկերաւորեց «Աղբիւր-Սերոբ»ի և Սալնոյ Ձորցի բազմաթիւ հերոսներու կատարած աշխատանքները Տաճկաստանի, Կովկասի եւ Պարսկաստանի մէջ։

Պ. Յ. Ուզունեանը ներկայացուց Աղբիւր-Սերոբի կեանքէն երկու ապարով թատերախաղ մը։

Ի վերջոյ տեղի ունեցաւ աճուրդի արարողութիւնը, որ ապահովեց կոկիկ գումար մը։ Հանդէսի վերջաւորութեան առեն տեղի ունեցան նաեւ մենախօսութիւններ։

Իսկ փակման խօսքէն վերջ սկսան հայ ժողովրդական շուրջ պարեր, որոնք մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին ժողովուրդի մէջ։

Հանդէսը տեւեց մինչեւ իրիկուն եւ հանդիսականները մեկնեցան հայկական, հայրենասիրական սփոփարար մթնոլորտէն դժուարութեամբ բաժնուելով։

Ներկայ մը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.

Փարիզի լեհական դեսպանատան նախաձեռնութեամբ, կիրակի 7 օգոստոս Gare de Sportsի մէջ, 26, Av. de Versaille, Choisy-le-Roi կազմակերպուած է միջազգային մարզական հանդէս մը։

Այս հանդէսին պաշտօնապէս մասնակցելու հրաւիրուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ը, իբրեւ ֆրանսահայերու մարզական ներկայացուցիչը։ Տեղի պիտի ունենան վազքեր, եւ հետեւեալ խումբերու միջեւ ֆուտպոլի «Թուրնուա»։ — A. S. Pologne, S. C. Tchécoslovaque, S. C. Choisy-le-Roi եւ U. G Arménien։ Առաջնութիւնը շահող խումբը պիտի ստանայ լեհական դեսպանին կողմէ նուիրուած գեղեցիկ բաժակ մը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆուտպոլի Ա. խումբը իր զօրաւոր կազմով պիտի մասնակցի բաժակը կորզելու հաստատ յոյսով, թէեւ հակառակորդ խումբերը խիստ զօրաւոր ըլլան։

Կը յուսանք թէ Փարիզի հայ հասարակութիւնը չպիտի թերանայ գունդագունդ դիմել այդ օրուան հանդէսին, ծափահարելու համար ափ մը հայ երիտասարդները, որոնք ջանք չեն խնայեր հայ անունը պատուաւոր կերպով ճանչցնելու ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։

Յ. Գ.— Մասնակցիլ փափաքող հայ վազողները պէտք են անյապաղ դիմել Ք. Քարտուղարին 12, Passage du Caire, Paris. Tel. Central 72-75, ստանալու համար իրենց քարտը։

Ք.

ԱՐԵԳԱԿՆԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ՎԱՐԿԱԾ ՄԸ

— :-: —

Մ. Նահանգներու ծովային որոնման Երկանոցի անդամ Տոքթ. Ռոսկըն կը հաւատայ թէ մեր արեգակնային դրութիւնը կազմուեցաւ, երբ աւելի մեծ աստղ մը երկուքի բաժնուեցաւ։ Անոնցմէ մէկը եղաւ մեր արեւը, իսկ միւսը կորսուեցաւ միջոցին մէջ։

Տոքթ. Կընի կարծիքով այս բանը միշտ կը պատահի աստղերուն մէջ։

Այն տեսութեան համաձայն, մեր արեւը օր մը հեղուկ աստղ մըն էր՝ եւ մէկուկէս անգամ աւելի մեծ քան հիմա։ Ելեքտրո — մագնիսական ուժեր զայն շարժման մէջ դրին, եւ այս արագութիւնը աստիճանաբար աւելցաւ, մինչեւ ան այլ եւս չկրցաւ ամփոփ մնալ, ու վերջապէս բաժնուեցաւ երկուքի։ Այս երկու մասերը իրարմէ հեռու թռչեցան. մէկը դարձաւ մեր արեւը, իսկ միւս մասը այնքան հեռուն թռած է, որ տակաւին լուր առնուած չէ իրմէ։

Այս բաժանման ժամանակ՝ արեւին եւ միւս մասին միջեւ կազմուեցաւ սիկարաձեւ զանգուած մը, որմէ կազմուեցան մոլորակները։

Տոքթ. Տ. Լինդզէ անդրադառնալով այս տեսութեան՝ կը գրէ.—

«Ընդունուած վարկածին համաձայն մեր երկիրը կազմուեցաւ երկնային մեծ արկածի մը հետեւանքով։ Ենթադրաբար՝ այլ մեծ աստղ մը ընդհարած է մեր արեւին։ Եթէ ճշմարիտ է այս տեսութիւնը, այն ատեն շատ փոքրը կը դառնայ այն հաւանականութիւնը թէ՝ այլ բնակելի աշխարհներ կան։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀԱՅՈՒՀԻԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Անվերսէն մեզի կը տեղեկացնեն որ Օր. Վալանթին Գունտագեան տեղւոյն «Collège Musical»ի բարձրագոյն դասընթացքի մրցումներուն դաշնամուր (piano) ի համար ստացած է 1er Prix avec grande distinction։

Օր. Գունտագեան մեծ յաջողութեամբ եւ անսխալ նուագած է յայտնի հեղինակներէ խիստ դժուարին կտորներ։ Անվերսի ֆլաման եւ ֆրանսերէն եօթը կարեւոր օրաթերթեր այս մասին գրուատական տողեր նուիրած են։

ՈՒՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան։ Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը։

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ։ Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Պատրաստուելու համար քննութեանց, մրցումներու եւ վկայական ստանալու, պատանի կամ չափահաս կրնան դիմել դաշնակի, սոլֆէժի եւ երգերու փորձերու համար

ՕՐ. ՃԱՄՊԱԶԻ (1er prix)

Անդամ «Musica» երաժշտանոցի քննիչ մարմնին, նախկին աշակերտ Morpainի եւ Lazare Lévyի, ուսուցիչներ երաժշտանոցի։

Հասցէ՝ 61, Rue de Flandre, Paris (19e).

ԵՐԴԻՔ ՀԱՅՐԵՆԻ

(ՎԷՊ)

▪▪▪▪▪▪▪▪

Ե. ՄԱՍ

= Երբեք. այնքան ատեն որ ես ողջ եմ, վտանգ չկայ ոչ քեզի, եւ ոչ ալ ինծի համար...։ Եւ ասիկա առնուազն տասը տարի... անկէ յետոյ, երբ ուժերս սկսին լքել զիս, ան արդէն յուսահատ՝ անհետացած կ'ըլլայ հրապարակէն, իսկ Մէհմէտին ակռաները շատոնց թափեր են արդէն... Արհամարհէ ու անցիր...

— Լա՛ւ, ի՞նչ կը խորհիս ընել։

= Նազարը փրկել մահուընէ... Գացի բանտ ու տեսայ զինքը։ Ամբաստան ու դէզ՝ ժխտեց, նոյն իսկ. թէ յանցանք մըն է գործած... յայտնեց որ եթէ բանտէն դուրս գայ, կրկին պիտի պայքարի...

— Աւելի մեծ պատճառ մը եւս, ուրեմն, որ...

= Ո՛չ, մենք մեր երկրին մէջ պիտի ըլլանք զինուոր ու վեհօրի դէպի մեր հակառակորդները... ամէն մէկ Հայու արիւն թանկ է մեզի համար...

— Իսկ երբ այդ արիւնը կը դաւաճա՞նէ ինծի ու քեզի... կամ ուրիշ որ եւ է հայ արեա՞ն, սպառնալով նոյն իսկ այս նորահաստատ պետութեան... ո՛չ, Սուրէն, կը պաղատիմ, անսա իմ ներքին ձայնիս..

= Մենք կ'անսանք մեր կոչումին, Աստղիկ... վաղը ամէն գնով ես կը մեղմացնեմ անոր պատիժը. ան եւս Հայ է ինչպէս ես.. կռուած, արիւն թափած, ու վստահ եմ որ ժամանակը կը սրբագրէ իր այսօրուան յախուռն քայլերը..

Ու ոտքի ելաւ։ Առաճանակը հանեց տաբատին ետեւի գրպանէն, դարձաւ պատին, քննեց թէ փամփուշտ կա՞յ։ Յետոյ, դառնալով Աստղիկին,

— Գիտե՞ս բաւ — Դիմաքսեանը հազիւ թէ լուսցնէ այս գիշեր։

= Իրա՞ւ. դժբա՛խտ մարդ.. ահա զոհ մը եւս..

— Այո՛. կարծես չէին բաւեր թշնամիին խլածները, ահա սովն ու հիւանդութիւնն ալ...

= Երթանք, երթանք զէթ վերջին անգամ մը տեսնելու զինքը։

×

Ու երկուքը դուրս ելան։ Մեղմ հով մը կը փչէր։ Հեռուն, Արարատի սպիտակ գագաթէն վեր գորշ ու թանձր ամպեր կը կուտակուէին։ Կառք մը կը սուրար ու քանի մը աղջիկներ, խօսուըրտելէն, կ'երթային հասարակաց պարտէզի կողմը։ Հեռուէն, տան մը պարտէզէն կը լսուէին գեղահնչիւն ալորանները երգի մը,

Տլէ եաման, արեւ ելա՛ւ
վանա՛յ ծովէն...

Մինչ անոնք, թեւ թեւի, արագօրէն կը յառաջանային։ Հասան ցած ու փայտաշէն տան մը առջեւ։ Բախեցին դուռը։ Գթութեան քոյր մը բացաւ, եւ, Սուրէնի հարցման ի պատասխան, — ծա՛նր է, Պ. Սուրէն, — մրմնջեց — բժիշկը քիչ առաջ դուրս ելաւ ու յայտնեց թէ չի լուսցներ... ամբողջ օրը ձեր խօսքն ըրաւ... Պ. Այվազեանը յայտներ էր թէ ձեր.. օրիորդն է եկած... շատ ուրախացաւ.. ուզեց տեսնել... հրամեցէք... թերեւս...

Մտան ներս։

Փոսն ինկած աչքերով, բոլորովի՛ն ոսկրացած, գրեթէ հերաթափ, ու ծանրաշունչ պառկած էր Դիմաքսեան։ Դիմաքսեան չզգաց դրան բացուիլը ու երկուքը կանգնած մնացին սնարին վերեւ, անշշո՛ւկ, հսկելով վերջալոյսին վրայ կեանքի մը, որ ամբողջովին յատկացուած էր Մեծ Երազի մը իրականացման, տառապանքով էր թրծուած, նուիրուած էր, զգացած էր այդ երազին մօտալուտ գալուստը, խանդավառուած անոր ստնաձայնէն ու արիւնած անոր համար, եւ որ հիմա պիտի փակէր իր աչքերը, հազիւ ողջունած իր այդ Երազը...

Ինքնաշարժի մը աղմուկը լսուեցաւ փողոցէն։ Դիմաքսեան բացաւ աչքերը։ Սուրէն ու Աստղիկ մօտեցան, ու ան, իր անթափանց ու սպառած աչքերովը նայեցաւ անոնց, երկա՛ր նայեցաւ, ուզեց բարձրացնել ձեռքը, չկրցաւ, մեղմ ու քաղցր, ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ դէմքին վրայ ու շնչասպառ ու հեւքոտ, հազի՛ւ կրցաւ թոթովել,

— Կեանքս դժբախտ եղաւ... մահըս երջանիկ... կը մեռնիմ ձեր երջանկութիւնը երազելով...

Ու երկուքին լճացած աչքերուն յառած իր աչօ՛տ նայուածքը, ժպտեցաւ նորէն մե՛ղմ ժպիտով մը ու իջեցուց թարթիչները, փչելով իր վերջին շունչը։

Քանի մը վայրկեան վերջ, երբ դուրսը մեղմ հովը կը փչէր դեռ ու Սուրէն, Աստղիկին հետ կը կտրէր փոշիոտ ճամբան, մտովին կը վերյիշէր երկարատեւ տարիներու ամբո՛ղջ անցեալ մը, Դիմաքսեանի ու իր կեանքերը, կը մխիթարուէր պահ մը, որ տիրացած էր իր երազին, ու կ'անդրադառնար, միանգամայն, իր ամբողջ ընտանիքի կորուստին տիրող թշուառութեան, բայց կը հրճուէր յիշելով որ Վազգէնը փրկուած էր ու կրնար զայն բերել իր մօտ։ Կը խորհէր, նաեւ, անգին զոհերուն, ուժերու պակասին, Բէկզատեաններու հաւանական դաւանափոխումին, պայմաններու փոքրիկ փոփոխումով մը, Նազարին, Մէհմէտ պէյին, նոյն իսկ, եւ կը փորձէր ճշդել թէ Դիմաքսեա՞նն էր երջանիկ, որ կը փակէր աչքերը, Երազը իրականացած տեսնելէ վերջ, թէ ինք որ կոչուած էր զայն պահելու, նո՛յն իսկ իր կեանքին գնովը, իսկ իրմէ վերջ Վազգէնով, որ պիտի հասակաւորուէր, անշուշտ, կրակէն ու փոշիէն յետոյ թրծուելով ապատագրուած Հայրենիքի յոյզերովը, թախիծովը, շունչովը, շախովը, փոխարինելով, վաղը, զինքը պայքարի թէ աշխատանքի ճամբուն վրայ...։

Կ. ՄԵՀԻԿՆ

ՎԵՐՋ

ՊՈԼԻՎԻԱ ԵՒ ՓԱՐԱԿՈՒԷ ՊԻՏԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

Վերջին հեռագիրները այն վախը կը ներշնչեն թէ հաւանաբար պատերազմի յանգի վէճը, որ գոյութիւն ունի այս երկու երկիրներուն միջեւ։

Պոմպէյէն տրուած լուրերու համաձայն, «Սիխ»երու աղանդին պատկանող 3 միլիոնէ աւելի բազմութիւն մը, սպառնացած է պատերազմ յայտարարել Հնդիկ Մահմետականներուն դէմ, այն պարագային որ համայնական իրաւունքներու վէճին մէջ՝ Մահմետականները շահին:

Նաւային զինաթափութեան հարցը

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի տուած տեղեկութեանց համաձայն, բանակցութիւններ կը կատարուին նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովին համար, որ պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ եւ որուն պիտի մասնակցին միայն հինգ պետութիւններ:

Համաձայն այս թերթին տուած տեղեկութեանց, Ֆրանսա կը պահանջէ որ խորհրդաժողովը քննէ միմիայն նաւային զինաթափութեան վերաբերեալ գործնական հարցեր, եւ աւելի խորերը չպրպտէ:

Կը յիշուի թէ փակումէն առաջ, զինաթափութեան ժողովին մէջ տրուած որոշման մը համաձայն, հինգ պետութեանց միջեւ մասնաւոր բանակցութիւններ պիտի կատարուին նաւային հարցերու շուրջ, եւ մասնաւորաբար մշակելու համար որոշումներու նախագիծ մը, զոր կարելի ըլլայ ներկայացնել սեպտեմբեր 21ին, զինաթափութեան ժողովի դիւանէն:

Ըստ Ֆրանսայի տեսակէտին, այս բանակցութիւնները պիտի կատարուէին մասնագիտական հարցերու շուրջ: Իսկ Լոնտոն հրաւիրուած խորհրդաժողովին աշխատանքի սահմանները աւելի լայն ըլլալ կը թուի: Այնպէս որ Ֆրանսա որոշած է գոհացում չտալ անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւններու այս ձեռնարկին: Ֆրանսա կը պնդէ որ Լոնտոնի նաւային ժողովին մասնակցին միմիայն մասնագէտներ:

Բոլշեւիկեան ձախող ցոյցեր

Օգոստոս 1ի բոլշեւիկեան «Օր»ուան առթիւ, Ֆրանսայի Համայնավարներուն կողմէ կազմակերպուած ցոյցը կատարեալ ձախողութիւն մը եղաւ Փարիզի մէջ: Փարիզի, արուարձաններու եւ մէկ քանի գաւառներու մէջ, փոքրաթիւ հաւաքոյթներ տեղի ունեցան:

Ձախող ցոյցեր նաեւ ամէն ուր որ համայնավարները զարնելու ելեր էին իրենց թմբուկը:

Պելճիքայի մայրաքաղաքին մէջ, երեկոյեան դէմ, հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ կառավարական արտօնութեամբ:

Պելճիքայի բանուորական կեդրոններն իսկ հանդարտ մնացին եւ անտարբեր դտնուեցան «կարմիր օր»ուան հանդէպ:

Լեհաստանի մէջ, կառավարութիւնը ամէն զգուշական միջոցի դիմած էր: Վարշաւիոյ մէջ, բազմաթիւ թափօրներ ցրուեցան՝ ոստիկաններու ճնշումին տակ: Թռուցիկներ եւ կարմիր դրօշներ գրաւուեցան: 60ի չափ ցուցարարներ ձերբակալուեցան: Քաղաքին զանազան կողմերը՝ պատահած կռիւներու ընթացքին, ութ հոգի վիրաւորուեցան թեթեւօրէն:

Ռումանիոյ մէջ եւս, ընդհանրապէս առանց միջադէպի անցաւ բոլշեւիկեան օրը:

Կալացի մէջ միայն, ոստիկանութիւնն ստիպուեցաւ բռնութեամբ ցրուել հաւաքոյթ մը՝ առանց միջադէպի:

Պուլկարիոյ մէջ, երկար ատենէ ի վեր, համայնավարները մեծ պատրաստութիւն կը տեսնէին: Սակայն ոստիկանութիւնը ձախողեցուց ամէն ցոյց, օր առաջ, Սօֆիայի մէջ եւ գաւառները ձերբակալելով ամէնէն եռանդուն համայնավարները:

Մէկ քանի վայրերու մէջ, փոքր միջադէպեր պատահեցան: Տեղ մը, ոստիկանները ստիպուեցան յարձակում գործել խումբի մը վրայ, վիրաւորելով երկու ցուցարարներ:

Պատերազմ՝ Փարակուայի եւ Պոլիվիոյ միջեւ

Փարակուայի խորհրդարանը խանդավառ ծափերով ընդունեց ընդհանուր զօրաշարժ յայտարարող նախագահական հրամանագիրը:

Իսկ արտաքին նախարարը հեռագրով մը դիմում կատարեց Ազգերու Դաշնակցութեան, բողոքելով որ Պոլիվիա խախտած է դաշինքին 10րդ եւ 11րդ յօդուածներու տրամադրութիւնները:

Ուաշինկթընէն տրուած լուրի մը համաձայն, Պոլիվիա մերժած է Պրազիլիոյ, Չիլիի եւ Արժանթինի կառավարութեանց առաջարկը՝ իրաւարարութեամբ հարթելու Փարակուայի եւ Պոլիվիոյ միջեւ ծագած վէճը:

Թուրքերը կը պահանջեն Ալեքսանտրէթը

Սուրիական «Էլիֆ Պա»ի մէջ կը կարդանք.

«Տեղեկացանք որ թուրք կառավարութիւնը Էնկիւրիի ֆրանսական դեսպանատան յանձնած է յուշագիր մը, որով կը պահանջէ Էնկիւրիի դաշնագրին 9րդ յօդուածին գործադրութիւնը: Սոյն յօդուածը կը տրամադրէ որ Ալեքսանտրէթի նաւահանգիստը բաց պիտի ըլլայ Թուրքիոյ առջեւ:

«Բաց ի այդ Էնկիւրիի համաձայնագիրը կը տրամադրէ որ Տէօրթ - Եօլ — Ալեքսանտրէթ երկաթուղին տրուի թրքական կառավարութեան: Որով թուրք կառավարութիւնը իր յուշագրին մէջ կը պահանջէ նաեւ այս գիծը»:

«Էլիֆ Պա»ի հաղորդած այս լուրէն զատ մասնաւոր աղբիւրէ մը տեղեկացանք որ, կը գրէ «Ազդակ», Թուրք կառավարութիւնը կը պահանջէ Ալեքսանտրէթի սահմանին փոփոխութիւնը եւ այդ ուղղութեամբ բանակցութիւններ ալ սկսած են արդէն:

Կորկուլովի վերաքննութեան դատը

Կորկուլովի վերաքննութեան ատեանը նախորդ օր յանձնուեցաւ վերաքննիչ ատեանի դիւանին, որ անհրաժեշտ աշխատանքները կատարեց թղթածրարին կարեւոր մասերը հաւաքելու եւ վերաքննութիւնը պատրաստելու համար:

Սէնի նահանգին յիմարանոցներու պատուակալ բժշկապետը Լըկրէն որ դատավարութեան ընթացքին իբր վկայ, պնդած էր Կորկուլովի յիմարութեան վրայ, անոր փաստաբաններուն ուղղուած նամակով մը կրկին կը յայտնէ թէ իր արհեստակցին բժիշկ Լօկրի հետ կը յամառի պնդել Կորկուլովի մտային խանգարման վրայ:

Հ. Յ. Դ.

Փարիզ եւ արուարձաններ

ՓԱՐԻԶԻ Կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Café de la Mairie: 2 Place d'Italie (Մէրիի դիմացը, Ավընիւ Կոպլէնի անկիւնը Métro: Place d'Italie): Պարտադիր ներկայութիւն: Օրակարգ՝ ընտրութիւն:

Գաւառ

ԼԻՈՆԻ Մարզպետ խումբի ընդհ. անդամական ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հանդէս Սէն Լուի մէջ

Սէն Լուի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան տարեկան հանդէսը տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 14ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը: Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԻ «ՅԱՌԱՋԴԻՄԱՍԻՐԱՑ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ի ՆՊԱՍՏ ՏԵՂԻՈՅՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻՆ

Նախագահութեամբ՝ Պ. ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

7 Օգոստոս 1932, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն երեկոյեան ժամը 8

Պ. Կարապետ Կարինեանի պարտէզին մէջ

Sentier des Bas-Longchamps

Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝

Թառիստ՝ ԺՈՐԺի եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի

Ծօս պիւֆէ: Պար, երգ, զուարթ անակնկալներ մանկապարտէզի փոքրիկներուն կողմէ:

ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ԾԱՆՕԹ.— Porte d'Orléanէն առնել 88 թիւ հանրակառքը եւ իջնել՝ Պանեօ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական հանդէս

Սէն Լուի (Մարսէյլ) Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական մասնաճիւղի հանդէսը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին տեղւոյն վրայ:

Կը խօսի՝ Պ. Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պէյրութ, Գործ.— Ստացանք:

Փարիզ, Ս. Խ.— 70:

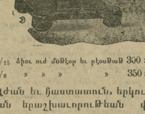
Նանթ, Գ. Ս.— 35:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործօն անդամներուն ի գիտութիւն կը յայտարարենք որ մինչեւ Օգոստոս 15 երեկոյեան ժամը 9ին տեղի կ'ունենայ լիսանսներու ստորագրութեան գործողութիւնը միութեան ծանօթ հաւաքատեղին, 2 rue Colbert, Պար տը լա Փոսթի սրահին մէջ:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

Նարի յատուկ մօթէօրներ

$^1/_{15}$ ձիու ուժ մօթէօր եւ բէօսթան 300 ֆրանք
$^1/_8$ » » » » 350 ֆրանք

Աժան եւ հաստատուն, երկու տարուան երաշխաւորութեան վկայական, պահանջեցէք մեր ներկայացուցիչը:

HOVHANESSIAN ingénieur

15 rue de Vienne, Paris (8)

Կ'ընդունինք Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3-5:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱԿ ԵՒ ՋՈՒԱՐԹ ԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպութեամբ

ԱՐՄԱՆ ԿՈԹԻԿԵԱՆԻ եւ ՍԱՐԻՄ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆԻ

7 Օգոստոս 1932 կիրակի գիշեր ժամը 9ին

Studio Rudolf սրահին մէջ, **6bis rue Campagne Première**

(Métro: Raspail et Vavin)

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ

(Զաւեշտ 3 արար, Յ. Յ. Պարոնեանի)

Կը մասնակցին Փարիզի լաւագոյն դերասանները

Տոմսերը կը ծախուին սովորական տեղերը

Մուտք՝ 5 եւ 10 ֆրանք

Դաշտահանդէս Փոն տը Շէրիւիի մէջ

Կազմակերպուած Փոն տը Շէրիւիի Տիգրանակերտի Հայր. եւ Վեր... նական միութեան մասնաճիւղին կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժ... 2ին Pigesnie Garageի դիմացի անտառներուն մէջ:

Մուտքը ազատ է

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ Կիրակիին:

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ

Առեւտրական մեծ վայր մը, յարմար ամէն տեսակ առեւտրական գ... ծի, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառմանց համար: Պուլըվարի անկ... կայարանին, քարափին եւ Մարսէյլի կեդրոնին մօտ: Ջուր, կազ, ել... տրականութիւն, բնակութեան համար յարկաբաժին, հեռաձայն: Տարեկ... վարձք՝ 10000 ֆր., պայմ՝ 8 տարի, գին՝ 80000 ֆր., վճարման դիւրութ... ներ, քանի մը օրէն տրամադրելի: Դիմել Պ. ԳէՈՐԳ ՍԻՄՈՆԵԱՆի, 64 ... Bernard du Bois, Marseille.

ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան ճաշեր կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

"ՖՕԹՕ ԵՆՕ"

33 RUE D'AIX 33, MARSEILLE

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնասուած կերակուրներ

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց ... կ'ունենայ: Պահանջեցէք ձեր նպարավաճառատուններէ: Կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulême

S. TOROSSIAN

Մէթրօ Couronnes եւ Parmentier

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ 1 քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ԲՈՌ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Դուք ինքներդ շատ լաւ գիտէք, որ ամբողջ մի գլուխ բարձր էք այստեղ եղողներից, եւ թոյլ էք տալիս, որ նրանք ձեզ գործածեն իբրեւ գրասենեակի պաշտօնեայ. բոլոր այդ Գալլիներն ու Գրասինիները ձեր առաջ ուղղակի դպրոցականներ են դեռ, իսկ դուք նայում էք նրանց մրոտածների սրբագրութեանը, տպարանական մի սրբագրիչի նման:

— Նախ, ես բոլոր ժամանակս չեմ զբաղուած սրբագրութեամբ, եւ երկրորդ, ինձ թւում է, որ դուք չափազանցնում էք իմ մասւոր կարողութիւններս, որոնք այդպէս էլ փայլուն չեն:

— Ես չեմ ասում, որ նրանք փայլուն են. — պատասխանեց տղան հանգիստ. — բայց ասում եմ, որ դուք սթափ ու առողջ գլխի տէր էք, եւ դա անչափ նշանակութիւն ունեցող բան է: Կոմիտէի յոգնեցնող ժողովների ժամանակ դուք միշտ մասներդ դրել էք ամէն մէկ անդամի դատողութիւնների ամէնից հիւանդ տեղին:

— Դուք անարդար էք դէպի ուրիշները: Մարտինին, օրինակ, անտարակոյս տրամաբանութեան տէր մարդ է, ոչ էլ կարելի է կասկածել Ֆաբրիցիի ու Լէկկաի խելքին. իսկ Գրասինին ամէն պետական պաշտօնեայից աւելի է իմանում իտալական տնտեսական գործերի ստատիստիկը:

— Է՛, դա դեռ շատ է քիչ: Բայց թողէք նրանց ու իրենց ընդունակութիւնները: Կասկած չկայ, որ դուք ձեր խելքով կարող էիք մի աւելի նշանաւոր գործով զբաղուէք ու գրաւէք մի աւելի համապատասխան տեղ, քան այժմ:

— Ես գոհ եմ բոլորովին իմ վիճակից: Կատարած գործս գուցէ մի մեծ բան չէ, բայց մեզնից ամէն մէկը անում է ինչ կարող է:

— Տիկին Բոլլա, ես ու դուք այնքան լուրջ մարդիկ ենք, որ պէտք չունինք իրար հաճոյախօսութիւններ անելու կամ համեստութիւն: Ինձ անկեղծ ասացէք, չէ՞ք վատնում դուք ձեր միտքը մի գործի վրայ, որը ձեզնից ցած եղողներն էլ կարող էին կատարել:

— Քանի որ ստիպում էք պատասխանելու, պէտք է խոստովանեմ, որ մի որոշ աստիճանի ճիշդ է դա:

— Լաւ, ուրեմն ինչու էք թոյլ տալիս:

Ջեմմա ոչինչ չպատասխանեց:

— Ինչո՞ւ էք թոյլ տալիս:

— Մի անգամ այդպէս եղել է:

— Ինչո՞ւ:

— Լաւ չէ, որ այդպէս ինձնից պատասխան էք ուզում դուրս քաշէք:

— Բայց եւ այնպէս, ասացէք ինչո՞ւ:

— Եթէ անպատճառ իմանալ էք ուզում, ա՛յ, որովհետեւ իմ կեանքս խորտակուել է եւ որ իմ մէջս եռանդ չկայ այլ եւս մի իսկական գործ սկըսելու: Ես կարող եմ միայն լինեմ յեղափոխական մի ձի ու կատարեմ կուսակցութեան մեքենական աշխատանքը: Այդ գոնէ անում եմ բարեխղճութեամբ, եւ վերջապէս պէտք է որ մէկը դրանցով զբաղուի:

— Ի հարկէ պէտք է, բայց թող անեն բոլորը կարգով:

— Ես դրան եմ միայն ընդունակ:

Կիսափակ աչքերի փորձիչ հայեացքը Բոռը ձգեց նրա դէմքին, իսկ կինը իսկոյն բարձրացրեց գլուխը:

— Վերադառնում ենք խօսակցութեան հին նիւթին, մինչդեռ ուզում էինք գործից խօսենք: Հաւատացէք, բոլորովին ի զուր էք ինձ համոզել ուզում, որ ես պիտանի եմ Աստուած գիտէ ինչ բաների: Միեւնոյն է ես այժմ ոչինչ անող չեմ: Բայց գուցէ կարողանամ օգնեմ մի քիչ ձեր ծրագիրը կազմելու: Ի՞նչ բան է դա:

— Նախ ասում էք, որ ձեզնից ոչինչ սպասելու յոյս չունենամ, վերջն էլ հարցնում էք, թէ ի՞նչ եմ ձեզնից սպասում: Ես կ'ուզէի, որ օգնէք ինձ ոչ միայն խորհրդով, այլ եւ գործով:

— Ասացէք նախ բանն ինչումն է, վերջը կը խօսենք:

— Ասացէք ինձ ամենից առաջ՝ լսել էք Վենետիկում պատրաստւող ապստամբութեան մասին:

— Հէնց ընդհանուր ներման օրից խօսում են զանազան ապստամբական ծրագիրների մասին ու սանֆետեսդական դաւերի. միայն ես խիստ թերահաւատ եմ վերաբերւում այդ բոլոր լուրերին:

— Ինչպէս եւ ես մեծ մասով: Բայց իմ խօսքս մի ամբողջ գաւառի լուրջ ապստամբութեան մասին է Աւստրիացոց դէմ: Պապական նահանգից շատ երիտասարդներ գաղտնի պատրաստըւում են կամաւոր գնալու: Ես տեղեակ եմ իմ Ռումանիայի բարեկամների միջոցով...

— Ասացէք, խնդրեմ. — ընդհատեց կինը, — կարելի է վստահանալ ձեր այդ բարեկամներին:

— Բացարձակապէս: Ճանաչում եմ բոլորին մօտից, գործել ենք միասին:

— Ասել է, նրանք էլ այն «սեկտի» անդամներիցն են, որին պատկանում էք եւ դուք: Ներեցէք իմ թերահաւատութեանը, բայց ես միշտ զգուշ եմ դէպի գաղտնի ընկերութիւններից ստացուած լուրերը: Ինձ թւում է, որ սովորութիւնը...

— Ձեզ ո՞վ ասաց, որ ես մի «սեկտի» անդամ եմ. — խիստ կերպով ընդհատեց Բոռ:

— Ոչ ոք. ինքս եմ ենթադրում.

— Ա՛:

Ու նայեց կնոջ զայրացած դէմ...

— Դուք միշտ էք ենթադրութ... ներ անում, երբ խնդիրը ուրիշ... անձնական գործերին է վերաբեր...

— հարցրեց մի վայրկեան յետոյ.

— Խիստ յաճախ: Շատ դիտող եմ ու կարողանում եմ իրար կցել զանազան դէպքերը: Այս ասում եմ, ... զգուշ լինէք, եթէ կամենում էք ... բան չիմանամ:

— Ես չեմ վախենում, որ դուք ... մանաք, միայն թէ աւելի ... չգնայ: Ենթադրում եմ, որ դ...

Ջեմման բարձրացրեց գլուխը ... վիրաւորուած մի զարմանքի արտ... տութեամբ:

— Ի՛նչ աւելորդ հարց. — ... նա:

— Ի հարկէ, գիտեմ որ ուրիշ... չէիք ասի: Բայց մտածում էի, ... ձեր կուսակցութեան անդամներ...

— Կուսակցութեան համար կա... ւոր է իսկութիւնը, եւ ոչ թէ իմ ... ւակայած ենթադրանքներս: Ես ... քի ոչինչ խօսած չեմ այդ մասին:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

4 AOUT 1932

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1948 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՀԱՆՋԸ

Դարձեալ ձայն մը գաւառէն:

«Գաղթ. Յանձնաժողովներու գոյութիւնը իմացած ենք, որուն արձագանգը կ'առնենք, կարծես եօթը լեռներ հեռուն··· Սոյն յանձնաժողովները որքան պարտք, նոյնքան ալ իրաւասութիւն ունին նման խնդիրներով զբաղելու: Ի՞նչ ըրին ցարդ, ու ի՞նչ կը բանին ներկայիս՝ մանաւանդ»:

Մէկը կը քշէ երկրէն դուրս, ու միւսը ետեւէն, նոյն իսկ կանոնաւոր թղթերն անտեսելով:

Քարէ քար զարնուողները կը յուսալքին: Ու հարիւր ձայնէն միայն մէկը մեզի կը հասնի.

— «Զգէ՛, Աստուծոյ սիրոյն, ոչ ուժ եւ ոչ ալ հաւատք մնաց: Թող գան ու տանին: Թող տանին, ալ բաւ է···»:

Ու ճիչը կը բարձրանայ: «Քիչ մը լոյս: Կա՞յ ձեռնհաս կամ վերին մարմին Փարիզի մէջ»:

Մենք երբեմն կ'արձագանգենք այս ճիչերուն: Հիմնական ու արմատական ծրագիրներ կ'առաջադրենք: Աղէտը կը պատկերացնենք այնպէս, ինչպէս որ ան գոյութիւն ունի:

Սակայն Հայոց Ջրերը կ'ընթանան իրենց աւանդական ճանապարհով: Լսել ու անցնիլ: Խաղաղութիւնը կատարեալ է: Գրասենեակը կը գործէ:

Ու շատ անգամ «Գրասենեակի պատիւ»ը աւելի կարեւոր կը նկատուի, քան օրուան պահանջը:

Ուրեմն, լսեցէ՛ք: — «Քիչ մը լոյս», ինչպէս նաեւ յոյս չկայ այս քաղաքէն: «Վերին մարմին» գոյութիւն չունի Փարիզի մէջ:

Ըսէ, ու կրկնէ: Աղէտահարը քեզ չի կրնար ըմբռնել: Ազգային վերին մարմին մը կ'ուզէ, անոր դիմելու համար:

Իսկ մենք կը գոհանանք մեր գրասենեակներով, որոնք անշուշտ գործ մը կը տեսնեն: Բայց օրուան պահանջը մեծ է: Քանի մը թուղթերու եւ քանի մը դիմումներու մէջ չի սահմանափակուիր: Արմատական կարգադրութեան մը կը կարօտի:

Այս ընդհանուր մտահոգութիւններէն առաջնորդուած, մենք յաճախ հրապարակ դրինք գաղութներու կազմակերպութեան խնդիրը: Նոյն իսկ Ֆրանսայի շրջանի համար, եւ յատկապէս ներկայ տագնապի օրերուն, օրուան պահանջներուն ընդառաջելու համար, կեդրոնական մարմնի մը, («վերին մարմին») կազմութեան առաջարկը բերինք:

Բայց հայկական սովորութեան համաձայն, այս կարգի ձայները ուշ կը լսուին, կամ բնաւ չեն լսուիր: Կարծես «եօթը լեռներով» իրարմէ հեռու ըլլայինք:

Ամէնքն ալ կը խօսին ցիր ու ցան բազմութիւններու անունով: Այս «ցիր ու ցան» *բառը որ բոլորին սեփականութիւնը դարձած է եւ ամէն պարագայի կը գործածուի, ի նշան սրտցաւութեան, իր տրամաբանական լուծումը չի գտներ անոնց քով, որ հանրային կարծիքը վարելու կոչուած են: Դուք ի զուր կը սպասէք լսելու վճռական խօսքը, եւ տեսնելու վճռական գործը, որ վերջ պիտի տար* «ցիր ու ցան» *կեանքին, որուն հականիշն է,* կազմակերպուած կեանքը:

Ընդհակառակն, շատ անգամ մենք կը հանդիպինք տարօրինակ դատողութիւններու: Մեր մէջ կան լրագիրներ, որոնք մեր անկազմակերպ կեանքը կը պատկերացնեն. հաւաքական ուժի մասին կը խօսին, եւ սակայն ազգային միութեան գաղափարը կը մերժեն, գաղութները կազմակերպելու առաջարկները կ'անտեսեն: Ու այսպիսով, հանրային բեմէն կը քաջալերեն ներկայ կացութիւնը, որ փայլուն է իր կազմալոյծ պատկերով:

Այս դրութիւնը վերջ պէտք է գտնէ: Բոլոր անոնք, որ իրենց անհատական եւ հաւաքական գոյութեամբ, յոյս մը կը ներշնչեն այս ժողովուրդին, պարտաւոր են շարժուիլ: Այո՛, պարտաւորութիւն մը ունին այս ժողովուրդին հանդէպ, որ սակայն բախտին թողնուած է:

Մամուլը, գոնէ, պարտաւոր է արտայայտուիլ այս խնդիրներու մասին, յստակ ու որոշ: Եւ եթէ անհրաժեշտ ըլլայ՝ ամէն օր: Որովհետեւ մեր ժողովուրդը, ներկայ տագնապի օրերուն, ամէն օր նոր խնդրի մը առջեւ կը գտնուի եւ կ'անճրկի:

Մամուլէն զատ՝ պատասխանատու անհատները, եթէ չեն կրնար անմիջապէս գործի ձեռնարկել, գոնէ կրնան, այս օրերուն, իրենց կարծիքները հրապարակ նետել, որպէս զի մտածումներու նոյնութիւն մը ստեղծուի, որպէս զի գործի կազմակերպութիւնը անորոշ ապագայի չձգուի:

Մինչ այդ, մենք ալ կրկնենք գաւառի մեր թղթակցին խօսքը. «Ի՞նչ կը բանին Գաղթ. Յանձնաժողովները»:

Ու այս հարցումը քննադատութեան համար չէ որ կ'ընենք: Թերութիւններ շատ նշմարած եւ մատնանշած ենք: Խնդիրը դրական գործ մը կատարելու վրայ է:

Այսօր մենք սիրով կրնանք ծափահարել դրական գործ մը եւ լռել տասը թերութիւններու մասին:

Կը փափաքէինք, որ Գաղթ. Յանձնաժողովներն աւելի գործօն դառնային, աւելի պատասխանատուութեան գիտակցութիւն եւ գործունէութիւն հրապարակ բերէին, քան կ'ընէին ասկէ առաջ:

Անոնք կարող են մամուլի միջոցաւ բազմաթիւ հրահանգներ տալ բազմութիւններուն, որոնք պիտի կրնային այդ հրահանգներով շարժիլ եւ խուսափիլ բազմաթիւ թերութիւններէ, որոնց զոհ կ'երթան:

Այդ մարմինները քիչ մը աւելի շարժունութեամբ, պիտի կրնային առ այժմ բռնել «վերին մարմին»ի մը տեղը, մինչեւ որ այդ գործը իրական դառնար մեր այս անկազմ հաւաքականութեան մէջ:

Կ. Ս.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԵՂՈՍԻ «ԻՊԻՇԸ», Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋՈՎ...

—)(o)(—

Այս սիւնակին մէջ, աշխատակից մը եօթը նախադասութեամբ —եօթը անեղով— պատժեց գրչակ մը, որ հիմա, Եգիպտոսի մէջ, «խմբագրապետութիւն» կ'ընէ: Ծուռ կռնակը ծռեց գլուխն ալ եւ լռութիւն պահեց առ ի խոհեմութիւն եւ առ ի զգուշութիւն, առիթ չտալու համար, որ ժողովուրդը ճանչնայ իր նկարագրին միւս գիծերն ալ:

Բայց պատահի՞ր է անխուսափելին: Կոյրը կուրայն ֆալած պահուն, զարնուեր է Աղեքսանդրիոյ *Արաքս* թերթին: Ինչպէս կը կարդանք *Արաքս*ի մէջ (16 եւ 23 յուլիս), ռամկավար «խմբագրապետը» զարնուեր է տարիքն առած մէկու մը, որ «իրաւարար ատեանի» հրաւիրեր է զինք:

Ատեանին երկու անդամները պիտի նշանակէր վիրաւորեալը, իսկ երեքը՝ ծուռ առաքեալը.

— Ի՜նչ մեծ առաւելութիւն: Բայց մեր քաջ Նազարը «զանազան պատրուակներով» խուսափեր է: Վիրաւորեալ հայրենակիցը *Արաքս*ի մէջ կը բոտիպուի *գրպարտիչ* հռչակել զայն,

— Միայն այդքա՞ն:

Ինչո՞ւ այս կռիւը:

Որովհետեւ մեր կախ-գլուխը, «իր անձնական հաշիւներուն մէջ վրդոված, հաւա՜ր է փրցուցեր, *Արեւ*ի մէջ զետեղելով սուտեր, նախատինքներ եւ բերան չառնուելիք պղծութիւններ»:

Վիրաւորեալ հայրենակիցը կը նախընտրէ դիմել «իրաւարար ատեանին», փոխանակ կռիւի բռնելու, որովհետեւ, *Արեւ*ի «խմբագրապետին» «փողոցային կռուողներու միայն վայել բառերը, վատընտիր բացատրութիւնները, նախատինքները եւ նախնային պղծութիւնները որեւէ յոյս չեն ներշնչեր որ առնական ախոյեանի» մը պէս կրնայ ցոյց տալ իր հասակը, (հասակ ունի՞):

Վիրաւորեալ հայրենակիցը կը շարունակէ.

— Նկատուած է, որ նեղմիտ ու մոլեռանդ տիպերու մօտ բարքերու ինքնութեան ստորնագոյն աստիճանին վրայ կը գտնուի այն մտայնութիւնը, որով ան («Արեւ»ի «խմբագրապետը») կը ճգնէ ամէն գնով վարկաբեկել գործ մը, որ իր շահուն վտանգ կը սպառնայ»:

Այսպէս, *Արեւ*ի «անտէր անպաշտպան, էջերէն» եւ «ներշնչումով պատանի խորհրդականներէն», մեր սեւ մարդը, —որ պահ մը Հօկի դրամով քարոզութեան ելած էր Ֆրանսայի աւաններուն մէջ,—«Դաշնակցական» կ'անուանէ ամէն բան եւ ամէն մարդ, որ կը վնասէ իր շահերուն, կարծելով ···վարկաբեկել ու խանգարել այդպէս:

Սակայն վիրաւորեալ հայրենակիցը, առանց Դաշնակցական ըլլալու, կը խոստովանի թէ կը պատկանի «մեծ բանակին, որուն մէջ կը գտնուին Հայ մայրութիւնը, Հայ որբութիւնը, Հայ երիտասարդութիւնը···, մինչ փոքր բանակին մէջ կը գտնուին անոնք որ մեղկութեամբ շեշտուած կամ շահերու վրայ կռթնած՝ տրամադրութիւն կը յայտնեն երթալ համբուրելու բռնաւորին (Թուրքին) հայ արիւնով ներկուած թաթերը»:

Ճշմարիտ է պատկերը:

Միայն թէ վիրաւորեալ հայրենակիցը, այսքան լաւ ճշդելէ յետոյ նախատինքն ու դիրքերը, պէտք չունէր չմեղանչի: Միթէ՞ կարելի է վիրաւորուիլ «Դաշնակցական» փառաւոր անունն ստանալով: Երբեք: Ընդհակառակն, ամէն հայ երիտասարդ պիտի վարկաբեկուէր անպայման, երբ առ ի գնահատութիւն, թեւերը բանար ու թափահարէր Նեղոսի պոչատ «իպիշը» տղմացայտ:

ՀԱՐԹՈՑ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՅԵՏՈՅ

Ֆոն Փափէն-Հիթլէր յարաբերութիւնները

Պերլինի ընկերվարական շրջանակներէն բխած լուրի մը համաձայն, երբ թէ Հիթլէր վերջնագիր տալով ֆոն Փափէնի կառավարութեան, պահանջ ներկայացուցեր է, որ իր կուսակցութեան յանձնուի վարչապետութիւնն ու ներքին նախարարութիւնը: Այս լուրերը կը հերքուին պաշտօնապէս: Արդէն քաղաքական շրջանակները ոչ մէկ կարեւորութիւն տուած էին այս զրոյցներուն:

Պարզ է թէ Հիթլէր չպիտի ուշանայ իր պահանջները բանաձեւելու եւ ներկայացնելու կառավարութեան. սակայն որ եւ է վերջնական բան չպիտի կատարուի, օգոստոս 11էն կամ 12էն առաջ: Այդ թուականին, մէկ կողմէ Հինտէնպուրկ, ֆոն Փափէն եւ զօրավար Շլայխէր, միւս կողմէ Հիթլէրի ներկայացուցիչները տեսակցութիւն մը պիտի ունենան:

Գերմանական շրջանակները հերքելով Հիթլէրի կողմէ ներկայացուած վերջնագրի վերաբերեալ զրոյցները, կը յայտնեն նաեւ թէ նման բան մը չի կրնար նոյն իսկ գոյութիւն ունենալ, այն նկատումով որ զօրավար Շլայխէր տէրն ու տիրականն է կացութեան եւ որ եւ է մէկէն հրաման ու հրահանգ չի ստանար:

Պատերազմական նախարարը մէկ քանի օրէն պիտի երթայ Հարաւային Գերմանիա քննութենէ անցընելու զինուորական վարժարանները: Հաւանական կը թուի որ իր այս ճամբորդութեան ընթացքին, ան հանդիպում մը ունենայ Հիթլէրի ներկայացուցիչներուն հետ:

Հիթլերեան նոր ահաբեկումներ

Երկուշաբթի օր, Քէօնիկսպէրկի մէջ, Հիթլէրի մարտիկները սպաններ էին համայնավար մը եւ ընկերվարական մը, վիրաւորեր չորս հանրապետականներ, կրակի տուեր չորս հակառակորդ թերթերու տպարանները եւայլն: Նման դէպքեր չեն կրկնուած Քէօնիկսպէրկի մէջ, որովհետեւ ոստիկանութիւնը խստօրէն կը հսկէ:

Սակայն դէպքեր տեղի ունեցան Գերմանիոյ տարբեր քաղաքներուն մէջ: Հիթլէրեանները կը հալածեն ձախակողմեան կարեւոր դէմքերը: Երկուշաբթի գիշեր, խումբ մը հիթլէրեաններ կարեցին մէկ քանի ընկերվարականներու եւ հանրապետականներու տուներու պատուհանները եւ ներս նետեցին արջասպով լեցուն սրուակներ:

Նոյնը ըրին նաեւ Սիլեզիոյ մէջ: Յարձակեցան բազմաթիւ ընկերվարականներու եւ հանրապետականներու տուներուն վրայ եւ փշրելով ապակիները՝ տարօրինակ պարպեցին ներսը գտնուողներուն վրայ: Ձեռնառումբ ալ գործածեցին:

Կռիւներ տեղի ունեցան Մարինպէրկի հիթլէրեան ակումբին շուրջ: Հիթլէրի մարտիկները յարձակում գործեցին սրուակներով, քարերով, աղիւսի եւ կղմինտրի կտորներով ոստիկաններուն վրայ, որոնք կրակ բացին:

Օթթավայի խորհրդաժողովը

Երեք օրուան դադարէ մը յետոյ, Օթթավայի կայսերական խորհրդաժողովը վերսկսաւ աշխատանքի: Երեք յանձնախումբեր յաջողած են համաձայնութեան գալ տնտեսական գործակցութեան հարցերու շուրջ:

Անգլիական պատուիրակութիւնը կը քննէ ինքնավար գաղթապետութեան կողմէ ներկայացուած առաւելութիւնները ի նպաստ Անգլիոյ, այն պարագային որ այս վերջինը ընդունի անոնց մաքսային պաշտպանութեան առաջարկները: Անգլիական պատուիրակութեան երկու կարծիք կը տիրէ այս մասին: Մաս մը կ'ուզէ որ մաքսապաշտպան քաղաքականութիւնը աւելի չխստանայ, պայմանաւ որ գաղթապետութիւններն ալ իրենց կարգին բարեացակամութիւն ցոյց տան:

Ուրիշ մաս մը, կ'առաջարկէ աւելի ընդլայնել գոյութիւն ունեցող նախընտրական մաքսատուրքերու սահմանը, նոյն իսկ, Անգլիոյ մէջ ապրուստի գիները աւելի բարձրացնելու պայմանով, որպէս զի այդ կերպով կարելի ըլլայ վերսկսիլ առեւտրական փոխանակութեանց եւ անգլիական ճարտարարուեստը դուրս հանել իր մեռեալ վիճակէն:

Նոյն մտայնութիւնը կը տիրէ նաեւ անգլիական դահլիճին մէջ եւ կ'երեւի թէ, խորհրդաժողովին յաջողութիւնը կախում պիտի ունենայ մէկ կամ միւս տեսակէտի գերակշռութենէն:

ԱՆԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ

Գանատայի ամէն կողմերէն Օթթավա հաւաքուած եօթ հարիւր անգործներ ցոյց մը կատարեցին ու քուէարկեցին բազմաթիւ բանաձեւեր, որոնք պիտի ներկայացուին վարչապետին: Անգործները կը պահանջեն օրական 7 ժամ աշխատանքի հաշուով շաբաթական հինգ օր աշխատանք եւ սէնտիքաներու կողմէ նշանակուած օրավարձքերու պահպանումը: Կը պահանջեն նաեւ ջնջել մաքսատուրքերը եւ այն տուրքերը՝ որոնք կը նպաստեն բարձրացնելու ապրուստի գիները:

Ծայրագոյն Արեւելքի կացութիւնը

Մուքտէնէն տրուած լուրի մը համաձայն, մանչուրիական կառավարութեան խորհրդական ամերիկացի Պրոնսըն Ռի իբր դիտող՝ մանչուրիական կառավարութեան կողմէ պիտի մասնակցի Ազգերու Դաշնակցութեան յառաջիկայ նստաշրջանին: Անոր պաշտօնը պիտի ըլլայ բացատրել այն պարագաները որոնք անհրաժեշտ դարձուցին մանչուրիական կառավարութեան հաստատումը եւ չինական կառավարութեան փոփոխականին դէմ պայքարը:

**** Ծանկհայէն տրուած լուրի մը համաձայն, չինեւռուսա-*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՀԱՊԷՐ»Ի ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

— :-: —

Պոլսեցի հայ մը Ա. Պ. ստորագրութեամբ թրքական «Հապէր» թերթին ուղղուած գրութեամբ մը, կ'անիծէ Ա. Ահարոնեանը որ Հ. Հ. Պատուիրակութեան բողոքը ներկայացուցեր է Ազգերու Դաշնակցութեան, Թուրքիոյ մուտքին առթիւ:

«Հապէր» չի գոհանար Ա. Պ. էֆէնտիի այդ կարճ նամակով, այլ կ'ուզէ որ ամբողջ Պոլսոյ հայութիւնը ոտքի ելլէ:

— Հայ երիտասարդին այս զգացումներուն համար շնորհակալ ենք, կ'ըսէ «Հապէր», միայն թէ չենք ուզեր որ այսչափով վերջանայ: Պոլիս ապրող շատ մը մտաւորականներ, լուսամիտ անձեր, հարուստներ եւ լրագրող Հայեր կան: Քաղաքիս մէջ հրատարակուող հայերէն թերթեր կան եւ մեր սիւնակները բաց են: Ուրեմն, այսպէս ըլլալով հանդերձ, միայն Ա. Պ. էֆէնտիին 5—10 տողնոց գրութիւնը այս խայտառակ մարդուկները խելքի բերելու չեն զօրեր:

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՇԱՅՓԷԼԻ ՄԱՀԸ

Աւստրիոյ նախկին վարչապետը գերապայծառ Շայփէլ մեռաւ հիւանդանոցի մը մէջ, ուր մտեր էր իր բժիշկներուն յանձնարարութեամբ: Երկու եւ կէս տարի առաջ, քաշուած էր քաղաքական գործօն կեանքէ, սակայն կը շարունակէր հետաքրքրուիլ քաղաքականութեամբ: Ծնած էր 1876ին եւ 1899ին քահանայ ձեռնադրուած էր եւ Վիեննայի ու Սալցպուրկի համալսարաններուն մէջ՝ պահ մը աստուածաբանութիւն կ'ուսուցանէր:

Իր քաղաքական կեանքի գործօն մասնակցութիւնը կը սկսէր 1917ին, երբ Վիեննայի համալսարանին ուսուցիչ կարգուեցաւ: Մէկ տարի յետոյ, Կարոլոս կայսեր օրով, կը նշանակուէր նախարար. իսկ կայսրութեան անկումէն յետոյ, իբր երեսփոխան մասնակցեցաւ ազգային օրէնսդիր ժողովին: 1922ին էր որ կոչուեցաւ Աւստրիոյ վարչապետ եւ այդ թուականէն մինչեւ 1929 մնաց այդ պաշտօնին վրայ:

Վարչապետութենէ հրաժարելէ յետոյ, մինչեւ 1930ի դեկտեմբերը վարեց արտաքին նախարարութիւնը:

ԼԵՀԵՒՌՈՒՍԱԿԱՆ ՈՉ-ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Լեհեւռուս ոչ-յարձակողական դաշինքը Գերմանիոյ մէջ մեծ ուշադրութեան առարկայ դարձած է:

Կառավարական շրջանակները կը հաւատեն թէ Գերմանիա իրաւունք ունի ուրախանալու, երբ որ եւ է նոր տարր մը կուգայ ամբողջացնելու Եւրոպայի խաղաղութիւնը ապահովող դաշնագիրները եւ նոր ազդակ մը ըստեղծելու տնտեսական վերականգնումին:

Ասկէ զատ ի վեր կը հանեն թէ յիշեալ դաշինքը ոչ մէկ տրամադրութիւն կը պարունակէ Լեհաստանի արեւմտեան սահմանի վերաբերող եւ չէ ուղղուած ո՛չ Գերմանիոյ, ո՛չ ալ որ եւ է պետութեան դէմ:

Գերման քաղաքական շրջանակներուն համաձայն, յիշեալ դաշինքը հարուած մը չէ Ռափալլոյի դաշինքին:

ԹՐՔԵՒՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրք արտաքին գործոց Թեվֆիք Րիւշտի, պարսիկ արտաքին նախարար Ֆիրուզի խանը եւ պալատի նախարար Թիմուրթաշ խանը հրաւիրեց ներկայ գտնուիլ Էնկիւրի հանրապետութեան հաստատման տարեդարձի տօնին: Երկու նախարարներուն միաժամանակ բացակայութիւնը անկարելի ըլլալով, միայն Ֆիրուզի խանը հրաւէրը ընդունած է եւ հոկտեմբեր 29ին Էնկիւրի պիտի գտնուի:

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ

9.— ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՀԵՆ ԿՐԱԿԸ

1.

Պիրէոն: Կէս օր: Երկու կ'ըլլար՝ նաւակի մը մէջ: Բոցավառ արեւ մը կապար կը մաղէ երկինքէն: Հազիւ կրնաս շունչդ պահել՝ ծովափը քերելով:

Հելլենուհի մըն է առաջին կինը, իր ճակատագիրը կապած՝ Դաշնակցականի մը հետ, եւ անոր հետ բաժնած՝ հայկական կեանքի տաքն ու պաղը: Երկիրէ երկիր: Փոքր Ասիայէն մինչեւ Երեւան: Մինչեւ այստեղ:

Միսը՝ Հայուհի մը զոր դեռ երէկ պսակեցինք վառօդով սնած ռազմիկի մը հետ:

— Քիչ մը սպասեցէք, հիմա կուգանք, ըսեր են երկու ամուսինները:

Կը սպասեն տասը վայրկեան, կէս ժամ, մէկ ժամ, երկու ժամ: Երախաներ ալ կան, եւ կը մրկին տաքէն, նաւակին մէջ կծկուած:

— Պուտ մը ջուր, մամա՛...

Աղաները — ինչո՞ւ չըսել աղաները — գացեր են «խորհրդակցելու»: Հա՛ հիմա պիտի գան, միասին շոգենաւ պիտի նստին, եւ ճամբայ պիտի ելլեն դէպ ի Սելանիկ:

— Դաշնակցութիւնը ի՞նչ է, գիտե՞ս, կը հարցնէ Հելլենուհին՝ նորապսակ հարսին, որ, թէեւ Հայուհի, գաղափար անգամ չունի հայկական կեանքի երեւոյթներու մասին:

— Ի՞նչ գիտնամ. ամուսինս Դաշնակցական է, հա՛րկաւ կը սորվիմ:

— Հիմակուընէ սորվէ: Ահա տես, ա՛յս է Դաշնակցութիւնը: Բերին մեզ այստեղ ձգեցին, բեռներով, երախաներով, տասը վայրկեանի համար, եւ ամէն բան մոռցան: Երկու ժամ է անցեր, արեւուն տակ խաշեցանք, բայց անոնք ժողով ունին: Անոնք մոռցած են մեզ: Վարժուէ՛, յետոյ չգանգատիս...

2.

Որբաչատ գիւղի մը մէջ: Դաշնակցական խումբ մը կազմեր են:

Կը թղթատեմ ատենագրութեանց տետրը:

Գիւղի երիտասարդներէն X. դիմում կատարած է շարքերուն մէջ մտնելու: Ժողովի ընթացքին, «նկատելով որ այս անձը կոյս է մեծցած մինչեւ ցարդ, ընդունեցաւ իբրեւ համակիր»:

Քանի մը էջ եւս կը թղթատեմ: Ընկեր մը դատի կանչեր են, բախտախաղի հետեւելուն համար:

Տղան կ'ուրանայ: Ցետոյ կը խոստովանի, ու կը խոստանայ զղջատանալ, խնդրելով որ, բացառաբար, կաղանդի առթիւ, խաղալու արտօնութիւն տան:

Քանի մը օր յետոյ, կը ստուգեն որ խոստումը չէ յարգած: Դատի կը քաշեն, եւ կ'որոշեն արտաքսումը պահանջել:

Այսքան ծանր պատիժ՝ անոր համար որ երեք տարուան ընկեր է եւ խոստումը չէ յարգած: Իսկ յանդիմանութիւն՝ ուրիշի մը որ դեռ նոր է արձանագրուած:

— Ընկե՛ր, կը բացատրէ խմբապետը. ինչո՞ւ մեր ներքին կանոնագրին մէջ մասնաւոր յօդուածով մը չեն արգիլեր գինեմոլութիւնը եւ բախտախաղը:

...Ըսէ՞ թէ երկու մոլութիւններն ալ շատ — շատերուն կողմէ արժանիքները կը համարուին մեր լուսաշնչուղ պողոտաներուն վրայ: Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ եւ այլուր: Քիչ մը ամէն տեղ:

3.

— Այս գիշեր ժողով ունինք, ընկե՛ր:

— Իսկ տե՞ղ:

— Կը ճարենք, անհոգ եղէք:

Ու գիշերուան տասնին, յուշիկ — յուշիկ, մութ եւ խորտուբորտ փողոցներէ անցնելով, կը մտնենք պարտէզ մը, յետոյ բակ մը: Տանտիրոջ քոյրը, ճրագի մը լոյսով, կ'առաջնորդէ մեզ հիւրասենեակը:

Լամբար մը սեղանին վրայ եւ ամբողջ ընտանիքը՝ արթուն պահակ: Դատապարտուած՝ քնատ մնալու, մինչեւ որ բարեհաճինք վերջացնել: Ե՞րբ — ժամը մէկուկէսին, երկուքին: Աւելի կամ պակաս:

Ակումբ չունինք ամէն տեղ: Բայց ունինք տուներ որ ակումբի դեր կը կատարեն: Եւ տանտիրուհին միայն կրնայ ըմբռնել թէ, յաջորդ օրը, քանի՛ ժամ պէտք է դատէն, տունը տունի վերածելու համար...

Տակաւին կայ գիշեր լուսցնել, յաջորդ օրը միեւնոյն տեղը չյաճախելու համար: Բազմացեր եւ կարմրեր են «աչք»երը:

Եւ կա՛յ վարժութիւնը կայանէ կայան, արուարձանէ արուարձան ճամբայ կտրելու:

— Առաջին տարին, Տրչ. Ժողովի համար քալելով կտրեցինք այս ճամբան — ութ քիլոմեթր քաղաքէն:

— Առաջին անգամ երբ Աթէնք հասանք, տուն — տեղ չունէինք, եւ այս գաղթակայանին մէջ, կարկտան վրանի մը տակ, եօթը հոգինոց խումբ մը կազմեցինք: Այդ խումբն է որ այսօր բարձրացեր է 75ի:

Մինչեւ անգամ Կրետէն ունի իր պատմութիւնը:

Ռէթիմնօ: Հազիւ երկու հարիւր հոգի՝ իբրեւ համրանք: Հինգով — տասնով կորսուած՝ նեղլիկ փողոցներու մէջ որ Վենետիկը կամ Ճենովան կը յիշեցնեն: Թեւդ կրնայ հասնիլ դիմացի տունը:

Ժողով, — ո՞ւր կրնանք հաւաքուիլ, ընկե՛ր:

— Կը կարգադրենք, հոգ մի ընէք:

Եւ գիշերուան 11ին կ'առաջնորդուինք խարխլած շէնք մը, որուն հողին վրայ կարելի է տասը տուն շինել: Անշուշտ պորտաբոյծ փաշայի մը հանգուցեալ քօնաքը, որ կը ճարճատի մղձաւանջէն փրկուած տարագիրներու գարշապարներուն տակ:

Մոմի լոյս մը ճամբայ կը բանայ դէպ ի աջ, յետոյ դէպ ի ձախ, եւ կը կեցնէ անկիւն մը:

Մերկ սենեակ մը, ուր տասը հոգի կրնան քով քովի նստիլ: Սեղան մը եւ աթոռ մը կրցած են ճարել հարեւան տունէ մը, իսկ միւսները կը նստին ծալլապատիկ, տախտակին վրայ: Աւելցածներն ալ՝ ոտքի:

— Չէք մեղադրեր, այնպէս չէ՞, ընկեր: Կամաց — կամաց աւելի լաւ կ'ընենք: Այսպէս չկա՞նք, տարինե՛ր առաջ...

Կա՛յծը ողջ մնայ, ընկե՛ր: Եւ ձեր արեւը կանանչ:

4.

Եւ դեռ տիպարները: Անոնք որ վառ կը պահեն խարոյկը, ինքնայատուկ հասկացողութեամբ:

Անշուշտ չէք հարցներ ոչ քաղաք, ոչ անուն: Բարի ընկերներ են, եւ չեմ ուզեր վարդով իսկ դպչիլ:

Ահա մէկը, — միս ոսկոր դարձած ուխտաւոր:

Շտապ — շտապ կուգայ դէպ ի սրճարան:

— Ելիր երթա՛նք:

— Ի՞նչ կայ, ժողո՞վ ունինք:

— Սը՛ստ. պատին վրայ ճանճ կայ:

— Մինասը ինչո՞ւ չեկաւ:

— Ուրիշ բանի մասին խօսէ: Օդը ի՞նչպէս է: Գեղեցի՞կ է այս ծովափը:

— Ի՞նչ է պատահեր, բարեկամ:

— Ձայն մի հաներ, կուգա՛ն կոր:

— Ո՞վ է եկողը:

— Հոն նստեր էին, չտեսա՞ր:

— Տեսայ, երկու ռուս աղջիկ եւ տեղացի երիտասարդ մը:

— Ո՛չ, անո՛նք, անո՛նք:

— Ուրիշ մարդ չկար, կը սխալիս:

— Քալէ՛ կ'ըսեմ: Աղուո՞ր է այս քարափը:

— Այս ի՞նչ կասկածոտ մարդ ես:

— Դուն չես գիտեր: Քալէ՛, քալէ՛:

Կը դառնանք փողոց մը, հանդիպելու համար ընկերոջ մը խանութը: Կը փորձեմ բանալ բերանը:

— Ժողով ունի՞նք այսօր:

— Մի՛ խօսիր:

— Ի՞նչ կայ նորէն:

— Սա ծեր մարդը որ խանութին առջեւ կեցեր՝ խմորեղէն կը ծախէ: Անո՞նցմէ՛ն է:

— Ձգէ՛ Աստուածդ սիրես: Մէկ ոտքը գերեզմանն է:

— Դուն չես գիտեր: Քալէ՛: Սիրեցի՞ր այս քաղաքը:

Մշտնջենական շարժում՝ այս ընկերը: Անդադար կը խլրտին աչքերն ու ականջները: Ամէն տեղ է եւ լուր ունի ամէն բանէ: Անսխալ վճիռ՝ ամէն երեւոյթի մասին: Ո՛րքան կ'ուզես առարկէ: Պատասխանը պատրաստ է.

— Քալէ՛ կ'ըսեմ. դուն չես գիտեր:

×

Ահա ուրիշ մը, գործօն անցեալով մը:

— Եղբա՛յր, այս նորերը ինքնահաւան են, խօսք մտիկ չեն ըներ:

— Իսկ դո՞ւն, երբ քսան տարեկան էիր:

— Ճիշդ է, բայց փորձառութիւն չունին:

— Փորձառութիւն եւ տարիք անբաժան են իրարմէ:

— Բայց ամբարտաւան են, եղբա՛յր:

— Այդպէս կը սկսին:

— Մենք ինչէ՛ր տեսանք, հէ՛յ. բանտ, աքսոր, չարչարանք: «Դրօշակ»ը մասունքի պէս կը պահէինք... Ասոնք ի՞նչ տեսան որ մեծ — մեծ կը ջարդեն:

— Ճիշդ ատոր համար ալ պէտք է ներողամիտ աչքով նայիլ: Կը բաւէ որ նկարագիր ունին:

— Փորձառութիւն չունին, եղբա՛յր, փորձառութիւն: Ո՞ւր են մեր ժամանակները... Ո՞ւր ասոնք, ո՞ւր՝ մենք...

×

Այս մէկը երիտասարդ է: Ոչ թէ տիպար, այլ երեւոյթ:

Օրը մը, դէշ — աղէկ աշխատանք մը ճարած քաղաքին մէջ: Համեստ վըրայ — գլուխով: Կուրծքը բաց: Խանձած՝ արեւուն տակ:

— Պիտի հասնինք, պիտի մեռնինք այսպէս, ընկեր:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

— Սխալ չհասկնաք: Տնտեսական տագնապի մասին չէ խօսքս: Վարժըուեցանք ատոր: Գործ, գո՛րծ:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

— Ինչ որ որոշէ կուսակցութիւնը

— Հազարներ կան քեզի պէս, հրամանի սպասող: Ունի՞ս ո՛ր եւ է մասնագիտութիւն:

— Ո՛չ. Դաշնակցութեան զինուոր եմ: Չի՞ բաւեր:

— Սպասէ կարգիդ:

— Լա՛ւ, ես ալ կ'ընդունիմ որ սպասել, հաշուել պէտք է: Բայց ես ուրիշ գանգատ ունիմ:

— Մի՛ քաշուիր, պատմէ:

— Մեր քաղաքին վարիչ Մարմինը պահպանողական է. չզբաղիր մեզմով: Մենք երիտասարդներս պէտք ունինք սնունդի, դուրգուրանքի: Բախտին ձգեր են մեզ...

Արդարեւ: Ցիշատակները բաւական չեն աւանդը անվթար փոխանցելու:

ՇԱՏՐԷՆ ՄԷԿԸ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

3.— ՊԱՆՏՐՄԱ

Թուրք յարգելի լրագրող մը ինծի յանձնարարած է՝ հետեւեալը. — «Լուր տուող թերթերը դէպքերն ու իրողութիւնները իրենց իսկական ձեւին մէջ պէտք է տան, պարզ ու կարճ, բանաստեղծութիւն, գրականութիւն, ոճ, պատկեր պէտք չկայ»: Ես ալ հետեւելով այդ յանձնարարութեան, Պանտրմա հազիւ ոտք կոխած, տեսածներս ու լսածներս խիտ գծերով կը ներկայացնեմ.

1) Պանտրման՝ ազատագրութեան կռուին (Յոյներու դէմ) թշնամիին կողմէ ամբողջովին քանդուած էր: Ժրաջան ժողովուրդը կրկին նորոգեր ու շիներ է քաղաքը, լայն ու կանոնաւոր փողոցներ, պէթոն, զարդարուն շէնքեր, մեծ պանդոկ, թաղապետութիւն, ելեքտրական կայան, կառավարատուն, մաքսատուն, նամակատուն, վերջապէս քաղաքի մը համար ինչ որ պէտք է ամենաարդիական ձեւով կառուցեր է: Այս շինարար գործին մէջ՝ Հանրապետական կառավարութեան առաջնորդութիւնը՝ վերջինիս հմայքը բարձրացուցած է յաչս ժողովուրդին: (Ճիւմհուրիյէթ):

Պանտրմայի արտածած ապրանքներուն ընդհ. գումարն է (տարեկան) 2.5 միլիոն Թրք. ոսկի: Քաղաքին ամէնէն աւելի կարօտ եղած բանը ջուրն է: Տասը քիլոմեթր հեռուն մաքուր ու համով ջուր մը կայ: Կը փնտռուի ընկերութիւն մը, որ զայն քաղաք փոխադրէ: 350,000 ոսկի ծախքի մը կը կարօտի:

Քաղաքապետութիւնը 100,000 ոսկի ծախսած եւ ելեքտրականութիւն հաստատած է: 30,000 ոսկի՝ գիտական ձեռնարկներու յատկացուած է: Շինուած է նաեւ հանրային պարտէզ մը:

Կան դրամատուներ: Երկրագործական դրամատունը մէկ տարուան ընթացքին 350,000 ոսկի sur marchandise կանխավճար մը ըրած է վաճառականներուն, եւ 800,000 ոսկիի վարկի գործողութիւն ըրած է: Մեծ գործառնութիւն ունի, նաեւ, Օսմանեան դրամատունը: Հոս կայ Թուրք Թիճարէթ Ատափազարի անուն Թրքական դրամատուն մըն ալ:

Մէկ տարուան ընթացքին տեղւոյն դատարանին առջեւ եկած են 105 + 411 = 516 պատժական դատեր, 423 իրաւական, 597 + 45 = 632 հաշտարարական: Պանտրմա պէտք ունի թումբի մը ալիքներուն դէմ: Այս մեծ նաւահանգիստը ամբողջովին բաց է հիւսիսի հովերուն առջեւ: Ծովը շատ ալեկոծ է այստեղ: Այս պահուս, երբ այս տողերը կը գրեմ, 3—4 շոգենաւեր չեն կրնար նաւամատոյցին մօտենալ ու հեռուն կը խարսխեն:

4.— ՔԱՍԱՊԱ

Իզմիրի նահանգի կոկիկ քաղաքներէն մին: Ընդհանրապէս ծառազարդ, պարտիզաւոր տուներով: Համեստ՝ իր կառուցուածքով: Գիւղաքաղաք մը, վերջապէս:

Տարիներ առաջ թշնամիին զինուորներուն կողմէ քար ու քանդ եղող կոկիկ այս քաղաքը երբ այսօր տեսնէք, կը զարմանաք, պարզապէս: Ես, եւս, մեր տնտեսական լաւ շրջանները համարուող Իզմիրի այս անկիւնը տեսնելով այդ հրճուանքը ունեցայ:

Քանդուած փողոցները ամբողջովին շինուեր, լայն ու ազատ պողոտաներ բացուեր, հալլեր կառուցուեր են: Այգիներու մէջ մեծ եռուզեռ կը տիրէ խաղողի ատեն, կ'ըսեն:

... Գաւառակին բնակիչներուն թիւը (19,678ը կին ըլլալու պայմանաւ) 37,689 նկատուած է: Այս տարի 518 մահ, 486 ամուսնութիւն եւ 82 ամուսնալուծում արձանագրուած է: Գաւառակը երեք շրջանակ ունի՝ տնտեսապէս.—

1) Այգեգործութիւն:
2) Ծխախոտ:
3) Պտուղ:

Տարին 450 թօնօ խաղող կուտայ (առանց կուտի): 650,000 քիլօ ծխախոտ, 800,000 ոսկի արժէքով (հին գրանհատում է ասիկա: Կ. Ղ.) պտուղ: Այս քանակը այս տարի աւելցած է՝ առատ ըլլալուն:

Քասապայի մեծ հրդեհէն վերջ ժողովուրդը ստիպուած է հեռանալ եւ 156,000 տէօնիւմ հող անմշակ թողած: Հետզհետէ պիտի սկսին, անշուշտ, վերամշակել այդ հողերը, քանի որ ժողովուրդի պահանջը կը շատնայ: Ժողովուրդը, իր նախապաշարումներով, արտաքին առեւտուրի ձեւին չընտելանար. վերջին տարիները, սակայն, ստիպուեցաւ հրաժարիլ իր այդ կղզիացած սովորութենէն:

Այս տեսակէտէն, Քասապան շատ պէտք ունի այն վարկային համագործակցականին, որ պատած է Արեւմտեան Անատօլուի կարեւոր մէկ մասը: Այդ համագործակցականի ժամ առաջ հոս հիմնուիլը ժողովուրդին վարկ պիտի ապահովէ եւ հողագործին ապրանքը կեդրոնական սակարաններուն մէջ իր բուն արժէքովը վաճառել պիտի տայ:

Շատ մը տեղերու նման, Քասապայի գիւղացին եւ հողագործը եւս վաշխառու սեղանաւորներուն եւ տոկոսով դրամ տուողներուն ձեռքը խաղալիկ մըն են: Արտադրութիւնը ան կը հանէ, մէջտեղ կը բերէ, բայց դրամ տըւողը իր ուզած գինովը կ'առնէ բերքը: Համագործակցականին ամենամեծ օգուտը պիտի ըլլայ գիւղացին ազատել վաշխառուներուն ձեռքէն: Բայց, համագործակցականն ալ լաւ եւ ուղղամիտ աշխատելու է, եւ ոչ թէ, ուրիշ շրջաններու մէջ եղածին նման, յօնք շինելու տեղ աչք հանէ...

Իր տարեկան արտադրութիւնն է,— 10,750 քիլօ աֆիոն, 450,000 քիլօ խաղող, 450,000 քիլօ բամպակ, 650,000 քիլօ ծխախոտ, 300,000 քիլօ շուշմա, 9,500,000 քիլօ ցորեն, 1,200,000 քիլօ եգիպտացորեն:

Ամբողջ գաւառակը տարին 15,111 քիլօ միս կերած է: Որով, անձ գլուխ 160 տիրհէմ միս՝ տարեկան...:

Քասապայի մէջ եւս շինուած է «Հանրապետական» անուն վարժարան մը: Բայց դպրոցէն դուրս շատ տղայ կայ: (Սօն Փօսթա):

5.— ԿԻՐԱՍՈՆ

Այսօր, ուրբաթ, Կիրասոն հասայ: Հոս ալ ծովի նոյն փորձանքը: Երբ նաւամատոյց ելայ, ձիւնը փաթիլ փաթիլ կը տեղար: Այս տարի ձմեռը հոս ալ շատ երկար է եղած: Կէս օրուան մօտ, սպիտակ քօղ մը ծածկեց քաղաքը: Պայպուրթի եւ Արդւինի մէջ թողած ձմեռը, երբ դէպ ի ծովեզերք ճամբուս վրայ գարուն կը դիմաւորէի, Կիրասոնի մէջ կրկին ձմեռուան բռնուեցայ: Ուրեմն, երկու անգամ գարուն պիտի տեսնեմ այս տարի:

Անցեալ իրիկուն Հիլալ ակումբին մէջ երիտասարդներուն հետ ուրախութիւն կ'ընէինք: Ինծի ըսին թէ կարգ մը դժգոհութիւններ ունին եւ խնդրեցին որ թերթին մէջ արձագանգ ըլլամ: Խոստացայ կատարել իրենց փափաքը ու հետեւեալ նօթերը առի.

1.— Մասնաւոր հաշուակալական դիւաններն ու թաղապետութիւնները պէտք է օգնեն ակումբներուն:

2.— Տղոց համար պարտէզ մը եւ ֆութպոլի համար քաղաքին եզերքը դաշտ մը հարթելու է:

3.— Միջնակարգ վարժարանին առատաղը ամէն տարի կը նորոգուի, բայց կրկին կը կաթէ: Այս առաստաղը վտանգաւոր ըլլալուն, շատ հաւանական է որ դպրոցը փակուի օր մը: Ուրեմն, այդ վիճակին չմատնուելու համար ըսելու է ինչ որ պէտք է:

4.— 22,000 ոսկի ծախքով շինուող Կազի դպրոցը եւս վտանգուած է: Դեռ նոր շինուեցաւ, բայց, հակառակ մեծագումար ծախսին, պզտիկ ձիւնի մը տակ կրնայ փլիլ վաղը միւս օր: Ձմեռը դպրոցը փակեցին, երդիքը պիտի կքի ըսելով:

5.— Մասնաւոր հաշուակալութեան դիւանը 8 ամիսէ ի վեր ուսուցիչներուն ամսական չի տար, պատճառը այն է որ ցուցակները պատրաստ չեն:

6.— Հիւանդանոցին շէնքը դէշ է եւ շատ անյարմար: Նահանգին անուան համապատասխան հիւանդանոց մը պէտք է շինել:

7.— Կիրասոնի շրջակայ քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ խումարը անօրինակ չափերու հասած է: Գիւղացինները երեք ամիս կ'աշխատին եւ 9 ամիս քէյֆի ու զուարճութեան կուտան ինքզինքնին: Իրարու հետ կը մրցին՝ իրենց կիներու կամ հարճերուն մետաքսեայ շրջազգեստ շինելով: Որովհետեւ, կաղին եղած տարին դրամ կը հանի ձեռքերնին:

8.— Գիւղացիք՝ ենթակայ եղած ըլլալով զեղխութեան, խումարի եւ սեռային չափազանցուած հաճոյքներու, իրենց պարտքերը չեն վճարեր եւ իրենց պահանջատէրերուն ցոյց կուտան կառավարութեան դուռը՝ «գնա դատարան» ըսելով:

9.— Մաքսատուն մը չունինք: Նաւամատոյց ելած շատ մը ապրանքներ մէջտեղը կը մնան եւ հազիւ տասնէն մէկը մթերանոց կ'երթայ: Փողոցը՝ անձրեւին տակ մնացող ապրանքներէն ամբարի դրամ կը գանձեն...: Քանի մը անգամ այս հարցը օրակարգի է դրուած, վիճաբանութիւններ են եղած, բայց դժբախտաբար չէ լուծուած:

10.— Երբ հանրատուներ գոյութիւն ունէին՝ քննութեան տակ էին: Հիմա հանրատուները վերցուած ըլլալուն, ամէն անկիւն անպաշտօն հանրատուներ կան: Երիտասարդութիւնը վեներական հիւանդութեանց վտանգին տակ է ու վարակումը մեծ ծաւալ առած է:

11.— Շուկայի Սուլթան Սէլիմ ճամին քանդեցին՝ տեղը պանդոկ մը շինելու համար: Մինչեւ այժմ բան մը չըրին ու մզկիթին աւերակները անանկ կը մնան:

12.— Խանութները չեն դասաւորուած: Օրինակ՝ պտուղի խանութին քով մսավաճառ, անդին՝ պայտահար մը:

13.— Կաղինի լաբօրաթուարի մը պէտք ունինք: Երբեմն մեր կաղինները կը հիւանդանան: Պէտք է նայիլ անոնց եւ մասնագէտներու միջոցաւ գիւղացին բացատրել գործնական դարմանումի միջոցները: Մենք իր վիճակին ձգած ենք ամէն բան:

14.— Պէտք է միանգամ ընդմիշտ հրաժարեցնենք մեր գիւղացիները խումար խաղալէ եւ օրն ի բուն սրճարանները նստելէ կամ կիներ հետապնդելէ: Հիմա ոչ հօճա մտիկ ըրած ունին ոչ ալ հաճի...: Պէտք է անոնց գործաշինութիւն սովրեցնենք, կրաղիս եւ աղիւս պատրաստել, գետնախնձոր տնկել եւայլն: Հոս կղմինտր եւ աղիւս կարելի է պատրաստել: Քէսապի կողմերը կրաղիսի հանք գտնուեր է: Գործի չգացողներէն անգործութեան տուրք առնելու է: Բոլորը ծուլցած են:

15.— Ոմանք շոքոլայի գործարան բանալ կ'ուզեն եղեր հոս: Մենք պարկի պէտք ունինք: Միլիոնաւոր ոսկի կուտանք՝ Եւրոպայէն պարկ բերելու համար մեր կաղիններուն:

16.— Գիւղերու մէջ կիները կ'աշխատին եւ այրերը կոնակի վրայ կը պառկին: Խեղճ կիները կաթ եւ հաւկիթ կը բերեն քաղաք եւ կռնակով փայտ կը վաճառեն. առած դրամնին այրերը քէյֆի, կնոջ, ծխախոտի եւ օղիի կուտան:

Ահա ամփոփեցի Կիրասոնի հայրենասէր ու սրտցաւ երիտասարդութեան պահանջներն ու դժգոհութիւնները: Խնդիր է թէ պատկան իշխանութիւնը ընթացք պիտի տա՞յ գրուածներուն:

(2)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով:

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողաշարով կը շարուի ՅԱՌԱՋը:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԿՈՅՐԵՐՈՒՆ ԿԱՐԴԱԼ ՍՈՐՎԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՆՈՐ ԳՈՐԾԻՔ ՄԸ.— ԱՌԱՆՑ ԱՉՔԻ ՏԵՍՆԵԼ.— ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԶԳԱՅԱՐԱՆՔ ՄԸ.— Ք. ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ՋԻՂԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ:

— :-: —

Քամպրիճէն՝ Պ. Ռօպէր Նա[...] պէրկ մասնաւոր գործիք մը հնար[...] է, որուն շնորհիւ կոյրերը այ[...] տեւ պիտի կրնան կարդալ տպ[...] գիրքը, ձեռնագիրները, ձեռ[...] րը եւ երաժշտական նօթագիր[...] առանց ուրիշի մը օգնութեան:

Նաումպուրկին գործիքը կը[...] կանայ վեց ճառագայթէ լուսաւ[...] լոյսէ մը, որ կ'ազդէ ելեկտրա[...] կերի բջիջի մը վրայ: Գիտին[...] րոյթը կը կայանայ մասն[...] պայմաններու մէջ իբր այս[...] տուն վերարտադրել կարդալու[...] մանուած գիրերուն ուղղահայ[...] ու հորիզոնական գիծերը: Կ[...] մասերը շօշափելով ցայտուն գի[...] րուն վրայ, կրնայ տառերը կարդ[...] այնպէս ինչպէս նշանակուած[...] բնագիրին մէջ:

Գործիքին գործածութիւնը[...] հանրացնելու համար, հնարիչը[...] թընի մէջ հաստատութիւն մը[...] նած է, ուր կոյրերը կարդալ[...] սորվին իր հնարած գործիքին[...] ջոցաւ:

× Աւստրիացի բժիշկ Կա[...] կրուպըռ տեսողութիւնը կը նկա[...] իբր ելեկտրական երեւոյթ մը[...] սեղէն փոփոխական ճառագայթ[...] երբ հանդիպի լուսաելեկտրա[...] բջիջի մը, որուն մէջէն ելեկտ[...] կան հոսանք մը կ'անցնի,[...] կ'ենթարկէ փոփոխութիւններ[...] րոնք համեմատական են լո[...] ուժգնութեան հետ: Այդ հոսա[...] կրնայ ուղղակի կերպով գրգռել[...] սողական ջիղը: Կը բաւէ բջի[...] առջեւ դրուած արգելիչի մը[...] փոխն ի փոխ շարժում մը[...] ձախ, եւ յաջորդական բար[...] ցած, որպէսզի բջիջին միջոցա[...] սանելի ըլլայ հորիզոնը, պ[...] պարփակէ բնականոն ենթակայ[...] աչքը:

Բջիջին միջոցաւ ամբար[...] տպաւորութիւնները կը փոխանց[...] տեսողական ջիղին, որով կոյր[...] տեսնէ:

Աւստրիացի բժիշկին այս[...] հիմնուած է տեսողութեան սկզբ[...] քին վրայ:

Ուրեմն այսուհետեւ ելեկտր[...] նութեան շնորհիւ պիտի չանհե[...] խուլեր, համրեր, կոյրեր, անդա[...] լոյծներ եւ առնականութենէ[...] կուած մարդիկ:

× Ամէն մարդ գիտէ թէ[...] հինգ զգայարանք ունինք՝ տես[...] լիք, շօշափելիք, հոտոտելիք[...] ռանելիք եւ լսելիք:

Գիտենք նաեւ թէ կուրու[...] որոշ չափով կը զարգացնէ շօ[...] լիքի եւ լսողութեան զգայար[...] ները:

Հիմա ալ գիտնականները[...] կը տեղեկացնեն թէ՝ կոյրերը[...] տուած են այնպիսի զգայար[...] մը, որուն շնորհիւ անոնք կը[...] արգելքներու մերձաւորութիւ[...]

Տօլանսքի, որ կոյր մըն է,[...] մասին ուսումնասիրութիւն մը[...] տարակած է: Ան կ'ընդունի թէ[...] րի մը դէմքին մորթը անորոշ[...] շօշափելի տպաւորութիւն մը[...] ծառի մը, սիւնի մը կամ պա[...] ներկայութենէն: Արգելքի գո[...] թիւնը առաջ կուգայ ծանօթ[...] ղութիւններէ, որոնք գոյութ[...] նին ամէնուն մէջ, սակայն[...] աւելի նրբին կերպով կ'ար[...] տուին կամ կը զգացուին կոյր[...] կողմէ:

Տօլանսքի կ'ըսէ թէ մօ[...] արգելքի կամ վտանգի մը[...] թիւնը կոյրին վրայ առաջ կը[...] անդրադարձ հակազդեցութիւ[...] որ մորթին մակերեսին վր[...] յայտնուի զգացողութեան մը[...] տակ:

× Ջղային մարդոց[...] հանդարտեցնելու համար[...] այսօր բժիշկները պաղ ջուր[...] գանք կամ տուշ կը յանձնար[...]

Հիմա կը կարծուի թէ ջղ[...] հանդարտութիւնը սերտ[...] թիւն ունի ջղահիւսակի մը (ple[...] հետ, որ ջղային դրութեան[...] նին մէջ կը գտնուի:

Ք. ճառագայթներու թերթ[...] դարձակում մը ջղահիւսակին[...] կը բաւէ բուժելու ջղային կ[...] տկարութիւններ: Իսկ պարզ[...] նութիւնները շատով կը բու[...] պայմանաւ որ բարեբար[...] հանդիպին հիւսակին ճիշդ[...] գայն գրգռելու համար:

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐ[...]

ՀԱՅ ԳԱՂԹ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ

— :-: —

Ազգաժողովին կողմէ Թուրքիոյ եղած հրաւէրին առիթով Հայ գաղթ. կեդր. յանձնաժողովը Յուլիս 5 Թուակիր հետեւեալ յուշագիրը ղրկած է Ազգաժողովի ընդհանուր քարտուղարութեան.

Պարոն Ընդհանուր Քարտուղար,

Թուրքիոյ Ազգերու Ընկերութեան մէջ ի ծառայ ընդունուելուն լուրը Հայ Գաղթականաց Կեդրոնական Յանձնաժողովիս համար տխրական պարտականութիւն մը կը դարձնէ յիշեցնել Ընկերութեանդ՝ այն որոշումները որոնցմով ան յայտնած է իր հաստատ կամքը որպէսզի հայ ժողովրդի իրաւացի պահանջումներուն արդարութիւն ըլլայ եւ յատկօրէն բանաձեւած է այդ նպատակով Թուրքիոյ ներկայացուելիք պահանջները:

1921ին, Ընդհ. ժողովը կը քուէարկէր հետեւեալ որոշումը.

«Ժողովը առիպողաբար կը հրաւիրէ Խորհուրդը որ (դաշնակիցներու) Գերագոյն Խորհուրդին ստոյգ անհրաժեշտութեանը վրայ դաշնագրին մէջ Հայաստանի ապագան ապահովելու համար միջոցներ ձեռք առնելու եւ մասնաւորապէս Հայոց տալու Օսմանեան տիրապետութենէն բոլորովին անկախ Ազգային Օճախ մը»:

1922ին, «Ժողովը երախտագիտութեամբ կ'արձանագրէ Խորհուրդին որոշումները Հայաստանի մասին եւ ցանկութիւն կը յայտնէ որ Թուրքիոյ հետ կատարուելիք հաշտութեան բանակցութեանց մէջ՝ Հայոց համար Ազգային Օճախ մը կազմելու անհրաժեշտութիւնը չանտեսուի: Ժողովս կը հրաւիրէ Խորհուրդը որ ձեռք առնէ բոլոր միջոցները զորս այդ նպատակին համար օգտակար պիտի նկատէ»:

1924ին, «Ժողովը, հաշուի առնելով այն որոշումները որ Հայոց ի նպաստ քուէարկուած են առաջին, երկրորդ եւ երրորդ ժողովներուն՝ ինչպէս եւ Խորհուրդին կողմէ, ցանկալով յայնել իր համակրութիւնը այդ տարաբախտ ազգաբնակութեանց հանդէպ, եւ սպասելով որ Հայ Ազգային Օճախ մը կարենայ կազմուիլ, կ'առաջարկէր զանազան միջոցներ ձեռք առնել որպէսզի ամէն դիւրութիւններ շնորհուին գաղթականներուն՝ իրենց ազգային կեանքը պահպանելու եւ ապահովելու համար»:

Այդ օրերէն ի վեր, Թուրքիոյ հայ ազգաբնակութեան օտար երկիրներ ապաստանած հարիւր հազարաւոր վերապրողներուն կացութիւնը, որուն պատճառով է որ Ազգերու Ընկերութիւնը վերոյիշեալ բանաձեւերով իր հոգածութիւնը յայտնած էր, աւելի վատթար դարձած է: Այդ գաղթականները, որ իրենց դարաւոր բնակավայրէն վտարուեցան կամ որ իրենք իսկ իրենց համար ստեղծուած կեանքի անհանդուրժելի պայմաններէն խոյս տուին, ամէն տեղ կը վարեն տառապանքի եւ անստուգութեան կեանք մը: Առկից զատ, մեր ժողովուրդը հարուածող անհուն աղէտէն բոլոր վերապրողները Թուրքիոյ մէջ իրենց ունեցած ստացուածքներուն ինչպէս եւ իրենց հանրային դարաւոր կալուածներուն ինկիւրիի կառավարութեան կողմէ գրաւումը տեսան:

Այս կացութեան վրայ Ազգերու Ընկերութեան խորին ուշադրութիւնը հրաւիրելով, Հայ Գաղթ. Կեդր. Յանձնաժողովս հաստատ յոյսն ունի որ այդ հարցը լրջօրէն նկատողութեան պիտի առնուի: Ազգերու Ընկերութիւնը չի կրնար, առանց թերանալու այն մեծ սկզբունքներուն որ զինք կ'առաջնորդեն, անտարբեր մնալ դժբախտութեանցը ժողովուրդի մը որուն մէկէ աւելի անգամներ իր համակրութիւնը յայտնած է: Չի կրնար չպաշտպանել դատն այն արդար հատուցմանց որոնց մեր ժողովուրդն իրաւունք ունի, որովհետեւ, այլապէս՝ նուիրագործած պիտի ըլլար չարիքը որ մեզի հասցուեցաւ եւ անարդարութիւնը որուն մեր ժողովուրդը զոհ դարձաւ:

Վստահ՝ Ազգերու Ընկերութեան արդարամիտ ոգւոյն, պատիւ ունինք Պարոն Ընդհ. Քարտուղար, ձեզի ներկայացնել մեր բարձր համարման հաւաստիքը:

Հայ Գաղթականաց կեդր. Յանձնաժողով

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԶԱՐՍԱՆՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

— :-: —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս տարի Զարսանճաքցիներու Դ. Պատգմ. Ժողովը տեղի ունեցաւ Մարսէյլի մէջ, մասնակցութեամբ երեք մասնաճիւղերու եւ Կեդր. Վարչութեան:

Նախորդ Պատգմ. Ժողովին ատենագրութիւնը կարդացուեցաւ բոլոր ներկաներուն, որմէ վերջ պատգամաւորները իրենց մասնաճիւղերու զեկուցումը տուին, խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծելով:

Անշուշտ ցաւալի պարագայ մըն է բոլոր իմ հայրենակիցներուս համար, որ այս տարի ժողովին չէին մասնակցեր երեք մասնաճիւղեր Ֆրանսայէն եւ երկուք ալ Սուրիայէն: Առանց այլ եւ այլի ըսենք որ գործադրկութեան սուր տագնապը բացարձակ արգելք հանդիսացած է եւ առ այդ մեր մասնաճիւղերը կամայ եւ ակամայ դատապարտուած են ամլութեան:

Հակառակ այս անխուսափելի երեւոյթներուն, Դ. Պատգմ. Ժողովը շարունակեց իր ժողովները եւ բոլորիս սրտին մօտ խօսող որոշումներ տուաւ, որոնց իրագործման համար Կեդր. Վարչութիւնը չպիտի զլանայ իր աշխատանքը: Մենք վստահ ատոր, կը հաւատանք որ զարկ պիտի տայ մասնաւորապէս կազմակերպչական գործին:

Ժողովին կը մասնակցէին բաւական մեծ թիւով հայրենակիցներ խորհրդակցական ձայնով: Ուրախալի է ըսել որ շատ շահեկան կարծիքներու փոխանակութիւններէ յետոյ, Զարսանճաքցիներու շահը պաշտպանող քանի մը կարեւոր որոշումներ տրուեցան:

Ժողովը փակուեցաւ երեք նիստ ունենալէ վերջ: Գովելի էր տեղւոյս Զարս. Պատ. Միութեան սարքած Թէյասեղանը ի պատիւ պատգամաւորներուն, ինչ որ աւելցուց հայրենակիցներուն խանդավառութիւնը:

Այս Միութեան շուրջ բոլորուող բոլոր Զարսանճագցի պատանիները հաւատքի աննկուն կամքով փարած են կազմակերպչական գործին եւ կը հաւատան հաւաքականութեան ուժին. կեանքի դառն հովերէն քշուած ու այսօր հիւրընկալ ժողովուրդի մը ծոցին մէջ, թէպէտեւ թերուս՝ սակայն մեծ երկիւղածութեամբ կը մօտենան որ եւ է աշխատանքի, որ կը նպաստէ մեր ժողովուրդին կենսունակութեան ու գոյութեան պահպանման:

Այս սուղ սիւնակներուն մէջ թող ինձ թոյլ տրուի երկու խօսք ալ ուղղել Ամերիկահայ Զարսանճագցիներուն, որոնք ստուար թիւ մը կը կազմեն Ամերիկայի այլ եւ այլ շրջաններուն մէջ: Մենք նախանձախնդիր հայրենակցական կազմակերպութեանց, կը փափաքէինք որ մեր տարէց սերունդը անտարբեր չգտնուի այս նուիրական պարտականութեան հանդէպ, ու կազմակերպէ մասնաճիւղեր համախմբելու հայրենակիցներու մասնակցութեամբ:

Ուրիշ հայրենակիցներ Հայաստանի մէջ իրենց գիւղը կամ քաղաքը վերաշինելու համար աշխատանքի լծուած են ջերմ եռանդով: Այս ուղղութեամբ ի՛նչ կը խորհին Ամերիկահայ, Ֆրանսահայ և այլուր գտնուող Զարսանճագցիները: Մինչեւ ե՞րբ անտարբերութեան շղթակը յաւարունք կրել:

Թող իւրաքանչիւր հայրենակից ճանչնայ իր պարտականութիւնը, այն ատեն ընդհանուր գիտակցութեամբ կարելի կ'ըլլայ մօտենալ նուիրական գործերու:

Մ. Թաշճեան

Հայ Կարմիր Խաչի բացման հանդէսը

■■■

(Յապաղած)

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ.— Մեր նորակազմ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղը բացման գեղեցիկ հանդէսով մը հրապարակ եկաւ գաղութիս մէջ:

Անդամուհիները եռանդով գործի էին լծուած, կարելի եղածին չափ փայլուն եւ արդիւնաւոր անցընելու համար հանդէսը:

Որոշեալ ժամուն օրուան նախագահուհի Տիկին Սեդրակեանի բացման խօսքէն յետոյ, մասնաճիւղին ատենապետուհի Տիկ. Հէքիմեան, կարդաց Փարիզի Հայ Կարմիր Խաչի Շրջ. Վարչութեան կողմէ ղրկուած շնորհաւորական հեռագիրը:

Պ. Կարապետ Համալեան ջութակով նուագեց «Ի զէն Հայեր»ը: Հայ Կարմիր Խաչի երգիչ խումբը երգեց «Ազատն Աստուած»ը: Արտասանեցին Օր. Տիգրանուհի Բիւրքճեան՝ «Կարօտի նամակ», Գասպար Աբրահամեան՝ «Հայուն Թուքը», Կարապետ Յակոբեան՝ «Հայ լեզուին», Օր. Կիւլիանէ Յակոբեան՝ «Հայաստանին», Վարդգէս Մուրատեան՝ «Հայ գիրին», Օր. Յուսաբեր Ղուկասեան՝ «Պլպուլին», Օր. Ա. Փարիզեան՝ «Առ ազգն իմ հէգ»: Իսկ ամէնէն փոքրիկն ու վերջինը հինգ տարու Սիրանոյշ Սեդրակեան՝ «Մուկն ու կատուն»: Առանց խտրութեան ամէնքն ալ յաջող եւ գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեցին երկարատեւ ծափեր խլելով ներկաներէն: Տիկին Ն. Հէքիմեանի «Բեւէ, Բեւէ» մեներգէն յետոյ նախագահուհին հրաւէրին վրայ բեմ եկաւ Կրընոպլէն մասնաւոր հրաւիրուած Օր. Հերմինէ Մխքճեան: Օրիորդը գրաւոր ճառ մը կարդաց, վեր առնելով կնոջ կատարելիք դերը, դրուագներ պատմեց Ամերիկայի մէջ 31 տարիներէ ի վեր պաշտելի ու առնական կեցուածքով գոյութիւն ունեցող Հ. Կ. Խաչի գործունէութենէն, յիշեց Յունաստանի Զաւարեան դպրոցը իր երեք հարիւր աշակերտներով, Պէյրութի ճեմարանին մէջ իր սեփական միջոցներով ուսանող աշակերտներուն խումբը, բարձրագոյն զանազան վարժարաններու մէջ ունեցած ուսանողներու թիւը եւլն.: Իսկ գալով Ֆրանսահայ գաղութին, Օրիորդը ըսաւ թէ «Հայ Կարմիր Խաչը 1928ին միայն կարողացաւ մուտք գործել մեր մէջ եւ այս կարճ ժամանակամիջոցին ունեցած ենք 11 մասնաճիւղեր, որոնք իրենց կարելին ի գործ կը դնեն այլասերման ահարկու վտանգին դէմ պայքարելու համար: Կրընոպլի մասնաճիւղը 1931 Մարտ ամիսէն սկսեալ հաստատած է դասընթացք մը ուր 30 աշակերտներ առանց դադարի կը հետեւին իրենց կանոնաւոր դասերուն եւ պիտի շարունակենք մինչեւ այն ատեն որքան որ Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղ մը գոյութիւն ունի հոն: Այս ուղղութեամբ կ'ընթանան նաեւ Ալֆորվիլ, Վիէն, Ռօման եւ այլ տեղեր: Եւ խօսքը ուղղելով այրերուն ըսաւ. «Եղբայրներ, մի կաշկանդէք ձեր կիներու բարենպատակ քայլերուն ազատութիւնը, անոնց արգելք հանդիսանալով հարուածած կ'ըլլաք ձեր իսկ կատարած ազգօգուտ աշխատանքները, որոնց այնքան պէտք ունի վաղուան մեր հայրենիքը: Կինը առաջին զէնքն է այլասերման դէմ: Աիրեցէք Հ. Կ. Խաչը եւ բոլորուեցէք անոր շուրջ»:

Պ. Տիրան Գարատայեան ջութակի վրայ հայկական եւ եւրոպական գողտրիկ կտորներով հանդէսին փայլը աւելցուց:

Յանկարծ, բեմին վրայ երեւցին երկվեցեակ մը երկսեռ փոքրիկներ հայկական տարազներ հագած, ներդաշնակութեամբ երգեցին ու պարեցին որպէս գեղջուկներ, պահ մը մեզ փոխադրելով հայրենի զունազեղ ծաղիկներով զարդարուած դաշտերն ու ձորերը: Այս առթիւ Տիկ. Արուսեակ Շանօյեանի տարած աշխատանքը գնահատելի է:

Երգեցէ՛ք տղաք, երգեցէք ու պարեցէք, մենք այն հաստատ համոզումն ունինք թէ վաղը դուք պիտի ըլլաք տէրն ու տիրականը այն երկրին որուն կարօտովը կը մաշինք մենք այսօր: Հ. Կ. Խաչը միջոցներու մէջ խտրութիւն չպիտի դնէ այս ուղղութեամբ ձեզ դաստիարակելու: Հաւատացող մըն եմ թէ շուտով պիտի ունենաք հայերէնի դասընթացքներ ուր աւելի պիտի թրծուիք ու զարգանաք, ուսանելով մեր նախնեաց պատմութիւնը, իւրաքանչիւրդ ըլլալով ճշմարիտ ու պարտաճանաչ հայ քաղաքացիներ: Եւ այս օրուան ձեր շուրջպարը փոխանակ նեղ բեմի մը վրայ ընելու, հոն մայր հայրենիքի ազատ բուրաստաններու մէջ պիտի պարէք երգելով՝

«Ջուրը ֆըշալէն կուգայ,
Եղբայրս վազելէն կուգայ,
Յաղթանակը ձեռք առած,
Ճակատը պայծառ կուգայ:

Հայաստան երթալու եմ,
Դրօշակ պարզելու եմ,
Ես ինչ անեմ ցաճկաստան,
Ահա ազատ Հայաստան»:

Ախ, որքան հարազատ ու ոգեւորիչ: Անկասկած պիտի գայ այդ մեծ օրը: Հապա երկրորդ պարը, ուր խումբը միաձայն ու վառվռուն աչքերով կ'երգէ աւելի ուժգին հարուածներ տալով բեմի տախտակամածին՝

«Երդիք ելլելս կուգայ,
Դարվար նայելս կուգայ,
Եկաւ անցաւ շուն թուրքը,
Վրէժ լուծելս կուգայ»:

Երկարատեւ ծափահարութիւններով վերջացաւ մեր փոքրիկ «գեղջուկներ»ու շուրջ պարը: Փոքրիկն Ֆլօրիցա Բուրուեան նոյն տարազով կուժը ուսին աղբիւրի մը մօտ ման գալով մեներգեց «Կուժն առայ»ն: Երգիչ խումբի «Մանկութեան օրեր» խմբերգէն վերջ բեմ ելաւ Լիոնէն մասնաւոր հրաւիրուած երկրորդ բանախօս Պ. Բ. Աղապէկեան որ շինիչ բանախօսութիւնով պարզեց թէ ինչ պէտք է ըլլայ հայ կնոջ դերը մեր քաղաքական ներկայի եւ ապագայի մարզին մէջ:

Տիկ. Ա. Շանօեան օրօրոցին առջեւ մելամաղձոտ ձայնով մը մեներգեց «Նազիի Օրօրը»: Փոքրիկներ Ֆ. Բուրուեան եւ Գ. Աբրահամեան զուգերգեցին «Ալ Այլուղը» ծափեր խլելով հանդիսականներէն: Երկու փոքրիկ խաչնարածներու պատկերը հմայիչ էր: Իսկ վերջին վարագոյրը կատարեալ հարազատութիւն մը կը բուրէր ուր Տիկին Նուարդ Հէքիմեան Հայ մամիկի տարազով ճախարակին առջեւ նստած թրթռուն բայց մելամաղձոտ ձայնով մը մեներգեց «Մանիր, մանիր իմ ճախարակ»ը յուզելով ներկաները:

Շնորհաւորելի է Հ. Կ. Խաչի նորակազմ մասնաճիւղին աշխատանքը, դեռ մենք շատ բաներ ունինք ակնկալելիք: Յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն:

ՀԱՐԳԱՆՑԻ

Տէր եւ Տիկին ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ կը ծանուցանեն ծնունդը՝ իրենց անդրանիկ զաւկին՝ ՀՐԱՅՐի:

■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■

ՄԱՄՈՒԼ

ՈՉ ՄԷԿ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Կ'ԸՆԾԱՅԵՆՔ

— :-: —

«Հորիզոն» երկու խօսք կը նուիրէ Սելանիկի քուրջի կտորին: կը մտածենք թէ այդ նուէրը կը պատկանի անոնց որ Թուղթ կը սեւցնեն դաշնակցութեան հայհոյելու համար.

— «Կաղկանձիւնները կը շարունակուին լստ առաջնոյն եւ ամէն օր, քուրջի մը էջերէն, մեզի եւ առհասարակ Դաշնակցականներու եւ Դաշնակցութեան դէմ: Հայհոյանքը, անհաւասարակշիռ արտայայտութիւնները, քու խեղաթիւրումներն ու պառաւական բամբասանքները, ճոխացեալ եւ յաւելեալ ձեւերով կը շարունակեն պղծել սպիտակ թուղթի անբծութիւնը, թերթ վարելու անարժան եւ զայն բովանդակալից դարձնելու անկարող կարգ մը գրչակներու ձեռքին տակ:

Նոյն թթուած կերակուրն է որ տարին տասներկու ամիս կը տաքցուի եւ կը հրամցուի ափ մը ընթերցողներուն, որոնց ականջները խլացած ըլլալու են ցարդ, անշուշտ, «ոչինչ է պիտոյ» այդ ցնդաբանութիւններէն: Զենք գիտեր, թէ վերջ ի վերջոյ ի՛նչ կ'ակնկալուի այդ բոլոր հրատարակութիւններէն: Եթէ կ'ուզեն «հանրային կարծիք» պատրաստել, պէտք է հաշուի առնեն, որ երկուքուկէս տարիէ ի վեր չյաջողուած բան մը չպիտի կրնան գլուխ հանել երբեւիցէ:

Իսկ, եթէ իրենց այդ հրատարակութիւններով կ'ուզեն մեզի եւ ընդհանրապէս դաշնակցականներու հետ հակաճառութեան բռնուիլ եւ եւ «հետաքրքրական» նիւթ հայթայթել իրենց չունեցած ընթերցողներուն, պէտք է միանգամ ընդմիշտ գիտնան, որ այդ առիթը եւս չպիտի տրուի իրենց: Ոչ մէկ դաշնակցական պատիւ կը սեպէ իրեն զբաղիլ եւ հանրութիւնը զբաղեցնել այնպիսի տարրերով, որոնց չափը շատո՛նց առնուած է:

Առաւելապէս այս թերթը, որուն կ'ուղղուի բուն սլաքներուն մեծագոյն մասը, որոշած է չաղտոտել իր էջերը անարժան եւ անարժէք մարդոց յիմարաբանութիւններով ու հայհոյախառն յարձակումներով: Անցեալ տարի իրենց կոնակէն ճաթեցան, չյաջողեցան մեզ խօսեցնել իրենց մասին. նոյնը պիտի պատահի եւ այս տարի, աւելի անշեղ վճռականութեամբ մը, որուն առջեւ պիտի փշրուին իրենց կատաղի այլ անզօր բոլոր խոյանքները:

Պատիւ չենք սեպեր մեզ համար չափուիլ մարդոց հետ, որոնց մօտ բարոյական ամէն հասկացողութիւն չզիջացած է հարիւր ատրճան ջերմութեան աղդեցութեան տակ: Թող ճուան ու ճըճռան ուզածնուն չափ: Խցուած են մեր ականջները եւ իրենց զալարուն ճուացնները մեզի չեն հասնիր: Սակայ՝ թէրեւ առաջին եւ վերջին պատասխան, թէ՛ ճուացողներուն եւ թէ՛ անոնց, որոնք երբեմն հարց կուտան մեզի, թէ ինչո՞ւ չենք պատասխաներ մեզի դէմ եղած այլազան հրատարակութեանց»:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան: Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը:

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ: Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ **[17]**

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

■■■■■■■■■

Հայաստան Բնական եւ Քաղաքական

■■■■■■■■■

Ա.

ԲՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

■■■■■■■■■

Կարնոյ շամբը (*), որ ճախճային լիճ մըն է եւ ծանօթ պատմութեան մէջ, ունի անհամար թռչուններ, ինչպէս կարապներ, վայրի բադեր եւ սագեր:

ԺԵ. ԳԵՏԵՐ.— Ձմեռը ձիւնի թանձր ու մեծատարած պատատով ծածկուող Հայաստանի մէջ կը կազմուին անհամար լիճեր եւ յորդառատ ջուրի ակեր, որոնք բնական է առաջ պիտի բերեն ջուրի ընթացքներ եւ արդարեւ Հայաստան ունի անհամար գետեր եւ գետակներ, որոնցմէ ոմանք Հայաստանը կը դարձնեն դիւրանցանելի եւ դիւրաթափանց երկիր մը:

Հայաստանի գետերը գլխաւոր երեք ուղղութեամբ կը հոսին ու կը թափին ծով: Այսպէս, Եփրատ, որ Մերձաւոր Արեւելքի ամենամեծ գետն է, Տիգրիսի հետ հարաւային արեւելք վազելով՝ կ'անցնի Ասորեստանէն եւ Քաղդէաստանի (Պասրա) մէջ իրար կը միանան ու Շատ-էլ-Արապ (Արաբներու գետ) անունը առնելով՝ կը թափին Պարսից ծոց:

Ծիշդ այս երկու գետերուն պէս Հայաստանի երկու մեծ գետերը՝ Երասխ ու Կուր առանձինն դէպ ի արեւելք վազելով՝ կը միանան ի վերջոյ ու կը թափին Կասպից ծով. մինչ շատ դարեր առաջ առանձինն կը թափէին նոյն ծովը: Ներկայիս կրկին բաժնուելու ձգտում մը կը նշմարուի անոնց մէջ:

Հայաստանի գետերուն մէջ Սարոս (Սիհան) եւ Պիւռամոս (Ճիհան) յաճախ իրարմէ բաժնուած ու իրարու միացած են: Այժմ բաժնուած՝ դէպ ի հարաւ վազելով կը թափին Միջերկրական ծով: Նոյնպէս Եփրատ ու Տիգրիս:

Ալիս (Գըզըլ Ըրմագ եւ Իրիս (Եէշիլ Ըրմագ) դէպ ի արեւմուտք եւ ապա հիւսիս վազելով կը թափին Սեւ ծով:

Ճորոխ, նախ դէպ ի արեւմուտք, ապա դէպ ի արեւելք եւ հիւսիս. արեւմուտք վազելով կը թափի Սեւ ծով (*):

Վանայ ծովը կը թափին 10 մանր գետեր, որոնց կարելի է յիշել Բերկրի կամ Պէնտի-Մահի՝ հիւսիսային արեւելքը, ունի 35 քիլոմեդր երկայնութիւն եւ կը բխի Թանտուրէկ հրաբուխէն, Անգղ կամ Խօշապ, Մարմետ՝ համանուն գիւղին անունով, երկուքն ալ կը թափին ծովին արեւելեան կողմը, Նարեկայ գետ՝ հարաւը, Թուխ գետ՝ արեւմուտքը:

ԺԶ. ԿՂԶԻՆԵՐ ԵՒ ԾՈՑԵՐ.— Հայաստան Միջերկրականի մէջ իրեն սեփական եղերամօտ կղզի ըլլալով ունեցած է Կոռիկոս, Արատոս, Կաւալիէրէ, Դանա եւ Պապա Դուլլա: Վանայ ծովը ունի երեք կղզի, Լիմ, Կըտուց, Առտէր եւ Աղթամար:

Ասոնցմէ զատ Հայաստանի միւս կղզիները յիշեցինք լիճերը նկարագրած ատեննիս:

Հայաստանի միակ ծոցն է Հայոց կամ Աղեքսանդրեկի ծոց, որ ձեւացած է Միջերկրական ծովի հիւսիսային արեւելեան ծայրը եւ այժմ կը կոչուի Իսքէնտէրունի ծոց (*), համանուն քաղաքին անունով:

ԺԷ. ԿԼԻՄԱՅ.— Հայաստանի կլիման ցամաքային ըլլալուն պատճառաւ տաքութեան եւ ցրտութեան ծայրայեղութիւններուն ենթակայ է: Սակայն ցամաքին՝ ծովէն մակերեսէն շատ բարձր ըլլալուն հետեւանքով ամառը սաստիկ տաք չէ, ընդհակառակն մեղմ է եւ երկինքը ջինջ ու պայծառ. մինչդեռ ձմեռը երկարատեւ եւ շատ խիստ է: Ինչպէս, Կարինի մէջ գրեթէ տարուան 8 ամիսը ձմեռ է եւ հողը վեց ամիսէն աւելի ձիւնով ծածկուած կ'ըլլայ. բայց Կարին ծովէն հեռու գտնուելով՝ իր կլիման փոփոխութիւններու ենթակայ չէ եւ հետեւաբար ընդհանրապէս առողջարար: Որով ժողովուրդը առոյգ ու առողջ է եւ հիւանդութիւններէն շատ քիչերը ծանօթ են իրեն:

Հայաստան, թէեւ հիւսիսային բարեխառն գօտիին տակ կը գտնուի, բայց երեք տեսակ կլիմայ կը տիրէ հոն.—

1) Հիւսիսային Լեռնային Մարզ.— Հոս ձիւնը մինչեւ 1—1.50 մեդր բարձրութեան կը հասնի եւ շատ ցուրտ կ'ընէ. այս պատճառաւ այնտեղի բնակիչները հին ատեն կոչուած են «Ձիւնեղէն լեռներու եւ թմրեցուցիչ սառնամանիքներու բնակիչ»:

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԻԽԵԱՆ

(Շար.)

(*) Բարձր Հայոց Կարնոյ գաւառին մէջ Կարնոյ գետ կամ Գարասու Եփրատի գլխաւոր ակն է, որ կը բխի Թոփթումի եւ Բասենի մէջտեղ եղած լեռներէն ու Կարնոյ դաշտը երկուքի կը բաժնէ՝ հիւսիսային եւ հարաւային: Գաղտառին գիւղի առջեւ միանալով Սարչամայ գետին հետ, կ'անցնի Շողանի ձորէն ու կը սկզբնաւորէ Եփրատ գետը: Կարնոյ գետը կը ձեւացնէ Սազլըք կոչուած լճակը: Կարնոյ հիւսիսային կողմը, Իլիճա եւ Սոււէ ջերմուկ գիւղերու մէջտեղ: Մեր նախնիքը անոր Շամբ Կարնոյ անունը կուտային, որովհետեւ զարնան անոր ջուրերը առատանալով իր մէջ կը բուսնին ամբաւ շամբեր, զորս ամրան ջուրերը նուազած միջոցին կը հնձեն ու փայտի տեղ կը վառեն Կարնոյ բաղնիքներուն մէջ:

(*) Ճորոխ թափող Թորթում գետակը Թորթում քաղաքի մօտ կը ձեւացնէ հրաշագան ջրվէժ մը, որ Նիակարայէն վերջ աշխարհի ամենագեղեցիկը նկատուած է:

(*) Հին ատենը կը կոչուէր Իսսոսի ծոց (Sinus Issicus), իր եզերքը եղող համանուն քաղաքին անունով: Այս քաղաքին առջեւ 333 Ն. Ք. տեղի ունեցող ճակատամարտը պատմութեան մէջ ծանօթ է Իսսոսի ճակատամարտ անունով, որուն մէջ յաղթուեցաւ Պարսից Դարեհ Կոդոմանոս թագաւորը եւ իր զինակից վաիէ Հայոց թագաւորը Մակեդոնացի Մեծն Աղեքսանդրէն:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»ը

կան դիւանագիտական յարաբերութեանց վերսկսման մասին, Մոսկուայի մէջ կատարուող բանակցութիւնները՝ յաջողելու վրայ են։

Կը մնայ կարգադրել ոչ – յարձակման դաշինքի մը կնքման հարցը՝ Չինաստանի պահանջով։

Ամերիկեան վերթռաններ՝ ստիպման

Ուաշինկթընէն վտարուելէ յետոյ, Ճոնսթաունի մէջ կեդրոնացած 6000 վեթերաններու կացութիւնը հետզհետէ կը վատթարանայ։ Բնաւ ուտելիք չունին եւ անոնցմէ մաս մը՝ հիւծախտաւ ու յոգնաբեկ, հիւանդանոց փոխադրուած է։

Վեթերաններու ղեկավարները տեղական իշխանութիւններէն խնդրեցին անոնդեղէն հայթայթել։ Վեթերաններու հետ են Ճոնսթաունի նահանգապետը որ կը մերժէ բռնութեամբ զանոնք վտարել քաղաքէն՝ ուր ապաստանած են։

Ուաշինկթընի կարգ մը շրջանակներուն մէջ զրոյց կը շրջի թէ նախագահ Հուվըր մտադիր է հրաւիրել մեծ ճարտարարգործները՝ անոնց հետ խորհրդակցելու համար անգործութեան մասին։ Իբր դարման, Հուվըր պիտի առաջարկէ եղեր նուազեցնել աշխատանքի ժամերը, օրական հինգ ժամ։

Համաշխարհային-տնտեսական խորհրդաժողովը

Քանի մը օր առաջ տարածուած այն լուրը թէ անգլիական կառավարութիւնը հրաւէր ուղղած է Միացեալ – Նահանգներու որ մասնակցի համաշխարհային տնտեսական խորհրդաժողովին, զարմանք պատճառած է Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն, քանի որ յայտնի է թէ ժողովին նախապատրաստական աշխատանքները յանձնուած են Ազգերու Դաշնակցութեան։

Թիւրիմացութիւնները բացատրելու համար, կ՚ըսուի թէ Ճոն Սայմըն Ամերիկայի ուղղած է հրաւէրը ոչ թէ իբր Անգլիոյ արտաքին նախարար, այլ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ, կազմուած յանձնախումբին իբր նախագահ։

Հարաւ ամերիկեան վէճը

Պոլիվիոյ եւ Փարակուէյի միջեւ ծագած վէճէն մտահոգ, Միացեալ – Նահանգներու, Քուպայի, Քոլոմպիոյ եւ Ուրուկուայի կառավարութիւնները, ամերիկեան միւս 14 կառավարութեանց ուղղեր էին հրաւէր մը, որ իրենց հետ միասին միջամտեն վէճին, խաղաղութեամբ հարթելու համար զայն եւ առ այդ՝ կոչ ուղղեր էին երկու վիճող երկիրներուն։

Բայց Պրազիլիոյ կառավարութիւնը այդ հրաւէրին կը պատասխանէ թէ՝ Փարակուա՝ ներկայիս իր զօրախումբերը կը կեդրոնացնէ Չէքոյի շրջանին մէջ եւ քանի ան կը պահէ յարձակողական դիրք մը, կարելի չէ որ Պոլիվիա բանակցութեանց մտնէ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԷՏԷՕՆԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Իսի լէ Մուլինոյի Ա. Ե. Հ. Կարմիր Խաչի մասնաճիւղին կողմէ Օգոստոս 7ին, Կիրակի օր, Մէտէօնի անտառին մէջ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Նահանգ. Ուսումն. Միութեան կողմէ, Օգոստոս 7ին. մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Թուամիէ, Շ. Մ.— 35։
Վիէն, Ն. Խ.— 240։
Փրովանս, Զատ.— 50։
Պէյրութ, Գործ.— 1000։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԱՆՈՑ-ԶՕՐԻ Հայր. Միութեան Փարիզի Բ. մասնաճիւղը ընդհանուր անդամական ժողովը, այս Կիրակի ժամը 2ին 32 Ավընիւ Կոպըլէն սըրճարանի վերնայարկը (մէթրօ՝ Կոպըլէն)։

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի գործօն անդամներուն ի գիտութիւն կը յայտարարենք որ մինչեւ Օգոստոս 15 երեկոյեան ժամը 9ին տեղի կ՚ունենայ լիանմներու ատորագրութեան գործողութիւնը միութեան ծանօթ հաւաքատեղին, 2 rue Colbert, Պար տը լա Փոսթի սրահին մէջ։

ՇԱՀԱՒՈՐ ԱՌԻԹ ՄԸ

ԾԱԽՈՒ է Իսի-լէ-Մուլինօի կայարանին մօտ պօնըթըրիի խանութ մը, մէջը գտնուած ապրանքներով կամ առանձին, իրաւունք կայ որեւէ առեւտրական գործի։ Միասին կը տրուի նաեւ գեղեցիկ յարկաբաժին մը երկու սենեակ, խոհանոց, եւայլն։ Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն յետոյ Պ. Գաբրիէլ Գարաեանի, 75 Ave. de Verdun, Issy les Moulineaux, Seine.

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant ***H. STEPHAN***

Յ. Հ. Դ.

Փարիզ եւ շրջակաները

ՓԱՐԻԶԻ Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Café de la Mairie: 2 Place d'Italie (Մէրիի դիմացը, Ավընիւ Կոպլէնի անկիւնը Métro: Place d'Italie)։ Պարտադիր ներկայութիւն։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Իսի լէ Մուլինօի եւ Շավիլի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն։

ԱՆԻԷՌ-Պուա Քոլոմպի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Նաւզուն, Փօթորիկ, Ազատամարտ եւ Մասիս խումբերը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Café Ararat, 345 Ave. Argenteuil. Կարեւոր օրակարգ։

Գաւառ

ԼԻՈՆԻ Մարզպետ խումբի ընդհ. անդամական ժողովը այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Դաշտահանդէս Փոն տը Շէրիի մէջ

Կազմակերպուած Փոն տը Շէրիի Տիգրանակերտի Հայր. եւ Վերաշինական միութեան մասնաճիւղին կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Pigesnie Garageի դիմացի անտառներուն մէջ։

Մուտքը ազատ է

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ Կիրակիին։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Երիտ. Միութեան կողմէ։ Օգոստոս 27ին, Էմիլ Զօլայի սրահին մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը։

Դաշտահանդէս Շավիլի անտառին մէջ

կազմակերպուած Շավիլի Ե. Ե. Միութեան կողմէ

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Շավիլի անտառին մէջ, անցեալ տարուան վայրը

Կը նուագէ Միութեան նուագախումբը. հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Նուիրաբաշխութիւն մանուկներու... եւայլն։ Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ Սէն Քլուէն կամ Լուվրէն առնել 1 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Au Pults Sans Vin, կամ Մոնփառնասէն շոգեկառք՝ իջնել Chaville R. G.

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Սկաուտական հանդէս

Սէն Լուի (Մարսէյլ) Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Սկաուտական մասնաճիւղի հանդէսը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին տեղւոյն վրայ։

Կը խօսի՝ Պ. Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով։

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

REALISATION IMMOBILIERE

կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ տուն շինել պիտի տան, չի կնքել որեւէ անձնառութիւն, առանց մեզի խորհուրդ հարցնելու։

Ամէն դիւրութիւն շինութեանց եւ փոխառութեանց համար, երկար պայմանաժամ նուազագոյն տոկոսով։

դրուած դրամագլուխին վրայ 100ին 70 եկամուտ կ՚ապահովենք տարեկան։ Ունինք նաեւ վարձու յարկաբաժիններ եւ աշխատանոցներ։

Խորհրդակցութիւնները ձրի են, ժամը 2էն 6.30։

Նշանեան 20, Passage Prado, (մէթրօ Սէն-Տընի)

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ

14 Rue Lagrange, PARIS (5)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՈՍԿԻ ՔՈՒՐՈՆԻ, ՊՈՒՃԻ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱՇԱՐ

բերնի, լինդերու, ակռաներու խնամք եւ վիրաբուժ. գործողութիւն

կ՚ընդունի ամէն օր, ժամը 2էն 8, առտուները ժամադրութեամբ, կիրակի եւ տօն օրեր 9էն մինչեւ կէսօր։

Métro St. Michel կամ Maubert-Mutualité

Etude de Me ***BERNARD WAHÉ*** **(ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆ)**

(12 année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

J U R I S Ç O N S U L T E

Droit Français et International Privé

18, Rue Dauphine, Paris (6e) Tél. Danton 73.97

կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կու տայ certificats de coutumesներ, կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները

Մետաքսեղէն եւ թաւիշներ

Unis et inprimés, soie naturelle et artificielle

ՄԱՐՇԷԻ ՅԱՏՈՒԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՖԵՐՄԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

26 Rue des Capucins եւ **2 Rue Romarin, LYON**

Հեռաձայն Burdeau 34-07, հեռագրական հասցէ Fermanef. Lyon

ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ

Առեւտրական մեծ վայր մը, յարմար ամէն տեսակ առեւտրական գործի, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառմանց համար։ Պուլըվարի անկիւնը, կայարանին, քարափին եւ Մարսէյլի կեդրոնին մօտ։ Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, բնակութեան համար յարկաբաժին, հեռաձայն։ Տարեկան վարձք՝ 10000 ֆր., պայմ՝ 8 տարի, գին՝ 80000 ֆր., վճարման դիւրութիւններ, քանի մը օրէն տրամադրելի։ Դիմել Պ. ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՈՆԵԱՆի, 64 Bernard du Bois, Marseille.

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ։

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

„ՖՕԹՕ ԷՆՕ„

33 RUE D'AIX 33, MARSEILLE

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնասուած կերակուրներ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

Բ Ո Ւ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

— Շնորհակալ եմ։ Դուցէ դուշակած էք արդէն եւ այն, թէ որ սեկտին եմ պատկանում։

— Յոյս ունեմ, որ...։ Խնդրում եմ չվիրաւորուէք իմ անկեղծութիւնից։ Դուք բացի այս խօսակցութիւնը, ոչ ես։ Յոյս ունիմ, որ ոչ «դանակաւորների» կուսակցութեանը։

— Ինչո՞ւ ոչ։

— Որովհետեւ դուք մի աւելի լաւ բանի էք պիտանի, քան ինչ նրանք են անում։

— Մենք բոլորս էլ մի աւելի լաւ բանի ենք պիտանի, կը պատասխանեմ ձեզ ձեր բառերով։ Անենք, ինչպէս ես չեմ պատկանում «դանակաւորներին», այլ «կարմիր գօտիներին»։ Դա մի աւելի լուրջ կուսակցութիւն է ու զբաղուած խիստ կան գործով։

— Այսինքն, սպանութեամբ։

— Այո, ի միջի այլոց։ Սպանելը երբեմն խիստ օգտակար է։ Բայց միայն այն ժամանակ, երբ կոնակին լաւ կազմակերպուած պրոպականտ կայ։ Ճիշդ այդ պատճառով էլ չեմ սիրում «դանակաւորներին»։ Նրանք կարծում են, որ դանակը ամէն դժուարութիւն կտրում է, եւ սխալւում են։ Դանակը օգնում է երբեմն, ոչ միշտ։

— Մի՞թէ հաւատում էք, որ սպանութիւնը բան է վճռում։

Բոռ նայեց նրան զարմանքով։

— Ի հարկէ, — շարունակեց կինը, — սպանութիւնը հեռացնում է վայրկեանի գործնական արգելքը լինի մի պաշտօնեայ կամ լրտես, բայց արդեօք իր հեռացրածի փոխարէն աւելի վատ դժուարութիւններ չի՞ յարուցանում, դա արդէն այլ հարց է։ Դա յիշեցնում է ինձ աւլած – մաքրած տան ու եօթը դեւերի հէքեաթը։ Ամէն մի սպանութիւն աւելի անխիղճ է դարձնում ոստիկանութիւնը եւ վարժեցնում է մարդոց բռնութեան ու կոպտութեան, որը երբեմն ամէն ճնշումից էլ վատթար է։

— Ի՞նչ է լինելու ձեր կարծիքով երբ ապստամբութիւնը բռնկի։ Մի՞թէ չենք վարժելու բռնութեան։ Պատերազմը պատերազմ է միշտ։

— Այո, բայց բաց յեղափոխութիւնը այլ բան է։ Դա մի վայրկեան է միայն ժողովրդի կեանքում, մի տուրք յառաջդիմութեան։ Անշուշտ, ամէն յեղափոխութեան ժամանակ կատարւում են դաժանութիւններ, բայց եզական դէպքեր են դրանք, բացառիկ երեւոյթներ։ Սպանութեան միջոցով պրոպականտ անելու ամէնից սարսափելի կողմն այն է, որ սպանութիւնը սովորութիւն է դառնում։ Մարդիկ վարժւում են նայելու սպանութեան վրայ, ինչպէս առօրեայ մի երեւոյթի եւ բոլորովին աղճատւում է մարդկային կեանքի անձեռնմխելիութեան մասին եղած գաղափարը։ Ես քիչ եմ եղել Ռումանիայում, բայց ինչ որ տեսել եմ, հասել եմ այն եզրակացութեան, որ մարդիկ սովորում են բռնութեան։

— Դա ամենայն դէպս աւելի լաւ է, քան հպատակութեան ու հնազանդութեան սովորելը։

— Չեմ կարծում. ամէն մեքենական սովորութիւն նշան է թուլութեան ու ստրկութեան։ Իսկ այդ սովորութիւնը, բաց ի դրանից դաժան էլ է։ Ի հարկէ, եթէ յեղափոխութեան վրայ նայենք ինչպէս կառավարութիւնից զանազան զիջումներ կորզելու ջանքի վրայ, անշուշտ գաղտնի սեկտերն ու դանակը ամենալաւ զէնքերն են երեւալու, քանի որ ամենից աւելի ահարկու են կառավարութեան համար։ Բայց եթէ դուք ենթադրում էք, ինչպէս եւ ես, որ դա նպատակը չէ, այլ միայն միջոց, եւ որ մենք ձգտելու ենք ամէնից աւելի մարդկանց փոխադարձ յարաբերութիւնը բարելաւելուն, այն ժամանակ պէտք է բոլորովին այլ կերպ վարենք. տգէտ ամբոխը արեան վարժեցնելը ամենեւին չի նշանակում մարդկային կեանքի արժէքը նրա աչքում բարձրացնել։

— Իսկ ի՞նչ գին ունի նրա համար կրօնը։

— Չեմ հասկանում։

Բոռը ժպտաց։

— Ինձ թւում է, որ չարիքի արմատը մենք բոլորովին տարբեր կերպով ենք հասկանում։ Դուք կարծում էք, որ դա մարդկային կեանքի քիչ գնահատումն է։

— Ես ասում եմ՝ մարդու անձի սրբութիւնը։

— Ասացէք՝ ինչպէս ուզում էք։ Իսկ ինձ համար մեր բոլոր մոլորութիւնների ու թիւրիմացութիւնների պատճառը այն մտաւոր տկարութիւնն է, որ կրօն ենք անւանում։

— Խօսում էք մի որ եւ է մասնաւոր կրօնի մասին։

— Ա, ո՛չ, դա արդէն արտաքին ախտանիշների հարց է։ Հիւանդութիւնը կայանում է մտքերի կրօնական տրամադրութեան մէջ. մեր այն հիւանդոտ ձգտումը անպատճառ մի կուռք հնարելու, առաջը ծունկի գալու ու պաշտելու... գիտեմ, ինձ հետ համաձայն չէք դուք։ Ինչ էլ որ դուք դաւանէք, լինի անաստուածութիւն թէ կնոստիկութիւն, բոլորը մէկ է, ձեր մէջ երեւում է կրօնական բնոյթը։ Բայց, է՛, զուր է դրա մասին խօսելը։ Միայն դուք սխալւում էք. կարծում էք թէ ինձ համար սպանութիւնը մի միջոց է անյարմար պաշտօնեային մէջ տեղից վերցնելու։ Սպանութիւնը ամէնից առաջ մի միջոց է ինձ համար եկեղեցու ազդեցութեան դէմ կռուելու եւ ցոյց տալու եկեղեցական գործիչների անպիտանութիւնը։

— Լաւ, ասենք յաջողեցէք, ժողովրդի վայրի զազանը արթնացրէք ու քշեցէք եկեղեցու դէմ, յետո՞յ...

— Ես այլ եւս իմ կեանքի գործը աւարտած եմ համարելու։

— Դա՞ է ուրեմն այն գործը, որի մասին անցած անգամ ասում էիք։

— Այո՛, դա է։

Ջեմման ցնցւեց ու շուռ եկաւ։

— Հիասթափւեցի՞ք. — հարցրեց Բոռ՝ ժպտալով։

— Ո՛չ, այդ չէ։ Մի քիչ վախենում եմ ձեզանից։

Մի վայրկեան յետոյ Ջեմման եկաւ նորից դէպ ի խօսակիցը եւ դարձաւ իր սովորական գործնական ձեւին։

— Բոլորովին ի զուր վէճ ենք անում։ Զանազան տարբեր տեսակէտներ ունենք։ Ես հաւատում եմ միայն պրոպականտային, պրոպականտային, պրոպականտային, իսկ դուք ձգտում էք դէպ ի բաց ապստամբութիւն...

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70

(ՆԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932
5 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1949 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԵԶՄԷ ՀԵՌՈՒ

Ձայնը կուգայ խիկական գաւառէն: Այն որ դարեր շարունակ հայկական կեդրոններուն կապուած մնաց: Իր լեզուով ու հայկական աւանդապաշտութեամբ թարմ աւիշը եղաւ հայ հաւաքականութեան: Ու անոր ձայնը լսուեցաւ որպէս «գաւառի ձայն»ը, հայ ժողովուրդի մեծամասնութեան ձայնը:

Այսօր, այդ ձայնը կուգայ հեռուէն, նուաղած, նուաղած ու մանաւանդ անլսելի:

Այսօր, արտասահմանի մէջ «գաւառներ» ստեղծուած են, իրենց ձայնն ունին, իրենց ցաւերն ունին, ու լուռ մրմունջով հին ու հեռաւոր գաւառը կը յիշեն, անմար կարօտով:

Մեզմէ շատ հեռուէն կուգայ հին գաւառի ձայնը եւ կը հնչէ Պոլսոյ հայ լրագրութեան մէջ, այնքան սրտառուչ:

Գաւառները պտոյտի ելած քահանայ մըն է որ կը գրէ եւ իր տպաւորութիւնները կը պատմէ մեծարանքի կարօտ խլեակներէն, որոնք մնացած են Անատոլուի հողերուն վրայ, իրենց փլած վանքերու պատերուն տակ:

Որքա՛ն մեծ է դարաւոր կեանքի եւ աւանդութեան կապը, որ մէկ կարուեցաւ մեր ժողովուրդը եւ նետուեցաւ օտար ափերուն վրայ: Փլած պատերն իսկ բաւական են ցեղին ոգին պահպանելու:

Լսենք հեռուէն եկած այդ ձայնը, որ թէեւ անդրաշխարհէն կուգայ, բայց կը խօսի մեր սրտին:

«Գարա Եաղուպի աւերակ եկեղեցին այցելեցինք, որուն միայն երկու կողմնակի պատերը դէպ ի բարձր ցցուն կը մնային դեռ: Այդ պատերուն վրայ դէմ առ դէմ կ'երեւային Մովսէսի, Դաւիթի, Յիսուսի, Սահակի և Մեսրոպի, — այս վերջինոյն *այր ու բենի* զարդարուն տախտակով նկարները: Դեռ անեղծ այս նկարներուն առջեւ խորհրդածութիւն մը կը պաշարէր զիս մտածելով որ գաւառի հայութիւնը, որպէս աւանդապաշտ ժողովուրդ՝ ինչե՞ր կը կրէր իր հոգիին ու սրտին մէջ ապրելու եւ հայ քրիստոնեայ ապրելու համար: Գրիգոր Լուսաւորչի, Ներսէս Շնորհալիի եւ Գրիգոր Նարեկացիի նկարներն ալ գաւիթին մօտ պատերուն վրայ նըկարուեր էին՝ բաւական յաջող կերպով»:

Դարաւոր փշրանքները, հայ կենդանի փշրանքներուն հետ մոռացութեան մատնուած են: Ու ազգի հաւաքական անզօրութիւնը այս գործին մէջ, ներկայ պայմաններու բերումով, մեղադրանքի առարկայ չէ:

Այնտեղ, ուր ազգն ամբողջովին անզօր է, կրօնական մխիթարանքի պաշտօնեաները տակաւին կրնան իրենց պարտականութիւնը կատարել: Անատոլուի բեկորներու միակ մխիթարութիւնը մնացած է «մկրտութիւն» մը եւ օրհնենք մը, գոնէ տարին անգամ մը:

Հայ եկեղեցիի անունով յոխորտացող կրօնականներու սրբազան պարտականութիւնն է, ամէնէն առաջ անյոյսին մխիթարել, ամէնէն զրկուածին այցելել, եւ եթէ ամէն բան կորած է, «մկրտութիւն» մը մնայ ի յիշատակ այդ փլած պատերուն:

Եւ սակայն, հեռաւոր ու դատարկուած հին գաւառը, շատ երեսի վրայ ձգուած է: Նոյն իսկ Քրիստոսի պաշտօնեաներէն:

Քահանայի ճիչը որ կուգայ գաւառէն, եւ որ ուղղուած է եկեղեցիի պաշտօնեաներուն, կ'ուզէինք որ կարդային բոլոր այն եպիսկոպոսներն ու վարդապետները, որոնք գաղութներու կեանքը կը ծանրացնեն, առանց օր մը իսկ մտածելու հեռուներու մխիթարանքի համար:

«Ահա, թէ ինչո՞ւ կը սիրեմ, կը պաշտեմ գաւառն ու գաւառահայը, որուն հանդէպ Պոլիսը քարացեր է իր անտարբերութիւնովը: Ո՞ր կուսակրօն ու ամուսնացեալ քահանան մտածեր է երբեք գաւառ երթալ: Երբ գաւառը լքուած է հիմա, ի՞նչ արժէք կը ներկայացնեն Պոլիսի յոբելեանական հանդէսները, եւ մատաղօրհնութիւնները, բաղդատելով այդ լքումին ու անտեսումին հետ: Սգաւոր գաւառը նստեր կուլայ: Ձկայ բող՝ մի՛ լար, մի լար: Ի՞նչ ըսել սակայն, որ Պոլիսը չի կրնար ազդել, չէնք շնորհք հոգեւորականներ ղրկել գաւառ, ցեղին ճրագը վառելու համար: Ինչո՞ւ չըսել, ուրեմն, ողբագինս աւաղելով, — ճրագ կայ՝ վառող չկայ. մաճ կայ՝ մաճկալ չկայ...: Սրտիս ցաւէն ու կսկիծէն ինչո՞ւ չըսեմ որ Պոլիսի հայ հոգեւորականութիւնը իր սարօք անտարբեր կը մնայ դեռ, երբ բովանդակ գաւառը կը տուայտի այսօր հոգեւոր եւ մարմնաւոր կարօտութեան մէջ»:

Առանց յուզումի կարելի չէ կարդալ այս ամբողջ հատուածը: Ճիչը իր մասնակի եւ տեղական բնոյթէն դուրս կուգայ, եւ կը խարանէ ամբողջ եկեղեցական դասակարգը, որ այս դժուարին օրերուն, իր կոչումը կրնար արդարացնել:

Հին ցաւ է Պոլսոյ անտարբերութիւնը գաւառի հանդէպ: Շէն օրերուն իսկ հազիւ կը բարեհաճէին Վոսփորի ափերը թողուլ՝ հեռաւոր գաւառներու ցաւերն ամոքելու համար: Պոլիսը վարժուած է իր բոլոր կիրքերը Ոսկեղջիւրի անշարժութեան մէջ խեղդելու:

Այսօր, աներեւակայելիօրէն անհրապոյր է նուաղած հին գաւառը: Ու անոր ձեռք կարկառողը պիտի ըլլայ գաղափարական առաքեալ մը, որ իր մարմնէն պիտի հրաժարի եւ միայն իր հոգին պտտցնէ ուրուականացած ժողովուրդի մը մէջ:

Պարագան նոյնն է նաեւ արտասահմանի մէջ: Ու այստեղ՝ խօսքը ուղղուած է բոլորին, եպիսկոպոսէն մինչեւ բանաստեղծը, դիւանականէն մինչեւ յետին մտաւորականը, որոնք զանազան կեդրոններուն մէջ անիմաստ կեանք մը կը սպառեն, երբ անդին «ճրագ կայ՝ վառող չկայ. մաճ կայ՝ մաճկալ չկայ»:

Փոթորիկէն յետոյ, ցեղն անհուն ճիգի մը պէտք ունի, ամէն տեղ հասնելու, մանաւանդ մոռցուած անկիւնները՝ ճրագը վառ պահելու համար:

Կ. Ս.

«ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՆԻՔԸ»...

— :-: —

Իտալական «Փոփոլո տ'Իտալիա» թերթը կը հրատարակէ Մուսոլինիի երկար մէկ յօդուածը, որ պատմականը կ'ընէ ֆաշական շարժման եւ կը պարզէ անոր տեսաբանութիւնը:

Մուսոլինի կը գրէ.

— «Պատերազմը միայն կրնայ ամբողջապէս արժեցնել մարդկային կորովը, ազնուականութեան կնիքը դրոշմելով այն ժողովուրդներուն վրայ, որոնք քաջութիւնն ունին դիմագրաւելու:

«Ֆաշականութիւնը չի հաւատար յաւիտենական խաղաղութեան կարելիութեան կամ օգտակարութեան: Ֆաշականութիւնը դէմ է տիեզերական ողջագուրումներուն: Ան համայնօրէն կ'ապրի քաղաքակիրթ ժողովուրդներուն հետ, բայց արթնութեամբ կը հսկէ անոնց վրայ եւ չի խաբուիր երեւոյթներէն:

«Ֆաշականութիւնը չի հաւատար ժողովրդային զանգուածներու պարբերական խորհրդակցութեան վրայ հիմնուած կառավարական դրութեան մը ազդուութեան: Ժողովրդավարութիւնը թագաւորներէ զուրկ վարչաձեւ մըն է: Այսու հանդերձ, ան բազմաթիւ թագաւորներ ունի, որոնք յաճախ աւելի բռնաւոր են, աւելի քանդիչ, քան միակ բռնաւոր մը:»

Մուսոլինի իր յօդուածը կը վերջացնէ հաւաստելով թէ համաշխարհային տեւական խաղաղութիւն հաստատելու ամէն փորձ, դատապարտուած է ձախողութեան:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՆՊԱՍՏԸ

Գրեր էինք թէ նախագահ Հուվըր ծրագիր մը մշակած է, նուազեցնելու համար անգործներու թիւը: Աշխատանքի նախարարին հետ խորհրդակցութեան մը ընթացքին, վէճ ծագած է շաբաթական 5 օր աշխատանքի սկզբունքին մասին:

Կ'ըսուի թէ աշխատանքի նախարարը համամիտ չըլլալով Հուվըրի ծրագրին հրաժարած է:

ՀՆԴԻԿ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԸ

Անգլիոյ վարչապետը Լոնտոն վերադարձին՝ նիստ մը գումարեց հնդկական գործերու յանձնախումբին հետ: Մաքտոնալտ այդ յանձնախումբին ներկայացուցած է հնդիկ համայնքներու հարցին վերաբերեալ իր ուսումնասիրութիւնը, ինչպէս նաեւ սահմանադրական բարեփոխումներու իր առաջարկները:

Նախարարաց խորհուրդը պիտի քննէ այդ հարցերը եւ կը սպասուի որ շատ չանցած կարեւոր որոշումներ տրուին:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Համաշխարհային տնտեսական խորհրդաժողովին Ամերիկայի մասնակցութիւնը կախում ունի երկու պայմաններէ, — հատուցումներու հարցը եւ պատերազմական պարտքերու ու մաքսատուրքերու հարցերը: Ամերիկա, չուզեր որ իր մաքսային հարցերը վէճի ենթարկուին: Ասկից զատ, ամերիկեան կառավարութիւնը կը պնդէ որ դրամի հարցը քննութեան առնուի:

Հրաւիրող պետութիւնները ընդունած են այս երկու պայմանները: Ուրով, ամերիկեան կառավարութիւնը իր ներկայացուցիչը պիտի ղրկէ նախապատրաստական յանձնախումբին, որուն կը մասնակցին ութ պետութիւններ՝ իրմով, Անգլիա, Գերմանիա, Իտալիա, Ճափոն, Պելճիքա, Նորվեկիա, Ֆրանսա:

Միւս պետութիւններէն պիտի խնդրուի որ մասնակցին յանձնախումբին աշխատանքներուն, պատրաստելու համար խորհրդաժողովին ժամանակացոյցը:

Կը սպասուի որ այս յանձնախումբը Լոնտոն հաւաքուի սեպտեմբերի վերջը: Այն ատեն է որ պիտի ճշդուի խորհրդաժողովին վայրն ու թուականը:

Մաքտոնալտ կը պնդէ որ խորհրդաժողովը հրաւիրուի որքան կարելի է շուտ:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԵՐՄԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՅԵՏՈՅ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 30ԻՆ

Պերլինի քաղաքական շրջանակներուն մէջ, կ'ըսուի թէ գերման կառավարութիւնը մտադրած է խորհրդարանի բացումը կատարել օգոստոս 30ին, այսինքն բացման համար սահմանադրական օրէնքով նշանակուած վերջին թուականին:

Ֆոն Փափէն, նախապէս որոշած էր խորհրդարանին ներկայանալ դահլիճին արդի կազմովը: Սակայն վերջին ընտրութեանց արդիւնքը անհրաժեշտ դարձուցին մէկ քանի փոփոխութիւններ մտցնել: Վարչապետը մտադրած է այս մասին բանակցիլ կուսակցութեանց պետերուն եւ մանաւորաբար Հիթլերի հետ: Այս բանակցութեանց արդիւնքէն կախում ունի դահլիճին մէջ փոփոխութիւններ մտցնելու հարցը:

Կ'ըսուի թէ ֆոն Փափէնի անձնական բարեկամներէն մէկը մեկնած է Միւնիխ, յարաբերութեան մտնելու Հիթլերի հետ եւ հասկնալու անոր մտադրութիւնները:

Իսկ Հիթլեր իր օգնականներուն հետ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ քննելու համար ընտրութիւններէն յետոյ ստեղծուած կացութիւնը եւ մանաւանդ, բանաձեւելու համար իրենց պահանջները:

Կը կարծուի թէ Հիթլեր պիտի յօժարի երկրին ղեկավարութեան մէջ՝ ստանձնել պատասխանատուութեան բաժին մը, պայմանաւ որ արդի կառավարութիւնը նկատի առնէ ազգ. – ընկերվարականներու պահանջները:

Տակաւին յայտնի չէ սակայն թէ հիթլերեաններու մասնակցութիւնը կառավարութեան ի՛նչ կերպով տեղի պիտի ունենայ:

Հիթլերեան ահաբեկումները կը շարունակուին

Երեք օրէ ի վեր քաղաքական ոճիրները երթալով կը շատնան Գերմանիոյ զանազան մասերուն մէջ: Ոստիկանութիւնը ցարդ, իրր ոճրագործ՝ չէ կրցած որ եւ է մէկը ձերբակալել. սակայն ստիպուած է հաստատել թէ զոհերը բոլորն ալ հանրապետականներ են:

Տեղական իշխանութիւնները կարգ մը վայրերու հիթլերեան ակումբներուն մէջ խուզարկութիւններ կատարեցին եւ այս կերպով, յաջողեցան հաստատել կռուի պատրաստութիւններ: Այսպէս Հոֆկայսմարի հիթլերեաններու յատուկ մէկ վայրին մէջ, ոստիկանները գտան զրահապատ մեծ ինքնաշարժ մը, որ ներսէն այնպէս սարքաւորուած էր որ կարելի կը դարձնէր գնդացիրներու գործածութիւնը: Սակայն չկրցան գտնել գնդացիրը:

Վերին Սիլեզիոյ մէկ քաղաքին մէջ, գրաւուեցաւ ծանր գնդացիր մը, առատ ռազմամթերքով:

Իսկ զանազան վայրերու մէջ, կռիւները կը շարունակուին քաղաքական հակառակորդներու միջեւ:

Օթթաւայի խորհրդաժողովը

Օթթաւայէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդաժողովին մէջ կազմուած յանձնախումբերէն շատերը տեւական կերպով, Լոնտոնի մէջ պիտի շարունակեն իրենց աշխատանքները, Օթթաւայի մէջ՝ վիճարանութեանց փակումէն յետոյ:

Այս կերպով կարելի պիտի ըլլայ շարունակել աշխատանքները առանց երկարաձգելու խորհրդաժողովը եւ մանաւանդ որ, ժողովուրդը բոլորէն յուսախաբ չպիտի ըլլայ տեսնելով որ պատուիրակութիւնները կը մեկնին՝ առկախ ձգելով կարեւոր հարցեր:

Պոլիվիոյ եւ Փարակուայի վէճը

Փարակուայի կառավարութիւնը գործադրութեան դնելով՝ խորհրդարանին մէջ վաւերացուած հրամանագիրը, զօրակոչի ենթարկեց 22էն 29 տարու բոլոր այրերը եւ 20էն 50 տարու բոլոր սպաները:

Պուէնոս – Այրէսէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, բազմաթիւ կիներ, խանդավառութեամբ դիմած են զինուորներու արձանագրութեանց պաշտօնատուները, պահանջելով որ իրենք ալ զինուորագրուին, որպէսզի արժեցնեն իրենց հայրենիքը պաշտպանելու իրաւունքը:

Փարակուայի հանրապետութեան նախագահը ժողովուրդին ուղղուած կոչով մը՝ կը հրաւիրէ բոլորը զինուիլ, երկիրը պաշտպանելու համար Պոլիվիոյ յարձակումներուն դէմ:

Իսկ, ուրիշ աղբիւրէ տրուած տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ Պոլիվիա Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ ուղղուած կոչին պատասխանելով, չէ մերժած վէճը կարգադրել հաշտարար եղանակով:

Հարաւային Ամերիկեան 15 պետութեանց նախագահները իրենց ներկայացուցիչներուն հրահանգ տուին որ դիմում կատարելով Փարակուայի եւ Պոլիվիոյ կառավարութեանց, պնդեն ամէն ամէն կերպով պատերազմէն խուսափելու անհրաժեշտութեան վրայ:

Իսկ Ուաշինկթընի մէջ, Ամերիկեան միութեան 19 պետութեանց ներկայացուցիչներ հաւաքոյթ մը պիտի ունենան, ստորագրելու համար Պոլիվիոյ եւ Փարակուայի ուղղուած յայտարարութիւն մը, պահանջելու համար որ այս երկու երկիրները դադրեցնեն թշնամութիւնները:

*** Պոլիվիոյ տարածութիւնն է 1,332,208 քառ. քիլոմէթր, այսինքն երկու եւ կէս անգամ աւելի մեծ Ֆրանսայէն: Ունի 2 միլիոն 911 հազար բնակիչ: Բանակը կը բաղկանայ 24 գումարտակ հետեւակազօրքէ, մէկ հեծեալ զօրաբաժինէ, 1 դաշտային եւ երեք լեռնային թնդանօթաձիգ զօրաբաժիններէ: Բանակին թիւն է զինուոր եւ սպայ 7100 հոգի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵԹԵՐԱՆՆԵՐՈՒ ԽՂՃԱԼԻ ՎԻՃԱԿԸ

Ամերիկեան վեթերաններու հրամանատարը յայտարարեց թէ հրահանգ պիտի տայ իր մարդոց անմիջապէս ցրուելու:

Սակայն, Ուաշինկթընէն բխած լուրի մը համաձայն, վեթերաններու հրամանատարը մեծ դժուարութեան պիտի հանդիպի: Որովհետեւ, Ճոնսթաուն հաւաքուած վեթերանները կ'ըսեն թէ չպիտի հնազանդին ցրուելու հրամանին:

Վեթերաններու մէջ համաճարակ իյնած է եւ անօթութիւնն ու թշուառութիւնը բազմաթիւ զոհեր կը խլեն:

Մանր լուրեր

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը հրաւիրեց Գահիրէի խորհրդային առեւտրական սենեակին տնօրէն Վորոնիեւը՝ երկրէն հեռանալու մինչեւ այս ամսու 25ը:

Այս որոշման պատճառն այն է որ բոլշեւիկ պաշտօնատարը չէ յարգած այն պայմանները՝ որոնց համաձայն արտօնուած էր Եգիպտոս իր բնակութիւնը:

ԿՈՐԿՈՒԼՈՎԻ փաստաբանը որ վճռաբեկութեան դատը պիտի պաշտպանէ Վճռաբեկ ատեանին առջեւ, սկսաւ թղթածրարը ուսումնասիրել:

Այս ուսումնասիրութիւնը կը կայանայ դատավարութեան մէջ փնտռելու բեկանման պատճառներ:

ՆԻՒ – ԵՈՐՔԻ մէջ պատրաստուած պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն, 1931ի ընթացքին: Նիւ – Եորքի մէջ անձնասպան եղած են 1500 հոգի: Մեծ մասը անձնասպան եղած է պատուհաններէ վար նետուելով: Իսկ ուրիշներ նախընտրած են օդային կազով հեղձամահ ըլլալ:

ԻՏԱԼԻՈՅ նախկին արտաքին նախարարը որ Լոնտոնի դեսպան նշանակուեր էր, Փարիզէն անցնելով հասաւ իր նոր պաշտօնատեղին:

ՎԱՐՇԱՒԻՈՅ գերմանական գործակատարը դիւանագիտական միջադէպի մը տեղի տուեր էր ասկից առաջ, իր բնակած շէնքին վրայէն վերցնել ուզելով լեհական դրօշը: Լեհ կառավարութեան բողոքին վրայ, գերման կառավարութիւնը զայն պաշտօնազուրկ ըրաւ, եւ այս կերպով վերջ տուաւ միջադէպին:

ԿԱՆՏԻԻ կուսակիցներէն 700 հոգի ձերբակալուեցան Փաթնայի մէջ:

Տարօրինակ լուր մը կը տրուի Պոմպէյէն:

Այն պահուն որ մեռել կնոջ մը դիակը կը մոխրացնէին, յանկարծ, բոցերուն մէջ կինը սկսաւ շարժիլ, ու կենդանութեան նշաններ ցոյց տալ: Անմիջապէս զայն դուրս քաշեցին բոցերէն ու տեսան որ դեռ ողջ էր: Կինը որ մեռած կը կարծուէր եւ այրուածքներ ստացեր էր, երկու օր յետոյ միայն մեռաւ՝ հիւանդանոցին մէջ:

ԳԵՐՄԱՆ նախկին կայսրը գոհ չէ գերմանական վերջին ընտրութեանց արդիւնքէն: Կը յուսար թէ ընտրութիւնները այնքան նպաստաւոր պիտի ըլլային իրեն համար, որ անմիջապէս զինք պիտի կանչէին բազմելու իր կորուսեալ գահին վրայ:

ՓՈԹՈՐԻԿԸ մեծ վնասներ գործեց Սօնի նահանգին մէջ: Կայծակ ինկաւ Պրուայի նամակատան վրայ, քանդելով հեռաձայնական գործիքները:

Յորդառատ անձրեւներ ողողեցին Լա Փալիսի շրջանը: Իսկ Մէօզի մէջ կարկուտ տեղաց: Փողոցները հեղեղի վերածուեր էին:

ՌՈՒՍԵՐՈՒ հետ առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատելու համար Սոֆիայէն պատուիրակութիւն մը մեկնած է Ռուսիա:

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ մը յառաջ եկած է հելլէն կառավարութեան Իտալիայէ գնելիք թորփիլաներու արժէքի մասին: Վենիզէլոս Մուսոլինիէ խնդրած է որ այս խնդիրը կարգադրէ: Իտալական կառավարութիւնը առ այս իր պատասխանը տրուած ըլլալով, հելլէն կառավարութիւնը կը քննէ զայն:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան
Յրդ. տարելիցին առթիւ,

Վերջին համաշխարհային պատերազմէն ետքն աշխարհը առած է ալեկոծ ծովու վրայ տարուբերուող նաւու մը երեւոյթը։ Վտանգի սարսափը այնքան մեծ է ամէնուն մէջ, որ հարցը ինքնին բոլորին շրթունքին վրայ կուգայ, թէ իսկական նաւապե՞տն է որ կը պակսի։ Ապագայի եւ փրկութեան մասին եղած մտատանջութիւնը կը վերաբերի ամէնուն, առանց բացառութեան, մեծէն փոքրը եւ ազգէ ազգ։

Ամէն ոք կը զգայ որ աշխարհի վրայ ծանր եւ մեծ փոփոխութիւններ կը պատահին ու պիտի պատահին։ Ահա՛ թէ ինչու ամէն գործող կը մտածէ ծանր սխալներ չգործել, յառաջացող գործերու գահավէժ անկումը չարագացնելու համար։ Պահպանողականէն ձախակողմեանը այս կէտի շուրջ համաձայն են իրարու։ Ինչ որ մտածեցին ու ծրագրեցին Պոլտուին եւ Թարտիէօ նոյնը կ՚ընեն Մաքտոնալտ եւ Էրիօ։ Համայնավարութեան պարագլուխ Ստալինն անգամ իր յեղափոխականի գնացքը դանդաղեցուց, անցեալի իր բացարձակ ու սանձարձակ սխալներէն նահանջեց, ու պիտի նահանջէ, քանի որ ան ալ տարուած է նոյն մտավախութիւնով, եւ չուզեր ուրիշներու կարգին ծանր ու վճռական պատասխանատուութեան տակ գլորիլ։

Վախի, մտածումի եւ հոգեբանական նման դրութեան մէջ մարդիկ պարտաւորուած են խորհիլ, մտափոխուիլ եւ մտասեւեռ նայիլ դէպ ի ապագան, որուն իմաստը տակաւին կը դժուարանան ըմբռնել։ Նման դրութիւն մը կը ստեղծէ նպաստաւոր դետին մը, որ նոր մտքեր ծնին, որոնք ի վիճակի ըլլան լուծելու յետպատերազմեան բոլոր լուրջ խնդիրները։

Ճիշդ է որ մարդկութիւնը հարուստ է շինողներով, բայց ան զրկուած է ճարտարապետներէ։ Ամէնուն անկարողութիւնը կը կայանայ հոն, որ ոչ ոք կրնայ համաշխարհային եւ ազգային գործերը դասաւորել, ներդաշնակել եւ անոնց ընթացքը չափել։

Նախապատերազմեան շրջանին կեանքը ունէր իր յառաջխաղացման մէջ համաչափութիւն մը եւ ներդաշնակութիւն մը, պատերազմը քանդեց այդ բոլորը։ 1914 օգոստոս 2ին, աշխարհը կը դադրէր մտածելէ, մարդիկ կը դիրկընդխառնուէին զիրար սպաննելու համար։ 1918 նոյեմբեր 11ին պատերազմը իր ծոցէն կը նետէր միլիոնաւոր մարդիկ, որոնք անհաղորդ մնացին իրենց այդ միջավայրին, աշխարհը փոխուած էր եւ իրենք կ՚անգիտանային այդ փոփոխութիւնները։

×

Վերջին 18ամեակը առիթ տուաւ մարդոց եւ ազգերու վէպեր ստեղծել, ինչպէս մենք անձամբ եւ ազգովին ունեցանք մեր ոդիսականը։ Բայց ինչ օգուտ որ վիպասանութիւնը կ՚ապրի իր անկումի շրջանը. տնտեսական, փիլիսոփայական, ընկերային հարցերու ուսումնասիրութեանց կուշտին, որոնք իրենց մէջը ունին վաղուան շատ աւելի հետաքրքիր երեւոյթները, որոնցմով պիտի տնօրինուին աշխարհի ազգերու եւ մարդոց ճակատագիրները, անձնական եւ հաւաքական վիպականութիւնը կը դառնայ անհետաքրքիր։ Ժամանակը մարդոց առջեւ դրած է ու պիտի դնէ նոր հարցեր, որոնց լուծումը կախուած է գործողներու կարողութեններ, ինքնին կը ծնի ուրեմն սորվելու եւ ուսումնասիրելու անհրաժեշտութիւնը։

Մարդիկ իրենց ներկայի անհանգստութեանց պատճառը կ՚ուզեն գիտնալ, ահա թէ ինչու միամտօրէն կը դիմեն անցեալին, անոր ծոցէն դուրս հանելու կարեւոր կէտերը, այն խաւար յոյսով որ անոնցմէ անհրաժեշտ դասը պիտի առնեն ապագան ըմբռնելու համար։ Աւելորդ յոգնութիւն մըն է այս։ Երէկը այսօրուան եւ նմանաւանդ վաղուան երբեք չի նմանիր. հին քլիշէներու արդիւնքը, տիրող պայմաններու մէջ, անցեալը ներկայի կապելու երեւոյթ մըն է. բայց երբեք այն մղիչ ուժը, որով մարդկութիւնը պիտի յառաջանայ։

1914ի աղէտը իր ծաւալով պէտք էր որ աշխարհը նետէր բացարձակ թշուառութեան գիրկը, այդպէս չեղաւ տակաւին, որովհետեւ մեծ խաղը տակաւին խաղցուած չէ, 1914ի որոտը ազդանշան մը կը համարուի, վճռական գործողութիւնը, ո՛չ Վէրտէօնի, ո՛չ Մառնի, ո՛չ Կալիցիոյ եւ ո՛չ ալ Տարտանէլի վրայ կատարուեցաւ, իսկական գործողութիւնը հիմա է որ կը կատարուի, եւ այս այնքան ճիշդ է, որ մենք որքան հեռանանք խաղաղութեան դաշնագրէն, այնքան դժուար պիտի ըլլայ ճշդել իսկական յաղթող եւ պարտուող կողմերը։

Եթէ կայ այս ամէնուն մէջ մխիթարական կողմ մը, այն ալ ազգերու եւ ցամաքամասերու սերտօրէն իրարու կապակցութիւնն է, մէկ մասի ցաւը կ՚ազդէ ամէնուն վրայ, դարմանը կը վերաբերի ամէնուն, պայմանաւ սակայն որ կամովին ու կուրօրէն մարդիկ եւ ազգերը իրենք զիրենք մոռացութեան ու կորուստի չմատնեն։

×

Պատերազմի հնոցէն դուրս շպրտըուած միլիոնաւորներու բանակին մաս կը կազմենք մենք Հայերս, մենք զմեզ գտնելով անհաղորդ ու անհարազատ միջավայրերու մէջ։ Առաւել չափով մեր երէկը մեր այսօրուան չի նմանիր, քանի որ մեր ազգային գոյավիճակը ենթարկուած է հիմնական փոփոխութիւններու։ Մեզ սպառնացող վտանգները, բաց ի աշխարհը սարսափեցնող վտանգէն, բազմաթիւ են. մեզմէ ոմանց ուղղութիւնը համայնավարական է, ազգը իր ազգային հնոցէն դուրս հանելու առաւելագոյն տենչանքով։ Ոմանց ուղղութիւնը մեր թշնամիին առջեւ ծունկի բերելն է ազգային արժանապատուութիւնը ստորնացնելու միամտութիւնով։ Հայկական այս ցաւոտ իրականութեան մէջ, եթէ կայ կազմակերպութիւն մը որ բռնած է ազգային հաւաքականութեան պահպանման ուղին, գծած ու ճշդած է այդ ուղղութեամբ իր ծրագիրը, այդ ալ մեր կուսակցութիւնն է։

Նոյն վախի, վարանումի եւ մտածմունքի հոգեբանութիւնով տարուած ենք նաեւ մենք, ինչ որ անխուսափելի էր։ Ահա՛ իսկական բացատրութիւնը մեր անգործունէութեան. ինչ որ չի նշանակեր թէ մենք հեռացած ենք մեր ապագայէն։ Կառչած ենք անոր աւելի քան երբեք, ինչպէս շատերը, նաեւ մենք որքան որ կը դժուարանանք ըմբռնել անոր իմաստը։ Բայց ունինք այն խոր համոզումը եւ հաւատքը որ մենք մեր այս նոր հաւատաւոր, մտածող ու ուսումնասիրող սերունդով պիտի ունենանք նոր եւ կարեւորագոյն ուժեր, ալեկոծութեան դատապարտուած մեր նաւը հասցնելու մեր ազգային փրկութեան նաւահանգիստը, որուն համար այժմէն ապահովուած ենք երեսուն տարիներու նոր գործունէութեան շրջան մը, շնորհիւ մեր երիտասարդ ու պատանի ընկերներուն։

Հ. ՍԻՐԵՆԿԻՒԼԵԱՆ

Դիւանագիտական միջադէպ

— :-: —

Վարշաւայէն կը հաղորդեն թէ Ծովու Տօնին առթիւ դրօշազարդուած էր ամբողջ քաղաքը։

Լեհական դրօշ մըն ալ կը բարձրանար սիրուն բնակարանի մը պարտէզին դըրան վրայ։ Այդ բնակարանին մէջ կը գտնուէր գերման դեսպանատան խորհրդականներէն Ռինթէլէն։ Գերմանացին չի հանդուրժեր տեսնել դրօշը, որ կը հրճուէր արեւին մէջ, ծաղիկներուն դէմ, հովին շունչին տակ։ Դըրկեց ծառան, հրամայելով անմիջապէս վերցնել դրօշը։ Տանտէրը մտիկ չըրաւ եւ դրօշը մնաց իր տեղը, խաղալով հովին հետ։

Այն ատեն գերմանացին հրամայեց իր ծառային վերցնել դրօշը իր ձեռքով։ Քիչ յետոյ, ուրիշ նման դրօշ մը կը խաղար նոյն տեղը։Ռինթէլէն կատղեցաւ, վազեց այս անգամ ալ իր ձեռքով վերցնելու դրօշը։ Ոստիկան մը մօտեցաւ եւ պահանջեց ինքնութեան թուղթերը։ Հաստատելէ յետոյ Ռինթէլէնի ինքնութիւնը, տեղեկագիր մը տուաւ։ Լեհ կառավարութիւնը դիմեց Պերլին, պահանջելով տնօրինել անհրաժեշտ կարգադրութիւնը։Լեհ թերթերը դիտել կուտան թէ «դիւանագէտ մը, որ չի կրնար զսպել իր զգացումները կը դժէ կենցաղավարութեան, չի կրնար պետութիւն ներկայացնել քաղաքակիրթ երկրի մը մէջ»։

Կարդացէ՛ք եւ Տարածեցէ՛ք
«ՅԱՌԱՋ»ը

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

5.— ԿԻՐԱՍՈՆ

Այսօր, նահանգային ընդհ. ժողովին նիստի օրը ըլլալուն կառավարատուն գացի ու շատ համբաւ ունեցող Կիրասոնի դատարանի դատավարութեան ուղեցի ներկայ ըլլալ։ Դատական մարմինը ոճրագործ մը կը դատէր։ Ցանկարծ, ուժեղ հով մը ելաւ ու բոլորս վախցանք։ Դատարանը բաց ու բարձր տեղ մըն է եւ ամբողջովին ենթակայ՝ հովին։ Այնպէս որ այս ուժեղ հովը սկսաւ շէնքը օրօրել եւ մըտաւ շէնքէն ներս՝ ամէն ինչ տակն ու վրայ ընելով։ Ատոր վրայ, նախագահը նիստը փակեց։

Թաղապետութեան շէնքը ծովեզրին մօտ է ու բաւական կոկիկ է։ Քաղաքը ելեքտրականութեամբ լուսաւորուած է։ Այս ելեքտրականութիւնը 140 հազար ոսկի արժած է։ Դրամը փոխ առնուած է դրամատունէ մը (60,000). մնացեալը պիտի վճարուի Պրակման ընկերութեան։

Թաղապետութեան տարեկան հասոյթը 70,000 ոսկի է։ Բայց կանոնաւոր չի գանձուիր։ Ամսավճարներ՝ 21 հազար։ Այս փոքր հասոյթով ի՞նչպէս կրնայ բարեզարդուիլ քաղաքը։ Բըժիշկը հրաժարեր է վերջերս։ Սպանդանոց չկայ։ Ոչ ալ՝ թաղապետական երկրաչափ։ Գերեզմանատուներէն մին հանրային պարտէզի պիտի վերածուի։ Տասը տարիէ ի վեր չի գործածուիր այդ գերեզմանոցը։ Տէր ու տիրական ալ չունի....։

Կիրասոնի ամբողջ նահանգին մէջ ընդամէնը 79 վարժարան կայ։ Կեդրոնը՝ երկսեռ միջնակարգ վարժարան մը, որուն շէնքի մասին խօսեցայ արդէն։ Ասկէ զատ չորս նախնական եւ մէկ ալ մայր վարժարան կայ։ Այս վարժարաններուն մէջ 2872 աղջիկ կայ եւ 3641 մանչ աշակերտութիւն կայ։ Իսկ կրթական տարիք ունեցող տղոց թիւն է 16,608։

Նոր տաճարուն վարժուած է ժողովուրդը։ Անցեալ տարի 755 կին եւ 2700 այր սորված էին նոր տառերը։ Նահանգին մէջ 152 ուսուցիչ կայ. բանց, ասոնցմէ միայն 106ը ուսուցիչ կոչուելու արժանի են։ Մնացեալները չունին անհրաժեշտ պատրաստութիւնը։

Վարժարաններու մէջ չարունակելու ճիգը դրեթէ կը բացակայի։ Միայն վարժարան բանալը բաւական չէ։ Պէտք է վարժեցնել հասարակութիւնը տեւականօրէն տղան դպրոց ղրկելու։ Զղրկողները պատժելու է։ Փողոցները տղաներով լի են։ Պատած բոլոր քաղաքներուս մէջ նոյն բանը տեսայ։ Պատճառը այն է որ մեր նախնական կրթութեան օրէնքը շատ ակար է։

Կաղի փաշա դպրոցը, որուն համար ինչպէս բսի, մեծ գումար մը ծախսած են, արտաքին լաւ տեսք ունի։ Բայց հետզհետէ ծեփերը եւ աղիւսները ինկեր են եւ անճոռնի ձեւ մը առեր է։ Ձիւն ու անձրեւ եղած օրը վարժարանը կը փակեն։ 1927էն շինել սկսած են։ Կէս մնացեր է։ Ցետոյ լըքացուցեր են, բայց վիճակը Աստուած ողորմէին բանն է։ 289 աշակերտ ունի. 166ը աղջիկ։ 20 % աղքատ տղաք են։ Որբախնամը կ՚օգնէ անոնց։

Բամէթ փաշա վարժարանը պարտէզի մը մէջ է ու շատ լաւ շէնք մը։ Զինադադարի շրջանին Պոնտոսի ազատագրութիւնը պահանջող ու չփացող Յոյները Պոնտոսեան դրօշը առաջին անգամ այս շէնքին վրայ քաշած են։ 220 աշակերտ ունի. 97ը՝ աղջիկ։

Կանանչ Կիրասոն վարժարանը 190 աշակերտ ունի, 107 աղջիկ, 60 % աղքատ են։ Լսեցի որ որբախնամը այլեւս անզօր է եղեր այս տղոցը օգնելու։

Նէճաթի պէյ վարժարանը 150 աշակերտ ունի։ Մէջտեղի յարկի սրահը ուսուցչական միութեան տրամադրուած է։ Ամէն հինգշաբթի գիշեր հաւաքոյթներ կ՚ըլլան հոս։ Ուսուցչուհի Սէմիհա Հանըմ իր դասարանին մէջ Զալիչ Խումբ մը կազմած է որ անտառակութիւն ընողը կը հետապնդէ։

Միջնակարգ վարժարանը 16 տարի առաջ բացուած է։ Շէնքը Լքեալ Գոյքերու վարչութենէն առնուած է։ 200 աշակերտ ունի. 29ը՝ աղջիկ։ Շէնքին վարի յարկը քանդուած է ու անբնակելի կը մնայ։ Ատեն ատեն կը կաթկթէ։ Ոչ նայող կայ, ոչ ալ նորոգող։ Վարը՝ հով, փոթորիկ, վերը՝ անձրեւ ու ձիւն, տղաքը ցաւալի վիճակի մը կը մատնեն։

Ուսուցիչները շատ դժգոհ են։ Շատ դէշ կը վարձատրուին։ Պէտք է մտածել այս անձնուէր երիտասարդներուն կեանքը թեթեւցնելու մասին։ Ամսականին քիչութենէն ասպարէզը կը լըքեն եղեր շատեր։ Կարգ մը տեղերու մէջ ուսուցիչներ տեսայ, որոնք կը նախընտրեն գիւղ երթալ եւ հողագործութիւն ընել։ Նկատեցի որ դասէն դասն բանով մը չեն զբաղիր մեր վարժարաններուն մէջ։ Կրթութեան բնաւ հոգ տանող չկայ։

Զինադադարի ընթացքին, Յոյներու կողմէ պատրաստուած եւ Պոնտոսի երեւակայական կառավարութեան յառկացուելիք գեղեցիկ շէնք մը, որ հին հելլենական քաղաքակրթութենէն յիշատակ մըն է, ոստիկան զօրաց վարժարանին յատկացուած է։ Այս վարժարանը 500 աշակերտ ունի ու լաւ ձեռքերու յանձնուած է։

6.— ԱԼԱՅԻԷ
(«Միլլիյէթ»էն)

Ալայիէի մէջ միշտ գարուն ու ամառ է։ Հոս չեն գիտեր թէ ի՛նչ բան է ձըմեռը։ Արդէն մեր հարաւային նահանգներուն եզերքները (Միջերկրականի), Եգիպտոսի նման, կամ՝ Նիսի, ձիւն չի տեսնար։ Գաւառակին ընդհանուր բնակչութեան թիւն է 35,000։ Ալայիէի մէջ 1100 տուն կամ 4700 բընակչութիւն կայ։Գաւառակը ունի 134 գիւղ եւ չորս կեդրոններ։

Անդորրութիւնը շատ լաւ։ Քանի մը ամիսներէ ի վեր գիւղերու մէջ անձնասպանութիւններ կ՚ըլլան։ Վերջերս երեք դէպքեր պատահեր են։ Ասոնցմէ երկուքը կիներ։ Մարդիկ անտառներէն փայտ կը կտրեն կամ հոտ կ՚արածեն։ Ամրան՝ դաշտերը կ՚ելլեն տանիով – տեղով։ Առաջձ արածելնուն, դուրսի հետ չփում ունին ու մակարդակնին հետզհետէ կը լաւանայ։

Հոս շուրջ մէկ միլիոն տէօնիւմ անտառ կայ։ Բայց, դժբախտաբար, ոչ մէկ օգուտ ձեռք կը ձգուի։ Օգտագործել ուզողին ալ չի տրուիր ու հազար դժուարութիւն կը հանուի առջեւնին։ Տնտեսական գործակալը եթէ սաոր ճար մը չխորհի, ժողովուրդը, գործ գտնելու եւ փորը կշտացնելու համար, շրջակայ նահանգները պիտի ցրուի։ Արդէն, վերջերս, շատեր Մերսինի կողմերը գացած են։

Գաւառակին քարոտ մասը հողային մասէն շատ է։ Այդ պատճառաւ, գիւղերը խեղճ ու աղքատ մնացած են։ Անտառներուն մէջ աշխատելով է որ կրնան հաց ճարել։ Բայց, ինչպէս ըսի, այս գործը երեսի վրայ ձգուած է, ու բնութեան պարգեւածը օր ըստ օրէ կը քանդուի տգէտ ժողովուրդին կողմէ։ Ոչ նայող, ոչ հարցնող կայ։ Կացինը առնողը կը կտրէ կը տապալէ կոր։ Եւ որովհետեւ ծրագրային չահագործում չկայ, գիւղացիներն ալ անօթի ու թշուառ մնացած են։ Փայտը տուն տանելով փոր կը կշտանա՞յ։

Հինին նման մոլեռանդութիւն չէ մնացած։ Կիները չուկան ու բազարը կը պտտին եւ առեւտուր կ՚ընեն։ Վարքի տեսակէտով լաւ են։ Գրեթէ պոռնկութիւն չկայ։ Ձրյնոտ ժողովուրդ է ու ոճիրը անպակաս։ Այդ պատճառաւ պատժական դատարան գոյութիւն ունի։ Մեծ մասով աղջիկ փախցնելու կամ այլ խնդիրներէ ծագում առնող ոճիրներ են։ Հին բժիշկին ժառանգը ըլլալով հանրութեան մօտ կարգ մը սովորութիւններ անփոփոխ կը մնան տակաւին։

Տարեկան 800,000 քիլօ նարինջ, նոյնքան մը լեմոն, 50,000 քիլօ մանտարին կ՚արտադրէ։ Ասկէ զատ 3 միլիոն 500,000 քիլօ գարի, 500,000 քիլօ ցորեն, 400,000 քիլօ չուշմա, 20,000 քիլօ խոզակ։ Պտուղ եւ բանջարեղէններ եւս, կանխահաս, կը ղրկեն Եգիպտոս եւ այլ տեղեր։ Զանազան ուրիշ նիւթեր եւս կ՚արտածեն բայց տնտեսական գործավարութեան համած դժուարութեան պատճառաւ վերջ տըրուած են այդ հասութաբեր գործին։

Հոս ծառախիտ տեղ է։ Ժողովուրդին ալ շատ կը սիրէ ծառերը որ միշտ կը տնկէ։ Պիստակ ալ սկսած են փորձել։ Պրուսայէն ալ 2000 ձիթապտուղի տունկ բերած են։

Հոս շատ անձրեւ կը տեղայ եւ շատ կարկուտ կ՚իյնայ։ Այնքան յաճախադէպ է ասիկա, որ հարուստները, ամէնքն ալ, չանթարգել ունին, իսկ պատուհանները, որոտումէն չկոտրելու համար, կափարիչներ։ Ձմեռը ուղղակի անտանելի է ամենօրեայ ու սաստիկ որոտումը։

Գաւառակը ճամբայ գրեթէ չունի։ Մանաւանդ Գոնիայի հետ կապ չունենալուն, շատ կը վնասէ։ Գոնիայի ամենամօտ նաւահանգիստը՝ Ալայիէն է, բայց, դժբախտաբար, ոչ հին կառավարութիւնը, ոչ ալ նորը կրցած կամ մտածած են իրարու կապել զանոնք՝ նոյն իսկ հասարակ խճուղիով մը։ Եթէ նման ճամբայ մը շինուի, թէ Գոնիան պիտի օգտուի եւ թէ Ալայիէն։

Փոքրիկ բանտի մը մէջ 60 բանտարկեալներ թիւեր են։ Աղտոտ, անտանելի տեղ մը։ Շրջանէն հոս կը ղրկեն դատապարտեալները։ Հիւանդութիւնը անխուսափելի է։ Դատական նախարարութեան ուշադրութիւնը կը հըրաւիրենք։

Ջերմը քիչ է։ Ջուրը հեռաւոր տեղերէ կուգայ։ Հեռաձայնի դիծը աւրուած է։ Ամիսներէ ի վեր թելերը գետիններ կը մնան։ Որով, շրջանին հետ յարաբերութիւն չէ պահուեր։ Կը բաւէ որ կ՚ուրախանանք մտածելով թէ Թուրքիոյ մէջ գիւղերն իսկ հեռաձայն ունին.... Գողութեան դէպքեր պատահեր են ու չեն կրցեր ձերբակալել։ Թէեւ, գանուին ալ, ամբաստանութեան թուղթերը մէջտեղէն կ՚անյայտանան եղեր։ Նարինջի ծառերը հիւանդ են։ Հետաքրքրուող չկայ։ Գիւղացին ալ անճար է։ Տուրքերէն շատ դժգոհ է ժողովուրդը։ Մէկ այծը կ՚արժէ 150 ղրուշ։ Տուրքը՝ 60 ղրշ. է։ Ալ կրնաք ըմբռնել։

Ամէն տարի գարնան 80—100 նաւ կուգայ եղեր հոս։ Ապրանք կ՚առնէ կամ կուտայ, դրամ կը ձգէ, վերջապէս։ Ասոնք, երկու տարիէ ի վեր եբաց դարձած են։ Ոչ եկող կայ, ոչ ալ գացող...։ Ժողովուրդը շատ յուսահատ է։

10.— ՊՐՈՒՍԱ
(Ճիւմհուրիյէթ-էն եւ Միլլիյէթ-էն)

Պրուսայի գարունը՝ ամառէն, ամառը՝ աշունէն, եւ աշունը՝ միւս բոլոր եղանակներէն գեղեցիկ է։ Ատոր համար է որ սեպտեմբերէն նոյեմբերին այցելուներու թիւը կը շատնայ եւ պանդոկներու մէջ պարապ անկողին չի մնար։ Պատճառը այն է որ Մուտանիայէն եւ Եալովայէն ամէն օր ու ամէն ժամ ուտեստեղէն կուգայ։

Թուրքիոյ Թիրինկ եւ ինքնաշարժի ընկերութիւնը Պրուսայի մէջ ճիւղ մը բացած է։ Այս ճիւղը մեծ գործունէութիւն ցոյց տուած է սկիզբը։ Նպատակն է աշխարհի վրայ նմանը չգտնուող գեղեցիկ Պրուսայով հետաքրքրել ճամբորդները։ Նախագահն է քաղաքին երիտասարդ քաղաքապետը։ Ճիւղը մէկ կողմէ կազմակերպութեամբ ու միւս կողմէ ռահվիրային ցոյց տուած ուղղութեամբ կ՚ընթանայ։ Ձեռչեր կ՚ըլլան — պանդոկի, ճաշարաններու եւ այլ հանրային վայրերու մէջ — Թիրինկ ակումբի անդամներուն։ Ջերմուկներու մէջ պիտի հաստատուի ելեքտրական դարմանում։ Ընկերութիւնը կազմած է, նաեւ, հրատարակչական մարմին մը։ Ան ի լոյս պիտի հանէ Պրուսայի եւ շրջականներու հնագարեան, բնական եւ պատմական արժէքները։

(3) Քաղեց՝ Կ. Ղ.

Գարակէօզեան Հօմի 11րդ տարեդարձը

— :-: —

Վերջացող Յուլիսի 31ին փակուեցաւ Հալէպի Գարակէօզեան Հօմի 11րդ ուսումնական տարին։

Հօմի ֆրանսական եւ հայկական վարժարանները զուգընթացաբար բոլորեցին կրթական կանոնաւոր շրջան մը ինչպէս միշտ։ Ֆրանսացի եւ հայ պաշտօնէութեան միջեւ սկսած սերտ գործակցութիւնը աւելի ամրապինդ կերպով շարունակուեցաւ այս տարի եւս. երկու վարժարանները հետամուտ եղան զիրար լրացնել եւ օժանդակել փոխադարձաբար իրարու գործունէութեան։

Ֆրանսական վարժարանի տնօրէնութիւնը 5րդ տարին ըլլալով կը վարէ որքան ձեռնհասութեամբ, նոյնքան փափկանկատօրէն Թոէփոօ, որուն կ՚աշխատակցին իր կինը, ինչպէս եւ Տէր եւ Տիկին Սանասարները։ Ընթացիկ տարին ֆրանսական վարժարանը ունէր մօտաւորապէս 60 աշակերտներ, բաժնուած չորս դասարաններու վրայ (որոնցմէ երկուքը Ֆրանսացի)։ Չորս սաներ ալ կը յաճախէին մերձակայ Լավիլ-օ-Պէյի համայնական վարժարանը նախակրթական վկայականի պատրաստուելու համար. տարեվերջին յիշեալ չորս սաները (Բաբգէն Կէչեան, Հայկազուն Տօնապետեան, Անդրանիկ Ոսկերիչեան եւ Անդրէ Թոոլէքէ) Մօռէի քաղծօնին մէջ մասնակցեցան համապատասխան քննութեանց եւ չորսն ալ արժանացան Սէրթիֆիկա տ՚Էթիւտ Փրիմէրի։ Կ՚արժէ այս առթիւ ըսել որ այս 4րդ տարին է որ Հօմի աւարտական սաներէն 9 հոգի մասնակցեր են վերոյիշեալ քննութեանց եւ ամէնն ալ արժանացած են վկայականի միշտ լաւագոյն աստիճանով։ Նոյն իսկ անցեալ տարի քաղծօնի առաջնութիւնը շահած էր Հօմի սաներէն Միհրան Միրզայեան։

Հօմի հայկական վարժարանն ունեցաւ նոյն աշակերտութիւ[ն]ը, դասարաններով, յանձնուած Տէ[ր]
Տիկին Փայլակ Սանասարի, Տ[իկ]
Արշ. Փէչնտիկեան, Օր. Մա[ր]
տիրոսեան, Հօմի տնօրէն Պ. [Ն]
պար Դաւիթեանի։ Վարչութ[եան]
տակ։ Հակառակ ժամանակի [ան]
աւանութեան (ատոր եւ երկ[ու]
մէկական պահ) Հօմի հայ կրթ[ա]
մարմինը ջանաց տալ ոսկոց [..]
րենի լեզուի և պատմութեան [..]
տարրերը։ Հայրենի ուսուցմ[ան]
պսակելու համար, անցեալ տա[րի]
նէ սկսած արժանաւոր շրջանա[ւարտ]
ներու կը տրուի նախակրթա[կան]
վկայական մը, այս տարի հայ[երէն]
վկայականին կ՚արժանանան
12 սաներ, որոնցմէ մէկը Ֆրան[սացի]
մը, Լիւսիէն Մէզիէ։

Աշակերտներու հետ համընթ[աց]
հոգ կը տարուի նաեւ Հօմի ար[..]
տաւոր սաներու լրացուցիչ ղա[..]
ւանդութեան։ Ասոնք, թիւով եր[..]
տասնեակ մը, կը հետեւին ֆրան[սե]
րէնի, հայերէն շարադրութեան [..]
սերու կամ պարբերական դասե[..]
ներու։

Այս տարի իրենց գործունէութ[եան]
նը շարունակեցին Հօմի դերձակ[..]
տունը, կօշկակարատունը, երկաթ[..]
գործարանը, պարտէզ-բանջարա[նոց]
ցը, հաւնոցը եւայլն, տնտեսակ[ան]
պատճառներով առժամաբար փա[կ]
ուեցաւ ատաղձագործարանը։

Տնտեսական տագնապը որ ա[..]
նեակներով աւելցուցած էր հա[..]
անգործ եւ կէս-անգործ արհես[տա]
ւոր սաներու թիւը (ամէնն ալ [..]
րոտ՝ Հօմի պատսպարումին եւ
ժանդակութեան), պատճառ եղ[աւ]
որ անցեալ տարի ոչ մէկ նոր ս[ան]
չորդեգրուեցաւ Հօմի մէջ։ Որ[..]
կ՚իմանանք, նոյն այդ պատճառ[աւ]
այս տարի եւս, Հօմի Վարչութ[իւնը]
հակառակ բազմաթիւ սրտառուչ [..]
մումներու, ցաւ ի սիրտ, շատ [..]
մասնափակ թիւով նոր տղաներ [..]
դունելու ի վիճակի պիտի ըլլա[յ]։

Հօմի ներքին կեանքը.— [..]
քան տարի մըն է որ Հօմի ն[..]
հսկողութիւնը կը տարուի ն[..]
սաներու միջոցաւ, այս տարի
պաշտօնը յանձնուած էր Պ. [..]
Գրիգորեանի։

Ըստ առաջնոյն Հօմի աշա[կեր]
տութիւնը, խումբերու ձեւով, [իր]
ընկերներու հսկողութեան տակ
մասնակցի Հօմի առտնին աշ[խա]
տանքներուն։

Այս տարի եւս Հօմը պար[..]
պատշաճ հաւաքոյթներով ու [..]
դիսաւորութեամբ հետեւած է [..]
կեանքի բոլոր արտայայտութ[իւն]
ներուն։

Այսպէս, Հոկտեմբերին [..]
Սահակ-Մեսրոպի օրուան [..]
Հայ Մշակոյթի Տօնը եւ այդ[..]
թիւ, բաշխուեցան, գեղեցիկ [..]
րութեան մը համաձայն մրցա[..]
ներ՝ նախընթաց տարուան հա[..]
նի լաւագոյն աշակերտներուն։

Նոյեմբերի ընթացքին ըլլա[..]
րիզ, սաներու կողմէ, ըլլայ [..]
ձեռնարկուեցաւ Հօմի հիմնարկ[ութեան]
տասնամեակը։

Աւանդական տօներէն զատ[..]
րիլ 11)24ին Նահատակներու [..]
տօնը, Մայիս 28ին՝ Անկախու[թեան]
տարեդարձը տօնուեցաւ, [..]
միշտ։

Տարուան յոբելեանները,
Հիւանդանոցի հիմնարկութեան
բիւրամեակը, ուսուցչապետ [..]
պէրեանի մահուան քառասնից[..]
կը տեղի տուին Հօմի մէջ ար[..]
ւոր յիշատակութիւններու եւ [..]
գանքի արտայայտութեանց։

Այս առթիւ կ՚արժէ յիշել որ [..]
սաները չեն զլացած, հակառա[կ]
րենց համեստ միջոցներուն, [..]
բուխ լումաներով մասնակցել [..]
հանրային հանգանակութեանց [..]
տարուան ընթացքին անոնք [..]
բացինը չզլացան բերել նաեւ
գործներու Հանգանակիչ Մարմ[նոյն]
յետոյ Տիկնանց քոյր վարժա[րանի]
յոբելենական հանգանակութեան։

Աշակերտական ներկայացու[մներ]
րէն անկախաբար, վերակազմ[..]
այս տարի Հօմի տրամաթիկ [..]
ըը՝ պաշտօնէութեան եւ արհ[եստա]
ւորութեան գործակցութեամբ։
խումբը խնամուած և յաջող կ[..]
ներկայացուց տարուան ընթա[ցքին]
պարբերաբար «Աշխարհի Դ[..]
տանը», «Կըրլ Սկաուտը», «Թ[..]
խելագարը», «Երկու անվար[..]
եւ Պարոնեանի «Շողոքորթը»։ [..]
սիրողներու բարի տրամադրու[թիւն]
ները գնահատելով հանդերձ, կ[..]
ի վեր հանել Պ. Պ. Պօտուսեան[ի]
ռանդուն գործունէութիւնը թէ[..]

րի պատրաստութեան եւ թէ ընմի յարգարանքի տեսակէտով։

Դժբախտաբար Հօմ այս տարի իր սուգերն ալ ունեցաւ։ Իր աւագ սաներէն Մ՚հրան Ղազարեան, որ դեռ նոր սկսած էր իր զինուորական ծառայութիւնը Թիոնվիլի մէջ, Դեկտեմբերին զոհ գնաց անողոք թոքատապի մը. յիշեալը մէկն էր Հօմի լաւագոյն մարզիկներէն, միշտ սիրահար՝ սփոռի, արդէն սկսած էր փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի շրջանակներուն մէջ դիրք մը ստեղծել իբր եւ խոստմնալից ֆութպոլիստ եւ առաջնակարգ վազող, զինքը պիտի յիշեն ոչ միայն իր ընկերները, այլ նաեւ գնդախաղի խաղակիցները, որոնց հետ միասին Ֆրանսայի զանազան քաղաքները Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ յաջող մրցումներ ունեցաւ։ Մ՚հրանէն վերջ, Թոքախտի զոհ գացին Գրիգոր Յովհաննէսեան եւ Պետրոս Գալուստեան։

Վարչութիւնը զգալով որ հակառակ Հօմի ընձեռած խնամքին, եւ առողջապահական պայմաններուն, սաներուն մէջ ժառանգական ախտագին տրամադրութիւններ կրնան գտնուիլ, որոնք ի յայտ կուգան կեանքի դժուարութեանց հետ առաջին շփումին, խստացուցած է սաներու վրայ բժշկական հսկողութիւնը, ու պարբերաբար կ՚առնուին տղոց ծանրութեան եւ հասակի չափերը։

Մարզական կեանքը.— Հօմի ֆութպոլի խումբը լեցուն տարի մը բոլորեց։ Հոկտեմբերէն Ապրիլ ընդամէնը 27 մրցումներ ունեցաւ դրացի եւ հեռաւոր խումբերու հետ. կ՚արժէ յիշել Պլուայի, Վանդոմի, Մօնթուանի, Սէն-Գալէի, Գլուայի եւ Սավինյիի կարեւոր խումբերու հետ ունեցած մրցումները. մեծաւ մասամբ յաղթական, համադումար մեր խումբը շահած է 49 նշանակէտ 26 կէտի դէմ։ Հօմի խումբը կը նկատուի շրջանակի լաւագոյն խումբերէն մէկը։

Դպրոցական տարին փակուեցաւ ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսով, որու ներկայ էին բարերարը Տիար Գարակէօզեան. Տիկին Գարակէօզեան, Հօմի բարեկամ անձնաւորութիւններ, ինչպէս նաեւ Կոտինիէռի արձակուրդային գաղութի ֆրանսացի պաշտօնէութիւնը։

Յուլիս 31ին տեղի ունեցաւ նաեւ Հօմի տարեկան Նուագարդեան հանդէսը, եւ յիսունի մօտ սաներ մասնակցեցան վազքի, ոստումի, ձեռլանիւի եւ զբօշարշաւի զանազան փորձերուն։

Օգոստոսի առաջին շաբթուն Հօմէն կը մեկնին դէպի Փարիզ, կամ դէպի հարաւ բազմաթիւ սաներ իրենց ծնողաց կամ ազգականներուն մօտ. մնացեալ սաները հաւանաբար իրենց արձակուրդը անցընեն բացօդեայ բանակումներով։

Օգոստոս 20ին կը սկսի Հօմ՚ի ամբողջ պաշտօնէութեան միամսեայ արձակուրդը։

Փ. ՍԱՍԱՍԱՐ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով։

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողաշարով կը շարուի ՅԱՌԱՋը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Վասպուրականի Ապրիլեան հերոսամարտը

■■■

ՏԷՍԻՆ, 2 Օգոստոս.— Օտար հորիզոններու տակ տարագրութեան մէջ գտնուող հայութեան համար, որքան մխիթարական եւ սփոփարար երեւոյթ է քով քովի գալ եւ միաժամաբար տօնել իրենց ազգայինյեղափոխական տօները, որոնք այլ եւս ամէն Հայու համար նուիրական դարձած են։ Այդպիսի տօներէն է անհա Վասպուրականի Ապրիլեան հերոսամարտը։

Հայ ազատագրական պատմութեան մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ Ապրիլեան հերոսամարտը, քանի որ վեց հարիւր տարուան ստրկական կեանքէն յետոյ, իր մեծ կուսակցութեան՝ յեղափոխական ժողովուրդը՝ իր մեծ կուսակցութեան՝ Դաշնակցութեան առաջնորդութեամբ՝ հերոսաբար կուրծք տուաւ Թրքական բարբարոս կառավարութեան արիւնարբու զինուորներուն եւ երեսուն օրուան մաքառումներէն վերջը, պարտութեան եւ փախուստի մատնեց զանոնք։ Եւ առաջին անգամ ըլլալով Վանի պատմական բերդի գլխին պարզեց հայկական եռագոյնը, կազմելով Վանի հայկական Ազատ Կառավարութիւնը, ղեկավարութեամբ Արամի որ յետոյ սիւնը դարձաւ Հայաստանի հանրապետութեան եւ «Մայիս 28»ին։

Այդ օրէն ի վեր ճիշտ 17 տարի է անցած եւ ամէն տարի Վասպ. ժողովուրդը, իր մայր հայրենիքէն դուրս, տարագրութեան մէջ եւ ամէն տեղ կը տօնէ տարեդարձը։

Տէսինի Վասպ. Հայր. Միութիւնը այս տարի թէեւ քիչ մը ուշ, բայց եւ այնպէս Յուլիս 31ին տօնեց Ապրիլեան հերոսամարտի 17րդ տարեդարձը։

Ժամանակին ժողովուրդը խուռներամ կը դիմէր դէպի հանդիսավայրը — «Բիւսէի Պաղ Աղբիւր»ին մօտը։ Դաշտին մէջը շինուած էր փոքրիկ եւ համեստ բեմ մը, կանաչ ճիւղերով զարդարուած, որու ճակատը զետեղուած էր հերոսամարտի ղեկավարներու մեծադիր խմբանկարը = Արամ, Իշխան, Վռամեան, Եկարեան եւ Լ. Շաղոյեան։ Բեմի երկու կողմը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյնները։

Օրուան նախագահ Պ. Վ. Հիւսեան հրաւիրեց Վասպ. «Արծիւ» ֆանֆառի խումբը բանալու հանդէսը «Մեր հայրենիք»ով, զոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս։ Յետոյ հրաւիրեց Պ. Գ. Հացագործեանը, բացման խօսքը ըսելու։ Մէկ խօսքով ան պարզեց հերոսամարտի իմաստը, եւ հրաւիրեց ներկաները, յարգելու հերոսներու յիշատակը։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին Օր. Օր. Ս. Հիւսեան եւ Շ. Կակոյեան, ընկերներ Ն. Խաչատուրեան եւ Մ. Գինոսեան արտասանութիւններով, ընկեր Գինոսեանի «Կարմիր հունձք»ը արտասանութիւնը տպաւորիչ էր եւ յուզեց ներկաները։ Մեներգեցին ընկ. Համազասպ «Ախ Վասպուրական»ը եւ Պ. Լ. Փոլաճեան Յովհ. Թումանեանի «Անուշ գարուն»ը։ «Արծիւ» ֆանֆառ խումբի ղեկավարը Պ. Ժ. Խտիկեանի մեներգը «Երազ»ը խիստ յաջող էր։ Գեղարուեստական բաժինը լրացած ըլլալով նախագահի կողմէն բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը ընկ. Ա. Ջամալեան բանախօսելու։ Ընկերը իր կէսժամեայ նշանակալից բանախօսութիւնով տուաւ Ապրիլեան հերոսամարտի պատմական նըշանակութիւնը, եւ ոգեկոչեց բոլոր հերոսներու յիշատակը։

Հանդէսի առաջին մասը լրացած ըլլալով, միութեան կողմէն Ամերիկեան ձեւով աճուրդի դրուեցաւ բաղ մը, զոր շահեցաւ ընկ. Սարգիս Ղազարեան, տալով նաեւ 20 ֆրանք նուէր մը։

Աճուրդէն յետոյ սկսաւ Բ. մասը, պարահանդէսը եւ ուրախութիւնները, որոնք տեւեցին մինչեւ իրիկուն որմէ յետոյ ժողովուրդը սկսաւ քաշուիլ դաշտավայրէն գոհ եւ բախ տրամադրութեան տակ։

Վենոնի

ԽԱՆԱՍՈՐԸ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆ.— Մեր ազգային բոլոր տօներու կարգին, տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Վարուժան ենթակոմիտէն եւս տօնեց Խանասորայ արշաւանքի տարեդարձը մեծ հանդիսաւորութեամբ, անցեալ կիրակի Վարիզէլի դաշտին մէջ։

Խումբ-խումբ կը հասնին հանդիսականները իրենց ճաշովեւ նուագով։ Ժողովուրդը գրեթէ ամբողջութեամբ փութացած էր դաշտը յարգելու յիշատակը օրուան տօնին։

Բազմութիւնը խռնուած էր արդէն, յանկարծ կը լսուի խմբերգ մը «Կարկուտ տեղաց»ը։

Նախագահ ընկեր Մ. Թաշճեան, պատշաճ խօսքով բացաւ հանդէսը, շեշտելով Դաշնակցութեան դերը ազգային ազատագրութեան գործին մէջ եւ կոչ ըրաւ պարտաճանաչութեան եւ գիտակցութեան։

Յետոյ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Վարդան Զուլէրեան, որ պարզելով Խանասորի դէպքի իսկական իմաստը, զայն ներկայացուց իբրեւ կազմակերպուած զինուորական արշաւանք, եւ պանծացուց ժողովուրդին կրակը ու անոր խոէյալը։ Վերջը անդրադարձաւ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակման պէտքին։

Հանդէսի գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր՝ ազգային եւ յեղափոխական երգերով, արտասանութիւններով եւայլն։

Դադարի միջոցին ամերիկեան աճուրդ մը տեղի ունեցաւ։

Մ. Կզատ

Ձեկոյց Հ. Բ. Ը. Միութեան

Կիպրոսի Մելքոնեան հաստատութեան մէջ, աշակերտներու կողմէ տընօրէն Գ. Կիրակոսեանի վրայ կատարուած յարձակման մասին, Բարեգործականի 1 օգոստոս զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ հատուածները։

Տրուած ըլլալով դէպքին ծանրակըշիռ բնոյթը, եւ ըմբոստ տղաքը սանձարձակօրէն Հաստատութեան տէր դարձած ըլլալով, հարկ տեսնուած է ոստիկանութեան օգնութեան դիմել, խանգարուած կարգապահութիւնը վերահաստատելու համար։ Անմիջապէս Հաստատութիւն այցելած է ոստիկանութեան հրամանատար Պ. Շէլիչ, որ հարցաքննած է պարագլուխները։ Ատոնցմէ հինգը երկու գիշեր բանտարկուած մնալէ վերջ, Պ. Կիրակոսեանի դիմումներուն վրայ կ՚արձակուին, պայմանաւ որ մինչեւ կղզիէն իրենց վտարումը Ս. Մակարի վանքին մէջ արգելափակուած մնան։ Աւելորդ է ըսել որ կառավարութիւնը զարմանքի եւ զայրոյթի զգացումով մը հետեւած է այս դէպքին, որուն հեղինակները իրենց կիրքին մէջ մոլոցած են թէ անգլիական գաղթավայրի մը մէջ կը գտնուին, ուր օրէնքը ամէն բանէ վեր է։

Անմիջապէս որ սոյն անակնկալ դէպքին լուրը Փարիզ հաղորդուեցաւ, հեռագրով պէտք եղած հրահանգը տրուեցաւ Միութեանս ընդհ. քննիչին, որ արդէն Պէյրութէն մեկնելու կը պատրաստուէր։ Ամսոյս 14ին, Պ. Մ. Ալէմշահ Նիկոսիա ժամանելով, ձեռնարկած է խղճամիտ քննութեան մը որ կը հաստատէ ըմբոստացող սաներու պախարակելի վարմունքը, եւ, ինչպէս կ՚երեւայ իր առաջին տեղեկագրէն, տնօրէնին հետ համախոհաբար խաղաղութիւնը վերահաստատելով հաստատութեան մէջ, բրած է նաեւ անհրաժեշտ դատուած տիրական կարգադրութիւնները։ Ինչպէս որ կառավարութիւնը որոշած է կղզիէն հեռացնել անբարձայի սաները, նոյնպէս եւ ընդհ. քննիչը հարկ տեսած է վըտարման պատիժը գործադրել գոնէ 8—10 պարագլուխներուն մասին, խստօրէն հրաւիրելով իրենց հետեւորդները եւս որ յայտնեն անվերապահ զղջում եւ հնազանդութիւն, որուն վրայ զղջահար սաները փութացած են ներում հայցել իրենց տնօրէնէն։

×

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը ընդունած է հետեւեալ կտակները.—

Առաջինը, ամիսներ առաջ Ցիւրիխ մեռած Պ. Գրիգոր Գարակէօզեանի կողմէ, որ Միութեան կտակած է իր հարստութեան տասներորդը (շուրջ 1000 ոսկի)։

Երկրորդը, Յովհաննէս Ներկարարեանի կողմէ, որ ամիս մը առաջ մեռած է Պուքրէշի մէջ, եւ որ, ինչպէս որ իր կենդանութեանը փափաք յայտնած էր կարեւոր նուիրատուութիւն մը ընել, Միութեան կտակած է Պուլկարիոյ մէջ ունեցած իր դրամն ու գոյքերը եւ անշարժ կալուածները ամբողջովին շուրջ չորս միլիոն լեվա արժողութեամբ, պայմանաւ որ եկամուտներէն տուրքերը եւ կանխորոշ վճարումները կատարուին, եւ յետոյ ինչ որ աւելնայ տարուէ տարի յատկացուի Պըլիէնի հայկական որբանոցին զոր կը վարէ Պ. Քրաֆթ Պոնար, եւ երբ այլ եւս գոյութիւն չունենայ սոյն որբանոցը, Միութիւնը ինք գործածէ իր նպատակներուն։ Այս առթիւ Կեդր. Վարչութեան կողմէ փոխանորդագիրներ ղրկուած են Պուքրէշ եւ Վառնա, կտակին վաւերացումը եւ իրագործումը հետապնդելու համար։

Երրորդը, Անվերսարնակ Տիկին Թագուհի Ճանիկեանի կողմէ, որ իր հանգուցեալ զաւկին Անտոն Ճանիկեանի յիշատակին համար Միութեան կը նըուիրէ շուրջ մէկ միլիոն 200,000 պելժիական ֆրանքի հիմնադրամ մը, ուրկէ կարգ մը վճարումներ ընելէ վերջ, մնացեալին եկամուտը Միութիւնը պիտի յատկացնէ հայ չքաւոր թոքախտաւորներու անկողնի հիմնարկութեան կամ սանաթորիոմներու մէջ դարմանումին։ Սոյն նուիրատուութեան գործակատար նշանակուած են Պարոններ Ներսէս Զամքըրթէն, Գարբիէլ Սարըեան եւ Յովհաննէս Ալթունեան, որոնց հետ այդ առթիւ Միութեան իրաւագէտ – խորհրդական Գ. Սինապեան Անվերս երթալով նախնական կարգադրութիւնները ըրած է։

Չորրորդը, Նիկոսիա մեռած Տիկին Աննա Նազարեանի կտակէն, ըստ համաձայնութեան, Միութեան յանձնըուած է 100 անգլ. ոսկի յօգուտ որբերուն։

ՄԱՄՈՒԼ

ԲՈԼՈՐԻՍ ՍԻՐԵԼԻՆ

(Իր նահատակութեան 25ամեակին առթիւ)

— :-: —

«Յուսաբեր» Գէորգ Չաւուշի մասին վերի խորագրով խմբագրական մը կը գրէ, ուր ի միջի այլոց կ՚ըսէ, (յուլիս 23).

— Մեզմէ երջանիկ բացառութիւնները միայն անոր հետ ապրեցան ու գործեցին։

Մեզմէ քիչերը զայն ճանչցան։

Մեզմէ շատերը շատ քիչ բան իմացան անոր մասին։

Սակայն մենք բոլորս զայն սիրեցինք, եւ սիրեցինք հարազատի ջերմ ու վառ սիրով։

Մէկու մը գնահատանքը տալու համար պէտք կա՞յ արդեօք սեփական աչքերով անոր գործերը տեսնելու։

Զգացումով մէկու մը կապուելու համար պէտք կա՞յ արդեօք անպայմանօրէն անոր հետ ըլլալու։

Կը թուի թէ ոչ։

Եւ ապացոյց — մեր սքանչելի Չաւուշը։

Որովհետեւ ինչ որ ենթակայ է մեր հինգ զգայարանքներուն — ենթակայ է մաշումի. Մինչ ազնիւը մարդկային բոլոր առաքինութեանց— ոգին է, այն աննիւթական անօթը, որ մատչելի չէ որեւէ զգայարանքի։

Կախարդող հրապոյրը մեր պաշտելի դիւցազնին իր ոգիին մէջ է, բայց ոչ իր մարմինին։ Ու կը թուի թէ եթէ բախտը ունեցած ըլլայինք իր մէջ մարդացած ոգին տեսնելու, ոչինչ պիտի աւելնար մեր զգացմունքներուն։ Որովհետեւ գերմարդկայինն ու յաւերժականը իր մէջ, ոլիացա՛ծ մարդ, Գէորգ Չաւուշ կը կոչուի, անմատչելի ու տեսանելի բոլորիս։

Վայրկեանի մը մէջ, կախարդական թռչունի թեւերով, ան կը ձգէր Հայոց անմատչելի լեռները եւ իրրեւ Ոգի ու Երազ՝ կը ըլլանար հիւղակէ հիւղակ, գաւառէ գաւառ ու գաղութէ գաղութ, բիւրաւորներու սիրտերը թունդ հանելու, ի խնդիր Յեղափոխութեան ու Ազատութեան։

Եւ բոլորը կը տեսնէին զինք, բոլորը կը լսէին իր խօսքը, բոլորը կը շօշափէին իր մարդեղէն էութիւնը։

Ու ոչ միայն Մայր Երկրի, այլ եւ գաղթաշխարհի այն բոլոր անկիւններու մէջ, ուր Հայ Յեղափոխութեան ձայնը հասած էր արդէն։

Կա՛յ վեցերորդ զգայարանք մը, որ անմատչելին՝ մատչելի, անտեսանելին՝ տեսանելի եւ անշօշափելին շօշափելի կը դարձնէ, անգամ դարերու եւ տարածութիւններու վըրայէն։

Ու այդպէս է որ հաժեստ ֆետային օր մը արքայ դարձաւ եւ Տարօնի լեռնաշխարհէն իշխեց իր արդար ցեղի երազներուն վրայ։

Ինչո՞ւ այսքան քաղցր, այսքան անոյշ, այսքան սիրելի է այս տըղան։

Հրաշագեղ դիւցազն, որ կ՚իշխէ բոլորիս զգացումներուն, մեր հոգիին, իղձերուն ու երազներուն վըրայ։

Ու չկայ բառ մը զոր արտասանելով կարենայինք մեր կարօտը քաշել։

Չկայ բառ մը զոր թուղթին տալով կարենայինք մեր հոգիի բովանդակ ջերմութիւնը իր լոյս շիրմին թափել։

Մեծարանք մը խնայած չունինք իրեն համար, սակայն բառէ մը գոհացած ստացած չունինք մեր զգացումները արտայայտելու համար։

Ջա՛ն Չաւուշ, քաղցր ու անոյշ։ Արքա՛յ արիւ։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ԿԱՅԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգային Խնամատարութիւնը կը քննէ Սամաթիոյ կայանին նոր մէկ խնդիրը։ Կառավարութիւնը պատսպարեալներու որոշ թիւ մը ճզդելէ յետոյ, արգիլած էր նորեր ընդունիլ։ Այս անգամ սակայն, Եօզկատի գիւղերէն 26 հոգիէ բաղկացած զինուորի ընտանիքներ եկած էին։

Յիշեալներուն ամուսինները Պոլսոյ մէջ կատարելնուն համար իրենց զինուորական ծառայութիւնը, Պոլիս կանչած էին իրենց ընտանիքները եւ Սամաթիոյ կայանը ղրկած էին բնակութեան համար։ Խնամատարութեան ներկայանալով եւ խընդիր յարուցանելով պահանջած էին որ կայանը ընդունի զանոնք, եւ Խնամատարութիւնը յիշեցուցած էր պետական հրամանը։ Յիշեալ զինուորներուն կողմէ ուղղակի դիմումներ կատարուած ըլլալով արտօնուեր է որ կայանին տանիքին ներքեւ (թաղան իչի) առժամաբար պատսպարուին այս ընտանիքները։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՕՐ. ԼՈՒԻԶ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆ

Օր. Լուիզ Աղապէկեան յառաջիկայ կիրակի ժամը 8.30էն 9 Ecole Supérieur P. T. T.էն հայկական եւ եւրոպական երգեր պիտի երգէ, անգամ մը եւս Հայ երգը ծանօթացնելով օտարին։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան։ Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը։

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ։ Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [18]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

■■■■■■■■

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

■■■■■■■■

Ա.

ԲՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

■■■■■■■■

Տակիտոս, հռոմայեցի պատմիչը «դժնդակ» կ՚անուանէ Հայաստանի ձմեռը։ Որատիոս հռչակաւոր լատին բանաստեղծը Այրարատի Բագրեւանդ գաւառին մէջ եղող Նպատ լեռը սաստկասառոյց կ՚անուանէ։ Ամասիացի յոյն աշխարհագիր՝ Ստրաբոն կը պատմէ թէ՝ ձմեռ ատեն Հայաստանի մէջ ճամբորդողներ երկայն գաւազաններ վեր բռնած կը ճամբորդէին, որպէսզի եթէ սրկածով ձիւնին մէջ թաղուէին ու ծածկուէին, գաւազաններուն ծայրը դուրս մնալով իբր նըշան ծառայէին։ Իսկ Քսենոփոն յոյն պատմիչը Քրիստոսէ գրեթէ 450 տարի առաջ Հայաստանէն անցած ատեն կը տեսնէ թէ՝ Հայեր գետնափոր տուներու մէջ կը բնակին՝ տիրող անտանելի ցուրտին պատճառաւ(*)։

Բարձր-Հայքի մէջ ձմեռը աւելի երկարատեւ է. յետոյ կուգան Այրարատի եւ Երեւանի նահանգները, ապա Վան եւայլն։ Աւելի բարեխառն են Գանձակի շրջանները, ուր Հայ թագաւորներ ձմերանոցներ ունէին։

2. Միջին Մարզ. հոս կլիման զաղջ ու հաճելի է։ Բերքերը բաւական առատ են ու իրեն յատուկ։

3. Հարաւային Մարզ. հոս զգալի կերպով տաքը աւելի է, թէեւ առողջարար. ունի տաք երկիրներու մէջ աճող բոյսերէն ոմանք, ինչպէս բամպակենի, շաքարեղէգ, նարնջենիեւն.։ Այս մարզին հողը, շնորհիւ առատ անձրեւին, արգաւանդ ու բարեբեր է։

Ընդհանուր առումով Հայաստանի կլիման ամառը շատ տաք չըներ, ընդհակառակը զուարճալի է այս եղանակը իր վճիտ երկինքով, մաքուր օդով եւ բուրումնաւէտ մրգաստաններով։

Հայաստանի ժողովուրդին առողջ, երկարակեաց ու մեծ մասամբ հիւանդութիւններէ զերծ ըլլալը իր մաքուր օդին ու ջուրին արդիւնքն է։ Թէեւ անխարդախ ու զօրաւոր սնունդն ալ անհամար տեսակ պտուղներու հետ մեծ դեր ունի անոր ժողովուրդին առողջութեան ու երկարակեցութեան մէջ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ. 1. Հանքեր.— Հայաստան ունի խիստ օգտակար եւ թանկագին հանքեր։ Առատութեամբ կը գտնուի ընտիր ծծումբ՝ մարած հրաբուխներու մօտ, պղինձ, երկաթ, կապար, արծաթ, հանքածուխ, ոսկի, քրոմ, պղլեղ, խիստ առատ աղուճալ եւայլն։

Քարերէն կան կայծքար, մարմարիոն, ծիրանաքար, հատաքար, թերթաքար, ուրուաքար, չեչաքար, վիմագրաքար, հայկաւ, հայքար, բիւրեղաքար կամ վանակն, իսկ գոհարեղէններէն օտարներ կը յիշեն սարդիոն, զմրուխտ, ակատ, մեղեսիկ, շափիւղայ եւայլն։

Աղահանքերուն մէջ նշանաւոր է Նախիջեւանի աղահանքը, որ աղուճակի հսկայ սիւներով մեծամեծ սըրահներ ունի եւ տարեկան արտադրութիւնը մօտաւորապէս 5միլիոն քիլօկրամ էր Մեծ-Պատերազմէն առաջ։ Կողբի աղահանքը կազմող աղի մեծ բլուրը աշխարհի աղի մեծ զանգուածներէն մին է. կը բարձրանայ Բարդող(*) լերան ստորոտը։ Այս աղահանքերէն ելած աղի զանգուածը ունի 30 սանդիմէթր լայնութիւն եւ 40սանդիմէթր երկայնութիւն, կը կշռէ 16-32 քիլօկրամ։ Կողբի աղուճակը իրընտիր որակովը կրնայ մրցիլ ուրիշ աղուճակներու հետ։

Կողբ կը գտնուի Երասխի մօտ, աղի բլուրին ստորոտը եւ կ՚ոռոգուի Թաքալթուէն բխող Վարդեմարգչայէն(**)։ Իր մօտերը կը գտնուին պատմական քաղաքներէն Երուանդաշատի, Երուանդակերտի եւ Արմաւիրի աւերակները։

Կաղզուանի (Զալտըրան) աղահանքը կը գտնուի Երասխի աջ ափին վրայ նոյնպէս նշանաւոր է։ Այս եւ Կողբի աղահանքերը Ռուս արքունիքին կը պատկանէին, Մեծ – Պատերազմէն առաջ, ինչպէս հին ատենը Կողբինը սեփականութիւնն էր Հայ արքունիքին։ Կաղզուանի աղահանքը թէեւ ընդարձակ չէ, բայց ինչպէս հին ատեն, նոյնպէս հիմա առատ աղուճակ կ՚արտադրէ։

Յիշատակութեան արժանի է նաեւ Սեբաստիոյ աղուճակը։ Հարուստ աղահանք ունի Կարնոյ նահանգը։

Աղ կ՚արտադրեն Վանայ եւ Ուրմիոյ լիճերը, Ատանայի նահանգը եւ Ղարաբաղ։

Ծծումբ կը գտնուի Բիջանակ լերան մէջ, Տիատին, Թանտուրէկ լերան շուրջը՝ առատութեամբ եւ Պայազիտի մօտ։

Պղինձ, Մալաթիոյ մօտ, Կիմիւշխանէ (հարուստ հանքեր), Գարահիսսար (հարուստ), Բալու, Տիարպէքիր, Տաւրոս (անսպառ պղինձ), Արղանա՝ կարեւոր հանքեր, որոնց համար կ՚ըսուի թէ Փիւնիկեցիները կը շահագործէին. Գետաբեկ, Եւլախ եւ Ալլահվէրտի, վերջինին հանքը կը պարունակէ արծաթ, ոսկի եւ կապար, Գեղամայ լիճին հարաւային արեւելքը Զանգեզուրի հանքերը։

(Շար.)

(*) Քսենոփոն իր զինուորներով հիւրընկալուած ու պատուասիրուած է Հայերէն՝ գարիի ջուրով, ցորենի հացով, ուլի, հաւու եւ գառնուկի միսով։ Քսենոփոն կը պատմէ թէ՝ գարիի ջուրը խմած է սնամէջ բարակ եղէգներով ծծելով, ինչպէս հիմա կ՚ընեն եւրոպացիներ՝ գարեջուրը ծծելով անոր մէջ դրուած ցորենի չոր ծըղօտներէն, իրենց շրթունքները գաւաթին եզերքին դպցնելէ զգուշանալու համար։ Ըսել է գարիէն ըմպելի պատրաստելու արհեստը շատ հին է եւ Հայաստանէն ծագում առած է, ուրիշ խօսքով գարեջուրը հնարողները Հայերը կարելի է նկատել։

(*) Բարդող լերան վրայէն 1387ին Կողբացի Մարտիրոս անուն հերոսը իր գիւղի քաջերով պատերազմած է Լէնկթիմուրի դէմ՝ անոր առաջին արշաւանքին միջոցին։

(**) Կը կոչուի նաեւ Չնչաւատ գետ։

Իսկ Փարակուայի տարածութիւնն է 288,019 քառ. քիլոմէթր, (Ֆրանսայի կէսը)։ Ունի 1,065,000 բնակիչ եւ 2800 հոգինոց բանակ մը։

Անգլեւիրլանտական մաքսային կռիւը

Անգլեւիրլանտական տնտեսական կռիւը մեծ վնասներու կ'ենթարկէ Իրլանտան, մանաւանդ երկրագործները։

Երեսփ. Ժողովին մէջ, վարչապետ Տէ Վալերա պահանջեց 2 միլիոն ոսկեթերլինի վարկ մը, պաշտպանելու համար առեւտուրն ու ճարտարարուեստը, ինչպէս նաեւ բանալու համար երկրագործական եւ ճարտարարուեստական արտադրութեանց յատուկ նոր շուկաներ։

Թղթատարական նախարարը՝ վիճաբանութեանց ընթացքին յայտնեց թէ, Տէ Վալերա միշտ փափաքած է կազմել իրլանտական հանրապետութիւն մը, որուն մէջ մտնեն Ըլսթըրի 5 կոմսութիւնները։

— Այս եղած է բաւ մեր կուսակցութեան նպատակը։ Պատրաստ ենք տոկալու ծանր կացութեան։ Որ եւ է դէչ տրամադրութիւն չունինք հանդէպ Լոնտոնի կամ անգլիական աշխատաւորութեան, բայց 10—15 տարի յետոյ, Անգլիոյ կացութիւնը աղետալի պիտի ըլլայ։ Իրլանտական կառավարութիւնը չէկրնար աւելի զիջումներ ընել Անգլիոյ։ Կրնամ ըսել Պ. Մաքտոնալտի թէ որքան ալ յուսայ որ Անգլիոյ պատերազմական պարտքերը պիտի ջնջուին, սակայն այդ հարցը չպիտի քննուի Ամերիկայի մէջ, քանի չէ լուծուած իրլանտական հարցը։ Ամերիկայի 20 միլիոն Իրլանտացիները ծայրայեղօրէն պիտի ընդդիմանան ատոր։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԻ
«ՅԱՌԱՋԴԻՄԱՍԻՐԱՑ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Ի ՆՊԱՍՏ ՏԵՂԻՈՅՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻՆ
Նախագահութեամբ՝ Պ. ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆի
7 Օգոստոս 1932, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն երեկոյեան ժամը 8
Պ. Կարապետ Կարինեանի պարտէզին մէջ
Sentier des Bas-Longchamps
Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝
Թատրոն՝ ԺՈՐԺի եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի

Ծոփ պիւֆէ։ Պար, երգ, զուարճ անակնկալներ մանկապարտէզի փոքրիկներուն կողմէ։

Գ Ի Ն՝ 3 Ֆ Ր Ա Ն Ք

ՃԱՄԲԱ.— Porte d'Orléansէն առնել 88 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Bagneux

---

Դասախօսութիւն

Վաղը Շաբաթ օր ժամը 8.30ին Musée Sociale, 5 rue Las-Case սրահին մէջ (Մէթրօ Սոլֆէրինօ)։

Իշխան ԴԱՒԻԹ ՎԱՉՆԱՁԷ պիտի խօսի ռուսերէն լեզուով «ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՐՑԸ» նիւթին մասին։ Դասախօսութենէն վերջ մտքերու փոխանակութիւն։

Մ ու տ ք ը   ա զ ա տ   է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱԼՆՈՅ-ՁՈՐԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը ընդհանուր անդամական ժողովը, այս Կիրակի ժամը 2ին 32 Ավընիւ Կոպլէն սրճարանի վերնայարկը (մէթրօ՝ Կոպլէն)։

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործօն անդամներուն ի գիտութիւն կը յայտարարենք որ մինչեւ Օգոստոս 15 երեկոյեան ժամը 9ին տեղի կ'ունենայ լիանդամներու ստորագրութեան գործողութիւնը միութեան ծանօթ հաւաքատեղին, 2 rue Colbert, Պար տը լա Փոսթի սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Զ. Ռ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶԻ Տարօն-Տուրուբերան Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 131 rue Fbg. du Temple, մէթրօ Պէլվիլ։ Օրակարգ՝ Ամերիկայի Հայրենակցական Միութեան պատգամաւորական ժողովէն եկած շրջաբերականը։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Եւդոկիոյ Ուլուգէշլի գիւղացի Կարապետ Գասպարեան որ 1925ին Պէյրութէն Ֆրանսա եկած է եւ աշխատած է Թուլոնի մօտ Լա Պօն գիւղին մէջ։ Յետոյ փոխադրուած է Մարսէյլ։ Մէկ տարիէ ի վեր լուր չկայ իր մասին։ Իմացնել՝ Աղաւնի Տէրտէրեանի, Traverse Chevalier, No. 26 St. Loup, Marseille.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ
Սէն Շաման, Մ. Թ.— 210։
Վիէն, Հ. Ռ.— 207։
Մարսէյլ, Օր. Ա. Տ.— 25։

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց ըլփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար։ Դիւրամատչելի պայմաններ։ Դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք։

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant ***H. STEPHAN***

Յ. Հ. Դ.

Փարիզ եւ արուարձաններ

ՓԱՐԻԶԻ Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները վաղը Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Café de la Mairie: 2 Place d'Italie (Մէրիի դիմացը, Ավընիւ Կոպլէնի անկիւնը Métro: Place d'Italie)։ Պարտադիր ներկայութիւն։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Ջաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Իսի լէ Մուլինօի եւ Շավիլի բոլոր ընկերները վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն։

ԱՆԻԷՌ-Պուա Քոլոնպի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Եռագոյն, Փոթորիկ, Ազատամարտ եւ Մասիս խումբերը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Café Ararat, 345 Ave. Argenteuil. Կարեւոր օրակարգ։

Գաւառ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Դաշտահանդէս Փոն տը Շէրիւիի մէջ

Կազմակերպուած Փոն տը Շէրիւիի Տիգրանակերտի Հայր. եւ Վիրաշինական միութեան մասնաճիւղին կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Pigesnie Garageի դիմացի անտառներուն մէջ։

Մ ու տ ք ը   ա զ ա տ   է

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ Կիրակիին։

Դաշտահանդէս Շավիլի անտառին մէջ

կազմակերպուած Շավիլի Ե. Ե. Միութեան կողմէ
Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն
Շավիլի անտառին մէջ, անցեալ տարուան վայրը

Կը նուագէ Միութեան նուագախումբը. հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Նուիրաբաշխութիւն մանուկներու... եւայլն։ Ծոփ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ Սէն Քլուէն կամ Լուվրէն առնել 1 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Au Pults Sans Vin, կամ Մոնփառնասէն շոգեկառք՝ իջնել Chaville R. G.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԷՏԷՕՆԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Իսի լէ Մուլինոյի Ա. Ե. Հ. Կարմիր Խաչի մասնաճիւղին կողմէ
Այս Կիրակի ժամը 14—22 Մէտէօնի անտառին աղբիւրին մօտ
խմբերգ, հայկական պարեր, արտասանութիւն եւ դաշտային խաղեր
Հաղորդակց. միջոցներ.— Ինվալիտէն շոգեկառք իջնել Մէտէօն, փորթ վէրսայլէն հանրակառք 89 իջնել Լա Մէրի աը Քլամառ։
փափաքողները կրնան գալ առաւօտուն։

Մ ու տ ք ը   ա զ ա տ   է

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական հանդէս

Սէն Լուի (Մարսէյլ) Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական մասնաճիւղի հանդէսը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին տեղւոյն վրայ։
Կը խօսի՝ Պ. Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Նահանգ. Ուսումն. Միութեան կողմէ,
Այս Կիրակի, մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Զարսանճագի Պատանեկան Միութեան կողմէ, իր 5րդ տարեդարձին առթիւ։ Մասնակցութեամբ Արաքս մարմնամարզական միութեան եւ քոյր մասնաճիւղերու, հովանաւորութեամբ Զ. Հ. Միութեան այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին St. André, Bar Bel Vederի օղասուն պարտէզին մէջ։

Կը խօսի՝ Պ. Ա. ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Երգ, նուագ, արտասանութիւն, եւայլն
Մ ու տ ք ը   ա զ ա տ   ն

Պուա Քոլոնպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի
Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ
CAFE ARARAT
345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Նախատակ Գրագէտներու Բանկերաններ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ 6րդ ՀԱՏՈՐԸ

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Զ Օ Հ Ր Ա Պ Ի

ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Գ ի ն՝ 20 Ֆ Ր Ա Ն Ք

Դիմել՝ M. Barsamian, 121 Rue Marcadet, Paris (18)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Գ. Զօհրապ 20, ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ (Ա. Չօպանեան եւ Թ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, ԱՐԵՒՈՍ ՃԱՄԲԱՆ, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, ԵՏՔԸ, Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ, Քրիստափոր Միքայէլեան 10, ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏԴԻՆ Րաֆֆի 25, ՎԱԼԱՆԹԻՆ, Ժորժ Սանտ 20, ԹԷՐՖԱՆՕ, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ, Մալխաս 20, ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ, Ռէն 20, ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ, Վ. Մելոյեան 10, ԼԻՀՋԱ ՀԱՆԸՄ, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ, Ա. Կէնէտ 2 հատոր 65 ֆր., ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ 25, ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ, Ա. Ասիմ 2 հատոր 25, ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ, Յ. Ալոճեան (Ռուբէն) 12.50, ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ, Գ. Կաւափեանց 20, ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ, Ռոստանիկ 5, QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր։

Հայերու ժամադրավայրը
ճաշարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ   Հեռաձայն Danton 52-73
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ

Առեւտրական մեծ վայր մը, յարմար ամէն տեսակ առեւտրական ծի, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառմանց համար։ Պուլըվարի անկիւն կայարանին, քարափին եւ Մարսէյլի կեդրոնին մօտ։ Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, բնակութեան համար յարկաբաժին, հեռաձայն։ Տարեկան վարձք՝ 10000 ֆր., պայման՝ 8 տարի, գին՝ 80000 ֆր., վճարման դիւրութիւններ, քանի մը օրէն տրամադրելի։ Դիմել Պ. ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՈՆԵԱՆի, 64 Bernard du Bois, Marseille.

ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel
Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ։
Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ
Prix Fixe   4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
«ՖՕԹՕ ԵՆՕ»
33 RUE D'AIX 33, MARSEILLE

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց կ'ունենայ։ Պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ
Կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulême
S. TOROSSIAN
մէթրօ Couronnes եւ Parmentier
Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ 1 քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

Բ Ո Ռ
(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ   Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

— Ուրեմն դառնանք իմ գործին։ Նա կապ ունի եւ պրոպականտային եւ մանաւանդ ապստամբութեանը։

— Այո՞։

— Արդէն ասացի որ Ռումանացիներից շատերը կամաւոր են գնում՝ օգնելու Վենետիկցիներին։ Դեռ չգիտենք, երբ կը բռնկի ապստամբութիւնը. գուցէ աշունքից կամ ձմեռուանից ոչ առաջ, բայց կամաւորները պէտք է զինուած ու բոլորովին պատրաստ լինեն Ապենիններում՝ պատրաստ առաջի կոչի։ Ես իմ վրայ եմ առել նրանց համար զէնք ու ռազմամթերք ուղարկելը պապական նահանգ։

— Սպասեցէք։ Ի՞նչպէս է որ դուք այդ կուսակցութեան հետ միասին էք։ Լոմբարդիայի ու Վենետիկի յեղափոխականները բոլորն էլ նոր պապի կողմն են։ Նրանք կողմնակից են ազատամիտ բարեփոխումներին ու ձեռք ձեռքի են գնում եկեղեցու յառաջդիմական շարժման հետ։ Այդ ինչպէ՞ս է, որ ձեզ նման, հոգեւորականութեան եւ կոմպրոմիսների մի թշնամի նրանց հետ միասին է։

Բոռ ցնցեց ուսերը։

— Իմ ինչիս է պէտք, որ նրանք զւարճանում են մի փայլուն տիկնիկով. հերիք է որ գործ տեսնեն։ Ի հարկէ, պապը նրանց նշանաբանն է, բայց ինձ համար բոլորովին միեւնոյն է ա՞յս թէ այն միջոցով է ապստամբութիւն բարձրացնում։ Ամէն փայտ էլ լաւ է շունը ծեծելու համար, եւ ամէն նշանաբան էլ պիտանի է ամբոխը Աւստրիացիների դէմ գրգռելու համար։

— Իսկ ի՞նչ էք կամենում ինձանից։

— Որ ինձ օգնէք զէնքերը փոխադրելու։

— Ի՞նչպէս։

— Դուք շատ աւելի օգտակար կարող էք լինել, քան ուրիշ ով էլ որ լինի։ Մտածում եմ զէնքը գնել Անգլիայում, բայց այնտեղից բացարձակապէս անկարելի է մտցնել պապական նաւահանգիստները, պէտք է անցնել Տոսկանայով եւ յետոյ հասցնել այնտեղ Ապենինների միջով։

— Դա նշանակում է մէկի տեղ անց կենալ երկու սահմանից։

— Այո, բայց ուրիշ կերպ անհնար է։ Մեծ քանակութիւն չի կարելի բերել տալ փոքրիկ առեւտրական նաւահանգիստով. իսկ ինքներդ էլ գիտէք որ Չիվիտա - Վեկիայի բոլոր եղածը մի քանի առագաստանաւ է ու ձկնորսնաւեր։ Եթէ միայն կարելի լինէր հրացանները Տոսկանայով անց կացրնէինք, պապական սահմանը արդէն ինքս կը կարգադրէի։ Իմ մարդիկը սարերում ամէն արահետ ճանաչում են ու աչադին քանակութեամբ պահեստի թաքստոցներ ունենք։ Զէնքերը ծովով գալու են Լիվորնօ, այդտեղ է գլխաւոր դժւարութիւնը։ Ես չեմ ճանաչում այնտեղի մաքսանենգների իսկ դուք ճանաչում էք, կարծեմ։

— Թողէք մի քիչ մտածեմ։

Եւ Առաջ թեքւեց, արմուկը դրաւ ծունկին, գլուխն էլ ձեռքին։ Մի քանի վայրկեան լռելուց յետոյ նայեց Բոռին։

— Կարելի է որ ձեզ օգտակար լինել կարողանամ, — ասաց նա։ — Բայց ամէնից առաջ մի հարց եմ տալու։ Կարո՞ղ էք ինձ խօսք տալ, որ այդ ձեռնարկութիւնը ոչ մի կապ չունի գաղտնի սպանութիւնների ու բռնութիւնների հետ։

— Անշուշտ։ Ինքնին հասկանալի է, որ ձեր մասնակցութեանը չէի ձգտի մի գործում, որ, գիտեմ, չէք համակրում։

— Ձեզ ե՞րբ է պէտք վերջնական պատասխանս։

— Թէեւ աւելորդ ժամանակ չունինք, բայց մի երկու օր միջոց տալ կարող եմ։

— Շաբաթ երեկոյեան ազա՞տ էք։

— Թողէք մտածեմ։ Այսօր հինգշաբթի է....։ Այո։

— Եկէք ինձ շաբաթ երեկոյեան. ես դեռ կը մտածեմ ու ձեզ կ'ասեմ վերջնականապէս։

Յաջորդ կիրակի օրը Ջեմման տեղեկացրեց Ֆլօրէնդեննեան ճիւղի կոմիտէին, որ ինքը մի այլ անկախ քաղաքական գործ է ձեռնարկում, ու մի քանի ամիս հնար չունի կատարելու իր սովորական պարտաւորութիւնները կուսակցութեան գործերում։

Այդ տեղեկացումը թէեւ քիչ անակնկալ էր, բայց կոմիտէն ընդունեց առանց առարկութիւնների։ Ջեմման յայտնի էր կուսակցութեան շատ տարիներից ի վեր իբրեւ մի կին, որի խոհականութեան վրայ կարելի էր վստահանալ։

Բոլոր անդամներն էլ հասկանում էին, որ եթէ տիկին Բոլլան մի անսպասելի քայլ է անում, անշուշտ ունենալու է իր անհրաժեշտ պատճառները։

Իսկ Մարտինիին նա յայտնեց պարզապէս, որ յանձն է առել օգնելու Բոռին մի կոնդրաբանդի գործում։ Իրաւունք համարեց այդչափը ասելու իր հին բարեկամին, որպէս զի իրենց մէջ ոչ մի թիւրիմացութիւն, ոչ մի գաղտնիքի ճնշող զգացում կամ կասկած չլինի։ Կարծում էր, որ վստահութեան այդ ապացոյցը պարտական էր նրան տալու։

Մարտինին ոչինչ չպատասխանեց, բայց Ջեմման տեսաւ որ իր ասածը խորապէս վշտացրեց նրան, թէեւ չհասկացաւ թէ ինչու։

Նստած էին Ջեմմայի բնակարանի պատշգամում. հեռուն կարմիր կտուրների ետեւից երեւում էր Ֆիեզոլէն։ Երկար լռութիւնից յետոյ Մարտինին վեր կացաւ ու սկսեց երթեւեկելու ձեռքերը գրպանը դրած եւ սուլելով։ Դա նրա յուզուած լինելու նշանն էր։ Ջեմման լուռ նայում էր ժամանակ։

— Ջեզարէ, ձեզ անախորժ է գործում իմ մասնակցութիւնը. — ասաց վերջապէս։ — Ես չէի ցանկանայ ձեզ վշտացնեմ, բայց պարտական վարւելու այնպէս, ինչպէս անհրաժեշտ եմ դատում։

— Բանը դա չէ. — պատասխանեց միւսը մռայլ։ — Ես ոչինչ չգիտեմ, բայց եթէ դուք համաձայնել էք մասնակցելու մի գործի, նշանակում է այդպէս էլ պէտք է։ Միայն ես չեմ վստահանում իրեն Բոռին։

— Կարծեմ, սխալւում էք նրա վերաբերմամբ. ես էլ առաջ ձեզ պէս էի մտածում։ Բայց այժմ նրան աւելի մօտից եմ ճանաչում։ Կատարելութիւնից շատ հեռու է անշուշտ, միայն համեմատ աւելի լաւ է, քան դուք ենթադրում էք։

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՇԱԲԱԹ 6 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932
6 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1950
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՈԳԻՆ

Մեր ժողովուրդի բացասական յատկութիւններու կողքին՝ միշտ կարող ենք գտնել անոր դրական նկարագիրը, շատ յաճախ խանդավառող:

Որքան օգտակար է մտրակումը վատ յատկութիւններուն, նոյնքան եւ աւելի զօրացնող է վերհանումը եւ գնահատութիւնը գեղեցիկ ոգիի մը, որ ամբողջ ժողովուրդ մը կ՚արբեցնէ, կ՚ոգեւորէ եւ յառաջ կը մղէ:

Այսօր, մեր ուշադրութիւնը դարձնենք կարգ մը երեւոյթներուն վրայ, որոնք կազդուրիչ շեշտ մը ունին:

Որպէս զի ընթերցողները մեր խորհրդածութիւններուն մասնակից ըլլան, այս պարագային, կը թելադրենք կարդալ մեր թերթին չորրորդ էջը, ժողովներու եւ դաշտահանդէսներու ցանկը, որ ոչ գիտութիւն եւ ոչ ալ փիլիսոփայութիւն կը պարունակէ իր մէջ: Բայց ցուցահանդէս մըն է մեր կրական կեանքին, աւելի բան բազ. քան շատ մը յօդուածները: Կարդացէք նաեւ այն հակիրճ թղթակցութիւնները, որոնք հազիւ քանի մը տող կը նուիրեն այդ հանդէսներու ոգին վեր հանելու: Սակայն տպաւորները տող ընդ մէջ կ՚երեւին: Այս բոլորէն աւելի, եթէ առիթն ունիք, կամ կ՚ուզէք պահ մը ըմբռնել այս ժողովուրդի ոգին, գացէք այս ամառնային դաշտահանդէսներուն, գոյնզգոյն հանդէսներ, — Դաշնակցութեան Խանասոր, Հայ Կ. Խաչի դաշտահանդէսը, հայրենակցական, գիւղացական կամ մանկապարտէզի դաշտահանդէսներ, — ու դիտեցէք մեր ժողովուրդը, խորհրդածեցէք անոր ամէն մէկ շարժումի մասին, թափանցեցէք անոր ոգիէն ներս, ու դուք պիտի ոգեւորուիք այս ժողովուրդի դիմադրական կորովով:

Այս հանդէսներուն, մեր ժողովուրդն իր հոգեկան ծալքերովը կը բացուի:

Տեղ մը կ՚երգեն՝ «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»․ ուրիշ խումբ մը՝ «Մեր Հայրենիք»ը կը թնդացնէ, անդին քաշուած խումբ մը, ուշադիր ու ոգեւորուած՝ բաժակաճառ մասին կ՚ընէ: Ու մինչեւ երեկոյ, երբեմն հաւաքաբար կը շինեն, երբեմն ալ առանձին խումբերով՝ իրենց առանձին հաճոյքներովն ու յոյզերովը կը տարուին:

Այս երեւոյթին առջեւ, քաշուեցէք ծառի մը տակ, կամ քարի մը վրայ: Դիտեցէք ու մտածեցէք: Դուք պիտի տեսնէք որ այդ բազմութեան մէջ որ կը կէ՛ն իր մէջ հաւաքական ոգի մը, որուն ներքին երակը ազգային ինքնապաշտպանումն է, անկուն պայքար մը, եթէ կ՚ուզէք ըսէք՝ յաւիտենական պայքար մըն է որ այս ժողովուրդը բնազդօրէն կը մղէ ամէն երկինքի տակ, իր ֆիզիքական գոյութեան հետ՝ պահպանել նաեւ իր բարոյական գոյութիւնը:

Դիտեցէ՛ք, ու պիտի համոզուիք, որ այս զանգուածը հաւաքուելով անծանօթ երկինքներուն տակ, պուրակները Հայաստանի կը վերածէ, եւրոպական հաճոյքները՝ հայկական գոյներով կ՚օծէ: Ինքնամոռացութեան եւ հաճոյքին տակ թաքնուած է Հայրենիքի կարօտը, ու աչքերուն խորը մշուշ մը կը դառնայ, որ ընդհանուրի մտահոգութիւնը կը մատնէ, մտահոգութիւն մը որ անձնական չէ, որ առօրեայի հետ կապ չունի, որ մեր ժողովուրդի ապագային հետ կապուած է:

Յուսահատութեան եւ յուսալքման այս օրերուն, երբ շատերն անտարբերութեամբ կը ջնջուին այս ժողովուրդէն, անսահմանական կեանքով մը ապրելու, երբ շատերը շրջապատի հեղեղէն քշուած՝ ետ նայելու ժամանակ իսկ չեն գտներ, զմայլելի է պարզուած տեսարանը մեր ժողովուրդի մէկ մասին, որ կարծես թէ գերագոյն ճիգով մը մրցման ելած է կլանող շրջապատին դէմ, ըսելու, պոռալու թէ՝ ինքն է հայ ժողովուրդի ոգին կրողը, եւ թէ բոլոր հողերուն տակ, իր ուսերուն վրայ պիտի տանի այդ ոգին, աննկուն ու ներշնչող, միշտ վառուած երակներով:

Այս ինքնապաշտպանումը որքան դժուարին, պայքարն այնքան գրաւիչ է: Ու երբ մենք կը դիտենք մեր զանգուածներու հոգեկան պոռթկումները բնութեան ծոցին մէջ, բնութեան պէս մաքուր, ու բնութեան պէս ինքնածին, կը տեսնենք որ կրակը խորունկ թաղուած է, ու այդ հրահրուած կրակը վարակիչ է:

Հոդ, այդ դաշտահանդէսներուն մէջ, ոգեւորուած ու անկեղծ պահերուն, ժողովուրդը մէկ ընտանիք կը կազմէ: Կուսակցականը, չէզոքը, հաճոյքի նաւէն վազողը, ծերն ու պատանին պահ մը շարժական հայ ազգը կը դառնան, կը խոստովանին իրենց հոգւոյն խորքը եւ այն ատեն անոնց դէմքերուն վրայ կ՚երեւի վաղուան Հայը:

Այսօր կարօտներով լեցուն՝ վաղուան ուխտը սրտին մէջ: Ինչո՞ւ այսպէս եղանք: Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վաղը:

Սրտմաշուք ամէն կողմէ: Բայց ներքին կրակէն, մեր ժողովուրդի հնադարեան ոգիէն մղուած՝ պատասխանը կայ անոնց շրթունքներուն վրայ, ու հաստատակամութիւնն անոնց աչքերուն մէջ:

— Պէտք է դիմանալ, պէտք է պայքարիլ: Այո՛, պէտք է ապրիլ, ու ապրեցնել հայ ժողովուրդի ոգին, մէկուն ու բոլորին մէջ: Անհատական կամքը զօդել հաւաքական կամքին հետ: Քալել, քալել մինչեւ վերջին շունչը: Գոյութեան պայքար է ամէն տեղ: Ու մենք պէտք է պայքարինք մեր գոյութեան պահպանման համար:

Այս զմայլելի ոգին է որ կը բարձրանայ դաշտահանդէսներուն մէջ, ուր ցիր ու ցան ժողովուրդը մէկ ընտանիք կազմած՝ հաւաքական մտահոգութիւններով կը տարուի: Ու իր ճիգը կը բերէ միացնելու կազմակերպութիւններուն, որոնք օղակ մը օղակին կը կապեն՝ հայ ժողովուրդի կորովը կեդրոնացնելու համար:

Ապրելու, դիմանալու եւ տեւելու այս ճիգը զօրեղ է մեր ժողովուրդին մէջ: Եթէ կազմակերպութիւններն ու ժողովրդական ղեկավարները գիտնան լաւ բանել այս երակը, մեր ժողովուրդի ոգին չի մեռնիր: Իսկ այդ ոգին ցեղի մը տեւականութեան համար ամէն բան է:

Կ. Ս.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԲՈՂՈՔ ՄԸ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄՈՒՏՔԻՆ ԴԷՄ

Թուրք քաղաքական տարագիրներու կողմէ, Աիմէտ Րէշիտ պէյ նախկին պետական խորհրդական, Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովին նախագահ Պ. Հիմանսի ուղղած է բաց նամակ մը:

Իր այդ նամակին մէջ, Րէշիտ պէյ կը բողոքէ Պ. Հիմանսի դէմ, որ իբր նախագահ ժողովին, Քէմալի կառավարութեան մուտքին առթիւ, դրուատիքներով ողջունած էր թուրք արդի վարչաձեւը: Հատուած մը այդ նամակէն:

— Անկարելի է, Պ. Նախագահ, որ Ժընեւի մէջ չգիտնան թէ Թուրքիա կը ճկի անխիղճ դրանիկներու լուծին տակ, որոնք կեղծ արդիականացման պատրուակով, ուր խարէութիւն, վատասեռում եւ բարբարոսութիւն միայն կայ, կը խեղդեն թուրք ժողովուրդին ամէնէն սիրելի բաղձանքները:

«Կաշկանդուած, համր, հին Թուրքիան, այն որուն մեծ անցեալը ոգեկոչեցիք, եւ որ միայն, ապահով եւ ներդաշնակ յառաջդիմութեան մը ճամբուն մէջ մտնել կ՚ուզէր, — հին Թուրքիան կ՚ապրի եւ ներքնապէս կ՚ընդվզի թշուառութեան ու սուգի մէջ...? Ազգերու Դաշնակցութիւնը որ երկար տարիներ խուլ մնաց ժողովուրդի մը թշուառութիւններուն, ձեռք կ՚երկարէ անոր դահիճներուն...

«... Հաւատարիմ բարեկամները դաշնակից պետութեանց, որոնց 1914էն սկսեալ, աւա՛ղ, ի զուր ազդարարեցինք քէմալականութեան յառաջապահներուն Երիտասարդ Թուրքերու թշնամութիւնը, հանդիսաւոր կերպով կը յայտարարենք հոս թէ Էնկիւրիի ներկայ կառավարութիւնը մոլեռանդօրէն օտարատեաց է: Մեր երկրին մէջ հաստատուած որ եւ է անկեղծ օտարական, չկրնար հերքել մեզ...

«... Դաւաճանելով հարազատ Թուրքերու խոր զգացումներուն, Էնկիւրիի կառավարութիւնը ոչ միայն, կարգ մը ազգերու հանդէպ մասնաւորապէս, իր կնքած դաշնագրերով ի յայտ կը բերէ յարձակողական օտարատեացութիւն մը, այլ ի հեճուկս իր անդամակցութեան հաստատումներուն, ան գերծ չէ գաղտնի յանձնառութիւններէ հանդէպ պետութեան մը, որ ինքզինք օրէնքէ դուրս դրած է, — Խորհրդային Ռուսիան:

«Նոր համաձայնութիւնը, որով Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնը՝ պարտադրաբար խորհրդային ճարտարարուեստին տրուած ապսպրանքներու կարգադրութեան համար՝ անհրաժեշտ վարկերը կը բանայ Թուրքիոյ, կը պահանջէ տնտեսական ենթարկում մը, որ բացայայտօրէն քաղաքական հետեւանքներ ալ ունի: Առեր փաստը, չուսով պիտի ունենայ Ազգերու Դաշնակցութիւնն ալ: Եւ քէմալական պատուիրակներու բոլոր քուէները անխուսափելի կերպով պիտի երթան ուժ տալ այն պետութեանց, որոնց յաւակնութիւններն ու պահանջները կը սպառնան անգամ մը եւս խանգարել աշխարհի խաղաղութիւնը:

«Բարեբախտաբար, հաստատ յոյսն ունինք թէ, բռնապետութեան, ապօրինութեան, նենգամտութեան եւ արիւնի վարչաձեւը, որ զզուելի ծաղրանկարն է իրապէս բարենորոգուած Թուրքիայի մը, շատ չանցած տեղը պիտի տայ ազատական, խաղաղասէր եւ բարեկարգիչ կառավարութեան մը:

«Միայն, Պ. Նախագահ, այս կառավարութիւնը պիտի կրնայ առաջքն առնել յուսախաբութեանց եւ վտանգներուն, որոնց ենթարկեցիք Եւրոպան, Ազգերու Դաշնակցութեան ծոցին մէջ ընդունելով՝ նոյն մնացած քէմալականութեան [illegible]:»

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Շլայխէր-Հիթլէր գաղտնի դաշինք մը

Հեռագրական գործակալութիւն մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Շլայխէրի եւ Հիթլէրի միջեւ կնքուած գաղտնի դաշինքի մը մասին:

Այդ մասին, յաճախ զրոյցներ շրջած են․ սակայն ցարդ որ եւ է ստոյգ տեղեկութիւն կը պակսէր: Գաղտնի դաշինքին մասին մանրամասնութիւններ կուտայ «Սեւ Ճակատ» անուն թերթը որ կը խմբագրուի նախկին հիթլերեան ղեկավարի մը կողմէ՝ Օթթօ Շթրասէր:

Օթթօ Շթրասէր որ այսօր հեռացած է հիթլերեան շարքերէն, եղբայրն է Հիթլերի ամէնէն ականաւոր տեղակալին Կրէկոր Շթրասէրի:

Յունիսի սկիզբը Հիթլեր հետեւեալ յանձնառութիւններու տակ մտած էր հանդէպ զօրավար Շլայխէրի:

1.— Հիթլերեան կուսակցութիւնը պիտի հանդուրժէ Շլայխէրի դահլիճին:

2.— Հիթլեր պիտի հրաժարի գերման կառավարութեան ղեկը ձեռք առնելէ, նոյն իսկ յուլիս 31ի ընտրութիւններէն յետոյ:

3.— Հիթլեր հաւանութիւն կը յայտնէ դահլիճի մը կազմութեան, Շլայխէրի վարչապետութեամբ:

4.— Եթէ Շլայխէր ուզէ, Հիթլեր իր կուսակցութենէն քանի մը հոգի պիտի նշանակէ, մասնակցելու Շլայխէրի դահլիճին:

5.— Հիթլեր յանձն կ՚առնէ այս կերպով կազմուած Շլայխէրի կառավարութեան թոյլ տալ որ իշխանութեան գլուխը մնայ առ նուազն երկու տարի:

Գալով Շլայխէրի յանձնառութիւններուն հանդէպ Հիթլերի, Օթթօ Շթրասէրի թերթը կը հաղորդէ հետեւեալ մանրամասնութիւնները:

1.— Այն պարագային որ յուլիս 31ի ընտրութիւնները վերջանային հիթլերեաններու յաղթանակով, Շլայխէր՝ ներկայ դահլիճին «տկար» անդամները պիտի փոխարինէր «ուժեղ» անդամներով, այսինքն հիթլերեաններով:

2.— Շլայխէր համաձայնած էր որ Հիթլեր դառնայ հանրապետութեան նախագահ:

3.— Շլայխէր յանձն կ՚առնէր իր դահլիճին տալ կուսակցութիւններէ վեր» արտաքին երեւոյթ մը, նոյն իսկ մէջն առնելով կեդրոնի կուսակցութենէն ներկայացուցիչ մը, օրինակ՝ Պրիւնինկը իբր արտաքին նախարար:

4.— Շլայխէր յանձն կ՚առնէր Հիթլերը ազատ ձգել «երկրին» մէջ, ուր խորհրդարանական մեծամասնութեան հարցերը պիտի կրնային ի հարկին լուծուիլ, կառավարութեան ուղղակի միջամտութիւններով, եւ օրինակ, համայնավարները վտարելով տեղական խորհուրդներէն·

5.— Վերջապէս, Շլայխէր յանձն կ՚առնէր վարել քաղաքականութիւն մը, որ ներշնչուած պիտի ըլլար Հիթլերեան սկզբունքներէ, —անողոք պայքար համայնավարութեան դէմ, սպառազինում Գերմանիոյ, եւ հաւանաբար նաեւ, համայնացում դրամատուններու:

Շթրասէրի թերթը այս մանրամասնութիւնները տալով մէկտեղ, կ՚աւելցնէ թէ պէտք չէ եզրակացնել որ Հիթլեր եւ Շլայխէր համաձայն են իրարու: Ամէն մէկը կը յուսայ որ օգտուելով դէպքերէն, առաւելութիւններ ձեռք ձգէ իր հակառակորդ-դաշնակիցին վրայ:

Այսպէս, Շլայխէր կը սպասէ այն պահուն, երբ պիտի կարենայ ազդու կերպով գործել Հիթլերի մարտական կազմակերպութիւններուն դէմ, զանոնք ենթարկելով պատերազմական նախարարութեան բացարձակ հսկողութեան:

Այս տեղեկութիւնները տակաւին չեն հաստատուած: Բայց չեն հերքուած: Ընդհակառակն Հիթլերեաններու ընթացքը կուգայ հաստատել որոշ իրողութիւններ: Մինչ մէկ կողմէ վստահութիւն կը յայտնեն հանդէպ Շլայխէրի, միւս կողմէ կը հարուածեն Ֆոն Փափէն ու ներքին նախարար Ֆոն Կէյլը— գաղտնի դաշինքին երկու «տկար» անդամները:

Հիթլերեան ահաբեկումներուն դէմ

Գրեր էինք թէ Գերման ոստիկանութիւնը ստիպուած ըլլալով մէկտեղ խոստովանիլ թէ վերջին օրերու ահաբեկումներուն զոհերը բոլորն ալ հանրապետականներ են չէր կրցած որ եւ է ոճրագործ մը ձերբակալել եւ հաստատել թէ ան Հիթլերեան մըն է:

Հիմա սակայն, Պերլինի իրաւաշրջանները բոլորն ալ համամիտ են ահաբեկչական այս արարքները վերագրելու Հիթլերեաններուն: Աջակողմեան թերթերն իսկ չեն ուրանար, միայն կը ջանան արարքները վերագրել շարքային Հիթլերեաններու եւ ղեկավարները փրկել պատասխանատուութենէ:

Ֆոն Փափէնի կառավարութիւնն իսկ ստիպուեցաւ նկատի առնել բոլոր կողմերէն տեղացող բողոքները եւ ձգելով անզօր դիտողի իր դերը խորհրդակցիլ կացութեան մասին: Գերման պետութեանց վարչապետները հաւաքոյթ մը ունեցան Պերլինի մէջ, քննելու համար այն միջոցները, որոնք պիտի կրնան առաջքն առնել ահաբեկչական արարքներուն: Կ՚ըսուի թէ որոշուած է արտակարգ դատարաններու յանձնել բոլոր անոնք, որոնց վրայէն արգիլեալ զէնք կը գտնուի: Սակայն, իբր թէ այս միջոցը պիտի գործադրուի այն ատեն, երբ կացութիւնը չարանայ:

Հիթլեր յետաձգել կուտայ պաշարման վիճակի յայտարարութիւնը

Վերջին լուրերու համաձայն գերման կառավարութիւնը մշակեց նոր հրամանագիր մը, որ կը հաստատէ արտակարգ ատեաններ, ահաբեկչական արարքները եւ քաղաքական ոճիրները դատելու համար: Այս արտակարգ դատարանները պիտի կրնան մինչեւ իսկ մահավճիռ արձակել:

Սակայն, կառավարութիւնը որոշեց նաեւ այս հրամանագրին հրատարակումը եւ հետեւաբար գործադրութիւնը յետաձգել 24 ժամ եւս, յուսալով որ վախնալով ծայրայեղ միջոցներու գործադրութենէն, գրգռիչները կը հանդարտին:

**** Հիթլեր իր տեղակալներէն մէկը Մունիխէն ղրկած է Պերլին, հաւաստելու կառավարութեան թէ Հիթլերեան կուսակցութեան կեդրոնը կը պախարակէ ահաբեկչական արարքները:*

Հիթլերի սուրհանդակը երկարօրէն տեսակցած է ներքին եւ պատերազմական նախարարներուն հետ եւ սպառնալիքի ու ճնշումի տակ, յաջողած է ետ առնել տալ պաշարման վիճակի յայտարարութիւնը, մինչ կառավարութիւնը որոշած էր խստօրէն դատական հետապնդման ենթարկել ահաբեկիչները, որոնք այլ եւս կասկած չկայ թէ հիթլերեաններ են:

Պոլիվիոյ եւ Փարակուայի վէճը

Փարակուայի մէջ, կարմիր Խաչը կազի դէմ գործածուելու համար դիմակներ բաշխեց բնակչութեան: Իսկ կառավարութիւնը մեծ քանակութեամբ դիմակներ պատրաստել կուտայ: Կառավարութիւնը կը վախնայ որ պատերազմի յայտարարութեան պարագային, Պոլիվիա ամէնէն առաջ՝ օդային յարձակում գործէ՝ թունաւոր կազ գործածելով:

Ժողովուրդին մէջ, ազգային ուժեղ տրամադրութիւններ արթնցած են: Փուէրթօ Նուօվոյի մէջ, ոստիկանները ստիպուեցան բիրերով յարձակում գործել հարիւրաւորներու վրայ, որոնք կը փորձէին գաղտնօրէն մտնել զօրախումբերու փոխադրութեան յատկացուած նաւերը, յուսալով որ այդ կերպով պիտի յաջողին զինուորագրուիլ:

Կիներ եւ աղջիկներ պաշարած են պատերազմական նախարարութիւնը, պահանջելով որ իրենց սորվեցնեն զէնքի գործածութիւնը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՐՄԱՆԻ ՓՆՏՌՏՈՒՔՆԵՐ

ԱՅՍ ՁԵՒՆ ԱԼ ՓՈՐՁԵՆՔ

Քանի մը տարի առաջ, այս սփիւռքներէն իսկ՝ պէտքը կը շեշտէինք ժամ առաջ ճշդորոշելու գաղթական Հայերու իրական վիճակը:

Վտանգը այդ օրերուն չէր նշմարուեր յստակօրէն: Գործ կար, աշխատանք կար: Սրտերը լեցուն էին անփոյթ լաւատեսութեամբ, ու տքնաջան աշխատանքով կխուռոյց քսակները վաղուան ապահովութիւն կը ներշնչէին անոնց որ, Թափառական եւ անստոյգ կեանքի մը զրկանքներէն յետոյ, կցեր էին գործարանէն պանդոկ երթեւեկի սովորական ճամբայ մը հարթել:

Այդ օրերուն, ոմանք կանխահաս եւ հետեւաբար, նոյն իսկ վտանգաւոր նկատեցին նման հարցեր արծարծել:

Այսօր, երբ վտանգը կրնաք տեսնել իր լայնքովն ու երկայնքովը, նոյն իսկ շօշափել՝ եթէ սիրտ ունիք, չելլենք դատապարտելու զանոնք որ, իրենց պաշտօնին իսկ բերումով, պարտաւոր էին նախատեսել: Նախատեսել ու արժեցնել իրենց գոյութիւնը՝ դիմելով համապատասխան միջոցներու:

Այսօր, երբ ինքնութեան Թուղթերու անկանոնութիւնը վտանգ մը կը ցցէ այս գաղութին մասնաւորաբար երիտասարդ տարրին առջեւ, աւելորդ է ըսելու եղել կարգ մը ճշմարտութիւններ: Ճշմարտութիւնը կուշտ-փորի ու տաք-կանակի ժամանց է: Այսօր, հին ծանօթութիւններ կը խզէ, բարեկամութիւններ կը պաղեցնէ ու բնաւ, հաւատացէ՛ք, դուք որ ամէն վայրկեան խայթուելու վախով, ողջ ու Թունաւոր օձի պէս՝ ձեր գրպանին մէջ կը պտտցնէք վտարման հրամանագիրը, չի նպաստեր որ եւ է ելք գտնելու:

Ու հանգիստ ձգեցէք բոլոր անոնք, որոնցմէ փրկութիւն խնդրելու համար ձեր վերջին լումաները կը զոհէք:

Ձեր արտունջներով ու ապարդիւն խնդրանքներով, մի վրդովէք անոնց հաճոյալի գոյութիւնը, ու ձեր ներկայութեամբ՝ մի սրտնեղէք նոր օրերու մեր աղաները, որոնք, սաոր ալ կրնաք հաւատալ, փափուկ սիրտ ունին ու յուզումներու չեն դիմանար: Կրնան օրինակելի հանդարտութեամբ եւ Հայու համար անսովոր պաղարիւնով լսել թէ հարիւրաւորներ են որ [illegible] մէջ կը գալարին . . . իրարու ցոյց տալով վտարման դեղին Թուղթեր . . . : Թէ գա անմեղ երիտասարդը ութ օր, Փրանսական բանտի հացը կրծելէ յետոյ, մէկ ամիս է, հալածական ոճրագործի պէս, մէկ տունէն միւսը կը փախի կծկուելու. եւ ինչո՞ւ: Ահա՛ զարհուրելի ոճիրը. անցագրին մէջ նշանակուած ծննդեան Թուականը՝ չի համապատասխաներ եղեր իր տարիքին, կամ խեղճը՝ առանց գիտնալու, զոհ է գացեր սխալի մը ճարպկութեան . . . :

Կրնան լսել այսքանը ու նոյն իսկ կարեկցիլ: Բայց աւելին պահանջել՝ անզգուշութիւն է անպատկառութիւն եւ ապերախտութիւն է, հանդէպ մարդոց՝ որոնց սիրտը յանուն ազգին զարնելով զարնելով յոգնած ու այլ եւս կորսնցուցած է իր առաձգականութիւնը:

Եւ յետոյ, աւելորդ յոգնութիւն չէ՞ անձամբ կամ գրաւոր դիմել իրենց, ձեր պարագային մասին տեղեկութիւններ ու մանրամասնութիւններ հաղորդելու: Գիտեն, բարեկա՛մ, գիտեն: Իրենց սորվեցնելիք որ եւ է նորութիւն չունիք:

Ուրեմն, արտունջով, պահանջով կամ խնդրանքով, սպառնալիքով, լացով կամ քաղցրութեամբ, մի նեղէք անոնց սիրտը որ փափուկ է, կրնայ յուզուիլ ու պայթիլ՝ ազգը զրկելով մեծ անձնաւորութենէ մը:

Գոնէ այս կերպով կը խուսափինք յանցանք մըն ալ բարդելէ հայ եւ այն ալ՝ գաղթական հայ ըլլալու ձեր սկզբնական մեղքին վրայ:

Հապա՞ ինչ ընենք:

Այո՛. ի՞նչ ընենք:

Կը վտարեն երկրէն: Լա՛ւ. կ'երթանք. բայց ո՞ւր: Թուրքն անգամ չընդունիր որ երթանք մեր վիզը սապարին տակ դնենք:

Ուրեմն:

Փնտռենք ելք մը ու նորէն խրատ տանք, քանի որ չենք կրնար ուրիշ բան ընել:

Քանի մը տարիներ առաջ, երբ գաղութները զգաստացան եւ սկսան դանդաղութեամբ ու տեսակ մը քինախնդրութեամբ հարուածել հայկական Փարիզը, վրդովում մը ինկաւ աղաներուն մէջ: Ցաւակցութիւններու բերդն էր որ կը փլէր քար առ քար: Արժանապատուութեան լաթէ մարտկոցները կը պատէին՝ ցուցադրելով վարպետօրէն պարտկուած կմախքներ:

Այսօր, յոյսերու եւ յուսախաբութիւններու Փարիզը ինքն է որ ուշացած համերաշխութեամբ մը կը պոռայ իր ապիկարութիւնը. — Ձեռք քաշեցէ՛ք ինծմէ»:

Լսենք սրտաբուխ այս աղաղակը ու ձգենք որ ան, հանդարտ հոգեվարքի մը մէջ գտնէ՝ կնքէ իր մահկանացուն:

Ու մենք մեր, փնտռենք մեր գլխուն ճարը:

Ինքնութեան Թուղթերու անկանոնութիւնը ամէնէն աւելի կը վտանգէ այն քաղաքներու Հայութիւնը, որ առաւելապէս, իր հացը կը ճարէ գործարաններու մէջ:

Տնտեսական տագնապը, տեղացի անգործներուն նա՛խ աշխատանք հայթայթելու եւ օժանդակելու անհրաժեշտութիւնը պատրուակներ են աւելի խստութեամբ հետապնդելու օտարները, մանաւանդ բանուորները:

Ու այդ բոլոր քաղաքներուն մէջ, Հայութիւնը ունի իր ազգային իշխանութիւնը կամ նման բան մը, որ յոյսը կեդրոնէն կտրելէ, վերէն կանչող ձայներուն առջեւ ականջները խցելէ յետոյ, պարտաւոր է նոր ճիգ մը կատարել: Ճիգ մը տեղին վրայ իսկ դարման ճարելու վտանգուածներուն:

Կը բաւէ որ մէկ քանի ձեռնհաս, անշահախնդիր ու սրտցաւ հայրենակիցներ, ըլլան ազգային տեղական իշխանութեան անդամ որ եւ է հանգամանքով, թէ անկից դուրս, գլուխ գլխի տան ու նա՛խ, տեղին վրայ փնտռեն ելքը, տեղական միջոցներով:

Ու ատոր համար ալ, այլ եւս պահուըտուք խաղալու պէտք չկայ: Պէտք է ենթադրենք թէ Ֆրանսա քանի պէտք ունէր աշխատաւորներու, քանի տնտեսական տագնապը զինքը չէր դրած երկիրը օտարականներէն մաքրելու հարցին առջեւ, աչք կը գոցէր անոնց ներկայութեան, ըլլային կանոնաւոր թէ անկանոն ինքնութեան տէր:

Իսկ այսօր, երբ պարագաները փոխուած են, հետապնդումներէ խուսափելու փորձերը եթէ ոչ անօգուտ, գոնէ դժուար են չափազանց:

Մեր օձիքը ձեռք պիտի տանք, ուշ կանուխ, եթէ կանոնաւոր բնակութեան իրաւունք չենք ապահոված:

Ուրեմն, լաւագոյն է բաց խաղալ: Իւրաքանչիւր վայրի մէջ՝ ազգ. իշխանութիւնները, կամ առ այդ յատկապէս կազմուած մարմինները պէտք է նախ ստոյգ վիճակագրութիւնը պատրաստեն բոլոր անոնց, որոնք որ եւ է կերպով ինքնութեան խախուտ Թուղթերու վտանգին ենթարկուած են:

Այս առաջին եւ անհրաժեշտ աշխատանքէն վերջն է որ կարելի կ'ըլլայ, ոստիկանապետին, քաղաքապետին թէ նահանգապետին կամ պետական այլ անձնաւորութեանց կատարուած դիմումներով, ելք մը յուսալ դժբախտներու կացութեան: Ու այդ ելքը՝ նախ տեղին վրայ է: Հարուածը կրնայ ամէնէն առաջ վերցնել կամ թեթեւցնել ան որ տուած է:

Ու այս կերպ, յանուն համայնքի մը անկեղծութեամբ կատարուած դիմումը, գոնէ պէտք է ենթադրենք, ցնոր յուսախաբութիւն, թէ կրնայ չափով մը նպաստաւոր արդիւնք տալ:

Որովհետեւ նախ, պէտք է իւրաքանչիւր վայրի մէջ անյապաղ կատարել, ինչ որ ցարդ անտեսուած է: Ամէնէն առաջ, տեղացի իշխանաւորին պէտք է ծանօթացնել Հայը իր տառապանքներով, զրկանքներով, հալածանքներով, պատրանքներով ու այսօրուան կացութեամբ:

Ու այդ կացութեան դարմանը նախ տեղին վրայ գտնելու համար, պէտք է անոր տուն տուող պատճառները ծանօթացնել ամէնէն առաջ անոր՝ տեղական իշխանաւորին:

Ամէնէն առաջ, անոր տրամադրութիւնները պէտք է պատրաստել անբախտ Հայուն հանդէպ լաւագոյն ըղձացումներով:

Ու եթէ կարգը պիտի գայ կեդրոնին դիմելու, այդ օրը, վստահ եղէք, Փարիզը պատրաստ պիտի գտնէք ձեռք երկարելու դիւրացած գործին:

Մի մեղադրէք. տարիներու սովորութիւն է: Փարիզի մեծաւորներուն ակռան թափած է եւ միայն ուրիշ բերաններու մէջ ծամուած ու կակղած պատառներ կրնան կուլ տալ:

Ու այդ օր, եթէ ճառ կարդալ պէտք ըլլայ, մի՛ վախնաք: Հո՛ս, Փրանսերէն ճառախօսներ ալ ունինք, որոնք պիտի գիտնան կոկորդիլոսի արցունքներ թափել, յորդառատ, անսպառ՝ հայկական բեկորներու դժբախտութեան վրայ, ամոքելու համար պետական իրաւասու անձնաւորութիւնները:

Միայն թէ դուք, իւրաքանչիւրդ ձեր տեղին վրայ, ջանացէք ճամբան բանալ դէպ ի կեդրոն . . . :

×

Ամփոփենք:

Ինքնութեան անկանոն Թուղթերը վտանգի մը համեմատութիւնն առած են: Առ այժմ գոնէ, ամէն յոյս պէտք է կտրել Փարիզէն ու կացութեան դարմանը պատրաստել իւրաքանչիւր վայրի մէջ:

Առ այդ, մղել տեղական ազգ. մարմինները կամ ստեղծել յատուկ մարմին մը, որ զբաղի վիճակագրութեան, աւելի ճիշդը անկանոններու ցուցակի պատրաստութեամբ: Որ այս նախնական անհրաժեշտ աշխատանքէն յետոյ, իրենք իսկ համայնքին կողմէ դիմեն տեղական իշխանութեանց:

Եւ եթէ կան պարագաներ, որոնց կարգադրութիւնը անպատճառ կախումն ունի կեդրոնի կառավարութենէն, այդ իսկ կը դիւրանայ հաւաքական դիմումով:

Իսկ հաւաքական դիմում՝ մի սպասէք Փարիզէն:

Գաւառն է դարձեալ, որ պիտի նայի իր գլխուն ճարը:

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆՑ

Կարդացէ՛ք եւ Տարածեցէ՛ք
«ՅԱՌԱՋ»ը

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Նահանգային տնտեսական խորհրդաժողովը տուած է կարգ մը որոշումներ ու պատրաստած է տեղեկագիր մը, որով կը տրուին կարգ մը պահանջներ, որոնցմէ գլխաւորներն են.

1.— Շերամաբուծարան բանալ, դրամ ուզող գիւղացիներուն նիւթական օժանդակութիւն ընել երկար պայմանաժամով:

2.— Միջոցներ ստեղծել անտառներէն դիւրութեամբ դաշտ բերելու առաջքը:

3.— Մաքսատուրքին Թեթեւացումը: Արտածուած հումի քանակը շատ նուազած է այդ պատճառաւ:

4.— Միջոցներ գտնել՝ Պրուսայի մէջ պատրաստուած մետաքսեղէններուն աւելի նուրբ ու տոկուն դարձնելու:

5.— Պրուսան Պոլսոյ հետ մեծ առեւտուր ունի: Բայց փոխադրութեան տուրքը շատ մեծ է: Եղածը կողոպուտ է, ուղղակի:

6.— Պոլսէն՝ կիրակի եւ ուրբաթ օրերը սուրհանդակին հետ մեկնող շոգենաւեր հաստատել, որոնք երեկոյեան կարենան վերադառնալ:

7.— Կէմլէյիկ եւ Մուտանիա գաւառակները ձիթապտուղով կ'ապրին: Պէտք է բարձրացնել անոնց արտածման քանակը. լեցուն են ամբարները: Եւ ժողովուրդը անոր արտածման կը նայի: Եթէ այսպէս շարունակէ՝ անօթութիւնը անոնց դուռն է: Կը խնդրենք կառավարութենէն Ռուսիա արտածելու միջոցը գտնել:

8.— «Ֆիլօքսէրա» հիւանդութեան պատճառաւ հարիւր հազարաւոր որթատունկեր փճացած են: Ինչո՞ւ դարման խորհող մը չկայ:

9.— Անհրաժեշտ է մինչեւ Գարաքէօյ կամ Պօղեւք երկարել Մուտանիա — Պրուսա գիծը:

Խնդիր է թէ նկատի պիտի առնուի՞ն այս պահանջները, որոնց գործադրութեանը համար կամեցողութիւնը բաւական չէ. կարելիութիւն ալ կ'ուզէ:

Կանոնաւոր պարտքերու տնօրէն նշանակուած եւ Էնկիւրի մեկնող Մէմտուհ պէյին հետ Գարաքէօյ մեկնած ատեննիս, առատ ձիւն մը սկսաւ: Պրուսա — Ինէկէօլ ճամբան Պրուսայի հովիտի ջուրերէն եւ անձրեւներէն աւրուած է: Քէօթէքէն սկսած՝ մինչեւ Ինէկէօլ ճամբան լաւ է: Անկէ անդին ինքնաշարժերը ստիպուած են ջուրը հեղեղ ու լճացումներ ճեղքել: Կարծես Վենետիկի փողոցներուն մէջ ըլլային: Ճամբան Պիլէճիք կուսակալութեան պատկանող մասը բոլորովին անանցանելի է եղած: Երկու տարի առաջ քարեր կոտրեր ու խճուղիներու եզերքները շարեր էին: Ջուրերը եկեր տարեր են ամէն բան, անունի «Եէմպօրասու»ի հէքեաթը յիշեցնելով:

6ին Գարաքէօյ հասանք: Շոգեկառքը ժամը 1ին (գիշերուան) պիտի անցնի: Վրան պանդոկ, տակը սրճարան եղող շէնքերը յիշեցնող տեղ մը մտանք: Այս սրճարանակերպ վայրը դեմոկրատիզմին մարմնացեալ նմոյշն է: Հոս՝ երեսփոխանը, պաշտօնեան, լրագրողը, վաճառականը, նպարավաճառը, ինքնաշարժի վարիչը, բեռնակիրը, կուշտ կուշտի են... Պատին վրայ՝ Պարսկաստան ղրկուելու համար ճամբայ հանուած ու սխալմամբ (?) Թուրքիա եկած Ֆօրտսըն թրաքթէօրներու մէկ աֆիշը կայ: Դուրսը ձիւնը կը շարունակէ: Տարօրինա՛կ բան. կայարանը քարիւղէ լամբը: Վերջապէս շոգեկառքը եկաւ: Բարձրացանք:

«Յետոյ, թղթակիցը, զոյգ սենեակներու վրայ մանրամասն կը պատմէ թէ ինչպէս իրենց ինքնաշարժով ուրիշ տեղ մը գացին, մեծ դժուարութեան ու գայլերու հանդիպեցան ու ժամերով գիւղ մը չգտան, որպէս զի հոն ապաստանին: Կ. Պ.):

7.— ՄՈՒԿԼԱ

Մեր հարաւային կուսակալութիւններուն կարեւորներէն է Մուկլան: Քամիոն մը նետուելով ճամբայ ելանք: Միլասի հովիտը դժոխք մը դարձած էր: Քամիոնը կը սուրար ու բոլորս իրար կը ճզմէինք՝ ճամբուն անկանոնութենէն:

Տեղ մը վար իջանք. ջուր մը կար. նախընթրիք ըրինք: Հոն՝ Շաքիր Զավուշ անուն պաշտօնեայ մը դրեր են որ ջուրը պահպանէ: Մինչդեռ, մարդուն հոգը անգամ չէ: Խեղճը իր առեւտուրէն զատ բանի մը նայած չունի: Ազատ պնակի մը մէջ թթու - լղի մածուն մը, հոտած դդալ մը, բերան չզրուելիք հաց մը բերաւ ու առջիս դրաւ: Եւ, գլուխը միւսներուն դարձնելով. «Ջուրը մի՛ ազատէք, արգիլուած է» ըսաւ . . . Ես ալ — «Շաքիր Զավուշ, շատ մեղմ կը վերաբերուիս, սաստիկ չըլլար» ըսի: Սիրտը նեղուեցաւ, ու՝

— Ես ի՞նչ ընեմ, ըսաւ. սա տեղուկին 80 ոսկի կը վճարեմ. 130 ոսկի ալ ծախսեցի այս տեղը շինելու համար, ուրիշ ի՞նչ կրնամ ընել:

Եւ ուսերը Թօթուելով խրճիթը մտաւ: Ձայնս կտրեցի: Ճամբայ ինկանք:

Անտանելի ճամբորդութենէ մը վերջ Մուկլա հասանք: Կուսակալը գիս պտտցուց: Հանրային պարտէզ մը շիներ են: Հոն տարաւ: Ծանօթացուց «Խալք» թերթի խմբագրին հետ: Հոս օրաթերթ մը լոյս կը տեսնէ: Խմբագիրը եւ վարիչը մէկ հոգի է: Մարդը խմբագրական կը գրէ, լուր կը խմբագրէ, սրբագրութիւն կը կատարէ, առաքումները կ'ընէ եւ հաշիւները կը տեսնէ . . .

Քաղաքին մուտքն ու ընդհանուր տեսքը հաճոյք պատճառեցին ինծի: Կուսակալը ուզեց նշանատուքի մը տանիլ, մերժեցի: Մաքուր փողոցները, ծեփուած ու ճերմակ պատերը, տուներուն ճերմակ ծխնելոյզները մարդուն քէյֆը կը բերեն:

Ամենալաւ մասը Թաղապետութեան, կուսակալութեան եւ հիւանդանոցի շուրջի մասերն են:

Երեք տարիէ ի վեր հոս կուսակալութիւն ընող Ճէմալ պէյ երեք գլխաւոր նպատակ կը հետապնդէ: Դպրոցները, խճուղիները եւ կամուրջները: Յետոյ՝ սինէմա մը, քլիւպ մը, մեծ աշխատանոց մը եւ կառաժ: Դրա՞մ...

Մուկլայէն Միլաս եւ Միլասէն ալ Քիւլլիւկ երկարող խճուղին շատ ողբալի վիճակի մը մէջ է:

Մուկլա — Այտըն ճամբուն կէսը լաւ է. անկէ անդին պիտի շինեն: Նոր շինուած են՝ Մուկլա Պոտրում, Մուկլա Կէօքչպազ, Մուկլա Մէրմէրիս եւ ուրիշ ճամբաներ, 5—6 կամուրջներ ու ծախսուած են հարիւր հազարաւոր ոսկիներ: Բայց, դեռ կան շատ մը ճամբաներ, որոնք չեն շինուած: Պոտրումին առատ եղած ատենը երբ չշինուեցան, անկէ յետոյ նորէն Սուլթան Սէլիմի շրջաններուն յատուկ վիճակին մէջ պիտի մնան:

8.— ՄԻԼԱՍ

(Ագշամէն)

Պատմական եղող այս քաղաքը փոքր բլուրի մը վրայ է: Շուկան բլուրին մէկ կողմն վրայ է եւ ամփիթատրոն[ի] երեւոյթը ունի: Բլուրին միւս կող[մը] փողոցներն ու տուներն են: Ջու[ր] շատ լաւ է: Մէկ մասը բաց ըլլալ[ով] միշտ աղտոտ է, սակայն: Այս ջուր[ն] է որ կը...հսկէր, Մուկլայի ճամբ[ուն] վրայ Շաքիր Զավուշը: Ալ կրնաք [ե]րեւակայել թէ ի՛նչ առողջութիւն [...] պարգեւենք մեր ժողովուրդին... Մեր նախընթրած տեղէն վար շատ [...] դնչուներ մօրմէ մերկ կը մտնեն [...] ու կը լուացուին: Աչքովս տեսայ [...] երբ Միլաս հասայ, «այս ջուրը [...] խմեր ես» ըսի: Բայց «վազող [...] աղտոտութիւն չի բռներ» ըսին [...] մողեցին ու ես ալ խմեցի...

Միլասը ջերմի բոյն է: Փողոց[նե]րուն մէջ ու պատերուն տակ [...] տագնապողներ լեցուն են: Թէեւ [մի]ջոցներ ձեռք կ'առնեն, բայց խեղճ ու կրակ միջոցներ են, ա[...] տարածուած է հիւանդութիւնը:

Թաղապետութեան գլուխն է [...] րէժիմի վալի մը: Բայց գործն[ական] մարդ է: Հասոյթը շատցուցեր է: [...] ուր Թաղապետարան մը, հիւր[երու] համար սենեակ, բարք մը, հիւ[...] (պեթօնէ) խանութ, ելեքտրական[ու]թիւն եւն. գլուխ հաներ է: Հի[...] նպատակ ունի դպրոց մը, ընթե[րցա]րան մը, երկու հրդեհի աւազան, [...]բիւղի մթերանոց եւն. շինել: [...] նաեւ ինքնաշարժ հրշէջ մը: Բա[...] Հասոյթները քիչցած են: Միլասը [ծ]խախոտի շրջան մըն է: Զանազան [...]դերէ 10,000 բանուորներ կուգան ամէն տարի: Տարեկան 2,000,000 [...] ծխախոտ կ'արտադրէ: Մնաց[եալ] վարչութիւնը, սակայն, շատ վ[...] ձգոց վիճակի մը մէջ է:

Պոտրում գաւառակէն եւ Սօքէ[...] ւառակի մէջ միասին հոս մաքս[...] գութիւն կ'ընեն ու սիկառի Թուղ[թ] բերեն: Մեր ծովեզրերը մաքսան[...] ներ կան: Երբ դէտերը հոն չեն ըլ[...] դիմացի կղզիներուն նշան կ'ըն[...] անմիջապէս փախստական ապր[անք] կուգայ... Կը բեռցնեն կենդա[...] րուն վրայ, ու, զինուած, կը [...] քաղաքէ քաղաք...

Միլաս միլիոնաւոր վայրի ձիթ[ապ]տուղի ծառեր ունի: Ասոնցմով [...] ուիլ եւ պատուաստելով օգտա[...] լու համար գաւառակը չունի բա[...] նաչափ բնակչութիւն:

Միլաս, հնադարեան այս քաղ[աքը] [illegible] 200,000 բնակիչ [...] դեր: Շէնքերը ամբողջովին ճա[...] րակերտ, համաձայն կատարուա[ծ] ղումներուն: Միլաս կը գտնուի [...] մը ներքեւ, ուր առատ հանք կայ[...] մարի: Ջերմը շատ զօրաւոր ըլլա[...] բնակչութիւնը նուազած է: [...] շուրջ եղող Մալաւէն դեռակը [...] քին գլխուն փորձանք եղած է: [...] կողմ լճակներ կը գոյանան եւ [...] րը կը հոտին: Ճախճախուտ [...] կողմը:

Հակառակ այս աննպաստ պայ[...] ներուն եւ ամէն տարի շրջակա[...] 10,000 բանուոր գալուն, համե[...] սանդանոց մը իսկ չունի:

Միլասը շատ մը հնութիւններ ունի: Պատմական դուռ մը, բ[...] եւայլն:

(4) Քաղեց՝ Կ. [...]

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ[ն] թղթակիցներէ իրենց գրութ[իւնները] գրել թուղթին մէկ երեսին վ[րայ] մելանով:

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ [...] շարքով կը շարուի ՅԱՌԱՋը:

ԲԺԻՇԿԻՆ ԹԵՐԹՈՆԸ — 6 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

ԽԼԻՐԴԻՆ ԴԷՄ

(«ԽԼԻՐԴԻ ՇԱԲԱԹ»ԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Խլիրդին գոյութեան իր սկզբնաւորութեան շրջանին երեւան հանելու խնդիրը կենսական նշանակութիւն ունի դարմանումի արդիւնաւորութեան տեսակէտէն:

«ԽԼԻՐԴԸ ԿԱՆԽԱՀԱՍՕՐԷՆ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆԵԼՈՒ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ» ահա թէ ինչ կը գրէ ՓՐՈՖ. ԼԱՄՊՐԷ, Հիւսիսային Գաւառներու Հակախլիրդային Կեդրոնի Տնօրէնը:

Ուրախութեամբ կ'օգտուիմ «Խլիրդի Շաբաթ»էն, կրկնելու համար արդէն ծանօթ և հարիւր անգամ ըսուած բաներ:

Մարդիկ այնպէս են որ այս կրկնութիւնները անհրաժեշտ են: Որովհետեւ թէեւ դիւրաւ կը տպաւորուին, բայց շուտով կը մոռնան: Արդ, խլիրդին վերաբերմամբ, ժառնալ որ անոր ենթակայ ենք, կը նշանակէ լքել հսկողութիւնը, որ մեր լաւագոյն զէնքն է անոր դէմ, քանի որ անոր շնորհիւ կրնանք պատեհ ժամանակին խլիրդին հետքը երեւան հանել:

Ո՞վ չի գիտեր ներկայիս որ խլիրդը անյոյս, անպատճառ մահացու հիւանդութիւն մը չէ, թէ իր սկզբնաւորութեան շրջանին խոցելի, բուժելի է, եւ թէ կրնանք զայն արմատապէս բուժել որքան ատեն որ տեղական հիւանդութիւն մըն է եւ տարածուած չէ:

Եթէ տակաւին այնքան զոհեր կը խլէ, պատճառը այն է որ պայմանները, որոնք ազդեցիկ են, միշտ ուշ կը կիրարկուին, երբ հիւանդութիւնը տարածած է իր արմատները: Այս ուշացումին գլխաւոր պատասխանատուն հիւանդը ինքն է: Որովհետեւ բժշկական հարցաքննութիւններու ընթացքին կը հաստատենք որ հիւանդները հիւանդութեան կասկածելի նշաններու երեւումէն շատ յետոյ կը դիմեն բժշկական քննութեան:

Ինչո՞ւ այս ուշացումը: Դարձեալ մեր խեղճ բնութիւնն է պատասխանատուն: Պատճառները մարդկային են, ինչպէս ամօթխածութիւնը: Վախը, դրամի պակասը, անհոգութիւնը եւ մանաւանդ տգիտութիւնը:

Ուրիշ պատճառներ ալ կան: Այսպէս՝ տգէտ շրջապատի մը վնասակար խորհուրդները, շարլաթանի մը անդէպ դարմանումները, բժիշկի մը կողմէ կատարուած անկատար քննութիւնը, եւ վերջապէս կանխարգելիչ կարծուած դեղի մը գործածութեան տուած կեղծ ապահովութիւնը: «Ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ խլիրդ ունենամ, կ'ըսէր ինծի կին մը, որուն քով ստինքի խլիրդ մը գտած էի, քանի որ երկու տարիէ ի վեր մագնիզիոմ (chlorure de magnésium) կ'առնեմ»:

Այս բոլոր պատճառները՝ էապէս տգիտութեան հետեւանք են:

Այսու հանդերձ, անոնց յանցաւորութիւնը մասամբ կը մեղմանայ անով որ խլիրդը երկար ատեն ցաւ չի պատճառեր, իսկ մարդ արարածը իրապէս կը մտահոգուի այն ատեն երբ կը տանջուի:

Բոլոր հիւանդներն ալ նոյն առարկութեամբ կ'արդարացնեն իրենք զիրենք. «Ցաւ չէի զգար, Տոքթօր, հետեւաբար սպասեցի»: Խեղճերը չեն գիտեր որ երբ ցաւը կը սկսի, խլիրդը արդէն հասած է ջիղերուն, զորս կը ճնշէ ու կը կրծէ, եւ թէ բուժումի հաւանականութիւնը չափազանց նուազած է:

Ժողովուրդը ուրիշ չքմեղանք մը ունի: Ան ընդհանրապէս ծանօթ չէ մեր մարմինը վարող բնախօսական օրէնքներուն, հետեւաբար բաւականաչափ կարեւորութիւն չի տար այն անբնականոն փոքրիկ նշաններուն, որոնք խլիրդի մը սկզբնաւորութիւնը կը յայտնեն:

Այս ուղղութեամբ է որ պէտք է դաստիարակել ժողովուրդը: Դարձեալ պէտք է հետեւիլ այն իմաստուններուն որոնք տարին մէկ երկու անգամ բժշկական ամբողջական քննութեան կ'ենթարկուին:

Միւս կողմէ ձեր մտքին մէջ պէտք է լաւ տպաւորուին հետեւեալ պատուիրանները.

— Խլիրդը ամօթալի հիւանդութիւն մը չէ,

— Խլիրդը վարակիչ հիւանդութիւն մը չէ,

— Խլիրդը արմատապէս կը բուժուի եթէ ժամանակին երեւան հանուի եւ դարմանուի:

ՈՒՐԵՄՆ

— Եթէ ստամոքսի անհանգստութիւն ունիք կամ եթէ առանց պ[ատ]ճառի կը նիհարնաք,

— Եթէ ձեր դէմքին, շրթունքներուն, լեզուին վրայ պզտիկ ու[...] կամ վէրք մը երեւան գայ եւ [...] շաբաթէն աւելի տեւէ,

— Եթէ արիւն կամ մաղաս ([...]լամ) կորսնցնէք ձեր նստատեղ[էն],

— Եթէ ձեր «շրջանէն» դուրս արիւն կորսնցնէք (կիներուն համար)

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է

Անմիջական եւ ամբողջական բժշ[կա]կան քննութիւն մը ընել տալ:

Գիտութիւնը կատարելագործ[ած] է դարմանումի միջոցները:

Եթէ ժամանակին դիմէք բժշ[կա]կան քննութեան եւ խլիրդը իր [սկզբ]նաւորութեան երեւան հ[անուի], դարմանումի արդի միջոցները համեմատութեամբ արմատա[պէս] կ'անհետացնեն զայն:

Ամփոփեց՝ ՏՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐ[...]

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

ՀԱՅ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

— :-: —

Ռումանահայ Թեմ. Խորհուրդը վաւերացուցած է Կրթական Խորհուրդի պատրաստած ռումանահայ դպրոցներու կազմական կանոնագրութիւնը եւ յղած համապատասխան Թաղականութեանց առ ի գործադրութիւն։

Ուշագրաւ են կրթական պաշտօնեաներու անուանման մասին կանոնագրութեամբ նախատեսուած տրամադրութիւնները։ Այսպէս տնօրէններու անուանումը ու փոփոխութիւնը տեղի կ'ունենայ հոգաբարձութեանց որոշմամբ եւ կրթական խորհուրդի վաւերացմամբ։

Տնօրէնը պաշտօնի կոչուելու համար պէտք է նախ արտօնուած ըլլայ Կրթական Խորհուրդէն Թեմին մէջ իբր ուսուցիչ պաշտօնավարողը, լրացուցած ըլլայ 50 տարին եւ առնուազն 5 տարի իբր ուսուցիչ պաշտօնավարած ըլլայ ազգ. վարժարաններու մէջ։

Ուսուցիչները կ'անուանուին հոգաբարձութեանց կողմէ՝ կրթ. խորհուրդին կողմէ Թեմին դպրոցներուն մէջ պաշտօնավարելու արտօնուած թեկնածուներու մէջէն։

Ուսուցչի մը պաշտօնին վերջ կրնայ տրուիլ։

Ա. երբ դպրոցը կամ դասարան մը կը փակուի պիւտճէի կամ աշակերտի չգոյութեան հետեւանքով.

Բ. երբ պետութիւնը կ'արգիլէ ուսուցչի մը պաշտօնավարութիւնը.

Գ. երբ կրթական խորհուրդը ետ կ'առնէ ուսուցչի մը արտօնութիւնը վատահամբաւ արարքի մը պարագային, ծերութեան հետեւանքով, արգելիչ անբուժելի հիւանդութեան մը պարագային, հակակարգապահական ծանր դէպքի մը հետեւանքով.

Դ. երբ հոգաբարձութիւն մը այս կամ այն տարրական բացառիկ զարկ տալու համար ստիպուած կ'ըլլայ, կրթական խորհուրդին հաւանութեամբ, կարողագոյն ուժ մը հրաւիրել։

Ուսուցիչներու փոխադրութիւնը Թեմին մէկ վարժարանէն միւսը կրնայ կատարուիլ միայն իրենց համաձայնութեամբ եւ հոգաբարձութեան հաւանութեամբ։ Առանց Հոգաբարձութեան հաւանութեան վարժարանէ մը այլուր փոխադրուող ուսուցիչը կ'արգիլուի Թեմին մէջ պաշտօնավարելու։

Տարուան ընթացքին ուսուցիչ մը չի կրնար հրաժարիլ առանց հարկեցուցիչ պատճառի։

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Պուքրէշի Արազը կը գրէ.—Կիրակի, 10 յուլիս, տեղի ունեցաւ Սիպուի բանակումին պաշտօնական բացումը։ Այս առթիւ կատարուած տողանցքին մասնակցեցան նաեւ մեր սկաուտները, որոնք մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ դարձան, մանաւանդ օտար խմբապետներու կողմէ։

Հայ սկաուտները մեծ վրանի մը տակ ցուցահանդէս մը կազմակերպած են։ Այդ տեղ կը ցուցադրուին մեր տղայոց ձեռական աշխատանքները։ Նոյն վրանին տակ կայ նաեւ փոքր գրադարան մը ուրտեղ կը գտնուին Հայերու մասին եւ կամ հայկական արուեստի մասին գրուած գիրքերը եւ յետոյ հայ գրագէտներու թարգմանութիւնները։ Սոյն գրադարանէն կ'օգտուին բանակումին մասնակցողները սկաուտները։

Մեր տղաքը կը պատրաստուին տեղի ունենալիք մրցումներուն մասնակցելու համար։

Անոնք շատ ուրախ եւ հանգիստ են, բանակավայրին գեղեցկութիւնը, օգինայապաստաւոր վիճակը կարելի չէ նկարագրել։

Վերջին պահուն կ'իմանանք որ Թագաւորն ալ Միհայ իշխանին հետ պիտի այցելեն բանակավայրը եւ հոն պիտի մնան մէկ գիշեր։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՀԱՅԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԳԱՂԹԵՆ

Հապէրի Սօֆիայի Թղթակցին համաձայն, Պուլկարիոյ Հայերուն մէջ ալ վերջերս գաղթելու փափաք մը արթնցած է։ Այս գործով զբաղող մասնաւոր մարմինը դիմում կատարած է Խ. Ռուսիոյ, գաղթականներուն դէպի խորհրդային երկիրները փոխադրութիւնը ապահովելու համար։ Արդէն իսկ Սովիէթ Ռուսիոյ հաւանութիւնը առնուած ըլլալով 400 ընտանիքներ արձանագրուած են։ Անոնք պուլկարական մասնաւոր շոգենաւերով Պուրկազ նաւահանգիստէն ճամբայ ելլելով՝ Հարաւ Ռուսիոյ ծովեզերեայ քաղաքները պիտի հասնին։

ԻՐԱՔ

ՆՈՐ ԱԶԱՏԱԳՐԵԱԼՆԵՐ

Մուսուլէն կը գրեն.— Եգիպտոսի Հ. Կարմիր Խաչի ցոյց տուած աջակցութեան շնորհիւ, կարելի եղաւ գերութենէ ազատել մեր դժբախտ ազգակիցներէն երկու հոգի եւս, գրկուքն ալ կիւրտինցիներ (եւ եղբայր իրարու)։ Թէեւ հայերէն բնաւ չեն գիտեր (քրտախօս են երկուքն ալ) անխախտ պահած են իրենց հայ զգացումը։ Երկուքն ալ զետեղուած են Նորականոյց հայ գիւղին մէջ։

ԵՒՐՈՊԱ

«ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ»

Ծանօթ լեհ արուեստագիտուհի Տոքթ. Պրոնիսլաւա Վոյցիկ Քէօփրիլեան (ամուսինը հայ) գեղեցիկ ու արժէքաւոր գրքոյկ մը հրատարակած է, լեհ լեզուով, նուիրուած հայ երաժշտութեան եւ երաժիշտներուն։ Ուսումնասիրութիւնը կ'ընդգրկէ հայ եկեղեցական եւ աշխարհիկ երգեր։ Առաւելագոյն տեղը կը բռնէ Կոմիտասը։ Գրքոյկը նախապէս լոյս տեսած է լեհական երաժշտական պարբերականին՝ «Քուարթալնիքա Մուզիցնեքոյ»ի մէջ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՕՐԱԿԱՐԳԸ

Ազգային-եկեղեցական համագումարի իրաւասութեան ենթակայ են հետեւեալ հիմնական խնդիրները։

Ա.— Ընտրութիւն Ամենայն Հայոց Ծայրագոյն Պատրիարք Կաթողիկոսի։

Բ.— Ընտրութիւն Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամներուն։

Գ.— Հաստատութեան ազգային-եկեղեցական Սահմանադրութեան։

Դ.— Քննութիւն եւ վճռահատութիւն եկեղեցական բարենորոգչական հարցերու։

Ե.— Կարգաւորում եկեղեցական տնտեսական վիճակի։

Զ.— Վճռահատութիւն եկեղեցւոյ վերաբերեալ բոլոր հարցերու։

Ազգային-եկեղեցական համագումարը ինքն է որոշում իր զբաղմունքների օրակարգը եւ գործունէութեան ներքին հրահանգը։

× Ազգ. եկեղեցական համագումարին կը նախագահէ Սիսի կաթողիկոսը, կամ Երուսաղէմի պատրիարքը։ Անոնց բացակայութեան պարագային կը նախագահէ կաթողիկոսական տեղապահը։

ՅԱՌԱՋԴԻՄԱՍԻՐԱՑ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԸ ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆ

■■■

Կիրակի տեղի կ'ունենայ փարիզի Հարաւային Շրջանի Յառաջդիմասիրաց Միութեան դաշտահանդէսը, ի նպաստ իր մանկապարտէզին։

Հանդէսէն առաջ, կ'արժէ քանի մը տեղեկութիւններ տալ այս փեթակին մասին։

Մանկապարտէզը, նոր բացուած ատեն (24 Մարտ 1930), ունէր 17 աշակերտ։ Հիմա ունի 57 աշակերտ (որոնց 25ը մանչ եւ 32ը աղջիկ)։ Այս փոքրիկներուն կ'աւանդուին հետեւեալ դասերը, — հայերէն, պատմութիւն, քերականութիւն, մարմնամարզ եւ երգ։ Դասերը տեղի կ'ունենան ամէն Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն 6, երբ աշակերտները կ'արձակուին ֆրանսական դպրոցէն։ Ուսուցչուհին, Օր. Ս. Սրապեան ժիր աշխատող մըն է եւ գուրգուրանքով հայութեան շունչ կուտայ փեթակին։

Խաղաղ այս արուարձանին մէջ, գնահատելի է տեսնել հայ գաղութը որ ամփոփուած իր փեթակին վրայ, ամէն ճիգ կը թափէ պահպանելու համար անոր գոյութիւնը։ Մանուկներու այս փեթակը կարծես սեփականութիւնն է իւրաքանչիւր տարագիր հայ տան, որ իր օջախն է հաստատեր այստեղ, եւ բոլորին շրթունքին մէջ գուրգուրանքի բառ մը կայ՝ երբ խօսքը մանկապարտէզին մասին է։ Կը պարծին եւ կ'ուրախանան իրենց փեթակով, որ Պանեէօյի հայ մայնական հարստութիւնն է, իրենցը, ամէնունը։ Հպարտ են, որ մանկապարտէզ մը ունին, եւ կ'աշխատին որ մնայ. պո՛յ քաշէ ան, Հայու շունչ տալու համար երախաներուն, Հայու միւռոն քսելու համար թոթով մանուկներու շրթներուն։

Եւ ի՜նչ գեղեցիկ է տեսնել, համեստ ու ցածլիկ տուներու բոլորպարին մէջ, տան մը թեւին տակ ամփոփուած փոքրիկ սրահը, ուր 57 երկսեռ մանուկներ ուխտաւորի պէս կ'երթան մտնել Հայութեան աւազանը։

Կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ անոնց հանդէսը։ Գիտեմ որ հոն պիտի ըլլայ փարիզի հարաւային շրջանի ամբողջ հայ գաղութը, բայց կը յուսամ հոն տեսնել նաեւ փարիզի հայութիւնը, համեստ բայց հայաշունչ դասակարգը, քաջալերելու համար մանուկները եւ Հայ փեթակը։

Հրանտ Սրապեան

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ 13ՐԴ ՇՐՋ. ԺՈՂՈՎԸ

— :-: —

Յուլիսի կէսերուն գումարուած է Հ. Յ. Դ. Ռումանիոյ 13րդ Շրջ. Ժողովը, որ օրակարգի բոլոր հարցերը լուծելէ վերջ, հրատարակած է կոչ մը, ուղղուած Ռումանահայ գաղութին։

Այդ կոչին մէջ Շրջ. Ժողովի Դիւանը ի մէջ այլոց հետեւեալը կ'ըսէ.

— «... Թեմը որ ստեղծուեցաւ մեր գաղութին մէջ՝ լաւագոյն ազդակն է վաղուան սերունդը հոգածութեան տակ առնելու։ Պէտք է ամրապնդել զայն բոլոր նեղ մտածումները, մասնակի շահերը եւ անձնական կիրքը նետած։ Ով կը փորձէ կազմալուծել զայն, կամ ջլատել անոր սկզբնական քայլերը, ոճիր կը գործէ։

Հայապահպանման նուիրական աշխատանքը կոչուած է անպատուղ մնալ ընդմիշտ, եթէ կլոր սեղանի շուրջը նստելու չգան բոլոր արտցաւ տարրերը։

Դաշնակցութիւնը ոչ աթոռի կը բաղձայ, ոչ ալ մխրճուիլ կ'ուզէ ազգային գործերու մէջ։ Ոչ Թաղականի կոչումը կը շահագրգռեն զինքը, ոչ ալ այս կամ այն վարժապետին պարագան։

Ան, ընդհակառակն, յօժար է ընդառաջ երթալ ամէն փորձի, որ կ'ըլլայ ապահովելու համար համերաշխ աշխատանքը մեր գաղութին մէջ։ Գործակցութիւնը բոլոր այն տարրերուն որոնց համար նոյնքան թանկագին է մեր վաղուան սերունդը։

Միացեալ ճակա՛տ այլասերման դէմ, — ա՛յս պէտք է ըլլայ մեր մտահոգութիւնը։

Ու միացեալ ճակա՛տ նաեւ խառնակիչ ու պառակտիչ հոսանքներուն դէմ, որոնք մեր ծոցին մէջ սպրդած ամէն բան կ'ընեն որպէս զի մեր գաղութը չգտնէ իր խաղաղութիւնը։ Անո՛նք են որ կը վիժեցնեն գործակցութեան ամէն փորձ, ու հետեւաբար ամէն շինարար աշխատանք։ Պէտք է բուռն ըլլայ մեր պայքարը անոնց դէմ ինչ տիտղոսի տակ ալ ծածկուին անոնք, միամիտները խաբելու համար ինչ կերպարանք ալ առնեն, այսօր ծուարած «Հօկ»ի վերտառութեան տակ, վաղը գուցէ ուրիշ դիմակով մը»։

×

ՄԱՀ ԸՆԿ. ԳԷՈՐԳ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

(կենսագրական գիծեր)

Ընկեր Գէորգ Թորոսեան ծնած է 1892ին, Պարտիզակի մէջ։ Ռուսճուք հաստատուած 1895ին, երբ հազիւ երեք տարեկան էր։ Յաճախած եւ աւարտած է Ռուսճուքի ազգային Մեսրոպեան վարժարանը։ Անկէ յետոյ, հինգ տարի հետեւած է գերմանական փանսիոնին։

Պատանութեան օրէն անդամագրուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ աչքի ինկած իբրեւ աշխոյժ, խելացի եւ մանաւանդ զոհաբերող ընկեր։ Քանի մը տարի շարունակաբար անդամ ընտրուած է տեղականկոմիտէին։ Վարած է կուսակցական կարեւոր աշխատանքներ։

Մասնակցած է, իբրեւ պատգամաւոր մէկէ աւելի Շրջ. Ժողովներու։ 1919ի Պուլկարահայ Համագումարին Ռուսճուգի պատգամաւոր էր։ Աշխատակցած է Պուլկարիոյ դաշնակցական թերթերուն, երբեմն նաեւ պուլկար մամուլին։

Կարեւոր եղած է Գէորգի դերը Ռուսճուգի հայ հանրային կեանքին մէջ։ Անխտիր սիրուած էր բոլորէն։ Իր խօսքը միշտ ալ մեծ կշիռ ունեցած է դաշնակցական ընկերներու համար։ Իր մահով մեծ բաց մը կը թողու Ռուսճուքի դաշնակցական եւ հայ հանրային կեանքին մէջ։

Ողբացեալ ընկերը կը թողու այրի մը եւ երեք աղջիկ անչափահաս զաւակներ։

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱԶԳԵՐՈՒ ԼԻԿԱՅԻՆ ՄԷՋ

«Հայրենիք» վերի խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (Յուլիս 22).

— «Ասկէ մէկ երկու տարի առաջ, ինչպէս յայտնի է, Թուրքիա Խորհուրդի անդամ ընտրուիլը իբր պայման կը դնէր իր Ազգերու Լիկային մէջ մտնելուն։ Ու թէեւ վերջերս կը կարծուէր, թէ Էնկիւրի հրաժարած է այժմ այդ պահանջէն, եւ պատրաստ է գոհանալու Ազգերու Լիկայի պարզ անդամակցութեամբ, սակայն կը թուի թէ քէմալական կառավարութիւնը տակաւին կը ձգտի Թուրքիոյ համար ապահովել աթոռ մը Ազգերու Լիկայի Խորհուրդին մէջ։ Կ'երեւի թէ անպաշտօն կերպով այդ մասին Էնկիւրի որոշ խոստումներ ստացած է։

Ուշագրաւ ուրիշ պարագայ մը — Թուրքիոյ պաշտօնական ներկայացուցիչ Ճէմալ Հիւսնի պէյ իր առաջին իսկ ճառին մէջ նշանակալից թելադրութիւն մը ըրած է Ազգերու Լիկայի արտակարգ ընդհ. ժողովին։ Այն է, որ Ազգերու Լիկան, պէտք է հրաւիրէ Խորհրդային Միութիւնը աւելի գործօն կերպով մասնակցելու իր բոլոր կարեւոր աշխատանքներուն։

Այս առթիւ աւելորդ չէ ըսել, թէ խորհրդային մամուլը ատենէ մը ի վեր սկսած է շատ աւելի բարեացակամ հետաքրքրութիւն ցոյց տալ Ազգերու Լիկայի հանդէպ։ Օրինակ՝ նշանաւոր բոլշեւիկ հրապարակագիր Ռադեկ եւ ուրիշներ վերջերս նոյն իսկ կը պաշտպանեն այն տեսակէտը, թէ ժամանակը եկած է, Խորհր. Միութիւնը մտնի Ազգերու Լիկայի մէջ։

Այս եւ ուրիշ կարգ մը նշաններ խորհիլ կուտան, որ հեռու չէ թերեւս այն օրը, երբ Խորհրդ. Միութիւնն ալ իրապէս կը դառնայ Ազգերու Լիկայի անդամ, ինչպէս որ քանի մը օր առաջ դարձաւ իր դաշնակից Թուրքիան։

Որոշ է, թէ ոչ միայն ֆինանսական, այլ եւ քաղաքական հաշիւներ կը մղեն Մոսկուան լրջօրէն մտածելու այժմ Ազգերու Լիկային միանալու մասին։ Այդ քաղաքական հաշիւներուն մէջ կը մտնէ անկասկած Խորհրդ. Միութեան ապահովութեան խնդիրը ինչպէս Հեռաւոր Արեւելքի, այնպէս ալ Եւրոպայի մէջ։

Երեւոյթներէն դատելով՝ մինչեւ Խորհրդային Միութեան մտնելը Ազգերու Լիկայի մէջ, Թուրքիա պիտի խօսի Ժընեւի մէջ ոչ միայն իր, այլ եւ իր Մոսկուայի բարեկամին կողմէ։

Ինչ որ ոչ նուազ յատկանշական եւ ուշագրաւ է, Ազգերու Լիկան կազմող 55 պետութեանց մէջ չգտնուեցաւ սեւէ մէկը, որ խիղճ կամ արիութիւն ունենար եւ կամ պէտք տեսնէր բողոքի ձայն բարձրացնելու Թուրքիոյ մուտքին դէմ եւ ցասումով յայտարարելու, թէ որքան ատեն որ Թուրքիա Ազգերու Լիկայի հասկցած ձեւով արդարութիւն չէ ըրած հայ ժողովուրդին, անիկա անարժան է մտնելու Ազգերու Լիկայի մէջ։

Եթէ հայութիւնը քաղաքական նոր դասերու պէտք ունէր տակաւին այնքան դառն ու ցնցող դասերէ յետոյ, ասիկա ահա շառաչալից նոր դաս մըն է, որ կուգայ անգամ մը եւս հասկցնելու մեզի, թէ՝ եթէ պետութիւն մը սեփական շահ չունի մեր դատը հետապնդելու, երբեք պիտի չուզէ օգնել մեզի՝ մեր դատը լուծելու համար։ Այս դասը անգամ մը եւս կը սորվեցնէ մեզի, թէ գէթ այսուհետեւ մեր ամբողջ յոյսը դնելու ենք մեր ազգային ուժերուն վրայ։

Ասիկա հարկաւ չի նշանակեր, թէ երեխաներու պէս պէտք է խռովինք միջազգային դիւանագիտութենէն եւ ասկէ ետքը ոչինչ պիտի ընենք մեր թշնամիին գործը դժուարացնելու համար, ուր եւ ինչպէս որ կարող ենք։

Այսպէս թէ այնպէս, Թուրքիոյ մուտքը Ազգերու Լիկայի մէջ նոր շրջան մը կը բանայ մեր ազատագրական պայքարին համար։»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Մ.

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ֆութպոլի առաջին խումբը պիտի մրցի C. O. Billancourtի առաջին խումբին դէմ վաղը կիրակի ժամը 3.30ին իրենց մարզադաշտին վրայ։

Կը յուսանք թէ հայ հասարակութիւնը չպիտի թերանայ այդ օրուան մրցումին ներկայ գտնուիլ, քաջալերելու համար հայ մարզիկները։ Նոյնպէս հայ մարզիկները չպիտի խնայեն իրենց վերջին ջանքը թափել, լաւ արդիւնք մը ձեռք բերելու համար։

Ամիրխանեան

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան։ Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը։

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ։ Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ **[19]**

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

■■■■■■■■■

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

■■■■■■■■■

Ա.

ԲՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

■■■■■■■■■

Երկաթ, կը գտնուի Արտամետ (Վան), Սիւլան – Մատէն (Բալուի հիւսիսը), Տիվրիկի մօտերը, Քղի (կարեւոր հանք), Գաւառ (Մուշ), Վանի նահանգ, մանաւանդ Չէյթուն Այնթապի մօտերը, Արեւելեան Ղարաբաղ, Պզովտայի մօտերը՝ մաքուր երկաթ։

Արծաթ կը գտնուի Կիւմիւշխանէ (*), Կիւմիւշ – Հաճի – Գիւղ (**) (Ամասիա), Կարին եւ իր շրջակաները, Սպեր, Տիարպէքիրի մօտ, Տաւրոս լեռները (կարեւոր), Քէպան - Մատէն (Խարբերդի հիւսիսը)։

Կապար կը գտնուի Էնտրէս եւ Քոյլասար (Սեբաստիա), Ծուլամերկ, Կիւմիւշ – Հաճի – Գիւղ (Ամասիա), առատութեամբ Պուլկար Տաղ (Տաւրոս), Երասխի հովիտին մէջ շատ տեղ՝ արծաթի, պղինձի, երկաթի եւ զինկի հետ խառն, արեւելեան Արփա-Չայի հովիտին մէջ՝ արծաթախառն կապար։

Ոսկի՝ Սպեր (հին հանքեր), Անդի-Տաւրոս, Խարբերդի նահանգին մէջ, Վանայ լիճին հարաւը՝ Շիրվան տաղ, Պիթլիս նահանգին մէջ, Ղարաբաղի լեռներ, Ախթալա (արծաթախառն)։

Հանքածուխ կը գտնուի Մարզուան, Սեբաստիա, Բաբերդի մօտ (փայտաքար), Զմշկածագ, անսահման քանակութեամբ՝ Վանի նահանգին մէջ, Կարին (փայտաքար), Արաքսի հովիտ (փայտաքար), Թորթում, հարուստ հանքեր Անդի – Տաւրոսի մէջ, Սիսի մօտ, իսկ հանքածուխի ընտիր տեսակը ածխաքար (*) գտնուած է Բալուի եւ Չերմուկի (Տիարպէքիր) մէջ։

Քարիւղ՝ անհուն հանքեր Ռուսահայաստանի եւ Պարսկահայաստանի միջեւ, Գործոթ (Վան), երկրորդական որակով՝ Բերկրիի (Վան) մօտ, Կարին (Փալան տէօքէն լեռներու մէջ)։ Դերջանի ջուրերուն երեսը կը գոյանայ նաւթ։

Զառիկ գտնուած է Վանայ նահանգին մէջ, Տաւրոս լեռներուն մէջ, Կաղզուանի արեւմուտքը, Ջուլֆայի մօտերը (կարմիր զառիկ), Սեբաստիոյ Զառա գիւղին մօտ։

Զինկ գտնուած է Կիլիկիոյ մէջ բայց չի շահագործուիր։

Անագ գտնուած է Սեբաստիա։

Քրոմ կը գտնուի Ատանայի Էլվանլլ գիւղին մօտ։ Գեղամայ լիճին հիւսիսային արեւելքը Քրոմաքարի (Chromite = Քրոմի եւ երկաթի բաղադրութիւն) հանքեր կան։

Պաղլեղ կը գտնուի առատութեամբ Շապին – Գարահիսարի եւ Լիճէսի միջեւ։

Հողածուխ կը գտնուի Հայաստանի ամէն կողմը։

Լեռնակի գտնուած է Սասունի շրջաններուն մէջ։

2. Բոյսեր.— *Հայաստան, իր արգասաբեր հողին եւ աքանչելի կլիմային շնորհիւ ամէն տեսակ բոյսեր կը հասցնէ՝ (մասնաւորապէս իր լաւ ոռոգուած բարձր դաշտավայրերուն (*) մէջ)։*

Հայաստանի մէջ կ'աճին բամպակենի, կիտրոնենի, պիստակենի, շաքարեղէգ (*), ծիրանենի, որթատունկ, թզենի, ընկուզենի, թթենի, դեղձենի, սերկեւլենի, նռնենի, շագանակենի, նշենի, խնձորենի, կեռասենի, տանձենի եւ մեղի ծանօթ անհամար պտղատու եւ վայրի ծառեր, բանջարեղէններ, ընդեղէններ, բրինձ, ընտիր եւ առատ արմտիք, ծխախոտ, մեկոն, վուշ, ընտիր ճակնդեղ, ծաղիկներէն անհամար տեսակներ, ինչպէս յասմիկ, վարդ, մանուշակ, հայկական վարդ (**), Թաւշակարմիր ծաղիկներով աղբերաց արիւն (*), որուն համար հայ բանաստեղծ մը երգած է։

> «Ա՜յ իմ Աղբերաց արուն,
> Որ բուսար մէջ քարերուն·
> Աչուիդ 'ի նարկիզ նըման,
> Մէկն 'ի քուն ու մէկն արթուն»։
> «Ա՜յ իմ Աղբերաց արուն·
> Ապառաժ քարն կենաս դուն·
> Աչերդ ունայի՞ նըման,
> Ոչ 'ի քուն ես եւ ոչ արթուն»։

(*) Հոմերոս Կիւմիւշխանէն կոչած է *Արծաթի հայրենիք*։ Այս քաղաքը Յոյները կը կոչէին *Արկիւրօբոլիս* (արծաթի քաղաք)։

(**) Հռոմայեցիներու ժամանակէն սկսած է շահագործուիլ · այժմ դադրած է։

(*) **Anthracite**։

(*) Հայկական բարձրաւանդակին վրայ անձրեւի տարեկան քանակն է միջին հաշւով 500 միլիմեդր։ Ալեքսանտրապոլ (Լենինական) կ'ընդունի 409 միլիմեդր (առաւելագոյն՝ մայիսի մէջ, նուազագոյն՝ յունուար – փետրուարի մէջ), Երեւան՝ 316, Տարսոն՝ 1040, Եփրատի դաշտը՝ 208–260 միլիմեդր։ (Հարաւային Ամերիկա՝ 1660 միլիմեդր, Եւրոպա՝ 720 միլիմեդր)։

Ծանօթ.— Անձրեւին քանակը հաշւելու համար կը գործածեն *անձրեւաչափ* (**pluviomètre**) անուն գործիքը, որուն մէջ հաւաքուող անձրեւը՝ անոր վրայ հաստատուած ապակեայ խողովակին մէջ վեր բարձրանալով խողովակին առջեւ զետեղուած եւ մասերու բաժնուած թուացոյցին շնորհիւ ցոյց կուտայ իր քանակը։

(*) Զորսն ալ կ'աճին Կիլիկիա · իսկ ընտիր բամպակ կ'արտադրէ Այրարատեան դաշտը։

(**) Բուսաբանութեան մէջ յիշուած է *հայկական վարդը* (**Rosa armena**)։ Կը յիշուի նաեւ Վանի վարդը։ Ամենայարգի վարդը Հայաստանի, Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Պուլկարիոյ վարդն է որուն իւղը կը պարունակէ 93–94 % **Eloeoptène** անուն իւղը, որուն կը պարտի վարդը իր հոտը. մինչ ֆրանսական կամ անգլիական վարդի իւղը գրեթէ 32–65 % **Eloeoptène** կը պարունակէ, որով ֆրանսական եւ անգլիական վարդերը աւելի նուազ հոտ ունին քան հայկական կամ թրքական վարդերը։

(*) **Anoplantus Tournefortii**, որ կը նշանակէ *Թուռնըֆորի* երկածաղիկ։

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ

(Շար.)

***Պոլիվիական կառավարութեան մէկ զեկոյցը կը յայտնէ թէ ապստամբութիւն մը սկսած է Չէքոյի շրջանին մէջ:

Միւս կողմէ սակայն, Ամերիկեան եւ եւրոպական կառավարութիւնները ջանք կը թափեն վէճը խաղաղութեամբ կարգադրելու:

Մաքտոնալտ Ուաշինկթըն կ'երթայ

Անգլիոյ վերջին նախարարական խորհուրդին մէջ, Մաքտոնալտ պարզեց Հնդկաստանի համար իր մշակած սահմանադրական ծրագիրը: Բայց խորհուրդը, ամէնէն աւելի գումարուելիք համաշխարհային տնտեսական խորհրդաժողովի պատրաստութեամբ եւ ելմտական ու տնտեսական հարցերով զբաղեցաւ:

Օթթաւայի խորհրդաժողովը չվերջացած, յայտնի չպիտի ըլլայ թէ տնտեսական խորհրդաժողովին մէջ յարուցուելիք հարցերուն մասին, ինչ դիրք պիտի բռնէ անգլիական կառավարութիւնը:

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ շրջող զրոյցի մը համաձայն, հաւանական կը թուի որ Մաքտոնալտ Ուաշինկթընէն երթայ, Ամերիկեան կառավարութեան հետ քննելու համար տնտեսական խորհրդաժողովին ծրագիրը: Այդ պարագային, Ուաշինկթընի մէջ իրեն պիտի միանան Օթթաւա գտնուող անգլիական նախարարները:

Թուրքեւգերման տնտեսական միութիւն

Վարկի եւ ապրանքներու փոխանակութեան հիման վրայ կազմուած է «Թուրքեւգերման տնտեսական յարաբերութեանց զարգացման միութիւն» մը՝ Թուրքիոյ մէջ հանրօգուտ շինութիւններ կատարելու եւ պէտք եղած մեքենաները եւայլն ապահովելու համար, եւ այս նպատակով կարգ մը առաջարկներ ըրած է կառավարութեան:

Այս ընկերութեան իբր առաջին դրամագլուխ 200միլիոն մարք յատկացուած է: Ընկերութեան վարկային գործերով պիտի զբաղի Ռայխսպանքը: Ընկերութիւնը միջնորդի դեր պիտի կատարէ երկու երկիրներուն մօտ, փոխադարձ ներածումներու եւ արտածումներու համար վճարուելիք երկար պայմանաժամով վարկերու հաստատումը ապահովելու համար:

Թուրքեւնիլեան բարեկամութիւն

Ցունաստանի ընտրական պայքարին առթիւ Զօր. Բլասթիրաս կլօսաի մէջ քաղաքական բանախօսութիւն մը ըրաւ, ոգեւորեալ կերպով խօսեցաւ Թուրքեւհելլէն բարեկամութեան վրայ: Զօրավարը երկու ազգերու բարեկամական անքակտելի կապերը հաստատելէ յետոյ, աւելցուց որ մօտաւոր ապագայի մէջ Թուրքեւհելլէն մեծ հանրապետութիւն մը պիտի հաստատուի եւ այս հանրապետութեան կեդրոնը Պոլիս պիտի ըլլայ...

Թրքահպատակներ կ'աքսորուին Սուրիայէն

Սուրիոյ մարզպանութիւնը մասնաւոր որոշմնագիր մը ստորագրած է, որով կ'որոշուի հովանաւորեալ երկիրներէն վտարումը թրքական հպատակութիւնը ընդունող կարգ մը անձերու, որոնց մէջ երկու Հայեր, Սարգիս Սէլիզեան, Աբրահամ Ալպէոեան:

Հայ համայնավար մը ձերբակալուած

Սուրիոյ մէջ, Շէլ եւ Սթանտարտ ընկերութեանց մթերանոցներուն վրայ տեղի ունեցած յարձակումներու քննութիւններէն յայտնի եղած է որ պոլշեւիկեան մատ կայ: Ընդհ. ապահովութիւնը Պէյրութի մէջ ձերբակալած է Միհրան Մատէնճեան անուն համայնավար մը, որուն մեղսակցութիւնը հաստատուած է: Միհրան Մատէնճեան, ըստ տեղական թերթերու, յայտնի համայնավար մըն է եւ մեծ ազդեցութիւն ունի: Ոստիկաններ խուզարկելով անոր տունը, գտած են պատերազմական արգիլեալ զէնք մը:

Քննութիւններէն հասկցուած է որ Միհրան մասնակցած է առաջին յարձակումին եւ այս զէնքն ալ գտնուած է հետը:

Միհրան սակայն ցարդ կ'ուրանայ եւ կը յայտնէ որ ինք երբեք տեղեկութիւն չունի այդ յարձակումներէն:

Բոլշեւիկներ Ռումանիոյ մէջ

Ռումանական սահմանագլուխի ծովեզերեայ պահակները Տընիեսթէրի գետաբերանին մէջ բռնած են «Մաքսիմ Կորքի» անուն խորհրդային շոգենաւ մը որուն մէջ 20 հոգի կը գտնուէր եւ որուն համար կը յայտարարուի թէ Օտեսա գացած ատեն ճամբան կորսնցուցեր է:

Կատարուած քննութիւնները հաստատած են թէ այս շոգենաւը Ռումանիոյ ծովեզերքին մօտեցած էր, պոլշեւիկ գործակալներ հանելու համար այնտեղ:

ԾԽԱԽՈՏԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ ԿԸ ԲԱՐԵԼԱՒՈՒԻ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վաւերական տեղեկութեանց համաձայն, Ցունաստանի ծխախոտի հրապարակը վերջերս զգալի կերպով բարելաւուած է: Մինչ, մինչեւ երեք ամիս առաջ, յունական ծխախոտներու շուրջ նուազագոյն գործառնութիւնները տեղի կ'ունենային, վերջերս, ընդհակառակն, Ցունաստանի ծխախոտներուն համար մեծ խնդրանք ծայր տուած է արտասահմանի մէջ: Ներկայիս, մասնաւորապէս կը փնտռուի միջակ որակի ծխախոտը:

Ցոյս կայ միւս կողմէն, որ մօտաւոր ապագային յունական ծխախոտի հրապարակը առաւել եւս պիտի բարելաւուի: Ցունաստանի մէջ գտնուող ծխախոտի մթերքը հետզհետէ սպառելու վրայ է. նմանապէս լմննալու վրայ են արտասահմանի մէջ մթերուած ծխախոտները:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, *ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ*, Գ. Զօհրապ 20, *ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ* (Տ. Չէօկիւրեան եւ Ռ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, *ԱՐԵՒՈՍ ՃԱՄԲԱՆ*, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, *ԵՏՔԸ*, Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, *ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ*, Քրիստ. Միքայէլեան 10, *ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏԴԻՆ* Րաֆֆի 25, *ՎԱԼԱՆԹԻՆ*, Ժորժ Սան 20, *ԹԷՐՖԱՆՕ*, (բիւզանդական կայսրուհին) 25, *ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ*, Մալխաս 50, *ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ*, Թէն 20, *ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ*, Ղ. Մելոյեան 10, *ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ*, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., *ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ*, Ա. Պէրնէտ 2 հատոր 65 ֆր., *ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ* 25, *ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ*, Քասիմ 2 հատոր 25, *ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ*, Ց. Ալոճեան (Թոզմերի) 12.50, *ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ*, Գ. Կաւաֆեանց 20, *ԱՐԵՒԻԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ*, Ռստանիկ 5, **QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.**

Դիմել՝ *ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ*, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ Հայերէն ամէն տեսակ գիրքեր:

Ց.

Փարիզ եւ արուարձաններ

ՓԱՐԻԶԻ Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այսօր Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Café de la Mairie: 2 Place d'Italie (Մէրիի դիմացը, Ավընիւ Կոպլէնի անկիւնը Métro: Place d'Italie): Պարտադիր ներկայութիւն: Օրակարգ՝ ընտրութիւն:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Իսի լէ Մուլինօի եւ Շավիլի բոլոր ընկերները այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Օրակարգ՝ ընտրութիւն:

Գաւառ

ՍԷՆ ԹԸԷԹԻԷՆԻ Անտօք ենթակոմիտէին ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Դուրեան Գրադարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Դաշտահանդէս Փոն տը Շէրիիի մէջ

Կազմակերպուած Փոն տը Շէրիիի Տիգրանակերտի Հայր. եւ Վերաշինական միութեան մասնաճիւղին կողմէ, վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Pigesnie Garageի դիմացի անտառներուն մէջ:

Մուտքը ազատ է

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ Կիրակիին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական հանդէս

Սէն Լուի (Մարսէյլ) Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական մասնաճիւղի հանդէսը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին տեղւոյն վրայ:

Կը խօսի՝ Պ. Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 17ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի Հայրեն. Միութեան

Վաղը Կիրակի, 80 Bld. Rabateauի ծանօթ պարտէզին մէջ

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Նահանգ. Ուսումն. Միութեան կողմէ, Վաղը Կիրակի, մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ:

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Կարտանի ենթակոմիտէի կողմէ

Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ

Կը խօսի՝ Ընկ. Բ. ԳԱՎԷՋԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, արինդ եւ անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱԼՆՈՅ-ՁՈՐԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը ընդհանուր անդամական ժողովը, վաղը Կիրակի ժամը 2ին 32 Ավընիւ Կոպլէն սըրճարանի վերնայարկը (մէթրօ՝ Կոպլէն):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Զ. Ո. Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶԻ Տարօն - Տուրուբերան Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 131 rue Fbg. du Temple, մէթրօ Պէլվիլ: Օրակարգ. Ամերիկայի Հայրենակցական Միութեան պատգամաւորական ժողովէն եկած շրջաբերականը: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Քլամառ, Ս. Յ.— 140:

Տէսին, Գործ.— 390: Կարգադրեցինք:

Տէսին, Ն. Ե.— 50:

Մարսէյլ, Գործ.— 1008:

Աստիս Ասլապա, Ս. Ս.— 4 անգլ.:

ՇԱՀԱՒՈՐ ԱՌԻԹ ՄԸ

ԾԱԽՈՒԻ է Իսի-լէ-Մուլինօի կայարանին մօտ պօնըթըրիի խանութ մը, մէջը գտնուած ապրանքներով կամ առանձին, իբրեւունք կայ որեւէ առեւտրական գործի: Միասին կը տրուի նաեւ գեղեցիկ յարկաբաժին մը երկու սենեակ, խոհանոց, եւայլն: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն յետոյ Պ. Գաբրիէլ Գարաեանի, 75 Ave. de Verdun, Issy les Moulineaux, Seine.

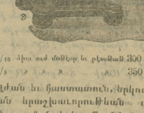
Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Եօզկատի Ուրումտիլի գիւղացի Կարապետ Գասպարեան որ 1925ին Պէյրութէն Ֆրանսա եկած է եւ աշխատած է Թուլոնի մօտ Լա Պօն գիւղին մէջ: Յետոյ փոխադրուած է Մարսէյլ: Մէկ տարիէ ի վեր լուր չկայ իր մասին: Իմացնել՝ Աղասի Տէրտէրեանի, Traverse Chevalier, No. 26 St. Loup, Marseille.

— Զանաքգալէցի Օր. Նուարդ Մեսրոպեան, հօր անուն՝ Մեսրոպ, մօր անուն՝ Սողոմէ, կը փնտռէ իր ազգականներէն Օննիկ Մեքայէլեան, որ 1930ին եկած է Ֆրանսա: Բարեկամներէ եւ հայրենակիցներէ կը խնդրուի իր հասցէն յայտնել Mlle Nevart Mesropianի, 47 Cité Foch, Digoin, (S. et L.)

Նոր յատուկ մոթորներ

1/15 ձիու ուժ մոթէօր եւ ըէօսթան 300 ֆրանք

1/8 » » » » 350 ֆրանք

Աժան եւ հաստատուն, երկու տարուան երաշխաւորութեան վկայականով, պահանջեցէք մեր ներկայացուցիչը:

HOVHANESSIAN ingénieur

15 rue de Vienne, Paris (8)

Կ'ընդունինք Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3-5:

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց ըըփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: Դիւրամատչելի պայմաններ: Դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԻ «ՅԱՌԱՋԴԻՄԱՍԻՐԱՑ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ի ՆՊԱՍՏ ՏԵՂԻՈՅՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻՆ

Նախագահութեամբ՝ Պ. ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿէՕԶԵԱՆԻ

Վաղը Կիրակի առտու ժամը 9էն իրիկուան ժամը 8

Պ. Կարապետ Կարինեանի պարտէզին մէջ

Sentier des Bas-Longchamps

Միրայօժար մասնակցութեամբ՝

Թատխտ՝ ԺՈՐԺԻ եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Ճոխ պիւֆէ: Պար, երգ, զուարթ անակնկալներ մանկապարտէզի ընկներուն կողմէ:

ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ԾԱՆՕԹ.— Porte d'Orléansէն առնել 88 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Bas... Անձրեւի պարագային հանդիսականները պիտի պատսպարուին ներսը տակ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԷՏԷՕՆԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Իսի լէ Մուլինոյի Ա. Ե. Հ. Կարմիր Խաչի մասնաճիւղին կողմէ

Վաղը Կիրակի ժամը 14-22 Մէտէօնի անտառին աղբիւրին մօտ

Խմբերգ, հայկական պարեր, արտասանութիւն եւ դաշտային խաղեր

Հաղորդակց. միջոցներ.— Ինվալիտէն շոգեկառք իջնել Մէտէօն, վերսայլէն հանրակառք 89 իջնել Լա Մէրի տը Քլամառ:

Փափաքողները կրնան գալ առաւօտուն:

Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Զարաանճագի Պատանեկան Միութեան կողմէ, 5րդ տարեդարձին առթիւ: Մասնակցութեամբ Արաքս մարմնամարզական միութեան եւ քոյր մասնաճիւղերու, հովանաւորութեամբ Զ. Հ. Միութ... վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին St. André, Bar Bel Ved... օդասուն պարտէզին մէջ:

Կը խօսի՝ Պ. Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, եւայլն

Մուտքը ազատ ն

Դաշտահանդէս Շավիլի անտառին մէջ

կազմակերպուած Շավիլի Ե. Ե. Միութեան կողմէ

Վաղը Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն

Շավիլի անտառին մէջ, անցեալ տարուան վայրը

Կը նուագէ Միութեան նուագախումբը. հայկական եւ եւրոպական պարեր: Նուիրաբաշխութիւն մանուկներու... եւայլն: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ Սէն Քլուէն կամ Լուվրէն առնել ... հանրակառքը եւ իջնել Au Pults Sans Vin, կամ Մոնփառնասէն ... կառք՝ իջնել Chaville R. G.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ

ԱՐՄԱՆ ԿՈԹԻԿԵԱՆԻ եւ ՍԱՐԻՄ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆԻ

վաղը կիրակի գիշեր ժամը 9ին

Studio Rudolf սրահին մէջ, **6bis rue Campagne Première**

(Métro: Raspail et Vavin)

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ **ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ**

(Զաւեշտ 3 արար, Յ. Յ. Պարոնեանի)

Կը մասնակցին Փարիզի լաւագոյն դերասանները

Տոմսերը կը ծախուին սովորական տեղերը

Մուտք՝ 5 եւ 10 ֆրանք

Դիմեցէ՛ք

ՎԱՐԴԱՆ Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆԻ

76 Rue Bernard du Bois, 76 MARSEILLE

ԻՐԱՒԱԲԱՆ ԵՒ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ

Կուտայ ձրի խորհրդակցութիւն:

Շնորհիւ իր տասը տարուան փորձառութեան, կը կատարէ ... բաց եւ խղճամիտ

Ամուսնական, ամուսնալուծման, կտակական, անուններու ... բացրութեան, ժառանգական, հպատակութեան գործեր:

Ընկերութիւններու եւ միութիւններու վաւերացում:

Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 11—12, երեկոյ 5—7:

Հայերու ժամադրավայրը ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52-73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

«ՖՕԹՕ ԷՆՕ»

33 RUE D'AIX 33, MARSEILLE

Հոտեր բոլոր փափկանաշակներուն ճաշարան Գ Ա Ո Լ Օ

34 Rue St. Lazare, Paris (9)

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ եւ խնամուած կերակուրներ

Գիները շատ դիւրամատչելի, արագ եւ անխերի սպասարկութիւն

Մի մոռնաք իր անուանի մածունը

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932
7 AOUT 1932

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1951 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

— Ո՞ւր երթանք. ի՞նչ ընենք. ի՞նչ պիտի ըլլանք...

Հայ ժողովուրդի հոգիի ցայտուն արտայայտութիւնը, անոր խօսքին մէջ, ու մշտապէս՝ անոր դէմքին վրայ:

Անհամբերութիւն:

Աշխարհքի բոլո՛ր մեղքերը կարելի բարդել հայ ժողովուրդի ուսերուն, բայց ի անհամբերութեան մեղքէն: Եւ սակայն, անհամբերութեամբ կը մխայ այս ժողովուրդը՝ մեղքի սահմաններէն հեռու: Որովհետեւ մեր բազմութիւններուն վիճակուածը անխնաստ զարձուց համբերութիւնը:

Կարդացէք այսօրուան «Յառաջ»ի Քաւարան Մնացորդացը (Շաւերէն Մէկը), ու տեսէք թէ Գողգոթա հասած ու խաչուած ժողովուրդ մը ի՛նչպէս տասը տարուան քաւարաններէն կ՚անցնի: Ու տակաւին չէ գտած ելք մը, վերջնական հանգիստ մը:

Այս ժողովուրդն է որ կը հարցնէ.— Ո՞ւր երթանք, ի՞նչ ընենք:

Ըսէք, եթէ կրնաք, որ այս ժողովուրդն անհամբեր է: Այս քաւարաններու եւ դժոխքներուն մէջ ո՛րքան ժողովուրդ հալեցաւ, ո՛րքան մանուկներն իրենց արեւը տալէն ալ սպիտակ ջարդին: Ու ազգը, թէեւ մղկտաց, բայց գոհացաւ մնացորդացով:

Ու, այսօր, տեղ մը կ՚ուզէն, անկիւն մը, ուր կարելի ըլլայ փոխադրուիլ, թէկուզ նոր քարաւանէ մը անցնելու գնով:

Այս անհամբերութիւնն արդէն ֆիզիքական է: Հոգին մաշած է, մարմին ալ հետը: Ջարդուած ոսկորներով՝ հայ զանգուածները տեղ մը կ՚ուզեն, որ ալ դուրս չքշուին: Որովհետեւ այս ժողովուրդի ծունկերը կթոտած են: Գողգոթայէն անդին՝ ալ ճամբայ չկայ: Բայց հայուն համար՝ պատմութիւնը նոր քաւարաններ կը սանդղէ, անողոք ու անպատմելի:

Ինչ որ մնացած է մնացորդային քով՝ ճակատագրապաշտութիւնն է: Գիտակցութիւնը չի կրնար դիմանալ այս բոլորին:

Ու այդ ճակատագրին հետ կը խաղան բոլորը,— Օտարներն ու ներկայ Հայաստանը:

Աչքերը դէպի Հայաստան յառած կը մնան, ցուցադրուած ու պատշաճ ցոյցերն ալ կատարած:

Սելանիկը քաւարան ու դժոխք: Առանց սիրտճմլուքի անկարելի է կարդալ այս նկարագրութիւնը, որ մեր ժողովուրդին վիճակուած թշուառութեան հազար լեզուանի պատմութիւնն է:

Կարդացէք նաեւ Հայաստանէն եկած թղթակցութիւնները: Դժոխքով կը սկսին եւ դժոխքով կը վերջացնեն:

Քաւարանէն դէպի դժոխք: Գոնէ վիճակի փոփոխութիւն մըն է: Գոնէ մնայուն կայան մըն է: Բաղդատեցէք Սելանիկի եւ ներկայ Հայաստանի պատկերները: Հոս քաւարան, հոն դժոխք:

Ու մենք կը նախընտրենք դժոխքը,— Հայաստանը: Սելանիկի պատկերին առջեւն է, որ մենք կը մոռնանք այն բոլոր դժուարութիւնները (դուք աւելի խիստ բառեր գործածեցէք, եթէ ձեզ հաճելի է), ու կ՚ըսենք այս ժողովուրդին,— գնա Հայաստան, տանջուէ՛ր, եթէ պէտք է, քալէ նոր գողգոթաներէն, եթէ քեզ վիճակուած է այդ, բայց մնացի՛ր հայրենիքին մէջ, ու ալ մի վերադառնար Սելանիկի թիթեղեայ խրճիթներուն մէջ: Եթէ սապոնի երեւ չպիտի տեսնես Սելանիկի մէջ, հոն, Հայաստանի գիւղերուն մէջ ալ զրկուիր անկէ:

Բայց վերջ տուր այսօրուան քաւարանին: Խօսքը մանաւանդ կը պատկանի խորհ. Հայաստանի վարիչներուն, որոնք տեսան այս քաւարանները եւ վերադարձան Երեւան՝ կուսակցական գիւանագիտութեան հետ որոճալու:

Խօսինք ուրիշ տեսակի անհամբերութեան մը մասին, որ ֆիզիքական ծխրումէն չառաջանար եւ որ թիթեղեայ խրճիթներէն չի փչեր, այլ կուգայ մեր ժողովուրդի քաղաքական գիտակցութենէն, ազատութեան պահանջէն, հայրենիք մը ունենալու գերագրական ցանկութիւններէն:

Ֆրանսա եւ այլուր, ամէն տեղ, ուր հայ ժողովուրդը քիչ մը տեղաւորուած է եւ իր օրուան ապրուստը կը հանէ, դարձեալ հոգեկան անհանգստութեան մը մատնուած է: Իր կեանքը Սելանիկի քաւարաններուն չի նմանիր: Համեմատաբար ֆիզիքապէս ապահովուած է: Բայց անոր հոգին քաւարաններէն կ՚անցնի:

Մտէք բազմութեան մէջ. սրտանց խօսք մը ըսէք անոր, ու դուք պիտի տեսնէք որ անոր մրմունջներն անհատական բոլոր դժուարութիւններէն կ՚անցնի ազգային մտահոգութեան:

—Ի՞նչ պիտի ըլլանք: Մինչեւ ե՞րբ այս դրութեան պիտի հանդուրժենք:

Այդ հարցումին մէջ դուք խտացած կը գտնէք պահանջը մեր ժողովուրդի ազգային ազատութեան: Բոլոր տեսակի ազատութիւնները փորձեց մեր ժողովուրդը, ու ամէն տեղ վիրաւորուեցաւ իր հոգու խո՛րքին մէջ: Ամէն տեղ դժուարութեան մը մատնուեցաւ: Ամէնքէն արմկահարուեցաւ: Անհատական միջոցներն անզօր դարձան անոր աչքին: Ու ան համոզումով ու ներքին մղումով հաւաքական ազատութեան գաղափարին կառչեցաւ:

— Ի՞նչ պիտի ըլլանք, ի՞նչ պիտի ընենք: Քաղաքական անհամբերութեան պոռթկումն է որ կը փրթի մեր ժողովուրդի շրթունքներէն դէպ ի հաւաքական կամք մը, որ իրեն ազատ հայրենիք մը պիտի տայ: Գոնէ այս յոյսովը կ՚ապրի, այդ յոյսովն է որ իր հարցումը կ՚ընէ:

Հոգեկան կորովի արտայայտութիւնն է այդ անհամբերութիւնը, որ ծնունդն է յուսահատեցնող պայմաններու, բայց յուսահատութեան ճիչը չէ: Ընդհակառակն, անոր ազգովին ապրելու, քաղաքականապէս զգալու, եւ գործ մը կատարելու յառկանչական ոգին է որ կը դրսեւորի, մղիչ ուժ մը հանդիսանալով քայլ մը առնելու դէպ ի յառաջ, դէպ ի մեր ժողովուրդի ազատութեան վերջնական նպատակը:

Սելանիկի եւ անոր նման քաւարաններու անհամբերութիւնը պէտք է ցնցէ բոլորիս, մանաւանդ Երեւան նստողները, օր առաջ սառյդ կորուստէ փրկելու ֆիզիքական գոյութիւնը այն զանգուածներուն, որ համբերութեան եւ անհամբերութեան սահմաններն անցած են:

Իսկ քաղաքական անհամբերութիւնը որ կը ծաւալի գաղութէ գաղութ, որ միայն կտոր մը հացի խնդիր չէ, այլ ազատութեան, կոչուած է հաւաքական կամք մը դառնալու եւ ազդակ մը ազատագրական պայքարին:

Կ. Ս.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

Պանեէօ — Քաշան ունի իր մանկապարտէզը:

Հպարտ է իր մանկապարտէզով:

Դաշտահանդէս կը սարքէ իր մանկապարտէզին ի նպաստ:

Ցետո՞յ, կը հարցնէք: Մէկ մանկապարտէզով ի՞նչ կը փրկուի...

Մեծ խնդիրներն ու ցաւերը չորս կողմէ կը խուժեն: Մտահոգ բոլոր ճակատներուն վրայ, ու ահա մանկապարտէզի մը խնդիրը:

Այո՛, այսօր, ա՛յս վայրկեանիս ա՛յս մանկապարտէզը. փոքրիկ թումբ մը, միացած հարիւրաւոր թումբերու՝ կը դառնայ պատուար մը:

Ամէն տեղ դիմադրական ճիգ մը: Ու շատ տեղ՝ շատ սրտառուչ:

Այս մանկապարտէզը փոքրիկ երեւոյթ մըն է, ինքնագործունէութեան նշոյլ մը, որ պէտք է ընդհանրանայ:

Երեք տարի է կը դիմանան: 17 աշակերտներն այսօր 57ի բարձրացած են: Ունին 350 ֆրանքի պիւտճէ մը, ամսական: Դիմեցին մեծ հաստատութիւններուն, կրթական գործով զբաղող, ու մերժուեցան:

Սակայն գիւղը յամառեցաւ: Իրարու թեւ թիկունք եղան, համերաշխութեամբ գործեցին՝ գնէ այս մանկապարտէզին շուրջ: Զոհողութիւններ ըրին, ու դիմացան մինչեւ այսօր: Վաղուան Հայը պահպանելու համար:

Դիմանալու պայքար: Այո՛, սրտառուչ երեւոյթ:

Հաստատուն կամքով, զոհողութեան զգացումով, համերաշխութեան ոգիով հազար փոքր գիւղեր իրարու քով շարեցէք, իրենց հազար մանկապարտէզներով, ու դուք պիտի տեսնէք փոքրիկ խնդիրը կը դառնայ ազգային մեծ գործ մը, դիմադրութեան ամէնէն ազդեցիկ պատուարը:

Ինչպէ՞ս չգովել այս գիւղն իր ճիգերուն համար: Ինչպէ՞ս չօգնել անոնց որ տեւական դառնայ այդ փոքրիկ դպրոցը:

Դաշտահանդէս... Աւելի շիտակ մրցահանդէս մըն է ցեղին պահպանութեան համար: Աւելի հետաքրքրական ու աւելի ոգեւորիչ, քան որ եւ է մրցահանդէս:

Գացէ՛ք, տեսէ՛ք, ոգեւորուեցէ՛ք:

Ու օգնեցէ՛ք:

ՐԻՎԱՐԷՑ

ԹՈՒՐՔԵՐ ԿԸ ՓԱԽՉԻՆ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՀՈՂ

Սուրիական սահմանը կ՚անցնին բազմաթիւ Թուրքեր՝ մանաւանդ վերին Ճէզիրէի մէջ, որոնք կուգան Այնթապէն, Մարտինէն եւ շրջականերէ գործ փնտռելու, որովհետեւ թշուառութիւնը կը սաստկանայ իրենց երկրին մէջ:

Առանց անցագրի կամ անցագրի կուգան եւ ձերբակալուելով Ընդհ. Ապահովութեան կողմէ ետ կը ղրկուին Անատոլու՝ 15 օրուան բանտարկութենէ յետոյ:

ՆԱԽԿԻՆ ԽՏԻՎԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԱՀԻՆ ՎՐԱՅ

Եգիպտոսի »էլ Ճիհատ» թերթին քաղած տեղեկութեանց համաձայն, իբր թէ Հիւսիսային Սուրիոյ երեսփոխանները համաձայնած են սուրիական գահը յանձնելու համար Խտիվ Ապպաս Հիլմի փաշային եւ արդէն յարաբերութեան մէջ են անոր հետ:

Ըստ «Ճիհատ»ի այս շարժումին պատճառն է, Սուպհի պէյ Պէրէքէթի թեկնածութեան ձախողութիւնը:

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ ԿԸ ՔԱՇՈՒԻՆ

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներու մէջ մտահոգութիւն կը տիրէ քաղաքական միջազգային կացութեան մասին, զոր կ՚ենթադրեն թէ կրնայ աւելի բարդանալ: Նոյն շրջանակներուն մէջ, կ՚ըսուի թէ Ճափոն, Գերմանիա եւ Իտալիա քիչ ատենէն պիտի քաշուին Ազգերու Դաշնակցութենէն:

Կ՚ըսուի թէ Ճափոն վերջնապէս տրուած է իր որոշումը, եթէ Ազգերու Դաշնակցութեան Մանչուրիոյ քննիչ յանձնախումբին տեղեկագիրը իրեն համար աննպաստ եզրակացութեան մը յանգի:

Գալով Գերմանիոյ, հաւուցումներէն յետոյ, իր առեւտրական պարտքերը ուրանալու քաղաքականութիւնը մեծ դժգոհութիւն յարուցած է Լոնտոնի ելմտական շրջանակներուն մէջ:

Իսկ Իտալիոյ մուտ նպատակները նոյնպէս կը մտահոգեն Լոնտոնը, ուր Իտալիոյ օդանաւային նախարարին զօրավար Պալպոյի յայտարարութիւնները զինաթափութեան ժողովին արդիւնքին մասին, կը նկատեն ազդանշան մը: Եթէ կ՚ըսեն Հիթլերեանները անցնին իշխանութեան գլուխը եւ Գերմանիոյ կապերը խզեն Ազգերու Դաշնակցութեան հետ. հաւանական է որ Իտալիա հետեւի Գերմանիոյ օրինակին:

ԱՆԳԼԵԻՐԼԱՆՏԱԿԱՆ ՎԷՃԸ

Իրլանտայի Երեսփ. ժողովը 43ի դէմ 58 ձայնով քուէարկեց կառավարութեան կողմէ պահանջուած 2 միլիոն ոսկիի վարկը որ պիտի յատկացուի Անգլիոյ դէմ տնտեսական պայքարին: Քուէարկութենէն առաջ, բուռն վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ. վարչապետը Տէ Վալերա խստօրէն քննադատուեցաւ ընդդիմադիրներուն կողմէ:

Ընդդիմադիր մը պահանջեց որ վերջ տրուի Անգլիոյ հետ վէճին: Իսկ նախկին դատական նախարարը ըսաւ. — Այս ընթացքով յեղափոխութեան կ՚երթանք. այս յեղափոխութիւնը արիւնահեղ պիտի ըլլայ, պիտի յանգի տեսակ մը պոլշեւիկեան հանրապետութեան որ պիտի ջնջէ անհատական սեփականութիւնը»:

Աշխատաւորականներու պետն անգամ որ Տէ Վալերայի եւ Մաքտոնալտի միջեւ, իբր միջնորդ ծառայեր էր, քննադատեց կառավարութիւնը թէ որ եւ է ազդու միջոցի չէ դիմած:

Տէ Վալերա բոլոր քննադատութիւններուն պատասխանելէ յետոյ, ըսաւ թէ չկայ որ եւ է աշխարհագրական օրէնք որ Իրլանտան ստիպէ կապուած մնալու Անգլիոյ: Պելճիքան շատ աւելի մօտ է ըսաւ, Ֆրանսայի եւ սակայն անկախ է»:

Սակայն Իրլանտայի տնտեսական կացութիւնը վտանգուած է Անգլիոյ հետ յարուցուած վէճէն ի վեր: Երկրագործները չեն կրնար ծախել իրենց արտադրութիւնները՝ որոնց Անգլիա մուտքը անկարելի դարձած է ծանր մաքսատուրքերու հետեւանքով: Անցեալ տարի, Անգլիա՝ Իրլանտայէն գնեց էր 25 միլիոն ստերլինի ապրանք: Այսօր, Իրլանտայի մայրաքաղաքին մէջ կարագին լիվրան կը ծախուի 20 ֆրանքի եւ զոյգ մը կօշիկը կ՚արժէ 3 ոսկի:

ԼԵՀԵՒՌՈՒՍ ԴԱՇՆԱԳԻՐ ՄԸ

Վարշաւիայէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, Լեհաստան եւ Ռուսիա, ոչ - յարձակողական դաշինքէն յետոյ, մտադրութիւն ունին իրարու հետ կնքելու առեւտրական դաշնագիր մը: Առաջարկը նախ ներկայացուած է խորհրդային կառավարութեան կողմէ:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Հիթլերեաններու յանցապարտութիւնը

Կը թուի թէ ահաբեկչական արարքները արգիլելու եւ ահաբեկիչները պատժելու համար մշակուած հրամանագրին հրատարակումը պիտի ուշանայ քանի մը օր: Կրնայ ըլլալ նոյնիսկ որ, արտակարգ միջոցները բնաւ գործադրութեան չդրուին, Հիթլերի տեղակալներուն հաւաստումներէն յետոյ թէ ամէն ջանք պիտի թափեն որ մարտական խումբերը դադրին ահաբեկումներ կատարելէ:

Հակառակ սակայն Հիթլերեան ղեկավարներու այս հաւաստիքներուն, Քէօնիկսպէրկի մէջ, նորէն ահաբեկումներ կատարուեցան: Երկու ծպտեալ ոստիկաններ յարձակում կրեցին 40 հոգինոց զինեալ խումբի մը կողմէ: Անոնցմէ հինգ հոգի կարելի եղաւ ձերբակալել:

Լէօցէնի Ռայխսպանքի մասնաճիւղին վրայ ձեռնառումբ մը նետուեցաւ, կարեւոր վնասներ պատճառելով: Նման դէպքեր տեղի ունեցան նաեւ մէկ քանի ուրիշ վայրերու մէջ:

Իսկ Ալթոնայի Հիթլերեաններու բնակարաններուն մէջ կատարուած խուզարկութեանց ընթացքին, ոստիկանութիւնը զէնքեր եւ ռազմանիւթեր գրաւեց:

*** Պաշտօնապէս հաստատուած է թէ յուլիս 31ին եւ օգոստոս 1ին, Քէօնիկսպէրկի մէջ կատարուած հրձիգութեանց հեղինակները Հիթլերեան մարտիկներ էին, որոնք կը գործէին իրենց խմբապետին հրամանին տակ:

Քննութիւնը վերջացած եւ թղթածրարը ղրկուած է դատական նախարարութեան: Քէօնիկսպէրկի բանուորական տան վրայ կատարուած յարձակումը գործած են 8 Հիթլերեաններ, որոնք ձերբակալուած են: Ձերբակալուած են նաեւ 12 ուրիշ Հիթլերեաններ՝ իբր հրձիգ:

*** Բացի Պերլինէն, Փրուսիոյ մնացեալ վայրերուն մէջ, յունիս 1էն յուլիս 20 պատահած են 322 դէպքեր, որոնց ընթացքին սպաննուած են 72 եւ վիրաւորուած 497 հոգի:

*** Պողպատէ Սաղաւարտակիրներու տարեկան ժողովը տեղի պիտի ունենայ Պերլինի մէջ, սեպտեմբեր 3ին եւ 4ին:

ՀԻԹԼԵՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Պերլինի մէջ զրոյց կը շրջի թէ Հիթլեր գաղտնօրէն Պերլին հասած է, տեսակցութիւն մը ունենալու համար պատերազմական նախարարին Շլայխէրի հետ:

Հիթլերեան շրջանակներու մէջ շրջող զրոյցներու համաձայն, իրենց ղեկավարին նպատակն է Շլայխէրի հետ այժմէն բանակցիլ՝ Գերման կառավարութեան կազմին մէջ կարգ մը փոփոխութիւններու համար:

Անգործներու օժանդակութիւնը

Ֆրանսական պաշտօնական զեկոյց մը կը յիշեցնէ թէ Աշխատանքի նախարարութիւնը նախապէս մտադիր էր յատուկ օրինագիծ մը ներկայացնել խորհրդարանին՝ անգործ արհեստաւորներու օժանդակութեան համար: Սակայն այս օրինագծին քուէարկութիւնը երկար ժամանակի կը կարօտի: Որով Աշխատանքի նախարարը լուծման ուրիշ եղանակ մը նախատեսած է: 1932, յուլիս 28ի հրամանագիր մը՝ անկախ աշխատաւորներու փոխադարձ օգնութեան սնտուկին իրաւունք տուած է օգտուելու պետական նպաստներէն: Իսկ ուրիշ հրամանագիր մը, թոյլ տալու համար որ այս սնտուկները կարենան անմիջապէս գործել, թոյլ կուտայ որ ի հաշիւ յետագային ստանալիք իրենց պետական նպաստի գումարներուն, կարենան փոխ դրամ առնել:

Աշխատանքի նախարարը միւս կողմէ, կը ջանայ բարելաւել մասնակի անգործներու նպաստի պայմանները:

Զինուորականներ Յունաստանի մէջ

Յունական թերթերը կը գրեն թէ, Օթոնայեոս եւ Փլասթիրաս զօրավարներու գլխաւորութեամբ, զինուորականներէ բաղկացած ուժեղ կազմակերպութիւն մը, պիտի փորձէ արգիլել ընտրութիւնները: Լաւատեղեակ շրջանակներ կը հաստատեն այս լուրը:

Փափանաստասիու եւ Զալտարիս յայտնած են թէ հանրապետութեան նախագահէն Պ. Զայիմիսէն պիտի խնդրեն որ ուժգնօրէն միջամտէ, արգիլելու զինուորականներու այս ձեռնարկը:

Փոխ-վարչապետը Պ. Կոնտիլիս այս մասին հարցման պատասխանելով, յայտնեց թէ կառավարութիւնը ոչ մէկ տեղեկութիւն ունի այս շարժման մասին եւ թէ, ամէն պարագայի մէջ, անհրաժեշտը պիտի ընէ որպէսզի ընտրութիւնները որոշուած օրը տեղի ունենան ազատօրէն:

***Պ. Վենիզելոս՝ Յունաստանի վարչապետը որ Փարիզ կը գտնուէր, նախորդ օր մեկնեցաւ Յունաստան:

Յունական դրամատուններ

Յունաստանի մէջ գործող հելլենական դրամատուններու տնօրէնները միացեալ դիմում մը կատարած են ելմտական նախարարին, խնդրելով անկէ իմացնել կառավարութեան, թէ իրենց դրամատունները ծանր կացութեան մը պիտի մատնուին եւ խնդրական պիտի դառնայ իրենց յետագայ պարտաւորութեանց կատարումը, եթէ երբեք փոխանակութեան ընթացիկ սակացոյցով վերադարձնեն իրենց մօտ ի պահ դրուած եւ մասնաւորներու պատկանող ոսկեդրամները:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ

10.— ՔԱՒԱՐԱՆ ՄՆԱՑՈՐԴԱՑ

Թեսաղոնի՛կէ...

Ցունաստա՞ն, Հրէաստա՞ն, թէ Լեւանտը:

Ամէն պարագայի մէջ, քաղաք մը առանց դիմագծի: Ինչպէս առանց յատակագծի (գոնէ խօսելով թրքական ժառանգութեան վրայ):

Երրորդ անգամն է որ կը տեսնեմ, — 1927, 1930 եւ 1932: Անոնք որ աւելի առաջ են տեսեր, անշուշտ անճանաչելի պիտի գտնեն:

Անճանաչելի է Սելանիկը նոյն իսկ 1927էն հաշուելով:

Շէնք շէնքի կողքին հասակ նետած: Լայնարձակ եւ խերղաշնակ պողոտաներ: Եւրոպական ցուցափեղկեր եւ այլազանութիւն՝ բանուկ ճամբաներուն վրայ: Ցետոյ արեւմուտքէն փոխադրուած բարքեր: Օրինակ՝ bain mixte, ծովային եւ ցամաքային, որ թէեւ նոր սկսած, արդէն խաղ կանչել կուտայ: (Աթէնքը աւելի կանուխ սկսած է):

Ու փլատակներ եւ շինութիւններ ամէն կողմ:

Անմախրնթաց էր շինութեան տենդը՝ քանի մը տարի առաջ: Իսկ այսօր դանդաղած, եթէ ոչ կանգ առած է, ե՛ւ պետութիւնը ե՛ւ անհատը մատնուած ըլլալով անելի:

Տրախմին, արդէն չքաւոր, եւ հարկատու՝ Լոնտոնի, գլորեցաւ ստեռլինին հետ:

×

Թեսաղոնի՛կէ...

Ոստան փոշեթաթախ, փոշեպարար, փոշեցնցուղ:

Խարշակ մը պարբերական՝ ամբողջ օրեր կ'աւլէ քաղաքը: Կը կուրցնէ աչքերդ: Կը խուժէ շէնքերու յետին ճեղքերէն ներս, եւ բաց դուռներու սանդուղներէն վեր:

Աւլէ՛, թշուա՛ռ կնիկ: Ծունկերդ քարերուն, շնչասպառ, սրբէ՛, օրը քանի մը անգամ, վերէն վար, որպէս զի մաքուր երեւայ պանդոկը... Որպէս զի հաց ունենան զաւակներդ:

Սովորական օրերուն ալ, կէս օրուան ահաւոր տաքին հետ, փոշին կը հալածէ քեզ: Կ'ընկերանայ քեզ: Կը շոյէ երեսդ: Բերանդ, ինչպէս ոտքերդ:

Միայն հրակէզ արեւը չէ որ սեւ սեւ ակնոց դնել կուտայ բոլորին — մինչեւ իսկ աղջիկներուն — այլ եւ փոշին: Ինչպէս Ցունաստանի ամէն կողմը:

Փոշի ախտածին, որ կը լրացնէ ճանճերու եւ մժեղներու աւերը:

Սելանիկը, միեւնոյն ատեն, բոյն մըն է ճահճատենդի եւ հիւծախտի:

Ո՛րքան դէմքեր գունատ եւ կերպարանքներ երերուն:

Բոյն մը, նաեւ, սեռական վարակումներու: Քաղաքին բժշկապետը հազիւ երեք հազար կը հաշուէ ֆրանկախտաւորներու թիւը: Անշուշտ նկատի ունի միայն անոնք որ արձանագրուած են: Երկու, եթէ ոչ երեք անգամ պէտք է բազմապատկել, բուն թիւը գտնելու համար: (Քաղաքին բնակչութիւնը կը հաշուեն 250,000—300,000):

Ու վերջապէս կլիմայ մը վատառողջ: Չքաւորութիւն՝ անյատակ: Եւ աղտ ու կեղտ:

Ամբողջ բազմութիւններ, կիներ եւ երախաներ, գաղափար անգամ չունին լուացքի մասին:

Վկայ, նորէն, բժշկապետը: Եւ ամենօրեայ կեանքը: Ինչպէս ուրիշ քաղաքներու մէջ:

Բայց, թող իր տեղը մնայ քաղաքը, իր հրէաշունչ հրապարակով: Մինչ ալ ատեն կ'ունենանք զբաղելու քաղաքով:

×

Պէշ Չինար: Հարմանքէօյ: Թէնէքէ Մահալլէսի:

Ի՞նչ կը նշանակեն այս խժալուր անունները:

Ի՞նչ կապ ունին մեզի հետ, Թուրքերէն, պատերազմներէն մնացած այս փլատակները:

Գաղթակայա՛ն, գաղթակայա՛ն: Կը հասկնա՞ս իմաստը, «Յառա՛ջ»:

Դարձո՛ւր մեքենան եւ շարէ ինչ որ կրցայ գրի առնել տեղւոյն վրայ:

Պէշ Չինար... Ծովափ: Հանրակառքով 10—15 վայրկեան՝ քաղաքին կեդրոնէն: «Ի մէջ երկուց անօրինաց» — Սթանտարտ Օյլ եւ Սերպիական Ազատ Գօտի:

Արդէն փլատակ, անգամ մը եւս քանդուած է, շնորհիւ ներգաղթին: Անմիջապէս փլցուցած են հիւղակները այն գաղթականներուն որ Հայաստան գացին: Որպէս զի ուրիշ մարդ չտեղաւորուի: Մինչ այսօր, նորէն պայմանաժամ տուած են, մնացածն ալ պարպելու համար: Եւ խուճապ՝ մնացորդներուն մէջ:

— Ո՞ւր երթանք, ո՞ր քարին զարնենք մեր գլուխը... Ասկէ դուրս ո՛ւր որ ալ երթանք, անօթի պիտի մեռնինք: Քաղաքին մօտ է, քալելով կ'երթանք կուգանք: Գէշ – աղէկ տեղաւորուած ենք:

Փորձեցի լուսանկարել «գէշ – աղէկ»ը: Անօգուտ: Գրիչը պիտի կրնա՞յ տալ ինչ որ վրիպեցուց «քօտաք»ը:

×

Գետնէն ցած, տուստաղները կէս առ կէս փլած ամբարանոց մը, մութ եւ խոնաւ: Ամբողջովին քար ու հող: Մաղարա կամ Պոտրում, — այս բառերը աւելի խօսուն են շատերուն մտքին:

Երախաներ աղտոտ, շատերը վիրաւոր դէմքերով, գոյնզգոյն կարկտաններու մէջ փաթթուած՝ կը խաղան հողին մէջ թաւալուն: Մայրիկ մը փռուած՝ կէս օրուան քունը կը քնանայ տախտակի մը վրայ: Ուրիշ մը կերակուր կ'եփէ: Երրորդ մը՝ երախան գիրկը, կաթ կուտայ:

Միեւնոյն բակին մէջ, դէմ դիմաց հինգ – վեց քառմնելի գնտամներ՝ այսպէս: Եւ ի՛նչքան երախաներ՝ բոլորին մէջ: Ահա երկու թշուառներ՝ պատառ մը հաց կը ծամեն: Ուրիշ մը՝ ձմերուկի կեղեւ մը ճարած, կը կրծէ անյագ:

Կեդրոնական «թաղ»ն է այս, որ ունի դպրոց մըն ալ: Այժմ արձակուրդի մէջ:

Դիմացը՝ երեք արտաքնոցներ զարշելի: Կոտրատած, կիսաբաց դուռներով, ուր 8—10 երախաներ կարգի կը սպասեն: Երկու կիներ եւ հինգ այրեր ալ՝ իրենց կարգին:

Ճիշդ կողքին՝ նորէն գնտամ մը:

Ո՛րքան իրարու նման, այնքան այլազան են այս մթերանոցները:

Ամէն մէկը — անհատ կամ ընտանիք — ունի իր «յարկաբաժին»ը՝ այս նկուղներուն մէջ:

Թիթեղներ իրար գամած, կամ պարկէ, քուրջէ կտորներ իրար կարած՝ պատ շիներ են: Ամէնէն բախտաւորը կրցեր է տախտակամած մը ճարել, երկու մատ սանդուղով:

Ամէն ինչ է այս «բնակարան»ը, — հիւրանոց, աշխատանոց, ննջարան, խոհանոց:

— Մայրի՛կ, պատերը, թուղթերն ու քուրջերը չե՞ն բռնկիր, երբ կրակ վառած կերակուր կ'եփես:

— Ի՞նչ ընենք, տղա՛ս, ո՞ւր երթանք... Տասը տարի եղաւ:

Տասնըհինգ տարեկան աղջիկ մը, տաշտի մը մէջ կը լուացուի ամէնուն առջեւ:

— Ո՞վ է այս երիտասարդը, միս – մինակ պառկած, քովն ալ մախաղ մը: Ամբողջ գոյքը: Եւ միեւնոյն ատեն բարձ:

— Նոր եկաւ գիւղերէն: Ջուլ մը ճարեցինք, եղաւ տուն – տեղ:

Քիչ անդին անկիւն մը՝ երկու կողմէն քուրջէ պատեր: Մէջտեղը՝ անկողին մը:

— Այստեղ ալ երիտասարդ մը կը բնակի:

Ու երախանե՛ր, երախանե՛ր ամէն կողմ, պճլտուն աչքերով: Լաթ լաթի պռչին կարուած՝ իբրեւ հագուստ: Բոպիկ եւ գլխաբաց: Նոյնացած՝ հողին ու տիղմին հետ: Երախաներ անուշիկ, որոնց համար օճառն անգամ պերճանք է, ինչպէս թաշկինակը: Ինչպէս հասարակ ճերմակեղէնը:

Աւելի բախտաւո՞ր են անոնք որ կը բնակին այս խորվիրապներէն դուրս:

«Բախտաւոր», այո՛, անոնք որ կրցեր են քանի մը կտոր տախտակ ճարել եւ հիւղակի մը պատերը հիւսել, — համեստ սենեակ մը գետնին երեսը, հասակիդ բարձրութեամբ:

Ահա անցիր առջեւէն, եւ լուսամուտէն կը տեսնես ինչ որ կայ ու չկայ ներսը, — շնչաւոր թէ անշունչ:

Այս մէկը հիւանդ երախայ մը ունի եւ գլուխը կախ՝ կը հսկէ: Անդին, սա թիթեղեայ խցիկին մէջ, երկու կիներ կարկտուքով են զբաղած: Մարդ մը՝ անշուշտ անգործ, հասակը փռուած կը խռկայ:

Եւ ամէն քայլափոխիդ՝ կիներ ու աղջիկներ պառկած փողոցին մէջ, դուռին առջեւ, պատերուն տակ: Sieste!

— Բարե՛ւ, մամի՛կ, ուրկէ՞ բերիր այս իլիկը:

— Ապրինք պիտի, տղա՛ս... Մարդ-մարդասանք չունիմ, երկու թոռներ ինծի կը նային:

×

Մէկ – երկու արհեստանոցներ՝ ունեւորներու կողմէ բացուած: Կտաւ կը գործեն: Մեծ մասով աղջիկներ:

— Ի՞նչ կը վճարեն:

— Մեդրի վրայ՝ մէկուկէս տրախմի, լայնքէն հաշուելով: Կրնանք հանել օրական 12—15 մեդր: (18—22 տրախմի, — ոչ իսկ 3—4 ֆրանք):

×

— Քանի՞ հոգի օգտուեցան ներգաղթէն:

— Առաջ 350 ընտանիք էինք: Հարիւր երեսունը (130) գացին Հայաստան: Կը մնան դեռ 220 ընտանիք = 1000—1200 հոգի: Մեծ մասը արձանագրուած են, բայց չեն գիտեր պիտի կրնա՞ն երթալ, եւ ե՛րբ: Միւս կողմէ, կառավարութիւնը կը սպառնայ պարպել:

— Նոր տեղ կը ցուցնէ՞:

— Հարմանքէօյի ճամբան: (Կէս ժամ քաղաքէն, ինքնաշարժով):

— Աւելի լաւ չէ՞ այնտեղ, բաց դաշտին մէջ, փոխանակ այս փլատակներուն եւ նկուղներուն:

— Ի՞նչ կ'ըսէք, պարոն: Այնտեղ դժոխք է. օդը վատառողջ: Գործ չկայ, կարելի չէ քալելով քաղաք իջնել: Մեր ապրուստէն պիտի զրկուինք: Գիտէ՞ք որքան երախաներ մեռած են հոն: Առաջ արտերը գործ կար, ան ալ վերջացաւ:

— Ի՞նչ կը վաստկին անոնք որ Սելանիկ կ'իջնեն Պէշ Չինարէն:

— Երեսուն տրախմի (5 ֆրանք): Քալելով կ'երթան կուգան: Առաջ կրկինը եւ աւելի կը շահէին: Այստեղ օդն ալ առողջ է, ծովուն մօտ ըլլալով: Թէեւ, ձմեռը, անձրեւին եւ փոթորիկին, Աստուած գիտէ մեր քաշածը: Ա՛խ, ե՛լք մը, ե՛լք մը:

Երեւա՛ն, Փարի՛զ, ելք մը, ելք մը:

Չափազանց երկար տեւեց խաչելութիւնը այս խլեակներուն: Մնացորդաց մնացորդին:

×

Ի՛նչ օգուտ նկարագրել միւսները, — Հարմանքէօյ, Թէնէքէ Մահալլէսի, Լէմպէթ:

Անուններն իսկ սարսուռ չե՞ն պատճառեր ձեզի...

Հարմանքիւղը՝ պատկերազարդ յաւելուածն է Պէշ Չինարին: Պատերազմի շրջանին շինուած տաղաւարներ (փարանկա), ուր իւրաքանչիւր ընտանիք իր «բնակարան»ն ունի, քուրջէ, պարկէ, թիթեղէ, թուղթէ պատերով: Անցիր շարք – շարք, նայէ բացուածքէ մը, ու դիտէ, եթէ կը դիմանաս:

Այստեղ ալ, հարիւր ընտանիքներէ յիսունը գացած են Հայաստան: Մնացեալները կը սպասեն իրենց կարգին: Նորեկներ ալ պակաս չեն: Անգործութեան հետեւանքով, հեռաւոր վայրերէ ընտանիքներ եւ անհատներ կուգան: Երկար ատեն զուտ յունական գիւղերու մէջ մնացած ըլլալով, երախաները յունացեր, իրենց մայրենի լեզուն մոռցեր են:

×

Խղճահարութիւն մը: Պարտք սեպեցի երթալ տեսնել: Եւ ահա պատմութիւն մը՝ բերնէ բերան, մէկ ժամ յետոյ.

— Փարիզէն մարդ եկեր, մեզմով հետաքրքրուեր է: Ա՛խ, ճար մը գտնէր, ճա՛ր մը...

Փարի՛զ, Փարի՛զ, լուսացնցուղ անառականոց որ աջ ու ձախ ժպիտներ կը ցանես: Ժպիտներ շինական, ժպիտներ սառուցեալ...

ՇԱՏԵՐԻՆ ՄԷԿԸ

ԱՆՄԵՂ ՍԵՐ

Անոր ձեռքը քնքշօրէն իմ ուսիս՝
ու բազուկս ալ իր մէջքին շուրջ գալարուն,
կ'ընթանայինք ուղիներէ մոլորուն,
վարդեր կ'առնէր ան ձեռքին մէջ, ես նարգիս:

Մազերն անոր տարտամօրէն իմ ուսիս՝
կը կախուէին գանգուրներով ոլորուն,
Մեր շուրջ, ուրախ՝ անտառն, արեւն ու առուն
ցոլքեր դրին սուտակ, մարմանդ ու յասպիս:

Շրթներն անոր անմեղօրէն շրթունքիս՝
իրար փարած՝ նայուածքներով մարմրուն,
իմ սրտիս մէջ հրաշագեղ կար գարուն,
Անոր սրտին՝ երջանկութեամբ լի Մայիս...:

Ժընեւ

ՊԱՐԳԵՒ

Յունական դրամատուները

Կը հաղորդուի թէ Ցունաստանի մէջ գործող հելլենական դրամատուններու տնօրէնները միացեալ դիմում մը կատարած են ելմտական նախարար Պ. Վարվարէսօսին, խնդրելով անկէ իմացնել կառավարութեան, թէ իրենց դրամատուները ծանր կացութեան մը պիտի մատնուին եւ խնդրական պիտի դառնայ իրենց յետագայ պարտաւորութեանց կատարումը, եթէ երբեք ընթացիկ սակացոյցով վերադարձնեն իրենց մօտ ի պահ դրուած եւ մասնաւորներու պատկանող ոսկեդրամները:

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՎԷՊԵՐ

ԵՕԹՆԵՐՐՈՐԴ ՕՐԸ

—)(o)(—

(Ռընէ Թրենցիուսի)

Եօթներրորդ օ՞րը. այսինքն կիրակին, հանգիստի, հոգեկան այլափոխութեան այդ օրը, զոր Աստուած սահմանեց, մարդիկ նուիրագործեցին։

«Բայց, հարց կուտայ հեղինակը իր ընաբանին մէջ, ինչպէս անոնք, զոր հակամարդկային աշխատանքը ջախջախած է, պիտի կրնան կրկին մարդ ըլլալ, մէկ օրուան համար... Կիրակին»։

Ահա արդարեւ մեր ժամանակի հոգեկան պատուհասը. կ'անդրադառնա՞նք երբեք թէ ի՛նչ բանի վերածուած է աշխատաւոր մարդերու մեծամասնութիւնը, դրամատիրական այս քաոսին մէջ, ուր կը տապլտկի ընկերութիւնը։ Աշխատաւորը վերածուեր է մեքենայի մը, աւելի ճիշդ եղած է մէկ աննշան մասնիկը վիթխարի մեքանիզմի մը որու հետ կը թաւալի ինքն ալ, գրեթէ ակամայ, կրելով անոր բոլոր ցնցումները։ Գերարտադրութեան ու մրցակցութեան զուրային մէջ, աշխատանքը դադրած է ըլլալէ այլ եւս օրհնութիւն մը եւ կեանքի բերկրանքը, վերածուելու համար մղձաւանջի մը, տարապարհակ մտալլկանքի մը։ Խզուած է այլ եւս աշխատանքի եւ աշխատաւորի միջեւ հոգեկան - իմացական - օրկանիք կապը։ Մարդը չէ որ կը վարէ գործը եւ գործիքը, այլ ինք, ընդհակառակն, ենթարկուած է մեքենայի եւ աշխատանքի անողոք, գրեթէ մաթեմաթիկական ճշտապահութեան։ Այս է այլ եւս կեանքի կշռոյթը։ Ու իրերու տարերային այս ճնշումին տակ, աշխատաւորը, վայրահակ՝ մեքենային վրայ ըլլայ թէ հաշիւներու վրայ, դատապարտուած՝ կրկնելու եւ հոլովելու միշտ միեւնոյն շարժումները, կը դադրի այլ եւս խորհելէ եւ զգալէ, կը պարպուի իր մարդկային հպարտութենէն ու կը վերածուի անբան, անգիտակից համրանքի մը։

Ու այսպէս, տեւականօրէն, շաբթուան վեց օրերը մեքենաբար ապրող եւ շարժող էակները ինչպէ՞ս կրնան կիրակին, ազատութեան այդ միակ օրը, թօթափել ինքնաշարժութեան (automatisme) խոր ծալքը։ Ամենօրեայ դատակնիքը կը ծանրանայ իրենց կիրակիի վրայ եւս։ Անկարող են այլ եւս ըմբոշխնելու ազատութիւնը։ Իրենց մտածումը, հանգիստի պահուն անգամ, կը թ[...] նոյն ակօսին մէջ, պար[...] դարձող անիւի մը նման. իրենց [...] գին ալ, իրենց ափին պէս, [...] կուած է կոշկոռներով. կրնա՞ն [...] գալ իրենց կաշիէն. կրնա՞յ մը [...] նայ թօթափել իր պատեանը։

Ու ահա թէ ինչո՞ւ մտածող [...] դոց շատերուն համար եօթներր[որդ] օրը, կիրակին, կատարեալ [...] մըն է. յոգնութիւններու պոռթ[...] մը. ինքնադժգոհանքի խուլ [...] տանքը. ուրախանալու եւ մարդկ[...] ապրելու անհնարութեան [...] զգայնութիւնը. հասկնալը՝ թէ [...] օրեայ կեանքի ստուերներուն [...] կիրակին ալ դատապարտուած [...] մթագնելու. հասկնալը թէ չէ [...] իրենց իրաւունքը այլ եւս [...] ուրիշ բան քան ինչ որ են [...] օր... կիրակիի այդ տռամը չեն [...] ցած անոնք միայն, որոնք վերջ[...] կան անբանութեամբ մը կնք[...] խեղդած են իրենց հոգին ու գի[...] քնանալ ու չմտածել բնաւ.

«Եօթներրորդ Օրը» վէպին [...] նակը Ռ. Թրենցիուս կը ներկայ[...] դրամատան հաշուակալներու [...] մը, անոնց անփառունակ ճակա[...] գիրը՝ միեւնոյն սպառիչ զբաղ[...] ներու շրջանակով, պաշտօնատան[...] հորիզոն միօրինակութիւնը [...] երկնքի մը նման կը ծանրանայ [...] րենց ներաշխարհին վրայ, ուր[...] տեսնենք անցնիլը իրենց թ[...] մտորումներուն։

Ահա փոռ Գուշէն, որ անհա[...] տարիմ իր կնոջ մտալլկանքը [...] ջանայ մոռնալ իր քառթերու [...] ւաքածոյին մէջ։ Փիէռ Կօն, [...] խնդիր կուզը, որ կ'երազէ շա[...] իրիկուններուն հանրածանօթ [...] նիկները։ Երիտասարդը, Օլիվ[...] որ սիրուհի մը ունի, ափսոս, [...] աւելի հարուստ, ու ինք՝ մերժ[...] անոր ծնողքէն.

Թրենցիուս կը պատմէ ընթ[...] այդ տիպարներու կեանքը շա[...] իրիկունէն մինչեւ երկուշաբթի[...] առաւօտ։ Տէրունական հանգիստ[...] օրը իւրաքանչիւրը ճիգ մը կը [...] փէ կեցնելու մտածումները [...] հոլով թափը, մոռնալու ինքզի[...] սպառելու ժամանակը։ Ո՛հ, թ[...] ուրախութիւններ...։ Ու երկու[...] թին կը վերադառնան կրկին [...] րախ, քիչ մը աւելի ծերացած [...] աւելի յուսավրէպ ու հիասթափ[...]

Օլիվան է միայն որ կը [...] կայի երկուշաբթի առտուան [...] նատուութեան. ու այս [...] վերջնականապէս։ Որովհետեւ [...] ընթաց օր ինք եւ սիրուհին մի[...]

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՌՈՒՍ ԳԱՂՏՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱԶ (*)

Պիտի հնչէ ժամը, եւ յեղափոխական աղբանոցը պիտի զգայ ծանրութիւնը նոր իշխանութեան:

Կա՛յսր մը պէտք է մեզի, բռնաւոր կայսր մը, (հաչէ՛, շուն Միլիուքով), կայսր մը խիստ եւ ահաւոր, ինչպէս Նիքոլա Ա., ինչպէս Մեծն Պետրոս կամ Պօղոս:

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Պիտի սատկին կարմիրները: Շատո՜նց պէտք էր դժոխք ղրկել զանոնք:

Եւ գինին նորէ՛ն պիտի փրփրի նախկին սպաներուն բաժակին մէջ:

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր այս բանաստեղծութիւնները, զորս կը քաղենք երկու հատորներէ նախապէս յիշատակուած, ձօնուած են զինուորական նախկին պետերու, — զօրավար Չեկոտովսկիի, հարիւրապետ Վէրբէի, իշխան Ուրուսովի, գնդապետ Տուրգանովի, պարոն Բիւխլէրի, կոմս Մանտէօֆէլի, իշխան Գագարինի, զօրավար Տէմբոտ-Բեկովիչ–Չէրկամէզի:

— :-: —

Բ.

Գ. Բոստունիչ եւս ունի հատոր մը, գաղտնի տպուած Նովի – Սադի մէջ (Եուկոսլաւիա), *Ազատ Որմնադիրները եւ Ռուս Յեղափոխութիւնը*: Գիրքը կը պարունակէ բազմաթիւ զարդանկարներ, ունի 288 էջ: Յառաջաբանին մէջ, հեղինակը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Կովալեւի, Խարկովի հին տպարանատէրներէն, որ, «միմիակ, իր ձեռքովը շարած ու տպած է այս գիրքը, խուսափելու համար ազատ որմնադիրներու լրտեսութենէն»:

ԿՕՇԻԿՕՎ

Ազատ որմնադիրներու արարողութեանց ամէնէն սարսափելի պարտաւորութիւններէն մէկն է խաչ մը դնել կօշիկներուն մէջ, ոտնակոխ ընելու համար ամէն օր: Վոյեկոտինոյի ազատ որմնադիրներու օթեակին մէջ կը ծախուէին զուլպաներ արծթած խաչով մը միասին, — խաչը դրուած է ճիշդ կրունկին տեղը:

Ո՞Վ Է ԿԵՐԷՆՍԿԻՆ

Երբ, 1881ին, ազատ որմնադիրներու սպայակոյտին հրամանով, մոլեռանդ մարդիկ սպաննեցին ցարը, ոճրագործներուն մէջ կը գտնուէր Հրէուհի մը, Գեսիա Գելֆման: Այս կինը, բանտին մէջ, զաւակ մը բերաւ աշխարհ եւ հոգին աւանդեց Բեհեղըբուրգին: Այս Հրեայ տղեկը, որ ծնաւ կախաղանին ճամբուն վրայ, Կէրէնսկին էր, Ռուսիոյ փոսապետը:

Ո՞Վ Է ԼԷՆԻՆԸ

Ի փառս Հրէութեան, դաւանափոխ բայց իսկական Հրեայ Ուլիանովի, մականուանեալն Լէնին, տեղը դրուած է Հրեայ Ցիպէրլայնը:

Ո՞Վ Է ՉԷՐՆՈՎԸ

Հրեայ մը, անուանեալն Լիպերման ազատ որմնադիր զուիցերիական օթեակէն, դաւադիր եւ ազատ գործ եփող մը:

Ո՞Վ Է ԼՈՒՆԱՉԱՐՍԿԻՆ

Հրեայ մը, դաւանափոխ, անուանեալն Մանտէլշթամ:

Ո՞Վ Է ՄԱԿԼԱԿՈՎԸ

Առժամեայ կառավարութեան դեսպաններէն մին, ազատ որմնադիր Փրանսական օթեակէն: Տակաւին կը շարունակէ իր սրիկայութիւնները Փարիզի մէջ:

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ներկայիս, Ֆրանսայի մէջ, բոլշեւիզմի կազմակերպիչներն են ազատ որմնադիրները: Այս մարդիկն են, որ հիմնեցին Ռուս Հանրապետական Ընկերակցութիւնը, 20, Rue Laffitte:

Ո՞Վ ԿՈՒՏԱՅ ԴՐԱՄԸ

Առանց դրամի ոչ մէկ յեղափոխութիւն: Փարիզի Հրեայ տուներէն մին է, Լազարեւսկի եղբայրները, որ դրամ կը հայթայթէ յեղափոխութեան:

ԴՐԱՄԱԹՈՒՂԹԵՐԸ ԵՒ...

Խորհրդանիշը մեծ դեր կը խաղայ ֆրանսական գաղութներու, ինչպէս Հնդկաստանի եւ Մարթինիկի դրօշմաթուղթերուն վրայ: Փռիւգիական գդակը, որ կը տեսնուի Նիկարակուայի եւ Քոլոմպիոյ դրօշմաթուղթերուն վրայ, շատ կասկածելի է: Ի զուր չէ որ մասկով արեւմտցինները, երբ վրանդ զգան, կը փախին դէպ ի այդ երկիրները:

ՎԱԹԷՐՄԱՆ ԳՐԻՉՆԵՐԸ ԵՒ...

Հռչակաւոր «Ազգերու Դաշնակցութիւնը» իր ժողովները կը գումարէ Ժընեւի մէջ: Վաթէրման ծանօթ վաճառատունը ռէքլամ կ'ընէ թէ իր ապրանքներուն համար, թէ «Ազգերու Դաշնակցութեան համար»: Զորս խորհրդանիշ ալ խաւաքարտին վրայ կայ, երեքը խորհրդանիշերն են սատա[...] յին: Մտածեցէք Սիոնի ժողովի[...] գերորդ ատենագրութեան եզ[...] ցութեան մասին. — «Այնպէ՛ս [...] նեղենք չին քրիստոնեաները ([...] որ ստիպուին մեզի յանձնել մի[...] յին իշխանութիւնը»:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳԻՆԻ

Ահա՛ղ, ամէն կողմ կը տեսնուի [...] մայնավար ջհուտներու սար[...] այս վաճառանիշը: Դիտեցէք [...] գործարաններու վաճառանիշերը՝ պայման պիտի գտնէք գերման[...] Քուփֆէրպէրկ – Կոլտ գործար[...] վաճառանիշը: Գաւաթներու մէջ [...] հրդանիշ մը:

ՍԿԱՈՒՏՆԵՐԸ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԵՆ

Չափազանց վտանգաւոր են [...] ուտներու եւ կըլ – սկաուտներու [...] մակերպութիւնները: Սկաուտներ[...] շարունակ հրահանգ կը տրուի «[...] րա՛ստ» նշանախօսքով, ինչպէս կ[...] ուի Նեռին համար, զոր հիմ[...] պաշտեն Փարիզի մէջ:

(*) Սկիզբը կարդալ ՅԱՌԱՋի 10 եւ 31 յուլիս թիւերուն մէջ:

ՄԵՐ ԱՂԲԻՒՐԻՆ ԱՌՈՒԱԿԸ

Ճը՛լճը՛լ, հէքեա՛թ մ'ես աղբիւր սիրական,
Չե՛ղ մ'ալ մարգն ի վար յուզուինք անսահման...

Ճը՛լճը՛լ, ցոլցլուն աղբի՛ւր վիպական,
Վազքիդ մէջ հին հին յոյզե՛ր կը շողան...:

Ծոցիդ մէջ ծփուն կարկաչուն՝ գարնան
Հայ խաղեր-պարեր որքա՛ն շուռ կուգան...:

Մեր գիւղի կալի ջինջ աղբիւր գուսան,
Ի՛նչ երգեր հետդ գացին ու կորան...:

Դո՛ւն իմ պապերուս յոյզի կո՛յս վկան,
Աչքէդ աչքիս մէջ սէր-յոյզեր անցան...:

Ճը՛լլ արեւագա՛ն երգող դուն աղբիւր,
Լանջէդ յոյզ ու լոյս, արեւ հոսեցուր...:

Ճը՛լլ անուշ տաղ մ'ես, երա՛զ հայրենի,
Քաղցր երազն հոգւոյս՝ շշունչն անհունի...:

Հալէպ

ԱՐՏԱՇԷՍ Տ.-Յ. ՏՈՆՃՈՅԵԱՆ

զոհ գացած են Սէնի ալիքներուն. ու բուժ այդ արկածն է որ լուծած է անոնց կեանքի տագնապը եւ անհոգ. ահա, պիտի ըսէք, ճշմարիտ «եօթներորդ օրը» անյուսօրէն սիրող այդ երիտասարդներուն համար, զոր կեանքի թախծը կը բաժնէր, բայց մահը միացուց։

ԻՄ ՄՍԻՍ ՄԻՍԸ

(կրէյս Գարլիսլի)

Ամերիկուհի մըն է այս վէպին հեղինակը. կնոջական նրբազգայնութեամբ մը տուած է մօր մը ողբերգութիւնը։

Ժողովրդական խաւի պատկանող պարզ կին մըն է որ հոն կը պատմէ մեզ իր կեանքը. մէկը այն հազուագիւտ եւ համեստ տիպարներէն, որոնք կը բաւականանան մայրութեամբ ու իրենց միակ իմաստը ու երջանկութիւնը կը շինեն անոր հետ։ Մայրութի՛ւնը, բախտագուրկ կիներու համար առիկա վիշտերու կոչում մը չէ՞ սակայն. բայց վէպին հերոսուհին իր տառապանքը կը նկատէ ինքնին պարզ, տրամաբանական ու զայն կը տանի քաղցր, առօրեկ ոգիով մը։

Այրի՝ չորս զաւակներով, իր առողջութիւնը եւ երջանկութիւնն իսկ անոնց տրամադրելէ յետոյ, ահա կը գտնենք զինքը գերագոյն տառապի մը առջեւ։

Իր անդրանիկը ստահակ մըն է, որ մոլութիւններու զառիթափին վրայ թաւալգլոր, սպաննած է իր հարազատ քոյրն իսկ ու դատապարտուած է մահուան։

Ու երեւակայել մօր հոգինփեռեկող տառապանքը. ո՞ր մէկուն վրայ արտասուէ։ Բայց անիկա պատասխանը կ'ընդունի տեսակ մը ճակատագրականութիւն, որու մասին իրեն չի՜նար վիճիլ. իսկ պիտի երթայ, արցունքները կլլած, բանտ, այցելելու իր մահապարտ տղուն, անոր տալու վերջին սփոփանքը, վերջին քաջալերութիւնը. չէ՞ որ Ցաննին Տաննին է, մէկը՝ իր զաւակներէն, իր մսին միսը...

Սրտառուչ պարզութեամբ հեղինակը նկարագրած է մօր վերջին այդ այցը, մահապատժին նախընթաց օրը։ Մայրն է որ կը պատմէ.

«Տաննին չուզեց դուրս գալ զիս տեսնելու համար։ Ան պառկած էր յարդէ անկողնին վրայ եւ արդէն մեռածի երեւոյթը ունէր։

«Ես դուրսը նստած մնացի եւ զինքը դիտեցի ատեն մը ու վերջը Տաննին ելաւ, սանկ. դանդաղօրէն ու եկաւ ինծի եւ ըսաւ «բարի լո՛յս։ Այն ատեն ես ալ ելայ եւ ըսի՝. բարի լոյս Տաննի։ Ան ըսաւ ինչպէս ես Մարիկ։ Ես ըսի շատ լաւ եմ Տաննի ու դո՞ւն։ Ան ըսաւ շատ լաւ լաւ եմ։ Այն ատեն ան հարցուց որքա՞ն դրամ քաշեցին քեզմէ դատին համար Մարիկ ու ես ըսի ինչոր տան համար տուած էին ուրիշները, բայց ըսի ատ մասին հոգ մ'ըներ Տաննի։ Ու ահա ան հոգ առջեւս։ Ու ատեն մը ան բան մը չըսաւ ու ես ալ բան մը չէի ըսեր իրեն։ Ան ըսաւ Մարիկ։ Ու ես ըսի ի՞նչ կայ Տաննի։ Ու ան ըսաւ գիտե՞ս, Մարիկ, չեմ վախնար»։

... Արդեօք արդարեւ իր հոգին իր ափին մէջ, ականներուն տակ սեղմած մայր մը չէ՞ որ կը խօսի հոս սա անպաճոյճ ու միամիտ բառերը... Լեզու մը որ դուրս ելած է գրական կեդրոնական ամէն բարքերէ. բայց լեզու մը որ կուգայ կենդանի սրտէ մը ու տաք է շունչի մը նման...։

Բայց այս չէ՞ գրականութիւնը, որ յայտնութիւնն է կեանքին։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—)(o)(—

Կ'իմանանք, որ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ընդունելութեան առթիւ Թուրք կառավարութիւնը ընդհ. ներում պիտի յայտարարէ։ Այս մասին օրինագիծ մը կը պատրաստուի ներկայիս, տանելու համար Ազգ. Մեծ Ժողովին, յառաջիկայ նստաշրջանին։

Պետական պիւտճէն եւս պիտի գեղչուի մինչեւ 70 միլիոն ոսկի (?), նկատի ունենալով երկրին ներքին թշուառութիւնը։ Ելմտական այդ ծանր տագնապը փարատելու համար, մասնաւոր մարմին մը կ'աշխատի, Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ երկիրներուն մօտ, փոխառութիւն կնքել, ինչ որ կասկածելի կը թուի։

La République Enchaînée թերթին արտօնէն կը հաղորդէ թէ իր թերթը 6 ամիս կամաւոր դադարի ենթարկուած էր չմնասելու համար Թուրքեւֆրանսական բանակցութիւններուն։ Սակայն երկու ամիս յետոյ պիտի սկսի վերահրատարակել։։

ՄԻՍԱՂ.

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՐՏԱՔՆՈՑՆԵՐԸ

— :-: —

Ճիշդ չէ յունական առածը, որ կ'ըսէ.

— Երկրի մը քաղաքակրթութիւնը իր արտաքնոցէն չափելու ես։

Եթէ այս առածով առաջնորդուինք, պիտի ըսենք, որ Երեւանը քաղաքակրթութիւն չունի, վասնզի արտաքնոց չունի։

Բայց գիտէք, չէ՞ որ, Երեւանը քաղաքակրթութիւն ունի ու հանրակառքի է հասեր։

Երեւանի քաղաքային խորհուրդները տարբեր ժամանակներու մէջ տարբեր հայեացք են ունեցեր արտաքնոցներու վրայ։

1925ի քաղաքային խորհուրդը միզարան մը շինել տուաւ Ռուսաց եկեղեցիին դիմաց, շիփ-շիտակ ճամբուդ վրայ՝ այն հրամայականով, որով ըսել կ'ուզէր.

— Անցորդ պարտաւոր ես միզել։ կամ

— Առանց միզելու չանցնիլ։

Իսկ ներկայ քաղաքային խորհուրդը խափան վերցուց արտաքնոցի սովորութիւնը, առանց սակայն «որոշումով» մը նախապէս վերցնելու մարդոց «դուրս երթալու» վարժութիւնը։

Շատ ճշմարիտ է, ես չեմ մեղադրեր քաղաքային խորհուրդը, արտաքնոց յաճախելը մասնաւոր զովեստի արժանի բան մը չէ, եւ մինչեւ իսկ Քանթի «զուտ բանականութիւն» ունեցող մարդու համար պակասութիւն է նման տեղեր երթալը։ Ճիշդ է, թէ հաւատացեալ մարդկութիւնը դարերու ընթացքին իր աստուածներուն եւ կիսաստուածներուն համար հազարաւոր տաճարներ է հիմներ, բայց ոչ մէկ արտաքնոց է շիներ։ Յանցանքը Երեւանի բնակչութեանն է։

Իրաւ է թէ վարչական արգելքները շատ անզօր են նման արմատացած սովորութիւն մը մէկ անգամէն արմատախիլ ընել։ Այդ անիծեալ սովորութիւնը ունի իր քմահաճ պահերը։ Եթէ հիր ես տեղ մը, ուր պէտքարանին տեղը չես գիտեր, անմիջապէս «պէտք» կը զգաս, իսկ «հարիւր տոկոսով» պէտքարանի տէր հիւրը բնաւ «պէտք» չի զգար։ (Տես «արգիլուած պտուղին» տեսութիւնը)։

Այդ է պատճառը, որ օտար քաղաքներէն Երեւան ժամանած ամէն շրջիկ, գիտնալով որ մեր քաղաքը արտաքնոց չունի, անմիջապէս «պէտք» կ'ունենայ։

Խօսելով Եւրոպայի մասին, պէտք է ըսել, որ շատ մը երկիրներու մէջ մասնաւոր խնամքի ենթակայ են արտաքնոցները։

Պատմականին անցնելով, պէտք է ըսել, որ արտաքնոցը պատմութեան մէջ չէ ունեցեր իր ուրոյն տեղը եւ չէ հիմնաւորուած պատմականօրէն։

Ըսել թէ մարդը բոլոր դարերուն մէջ պէտքարան է գացեր՝ առիկա հաւանական ենթադրութեան արժէք միայն կ'ունենայ եւ ամէն պատմաբան կրնայ քեզ դատարան քաշելով «տեսալ» պահանջել։

Բայց ես կրնամ պնդել, որ Ե. դարուն արդէն հայ նախարարները ծանօթ էին պէտքարանին, ու Եղիշէն տուած դատարան կ'երթամ։

Կը բանամ Պարսից Յազկերտ թագաւորին մասին գրուած այն գլուխը, ուր վերջինս ուզելով պատժել հայ նախարարները, խնջոյքի կը կանչէ զանոնք, աղէկ մը կը կերցնէ ու վերջն ալ «խոնջանոցն» կը կնքէ։

Ահա ձեզի գրաբար պատիժ մը, զոր այսօր աշխարհաբարի վերածելով Երեւանի քաղաքային խորհուրդը, անով կը պատժէ քաղաքացիները։

Յազկերտի պատիժ չէ՞ սա ի՛նչ է, երբ նոյն քաղաքային խորհուրդը ամէն 100 քայլի վրայ ճաշարան մը, ամէն 50 քայլի վրայ թէյարան մը, ամէն 10 քայլի վրայ պաղ ջուրի կրպակ մը կը բանայ, առանց մէկ հատիկ արտաքնոցի։ «Հասարակական սնունդ» առանց «հասարակական արտաքնոցի», Յազկերտի պատիժ։

Ու ասկից վերջ եթէ բժիշկ մը ձեզի լուծողական գրելու ըլլայ, չընդունի՛ք։ Ըսէ՛ք.

— Բժի՛շկ, առիկա քաղաքային խորհուրդին գրէ, որ նախ արտաքնոցի հարցը... լուծէ, որ 1925էն ասդին պնդութեան բռնուեր է իր օրակարգին մէջ։

Հարցը հասունցած է, եթէ չլուծուի վերէն, կը լուծուի վարէն։

ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐ

(խորհ. Հայաստան)

«ՄԵԾ ՄԱՐԴ ՄԸ»

— :-: —

Հայու մը անուան շուրջ, վերի խորագրին տակ, փարիզի ֆրանսական «կրէնկուար» շաբաթաթերթը կը գրէ.

Երեսունըհինգ տարի առաջ, հայ մը ցամաք կ'ելլէր Մոնպազայի (Ափրիկէ) մէջ։ Խեղճ ու կրակ երեւոյթ մը ունէր. մաշած հագուստով եւ անկուտի, աղին անդին գլուխ կը զարնէր, ապրուստը ճարելու համար։ Օրին մէկը Քամբալա հասաւ։ Քանի մը հազար քիլոմէթր ճամբայ կտրած, վայրի գազաններով լեցուն շրջաններէ եւ չորս հազար մէթր լեռներէ անցած էր։

Քամբալա այսօրուան քաղաքը չէր այն ատեն. քանի մը հիւղակներ եւ անգլիական առաջին զինուորներու վրաններ միայն կը տեսնուէին հոն։

Աճեան անուն այս Հայը ախորժեցաւ երկրէն եւ որսի հոտը առաւ խակոյն։ Ու որսը չուշացաւ։ Վտիտ Ֆրանսացի մը, պատառոտուն զգեստներով, ասպնջականութիւն խնդրեց Աճեանէն։ Այս վերջինը հիւրընկալեց ճամբորդը այն հայրական ժպիտով, որ միշտ կը տեսնուի իր դէմքին վրայ, ու հիմա աւելի շեշտուած է։

Փիղ որսացող մըն էր այդ Ֆրանսացին։ Պելճիական Գոնկոյէն գաղտնաբար բերած էր փղոսկրերու ահագին բեռ մը։

Անոնք պահուած էին անտառին մէկ անկիւնը, Քամբալայէն քիչ հեռու։ Ֆրանսացի ուղեւորը կը փափաքէր հոն մնալ ատեն մը, ի դերեւ հանելու համար խուզարկութիւնները պելճիական իշխանութեանց ու անգլիական ոստիկանութեան, որուն աջակցութիւնը խնդրուած էր։

Աճեան ազնուօրէն խոստացաւ իր ասպնջականութիւնը ընծայել եւ լռութիւն պահել այդ գործին մասին, մինչ Ֆրանսացին կը համբուրէր Հայուն ձեռքերը։

Սակայն Աճեան յաջորդ օրը գնաց մատնանշեց Ֆրանսացին։ Անպատուութեան հեռանկարէն սարսափած, մարդը անձնատուր եղաւ։

Ֆրանսացիին բոլոր փղոսկրերուն տիրացած, Աճեան հարստութեան ճամբան բռնած էր։ Իրեն պէս մարդու մը հետ յարմարեցաւ ու Լոնտոն ղրկեց զայն, փղոսկրերու բեռով։ Շահերը պիտի բաժնուէին, բայց Աճեան իր արբանեակին երեսը անգամ մըն ալ չտեսաւ, ու Հայը դարձեալ աղքատ մնաց առաջուան պէս։

Բայց Աճեան օգտուեցաւ այս դասէն, ու այնուհետեւ սկսաւ աշխատիլ առանձին կամ այնպիսի անձերու հետ, որոնք դրամ կը բերէին, քանի որ փորձառութիւն ստացած էր այլեւս։ Շատ չանցած, ան դրամի տիրացած էր, իսկ ուրիշներ ալ փորձառութիւն ունեցած էին։

Աճեան մեծ հարստութիւն դիզեց ու երկրին մէջ ահագին ազդեցութիւն ձեռք բերաւ։ Այսօր երկրին ամէնէն կարեւոր թերթին տէրն է, ամէնէն գեղեցիկ օթէլի վարիչը, բամպակի մէկ քանի գործերու, տնկարկու թանի մը հազար հէքթար տարածութեան վրայ 3 գործակալ օթօմօպիլներու լաւագոյն վաճառականներու եւ նաւային գլխաւոր գործակալութեանց։ Մէկ խօսքով, միլիոններու տէր։ Անգլիացիները կ'ատեն Աճեանը ու կը վախնան անկէ։ Բայց ան քթի տակէն կը խնդայ։

Պէտք է քլիւպին մէջ տեսնել Աճեանը. երբ ան եկեղեցականի իր մատ ձեռքով կը շոյէ քլիւպի գլխաւոր անդամներու կռնակը։ Անոնք կը խորշին Հայէն, եւ կ'ուզեն կողինջի մը պէս փշրել զայն, սակայն կը ժպտին անոր, որովհետեւ քանի մը փոքր աղտոտ ծառայութիւններ կը մատուցանեն եւ կամ դրամ կը պարտին։

Աճեան թաքուն մեծ զօրութիւն մը ունի ու ամէնէն զօրաւոր մարդն է թերեւս։ Սակայն միակ մարդը չէ անգլիական Արեւելեան Ափրիկէի մէջ։ Այս կարգի մարդիկ տակաւ կարեւորութիւն ստացած են շնորհիւ այն խաբեբայութիւններուն, զորս ըրած են իրենց պղտոր գործունէութեան սկիզբը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյներու տակ ներկայացնել փրանսարնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը։ Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ բուռծներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալներ։ Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը փրանսարնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը։

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտք կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ։ Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ։

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ընթերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն։

2— Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝

ա) Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.

բ) «Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.

գ) 100 ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զրկուած են.

դ) Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը։

3— Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը։

4— Եթէ «գոնթրաթ»ով եկած է, «գոնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տեղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը։

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին։ Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդութեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպասելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան։ Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը։

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ։ Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ո՞ՒՐ Է ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզի պէտք է կայսր մը երկաթէ կամքով, որուն առջեւ երախաներ պիտի թուին Նիքոլա Ա. եւ Մեծն Պետրոսը։ Այդ կայսրը պէտք է որ արգիլէ գործածել «ընկերվարութիւն» եւ «կուսակցութիւն» բառերը։ Մեզի պէտք է կայսր մը, որ աւլէ բոլոր Հրեաները Ռուսիոյ սահմաններէն դուրս, ցար մը, որ, երբ երեւնար, իր ոտքը նետուէին սահմանակից անկախ երկիրները՝ լզելու համար իր մոյկերը, խնդրելով որ շնորհ ընէ իրենց յետոյքին արուեստ հարուածը իրենք իրենցձեռքով զարնելու, որպէս զի չյոգնին կայսեր սպիտակ ձեռքերը։ Մեզի պէտք է կայսր մը, որ բոլոր «ընկերները» կախաղան հանէ բարձր ձողի մը վրայ։

Գ.

Քոյր Ֆայինա եւս գաղտնօրէն տըպած է, Պերլինի մէջ, գիրք մը, — Ինը օր Անդրաշխարհի մէջ, — ուր կը պատմէ թէ ի՛նչ տեսաւ իր խոր քունին մէջ։ Գնդապետ Մոսէեւ յառաջաբան մը գրելով կը ներկայացնէ հեղինակը, —(Քոյր Ֆայինա կը սերի հինգհտաննիէ մը, որուն մէջ տակաւին կը թրթըռան սիրոյ լարերը կայսեր համար»։ Հեղինակը ամենայն մանրամասնութեամբ կը նկարագրէ դժոխքը, ո՛ւր խողխողեր է Լէնինի եւ Թոլստոյի։

ԹՈԼՍՏՈՅ

Ժայռի մը ետեւ նշմարեցի կորաքամակ հսկայ մարդ մը, երկար սպիտակ մօրուքով, թանձր յօնքերով։ Շատ լաւ հասկցած էր թէ բարոյական ի՛նչ մեծ պատասխանատուութեան տակ կ'իյնար, անոնց համար զորս մոլորեցուց, ոչ միայն իր խղճին, այլ եւ ամբողջ ժողովուրդին առջեւ։ Ու սատանան արդէն նշան դրած էր վրան իբրեւ իրը։

ԼԵՆԻՆ

Կարճահասակ, տարիքն առած, լայն ուսերով, ճաղատ ու մեծ ճակատով մարդ մը երեւցաւ զարհուրանքի դըրան առջեւ։ Չար ոգիները վեր բարձրացուցած էին զայն, ու հարուած հարուածի վրայ կ'իջեցնէին կռնակին ու վիզին։ Ահաւոր կատաղութեամբ մը, չար ոգիները կը խարազանէին նաեւ դէմքը, մռնչելով ականջին. — «Փճացուցիր հայրենիքդ, չարչարեցիր ու սպաննեցիր հայրենակիցներդ առանց երկնչելու որ եւ է դատաստանէ»։

Սատանան նստած էր, համր, իր գահուն վրայ եւ հնգաթեւ աստղ մը կը փայլէր իր գլխուն վերեւ։

ՆԻՔՈԼԱ Բ. ԴՐԱԽՏԻՆ ՄԷՋ

Երանելիներէն մին ծունկի եկաւ Յիսուս Քրիստոսի առջեւ։ Ամբողջովին ոսկի հագած էր։

Որոշակի տեսայ, որ Յիսուսի առջեւ ծնրադիր այդ արդարը իմ կայսրս էր։

Դ.

Իշէ Նեուտի եւս մարգարէաշունչ գիրք մը տպած է Փարիզի մէջ, 1927-ին։ Գրքին խորագիրն է, Ճշմարտութիւնը Ռուսիոյ մասին։ Կողքին վրայ, պատկերը հեղինակին, «իր առաջին թոռնուհիին հետ»։

ՄԱՐԳԱՐԷԻՆ ՁԱՅՆԸ

Ես, Իշէ Նեհուտի, յանուն պատմական, յաւիտենական եւ մեծ ճշմարտութեան, յանուն Ռուսիոյ փրկութեան, ստիպուած եմ յայտարարելու հետեւեալ ճշմարտութիւնը.

Ա.— Ռուսիա պիտի փրկուի միայն շնորհիւ տարագրեալներուն։

Բ.— Համայնավարները պիտի տապալին տարագրեալներու զինեալ ուժին տակ։

Գ.— Տարագրեալներու զինեալ ուժերը պիտի յարձակին խորհրդային Ռուսիոյ վրայ երեք կողմէ, մէկ օրուան մէջ, 26 օգոստոս 1927ին։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Ռուսական անքաժանելի կայսրութեան բոլոր քաղաքացիները, որ ցրուած են աշխարհի բոլոր ծագերը, պիտի հիմնեն, առժամապէս, Փարիզի մէջ, խորհրդարան մը, որ պիտի ունենայ 525 երեսփոխան։

Ընտրուած բոլոր երեսփոխանները պարտաւոր են ներկայ գտնուելու առաջին նիստին, որ պիտի գումարուի ժամը առաւօտեան 11ին, Փարիզի մէջ։ Բոլոր Ռուսիաններուն ազգային միակ Պետական Խորհուրդը պիտի ընտրէ, այդ 525 երեսփոխաններուն մէջէն, 24 նախարար, այսինքն կառավարութիւնը այն մեծ երկրին, որ Ռուսիան է։ Նոր Ռուսիոյ մէջ նախարարական ամէն աթոռի համար պիտի ընտրուին երեք հոգի։

ԱՌԱՋԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄ

Թող իմանայ ռուս ամբողջ ժողովուրդը, Ռուսիոյ մէջ ըլլայ թէ արտասահման, թէ տրուած է որոշում մը, որ յարութիւնն է Ռուսիոյ եւ ռուս ժողովուրդին, — չստով ազգային կամազօր իշխանութիւնը պիտի մտնէ հայրենիք, Սէն - Փեթերսպուրկ։

ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Գերագոյն հրամանատար պիտի նշանակուի ռուս քաղաքացին, մեծ դուքս Նիքոլա Նիքոլայեւիչ։ Իր օգնականներն են զօրավարներ Վրանկէլ եւ Տէնիքին։ Անոնք արտասահմանեան ռուսական բանակներու մեծ սպայակոյտը պիտի նշանակեն Փարիզի մէջ։

ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

Խորհրդարանը կը տեղեկացնէ Ֆրանսական Հանրապետական կառավարութեան թէ՝

1— Ֆրանսա պարտաւոր է Ռուսիոյ վերադարձնել ռուսական նաւատորմը եւ այն բոլոր ռազմանիւթերը, զորս զօրավար Վրանկէլ յանձնած է Ֆրանսայի, ըստ ցուցակագրութեան, ի պահ դրուած Պիզէրթի մէջ։

2— Ֆրանսա պարտաւոր է Ռուսիոյ վերադարձնել Փարիզի ռուսական դեսպանատան շէնքը այն ամէն կարասիներով ու հարստութեամբ, որ կը պարունակէր, ըստ ցուցակագրութեան, յանձնուած այն իշխանութեան, որ կոչէր սովետական, այսինքն համայնավար աւանդներու բոյնին։

3— Խորհրդարանը կը պահանջէ Ֆրանսայէն անմիջապէս խզել առեւտրական դաշնագիրը, զոր կնքած է համայնավար յափշտակիչներուն, Մեծն Ռուսիոյ քանդիչներուն հետ, անոնց հետ, որ երկիրը նետեցին սովետական անդունդին մէջ։ Դարձեալ, Ֆրանսա պարտաւոր է անմիջապէս արտաքսել ֆրանսական Հանրապետութեան սահմաններէն բոլոր համայնավար գործակալները, ռուս «ընկերները» դէպ ի «իրենց» աւերեալ երկիրը։

(Շար.)

Իզմիրի Քարափի Ընկերութեան դատը

Իզմիրի Քարափի ընկերութեան դատավարութիւնը վերջանալու վրայ է: Ընդհանուր դատախազը իր մեղադրանքին մէջ, ընկերութեան տնօրէններուն եւ գլխաւոր պաշտօնեաներուն վերագրեց կաշառակերութիւն, զեղծարարութիւն եւ վաւերագրերու փճացում եւ երեք Ֆրանսացիներու համար պահանջեց հինգ տարի բանտարկութիւն, իսկ երկու Թուրքերու համար երեք տարի բանտարկութիւն:

Իրաքի սահմանադրական օրէնքը

Իրաքի անգլիական մարզպանը Պաղտատէն մեկնեցաւ Լոնտոն, ուրկէ պիտի վերադառնայ Հոկտեմբերին:

Լոնտոնի մէջ, մարզպանը պիտի խորհրդակցի կառավարութեան հետ, Իրաքի Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մուտքին վերաբերեալ հարցերու եւ այդ առթիւ Իրաքի սահմանադրական օրէնքին մէջ փոփոխութիւններու մասին: Այդ պարագային Իրաքէ մարզպանութիւնը պիտի փոխուի անգլիական դեսպանութեան:

Ռումանիոյ քաղաքական կացութիւնը

Ռումանիոյ գիւղացիական կուսակցութիւնը երկար խորհրդակցութիւններէ յետոյ մշակեց ծրագիրը՝ որ հիմ պիտի ծառայէ նախարարական յայտարարութեան, երբ դահլիճը ներկայանայ խորհրդարանին:

Համաձայն այդ ծրագրին, կառավարութիւնը բացարձակ լիազօրութիւն պիտի պահանջէ խորհրդարանէն, որպէս զի կարենայ ազատօրէն բարեկարգել երկրին ելեւմուտքը, կիրարկելով անհրաժեշտ միջոցները, ինչպէս նաեւ բարեփոխելու համար երկրագործական օրէնքները:

Գալով նոր կառավարութեան, այժմէն իսկ կարելի է ըսել թէ անմիջապէս որ նոր երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու ընտրութիւնները վաւերացուին եւ Ծերակոյտի ու Երեսփ. ժողովի դիւանները ընտրուին, արդի վարչապետը պիտի ներկայացնէ իր հրաժարականը: Անկից յետոյ, Թագաւորը պիտի ձեռնարկէ անհրաժեշտ խորհրդակցութեանց: Ամենէն առաջ խորհրդակցութեան պիտի կանչուի անշուշտ գիւղացիականներու պետը Մանիու, որ դեռ չի գիտցուիր թէ ի՞նչ պատասխան պիտի տայ: Եթէ ան մերժէ, ներկայ վարչապետն է Պ. Վայտա, որ պիտի ստանձնէ նոր կառավարութեան կազմութիւնը:

Փարիզ եւ արուարձաններ

Ց. Հ. Դ.

ԱՆԻԼՈՒԻ Չէյթուն կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Բլիշիի Ազատամարտ խումբի ընկերները այսօր Կիրակի իրիկուան ժամը 8.30ին: Սահակ-Մեսրոպ Դպրոցին սրահը, 26 rue Président Kruger, Asnières, զանձապահէն կը խնդրուի հաշուետետրը միասին բերել:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԻ «ՅԱՌԱՋԴԻՄԱՍԻՐԱՑ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ի ՆՊԱՍՏ ՏԵՂՒՈՅՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻՆ

Նախագահութեամբ՝ Պ. ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆի

Այսօր Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն երեկոյեան ժամը 8

Պ. Կարապետ Կարինեանի պարտէզին մէջ

Sentier des Bas-Longchamps

Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝

Թառիստ՝ ԺՈՐԺի եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի

Ձոխ պիւֆէ: Պար, երգ, զուարթ անակնկալներ մանկապարտէզի փոքրիկներուն կողմէ:

ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ԾԱՆՕԹ.— Porte d'Orléansէն առնել 88 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Bagneux

Ընծրեւի պարագային հանդիսականները պիտի պատսպարուին վրաններու տակ:

Դաշտահանդէս Շավիլի անտառին մէջ

կազմակերպուած Շավիլի Ե. Ե. Միութեան կողմէ

Այսօր Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն

Շավիլի անտառին մէջ, անցեալ տարուան վայրը

Կը նուագէ Միութեան նուագախումբը. հայկական եւ եւրոպական պարեր: Նուիրաբաշխութիւն մանուկներու… եւայլն: Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ Սէն Քլուէն կամ Լուվրէն առնել 1 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Au Puits Sans Vin, կամ Մոնփառնասէն շոգեկառք՝ իջնել Chaville R. G.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Համախորհրդային Երիտասարդաց միութեան Օփէրէթային ներկայացումը Օգոստոս 27ին Էմիլ Զօլայի մէջ: Կը խնդրուի բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ օրը:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Տօքթ.— Ր.— 70:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Եոզկատի Ուրումտիլի գիւղացի Կարապետ Գառպարեան որ 1925ին Պէյրութէն Ֆրանսա եկած է եւ աշխատած է Թուլոնի մօտ Լա Պօն գիւղին մէջ: Յետոյ փոխադրուած է Մարսէյլ: Մէկ տարիէ ի վեր լուր չկայ իր մասին: Իմացնել՝ Աղաւնի Տէրտէրեանի, Traverse Chevalier, No. 26 St. Loup, Marseille.

— Զանաքզալէցի Օր. Նուարդ Մեսրոպեան, հօր անուն՝ Մեսրոպ, մօր անուն՝ Սողոմէ, կը փնտռէ իր ազգականներէն Օննիկ Միքայէլեան, որ 1930ին եկած է Ֆրանսա: Բարեկամներէ եւ հայրենակիցներէ կը խնդրուի իր հասցէն յայտնել Mlle Nevart Mésropianի, 47 Cité Foch, Digoin, (S. et L.)

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց ըլփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: դիւրամատչելի պայմաններ: դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ

ԱՐՄԱՆ ԿՈԹԻԿԵԱՆԻ եւ ՍԱՐԻՄ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆԻ

Այսօր կիրակի գիշեր ժամը 9ին

Studio Rudolf սրահին մէջ, **6bis rue Campagne Première**

(Métro: Raspail et Vavin)

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ

(Զաւեշտ 3 արար, Յ. Յ. Պարոնեանի)

Կը մասնակցին Փարիզի լաւագոյն դերասանները

Տոմսերը կը ծախուին սովորական տեղերը

Մուտք՝ 5 եւ 10 ֆրանք

Սամուէլ Մուրատեան վարժարան

Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերու Ս. Մուրատեան վարժարանը կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1ին:

Վարժարանը զետեղուած է Սէն գետի ափերուն եւ շրջապատուած ընդարձակ պարտէզներով եւ անտառով:

Դպրոցական ծրագիրը պետական վարժարաններու ծրագրին յարմարցուած է եւ շրջանաւարտ աշակերտները իրաւունք ունին յանախելու որ եւ է պետական համալսարան:

Մասնաւոր խնամք կը տարուի ֆիզիքական զարգացման:

Արձանագրութեանց կամ աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել նամակով կամ անձամբ հետեւեալ հասցէին.—

Secrétariat du Collège S. Moorat, 26 Rue Troyon, SÈVRES (S. et O.).

Վարժարանին քարտուղարը կ'ընդունի ամէն օր ժամը 15—19:

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Վարժարանը՝ հայեցի դաստիարակութեան հետ, իր աշակերտուհիներուն կ'ապահովէ միջնակարգ համապատասխան ուսում:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները կ'աւանդուին հաւասար խնամքով:

Ուսման բոլոր ճիւղերը կը պահեն իրենց մասնաւոր տեղը:

Աշակերտուհիներու արձանագրութիւնը կը սկսի Օգոստոս 15ին: Նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ գտնուողներու զաւակները պիտի ընդունուին իբր կիսաթոշակ:

Պայմաններու համար դիմել վարժարանին Տնօրէնութեան, գրաւոր կամ անձամբ, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէս օրէ վերջ:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՔԹԷՕՐ Մ. ՏԻՄԻՃԵԱՆ (ՆՈՐԱՅՐ)

147, Rue de Voies-du-Bois

Tél. Charlebourg 05-74 Colombes (Seine)

(Փարիզէն՝ Gare St. Lazareի գիծը առնել եւ իջնել La Garenne)

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ընդունելութեան ժամը 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 9—12

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ

14 Rue Lagrange, PARIS (5)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՈՍԿԻ ՔՈՒՐՈՆԻ, ՊՌԻՃԻ եւ ԱՏԱՄՆԱՇԱՐԻ

բերնի, լինդերու, ակռաներու խնամք եւ վիրաբուժ. գործողութիւն

կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 2էն 8, առտուները ժամադրութեամբ, կիրակի եւ տօն օրեր 9էն մինչեւ կէսօր:

Métro St. Michel կամ Maubert-Mutualité

ՆՈՐ ՀԱՍՑԷ

ՏՕՔԹՕՐ ԱՍԼԱՆ

ՓՈԽԱԴՐԱԾ Է ԻՐ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

34 Boulevard de Clichy, Paris (18)

Métro: Pigalle Tél. Marcadet 76-65

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը 11էն կէսօր եւ 3էն 8ը: Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու

Պատուոյ մետալ ֆրանս, առողջապահ. նախարարութենէն

Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)

Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ Ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակաշիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54:

Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

Plomberie Couverture

Eau, Gaz, Appareils sanitaires, installation dégout

Անմրցելի գինով: Ցանծնարարութիւնները կ'աւարտին որոշուած օրը: Գոհացում կը տրուի ամենադժուարահաճներուն:

Դիմել՝ A. TATOULIAN, 12bis rue Eli, Gentilly, Seine

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

ՁՄՐԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ

ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ԶԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋՔԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՍԿՍԱԾ Է:

Անարատ կարագ	5%	աղուած քիլօն	12.50	ֆրանք
» »	3%	» »	12.75	»
» » demi salé	1½%	» »	13.50	»
Հալէպի հալած անարատ կարագ		»	17.—	»

2—5—10 քիլօնոց զոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնելի բնակարանին: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Gergovie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88.

Teinturerie Bosquet

20 Ave. Bosquet, Paris (7), Tél. Invalides 26—25

Կը մաքրենք եւ կը ներկենք զգեստները, կը հանենք բիծերը, «կը լեցնենք» պատռուածքները, կ'ընդունինք ասեղնագործութեան եւ կաշիի, ինչպէս նաեւ վարագոյրի եւ կարասիի վերաբերեալ գործեր, արդուկ՝ արագ եւ վայրկենական, ամերիկեան ձեւով օսլայում: 12 ժամուան մէջ սուգի նոր գլխարկներ կը պատրաստենք: Տունէն կ'առնենք եւ կը յանձնենք: Չափաւոր գին եւ արագ գործ:

Հայերու ժամադրավայրը

Ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՏՕՔԹ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ Իզմիրի Ազգ. հիւանդանոցի

44 Rue Poissonnière. Մէթրօ՝ Bonne Nouvelle

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14—18 եւ ժամադրութեամբ

Հրաւէր բոլոր փափկաճաշակներուն

Ճաշարան ԳԱՌՈԼՕ

34 Rue St. Lazare, Paris (9)

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ եւ խնամուած կերակուրներ

Գիները շատ դիւրամատչելի, արագ եւ անխերի սպասարկութիւն

Մի մոռնաք իր անուանի մածունը

ՏՈՒՐՔԵՐԻ ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ձեր հաշուակալութեան, տուրքի գործողութեանց եւ առեւտրական ձեւակերպութեանց համար դիմեցէք

Դաւիթ Թանիրեանի

6 Passage Violet, Paris (10) ԱՄԻՍԸ 50 ՖՐ.

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը, խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց կ'ունենայ: Պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ

Կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulême

S. TOROSSIAN

Մէթրօ Couronnes եւ Parmentier

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

Etude de Me BERNARD WAHÉ (ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆ)

(12 année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

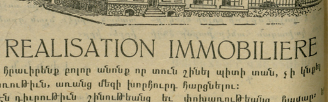
Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

JURISCONSULTE

Droit Français et International Privé

18, Rue Dauphine, Paris (6e) Tél. Danton 73-9.

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փոխարկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ, կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները

REALISATION IMMOBILIERE

Կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ տուն շինել պիտի տան, չի կնքել անձնառութիւն, առանց մեզի խորհուրդ հարցնելու:

Ամէն դիւրութիւն շինութեանց եւ փոխառութեանց համար՝ պայմանաժամ նուազագոյն տոկոսով:

Դրուած դրամագլուխին վրայ 100ին 70 եկամուտ կ'ապահովենք բեկանի: Ունինք նաեւ վարձու յարկաբաժիններ եւ աշխատանոցներ:

Խորհրդակցութիւնները ձրի են, ժամը 2էն 6.30:

Նշանեան 20, Passage Prado, (մէթրօ Սէն-Տընի)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

■■ LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE ■■

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՉՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

9 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1932

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳՈ՛ՐԾ, ԳՈՐԾ Կ'ՈՒԶԵՆՔ

Այլ անկիւնէ մը քննենք մեր ժողովուրդի հոգեբանութիւնը: Ու այս անգամ, ամէնէն սուր անկիւնէն:

Ուշադիր եղէք տարադիր գանգուածներու հոգեկան պոռթկումներուն, հին ու նոր գաղութներուն մէջ, հին ու նոր սերունդին քով, ու դուք պիտի տեսնէք անոր ձեւակերպուած պահանջը·

— Գործ կ'ուզենք, գո՛րծ...

Անելի մատնուած հայ ժողովուրդը, իր խանդավառութեան, յուսահատութեան եւ անհամբերութեան վերջին խօսքը կ'ըսէ: Կ'ըսէ անոնց բերնով, որ հաւատք ունին մեր վաղուան մասին, որ ուժ ունին իրենց հոգուն եւ բազուկներուն մէջ, որ իրենց անհատական կամքը հաւաքական կամքին կը խառնեն, որ վերջապէս, ներկայ անելէն՝ ելքի մը կը ձգտին:

— Գո՛րծ, գործ դէպ ի այդ ելքը:

Գործի այս պահանջը ամէնէն սուր արտայայտութիւնն է մեր զանգուածներուն, եւ կ'անցնի անոր դրական հաշուին:

Եւ որովհետեւ այդ գործը գործադրութեան ընթացքին մէջը չէ, (գոնէ պահանջող զանգուածին համար այդ այդպէս է), գործը կը մնայ մտքերուն մէջ, որպէս հոգեբանութիւն մը: Այդ պատճառով, խնդիրը քննենք որպէս հոգեբանութիւն եւ խուսափինք մանրամասնութիւններէն:

Մեր ժողովուրդի ծայրայեղ նկարագիրն է, որ յայտ կուգայ այս պարագային ալ: Տարադիր հայութիւնը երկուքի կը չերտուի իր հոգեբանութեամբ: Առաջին հատուածն անտարբեր է եւ յուսահատ, ճիգի չի հաւատար, գործի չի մասնակցիր եւ գործ չի պահանջեր: Կրաւորական է եւ անհատապաշտ: Ան ինքզինք կորած կը հաշուէ կամ գիտակցութիւնն իսկ չունի իր կորուստին, ու միեւնոյն ժամանակ չի հետաքրքրուիր ապրողներով եւ չըմբռներ անոնց ապրումը:

Ծայրայեղ կրաւորականութիւն:

Երկրորդ հատուածը, ուժի կուտակումէն եւ կազմակերպուած ոգիէն մղուած՝ չի բաւարարուիր ընթացիկ գործով, իրապաշտ ու քայլ առ քայլ: Այլ կը ցատկէ միւս ծայրայեղութեան ու կ'ուզէ ցայտուն գործը տեսնել, արդիւնքը վայելել, հրաշքն իրականացնել, մէկ թափով: Որովհետեւ, երբ «գործ կ'ուզենք» կ'ըսէ, այդ բաղձանքին ու պահանջին մէջ՝ ամբողջական եւ յաղթական արդիւնքն արձանագրուած է:

Ծայրայեղ գործունէութիւն, որ սակայն երեւակայական է:

Ահա, այստեղն է որ յստակօրէն պէտք է ըմբռնենք եւ ըմբռնել տանք մեր ժողովուրդին բաղձալիին եւ կարելիին սահմանները:

«Գործ կ'ուզենք»ի հոգեբանութիւնը բաղձալիին սահմանները կը ծաւալի, մանաւանդ ազգային – քաղաքական մարզին մէջ: Ո՛րքան վատ է մեր ժողովուրդին վիճակը, ա՛յնքան սուր է եւ անսահման անոր բաղձանքները: Անոր գործի բաղձանքը աստիճանական գործունէութիւնը կը մերժէ, միջանկեալ ալեղաններ կ'արհամարհէ, անշօշափելի օգուտները կ'անտեսէ, ու կը ձգտի վերջնական կատարեալ դարմանի մը:

Այսպէս, հոգիով կը ձգտի, մտքով կ'որոշէ, ու բաղձանքներով կը ծրագրէ: Իսկ բաղձանքը սահման չի ճանչնար, հետեւաբար՝ ծրագիրն անսահման է, ու գործը երեւակայական:

Մինչդեռ գործելը կը նշանակէ իրականութեանը բախիլ: Կարելին կը դառնայ գործ, անկարելին կը մնայ երեւակայութիւն:

Ժողովուրդի մը բաղձանքները, երեւակայութեան ուժով՝ կրնան զօրացնել անոր խռէալը: Իսկ խռէալին հասնելու համար այդ ժողովուրդը պէտք ունի կամքի եւ դատողութեան: Կամքն ու դատողութիւնը հաշուի հետ գործ ունին, իրականութեամբ կը պայմանաւորուին, տեսանելիէն դէպ ի անտեսանելին կ'երթան:

Մեր ժողովուրդի գործի պահանջը, ինչպէս ըսինք, դրական երեւոյթ է, պայմանաւ որ իրականութեան եւ կարելիի գիտակցութեան հետեւի:

Անհրաժեշտն, այս պարագային, պայծառ գիտակցութիւնն է, եւ ոչ թէ բաղձանքը, որ կշիռի եւ չափի տակ չի մտներ:

Թողնել որ գործի պահանջը մեռնի մեր ժողովուրդին մէջ, կը նշանակէ զայն մղել կրաւորական խեղճ վիճակի մը, որմէ այնքան դժգոհ ենք:

Թողնել նաեւ որ գործի պահանջը դեգերի բաղձանքներու անսահմանութեան մէջ, կը նշանակէ՝ այս ժողովուրդը մղել մտային հիւանդութեան մը, երեւակայական գործունէութեան մը եւ ջլատել անոր մէջ կամքը՝ իրական եւ կարելի գործերն ալ կատարելու: Որովհետեւ, երեւակայութիւնը եւ բաղձանքը երկար ժամանակ դառնալով զանգուածներու ուղեղին մէջ, ինքնաթելադրանքով՝ գոյութիւն չունեցածը գոյ կը դառնայ, անկարելին՝ կարելի, բաղձանքը՝ հաւատք: Ասկէ դուրս մնացածը՝ անհետաքրքիր:

Եւ որովհետեւ մտքերու մէջն է որ կը դառնայ այս ժապաւէնը, դիւրին եւ միեւնոյն ժամանակ հաճելի է: Մեր ժողովուրդը, այդ հոգեբանութեամբ կրնայ կորսնցնել կարելի, բայց դժուարին գործը տեսնելու իր ընդունակութիւնը:

Ու այդ աղետալի է:

Մենք գիտենք, ու հայ ժողովուրդը պէտք է գիտակցի, որ գործելը կը նշանակէ դժուարութեան բախիլ: Իսկ դժուարութիւնն այն չափանիշն է, որով կը չափուի ժողովուրդի մը կամքը:

Մեր ժողովուրդը պէտք է ազատել հրաշքի հոգեբանութենէն, ըլլայ քաղաքական թէ դիւանագիտական, յեղափոխական թէ մշակութային գործերուն մէջ:

Հոգեկան բուժումի համար, դարձեալ լաւագոյն միջոցը գործն է: Գործի այս երակն ամուր պէտք է բռնել, բայց զայն դընել իրականանալի հունին մէջ, փորձով եւ հաշուով: Որպէսզի երեւակայութիւնն իջնէ գիտակցութեան եւ դատողութեան ամուր խարիսխներուն վրայ:

Իրականութեան այս ճամբայէն մենք անմիջական հրաշքներու թերեւս չհանդիպինք, բայց ինչ որ ընենք, մեզ պիտի տանի դէպ ի հրաշքը:

Կ. Ս.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ահաբեկումները կը շարունակուին

Հիթլերի մասին զրոյցները կը յաջորդեն իրարու թէ խորհրդաւոր ճամբորդութիւններ կը կատարէ զանազան ուղղութեամբ:

Պերլինի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ, եթէ հիթլերեաններն ու կաթոլիկները չհամաձայնին իրարու հետ՝ խորհրդարանական գործակցութեան մը համար, պատերազմական նախարարը Շլայխէր որուն ձեռքը կը գտնուի կառավարութեան ղեկը, ամբողջովին պիտի պահէ ներկայ դահլիճին կազմը եւ պիտի շարունակէ հետապնդել իր ծրագիրը:

1) Գերմանիոյ վարչական բարեփոխում, որքան որ կարելի է գերման պետութեանց հետ համախորհուրդ:

2) Բարեփոխում սահմանադրութեան· ստեղծել Ծերակոյտ մը՝ որուն որոշումները գերակշռեն Երեսփ. Ժողովի որոշումները:

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ

Մէկ – երկու օրուան յարաբերական հանդարտութիւնը՝ կարծել տուաւ թէ վերջացած են ահաբեկումները եւ թէ Հիթլերի տեղակալները յաջողած են զսպել իրենց մարտիկները: Սակայն նախորդ գիշեր միայն, մէկ քանի ահաբեկումներ կատարուեցան, բոլորը հիթլերեաններու կողմէ:

Քիէլի մէջ, մեծ վաճառատան մը դրան առջեւ, առտուն կանուխ հիթլերեանները պայթեցուցին ռումբ մը, որ բաւական վնասներ հասցուց: Պրունշվիկի բանուորական թաղին մէջ, նոյնպէս, պայթեցուցին ռումբ մը որ 21 տուներու կարեւոր վնասներ պատճառեց եւ փշրեց 300 պատուհաններ:

Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել երեք հոգի, որոնց ինքնութիւնը սակայն գաղտնի կը պահէ:

Շվէրինի մէջ, ձեռնառումբերով քանդեցին ընկերվարականներու թերթին տպարանին ճակատը, իսկ Պրեսլաուի, Շումմի եւ Վիրշիի մէջ ռումբեր նետեցին ընկերվարական փաստաբանի մը, կաթոլիկ կուսակցութենէն ղեկավարի մը եւ ուրիշի մը ննջասենեակներուն մէջ:

Գերման օրաթերթերը այլ եւս, ահաբեկչական ծանր պարագաները միայն կ'արձանագրեն իրենց սիւնակներուն մէջ· որովհետեւ, հիթլերեան բոլոր ահաբեկումներու լուրերուն եթէ տեղ տային, երկար սիւնակներ պէտք է յատկացնէին:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄՆԵՐ

Քէօնիկսպէրկի մէջ, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 15 համայնավարներ, որոնց տուներէն գտնուեր էին տարճանակներ, փամփուշտներ, մէկ քանի սուիններ, բազմաթիւ ռումբեր: Իսկ նոյն վայրի հիթլերեանները, կը վայելեն ոստիկանութեան բաբեացակամ վերաբերմունքը:

*** Կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը հերքէ այն զրոյցները թէ ահաբեկման դէմ, խիստ միջոցներ տրամադրող հրամանագրին կիրարկման առթիւ, վէճ ծագած է դահլիճին մէջ:

Այս հերքումը սակայն, իրականութիւնը պարտկելու եղանակ մը կը նկատուի լաւատեղեակ շրջաններու կողմէ, որոնք կը հաստատեն թէ Փրուսիոյ արտակարգ փոխ – լիազօրը Պրախթ կը պնդէ ահաբեկիչներուն դէմ՝ ամենախիստ միջոցներու կիրարկման վրայ, մինչ զօրավար Շլայխէր աւելի համամիտ ըլլալ կը թուի մեղմ քաղաքականութեան մը:

Այս մասին «Պերլինէր Թակէպլաթ» կը գրէ·

— Այս օրերս կատարուած նոր ահաբեկումները, ամէն պարագայի մէջ կը փաստեն թէ կառավարութեան բոլոր սպառնալիքները ու ազդարարութիւնները ապարդիւն մնացած են: Այս նոր ոճրափորձերը ամէնէն ծանր դատապարտութիւնը կը կազմեն կառավարութեան վարանոտ քաղաքականութեան:

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Վերջին լուրերու համաձայն, այսօր – վաղը բանակցութիւններ պիտի կատարուին Պերլինի մէջ, կազմելու համար կառավարութիւն մը, որ կարենայ կառավարել մեծամասնութեան մը վրայ կռթնելով: Աւելի ճիշդը, աշխատանք պիտի կատարուի նախ գտնելու այս մեծամասնութիւնը, յետոյ՝ ըստ այնմ բաշխելու համար նախարարութիւնները:

Կարգ մը զրոյցներու համաձայն, իբր թէ Մինիխի մէջ բանակցութիւններ կատարուած են Հիթլերի եւ Գերմանիոյ նախկին գահաժառանգ իշխանին միջեւ ու համաձայնութիւն գոյացած է Հիթլերը նստեցնելու նախագահական աթոռին վրայ: Սակայն շատ կարճ ժամանակի մը համար: Շատ չանցած Հիթլեր իր տեղը պիտի տայ գահաժառանգին, որ յարմար առիթը գտնելուն, ինքզինքը պիտի հռչակէ կայսր Գերմանիոյ:

Կ'ըսուի սակայն թէ Գերմանիոյ նախկին կայսրը դէմ է այս ծրագրին:

ԻՐԼԱՆՏԱԿԱՆ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Անգլիոյ գաղթային նախարարին դէմ

Օթթավայի մէջ ուր կը գտնուի Անգլիոյ գաղթային նախարարը, երեւան հանուած է դաւադրութիւն մը, որ յուզման մատնած է Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները: Դաւադրութիւնը ուղղուած էր Անգլիոյ գաղթային նախարարին դէմ, որ Իրլանտացիներուն կողմէ պատասխանատու կը նկատուի՝ Իրլանտայի դէմ գործադրուած անգլիական փոխ – վրէժի միջոցներուն:

Օթթավայի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց շատ վտանգաւոր նկատուած Իրլանտացի մը, զոր կը մեղադրէ սպանութեան փորձ կատարած ըլլալու յանցանքով:

Գանատայի հեծեալ ոստիկաններու հրամանատարը այս մասին յայտնեց թէ, քանի մը օրէ ի վեր՝ ոստիկանութիւնը կը հետապնդէր դաւադիրներու խումբ մը եւ թէ նոյն իսկ, մէկ քանի գաղտնի ոստիկաններ, յաջողեր էին ներկայ ըլլալ անոնց գաղտնի ժողովներուն:

Անոնց նպատակն էր սպաննել Անգլիոյ գաղթային նախարարը, որ Թորոնթոյէն 70 քիլոմեդր հեռու, ջրանցքի մը բացման արարողութիւններուն պիտի մասնակցէր:

Անգլիա եւ հնդկական հարցը

Հնդկաստանի հարցը որ Անգլիոյ վերջին նախարարական խորհուրդին մէջ, քննուեր էր, զանազան ենթադրութիւններու տեղի կուտայ: Կացութիւնը ներկայիս հետեւեալն է:

Յունիս 26ին, կառավարութիւնը ճշդորոշելով իր քաղաքականութիւնը, կ'որոշէր շարունակել հնդիկ հանրային կարծիքին ուղղակի շօշափումները, բայց այլ եւս չհրաւիրել Կլոր Սեղանը:

Կառավարութեան այս որոշումը հանոյ չթուեցաւ հնդիկ կարգ մը ազատական ղեկավարներու· իսկ կառավարութեան ներկայացուցիչը յուլիս 13ին, Երեսփ. Ժողովի վերջին նիստին մէջ կը յայտարարէր թէ տրամադիր է քննելու ամէն առաջարկ որ բոլորին համար, գոհացուցիչ կերպով լուծում մը կրնայ բերել, առանց խանգարելու սկսուած ձեռնարկներու արագ լրացումը:

Այդ թուականէն աղին, բազմաթիւ առաջարկներ ներկայացուած են կառավարութեան· ամէնէն աւելի, առաջարկ ներկայացնողները կը պնդեն երրորդ Կլոր Սեղան մը գումարելու անհրաժեշտութեան վրայ:

Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ Կլոր Սեղանի գաղափարը քննուելու վրայ է այս միջոցին, բայց դեռ որ եւ է որոշում չէ տրուած այս մասին:

Սխալ է ուրեմն կարգ մը թերթերու այն տեղեկութիւնը թէ Անգլիա որոշած է հրաւիրել Կլոր Սեղանի խորհրդաժողովը:

ԿԱՆՏԻ ԳՈՐԾԻ ՎՐԱՅ

Կանտիի հետ անգլիական կառավարութեան վարած բանակցութիւնները անելի մատնուած են, հիմայ որ կարգը եկած է որոշելու թէ նախ, կրաւորական ընդդիմութի՞ւնը պէտք է դադրի թէ բացառիկ հրամանագրերը: Երկու կողմերը կը վարանին եւ ոչ մէկը կ'ուզէ նախ տեղի տալ միասին: Ամէն մէկը պաշտպանելով իր հեղինակութիւնը, կ'ուզէ որ նախ հակառակորդը զիջում կատարէ: Անգլիական կառավարութիւնը Կանտիի կ'առաջարկէ կառավարական մասնակի ինքնավարութիւն, խոստանալով ապագային հաստատել կեդրոնական պատասխանատու կառավարութեան մը սահմանադրութիւնը:

Կանտի, ընդունելով մէկտեղ, պայման կը դնէ որ նահանգային ինքնավարութիւնը բոլորովին զերծ ըլլայ Լոնտոնի կառավարութեան հսկողութենէն եւ հակակշռի իրաւունքէն:

Բանակցութիւնները ընդհատուած են:

Ամերիկա եւ պարտքերու հարցը

Ուաշինկթընէն «Թայմզ»ի կը գրեն թէ ծերակուտական Պօրահ որ իր վերջին երկու ճառերուն մէջ, թելադրեր էր կրճատել պատերազմական պարտքերը, իր բարեկամներուն յայտնած է թէ Ուաշինկթընէն պիտի վերադառնայ սեպտեմբերի ընթացքին: Իր այս ճամբորդութեան նպատակն է հսկել որ ամերիկեան կառավարութիւնը այնպէս մը չգործէ որ պատերազմական պարտքերը վերաքննուին, առանց Եւրոպայէն պահանջելու փոխադարձ կարեւոր փոխարինումներ:

Անդրադառնալով այն տեղեկութեան թէ ամէնէն նպատաւորեալ ազգի սկզբունքով, Ամերիկայի հետ կնքելով առեւտրական դաշնագիր մը, Ֆրանսա պիտի պահանջէ որ Ամերիկայի հանդէպ իր պատերազմական պարտքերը կրճատուին, ծերակուտական Պօրահ, ըսաւ·

— Պատերազմական պարտքերու հարցը աւելի լայն ու խոր է քան թէ առեւտրական դաշնագրի մը սակարկութիւնը՝ պարտքերու գումարին վրայէն քանի մը տոլար զեղչելու նպատակով:

Ծերակուտականը դարձեալ շեշտեց թէ որ եւ է արդարացում չկայ պատերազմական պարտքերը կրճատելու կամ ջնջելու, եթէ այդ քաղաքականութիւնը բոլոր երկիրներու տնտեսական վերականգնումին ծառայելու չափ ընդարձակ չըլլայ:

Ռուսեւգերման յարաբերութիւնները

Այս վերջին մէկ քանի օրերու ընթացքին, բոլշեւիկ մամուլի լեզուն, զգալի կերպով փոխուած է հանդէպ Գերմանիոյ: Ռուսական մամուլը Գերմանիոյ քաղաքականութեան մէջ փոփոխութիւն մը կը նշմարէ հանդէպ Ռուսիոյ եւ կը յայտնէ թէ Գերմանիոյ զինուորական ուժերը շատ աւելի մեծ են քան ինչ որ ցոյց կը տրուի, թէ Գերման կառավարութիւնը յաջողած է խաբել դաշնակիցներու յանձնախումբերը, ծածկելով զէնք եւ ռազմանիւթ՝ մեծ քանակութեամբ, հակառակ Վէրսայլի դաշնագրին:

Այս տեսակ լեզու մը բոլշեւիկ մամուլին կողմէ, ուշագրաւ է, մանաւանդ որ ան, ցարդ, կը ջանար Գերմանիան ցոյց տալ բոլորովին զինաթափ եւ զոհը՝ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ ուրիշ պետութեանց:

Իտալիա փոխ կուտայ Թուրքիոյ

ՀՌՈՄ, 7 օգոստոս.— Մօտ ատենէն Թուրքեւիտալական բա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԱԶԳ. ԵՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.— ՄԵՐԿԱՑՈՒՄՆԵՐ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՇՈՒՐՋ.— ՀԵԼԼԷՆ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ։

Արտասահմանի մեր ընթերցողները այլ եւս ձանձրացած ըլլալու են — եւ շատ իրաւամբ անշուշտ — Աթէնքի ազգային ընդհանուր կեանքին ամիսներէ ի վեր անկերպարան վիճակ մը ունենալու մասին մեր տուած յաճախակի լուրերը կարդալով։ Եւ սակայն, անհրաժեշտ է անդրադառնալ, թէ ահա երկար ամիսներէ ի վեր է, որ ամբողջ Հին Յունաստանի հայութիւնը զրկուած է վերին իշխանութենէ. եւ ազգային, կրթական ու յարաբերական գործերը ձգուած են իրենց վիճակին, կամ աւելի ճիշդը՝ Մազլըմեանի մը քմահաճոյքին, որ կը գործէ այնպէս՝ ինչպէս հովերը կը փչեն հիւսիսէն ու հարաւէն, բայց մանաւանդ հիւսիսէն, որուն սմսեղուկ ներկայացուցիչը Շահվէրտով իր գործակալներուն — պաշտօնական եւ անպաշտօն — միջոցաւ միշտ կը սեղմէ իր ազդեցութեան օղակը Մազլըմեանին շուրջ։ Ու պէտք է արձանագրել, որ Շահվէրտեան եւ Արսլանով՝ Մոսկոֆեան գաւազիր գործակալութիւնը յաջողութիւններ ունեցաւ ցարդ իր ծրագրի գործադրութեան մէջ, որուն ձգտումն էր եւ պիտի մնայ գաղութը պահել շողիի վրայ եւ խորհրդայիններու ցուցմունքներուն ենթակայ։ Ու իր կարգին պէտք է արձանագրել որ այս վիճակին մէջ պատասխանատուութեան գլխաւոր բաժինը կը ծանրանայ Ռամկավար-Ազատական կուսակցութեան վրայ։ Ան թէեւ սկզբունքով համաձայն մեզի հետ, բայց չկրցաւ տակաւին իր պահպանողականի պատեանէն դուրս գալով գործօն մասնակցութիւն բերել իրերու այս ընթացքին փոփոխութիւնը փութացնելու գործին մէջ։ Ժողովներ տեղի ունեցան Մազլըմեանի հրաւէրով եւ մասնակցութեամբ 3 կուսակցութեանց եւ չէզոք ազգայիններու։ Արտայայտուեցան այնպէս՝ ինչպէս կ'արտայայտուէին դաշնակցական լիազօրները։ Եւ այսքան միայն։ Ժողովներէ դուրս գործակցելու, եւ իրենց կողմէ իսկ առաջադրուած ծրագիրները կեանքի մէջ իրականացնելու համար ոչ իսկ մէկ ձեռնարկ, ոչ իսկ մէկ շարժում։ Ընդհակառակն մոռցած են կարծես իրենց արտայայտութիւնները եւ գործերը ձգած իրենց բաղդին, կամ «դէպքերու զարգացման», ինչպէս կը սիրեն յեղյեղել յաճախ անոնց ղեկավարներէն ոմանք, հոս ու հոն։

Շատ բնական է, ուրեմն որ ազգային մեքենան մնայ հոն, ուր որ էր՝ վարկաբեկուած Բաքալամեան Վարչութիւնը հրաժարած օրերուն։ Եւ մինչդեռ գործերը կը գտնուին վերեւ պարզուած դրութեան մէջ, անդին վարժարաններն ու կրթական գործը մնացեր են, առ հասարակ Մազլըմեանական, Հօկճի եւ ասոնց նման անձերէ կազմուած թաղային եւ հոգաբարձու մարմիններու ձեռք, որոնք նաեւ թաղային, ազգային եւ կրթական ու զանազան գործերու կը մօտենան Մազլըմեանի մտայնութեամբ, եւ ուրեմն վարժարաններն ալ մատնուած են անորոշ կացութեան մը։ Օրինակի համար, յիշենք միայն, որ Յուլիս ամիսը հակառակ լրացած ըլլալուն տակաւին Աթէնքի ազգային վարժարաններուն մէջ պաշտօնավարող ուսուցիչներու պայմանագրութիւնները չեն աւարտած։ Եւ ուսուցիչներ, աշակերտներ եւ ժողովուրդ կը սպասեն որ մարմինները ժամ առաջ կարգադրութիւններ ընեն յառաջիկայ տարուան համար։

Իր կարգին ըսենք որ, բոլոր յարանուանական վարժարանները Յունիսի վերջերուն բրած եւ լմնցուցած են արդէն, յառաջիկայ տարուան իրենց կարգադրութիւնները։ Ըստ կարգի արձանագրենք նաեւ, որ Բարեգործականի վերջին որոշումն ալ դեր ունեցաւ այս վիճակին մէջ։ Բոլոր մարմինները հազար աչքերով կը սպասեն լիազօր Ալէմշահին, որ պիտի բերէ, կը կարծեն, վարժարաններու Բարեգործականին անցած, անոր սեփականութիւնը դարձած ըլլալուն պաշտօնական աւետիսը։ Եւ փա՛ռք յաւիտենից յաւիտենից ամէն։ Ալ կը վերջանայ ամէն բան։ Ալ պէտք չի մնար որ եւ է զոհողութեան, ալ ինչո՞ւ ժողովուրդէն դրամ պէտք է գանձել, քանի որ Բարեգործականը իր վրայ առնելու որոշում կայացուցած է. «Կեցցէ՛ Բարեգործականը» կը գոչեն միամիտ խանդավառները, առանց անդրադառնալու, որ 1) Բարեգործականը վարժարանները — նիւթապէս — չէ վերցուցած, չի կրնար վերցնել եւ պէտք չէ վերցնէ իր վրայ, 2) Բարեգործականը որպէս զի կարենայ սեփականացնել վարժարանները եւ իր երազած հակակշիռը ի գործ դնել, պէտք է առնուազն իւրաքանչիւր վարժարանի տարեկան պիւտճէին կէսէն աւելին մատակարարէ։ Ու 3) Բարեգործականը իր այս ծրագրով կրթական գործին ոչ միայն չի կրնար պէտք եղած ծառայութիւնը մատուցանել, այլ եւ ժողովուրդը պիտի մղէ անփութութեան, այլ եւս գպրոցներու թոշակ եւայլն չտալու հիւանդութեան։

Մեր կարծիքով Բարեգործականը լաւագոյն եւ գերագոյն ծառայութիւնը մատուցած կ'ըլլայ գաղթահայ դպրոցական գործին, եթէ որոշէ երկու շատ գործնական եւ պատուաբեր կէտեր։ 1) Բանալ վարժարաններ հոն՝ ուր գոյութիւն չունին։ Օրինակ Ֆրանսայի մէջ։ Մենք չենք հաւատար նաեւ գործնականութեանը Աթէնքի մէջ բացուելիք միջնակարգ վարժարանի մը, պարզ այն պատճառաւ որ նախակրթարաններէ ելլող սերունդէն հարիւրին մէկն է միայն որ պիտի յաճախէ հոն, մասնաւորաբար տնտեսական պայմաններու հետեւանքով։

× Ներգաղթը վերջացաւ. չվերջացաւ սակայն ներք-ախտը։ Ահա մէկը, — Ս. Զաքարեան, Սելանիկի Ներգաղթի Գրասենեակի կարեւոր պաշտօնեաներէն, այժմ սպայ Ալճերիոյ ֆրանսական բանակին մէջ — սկսած է կարեւոր մերկացումներ ընել «Նոր Օր»ին մէջ, ներգաղթի գործով զբաղող մեծ ու պզտիկ կամ բշիշներու գեղծումներուն, չարաշահութեանց եւ դաւադրութեանց մասին։ Մեզի համար նորութիւններ չեն անշուշտ Պ. Ս. Զաքարեանի յայտնութիւնները։ Բայց լաւագոյն օգտակարութիւնը կրնան ունենալ բոլոր տեսակի Հայաստանճիներու եւ մասնաւորաբար առանց խորերը թափանցելու «ներգաղթճի» ներկայացողներուն համար։ Թո՛ղ կարդան եւ իմանան, որ Շահվէրտեան պաշտօնապէս հովանաւորած է եւ կը շարունակէ հովանաւորել երրորդութեան մը՝ Նազիկեան-Սաքայեան-Յովսէփ, որոնց ամբողջ գործը եղած է ու կը մնայ ներգաղթի անուան տակ, ներգաղթողներէ եւ ներգաղթելու համար ներկայացող հայրենակիցներէ դրամ շորթել, սուտ ու փուտ պատրուակներով, յանուն «համաշխարհային բանուորա-գիւղացիական» պաշտպանութիւններու «հարուածային» կարգով իրենց ծոծրակները պարարտացնելու համար։

Ըսենք արդէն որ մեզի համար բացարձակապէս նորութիւններ չեն հրատարակուածները։ Մենք գիտենք տակաւին աւելի ծանրակշիռ պարագաներ, դաւեր եւ ժուռնալներու պատմութիւններ, որոնց հրապարակումն է, որ պէտք է ընէ ֆրանսական բանակի սպայ Պ. Ս. Զաքարեան։ Պէտք է ընէ, ոչ թէ որպէս զի մենք համոզուինք, այլ որպէս զի համոզուին եւ անդրադառնան թերահաւատներն ու կեղծ հաւատացեալները, չափելու համար իրենց անգիտութեան եւ կուսակցական կոյր հակառակութեան տարողութիւնը։

— Այս օրերս փոթորկոտ շրջան մը կը բոլորէ հելլէն ներքին եւ քաղաքական կեանքը։ Ներքին փոթորիկ այն պատճառաւ, որ տրախմին ինկած է անհամեմատ կերպով եւ կը շարունակէ թաւալգլոր իյնալ։ Ապրուստը սղած է եւ անգործութիւնը սովորական վիճակ մը դարձած եւ՛ բանուորին, եւ՛ արհեստաւորին, եւ՛ մտաւորականին եւ՛ բոլորին համար։ Անձնասպանութիւններուն մեծագոյն մասը տեղի կ'ունենայ անօթութեան եւ թշուառութեան պատճառաւ։ Անցէ՛ք Աթէնքի նոյն իսկ գլխաւոր փողոցներէն եւ պիտի տեսնէք մարդեր, կիներ, աղջիկներ եւ ծերեր, որոնք ծանր մտահոգութեան մը ճնշումէն ամպոտած ճակատներով, կապարեայ դէմքերով եւ տարտամ նայուածքներով կ'անցնին ու կ'երթան...

Տարբեր վիճակ չունին քաղաքական գործերը։ Ընտրական պայքարը սկսած է արդէն։ Բոլոր կուսակցապետները մեկնած են ու կը մեկնին իրենց ընտրական շրջանակները։

Կը խօսին, կը ճառեն, կը պարզեն իրենց ծրագիրը։ Մասնաւոր ու եռուն գործունէութեան մը լծուած է ժողովրդական կուսակցութիւնը, իր պետին Զալտարիսի բերնով քննադատելով Վէնիզէլոսի կառավարութիւնը, անոր չորս տարիներու «կործանարար» քաղաքականութիւնը եւայլն։

Ժողովուրդը, պէտք է ըսել որ մտիկ կ'ընէ եւ կը խանդավառուի։ Միւս կողմէ պարապ չեն մնար նաեւ ազատականները։ Կը պատասխանեն, կ'ազդարարեն եւ կը սպառնան։ «Ռէժիմի մասին ո՛չ մէկ վերապահութիւն» կը գոռան ազատականները, Քաֆանտարիս, եւ բոլոր զինուորական ու հանրապետական կուսակցապետերը։ Ժողովրդականներու (արքայականներ) այս ուղղութեամբ տուած հաւաստիքները բաւարար չեն գտներ։ Քաոս մը վերջապէս, որուն լուծումն ու պարզումը կը սպասեն ժամանակէն։ Այժմէն կարելի է ըսել սակայն թէ, Արքայականները չպիտի յաջողին առանձինն տիրանալ իշխանութեան, եւ եթէ նոյնիսկ յաջողին, բացարձակապէս անկարելի է որ կարենան փոխել հանրապետական վարչաձեւը։ Նման քայլ մը առաջ պիտի բերէ խոշոր արիւնահեղութիւններ երկրին բոլոր կողմերը։ Զինուորականութիւնը պիտի իջնայ հրապարակ եւ վերջին խօսքը պիտի մնայ հանրապետութեան։

× Արձանագրենք որ լոյս տեսաւ «Այգեստան» գրականութեան եւ արուեստի պարբերաթերթին առաջին թիւը, 16 մեծադիր էջերով եւ ճոխ ու պէսպիսուն բովանդակութեամբ։ Պէտք է ըսել, որ «Այգեստան» ըլլալ իր ծաւալով եւ ըլլալ իր բովանդակութեամբ ուշադրութեան եւ քաջալերութեան արժանի հրատարակութիւն մըն է։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Զանազան շրջանակներու մէջ քննութիւն կատարելով, տեսայ որ քաղաքը եւ գաւառակը հետեւեալներուն պէտք ունին.—

1.— Երկրագործական Սենեակներուն օրէնքները փոխելու ենք։ Դարը փոխուած է. մենք հինով կ'երթանք։ Հոս՝ աշխատաւորի մը եւ գործատէրի մը կեանքը սկսած է այլ եւս։ Աշխատաւորական կազմակերպութեան դէմ հողագործը ինքզինքը պաշտպանելու ի վիճակի չըլլար կոր։ Եւ արդիւնաբերման ծախքերը ուզածնուն չափ կ'աւելնան կոր։

Երկրագործը շատ խեղճ ու անպաշտպան վիճակի մը մէջ է։ Ձեռքը եղած դրամագլուխը հետզհետէ փճանալու դատապարտուած է։ 10,000 բանուորին դէմ հողագործը շատ վրտով է։ Հողագործական Սենեակը ոչ մէկ ազդեցութիւն ունի այս երկու տարրերուն վրայ։

2.— Հոս, երեք դրամատուներէ դատ անձերն ալ դրամ փոխ ու տոկոսով կուտան, եւ հանդիպողը առատ դրամ գտած ու մեծ գումարներ քաշած է։ Իսկ հիմա ամէնքն ալ ծանր բեռան տակ են։

3.— Ծխախոտ արտադրող գիւղացիները սիրով փափաքեր են համագործակցական ընկերութիւններու մասնակցիլ եւ իրենց բաժինը տուեր են Երկրագործական Դրամատան։ Բայց, կարգ մը շահամոլներու երեսէն այդ գործը խանգարուեր է։

Կէօքտաբէի եւ Խօճալը մէջ ժողովուրդը ջերմէն կը կոտրի։ Քինին դեղը իսկ չկայ։ Ճար մը գտնելու է։ Բժիշկ ալ չունին։

Անդորրութիւնը կատարեալ է (?)։ Գիւղերու մէջ աղջիկ փախցնելու եւ քաղաքներու մէջ գողութեան պատճառաւ ոճիրները անպակաս են։

Վիճակագրական պաշտօնեաները որ եւ է գործ տեսած չունին։ Ճշգրիտ թիւ չկայ, ուր որ երթաս։ Լաւ է որ գիւղացիներուն գիւղն ու տունը հաւաքուած շրջաններուն կատարուի այս գործը։ Տուրքերէն կը գանգատին։ Թէեւ բնաւ չեն վճարեր, «չունինք» ըսելով։

(Յետոյ, թղթակիցը ամբողջ սիւնակի մը վրայ կը թուէ քաղաքին «անուանի դէմքերը»)։ «Միւֆթին արդիական եւ կրթեալ անձնաւորութիւն մըն է։ Գիտուն եւ հմուտ... Սիննմալի տէր եւ ազդեցիկ անձ մըն է Պէքիս աղան, որ աշնը է եւ դրամ շահած է։ Կարդալ գրել չի գիտեր, բայց մեծ գիրք ունի...

9.— ՄԱՆԻՍԱ

(Սօն Փօսթաէն)

Մանիսայի վիլայէթը 270,000 բնակիչ ունի (?), եւ 11 գաւառակ։ Իր հրաշալի հողին արտադրութիւններով Մանիսան՝ Թուրքիոյ արմտիքի մթերանոցը կրնայ նկատուիլ։

Հոս՝ մեծ քախկութեամբ խաղող, ծխախոտ, բամպակ, եւայլն կ'արտադրուի, տարեկան երկու միլիոն ոսկի արժէքով։

Մանիսան մինարէի քաղաք մըն է։ Այնքան շատ մինարէներ, թէքքէներ, մէտրէսէներ ունեցող քաղաք գրեթէ չկայ Թուրքիոյ մէջ։ Բարի ու անմեղ ժողովուրդը թէքքէները եւ տէրվիշութեան մօդ յետամնաց վարչութիւնը իր մեղքերուն պատիժը կրեց՝ դեռ ողջ եղած ատեն։ Բարձունքի մը վրայ ցցուն ու քարուքանդ եղած շէնքի մը ինչ ըլլալը հարցուցի պատահական անցորդի մը։ Ինծի տուած պատասխանը՝ հանրապետական վարչութեան խեղական բնոյթը, եւ յետադիմական շրջանին ու անոր թէքքէներուն ու մէտրէսէներուն մասին գոյացած հանրային կարծիքը երեւան բերելուն, հոս մէջ կը բերեմ.

— Հոդ ի՞նչ է, հարցուցի։

— Թէքքէ էր, էֆէնտիմ։

— Այդ թէքքէին մէջ ի՞նչ կ'ընէին։

— Ի՞նչ պիտի ընեն, կին կը բերէին եւ օղիի քէյֆ կ'ընէին։

Զո՛ւր տեղը մեր ժամանակները թէքքէներուն եւ մէտրէսէներուն մէջ անցընելով, աշխարհիկ գործերը անտեսելնուս արդիւնքները մէջտեղն են։ Եւրոպացւոց օդին մէջ թռած, ծովերուն յատակը լողացած, անթել ու անսիւն ձայներ փոխադրած, մարդոց տեսնելիքները մեքենաներուն տեսնել տուած ատեն, մենք՝ տարիներով, ճամբներն ու թէքքէները գոցելով, համբիշները ձեռքերնիս «հու Ալլահ» ըսած ու այնքան շատ վնասներու ենթարկուած ենք, որ բազմաթիւ տարիներու պէտք ունինք դանոնք դարմանելու համար։

Հոս ամէն բան աժան է։ Կարագը, օրինակ, 70 ղրշ.։ Բայց, ամէնէն աժան բանն է... աղտոտութիւնը։ Երբ ճաշարանները մտնէք հին՝ աղտոտ թրքական ճաշարաններն են, նորէն։ Այնպիսի ծանր հոտ մը կայ ներսը որ անմիջապէս մարդուն ներսը կ'աւրի... Գետինը աղտոտ, ամէն ինչ տակնուվրայ. ձմեռը՝ ցեխ, ամառը՝ ճանճ ու կեղտ։ Ամէն կողմ ոսկոր, թուղթի կտոր, խուռ, չորցած ու ժանգոտ պատառաքաղ, քիթ բերան հոտող ու սեւ — սեւ անձեռոցներ, մաճրէի բոյն պատեր... Մարդ ոչ թէ ճաշել, րոպէ մը կենալ չի կրնար։ Բայց, կը զարմանաս տեսնելով, որ ծեր թէ երիտասարդ, գիւղացի թէ քաղաքացի՝ կուգան՝ անանկ ախորժակով ու մօրուքներն աղտոտելէն կ'ուտեն, կ'ախորժեն, որ մարդ ինքնիրեն հարց կուտայ թէ՝ կրնա՞նք արդիականանալ...

Անցեալ ուրբաթ օր, Իզմիրի երկաթուղիներուն կողմէ մասնաւոր պտոյտ մը կազմակերպուած էր։ Երկու հազարէ աւելի բազմութիւն մը մերձակայ աւերակները այցելեց։ Ես ալ ընկերացայ անոնց։ Գացած տեղերնիս Լիւդիա պետութեան հին մայրաքաղաքն է եղած՝ դարե՛ր առաջ։ Այս անուանի քաղաքը Պող լերան ստորոտն է։ Իր հարստութեամբ ու ճոխութիւններով անուանի է եղեր։ Երկրաշարժէն քանդուեր է։ Հռոմի կայսրը՝ Տիբերիոս վերաշիներ է զայն։ 14րդ դարու վերջաւորութեան Թիմուրլէնկ կուգայ եւ տակնուվրայ կ'ընէ... Ալ անկէ վերջ այսպէս մնացեր է...

Երբ հոս եկանք, տեղացի խանութպանները տեսնելով բազմութիւնը՝ ամէն բանի գինը 5—10 անգամ աւելցուցին։ Բաւական դրամ առին։ Արդէն քիչ մը շէնցնելու նպատակաւ կազմակերպուած էր։ Բայց, եկողները եղած այդ կողոպուտէն այնքան նեղուեցան, որ ալ անգամ մըն ալ չեն գար հոս...

Առ քեզի թրքական գործ... Խելքս չհասաւ՝ թաղապետութիւն, օրէնք, հանրային իրաւունք ըսուած բաները կա՞ն, թէ չկա՞ն Թուրքիոյ մէջ, հակառակ քաղաքին ունեցած լաւ եկամուտներուն, Մանիսան խեղճ ու կրակ վիճակ մը ունի։ Դուրսէն բանի մը կը նմանի։ Բայց, ներսը նորոգելու, շինելու, զարդարելու ցանկութիւն չկայ կարծես։ Այս տասը տարուան մէջ մեր քաղաքները աղուորնալու էին, բայց, մէկ երկու պաշտօնական շէնք շինուած ու եղածը հին եւ աւերակ թողուած է։ Պարապ շէնքեր ալ շատ կան։ Թէեւ, հանդիպողը կտոր մը կը քաշէ կը տանի, կ'ըսեն...։

10.— ՖԷԹԻՅԷ

(Ճիւմհուրիյէթէն)

Ֆէթիյէն, մեր հարաւային եզերքներուն ամէնէն ուշագրաւ քաղաքներէն մէկն է։ Այվալըքէն վերջ, մեր երկրորդ գեղեցիկ նաւահանգիստը կրնայ նկատուիլ։ Երբ շոգենաւը, օձապտոյտ ձեւով, ծոցը կը մտնէ, մարդուս աչքին առջեւ գեղեցիկ տեսարաններ կը պարզուին։ Ֆէթիյէի մուտքը Պանտրմայի չափ գեղեցիկ է։ Լայն հրապարակ մը, ու անոր շուրջ՝ պանդոկ, սրճարան, խմիչքատուն եւլն.։ Ամէն անգամ որ շոգենաւ մը կուգայ, բազմութիւն մը կը լեցուի հոս։

Գաւառակը 7000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն ունի։ Ընդհանուր բնակչութիւնը (գաւառակին) 36,000 է։ Չորս փոքր գիւղաքաղաքներ ունի։ Ֆէթիյէի մէջ 4000 հոգի կայ։ 25 ժամ հեռաւորութեամբ գիւղեր ունի։

Կեդրոնը շատ, ու գիւղերը քիչ գինովութիւն կայ, բայց դէպքեր չեն պատահիր ամէն օր։ Գողութիւնը եւ խումարը մեծ չափերու հասած չեն։ Ֆէթիյէի մէջ տեղացի չկայ։ Բոլորն ալ՝ Հռոդոսցի, Սելանիկցի, կամ այլ տեղացիներ են։

Գիւղերու մէջ կենդանիի գողութիւնը շատ սովորական բան է։ Իսկ 4—5 գիւղ կայ, որոնց սովորական զբաղումը այդ է։ Աղջիկ փախցնելու եւ «աբինի» աւանդական ունակութիւն — բան մը որ դէպքերը անպակաս կ'ընէ։ Բանտը 100 հոգի կայ։

Չորս փոքր քաղաքները ճամբայ եւ հեռախօս ունին։ Ֆէթիյէն կ'ուզուի կապել Անատոլուի կեդրոնին։ Քաղաքը ելեկտրականութիւն ունի։ Փողոցները մաքուր եւ լայն են։ Երկու հանրային պարտէզ կայ։ Երկու հատ ալ «սրբի ակումբ», բաղնիք մը, մզկիթ մը, երկու նախնական վարժարան։ Կայ նաեւ երկրագործական դրամատուն մը եւ ընթերցարան մը։

... Ջուրը կրտտ է։ Տարիներէ ի վեր կը խօսուի եղեր թէ լաւ ջուր մը պիտի բերուի, բայց բան մը եղած չունի։ Օդն ալ խոնաւ ըլլալուն, շատ ջերմ կայ։ Ծովեզերեայ քաղաքներուն մէջ այդքան զարհուրելի աւերներ գործող ջերմին դէմ ի՞նչ դարմ է մտածել թէ՝ ոչ մէկ պայքար կը մղուի ու հանրութիւնը կը չարչարուի։ Եթէ Առողջ. գործավարութիւնը լուրջ միջոցներ ձեռք առնէ՝ Թուրքիոյ մեծագոյն օգուտներէն մէկը բրած պիտի ըլլայ։

Առատ բերք ունի Ֆէթիյէն։ Դիմացի կղզիները ալրանք կ'արտածէ։ Երկու հանք կայ — քրոմի եւ մանկանէզի։ Մանկանէզը Գերմանացիները կը բանեցնէին։ Դժբախտաբար, հիմա կանգ առած է։ Պատճառը ուրիշ երկիրներէ աւելի աժան գալն է։ Միւսը ձգուած է եւ չօգտագործուիր։

Ծրագրած են գիւղի ճամբաներ շինել։ Գաւառակին մէջ երկու գետակ կայ։ Բայց երկուքն ալ կամուրջ չունենալուն, յարաբերութիւնը շատ դժուար կ'ըլլայ՝ մէկ տեղէն միւսը։ Դրամ չըլլալուն շինութիւնները դադրած են։

15.— ՄԷՆԷՄԷՆ

(Միլլիյէթէն)

Քանի որ այսքան երկար ճամբորդութեան մը ելած եմ ու Մէնէմէնն ալ ճամբուս վրայ կ'իյնայ, անգամ մը հոն ալ հանդիպիլ ուզեցի։ Իզմիրէն շոգեկառք նստայ ու հոս հասայ։ Կայարանը՝ բնակարանի մը տուի պայուսակս ու դէպ ի քաղաք ուղղուեցայ։ Կը կարծէի որ կայարանին մօտն է Մէնէմէնը։ Բայց, շատ հեռու է եղեր։ Կայարանը ոչ կառք կայ, ոչ ալ ինքնաշարժ։ Երբ պատճառը հարցուցի, — եկող գացողը քիչ է, չի վճարեր, ըսին. մեծ մասն ալ կը նախընտրէ քալել։

Հոս էր որ Քուպիլայը հերոսացաւ՝ զոհ երթալով յետադէմ ըմբոստներուն։ Գացի տեսայ իր անունով մկրտուած հրապարակը։ (Այն սպան զոր սպաննեցին յետադիմականները։ Կ. Դ.)։

Մէնէմէնը ունի երկու գաւառակ եւ 28 գիւղ։ Ամէնքին մէկ բնակչութիւնն է 28,000։ Կեդրոնը՝ 10,000։ Հոս ալ ջերմը շատ է։ Ջուրը շատ լաւ է։

Թաղապետութեան հասոյթին՝ մէկ մասը միշտ անգանձելի կը մնայ եղեր։ Կանոնաւոր հրշէջ չկայ։ Բժիշկ մը եւ դայեակ մը ունին։ Ելեկտրականութիւն հաստատուած են։

Մէնէմէնի առանց կուտի բ
անուանի է։ Անցեալ տարի այդ
հիւանդացեր են ու բերքը քիչ ե
Բերքերէն մին ալ ծխախոտն է։
հաստատուած են Գալլայէն
նստան) եկած թուրք գաղթակ
րը եւ ծխախոտի գործով կը զ
Ունի, նաեւ մէյան — քէօքի բ
բոյսը։ Շատ դրամ կը ստացուի
կէ։ Երկու օտար գործարաններ
ւական յաճախորդներ են։ Մէնէ
մէջ կայ սափորի աշխատանոց մ
Նատօլուի ամէն կողմերէն հոս
ուորներ կուգան եւ կ'աշխատին։
երկրագործական դրամատունէն
կայ, նաեւ «Հողագործին նիւ
վարկ բացող համագործակցակ
մը։ Կիները չարչաֆով կը պ
Մզկիթները միշտ լեցուն են։ Տ
դպրոցէ զրկուած են...։ Կ.

(5)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԹԷՆԻՍ

— :-: —

"ՔՈՒՓ ՏԱՎԻՍ,,Ի ՎԵՐՋԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Երբեք, Ֆրանսայի մէջ, թէնիս
այսքան մեծ ժողովրդականութեան
չէր հասած։ Անցեալ ուրբաթ, շա
բաթ եւ կիրակի օրերը Փօրթ օ'
Թէօյլի թէնիսի մրցավայրը «ասեղ
ձգելիք» տեղ չկար, ինչպէս կ'ըսեն,
առաւօտեան ժամը 9ին ոչ մէկ
մնացած էր։ Քուփ Տավիսի վե
մրցումներն էին որ հոն քաշած
այդ հսկայ բազմութիւնը եւ պէտք
ըսել թէ անոնց առեղծած հետա
քրքրութիւնը տեսակ մը մտահոգիչ
բնոյթ ստացած էր. Ֆրանսացի
ներուն համար, պէտք էր որ անպայ
իրենց հայրենակիցները յաղթէին,
բովհետեւ անոնք չորս հինգ տարի
ի վեր այնչափ յաջողութիւններ
րած են որ անսովոր բան մը պիտի
լար, հասարակութեան համար իրեն
պարտութիւնը։

Ի՞նչ են Քուփ Տավիսի մրցումներ
բացատրենք քանի մը տողերով։
Նահանգներու նախկին պատերազմ
կան նախարար Պ. Տէյվիս ընդհ.
տերազմէն առաջ արծաթեայ
բաժակ մը նուիրած էր իր նախա
րած խաղին՝ թէնիսի անգլիացի
ամերիկացի ախոյեաններուն մէ
կատարուելիք տարեկան մրցումն
յաղթական ելլող ազգին տրուել
մար. տակաւ առ տակաւ, ընդլայ
լու համար մրցման չահեկանութ
նը՝ Աւստրալիա եւ յետոյ Ֆրանս
թէնիսի մէջ մեծապէս յառաջդի
ազգեր՝ հրաւիրուեցան մասնակց
այդ բաժակին մրցումներուն,
այժմ փափաքող որ եւ է երկիր կ
մասնակցիլ։ Քուփ Տավիսի մրցում
ըը տեղի կ'ունենան հետեւեալ ձե
— Երկու շրջաններ կան՝ ամերիկ
եւ եւրոպական, մասնակցիլ փափ
քող երկիրները կրնան այդ շրջա
րէն որ եւ է մէկուն մէջ արձանագ
ուիլ. այսպէս՝ Աւստրալիա այ
րի արձանագրուած էր ամերիկեա
ջանին, իսկ Ճափոն՝ եւրոպակ
մէջ, մինչ ուրիշ տարիներ հակա
պատահած էր։ Իւրաքանչիւր շրջ
մէջ արձանագրուողները կը մրցի
րարու դէմ, եւ թուրնուաներու
կիրարկուած օրէնքին համաձա
պարտեալ մը կը քաշուի վերջնա
նապէս. այսպէս՝ ենթադրենք
ազգերու խումբեր արձանագրուա
ամերիկեան շրջանին մէջ, անոնք
րարու դէմ մրցելով կուտան չորս
թականներ, որոնք իրենց կարգ
կու առ երկու մրցելով իրարու
կուտան 2 ֆինալիստներ՝ որոնց
ջեւ կատարուած մրցումն է որ
րոշուի շրջանին յաղթականը։ Ան
յետոյ — ֆինալ էնթէրզոն —
մրցումի մը մէջ կը մրցի միւս
նին յաղթականին դէմ։

Բաժակը նախորդ տարին
խումբը (Ֆրանսա 1927ին զայ
մէնթառնի մէջ — Մ. Ն. — Ամ
կացիներու ձեռքէն խլելէ վերջ
կը պահէ, այսինքն հինգ տար
վեր) կը գոհանայ մրցելով երկ
ջաններէն յաղթական ելլող խու
դէմ «Չէլլէնճ ռաունտ» կոչուա
ցումին մէջ։

Քուփ Տավիսի իւրաքանչիւր մ
կը բաղկանայ հինգ խաղէ՝ որոնք
տեւեալ ձեւով կը բաժնուին. —
ջին օր՝ երկու սէմփլը, Բ. օր՝
մը, Գ. օր՝ երկու սէմփլը։

Յաղթական խումբը նուազա
խաղ պէտք է շահի։

Այս տարի կացութիւնը հետ
ձեւով կը ներկայանար վերջին
ցումներէն առաջ։ Ամերիկեան
նին մէջ, Մ. Նահանգները յաղթ
էին վերջին մրցումին մէջ յաղթ
Աւստրալիոյ, իսկ եւրոպական

նին մէջ Գերմանիա էր որ յաղթական կ'ելլէր, հակառակ ամէն ակնկալութեանց պարտութեան մատնելով Անգլիան, ինչ որ իրեն թոյլ կուտար փինալին մէջ դիւրութեամբ յաղթելու Իտալիոյ: Ուրեմն երկու չրջաններու յաղթականները՝ Գերմանիա եւ Մ. Նահանգները մրցեցան նախանցեալ չաբթու Փարիզի մէջ, որոչելու համար այն որ վերջին փորձը պիտի ընէր Ֆրանսայէն խլելու բաժակը:

Մ. Նահանգներն են որ յաղթական ելան մրցումէն եւ ուրբաթ, չաբաթ եւ կիրակի օրերը մրցեցան Ֆրանսայի դէմ, որ 2ի դէմ 3 յաղթանակով բաժակը տարի մը եւս պահելու իրաւունքը չահեցաւ:

Երկու խումբերը կազմուած էին հետեւեալներէն՝ Մ. Նահանգներ. — Վայնս եւ Ալիսըն (սէմբլը), Ալիսըն-Վան Ռին (տուպլը): Ֆրանսա. — Հանրի Քոչէ եւ Ժան Պորոթրա (սէմբլը), Քոչէ — Ժաք Պրիւնեօն (տուպլը):

Մինչ Ֆրանսա հինգ տարիէ ի վեր գրեթէ միշտ միեւնոյն խաղացողները կը հանէ — վերեւ յիշուածները եւ Լաքօսթ որ այս տարի կը յուսար խաղալ, բայց արգիլուեցաւ տկարութեան մը պատճառաւ — Ամերիկա միշտ կը փոխէ իր խաղացողները. պէտք է ըսել սակայն թէ երբեք այս տարուան չափ զօրաւոր խումբ մը չէր կրցած հանել: Թիլտէնի, թէնիսի այդ մեծահռչակ ախոյեանին փրօֆէսիօնէլութիւնը ընդունելէն ի վեր իրեն յաջորդ մը չէր գտնուած. սակայն այս տարի Վայնս, Գալիֆօրնիացի քսանամեայ երիտասարդը, որուն անունը սկսած էր յիշուիլ երկու տարիէ ի վեր, եկաւ Եւրոպայի մէջ հաստատել տալու իր արժէքը: Ան նախ չահեցաւ Անգլիոյ ախոյեանական եւ համբաւաւոր մրցահանդէսին՝ Ուիմպլըտընի սէմբլը խաղերուն առաջնութիւնը եւ յետոյ կիրակի օր ալ՝ յաղթեց Քոչէի որ քանի մը տարիէ ի վեր աշխարհի առաջին խաղացողը կը նկատուի. այսպէսով երկու ախոյեանները գրեթէ հաւասար գետնի մը վրայ կը գտնուին, որովհետեւ Վայնս ալ իր կարգին պարտուեցաւ ուրբաթ օր Պորոթրայէ՝ որուն վրայ ոչ ոք վստահութիւն ունէր:

Ձէլընճ – ռաունտի վերջին մրցումները հետեւեալ արդիւնքները տուին ուրեմն.—Պորոթրա յաղթական Վայնսի, Պորոթրա յաղթական Ալիսընի, Քոչէ յաղթական Ալիսընի (ինչ որ կ'ընէ 3 յաղթանակ Ֆրանսայի համար), Վայնս յաղթական Քոչէի, Ալիսըն – Վան Ռին յաղթական Քոչէ – Պրիւնեօնի — երկու յաղթանակ ամերիկեան:

Ամերիկացիներու ուժգին հարուածներուն, արագ խաղին եւ բուռն գրոհներուն դէմ Ֆրանսացիները իրենց աւելի նուրբ, կանոնաւոր եւ ճկուն խաղով յաջողեցան յաղթանակը ապահովել եւ արդար է որ վերապահեն իրենց հինգ տարիներէ ի վեր շահած «Աշխարհի Ախոյեան Ազգ» տիտղոսը, որուն իրաւունք ունին իբր Տավիսի բաժակին առժամեայ տէր:

Ժ. ԵԱՂՄՈՒՐԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով:

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողաչարով կը շարուի ՅԱՌԱՋը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

— :-: —

Սովորականէն շատ աւելի փայլուն եւ բազմամարդ եղաւ ան այս տարի: Հնամենի եւ ազգօգուտ հաստատութեան շուրջը խմբուած էր հայ հասարակութեան այն կենսունակ, հաւատաւոր մասը, որ գիտցած է միշտ իր լումաներով, իր անսահման եւ անշէջ ոգեւորութեամբ հաստատ ու կենդանի պահել հայ նկարագիրը եւ ոգին ձեւակերպող, կոող-կոփող ամէն ձեռնարկ եւ հաստատութիւն, տեսակ մը ընազդական անխորտակելի թափով, ինքնապաշտպանումի, ազգային դիմագիծի պաշտպանութեան աներեւակայելի զգացումով:

Կանուխէն լեցուած էր ընդարձակ պարտէզը: Հարիւրաւոր աթոռներ զրաւուած էին արդէն բեմին շուրջը, եւ իւրաքանչիւր հանրակառք կամ շոգեկառք նոր հարիւրեակներ կը թափէր հայ մշակոյթի ուխտաւորներէն:

Չափազանցած չեմ ըլլար հազար հինգ հարիւրէ աւելի հաշուելով ներկայ հասարակութիւնը:

Հանդէսը բացաւ Պ. Ֆրէնկեան կարճ նախաբանով մը, յատկանշելով օրուան նշանակութիւնը, եւ հանդէսին գեղարուեստական նկարագիրը:

Անմիջապէս յետոյ բեմը կը գրաւէին այս տարուան 13 շրջանաւարտները սեւ համազգեստներով: (Միջանկեալ նկատեմ որ տօնական այդ օրին անպատեհ էր այդ սգաւոր գոյնը՝ որ աւա՛ղ, աւելորդ անգամ մըն ալ կը յիշեցնէր մեզի սեւաւոր անցեալ մը):

Վարժարանին տնօրէն Պ. Վ. Իչգալացեան բեմին վրայ կատարեց վկայականներու բաշխումը՝ հասարակութեան կրկնուող ծափերուն տակ:

Ներկայ շրջանի շրջանաւարտ ընկերներն են.

Օրիորդներ՝ Ադամեան Արաքսի, Աւետիքեան Մարիամ, Գալայճեան Լիւսի, Եալեան Ազաւնի, Երկաթագործեան Աստղիկ, Ջամանեան Մաքրուհի, Ճոշկունեան Մայտա, Մելքոնեան Մարգրիտ, Մելքոնեան Ագնիւ, Յարութիւնեան Անթառամ, Սէքսէնեան Մառի եւ Վարժապետեան Արաքսի:

Օր. Լիւսի Գալայճեանի «Հրաժեշտի խօսք»ը յուզիչ էր իր արտայայտութիւններով դէպի այն հաստատութիւնը որ տարիներով պատսպարած եւ կրթած էր զիրենք, ինչպէս նաեւ դէպի այն Տիկինները՝ որոնք մայրական հսկողութեամբ եւ գուրգուրանքով պատրաստած էին զիրենք կեանքի պատասխանատուութիւններուն:

Պ. Վ. Իչգալացեան իր վերջին խօսքը ըսաւ, ընդհանուր ակնարկի մը մէջ ցուցադրելով Դպրոցասէրի գործն ու առաջադրութիւնները, պատկառելի անցեալն ու խոստմնալից ապագան, մաղթելով դեռատի շրջանաւարտներուն՝ նոր կեանքի սեմին, անխառն երջանկութիւն:

Օր. Ա. Փիլիկեանի կողմէ Սանուց Միութեան այնքան շնորհաւորելի գործունէութեան տեղեկատուութենէն յետոյ, ներկայացուեցաւ աշակերտուհիներու կողմէն Պ. Պատմագրեանի պատրաստած երկու արարուածով փոքր մէկ օփէրէթը «Տէրն ու ծառան» որուն զուարճալի դերուսակները անզուգելի ծիծաղներ յարուցին:

Փոքրիկներու կողմէն ներկայացուած ֆրանսերէն երգախառն կտոր մը «La Maisonette» նոյնպէս ընդունուեցաւ ջերմ համակրանքի ցոյցերով:

Տաղանդաւոր ու սիրուած դերասան Պ. Գմբէթեան ինչպէս միշտ ոգեւորութեան նոր թափ մը բերաւ իր ապրուած երկու արտասանութիւններով Չարենցի «Գովքն Հայաստանի»ն եւ Թումանեանցի «Կանչը»ը:

Մասնաւոր յիշատակութիւն մը կ'ուզեմ ընել Պ. Քանթարճեանի մասին, որ անհերքելի տաղանդով մը, անբաղդատելի նմանողութեամբ մը վերակենդանացուց դերասան Վ. Փափազեանի տիպարը իր քանի մը դերերուն մէջ, ձայնի, կեցուածքի, լպրտելով խօսելու ամենանուրբ մանրայատկութիւններով, իրականին խաբկանքը տալու աստիճան:

Հասարակութեան մէջ բաւական թիւով կը նշմարուէին ֆրանսացի հրաւիրեալներ, որոնց ներկայութեան համար շնորհակալութեան քանի մը զգացուած նախադասութիւններ կարդաց Պ. Ֆրէնկեան, խորապէս գնահատելով այն հիւրընկալութիւնը որ Դպրոցասէրը վայելած է Ֆրանսայի երկնքին տակ, խաղաղօրէն նուիրուելու համար իր կոչումին:

Հանդէսի ընթացքին երգուեցան եւ նուագուեցան Դպրոցասէրի քայլերգները եւ Մարսէյեզը:

Յարակից սրահի մը մէջ պարի սիրահարները անդադար եւ անխոնջ պտտուեցին «ճազ-պանտ»ի մը հնչեղ երաժշտութեամբ գինով, մինչդեռ ծառերուն տակ ընտանիքներ խումբ-խումբ, բարեհաճ երկնքի մը տակ զուարթացած, ընտանեկան, հայկական տաք միջավայրի մը հրապոյրը եւ հաճոյքը կը վայելէին, փոքրիկ հայրենիքի մը պատրանքովը պահ մը սփոփուած:

×

Զարեքշաբթի օր կէս օրէն յետոյ շրջանաւարտները պատուոյ թէյասեղան մը սարքած էին մեծարելու համար Խնամակալ Տիկինները եւ ուսուցչական կազմը:

Վարժարանին նեղ ընտանեկան շրջանակն էր այդ, ուր քանի մը հաճելի ժամեր արագասլաց անցան երգերու եւ մաղթանքներու տպաւորիչ մթնոլորտի մը մէջ:

ՀՐ. ԱՆՏԱԼԵԱՆ

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՀԵԼԼԷՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Թուրքեւհելլէն խառն դատարանին մէջ վերջերս 16 դատեր տեսնուեցան: Կարեւորները ասոնք են. — Եսթորինոս Ամիլթոնի, 25,000 ոսկի կը պահանջէ Թուրք կառավարութենէն իր առեւտրական ապրանքներուն փոխարէն: Ալէքսի Վիդիյոս Իզմիրի մէջ իր ապրանքներուն գրաւման առթիւ 14 հազար 760 անգլ. ոսկի, Տիկին Փափատոփուլօ Ֆեթհիէէն՝ 4135 ոսկի, Սիմոն Լէոն Լիվանիթոս Անթալիայէն՝ 4854 թրք. ոսկի, Ժան Իքոմ՝ 5150 անգլ. ոսկի: Այս բոլոր դատերով Թուրքիայէն ուզուածը կը յանգի 274,276 թրք. ոսկի:

ՀԱՅ ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԸ ԹՈՒՐՔ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ ԿԸ ԲՈՒԺԷ

—)(o)(—

Պուրմայեան քահանայ, կեսարիոյ առաջնորդը, կը գրէ Պոլսոյ «Արեւելք»ին մէջ.—

Թէրզիլիի ջերմուկներուն բաղնեպան Հիւսէյին էֆէնտիի սրճարանին մէջ կը գտնուէինք. ներս կը մանէ մէկը «հայր օլուն միւրխասա էֆ.» ըսելով: Հիւսէյին էֆ.ի հայրն էր ան, որ զինուորութենէ նոր դարձող իր միւս կրտսեր զաւկին վրայ աղօթելու կը խնդրէր: Երիտասարդ մըն էր ան, որուն՝ գիշերուընէ ջիղերը կծկուած թօփիկ մը նստած էր ո՛ւֆ ո՛ւֆ ճուալով: Կ'ըսեմ իրենց նախ քան աղօթելս. «Դուք խալամ էք եւ ես քրիստոնեայ հոգեւորական մըն եմ, կը տեսնեմ սակայն որ ինչ որ կարեւորն է ունիք զայն, այսինքն հաւատքն ու վստահութիւնը, յանուն բժշկապետ Յիսուսի, զոր կը յարգէք: Ուրեմն հիւանդը եւ դուք ամփոփեցէք ձեր հաւատքը, որով անպայման պիտի գտնէք բժշկութիւնը եւ պիտի ուրախանաք»:

Այս խօսքերէն ետք, պատշաճ բժշկութեան Աւետարան մը եւ յետոյ «փարատեա» մը կը կարդամ հիւանդին վրայ, եւ կը յանձնարարեմ ի դէպ բժշկութեան՝ բուժարան աւազաններէն մէկուն մէջ փոխադրել տղան: 10 վայրկեան վերջ աղմուկ մըն է կը փրթի մէջտեղ, հիւանդը բժշկըւեր եւ իր ոտքով կը վազէր դէպ ի աւազան:

Հայր, մայր ու եղբայր հազար շնորհակալութիւն կը յայտնեն, բժշկեալն ըսէք՝ կը ցատկէր աւազանէն եւ կը պըռուէր ոտքերս: Գիւղը որ ջերմուկներուն անունով Համամ կը կոչուէր, լսելով լուրը եւ տեսնելով տղուն բժշկութիւնը, իր հիւանդները կը բերէր աւազանին չուրջ: Ես ինքս խորին հաւատացող մը քարոզած Աւետարանիս, չատ կը զգածուիմ եւ կը յուզուիմ այս դէպքին վրայ եւ կ'աղօթեմ որ միւսներն ալ բժշկուին»:

ԳՈՎԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

—)(o)(—

Յառաջի Յուլիս 27 թիւին մէջ կարդացի «կոչ Հայ Մայրերու» վերնագրով գրութիւն մը. «Լիոնի Հայ Մայրերու Օր»ուան Կազմակերպիչ Յանձնախումբին կողմէն:

Թող Փարիզի մէջ գտնուող բոլոր մայրերը կարդան ու լսեն եւ թող հասկնան որ թիւով չատ ըլլալը չէ խնդիրը՝ այլ Միութիւնը: Ամէնքս ալ չատ լաւ գիտենք որ Լիոնի մէջ Փարիզի մէկ քառորդին չափ հայութիւն չի գտնուիր:

Սակայն մէկ երկուքը իրարու մօտ գալով խորհած են այդ տեսակ կարեւոր ձեռնարկի մը մասին, որուն պէտք է ընդառաջ երթալ եւ կարելի եղածին չափ ուժ տալ՝ որ դառնայ մեր տօնական օրերէն մէկը:

Ինչպէս անոնք ալ չեշտած էին, Հայ մայրը չատ աւելի մեծ դեր ունի իր զաւակներուն կրթութեան եւ դաստիարակութեան մէջ, քան հայրը: Որով մանուկները հայ ոգիով մեծցնելու պարտականութիւնը աւելի մեզի, մայրերուս վրայ կ'իյնայ: Մի՞թէ կայ մայր մը որ չուզէ իր զաւակը պաշտպանել օտարացման վտանգին դէմ, ու անոր միակ ազդակը հանդիսացող հայ լեզուին հոգ չտանի:

Ուրեմն, փարիզահայ մայրեր, ձեր տօնի օրն է որ պիտի որոշուի: Այլ եւս այստեղ զալելու խնդիր չի մնար: Միայն թէ մէկ քանի մայրեր պէտք է իրարու մօտ գան որոշեն այդ օրը, որուն կազմակերպումը մեծ զոհողութիւններու կարօտ չէ: Եթէ նոյն իսկ դուրսը աշխատող մէկը ըլլայ այդ մայրը, դարձեալ կրնայ մէկ-երկու ժամ յատկացնել, այս կարեւոր ձեռնարկին մասնակցելու համար: Գիտցէք որ ասիկա մեր նոր սերունդին սիրոյն համար է, որ զրկուած մանկապարտէզներէ ու մանկական զուարթ խաղերէ, չարունակ օտար լեզուով գրքոյկներ կարդալով իր մանկական հետաքրքրութիւնը կը գոհացնէ:

Ա. Խ.

11 ՏԱՐՈՒ ՏՂԵԿ ՄԸ ՄՕՐԸ ՀԱՄԱՐ

Անգլիացի *11* տարեկան տղեկ մը, 22 հազար քիլոմեթր ճամբորդութիւն մը կը կատարէ օտար հողէն հայրենիք փոխադրելու համար իր մեռած մօր աճիւնները:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյներու տակ ներկայացնել ֆրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը: Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ բնակած երկրին մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալներ: Կարծուածէն չատ աւելի մեծ է թիւը ֆրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը:

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտք կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ: Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ:

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ընթերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— *Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն:*

2— *Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝*

ա) *Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.*

բ) *«Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.*

գ) 100 *ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զրկուած են.*

դ) *Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը:*

3— *Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը:*

4— *Եթէ «գօնթրաթ»ով եկած է, «գօնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տեղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը:*

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին: Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդութեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպասելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թուականէս 15 օր առաջ Ֆրանսայի Հայ Ռամկավար կուսակցութեան օրկան «Ապագայ»ին մէջ Վիէնէն թղթակցութիւն մը կար, որով այդ թերթին տեղւոյս «թղթակից»ը անվայել կերպով իմ անունիս չուրջ զանազան անթոյլատրելի եւ ստոր զրպարտութիւններ էր հիւսած:

Թղթակցութիւնը կարդալով պարտք համարեցի խնդրելու նոյն թերթին խմբագրութենէն պարոն թղթակցին անունը, ըստ այնմ անուանարկութեան դատ բանալու համար:

Զպատասխանեցին: Այլ եւս համոզուած գոյացնելով, որ խմբագիր եւ թղթակից գիրար կ'արժեն իրենց բարոյականով, կը պահեմ լռութիւնս արհամարհելով իրենց գռեհիկ զրպարտութիւնները:

Յակոբ Մկրեան

Վիէն, 4 օգոստ.

Կարդացէք եւ Տարածեցէք

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » ը

Ո Ւ Շ Ա Դ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան: Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը:

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ: Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [20]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Ա.

ԲՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Աղբերաց արիւն կը գտնուի Մուշի, Կարինի եւ Լօռիի կողմերը:

Բժշկական բոյսերէն կան մատուտակ, լոշտակ, մանրագոր, խաւարծիլ, տուղտ, մատնոցատունկ եւ տիզկանեփայտ, որուն հունտերէն կը հանեն հնդկիւղ անուն ծանօթ մաքրողականը, որ սակայն կը գործածուի իբր վառելանիւթ:

Հիւսելի բոյսերէն կան վուշ, կանեփ եւ ինչպէս տեսանք, բամպակենի:

Իսկ ներկատու բոյսերէն կան քրքում, տորոն (*) *եւ ալաժահր:*

Պատմ. ծանօթութիւն. — *Ռուբինեանց հարստութեան ժամանակ տորոնը Կիլիկիայէն Իտալիա կը ղրկուէր Հայերու կողմէ, բայց այժմ Իտալիա կը մշակուի անկէ:*

Ծիրանենին Հայաստանէն Հռոմ փոխադրուած եւ անկէ Եւրոպայի զանազան կողմերը տարածուած է: Հռոմայեցիներ զայն անուանած են Բրունուս արմենիաքա (**Prunus armeniaca** = *հայկական սալոր*) *. բայց այժմ բուսաբանութեան մէջ ծանօթ է* Արմենիաքա վուլկարիս (**Armeniaca vulgaris**) *անունով:*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՈՒՍԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
Մ Ա Ր Զ Ե Ր Ը
ԸՍՏ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ

7.— *Մամուռի կամ Լօռի մարզ* (11,000—13,000 *ոտք*) .— Հոս կ'աճին մի միայն մամուռներ. անկէ վեր մշտնջենական ձիւնի պաստառին տակ ամէն ինչ ծածկուած է այլ եւս:

6.— *Ալպեան բոյսերու մարզ* (8800—11,000 *ոտք*). — (Արարատ, Արագած եւ Ահմանկան): Հոս կ'աճին առատօրէն բուն Ալպեան բազմատեսակ եւ բազմագոյն ծաղիկներ. ձիւնական անթիմոն, քարբեկ զանգածաղիկ (**campanula saxifraga**), քարբեկ առուոյտ (**S. Cartilagina**), Ալպեան աստղածաղիկ:

5.— *Սորին Ալպեան մարզ* (8400—8800 *ոտք*) .— Հոս կ'աճին ենթալպեան սակաւաթիւ բոյսեր: Կովկասեան մրտավարդը (**Rhododendron Caucasicum**) առատօրէն կ'աճի Վրաստանի եւ Հայաստանի միջեւ եղող լեռներուն վրայ: Առատօրէն կ'աճին հայկական առնասպար (**Androsace armeniaca**), լեռնային կակաչ, սիպերիական մկնաոխ, պիրէնեան բոց, կովկասեան լուրջ չուշան, մեծածաղիկ կոքնզան:

4.— *Անտառներու վերին մարզ* (5500—8400 *ոտք*) .— Թուփի հասակով ցաբասիներ եւ Ալպեան բոյսեր. Փոքր Մասիսի վրայ կ'աճի բարտի:

3.—*Անտառներու միջին մարզ* (4500—5500 *ոտք*) . — Հոս կ'աճին չոճիի տեսակ աստղնատերեւ ծառեր. իսկ ոփին՝ թուփի հասակը չանցնիր եւ կը դադրի աճելէ, մանաւանդ վերի մասերը:

2.— *Անտառներու ստորին մարզ* (1000—4500 *ոտք*) .— Հոս կ'աճին ոփի, թեղօշ եւ թուփերէն՝ պոնտական լեռնավարդ (**Azalea Pontica**) եւ պոնտական մրտավարդ (**Rhododendron Ponticum**):

1.—*Մշտադալար մարզ* (*ծովէն* 1000 *ոտք բարձր*) .— Հոս կ'աճին մշտադալար տունկեր՝ դափնի, ձիթենի, մրտենի, տոսախ, բալասարդ (**Laurier-Cerisier**) եւ ձարխոտի տեսակ բոյսեր:

Իսկ Արդի Հայաստան, ըստ նորագոյն հետազօտութեան, կը ներկայացնէ բուսական չորս հիմնական գօտիներ, որոնք են.—

4.— *Ալպեան գօտի* (5000 — 6000 *ոտք*) .—Անասնաբուծութեան եւ կարճատնտեսութեան յարմար:

3.— *Լեռնային գօտի* (4000 — 5000 *ոտք*) .— Ցորենի մշակութեան յարմար:

2.— *Լեռնադաշտային գօտի* (3000—4000 *ոտք*) . — Պտղամշակութեան յարմար:

1.— *Դաշտային գօտի* (*ծովին մակերեւոյթէն մինչեւ* 3000 *ոտք*) . — Յարմար է բամպակի, ծխախոտի եւ որթատունկի մշակութեան:

Կենդանիներ.— *Առատ բուսականութիւն եւ առողջ կլիմայ ունեցող երկրի մը կենդանիներն ալ որակով ազնիւ եւ քանակով առատ պիտի ըլլային անշուշտ, եւ արդարեւ Հայաստան ունի ամէն տեսակ կենդանիներ:*

Հայաստան հինէն ի վեր կը յիշուին ամէն տեսակ երէներ՝ մասնաւորապէս Բարձր – Հայքի, Չորրորդ – Հայքի, Այրարատի եւ Սիւնիքի նահանգներուն մէջ: Մասնաւորապէս կը յիշուին եղջերու, եղնիկ, վարազ, վայրի այծ եւն.:

Հայաստան ունի մեզի ծանօթ բոլոր թռչունները, ինչպէս նաեւ անգղ, արծիւ, արագիլ, սոխակ, աղաւ, կաքաւ, սագ, բադ, կարապ եւ Հայերուն սիրելի ծիծեռնակն ու կռունկը, որոնց ուղղուած խիստ ժողովրդական երգերը ծանօթ են:

Ձուկերէն նշանաւոր են լոսսի, կարմրախայտ, իշխանաձուկ եւն.: Սողուններէն՝ թունաւոր եւ անթոյն օձեր, մեծ մողէսներ, ստնաւորներէն՝ ցեռ կամ վայրի էշ, ջորի, կնքում, երկայն ու փափուկ մազերով Վանի կատու, 10—12 քիլոկրամ ծանրութեամբ դմակով ազնիւ ոչխար, գայլ, աղուէս, արջ, բորենի, նժոյգ կամ հայկական ձի (*) *, որմէ 20,000 հատ ամէն տարի իբր հարկ կուտային Հայեր պարսիկ կառավարութեան: Այս ձին հին ատենը այնքան համբաւաւոր էր, որ առածի կարգը անցած էր, որուն համար Քիւրտեր կ'ըսէին. «Ձին եւ սուրը Հայէն առ». իսկ Հայեր կ'ըսէին. «Ձին Հայէն առ, սուրը Քիւրտէն»:*

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԻՍԵԱՆ
(Շար.)

(*) Տորոնը (**Garance**), որուն արմատով Զատկի հաւկիթ կը ներկէին կամ անկէ *ալիզարին* անուն ներկը կը հանուէր, Ֆրանսա փոխադրուած է ...ին Յովհաննէս Ալթունեան անուն Պարսկահայուն ձեռքով:

Այս Հայը Ֆրանսայի մէջ ծանօթ է **Jean Althen** անունով: Իր պղնձեայ արձանը կանգնուած է 1846ին Ֆրանսայի Ավինեոն քաղաքին մէջ:

(*) Հայաստանի ձիերուն մէջ համբաւաւոր է Ղարաբաղի ձին:

նակցութիւններ պիտի կատարուին կարգադրելու համար Իտալիոյ կողմէ Թուրքիոյ տրուելիք փոխառութեան պայմանները: Այս բանակցութիւնները տեղի պիտի ունենան Ըոմէթ փաշայի եւ Րիւշտիւ պէյի Հռոմ ճամբորդութեան ընթացքին:

Պելճիքայի ընդհանուր գործադուլը

Պելճիքայի հանքագործներու պատուիրակները ժողով մը գումարեցին, որ տեւեց ամբողջ օրը: Ժողովը գոնփակ էր:

Պատուիրակներու մեծամասնութիւնը դէմ էր աշխատանքը վերսկսելու Պորինաժի, Լիէժի եւ Շարլըռուայի աւազաններուն մէջ: Կարելի է ըսել թէ ժողովականներուն հարիւրին 90ը կողմնակից էր ընդհ. գործադուլի: Այնպէս որ գրեթէ բացարձակ միաձայնութեամբ՝ որոշուեցաւ ընդհանուր գործադուլ յայտարարել ամբողջ երկրին մէջ:

Հանքագործներու ընդհ. ժողովը բաղձանք յայտնեց որ սէնտիքաներու միութեան եւ ընկերվարական կեդրոնին կապուած բոլոր արհեստակցականներուն մէջ տարածուի գործադուլը: Բուռն բողոք արձանագրեց ածուխի կառախումբերը պարպելու համար, զինուորներու գործածութեան դէմ եւ յայտարարեց թէ կը մնայ գործադուլի իր մտադրութեան վրայ, մինչեւ որ օրավարձքերու յաւելումը կատարուի՝ հին բանելով ապրուստի սղութիւնը:

Սակայն, նկատելով որ կառավարութեան կողմէ նախատեսուած եւ հանքատէրերու կողմէ ընդունուած հաշտարար միջոցները չեն կրնար տալ անմիջական արդիւնք, հանքագործները հաւանութիւն յայտնեցին որ օրավարձքերու նոր պայմանագրութիւնը կիրարկելի դառնայ սեպտեմբեր 1էն սկսեալ:

Այս որոշումները տալով, որոնք կրնան շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ, ժողովականները չեն ծածկեր թէ կացութիւնը չափազանց տագնապալի է: Արդէն խոր թշուառութիւն կը տիրէ հանքային շրջաններուն մէջ: Օգնութեան սնտուկները պարպուած են: Սակայն, գործաւորները, նկատելով որ ներկայիս՝ իրենց վճարուած օրավարձքերը չեն բաւեր ապրելու, վճռապէս որոշած ըլլալ կը թուին տոկալու, մինչեւ որ գոհացում ստանան:

Քրէօկէրի մահէն յետոյ

Քրէօկէրի անձնասպանութենէն յետոյ, միջազգային մամուլը տակաւին կը շարունակէ զբաղիլ իրմով:

Շուէտական թերթ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Քրէօկէրի պարագային քաղաքական հետեւանքներուն մասին:

Քրէօկէրի աղէտէն եւ անոր խարդախ գործառնութեանց մասին յայտնութիւններէն ի վեր, Շուէտի բոլոր շրջանակները փափաք յայտնեցին հաշուեյարդարի ենթարկելու ինչ որ կապ ունի Քրէօկէրի հետ, եւ պատասխանատուութիւնը հաստատելու բոլոր անոնց, որոնք Քրէօկէրի հետ իրենց յարաբերութիւններով վտանգուած են:

Այս ընդհանուր տրամադրութիւնները նկատի առնելով է որ թագաւորը եւ կառավարութեան անդամները հրաժարեցուցին վարչապետը՝ Էքման, երբ տեսնուեցաւ թէ իր քաղաքական կուսակցութեան մը պետի հանդամանքովը, ելմտական յարաբերութիւններ ունեցեր էր Քրէօկէրի հետ, այն պահուն իսկ, երբ գիտնալու էր թէ ընկերութեան վիճակը խախուտ է:

Նախկին վարչապետը Էքման կը յայտնէ թէ Քրէօկէր ընկերութենէն 50000 քուրոնի նոր նուէր մը յօժարած է ստանալ, այն ատեն միայն, երբ Քրէօկէր ինքը՝ նամակով մը կը յայտնէր թէ Ամերիկա կ'երթայ մեծ փոխառութիւն մը կնքելու, որով երկար ատենուան համար պիտի կրնայ գոհացում տալ իր ընկերութեան պէտքերուն:

Էքմանի դահլիճին անդամները լուր չեն ունեցած վարչապետին այս յարաբերութիւններէն:

Դրամի հարցը Յունաստանի մէջ

Յունաստանի պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուեցաւ օրէնք մը, որ կը կարգադրէ՝ Յունաստանի մէջ փոխանակութեամբ կամ ոսկեդրամով եղած պարտքերու վճարումը:

Ըստ այս օրէնքին, Ապրիլ 26էն առաջ օտար դրամով վճարելի բոլոր պարտքերը պիտի հատուցուին տրախմիով եւ տոլարը 100 տրախմիի հաշուով: Այս պարտքերուն մէջն են նաեւ 26 Ապրիլին դրամատուններու մօտ ի պահ դրուած չանժի պահեստները, որոնք պիտի վերադարձուին տրախմիով եւ վերոյիշեալ սակով: Արտասահման եղած պարտքերը այս օրէնքին ենթակայ չեն:

Կալուածային Դրամատան եղած չանժի պարտքերը պիտի վճարուին սթերլինը 425 տրախմիի հաշուով:

Յունաստանի զինուորական խլրտումները

Վաւերական տեղեկութեանց համաձայն, զինուորական միութեան կազմութիւնը այլ եւս կատարուած իրողութիւն պէտք է նկատել: Ժամանակէ մը ի վեր տեղի ունեցող մտքերու փոխանակութիւնը յանգած է վերջնական արդիւնքի եւ տրուած են կորուկ որոշումներ: Ընտրուած է միութեան վարչութիւնը: Նոյնպէս, գաւառական բոլոր կեդրոններու մէջ կազմուած են մասնաճիւղեր:

Միութեան կազմութիւնը անմիջական գործունէութիւն չի նշանակեր: Անիկա աչալուրջ պիտի սպասէ քաղաքական դէպքերու զարգացման:

*** Պ. Կոնաթաս, Յունաստանի փոխ-վարչապետը, անգամ մըն ալ վճռապէս հերքեց զինուորական խլրտումներու մասին շրջան ընող զրոյցները:

Ռումբ կը պայթեցնեն Ռէնի մէջ

Պրըթանիոյ Ֆրանսայի միացման 400ամեակին առթիւ, մեծ հանդիսութիւններ տեղի ունեցան Ռէնի մէջ, ուր խօսեցաւ Ֆրանսայի վարչապետը Պ. Էռիօ: Իսկ այս առթիւ, ծանր դէպք մը յուզման մատնեց Ռէնի բնակչութիւնը:

Կիրակի առտուն կանուխ, ժամը 5ի մօտ, Ռէնի բնակիչները ընդոստ արթնցան ուժգին պայթումէ մը: Անծանօթներ օդը հաներ էին օրուան տարեդարձին նուիրուած արոյրէ յիշատակարան մը: Պայթումը այնքան ուժգին էր, որ 5 քիլոմեթր հեռուէն լսուեցաւ եւ 500 մեթր շրջանակի մը մէջ, տուներու ապակիները փշրուեցան:

Ընդհ. ապահովութեան մարդիկը, ամբողջ օրը քննութիւններ կատարեցին երեւան հանելու այս արարքին հեղինակները: Կարգ մը հետքեր երեւան հանուած են եւ մասնաւորաբար կը փնտռուի մէկը, որուն վրայ մեծ կասկածներ կը ծանրանան. քանի մը օր առաջ, այդ անձը շատ ուժեղ պայթուցիկներ կը փնտռէր:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, *ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ*, Գ. Զօհրապ 20, *ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ* (Տ. Չէօկիւրեան եւ Ռ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, *ԱՐԵՒՈՏ ՃԱՄԲԱՆ*, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, *ԵՏՔԸ*, Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, *ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ*, Քրիստ. Միքայէլեան 10, *ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏԴԻՆ* Րաֆֆի 25, *ՎԱԼԱՆԹԻՆ*, Ժորժ Սան 20, *ԹԷՐՖԱՆՕ*, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, *ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ*, Մալխաս 50, *ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ*, Ռէն 20, *ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ*, Կ. Մելոյեան 10, *ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ*, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., *ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ*, Ա. Պէրնէտ 2 հատոր 65 ֆր., *ՍԻՄՈՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ* 25, *ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ*, Բասիմ 2 հատոր 25, *ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ*, Յ. Ալոճեան (Ռոզմերի) 12.50, *ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ*, Գ. Կառվարենց 20, *ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ*, Ռստոմեկ 5, **QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.**

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Եօզկատի Ուրումտիլի գիւղացի Կարապետ Գասպարեան որ 1925ին Պէյրութէն Ֆրանսա եկած է եւ աշխատած է Թուլոնի մօտ Լա Պօն գիւղին մէջ: Յետոյ փոխադրուած է Մարսէյլ: Մէկ տարիէ ի վեր լուր չկայ իր մասին: Իմացնել՝ Աղաւնի Տէրտէրեանի, Traverse Chevalier, No. 26 St. Loup, Marseille.

— Զանաքզալէցի Օր. Նուարդ Մեսրոպեան, հօր անուն՝ Մեսրոպ, մօր անուն՝ Սողոմէ, կը փնտռէ իր ազգականներէն Օննիկ Միքայէլեան, որ 1930ին եկած է Ֆրանսա: Բարեկամներէ եւ հայրենակիցներէ կը խնդրուի իր հասցէն յայտնել Mlle Nevart Mésropian*ի*, 47 Cité Foch, Digoin, (S. et L.)

— Կը փնտռուի Ճէպէլի որբանոցէն Հայկ Խտրեան, որ տասի մը առաջ կը գտնուէր Մարսէյլ: Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր եղբայրներէն Յ. եւ Յ. Խտրեաններու (այժմ Հալաճեան) Apartado 338, Victoria de Las Tunas, O. Cuba.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարթիկ, Խ. Ա.— 143:
Նիս, Ս. Շ.— 140:
Մէտէօն, Ս. Գ.— 70:
Սէնթ Ժընէվիէվ, Իշխ. Ա.— 70:
Սէն Թ'իէթէն, Գործ.—.218:
Նիս, Յ. Ս.— 160:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: Անդամ-անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant *H. STEPHAN*

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի
Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ
CAFE ARARAT
345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՔԹԷՕՐ Մ. ՏԻՄԻՃԵԱՆ (ՆՈՐԱՑՐ)
147, Rue de Voies-du-Bois
Tél. Charlebourg 05-74 — Colombes (Seine)
(Փարիզէն՝ Gare St. Lazare*ի* գիծը առնել եւ իջնել La Garenne)
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ընդունելութեան ժամը 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 9—12

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ
ՁՄՐԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ
ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ՋԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋՔԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԾԿՍԱԾ Է:

Անարատ կարագ		5% աղուած, քիլօն	12.50	ֆրանք
»	»	3% » »	12.75	»
»	» demi salé	1½% » »	13.50	»
Հոլէպի հալած անարատ կարագ		»	17.—	»

2—5—10 քիլոնոց գոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնելի բնակարան: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Gergovie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88.

Teinturerie Bosquet
20 Ave. Bosquet, Paris (7), — Tél. Invalides 26—25
կը մաքրենք եւ կը ներկենք զգեստները, կը ճանենք բիծերը, «կը լեցնենք» պատռուածքները, կ'ընդունինք ասեղնագործութեան եւ կաշիի, ինչպէս նաեւ վարագոյրի եւ կարասիի վերաբերեալ գործեր, արդուկ՝ արագ եւ վայրկենական, ամերիկեան ձեւով օսլայում 12 ժամուան մէջ սուգի նոր գլխարկներ կը պատրաստենք: Տունէն կ'առնենք եւ կը յանձնենք: Չափաւոր գին եւ արագ գործ:

Հայերու ժամադրավայրը
ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Danton 52—73
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ճաշարան CAUCASE
23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel
ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:
Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ
Prix Fixe — 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու
Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն
Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)
Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ. քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothorax*ի* գործողութիւն: Հակաշիւծախտային կախարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Sociale*ի* պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54:
Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

Բ Ո Ռ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

— Կարելի է:

Մի քանի վայրկեան գնաց եկաւ ու վերջը կանգ առաւ Ջեմմայի մօտ:

— Ջեմմա, հրաժարեցէք: Հրաժարեցէք, քանի դեռ ուշ չէ: Այդ մարդը ձեզ այն տեսակ գործերի մէջ կը խճճի, որ ինքնիրդ էլ կը զղջաք:

— Ձեզարէ. — ասաց նա մեղմ, — չէք մտածում թէ ինչ էք խօսում: Ոչ ոքի չի խճճում: Ես ինքս իմ ցանկութեամբս միացայ այդ գործին խնդիրը ամէն կողմից դատելուց յետոյ: Անձնապէս դուք հակակրում էք Բոռին գիտեմ, բայց մենք այժմ մարդոց մասին չենք խօսում, այլ գործի:

— Ջեմմա, հրաժարեցէք: Դա վտանգաւոր մարդ է. ոչ գութ ունի, ոչ խիղճ, եւ սիրում է ձեզ:

— Ձեզարէ, ի՞նչ անհեթեթ բաներ էք մտածում:

— Ձեզ սիրում է, — կրկնեց Մարտինի: — Զգոյշ եղէք:

— Սիրելիս, ես չեմ կարող զգոյշ լինել, եւ ձեզ բացատրել չեմ կարող թէ ինչու: Ես ու նա կապուած ենք իրար — ոչ մեր կամքով:

— Եթէ կապուած էք իրար, էլ խօսելը աւելորդ է. — պատասխանեց Մարտինին յոգնած ձայնով:

Ու դուրս ելաւ պատրուակելով թէ գործ ունի, եւ ամբողջ ժամերով թափառում էր ցեխոտ փողոցներում: Կեանքը խիստ մռայլ էր թւում նրան այդ երեկոյ: Հաղիւ էր ճարել մի էակ, եւ ահա այդ լպրծուն արարածը եկել խլել էր իր ձեռքից:

X

Փետրուարի կէսին Բոռը գնաց Լիվորնօ: Ջեմման այնտեղ ծանօթացրեց նրան մի երիտասարդ անգլիացու, որ շոգենաւային ընկերութեան ներկայացուցիչ էր ազատամիտ հակումներով: Ջեմման ու իր ամուսինը ծանօթ էին նրան Անգլիայից: Նա մի քանի հեղ մանր ծառայութիւններ էր մատուցել Ֆլորենցայի արմատականներին, փող էր փոխ տալիս անսպասելի նեղ վայրկեաններում, թոյլ էր տալիս իր հասցէովը օգտուեն գաղտնի նամակագրութեան համար, եւ միշտ դիմում էին նրան Ջեմմայի միջոցաւ, իբրեւ նրա անձնական բարեկամի: Դրա համար էլ կուսակցութեան կանոնների համեմատ նա իրաւունք ունէր ազատ օգտուելու իր այդ յարաբերութիւններից, ինչի համար էլ որ ինքը կամենար: Բայց թէ կարելի՞ էր այդ ծանօթութիւնից մի օգուտ հանել դա արդէն բոլորովին այլ հարց էր: Հեշտ է դիմել մի բարեացակամ ծանօթի խնդրելով որ նրա հասցէովը ընդունեն Սիկիլիայից մի քանի նամակ, կամ որ նա իր դրամարկղումը մի քանի վաւերաթուղթ պահի. բայց դիմել նրա օժանդակութեանը կոնդրաբանդով զէնք հասցնելու համար ապստամբութեանը — դա արդէն բոլորովին ուրիշ գործ էր եւ Ջեմման շատ քիչ յոյս ունէր յաջողելու:

— Փորձեցէք — ասաց Բոռին, — բայց յոյս չունեմ որ բան դուրս գայ: Եթէ իմ յանձնարարութեամբս գնայիք նրա մօտ ու խնդրէիք 500 ոսկի, վստահ եմ որ իսկոյն կուտար, շատ առատաձեռն է. ծայրայեղ դէպքում գուցէ նոյն իսկ իր անցագիրը փոխ տար մեզ կամ նոյն իսկ իր մօտ թագցնէր մի փախստական, բայց երբ նրան խօսէք հրացանների մասին, պէտք է չռէ աչքերը ու պիտի կարծէ որ գժուել ենք երկուսս էլ:

— Ամենայն դէպս կարելի էր ինձ մի որ եւ է ցուցում կուտայ կամ կը ծանօթացնէ սիրայօժար նաւաստիների հետ. — պատասխանեց Բոռը: — Այսպէս թէ այնպէս արժէ որ բաղդներս փորձենք:

Ամսի վերջերին մի անգամ եկաւ նա Ջեմմայի մօտ սովորականից անխնամ հագուած, եւ նրա դէմքի արտայայտութիւնից Ջեմման գլխի ընկաւ իսկոյն, որ եկած էր լաւ լուրերով:

— Ա՛խ, վերջապէս: Ես արդէն մըտածում էի, որ ձեզ հետ մի բան է պատահել:

— Մտածեցի որ գրելը լաւ չէ, իսկ աւելի շուտ վերադառնալ չկարողացայ:

— Հէնց նո՞ր էք եկել:

— Այո, ուղիղ հանրակառքից, եւ միայն յայտնելու համար, որ ամէն ինչ յաջող է:

— Միթէ Բէյլին համաձայնեց օգնելու:

— Աւելի քան օգնելու: Իր վրայ առաւ ամէն բան. փաթաթելը, կապկըպելը, մի խօսքով բոլորը: Հրացանները կոխելու են ապրանքի հակերը ու բերելու են ուղղակի Անգլիայից: Նրա ընկերը Վիլեամը, որ եւ իր մօտիկ բարեկամն է, համաձայնեց բոլորը ճամբի դնի Սաութեմտէնից, իսկ Բէյլին այնպէս է սարքելու, որ խոյս տան Լիվորնոյում մաքսային խուզարկումից: Ահա ինչու այսքան երկար ճամբի վրայ էի: Վիլեամը հէնց չիտակ գնում էր Սաութեմտէն, ու գնացի ուղի դնելու մինչեւ Ճենովա:

— Որպէս զի ճամբին խօսէք մանրամասնութիւնների մասին:

— Այո, մինչեւ որ բոլորովին բռնուեցի ծովի հիւանդութեամբ, ու էլ անկարող էի խօսելու:

—Բռնուեցիք ծովի հիւանդութեամբ. — հարցրեց կինը աշխուժով՝ յիշելով թէ ինչպէս մի անգամ Արթուր տանջւում էր, երբ իր հօր հետ միասին գնացել էին ծովի վրայ պտոյտի:

— Սաստիկ բռնւում են, չնայելով որ երկար ժամանակ ծովերի վրայ եղել: Բայց խօսեցինք պէտք եղածը, երբ շոգենաւը բեռ էր վերցնում Ճենովայում: Դուք կարծեմ ծանօթ էք Վիլեամին: Հիանալի մարդ է, խելացի, բացարձակապէս կարելի է վըստահանալ, ինչպէս եւ Բէյլի. եւ վստահանալով որ երկուսն էլ լռել գիտեն.

— Միայն ինձ թւում է՝ Բէյլին վտանգի է ենթարկւում այդ գործի վրայ առնելով:

— Զգուշացրի. բայց նա միայն բարկացած նայեց ինձ ու ասաց ի՞նչ: Իսկական մարդը հէնց այդպէս էլ պէտք է պատասխանի: Եթէ ես Բէյլին Տիմբուկտուում էլ հանդիպէի, նա կը մօտենայի ու կ'ասէի «բարեւ, լիացի»:

— Բայց եւ այնպէս չեմ հասկանում ինչպէս առաք նրանց համաձայնութիւնը. մանաւանդ Վիլեամից մենինչ չէի սպասում:

— Այո, սկզբում սաստիկ հակառակում էր ոչ թէ վտանգի համար, որովհետեւ այդ բոլորը խիստ պէտք գործ էր թւում նրան. բայց յաջողեցայ նրա համոզումը փոխել: Դէ՛, այժմ խօսենք մանրամասնութիւնների մասին:

(Տար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

10 AOUT 1932

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1953

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ՅԱՌԱՋ„Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

Ինքնութեան թուղթերուն շուրջ «Յառաջ»ի հարցարանը հազիւ լոյս տեսած, երէկ խմբագրատան դուռը ափ առին մօտ քսան երիտասարդներ, իրենց անկանոն թուղթերու ցուերով: Անշուշտ անմիջական դարմանի մը յոյսով:

Բերանացի ու հապճեպ բացատրութիւն մը իր վիճակին եւ անհամբեր սպասումը անմիջական կարգադրութեան մը: Իւրաքանչիւրն իր մասին, իր ցուերով: Անհատապաշտ: Ու այս, խիկապէս ապրած տառապանքէ մը յետոյ: Իր ցաւէն ընկճուած՝ հաւաքական ցաւի մասին չի մտածեր:

Մինչդեռ մենք հարցարանը հրատարակեցինք, ընդհանուր կարգադրութեան մը մտահոգութիւններով: Ու հարցարանը յստակ ու հասկնալի խմբագրուած է, աւելորդ թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար: Իսկ մեր հայրենակիցներն առտուն կանուխ խմբագրատուն կը վազեն, կարծես թէ կարգադրիչ նոր գրասենեակ մը բացուած ըլլար:

Գիտենք որ մեր հայրենակիցները մեծ նեղութիւններու ենթարկուած են, եւ հալածականի աճապարանքն ունին՝ վայրկեան մը առաջ իրենց կացութիւնը փրկելու: Ատոր համար զիրենք չենք մեղադրեր: Բայց կ'ուզենք որ գիտակցին թէ ի՞նչ կը պահանջուի իրենցմէ, ու այդ պահանջքին ընդառաջ երթան:

Ուրեմն լուսաբանենք հարցարանը, քանի որ այդ պարզ գրութիւնն իսկ լուսաբանութեան կը կարօտի: Մանաւանդ որ կը կասկածինք թէ գաւառներէն անկանոն թուղթեր ունեցողներ կրնան ըլլալ, որ բռնեն Փարիզի ճամբան եւ կենան խմբագրական սեղանին առջեւ: Անշուշտ ապարդիւն:

Մենք կը սպասենք մեր հայրենակիցներէն միայն գրաւոր պատասխաններ:

Անձնապէս ներկայացողներուն ոչ մէկ պատասխան ունինք տալու:

Պատասխանները պէտք է ըլլան ճշգրիտ:

Ծննդու պատմութիւններն այս պարագային բոլորովին աւելորդ են եւ անտեղի:

Պատասխանները կրնան մեզ դրկել առանձին անհատներն իրենց մասին, կամ որ եւ է թղթակից՝ բազմաթիւ մարդոց մասին:

Այդ թուղթերու հաւաքումը որ եւ է հայրենակիցի գրութիւնը չի կրնար փոխանցել, կը մնայ միայն խմբագրութեան տրամադրութեանը տակ, եւ կ'օգտագործուի միայն այն ատեն, երբ պաշտօնական մարմին մը յանձն առնէ ընդհանուր դիմում կատարել այդ առթիւ:

Անհրաժեշտ է որ մէկ կամ առ առաւելն երկու շաբաթուան ընթացքին բոլոր պատասխանները մեզ հասնին: Բոլորին կ'ըսենք, որովհետեւ անհրաժեշտ է որ Ֆրանսայի մէջ գտնուող բոլոր անհատներու (անկանոն թուղթ կրողներու) վիճակը պարզուի եւ ընդհանուր յայտարարի բերուի: Եւ եթէ կարգադրութիւն մը պիտի յաջողի, յաջողուի բոլորին համար, բաց ի արտակարգ պարագաներէն:

Ուրեմն, բոլորի շահը կը պահանջէ մտնել այս ցանկին մէջ, առանց «հայկական դիւանագիտութեան»:

Երբ հարցն իր ամբողջ ծաւալով կը պարզուի, պատկերը ճշգօրէն յայտնի կ'ըլլայ, այն ատեն մենք խնդիրը կը քննենք հրապարակով կամ խորհրդակցական ժողովի մը մէջ:

Մեր այս քայլը կ'ըլլայ մեծ օժանդակութիւն մը հանրային այն մարմիններուն, որոնք պաշտօնապէս այս կարգի խնդիրներով կը զբաղին: Մենք, ուրեմն, կ'ուզենք փաստացի խորհուրդով մը մղում տալ գաղթականական մարմիններուն, որպէս զի այս վերջիններն աւելի վճռական քայլ մը առնեն՝ անկանոն թուղթերու ցաւոտ խնդիրը վերջնականապէս լուծելու:

Ու մենք կը հաւատանք թէ, երբ հանրային մարմինները, զինուած ամբողջական փաստերով, միակամ դիմում մը կատարեն յանուն հայ ժողովուրդին, կեդրոնական կամ տեղական կառավարութիւններուն, պիտի կրնան լուծել այս խնդիրը, որ քար գայթակղութեան դարձած է, մեր հայրենակիցներէն ոմանք մատնելով թշուառութեան, ու նաեւ անխիղճ շահագործումներուն:

Մեզի կը թուի թէ կառավարութիւնն ալ իր կարգին մեծապէս շահագրգռուած է գործ ունենալ կանոնաւոր ինքնութեան թուղթերու տէր մարդոց հետ, եւ ազատիլ անկանոն մարդոց նեղացուցիչ հանգամանքէն:

Հայոց պարագան, մանաւանդ, ինքնայատուկ է եւ թերեւս աւելի ըմբռնելի, քան ուրիշ օտարականներու ներկայացուցած պարագաները:

Անշուշտ մինչեւ հիմա մասնակի կարգադրութիւններ եղած են եւ այս օրերուն ալ կրնան տեղի ունենալ: Անհատական ճիգերը կրնան շարունակուիլ, իրենց գիտցած ճանապարհով, որոնց չենք խառնուիր:

Մենք ընդհանուր առաջադրութիւն մը ունինք եւ կը հետամտինք ընդհանուր լուծման մը: Առանձին անհատներու խնդիրը մեզ չի շահագրգռեր, գործնական տեսակէտով:

Այս յստակ բացատրութիւններէն յետոյ, յոյս ունինք որ մեր հայրենակիցները լիովին պիտի ըմբռնեն «Յառաջ»ի հարցարանի ոգին, եւ պիտի փութան գրաւոր պատասխաններ հասցնել մեզ, որմէ յետոյ մենք կրնանք պատկան մարմիններուն, կամ անոնց կազմակերպած խորհրդակցական ժողովի մը մէջ խնդրին գործնական ընթացք տալ:

Կ. Ս.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԵՐԳԱՂԹ ԵՒ ԱՃՈՒՄ

— :-: —

Ասկէ առաջ բազմիցս «Յառաջ» արտայայտուած է ներգաղթի մասին: Ու յաճախ ըսած է որ, եթէ տարին 10,000 Հայ կարելի ըլլայ փոխադրել Հայաստան, առաւելագոյն թիւն է որ կարելի է երեւակայել ներկայ պայմաններուն մէջ:

Անցած շաբաթ օրուան թիւով, ռամկավար «Ապագա»ն խելացի դատողութիւն մը կ'ընէ այդ առթիւ, ու մենք ուրախութեամբ կ'արտատպենք այդ հատուածը.

«Բայց եթէ կարելի ըլլայ ամէն տարի 10,000 հայ գաղթական փոխադրել Հայաստան, նորէն Հայերու այսօրուան թիւը անփոփոխ պիտի մնայ արտասահմանի մէջ, նոր ծնունդները պիտի լեցնեն գացողներուն տեղը եւ կէս միլիոնէն աւելի հայ գաղթականները պիտի մնան օտարութեան մէջ: Պէտք է խորհիլ նաեւ անոնց ինքնապահպանման մասին»:

Այո՛, շատ ճիշդ կը դատէ «Ապագա»ն: Ներգաղթ տասը հազար հոգի, իսկ նոր մուտք, նոր ծնունդներով աւելի քան տասը հազար հոգի:

Այս խելացութիւնն արձանագրելէն յետոյ՝ միակ վախն որ ունինք, այն է թէ մեր գնահատութիւնը կրնայ խրտչեցնել ռամկավարները, ու անոնք փոխեն իրենց խօսքը:

Ուրախ պիտի ըլլանք, եթէ անոնք մնան իրենց համոզման եւ խորհին նաեւ մնացորդացի ինքնապահպանման մասին:

ՐԻՎԱՐԷՑ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Իտալիոյ նաւային ռազմափորձերուն առթիւ

Իտալիա նաւային մեծ ռազմափորձեր կը կատարէ Միջերկրականի մէջ:

Մուսոլինի, իր գրօսանաւով, մօտէն կը հետեւի ռազմափորձերուն: Իրեն կ'ընկերանայ ծովակալ Սիրիանի, ծովային նախարար:

Այս ռազմափորձերու թեման է, — պատերազմի պահուն՝ արգիլել թշնամի նաւատորմին անցքը հիւսիսային Ափրիկէէն դէպ ի ֆրանսական ծովեզերքը:

Ռազմափորձերը մեծ կարեւորութիւն ստացած են, որովհետեւ առիթ ցոյց մըն է նաեւ թէ որքա՜ն կատարելագործուած է իտալական նաւատորմը: Արդարեւ, Իտալիա հսկայ ճիգեր թափեց պատերազմէն առաջ, մասնաւորաբար Ֆաշիստներու իշխանութենէն ասդին, արդիականացնելու համար պատերազմական նաւատորմը, աւելցնելու համար նաւային միութիւնները, զանոնք օժտելու համար ամէն կատարելագործութիւններով: Ցետոյ Մուսոլինի շարունակ աշխատեցաւ դուրս ձգել հին նաւերը եւ օժտել նաւատորմը այնպիսի արագասահութեամբ, որ գերակշռէր թշնամիին ուժերը:

Նաւատորմին վերակազմութեան հետ եւ հաւասարապէս, Մուսոլինի ամէն կատարելագործութիւններով օժտեց օդային նաւատորմը: Ներկայիս Իտալիա ունի ջրօդանաւերու հսկայ թիւ մը, եւ վարժ ու փորձ օդանաւորդներու խումբեր:

Իտալիա խռայե՞ս կը բաշուի Ժընեւէն

Գրեր էինք թէ Իտալիա կը մտածէ քաշուիլ, ինչպէս Գերմանիա եւ Ճափոն, Ազգերու Դաշնակցութենէն: Մուսոլինիի թերթը, «Փոփոլօ տ'Իտալիա», ինչպէս նաեւ Հռոմի ամբողջ մամուլը կը շարունակեն յարձակիլ Զինաթափութեան Խորհրդաժողովին վրայ: Եւ, իբրեւ եզրակացութիւն այս դժգոհութեանց, Հռոմի քաղաքական եւ դիւանագիտական շրջանակները բաց եւ արձակ հարց կուտան, — այս պայմաններուն մէջ, Իտալիա կրնա՞յ անդամ մընալ Ազգերու Դաշնակցութեան:

Այսու հանդերձ դիտել կը տրուի թէ Մուսոլինի չպիտի ուզէր տակաւին այդքան արմատական լուծում մը տալ հարցին, որ դրուած է: Նոյն ատեն, պէտք է կարծել որ, երբ մէկ կողմէ Ճափոն, միւս կողմէ Գերմանիա, հրաժարին Ազգերու Դաշնակցութենէն, Իտալիա եւս չպիտի վարանի այլ եւս հետեւելու անոնց: Ու երբ իտալական մամուլը այսպէս բացորոշ կը դնէ հարցը ե կը ներկայացնէ Իտալիոյ հրաժարման հաւանականութիւնը, բայց ոչ մէկ հերքում լոյս կը տեսնէ կառավարութեան անունով, պէտք ընդունիլ որ այս ամէնը նշաններ են թէ շուտով իրողութիւն կը դառնայ Իտալիոյ հրաժարումը Ազգերու Դաշնակցութենէն:

Մաքտոնալդ «Կը հանգչի»

Մաքտոնալտ Իրլանտա կը գտնուի հիմա:

Եւ ահա թերթերը կը գրեն թէ Մաքտոնալտ Իրլանտա գացած է տեսակցելու համար Տէ Վալերայի հետ իրլանտական ազատ պետութեան հարցերուն մասին: «Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը, յաջողելով գտնել Մաքտոնալտը, որ կ'ուզէր գաղտնի պահել իր ճամբորդութիւնը, տեսակցութիւն մը կ'ունենայ հետը.

— «Կ'ուզեմ կատարեալ հանգիստ մը ընել հոս, գէթ 3—4 օր: Հեռու ամէն աշխատանքէ, հեռախօսէն, խնդրարկուներէն, հանգստանալու եկած եմ այստեղ: Իրլանտայի ոչ հիւսիսովը կը զբաղիմ, ոչ ալ հարաւովը: Ոչ մէկ հարց ու հոգ կը բերէ զիս հոս, հանգչելու եկած եմ պարզապէս»:

× Նորթըն, իրլանտական աշխատաւորական կուսակցութեան պետը, ճառի մը մէջ խօսելով Տըպլինի եւ Լոնտոնի կառավարութեանց միջեւ տեսակէտներու մերձեցման փորձի մը մասին, քննադատեց բրիտանական կառավարութիւնը եւ հրաւիրեց Իրլանտացիները, որ իրենց բոլոր ուժերը նուիրեն Իրլանտայի ազատ պետութեան:

— «Բրիտանական կառավարութիւնը, ըսաւ, տնտեսական գետնի վրայ թշնամութիւններու իր մեթոտին փոխարէն ներկայիս կը հետապնդէ զինուորական գրաւման հին եղանակը»:

Կացութիւնը Գերմանիոյ մէջ

Շփոթ է կացութիւնը Գերմանիոյ մէջ, եւ հակասական են լուրերը, որ կը հասնին Պերլինէն:

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐ

Սպանութիւնները կը շարունակուին երկրին մէջ: Հիթլերեան ահաբեկիչներուն հոգն իսկ չէ թէ կառավարութիւն մը կայ իրենց գլխուն վերեւ: Օր ցերեկով կը մաքրեն ու կ'ահաբեկեն հակառակորդները: Կիրակի գիշեր Սիլեզիոյ մէջ տեղի ունեցան ահաբեկման 15 դէպքեր: Այսպէս ընկերվարական կուսակցութեանց օրաթերթերու խմբագրատան, կեդրոնատեղիներու, կամ ձախերու բնակարաններուն վրայ ռումբեր նետուեցան, նիւթական մեծ վնասներ պատճառելով ամէն կողմ: Յարձակումներ տեղի ունեցան նաեւ հրէական հաստատութիւններու եւ վաճառատուններու վրայ:

Վալտէնպուրկի մէջ, հրացան պարպեցին քաղաքապետական խորհրդականի մը վրայ, ընկերվարական, որ նստած էր պատուհանը: Պերկվախթ թերթին խմբագրատան պատուհաններուն քարեր նետեցին եւ ներսը, խմբագրատան գրասենեակները մտնելով, ատրճանակ պարպեցին խմբագիրներուն վրայ: Նայտէնպուրկի մէջ եւս տեղի ունեցան ահաբեկման դէպքեր ընկերվարականներու դէմ:

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ

Հետզհետէ յամառ պահանջ մը կը դառնայ Հիթլերի թեկնածութիւնը վարչապետութեան համար: Հիթլեր վարանած էր առաջին առթիւ: Ու հիմա, երբ դրուած է իր թեկնածութիւնը, յամառ աշխատանք կը թափէ յաջողցնելու: Տպաւորութիւնը ներկայիս այն է, թէ Հիթլեր պիտի յաջողի մտնել դահլիճին մէջ, այն խօսակցութենէն ետքը, որ տեղի ունեցաւ Հիթլերի եւ Ֆոն Շլայխէրի միջեւ:

Սակայն, Հիթլեր, մտնելով դահլիճին մէջ, չպիտի հանդուրժէ կարգ մը նախարարներու ներկայութեան: Այսպէս, համաձայն վերջին լուրերու, վարչապետ Ֆոն Փափէն եւ ներքին նախարար Ֆոն Կայլ չպիտի կարենան մնալ դահլիճին մէջ:

Միւս կողմէ Հինտէնպուրկ կը մերժէ թոյլ տալ Հիթլերեան գերիշխան դահլիճի մը կազմութեան, չուզելով կորսնցնել նախագահի իր իրաւունքները:

Տէր Մոնթակ գերման թերթը կը գրէ թէ բռնօրէն պիտի լուծուի երեսփոխանական ժողովը, եթէ դահլիճի տագնապը կարելի չըլլայ վերջացնել:

ՀԻԹԼԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Կացութիւնը այնքան շփոթ է երկրին մէջ, որ ժողովուրդը տարօրինակ լուրեր կը ստեղծէ ժամէ ժամ:

Այսպէս կ'ըսուի թէ Հիթլեր չի փափաքիր վարչապետ ըլլալ, այլ միայն կառավարիչ որեւէ նահանգի մէջ: Կամ լիազօր դառնալ գերման ներքին պետութեան մը մէջ: Թէ նախկին գահաժառանգը Հիթլերի խոստացած է հարուստ կալուածներ, այնպէս որ Հիթլեր իշխանութեան գլուխ բերելէ յետոյ գահաժառանգը, պիտի քաշուի իր նոր կալուածներուն մէջ, իբրեւ հարուստ հաստատ, իբրեւ նոր ազնուապետ, վերջացած համարելով իր առաքելութիւնը:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ?

Բրիտանական մամուլը հետաքրքրութեամբ կը հետեւի Գերմանիոյ շփոթ լուրերուն: Մասնաւորաբար ահաբեկման դէպքերուն, որ սպառնական նկարագիր ստացան վերջին ընտրութիւններէն ի վեր: Ու դիտել կը տրուի, որ նման կացութիւն մը կրնայ ծանր անդրադարձումներ ունենալ ոչ միայն Գերմանիոյ ներսը, այլ եւ արտասահմանի մէջ: Կարգ մը անգլիական թերթեր կը պահանջեն վերջ մը դնել Հիթլերեան կուսակցութեան սանձարձակութիւններուն: Տէյլի Թէլէկրաֆ նկատել կուտայ, թէ «Ֆոն Փափէնի եւ Ֆոն Շլայխէրի կառավարութիւնը, որ ինքզինք այնքան զօրաւոր զգաց զսպելու ամէն խռովութիւն, նոյնիսկ տապալելու Գերման ներքին պետութիւն մը, պիտի սորվի ու տապալի՝ եթէ չկարենայ ցոյց տալ իր հեղինակութիւնը: Ամիս մը առաջ, կացութիւնը մութ էր տնտեսական պայմաններու բերումով: Իսկ հիմա այնքան շփոթութիւն ստեղծուած է, որ կը վախցուի քաղաքացիական պատերազմէ մը»:

Ամբողջ մամուլը Գերմանիոյ համար անվայել կը համարէ ահաբեկումի դէպքերը, որ կը շարունակուին երկրին մէջ, մէկ ծայրէն միւսը: Ու կը զարմանան, որ կառավարութիւնը, պարզ պատրուակով մը լուծելէ յետոյ ամբողջ դահլիճ մը, նոյնքան խիստ չի շարժիր, երբ հիմա աւելի սպառնական են խռովութիւնները:

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ

Պերլինէն կը հեռագրեն թէ Ֆոն Փափէն ստիպողաբար մայրաքաղաք հրաւիրեց բոլոր նախարարները, մասնաւորաբար պատերազմականն ու ներքինը, որոնք կը գտնուէին ներքին գաւառները: Կը կարծուի թէ շատ կարեւոր որոշումներ պիտի տրուին նախարարական այդ խորհուրդին մէջ, թերեւս կազմուին արտակարգ ատեաններ: Պիտի հրատարակուի հրամանագիր մը, որուն համաձայն ծանր պատիժներու պիտի ենթարկուին ահաբեկիչները, քաղաքական ու պետական դէմքերու վրայ կատարուած յարձակման հեղինակները: Խօսք կայ նոյն իսկ պաշարման վիճակ հռչակելու փրուսիական ամբողջ երկրին մէջ:

Պրիան-Քէլլոկի դաշնագրին մասին

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ արտաքին յարաբերութեանց խորհուրդին մէջ, Սթիմսըն, կարեւոր ճառ մը խօսելով, աչքէ անցուց քաղաքական երեք տարիները, որ անցան Պրիան – Քէլլոկ դաշնագրին կնքումէն ի վեր մինչեւ չինեւճափոնական կռիւը: Ըստ ճառախօսին, ընդհանուրին փափաքն է տեւականացնել խաղաղութիւնը, ըստ թելադրութեան Պրիան – Քէլլոկ դաշնագրին, եւ համաձայնութեան գալ՝ երբ կը ծագի սպառնալիք մը: Ամբողջ աշ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԺԸՆԵՒԻ ԵՒ ԼՕԶԱՆԻ ԴԱՍԸ

Ինչքան եւ կամենանք սահմանափակել միայն ներքին ապրումներով, անկարելի է կտրել համաշխարհային կեանքի դէպքերից, որոնք երթալով աւելի ու աւելի խռովայոյզ են դառնում: Աշխարհը վեր է ածւած փոթորկալից ովկիանի, որի անզուսպ ալիքների տարերային թափի առջեւ անզօր են թւում մարդկային կամքի բոլոր ճիգերը:

Եւ, իրօք, աւելի քան ողորմելի դալարումներ են ցարդ մարդկութեան գործադրած փորձերը խռոված տարերքը զսպելու համար: Խորհրդաժողով յաջորդում է խորհրդաժողովին. վէճ, կռիւ, յայտնի ու գաղտնի դաւեր, յարաբերութիւնների լարում, բարեկամական համաձայնութիւններ, իրաւարարութեան ու ոչ – յարձակման դաշինքներ — իսկ սայլը ոչ միայն տեղից չի շարժւում, այլ եւ աւելի եւս խրւում է միջազգային ցեխի մէջ:

Այս տեսակէտից, մանաւանդ, հարուստ եղան վերջին ամիսների դէպքերը՝ բազմապիսի հսկայ ծրագիրներով եւ ձեռք բերւած չնչին արդիւնքով: Հէնց, օրինակի համար, զինաթափութեան խորհրդաժողովը Ժընեւում, որ նոր ընդհատեց իր աշխատանքները: Մեծ ու փոքր պետութիւնների քաղաքական ու զինուորական ամենատականաւոր դէմքերը, տասը տարւայ նախապատրաստական աշխատանքից յետոյ, վեց ամիս անընդհատ աղնեցին աշխարհի խաղաղութեան գաղտնիքը գտնելու նպատակով, բայց, կարելի է ասել, բոլոր հիմնական խնդիրները մնացին չլուծւած: Անգամ Հուվըրի միջամտութիւնն ու բանեցըրած ճնշումը շօշափելի հետեւանքներ չտւեց: Ընդունւած բանաձեւը իր ճոճռուն ու մեծախօսում նախաբանով եւ խղճուկ եզրակացութիւններով չի կարող գոհացնել եւ ոչ մէկին: Հո չէ՞ կարելի զինաթափութիւն համարել օդային ռմբակոծութեան կամ քիմիական ու մանրէական պատերազմի արգելքը... թղթի վրայ: Չէ՞ որ 1907 թւին էլ նման արգելք դրւեց Լահէի խաղաղութեան խորհրդաժողովի կողմից. ի՞նչը արգիլեց, որ պատերազմի ընթացքին կռւող կողմերը լայնօրէն կիրառեն հեղձուցիչ գազը, որպէս յարձակման զէնք:

Նոյնպէս եւ Լօզանի խորհրդաժողովը՝ փոխադարձ պարտքերի եւ հատուցումների խնդրի կարգադրութեան համար: Ի՞նչ գործնական հետեւանք ունեցաւ այդ հաւաքոյթը: Եթէ մի կողմ դնենք յունիս 16 համաձայնութիւնը վճարումների յետաձգման մասին, որ իրապէս կատարւած փաստի արձանագրութիւնն էր միայն, եթէ հաշւի չառնենք Ֆրանս.—անգլիական մերձեցման նոր ճիգերը, Լօզանի խորհրդաժողովի գործնական արժէքը կը լինի աւելի քան կասկածելի: Որովհետեւ, վերջ ի վերջոյ, ի՞նչ է Լօզանում ձեռք բերւած արդիւնքը. ընդունելով հանդերձ հատուցումների եւ պարտքերի ջնջման կամ կրճատումի անհրաժեշտութիւնը՝ շահագրգռւած պետութիւնները խնդրի կարգադրութիւնը թողնում են այն օրւան, երբ Ամերիկան համաձայնւի ջնջել կամ կրճատել Եւրոպայից ունեցած դրամական պահանջները: Իսկ Ամերիկայի համաձայնութիւնն, ի հարկէ, կախւած չէ Լօզանի խորհրդաժողովին մասնակցողների կամքից:

Այսպէս անփառունակ կերպով վերջացան երկու խոշոր միջազգային խորհրդաժողովները, որոնց հետ այնքա՜ն յոյսեր էին կապւած աշխարհի տէրերի կողմից: Այդ խորհրդաժողովները ոչ միայն չթուլացրին միջպետական հակամարտութիւնները, ոչ միայն չնպաստեցին տնտեսական տագնապի մեղմացման, այլ էլ աւելի հրահրեցին ու սրեցին՝ դուռ բանալով նոր կասկածների ու մրցակցութեանց:

Նոյն կարգի երեւոյթներ են եւ այն դէպքերը, որոնց ականատես եղանք վերջերս աշխարհիս երեք մեծագոյն պետութիւնների ներսը — Միացեալ Նահանգներում, Մեծն Բրիտանիայում, Գերմանիայում: Նախագահական նախընտրական պայքարը Միացեալ Նահանգներում, հանրապետական ու ռամկավար համագումարները Չիքակոյում, ըստ ձեւի թէկուզ ազգային, խոշոր չափով բռնւած են միջազգային մտահոգութիւններով: «Փառաւոր մեկուսացումն» այլ եւս չի օգնում, տնտեսական ներկայ տագնապը աւելի քան երբեք ցոյց տւեց, որ Ամերիկան էլ մէկ օղակն է տիեզերական համակեցութեան եւ կամենայ թէ ոչ՝ պարտաւոր է հաշւի առնել եւ յարմարւել արտաքին աշխարհում կատարւող դէպքերին:

Համաշխարհային տագնապի հետեւանքներն աւելի ուժգին թափով անդրադառնում են Բրիտանական կայսրութեան կեանքում: Օթաւայի խորհրդաժողովը, ուր փորձ է լինում մշակելու տնտեսական նոր հիմքեր անգլիական տիրապետութեան յարատեւման համար, իր մինչեւ այժմ յայտնաբերած մտայնութեամբ, մի փորձ է բարելաւելու սոսկ ներբրիտանական կացութիւնը: Միջազգային տեսակէտից Օթաւան յետադիմական քայլ է, բրիտանական համակեցութեան մաս կազմող երկիրները արտաքին աշխարհից մեկուսացնելու, ինքնամփոփ վիճակի վերածելու մի ջանք: Պէտք է յուսալ, սակայն, որ տնտեսական անհրաժեշտութիւնը դուրս կը գայ աւելի զօրաւոր, քան անգլիական պահպանողականների նեղմիտ ու եսապաշտ երազները:

Գալով Գերմանիային՝ այստեղ դժւար է միայն տրամաբանութիւն փնտռելը. հիտլերեան գրոհը սնունդ է ստանում ոչ միայն գերման ժողովրդի գիտակցութիւնից, այլ, նախ եւ առաջ, զրգւած զգացմունքից: Վերսայլից 13 տարի յետոյ, Գերմանիան ոչ միայն իր վրայ դրւած բացառիկ պարտաւորութիւններից է ուզում ազատւել, այլ եւ հաւասար տեղ գրաւել միւս պետութիւնների շարքում: Մի ձգտում, որ ինչքան ճնշւի արտաքին ուժերից, այնքան աւելի հիւանդագին արտայայտութիւններ կը ստանայ երկրի ներսը: Խորհրդարանական ընտրութիւնները յուլիս 31ին աւելի քան խօսուն թւերով հաստատեցին այս փաստը. երբ Օթօ Բրաունները եւ Բրիւնինգները օրինական միջոցներով չի յաջողում ապահովել «Գերմանիան՝ ամէնքին հաւասար» սկզբունքը, զարմանալի չէ, որ ուժ կը ստանայ բռունցքի ջատագով Հիտլերների ու Ֆոն Շլայխերների «Գերմանիան՝ ամէնքից վե՛ր» ռազմերգը:

Նոյն երեւոյթները սաղմնաւորւում եւ աճում են նաեւ ուրիշ երկրներում: Ժընեւեան ու Լօզանեան կիսամիջոցներն այլ եւս ոչ ոքին չեն գոհացնում: Տիեզերական սպանդից 14 տարի յետոյ, աշխարհ աւելի անխաղաղ է, կրքերն ու յարաբերութիւնները աւելի են լարւած, քան պատերազմի նախօրեակին: Ինչո՞ւ, ի՞նչն է պատճառը այս վիճակի:

Պատասխանը պարզ է: Որովհետեւ պատերազմը չվերացրեց մարդկութեան անդորրութիւնը յուզող հիմնական չարիքներից եւ ոչ մէկը: Ընդհակառակն, էլ աւելի սրեց ու խորացրեց: Եւ պատերազմից յետոյ էլ ոչ մի լուրջ փորձ չեղաւ դարմանելու կատարւած սխալները, մեղմացնելու գործւած անարդարութիւնները: Ինչպէս Վէրսայլի օրերին, այս օր էլ իշխողը մեծ պետութիւնների եւ տիրող դասերի նեղ եսապաշտութիւնն է, ագահ չհամոզութիւնն ու գազանային մրցակցութիւնը: Ամէն տեղ տիրական է պատերազմական հոգեբանութիւնը. յաղթողներ ու պարտւածներ, զրկողներ ու զրկւածներ: Մէկը գրաւել է անբաւ հարստութիւն, միւսը գալարւում է աղքատութեան ճիրաններում: Մի կողմ ազգային տենչերի չպատւած յաղթանակ, անդին՝ բռնի ուժերով հաստատւած սահմաններ, ազգային իրաւազրկում, յօշոտում ու փայբենի հարստահարութիւններ: Եւ Ժընեւներն ու Լօզանները ձգտում են յաւերժացնել եւ ամրապնդել այս կացութիւնը: Հնարաւո՞ր է նման ձեւով լուծել մահացու տագնապները կամ մեղմացնել թշնամական կրքերը:

Մարդկութիւնը կարօտ է գործունէութեան բոլորովին այլ ձեւերի — փոխադարձ վստահութեան ու համերաշխութեան, պետութիւնների եւ ժողովուրդների վերաբերմամբ գործւած անարդարութիւնների վերացման եւ, առաջին հերթին, արդարութեան ու հաւասարութեան սկզբունքի պահպանութեան: Քանի զինաթափութեան համար Ժընեւում ներկայացւած պետութիւնները կը ձգտին պակասեցնել ուրիշների զէնքերը, բայց իրենք կը յամառեն մնալ զինւած, ոչ մի խաղաղութիւն չի կարող հաստատւել աշխարհում: Քանի 70 միլիոնանոց մի ժողովուրդ կը շարունակէ փակւած մնալ Վէրսայլի կառուցած դառագեղում, անմտութիւն է Գերմանիային զգաստութեան յորդոր կարդալը: Անհեթեթութիւն է ակնկալել, որ տեւական խաղաղութիւն կը տիրէ Մերձաւոր Արեւելքում, թէկուզ հազար Ազգերի Դաշնակցութիւն հանդիսաւոր ընդունելութիւններ սարքէ Թուրքիային, երբ անդին Հայաստանը կը մնայ բռնադրաււած ու ամայի, իսկ հայ ժողովուրդը՝ անհայրենիք ու աստանդական:

Միջազգային խաղաղութեան եւ համերաշխութեան համար անհրաժեշտ է ամէնից առաջ յարաբերութիւնների եւ հոգեբանութեան արմատական փոփոխութիւն: Ընդունա՞կ են դրան աշխարհի ներկայ վարիչ ուժերը: Ի հարկէ, ոչ: Այսօրւայ տնտեսական ու քաղաքական տագնապները պատահական երեւոյթներ չեն: Նրանք խորհրդանշում են սնանկութիւնը մի ամբողջ հասարակակարգի՝ իր ուրոյն յարաբերութիւններով ու աշխարհահայեցողութեամբ: Մինչեւ գիշատիչ ընչաքաղցութեան վրայ խարսխւած այսօրւայ կարգերն ու բարքերը չփոխւին, մինչեւ աշխարհի կեանքին բովանդակութիւն եւ ուղղութիւն տւողը չդառնայ մի նոր, իրական արդարութեան, հաւասարութեան ու համերաշխութեան նւիրւած ուժ, ոչ մի Ժընեւ եւ ոչ մի Լօզան, տարաբախտաբար, չեն կարող լուծել տիրող տագնապներն ու շօշափելի դարման բերել մարդկութեան: Եւ իրաւազրկւած ու ճնշւած ժողովուրդները չեն դադարեցնի, ու չպէտք է դադարեցնեն իրենց պայքարը յանուն ազատութեան:

(«Դրօշակ»)

ՅՈՎՍԷՓ ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ՄԷԿ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ

Յովսէփ Ամիրխանեանի կտակին շուրջ չորս ամիսներէ ի վեր հայ մամուլը բազմաթիւ հրատարակութիւններ ըրաւ: Ու տակաւին խնդիրը իր էութեամբ ու ճշտութեամբ անծանօթ կը մնայ: Յովսէփ Ամիրխանեանի մասին վաւերական եւ գեղեցիկ ուսումնասիրութիւն մը ստորագրած է Իրազեկ (ընկեր Յակոբ Տէր-Յակոբեան) *Բազմավէպի* Յունիս-Յուլիսի (թիւ 6-7) մէջ, «Մէկ պատմական կտակ» վերնագրով: Իր շահեկանութեան համար, գրուածքն ամբողջութեամբ կը ներկայացնենք «Յառաջ»ի ընթերցողներուն:

Ինչպէս գիտէք՝ հայ ժողովուրդը, գոնէ ԺԶ. դարից այս կողմ, գերմարդկային ճիգեր է ի գործ դրել իր քաղաքական ազատութիւնը ձեռք բերելու համար: Եւ եթէ նրա հերոսական ջանքերը ցանկալի արդիւնքը չեն տւել, „ամենայն դէպս յանցաւորը ինքը չէ, այլ այն առարկայական դժոխային պայմանները, որոնք շրջապատում են նրան:

Դժբախտաբար, նրա այդ ոգորումների պատմութիւնը, ինչպէս նաեւ նրա անցեալ քաղաքական դէմքերը, շատ քիչ են ուսումնասիրւած եւ ընդհանրապէս շատ քիչ են ծանօթ լայն շրջաններում:

Այն ինչ դա չափազանց կարեւոր է, նա մանաւանդ ներկայ ժամանակներում, երբ մեր ժողովուրդն արդէն ունի իր յստակ ձեւակերպւած քաղաքական տենչանքները, որոնց իրականացումը նա իր սրբութիւն սրբոցն է դարձրել:

Անցեալի եւ անցեալ քաղաքական գործիչների հիմնաւոր ծանօթութիւնը կը լուսաւորէ մեր այսօրւայ ուղին եւ մեզ հնարաւորութիւն կուտայ աւելի նուազ սայթաքումներով ու սխալանքներով մեր նպատակին դիմելու:

Ահա այդ նկատումով է, որ մենք հրատարակութեան ենք տալիս պատմական նշանակութիւն ունեցող մէկ կոնդակ, որ վերաբերում է մեր քաղաքական անցեալ դէմքերից մէկին — Յովսէփ Ամիրխանեանին (1):

Իսկ մինչ այդ անհրաժեշտ ենք համարում մի քանի կարեւոր տեղեկութիւններ տալ Յ. Ամիրխանեանի կեանքի ու գործի մասին (2):

Բնիկ Նոր-Ջուղայեցի էր Յովսէփը, թէեւ նրա պապը գաղթել էր այստեղ Ղարաբաղից: Նադիրը Պարսկաստանի գահակալը դառնալով, Ղարաբաղից պահանջում է երկու զինուորականներ իր բանակը կազմակերպելու համար — մէկը զօրահրամանատար, իսկ միւսը թնդանօթաձիգ:

Եւ նրա ուզած մարդիկը գալիս են, ուրեմն ԺԸ դարի 40ական թւականներին — Ամիրը եւ Զոհրաբը: Առաջինը՝ որպէս հրամանատար, իսկ երկրորդը՝ թնդանօթաձիգ: Շահը նրանց տեղաւորում է իր զօրքերի մէջ, շնորհելով նաեւ Խանութեան տիտղոս, որով ամիրը դառնում է

Ա.

Ամիր Խան. Զոհրաբը՝ Զոհրաբ Խան:

Ահա այստեղից էլ առաջանում է Յովսէփի Ամիրխանեան ազգանունը:

Ամիրի (կամ Ամիրխանի) որդին էր Յովհաննէսը, որ զինուորական ծառայութիւնից խուսափելու համար, գաղտնի փախչում է Մուշ, ուր «Ս. Կարապետի շնորհիւ» աշուղութիւն սովրելով, վերադառնում է Նոր-Ջուղայ:

Իբրեւ աշուղ՝ նա ծպտւած շրջում է գիւղից գիւղ եւ երգում: Մինչեւ այսօր էլ աշուղ Յովհաննէսը կամ Ամիրօղլին մեծ անուն ունի Սպահանի հայկական գաւառներում եւ նրա երգերից շատերը տակաւին ապրում են ժողովրդի բերանում:

Աշուղ Յովհաննէսի որդին էր մեր Յովսէփը: Երբ սա դառնում է 12-13 տարեկան, հայրը մի կերպով նրան նաւ է նստեցնում եւ ըստ Ջուղայեցւոց սովորութեան՝ ուղարկում է Մադրաս (Հնդկաստան) «մարդ դառնալու» եւ փող աշխատելու:

Հնդկաստանում պատանի Յովսէփի առջեւ բացւում է մէկ նոր աշխարհ եւ նրա կեանքը մտնում է մի նոր փուլի մէջ, որ այնուհետեւ վճռական նշանակութիւն պիտի ունենար նրա ամբողջ ապագայի համար:

Բայց Հնդկաստանում բախտը չի ժպտում նրան: Ուստի առաջ շարժւելով, հասնում է մինչեւ Ֆիլիպպեան կղզիները, այստեղից էլ վերջ ի վերջոյ ընկնելով Նոր-Ջուղայ, ուր այդ ժամանակ առեւտուրը շատ աւելի շահաւէտ էր, քան Հնդկաստանում եւ միւս վայրերում:

Շնորհիւ իր բնատուր խելքի եւ առեւտրական մեծ ընդունակութիւնների՝ Յ. Ամիրխանեանը կարճ միջոցում առաջնակարգ դիրք է գրաւում վաճառականութեան մէջ եւ մեծ յարգանք ձեռք բերում երկրի իշխաւորների՝ հոլլանդացոց աչքում: Արդիւնքը լինում է այն, որ պետութիւնից ստանում է Աֆիոնի մենավաճառութեան իրաւունքը 1820-1826 թւերի համար, շատ ձեռնտու պայմաններով:

Նրա առանց այն էլ մեծ հարստութիւնը մենավաճառութեան եկամուտներով աճում, բազմապատկւում է եւ հսկայական չափերի հասնում: Բաւական է ասել, որ նա մտադիր էր իր ստացւածքից նւիրել ազատագրւած Հայաստանին այնքան որ տարեկան 500 հազար րուբլի եկամուտ բերէր:

Չմոռանանք այս էլ աւելացնել, որ մի բարեսէր եւ բարեգործ մարդ էր նա, միեւնոյն ժամանակ նաեւ չափազանց հիւրասէր, իսկական մէկ հայ: Նրա բարեգործութիւնից առատ բաժիններ էին ստանում ո՛չ միայն իր ազգականները, ո՛չ միայն իր հայրենի Ջուղայի ազգային-կրօնական հաստատութիւնները, այլ եւ հեռաւոր Էջմիածինը:

Բայց դժբախտաբար, բախտը միշտ չի ժպտում նրան եւ կամ ինչպէս Ջաւայի պատմագիրն է ասում «միշտ գարուն չի լինում նրա համար եւ գետը միշտ կարմիր խնձորով չի գալիս»: Շուտով գալիս են նրա համար ծանր, սրամաշուկ օրեր:

Ջաւայում 1825 թւին բռնկւում է մէկ երկարատեւ ապստամբութիւն, որի ընթացքում նա ո՛չ միայն այլ եւս չի կարողանում աֆիոնի գործը շարունակել, այլ եւ կորցնում է իր հարստութեան մեծագոյն մասը: Այդ դեռ հերիք չէ, ապստամբութիւնը ճնշելուց յետոյ, հոլանդական կառավարութիւնը պահանջում է նրանից եւ վերջի վերջոյ ստանում աֆիոնի մենավաճառութեան վարձագինը՝ 930 հազար գիլդեր կամ մօտաւորապէս 292 հազար դոլլար — մէկ հսկայական գումար, որ վերջնականապէս քայքայում է նրան:

Դրանից յետոյ՝ վշտաբեկ եւ յուսահատ, «ծիւրական ախտի» նա ապրեց մինչեւ 1834 թիւը, երբ մեռաւ ընդամէնը 53 տարեկան հասակում:

Թաղւած է Սմարանգ քաղաքում, իր սեփական գերեզմանատանը, որտեղ մինչեւ այսօր էլ հանգչում են նրա հետ միասին իր կինը եւ իր երկու որդիները— Կոռնելիոս եւ Դանիէլ: Գերեզմանի վրայ կանգնած է մի մատուռ, որ խնամքով պահպանւում է հոլանդական կառավարութեան կողմից եւ ծառայում է որպէս փարոս Սմարանգ գնացող նաւերի համար:

Բ.

Յ. Ամիրխանեան՝ իր հարստութեամբ, իր բարեգործութիւններով եւ իր փոթորկալի ճակատագրով չէ որ այսօր հնութեան փոշիների տակից յարութիւն է առնում եւ մեր ուշադրութեան եւ հիացմունքի առարկան է հանդիսանում:

Ոչ, մեծատուններ, բարեգործներ եւ փոթորկալի բախտ ունեցողներ մենք շա՜տ ենք ունեցել, անգամ նրանից շատ ու շատ առաւել: Սակայն նրանք անցել են, Սենկեւիչի ասածին պէս՝ ինչպէս անցնում են հողմը, փոթորիկը եւ մոռացութեան աշխարհից դուրս գալու աստուածային կարողութիւնը չունին նրանք:

Յ. Ամիրխանեանը մեր հայ պատմութեան գեղեցկութիւններից մէկն է — որպէս քաղաքական մէկ դէմք, քաղաքական մէկ կամեցողութիւն: Դա՛ է նրա մեծութիւնը եւ դրանով էլ նա իր պատւաւոր տեղն ունի Հայոց անմահների շարքում:

Նա քաղաքական մէկ գործիչ չէր իր կոչումով եւ չէ էլ եղել իրականում — քաղաքական գործիչ գաղափարի նեղ իմաստով: Աւելի շատ քաղաքական մի մտածող էր նա, մի կամք, որ պատրաստ էր իր ունեցած հարստութիւնը զոհաբերելու իր հայրենիքի բարօրութեան ու ամբողջացման համար:

Յայտնի է, որ Երեւանի ազատագրումը պարսկական լծից անսահման խանդավառութեամբ լցրեց աշխարհիս բոլոր կողմերում սփռւած հայութեան սրտերը: Ռուս-պարսկական 1828ի պատերազմը, հայկական ակնոցներով, համարւում էր Հայաստանի ազատութեան ու անկախութեան համար ծրագրւած մէկ պատերազմ:

Ահաւասիկ Ներսէս Աշտարակեցին, ժամանակի հայութեան ամենանշանաւոր քաղաքական դէմքը եւ հայ ժողովրդի քաղաքական տենչերի ամենափայլուն արտայայտիչը: Նա ա՛յդպէս էր ըմբռնում այդ պատերազմը եւ այդպէս էլ գրում ու ներկայացնում էր իր բազմաթիւ նամակների մէջ:

«Հասա՛ւ ժամը — գրում էր նա, օրինակի համար, դեռ 1827 թւի ձմեռը — երբ աչքով պիտի տեսնենք Արարատեան աշխարհի եւ Հայոց ազգի ազատութիւնը: Հասա՛ւ ժամը, երբ Մայր Աթոռը պիտի վերականգնէ իր վաղեմի անկախութիւնը:

«Ոտքի՛ կանգնեցէ՛ք, Հայո՛ց քաջեր, թօթափեցէ՛ք Պարսից լուծը, ուրախացրէ՛ք ալեզարդ Մասիսը, մի անգամ արիւնով ներկեցէք հայրենի հողերը ու ապրեցէ՛ք ազատ: Ժա՛մ է արդէն. օն անդր, ա՛յժմ կամ երբեք»: (Ա. Երիցեան՝ «Կովկ. Հայք» Ա. 269):

Արարատեան աշխարհի ազատութեան լուրը կայծակի արագութեամբ հասնում է եւ Հնդկաստան: Աշտարակեցին է աւետիսն հաղորդողը: Ամբողջ Հնդկահայութիւնը, բուն Հնդկաստանից բռնած մինչեւ Չինաստան, ցնծութեան մէջ է: Շատերը խանդավառւած, մանաւանդ ունեւորները, որոշում են ընտանիքներով եւ հարստութիւններով տեղափոխւել Հայաստան եւ իրենց ազատ հայրենիքում ապրել ու գործել հարազատ ժողովրդի համար:

Ընդհանուր ոգեւորութեանը արձագանք է տալիս նաեւ Յ. Ամիրխանեանը հեռաւոր Ջաւայից: Նա իր հարստութիւնը տակաւին կորցրած չէր: Հայրենիքի ազատութեան լուրը նրան էլ խանդավառում է այն աստիճան, որ նա եւս որոշում է իր ընտանիքով փոխադրւել Հայաստան եւ իր կարողութիւնն ի սպաս դնել իր ազատ հայրենիքի բարգաւաճման:

Ու նա գրած է իր պատմական նշանաւոր նամակը Ներսէս Աշտարակեցուն — 1829 թ. նոյեմբեր 20— յայտնելով նրան իր գեղեցիկ մտադրութիւնները:

Աւելորդ չենք համարում նամակի մեզ հետաքրքրող մասերը բերել այստեղ.—

«Նմանապէս աղաչում եմ ձեզ՝ համառօտ կերպիւ հաղորդել ինձ, թէ կայսերական (խօսքը Ռուսաստանի մասին է. Ի.) Վրաստանի եւ Հայաստանի Հայք ի՞նչ տեսակ կեանք են վարում, քանի՞ են թ
եւ ի՞նչ դրութեան մէջ են նոքա

«Ցանկալի է ինձ նոյնպէս գի
նալ, թէ Ռուսիան ի՞նչ մտադ
թիւն ունի մեր ազգի վերաբե
թեամբ, արդեօք ի՞նչը տիրա
լով պիտի կառավարէ Հայաստ
թէ՞ պիտի դարձնէ այն իր տէր
թեան մի առանձին անկախ

«Միով բանիւ հաղորդեցէք ի
թէ Ռուսաց տէրութիւնն ի՞նչ դի
ւորութիւն ունի մեր ազգի վե
մասին. այդ տեղեկութիւն
ինձ չափազանց կը պարտ
ցնէք:

«Ի վերջոյ՝ պարզապէս
վանում եմ ձեզ, որ մտադր
եթէ միայն կարելի կը լինի,
դրամով իմ նախնեաց երկիր
այն է՝ Ղարաբաղի աշխարհը
տակարանով հանդերձ կամ թէ
բոլ հարկ տալ նոցա տիրելու,
գի հարազատ երկրների կոր
ինձ համար վերին աստիճանի
է. (ընդգծումներն մերն են. Ի.)

Հաւատացնում եմ ձեզ,
տէր, որ ես ողորմութեամբ Ա
ծոյ այստեղ ոչինչ բանի պակա
թիւն չունեմ: Վայելելով բարե
նուն եւ ընդհանուր յարգանք,
պարգեւատրւած եմ բախտից
նշանաւոր հարստութեամբ: Գե
ներ, նաւեր, շինութիւններ —
ինչ ունեմ բաւականաչափ: Բ
բախտի այդ բոլոր ճոխ պարգե
րը տակաւին ինձ չեն մխիթար
երբ մտաբերում եմ, թէ ինչ վի
կի մէջ է իմ սիրելի Հայրենիք
ողբալի թշւառութիւններ են կր
իմ հայրենակիցներս ամանք:

«Այդ պատճառով շատ փա
քում եմ իմ ունեցածից մի
հանել (նւիրել) յօգուտ եւ ի բ
ութիւն իմ հայրենակիցների վի
կի: Եթէ իմ մտադրութիւնը
բագործւին, ես ընտանիքով
ունեցած գումարներովս կգամ
յաստան եւ իմ մնացած կարո
թիւնից կնշանակեմ իմ հայրե
կիցների օգտին այնքան, որ կա
ղանան եկամուտ բերել տարե
չորս կամ հինգ լաք (1) ռուփի (
500 հազար ռուփի) թէ իմ կեն
նութեան ժամանակ եւ թէ իմ
հից յետոյ, որովհետեւ միայն
կալւածքը ահագին քանա
թեամբ շաքար եւ սուրճ է տա
ո՛ւր մնաց միւս գետիններս, ուր
մէն տարի մեծ եկամուտք են
րում:

Շնորհիւ Աստուծոյ՝ ես այս
մի տիրապետող իշխանի հաւա
կեանք եմ վայելում: Միմի
հայրենեաց սէրն է, որ վշտացն
է ինձ: Յուսամ, թէ ամենաբա
եալն Աստուած կը կատարէ իմ
րի դիտաւորութիւններս»:

Պէտք է շեշտել, որ այդ ժա
նակներում հանուր հայութ
շատ էր հետաքրքրում մի խնդ
Ռուսաստանի մտադրութիւնը
յոց վերաբերմամբ եւ դրա
միասին նաեւ նորանւաճ երկ
րի ապագան: Այսինքն՝ Ռուսաս
նը իր նոր գրաւած Արարա
աշխարհը իր տէրութեան անբա
մէկ մասը պիտի համարի, թէ ն
անկախութիւն տալով, պիտի
իր հովանաւորութեան ներքոյ
պէս մէկ առանձին եւ ինքնու
քաղաքական միաւոր:

ԻՐԱԶ

(1).— Կոնդակը գտնուում է Յ. Ամիրխանեանի եղբօր թոռան, Նոր-Ջուղայեցի Պ. Ամիրխան Ամիրխանեանի մօտ, որ սիրով դրեց մեր տրամադրութեան տակ, եւ որի համար ջերմագին շնորհակալութիւններս իրեն:

(2).— Հրատարակութեան համար մենք արդէն պատրաստ ունինք մէկ բաւական ընդարձակ ուսումնասիրութիւն Յովսէփ Ամիրխանեանի կեանքի ու գործի մասին, որից եւ օգտւում ենք մեր սոյն յօդւածի համար:

(1).— Լաքը հնդկական չափ
հաւասար է 100 հազարի, իսկ
փին հաւասար է պարսկական
ղանին կամ ռուսական նա
մօտ մէկ ռուբլուն:

ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐ ՔՐԻՍՏՈՍԷ 3100 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Թէհրանէն կը գրեն թէ Ֆրա
ցի հնախոյզները Շօշի մօտ կա
րած իրենց պեղումներուն ըն
քին երեւան հանեցին մեծ ք
կութեամբ հողէ ամաններ, ին
նաեւ զարդեղէններ, որոնք կը
Քրիստոսէ առաջ 3100 թւակ
Այդ առարկաները ամէնահին
ներն են նախապատերազմակ
րեիւ արուեստէն:

Նախապէս գոյացած համա
նութեամբ մը, երեւան հանուած
առարկաները պիտի բաժնուին
խոյզներու ֆրանսական ընկեր
թեան եւ պարսիկ կառավարու
միջեւ:

Միւս կողմէ կը հաղորդուի թէ
մերիկեան ընկերութիւն մը առա
կած է վարկ տալ այն ծախքերուն
մար, որ անհրաժեշտ են Դարեհի
լաքին (Պերսեպոլիս) վերակազմ
թեան: Այդ աշխատանքները առա
անգամ սկսած էր գերման հնախ
մը, Հէրթցֆէլտ:

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

12.— ԻՍՔԻԼԻՊ
(Սօն Փօսթաէն)

... Իսքիլիպը Չօրումի նահանգին կը պատկանի: Կայ թաղապետական բժիշկ մը: Նաեւ Ահմէտ Նէճիպ պէյ, որ շատ համակրելի մէկն է: Թաղապետական բժիշկը, սակայն, ուղղակի ոճիր կը գործէ: Ուրիշ տեղերու նման, հոս ալ փրանկախտը տարածուած է: Այս բժիշկը առանց քննելու իրեն դիմող հիւանդները, դրամ կ'առնէ եւ բժշկական դեղագիր կուտայ՝ ամուսնութեան եւայլնի համար: Ամբողջ շրջանին մէջ հիւանդութեան տարածուելուն պատճառներէն մին ալ ինք եղած է:

Շատ դժգոհ են: Ըսին, նոյն իսկ, որ ձեւով մը տեղեկացուցած են Էնկիւրի: Բայց, փոխանակ մարդը պաշտօնանկ ընելու, միւս բժիշկը Իզմիր ղրկեցին ու գաւառակը այս մարդուն յանձնեցին:

Ալ կրնաք երեւակայել թէ՝ ո՛րքան հոգ կը տանինք մեր ժողովուրդին արդէն իսկ քայքայուած առողջութեանը: Դպրոց չունին...:

13.— ՍՈՒ ՇԷՀՐԻ
(Ճիւմհուրիյէթէն)

Ընդհանուր պատերազմի ընթացքին բանակի սպայակոյտին հետ օրերով հոս գտնուած եմ: Սու Շէհրին կոկիկ քաղաք մըն է: Ընդհ. պատերազմին պատճառած աւերը չէր բաւեր, վերջին երկրաշարժը քաղաքին ամէնէն նոր, ամէնէն լաւ շէնքերը քար ու քանդ է ըրեր:

Սեբաստիոյ նախկին կուսակալին՝ հանգուցեալ Մուամէր պէյին շինել տուած դպրոցը եւս ճեղքուածքներ ունի եւ մինչեւ այսօր նորոգող մը եղած չէ:

Հակառակ անոր որ Սու Շէհրին եւ իր շրջակայքը Աֆիոն Գարահիսարի կուսակալութեան երկրագործական բերրի մէկ մասն է, քաղաքին բնակչութիւնը չափազանց աղքատ է: Այստեղ՝ բարեկեցիկ հազիւ 2—3 հոգիներ կան: Հակառակ անոր որ ժողովուրդը շատ կ'աշխատի, ինչո՞ւ արդեօք այսքան թշուառ է:

Կատարած քննութիւններուս համաձայն, գիւղացիութեան աղքատ մնալուն պատճառը այն է որ իր ճակտին քրտինքովը յառաջ բերած արդիւնքը դեռ չհասած չքաղուած, մեծ տոկոսներ առնողներու կեղեքումներէն խեղդուած կամ իր զոյգ մը եզներուն ու արօրին արժէքէն հինգ անգամ աւելի պարտքի տակ ինկած ըլլալուն, այդ բերքն ալ պարտադրուած գինով կուտայ ու եօթն անգամ եօթանասուն տարի թշուառ ու պարտական ապրելու դատապարտուած է: Խեղճ գիւղացիին դէմ չկայ մէկը որ բերքը իսկական գինովը գնէ: Չկան, նաեւ, ժաման ու արագ փոխադրութեան միջոցներ: Ահա թէ ինչո՛ւ Սու Շէհրի ու մեր գրեթէ բոլոր շրջաններու գիւղացիները օր ըստ օրէ աւելի կը թշուառանան:

... Առած տեղեկութիւններուս համաձայն, Սու Շէհրին 200է աւելի գիւղերուն մէջ ընդամէնը 8—10 դպրոց կայ... Ուրեմն 190 գիւղ առանց վարժարանի է: Այս քաղաքը Փոքր Ասիոյ կեդրոնն է, Էնկիւրիի եւ Պոլսոյ քթին տակ, բանուկ տեղ: Ուրեմն, ասոր վրայ կրնաք չափել մեր աւելի հեռաւոր վայրերու կրթական վիճակը...: Աւելի տարօրինակն այն է որ Աֆիոն Գարահիսարի հաշուակալական դիւանը նահանգին մէջ, շատ քիչ եղող ուսուցիչներուն ամսավճարները չի տար...: Հարցնող, հետաքրքրուող, հոգացող իսկ չկայ:

... Անատոլուի մէջ կատարած քննութիւններէս կ'եզրակացնեմ որ «գիւղական օրէնքը» չի գործադրուիր: Ազգ. Ժողովին մէջ օրէնքներ քուէարկելով կը կարծենք որ մեր երկրին այս խորշերուն մէջ անմիջապէս գործադրութեա՞ն կը դրուի: Ամէն մարդ իր ըմբռնումին ու վարժութեան համաձայն ընթացք կուտայ կոր անոնց...: Հրամանը եկա՞ւ, — մեծաւորը փոխանորդին, փոխանորդը պատկան պաշտօնեային կը փոխանցէ, քիչ մը կ'օգնեն, կ'աւրեն, կը խօսին մէկ երկու օր, ու ... էսկի համամ, էսկի թաս...: Երիտասարդ պաշտօնեաներ անգամ, որ Անատոլու կուգան, փոխանակ ազդելու, կ'ազդուին: Մեղկ, անփոյթ, յետադէմ միջավայրը կ'ընդարմացնէ զանոնք: Ու գնա գործ ըսպասէ...

Սու Շէհրին քաղաքը ելայ: Քանի մը հաւկիթ ու մէկ երկու բուռ պուլղուր առնող գիւղացիները, արեւին տակ ու փոշիին մէջ, իրար հետ առեւտուր ըրած ատեն, գիւ Շապին Գարահիսար տանող միջոց մը կը փնտռէի: Կանոնաւոր ու ճշդուած սպասարկութիւն չկայ: Պիտի հանդիպի որ կառք մը եւայլն գտնես ու մէջը նստուիս: Հազիւ ձի մը գտայ, նստուեցայ վրան ու ճամբայ ինկայ: Հիմա, բարձր լեռներուն վրայէն՝ քովէս քալող յիսնապետին հետ խօսելով կը յառաջանայինք: Մերկ եւ գոյնզգոյն լեռներուն վերջաւորութեան, յանկարծ, զառիվար մը իջնել սկսանք: Հինգ ժամ գացինք, ձորերէ անցանք, լեռներ կտրեցինք: Բայց, կանոնաւոր խճուղիի մը չհանդիպեցանք, դժբախտաբար: Վերջապէս, քանդուած բերդի մը տակ կիսաւեր քաղաք մը երեւցաւ, ճերմակ տուներ՝ տեղ տեղ, ծառախիտ պարտէզներ, բայց անխնամ ու բոլորովին այլակերպուած քաղաք մը: Վա՛խ Շապին Գարահիսար, ի՛նչ չէն էիր երբեմն: Ցզնած էի: Մարմինս կտոր կտոր եղած էր: Գացի խան մը ու «մաքուր» կոչուող կիսամութ սենեակի մը մէջ, որ լեցուած էր բակէն եկող կենդանիներու հոտով, հանգստացայ: Քաղաքը գիւղ մը դարձեր է: Ֆրանկախտ, ամայութիւն, դպրոցի պակաս եւ աղքատութիւն, — ի՛նչ գրեմ... մե՜ղք...:

14.— ԵՕԶՂԱՏ
(Վագըթէն)

Եօզղատը՝ միջին Անատոլուի միջին ստորճանով ու վիճակով մէկ քաղաքն է: Էնկիւրի – Կեսարիա գծէն 39 քիլոմեթր հեռու է: Եէրքէօյէն եկած ատեն, որ եւ է օտարականի առաջին անգամ դիմաւորած բանը «Զամլըք – Սօղլուք»ն է:

Ասիկա է Եօզղատին ու Եօզղատցիներուն միակ պարծանքը: Անտառ մը, շատ ծառախիտ, զոր կ'օգտագործեն՝ ամառը վրաններ լարելով ու հեռանալով քաղաքէն: Մարդ կանաչութեան հոտ մը կ'առնէ երբ Անատոլուի չոր ու ցամաք վայրերէն վերջ հոս կ'այցելէ: Օրինակի համար, Գասթեմունիի կուսակալութեան մէջ, այն գեղեցիկ անտառները կը քանդուին ու կը փճանան կոր...: Նոյն իսկ գիւղացիները, արտ շինելու համար, անտառները կը փճացնեն կ'այրեն ու կը չորցնեն...: Ըստ իս, ըլլալիք բան չէ թէեւ, բայց միակ միջոցը հետեւեալն է:

Մեր ժողովուրդը միշտ ասանկ պիտի մնայ: Անատոլուի ժողովուրդը 2—3 տարուան համար փոխանակենք ուրիշ տարրի մը հետ, թող անոնք գան, շէնցնեն ու նորէն կը բերենք մերոնք...:

Եօզղատը կարծես բացառութիւն է: Շատ լաւ կը նայի իր անտառին: Անոր տակը եթէ փնտռես, գիտակցութիւնը եւ տնտեսական ըմբռնումը չէ. այլ՝ հաճոյքը: Ամրան տաքերուն զով տեղ ունենալու քէյֆահիննիութիւնը...:

Եղած շատ մը ջուրերը, անտեր ձգուած ըլլալով, աւրուած են ու աղտոտած: Ժողովուրդը շատ կը տառապի այդ բանէն: Ջուրի պակաս, հիւանդութիւն: Ակի ջուրեր չկան: Գետերու ջուրերն ալ շուտ կը քաշուին: Որով, երաշտութիւն կայ եւ բանջարեղէն եւայլն չեն ցաներ: Եթէ ջուր բերուի, այս մեծ անպատեհութիւնը կը վերնայ անշուշտ: Շուկան ծախուող բանջարեղէններն ու պտուղները Ամասիայէն եւ Չօրումէն կուգան:

Անցեալ տարի բերքը առատ է եղեր: Անատոլուի մէջ, ամէն մէկ քաղաք, ուր ես եղած եմ, խանութպանները օրերով առեւտուր չեն ըներ: Ճանճ կը վռնտեն, ծալլապատիկ նստած մուհապէթ կ'ընեն: Եօզղատի մէջ, գիւղացին բերքէն օգտուեր է ու առեւտուր կար:

Էնկիւրի – Կեսարիա գիծը մօտ ըլլալուն, հիմա արմտիք կ'արտածէ: Առաջ, մինչեւ նաւահանգիստ 8—10 օր կը տեւէր: Անցեալ տարի բաւական ցորեն ղրկեր է Էնկիւրի: Վաճառականները տուրքերէն շատ դժգոհ են:

Մեծ դժգոհութիւն կայ, նաեւ երկրագործական դրամատան դէմ: Կ'ըսեն թէ՝ կը շահագործէ անհամեմատ չափով, եւ թէ քիչ վարկ կը բանայ: Իսկ պաշտօնեաներն ալ կանոնաւոր չեն աշխատիր, գործողութիւնները կը ձգձգեն ու հազար տեսակ դժուարութիւն կուտան: Հոս ալ, պաշտօնատուներու նման, սովորութիւն դարձած է, «վաղը եկուր»ը...: Օդանաւ մը գներ են, բայց դպրոցի պէտք ունին...: «Սոխեցին, գնեցինք ու նուիրեցինք» կ'ըսեն:

(6) Թարգմ՝ Կ. Ղ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հանդէս եւ յառաջ

ՍԷՆ ԺԷՐՕՄ, 5 օգոստ.— Երեք տարի առաջ գնուած մասնաւոր մանկապարտէզի պզտիկ շէնքը երեք հարիւր վաթսուն մէթր հողով գրեթէ դարձած է Սէն-Ժէնոմցիներու սեփականութիւնը: Գործադրկութեան այս տագնապալի օրերուն, մեր բանւոր հայրենակիցները կանգ չեն առած ոեւէ զոհողութեան առջեւ եւ արդէն քառասուն հազար հողի փոխարժէքին երեսուն հազարը վճարած են. իսկ մնացած տասը հազարի մասին նոր միջոցներ կը մտածուին:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Սէն-Ժէնոմի «Վռէժ» խումբը եւս բերաւ իր բարոյական օժանդակութիւնը, ներկայացման մը առթիւ տրամադրելով դերակատարներ:

***

Սէն-Ժէնոմցիները չեն բաւականացած լոկ շէնքին եւ հողին վարձքը վճարելու աշխատանքով, այս տարուան սկիզբը բացին մանկապարտէզ մը եւ զայն օժտեցին մրաջան վարժուհիով մը յանձին Օր. Սիտա Առաքէլեանի, որ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ մեծ յաջողութիւններ ունեցաւ:

Սէն Ժէնոմցիները իրենց գոհաբերութիւնը եւ վարժուհին իր աշխատանքները ցոյց տուին ամսոյս 31ին կիրակի կէսօրէ վերջ «Le Bon Théâtre»ի սրահին մէջ: Մարսէյլ բնակող հայրենակիցներէն շատ քիչեր ներկայ էին այս գերազանցապէս ճոխ եւ հմայիչ հանդէսին:

Սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր Սէն-Ժէնոմցիներով, որոնք անհամբեր կը սպասէին վարագոյրին բացումին, մինչ սեւ լաչակով գլուխը կապած քովիս պառաւը կը փըսփսար իր դրացուհիին...

— Հիմա պիտի տեսնես թէ իմ պզտիկ Թոռս ինչե՛ր ինչե՛ր պիտի արտասանէ, ի՛նչ մարզանքներ պիտի ընէ, եթէ լաւ կատարէ իր դերը խոստացած եմ գեղեցիկ պուպրիկ մը առնել իրեն:

— Ա՜խ, մայրիկ, պզտիկներու ծախքը երբեք չի հատնիր, պատասխանեց ղեռատի կին մը ցոյց տալով իր պզտիկը, որ եկած էր թաշկինակ մը ուզելու համար:

— Այս հանդէսը հարիւր յիսուն ֆրանքի ելաւ, հարիւր յիսուն ֆր. մայրիկ, ան ալ այս անգործութեան ժամանակ, բայց ստիպուած էի ծախսել պզտիկս չզրկելու համար:

Վարագոյրը բացուեցաւ քառասունի մօտ պզտիկներ բեմին վրայ շարուած կը թնդացնէին սրահը «Բարի եկայք հանդիսականք» խմբերգով: Յետոյ իրար յաջորդեցին հայերէն եւ ֆրանսերէն արտասանութիւններ յստակ եւ իմաստալից. տպաւորիչ էր հայ գեղջկուհիներու տեսարանը որոնք համանման տարազներով կ'երգէին ծախելով կարագ, մածուն եւ հաւկիթ:

Բեմը կարմիր կապոյտ լոյսերով խորհրդաւոր երեւոյթ մը ստացեր էր, որուն վրայ քառասուն երկսեռ պզտիկ դերասաններ համաչափ քայլերով մարզանքներ կ'ընէին հետեւելով լոկ դաշնակի ձայնին: Հանդէսը չափազանց հաճելի դարձաւ երբ ներկայացուեցաւ տարուան չորս եղանակները: Գարունը՝ վարդերով եւ նորաբողբոջ ծաղիկներով գեղեցիկ աղջիկ մըն էր. Ամառը՝ սիրուն մանչուկ մը ցորենի դեղնած հասկերով եւ յարդերով: Աշունը՝ կրկին աղջիկ մը խաղողի ողկոյզներով զարդարուած ու դեղնած տերեւներէ շրջազգեստով: Ձմեռը՝ տղեկ մը՝ չորցած ծառի ճիւղերով, որոնց վրայ ինկած էին ձիւնի կաթիլներ:

Խումբը կ'երգէր եւ չորսը մէկ կը պարէին երգելով կալին եւ գինիին երգը:

Հաճելի ու իմաստալից էր նաեւ «Ջիթապտուղին կռիւը» շատ բնական շարժուձեւերով եւ արտայայտութիւններով:

Օրուան նախագահ Պալաքեան սրբազան հակիրճ կերպով բացատրեց մանուկներու շարժումներու իմաստը, շնորհաւորեց թաղականութիւնը վարժուհին եւ ամբողջ Սէն Ժէնոմցիները: Սէն Ժէնոմի Տիկնանց Կրթասիրաց Միութիւնը ծաղկեփունջ մը նուիրեց օրիորդին, ի գնահատութիւն անոր տքնաջան աշխատութեան:

Ս. Միլտոնեան

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ՄԱՄՈՒԼ

Կ'ԱՊՐԻՆՔ, ԿԸ ՏԵՍՆԵՆՔ
(բաց նամակ «Վագըթ»ին)

— :-: —

«Յուսաբեր» վերի խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (Յուլիս 2).

— «Յետագայ անցքերը օր մը մեզի պիտի պարզեն անշուշտ քաղաքական պատճառները հոգեկան այն ահաւոր ըլկումին, որ մեծ ու փոքր պետութիւնները ունեցան Ազգաժողովի Յուլիս 6ի նիստին մէջ:

Ազգերն ալ անհատներու նման անկումներ կ'ունենան, բայց այսքան — շատ հազուադէպօրէն:

Մարդկային ամէնէն ապականիչ զգացումը — վախն է:

Ամբողջ ազգեր դարերով արիւն կը քամեն, որովհետեւ տիրական միակ զգացումը իրենց դառն ճակատագրի դէմ, որ կը ղեկավարէ զիրենք — վախն է:

Ու պետութիւններ — մեծ ու հզօր — անճշան առիթով մը անակնկալօրէն գետնամած կը փռուին վերջին թշուառականի գարշապարին առջեւ, որովհետեւ վախը գալիքէն — անծանօթ՝ մեզի, բայց ծանօթ՝ — տիրակալած է իրենց բովանդակ էութեան:

Չկայ աւելի գարշելի, աւելի ստոր, աւելի պիղծ ու ապականիչ զգացում, քան վախի զգացումն է, — աղբիւրը անհատական ու հաւաքական, ազգային ու պետական բազմաթիւ չարիքներու:

Այս զգացումն էր իշխողը — մենք տարակոյս չունինք այս մասին — նաեւ Ազգաժողովի Յուլիս 6ի նիստին մէջ:

Սարսափ ոչ թէ Թուրքէն, այլ գաղտնարար նիւթուող դաւերէն ու գալիք փոթորիկներէն, որոնց դէմ Ազգաժողովի անդամներէն իւրաքանչիւրը գաղտնարար կը զինուի, նաեւ Թուրքը իրեն դաւակից նկատելով:

Իր յուշագրով Հ. Հ. Պատուիրակութեան նախագահը կը մաղթէր, որ «Թուրքիոյ մուտքը Ազգաժողովի մէջ սկզբնակէտն ըլլայ Արդարութեան եւ Հաշտեցումի նոր դարաշրջանի մը»:

Ու թերեւս ըլլայ:

Սակայն ոչ թէ Ազգաժողովին կամքով, այլ անկէ բոլորովին անկախ:

Ոչ թէ Թուրքիոյ համաձայնութեամբ, այլ այդ համաձայնութեան հիմնապէս հակառակ:

Զարդարարի երախներէն «Վագըթ», Հ. Հ. Պատուիրակութեան յուշագրին առիթով կը գրէր.

«Կարելի չէ այս լուրը կարդալ եւ չզարմանալ ամէն բանէ առաջ անոր ծիծաղելիութեան: Ո՞ր հայ ազգը, ո՞ր նախնեաց հողը, ո՞ր Սեւրի դաշնագիրը»:

Զարդարար դարեր առաջ, զարդարար՝ դարեր շարունակ, ու զարդարար՝ նաեւ այսօր:

— Ո՞ր հայ ազգը, ո՞ր նախնեաց հողը, ո՞ր Սեւրի դաշնագիրը...

Այն դաշնագիրը, մոռացկո՛տ «Վագըթ», զոր անգամ մը գետին փռուած ցեղդ ստիպուած եղաւ ստորագրել եւ բարձրաձայն, ի լուր աշխարհի եւ դարերու, յայտարարել.

«Թուրքիա կը յայտարարէ ընդունիլ Հայաստանը իբր ազատ եւ անկախ պետութիւն մը, ինչպէս ընդունած են զայն Դաշնակից պետութիւնները» (10 օգոստ. 1920, Սեւրի դաշնագիր, 88րդ յօդ.):

Նշանակէ՛ տեղ մը յուշատետրիդ մէջ, մոռացկո՛տ «Վագըթ»:

— Թուրքիա անգամ մը եւս պիտի ընէ այս յայտարարութիւնը, եւ այս անգամ, կը յուսանք, պիտի ընէ վերջնական ձեւով:

Տեղ մը նշանակէ՛ նաեւ հետեւեալը.

— Թուրքիա պիտի ընէ այս յայտարարութիւնը շատ աւելի ծանր պայմաններու մէջ, քան ըրաւ 1920 օգոստոս 10ին:

Կ'ապրինք, կը տեսնենք:»

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյներու տակ ներկայացնել փրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը: Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ ըսուածներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալներ: Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը փրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը:

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտք կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ: Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ:

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ընթերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն:

2— Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝

ա) Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.

բ) «Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.

գ) 100 ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զրկուած են.

դ) Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը:

3— Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը:

4— Եթէ «գոնթրաթ»ով եկած է, «գոնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տեղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը:

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին: Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդութեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպասելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [21]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ
(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Ա.

ԲՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Միջատներ կան մեղու, գեղեցիկ թիթեռնիկներ եւ որդան կարմիր, որմէ պատրաստուած ներկով ծիրանի կը ներկեն: Այս միջատը կը գտնուի Արարատի ստորոտը եւ Երասխի ափերը:

Հայաստանի վայրի ոչխարէն (առն) սերած է մեզի ծանօթ ոչխարը:

Պատմ. ծանօթ.— Կնգումին (սպիտակ կզաքիս) մուշտակը առաջին անգամ Հայաստանէն Եւրոպա փոխադրուած է Հռոմայեցիներուն ժամանակ: Հռոմայեցիներ կնգումը կոչած են Mustela ermineus = Մուսթէլա էրմինէուս = Հայկական մկնիկ (*), իսկ Ֆրանսացիներ՝ Hermine, որ Arménie (Արմէնի = Հայաստան) բառին հին ձեւէն (Hermenie) կուգայ: Անգլիացիներ զայն անուանած են Ermine եւ Գերմանացիներ՝ Hermelin:

Բրածոներ.— Հայաստանի մէջ գրեթէ ամէն կողմ բուսական եւ կենդանական բրածոներ (*) կը գտնուին:

Այսպէս, Ղարաբաղի գաւառին մէջ՝ Մեղրիի Օրտուպատի եւ Երասխի հովիտին կողմերը գտնուած են աշտարակաքար, ծակափոր կամ քարափոր, ձիաձետ եւայլն:

Հայկական Պարս լերանց գրեթէ 4000 մեթր բարձրութեան վրայ կը գտնուին բրածոյ խեցեմորթներ, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ՝ ժամանակին այդ լեռները ջուրի տակ մնացած են: Իսկ բրածոյ ոստրէներ կը գտնուին Տաւրոս լեռները եւ մասնաւորապէս Կուկլակայի (Կիլիկիա) շրջակայքը:

Հայկական փիղ անունով մամութի տեսակ նախապատմական փիղի մը բրածոները գտնուած են Խնուսի մօտ:

Ախուրեանի կիրճին մէջ Ալեքսանդրապոլի մօտ գտնուած է պտկաժանի անուն կենդանիին ոսկորները:

Այս բրածոներէն զատ Հայաստանի մէջ գտնուած են բազմաթիւ տեսակ կենդանիներու եւ բոյսերու բրածոներ:

(*) Այժմ կը կոչուի Putorius erminea (հայկական ժանտաքիս):

(*) Քարացած բոյսեր եւ կենդանիներ բրածոյ կը կոչուին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՔԱՒԸ

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայաստան ունի մօտաւորապէս 250 հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն:

Հայաստան, ինչպէս տեսանք, իր կործանումէն վերջ բաժնուած է Ռուսիոյ, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ եւ իւրաքանչիւր բաժին կոչուած է տիրող պետութեան անունով՝ ՌՈՒՍԱՀԱՅԱՍՏԱՆ, ԹՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆ եւ ՊԱՐՍԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆ:

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ.— Հայերը Հայաստանը երկու մասերու բաժնած էին. Մեծ – Հայք եւ Փոքր – Հայք: Իսկ անոր կործանումէն վերջ, Հայերը Կիլիկիան գրաւելով՝ հոն հիմնած են անկախ պետութիւն մը, որ տեւեց 300 տարի:

Հայաստանի նահանգներն են.

Ա. Մեծ – Հայք ունի տասնեւհինգ նահանգներ.— 1. Բարձր – Հայք, 2. Չորրորդ – Հայք, 3. Աղձնիք, 4. Տուրուբերան, 5. Մոկք, 6. Կորճէք, 7. Պարսկահայք, 8. Վասպուրական, 9. Սիւնիք, 10. Արցախ, 11. Փայտակարան, 12. Ուտի, 13. Գուգարք, 14. Տայք եւ 15. Այրարատ:

Բ. Փոքր – Հայք ունի երեք նահանգներ.— 1. Առաջին – Հայք, 2. Երկրորդ – Հայք եւ 3. Երրորդ – Հայք:

Մեծ – Հայք եւ Փոքր – Հայք կը պարունակեն Թրքահայաստան, Ռուսահայաստան եւ Պարսկահայաստան:

Գ. Կիլիկիա ունի երկու բաժանումներ.— 1. Դաշտային կամ Ծովային Կիլիկիա եւ 2. Լեռնային կամ Ապառաժուտ Կիլիկիա:

Ա. ԹՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆ.— Թրքահայաստան կը պարունակէ Հայաստանի մեծագոյն մասը, ուր կան հետեւեալ նահանգները.— Չորրորդ – Հայք, Աղձնիք, Տուրուբերան, Մոկք, Կորճէք, Վասպուրական եւ Տայքի փոքր մասերը, Փոքր – Հայք, Միջագետք Հայոց, Խաղտիք, որոնք այժմ կը ճանչցուին Կարին, Վան, Խարբերդ, Տիգրանակերտ, Բաղէշ, Սեբաստիա, Կեսարիա, Տրապիզոն, Հալէպ եւ Կիլիկիա անուններով:

ՅՈՎ.Հ. ՓԱՓԼԵԱՆ

(Շար.)

խարհի հանրային կարծիքը այդ է, որ կը պահանջէ:

Սթիմսըն կը կարծէ բոլորին թարգմանը ըլլալ, պահանջելով խորհրդակցիլ փոխադարձ համաձայնութեան մը մասին, ամէն անգամ որ կը վտանգուի Պրիան — Քէլլոկ դաշնագրին ոգին:

Պոլիվիոյ եւ Փարակուէի միջեւ

Պոլիվիոյ հանրապետութեան նախագահը կը բողոքէ կարգ մը չէզոք պետութեանց դէմ, որոնք կը փորձեն միջամտել Պոլիվիոյ եւ Փարակուէի վէճին:

Իսկ Արժանթինի, Պրազիլիոյ, Չիլիի եւ Փերուի կառավարութիւնները չէզոքութեան դաշնագիր մը կնքեցին յիշեալ երկու երկիրներուն կռիւին առթիւ, հրաւիրելով հանդերձ զանոնք համաձայնութեան մը գալ եւ խաղաղութեամբ լուծել իրենց վէճը:

× «Մոնթակ Մորկէն» գերման թերթին տուած տեղեկութիւններուն համաձայն, գերման զօրավար մըն է Պոլիվիոյ զինուորական եւ քաղաքական գլխաւոր վարիչը: Պոլիվիական բանակը, որ չորս անգամ մեծ է Փարակուէի բանակէն, կազմուած է գերման ոգիով: Ընդհ. մարզիչն է զօրավար Հանս Քունտ, որ մաս կը կազմէր Լուտէնտորֆի սպայակոյտին: Գերման մըն է դարձեալ, որ կը վարէ Պոլիվիոյ դպրոցները: Գերման ճարտարագէտներ են, որ շինած են Պոլիվիոյ երկաթուղիները, վերակազմած են օդանաւերը:

Ֆրանսական թերթ մը, խօսելով այս մասին, կը գրէ թէ Գերմանիոյ գործակալները, աշխատելով Եւրոպայի գաղութներուն մէջ եւ տնտեսական շուկաներու վրայ, նպատակ ունին համաշխարհային շփոթութիւն մը ստեղծել, փորձելով օգտուիլ մութ ամպերէն:

Ռուսեւճափոնական բանակցութիւններ

Ռուսեւճափոնական բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան ներկայիս Մոսկուայի մէջ:

Սովետ կառավարութիւնը յօժար է կարեւոր մենաշնորհներ տալու Ճափոններուն, այնպէս որ կը յուսացուի թէ համաձայնութեան մը պիտի յանգին խորհրդակցութիւնները, որ տեղի կ'ունենան Գարախանի եւ Հիրոթայի միջեւ:

Կողոպտներու պաշտպանութեան համար

Սովետ մամուլը հրատարակութեան տուաւ հրամանագիր մը, որուն համաձայն զինուորական ուժերով պիտի պաշտպանուին գետերու եւ երկաթուղիներու վրայով կատարուած փոխադրութիւնները, այսինքն այն բոլոր ապրանքները, որ կը պատկանին համագործակցականներուն կամ հաւաքական գիւղատնտեսութեան բջիջներուն: Այսպէս մահուամբ պիտի պատժուին բոլոր անոնք, որ կը գողնան կամ կը փճացնեն կոլխոզներու արտադրութիւնը:

ՆՈՐ ՏՍԱԻ

Նախատակ Գրագէտներու Բարեկամներ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ 6ՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊԻ

ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ M. Barsamian, 121 Rue Marcadet, Paris (18)

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է

Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ

41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

Մաշէի առեւտրականներուն եւ հայրենակիցներու

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵՐ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐԷՆ

ԿԱՆԱՆՑ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Մասնագիտութիւն՝ ռոպերու, ժիւփերու, քրէփ տը շինէ շըմըզիէներու եւ մետաքս ժեռսէներու:

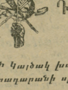
H. KEHRIBARIAN

19 Rue de Cléry, PARIS (2)

Métro: SENTIER Tél. RICHELIEU 97-12

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառէն և արտասահմանէն

Յ.

Հ. Դ.

Գաւառ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահին մէջ:

ԼԻՈՆԻ Կայծակ խումբի ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆԱՌԹԻՒ

ԱՐԺԱՆԹԷՕՅԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԶԷՅԹՈՒՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս Կիրակի առտուընէ մինչեւ իրիկուն

Գեղեցիկ ժամանց, անակնկալներ, պար եւ նուագ, ճոխ պիւֆէ

Կը նախագահէ Ընկ. ԿՈԹՈՂԵԱՆ

Հաղորդակց. միջոցներ.— կառ. Սէն Լազարէն առնել շոգեկառք եւ իջնել կառ. տ'Արժանթէօ: Հանրակառք Մատլէնէն թիւ 40 իջնել կար Արժանթէօյ:

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ԿՈՂՄԷ

Այս Կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն,

Route Château Gombert, Campagne La Baronneի մէջ

Առաւօտ՝ Սկաուտական մարզանքներ, վարդավառեան Հայկական խաղեր՝ Հայ Արիներու կողմէ, փարիզէն ժամնող իրենց խումբերու մասնակցութեամբ): կէսօրէ վերջ՝ ժամը 2.30ին կը սկսի գեղարուեստական բաժինը՝ ղեկավարութեամբ արուեստագէտ Պ. Մ. Մարութեանի: Բանախօսութիւն, երգ եւ զուգերգ, արտասանութիւն, նուագ, պզտիկ աղջիկներու պար (ռուսական վինկէրքա): Հայկական ժարսանիք, շարժանկարում:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 4.30ին:

Հաղորդ. միջոց.— Առնել 5 թիւ հանրակառքը, որ Սէն Ժէռօմէն վեր, Շաթօ Կոմպէր չի հասած, կը կենայ նոյն ագարակին (Գըմպըլեաններու) դրան առաջ:

Ճաշը միասին բերել, ըմպելիքը կը հայթայթուի տեղւոյն վրայ:

Մուտքը 5 ֆրանք

ԴԵՐԱՍԱՆ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ.— Օգոստոս 20ին Էմիլ Զոլա թատերասրահին մէջ երեկոյեան 8.30ին: Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ՝ երգչուհի-դերասանուհի Տիկ. Ե. ԲԱԴԱԼԻ (Փարիզէն), ինչպէս նաեւ Պ. ԹՐԱԳՕՇԻ (Լիոնէն) եւ Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ (Մարսէյլէն):

Կը ներկայացուի՝ ՕԹԷԼԼՕ

Տոմսերու գիները սովորական են

ՎԱՆՕԹ.— Սեպտ. 17ին փարիզի մէջ պիտի ներկայացնէ «ԲՈՌ»ը, Société Savantesի սրահին մէջ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Գ. Զօհրապ 20, ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ (Տ. Չէօկիւրեան եւ Թ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, ԱՐԵՒՈՏ ՃԱՄԲԱՆ, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, ԵՏՔԸ, Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ, Քրիստ. Միքայէլեան 10, ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ՝ Րաֆֆի 25, ՎԱԼԱՆԹԻՆ, Ժորժ Սան 20, ԹԷՐՖԱՆՕ, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ, Մալխաս 50, ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ, Ռէն 20, ՆՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ, Պ. Մելոյեան 10, ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ, Ա. Պէրնէտ 2 հատոր 65 ֆր., ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ 25, ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ, Քասիմ 2 հատոր 25, ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ, Յ. Ալոճեան (Ռոզմերի) 12.50, ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ, Գ. Կառվարենց 20, ԱՐԵՒԻԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ, Ոստանիկ 5, QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

E. TER-MINASSIAN

Export und import, Komissionen und Vertretungen

ցանձն կ'առնէ կատարել գերմանիոյ մէջ վաճառքը ժում նիւթերու (չոր պտուղ, աղիք եւ այլ ապրանքներ), ինչպէս նաեւ գնումը դարձեալ գերմանիոյ ամէն կարգի ապրանքներու:

կը ստանձնէ ներկայացուցչութիւնը առեւտրական, վաճառականական եւ արդիւնաբերական հաստատութեանց:

Հասցէ՝ Motzstr 29, Berlin w. 30, Allemagne.

ASSOUAD et KOKORIAN

56 Rue du Fbg. Poissonnière, PARIS (10)

Tél. Provence 52—15

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԿԻՍ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

կը ծախենք քրէփ տը շին (մէթրով), ժիւփեր, ռոպեր, քորսաժներ, քրէփ տը շինէ, արուեստական մետաքսէ եւ բուրդէ էշարփներ: Լաւագոյն ապրանքներ ամէնէն աժան գիներով:

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը, խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց մը կ'ունենայ: Պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ

Կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulème

S. TOROSSIAN

մէթրօ Couronnes եւ Parmentier

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ 1 քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Եոզկատի Ուլումպէյլի գիւղացի Կարապետ Գասպարեան որ 1925ին Պէյրութէն Ֆըրանսա եկած է եւ աշխատած է Թուլոնի մօտ Լա Պօն գիւղին մէջ: Յետոյ փոխադրուած է Մարսէյլ: Մէկ տարիէ ի վեր լուր չկայ իր մասին: Իմացնել՝ Աղասի Տէրտէրեանի, Traverse Chevalier, No. 26 St. Loup, Marseille.

— Կը փնտռուի Ճէպէյլի որբանոցէն Հայկ Խտրեան, որ տարի մը առաջ կը գտնուէր Մարսէյլ: Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր եղբայրներէն Յ. եւ Յ. Խտրեաններու (այժմ Հալաճեան) Apartado 338, Victoria de Las Tunas, O. Cuba.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պորտօ, Շ. Ս.— 143:
Մոնթօթրոլ, Մ. Ա. 55:
Սուք Ահրաս, Էք.— 70.

ՑՈՒՑԱՏԵՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: Անդամ-անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Նարի յատուկ մոթէօր

1/15 ձիու ուժ մօթէօր եւ րէօսթաթ 300 ֆ.
1/8 » » » » 350 ֆ.

Աժան եւ հաստատուն, երկու ամ ... ուան երաշխաւորութեան ... կան, պահանջեցէք մեր ներկայ ... ցիչը:

HOVHANESSIAN ingénieur

15 rue de Vienne, Paris

Կ'ընդունինք Չորեքշաբթի եւ ... կէսօրէ ետք ժամը 3-5:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHA...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ԲՈՌ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Երբ Բոռը տուն վերադարձաւ, արեւը վաղուց մայր էր մտել, ու պարտէզի պատից քաշ եկած ծաղկալից pyrus japonicaն արդէն սեւին էր տալիս մարող լոյսի տակ: Պոկ տուաւ մի երկու ճիւղ ու հետը տարաւ սենեակ: Երբ բաց արաւ իր աշխատութեան սենեակը, Ջիտտան վեր կացաւ անկիւնի աթոռից ու վրայ վազեց:

— Ա՛, Ֆելիչէ, կարծում էի, էլ չէք գանալու:

Բոռի առաջին դրդումը եղաւ հարցնի թէ ի՞նչ է շինում նա իր աշխատութեան սենեակում, բայց յիշելով որ երեք շաբաթ է երեսը չէ տեսել, մեկնեց ձեռքը ու սառց բաւական սառն.

— Բարի երեկոյ, Ջիտտա: Ի՞նչպէս ես:

Կինը մօտեցրեց նրան դէմքը, կարծես համբոյրի սպասելով, բայց Բոռը անցաւ մօտիցը՝ ձեւացնելով թէ չի նկատում նրա շարժումը ու վերցրեց ծաղկամանը որ ձեռքի ծաղիկները մէջը դնի: Նոյն վայրկեանին դուռը լայն բաց եղաւ ու մի՛ահագին շուն սենեակ ընկաւ ու սկսեց ստանել նրա չորս կողմը հաչելով ու կաղկանձելով ուրախութիւնից:

Բոռ թողեց ծաղիկները ու սկսեց շոյել շանը:

— Ա՛խ, Շէյթան, դո՞ւ ես, հին բարեկամ: Ա՛յ, եւ ես. տեսնեմ թաթդ:

Ջիտտան նայեց նրան խիստ ու զայրացկոտ մի նայուածքով:

— Ընթրել ուզո՞ւմ ես. — հարցրեց սառն: — Տանը հաց եմ պատուիրել. գրել էիր որ այս երեկոյ գալու ես:

Բոռը արագ դարձաւ դէպի նա:

— Շ-չատ եմ ցաւում, պէտք չ-չէր որ ինձ սպասէիր: Մի քիչ կարգի մտնեմ, խկոյն կը գամ: Գ-զուցէ այդ ծաղիկները ջուրը կը դնես:

Երբ Բոռ ոտք դրաւ Ջիտտայի ճաշարանը, նա կանգնած էր հայելու առաջ ու ծաղկի ոստերը կրծքին էր ամրացնում:

Վճռել էր ուրախ լինի, ու մօտեցաւ Բոռին կարմիր կոկոնների մի փունջ ձեռքին:

— Ա՛յ, օղակիդ համար. թող ամրացնեմ:

Ընթրիքի ժամանակ Բոռ բոլոր ուժովը ջանք էր անում սիրալիր լինելու ու վառ պահելու ուրախ խօսակցութիւնը: Եւ կինը պատասխանում էր նրան, ամբողջ ժամանակը ծիծաղում էր երջանիկ: Բոռին հանդիպելիս նրա ցոյց տուած այդ ակնյայտնի ուրախութիւնը՝ ճնշում էր աղին: Նա վարժուել էր արդէն այն մտքին, թէ Ջիտտան իր ուրոյն կեանքն էր վարում իր բարեկամների ու իր հոգուն մօտիկ ծանօթների շրջանում. եւ գլխովը անց չէր կենում, որ կարող էր կարօտ զգալ դէպի ինքը: Իսկ նա անշուշտ զգում էր այդ կարօտը, դատելով նրա ուրախութիւնից:

— Սուրճը ուզո՞ւմ ես պատշգամում. — հարցրեց Ջիտտա, — տաք երեկոյ է:

— Լաւ: Վերցնում եմ կիթառդ, կարելի է մի բան երգես:

Բոռ ընդհանրապէս թերահաւատ էլ դէպի նրա երաժշտութիւնը, եւ շատ քիչ էր խնդրում որ երգի:

Պատշգամում պատի տակ մի լայն փայտէ նստարան կար դրած: Բոռ ընտրեց անկիւնը, որտեղից գեղեցիկ տեսարան էր բացւում դէպի բլուրը. իսկ Ջիտտան նստեց պատի ցածին, ոտքերը դրաւ նստարանին ու թիկն տուաւ վարագոյրը բռնող սիւնին: Տեսարանը նրան չէր հետաքրքրում, աւելի ախորժելի էր Բոռին նայելը:

— Մի սիգար տուր. — ասաց Ջիտտա: — Քանի գնացել ես չեմ ծխել:

— Սքանչելի միտք. միայն սիգառն էր պակաս որ երջանկութիւնս կատարեալ լինի:

Կինը թեքւեց ու նայեց նրան լրջօրէն:

— Դու իրա՞ւ երջանիկ ես:

Բոռի դէմքը պայծառեց:

— Ինչո՞ւ ոչ: Լաւ ընթրել եմ, այժմ առաջս է Եւրոպայի ամենագեղեցիկ տեսարանը, շուտով կը գայ սուրճը ու կը լսեմ ունգարական ժողովրդական մի երգ: Խիղճս հանգիստ, մարսողութիւնս կարգին. էլ ի՞նչ է պակաս:

— Ես գիտեմ մի բան, որ պակաս է:

— Հապա՞:

— Ա՛յ: — Ու մեկնեց նրան մի փոքրիկ տուփ:

— Շ-շաքարած նուշ: Ինչո՞ւ չասացիր ս-սիգարից առաջ. — նկատեց Բոռ յանդիմանաբար:

— Ինչո՞ւ. ա՛խ, դու երեխայ, իրեւ թէ սիգարից յետոյ չես կարող: Ա՛յ, եւ սուրճը:

Բոռ սկսեց կում — կում իր սուրճը խմելու եւ ուտելու շաքարանուշը այնպիսի մի լուրջ ու կենդրոնացած հաճոյքով, ինչպէս կատուն որ սեր է լակում:

— Ի՛նչ ախորժելի է կարգին սուրճը այն զարշելի հեղուկից յետոյ, որ տալիս են Լիվորնոյում. — ասաց մի ծանր կոկորդային ձայնով:

— Դրա համար էլ ասում եմ որ տանը նստես:

— Ժամանակ չունիմ. վաղը գնալու եմ նորից:

Ժպիտը կորաւ կնոջ երեսից:

— Վա՞ղը. ինչո՞ւ. ո՞ւր:

— Զանազան տեղեր. գործով:

Նա վճռել էր Ջեմմայի հետ, որ ինքը անձամբ ուղեւորուի Ապենինների կոնդրաբանդիստների հետ համաձայնութեան գալու զէնքի փոխադրութեան առթիւ: Պապական նահանգի սահմանից անցկացնելը շատ վտանգաւոր էր, բայց անհրաժեշտ ձեռնարկուած գործի յաջողութեան համար:

— Գո՛րծ ու գո՛րծ. — ասաց Ջիտտա հառաչանքով եւ յետոյ հարցրեց: — Երկա՞ր ժամանակով:

— Ոչ, երկու կամ գուցէ երեք շաբաթ:

— Նորից նոյն գործով. — հարցրեց ընդհատ:

— Ի՞նչ «նոյն»:

— Այն, որի համար շարունակ գլուխդ կոտրում ես. ձեր յաւիտենական քաղաքականութիւնը:

— Այո, քաղաքականութեան հետ ինչ որ կապ ունի:

Ջիտտան նետեց սիգարը:

— Դու ինձ խաբում ես. — ասաց նա. — Քեզ վտանգ է սպառնում:

— Հապա, գնալու եմ շիտակ դժոխք. — պատասխանեց ծոյլ: — Գուցէ այնտեղ ծանօթներ ունենաս ... ուղարկել ես ուզում պատուական ... ոտիկները — բայց ի զուր ես ... տում բոլոր կանանչը:

(Շար...)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

11 AOUT 1932

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1954

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՐԲԱԶԳԱԾ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ Թուրքիոյ մուտքի առթիւ Հ. Հ. Պատուիրակութեան դիմումը պատմութեան մէջ պիտի արձանագրուի երկու նշանակալից երեւոյթներով:

Առաջին, որ Ազգերու Դաշնակցութեան մասնակցող 54 պետութիւններէն եւ ոչ մէկը խօսք մը առաւ՝ յիշելու Հայաստանը, որուն իրաւունքները դարերով ոտնահարուած էին, ու այդ վերջին վայրկեանին ալ կ'ոտնահարուէին աշխարհի ուժը ներկայացնող պետութիւններու ամարդի անտարբերութեան առջեւ: Աւելցնել պէ՞տք է յիշելու թէ այդ պետութիւնները, մեծ ու պզտիկ, գեղեցիկ խօսքեր շատ են ըսած իբր պաշտպանութիւն հայ ժողովուրդին, երբ խօսքն արժէք չունէր. իսկ հիմա, սփինքսի պէս կը լռեն Հայոց մասին, եւ ընդհակառակն, քաղցր խօսքեր կը շռայլեն Թուրքիոյ, որ անսովոր է այդքան շոյանքի՝ Եւրոպայի կողմէն:

Երկրորդ, աշխարհի լռութեան մէջէն, հազիւ քանի մը ձայներ լսուեցան միջազգային մամուլի բեմերէն: Նոյն իսկ հայկական մամուլի մէկ մասը լռեց, եւ բաւականացաւ հայկական պահանջներու լոկ արձանագրութեամբ: Սակայն թրքական մամուլը յուզուեցաւ անօրինակ կերպով եւ մինչեւ այսօր կը զբաղի հայկական պահանջագրով, կարծես թէ վտանգաւոր ռումբ մը դրուած ըլլայ թրքական դիւանագիտութեան հիմերուն տակը:

Մեր օրերու հակամարդկային անտարբերութեան եւ մահացուցիչ լռութեան մէջ, թրքական յուզումն ինքնին բաւական է ցոյց տալու թէ որքա՜ն կենդանի է հայկական հարցը եւ որքա՜ն մեծ է անոր կարեւորութիւնը շահագրգռուող կողմերուն համար, հակառակ երեւութական մոռացութեան:

Ինքնամխիթարանքի համար չէ որ պիտի ըսենք, — կը նախընտրենք թրքական յուզումը՝ եւրոպական պղատոնիկ բարեկամութենէն, ինչպէս նաեւ պետութիւններու լռութիւնը՝ կեղծ ու պատիր խոստումներէն:

Հիմա անդրադառնանք թրքական յուզումին:

Թրքական արտայայտութիւններէն դատելով, մարդիկ անցեալը չեն յիշեր կամ չեն ուզեր յիշել: Թրքական արեւը կը ծագի քէմալական շարժումով, ու յաղթանակը կը պսակուի Լօզանով: Լօզանէն առաջ, տասը տարուան պատմութիւնը բաւական եղած է գինովցնելու բոլոր Թուրքերը եւ փակուած համարելու յաւիտենական խնդիրները:

Հ. Հ. Պատուիրակութեան նախագահը պատահական մարդ մըն է անոնց աչքին: Մեղձուկ Հայու մը բաց նամակը՝ հրատարակուած «Վագըթ»ի մէջ ընդդէմ հայկական պահանջներուն՝ հայ ազգի ձայնը կը նկատուի:

Ի՞նչ Սեւրի դաշնագիր, ի՞նչ Հայկական Օջախ: Լօզանի դաշնագրէն վերջ, այդ որոշումները որ եւ է իմաստ կրնա՞ն ունենալ այլ եւս: Այսպէս կը բարբառի Մէհմէտ Ասըմ «Վագըթ»ի խմբագրականին մէջ:

«Ինչպէս ըսինք այս մարդիկը Հայաստանի վարչութիւնը, իրենց ձեռքը բռնած առեն իսկ դաշնագրով ընդունած էին թէ Կարսը Թուրքերուն կը պատկանի և հաստատած են թէ Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ Հայկական Օջախ ըլլալիք աւելորդ թիզ մը հող իսկ չի գտնուիր: Վերջապէս անոնք եւրոպական տէրութիւններէն շատ առաջ հաւանած էին ջնջել Սեւրի դաշնագրին Հայաստանի պատկանող մասը»:

Այս դատողութիւններուն ուշադրութիւն դարձնողները պիտի կարծեն թէ Թուրքիան եւ իր պաշտօնական բերանները հաւատարմօրէն կապուած են միջազգային դաշնագրերու տառին եւ ոգւոյն: Եթէ միայն դաշնագրերու տրամադրութիւններուն յենած «Վագըթ»ները կը կարծեն թէ թիզ մը հող մենք չունինք Թուրքիոյ լուծին տակ ինկած մեր լայնատարած հայրենիքին մէջ, եթէ կը կարծեն թէ Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը բաւական է յաւերժացնելու թրքական տիրապետութիւնը Կարսի բերդին վրայ, ուրեմն պէտք է ընդունին թէ, Հայաստանի այդ մասերը գրաւելէն առաջ, թրքական օրինաւոր կառավարութիւնը Սեւրի մէջ ստորագրեց այն դաշնագիրը, որով ոչ միայն Կարսը, այլ Թրքական Հայաստանի լայնածաւալ նահանգները Հայերուն կը վերադարձուէին՝ երկար դարերու տիրապետութենէ մը յետոյ:

Թուրքերն աւելորդ տեղը կը խօսին դաշնագրերու եւ դիւանագիտական իրաւունքներու մասին: Անոնց վաւերական փաստը այն սուիններն են, որոնք այսօր դատարկուած ու տիրակալուած Հայաստանը կը պահեն թրքական դրօշին տակ:

Թէ մենք եւ թէ մանաւանդ Թուրքերը լաւ կը հասկնանք դաշնագրերու արժէքը, որ փոփոխական է եւ կախուած է ուժերու եւ պարագաներու փոխ – յարաբերութիւններէն:

Գիտենք, մանաւանդ լաւ պէտք է գիտնան Թուրքերը թէ ազգային դատ մը, տասը տարուան պատմութեամբ չի փակուիր եւ դաշնագիրները չեն որ դամբանականը պիտի ըլլան մշտավառ իրաւունքներուն:

Երբ «Վագըթ», ապահովուած թրքական բանակի ներկայութենէն, կ'ըսէ թէ՝ «Կարսը Թուրքիոյ կը պատկանի, եւ Հայերը թիզ մը հող իսկ չունին այդ երկրին մէջ», ակամայ, կը մտածենք այն ռումբի մասին, որ պայթեցաւ երկու օր առաջ Բէնի մէջ, եւ օդը հանեց այն յիշատակարանը, որ Պրըթանիոյ Ֆրանսայի միացման 400ամեակը կը խորհրդանշէր, Ֆրանսան իր աթոռին մէջ, իսկ Պրըթանիան ծունկի:

Չորս հարիւր տարուան միացեալ ազգին մէջ, քաղաքակրթութեան եւ երջանկութեան, ինչպէս նաեւ միացեալ ազգային հպարտութիւններն ապրելէն յետոյ, ահա Պրըթանիոյ մէկ զաւակը ծունկի եկած խորհրդանշանը օդը կը ցնդեցնէ, չորս հարիւր տարուան կնիքը ջնջելով: Արարքը չենք արդարացներ եւ ոչ ալ կը մտնենք անոր մանրամասնութեանց մէջ, այլ, պարզ զուգահեռական մը կը նկատենք Թուրքերուն ըսելու թէ՝ Լօզանին յաջորդող տասը տարին ոչինչ է ապահով ըլլալու որ, օր մը, թրքական կնիքը չվերջանայ Կարսի բերդին վրայէն, օդը ցնդելով:

Պատմութիւնը համբերող է, բայց անակնկալներ ալ կ'արձանագրէ:

Կ. Ս.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Գերմանիա կ'առաջարկէ Իտալիոյ դաշնակցիլ

Երբ ամէնուն ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Գերմանիոյ ներքին դէպքերուն վրայ, կը թուի թէ Գերմանները լքած չեն արտաքին ճակատը: Այսպէս, «Պէօրսէն Ցայթունկ»ի քաղաքական մէկ յօդուածէն կը յայտնուի, որ Գերմանիա փորձեր կը կատարէ դաշնակցելու Իտալիոյ հետ:

— Այն ճարտար աշխատակցութիւնը, զոր ի յայտ բերին ժընեւի մէջ Գերմանիա եւ Իտալիա, ցոյց կուտայ թէ հաւասարակաց շահերու ինքնամատոյց կապը աւելի զօրաւոր է, քան բոլոր այն դաշնագիրներուն, որոնք իմաստէ զուրկ դարձան երբ դեռ չէր չորցած ստորագրութեանց մելանը, — յիշենք այդ դաշնագիրներէն Վերսայլինը եւ Լոքարնոյինը:

Ու չենք կարծեր թէ կը սխալինք՝ հաստատելով որ Իտալիոյ կառավարութեան վարիչը, կարճ ժամանակ մը յետոյ, պիտի առաջարկէ Գերմանիոյ թէ պատրա՞ստ է օգտուելու երկու երկիրներու նոյն հաւասարակաց միտքերէն: Աւելցնենք, որ նման հարցում մը միայն մէկ անգամ կը դրուի:

Ըստ գերման թերթին, Իտալիա «հաստատակամ պիտի շարունակէ իր այդ քաղաքականութիւնը, եւ այս, — եթէ նոյն իսկ անհրաժեշտ ըլլայ, — հակառակ այն պետութեանց, որոնց բարեկամութիւնը կը տեսնուի թուղթի վրայ, բայց ոչ դէպքերու մէջ»:

Ֆրանսական թերթ մը, խօսելով գերման թերթին այս թափանցիկ արտայայտութիւններուն մասին, ու քննելով գերմանեւիտալական դաշնագրութեան մը հաւանականութիւնը, կ'աւելցնէ թէ Ֆոն Նէյրաթ, իբրեւ Հռոմի նախկին դեսպան եւ Մուսոլինիի բարեկամ, իբրեւ համակիր ֆաշական շարժման եւ իտալական պահանջներուն, պիտի յաջողի անշուշտ իրականութիւն դարձնել դաշնակցութիւնը Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ: Արդէն ի՞նչ կայ դժուար, երբ Պերլինի եւ Հռոմի կառավարութիւնները նոյն պահանջները կը ներկայացնեն միջազգային քաղաքական կարգ մը հարցերու մէջ:

Պէտք է յիշել որ միաժամանակ շրջան ըրին երկու զրոյցներ թէ Գերմանիա եւ Իտալիա մտադիր են հեռանալու Ազգերու Դաշնակցութենէն:

Նոյն շփոթ կացութիւնը Գերմանիոյ մէջ

Գրեցինք թէ Ֆոն Փափէն ստիպողաբար ժողովի հրաւիրեց նախարարները: Որոշ է թէ Փրուսիոյ լիազօրը կ'ուզէ անգամ մը եւս ցոյց տալ թէ չի վարանիր «ամէնէն բիրտ միջոցներուն դիմել» պահպանելու համար կարգն ու կանոնը: Արտակարգ դատարաններու կազմութեան առաջարկը միայն սպառնալի՞ք մը պիտի մնայ: Չի կարծուիր, որովհետեւ կը տեսնուի որ Ֆոն Փափէն «կը կռուի», առանց երբեք նահանջել ուզելու: Արդէն իսկ Քէօլնի ոստիկանութիւնը ձեռնարկած է խուզարկութեան, ու գրաւած հազարաւոր զէնքեր, որոնք կը պատկանին Հիթլերի խումբերուն: Վախնի մէջ եւս ոստիկանութիւնը երեւան հանեց ու գրաւեց հարիւրներով ատրճանակներ, ռումբեր եւ բազմաթիւ փամփուշտներ: Բոլոր այս զէնքերը ներածուած էին արտասահմանէն:

Իսկ ի՞նչ կը մտածէ Հիթլեր: Պիտի երթա՞յ «մինչեւ ծայրը»: Կարգ մը դէպքեր ցոյց կուտան թէ կը վարանի՝ վախնալով տեղի տալ քաղաքացիական կռիւներու: Այսու հանդերձ որոշ է թէ Հիթլերեան կուսակցութիւնը ամէն ճիգ կը թափէ՝ հասնելու համար իշխանութեան, «ամբողջական իշխանութեան»: Ամբողջովին տէր դառնալով իշխանութեան, Հիթլեր կը ստանայ նաեւ երազուած լիազօրութիւնը Փրուսիոյ մէջ: Ու ռազմապաշտ այդ երկրին մէջ, Հիթլերի լիազօրութիւնը կը նշանակէ ամէն բան:

Սակայն նախ Հինտէնպուրկն է, որ կ'ընդդիմանայ «ամբողջական» իշխանութեան, առարկելով իր նախագահական իրաւունքները, յօժար, սակայն, նոր դահլիճի մը մէջ մէկէ աւելի աթոռ տալու Հիթլերեաններուն:

Յետոյ դրամատիրական ու ճարտարարուեստական շրջանակներն են, որ ցոյց կուտան նոյնքան ընդդիմութիւն: Վասն զի գերման մեծ ճարտարարուեստը ու ելմտական վարիչները կը նախընտրեն կարգապահութիւնը, որուն կը սպառնայ Հիթլեր: Դիտել կը տրուի, թէ դեռ մինչեւ երէկ իրենք էին, որ դրամապէս նպաստեցին Հիթլերի այս դիրքին:

Այսպէս ուրեմն իշխանութեան կռիւը կը ներկայացնէ լուրջ դժուարութիւններ: Եւ շփոթութիւնը կը շարունակուի երկրին մէջ: Հեռագիր մը վախ կը յայտնէր, որ, այս կացութեան մէջ, որոշում մը կը տրուի լուծելու երեսփոխանական ժողովը, որովհետեւ վերջին ընտրութեանց արդիւնքով, Հիթլերեաններու յաջողութեամբ, չփացան, կ'ըսեն, այս վերջինները՝ տեղի տալով ամէն շփոթութեանց:

Արդարեւ, Շոէնվալտի մէջ, քանի մը ձեռք հրացան պարպեցին ընկերվարական երեսփոխանի մը տան վրայ: Հինտէնպուրկ քաղաքին մէջ ռումբ նետեցին նպարավաճառի մը խանութէն ներս, որուն տէրը Հրեայ մըն էր: Ռումբ մը եւս նետուեցաւ բանուորական օգնութեան տան մը վրայ:

Միւս կողմէ ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրուած է ընդդէմ Հիթլերեաններուն: Մասնաւորաբար Պերլինի մէջ, որուն արուարձաններէն Հիթլերեանները կը սպառնան քաղաքին:

Համպուրկի մէջ 1500 ոստիկաններ պաշարեցին ամբողջ թաղ մը, եւ վերվար խուզարկեցին բազմաթիւ տուներ: Ձերբակալեցին 60 հոգի եւ գրաւեցին շատ զէնքեր:

Կացութիւնը կը մնայ անորոշ: Մէկ կողմը կը կենայ Հինտէնպուրկ, իր հեղինակութեամբ, նախագահի իրաւունքներով, 100 հազարնոց բանակով ու դահլիճին հետ: Միւս կողմէ Հիթլեր, դեռ մինչեւ երէկ օտարական, այսօր կուսակը 14 միլիոն Գերմանացիներու, կոնակը 400,000 զինուոր, իրեն համակիր ամբողջ գաւառներ, ուր իր լուսանկարը կը տեսնուի, կայսեր լուսանկարին կողքին:

ՊԵՐԼԻՆ, 10 Օգոստ.— Կառավարութիւնը որոշեց երկարաձգել «քաղաքական զինադադարը», որ կ'աւարտի այսօր: Զինադադարը պիտի տեւէ մինչեւ ամսադլուխ: Հինտէնպուրկ Պերլին վերադարձաւ այսօր: Դահլիճը Հինտէնպուրկի ներկայացուց հրամանագիր մը, որ ծանր պատիժներ, մինչեւ մահապատիժ կը տրամադրէ ահաբեկիչներուն մասին:

Ո՞վ կ'ուզէ զինուոր երթալ

Տակաւին ոչ մէկ ճակատամարտ Պոլիվիոյ եւ Փարակուէյի ուժերուն միջեւ: Առաջինը յարձակողական է, եւ առիթ կը փնտռէ սկսելու կռիւը: Երկրորդը արտաքին միջամտութեանց կը կռթնի՝ արգիլելու համար որեւէ զինեալ բախում: Այսուհանդերձ, փոքրիկ ընդհարումներ կ'ըլլան Պոլիվիոյ կողմը եւ երկու կողմերը կը շարունակեն զինուոր հաւաքել:

Տէյլի Էքսփրէս կը գրէ թէ 1,000 անգլիացի Փաշականներ պատրաստակամութիւն յայտնած են կռուելու Պոլիվիոյ բանակին մէջ, երբ ծագի պատերազմը: Պոլիվիոյ պատուիրակութիւնը կը յուսայ 10,000 կամաւոր գտնել Անգլիոյ մէջ: Գործադրկութեան տագնապն է անշուշտ, որ կը մղէ զինուորութեան, միւս կողմէ Պոլիվիա մեծ ռոճիկներ կը խոստանայ կամաւորներուն: Փարակուէ եւս կամաւոր կը հաւաքէ Անգլիայէն, մասնաւորաբար հին սպաներ: Փարակուէ կը վճարէ 30 անգլ. ոսկի առաջին առթիւ, յետոյ շաբաթական 90 շիլին, ինչպէս նաեւ առաջին կարգով ճամբորդութիւն դէպի Հարաւային Ամերիկա:

Պոլիվիա աւելի կը վճարէ, 50 անգլ. ոսկի առաջին առթիւ եւ 90 շիլին շաբաթական: Թէեւ անգլիական օրէնք մը կ'արգիլէ Անգլիացիներուն կամաւոր երթալ օտար բանակի մը մէջ, սակայն միշտ ալ աչք գոցուած է կամաւորական արձանագրութիւններուն:

Ռուսաամերիկեան առեւտ. յարաբերութիւնները

Նիւ–Եորքէն կը հաղորդեն թէ յաջող ընթացք մը ստացած են ռուսեւամերիկեան առեւտրական յարաբերութիւնները: Ամերիկեան արտածութիւնները դէպի Ռուսիա, 1930ին աւելցած էին ու հասած մինչեւ 114 միլիոն տոլարի, մինչդեռ այս տարուան առաջին 6 ամսուան ընթացքին հազիւ 5—6 միլիոն տոլար արժէքով ապրանք էր ներածուած:

Առեւտրական յարաբերութեանց վերսկսումը թերեւս նպաստէ կառավարութեան դիրքին, ինչպէս նաեւ տնտեսական կեանքին:

Պելճիքայի գործադուլը

Պրիւքսէլէն կը հաղորդեն թէ հանքային զանազան աւազաններու մէջ կացութիւնը կը մնայ գրեթէ անփոփոխ:

Քամբրի աւազանին մէջ աշխատանքը չէ դադրած: Վաթէրշայի մէջ, ուր մասնակի է գործադուլը, 200 բանուորներ գործի սկսան: Լիէժի շրջանին մէջ եւս բազմաթիւ բանուորներ վերսկսան աշխատանքը: Միւս կողմէ Շարլըռուայի մէջ 1000 հոգի աւելցած են բանթողները: Լուվիէրի մէջ եւս նոյնքան յաւելում: Ճարտարարուեստական միւս շրջաններուն մէջ չէ փոխուած կացութիւնը:

Աշխատանքի նախարարը արձակուրդի գացած ըլլալով, կարելի չեղաւ նոր առաջարկներ ներկայացնել բանուորներուն ու գործատէրերուն: Երէկ երեկոյ նախարարական խորհուրդը, սակայն, զբաղեցաւ այս հարցով:

Չինական կառավարութիւնը հրաժարեցաւ

Վերջերս «քաղաքական հիւանդութեամբ» վարակուած էր չինական կառավարութիւնը: Հազիւ կարելի եղաւ դարմանել դահլիճին ծոցի վէճերը, ահա կը ծագի նոր տագնապ մը: Հանրապետութեան նախագահը, Չանկ Քայ Շէկ, մերժած ըլլալով զինուորական միջոցներու դիմել Ճափոնի դէմ, ելմտական նախարար Սունկ հրաժարականը ներկայացուց վարչապետին: Քիչ յետոյ ամբողջ դահլիճն էր, որ հրաժարականը կը ներկայացնէր հանրապետութեան նախագահին:

Եւրոպական քաղաքական շրջանակները շատ ծանր կը գտնեն կացութիւնը եւ կը վախնան քաղաքացիական նոր կռիւներէ:

Չանկ Քայ Շէկ, նկատի ունենալով այս կացութիւնը, կը սպառնայ հրաժարիլ՝ եթէ նախարարները պնդեն իրենց հրաժարականին վրայ:

Ռուսական ռազմափորձեր

Ռուսական մեծ ռազմափորձերը այս տարի ալ տեղի կ'ունենան Ուկրայնայի մէջ: Այս ռազմափորձերուն ընթացքին նոր ամրութիւններ պիտի հաստատուին Տնիէսթէր գետին ձախ ափերուն վրայ:

Մեծ հրդեհ Ռումանիոյ մէջ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ սարսափելի հրդեհ մը մոխիրի վերածեց Պոթոշանի քաղաքին մեծ մասը: Չի գիտցուիր ի՛նչպէս, հրդեհը ծագեցաւ քաղաքին զանազան կողմերը միաժամանակ: Բոցերը արագօրէն ծաւալեցան եւ լափեցին բազմաթիւ տուներ, մեծ խուճապ մը յառաջացնելով քաղաքին մէջ:

13 հոգի զոհ գացին բոցերուն, մէկ հրշէջ մեռաւ օգնութեան գործի ժամանակ եւ ուրիշ չորս հոգի վիրաւորուեցան ծանրօրէն: Բարեբախտաբար տեղատարափ անձրեւ մը իջաւ իրիկուան դէմ եւ սահմանափակեց հրդեհը:

Այրած տուներուն թիւն է 130:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

ճամբորդ մը, որ վերջերս Ֆրանսա հասաւ, այսպէս կը ներկայացնէ մեզի կացութիւնը Հայաստանի մէջ.—

Պատմեմ քեզ մեր Հայաստանի մասին։ Հայաստանի դրութիւնը անտանելի է. ուտելիք չի ճարուիր. մի կերպ ճարուածն ալ մեծ գումար ունեցողի աչք լոյս… եւ կոմունիստների եւ պատասխանատուների աչք լոյս. նրանց կը պատկանի։ Բանկօպներում սեւ պօքօնից (սեւ հաց) զատ ոչ մի բան չի պատկանիր ժողովրդին եւ բանուորներին։ Հագուստի մասին, վեց ամիս մի անգամ 15 մէթրից մինչեւ 20 մէթր մի ընտանիքի համար բաց կը թողնեն, կնիշկայով եւ օրերով հերթ սպասելուց յետոյ։ Հերթի սպասել անտանելի է. խեղդոց, գրպաններ կտրել, մէկ միւսի դուրս դմփոց, ողորմատէ մարդ պէտք է որ դիմանայ եւ առնէ։ Շատ անգամ էլ կը յայտարարեն՝ «այսօր գացէք, վաղ եկէք»։ Ժողովուրդը կը ցրուի, կ՚երթայ։ Պաշտօնեաներ անմիջապէս կը սկսին տալ իրենց ուզածներուն։ Ժողովուրդը գիշերուան ժամ 2ին կուգայ հերթի կը սպասէ։ Առաւօտեան ժամը 8ին կուգան Բանկօպի պաշտօնեաներ, բաց կ՚ընեն եւ կը սկսին մի մասին տալ, ի հարկէ նախ խնամիներուն, անոնք էլ կը տանին մէյտան, ղանթարի տակ գաղտնի կը ծախեն, մէթր չիթ (պասմա), միթկալ (ամերիքան) 6 րուբլի, 7 րուբլի, այսպէս կը ծախեն, օգուտի կէսը Բանկօպի պաշտօնեաներուն, կէսն էլ խնամիներուն։

Խօսքը մեր մէջ, կան փակ խանութներ, ինչ ուզես կայ նրանց մէջ, բայց պատկանում է կոմիսարներուն, նարկոմներուն, չէկիստներուն, պատասխանատու պաշտօնեաներուն։ Ամէն մի բաժանմունք առանձին խանութ ունի, օրինակ՝ չէկայի խանութ ուրիշ է, Նարկոմներուն ուրիշ է, Ժէլէզ տարօկին ուրիշ է։ Վերջապէս Երեւանի մէջ 10էց 15 խանութ կայ, ինչ ուզես ճարւում է, բայց յաճախորդ պրօպուսկ պէտք է ունենայ որ ցոյց տայ։ Դրան վրէն կանգնում է մի չէկիստ, զինուած. եթէ պրօպուսկ չունես «անցի՛ր, հեռո՛ւ…»։ Մի օր «Խորհրդային Հայաստան» թերթում յայտարարուեցաւ «Քիլօ իւղ 2 րուբլի 50 կոպէկ, պանիր 40 կոպէկ, վերջապէս կարգ մը բաներու անուններ, եւ յայտնում էր որ տրւում է բանուորներուն։ Ատոր համար գիշեր քաղաք մարդ չքնացաւ. սաղ Բանկօպներու դուռ հերթի սպասեցին։ Ժամը 8ին խանութներ բացին, պատասխանեցին սա պատկանում է պատասխանատուներին, Նարկոմներին, չէկիստներին։ «Վա՛յ, միթէ Նարկոմներու անուն բանուոր է…» կարդացէք «Խորհրդային Հայաստան»։ Բա՛ ամօթ չէ՞, մենք կոտորւանք հերթ կանգնելով»։ Լսո՞ղ ով, շատ որ խօսաս, հակայեղափոխական ես՝ կ՚ասեն եւ չէկան կը տանեն, էլ կարող ես էնտեղէն դուրս գալ։

Քիլօ իւղ մասնաւորներ ծախում են 18-20 րուբլի, խեղճ բանուորներ եւ ժողովուրդ ի՞նչ անեն, քիլօ պանիր 8 րուբլի, ո՞նց ապրի բանուորը։ Մի բանուորի աշխատավարձք մի օրւայ համար 2 րուբլի 49 կոպէկից. դուք հաշուէք, ո՞նց ապրի բանուորը։ Բանուորին բաց են թողնում ամէն օրւայ համար օրական 800 կրամ սեւ պօքօնից հաց, իսկ ընտանիքի մէկ անձին 400 կրամ, երեխաներին 200 կրամ, սա Հայաստանի նօրման է, այն էլ կնիշկայով եւ հերթով…

Նալօկներու չափ սահման չկայ. սեւ եկեր, տարեր է նրան ով մի տուն ունի կամ մի քանի փունտ կանաչեղէն ծախի, սեւ եկեր տարեր է խեղճ գիւղացուն որին որ երկու եզ ունի կամ հինգ ոչխար ունի, դրանք ձայնազուրկ են եւ հակա են ճանաչւում. այսպիսի գիւղացիներին կոլխօզի մէջ չեն ընդունիր. կ՚ըսեն դուք հակա էք, ամէն օր քարվանի պէս բռնում բերում չէկան բանտարկում, աքսորում, տանջում։ Կոլխօզի անդամներից երկու տարի առաջ ով որ չորս եզ է ունեցեր հիմի զատում են, հանում են կոլխօզից, ասում են դու կուլակ ես եղեր, գնա, հեռացիր մեր շարքերից։ Դուրս գցելուց յետոյ տասը օր անցաւ՝ բռնում, բերում աքսորում են կամ բանտարկում են։

Դու ասում ես պատմիր թէ 1928 թուականի՞ն էր լաւ թէ հիմա 1932 թուականին։ 1928 թւին դրախտ էր Հայաստան. խանութներ լիք, ամէն ինչ ճարւում էր։ Ինչպէս կ՚ուզես հասկացիր. Փաբաւոնի դերութիւն Հայաստանի ժողովուրդն է քաշում եւ տանջւում։ Նրանի նրան որ չի տեսեր Հայաստանի ժողովուրդ։ Ասում ես Ցունաստանից եկողներ ի՞նչպէս եղան, ի՞նչ պատմեմ նրանց վիճակ. դրախտից դժոխք մտան. ինչպէս կ՚ուզես հասկացիր…։

ՕԳՈՍՏՈՍ 1Ը

—)(o)(—

Զուիցերիական տօներուն լաւագոյնն է։ Ամէնէն սիրունը։ Գերազանցօրէն համակրելին։ Զի նմանիր, օրինակի համար «էսքալատ»ին, զոր ժընեւ կը յամառի տօնել տակաւին, ամէն տարի, Դեկտեմբերի ձիւնին հետ, անըմբռնելի եւ անմեկնելի շուքով, հրճուանքով։ Եւ ինչո՞ւ եռօրեայ այդ իրարանցումը՝ Սավուայի քիթին տակ։ Ժընեւցի տիկին մը, կէս գիշերին, պատուհանէն եռացած ջուր կը թափէ Սավուացիներուն գլխուն։ Եւ կը յաւերժանայ ճղճիմ դէպքը։ Հերոսութիւնը կը տօնուի պարով ու երգով, ճառով ու գինիով։ Ու այս ամէնը՝ Սավուացիներուն աչքին առջեւ։

Օգոստոս 1ը Զուիցերիացիներուն տարեդարձն է ազգային։ Տարեդարձը պատմական մեծ դէպքի մը, որ կը տիրապետէ զուիցերիական բովանդակ պատմութեան։ Ու այդ ալ է արդէն զուիցերիական պատմութիւնը։ Իսկ մեր մոլորակին մարդկութիւնը, վեց ու կէս դար յետոյ, կը հիանայ տակաւին այդ դէպքին վրայ։

Դէ՞պքը։ 1921ի օգոստոսին սկիզբը, երեք փոքրիկ երկիրներ, անտառային եւ լեռնային, Ուրի, Շուից եւ Նիտվալտ, կը դաշնակցին իրարու հետ։ Համադաշնակցական Զուիցերիոյ երեւակ սիւնը կը կանգնեն։ Միութեան հիմը կը դնեն՝ ակէսպիսութիւնները մէկդի թողլով։ Քանը երկու պետութիւններու միակ Զուիցերիան կը ծընին։ «Մէկը ամէնքին համար, ամէնքը մէկուն համար» նշանաբանը բանաձեւուած է այլ եւս։

Լեռներու, հովիտներու, լճերու եւ գետերու փարթամ ցանցը կոտր — կըտոր բրած է զուիցերիական երկիրը։ Երեք ազգային լեզու ունի Զուիցերիան։ Հիւսիսէն հարաւ, արեւելքէն արեւմուտք՝ տարբեր — տարբեր ազդեցութիւն, մտայնութիւն, աւանդութիւն։ Ու բողոքական։ Ու կաթոլիկ։ Այս ի՞նչքա՜ն ազդակ՝ կործանած ապրելու, իրարու դէմ լարուելու։ Որքա՞ն նպաստ՝ անմիաբանութեան։ Զուիցերիացին զինցաւ, սակայն, եղբայրութիւն հաստատել։ Ինչո՞ւ մարդիկ կը հեգնեն Համեւրոպայի մը գաղափարը։

Պատանիներ էինք։ Միամի՜տ, խանդավառ, երազո՜ւն։ Հեւ ի հեւ կը սերտէինք։ Ու կը սիրէինք լսել ամէն ինչ որ մեր հայրենասիրութիւնը կը փայփայէր, կը գգուէր։ Կը բաւէր բառ մը՝ որ մեծցնէր Հայրենիքը, բարձրացնէր Ցեղը։ Կ՚ուտէին կուրծքերը, անո՜ւշ սարսուռով մը կը թրթռային սիրտերը։ Աչքերը խոշոր կը բացուէին եւ խոնաւ հրճուանքով կը լեցուէին։ Ա՜լ կը մոռցուէր, պահիկ մը, խորթ հողը, որուն վրայ թուլօրէն կը հանգչէին ոտքերը։

Օր մը, աշխարհագրութեան դասատուն հաճելի բաղդատութեամբ մը երջանկացուց աշակերտները։ Հայաստան «Ասիոյ Զուիցերիան» է։ Հայաստա՜նը, զոր անշուշտ, տետրակներուն մէջ եւ քարտէսին վրայ կը տեսնէինք միայն։ Եւ ինչո՞ւ այս նմանութիւնը։ Որովհետեւ երկու երկիրներն ալ բընութեան նոյն ցանցին բռնուած են։ Ձիւնապատ լեռներ, կապուտակ լիճեր եւ խեւուկ գետեր։ Լա՜ւ։ Բայց ըսաւ, պատմութեան դասատուն, որ Զուիցերիացիները ընջեցին գործակցութեան արդիւնքները։ Ո՞ւր մնաց մեր պատմական Հայրենիքը։ Եւ ո՞ւր ենք մենք։

Երանելի Զուիցերիացի, որ երկիր ունի։ Զանի թշնամի։ Ունի երդիք, որուն ներքեւ ապահով՝ աշխատանքին բարիքները կը վայելէ։ Եւ օգոստոս 1 կը տօնէ։ Վսեմ տօնը՝ միութեան, անկախութեան, ազատութեան։ Ազնուական տօնը՝ համերաշխութեան, եղբայրութեան, խաղաղութեան։ Տօնը հանդիսաւոր՝ բայց պարզ։ Ցնծալի՝ բայց հանդարտ։ Խորհուրդով փառայեղ՝ բայց համեստ։ Եւ մանաւանդ, լուրջ։

Օգոստոս 1ը հանգիստի օր չէ։ Ամէն ոք կ՚աշխատի։ Կարելի՞ է հոնձքը երեսի վրայ թողուլ Զուիցերիոյ մէջ։ Փոթորիկն ու անձրեւը կը լրտեսեն դարանակալ։ Խորուելու չէ արեւէն, ոչ ալ պաղղուն աստղերէն։ Զուիցերիոյ երկինքը անողոք է։ Զափէն աւելի կ՚արտասուէ։ Ու կ՚արտասուէն մը-

չակներն ալ այգիներուն ու արտերուն մէջ։

Իսկ իրիկուան, երբ զանգերը կը հնչեն, կը հանգչին մանգաղները։ Այս սկիզբն է մեծ տօնին։ Թափօրները կ՚անցնին երգով ու նուագով։ Ու կանգ կ՚առնեն փայտերու դիզուած դէզին առջեւ։ Գիւղերուն մէջ, ամէն տուն իր գիրկ մը փայտի տուրքն է որ կը բարձրացնէ օգոստոս 1ի աւանդական խարոյկը։ Ու կը վառին, կը ճարճատին, ամենուրեք, լեռներուն վրայ, հովիտներուն ծոցը դաշտերուն մէջ, խորհրդաւոր կրակները։ Մինակ մնաց հովիւն անգամ իր կրակն ունի։ Ու կը տօնէ իր պապերուն դաշինքը, ոչխարներուն եւ կովերուն շունչին տակ։

Խորհրդանշա՞նը օգոստոսեան խարոյկին։ Ատենօք, բարձունքէ բարձունք, վտանգի պահուն, կրակները կոչ կ՚ընէին դաշնակիցներուն, օգնութեան կը կանչէին զանոնք, որպէս զի միահամուռ հասարակաց թշնամիին դէմ։ Այսօր անոնք՝ կրակները, Հելվետական համերաշխութիւնը կը խորհրդանշեն։

Ու խարոյկին բոցերուն հետ, տղոց հրթիռները կը բարձրանան երկնակամար պարապին մէջ եւ իրենց ետին՝ ոսկի պոչ մը գծելով։ Ընթերցումին, ճառին, քարոզին բառերը ականջներուն կը զարնուին բեկբեկուն, եւ կ՚անհետին մէջոցին մէջ։ Գաւազաններուն ծայրը, թուղթէ լապտերներուն մէջ, մոմերը կը պլպլան վախվխուն։ Զըլլայ թէ չար քամին կամ անձրեւ անձըբեւ մարէ զիրենք։

Ու կ՚երգեն ամէնքը։ Մեծ ու պզտիկ։ Կ՚երգեն Հայա՛րտ։ Կը փառաբանեն Հայրենիքը։ Օ՜, որքան կը սիրեն զայն։ Կ՚երգեն անոր գեղեցկութիւնը, խաղաղիկ ձորերուն զովութիւնը, բարձր կատարներուն վեհութիւնը, կապոյտ լիճերն անհամար եւ հեղեղները սանձարձակ։ Կ՚երգեն դաշտերն, լերան անուշաբոյր ծաղիկները։ Կ՚երգեն անցեալին յիշատակները ու երջանիկ վաղուան քաղցր յոյսը։ Կ՚երգեն իրենց անհման ազատութիւնը։ Ու եղբայրութիւնը, զոր կը պարտին իրենց նախնիքներուն։ Եւ նայուածքները անցեալին յառած՝ կը նորոգեն օգոստոսի դաշինքը, սիրտով, բերնով եւ գործքով։

ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Ժընեւ

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

—)(o)(—

Ոլիմպիական Խաղերը, որոնց Տասներորդին բացումը տեղի ունեցաւ սինէմայի համբաւաւոր մայրաքաղաքին՝ Լոս Անճէլոսի մէջ, միջազգային մարզաշխարհին համար կարեւոր դէպքեր են։ Ամերիկացիք, հակառակ տիրող անտեսական տագնապին, մեծ պատրաստութիւններ տեսած էին այդ միջազգային մարզատօնին տալու համար իրեն արժանի փայլը։

Արդիական Ոլիմպիական Խաղերը ընդօրինակութիւն են հին Ցունաստանի համբաւաւոր Ոլիմպիականներուն, որոնց կատարած կարեւոր դերը Եւրոպայի պատմութեան մէջ ծանօթ է մեզի։ Հիմնուած 884ին (Ն. Ք.), անոնք տասներկու դարեր չարունակ կրկնուեցան մեծ շուքով, առնելով տեսակ մը կրօնական եւ ազգայնական դրոշմ, ծառայելով միջոց մը համահելլենականութեան իրագործման եւ ստեղծելով զինադադար — հաշտութիւն մը իրարու հակառակորդ ցեղերու միջեւ, ամէն անգամ որ անոնք տեղի կ՚ունենային։ Ոլիմպիական Խաղերուն մէջ յաղթական ելլել մեծագոյն փառքն էր ոչ միայն պարզ մարզիկներու այլ եւ պատմութեան մէջ անունները յիշուած նշանաւոր անձերու՝ որոնց համար այդ կարգի յաղթանակ մը իրենց կեանքին ամէնէն նշանակալից դէպքն էր։ Ոլիմպիական Խաղերու յաղթականները կը վարձատրուէին ձիթենիի ճիւղերէ պատրաստուած պսակներով եւ իրենց երկրին մէջ տեսակ մը կիսաստուածներ կը նկատուէին։ 394ին էր որ Թէոդոս կայսրը ջնջեց զանոնք։

Պարոն Փիէռ տը Քուպէրթէն որ հրմուտ պատմագէտ մըն է եւ խանդավառ հելլենասէր մը, 1890ին ատեններ Ֆրանսայի մէջ նոր ստեղծուող աթլէթիք շարժումէն օգտուելով ուզեց վերստեղծել հին Ոլիմպիականները։ Ցունաստան՝ որ այն ատենները նոր վերագտած էր իր անկախութիւնը, նախ ընդդիմացաւ, բայց յետոյ տեղի տուաւ չնորհիւ Քոնթանթին Թագաւորին միջամտութեան։ Պարոն տը Քուպէրթէն միեւնոյն ատեն յաջողած էր հիմը դնել այժմեան Միջազգային Ոլիմպիական Կոմիտէին, որ որոշած էր, ի յարգանս անոնց հայրենիքին՝ արդիական Ոլիմպիականներուն առաջինը տօնել Ցունաստանի մէջ։ Շնորհիւ Ավէրոֆի առատաձեռնութեան՝ Ցոյները յաջողեցան Ակրոպոլի ստորոտն իսկ կանգնել համակ մարմարեայ մարզարան մը, ուր մեծ շուքով 1896ի ամառը տեղի ունեցան Ա. Ոլիմպիականի Խաղերը։ Կարծես յարգելու համար աւանդութիւն մը կամ հրճուեցնելու համար իր նախահայրերուն հոգիները, յոյն հովիւ մը՝ Լուիս անունով, մօտ երեք ժամ տեւող վազքէ մը վերջ յաղթական ներս կը մտնէր մարզարանէն՝ չահելով Մարաթոնի վազքը, անցնելով դրեթէ այն ճամբաներէն՝ ուրկէ դարեր առաջ իր հայրենակից պատերազմիկը անցած էր, եւ որուն յիշատակը յաւերժացնելու համար է որ իւրաքանչիւր Ոլիմպիականի մէջ տեղի կ՚ունենայ 42 քիլոմեթրնոց վազք մը «Մարաթոնի վազք» անունով։ Այդ յունական միակ յաղթանակը աննկարագրելի խանդավառութիւն մը ստեղծեց Ցունաստանի մէջ։

Ոլիմպիական Խաղերը վերստեղծելով՝ Պարոն տը Քուպէրթէնի մտադրութիւնն էր անոնց միջոցով ժողովուրդները իրար աւելի մօտեցնել, անոնց միջեւ ստեղծելու համար համերաշխութեան, ուղղամտութեան եւ բարեկամութեան վրայ հիմնուած սիրալիր համագործակցութիւն մը՝ նախ մարզական դետնի եւ յետոյ տակաւ առ տակաւ քաղաքակրթութեան բոլոր մարզերուն մէջ։ Այդ պատճառաւ էր որ ան որոշում տուաւ — հակառակ սմանց այն կարծիքին թէ Ոլիմպիական Խաղերը պէտք չէր որ դուրս ելլէին իրենց հայրենիքէն — որ իւրաքանչիւր Ոլիմպիական տեղի պիտի ունենար ամէն անգամ տարբեր երկրի մը մէջ։ 1896էն ի վեր ուրեմն անոնք ճամբորդեցին հետեւեալ կարգով. — 1900ին Փարիզ, 1904ին Սէն – Լուի (Մ. Ն.), 1908ին Լոնտոն, 1912ին Ստոքհոլմ, 1916ին անոնք տրուած էին Գերմանիոյ, բայց չկրցան տեղի ունենալ հասկնալի պատճառներով, 1920ին Անվէրս, 1924ին դարձեալ Փարիզ, 1928ին Ամսթէրտամ։

Ոլիմպիական Խաղերը վերապահուած են միայն ամաթէօր մարզիկներու, այսինքն սրոնք ուղղակի կամ անուղղակի միջոցներով դրամ չահող կամ ապրուստի միջոց մը գտնողներ չեն կրնար անոնց մասնակցիլ։ Այս վերջիններուն կ՚ըսեն «փրոֆէսիօնէլ»։ Այդ պատճառով է որ ֆութպոլը, որուն 1924ին Փարիզի Ոլիմպիականին ունեցած մեծ յաջողութիւնը գիտենք, ջնջուեցաւ Ոլիմպիականներու յայտագրէն որովհետեւ բոլոր երկիրներու լաւագոյն խաղացողները դրամ կը ստանան. ասիկա իրողութիւն մըն է որ այլ եւս կարելի չէր պարտկել։ Ֆութպոլը մարզական խաղերուն ամէնէն ժողովրդականը հետեւաբար ամէնէն հասութաբերն է. թէնիսը որ նոյնպէս տակաւ կը դառնայ խիստ ժողովրդական խաղ մը, իր ախոյեաններուն կը հայթայթէ կարգ մը առաւելութիւններ որոնք չեն հաշտուիր Ոլիմպիականներու ըմբռնումին հետ։ Ահա թէ ինչու այս երկու ամէնէն հասութաբեր խաղերը չեն երեւար այս տարուան Խաղերուն յայտագրին մէջ։ Այս պատճառով է նոյնպէս որ Ժիւլ Լատումէկ, ներկայի ամէնէն համբաւաւոր վազողը, չի կրնար այդ Խաղերուն մէջ ներկայացնել իր հայրենիքը, քանի որ Ֆրանսական աթլէթիք Դաշնակցութիւնը այս երկրին արժանի ուղղամտութեամբ մը զայն կախակայեց եւ Ֆրանսան կամովին զրկեց հաւելով առ հաւելով վստահ յաղթանակէ մը — ապացուցած ըլլալով որ Լատումէկ 1500 մեդրնոց վազքի մը համար Հավրի մէջ ստացած էր 6000 ֆրանք։ Այդ տարբեր թէ համբաւաւոր Ֆինլանտացին՝ Նուրմի որուն «սակացոյց»ը շատ աւելի բարձր է եւ որուն դէմ միջազգային աթլէթիք համադաշնակցութիւնը կախակայում մը քուէարկեց, զնաց Մ. Նահանգները մասնակցելու համար 10 քիլոմեդրնոց Մարաթոնի վազքերուն։

Ատեն մը պիտի գայ ուր շատ դժուար պիտի ըլլայ Ոլիմպիականներու ոգւոյն համապատասխանող մարզիկներ գտնել. կամ անոնք պիտի բացուին բոլորին առջեւ առանց դասակարգի խտրութեան եւ կամ պիտի ջնջուին։

Հայերը պաշտօնապէս չեն կրցած մասնակցիլ Ոլիմպիականներուն, որովհետեւ անոնց մասնակցելու համար անհրաժեշտ է որ երկրին մէջ մարզական շարժումը ղեկավարող մարմինները պաշտօնապէս վաւերացուած ըլլան իւրաքանչիւր սրօրի համար գոյութիւն ունեցող միջազգային մարմիններէն եւ Միջազգային Ոլիմպիական Կոմիտէի ընդհանուր ժողովը վաւերացնէ մասնակցութեան համար եղած խնդրանքը։ Ընդհ. Պատերազմէն առաջ Փօհէմն — այժմեան Չեխօսլովաքիան — ու Ֆինլանտան որոնք դեռ չէին վերագտած իրենց անկախութիւնը՝ մասնակցեցան Ոլիմպիականներուն, առաջինը Աւստրիոյ եւ երկրորդը Ռուսիոյ դրօշներուն ներքեւ, դրուած ըլլալով իրենց մարզական բացառիկ կացութիւնն ու արժէքը։ 1912ին Ստոքհոլմի մէջ Թուրքիոյ անունով մասնակցողներուն մէջ էին նաեւ Վ. Ա. Փափազեան՝ 1500 մեդրի վազքի մրցումներուն համար եւ Մ. Մկրեան բէնտաթլօնի մրցումներուն մէջ ուր Ե. րդ ելաւ եթէ չենք սխալիր։ 1924ին Փարիզի մէջ Դր. Աղաթօն Եգիպտոսի անունով կը մասնակցէր նըշանառութեան մրցումներուն։ Ասոնցմէ դուրս Հայերու մասնակցութիւնը կ՚անգիտանանք։

Ոլիմպիական Խաղերու յայտագիրը շատ ճոխ եղած է. հին Ցունաստանի մէջ անոնք կը պարունակէին վազքեր, ոստումներ, գօտեմարտ, ըմբշամարտութիւն, բէնտաթլօն, ձիարշաւ։ Արդիական Ոլիմպիականները կը պարունակեն ներկայիս. — Բօլօ (ձիաւորներու գնդախաղ), նշանառութիւն, սուսերամարտութիւն, աթլէթիզմ, ըմբշամարտութիւն, թիավարութիւն, հօքէյ, արդիական բէնտաթլօն (որ կը պարունակէ՝ նշանառութիւն 25 մեդրէ, 300 մեդր լողալ, սուսերամարտութիւն, 5000 մեդր ձիարշաւ, 4000 մեդր քրօս – քընթրի վազք) լողալ, կռփամարտ, մարմնամարզ, հեծելանիւ, եւայլն։ 1908էն ի վեր իւրաքանչիւր նահանջ տարուան ձմեռը — Ոլիմպիականները տեղի կ՚ունենան չորս տարին անգամ մը, ինչպէս հին Ցունաստանի մէջ՝ ուր անոնք ժամանակագրական կարգ ստացած էին — տեղի կ՚ունենան նաեւ ձմեռնային սրօրներու խաղեր որոնք կը պարունակեն ձիւնի կամ սառի վրայ կատարուող բազմաթիւ մրցումներ, անհատական եւ խմբական։ 1936ին—ԺԱ. րդ Խաղերը տեղի պիտի ունենան Պերլինի մէջ որ այժմէն իսկ պատրաստութեան մէջ է — Ոլիմպիականները պիտի պարունակեն նաեւ շատ հին ծագում ունեցող նետաձգութիւնն ու առագաստախաղերու արշաւը։

Իսկ 1924էն ի վեր մարզական խաղերուն յարակից ստեղծուած են նաեւ նկարչութեան, ճարտարապետութեան, գրականութեան, արձանագործութեան եւ երաժշտութեան մրցումներ, որոնց մասնակցողները, աւելորդ է ըսել պէտք է իրենց երկրներուն տան որոշ մարզական դրոշմ մը։

Թենիսի մրցումներով Ոլիմպիական Խաղերուն մէջ իրենց մասը ունեցած վերջ կ[illegible] ալ այժմ կը մասնակ[illegible] անոնց, բայց որոշ խաղերու մէջ [illegible] պէս սուսերամարտութիւն, [illegible] եւայլն։

Ձկայ ազգ մը, տէրութիւն մը, [illegible] մարզական շարժումը կազմակերպուած ըլլայ եւ որ Ոլիմպիական խաղերուն մասնակցիլը իրեն համար [illegible] տիւ մը չհամարէ։ Լոս Անճելոսի [illegible] հաւանական է որ շատեր պակսին [illegible] 54 ազգերէն որոնք 1924ի Ոլիմպիականին կը մասնակցէին. բայց այդ [illegible] պակասութիւնը լոկ նիւթական ճամբերով է, որովհետեւ հեռաւոր խաղաղականի եղերքը երթալ սուղ կ՚արժէ, եւ Ֆրանսա անգամ տխրուեցաւ — ինչպէս ուրիշ շատ տէրութիւններ — շատ խիստ [illegible] թիւն մը ընել, որովհետեւ կառավարութիւնը երեք միլիոնի վարկ մը [illegible] այն քուէարկած էր մարզիկներու նախապատրաստութեան, զգեստաւորումին, ճամբորդութեան եւ ապրուստին համար. 64 մարզիկներ միայն ներկայացնեն Ֆրանսան, 95 մարզիկներ Անգլիան, իսկ Գերմանիա [illegible] ցը գտած է կարեւոր բանակ մը [illegible] լու դէպ ի Գալիֆօրնիա։

Տասնեակ մը մարզիկներ — [illegible] ինչ մարզիկ — պիտի ներկայացնեն հիւսիսային փոքր սակայն մարզական նօրէն մեծ երկիրը որ Ֆինլանտան եւ որոնց մէջ հաւանաբար հինգ [illegible] վեց յաղթականներ կան. երեք [illegible] հինգ մարզիկներով ներկայացուող երկիրներու թիւը քիչ չէ — ինչպէս [illegible] նաստան, Հունգարիա, Լեհաստան եւայլն։ Մ. Նահանգներն են որ [illegible] կէ թէ քանակով եւ թէ որակով [illegible] կշռութիւն պիտի ունենան եւ [illegible] տարակոյս թէ ընդհ. դասակար[illegible] մէջ վերանորոգեն իրենց յաղթա[illegible] կը։

Մէկ խօսքով Ոլիմպիական Խաղերը դէպքեր են որ ամիս մը չ[illegible] նակ ամբողջ աշխարհը կը հետա[illegible] քրեն։ Ցաղթականները հպարտ [illegible] րենց յաջողութիւններով, իսկ պարտեալները կը խորհին չորս տարի [illegible] ջը աւելի պատրաստուած արդիւնք ձեռք բերել։

Իրենց թերութիւններովն իսկ Ոլիմպիական Խաղերը անհրաժեշտութիւն մըն էին միջազգային մարզական խարհին համար։

Ժ. ԵԱՂՄՈՒՐԵ[illegible]

ՅՈՎՍԷՓ ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ՄԷԿ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Յովսէփ Ամիրխանեանը եւս հետաքրքրւում է այդ խնդիրներով եւ այդ ուղղութեամբ մի քայլ էլ առաջ անցնելով, ցուցահանում է քաղաքական մէկ խոշոր դէմքի առողջ մտածողութիւնը։

Արարատեան աշխարհը Անկախ Հայաստան նկատելով — մանաւանդ Ռուսներն էլ սկզբում նման յոյսեր ներշնչում էին մեր ժողովրդին — նա մտածում է ամբողջացնել, կլորացնել Հայ հայրենիքը։

Ղարաբաղն եւ Փայտակարանը, որ նոյնպէս գերազանցօրէն հայկական են թէ՛ իրենց ազգաբնակչութեամբը եւ թէ՛ իրենց պատմական անցեալովը, նա մանաւանդ Ղարաբաղը, դեռ մնում էին ազատագրուած հայրենիքի սահմաններից դուրս, մանաւորապէս առանց Ղարաբաղի, չի կարող Հայաստան լինել Անդրկովկասում։

Եւ ահա Յ. Ամիրխանեանը, գեղեցիկ կերպով ըմբռնելով այս ճշմարտութիւնը, իր հսկայ կարողութիւնը տրամադրում է այդ երկիրներն եւս կամ գնելու եւ կամ զէնքով նուաճելու, որպէս զի միացուին Արարատեան Հայաստանին։

Սա քաղաքական մէկ այնպիսի առողջ ծրագիր է եւ Հայ ժողովրդի կենսական շահերի տեսակէտից այնքան ճշտ ըմբռնուած, որ պատիւ է բերում իր հեղինակին, այն է՝ Յ. Ամիրխանեանին։

Ինչպէս տեսնում էք՝ Յ. Ամիրխանեանը իր ամբողջ էութեամբ հնդկահայ մեծատուն իսկական տիպարն է — բարեգործ, ազգասէր եւ դրանց հետ միասին նաեւ քաղաքական մէկ աչքի ընկնող մտածող։

Բայց դժբախտաբար նա չկարողացաւ իրագործել իր գեղեցիկ ծրագիրները, որովհետեւ, ինչպէս տեսանք՝ նրա գործերը ձախ գնացին եւ նա սնանկացաւ։ (Այնուհետեւ այլ եւս ի՛նչ միտք ունէր Հայաստան տեղափոխուելը, մանաւանդ որ հոգեկան տրամադրութիւնն էլ սասանուած էր։ Ու Ջաւայի պատմիչի(1) ասածին պէս «այսպէս լարուեցաւ ամենայն գոյք [illegible] ընդ նմին եւ կեանք իւր, վշտ[illegible] ծիւրական ախտիւ»։

Այսպէս ուրեմն, իր գեղեցիկ պատակին չհասած, վաղաժա[illegible] դժբախտ վախճան մը ունեցաւ Յ. Ամիրխանեանը։ Սակայն դ[illegible] նրա քաղաքական հայրենասիր[illegible] գործի արժէքը չի ոչնչանում, [illegible] հետեւ եթէ նա չկարողացաւ [illegible] կանացնել իր փայփայած ծրա[illegible] յամենայն դէպս դրա յանց[illegible] ինքը չէր, այլ այն առարկայ[illegible] պայմանները, որոնց յաղթահ[illegible] իր ուժերից վեր էր։

Գ.

Այս անհրաժեշտ ծանօթու[illegible] ներից յետոյ՝ անցնելով կոնդ[illegible] պէտք է ասենք, որ նա գրու[illegible] Նիբեմ կաթուղիկոսի կողմից [illegible] նա Էջմիածնից փախած, գտն[illegible] էր Թիֆլիսում, ռուսական [illegible] վրայ եւ ուղղուած էր Յովսէ[illegible] միրխանեանի հօրը՝ Յովհաննէ[illegible] որ աշուղ Յովհաննէսը կամ [illegible] Ամիրօղլին է։

Կոնդակը զարդանկարուած է [illegible] գեցիկ ծաղիկներով ու տեղ[illegible] գրուած կարմիր թանաքով, ի[illegible] տո հասարակ գրւում էին բոլ[illegible] կոնդակները։

«Յիսուս(2) Քրիստոսի [illegible] Տէր Նիբեմ եւ շնորհիւ նորին [illegible] Թուղիկոս Ամենայն Հայոց եւ [illegible] բազոյն Պատրիարք Առաքել[illegible] Եկեղեցւոյ Քրիստոսի, նաեւ [illegible] Մայր Աթոռոյ Կաթուղիկէ միածնի։

Սիրեցելոյ մերում եւ հար[illegible]

---

(1).— Գէորգ Ա. Զաքարեան[illegible] վա կամ ընդհանուր ծանօթու[illegible] բազմակղզի ծովու Արեւելեան [illegible] կաց», կալկաթա, 1852 թ.։

(2).— Հարազատօրէն պահ[illegible] ենք կոնդակի ուղղագրութիւնը [illegible] միւս բոլոր առանձնայատկութիւն[illegible] րը, բանալով միմիայն պատու[illegible] այսինքն՝ լրացնելով կրճատու[illegible]

որդւոյ Սրբոյ Լուսաւորչին եւ Մայր Աթոռոյ նորա՝ օրհնութեանց Աստուծոյ արժանացեալ ծերունազարդ Պ. Յովհաննէս Ամիրխանեան բարեբախտ հայրացելոյ եւ սիրեցեալ որդւոյ ձերում Պ. Ամիրջանի (1) Յովհաննիսեան տէրամբ զօրացելոյ առաքեալ գողջոյն յիսուսաւանդ բազում օրհնութեամբ։

Եւ վերամատուցանեմ գազօթս առ Աստուած, զի շնորհք, ողորմութիւն եւ մարդասիրութիւն ամենաբաւական Աստուծոյ Հօր եւ Որդւոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն առատասցի ի վերայ հոգւոց եւ մարմնոց ձեր եւ որոց ձեր են բարեշաւիղ եւ ժառանգաւորք խնդալ միշտ։

Որում եւ ծանուցանեմ զի սիրելի որդին մեր Թովմաս շնորհունակ վարդապետն ժամանեալ ողջամբ առ մեզ ի 15 դեկտեմբերի անցեալ ամէն յո՛յժ յո՛յժ գոհունակութեամբ վասն առ ինքն մարդասիրութեանց ձերոց եւ ջերմեռանդութեանց պատմեաց մեզ զխնդիր ձեր ի կողմանէ լսելի եղելոցն մեզ ի մասին Առաջնորդի ձերոյ Կարապետ բարեհամբաւեալ Արքեպիսկոպոսին՝ ըստ որոյ եւ մեք յարգելով վասն սիրոյ ձերոյ զմիջնորդութիւն նորա եւ հաւատալով բանիցն խօսեցելոց ի ձեր գիմաց եւ համաձայն գրեցելոցն յատուկ շնորհակալութեամբ մերով վասն այնպիսի բարեպաշտութեանց ձերոց, եւս եւ վասն յարգի բարեպաշտ ծնողութեանց ձերոց ի նշան առ ձեզ յատկացեալ իմանալի շնորհաց սրբոյ մօրն լուսոյ Գերագահ Աթոռոյ Կաթուղիկէ Էջմիածնի եւ ի նշան ներքին զգալի գոհունակութեանց մերոց զձէնջ եւ զբարեգովեալ աղայ Յովսէփ որդւոյն ձերոյ առաքեցաք հանդերձ այսու օրհնութեան գրով մերով առ յիշեալ Արքեպիսկոպոս Առաջնորդն զմի ոսկեթել ազնիւ մախմուր կապայ եւ գրեցաք նմա, զի ի դիմաց մերոց նա ինքն որպէս մեր պատկեր զհանդէս արարեալ յիւրումն Արքեպիսկոպոսարանի ներկայութեան ամենայն երեւելեաց հայոց հասարակութեան յայտնեսցէ նախ վասն առաքելական պատուիրանացն թէ՝ ճանաչել պարտ է զվաստակաւորս եւ զբարերարս. եւ յայտնեսցէ ամենեցուն նոցա վասն բարերարութեանց ձերում աճեցեալ որդւոյ Աղայ Յովսէփայ Յոհաննիսեան առ ազգատս ժողովրդեան իւրեանց հասարակութեան, եւ առ սուրբ Ամենափրկչի(2) վանսն նաեւ առնուազ առաւելութեամբ առ սուրբ կաթուղիկէն Էջմիածնի մայրն հաւատոյ ամենայն Հայոց եւ այնպէս ապա հանդերձ մերովս լիաբերան օրհնութեամբ զգեցուսցէ զձեզ զայն ոսկեթել ծաղկեայ կապայ եւ որպէս յառաջ՝ այսմհետէ առաւել քան զայն ընկալցի զձեզ եւ զորդի ձեր արժանաւոր սիրով եւ յարգանօք եւ եղիցի ամենայնիւ նա ձեզ որպէս հայր հոգեւոր, եւ դուք նմա որպէս հայր ծաղկեալ ծերութեամբ։

Եւ յուսամ թէ որպէս նա լինելոց է մեծարող, այնպիսի առաջադրութեանց մերոց, նոյնպէս եւ դուք լինիցիք ոչ նուազ քան զնա, որով ունիք խնկապէս ուրախ առնել զԱստուած եւ զհրեշտակս նորա՝ զմեզ բազմօք առաւել, առ որ եւ մեք կրկին շնորհակալութեամբ լինելուց եմք միշտ ձեզ օրհնաբան։

Ո՛ղջ լերուք, եւ ողորմութիւն Տեառն զօրասցի միշտ ի վերայ ձեր եւ որդւոց ձերոց եւ օրհնութիւն Սրբոյ Լուսաւորչին հանդերձ շնորհօք գերագահ Աթոռոյ նորա եղիցի հանապազ ի վերայ ձեր եւ ընդ հոգւոց ձերոց։ Ամէն։

Գրեցաւ 1823, յամսեան մարտի 12, ի սուրբ վանս Հաղբատ։

Վասն ձեր աղօթարար Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Եփրեմ»։

ԻՐԱՋԵԿ

(1).— Ամիրջանը Յովսէփի եղբայր Նոյնինքն Ամիրխանն է, որ Յովսէփի գործակալն ու առեւտրական ներկայացուցիչն էր Բասրայում: Եղբօր սնանկութիւնից յետոյ նա վերադառնում է Ջուղա, ուր նշանաւոր վաճառական էր եւ կապեր ունէր Պոլսի հետ: վերջը սա էլ է սնանկանում եւ մեռնում է 1867 Թուին:

(2) Ամենափրկչի վանքը գտնւում է Նոր-Ջուղայում եւ Հայոց ամենանշանաւոր վանքերից մէկն է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 31ի կիրակի օրը, Ֆրանսահայ Կարմիր Խաչի Փարիզի Մասնաճիւղը տուաւ իր տարեկան դաշտահանդէսը, Սէն Քլուի անտառին մէջ։

Ֆրանսահայ Կարմիր Խաչը մեր այն հազուագիւտ կազմակերպութիւններէն է, որոնք քիչ ժամանակի մէջ կրցած են մեր ժողովրդի հոծ զանգուածին համակրանքին առարկայ դառնալ։ Այժմ կրնանք անուանել հայ ժողովրդական կարմիր խաչ, նկատի ունենալով մասնաճիւղերու այն ցանցը աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած բովանդակ հայութեան մէջ եւ մանաւանդ ժողովրդի այն խրախուսիչ քաջալերանքը որուն կ՚արժանանան իր կազմակերպած հանդէսները։

Անցեալ կիրակի օրուան դաշտահանդէսն ալ գեղեցիկ ապացոյց մըն էր թէ հակառակ տնտեսական այս անձուկ վիճակին հայ ժողովուրդը չի մոռնար իր ծոցէն իսկ ծնունդ առած իր Կարմիր Խաչը։ Ազգային յեղափոխական եւ ժողովրդական երգեր, արտասանութիւն, ազգային եւ եւրոպական պարեր մինչեւ երեկոյ խանդավառ պահեցին ներկաները։

Ընկեր Սասունի իր կարճ սակայն լաւ բանախօսութիւնով եւ փաստերով ցոյց տուաւ վտանգը որ կը սպառնայ մեր հաւաքականութեան եւ պէտքը շեշտեց անխոնջ կռուի պայքարելու համար օտարացման վտանգին դէմ եւ թելադրեց ոյժ եւ զօրավիգ դառնալ մեր Կարմիր Խաչին որ իր ուսերուն վրայ առած է հայ մանուկները օտարացումէ փրկելու դժուարին գործը։

Եւ խնկապէս ուրախալի է տեսնել այն բուռ մը հայ օրիորդներու եւ տիկիններու յոգնաջան գործունէութիւնը Կարմիր Խաչէն ներս եւ ժամանակն է թելադրելու մեր բոլոր միւս քոյրերուն, որոնք դուրս են մնացեր այս Միութենէն, եւ քիչ մը աչքերնին դարձնեն հոգեկան եւ մարմնական սպառիչ մթնոլորտէն եւ հետաքրքրուին մեր գաղթական ժողովրդի ապրումներով եւ հոգերով եւ մանաւանդ զան արձանագրուելու հայ ժողովրդական Կարմիր Խաչին իրենց աշխատանքն ալ խառնելու միւսներուն աշխատանքին։

Գ. Վարդունի

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ամերիկա կը ճանչնա՞յ սովետ Ռուսիան

Լոնտոնեան թերթ մը, «Ֆինէնշըլ Թայմզ», Նիւ Եորքէն կը տեղեկանայ թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը կը պատրաստուի ճանչնալ սովետ Ռուսիան, մասամբ հաւասարակշռելու համար առեւտրական իր վնասը, որ արդիւնք է Օթավայի խորհրդաժողովին որոշումներուն։

Մեկուսի Գօտի

Լեհական աղբիւրէ մը կը հաղորդուի թէ սովետ կառավարութիւնը մտադիր է «մեկուսի գօտի» մը լեհական սահմանագլուխին վրայ, 20 քիլոմեդր լայնքով հողի երիզ մը, ուր խստիւ պիտի արգիլուի որ եւ է մէկուն մուտքը։ Սահմանակից ոռւս գիւղերու բնակչութիւնը հրաւէր ստացած է պարպելու գիւղերը։

Այն տուները, որ բանի մը չպիտի կարենան ծառայել, պիտի հրդեհուին։ Արդէն իսկ գրոյց կը շրջի թէ այրուած է ամբողջ գիւղ մը Կորցէքի շրջանին մէջ։ Կ՚ըսուի նաեւ թէ պիտի զօրացնեն սահմանապահ ուժերը։

Բոլոր այս միջոցները անոր համար, որ Ռուսիոյ բնակիչներէն ոչ ոք կարենայ փախչիլ ու անցնիլ սահմանը։

Ճափոն կը սպառնայ խզուիլ Ժընեւէն

«Թայմզ» կ՚իմանայ թէ Եոզուքէ Մացուօքօ, որ մեծ դեր խաղաց Շանկայի վերջին կռիւներուն ընթացքին, ամբողջ Մանչուրիան պտտելէ յետոյ, Մուկտէն հասաւ և կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Ճափոնի դիրքին մասին Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ։ Նախ դիտել տուաւ թէ Ռուսիա շարունակ կը յառաջանայ եւ կը խորանայ Ասիոյ մէջ։ Ատոր արդիւնքն են այն խռովութիւնները, որ պատահեցան Չինաստանի մէջ, պատճառ դառնալով ճափոնական կառավարութեան միջամտութեան, որովհետեւ Ճափոն կը փափաքէր լուծում մը գտնել այդ կացութեան։

Եոզուքէ Մացուօքօ անհրաժեշտ կը գտնէ ինչպէս Ազգերու Դաշնակցութեան, նոյնպէս Միացեալ Նահանգներուն համար, լրջօրէն ուսումնասիրել այս կարեւոր հարցը առանց կանխակալ կարծիքի։ Իր համոզումով, Ճափոն մտադիր է հեռանալու Ազգերու Դաշնակցութենէն, եթէ այս վերջինը չկարենայ լուծում մը գտնել հարցին։

Պելժ բանուորներու գործադուլը

Երկուշաբթի առաւօտ սկսաւ ընդհ. գործադուլը, համաձայն Պելժիացի հանքագործներու համագումարին որոշման։ Ճիշդ է, որ առաջին օրը կարելի չէր ըսել թէ ընդհանուր էր։ Շարլըռուայի եւ Լուվիէրի մէջ բոլորովին դադրած է աշխատանքը։

Ծանր միջադէպեր չեղան։ Ամէնէն աւելի Լիէժի մէջ է, որ ցոյցեր պատահեցան։ Բանթողները, համայնավար ներկայացուցիչներու առաջնորդութեամբ, ուզեցին թափօրով անցնիլ փողոցներէն, եւ Հէրսթալի մէջ յարձակում գործեցին կարգ մը տուներու վրայ։ Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ցրուել զանոնք։ Բայց թափօրը վերակազմուեցաւ, այս անգամ յարձակելու համար ռազմանիւթերու պետական գործարանին վրայ։ Բարեբախտաբար կարելի եղաւ վիժեցնել յարձակումը։ Ցուցարարները, այն ատեն, միթինկ մը կազմեցին։ Ամէն կողմ, գործարաններու առջեւ, բանթողները պահակ կը սպասեն՝ արգիլելով ամէն աշխատանք։

Հէնոյի կառավարիչը, որ Պրիւքսէլ գնաց տեղեկագիր տալու, յայտարարեց.

— «Խաղաղութիւն կը տիրէ ամէն կողմ։ Բայց ծանր է կացութիւնը։ Քանի մը օրէն անօթի պիտի մնան բանթողները։ Անօթութիւնը պիտի սաստկացնէ՞ թէ պիտի մեղմացնէ կացութիւնը։ Ամէնէն աւելի մեզ կը խռովէ այն, որ բանթողները չեն հնազանդիր սէնտիքային կարգապահութեան հրահանգներուն, չեն հնազանդիր նաեւ իրենց պետերուն»։

Գործազրկութիւնը կ՚աճի Անգլիոյ մէջ

25 յուլիսին գործազուրկներու թիւը Անգլիոյ մէջ կը հասնէր 2,811,782ի, այսինքն 64,439 հոգի աւելի յունիս ամսուան արձանագրուած գործազուրկներէն, եւ 98,432 հոգի աւելի անցեալ տարուան յունիս ամսուան արձանագրուած գործազուրկներէն։

Իրլանտացիները կը հեռանան օթթավայէն

Իրլանտական ազատ պետութեան նախագահը հեռախօսով խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ իր ներկայացուցչին հետ, Րիէյն, հողագործական նախարար եւ իրլանտական պատուիրակ Օթավայի խորհրդաժողովին մէջ։ Հեռախօսով այս երկար խորհրդակցութենէն վերջ, Րիէյն հաղորդեց խորհրդաժողովի քարտուղարութեան թէ Տըպլին կը մեկնի անմիջապէս։ Կ՚ենթադրուի, թէ մաքսային հարցերու մասին իր դժգոհութեան պատճառաւ է, որ Տէ Վալերա ետ կանչեց ներկայացուցիչը։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյներու տակ ներկայացնել ֆրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը։ Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ ըսուածներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալներ։ Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը ֆրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը։

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտք կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ։ Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ։

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ընթերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն։

2— Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝

ա) Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.

բ) «Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.

գ) 100 ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զրկուած են.

դ) Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը։

3— Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը։

4— Եթէ «գօնթրաթ»ով եկած է, «գօնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տեղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը։

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին։ Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդութեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպասելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար։

Ուշադրութիւն

Գաւառէն շատեր մեզի կը ղրկեն, մեր հարցարանին իբրեւ պատասխան, իրենց ինքնութեան առժամեայ թուղթերը եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր։

Կը խնդրուի, — բան չղրկել մեզի, նոյն իսկ ռէքոմանտէ, եթէ չէք ուզեր որ կորսուին։

Եւ յետոյ, շատեր Փարիզէն, անձամբ խմբագրատուն կուգան, «կարգադրելու» իրենց խնդիրը։

Կը յայտարարենք, որ աւելորդ է գալ խմբագրատուն։

Մեր ուզածն է «անկանոն» թուղթ ունեցողներուն անունը, մականունը, իրենց պարագաները, ուրկէ գալը, ինչ տեսակ թուղթ ունենալը։ Այսքան։ Բոլոր այս կէտերը գրաւոր, կարճ եւ ամփոփ, ղրկել մեզի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱՅԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Առաջին հայկական պետական օփերային բացման առթիւ, հրաւէր ղրկուած է ծանօթ սոլիստներու, ինչպէս Վարդանով (պարիթոն), Կարատով ու Սոկրատեան (թէնոր), Գրիգորեան (պաս), Հայկանուշ Դանիէլեան (սոփրանօ)։ Ներկայացումներու գեղարուեստական ձեւաւորումը յանձնուած է երկու ծանօթ նկարիչներու, Սարեանի եւ Արուտչեանի։ Իբրեւ երգեցիկ խումբերու ղեկավար, հրաւէր ուղղուած է նաեւ Վահրամ Օհաննէսեանի։ Նուագախումբի իբրեւ ղեկավար՝ Ստոլերման եւ Զարեքեան։ Իսկ իբրեւ բեմավար՝ Բաղդասարեան եւ Գուլակեան։

Մինչեւ Ժողովուրդի Տան շինութիւնը, օփերայի ներկայացումները տեղի պիտի ունենան բանուորական Թատրոնին մէջ։

Օփերայի եղանակը պիտի սկսի հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 15ամեակին տարեդարձին, Ալմաստ օփերային ներկայացումով։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Յուլիսի վերջերը Թիֆլիզի մէջ տեղի ունեցաւ պարի երեկոյթ մը, ուր ներկայացուեցան Սասունի, Վանի, Շատախի, Մշոյ, Էրզրումի, Տրապիզոնի հայկական պարերը։ Գեղարուեստական բաժնի վարիչն էր Վահրամ Արիստակէսեան։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » ը

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան։ Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը։

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ։ Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [22]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստան Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Թրքահայաստանի գլխաւոր քաղաքներն են.—

ԿԵՍԱՐԻԱ (*) կամ ՄԱԺԱԿ.— Արգէոս լերան ստորոտը գեղեցիկ եւ հին քաղաք, որ եղած է Կապադովկիոյ նախկին մայրաքաղաքը։ Ունի աւերակներ եւ հին ամրութիւններ։ Նշանաւոր էր Ս. Կարապետի վանքը։

Երեք ժամ հեռուն կայ Եւէրէք կամ Էփէէրէ գիւղը, հայրենիք՝ Տօքթ. Նահապետ Ռուսինեանի, որ թարգմանաբար գրած է «Երբոր բացուին դռներն յուսոյ,—Եւ մեր երկրէն փախ տայ ձմեռ» ծանօթ երգը։

ՍԵԲԱՍՏԻԱ.— Ալիս գետին եզերքը՝ ընդարձակ դաշտի մը մէջ հին ու պատմական քաղաք։

Նշանաւոր էր Ս. Նշանի վանքը, որ հիմնուած է Վասպուրականի Սենեքերիմ թագաւորի օրով՝ ԺԱ. դարուն։

Այս քաղաքին մէջ է որ Թաթարներու Լէնկթիմուր խանը դպրոցական տղաքը իր կառքին տակ ճզմած ու 2000 հայ հեծելազօրք ողջ ողջ թաղել տուած է։

Ծննդավայրն է Պունիաթ Սեբաստացի բժիշկին (ԺԷ. դար) եւ Մխիթար Աբբայի, որ հիմնած է Վենետիկի Ս. Ղազարի վանքը եւ Մխիթարեան Միաբանութիւնը (1676—1749)։

Մօտը կայ Բրգնիկ հայաբնակ գիւղը, ուր ծնած է բանաստեղծ Դանիէլ Վարուժան։

ԵԻԴՈԿԻԱ (Թոքատ).— Իրիս գետի Թողանը – Սու անուն գետակիցին վրայ գեղեցիկ քաղաք, որ ունի կիսակործան բերդ մը։ Ծննդավայրն է Աբգար Դպիրին։

Մօտը կայ հին Կոմանայի աւերակները (*)։ Կ՚ըսուի նաեւ Պոնտական Կոմանա, զանազանելու համար Կապադովկիական Կոմանայէն։

Կոմանայի մէջ կը գտնուէր Բելլոնա կուռքին մեհեանը։ Նոյնպէս հոս մեռած ու թաղուած է Յովհան Ոսկեբերան հայրապետը, որուն մարմինը շատ չանցած փոխադրուած է Կ. Պոլիս, իսկ դամբանաքարը՝ կը գտնուի Կոմանայէն 2 ժամ հեռու Պիզէրի գիւղը, ուր կայ Հայերուն Ոսկեբերան վանքը։

Թէեւ Հայերուն Պիզէրի բնակելուն թուականը անծանօթ է, բայց գերեզմանաքարի մը վրայ կ՚երեւի ՉԼԵ (1286) թուականը։

ԶԻԼԷ.— Շինուած է արուեստական բլուրի մը վրայ եւ լաւ ամրացած քաղաք։ Մօտը կար Անահիտի եւ պարսկական ուրիշ աստուածներու տաճարը։ Այս աստուածներուն համար կրօնական մեծ տօներ կը կատարուէին։

Այս քաղաքին առջեւ Յուլիոս Կեսար յաղթանակ մը տանելով Պոնտոսի Միհրդատ թագաւորին տղուն Փառնակի վրայ, Հռոմ գրած է սա կարճ խօսքերը. «Եկի, տեսի, յաղթեցի» (*)։

Նոյնպէս հոս յաղթուած է Միհրդատէն Հռոմայեցի զօրավար Վաղերիոս Տրիարիոս։

ԱՄԱՍԻԱ.— Իրիս գետին երկու եզերքը՝ Պոնտոսի թագաւորներուն մայրաքաղաքը, որ համբաւաւոր է իր պտուղներովը։ Ծովուն մակերեսէն բարձր է 405 մեդր ու շինուած է գեղածիծաղ բարեբեր հովիտի մը մէջ։

Մեծն – Տիգրանի քեռայրը՝ Միհրդատ գրաւելով՝ Ամասիա անցած է հայ իշխանութեան տակ։ Նշանաւոր են Միհրդատի քարայրները, ինչպէս նաեւ Ջրմուղը, որ ծանօթ է Ֆէրհատ Եափուսը (Միհրդատի Ջրանցք) անունով։

Միհրդատ յաղթուելով Պոմպէոսէն, Պոնտոս դարձաւ հռոմէական գաւառ եւ Ամասիա՝ Պոնտոսի մայրաքաղաքը։

Ծննդավայրն է Պոնտոսի թագաւոր Միհրդատի եւ յոյն աշխարհագիր Ստրաբոնի, որ անոր նկարագրութիւնը ըրած է իր աշխարհագրութեան մէջ։

1397էն ի վեր Ամասիա եղած է Թուրքիոյ կարեւոր քաղաքներէն մին։ Եըլտըրըմ Պայազիտի ժամանակ Լէնկթիմուր 7 ամիս պաշարեց այս քաղաքը, բայց իր ամուր դիրքին պատճառաւ չկարենալով տիրել անոր, յարձակեցաւ մերձակայ գիւղերուն վրայ եւ բոլոր բնակիչները սուրէ անցուց։

Ամասիա 2500 տարիէ ի վեր իր անունը անփոփոխ պահած է։

ՄԱՐԶՈՒԱՆ.— Պոնտոսի կարեւոր քաղաքներէն մին, որ նշանաւոր է բիւզանդական կայսր Հայազգի Յովհաննէս Չմշկիկի Պուլկարներուն վրայ տարած յաղթանակովը։ Բուռն երկրաշարժէ մը շատ վնասուած է 1822ին։

Պատմութեան մէջ ծանօթ է Պոնտական Փազիմոն անունով։ Մայրաքաղաքն է Պոնտոսի արեւմտեան գաւառին, որ կը կոչուէր Փազիմոնական։

Երբ Պոնտոս հռոմէական գաւառ դարձաւ, Պոմպէոս անոր անունը փոխելով՝ կոչեց Նէապոլիս (Նոր Քաղաք), իսկ գաւառը՝ Նէապոլսական. բայց այս անունը երկար չէ տեւած, ինչպէս կը վկայէ Ստրաբոն։

Ծննդավայրն է Մեղապարտ Յակոբի։

Մօտը կայ Հաւզա, որ համբաւաւոր է իր տաք ջերմուկներովը։

Կը թուի թէ հիները Հաւզան արդէն ճանչցած են Փազեմոնական ջերմուկներ (Thermae Phazemonitarum) անունով։

ՇԱՊԻՆ – ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ.— Պոմպէոսի կողմէ բարձր լեռնադաշտի մը վրայ կառուցուած հին բերդաքաղաք։ Իր հին անունը կը կարծուի Նիկոպոլիս, զոր ոմանք կուտան իր մօտը եղող Էնտրէսի։ Շատ կը նմանի Անգարայի։

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Կոչուած է նաեւ Կեսարիա առ Արգէոսին (Caesarea ad Argaeum) ու Եւսեպիա. բայց երբ հռոմէական տիրապետութեան տակ իյնալով՝ Կապադովկիա հռոմէական գաւառ մը դարձած է Տիբերիոս կայսեր կողմէ, առած է Կեսարիա անունը (Ստրաբոն 539, Պլինիոս VI. 8)։

(*) Comana Pontica։

(*) Veni, vidi, vici (վէնի, վիտի, վիչի)։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՆՋՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ճափոնական հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ ողողուած է ամբողջ Խարպին քաղաքը, յորդած ըլլալով Սունկարի գետը: Վնասները ներկայիս կը հաշուեն ութ միլիոն եէն: 30,000 հոգի կորսուած են հիւսիսային Մանչուրիայէն: Ողողուած հողամասը 180 մղոն տարածութիւն ունի:

Զինացի ըմբոստները եւս, այս ողողումներուն պատճառով, յանձնուեցան Ճափոնցիներուն: Անձնատուր ըմբոստները 14,000 կը հաշուուին:

Անձնատուութեան պատճառներէն մէկն ալ մահն է ըմբոստներու հրամանատարին:

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԷՋ

Զինուորական ըմբոստութիւն մը ծագեցաւ Մատրիտի մէջ, առջի օր առաւօտուն: Կառավարութիւնը կրցաւ զսպել, սակայն: Ըմբոստներէն երեք հոգի սպաննուեցան եւ քանի մը հոգի վիրաւորուեցան ոստիկաններէն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄՍՑԱՆՔ

Վիէն, Ալ.— 50

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Եոզկատի Ուրումտիլի գիւղացի Կարապետ Գասպարեան որ 1925ին Պէյրութէն Ֆրանսա եկած է եւ աշխատած է Թուլոնի մօտ Լա Պօն գիւղին մէջ: Յետոյ փոխադրուած է Մարսէյլ: Մէկ տարիէ ի վեր լուր չկայ իր մասին: Իմացնել՝ Աղաւնի Տէրտէրեանի, Traverse Chevalier, No. 26 St. Loup, Marseille.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

փոքրիկներու մանթօ կարող լաւ գործաւորուհիներ: Գործը կը յանձնուի կտրուած հատը 5 փրանք: Վեց ամիս տեւական գործ: Դիմել՝ Տիկին Մառիի, 7 rue de Tournon, Paris (6). *Մէթրօ Օտէոն:*

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց ըրփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: դիւրամատչելի պայմաններ: դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

ՇԱՀԱՒՈՐ ԱՌԻԹ ՄԸ

ԾԱԽՈՒ է Իսի-լէ-Մուլինօի կայարանին մօտ պօնրթըրիի խանութ մը, մէջը գտնուած ապրանքներով կամ առանձին, իրաւունք կայ որեւէ առեւտրական գործի: Միասին կը տրուի նաեւ գեղեցիկ յարկաբաժին մը երկու սենեակ, խոհանոց, եւայլն: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն յետոյ Պ. Գաբրիէլ Գարաեանի, 75 Ave. de Verdun, Issy les Moulineaux, Seine.

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Վարժարանը՝ հայեցի դաստիարակութեան հետ, իր աշակերտուհիներուն կ'ապահովէ միջավայրի համապատասխան ուսում:

Հայերէն եւ փրանսերէն լեզուները կ'աւանդուին հաւասար խնամքով: Ուսման բոլոր ճիւղերը կը պահեն իրենց մասնաւոր տեղը:

Աշակերտուհիներու արձանագրութիւնը կը սկսի Օգոստոս 15ին: Նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ գտնուողներու զաւակները պիտի ընդունուին իբր կիսաթոշակ:

Պայմաններու համար դիմել վարժարանին Տնօրէնութեան, գրաւոր կամ անձամբ, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէս օրէ վերջ:

Մետաքսեղէն եւ քաւիշներ

Unis et inprimés, soie naturelle et artificielle

ՄԱՐՇԻԻ ՅԱՏՈՒԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՖԵՐՄԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

26 Rue des Capucins եւ **2 Rue Romarin, LYON**

Հեռաձայն Burdeau *34-07*, հեռագրական հասցէ Fermanef, Lyon

ՀԱՄՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՔԹԷՈՐ Մ. ՏԻՄԻՃԵԱՆ (ՆՈՐԱՅՐ)

147, Rue de Voies-du-Bois
Tél. Charlebourg 05-74 **Colombes (Seine)**
(*Փարիզէն՝ Gare St. Lazareի գիծը առնել եւ իջնել La Garenne*)
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ընդունելութեան ժամը *2—8*, կիրակի եւ տօն օրեր *9—12*

Յ. Դ. *Գաւառ*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահին մէջ:

ԼԻՈՆԻ Կայծակ խումբի ժողովը այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան վարչութիւնը խառն ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի, Պուլվ. Օտտօի եւ Սէն Լուի Պատանեկան միութիւններու բոլոր անդամները այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ա Ր Ժ Ա Ն Թ Է Օ Յ Ի Ա Ն Տ Ա Ռ Ի Ն Մ Է Ջ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՁԷՅԹՈՒՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս Կիրակի առտուընէ մինչեւ իրիկուն

Գեղեցիկ ժամանց, անակնկալներ, պար եւ նուագ, ճոխ պիւֆէ

Կը նախագահէ Ընկ. Կ Ո Թ Ո Ղ Ե Ա Ն

Հաղորդակց. միջոցներ.— կառ. Սէն Լազարէն առնել շոգեկառք եւ իջնել կառ տ'Արժանթէօ: Հանրակառք Մատլէնէն թիւ *40* իջնել կար Արժանթէօյ:

Հանդէս Սէն Լուի մէջ

Սէն Լուի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան տարեկան հանդէսը տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 14ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը: Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ԿՈՂՄԷ

Այս Կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն,

Route Château Gombert, Campagne La Baronne*ի մէջ*

Առաւօտ՝ Սկաուտական մարզանքներ, վարդավառեան Հայկական խաղեր՝ Հայ Արիներու կողմէ, փարիզէն հասնող իրենց խումբերու մասնակցութեամբ): կէսօրէ վերջ՝ ժամը *2.30*ին կը սկսի գեղարուեստական բաժինը՝ ղեկավարութեամբ արուեստագէտ Պ. *Մ. Մարութեանի*: Բանախօսութիւն, երգ եւ զուգերգ, արտասանութիւն, նուագ, պզտիկ աղջիկներու պար (ռուսական վ.ինկէրքա): Հայկական հարսանիք, շարժանկարում:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը *4.30*ին:

Հաղորդ. միջոց.— Առնել 5 թիւ հանրակառքը, որ Սէն Ժէռօմէն վեր, Շաթօ Կոմպէր կը հասած, կը կենայ նոյն ագարակին (Գըմպըլեաններու) դրան առաջ:

Ճաշը միասին բերել, ըմպելիքը կը հայթայթուի տեղւոյն վրայ:

Մ ո ւ տ ք ը 5 փ ր ա ն ք

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

ՁՄՐԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ

ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ՋԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՍԿՍԱԾ Է:

Անարատ կարագ		5%	աղուած,	քիլօն	12.50	ֆրանք
»	»	3%	»	»	12.75	»
»	» demi salé	1½%	»	»	13.50	»
Հալէպի հալած անարատ կարագ				»	17.—	»

2—5—10 քիլօնոց գոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնելի բնակարան: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Gergovie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88.

Teinturerie Bosquet

20 Ave. Bosquet, Paris (7), Tél. Invalides 26—25

Կը մաքրենք եւ կը ներկենք զգեստները, կը հանենք բիծերը, «կը լեցնենք» պատռուածքները, կ'ընդունինք ասեղնագործութեան եւ կաշիի, ինչպէս նաեւ վարագոյրի եւ կարասիի վերաբերեալ գործեր, արդուկ՝ արագ եւ վայրկենական, ամերիկեան ձեւով օսլայում: *12* ժամուան մէջ սուգի նոր գլխարկներ կը պատրաստենք: Տունէրէն կ'առնենք եւ կը յանձնենք: Չափաւոր գին եւ արագ գործ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ *կ'ուզէք ձեր գործի աետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.*

ԵԹԷ *դատակոչեր ստացած էք* huissier*ներէ.*

ԵԹԷ *պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.*

ԵԹԷ *կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.*

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք **Պ. ՓԱՐՄԱԳ***ի,* **28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64**

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ

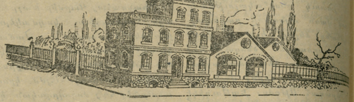
ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ
14 Rue Lagrange, PARIS (5)

*ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՈՍԿԻ ՔՈՒՐՈՆԻ, ՊՈՒՃԻ եւ ԱՏԱՄՆԱՇԱՐ*ի

բերնի, լինդերու, ակռաներու խնամք եւ վիրաբուժ. գործողութիւն

կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 2էն *8*, առտուները ժամադրութեամբ, կիրակի եւ տօն օրեր 9էն մինչեւ կէսօր:

Métro St. Michel *կամ* Maubert-Mutualité

REALISATION IMMOBILIERE

Կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ տուն շինել պիտի տան, չի կնքել անձնատուութիւն, առանց մեզի խորհուրդ հարցնելու:

Ամէն դիւրութիւն շինութեանց եւ փոխառութեանց համար պայմանաժամ նուազագոյն տոկոսով:

Դրուած դրամագլուխին վրայ *100*ին *70* եկամուտ կ'ապահովենք բեկան: Ունինք նաեւ վարձու յարկաբաժիններ եւ աշխատանոցներ:

Խորհրդակցութիւնները ձրի են, ժամը 2էն *6.30*:

Նշանական *20, Passage Prado,* (մէթրօ Սէն-Տընի)

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշել Հեռաձայն Danton 52—73
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Դուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe *4* պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Etude de Me BERNARD WAHÉ (ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆ)

(12 année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales
JURISCONSULTE
Droit Français et International Privé
18, Rue Dauphine, Paris (6e) Tél. Danton 73-9

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կու տայ certificats de coutumesներ, կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

Բ Ո Ւ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Կինը պոկ տուաւ սենից մի փունջ տերեւ ու պայրոյթով շպրտեց գետին:

— Քեզ վտանգ է սպառնում. — կրկնեց նա — իսկ դու չես ուզում ինձ ուղղակի ասել. դու կարծում ես որ ինձ հետ միայն կարելի է կատակ անել: Քեզ չուտով զուցէ կախ կը տան, իսկ դու մնաս բարով անգամ չես ասի: Ես ձանձրացել եմ այդ յաւիտենական քաղաքականութիւնից:

— Ա՛, ես էլ. — ասաց Բոուն յօրանջելով: — Լաւ է մի ուրիշ բանից խօսենք. կամ զուցէ կ'երգես:

— Լաւ. տո՛ւր կիթառը. ի՞նչ երգեմ:

— Կորած ձիու պալլատը: Սքանչելի կերպով գալիս է քո ձայնին:

Զիտտա սկսեց երգելու հին ռնդաբական պալլատը այն մարդու մասին, որ զրկուելով իր ձիուց, յետոյ տնից, վերջն էլ սիրականից մի՛շտ մխիթարում էր իրեն թէ «աւելի չատ բան է կորել Մօխաչի դաշտում»: Դա Բոուի սիրած երգն էր: Վայրի ու դրաժիկ մելոտին, ինչպէս եւ յանկերգի հաշտ տխրութիւնը ամէն քնքոյշ երաժշտութիւնից աւելի էր դուր գալիս նրան:

Զիտտան զգում էր, որ ձայնը բացուել էր: Հնչիւնները դուրս էին խուժում նրա չրթունքից պարզ, ուժեղ, եւ լի երջանկութեան մի բուռն ծարաւով: Նրան չէին յուզում իտալական ու սլաւոն երգերը, մանաւանդ գերմանականը, բայց Ունգարիայի ժողովրդական պալլատները հրաշալի էր երգում:

Բոուն լսում էր աչքերը փակ ու բերանը կիսաբաց: Դեռ երբեք այդպէս գեղեցիկ չէր երգած Զիտտան: Բայց երբ երգում էր վերջին տողը, յանկարծ դողաց ձայնը:

«Է՜, միեւնոյն է. աւելի չատ բան է կորել...»:

Կտրեց երգը, դէմքը թաղեց պատուհանի կանաչին մէջ ու սկսեց հեծկլտալ:

— Զիտտա՛:

Բոուն վեր կացաւ ու առաւ նրա ձեռքից կիթառը:

— Ի՞նչ ունիս:

Կինը լաց էր լինում ջղաձգօրէն, դէմքը երկու ձեռքովը ծածկած: Բոու դպաւ նրա ուսին:

— Ի՞նչ ունիս, սաս՛. — կրկնեց մեղմութեամբ:

— Թող ինձ. — ասաց կինը հեծկլտալով ու ետ քաշեց նրանից: — Թող ինձ:

Բոու հանգիստ դարձաւ իր տեղը ու սպասում էր, որ կինը դադարէր արտասուելուց, երբ յանկարծ զգաց նրա ձեռքերը իր մարմնին չուրջը. կինը ծունկի էր եկել:

— Ֆելիչէ, մի՛ գնա, մի՛ գնա:

— Դրա մասին վերջը կը խօսենք. ասաց նա, մեղմ հեռացնելով իրանից նրա թեւերը: — Նախ ասա ինձ, ի՞նչ է եղել, ինչո՞ւ վախեցար:

Զիտտա կամաց չարժեց գլուխը:

— Մի որ եւ է բանով քեզ ցա՞ւ եմ պատճառել:

— Ո՛չ: — Ու ձեռքը տարաւ կոկորդին:

— Ուրեմն ի՞նչ:

— Քեզ կը սպաննեն: — Ասաց վերջապէս: — Քո մօտ եկող – գնացողներից մէկիցը իմացայ որ քեզ վտանգ է սպառնում: Իսկ երբ քեզ եմ հարցնում, հէնց միայն ծիծաղում ես վրաս:

— Սիրելիս, ասաց Բոու քիչ լռելուց յետոյ, — դու չափազանցած գաղափարներ ունիս իրերի մասին: Ի հարկէ ինձ երբ եւ իցէ սպաննելու են: Յեղափոխականի սովորական վերջն է դա, բայց ոչ մի պատճառ չկայ վստահելու, որ չափ եւ բոլոր միւսները.

— Միւսնե՞րը: Ի՞նչ գործ ունիմ ես ուրիշների հետ: Եթէ դու ինձ սիրէիր, ինձ այսպէս մտատանջութեան մէջ չէիր թողնի ու գնա: Գիշերները ես չեմ քնում, վախենում եմ որ քեզ կը ձերբակալեն, իսկ քնելիս երազում եմ որ քեզ սպաննել են: Դու իմ մասին աւելի քիչ ես մտածում, քան ա՛յ, այդ շան մասին:

Բոու վեր կացաւ ու դանդաղ գնաց պատշգամբի միւս ծայրը: Բոլորովին պատրաստ չէր մի այսպիսի տեսարանի ու չէր իմանում ինչ պատասխանի: Ճիշդ է, Ջեմման իրաւունք ունէր. իր թեթեւամտութեան շնորհիւ մի այնպիսի կծիկ էր խճողել, որ հիմա քանդելու չատ պիտի դժուարանար:

— Նստենք ու այդ բոլորի մասին խօսենք հանգիստ, — ասաց, Զիտտայի մօտը վերադառնալով: — Կարծեմ, իրար լաւ չենք հասկանում: Ի հարկէ, ես չէի ծիծաղի, եթէ դիտենայի որ լրջօրէն ես անհանգիստ էի: Բացատրիր, ինչն է քեզ վախ պատճառում, ու կը պարզենք, եթէ որ եւ է թիւրիմացութիւն կայ:

— Պարզելու ոչինչ չկայ. տեսնում եմ, որ դու ինձ բնաւ չես սիրում:

— Թանկագինս, լաւ է բոլորովին բաց լինենք իրար հետ: Ես միշտ աշխատել եմ անկեղծ լինելու մեր յարաբերութեան մէջ եւ կարծեմ երբեք չեմ խաբել, թէ...

— Ա՛, ոչ, դու միշտ բոլորովին անկեղծ ես եղել: Դու երբեք չես ասել, որ ինձ մի այլ բան ես համարում, քան մի ընկած կին, որ քեզնից առաջ մատ չէլի է եղել ամէնքին:

— Զիտտա, ի՞նչ ես խօսում: Ես այդ տեսակ բան չեմ մտածած ոչ մի էակի վրայ:

— Դու ինձ երբեք չես սիրել, պնդում էր կինը մի քմահաճ ձ...

— Այո, ես երբեք չեմ սիրել. Բայց լսիր ու աշխատիր որ ... գրես ինձ:

— Ես քեզ չեմ մեղադրում: ...

— Սպասիր: Ա՛յ, ինչ եմ ուզում ... սեմ... Ես չեմ հաւատում ոչ մի ... մանական բարոյականութեան ... կատարում նրա պահանջները: ... դու ու կնոջ մէջ եղած յարաբ... թիւնը ես համարում եմ անձն... համակրանքի ու հակակրանքի ...

— Եւ փողի, — ընդհատեց կի... սուր ու ընդհատող ծիծաղով:

Բոու մռայլեց ու մի վայրկեան ... առաւ:

— Այո, անշուշտ: Խնդրի ... կողմը դա է: Բայց հաւատա ինձ, ... նկատէի, որ քեզ չեմ դուր գալի... երբեք չէի օգտուի քո նիւթակա... դրութիւնից քեզ մօտս պահելու ... մար: Ես իմ կեանքումս ոչ մի ... հետ այդպէս չեմ վարուած, եւ ... կնոջ էլ չեմ ստած իմ զգացու... մասին. հաւատա, որ ճշմարի... խօսում:

(Շար....)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

12 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1955

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Արտասահմանի հայ մամուլի մէկ մասը, որ Հայաստանի եւ անոր տնտեսական երեւոյթներուն մասին կը խօսի ազգասիրական դրդումով, կը բաւականանայ ջատագովանքով եւ ընդհանուր խօսքերով: Եւ կը մխիթարուի այն հեռանկարով թէ Հայաստանը կը վերաշինուի:

Իսկ պոլշեւիկեան հակում ունեցող թերթերը երեւոյթները կը մեծցնեն եւ ծրագիրներով կը շլացնեն ընթերցողները:

Մինչդեռ Հայաստանի տնտեսական կարեւոր խնդիրները աւելի ուշադրութեան արժանի են եւ կը կարօտին լուսաբանութեան:

Այն տնտեսական մեծ ձեռնարկները որոնք Հայաստանի ներքին շուկայէն զատ՝ կապ կրնային ունենալ դուրսի շուկային հետ, որպէս արտահանող երկրի, միշտ ետ մնացած են եւ զոհ գացած Վրաստանի եւ Ազրբէջանի առաջնութեան: Հայաստանը մնացած է իր տեղական գաւառական վիճակին մէջ. իսկ կարեւոր ձեռնարկները կամ կը մնան ծրագրային վիճակի մէջ, եւ կամ արդէն խլուած են Վրաստանի, Ազրբէջանի կամ Ռուսաստանի կողմէ:

Այդ կարգի խնդիրներն են Շաքարի գործարանը, Բաղոզտի գործարանը, Ապակու գործարանը, Սեւանի խնդիրը, եւն.:

Այս խնդիրներու մասին «Դրօշակ» կը հրատարակէ հարցերուն խիստ ծանօթ մասնագէտ ճարտարագէտի մը յօդուածը որ ուշագրաւ է ե՛ւ տնտեսական ե՛ւ քաղաքական տեսակէտներէն:

Առնենք, օրինակ շաքարի գործարանի խնդիրը:

Մօտ 40 տարի առաջ էր, որ առաջին անգամ Հայաստանի մէջ շաքարի գործարան հիմնելու հարցը բարձրացաւ: Կ'ենթադրուէր գործարանը հիմնել Ալեքսանդրապոլի մէջ: Անկէ յետոյ, քանի մը անգամ փորձեր եղան այս ծրագիրը իրագործելու: Անոնց մէջ ամենաուշագրաւը յայտնի շաքարագործարանատէր Բրոտսկիի ձեռնարկն էր: Փոխանակ Ուկրայինայէն Կովկաս, Թուրքիա եւ Պարսկաստան շաքար փոխադրելու: Բրոտսկին կը մտածէր հէնց Կովկասի մէջ կազմակերպել շաքարի արդիւնաբերութիւնը: 1910ին ան ուղարկեց մասնագիտական յանձնաժողով մը՝ որոշելու համար շինուելիք գործարանի տեղը: Երկար հետազօտութենէն յետոյ, յանձնաժողովը գտաւ, որ ամբողջ Անդրկովկասի ամենայարմար վայրը շաքարամշակութեան համար թէ կլիմայական եւ թէ հողի կազմի տեսակէտէն Ալեքսանդրապոլի շրջանն է: Կատարուած փորձերը ցոյց տուին, որ շաքարի ճակնդեղի բերքը Ալեքսանդրապոլի մէջ աւելի բարձր է, քան նոյն իսկ Ուկրայինայի: Ուստի, Բրոտսկին որոշեց Ալեքսանդրապոլ փոխադրել Պոտոլսկի իր գործարանը եւ միաժամանակ ղրկեց գիւղատնտես — մասնագէտներ, որոնք պայմաններ կնքեցին Շիրակի գիւղացիներուն հետ՝ գործարանին ճակնդեղ մատակարարելու համար: Սակայն, վրայ հասաւ պատերազմը եւ շաքարի գործարանի խնդիրը ջուրն ինկաւ:

Պատերազմէն յետոյ, շաքարի գործարանի հարցը նորէն առաջ քաշուեցաւ 1919 — 1920 թուականին, Հանրապետութեան օրով: Հայաստանի կառավարութիւնը աչքի առաջ ունէր սեփական շաքարի գործարանի կառուցումը: Թուրք – պոլշեւիկեան յարձակումը Հայաստանի վրայ այս անգամ ալ արգելք եղաւ ծրագրի իրականացման:

Խորհրդային իշխանութիւնը միայն 1927ին ուշադրութիւն դարձուց շաքարի գործարանի անհրաժեշտութեան վրայ: Առոր որոշ չափով նպաստեց այն հանգամանքը, որ Շիրակի գիւղացիութիւնը, Բրոտսկիի փորձէն յետոյ, շարունակեց ճակնդեղի մշակութիւնը: Ճակնդեղը Շիրակի դաշտերու ամէնէն ձեռնտու բոյսն է, եւ գիւղացիութիւնը հեշտութեամբ չէր ուզեր հրաժարիլ ճակնդեղի մշակութենէն:

Սակայն երբ Թիֆլիսի «Զարիա Վաստոկա» թերթի մէջ լոյս կը տեսնէ Հայաստանի Ժող. Տնտ. Խորհրդի որոշման լուրը, Վրաստանի Ժող. Տնտ. Խորհուրդն անմիջապէս արտակարգ ժողով կը հրաւիրէ, կը նշանակէ յանձնաժողով մը, չորս կոմունիստներէ եւ չորս մասնագէտներէ բաղկացած, եւ կը հրահանգէ «հարուածային կարգով» ամենակարճ ժամանակամիջոցի մէջ շաքարի գործարանի յարմար տեղ ընտրել եւ իսկոյն ձեռնարկել հետազօտական աշխատանքի:

Այդ առթիւ Վրաստան 45,000 ռուբլի տրամադրեց, երբ Հայաստանը միայն կրցած էր 3000 ռուբլի յատկացնել

Վրացիները մէկ շաբաթուան ընթացքին ընտրեցին գործարանի տեղը, Գորի, եւ Վրաստանի երկրագործական գործավարը ճակնդեղի համար հող տրամադրեց նոյն քանակով, ինչ քանակով տրամադրած էր Հայաստանը: Թէեւ այդ հողերէն եկած ճակնդեղը ուրիշ բոյսերու համեմատութեամբ 100էն 60ը վնաս մը կ'արձանագրէր, այսու հանդերձ Վրաստանի կառավարութիւնը կ'որոշէ այդ հողերու վրայ ճակնդեղ ցանել, միայն անոր համար, որ շաքարի գործարանը հիմնուի Վրաստանի եւ ոչ Հայաստանի մէջ:

Ու այդպէս ալ կ'ըլլայ: Մինչ Հայաստանի կոմունիստները կը շարժուէին, վրացի կոմունիստները յաջողեցան ստանալ Մոսկուայի հաւանութիւնն ու դրամը եւ Գորիի մօտ սկսան շինել շաքարի գործարանը: Գործը հոս հասնելէն յետոյ, առաջարկեցին Հայաստանի մէջ գործարան չշինել եւ Շիրակի ճակնդեղը փոխադրել Գորի՝ Վրաստանի գործարաններու մէջ շաքար պատրաստելու համար:

Այսպիսով, շաքարի խնդրի մէջ, Հայաստանը կը մնար հում նիւթի երկիր, — չահագործուող. իսկ Վրաստանը՝ բարձր ճարտարարուեստի կեդրոն:

Մենք դեռ պիտի շարունակենք պատկերացնել տնտեսական այս կարգի խնդիրները եւ լուսաբանել անոնց քաղաքական առումը:

Կ. Ս.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Կռիւներ մայրաքաղաքին եւ նահանգներու մէջ

Ինչպէս երէկ գրած էինք, Մատրիտի մէջ, սպանիական հանրապետութեան դէմ զօրեղ ըմբոստութիւն մը ծագած է: Տակաւին յայտնի չէ թէ ի՞նչ կերպով ծագում առած է ան. սակայն յայտնի է թէ շարժման գլուխը կը գտնուին զինուորականներ:

Ըմբոստութիւնը վարող զինուորականներուն մէջ կը գտնուին բազմաթիւ սպաներ որոնք կառավարութեան բարեկարգումներուն հետեւանքով, հանգստեան կոչուած էին:

Ըմբոստութիւնը որ կը թուի թէ ամբողջ կազմակերպուած էր ամբողջ երկրին մէջ, նուազման նշաններ ցոյց կուտայ:

Սէվիլի հրացանակիրներու հրամանատարը զօրավար Սանժուրժօ եւս ըմբոստներուն գլուխն անցած է եւ գրաւած թղթատարական սպասարկութիւններն ու բոլոր հաղորդակցութեան միջոցները:

Այս առթիւ կը տրուին հետեւեալ մանրամասնութիւնները:

Ներքին նախարարութիւնն եւ ընդհ. ապահովութիւնը տեղեկութիւններ առեր էին թէ նախորդ գիշեր ըմբոստական շարժում մը ծայր պիտի տայ, ղեկավարութեամբ սպաներու եւ յետադիմականներու: Կէս գիշերէն յետոյ, ժամը 2էն սկսեալ ամբողջ ոստիկանները ու ոստիկան զինուորները հրացաններով զինուած կը պահպանէին պատերազմական նախարարութեան շրջակայ փողոցները. իսկ կարգ մը կասկածելի անձերու բնակարաններուն մէջ խուզարկութիւններ կը կատարուէին:

Առաւօտ դէմ, ըմբոստները՝ որոնք մեծ թիւ մը չէին ներկայացներ, շարժում մը փորձեցին պատերազմական նախարարութեան շէնքը գրաւելու համար: Եւ մղուեցան բուռն հրացանաձգութեամբ մը: Անկից յետոյ, ըմբոստները փորձեցին գրաւել կեդրոնական նամակատունը, ուր նահանջի մատնուեցան:

Բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորներ կային արդէն այս երկու կռիւներուն հետեւանքով: Ձերբակալուած են բազմաթիւ անձեր, որոնց մէջ՝ բարձրաստիճան զինուորականներ:

Ըմբոստութեան աղաղակը տրուեցաւ հետեւեալ կերպով: Կէս գիշերէն վերջ, ժամը 4ին, գնդապետ մը՝ ընկերակցութեամբ երկու հարիւրապետներու, մտան Մատրիտի կեդրոնական նամակատունը եւ մօտեցան երկու քաղաքային պահակներու եւ անոնց հարց տուին թէ ո՞ւր կը գտնուի իրենց պետը: Որմէ յետոյ, ազդարարեցին անոնց որ իրենց տրամադրութեան տակ մտնեն: Պահակներու մերժումին վրայ, 40ի չափ դաւադիրներ՝ ատրճանակներով զինուած՝ մտնել փորձեցին նամակատան հեռագրական բաժինը:

Սակայն, պահակները պատրաստուեր էին կրակելու, երբ մօտակայ հրապարակէն ուժեղ հրացանաձգութիւն մը լսուեցաւ: Ատով արդէն կռիւներու աղաղակը տրուեր էր: Փութով օգնութեան հասնող ոստիկաններուն եւ ըմբոստներուն միջեւ սկսաւ արիւնահեղ կռիւ մը, հրացանով ու գնդացիրով:

Կռիւը շարունակուեցաւ թղթատան, պատերազմական նախարարութեան շէնքին եւ Ընդհ. Ապահովութեան պաշտօնատան շուրջը:

Մատրիտէն տրուած ստոյգ տեղեկութեանց համաձայն, ըմբոստական շարժումն ուղղուած է հանրապետութեան դէմ եւ միապետական բնոյթ ունի:

Կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ տէրը կը մնայ կացութեան եւ թէ կրցած է զսպել շարժումը: Սակայն անկարելի չի թուիր որ մէկ քանի կարեւոր պոռթկումներ եւս պատահին, ըլլայ Մատրիտի թէ գաւառներու մէջ: Կանխարգելիչ շատ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են: Բոլոր զօրախումբերը կազմ ու պատրաստ, հրամանի կը սպասեն, շարժելու մէկ վայրկեանէն միւսը: Իսկ ժողովուրդը հանդարտ կը մնայ:

Իսկ ներքին նախարարութիւնը կը հաստատէ թէ Ալքալայի զօրաբաժինն ամբողջ ըմբոստներուն միացած է եւ զինեալ վիճակի մէջ՝ զօրանոցէն դուրս ելլելով, ուղած է քալել Մատրիտի վրայ: Սակայն, քանի մը հարիւր քայլ առնելէ յետոյ, զինուորները ետ վերադարձած են:

Կը կարծուի թէ ըմբոստութեան կեդրոնը կը գտնուի այդ վայրին մէջ:

Տակաւին, ստոյգ կերպով չէ ճշդուած առաջին կռիւներու զոհերուն թիւը:

Մատրիտի մէջ՝ ձերբակալուածներու թիւը կը հասնի 150ի: Անոնց մէջ կան ծանօթ արքայականներ:

*** Պատերազմական նախարարութիւնը հաղորդեց ժողովուրդին թէ փոխադրութեան բոլոր միջոցները, անձնական կառքեր եւ ինքնաշարժեր, պէտք է տրամադրուին կառավարութեան:

Բոլոր կառքերը պիտի հաւաքուին զօրանոցներու բակերուն մէջ, ի հարկին գործածուելու համար զօրախումբերու փոխադրութեան՝ մէկ վայրէն միւսը:

Վենիզելոսի յայտարարութիւնները

Յունական ընտրութիւններու մասին

Աթէնք հասնելուն, Յունաստանի վարչապետը Վենիզելոս մամուլի ներկայացուցիչներուն հաստատեց թէ օրէնսդրական ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան բացարձակ ազատութեամբ եւ որոշուած թուականներուն: Գալով, զինուորական խլրտումներուն, Վենիզելոս յայտնեց թէ ժողովուրդը այդ պատճառով մտահոգ ըլլալու պէտք չունի:

— Եթէ, ըսաւ, զինուորականները կ'ըսեն թէ ընտրութիւններէն յետոյ պիտի միջամտեն այն պարագային որ Հանրապետութիւնը վտանգուած տեսնեն, ո՛չ ոք կրնայ անոնց համամիտ չըլլալ եւ շնորհաւորութեան արժանի են: Բայց եթէ անոնք կը մտածեն երկրին անդորրութիւնը խանգարել ընտրութիւններէն առաջ, շատ խստօրէն պիտի պատժուին:

«Անօգուտ է որ ընդդիմադիր պետերը մտահոգութիւն ցոյց տան: Անոնց դիմումները աւելի ազդու չպիտի ըլլան որքան իմիններս եւ վճռապէս որոշած եմ ազատ ընտրութիւն կատարել տալ»:

Օթթաւայի խորհրդաժողովը

Ծշդուած է թէ Օթթաւայի խորհրդաժողովին մէջ, Գանատայի վարչապետին ընթացքին հետեւանքով, նախարարական տագնապ ծագած է Գանատայի մէջ: Գանատական երեք նախարարներ յայտնած են իրենց հրաժարելու մտադրութիւնը, եթէ վարչապետը հաւանի Անգլիոյ տալ աւելի նպաստաւոր մաքսային պայմաններ, քան այն առաջին նախագծի պայմանները, որոնք մերժուած էին անգլիական պատուիրակութեան կողմէ:

Գանատայի վարչապետը Պէննէթ կը պնդէ սակայն Անգլիոյ հետ համաձայնելու իր մտադրութեան վրայ, առաջարկելով աւելի նպաստաւոր պայմաններ:

Այսու հանդերձ, անգլեւգանատական բանակցութիւնները առաջ չեն երթար: Պոլտուին, Գանատայի վարչապետին ուղղուած նամակով մը, կ'ամփոփէ բոլոր այն քննադատութիւնները, որոնք անգլիական պատուիրակութեան կողմէ ուղղուած էին՝ գանատական առաջարկներուն դէմ: Պոլտուին կը պահանջէ աւելի նպաստաւոր պայմաններ ներկայացնել անգլիական պղպատի, երկաթի եւ հիւսկեղէնի արտածման համար եւ փոխանակ Գանատա ներածելի օտար ապրանքներուն վրայ մաքսատուրքերը աւելցնելու, կ'առաջարկէ նուազեցնել անգլիական ներածումներու վրայ դրուելիք տուրքերը:

Գրած էինք թէ Տէ Վալերա Օթթաւայէն ետ կանչած էր իր պատուիրակներէն երեքը, որոնց մէջ՝ երկրագործական նախարարը: Իրլանտայի լաւատեղեակ եւ իրաւասու շրջանակները կը յայտնեն թէ կառավարութեան այս կարգադրութիւնը չի ներկայացներ մասնաւոր կարեւորութիւն մը: Երկրագործական նախարարը եւ իր երկու գլխաւոր աշխատակիցները Օթթաւայէն ետ կանչուած են, խորհրդակցելու համար Իրլանտայի երկրագործներուն ծանր կացութեան վրայ: Այս կացութեան պատճառն է Իրլանտայի եւ Անգլիոյ միջեւ բացուած տնտեսական պատերազմը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Նախարարներու փոփոխութեան հարցը

ՖՈՆ ՓԱՓԷՆ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

Գերման վարչապետը ֆոն Փափէն երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ հանրապետութեան նախագահին՝ Հինտէնպուրկի հետ: Այդ տեսակցութեան հետեւանքով, նախարարաց խորհուրդ հրաւիրուեցաւ:

Այս խորհրդակցութենէն յետոյ, հաւանական կը թուի որ գերման վարչապետը տեսակցութիւն մը ունենայ Հիթլերի հետ, որ այս պահուս Պերլին կը գտնուի:

Թէեւ, դեռ վերջնական ոչինչ կայ, սակայն կը կարծուի թէ հիթլերեաններու ճարտար մէկ խաղին շնորհիւ, Հիթլերի իբր վարչապետ թեկնածութիւնը, լուրջ հանգամանք ստանայ այս անգամ:

Հիթլեր իրօք, իր պաշտօնական թերթին մէջ, գրել տուած է որ, եթէ վարչապետութիւնը հիթլերեան կուսակցութեան յանձնուելով մէկտեղ, ապահովուի նաեւ դահլիճին մէջ հիթլերեան գերակշռութիւնը, Հիթլեր պիտի ընդունի «նախագահական դահլիճ»ի տեսակէտը որ այնքան սիրելի է Հինտէնպուրկի:

Հիթլերի այս փոփոխութեան իբր արդարացում, իր մարդիկը կ'ըսեն թէ ազգ. ընկերվարական կազմակերպութիւնը «կուսակցութիւն» մը չէ, այլ ժողովրդային շարժում մը:

*** Ֆոն Փափէն կը կարծուի թէ այսօր իսկ իր հրաժարականը պիտի ներկայացնէ հանրապետութեան նախագահին, թոյլ տալու համար որ այս վերջինը նոր դահլիճի կազմութիւնը յանձնէ Հիթլերի:

Վարչապետութենէն զատ, Հիթլերեանները նոր կառավարական կազմին մէջ պիտի ստանան նաեւ ներքին նախարարութիւնը, եւ հաղորդակցութեանց նախարարութիւնը:

Ներկայ վարչապետը ֆոն Փափէն պիտի ստանձնէ արտաքին նախարարութիւնը. իսկ Նէօյրաթ դարձեալ պիտի մեկնի Լոնտոն՝ իբր դեսպան: Արդի կառավարութեան մնացեալ բոլոր անդամները պիտի պահեն իրենց նախարարութիւնները:

Կեդրոնի կաթոլիկ կուսակցութիւնը կը նկատէ թէ առնը եկած է որ ընդդիմութեան մէջ այդքան անձնավստահութիւն ցոյց տուող հիթլերեանները, կառավարութեան մէջ մտնելով՝ ցոյց տան իրենց ընդունակութեան իրական չափը:

Կեդրոնի կաթոլիկներու այս հանդուրժող քաղաքականութեան մէջ՝ մեծ դեր կատարած է իրենց այն վախը, որով կը գուշանան ամէն շարժումէ որ կրնայ վտանգել խորհրդարանական կարգերը որ եւ է կերպով:

Եթէ որ եւ է միջադէպ չգայ յապաղեցնել, կը կարծուի թէ Հիթլեր այս շաբթու վերջը պիտի կոչուի վարչապետութեան:

*** Կառավարութեան ձեռք առած խիստ միջոցները չեն նպաստած հանդարտեցնելու երկիրը եւ զսպելու ահաբեկիչները:

Վերջին մէկ օրուան ընթացքին, երկրին զանազան կողմերը գործուած են 20է աւելի քաղաքական ոճիրներ:

Քէօնիկսպէրկի ընկերվարականներու եւ սէնտիքաներու կեդրոնատեղիին մէջ, երկու ռումբ պայթեցան, բաւական կարեւոր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՈՐԲԵՐՈՒ ԱՐՏԱԳԱՂԹԻ ԵՐՐՈՐԴ ԿԱՐԱՒԱՆԸ

— :-: —

ԹԱՒՐԻԶ, 28 Յուլիս.— Ինչպէս գրած էի նախորդ նամակովս, ամսոյս 25ին Առաջնորդարան բերին ուտիկանատնից 9 որբեր։

Այդ որբերն են՝

1.— Վարդան Դէմիրճեան, 19 տարեկան, Ամանոսի շրջանէն, Հասանպէյլի։ Պէյրութի Բէլէկեան որբանոցէն։

2.— Տրդատ Դաւթեան Դասպարեան, 23 տարեկան, Վանեցի, Երուսաղէմի Բարեգործականի որբանոցէն։

3.— Հմայեակ Ուրֆալեան, 21 տարեկան, Մարաշցի, Պէյրութի Բէլէկեան որբանոցէն։

5.— Ոսկան Թորոսեան, 21 տարեկան, Գոնիայի շրջանէն՝ Իղայցի, Երուսաղէմի Նազարէթ որբանոցէն։

6.— Աւետիս Աքսորեան, 20 տարեկան, Եօզկատցի, Երուսաղէմի Նազարէթ որբանոցէն։

7.— Խաչիկ Օհանեան Կուկուկեան, 21 տարեկան, Ատաբազարցի, Երուսաղէմի Նազարէթ որբանոցէն։

8.— Ներսէս Օհանեան, 20 տարեկան, Այնթապցի, Երուսաղէմի Նազարէթ որբանոցէն։

9.— Յարութիւն Պէրպէրեան, 23 տարեկան, Կեսարացի, Իզմիրի որբանոցէն։

Սրանք եւս չկարողանալով տոկալ խորհրդային կարգերին, երկու խմբի բաժնուելով, մեծ դժուարութիւններ կրելով ու Նախիջեւանում մէկ ամիս բանտարկուած մնալով, հազիւ կարողացած են ազատուել և անցնել հիւրընկալ պարսկական հողը։

Առաջնորդարանը մինչեւ օրս եկած որբերուն հարկ եղած օգնութիւնը հասցրել է։ Սակայն նրա միջոցներն էլ սպառած լինելով, այս վերջի եկողներու համար թեթեւ հանգամանքեան է ձեռնարկած. բայց եթէ որբերու փախուստը այս ձեւով շարունակուելու լինի, դժուար թէ սրանից յետոյ եկածներին կարողանայ օգնել։ Ցանկալի է որ Բարեգործականն ու արտասահմանի միւս հաստատութիւնները ժամանակին այդ ուղղութեամբ եւ մէկ փոքրիկ գումար փոխադրէին Թեհրան առաջնորդ Ներսէս արքեպիսկ. Մելիք-Թանգեանին, որպէս զի կարողանայ թէ այս խմբի եւ թէ յետագային գալոց (որովհետեւ այս եկողները պատմում են, որ որբերը որոշած են ինչ գնով էլ լինի թողնել խորհրդային երկիրը) խեղճ ու ամէն ինչից զուրկ որբերու մերկութիւնը ծածկել եւ նրանց տեղաւորման մասին մտածել։

Թաւրիզի հայ համայնքը այնքան էլ ծանրաբեռնուած է իրենքին հոգսերով (գպրոցական եւյլն.), որ հազիւ է կարողանում շունչ քաշել. եթէ ներկայ տնտեսական տագնապն էլ չլինէր, թերեւս դրսի օգնութեան կարիքը չզգար։

Որբերու արտագաղթի մասին, կարմիր հովերով տարուածները սոոր կերպով հազար ու մի կարծիք յայտնեցին եւ որբերու գրածները շինծու համարեցին. բանն այնտեղ հասաւ որ ոմն Մարս Գահիրէից «Պայքար»ի մէջ յայտարարեց, որ գիւղացիներու փախուստը Դաշնակցութեան կոմիտէն կը քաջալերէ։

Ընկած մարդը միայն կարող է նման սուտ յայտարարութիւն անել։

Մեր հակառակորդներին մէկ ասելիք ունինք միայն, — փոխանակ վայրահաչելու եւ սուտ սուտերով զբաղուելու, հրապարակով պահանջեն խորհրդային դահիճներէն որպէս զի արտագաղթի առաջն առնեն եւ որբերու հետ գոնէ մարդավայել վարուեն եւ նրանց աշխատանքով կապեն Մայր Երկրին։

Երբ խորհրդային Հայաստանում որբը չի կարողանում ապրել, հարց է առաջ գալիս, ապա ո՞վ կարող է ապրել «յեղափոխական» կարգերում։ Միթէ որբից աւելի ընչազուրկ եւ պրոլետար մէկ ուրիշը կարո՞ղ է լինել։

Հայաստանի անցուդարձի եւ ներկայ տնտեսական ու քաղաքական պայմանների մասին վերջին եկողները պատմում են այն, ինչ որ առաջին եւ երկրորդ անգամուան եկողները պատմած են եւ արդէն արտասահմանի մամուլի մէջ լոյս տեսած է։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Յ. Գ.— Թղթակցութիւնս փոստին յանձնելու պահուն լուր ստացայ, որ Նորէնմի խումբ որբ պահակներով բերին։ Սրանց մասին յաջորդիւ։

Նոյն

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

15.— ԿԵՍԱՐԻԱ

(Վագբէն)

Ըմէէթ փաշայի գլխաւոր գործերէն մին եղող երկաթուղին քանի որ մինչեւ Սվազ կ'երթայ, կ'արժէր երկարել մինչեւ հոն ու ամբողջացնել Միջին Անատօլուի պտոյտս։ Կեսարիա՝ իջայ շոգեկառքէն։ Այս քաղաքը անուանի հին քաղաք է։

Ամէն տանն, կեսարիա բռնածին պէս, աչքերնուս առջեւ կուգան աչքը բաց վաճառականներ։ Չեմ գիտեր ինչո՞ւ, գործի մէջ իրենց ունեցած մէկ քանի յաջողութիւնները կ'երեւի այդ «համբաւ»ը տուեր են իրենց՝ կարգ մը հէքեաթներու ծնունդ տալով։

Չորս օր մնացի։ Ինծի շատ մը բաներ պատմեցին այս առթիւ։ Աւելի 70—80 տարի առաջ, Կեսարիա Միջին Անատօլուի ամէնէն անուանի ու վաճառաշահ քաղաքը կը համարուէր եղեր։ Սկսեալ Գոնիայէն՝ մինչեւ Եօզղատ, Գըրշէհիր, Էնկիւրի, Սվազ՝ շատ մը տեղերու կեդրոնն է եղեր։ Այդ պատճառաւ, հոս, ամէն տարի, շատ մեծ տօնավաճառներ տեղի կ'ունենային, եւ ամէնէն շատ շահողները կեսարացիները կ'ըլլային։ Որով, միւս խահանգներու հասարակութիւնը չկամութիւն մը ունէր անոնց նկատմամբ եւ կ'աշխատէր արգելք ըլլալ գործերնուն, անոնց խարդախութիւններէն եւայլն խօսելով։

Այսօր, այլ եւս, հին կեսարիան չէ մնացած։ Վաստակ ու գործ չկայ։ Վաճառականութեան քաղաք մը ըլլալէ դադրած, ու կիսամայի բան մը եղած է։ Շատեր, կորսուած շահերը փնտռելու համար ուրիշ քաղաքներ մեկնած են։ «Ուր հաց, հոն հայրենիք»ի պարագան է։ Մարդ ոչ թէ ծընած տեղը, այլ կշտացած տեղը կը նախընտրէ, կ'ըսէ ժողովուրդը։ Արդէն, 8—10 տարիէ ի վեր, ամբողջ երկրին մէջ այդ է վիճակը։ Ուր որ կ'երթամ, որու որ կը հանդիպիմ, կը հարցնեմ, — «ո՛ր տեղացի ես»։ Ու չսպասուած մէկ տեղիս անունը կուտայ։ Անգործութիւնն ու թշուառութիւնը թռչունի ձագերու նման ցրուեց բոլորը։ Տեսնենք, ե՞րբ պիտի դադրի այս աւելորդ հովը։ Պիտի դադրի՞ կ'ըսէք․․․։

Հոս ալ մուրացիկներ շատ կան։ Ու մեծ մասը կեսարացիներ չեն։ Բաղմաթիւ մուրացիկներ ամբողջ երկիրը ոտքի տակ կ'առնեն ու սատով կ'ապրին։ Իր հողին ու ծննդավայրին կապուած չէ ժողովուրդը առաջուան պէս։ Ցոյս ալ չունին թէ կ'անցնի այս վիճակը։ «Սիւնը անգամ մը խախտեցաւ» կ'ըսեն շատեր։ Նախապաշարո՞ւմ թէ իրատեսութիւն։

Կեսարիայէն Սվազ գացած ատեն, կայարաններուն մէջ ջուր գտնելը հրաշքի նման բան մըն է։ Ժամերով խոպան ու անմշակ հողերու մէջէն շոգեկառքը կ'ընթանայ։ Կանանչութեան իսկ քիչ կը հանդիպիս։ Գիւղ կամ քաղաք՝ օրը մէկ կամ երկու հատ։

16.— ՈՒՐՖԱ

(Սօճ Փօուքաէն)

Այս պատմական ու անուանի քաղաքը քանի մը նամակով ներկայացնելը դժուար է։ Բայց, պիտի ջանամ ամփոփ տեղեկութիւններ տալ։

Քաղաքը չորս կողմէն շրջապատուած է պարտէզներով։ Փողոցները ելեքտրականութիւն ունին։ Աւելէ 5—6 տարի առաջ մէկ հատիկ խան չէր մընացած։ Իսկ հիմա մաքուր պանդոկ, ճաշարան, սրճարան կայ։ Մաքուր է քաղաքը։ Ուրֆան ունի կարգ մը թերութիւններ, բայց, ընդհանրապէս գոհացուցիչ է վիճակը․․․ Ընդհանուր քննչութեան պատկանող միւս շրջաններուն նման, Ուրֆան ալ հանդարտ է։ Հոս ալ քիչ շատ դէպքեր եղած են. բայց այժմ ամէն ոք իր գործովը կը պարապի։ Կարգը խանգարել փորձողը իր բաժինը առած է։ Այժմ, շրջակաները մէկ հատիկ աւազակ չէ մնացած։ Քաղաքին մէջ երբեմն մանր մունր դէպքեր կը պատահին, ոճիրներ կը գործուին, բայց անձնական բնոյթ կրող բաներ են, պետութեան դէմ ուղղուած չեն։

Այստեղ դատարանը շատ լաւ կը գործէ, միայն բախտաբերկեաները շատ դժգոհ են տրուած դէչ ու անմարսելի հացէն։ Ամէն տեղ բանտերուն վիճակը այս է Թուրքիոյ մէջ։ Հինին նման աղտոտ, դէչ, մոլութեանց բոյն ու ծուլարան։ Մինչդեռ արդիական երկրի մը բանտը ուղղարան — աշխատանոց մը պէտք է ըլլայ։ Կը տեսնենք որ, դժբախտաբար, օրէնք քուէարկելով չըլլար ամէն բան։ Գործնական կեանքը ուրիշ է, օրէնքը, փափաքը, հրամանը ուրիշ։ Շատ երկար քննութեան պէտք չկայ ասիկա ըմբռնելու համար։ Պոլսէն քայլ մը անդին ոտքը դնող ու ոչ թէ Էնկիւրիէն դուրս, այլ Էնկիւրիի հին մասը գացողը կը հաստատէ ասոր՝ յեղափոխութեննէն տասը տարի վերջ ալ․․․։

Ուրֆայի Թաղապետութիւնը 45,000 ոսկի պիւտճէ մը ունի։ Ասիկա ցոյց կուտայ շատ բան։ Քաղաքը սպանդանոց չունի։ Կենդանիները կը մորթեն քաղաքէն դուրս՝ ջուրի մը վրայ ու կը բերեն քաղաք։ Մսավաճառները շատ աղտոտ են։ Հոս, պանդոկ չըլլալուն, Թաղապետական պանդոկ մը շինել ուզեր են՝ 54,000 ոսկի ծախքով։ Ցանձնառուն կէս ձգեր է, Թաղապետութիւնը չէ կրցեր վճարել իրեն, մինչեւ այժմ անանկ կը մնայ։ Բաղնիքները փայտ չունին։ Քաղաքը զուրկ է փայտէ ու կուպր կը վառեն։ Ծխնելոյզները տուներու բարձրութեան հաւասար ըլլալուն, տամբրն ու տուները ծանր ժահր ու դէչ հոտ մը կը պատէ։ Ժողովուրդը շատ դժգոհ է։

Ջուրերը քաղաքէն 15 քիլոմեդր հեռու են։ Կը հանդիպին չորս ջրաղացքի ու ապա կուգան քաղաք։ Բաց եղող մասեր ալ կան։ Այնի Զելիհա կոչուած վայրէն եւ քանի մը տեղերէ բխող Այնի Զելիհա եւ Հալիլիւրահման անունով անուանի ջուրերը ժողովուրդին պարգեւ մըն են։

Ատենին, Քարսնդօյունցիներու կողմէ քաղաքին եղերքը բացուող եւ այժմ ամայի եղող տեղը ջուր մը կայ․ ջուրը լճացած է ու նեխած, կանաչ կապած։ Թաղապետութիւնը դրամ չունենալուն չի կրնար զայն չորցնել։ Ու նեխած ջուրը վտանգ մը եղած է քաղաքին։ Ջերմը հոս ալ իր ցանքը նետած է։ Ամէն տուն հիւանդ կայ։ Ջեմ խօսիր սեռային ախտերէն, որոնց համեմատութիւնը օրէ օր կ'աւելնայ, — Թրախոմա հիւանդութիւնը եւս շատ կայ հոս։

Մաքսանենգութիւնը մեծ ծաւալ ըստացած է հոս։ Տիարպէքիր — Ուրֆա — Պիրէճիկ — Րէսիւլայն՝ մաքսանենգութեան ընդարձակ գօտի մըն է։ Այնքան լաւ կազմակերպուած գործ է որ բանակ պէտք է՝ գլուխ ելլելու համար հետերնին։ Այս շրջանին ժողովուրդը, արդէն, տարօրինակ է։ Հաղուստ—կապուստ՝ արաբական — քրտական խառնուրդ մը։ Շէյխերուն եւ աղաներուն ձեռքն է ամէն ինչ։

Ամբողջ շրջանը խիստ հսկողութեան տակ է։ Պարապ տուներ կան։ Քաղաքը ոչ մէկ նոր բան ունի։ Շինութիւն ալ չկայ, քանի այս տագնապը կայ։ Կրթական վիճակը խրախուսիչ չէ։ Վերջին տարիները շրջականերու կեանքը շատ անկանոն եղած է։

Հոս քաղաքապետական ժողովի անդամ կին մը կայ։ Կիները արդէն մեծ չարժման մը նուիրուած են։ Անդամուհիին անունն է Սէնիյէ Աքիֆ հանըմ։ Երբ իր կարծիքը ուզեցի կնոջ եւ մայրութեան մասին, ըսաւ․

— «Ձեր հարցումը շատ կարեւոր է։ Հին մտայնութեան եւ բարքերուն չըթայովը կապուած միջավայրին մէջ երկար տարիներ փակ մնացի, բայց բաց մտածեցի։ Թուրք կինը հանրապետութեան հետ ծնած է։ Այս կերպով կնութիւնը գտած է զէնքը իր կոչումին տանող միջավայրը։ Կինը՝ դպրոցական գրասեղաններուն խառնելէ առաջ, ապագան ըմբռնող մօր մը ծունկերուն վրայ՝ անոր կրթութեան կարօտը ունի։ Թուրք կինը կատարած է այլ եւս իր յեղափոխութիւնը եւ կ'ուղղուի դէպ ի իր ապագայ նպատակները»։

Այս տիկինը տեղւոյն «Միլլի» թերթին մէջ ալ ատեն ատեն կը գրէ եւ ժողովուրդը կը լուսաւորէ։

17.— ՍՈՒՐՈՒՃ

(Սօճ Փօուքաէն)

Մեր ընթերցողներուն ծանօթացնեմ Ուրֆայի կուսակալութեան պատկանող Սուրուճը։ Առաջ անկախ միւթէսարըֆութիւն էր Ուրֆան ու մինչեւ Պիրէճիկ նորէն իրեն ենթակայ էր։

Ճամբայ ելայ Սուրուճ երթալու համար։ Ճամբուս վրայ Փէյամըր գաւառակը հանդիպեցայ։ Այս տեղի ժողովուրդը մեծ օժանդակութիւններ ցոյց տուած է ատեն մը հարաւային սահմաններուն վրայ ծագած դէպքերուն առթիւ։

Ցետոյ Սուրուճ գացի։ Շիտակ հովտի մը վրայ 300 տուննոց գաւառակի կեդրոնն է։ Շատ մօտ է սահմանին։ 5550 ոսկի պիւտճէ մը ունի Թաղապետութիւնը․ բայց՝ Թուղթի վըրայ։ Փողոցները լամբ եւայլն չկայ։ Եղած տեղը ելեքտրականութիւն, չեղած տեղն ալ՝ բնա՛ւ։ Գիւղաքաղաքին շուրջ ճահիճները շատ են։ Ջերմ, աչքի հիւանդութիւն, մանրէ ու վատառողջ պայմաններ՝ ուղածիդ չափ։ Բժիշկ ալ չկայ այս գաւառակին մէջ։ Ժողովուրդին աչքերը Թրախոմայէն կաս — կարմիր են։

Մօտակայ գիւղ մը Սիւճճէքի գացինք։ Ժողովուրդը խառնուէր՝ կ'ուրախանար։ Վրանները լարեր՝ քէյֆ կ'ընէին։ Հոգ չէ թէ տունը կոտր մը հաց կա՞յ․․․։

Սուրուճ, պատերազմի ընթացքին, քանի մը Ուրֆացի հայ գործաւորներ եկեր են։ Ջանազան տեղերէ ալ քէչիչներ՝ մեծ ու պզտիկ (քահանայ եւ վարդապետ)։ Այս քէչիչները գինադաղարին մեկներ են։

Սուրուճը դպրոց չունի։ Նաեւ՝ ամբողջ գաւառակը։

18.— ՊԻՐԷՃԻԿ

(Սօճ Փօուքաէն)

Այնթապ երթալու համար, Սուրուճէն Պիրէճիկ անցայ։ Միշտ նախնական միջոցներ, ձի ու ջորի։ Պիրէճիկը Եփրատի եղերքն է։ Եռեւի դուռը, համեմատաբար գեղեցիկերքին, շատ բարձր է։ Պատերազմի շրջանին Տիարպէքիր — Ուրֆայի վրայով հոս եկող ու Գոնիա — Ատանա գացող քիւրտ աշիրէթները քար ու քանդ ըրեր, չորցուցեր են ճամբաները։ Պզտիկ ու կոկիկ քաղաք մըն է։ Ժողովուրդը արհեստներ գիտէ։ Զարմացայ, երբ ինծի ըսին թէ Հայերու եղած ատեն ալ այս քաղաքին մէջ Թուրք արհեստաւորներ կան եղեր։ Առատ քաղաք է։ Ամառը երկրորդ բերք մը կ'առնեն գետին շընորհիւ՝ եղերքը ցանելով, երբ ջուրը քիչ մը կը քաշուի։

Պատերազմին հոս, Գերմանացւոց հսկողութեան տակ աշխատանոց մը կայ եղեր, լաստ շինելու եւ վարը՝ ճախոտ՝ ռազմամթերք տանելու համար։ Հիմա չկայ։ Ասոր շնորհիւ շատ մը երիտասարդներ կեանքերնին փրկած են։ Ասոր համար է որ Պիրէճիկի մէջ այրերու թիւը ճիշդ համեմատութիւն մը ունի։

Վերը, չուկայէն բարձրացող լայն սանդուղով մը ելլող Հայոց նախկին թաղին մէջ է դպրոցը։ Եկեղեցին ատեն մը հիւանդանոց է եղեր։ Այժմ չկայ հիւանդանոց։ Թաղապետական բժիշկը — նախկին սպայ մը, գացեր է իր տեղը՝ Այնթապ։

Օդը լաւ է։ Ժողովուրդը հաճոյամոլ է։ Կիները չուկան են։ Բաւական ալ Հայ կայ, որոնց կիները մեր կիներուն պէս կը հագուին։ Ճարապլուսի հետ հաղորդակցութիւն կը պահեն լաստերով, որոնք հին ձեւ ունին՝ լայն, մեծղի ու ձողերով կ'երթան. Մէջը 2—3 կառք կարելի է դնել։ Այս շրջանը, ընդհանրապէս, կարմիր ոսկիով ու մէճիտով կը գործէ եղեր ատեն մը։ Հիմա թղթադրամի հետ հաշտուած են։

Շուկան մաքուր է։ Սրճարան մը կայ գետին վրայ նայող։ Թաղապետական շէնքը շատ հին է։ Մէկ անգամ չինեն են ատենին ու ձգեր։ Մխանդամայն կառավարատուն է։ Հոս ալ տեղւոյն մեծերուն ձեռք է ամէն ինչ։ Հինի եւ նորի պայքար կայ, բայց՝ խուլ։ Ժողովուրդը ջերմեռանդ է ու աշխատասէր։

Ոճիրը անպակաս է։ Բէօչէք, կին, զուարճութիւն եւ վեներախտ․․․։ Մէկէ աւելի կին ունենալու սովորութիւնը կը շարունակուի։ Ամառը, Ուրֆայի նման, շատ տաք կ'ընէ ու ամէն տուն օճ կայ։ Մասնաւոր երկաթներ ու ձողեր ունին՝ նշմարելնուն պէս գըլուխը ճզմելու համար։ Թէեւ, աւանդութիւններ կապած են անոնց ու խապաշարումներով կը վերաբերուին անոնց հետ։

Մաքսանենգութեան բոյն մըն ալ Պիրէճիկն է։ Ցանդուղն, անսանձ ու կարգ կանոնի անընտել ժողովուրդ է։ Ճամբաները միշտ բախումներ կան, այս առթիւ, ոստիկան զինուորներու հետ։ Թէեւ, զանոնք ալ մասնակից կ'ընեն եղեր, յաճախ։ Պաշտօնեաներն ալ մաս ունին․․․։

(7) Քաղեց՝ Կ. Ղ.

Յ. ԱԲԷԼԵԱՆԻ ՏՈՒՆ ԿՈՒՏԱՆ

Թիֆլիզի քաղաքային խորհուրդը որոշեց, յիսնամեայ յոբելեանին առթիւ իրբեւ նուէր, դերասանապետ Յ. Աբէլեանին տալ այն տունը, ուր կը նստի ներկայիս ժողովրդական արուեստագէտը։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով։

ՊԱՆԵԵՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԸ

— :-: —

Անցեալ Կիրակի ամառնային կեցցեիկ օդով մը տեղի ունեցաւ Պանեէօ-Քաշանի «Յառաջդիմասէրաց» Միութեան դաշտահանդէսը, Կարինեան ընտանիքին պարտէզին մէջ, ի նպաստ մանկապարտէզին։ Շրջանիս հայութիւնը շաբաթներէ ի վեր կը սպասէր այդ օրուան, ի մի հաւաքելու, հայրենի երկրին անմոռանալի յիշատակները պահ մը իբարմով վերապրելու եւ մանուանդ փոքրիկներու ազգային դաստիարակութեան մարզին մէջ ձեռք բերած յառաջդիմութեանց անգամ մըն ալ հանդիսատես ըլլալու։ Առաւօտեան ժամը 10էն եռուզեռն արդէն սկսած էր. մեր հայրենակիցները կալերտներով, պայուսակներով ու սակառներով խումբ խումբ կը դիմէին Կարինեաններու պարտէզը, եւ հաճելի էր տեսնել կէս օրուան ճաշի ատեն ծառերու շուքին տակ շտկուած աւանդական սեղանները, որոնց իւրաքանչիւրին շուրջը բոլորուած էր ընտանիք մը։

Ժամը 2.30ին սկսաւ դաշտահանդէսին պաշտօնական մասը, օրուան նախագահ Պ. Ս. Գարակէօզեանի ճառով. «Տարագիր հայութիւնը հաւաքել, բսաւ, ծառերու սաւերնեւ բուն ներքեւ եւ հոն ստեղծել կեանք մը ընտանեկան եւ հասարակական, այս դարձած է պահանջ մը այս եղանակին։ Այս պարագան կը յիշեցնէ մեզ մեր նախնիքը, որոնք միշտ անտառներու ծոցին մէջ փնտռած են զաղտնիքը բնութեան, տերեւներու սօսափիւնին մէջէն ուզած են լսել անտառներու ձայնը, երբ ուրիշ ազգեր իրենց զաւակները կը զոհէին իրենց աստուածներուն եւ անոնց բարկութենէն սարսափահար կ'ըլլային։ Մեր սկզբնական քաղաքակրթութիւնը սկսած է բանաստեղծութեան եւ գրականութեան խորհրդանշաններով, եւ մենք Յառաջդիմասէրի միջոցաւ կ'ուզենք պահպանել զայն, տալով մեր պզտիկներուն հայ աւանդութիւնները, հայ լեզուն, հայ երգը»։ Ցետոյ վեր հանեց զոհաբերութեան այն ոգին, որով «Յառաջդիմասէր»ի վարիչ անդամները անվերապահօրէն լծուած են մանկապարտէզի պահպանման եւ տեւականացման նուիրական գործին, ինչպէս եւ ուսուցչուհի Օր. Ս. Սրապեանի անձնուէր գործունէութիւնը, որուն շնորհիւ այսօր Պանեէօ-Քաշանցի 57 հայ մանուկներ կը սորվին հայերէն, ազգային պատմութիւն, երգ․ եւյլն.։ Հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Կարինեան ընտանիքին, որ այդ օրը սիրայօժար կերպով տրամադրած էր իր պարտէզը։ Պ. Ս. Գարակէօզեան խանդավառ ծափերու մէջ վերջացուց իր խօսքերը, յոյս յայտնելով որ մեր հայրենակիցները ինչպէս մինչեւ հիմա, ասկէ յետոյ ալ պիտի շարունակեն իրենց սիրալիր գուրգուրանքը հանդէպ մանկապարտէզին։

Ցետոյ սկսաւ մանկապարտէզի երկսեռ աշակերտներուն տողանցքը, «Երբոր մենք մեծնանք» մանկական քայլերգով, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Ս. Սրապեանի։

Փոքրիկն Փիլիպպոս Փիլիպպոսեան արտասանեց «Ծերուկ մը կար ծեր ու ցնդած»ը, Նէկտար Ե. Թեւանեան «Փորս ցաւի Երկուշաբթի»ն, իսկ Յակոբիկ Յովհաննէսեան «Տօքթոր Հոգէառեան»ը։ Ասոնք այն փոքրիկներէն են որոնք երկու տարի առաջ ոչ միայն հայերէն արտասանել, այլ նոյն իսկ Ա. Բ. Գ. անգամ չէին գիտեր։

Թատերխմ Ժորժի եւ դերասան Պ. Ա. Զմըքէթեանի ներկայութիւնը ծափերով ողջունուեցաւ, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերած էին սիրայօժար։ Պ. Միշա Թառի ընկերակցութեամբ երգեց Սայաթ-Նովայէն յուզիչ կտոր մը։ Դերասան Պ. Ա. Զմըքէթեան երգեց «Աշխարհի սկզբից այսպէս է կնիկը», Օմար Խայեամէն կտոր մը եւ արտասանեց Շ. Կուրդինեանի «Բանուորները», եւ խլեց ծափեր, որուն պատասխանեց Պ. Ե. Գրիգորեան երգելով «Աշխարհի սկզբից այսպէս է էրիկը»։ Իսկ Օր. Գալինիկ Մարտիրոսեան արտասանեց Յ. Թումանեանի «Շունն ու կատուն»։

Գեղարուեստական բաժնին մասնաւոր փայլ բերաւ Պ. Գ. Մանտակունեան, որ կովկասեան եւ ռուսական պարերով խանդավառութիւնը կրկնապատկեց, իսկ մանկապարտէզի աշակերտուհիներէն Հայկուհի Սրապեան, Թառի ընկերակցութեամբ պարեց «Շամիլին»ը, ծափեր խլելով։ Իսկ Պ. Կ. Կարինեան, որուն կոչով հիւրընկալուած էինք, ուզեց մ... պատուել երգելով «Հայաստա՛ն»ը։

Ժամը 5ին դադար յայտարարուեցաւ, որմէ վերջ ներկաները ցրուեցան իրենց սեղաններուն շուրջը կէն խմբուելու, երգերով ու նուագարաններով իրենց ուրախութիւնները շարունակելու մինչեւ ուշ ատեն, մինչ Կարգադիր Յանձնախումբը անուշահոտութեան եղ... շիշեր աճուրդի դնելով ու սեղան սեղան շրջելով կարճ ատենի մէջ կը գոյացնէր 580 ֆրանքի մար մը։

Այս առթիւ մէկ երկու խ... մանկապարտէզի խնդրին շ... Տարակոյս չկայ որ Պանեէօի եւ ... շանի մեր հայրենակիցները ... տակցօրէն փարած են իրենց ... նուկներուն ազգային դաստիարա... կութեան գործին եւ զոհողութի... չեն խնայեր, ապացոյց՝ մանկապա... տէզին 3 տարուան գոյութիւնը ... առաջդիմասէրի Վարչութիւնն... միշտ զանգատած են հասոյթի ... բաւականութեան եւ առէ ... եկած անտանելի դժուարութեա... մասին, ու յուսահատ սպասած ... տարեկան ընդհանուր ժողովին ... բեռը իրենց ուսերէն նետելու ... մար։ Այսպէս ըրաւ անցեալ վ... չութիւնը, նոյնը պիտի ընէ ներկա... Ասիկա յանցանք չէ անշուշտ։ Ս... կայն լաւ է ցաւը մէջտեղ դնել ... դարմանը խորհիլ։ Նախ փափաքե... է գիտնալ թէ Բարեգործականը ... փարիզեան զանազան շրջաննե... մէջ հայերէնի դասընթացքներ ... ցած է, պիտի չուզէ՞ր Պանեէօյի ... արդէն կազմակերպուած մանկ... պարտէզին նպաստ մը յատկացն... նկատի ունենալով 57 մանուկնե... թիւը։ Երկու տարի առաջ այս ... դութեամբ ձեռնարկներ եղած ... բայց արդիւնքին մասին այսօր ... ոք բան մը գիտէ․․․։ Պիտի ... ջարկէինք որ ներկայ Վարչութի... վերսկսէր բանակցութիւնները ... քան կարելի է շուտ, որպէս զի ... առջիկայ ընդհ. ժողովին այդ մա... որ եւ է տեղեկութիւն մը բերել ... րելի ըլլայ։ Չենք կարծեր որ ... դժուարութիւններ ելլեն։ Երկրո... եթէ այս չյաջողի, պէտք է խոր... տարբեր հաւասարակշռութեամբ ... հաւասարակշռել պիւտճէն։ Ահա ... ջարկ մըն ալ այս մասին։ Մ... թեան անդամ այրերը 2 ֆրանք ... կիները 1 ֆր. ամսավճար կը ... րեն։ Մեծ բան մըչէ իսկապէս ... գացողներուն հայրերը 4 ֆրանք ... մայրերը 2 ֆր. վճարեն։ Առով ... յուսամ թէ եկեւմուտքը քիչ շա... կանոնաւորուի, անկէ զատ կը վեր... այն դժգոհութիւնը թէ զաւակ ... ցողները նոյնը կը վճարեն ... ցողներն ալ, դժգոհութիւն մը ... բաւացի ըլլալ կը թուի եւ ... պատճառով Միութենէն հրաժա... ներ ալ կան։

Յ. ԱՆԱՍ...

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒ...

ՍՈՒՐԻԱ

ԺԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՅ ԳԻՒՂԵ...

ՏԷՐ ԶՕՐ.— *Գիւղաքաղաք է, ... 100-120 հա, ընտանիքներ, եկե... ու դպրոց 60-70 աշակերտ-աշ... տուհիներով։*

ՌԷՍԻՒԼԱՅՆ.— *Ունի 60-70 ... հայութիւն, դպրոց, բայց ... եկեղեցիի։*

ԹԵԼԱՊՐԱՆ.— *(Սահակաշէն եւ ... բոպաշէն, դէմ դէմի, իրարմէ ... պէ հեռու), 120-140 տուն հայութի... ունին դպրոց եւ քահանայ։ Ան... պակասէն գիւղացիները սկսած ... լքել այս գիւղերը։*

ԳԱՄԸՇԼՈՒ.— *Սահմանամերձ ... ղաքաղաք, շուրջ 600 տուն հայ ... տանիքներ. ունին դպրոց. եկե... նոր կը կառուցանեն։*

ԳՈՒԼՊՈՒԼԻՆ.— *Ունի 25 տուն ... յութիւն, առանց դպրոցի եւ ... ղեցիի։*

ՎԱՆԻԿ.— *Նորակառոյց գիւղ ... ունի 25 տուն հայութիւն ու դ...*

ԷՆՏԻՎԱՐ.— *Տիգրիսի ափին, ... 22—25 տուն հայութիւն։*

ԱՄՈՒՏԱ.— *9 տուն հայ ը... նիքներ։*

ԳԱՄԸՇԼՈՒԻ ՀԱՅԵՐԸ

Գամըշլու գաւառին ... պաստանած են 600է աւելի ... տանիք, որոնց մօտաւորապէս ... վերջերս Թուրքիայէն հասնող ... տախօս Հայեր են, այս թիւը ... շարունակէ ստուարանալ օր ...

օրէ հասնող դաղթականներով: Տեղւոյն նորակազմ թաղականութիւնը գործնապէս ապահոված է հասարակին բարոյական կացութիւնը, եկեղեցիի մը ու դպրոցի շինութեան ձեռնարկներով: Այս զոյգ հաստատութեան կառուցումը լրացման մօտ է:

Ի՞ՆՉ ԱՊՈՒՐ Կ'ՈՒՏԵՆ ՆՈՐԷՆ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

«Ազգակ» կը գրէ թէ, Պէյրութի մէջ, «Հայ համայնավարները դարձեալ տեղի տուին քանի մը ցաւալի դէպքերու եւ վէճերու: Հասկնալու համար այդ տղեղ երեւոյթին լաւ համար այդ տղեղ երեւոյթին տեղացիներու վրայ ձգած գէշ տպաւորութիւնը, կը բաւականանանք արաբ մամուլի հրատարակութիւններէ կարգ մը մէջբերումներ ընելով: Պարզ է որ մեր համայնավար աղբարիկները անօթեցած են, ու նման զզուելի արարքներով կը յուսան վարձատրուիլ Մոսկուայէն: «Մի քիչ գործ, փող է հարկաւոր»:

«Էլ Ահրար» իր 2 Օգոստոսի թիւով կը գրէ.—

Հայ համայնավարական շրջանակները արտակարգ գործունէութեան եւ շարժումի մը սկսած են վերջերս: Մանաւանդ քանի մը շաբաթ առաջ, Մոսկուայի երկու գործակալներու ձերբակալումէն յետոյ: Այս շարժումը սաստկացաւ դաշնակ կուսակցութեան կողմէ Ազգերու Դաշնակցութեան ղրկուած բողոքագրէն վերջ, որով անոնք կը բողոքէին Թուրքիոյ ժուլաքին դէմ, Բոլշեւիկները որոշեցին նոր գործունէութեան մը սկսիլ եւ Լիբանանի ու Սուրիոյ մէջ գտնուող իրենց բոլոր պետերը հրաւիրեցին Պէյրութ:

Կիրակի առաւօտ, հայ բոլշեւիկ խումբերը ամէն կողմէ սկսան հաւաքուիլ Մար Միխայէլ եկեղեցիի քով Երուանդ Տատուրեանի խանութին առջեւ: Ոստիկանները ժամանակին դաշնակ կուսակցութեան պատկանող Յակոբ Բէպապճեանի որսի զէնքը գրաւած էին: Յակոբ երկու ընկերներով պահակատուն կ'երթար այդ զէնքի խնդրին համար: Անոնք երբ Երուանդի խանութին քով հասան, Փանոս Արմանասեան, Միքայէլ Քէյիշեան, Արթին Մատոյեան, Զատիկ Տատուրեան, Արթին Պիրայեան, Սէմէքլեան յարձակեցան անոնց վրայ եւ սկսան հայհոյել Դաշնակներուն: Յակոբ փոխադարձեց: Ասոր վրայ բոլշեւիկները յարձակեցան երեք Դաշնակներու վրայ, եւ սկսաւ կռիւը:

Երեք Դաշնակները վիրաւորուեցան: Բոլշեւիկները ձերբակալուեցան:

Հայկական շրջանակները շատ կարեւորութեամբ կը հետեւին այս դէպքերուն»:

Միեւնոյն խնդրին շուրջ «Էլ Նիտա», «Էլ Բասըր» եւ «Էլ Թէեար» Թերթերը հետեւեալը կը գրեն.—

Պէյրութի հայ բոլշեւիկները խումբ խումբ եւ զինուած կը սպասէին Դաշնակցականներուն, անոնց վրայ յարձակելու համար:

կերոջ հետ ճամբէն կ'երթար, յար-

Շաբաթ օր տասը բոլշեւիկներ հաւաքուեցան եւ երբ Բէպապճեան անուն ազգայնական հայ մը իր ընձակեցան վրան եւ իրենց դանակներով ու փայտերով սկսան հարուածել զայն, ամէն տեսակ հայհոյութիւններով եւ նախատինքներով, ամբաստանելով զանոնք մարգպանութեան եւ դրամատիրութեան լրտեսներն են:

Յակոբ ծանրօրէն կը վիրաւորուի եւ հիւանդանոց կը փոխադրուի: Անոր ընկերը ձեռքէն կը վիրաւորուի եւ եթէ չփախչէր ան ալ չէր ազատեր:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՇԷՆՔԷՆ ԿԱԼՈՒԱԾԱՏՈՒՐՔ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանի շէնքէն վերջերս կալուածական տուրք պահանջուած էր, այն առարկութեամբ թէ կրօնական հաստատութիւն չէ, այլ մասնաւոր շէնք: Կալուածական գործերու հմուտ եւ օրէնսգէտ անձերու կարծիքը առանալով դիմում կատարուած էր պատկանին իշխանութեան:

Պահանջուած կալուածատուրքը, 3260 ոսկի է, տարեկան 180 ոսկիի հաշիւով 18 տարուան փոխարէն:

ԵՒՐՈՊԱ

ՓՐԱԿԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Փրակայէն կը գրեն.—

1923 թուին Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան հաշուին Չանքերով Չեխոսլովաք կառավարութիւնը թոշակներ ապահովեց 50 հայ ուսանողներու: Անհատական Չանքերով եւ արդէն կազմակերպուած հայ ուսանողութեան միջնորդութեամբ, կարելի եղաւ յաւելուածաբար 11 հոգի եւս ընդունիլ: 10 հոգի եւս ընդունուեցին զանազանոտս կազմակերպութիւններու միջոցով (գլխաւորաբար Ռուսիոյ եւ Հիւսիս. Կովկասի Դենեկինցիներու հետ տարագրուածներէ): Այսպէս հայ ուսանողներու ընդհանուր թիւը բարձրացաւ 71ի:

Այդ 71 ուսանողներէն մինչեւ այժմ աւարտեր են բարձրագոյն վարժարաններ 39 ուսանողներ, իսկ աւարտական քննութիւններուշրջանում են գտնւում այժմ 8 հոգի, նշանակում է ընդամէնը աւարտած կը լինեն 47 ուսանողներ, որոնց պիտի աւելցնեն երկու հոգի եւս, որոնք կիսատ թողուցին Փրական եւ աւարտեցին իրենց ուսումը Աւստրիոյ մէջ: Այսինքն ընդամէնը 49 հոգի: 17 ուսանողներ կիսաւարտ հեռացան Փրակայից ընտանեկան նիւթական, առողջապահական եւ կլիմայական պատճառներով: Կիսաւարտ հաշւում ենք նրանց, որոնք բարձր դպրոցիշրջանի միայն2 տարուան ընթացքը աւարտած էին:

71 ուսանողներից դեռ եւս 21ը Չեխոսլովաքիա են, երկուսը նրանցից թոյլտուութիւն են ստացել մաս կազմելու Հայաստան գնացող Աթէնքի յառաջիկայ կարաւանին: Մէկը երեւի աշնան Սուրիա կը մեկնի: Նախապէս հեռացածները ցրուած են Ֆրանսա, Սուրիա, Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Միջագետք: Այստեղ մնացողներն ալ հետզհետէ պիտի քաշուին այս երկրից: Մի քանի օր առաջ մէկին ճանապարհեցինք արդէն Պարսկաստան՝ Սուրիոյ ճանապարհով: Չեխոսլովաքիա հաստատուելու եւ մնալու ցանկութիւն ունեցող գրեթէ չկայ, թէ՛ նիւթական եւ թէ ազգային պատճառներով:

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ֆոն Փափէն կը պահանջէ Սարը

Ֆոն Փափէն կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Ֆրանքֆորթի մէջ, քաղաքին զինուորական անթելով: Մասնաւորաբար կենալով Սարի հարցին վրայ (1919ին Սար բաժնուած է Գերմանիայէն եւ առժամապէս ինքնավար հռչակուած), ըսաւ.

— Բացարձակ անհրաժեշտութիւն մը դարձած է Սարի հարցին լուծումը ոչ միայն Սարի եւ Գերմանիոյ համար, այլ եւ երկու մեծ ժողովուրդներու, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ յարաբերութեանց բարելաւման համար: Միջին լուծում մը, օրինակի համար՝ ինքնավարութեան ձեւին տակ, անհնար կը թուի ինծի: Համաձայն իր տնտեսական կազմութեան, Սարը չի կրնար ապրիլ իբրեւ ինքնավար երկիր: Այլ միայն առնուելով Գերմանիոյ մեծ շրջանակին մէջ: Երբ Սար վերստին մտնէ Գերմանիոյ ծոցը, իր բնակչութիւնը չպիտի ունենայ ուրիշ փափաք, բայց միայն տնտեսական եւ հոգեկան կապակցութեան օղակ մը դառնալ երկու հարեւան երկիրներու միջեւ:

... Եւ սակայն կը սպառազինուին

Զինաթափութեան մասին տաք տաք խօսելով հանդերձ, Անգլիա չէ մոռցած հրահանգներ տալ իր զինարաններուն ու նաւարաններուն, որոնք մեծ գործունէութեան մէջ են ներկայիս:

Ճիշդ է թէ նաւային շինութեանց կարգ մը ծրագիրներ յետաձգուած էին 1930էն ասդին: Այն պայմանագրութիւնները, որ կնքուած էին տասը տարուան ընթացքին չինելու համար նաւային զանազան միութիւններ, պիտի գործադրուին անմիջապէս:

Շինութեանց հրամանը կը վերաբերի 95,000 տակառաչափ տարողութեամբ արդիական նաւերու, որոնք պիտի ունենան 1 միլիոն ձիու ուժ, ինչպէս նաեւ 120 լայնափող թնդանօթներու, բազմաթիւ փոքր թնդանօթներու, Թորփիլարձակ փողերու, հազարաւոր տակառաչափ զրահներու:

Տրուած հրահանգները պիտի արժեն 20 միլիոն անգլ. ոսկի:

Անկից զատ, հրահանգ տրուած է կատարել նաեւ 1931 եւ 1932 տարիներու նաւային ծրագիրները, որ կը վերաբերին 4 յածանաւերու (7,000 տակառաչափ, Leandreի ձեւով), 2 յածանաւերու (5,500 տակառաչափ, Arethuseի ձեւով), 2 տորմղիկներու (flottiles), 16 արագահալածներու (destroyer), 10 փոխադրանաւերու, 6 սուզանաւերու, 2 հրետանաւերու, 3 օժանդակ – նաւերու:

Ժընեւ կը միանայ Միջերկրականին

Էռիոյի նախագահութեան տակ, Լիոնի քաղաքապետական ժողովը քննեց Ռոն գետին նաւարկութեան հարցը եւ քուէարկեց վարկ մը սկսելու համար կարեւոր աշխատանքներու, որ պիտի կատարուին այդ մեծ գետին վրայ: Այդ աշխատանքները ոչ միայն պիտի մեղմացնեն գործադրկութեան տագնապը շրջանին մէջ, այլ եւ պիտի բանան տնտեսական դեղեցիկ հեռանկար մը: Այդ մասին Էռիօ յայտարարեց.

— Կը կարծեմ թէ Զուիցերիա մեծ վստահութեամբ կը նայի այն հեռանկարին, որ Հաենոսը կը միանայ Միջերկրականին՝ կապուելով Ժընեւի եւ Ռոն գետին: Ու պէտք է խորհիլ Դանուբի նաւարկութեան միացման ծրագրին ալ մասին, հասկնալու համար թէ Եւրոպայի գետային նաւարկութեան այս հրաշալի ցանցը ի՜նչ մեծ փոփոխութիւններ պիտի ստեղծէ միջազգային տնտեսական կեանքին մէջ:

Սովետները նոր խստութիւններու կը դիմեն

Գրած էինք թէ Մոսկուա նոր հրամանագիր մը հանեց վերջերս, զինուորական պաշտպանութեան տակ առնելու համար կոլխոզները (հաւաքական գիւղատնտեսութեան բջիջները) եւ կոպերատիվները (համագործակցական հաստատութիւնները):

Ըստ այս հրամանագրին, պետական հարստութիւն յայտարարուած են կոլխոզներու եւ կոպերատիվներու արտադրութիւնը եւ ապրանքները, այնպէս որ ամէն կարգի փճացում կամ գողութիւն պիտի պատժուի խստօրէն:

Ուրիշ հրամանագիր մը նոյնքան ծանր պատիժներ կը սահմանէ բոլոր անոնց դէմ, որոնք կը յարձակին կոլխոզի վարիչներուն վրայ: Այս վերջին հրամանագիրը հետեւանքն է այն բողոքներուն, զորս կատարած են կոլխոզներու վարիչները, վախնալով այն սպանութիւններէն, որոնք վերջերս յաճախակի դարձան գիւղերու մէջ: Յիշենք նաեւ թէ «կուլակ»ները (ունեւոր գիւղացի) կը շարունակեն իրենց ընդդիմութիւնը հաւաքական գիւղատնտեսութեան դէմ, ոչ միայն ահաբեկելով կոլխոզներու նախագահները, այլ եւ այրելով ու փճացնելով կոլխոզներու արդիւնաբերութիւնը:

Հայաստանի Թերթերն ալ կը գրեն թէ «կուլակ»ները 40 սայլ ցորեն այրեցին յուլիսի վերջերը:

Սթիմսընի ճառը եւ Ճափոն

Կարճառօտ գրեցինք թէ ամերիկեան արտաքին յարաբերութեանց խորհուրդի անդամներէն Սթիմսըն ճառ մը խօսելով ոգեկոչած էր Պրիան – Քէլլոկ դաշնագրին ոգին, թելադրած էր փոխադարձ համաձայնութեան դիմել ամէն անգամ, որ վտանգ մը կը սպառնայ խաղաղութեան: Այս առթիւ քննադատած էր նաեւ Ճափոնի դիրքը: Ճափոն Ուաշինկթընի իր դեսպանէն պահանջեց մանրամասն հաղորդագրութիւն մը Սթիմսընի ճառին մասին: Կը կարծուի թէ դիւանագիտական վէճ մը պիտի ստեղծուի, երբ Ճափոն հաստատէ թէ ճիշդ են մամուլին քաղուածքները Սթիմսընի ճառէն:

Ազգայնականները մեծ ցոյցեր կ'ընեն Հալէպի մէջ

«Ազդակ» կը գրէ թէ յուլիս 3ին Հալէպի Պրահմիէ մզկիթին մէջ տեղի ունեցաւ ազգայնականներու ժողովը, ուր ներկայ գտնուեցան հազարաւոր մարդիկ: Սաատալլա պէյ Ճապրի, Շիւքրի պէյ Կավատլի, Իպրահիմ պէյ Հանանօ ճառեր խօսեցան: Հանանօ պէյի ճառը եղած է շատ բուռն եւ հակակառավարական: Ան ներկայացնելէ վերջ ազգայնականներու սուրիական քաղաքականութեան մէջ բռնած դիրքը, յայտնած է որ իրենք ոչ ներկայ կառավարութեան եւ ոչ ալ ներկայ խորհրդարանին վրայ վստահութիւն ունին: «Դեռ թափուած արիւնը չէ չորցած» ըսած է ան եւ ի վերջոյ յայտարարած.

— «Ի՞նչ ուզէ թող ըլլայ, մենք այս խորհրդարանն ու կառավարութիւնը պիտի փլցնենք: Ո՛վ երիտասարդներ, ձերն է ապագան, եւ հայրենիքը ձեզ կը հրաւիրէ, պահանջեցէք ձեր իրաւունքները եւ ակարութիւն ցոյց մի տաք: Մենք շատ զօրաւոր ենք մեր հաւատքով եւ մեր կամքով: Ձեր իրաւունքները ճանչնալու կը հրաւիրեմ ձեզ» (չորս անգամ կրկնած է այս վերջին նախադասութիւնը):

Իպրահիմ պէյ Հանանոյի նախագահութեամբ 100 հոգի յետոյ կը մեկնին Դամասկոս, հոն ցոյցեր ընելու եւ բողոքներ բարձրացնելու ներկայ կառավարութեան եւ խորհրդարանին դէմ: Պիտի պահանջեն Հալէպի կուսակալին պաշտօնանկութիւնը:

Հիճազի ապստամբներու պետը սպաննուած

«Էլ Ահրար»ի Դամասկոսի թղթակիցը կը գրէ.—

Դամասկոս գտնուող Հիճազի ներկայացուցիչը պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակելով կ'ըսէ թէ Հիճազի արտաքին նախարարութեան կողմէ ղրկուած հեռագրի մը համաձայն, Աքապայի Տապա կոչուած շրջանին մէջ սոսկալի ընդհարում մը տեղի ունեցած է Հիճազի ուժերուն եւ ապստամբներուն միջեւ: Ապստամբներու պետ Իպն Րիֆատէ իր երկու զաւակներով սպաննուած է այս ընդհարումներու միջոցին:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ
Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյներու տակ ներկայացնել փրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը: Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ բնուածներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալներ: Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը փրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը:

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտքը կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ: Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ:

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ընթերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն:

2— Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝

ա) Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.

բ) «Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.

գ) 100 ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զրկուած են.

դ) Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը:

3— Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը:

4— Եթէ «գոնթրաթ»ով եկած է, «գոնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տեղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը:

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին: Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդութեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպասելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար:

Ուշադրութիւն

Գաւառէն շատեր մեզի կը ղրկեն, մեր հարցարանին իբրեւ պատասխան, իրենց ինքնութեան առժամեայ թուղթերը եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր:

Կը խնդրուի, — բան չղրկել մեզի, նոյն իսկ ռէքոմանտէ, եթէ չէք ուզեր որ կորսուին:

Եւ յետոյ, շատեր Փարիզէն, անձամբ խմբագրատուն կուգան, «կարգադրելու» իրենց խնդիրը:

Կը յայտարարենք, որ աւելորդ է գալ խմբագրատուն:

Մեր ուզածն է «անկանոն» թուղթ ունեցողներուն անունը, մականունը, իրենց պարագաները, ուրկէ գալը, ինչ տեսակ թուղթ ունենալը: Այսքան: Բոլոր այս կէտերը գրաւոր, կարճ եւ ամփոփ, ղրկել մեզի:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [23]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ
(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մօտերը ունի արծաթախառն կապարի հանքեր եւ ընտիր պաղլեղ, ուրկէ առած է իր Շապին – Գարահիսար անունը:

Ծննդավայրն է Հայոց հերոս Զօրավար Անդրանիկի:

Նշանաւոր է սեւ քարաժայռի մը վրայ՝ բիւզանդական կայսրերէն Կոմնենեանց ժամանակէն մնացած բերդը, ուր Հայեր հերոսաբար դիմադրեցին Թուրքերու, 1915ին:

ԷՆՏՐԷՍ (Նիկոպոլիս), զոր հիմնած է Պոմպէոս, Միհրդատի վրայ իր տարած առաջին յաղթանակէն վերջ: Ծաղկած է Օգոստոս կայսեր օրով:

Վերականգնած է Յուստինիանոս կայսեր կողմէ:

Նշանաւոր են նաեւ Տարինտէ՝ Միջին դարու մէջ ամուր բերդաքաղաք, Տիվրիկ, որուն հիւսիսային արեւելեան կողմը կայ Զրմառա կամ Զիմառայ գիւղը, որ ծննդավայրն է Յակոբ պատրիարք Նալեանի, Կիւրին եւ Նիքսար (Նէոկեսարիա—Նոր Կեսարիա), որ եղած է Հռոմէական կայսրութեան օրով մայրաքաղաք՝ Պողեմոնական Պոնտոսի: Կը գտնուի Գայլ գետի վրայ եւ ունի հնութիւններ: Նիքսար հին ատենը կոչուած է նաեւ Կաբիրա:

ԿԱՐԻՆ (Էրզրում) — Մեծ – Հայքի մէջ բարձր լեռնադաշտի (2000 մեդր) մը վրայ եւ Փալանտէօքէն լերան ստորոտը կառուցուած բերդաքաղաք:

Կառուցուած է Հռոմայեցի կայսեր Թէոդոս Բ.ի կողմէ, որուն համար կոչուած է Թէոդոսուպոլիս:

Կարինէն ոչ այնքան հեռու Հինձք գիւղին մօտ համբաւաւոր է Հնձուց կամ Ս. Աստուածածնի Կարմիր վանքը, որ ըստ աւանդութեան՝ հիմնուած է Դ. դարուն Մեծն – Ներսէսէ: Իր մօտերը կան բազմաթիւ ջերմուկներ:

ԵՐԶՆԿԱ (Երիզա) — Բարձր – Հայոց Եկեղեաց գաւառի բարեբեր դաշտին մէջ կառուցուած հին ու պատմական քաղաք, որ կոչուած է նաեւ Յուստինիանուպոլիս, Յուստինիանոսի կողմէ նորոգուած ըլլալուն համար: Քրիստոսէ դար մը առաջ կը յիշուի իր անունը, որ կը կոչուէր Երէզ կամ Երիզա:

Հոս կանգնուած է ոսկեձոյլ Անահիտի մեհեանը եւ պաշտուած է շուրջ 400 տարի, մինչ Դ. դարու սկիզբը՝ Տրդատի օրով երբ քրիստոնէութիւնը Հայաստան մտաւ, Գրիգոր Լուսաւորչի կողմէ այդ մեհեանը եկեղեցիի վերածուեցաւ:

Երիզա շատ անգամներ կործանուած է երկրաշարժներէ: Քիչ քաղաքներ անոր չափ ենթակայ եղած են երկրաշարժի:

Մօտը կայ Գոհնամ կամ Սեպուհ լեռը, որուն ստորոտը եղող Թրքարընակ Թիլ գիւղին տեղը կար պատմական Թիլ Աւանը որ ունէր Նանէ դիցուհիին մեհեանը:

Դարձեալ նոյն լերան ստորոտը կը գտնուէր Թորդան Աւանը, այժմու համանուն գիւղին տեղը: Հոն կը գտնուէին Մեծն – Տրդատի եւ Գրիգոր Լուսաւորչի դամբարանները:

ԺԴ. դարուն Երիզայէն անցած է Վենետիկցի ճանապարհորդ Մարքօ – Բոլօ եւ յիշած է Հայերը, բամպակէ կտաւը եւ այժմ գոյութիւն չունեցող նշանաւոր ջերմուկները:

Երիզայի շուրջ կան բազմաթիւ վանքեր, որոնց մէջ անուանի են Ս. Ներսէսի կամ Տիրաշէնի վանք, Շողակաթի վանք, Ս. Լուսաւորչի վանք, Տատասկի վանք:

ԲԱԲԵՐԴ (Պայպուրթ). — Ճորոխի եզերքը, հին ատենը անուանի բերդաքաղաք: Ունի հանքային ջուրեր: Ծովէն բարձր է 1680 մեդր:

Հայ պատմութեան մէջ առաջին անգամ Ա. դարուն վերջերը Երուանդի օրով յիշուած է հայկական սոյն քաղաքին անունը:

Յուստինիանոս կայսր Զ. դարուն աւելի ամրացուց զայն:

ԿԱՄԱԽ (Քէմախ) — Հինն Անի Ամրոց, որուն մէջ կը գտնուէր Արամազդի մեհեանը, ապա Մեծն – Տրդատի, Գրիգոր Լուսաւորչի զաւակներուն ու թոռներուն, ինչպէս նաեւ Արշակունի թագաւորներուն գերեզմանները:

Ծանօթ են նաեւ Պայազիտ, Արարատ լերան կողին վրայ, Կոմատիկ գետին եզերքը: Հին ատենը ծանօթ էր Դարոյնք հռչակաւոր բերդին անունով: ԺԵ. դարէն սկսեալ մինչեւ այսօր Պայազիտ անունով կը յիշուի: 1877 ապրիլ 26ին զայն գրաւած է Ռուս բանակի հրամանատար հայազգի զօրավար Արշակ Տէր – Ղուկասով: Ներկայիս կիսաւեր քաղաք: Ալաշկերտ՝ Բ. դարու վերջերը հիմնուած Վաղարշակերտը: Թորթում, հին բերդաքաղաք: Խոտրջուր, Խնուս (*), Քղի, որ 1666ի երկրաշարժէն կործանուած է եւ Դերջան:

ԽԱՐԲԵՐԴ. — Բլուրի մը վրայ կառուցուած. ունի աւերակ բերդ մը: Հարաւային արեւելեան կողմը կայ Ծովք լիճը, որուն մէջ կը գտնուի Ծովք գիւղը, ուր բնակած է ԺԲ. դարուն սկիզբները Ներսէս Շնորհալի եւ իր եղբայրը Գրիգոր Պահլաւունի կաթողիկոսը, որովհետեւ ժամանակ մը կաթողիկոսարան եղած է յիշեալ գիւղը:

Մօտերը կան հայ վանքեր:

ՄԱԼԱԹԻԱ (Հին Մելիտինէ). — Խիստ բարեբեր եւ մրգառատ դաշտի մը մէջ Երկրորդ – Հայքի մայրաքաղաքը, որուն մօտ Պարսից Խոսրով Թագաւորը յաղթուած է Հռոմայեցիներէն Քրիստոսի 577 թուին:

Ունի կիսափուլ պարիսպներ:

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ
(Շար.)

Տեսնել այս մասին հեղինակին յօդուածը «Յառաջ» թիւ 693, 7 յուլիս 1928:

(*) Հոս գտնուած է փիղի բնտանիքէն նախապատմական վիթխարի կենդանիի մը բրածոն: Այս կենդանին երկրաբանութեան մէջ կոչուած է հայկական փիղ (Elephas armenicus):

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

վնասներ պատճառելով: Ուրիշ քաղաքի մը մէջ՝ ձախակողմեան տպարան մը օդը հանուեցաւ:

Սիլեզիոյ մէջ ալ ահաբեկումները կը շարունակուին, գլխաւորաբար ծանօթ հանրապետականներու դէմ:

Պերլինի վրայ խաղկոլ վախեր

Պերլինի մէջ միշտ այն վախը կը տիրէ թէ հիթլերեաններու կողմէ պատրաստուած արշաւը Պերլինի վրայ, կրնայ իրականանալ մէկ օրէն միւսը: Զրոյց կը շրջի թէ մէկ քանի օրէ ի վեր Պերլինի շուրջ հաւաքուած հիթլերեան մարտիկները օգնական ուժեր ստացած են զանազան վայրերէ: Կ'ըսուի նաեւ թէ Հիթլեր տեսակցած ըլլալով պատերազմական նախարարին հետ, գիտէ թէ հիթլերեաններու արշաւին դէմ ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ գերման բանակը:

Տակաւին գաղտնիք կը մնայ թէ բանակը պիտի ընդդիմանա՞յ հիթլերեան արշաւին, թէ թոյլ պիտի տայ որ հանդարտօրէն անոնք քալեն Պերլինի վրայ: Ամէն ինչ կախում ունի Հինտէնպուրկի կամքէն եւ անոր կամքը գործադրելու համար, պատերազմական նախարարին տրամադրութենէն:

Կասկած կայ որ բանակը այդ պարագային չէզոք հանդիսատեսի դիրք բռնէ, որովհետեւ հիթլերեանները գերման բանակին մէջ կը համրեն բազմաթիւ համակիրներ:

Պոդպատէ սաղաւարտակիրներու համախոյզը

Պողպատէ Սաղաւարտակիրներու տարեկան հաւաքոյթը որ տեղի պիտի ունենայ սեպտեմբեր 1էն 4 Պերլինի մէջ, կարեւոր ցոյցի մը կերպարանքը պիտի ստանայ: Հաւաքոյթին պիտի մասնակցին 150,000 հոգի: Հարիւր քսան յատուկ կառախումբեր եւ 600 մեծ ինքնաշարժներ արդէն յատկացուած են այս բազմութիւնը փոխադրելու երկրին բոլոր անկիւններէն դէպ ի Պերլին:

Այս հաւաքոյթին առթիւ նախատեսուած յայտագրին գործադրութիւնը կը պահանջէ հսկայ գումար մը, զոր Պողպատէ սաղաւարտակիրներու կեդրոնը յանձն առած է հայթայթել, հակառակ Գերմանիոյ մէջ տիրող տնտեսական թշուառութեան:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Մ. Յ.— 35:
Սէնթ Աւօման, Ա. Թ.— 70:
Վիլժուիֆ, Օր. Ն. Տ. Մ.— 70:
Թօրէն, Վ. Մ.— 100:
Լիոն, Փ. Ս.— 22.50:
Պուրկանպրէս, Ս. Գ.— 35:
Լա Սիօթա, Գործ.— 315:
Լա Սիօթա, Մ. Զ.— 35:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Ֆրանսահայ կարմիր խաչի ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՀՐԱՒԷՐ

Շավիլի եւ շրջականներու եկեղեց. ընկերակցութեան վարչական ժողովս ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան՝ պարտք կը զգայ յայտարարել թէ, Օգոստոս 15, յառաջիկայ երկուշաբթի օր, Վերափոխման Ս. Աստուածածնայ մեռելոցի օր, մանկապարտէզի սրահին մէջ (Ave. Ville d'Avray 20), Ս. պատարագի մատուցմամբ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի հանգիստ հոգւոց համօրէն ննջեցելոց Ազգիս Հայոց:

Կը հրաւիրեմք հոգեսէր ժողովուրդը նոյն օրը ներկայ ըլլալ եւ հոգեպէս մխիթարուիլ.

Յաւարտ Ս. պատարագի խաղողի օրհնութիւն:

Սկիզբ ժամերգութեան ի ժամ 9, սկիզբ պատարագի ի ժամ 10:

վարչութիւն

Յ. Հ. Դ.

Գաւառ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին 63 րիւ տը լա Ռէփիւպլիքի սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան վարչութիւնը խառն ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի, Պուվ. Օտտօի եւ Սէն Լուի Պատանեկան միութիւններու բոլոր անդամները այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 րիւ տը լա Ռէփիւպլիքի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆԱՌԹԻՒ

ԱՐԺԱՆԹԷՕՅԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՉԷՅԹՈՒՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս Կիրակի առաւօտէ մինչեւ իրիկուն

Գեղեցիկ ժամանց, անակնկալներ, պար եւ նուագ, ճոխ պիւֆէ

Կը նախագահէ Ընկ. ԿՈԹՈՂԵԱՆ

Հաղորդակց. միջոցներ.— կառ. Սէն Լազարէն առնել շոգեկառք եւ իջնել կառ. տ'Արժանթէօյ: Հանրակառք Մատլէնէն թիւ 40 իջնել կար Արժանթէօյ:

Հանդէս Սէն Լուի մէջ

Սէն Լուի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան տարեկան հանդէսը տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 14ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը: Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ԿՈՂՄԷ

Այս Կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն,

Route Château Gombert, Campagne La Baronneի մէջ

Առաւօտ՝ Սկաուտական մարզանքներ, վարդավառեան Հայկական խաղեր՝ Հայ Արիներու կողմէ, փարիզէն ժամնող իրենց խումբերու մասնակցութեամբ): կէսօրէ վերջ՝ ժամը 2.30ին կը սկսի գեղարուեստական բաժինը՝ ղեկավարութեամբ արուեստագէտ Պ. Մ. Մարութեանի: Բանախօսութիւն, երգ եւ զուգերգ, արտասանութիւն, նուագ, պզտիկ աղջիկներու պար (ռուսական վինկէրքա): Հայկական ճաշանիք, շարժանկարում:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 4.30ին:

Հաղորդ. միջոց.— Առնել 5 թիւ հանրակառքը, որ Սէն Ժէռօմէն վեր, Շաթօ Կօմպէր չի հասած, կը կենայ նոյն ագարակին (Գըմպըլեաններու) դրան առաջ:

Ճաշը միասին բերել, ըմպելիքը կը հայթայթուի տեղւոյն վրայ:

Մուտքը 5 ֆրանք

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Գ. Զօհրապ 20, ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ (Տ. Չէօքիւրեան եւ Թ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, ԱՐԵՒՈՏ ՃԱՄԲԱՆ, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, ԵՏՔԸ, էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ, Քրիստ. Միքայէլեան 10, ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ Րաֆֆի 25, ՎԱԼԱՆԹԻՆ, Ժորժ Սան 20, ԹԷՐԶԱՆՕ, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ, Մալխաս 50, ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ, Ռէն 20, ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ, Ղ. Մելոյեան 10, ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ, Ա. Պէրնէտ 2 հատոր 65 ֆր., ՍԻՄՈՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ 25, ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ, Քասիմ 2 հատոր 25, ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ, Յ. Ալոճեան (Ռոզմերի) 12.50, ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ, Գ. Կաւփարենց 20, ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ, Ռստանիկ 5, QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:

Ուշադրութիւն

Լիոնի Հ. Յ. Դ. Ժողովրդային Գրադարանը ստացած է հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.—

Արծակ էջեր եւ ճեքեաթներ՝ Զարդարեան, Պանդուխտի կեանքէն՝ Հրանտ, Գեղամ Տ. Կարապետեանի Տարօնի Աշխարհը, Գեղամ Բարսեղեանի Ամբողջական գործը, Ա. Արփիարեանի Ամբողջական գործը, Գրիգոր Զօհրապի ծանօթ դէպքեր եւ պատմուածքները, Մ. Վարանդեանի Մուրատը, Պերճուհիին փոթորիկէն վերջը, Ռէնի գնդակահարուածները, Վազգէն Շուշանեանի Ամրան գիշերները, Հ. Զաւերեանի Լուած ջրաղացը, Պէնճուրը:

Գրադարանը բաց է ամէն օր ժամը 7.30էն 9ը, բացի Շաբաթէ եւ Կիրակիէ:

Վաճառ խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց բըփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: Դիւրամատչելի պայմաններ: Դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ փոքրիկներու ժանեակ կարող լաւ գործաւորուհիներ: Գործը կը յանձնուի կտրուած հատը 5 ֆրանք: Վեց ամիս տեւական գործ: Դիմել Տիկին Մառիի, 7 rue de Tournon, Paris (6). Մէթրօ Օտէօն:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի
Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ
CAFE ARARAT
345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է
Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ
41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵԹԷ կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.
ԵԹԷ դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.
ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.
ԵԹԷ կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոց ստանալ.
ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ
Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՐՄԱԳի, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64
որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գ... եակներուն մէջ:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ
ՏՕՔԹԷՕՐ Մ. ՏԻՄԻՃԵԱՆ (ՆՈՐԱՅՐ)
147, Rue de Voies-du-Bois
Tél. Charlebourg 05-74 Colombes (Seine)
(Փարիզէն՝ Gare St. Lazareի գիծը առնել եւ իջնել La Garenne)
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ընդունելութեան ժամը 2—8, կիրակի եւ տօնօրեր 9—12

Հայերու ժամադրավայրը
ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշել Հեռաձայն Danton 52-73
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Ճաշարան CAUCASE
23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel
Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:
Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ
Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու
Պատուոյ մէտայլ ֆրանս, առողջապահ. նախարարութենէն
Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)
Téléphone: TRINITÉ 59—54
Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:
Հոն կը կատարուին՝ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ուլթրակէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու գործուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:
Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակաշիճախտային խարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):
Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քննական, թելադրական եւ ֆիզիքական մէթոտներ:
Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:
Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:
Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ ... հիւանդներուն.
Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54:
Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

Հայրենակիցներու ուշադրութեան
Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց կ'ունենայ: Պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ
Կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulême
S. TOROSSIAN
մէթրօ Couronnes եւ Parmentier
Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԲՈՌ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ

Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Բոռ կանգ առաւ մի վայրկեան, բայց կինը ոչինչ չպատասխանեց:

— Ես մտածել եմ, շարունակեց նա. — եթէ մի մարդ միակ է կեանքում ու պահանջ է զգում մի կնոջ ներկայութեանը, եւ եթէ կարողանում է գտնել մի կին, որ գուր է գալիս իրեն եւ որին ինքն էլ համակրանք է ներշնչում, այն ժամանակ նա իրաւունք ունի շնորհակալութեամբ ընդունելու այդ կնոջ հակումը, առանց աւելի տեւական կապեր հաստատելու նրա հետ: Ես այդտեղ վատ ոչինչ չեմ տեսնում, եթէ ի հարկէ երկու կողմն էլ ազատ են մնում խաբէութիւնից, անարդարութիւնից ու վիրաւորանքից: Ուրիշ մարդոց հետ ունեցած քո նախկին կապերի մասին ես չեմ մտածել: Գիտէի միայն, որ մեր կապը հարկադիր չէ, եւ որ մեզանից ամէն մէկը ազատ է քանդելու հէնց որ ծանր զգայ: Եթէ սխալած եմ, եւ եթէ դու այլ կերպ ես նայում խնդրին, այն ժամանակ...

Նա նորից լռեց:

— Այն ժամանա՞կ. — շշնջաց կինը առանց նրան նայելու:

— Այն ժամանակ ես անիրաւ եմ եղել դէպ ի քեզ եւ դա ինձ շատ է վշտացնում: Միայն արել եմ առանց դիտաւորութեան:

— «Վշտացնո՞ւմ է», «առանց դիտաւորութեան»: Դու քարից ես, ի՞նչ է, Ֆելիչէ: Մի թէ դու կեանքումդ երբեք մի կին չե՞ս սիրել, եւ մի թէ չե՞ս տեսնում, որ սիրում եմ քեզ:

Ցանկարծ մի բան հուպ եկաւ Բոռի կրծքում այդ բառը լսելիս: Ի՜նչքան ժամանակ էր անցել այն օրից, երբ նրան ասում էին. «Սիրում եմ քեզ»: Կինը յանկարծ վեր թռաւ ու երկու ձեռքով գրկեց նրան:

— Ֆելիչէ, եկ գնանք միասին, գընանք այս սարսափելի աշխարհից, այս մարդկանցից ու քաղաքականութիւնից: Ի՞նչ գործ ունինք: Գնանք — երջանիկ լինենք: Գնանք Հարաւային Ամերիկա, ուր դու առաջ ապրել ես:

Ցիշողութիւնների պատճառած ուղղակի ֆիզիքական սարսափը վերադարձրեց Բոռի ինքնիշխանութիւնը: Հեռացրեց նրա ձեռքը վզից ու պինդ սեղմեց:

— Զիտտա, ջանայ հասկանալ, ինչ որ ասում եմ: Ես քեզ չեմ սիրում, եթէ նոյն իսկ սիրէի էլ նորից չէի գնայ քեզ հետ: Այստեղ Իտալիայում ես գործ ունիմ ու ընկերներ:

— Եւ ուրիշ մէկն էլ, որին աւելի ես սիրում քան ինձ. — բացագանչեց կինը յուսահատ: — Ա՜, ես պատրաստ եմ ձեզ սպանելու: Դու ընկերների մասին չէ որ մտածում ես, այլ գիտեմ ում:

— Կա՛ց: Ցուզուած ես դու, չեղած բաներ ես երեւակայում:

— Կարծո՞ւմ ես տիկին Բոլլայի մասին եմ խօսում: Ինձ խաբելը այդպէս հեշտ չէ: Նրա հետ դու միայն քաղաքականութիւնից ես խօսում: Դու նրան էլ այնքան ես սիրում, ինչքան եւ ինձ: Դու միայն կարդինալի մասին ես մտածում:

Բոռը ցնցւեց:

— Կարդինալի՞ մասին. — կրկնեց մեքենաբար:

— Կարդինալ Մօնտանէլլի, որ աշնանը այստեղ քարոզում էր: Կարծում ես չտեսայ քո դէմքը, երբ մեր մօտիցն էր անց կենում նրա կառքը: Դու թո՛յ, այս չորի պէս սպիտակ էիր: Դու հիմա էլ տերեւի պէս դողում ես, հէնց որ իրա անունը տուի:

— Զգիտես, ինչ ես խօսում: Ես ատում եմ կարդինալին: Նա իմ վատթար թշնամին է:

— Թշնամի թէ ոչ: Բայց դու նրան ամէնից աւելի ես սիրում աշխարհիս երեսին: Նայիր երեսիս ու ասա սուտ եմ, եթէ կարող ես:

Բոռը շուռ եկաւ ու նայում էր պարտէզ: Կինը գողունի դիտում էր նրան ու սարսափում ինքն իր ասածից: Մի տարօրինակ բան կար Բոռի լռութեան տակ: Վերջապէս Զիտտան կամաց մօտեցաւ նրան ու վախեցած երեխայի պէս, զգուշ ձիգ տուաւ թեւից:

— Ճի՛շդ է, — ասաց Բոռը՝ շուռ տալով դէմքը կնոջ:

XI

— Կարելի չէ՞, որ մի ուրիշ տեղ պատահեմ. Բրիզիկէլլան շատ վտանգաւոր տեղ է ինձ համար:

— Ռումանիայի ամէն մի թիզը վտանգաւոր է ձեզ համար: Բայց հէնց Բրիզիկէլլան ամէն տեղից աւելի ապահով է այժմ:

— Ինչո՞ւ:

— Իսկոյն ասեմ. միայն այդ կապոյտ բաճկոնով մարդը մեր երեսը թող չտեսնի պէտք է զգուշ լինել դրանից: — Այո՛, սարսափելի փոթորիկ էր: Ես չեմ յիշում, որ երբ եւ իցէ խաղողի որթերը այսպէս խեղճ վիճակում լինեն, ինչպէս հիմա:

Բոռը թեւերը սեղանին դրաւ ու կախեց գլուխը վրան, կարծես սաստիկ յոգնած լինէր, կամ գինուց ծանրացած: Կապոյտ բաճկոնով վտանգաւոր մարդը արագ մի հայեացք ձգելով շուրջը երկու ագարակատէր տեսաւ, որոնք մի շիշ գինու դիմաց տարւայ բերքիցն էին խօսում, այլ եւ մի քնկոտ սարեցի, որ գլուխը սեղանին էր դրել:

Դա սովորական պատկեր էր Մարրադիի նման եռ ընկած մի անկիւնում, եւ կապոյտ բաճկոնով մարդը վճռեց վերջապէս որ դրանց խօսակցութեանը ականջ դնել չէ... խմեց իր գինին ու անցաւ մի... եակը: Այնտեղ կանգ առաւ, ... հաշուեսեղանին ու անփոյթ խօս... գինեպանի հետ: Մէջէ մէջ նայ... միայն բաց դուռը, որտեղից ե... էին սեղանի առաջ նստած երեք... պարանքը: Երկու ագարակատ... դանդաղ իրենց գինին էին խմ... տեղական բարբառով խօսում ե... կից, իսկ Բոռը խռմփում էր ի... մարդ, որի խիղճը հանգիստ է ... վին:

Վերջապէս լրտեսը երեւի ... այն եզրակացութեանը, որ ... ժամանակ կորցնում: Վճարեց ... շիւը եւ ելնելով գինետնից՝ ... ղոցով ցած իջաւ: Բոռը յորանջե... ձիգ գալով բարձրացաւ ու կտաւ... պիկի թեւով սկսեց ծոյլ - ծոյլ ... քերը տրորելու:

— Դժւար գործ է. — ասաց ... պանից մի ծալովի դանակ հան... կտրեց մի պատառ հաց: — Դ... ձեզ շա՞տ են նեղացնում վեր... Միքէլէ:

(Շար...)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

ՇԱԲԱԹ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

13 AOUT 1932

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1956

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Վրաստանի վարած ազգային քաղաքականութիւնը բացայայտ է գրեթէ բոլոր ճակատներուն, մանաւանդ տնտեսական ճակատի վրայ, ուր տեսական պատճառաբանութիւնները եւ կուսակցական համամիութենական շահերու պաշտպանութիւնը վրացի կոմունիստին քով կը դառնայ կուսակցական ընդհանուր գիծ, որ սակայն կը վերջանայ Վրաստանով։

Այս գործելակերպին մէջ վրացական այս օրուան ղեկավարութիւնը կը գործէ Վրաստանի ազգայնական հոսանքներուն հետ։

Տնտեսական ձեռնարկներուն ծանօթ ճարտարագէտը կը գրէ․

«Հետաքրքրական է արձանագրել վրացի բոլշեւիկներու եւ մենշեւիկներու գործակցութիւնը ազգային – տնտեսական խնդիրներու մէջ։ Գորիի շաքարի գործարանի հայրը մենշեւիկ Գոտուան է, վրաստանի խորհրդարանի այն նշանաւոր պատգամաւորը որ երբ վրաց կառավարութիւնը պահանջեց 300,000 րուբլի Թիֆլիս ապրող Ռուսերը հեռացնելու համար, տեղէն վեր կեցաւ եւ առաջարկեց երեք միլիոն րուբլի, միայն թէ բոլոր ոչ – Վրացիները հեռացուին Թիֆլիսէն։ Գոտուան ի նկատի ունէր, ի հարկէ, Հայերը։ Ահա այս մարդն է շաքարի գործարանի տնտեսական եւ թեքնիք հիմքերու կազմողը»։

Նոյն յօդուածագիրը կը ներկայացնէ Բազալտի եւ Ապակիի գործարաններու խնդիրը, որոնք նոյն կարգի ճարպիկութեամբ եւ ազգային քաղաքականութեամբ լուծուած են կամ կը լուծուին վնաս Հայաստանի եւ ի նպաստ Վրաստանի, միշտ կուսակցական կարգով եւ կոմունիստական «արդարութեամբ»։

Բազալտի գործարանի խնդիրը սրտառուչ կողմեր ալ ունի եւ կ՚արժէ ամբողջութեամբ ներկայացնել այստեղ։

«10—12 տարի առաջ Ֆրանսայի մէջ կրցան գտնել բազալտը ելեքտրականութեամբ հալեցնելու միջոցը։ Հալուած բազալտը կը գործածուի քիմիապէս դիմացկուն ամաններ, ելեքտրական բարձր հոսանքի համար անջատիչներ, անթել հեռագրի սիւներ անջատող բարձիկներ եւ այլ կարգի թանկարժէք իրերու պատրաստութեան համար։ Հալած բազալտի արդիւնաբերութիւնը խիստ շահաւէտ տնտեսական գործ է եւ կարող է յաջողիլ այն վայրերու մէջ, ուր կայ առատ եւ աժան ելեքտրական ուժ։

Հայաստան, ինչպէս յայտնի է, հարուստ է բազալտ քարի անսպառ պաշարով եւ ջրա – ելեքտրական աժան ուժով։ Եւ բնական է, որ Հայաստանի Ժողտնտխորհը հետաքրքրուեցաւ տնտեսութեան այդ ճիւղով եւ ջանաց Ֆրանսայէն ստանալ բազալտը հալելու միջոցը։ Չի կարողանալով համաձայնութեան գալ Ֆրանսայի հնարիչի հետ՝ Հայժողտնտխորհը յանձնարարեց Հայաստանի համալսարանի ուսուցչապետներ Ղամբարեանին եւ Ռոտինեանին՝ գտնել բազալտի հալման սեփական միջոցը։ Չորս – հինգ տարուան յամառ աշխատանքն ու 150,000 րուբլի ծախքը պսակուեցաւ յաջողութեամբ։ Ղամբարեանն ու Ռոտինեանը գտան բազալտը հալելու միջոցը․ որմէ յետոյ, հերթի դրուեցաւ Հայաստանի մէջ բազալտի գործարան հիմնելու ծրագիրը։

Բայց Թիֆլիսի Գոտուանները քնած չէին։ Հէնց որ վրացի կոմունիստները Հայաստանի գործարանի ծրագրի լուրն առած, իսկոյն անցան գործի։ Գոտուան վրացի ճարտարագէտի մը հետ ձեռնարկեց Վրաստանի մէջ բազալտի գործարան շինելու ծրագրին։ Բազալտը հալելու միջոցը կը մտածեն ստանալ Հայաստանէն «Կուսկարգապահութեան» կարգով։ Եւ, ի հարկէ, պիտի յաջողին։ Զպիտի զարմանաք, եթէ վաղը իմանաք, որ բազալտի գործարանը որոշուած է կառուցանել Վրաստանի մէջ, իսկ Հայաստանի ծրագիրը դրուած է Շիրակի շաքարի գործարանի կամ Երեւան – Աղստաֆա երկաթուղիի կողքին։

Եւ այդ այն ժամանակ, երբ Կովկասի ոչ մէկ տեղը բազալտ քարը այնքան առատ չէ, որքան Հայաստանի մէջ։ Նոյնպէս Հայաստանի ելեքտրական ուժը աւելի աժան է քան Վրաստանի մէջ։ Բոլոր նկատումները, եւ առաջին հերթին տնտեսական շահը կը խօսի յօգուտ Հայաստանի, բայց եւ այնպէս Վրաստանի պետական մարմինները զբաղուած են բազալտի գործարանը Վրաստանի մէջ հիմնելու ծրագրով»։

Խեղճ Հայաստան, որ իր քարը, հողը եւ ջուրն իսկ չի կրնար օգտագործել։ Ամբողջ տեսարանին մէջ սրտառուչ է Ղամբարեանի եւ Ռոտինեանի գիւտի յաջողութիւնը, որ արտասահմանի հայութիւնը կրնայ ոգեւորել Հայաստանի շինարարութեան հեռանկարով։ Այդ ոգեւորութիւնը կը մնայ օդին մէջ, իսկ գործնական կեանքի մէջ շինարարութիւնը կը բռնէ Վրաստանի ճանապարհը, աչքերը բաց՝ ապշութեան մատնելով Հայաստանի վարիչները։

«Կուսակցական կարգապահութիւն» ուրիշ ոչինչ։ Ու այդ կարգապահութեան ենթակայ է Հայաստանի բամպակը, քարը, աւազը, ջուրը։ Ու հայ կոմունիստները «ազգային թեքման» մեղքերէն զերծ մնալու համար, միշտ կ՚ուզեն «ուղիղ» ճանապարհով քալել, ու միշտ ճամբան Թիֆլիսէն կ՚անցնի…

Երբ Հայաստանի տիրացու վարիչները հազար կտոր կ՚ըլլան, ցոյց տալու թէ լէնինեան վարդապետութիւնը հիմնովին կ՚ըմբռնեն եւ օրթոտոքսէն աւելի օրթոտոքս են, վերին ղեկավարութեան աչքը մտնելու համար, իրենց կողքին կը գտնեն վրացի լարախաղացները, որոնք նոյն սրտառուչ հաւատարմութեամբ կը խօսին կոմունիստական տեսութիւններու մասին եւ ճիշդ այդ պատճառաբանութեամբ՝ բոլոր մեծ պատառները Վրաստանին կը մնան։

Նոյն կարգի խնդիրներ են Ապակիի գործարանի եւ Սեւանի ջուրի խնդիրները, որոնց պիտի անդրադառնանք։

Կ. Ս.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Էռիօ կը խօսի Սթիմսընի ճառին մասին

Էռիօ չուզեց սպասել, որ հասնի Սթիմսընի ճառին բնագիրը։ Դատելով մամուլին քաղուածքներէն, գնահատեց ոգին, զոր ցոյց կուտայ Սթիմսըն, իբրեւ ձայնը Ամերիկայի։

Սթիմսընի այս ճառը ռոմանթիք խանդավառութիւն մը ստեղծած է ամէն կողմ, մանաւանդ մամուլին մէջ։ Նման «կարեւոր» ճառեր շատ են լսեր փոքրիկ ժողովուրդները։ Խաղաղութեան պանծացման այս առաքեալներու ճառին հետ, փոքրիկ ժողովուրդները լսեր են նաեւ լուրերը սպառազինութեանց հրահանգներու։

Այսուհանդերձ, պէտք էր, որ Էռիօն ալ ճառ մը խօսէր, արձագանգ տալով Սթիմսընի՝ նոյնքան խէալիստ դառնար, տաք շունչով մը փառաբանէր խաղաղութիւնը եւ Պրիան–Քէլլոկ դաշնագրին ոգին։

—Ֆրանսա լաւ համոզուած է, որ, ըստ ան, անկարելի է, յանուն խաղաղութեան շահերուն, թողուլ որ դաշնագրերը ստանան բարի կամեցողութիւններու յայտարարութեան մը նկարագիրը։ Ֆրանսա եւս, — խորապէս գնահատելով Սթիմսընի յայտարարութեան այդ ոգին, — խաղաղութեան դաշնագիրը կը համարէ պարտադրութեան թուղթ մը։

Գերմանիա կը տօնէ իր հանրապետութիւնը

Պառօնները վերապահութիւններ կ՚ընեն

ՊԵՐԼԻՆ, 11 Օգոստոս․— Վայմարի սահմանադրութեան 13րդ տարեդարձը այսօր պաշտօնապէս տօնուեցաւ Ռայխսթակի սրահներուն մէջ, որ զարդարուած էին կանանչներով եւ հանրապետական դրօշներով։ Նախագահ Հինտէնպուրկ եւ վարչապետ Ֆոն Փափէն ներկայ էին այս հանդէսին որ բացուեցաւ ներքին գործոց նախարար Պ. Ֆոն Կայլի մէկ ճառովը։ Ցիշելէ յետոյ թէ գերման ժողովուրդին մէկ մասը դեռ կը մերժէր սահմանադրական տօնին տալ ազգային բնոյթ, նախարարը յայտարարեց թէ Րայխի կառավարութիւնը այսու հանդերձ որոշած էր պաշտօնապէս տօնել այս տարեդարձը, առանց սակայն զայն նկատելու «իբր օր մը զոր ամէն գնով պէտք է յաւերժացնել»։

Ֆոն Կայլ յետոյ լայն գիծերով ուրուագծեց սահմանադրական բարեփոխումները զոր Րայխի կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը դատէ իրականացնել։ Այս բարեփոխութիւնները պիտի ըլլան երեք գլխաւոր կէտերու վրայ, որոնք են․— Ընտրական դրութեան փոփոխում՝ այն ձեւով որ նկատի առնուի թեկնածուներու անձնական արժէքը, ստեղծում աւելի բարձր խորհրդարանի մը (Ծերակոյտ) որ Ռայխսթակը հաւասարակշռէ ու հակակշռէ, եւ յետոյ՝ աւելի սերտ միութիւն մը հաստատել Րայխին եւ Փրուսիոյ միջեւ։

Վարչապետ Ֆոն Փափէն ալ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ, հակառակ իր անկատարութեանց, արդի Սահմանադրութիւնը կը պարունակէր հիմնական կարգ մը գաղափարներ, որոնցմէ գերման ժողովուրդը ապագային կրնայ օգտակարապէս ներշնչուիլ։

Վարչապետը յետոյ կոչ ըրաւ գերման ժողովուրդին եղբայրօրէն միանալ՝ ընդդիմանալով կուսակցական անհամաձայնութեանց։

Ինչպէ՞ս պիտի կազմուի գերման դահլիճը

Տակաւին կը շարունակուին խորհրդակցութիւնները քաղաքական կուսակցութեանց շրջանակներու մէջ, եւ վիճաբանութիւնները գերման մամուլի մէջ, այն մասին թէ ի՛նչպէս պիտի կազմուի ապագայ դահլիճը։

Անկարելի կը թուի կազմել դահլիճ մը բոլորովին անկախ օրուան պայքարի հոսանքներէն։

Ֆոն Փափէն եւ Հինտէնպուրկ կը խորհրդակցին՝ կազմելու համար «նախարարական դահլիճ մը»։ Մինչ Հիթլերի համակիրները դիտել կուտան, որ պիտի ձախողի այդ դահլիճն ալ, եւ ներկայ կացութեան մէջ տրամաբանական միակ լուծումն է կազմել «խորհրդարանական դահլիճ մը», պայմանով որ կեդրոնն ու Հիթլերեանները խոստանան աշխատակցիլ։ Հաւանական կը նկատուի նման աշխատակցութիւն մը, որովհետեւ կեդրոնի երեսփոխանները կը կարծեն թէ այդ ձեւով միայն կարելի պիտի ըլլայ խուսափիլ Հիթլերեաններու ծայրայեղութիւններէն ու սանձարձակութիւններէն։

Եւ սակայն միւս կողմէ դիտել կուտան, որ Հինտենպուրկ պիտի ընդդիմանայ նոր դահլիճի մը կազմութեան՝ Հիթլերի վարչապետութեամբ, որովհետեւ պիտի խախտէր «նախագահական դահլիճի» տեսակէտը։

Այսպէս ուրեմն երեք տեսակէտներ կը մնան տակաւին անհաշտ, շարունակելով շփոթութիւնը գերման քաղաքական կեանքին։ Նախ, Ֆոն Փափէն, «նախարարական դահլիճի» կողմնակից, չուզեր տեղի տալ, յօժար է միայն դահլիճին մէջ ընդունիլ 2 կամ 3 հոգի Հիթլերեաններէն։

Երկրորդ, մարաջախտ Հինտենպուրկ, կողմնակից «նախագահական դահլիճի» մը, կը սպառնայ հրաժարիլ՝ եթէ նկատի չառնուի իր կամքը։

Եւ երրորդ, Հիթլերեանները եւ կեդրոնի խմբակցութիւնը, կողմնակից «խորհրդարանական դահլիճի մը», հետզհետէ հող կը գտնեն յաջողութեան։

Դեռ մինչեւ վերջին ժամ, Ֆոն Փափէն տէր կը մնար կացութեան եւ կը գործէր խստօրէն։

ՊՐԵՍԼԱՈՒ․— Պրեսլաուի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 10 Հիթլերեան, որոնք ամբաստանուած են համայնավար բանուորի մը սպանութեամբ, Կլէյվիցի մէջ։ Ձերբակալուածները յանձնուեցան նորակազմ արտակարգ դատարանին։

Ամերիկա չպիտի ճանչնայ ճափոնական գրաւումը

ԹՈՔԻՕ․— Միացեալ Նահանգաց ճափոնական դեսպանը գալ շաբթու իր երկիրը պիտի մեկնի։ Ան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Սթիմսընի հետ, որ յայտարարեր է կրկին թէ Միացեալ Նահանգները կ՚ընդդիմանան Մանչուրիոյ մէջ ճափոնական գրաւումներուն, թէ չպիտի ճանչնան որ եւ է փոփոխութիւն Չինաստանի գոյավիճակին վրայ, եւ թէ ուժ պիտի տան Քէլլոկի դաշինքին՝ Չինաստանի վեհապետական իրաւունքներուն որ եւ է վնաս չհասցնելու համար։

Քէլլոկ կը հաստատէ Սթիմսընը

ՍԷՆԹ – ՓՕԼ․— Պ. Քէլլոկ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ կատարելապէս համաձայն է Պ. Սթիմսընի կողմէ վերջերս խօսուած ճառին։ Փարիզի Դաշինքը, ըստ մասնաւորապէս, բացայայտօրէն կը յայտարարէ որ բանակցութիւնները պէտք է կատարուին այդ դաշինքը ստորագրողներուն միջեւ։

Ռումէն նոր դահլիճը

Ազգայնական – գիւղացի կուսակցութեան մէջ տեղի ունեցած խորհրդակցութենէ մը յետոյ Պ. Վայտա ստանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը եւ նախարարներուն ցանկը ներկայացուց Թագաւորին։ Նոր դահլիճին մէջ վարչապետութիւնն ու արտաքին նախարարութիւնը ստանձնած է ինքը Պ. Վայտա։

Ընտրական խաղերը սկսան Ամերիկայի մէջ

Հուվըր կը խօսի իր առաջին ճառը

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Հանրապետական կուսակցութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց Պ. Հուվըրի թէ իր պաշտօնական թեկնածուն է յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ եւ ան ալ ընդունեց։

Այս առթիւ տեղի ունեցան հանդէսներ։

Հուվըրի հակառակորդ թեկնածուն՝ կառավարիչ Ֆրանքլէն Ռուզվէլթ այդ օրն իսկ հրաւիրեց Նիւ Եորքի քաղաքապետ Ճէմմի Վալքէրը հաշիւ պահանջելու համար իր վարչութեան մասին, որուն դէմ ծանր ամբաստանութիւններ ըրած է դատախազ Սիպուրի։ Բայց Հուվըրի մարդիկը այս խաղին ուրիշ խաղով մը պատասխանեցին։ Նախկին նախագահ Թէոտոր Ռուզվէլթ այրին որ բուռն հանրապետական մըն է, հրաւիրուեցաւ հանդէսին։ Տիկին Ռուզվէլթ որ 71 տարեկան է, օգտուեցաւ եկաւ Ուաշինկթըն անձամբ իր յարգանքը յայտնելու Հուվըրի։ Այսպիսով, հանրային կարծիքին ցոյց տրուեցաւ թէ Ռուզվէլթ ընտանիքն իսկ ամբողջովին համակիր չէ ռամկավար թեկնածուին։

Այս առթիւ Պ. Հուվըր խօսեցաւ թեկնածութեան իր առաջին ճառը յոյս յայտնելով որ պիտի գնահատուին իր ջանքերը երկրին տնտեսական կացութիւնը ամոքելու համար։ Ըսաւ որ միշտ կողմնակից պիտի մնայ պաշտպանողական սակացոյցներու՝ այնքան վնասուած ամերիկեան ճարտարարուեստին համար։

Պատերազմի պարտքերու մասին ըսաւ․ — Կը յուսամ որ համաշխարհային սպառազինմանց մէջ այնքան մեծ կրճատումներ պիտի ըլլան որ վճարումներու մեծ մասը պիտի կրնան խնայել պարտական երկիրներու հարկատուները։ Եթէ վճարման փոխարէն մեզի առաջարկեն փոխարինութեան ընդունելի ձեւեր, ինչպէս դիւրութիւն մը արտածմանց համար, վստահ եմ որ Ամերիկացիք նկատի պիտի առնեն այս առաջարկները։ Ոչ մէկ գնով պատերազմի պարտքերը պէտք է ջնջուին կամ մեր ժողովուրդին վրայ ծանրանան։

Պէտք է բաւականաչափ ուժեղ բանակ ու նաւատորմ պահենք որպէս զի օտար զինուորները արգիլենք մեր հողը ելլել։

Պէտք է շարունակենք սեղմել գաղթողներու մուտքը դէպ ի մեր երկիրը։

Հուվըր խոստացաւ նաեւ պետական ծախքերը նուազեցնել եւ Ջինեւճափոն վէճին առթիւ յայտարարեց թէ բնաւ չպիտի ճանչնան որ եւ է ազդի բռնագրաւումը՝ բռնաբարելով գոյութիւն ունեցող դաշնագիրները։

Սպանիոյ հակայեղափոխութիւնը զսպուած

Մատրիտէն կը հեռագրեն թէ հանդարտութիւնը վերահաստատուած է Սեվիլի մէջ։ Խռովութեանց վարիչը, զօրավար Սանժուրժօ ձերբակալուած է արդէն։ Ոստիկանութիւնը կը շարունակէ սահմանին վրայ եւ ներքին նահանգներուն մէջ հետապնդել ու ձերբակալել անոնք, որ մաս ունէին խռովութեանց մէջ։

15 Քիւրտեր յանձնեցին

ԹԱՒՐԻԶ, 23 Յուլիս․— Երէկ ռուսական իշխանութիւնները ? Քիւրտեր յանձնեցին Պարսից իշխանութեանց։ Յանձնումին պատճառը տակաւին անյայտ կը մնայ։ Կ՚ենթադրուի, որ սոսնք անցեալները Արարատէն միւս ափը անցած Քիւրտերէն պիտի ըլլան։

Լաւածանօթ աղբիւրէ կը հաղորդուի որ Էնկիւրի ձեռնարկած է Քիւրտերու տեղահանութեան գործին, —նոր ապրիլ տասնըմէկ մը, զոր Թուրքիան լռութեան մէջ կը գործադրէ իր երէկի գործակիցներուն նկատմամբ։

Կարգ մը վայրերու մէջ Էնկիւրի Քիւրտերուն կողմէ լուրջ ընդդիմութեան հանդիպած է։

Խռովութիւններ Հայաստանի մէջ

8 յուլիս թուակիր թղթակցութենէ մը․—

Հայաստանի որոշ շրջաններուն մէջ մտահոգիչ խռովութիւններ ծագած են, Դաւալուի ցեմենտի գործարանի աշխատաւորները որոնց մեծ մասը Ռուսիոյ խորերէն եկած է, գործադուլ յայտարարած են։ Ներքին յարատեւող դաւերուն հետեւանքով, Աղասի Խանջեանը կրցած է չէզոքացնել «վարչապետ» Սահակ Տէր–Գաբրիէլեանը, որ այժմ կը գտնուի Թիֆլիս։

ՆՈԹԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

Ընդհանուր պատկեր մըն է այս ,նոթերով կարկառուած, որ ընթերցողին աչքին կը ցցէ կարկառուն կէտերը Սուրիոյ տնտեսական, քաղաքական ու ելմտական կեանքին: Քաղհանի մը խմաքով, առնուած՝ ֆրանսական հանդէսէ մը(*):

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

1932ի սկիզբը մարդահամար կատարուեցաւ Պէյրութի մէջ: Ըստ այդ մարդահամարին, Պէյրութի բնակչութեան թիւն է 162,000, որուն 68,300ը միայն իսլամ:

Ըստ իրենց դաւանական տարբերութեան,

51,906 Սիւննի,
11,379 Շիի,
4,225 Տիւրզի,
28,995 Մարոնի,
19,943 օրթոդոքս Յոյներ,
8,347 կաթոլիկ Յոյներ,
3,684 բողոքականներ,
18,604 լուսաւորչական Հայեր,
4,385 կաթոլիկ Հայեր,
1,745 օրթոդոքս Սուրիացիներ,
2,169 կաթոլիկ Սուրիացիներ,
6,000 Հրեաներ եւ անկրօն ցեղեր:

ԱՆՏԻՈՔԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Մարդահամար մըն ալ կատարուեցաւ Անտիոքի գաւառին (Քազա) մէջ, 1931ին:

Ըստ այդ մարդահամարին, Անտիոքի գաւառին մէջ կը բնակին 80,354 հոգի,

7,900 Հայեր,
5,880 կաթոլիկներ զանազան ազգերէ,
27,295 Թուրքեր,
11,123 Արաբներ,
111 Քիւրտեր,
85 Չէրքէզներ,
168 Հրեաներ,
27,792 Ալէվիներ:

ԱՆՏԻՈՔ ՔԱՂԱՔԻՆ ՄԷՋ

11,021 Թուրքեր,
165 Արաբներ,
55 Քիւրտեր,
13 Չէրքէզներ,
12 Ալպանացիներ,
1 Վրացի,
1 Պարսիկ,
4,033 Ալէվի,
3,507 օրթոտոքս Յոյներ,
51 կաթոլիկ Յոյներ,
37 բողոքական Յոյներ,
18 կաթոլիկ Սուրիացիներ,
32 լուսաւորչական Հայեր,
325 բողոքական Հայեր,
26 Լատին Հայեր,
9 կաթոլիկ Հայեր,
167 Հրեաներ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՈՉԽԱՐՆԵՐԸ

Դամասկոսի շրջանին մէջ երաշտութիւնը բոլորովին խանձած է արօտներն ու մարգերը: Ոչխարի հօտերուն դժուար դարձած է խոտ ճարել, եւ դժբախտ անասունները սկսած են սատկիլ մեծ թիւերով: Հարիւրին 40, նոյնիսկ 50 կը հաշուեն սատկած ոչխարներուն համեմատութիւնը:

ՄԱՐԱԽ

Վերին Ճէզիրէի մէջ մարախ տեղաց ու ծածկեց գետինը: Իշխանութիւնը կազմակերպեց պայքար մը, ոչնչացընելու համար աստուածաշնչական այս պատուհասը: Երկրին երաշտութիւնն ալ նպաստեց պայքարին: Ներկայիս մարախ չկայ:

ԴԱՄԱՍԿԵԱՆ ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆՆԵՐԸ

Դամասկեան հիւսուածեղէններու գործատէրերը համաձայնութեան եկան երեք ամիս դադրեցնելու հիւսուածեղէնի արտադրութիւնը, որպէսզի կարենան ծախել իրենց մթերքը, եւ այնուհետեւ, ըստ պահանջին, կատարել ապսպրանքները, որ նուազած են, մեծ համեմատութեամբ, ինչպէս երկրին մէջ, նոյնպէս արտասահմանէն, — Պաղեստին, Իրաք, Եգիպտոս, արտածման գլխաւոր շուկաները Սուրիոյ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԻՐԱՔԻ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

Գնդապետ Ֆրէտէրիք Իսէլին, զուիցերիական բանակէն, նախագահ Սուրիոյ եւ Իրաքի սահմաններուն գծման յանձնաժողովին, վերջացուց իր աշխատանքները եւ մեկնեցաւ Ժընեւ: Գնդապետը, իր ճամբուն վրայ, մերժեց որ եւ է տեսակցութիւն ունենալ օրագրողներու հետ, նախ քան իր տեղեկագիրն յանձնելը Ազգերու Դաշնակցութեան: Կը կարծուի, սակայն, որ նոյն յանձնաժողովը անգամ մըեւս պիտի վերադառնայ Սուրիոյ սահմաններուն վրայ, վերջնական որոշում մը տրուելէ առաջ:

ՊԷՅՐՈՒԹ ԿԸ ԳԵՂԵՑԿԱՆԱՅ

Պէյրութի կեդրոնական թաղին մէջ, մեծ պալատը եւ Արդարութեան տունը կը բարձրանան ժեռոտ բարձրաւանդակի մը վրայ, լերկ եւ չոր: Բայց արդէն խոկ կ'աշխատուի հանրային գեղեցիկ պարտէզի մը վերածել բարձրաւանդակը: Ու երբ ծառերն ու մարգերը աճին, աղուոր պատկեր մը պիտի ներկայացնէ Պէյրութի այս թաղը:

ՇԵՐԱՄԻ ՋՐԻ ՀՈՒՆՏ

Սուրիոյ շերամապահութեան առաջին համադումարին դիմումով, Լիբանանի կառավարութիւնը որոշեց ձրիաբար ժողովուրդին բաժնել շերամի հունտ: Այս տարի բաշխուած 50 հազար տուփը չկրցաւ գոհացնել բոլոր խնդրանքները: Կը նշանակէ թէ Լիբանան մեծ ապագայ ունի շերամապահութեան տեսակէտով:

ՋԱՀԼԷԻ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ

Զահլէի մէջ եւ շրջակայքը, գարնանային եղեամը 50 առ հարիւր համեմատութեամբ վնասեց խաղողին: Գետնախնձորի բերքն ալ վնասուեցաւ, բայց 10 առ հարիւր համեմատութեամբ միայն:

ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ ԲԵՐՔԸ

Ընդհակառակն հողագործներուն երեսը կը խնդացնէ, այս տարի, Տրիպոլսոյ բերքը: Արդէն բակլային ու գարիին բերքը հրաշալի էր: Ցորենի բերքը եւս նոյնքան գեղեցիկ է: Ձէթի արտածութիւնն ալ, դէպ ի Իտալիա, մեծ խոստումներ ունի: Մէկ տակառաչափը ծախուեցաւ 3,750 ֆրանք: Իտալիա ապսպրեց նաեւ 700 սնտուկ հաւկիթ, Մարսէյլ՝ 130 սնտուկ, — առաջին ապսպրանքը 317 լիբէթ բեռաւ, երկրորդը՝ 375 ֆրանք իւրաքանչիւր սնտուկէ:

ԼԱԹԱՔԻԱՆ ԱԼ ԳՈՀ

Մայիսի վերջերը Լաթաքիոյ շրջանն ալ գոհութեան շունչ մը առաւ: Գարիի հունձքը առատ էր, եւ տրուած գինն ալ բաւական բարձր: Շրջանին մէջ մշակուած էր 3000 հեկտար բամպակ, եւ բացուած՝ 15,000 տուփ շերամի հունտ:

ԱՆՏԻՈՔՆ ԱԼ

Անտիոք բարեյաջող կլիմայ մը ունեցաւ այս տարի: Բերքն ու արտածութիւնը առատ: Հազար տակառաչափ կորեկ արտածեց Պաղեստինի համար, 15 տակառաչափ ձէթ Ճենովայի համար, 400 սնտուկ հաւկիթ Անգլիոյ համար, եւ մեծաքանակ օձաձուկ՝ դէպ ի Մալթա, Կիպրոս, Պէյրութ, Տրիպոլիս: Հունձքը եւս գեղեցիկ է, եթէ վերջին պահուն կարկուտը կամ հիւսիսային հովը չվնասէ:

Վերջապէս հրաշալի առեւտուր մը ըրաւ Անտիոք, այս տարի: Ձէթի արդիւնաբերութիւնը կը հասնի 1,200,000 քիլոյի: Մեծ մասը արտածուեցաւ դէպ ի Անգլիա: Օճառի առեւտուրն ալ պէշ չէր:

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՄԵՏԱՔՍ

Հալէպ, մրցակցութեան մէջ չատ տկար, կը նեղուի ճափոնական մետաքսի վաճառամարտէն: Ճափոնական ճարտարարուեստը յաջողած է պատրաստել արուեստական մետաքսով շինուած տնական իրեղէններ այնպիսի աննշան գիներով, որ արտածելէ յետոյ զանազան շուկաներու վրայ, ինչպէս Հալէպի մէջ, տեղական արտադրութիւնները չեն կրնար դիմադրել մրցակցութեան:

ՃԱՀԻՃՆԵՐԸ ԵՒ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

Տիւրիէօ, որ մարդպանութեան ներկայացուցիչն է Ալեքսանտրէթի սանճաքին մէջ, կը շարունակէ իր գործը ճահիճներու չորացման, ճամբաներու ապահովութեան եւ երկրին դեղազարդման մասին:

Արդէն վերջացան Սուք Օլուքի մեծ ճամբուն աշխատանքները: Ընկերութիւն մը կը պատրաստուի շինել հոկայ պանդոկ մը: Վարկ բացուած է նաեւ ճամբայ մը շինելու համար Սուք Օլուքէն մինչեւ Նահրխըրըք: Կ'ուսումնասիրուի նաեւ Ամըքի դաշտին ճահիճները չորցնելու ծրագիրը:

Աւելցնենք, որ կառավարութիւնը խիստ հսկողութեան տակ առած է ճամբաները, վասն ապահովութեան:

ՀԱԼԷՊԻ ՊԻՍՏԱԿԸ

Աղուոր պիստակ կը բուսնի Հալէպի շրջանին մէջ: Գլխաւոր յաճախորդըն ալ Ամերիկան է: Դժբախտաբար այս տարի Ամերիկա ցանկութիւն չի յայտներ ապսպրանքներ ընելու նախորդ տարիներու համեմատութեամբ: Միւս կողմէ այս տարուան բերքը չատ քիչ եղաւ:

ԴՐԱՄ ՉԻ ԽԱՂԱՐ

Հալէպի մէջ, անոնք որ տէր են դրամագլուխի, տարօրինակ սովորութիւնն ունին իրենց ամբողջ դրամը յատկացնելու կալուածներու գնումին կամ շինութեանց, առանց երբեք խորհելու դրամ խաղցնել առեւտուրի մէջ: Այս ընթացքը պատճառ պիտի ըլլայ, որ առեւտրական ծանր տագնապ մը ստեղծուի:

ՔԱՂՀԱՆ

(*) BULLETIN DE L'UNION ÉCONO MIQUE DE SYRIE, N° 18, Juin 1932.

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

19 — ԿԷՕԼԷ
(Միլլիյէթ-էն)

Կարսի նահանգին կարեւոր գաւառակներէն մին է Կէօլէն: Գաւառակին կեդրոնն է Մերտինիկը: Կէս օրէ վերջ, կուսակալ Սալիմ պէյին եւ ուրիշ ատենակալներու հետ Արտահանէն ճամբայ ելանք: Ոտսերը կանոնաւոր խճուղիներ շինած են, ծառազարդ: Մարդուն քէյֆը կուգայ զանոնք տեսնելով ու կարել անցնելով: Կուսակալութենէն անդին, աւելի ներս, արահետին անգամ կարօտը կը քաշենք: Հոս աչքի կը զարնէ, նաեւ, գիւղերու չատութիւնը: Ամէն մէկ ժամ ինքնաշարժը գիւղի կը հանդիպի: Անատոլուի մէջ այդպէս չէ, դժբախտաբար: Ճամբան ձիաւոր ոստիկաններու հանդիպեցանք: Պահ մը, դէպ ի մեզ յառաջացող եւ ծռած՝ մեզի բաներ մը պոռացող մէկը տեսանք: Ինքնաշարժը կեցուցինք: Երկտասարդ ձիաւոր մըն էր: Քունքերէն արիւն կը հոսէր: Մեզի ըսաւ թէ մաքսանենգներ վիրաւորած էին զինքը: Ըստ իր յայտարարութեան՝ զինուած խումբ մըն էր:

... Կէօլէն ծովու մակերեսէն 2440 մեդր բարձր է: Ամբողջ գաւառակին բնակչութեան թիւն է 22,000: Անտառներ ունի: Շատ հարուստ եղող այս անտառները դէպ ի Օլթի եւ Կարս կ'երկարին: Մինչեւ ցարդ, սակայն, այս անտառները անխնամ թողուած են: Օգտագործող չկայ: Հանդիպող գիւղացին կառքը փայտ կը բեռցնէ ու կը տանի:

Ցորեն ու գարի կ'արտադրէ: Իւղ ու Կռավիէր պանիր ալ ունի: Թիւրքէշին գիւղը կը հանէ այդ պանիրը եւ Պոլիս կ'ուղարկէ: Խանութպանները 50 հազար ոսկի դրեր են՝ օճառի եւայլն պէտքերու գործարան հիմնելու համար: Դեռ նուազագոյն 100,000ի պէտք կայ: Բայց, Երկրագործական Դրամատունը չէ համաձայներ: Քաղաքէն 20 վայրկեան հեռու քառպօնաթ ունեցող ջուր մը կայ: Բոլորս խմեցինք անկէ: Օգտակար ջուր մըն է:

Անդորրութիւնը լաւ է: Կենդանիի գողութիւն կը պատահի թէեւ: Ցետոյ, ուրիշ տեղեր եղածին պէս, հոս ալ իրարու խոտի դէզերու կը վնասեն եղեր: Առ քեզի կռուի բոյն:

Գաւառակին գիւղերը Փրանկախտով վարակուած են: Այս հիւանդութիւնը քիչ չատ ամէն տեղ կայ: Պէտք չէ ծածկենք: Զարիքը ցոյց տալով կարելի է առաջքը առնել: Ուշադրութիւն գրաւող եւ ցաւ ու զարմանք պատճառող բանը այն է, որ այս գաւառակը տարիներէ ի վեր մէկ հատիկ բժիշկ եկած չէ: «Բժիշկ ու դատաւոր չեղած տեղը մի կենար» ըսող հին Թրքական առած մը կայ: Թուրքիոյ այս ու նման վայրերը ոչ ոք կ'ուզէ գալ: Շատ չատ ծովեզերքի մեծ քաղաքները կամ Էնկիւրի – Գոնիա կ'երթան: Ան ալ քիչ ատեննուան համար: Ամէն ոքի աչքը Պոլիսն ու Իզմիրն է: Ասիկա չի կրնար հաշտուիլ հայրենասիրութեան զգացումին հետ: Հանրապետական կառավարութիւննիս Արեւելեան Նահանգներուն համար երեք տարին անգամ մը պաշտօնէութեան փոխանակումի օրէնքը դրած ըլլալով հանդերձ անհնարին կ'ըլլայ կոր խելքը գլուխը բժիշկ մը, ուսուցիչ մը, պաշտօնեայ մը կամ նոր գաղափարներ տարածող մտաւորական մը գտնել որ Կարսի, Վանայ, Կարինի, Խարբերդի, նոյն իսկ Սվազի եւ այլ վայրերու մէջ 1—2 տարի մնալ յանձն առնէ: Առաջ ամէն ոք Եէմէնէն ու Թարապլուս – Ղարպէն կը խրտչէր: Արդեօք այս նահանգները ի՞նչ կ'արժեն: Թող անգամ մը գան ու տեսնեն թէ ի՞նչ աղուոր վայրեր են: Այն ատեն իրաւունք պիտի տան ինծի: Դատական եւ առողջապահական գործավարութիւնները պէտք է միջոց մը խորհին, վերջապէս: Ո՞ւր կ'երթայ ասոր վերջը: Այսքան տեղ պտըտեցայ, ու դեռ չտեսայ քաղաք մը, որուն համար ըսէի, — «Հա՛, բան մը կը նմանի: Կա՛մ յետադիմութիւն, կա՛մ Փրանկախտ, կա՛մ աղտոտութիւն, կա՛մ թշուառութիւն, կա՛մ դպրոցի պակաս, կա՛մ անապահովութիւն: Իսկ չոգեկառքի գիծերէն անդին ամէն տեղ կան ասոնք բոլորը: Այս մասին եթէ ամէն օր պոռանք, քիչ է: Շոգեկառքն ալ բան մը չփոխեց, բաց ի մեր պիւտճէին... բացին գումարէն: Դժբախտութիւնը ալ աւելի մեծ է անոր համար, որ տեղացին ալ կեցած չունի իր տեղը:

20 — ՏԷՐՍԻՄԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ
(Ճիւմհուրիյէթ-էն)

Խոզաթ — Այս առտու չատ կանուխ արթնցայ: Գացի քաղաքին միակ սրճարանը: Աչքի զարնողներն ալ հոն կուզան եղեր: Լրագրողի մը այս կողմերը այցելելը չատ գոհ ձգեց զիրենք:

— Լրագրող պէյ, ըսին ինծի, մեզ լաւ մտիկ ըրէ, մեր տէրտը չատ մեծ է, քանի մը խայլին աւազակներ յաճախ դէշ դիրք կը բռնեն: Պաշտօնեաները այս մեզքը կը մեծցնեն եւ ամէնքնուս վրայ կը նետեն, կեդրոնին չափազանցուած լուրեր ղրկելով: Մինչդեռ այս լեռնոտ, ճամբէ եւ ջուրէ զուրկ, անբերրի եւ սեղմուած վայրերուն մէջ գողութիւնը, դժգոհութիւնը, ընդդիմութիւնը չատ բնական է, անշուշտ: Տեղ մը պզտիկ դէպք մը եղածին պէս, ամէն կողմ ճնշումը կը սկսի, — «Տէրսիմցիք աւանդ ըրին, Տէրսիմցիք անանդ ըրին»... Մենք անօթի ու աղքատ ենք: Ճամբաներ չունինք: Մեր հօտերը, իւղերը, բուրդերը դիւրութեամբ չենք կրնար տանիլ ծախել:

Ես՝ այս խօսքերը ուշադրութեամբ մտիկ ըրի: Համոզուեցայ որ մեղքը քիչ մըն ալ անոնց ունեցած պայմաններուն մէջ է: Ձեզ գիտեր, սխալեցա՞յ, արդեօք, իրենց համակարծիք ըլլալով: Ուրիշներ ըսին թէ անոնք չեն ուզեր օրէնքներուն հնազանդիլ, բայց ինքզինքնին հնազանդ ցոյց տըւող խօսքեր կ'ընեն...

Այսօր, Տէրսիմի մէկ ուրիշ գաւառակին կեդրոնը եղող Բէրթէք պիտի երթանք: Կուսակալի փոխանորդ Միւհաթ պէյի հետ կը ճամբորդենք:

Ճամբան, ձեւքը թուղթ մը բռնած մարդ մը տեսանք: Կեցուցինք ինքնաշարժնիս... Աշիրէթի բէկերէն մէկը մեզ կը հրաւիրէ եղեր: Նամակը բերող Քիւրտը բէկին մարդն է եղեր: Ըսինք թէ չենք կրնար երթալ... Այս հրաւիրողը ծնեցաւ թէմէննահ ըրաւ, վերջն ալ ողորմութիւն ուզեց. տուինք...

Եկանք Բէրթէք: Եփրատի մօտ եղող այս քաղաքը առենօք չատ մեծ է եղեր: Հիմա պարտէզներուն մէջ թաղուած գիւղ մըն է: Բէրթէք ուրիշ լեռնում մը թռչունի մը անունն է եղեր: Տեղւոյն գայմագամը՝ Պէսիմ պէյ՝ մեզի Թուրք կնոջ մը անունը տուաւ: Գացինք ծանօթացանք: Խելացի եւ տարիքոտ կին մըն է: Իր աղջիկն ալ նոր տանտերը սորվեր է: Թաղապետական ժողովի անդամ ընտրեր են զինքը: Զէ՞ որ նոր օրէնքը կ'արտօնէ: Ֆաթմա հանըմ կոչուող այս Թուրք կինը Հանրապետութեան սկզբունքները ամբողջովին ըմբռներ է եւ այդ քաղաքին Թուրք կիներուն եւ երիտասարդներուն առաջնորդ պիտի ըլլայ...

... Քանի մը ժամ Բէրթէք կենալէ վերջ կրկին ճամբայ ելանք՝ մեր զինեալ պահակներուն ընկերակցութեամբ: Արդէն միշտ ասանկ պահակներով ճամբորդեցինք այս նահանգներուն մէջ: Մանաւանդ Տէրսիմ, ուր չատ զգոյշ ըլլալ յանձնարարեցին ինծի: Առեն մը եւս գացինք ինքնաշարժով ու նստանք Եփրատի «ճէճէլ պէչիկ»ները (տկլաստ), անցնելու համար գետը...

Դիմաւորեցի Սարըղամիշցի մը: Վերէն վարէն հարցուփորձեցինք:

— Խնդալիք տեղ չմնաց, պէյս, ըսաւ: Աչքէ հեռու, սրտէ հեռու, մինչեւ Կարս – Սարըղամիշ ո՞վ պիտի մըտածէ... Մեր վրայ դրուած էֆէնտիներն ալ իրենց քէյֆին ու ապահովութիւնը կը նային: Կարդ մը անխիղճ մարդոց յանձներ են Սարըղամիշի անտառները, չեն ձգեր որ օգտուինք: մեզի ալ փայտ կրել կուտան՝ ամենաժան կերպով եւ չահագործելով մեր թշուառութիւնը: Այս բոլորը չէր բաւեր՝ գիւղացիէն հրշէջի տուրք մըն ալ կ'առնեն... Հապա՞ միւս տուրքերը: Գոնէ դպրոց բանան. առաջ ուրիշ էր, ամէն բան կար...

(8) Քաղեց՝ Կ. Գ.

Այա-Սոֆիայի մէջ

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը գրէ Պոլսէն թէ Թամաս Ուայթմոր ներկայիս կը զբաղի ցուցակագրել բոլոր այն հնարժէք առարկաները, զորս գտաւ Այա-Սոֆիայի նախասենին (narthex) մէջ: Այդ գտնուած առարկաներէն չատ կարեւոր են 8 մեծ խճանկարներ, մէկը հրաշալիք մը, որ կը ներկայացնէ Վասիլ Ա. Մակեդոնացին, ծնրադրած Քրիստոսի առջեւ, ու Քրիստոս ասկեզօծ գահի մը վրայ: Կայսրը ներում կը խնդրէ իր ոճիրին համար, — սպաննած էր Միքայէլ կայսրը, իր բարերարը:

Այա-Սոֆիա հնախուզական աշխատութիւնները հաւանաբար տեւեն երկու տարի:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով:

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ԿՈՐԱԾ ՀԻՄՆԱՐԿԸ

— :-: —

Գուցէ դուք կատակներ չէ՞ք սիրում, գուցէ շատ լուրջ մարդ էք, ի ծնէ լուրջ մարդ:

Գուցէ դուք մաքրասէր լինելով հանդերձ, Բանկոպին թէյարաններում էք թէյում, դրա համար էլ անյուսալի մելանխոլիկ էք դառել...

Դրա համար իսկ կանխապէս ասեմ, որ իմ այսօրուայ պատմածքը կատակ չէ, այլ իրողութիւն է, կատականման իրողութիւն, կամ իրողութիւն կատակաբնոյթ:

I

Իմ սիրելի բարեկամներից, գաղտուկ պոէտ գործավար Մոտենցը ներկայացաւ ինձ եւ ասաց.

— Գարունը բացուել է, բախտից երկարատեւ արձակուրդ ունեմ, ուզում եմ ճանապարհորդել մեր խոշոր արդիւնաբերական եւ ինդուստրիալ վայրերը, մեծ կոլխոզները, տեսնեմ՝ գուցէ ներշնչուեմ ու գրեմ այսօրուայ վերակառուցման շրջանին համար սուինենր...

— Լաւ միտք է, քաջալերում եմ...

— Պրոլետ-տուրիզմի ընկերութեան անդամ եմ ուզում գրուել եւ նրանց միջոցով կազմակերպուած շրջագայել:

— Նոյնպէս լաւ միտք է, քաջալերում եմ:

— Վաղը երեկոյեան անդամ գրուեմ եւ ինձ տրամադրեմ այդ ընկերութեանը:

II

Ամբողջ տասնհինգ, թէ քսան օր ես էլ չտեսայ իմ թանկագին բարեկամ գաղտուկ պոէտ գործավար Մոտենցին: Ինձ թւաց, որ նրան յաջողուեց իր ծրագրերն իրականացնել ու երկրորդ օրն իսկ նոր նշանակում ստացաւ, հաւանականաբար «Երեխաների Բարեկամների Ընկերութեան» գործերի կառավարիչի պաշտօնը. դա հաւանական էր, նրան շատ նման:

Այդ օրը որոշել էի ոչինչ չանել, անգամ ոչ ոքի չհանդիպել ու գնացել էի Զանգուի ափ, նստած դիտում էի «Արարատ» գործարանի շուրջը ծաւալւող նոր շինարարութիւնը, երբ մէկ էլ բրի փէշին եբեւաց մի կերպարանք ու անմիջապէս լսեց.

Մի սիրտ ունեմ քնքուշ բարի,
Մի սիրտ ունեմ վառ սիրով լի,
Երնէկ նրան ով կը սիրի,
Երնէկ նրան ով կը տիրի...:

Մեչչանական այդ լպրծուն երգը իմ հանգստացող ողջ էղային համակարգութիւնս խառնեց: Բայց, երբ ճանաչեցի Մոտենցին տեսայ, ամբողջ մարմնովս անցաւ մի թեթեւ հրճուանք, որը ջղերիս համար բալասան եղաւ:

— Օ՛, օ՛, օ՛, Մոտենց, բարեկա՛մըս...

Նա երկարավիզ կօշիկներով էր, որ քաղաքում հագնում են զինուորականները, զինուորական տիպի աշխատանք կատարողները, շատ զբաղուածները եւ շատ զբաղուած լինել ցոյց տալ ուզողները, մէկ էլ տուրիստները. գլխի վրա շոֆերական ակնոցներ, կողքից դիտակ, մէկ խօսքով տուրիստ...

— Օ՛, օ՛, օ՛, տուրիստ բարեկա՛մըս...

Նորից գոչեցի ես, երբ նա լաւ ծեծուած, կամ «Բանկոպի» հացի քարտի, ոչ կանգնած յոգնած երեւութով մեկնում էր կողքիս:

— Ոչ թէ տուրիստ, այլ փուստուրիստ:

Մոտենցը շատ անյաջող սրախօս էր՝ Թիֆլիսում լոյս տեսնող «Կարինճ»ի նման:

— Ինչո՞ւ բարեկամ, — ասացի:

Նա հանեց երեք ծխախոտ դրեց չորս մատների արանքում եւ բոլորը միասին բերանը տանելով՝ վառեց եւ սկսեց ծխել:

— Էդ ի՞նչ է, յուզուած ես երեւում...

— Երկրորդ օրն իսկ որոշումս կատարել ուզեցի, առանց վալակիտայի ու բիւրոկրատիզմի, այն է՝ գրուել Պրոլետ-Տուրիզմի անդամ:

— Հա, իսկապէս, ի՞նչ եղաւ...

— Է՛, նորից վալակիտայի հանդիպեցի: Յիշեցի, որ չգիտեմ Պրոլետ տուրիզմի ընկերութեան կեդրոնը, այսինքն գրասենեակը: Հարց ու փորձ արի. տասը, քսան, հարիւր մարդու հարցրի, չկոտէին, Շաու էլ ուր ասես ցոյց էին տալիս. Պրոլ միութիւն, Կենտգործկոմ, Ղալի վարչութիւն, Գավգործկոմ, Անասն բուժական խնամատարութիւն, Մարդկ Աստուածների Միութիւն, Մ եւլն., եւլն., եւլն.:

— Վա՛յ, սա ի՞նչ բան է.

— Դա այն է, որ այս ամէնը ւեց տասներկու օր...

— Վա՛յ...

— Մէկն էլ թէ, վերջո՛ւ հե խօսի փողը եւ կենտրոնից ող գուցէ գտնի ու տայ:

— Ի՞նչ, կենտրոնը, կենտ գտնի ու տայ, էդ մե՞ր կենտրոնը ափաշկարա հիմնարկները ճիշտ եարողանում տալ, այդպէս կորց հիմնարկ պիտի գտնի ու տայ:

— Ի՞նչ խմանամ, ասում է ծան ընկածը՝ ձեռը տաշեղինէ մեկնում Կատարեցի, արի:

— Եւ ի՞նչ...

— Յետոյ, թէ պատրա՞ստ է, ո բախսացած հարցնում եմ, ո՞ր տեղի պատասխանում են. Պարսից հի պատասարանից. ի՞նչ, ասում եմ արդէն անգամ վախեցած. Պարսի հիւպատոսարանի՛ց. տարօրինակ խնդրեմ:

— Հը, տեսա՞ր. չեմ զարմանում

— Ասում եմ կենտրոն, ես խն րեցի ի՞նչ, դուք ի՞նչ ասիք ես տւէք խնդրում եմ ազածս՝ Պրոլե տուրիզմի ընկերութիւնը, էլի աս է՝ պատրաստ է. ասում եմ, այս գամ արդէն եղաւ... Ո՞ւմ էք ուզու ասում են. Ալազանը այստեղ ի՞նչ Ալազան, ասում եմ, ես խարհագրութիւն այդքան գիտեմ հասկանում եմ, գիտեմ, որ Ալազա հովիտը գտնւում է Վրաստանու դուք ինձ արդէն քննե՞լ էք ուզու նախ ասացէք՝ որտե՞ղ է գտնւ ձեր հիմնարկութիւնը. կը զգամ ձ մօտ, թէ՛ քննութիւնը, թէ՛ ընդո նելութիւնը, թէ՛ իմ նպատակնե անձամբ, դէմ դիմացի Յետոյ գտնւում է Գրողների տանը: Տն ասում եմ, ինչո՞ւ, ես չեմ մտն Գրողների Միութեան մէջ, որ իմ նամ ինչե՞ր են գտնւում Գրողնե տանը, ես, պոէ՛տ ո՛չ վերջին... միջապէս վազում եմ Գրողնե տուն: Ո՞րն է. Պրոլետ-տուրիզ Ընկերութեան գրասենեակը. հարց նում եմ: Ներեցէք, ասում են, ա տեղ Պրոլետ-տուրիստների Ընկ րութիւն չկայ, այլ կայ Պրոլ Գրողների Ասոցիացիա... Ինչպէ ո՞նց թէ...: Ոչ մի արդիւնք: Չէ էլի՛...:

III

— Կափէ «Տուրիստ» միակ վ ըը, որի անունը շոյում էր իմ բիստական ինքնասիրութիւնս ւելի յոգնած, քան վիրաւորու Այնտեղ էի մտնում օրական անգամ: Վատ չէր լինի, եթէ Պ լետ-տուրիզմի Ընկերութեան Գ սենեակն ալ կափէյում լինէր, անցնում էր մտքովս, երբ սպա էի մի բաժակ թէյի համար ժամ: Այսօր էլ մտայ: Ուզեցի բական մի բաժակ թէյս եւ սատանայու համար սպասեցիք ժամը չանցած, ներս մտաւ մէ որի կերպարանքը ուշադրութ հրաւիրեց եւ ակամայ դուրս թ բերնիցս. Տուրի՛ստ... Նա երկա վիզ կօշիկ ունէր՝ ճերմակ փ հաստ շերտով ծածկուած, պինդ ասես լեռների ծերպերը բարձրա լուց քրքրուած, եւ ակնոցներ՝ ք քից ու փոշուց խունացած... րի՛ստ... անակնկալ, բարձր բ մտածեցի ես: Նա նայեց ինձ: Նա երեւի ինձ ճանաչեց. ռուսական ռածն ասում է. ձկնորսը ձկնոր հեռուից էլ է ճանաչում: Մօտեց հարցնում եմ. — Ներողութիւն, տուրի՞ստ էք: Պատասխանում է Ես Պրոլետ տուրիզմի պատասխ տու քարտուղարն եմ՝ Յուշիկ. տւէք ծանօթանալ: Ի՞նչ, վրայ ես, իսկ ո՞ւր է ձեր գրասենեակ Չգիտեմ, ես էլ եմ փնտրում, ա է յուսաբեկ: Ինչպէ՞ս թէ, բա ցած հարցնում եմ: Նա նստ մի բաժակ ջուր խնդրեց, դրպ կաթիլներ հանեց: Այս սկսեց սել: Խօսեց երկար, յուզուած, դովւած: Պարզուեց, որ այդ ութիւնը մեր երկրում պարզա օրից է կախուած, անտէր է: մոլի կենտկոմի շէնքից ադմի տրատիւկարգով դուրս անելու նալիքով հանել են: Հիմա այս տաս Յուշիկը իր տանն է ընդո գործերով: Էքսկուրսիաների շրջանն է սկսւում: Լիտերների գիր, էքսկուրսիաներ կազմակերպ լու խնդիր, մայիսմէկեան ոադ

կանացած խնդիր, Միութեան ակտիւի խորհրդակցութիւններ հրաւիրելու խնդիր: Անդրկովկասեան կենտրոնն էլ թղթահար է անում, թէ՝ ի՞նչ արէք, ի՞նչ արէք: 10-15 կէտերում էքսկուրսիոն բազմանէր կազմակերպելու խնդիր, կուրսերի խնդիր...: Նա կարծես ուզում էր հեկեկալ. հազաց մի քիչ. կաթիլներն ընկուեց: Միասին դուրս եկանք կաֆէից: Որոշեցինք Զանգուի ափը գնալ եւ խորհրդակցել. այստեղ է նշանակել Յուշիկը Պրոլետ-տուրիզմի ակտիւի հերթական խորհրդակցութիւնը, որը շուտով տեղի կ'ունենայ:

Այդ ժամանակ բլրի վրայից լսուեց էլի երգի ձայն.

Հո՛վ արէ՛ք, սարեր ջա՛ն,
Հո՛վ արէ՛ք,
իմ դա՛րդին դարմա՛ն ա՛րէք...:

— Նա՛ է, — ասաց գործավար Մոտենցը:

Այո՛, Յուշիկն էր. ես նրան ճանաչում էի, բայց նա ռոմանտիկ չէր առաջ:

×

Եթէ ասեմ, թէ համապատասխան վերադաս մարմինները գտնում են, թէ Պրոլետ-տուրիզմի ընկերութիւնն աւելորդ է ու (ներեցէք) անգամ փասակար, անկասկած յայտնած կը լինեմ քաղանգրագիտական միտք:

Բայց ուրիշ ասելիք չեմ գտնում, որ ասեմ:

ԵԴՈՒԱՐԴ ԽՈՃԻԿ
«Խ. Հ.»

ԲՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՂԵՐՈՒ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

— :-: —

Ծանօթ է, ներկայիս, թէ միայն որոշ մեծութիւն ունեցող աստղերն են որ կրնան բարձր աստիճանի ջերմութիւն ունենալ, ինչպէս են մեր տեսած շատ մը «անշարժ» աստղերը «երկնակամար»ին վրայ: Մեր արեւը, սակայն, չ'իյնար այդ ամենամեծ աստղերու շարքին մէջ: Աստղաբաշխը զայն կ'որակէ «դեղին ճուճէ-աստղ», ինչ որ կը նշանակէ թէ մեր արեւը ունի համեմատաբար աւելի համեստ տարածութիւն մը, որ սակայն, բաւարար չէ ունենալու այն բարձր աստիճանի ջերմութիւնը, զոր ունին հսկայ-սպիտակ աստղերը: Այս վերջինները ունին մինչեւ 20,000 աստիճան ջերմութիւն, որու միջոցաւ կը լուսաւորեն եւ կը տաքցնեն անընդմիջելի ու անհաշուելի ժամանակի մը ընթացքին, ամբողջ բանակ մը աստղերու, մինչեւ իրենց ջերմութեան կորուստն ու դառնալը տեղին, աւելի ցուրտ աստղ մը, նման մեր արեւին, որուն ջերմութիւնը կը հասնի 6000 աստիճանի:

Ինքնին կը հասկցուի, ուրեմն, թէ ինչու մեր երկիրը եւս չի կրնար եղած ըլլալ, շատ դարեր առաջ, փոքր-արեւ մը, քանի որ իր տարածութիւնը շատ քիչ է, ու իրեն նման շատ մը երկիրներու միացումովը միայն կրնայ երեւան գալ բաւականաչափ մեծութեամբ գունտ մը, որ ունենայ անհրաժեշտ ջերմութիւնը: Դեռ մինչեւ այսօր այն կարծիքը ունեցողներ կան թէ մեր երկիրը նախապէս եղած է սեփական ջերմութիւն ու լոյս ունեցող մը, եւ սակայն ժամանակի ընթացքին հետզհետէ պաղած ըլլալով խաւերով ծածկուած է: Ասիկա ճիշդ չէ, տրուած ըլլալով որ ջերմութիւնը յարաբերական է որեւէ երկրագունտի տարածութեանը հետ:

Ասկէ զատ, մեր երկրին ունեցած նպաստաւոր պայմանները, այսինքն մակերեսային խաւերը եւ ջերմութեան պակասը — ինչպէս նաեւ վայելած դրացնութիւնը արեւին հետ, որմէ լոյս ու ջերմութիւն կը ստանայ, — ստեղծած են հնարաւորութիւն մը մարդու ստեղծումին: Շատ մը ազդակներ ինչպէս նաեւ շատ մը նպաստաւոր պայմաններ պէտք են գոյութիւն ունենալ, որեւէ երկրագունտի վրայ, որպէսզի նման էակ մը երեւան գայ: Եթէ որեւէ երկրագունտ մեր երկրէն բաւականաչափ փոքր է, զուրկ պիտի ըլլայ անհրաժեշտ եւ մեր երկրին ունեցած քաշողական զօրութենէն կը քաշէ իր շուրջ եղած կազերը, որոնք զինք կը շրջապատեն իբրեւ օդային ծածկոց: Ուրեմն, այդ երկրագունտերն ու աստղերը կը կորսնցնեն իրենց մթնոլորտն ու կը դառնան անբնակելի:

Իրապէս, մեր արեգակնային դրութիւնը իր մէջ ունի նման մոլորակներ: Անոնք կը դառնան հրատին եւ լուսնթագին միջեւ, արեւին շուրջ: Անոնց միջեւ կարելի է գտնել այնպիսի նիւթեղէն կազմածներ, որոնցմէ միլիոնաւորներ պէտք են մեր երկրին տարածութեամբ գունտ մը կազմելու համար: Թերեւս անոնք անջատուած մասնիկներն են երբեմնի մեծ գունտի մը: Բայց, գիտութիւնը դեռ ոչինչ կ'ըսէ այս մասին: Զարմացուցիչ յստակութեամբ մը կը մնան անոնց տեղերը՝ անհունին մէջ: Անտեսանելի բազմաթիւ մանրամասները կրնան ճանչցուիլ: Լաւ պայմաններու մէջ, կարելի է տեսնել 300 մեթր տրամագիծ ունեցող զանգուածներ: Արեւին յստակ լուսաւորութեանը տակ, կը տեսնուին հսկայ ու ակօսուած լեռնային զանգուածներ, կակուղ բլուրներ լայն տարածութեամբ, հազարաւոր լեռներ, մատանիի ձեւ լայն ճեղքեր, լեցուած յաւիտենական ստուերով: Լուսինը ամէնէն հետաքրքրականն է:

Այս երկիրը, սակայն, ամայի է ու անբնակ: Հոն կը պակսին երկու ամենակարեւոր ազդակները կեանքի գոյացման համար: Օդը եւ ջուրը: Ոչ մէկ մարդկային աչք չէ տեսած լուսնի միւս կիսամասը: Այնպէս են պայմանները, որ լուսինը իր առանցքին վրայ կը դառնայ ճիշդ այն ատեն, երբ շրջանը կ'ընէ երկրին: Լուսնին «օր»ը երկար է: Աւելի ճիշդ՝ մեր մէկ ամիսը իր մէկ «օր»ն է: Լուսնի մակերեսին ամէն մէկ կէտը ունի օրուան «օր» մը, այսինքն 14 օր, անընդհատ, արեգակնային լոյս ունի, իսկ 14 օր՝ սառնային գիշեր: «Ցերեկ» ատեն ջերմութեան աստիճանը կը հասնի մինչեւ 100 աստիճանի, իսկ «գիշեր» ատեն (այսինքն միւս 14 օրուան ընթացքին) արագօրէն կ'իջնէ ու կուգայ մինչեւ 27'2 աստիճան ցուրտին: Որովհետեւ, այդ աշխարհը իր շուրջ չունի ոչ մէկ մակերեսային ծածկոց-օդային կամ մթնոլորտային վիճակ, որ պիտի կարողանար զինքը պաշտպանելու հակադրութիւններէ: Այնպէս որ, Լուսնի մէջ եթէ նոյնիսկ օդ ու ջուր ըլլար, դարձեալ անբնակելի պիտի ըլլար:

Դեռ սկիզբէն, լուսինը զուրկ է եղած կեանք ունենալու առաւելութենէն:

Ծանօթ է, որ լուսինը, մեր երկրի ջրային զանգուածներու ուժեղ շարժման պատճառ կ'ըլլայ: Մակընթացութիւն եւ տեղատուութիւնն է ան: Ասիկա շարունակ կը պատահի ովկիանոսներու ջուրերուն, որոնք երկրի շրջագայումին հակառակ ուղղութեամբ կը շարժին: Այս պատճառաւ, լուսինը կ'ազդէ երկրի շարժման վրայ՝ իբրեւ կասեցուցիչ ու կ'երկարէ երկրի օրը:

Շատ ժամանակ առաջ, երկիրը եւս — որ լուսնէն 60 անգամ աւելի մեծ զանգուած մը ունի — լուսնին իր առանցքին վրայ շրջիլը յապաղեցուցած է: Անոր այդ շրջագայութիւնը թերեւս քանի մը ժամ միայն կը տեւէր առաջ: Այն ատեն, լուսինը դեռ տաքցած երկրագունտ մըն էր, երկիրը անոր վրայ յառաջ բերած է մեծ ալեկոծութիւն մը, որ կ'ընթանար լուսնի դառնալուն հակառակ ուղղութեամբ եւ, ի վերջոյ, հազարաւոր տարիներու ընթացքին, երկիրը ներգործած է անոր վրայ, այնպէս որ լուսինը երկրի շուրջ կը դառնար միշտ միեւնոյն կողմովը: Այդ է պատճառը, որ կ'ըսէինք թէ երկրի վրայ չկայ էակ մը, որ տեսած ըլլայ լուսնի միւս կողմը:

Այսպէս պէտք է յառաջ եկած ըլլայ, կ'եզրակացնեն աստղաբաշխները, լուսնի «գիշերն» ու «ցերեկ»ը, եռուն աստիճանի ջերմութիւնն ու մնացեալ 14 օրերու ընթացքին տիրող ծայրայեղ ցուրտը, որով լուսինը կորսնցուցած է իր օդն ու ջուրը ու բնակելի երկիր մը ըլլալու առաւելութիւնը:

Ուրեմն, ճիշդ կ'ըլլայ, նաեւ, եզրակացնել թէ լուսինը երբեմնի բնակագունտ մը եղած չէ, ինչպէս կը կարծուի:

Ուրիշ առիթով մը կը խօսինք ուրիշ աստղերու մասին:

ՎԱՀԷ

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Մանչուրիոյ ողողումները

Երէկ կարգ մը տեղեկութիւններ տուած էինք Մանչուրիոյ ողողումներու մասին: Վերջին հեռագիրները կը հաղորդեն թէ ողողումները պատճառ դարձան, որ խաղաղի երկիրը, ենթարկելով, սակայն, աննախընթաց աղէտի եւ թշուառութեան: Բազմաթիւ քաղաքներ ողողուած են ամբողջովին: Հազարաւոր անձեր քշուած են հեղեղներէն ու խեղդուած եւ ութ միլիոն կը համրուին անոնք որոնք մնացած են առանց ապաստանի եւ առանց սնունդի: Այս տարուան բերքը ամենամեծ մասով փճացած է: Բազմաթիւ Չինացիներ որոնք անկանոն պատերազմ կը մղէին Ճափոնցիներուն դէմ, յանձնուեցան եւ հիմա անոնց կը գործակցին, աղէտեալներու օգնութեան գործը կազմակերպելու համար:

Ճափոնական ուժերու հրամանատարը դադրեցուց զինուորական բոլոր գործողութիւնները աղէտեալ շրջանին մէջ եւ հիմա, իր ուժերը տրամադրած է օգնութեան գործին եւ փրկելու իր վտանգուած զօրախումբերը, մթերանոցներն ու ռազմանիւթերը:

Օդանաւերու կատարած խուզարկութիւնները երեւան հանած են թէ ջուրը կը շարունակէ բարձրանալ եւ ամէնէն վտանգուած շրջանը՝ Սունկարի գետին թրջած շրջանն է: Գետը եւ ուրիշ գետակներ յորդած ըլլալով, իրարու խառնուած են, այնպէս որ հսկայ տարածութիւն մը կը մնայ ջուրերու տակ:

Թէեւ ողողուած շրջաններու բնակչութիւնը ապաստանած է բլուրները, սակայն պարզ է թէ զրկանքը պիտի կատարէ իր աւերիչ դերը եւ շատեր պիտի մեռնին թշուառութենէն:

Խարպինի մէջ, քաղաքին ստորին մասը ողողուած է եւ 24 ժամուան ընթացքին, ջուրը կէս մեդր եւս բարձրացած է:

Ի՞նչ կ'ըսէ Ալֆոնս ԺԳ.

«Նիւ – Քրոնիքլ»ի թղթակիցը կրցած է հեռախօսով տեսակցութիւն մը ունենալ Ալֆոնս ԺԳ.ի հետ, որ ներկայիս կը գտնուի Չեխոսլովաքիոյ մէջ:

Նախկին թագաւորը յայտարարած է թէ ուշի ուշով կը հետեւի Մատրիտի դէպքերուն: Հերքած է թէ, նիւթապէս նպաստած է ըմբոստութեան, թէ մասնաւոր գործակալներ ղրկած է Փարիզէն Մատրիտ, խմորելու համար հակայեղափոխութիւնը:

Գերմանական ռազմափորձեր

Պերլինէն հասած տեղեկութիւններու համաձայն, յառաջիկայ ամսուն, 19—22, Ֆրանքֆորթի մէջ տեղի պիտի ունենան ռազմափորձեր, որոնց պիտի մասնակցին երեք զօրաբաժիններ, գերման սպայակոյտի անդամ զօրավարներու հրամանատարութեան տակ: Նման ռազմափորձեր տեղի պիտի ունենան նաեւ ուրիշ շրջաններու մէջ:

Առեւտրական յարաբերութիւններ
Ֆրանսայի եւ Քանատայի միջեւ

Օթավայի տնտեսական խորհրդաժողովը կը զբաղեցնէ նաեւ ֆրանսական տնտեսական շրջանակները:

15 դեկտեմբեր 1922ին Ֆրանսա առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքած էր Քանատայի հետ, որ, յանկարծ, 16 դեկտեմբեր 1931ին կը տեղեկացնէր ֆրանսական կառավարութեան թէ վեց ամիս յետոյ, այսինքն 16 յունիս 1932ին այլ եւս անգոյ կը հռչակէ կնքուած համաձայնութիւնը, թէեւ աւարտած չըլլար համաձայնագրին պայմանաժամը: Փարիզի մէջ զարմանք պատճառեց այս ընթացքը, որովհետեւ Քանատա աւելի շատ ապրանք կը ծախէր Ֆրանսայի, քան Ֆրանսա՝ Քանատայի: Ետքէն միայն հասկցուեցաւ, որ քանատական կառավարութիւնը կ'ուզէր ձեռքերը ազատ զգալ այն պահուն՝ երբ պիտի գումարուէր Օթավայի տնտեսական խորհրդաժողովը:

Քանատայի Ֆրանսացիներուն ճնշումին տակ, Պէնէթ առաջարկեց այնպիսի պայմաններ, որոնք իրր թէ չափազանց շահաւէտ էին Ֆրանսայի համար երկու երկիրներու առեւտրի խնդիրներուն մէջ:

Թարտիէօ, ընդունելով այդ առաջարկները, ներկայացուց հակառաջարկ մը, մասնաւոր թոյլտուութիւններ ստանալու համար այն ապրանքներուն մասին, որոնք չեն կրնար մրցակցութիւն ստեղծել քանատական ապրանքներուն հետ: Օթավա մերժեց: Եւ 16 յունիսէն ասդին դադրեցան առեւտրական գործառնութիւնները Քանատայի ու Ֆրանսայի միջեւ:

Ֆրանսական շրջանակները նկատել կուտան, որ անիմաստ է այսքան դժուարութիւններ ստեղծել, երբ Քանատա որ եւ է վախ չունի ֆրանսական ապրանքներու մրցակցութենէն:

ՌՈՒՍԵՒՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ վաւերացուած է ոչ – յարձակողական դաշնագիրը, որ կնքուած էր Ռուսիոյ եւ Ֆինլանտայի միջեւ: Եւ վաւերացման թուականէն սկսեալ, ի զօրու կը համարուի այդ դաշնագիրը:

ՊՈԼԻՎԻՈՅ ՓԱՐԱԿՈՒԷՅԻ ՎԷՃԸ ՀԱՐԹՈՒԱԾ

Հարաւային Ամերիկայի չէզոք պետութիւնները տնտեսական ճնշումի ենթարկած էին Պոլիվիան, որ կը սպառնար խանգարել խաղաղութիւնը՝ յարձակելով Փարակուէի վրայ: Այս ճնշման տակ, Պոլիվիա տեղի տուաւ եւ հրաժարեցաւ պատերազմէն, իբրեւ գոհացում ստանալով առժամապէս գրաւման տակ պահել Փարակուէի երեք ամրոցները, որոնք արդէն կը գտնուէին իր զինուորներուն ձեռքը:

ԱՆԳՈՐԾ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Աշխատանքի նախարար Տալիմիէ հանրապետութեան նախագահին վաւերացման ենթարկեց օրինագիծ մը, որ կը հրահանգէ նպաստի սնտուկներ հաստատել Ֆրանսացի մտաւորական անգործ աշխատաւորներուն համար: Մտաւորական աշխատաւորներն են նկարիչները, արձանագործները, գրողները եւ ուսուցիչները:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ
Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյներու տակ ներկայացնել փրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը: Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ ըսուածներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալներ: Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը փրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը:

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտք է կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ: Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ:

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ընթերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն:

2— Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝

ա) Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.

բ) «Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.

գ) 100 փրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զրկուած են.

դ) Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը:

3— Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը:

4— Եթէ «գօնթրաթ»ով եկած է, «գօնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տեղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը:

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին: Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդութեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպասելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար:

Ուշադրութիւն

Գաւառէն շատեր մեզի կը ղրկեն, մեր հարցարանին իբրեւ պատասխան, իրենց ինքնութեան առժամեայ թուղթերը եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր:

Կը խնդրուի, — բան չղրկել մեզի, նոյն իսկ ռըքոմանտէ, եթէ չէք ուզեր որ կորսուին:

Եւ յետոյ, շատեր Փարիզէն, անձամբ խմբագրատուն կուգան, «կարգադրելու» իրենց խնդիրը:

Կը յայտարարենք, որ աւելորդ է գալ խմբագրատուն:

Մեր ուզածն է «անկանոն» թուղթ ունեցողներուն անունը, մականունը, իրենց պարագաները, ուրկէ գալը, ինչ տեսակ թուղթ ունենալը: Այսքան: Բոլոր այս կէտերը գրաւոր, կարճ եւ ամփոփ, ղրկել մեզի:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [24]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ
(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստան Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԿՆ — Լերան մը կողին վրայ դեղածիծաղ այգիներով եւ պարտէզներով շրջապատուած նկարչագեղ քաղաք: Կը գտնուի Եփրատի աջ ափին վրայ:

ԱՐԱԲԿԻՐ — Մշակուած դաշտի մը վրայ վաճառաշահ քաղաք, զոր Յունաց Վասիլ կայսրը Սեբաստիա քաղաքին հետ միասին տուաւ Սենեքերիմ Թագաւորին, որուն իշխանները նորոգեցին ու մեծցուցին զայն:

Կան նաեւ Մեծկերտ, Բինկեան, Կամարակապ, Ապուչեխ եւ Չմշկածագ: Վերջինը բիւզանդական հայ կայսր Յովհաննէս Չմշկիկի անունով կոչուած է: Հին անունն էր Յերապոլիս (սրբազան քաղաք = Hierapolis):

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ (Ամիդ) — Տիգրիսի եզերքը: Ունի հսկայ պարիսպներ, աւերակներ եւ միջնաբերդ: Կը գտնուի Մեծ – Հայքի Ծոփք գաւառին մէջ:

Այս քաղաքը գրաւուած է Պարսից Սափոր Թագաւորին կողմէ Քրիստոսէ 359 թիւին:

Ոմանք Տիարպէքիրը հոմանիշ նկատած են Տիգրանակերտի, ինչ որ բոլորովին սխալ է: Առաջինը ներկայիս գոյութիւն ունի, մինչ երկրորդը աւերակ է եւ շատ հեռու կը գտնուի առաջինէն:

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ (Ֆարղին) — Մասիոս եւ Նպատ լեռներուն միջեւ տարածուած հովիտի մը մէջ հին քաղաք որ լաւ ամրացած էր:

Տիգրանակերտ հիմնուած է Մեծն – Տիգրանի կողմէ եւ իր բնակչութեան գլխաւոր մասը կազմած են Մակեդոնացիներ եւ Կապադովկիացի ու Կիլիկեցի Յոյներ, որոնք բռնի կերպով բերուած են հոն: Բայց Տիգրան անոր պարիսպներուն տակ Հռոմայեցի Լուկուլլոս զօրավարէն յաղթուելով՝ անոնք արտօնուած են իրենց տեղերը վերադառնալու:

Տիգրանակերտ կոչուած է նաեւ Յուստինիանուպոլիս, բիւզանդական կայսր Յուստինիանոսի կառուցած պարիսպներուն եւ ամրութիւններուն պատճառաւ:

ԲԱԼՈՒ — Զորրորդ – Հայքի Բալահովիտ գաւառին մէջ Եփրատ գետի վրայ հին քաղաք: Մօտը կայ Քաղցրահայեաց Ս. Աստուածածնի վանքը. իսկ հիւսիսային կողմը կը բարձրանայ Ս. Մեսրոպայ լեռը՝ շուրջ 1033 մեթր բարձրութեամբ, որուն քարայրներէն մէկուն մէջ իբր թէ Ս. Մեսրոպ ճգնած եւ հայ գիրերը գտած է:

Ունի շքեղ անտառներ:

Յիշելու արժանի են Մծբին (Նիսիպին), որ Արշակունեաց մայրաքաղաք եղած եւ ունեցած է հոծ բնակչութիւն: Այժմ գրեթէ աւերակ, ուր կ'երեւի տակաւին Ս. Յակոբայ եկեղեցին՝ մասամբ հողաթաղ: Արղանա, որուն արեւելեան կողմը՝ Տիգրիսի եւ Արղանա գետերուն իրար խառնուած տեղը տակաւին կանգուն կը մնայ հայ պատմութեան մէջ ծանօթ Անգղ աւանը իր բերդովը: Այս աւանին մէջ կը գտնուէին Արշակունի թագաւորներէն ոմանց գերեզմանը: Գաւառը կը կոչուէր Անգեղատուն, որ կը գտնուի Չորրորդ – Հայքի մէջ:

ԲԱՂԷՇ (Պիթլիս). — Պատմական Աղձնիք նահանգի Սալնոյ Ձոր կամ Սալնաձոր գաւառին մէջ Վանայ ծովին հարաւային արեւմտեան կողմը զուարճալի պարտէզներով եւ հանքային ջուրերով նշանաւոր քաղաք: Ունի առողջարար օդ եւ շատ գեղեցիկ դիրք:

Իր բազմաթիւ վանքերուն մէջ յիշուելու արժանի է Ամլորդոյ Ս. Յովհաննէսի վանքը, որ նշանաւոր էր իր թանկարժէք հայ ձեռագիրներու ճոխ հաւաքածոյովը, որ աւա՜ղ, իսպառ կորսուած կամ փճացած է 1915ի աւեր ջարդերու եւ տեղահանութիւններու միջոցին (*):

ՄՈՒՇ — Սասնոյ լերան հիւսիսային ստորոտը պատմական Տարօնի (այժմ Ջրաբրի ու բարեբեր Մշոյ դաշտ) կեդրոնը նշանաւոր քաղաք, որ շրջապատուած է այգիներով ու պտղատու ծառերով:

Նոյն դաշտի մէջ՝ Մուշի մօտ կը գտնուի պատմական Աշտիշատ քաղաքը, որ այժմ կ'ըսուի Ս. Սահակ կամ Տէրբգ եւ կառուցուած է Քարքէ լերան կողին վրայ:

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Նոյն ճակատագիրը ունեցած են Հայաստանի մէկ ծայրէն միւսը վանքերու եւ եկեղեցիներու մէջ պահուած հնադարեան խիստ թանկարժէք բազմահազար հայ ձեռագիրները, որոնց նմոյշները կարելի է տեսնել Երուսաղէմի, Էջմիածնի, Վենետիկի եւ Վիեննայի հայ մատենադարաններուն մէջ:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»ը

Յ. Հ. Դ.

Գաւառ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան վարչութիւնը խառն ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի, Պուլ. Օտտոյի եւ Սէն Լուի Պատանեկան միութիւններու բոլոր անդամները վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆԱՌԹԻՒ

ԱՐԺԱՆԹԷՕՅԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՁԷՅԹՈՒՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿՈՂՄԷ

Վաղը Կիրակի առտուընէ մինչեւ իրիկուն

Գեղեցիկ ժամանց, անակնկալներ, պար եւ նուագ, ճոխ պիւֆէ

Կը նախագահէ Ընկ. ԿՈԹՈՂԵԱՆ

կը մասնակցի ԵՓՐԱՏ նուագախումբը

Հաղորդակց. միջոցներ.— կառ. Սէն Լազարէն առնել շոգեկառք եւ իջնել կառ. տ'Արժանթէօյ: Հանրակառք Մատլէնէն թիւ 40 իջնել կառ Արժանթէօյ:

Հանդէս Սէն Լուի մէջ

Սէն Լուի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան տարեկան հանդէսը տեղի կ'ունենայ վաղը Կիրակի: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը: Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ԿՈՂՄԷ

Վաղը Կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն,

Route Château Gombert, Campagne La Baronneի մէջ

Առաւօտ՝ Սկաուտական մարզանքներ, վարդավառեան Հայկական խաղեր՝ Հայ Արիներու կողմէ, փարիզէն հասնող իրենց խումբերու մասնակցութեամբ): կէսօրէ վերջ՝ ժամը 2.30ին կը սկսի գեղարուեստական բաժինը՝ ղեկավարութեամբ արուեստագէտ Պ. Մ. Մարութեանի: բանախօսութիւն, երգ եւ զուգերգ, արտասանութիւն, նուագ, պզտիկ աղջիկներու պար (ռուսական վ.ինկէրքա): Հայկական ճաշ, շարժանկարում:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 4.30ին:

Հաղորդ. միջոց.— Առնել 5 թիւ հանրակառքը, որ Սէն Ժէռօմէն վեր, Շաթօ Կոմպէր չի հասած, կը կենայ նոյն ագարակին (Գըմպըլեաններու) դրան առաջ:

Ճաշը միասին բերել, ըմպելիքը կը հայթայթուի տեղւոյն վրայ:

Մուտքը 5 ֆրանք

ԴԵՐԱՍԱՆ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ.— Օգոստոս 20ին Էմիլ Զոլա թատերասրահին մէջ երեկոյեան 8.30ին: Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ՝ երգչուհի-դերասանուհի Տիկ. Ե. ԲԱԴԱԼի (Փարիզէն), ինչպէս նաեւ Պ. ԹՐԱԳՕՇԻ (Լիոնէն) եւ Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ (Մարսէյլէն):

Կը ներկայացուի՝ **ՕԹԷԼԼՕ**

Տոմսերու գիները սովորական են

ՏԱՆՕԹ.— Սեպտ. 17ին փարիզի մէջ պիտի ներկայացնէ «ԲՈՌ»ը, Société Savantesի սրահին մէջ:

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է

Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ

41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe — 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Շաւարշ Խաչատուրեանի եւ իր պարագաներուն՝ իրենց եղբօր՝ ԿԱՅԾԱԿ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ղառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Ֆրանսահայ Կարմիր Խաչի ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԱԲՆԱԿ Պոլսեցիներու մայր դիւանը կը խնդրէ իր բոլոր անդամ եւ անդամուհիներէն անպայման ներկայ գտնուիլ տարեկան ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի վաղը Կիրակի օր, ժամը 2ին Canebiere No. 81, Grand Café Noaillesի մասնաւոր սրահին մէջ: Օրակարգ՝ եռամսեայ հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Գավայեօն, 35:

Նէօյեի, Մ. Տ. Ս.— 150:

Փարիզ, Բ. եղբ.— 70:

Վիէն, Պ. Մ.— 70:

ՀՐԱՒԷՐ

Շավիլի եւ շրջականներու եկեղեց. ընկերակցութեան վարչական ժողովս ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան՝ պարտք կը զգայ յայտարարել թէ, Օգոստոս 15, յառաջիկայ երկուշաբթի օր, Վերափոխման Ս. Աստուածածնայ մեռելոցի օր, մանկապարտէզի սրահին մէջ (Ave. Ville d'Avray 20), Ս. պատարագի մատուցմամբ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի հանգիստ հոգւոց կամօքն ննջեցելոց Ազգիս Հայոց:

Կը հրաւիրեմք հոգեւէր ժողովուրդը նոյն օրը ներկայ ըլլալ եւ հոգեպէս մխիթարուիլ.

Յաւարտ Ս. պատարագի խաղողի օրհնութիւն:

Սկիզբ ժամերգութեան ի ժամ 9, սկիզբ պատարագի ի ժամ 10:

Վարչութիւն

ՇԱՀԱՒՈՐ ԱՌԻԹ ՄԸ

ԾԱԽՈՒ է Իսի-լէ-Մուլինօի կայարանին մօտ պօնըլթըրիի խանութ մը, մէջը գտնուած ապրանքներով կամ առանձին, իբաւունք կայ որեւէ առեւտրական գործի: Միասին կը տրուի նաեւ գեղեցիկ յարկաբաժին մը երկու սենեակ, խոհանոց, եւայլն: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն յետոյ Պ. Գաբրիէլ Գարաեանի, 75 Ave. de Verdun, Issy les Moulineaux, Seine.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ

Նուիրուած Ապրիլեան հերոսամարտի 15ամեակին, հրատարակութիւն վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան (թաւրիզ):

415 մեծադիր էջ, երկսիւն

Բազմաթիւ նկարներով եւ քարտէսներով: Տպուած վենետիկ:

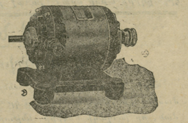
Գին 75 ֆրանք:

Դիմել ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Paris (6).

ՆԷՕՅԵԻ ՍԻԽՌ - ՍԷՆԻ ՄԷՋ ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ

Pont de Neuilly եւ Պուա տը Պուլօնեի մօտ, տակաւին վարձու են քանի մը գեղեցիկ յարկաբաժիններ՝ ամէն յարմարութիւններով. 3 եւ 4 փիէս 10 - 15,000 ֆր., 5 փիէս 15 - 20,000 ֆրանք համաձայն յարկաբաժիններու: Մեծ խոհանոց, ճերմակեղէններու պահարան, հանդերձարան, ծառաներու համար խոհանոց եւ սենեակ, կեդրոնական ջեռուցիչ, վերելակ: Ինքնաշարժի յատուկ տեղ (Պօքս): Դիմել՝ տեղւոյն վրայ 9 եւ 9bis Rue Casimir Pinel եւ 11 Bld. de la Seine: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ M. Verdonnet, 68 Rue Boursault, Paris (17), հեռաձայն՝ Marcadet 56-63: Փափաքողներու կը ղրկուի շէնքին պատկերազարդ գրքոյկը:

Կարի յատուկ մօթէօրներ

1/15 ձիու ուժ մօթէօր եւ ըէօսթաթ 300 ֆրանք

1/8 » » » » 350 ֆրանք

Աժան եւ հաստատուն, երկու տարուան երաշխաւորութեան վկայական, պահանջեցէք մեր ներկայացուցիչը:

HOVHANESSIAN ingénieur

15 rue de Vienne, Paris (8)

Կ'ընդունինք Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3-5:

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց ըըփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: դիւրամատչելի պայմաններ: Դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Ուշադրութիւն

Լիոնի Հ. Յ. Դ. Ժողովրդային Գրադարանը ստացած է հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.—

Արծակ էջեր եւ հեքեաթներ՝ Զարդարեան, Պանդուխտի կեանքէն՝ Հրանտ, Գեղամ Տ. Կարապետեանի Տարօնի Աշխարհը, Գեղամ Բարսեղեանի Ամբողջական գործը, Ա. Արփիարեանի Ամբողջական գործը, Գրիգոր Զոհրապի Ծանօթ դէմքեր եւ պատմուածքները, Մ. Վարանդեանի Մուրատը, Պերճուհիին փոթորիկէն վերջը, Ռէնի գնդակահարուածները, Վազգէն Շուշանեանի Ամրան գիշերները, Հ. Զուարթեանի Լռած ջրաղացը, Պէնիուրը:

Գրադարանը բաց է ամէն օր ժամը 7.30էն 9ը, բացի Շաբաթէեւ Կիրակիէ:

Imp. A. DER (Agopian)

7, Rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant H. STEPHAN

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.

ԵԹԷ դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.

ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.

ԵԹԷ կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ'ք **Պ. ՓԱՐՄԱԳ**ի, **28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64**

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Գ. Զօհրապ 20, ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ (Տ. Գ. կիւրեան եւ Ռ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, ԱՐԵՒՈՍ ՃԱՄԲԱՆ, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, ԵՏՔԸ, Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ, Քրիստափոր Միքայէլեան 10, ԽԵՆԹԸ ԵՒ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ Րաֆֆի 25, ՎԱԼԱՆԹԻՆ, Ժորժ Սանդ 20, ԹԷՐՖԱՆՕ, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ, Մալխաս 5, ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ, Ռէն 20, ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ, Վ. Մելոյեան 10, ԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ, Ա. Ֆէնէտ 2 հատոր 65 ֆր., ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ 25, ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ, [illegible] սիմ 2 հատոր 25, ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ, Յ. Ալոճեան 12.50, ՏԱՒԻՂ ԵԻՈԼԵԱՆ, Գ. Կաուփարենց 20, ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ, Ռոստանիկ 5, QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:

ASSOUAD et KOKORIAN

56 Rue du Fbg. Poissonnière, PARIS (10)

Tél. Provence 52—15

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ — ԿԷՍ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ — ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

կը ծախենք քրէփ տը շին (մէթրով), ժիւփեր, ռոպեր, քօրսաժներ, քրէփ տը շինէ, արուեստական մետաքսէ եւ բուրդէ էշարփներ լաւագոյն ապրանքներ ամէնէն աժան գիներով:

Հոսկէ բոլոր փափկաճաշակներուն ճաշարան ԳԱՌԼՕ

34 Rue St. Lazare, Paris (9)

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ եւ խնամուած կերակուրներ Գիները շատ դիւրամատչելի, արագ եւ անթերի սպասարկութիւն Մի մոռնաք իր անուանի մածունը

Հայերու ժամադրավայրը ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշել — Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

CABINET V. YARJANIAN

JURISCONSULTE

54, Rue La Fayette, Paris (9) (Métro Cadet) Tél. PROVENCE 87-5[illegible]

Կ'ստանձնէ Առեւտրական, Պատժական, Քաղաքային ամէն տեսակ դատեր Իրաւագիտական խորհրդակցութիւններ, բոլոր դատական եւ վարչական գործերու համար, գրաւոր կամ բերանացի: Նախապարտութեանց եւ բոլոր պաշտօնատուններու մօտ վարչական եւ իրաւական դիմումներ: Հայ առեւտրականներու եւ անհատներու մասնաւոր դիւրութիւններ պատուագնի վճարման համար նկատի առնելով ներկայ տնտեսական տագնապը: Մասնաւոր սպասարկութիւն քաղաքային եւ կրօնական ամուսնալուծման դատերու համար: Արագութիւն եւ գաղտնապահութիւն: Դիմեցէք եւ պիտի գտնէք ամէն գոհացում: Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եկած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ԲՈՌ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

— Օգոստոսի մօտակներից էլ անտանելի են: Մարդ մի վայրկեան հանգիստ չունի դրանց ձեռքից: Ուր էլ գնաս, ետեւիցդ մի լրտես է քաշ գալիս. նոյն իսկ սարերում, ուր առաջ չէին համարձակւում մտնել, հիմա երեքը – չորսը միասին են երեւում: Այնպէս չէ՞. Ջիննօ: Հէնց դրա համար էլ վճռեցինք, որ դու ու Դոմինիկօն քաղաքում իրար հանդիպէք:

— Լաւ, բայց ինչո՞ւ Բրիզիկէլլա: Սահմանագծի քաղաք է, միշտ լրտեսներով լիքը:

—Բրիզիկէլլան այժմ խիստ յարմար տեղ է. այժմ այնտեղ են հաւաքւում ուխտաւորները Իտալիայի բոլոր կողմերից:

— Բայց չէ՞ որ այդ քաղաքը քչերի ճամբին է:

— Այնտեղից մօտիկ է Հռոմը. բայց դէպ ի արեւելք գնացողներից շատերն էլ մի պտոյտ են անում՝ այնտեղ պատարագին ներկայ լինելու համար:

— Ես չեմ իմացել, որ Բրիզիկէլլայում այդպէս մի մասնաւոր բան կայ:

— Այնտեղ է ապրում կարդինալը: Չէ՞ք յիշում, ինչպէս քարոզում էր նա Ֆլօրենցայում դեկտեմբերին: Այդ նոյն կարդինալ Մօնտանէլլին է, որ կարծեմ մեծ իրարանցում էր առաջ բերել այնտեղ:

— Այո, կարծեմ, բայց ես քարոզի չեմ գնում:

— Սակայն իսկական սուրբի համբաւ ունի:

— Ինչո՞վ է ստեղծել այդ համբաւը:

— Չգիտեմ: Երեւի նրանով որ իր բոլոր ռոճիկը բաժանում է աղքատներին ու ինքը ապրում է գիւղական քահանայի նման տարին 4—5 հարիւր սկուդով:

— Չէ. — առարկեց Ջիննօն: — Միայն այդ չէ: Ոչ միայն իր փողն է տալիս, այլ ամբողջ կեանքը անց է կացնում խեղճերին ու հիւանդները հոգալով: Առաւօտից մինչեւ երեկոյ խնդրող խնդրողի վրայ է գալիս: Ես էլ. Միքէլէ, ձեզնից պակաս չեմ ատում հոգեւորականներին, միայն սրբազան Մօնտանէլլին բնաւ նման չէ միւս կարդինալներին:

— Ճիշդ է, նա աւելի յիմար է, քան սրիկա. — առարկեց Միքէլէն: — Այսպէս թէ այնպէս, ամէնքը խելքից գնում են նրա համար, եւ ուխտաւորները սովորաբար մի ոլոր են անում ու գալիս նրա օրհնութիւնը ստանալու: Դոմինիկօն մտադիր էր այնտեղ գնալ վաճառականի հագուստով մի տուփ աժան խաչեր ու համրիչներ վզին: Այդ իրերը այնտեղ սիրով են գնում ու խնդրում են կարդինալին, որ ձեռք դպցնի. վերջը կախում են երախաների շլինքից, որ չար աչքի չգան:

— Սպասեցէք: Իսկ ե՞ս ինչպէս եմ գնալու: Ուխտաւորի՞ հագուստով: Իմ այս հագուստս բաւական յարմար է, միայն կարծեմ լաւ չէ այնտեղ էլ այստեղ էլ նոյն հագուստով երեւամ: Դա վերջը մի ապացոյց կը դառնայ ձեր դէմ, եթէ, բան է, բռնեմ:

— Ձեզ չեն բռնի: Հիանալի հագուստ կան ձեզ համար. նոյն իսկ անցագիր:

— Ո՞ւմ:

— Սպանացի ուխտաւորի. մի ապաշխարող աւազակ Սիէրրայից: Անցած տարի հիւանդացել էր Անկոնում. մերոնցից մէկը խղճալով մի առեւտրական նաւ է դնում ու բերում Վենետիկ, ուր ծանօթներ ունի: Իբրեւ շնորհակալութեան նշան նրանից է թողնում իր թղթերը, որոնք հրաշալի կերպով յարմար են գալիս ձեզ:

— Ապաշխարող աւազա՞կ: Հապա ոստիկանութիւնը:

— Է՛, հանգիստ եղէք: Նա արդէն անց է կացրել իր տաժանակիր աշխատանքը սրանից մի քանի տարի առաջ, եւ այժմ թափառում է սրբատեղիները իր հոգու փրկութեան համար: Սխալմամբ սպանել է իր որդուն, մի ուրիշի տեղ, եւ իրեն յանձնել է ոստիկանութեան ձեռքը խղճի խայթից:

— Ծե՞ր է շատ:

— Այո, բայց սպիտակ մօրուքն ու կեղծամը ձեզ պէտք երածի չափ ծեր կը դարձնեն, իսկ բոլոր մնացած նշանները յարմարում են ձեզ: Հին զինուոր է եղած, կաղ, դէմքին մի սպի, ինչպէս դուք. յետոյ, նա էլ սպանացի, այնպէս որ եթէ պատահէք սպանացի ուխտաւորների, հիանալի կերպով խօսքի կը բռնէք միասին:

— Իսկ ո՞ւր կը հանդիպիմ Դոմինիկօին:

— Դուք կը միանաք ուխտաւորներին մի քառուղիում, որ ցոյց կը տանք ձեզ քարտէսի վրայ, եւ նրանց կ'ասէք որ լեռներում կորուսել էիք ձեր ճամբան: Յետոյ, երբ քաղաք կը հասնէք բոլորի հետ միասին կը գնաք ձիերի հրապարակը կարդինալի ապարանքի հանդէպ:

— Ա՛, ասել է ամենայն դէպս ապրում է ապարանքում, չնայելով որ սուրբ է:

— Ինքը ապրում է մի թեւում, իսկ մնացած ամբողջ շէնքը դարձրել էր հիւանդանոց: Այսպէս ուրեմն, միւսների հետ միասին կը սպասէք կարդինալի դուրս գալուն, իսկ Դոմինիկօն կը մօտենայ ձեզ իր ապրանքների հետ ու կ'ասէ. «Դուք ուխտաւորների հետ էք եկել, հայր»: Իսկ դուք կը պատասխանէք. «Մի թշուառ եմ ես»: Այն ժամանակ նա ցած կը դնէ իր տուփը ու թեւով կը սրբէ դէմքը. իսկ դուք կ'առաջարկէք մի հա[...]

— Յետոյ նա կը նշանակէ [...] տեսակցութեան տեղը:

— Այո, մինչդեռ ժողովուրդը [...] տանէլլին դիտելու կը լինի, [...] կերպ կը յաջողցնէ հասցէն ձեզ [...] նելու: Այդպէս է մեր ծրագիրը [...] եթէ չէք հաւանում, կարող ենք [...] Նիկօլին իմաց տանք եւ այլ կերպ [...] դադրենք:

— Չէ, հիանալի սարքած է: [...] ջանացէք որ մօրուքն ու մազերը [...] լորովին իսկականի նման լինին:

×

— Դուք ուխտաւորների հետ [...] եկել հա՛յր:

Բոռը, եպիսկոպոսական [...] ատրճանների վրայ նստած, [...] լած սպիտակ մազերի միջից [...] հարցնողին ու տեւ. պայման [...] տասխանը մի շատ դողդոջ [...] ու նկատելի սպանական առոգ[...] թեամբ:

Դոմինիկօն հանեց վզից կաշի[...] չերով ու համրիչներով լիքը [...] դրաւ սանդուղի աստիճանին:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

14 AOUT 1932

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1957

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 30 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Շարունակենք ամփոփ պատկերացումը, երկրի այլ հարստութիւններուն:

Հայաստանի պէմզան (չէչաքարը), բնական մեծ հարստութիւն մը կրնայ նկատուիլ, եթէ օգտագործուի ապակի արտադրելու համար: Ժամանակին չէչաքարը կը գործածուէր միայն մեքենաներու մասերը յղկելու: Այժմ պէմզան մեծ չափով եւ լայնօրէն կը գործածուի ապակիի եւ շինարարական արդիւնաբերութեան մէջ:

Ըստ մասնագէտ յօդուածագրի տեղեկատուութեան պէմզան մինչեւ այժմ կը ստացուէր գլխաւորաբար Իտալիայէն: Խորհրդային Միութեան երկիրներէն միայն Հայաստան ունի պէմզա եւ այն ալ այնպիսի մեծ քանակութեամբ, որ աշխարհի ոչ մէկ երկիր կրնայ մրցիլ անոր հետ: Հայաստանի պէմզայի մէկ առաւելութիւնն ալ այն է, որ ան ունի այլազան գոյներ եւ քիմիական տարբեր բաղադրութիւն:

«Դեռ 1927ին Հայաստանի Ժողտնտխորհը ծրագրած էր հիմնել ապակու գործարան: Ամէն ինչ կը խօսէր յօգուտ ծրագրի յաջողութեան: Առատ եւ ընտիր նախանիւթ, աժան ելեքտրական ուժ, ապակու մեծ պահանջ: Պէմզայի օրինակները ղրկուած էին Ռուսաստանի շարք մը տարրալուծարաններ ու ապակիի գործարաններ: Արդիւնքն ստացուեցաւ հիանալի, աւելի փայլուն, քան իտալական ու գերմանական պէմզան:

«Ապակիի գործարանի խնդիրը, 1928էն սկսած, անվերջ կը յուզուի Հայաստանի պետական հիմնարկութիւններու մէջ: Անդրկովկասի Ժողտնտխորհն ալ խոստացած է աջակցիլ: 1931ին, Մոսկուայէն եկաւ մասնագիտական յատուկ յանձնաժողով մը ապակիի գործարանի տեղը որոշելու համար: Այդ առթիւ Թիֆլիս հրաւիրուեցաւ յատուկ խորհրդակցութիւն՝ հանրապետական ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ: Մոսկուայի ներկայացուցիչը, զեկոյց կատարուած հետազօտութիւններու արդիւնքը, ըստ որու յանձնախումբը աւելորդ կը համարէր Հայաստան երթալ, որովհետեւ Հայաստանի պէմզայի քանակի եւ որակի մասին գոյութիւն ունէր լրիւ տեղեկութիւն, նոր հետազօտութիւններու կարիք չկար: Հայաստանը պէմզայի անսպառ հանք է: Վրաստանի մէջ կայ Սուրամի աւազահանքը, որմէն շինուած շիշերը, սակայն կը ստացուին սեւ գոյնի եւ անպէտք են գործածութեան համար: Քութայիսի շրջանի մէջ ալ կայ աւազահանք որ կարող է բաւարարել 25 տարի:

«Մասնագիտական զեկուցման եզրակացութիւնը ամէն տեսակէտէն կը խօսէր յօգուտ Հայաստանի, բայց Անդրկովկասի Ժողտնտխորհը որոշեց գործարանը շինել... Քութայիսի մէջ, եւ այդ նպատակին յատկացնել 10 միլիոն րուբլի: Որոշումը կը պատճառաբանուէր անով որ Ռուսաստանի տարրալուծարաններու եւ գործարաններու մէջ պէմզայի հալելու փորձերը կատարուած են նաւթի ու քարածուխի վառելիքով, իսկ Հայաստանի մէջ կ'ենթադրուէր հալեցնել ելեքտրականութեամբ, մինչդեռ, իբր թէ, ելեքտրականութեամբ հալելու ձեւը յայտնի չէ Խորհրդային Միութեան մէջ»:

Ահա, այսպէս, Հայաստանը իր անսպառ պէմզան չի կրնար օգտագործել, (գոնէ առ այժմ), մինչ անդին Վրաստանը այս գետնին վրայ ալ անշեղ կը մնայ լէնինեան ուղիղ գծէն:

Քանի մը խօսք Սեւանի ջուրերու օգտագործման եւ բաշխման մասին: Ահա այդ խնդրի համառօտ պատկերացումը համաձայն յիշեալ յօդուածագրին:

Մօտ երեսուն տարի առաջ, ցարական կառավարութեան օրով, անգլիացի ճարտարագէտ Ստիւարտը կ'առաջարկէր Սեւանի ջուրը Գանձակի եւ Թիֆլիսի կարիքներուն ծառայեցնելու ծրագիրը: Պատերազմը արգելք եղաւ այդ ծրագրի իրագործման: Բայց հիմա տարբեր ձեւով, բոլշեւիկներն են որ առաջ կը քշեն Ստիւարտի գաղափարը:

Սեւանի խնդրի շուրջ այժմ կրքերը բաւական լարուած են: Հայաստանի տնտեսութեան նախանձախնդիր մարդիկ կը պաշտպանեն Սեւանի ջուրը Հայաստանին թողնելու միտքը, Թիֆլիսն ու Մոսկուան կ'ուզեն օգտագործել համամիութենական պահանջներու համար:

Այսպէս, Անդրկովկասի բամպակի կոմիտէի նախագահ Տոլստոպեատովը կ'առաջարկէ Սեւանի ջուրը Զանգուի միջոցով բաց թողնել Արաքս գետը եւ գործածել Ադրբէջանի բամպակի դաշտերու ոռոգման վրայ: Այս ծրագրի իրագործման պարագային, մասնագէտներու հաշուով, Հայաստանն առաջին հնգամեակին միայն ելեքտրական ուժի 30 միլիոն տոլարի կորուստ կ'ունենայ:

Ըստ մասնագէտ յօդուածագրի պնդման, Տոլստոպեատովի ծրագիրը ընդդիմութեան հանդիպած է ոչ միայն Հայաստանի, այլ նաեւ խորհրդային տնտեսութեան նախանձախնդիր շարք մը հիմնարկութիւններու եւ անհատներու կողմէ: Այս վերջինները կը պահանջեն որ Սեւանի ջուրը օգտագործուի թէ ոռոգման եւ թէ ելեքտրականութեան համար: Այս ծրագրի համեմատ, կ'ենթադրուի Զանգու գետի վրայ շինել վեց խոշոր ելեքտրակայան, որմէ օգտագործուած ջուրը կ'երթայ Սարտարապատի եւ ուրիշ վայրերու ոռոգման:

Այս ծրագիրը ձախողեցնելու եւ իր առաջին ծրագիրը կրկին կեանքի մէջ կիրարկելու համար Տոլստոպեատովը այժմ կ'առաջարկէ Զանգուի վրայ միայն երկու ելեքտրակայան հիմնել եւ ջուրը թողնել Արաքսի մէջ՝ Մուղանի բամպակադաշտերը ջրելու համար: Այսինքն Սարտարապատը մնայ միշտ անապատ:

Բոլշեւիկեան տեսակէտով, Տոլստոպեատովը, ի հարկէ, հետեւողական է: Այդ հետեւողականութեան զոհ կ'երթայ Հայաստանը, որու վարիչները միշտ «պարտաւոր» են հետեւողական երեւնալ եւ զիջիլ: Իսկ բախտը միշտ ուրիշներուն կը ժպտի, որ իւրացման գործին մէջ իսկ հետեւողական գծի ախոյեանը կը ներկայանան:

Կ. Ս.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Գերմանիոյ ներքին կացութիւնը

Ֆոն Փափէն-Հիթլեր տեսակցութիւնը

Գերման վարչապետին եւ ազգայնական պետին միջեւ տեղի ունենալիք տեսակցութեան շատ մեծ կարեւորութիւն կուտան Պերլինի քաղաքական շրջանակներուն մէջ: Որովհետեւ իրօք, այս տեսակցութենէն կախում ունի Գերմանիոյ նախարարական տագնապին լուծումը: Այս տեսակցութիւնը պատրաստելու համար Հիթլերի թիկնապահներէն մէկ-երկուքը, հանդիպում մը ունեցած են ֆոն Փափէնի եւ Շլայխէրի հետ:

Կեդրոնի կուսակցութիւնը յայտներ էր թէ պատրաստ է հիթլերեաններուն հետ ապահովելու խորհրդարանական գործակցութիւն մը: Կեդրոնի այս յայտարարութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործած է քաղաքական շրջանակներուն վրայ: Պարզ է թէ կեդրոնի այս տրամադրութիւնը առանց պայմանի չէ: Եթէ չեն պահանջեր մէկ քանի նախարարութիւններ յառաջիկայ դահլիճին մէջ, սակայն, կը պահանջեն որ հիթլերեանները բացայայտ յանձնառութեան տակ մտնեն յարգելու Վայմարի Սահմանադրութիւնը եւ երկիրը կառավարելու համաձայն խորհրդարանական կարգերու:

Եթէ Հիթլեր ընդունի կեդրոնի կուսակցութեան այս պայմանը, իր յանձնառութեամբն իսկ, կը դառնայ Պրիւնինկի բանտարկեալը: Սակայն հարց է թէ պիտի ընդունի՞: Շատ հաւանական չի թուիր:

Իսկ ֆոն Փափէնի համար, կ'ըսուի թէ Հիթլերի հետ իր տեսակցութեան ընթացքին, պիտի առաջարկէ մէկ քանի հիթլերեաններ առնել կառավարութեան մէջ:

Առ այժմ, օգտուելով կուսակցութեանց վարանոտ ընթացքէն, ֆոն Փափէնն է որ կը զօրացնէ իր դիրքը:

Յունաստանի քաղաքական կացութիւնը

Կարգ մը աղբիւրներէ բխած տեղեկութեանց համաձայն իբր թէ Պ. Զայիմիս յայտարարած է թէ չպիտի մնայ Հանրապետութեան նախագահի իր պաշտօնին վրայ, քանի կառավարութիւնը կը հանդուրժէ ապօրինի կազմակերպութիւններու գոյութիւնը: Ասով Յունաստանի Հանրապետութեան նախագահը ակնարկած է զինուորական միութեան:

Իրաւասու շրջանակներ կը յայտնեն թէ այս տեղեկութիւնները չեն բխած պաշտօնական կամ կէս-պաշտօնական շրջանակներէ: Այս հարցին առթիւ, Յունաստանի Հանրապետութեան նախագահը առիթն ունեցած է տեսակցելու Վենիզելոսի եւ փոխ-վարչապետին հետ:

Երկուքն ալ վստահեցուցած են նախագահը թէ երկրին կացութեան մէջ անապահով ոչինչ կայ եւ թէ սահմանադրական օրէնքով նշանակուած թուականին, կանոնաւոր կերպով տեղի պիտի ունենան ընտրութիւնները:

Իսկ քաղաքական շրջանակներու մէջ, կը տիրէ այն համոզումը թէ ընտրութիւններէն առաջ զինուորական միջամտութեան մը հաւանականութիւնը՝ վերջնապէս փարատած է:

Այս տեղեկութիւններէն կ'երեւի թէ, զինուորական միութիւնը պատրաստուած է միջամտելու համաձայն ընտրութեանց արդիւնքին, այն պարագային միայն, երբ ընտրութիւնները անպաստ ըլլան կառավարութեան:

Անգլօ-եգիպտական բանակցութիւնները

Անգլիական «Տէյլի Էքսփրէս» թերթը կը յայտնէ թէ անգլիական եւ եգիպտական պետական անձնաւորութեանց միջեւ տեղի ունեցած կէս-պաշտօնական խօսակցութեանց հետեւանքով, կարելի եղած է համաձայնութեան մը գալ: Որով՝ կարելի պիտի ըլլայ վերսկսիլ բանակցութիւնները՝ որոնք ձախողած էին 1930ին:

Կը կարծուի թէ Եգիպտոսի վարչապետը Սըտքը փաշա Լոնտոն պիտի երթայ սեպտեմբերին, այս հարցին մասին խորհրդակցելու Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ: Բանակցութիւնները տեղի պիտի ունենան հետեւեալ հարցերուն շուրջ.

1) Դաշնակցութիւն մը Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ:
2) Եգիպտոսէն հեռացում անգլիական զօրախումբերու:
3) Եգիպտոսի մուտքը Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ:
4) Ջնջում «քափիթիւլասիոն»ներու:
5) Անգլիական եւ եգիպտական դեսպաններու նշանակում Լոնտոնի եւ Գահիրէի միջեւ:
6) Սուտանի մէջ եգիպտական փոքր զօրախումբ մը պահելու իրաւունք:
7) Ապահովում Սուէզի ջրանցքի պաշտպանութեան:
8) Սուէզի ջրանցքին վրայ դրուած կարգ մը մենաշնորհներու փոխարէն՝ անգլիական փոխատուութիւն՝ Եգիպտոսի:

Պարզանի շէյխը Էտիրնէ պիտի բնակի

Պարզանի Շէյխը Ահմէտ որ ասկէ առաջ անձնատուր ըլլալով թուրք կառավարութեան զինաթափ եղած էր, իր սպասաւորներուն եւ հրամանատարներուն հետ Վան բերուած է: Այդ հրամանատարները Շէյխին առանձին վստահութիւնը կը վայելեն եւ վերջին շարժումներու միջոցին՝ աշիրէթներու գլուխը կը գտնուէին:

Իրենց զէնքերը ձգելով անձնատուր եղող Պարզանցիներէ մէկ մասը տակաւին սահմանագլուխին վրայ կը գտնուի: Անոնք ալ Վան բերուելէ յետոյ, Շէյխ Ահմէտի հետ Տրապիզոն պիտի տարուին: Անոնք Պոլիս երթալէ յետոյ Թրակիա պիտի երթան եւ կառավարութեան որոշմամբ իբր քաղաքական ապաստանեալ հաւանական է որ Էտիրնէ բնակին:

«Յառաջ»ի յաջորդ թիւը

ՅԱՌԱՋի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ ամսոյս 17ին, Աստուածածնայ տօնին առթիւ:

Ռուս պատուիրակութիւն մը Թուրքիա կ'երթայ

ՄՈՍԿՈՒԱ.— Շինութեանց ծրագիրներու պետական թրըսթի տնօրէն Օրօլովի նախագահութեամբ պատուիրակութիւն մը Թուրքիա մեկնեցաւ Թուրք կառավարութեան հրաւէրին վրայ: Այս պատուիրակութիւնը պաշտօն պիտի ունենայ կարգ մը ճարտարարուեստական ձեռնարկներու մասին ծրագիրներ պատրաստելու:

Այս ծրագիրները պիտի գործադրուին վարչապետ Ըսմէթ փաշայի Մոսկուա այցելութեան միջոցին Թուրքիոյ բացուած ութ միլիոն տոլարի վարկին համաձայն կատարուելիք ապսպրանքներով:

Սովետ մասնագէտները Թուրքիոյ մէջ երկու ամիս պիտի բնակին եւ Թուրք մասնագէտներու հետ Անատոլուի զանազան շրջանակներու մէջ քննութիւններ պիտի կատարեն:

Պուլկարօսերպ միջադէպեր

ՍԵԼԱՆԻԿ.— Տոյրանէն առնուած լուրերու համաձայն, պուլկար հրոսախումբ մը՝ Սերպիա մտած է եւ սահմանագլխի պահակներու կողմէ լուր առնուելով՝ ջոկատով մը ձեռնարկուած է հետապնդմանց: Այս ջոկատին եւ քոմիթէճիներուն միջեւ սկսած ընդհարումը շարունակուած է պատերազմի մը ձեւով եւ հրոսախումբը միջոց մը թէեւ ուզած է հեռէն սահմանագլուխը անցնիլ, բայց չյաջողելով Պուլկարիա քաշուած էր: Երկուստեք շարունակուող ընդհարման մէջ սերպ զինուոր մը վիրաւորուած է ծանրապէս:

Նոյն գիշերը երկրորդ հրոսախումբ մըն ալ սահմանագլխի ուրիշ մէկ կողմէն Սերպիա մտնել ուզած է եւ սահմանագլխի պահակներուն եւ քոմիթէճիներուն միջեւ կատարուած ընդհարման մէջ երկու սերպ զինուորներ վիրաւորուած եւ Պուլկարները իրենց բաղձանքները չկրնալով իրականացնել, պարտաւորուած են նահանջել:

Հնդկական խռովութիւններ

Պոմպէյէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, Փէնճապի նահանգին մէջ՝ կացութիւնը չափազանց վտանգուած է: Հակառակորդ համայնքները մէկ վայրկեանէն միւսը կը սպասեն որ կռիւները սկսին եւ այդ նախատեսութեամբ, զէնքի եւ ռազմանիւթի պատրաստութիւններ կը տեսնեն: Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է, որպէս զի ժողովուրդը չկարենայ հրազէն եւ փամփուշտ հայթայթել: Անհպելիներու աղանդը դարերէ ի վեր, իրաւունքը կը վայելէ դաշոյն կրելու: Այս իրաւունքը իշխանութեանց կողմէ անոր տրուած է ի վարձ իրենց զինուորական ծառայութեանց: Մահմետականներն ալ կը պահանջեն հիմա որ իրենց ալ տրուի դաշոյն կրելու իրաւունքը:

Կառավարութիւնը մեծ մտահոգութեամբ կը սպասէ օգոստոս 17ին: Իրօք, այդ օր է որ Անգլիոյ վարչապետը համայնքներու վէճին առթիւ, իր իրաւարարի վճիռը պիտի տայ: Եւ եթէ այդ վճռին հետեւանքով մէկ կամ միւս կողմը դժգոհ մնայ, կռիւները անխուսափելի են:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱԿԵԴՈՆԱՑԻՆԵՐԸ ԶԻՐԱՐ ԿԸ ՋԱՐԴԵՆ.— Իվան Միխայլովի կուսակցութենէն Վաճաֆչիեւ, սպաննուեցաւ Սոֆիայի մէջ, փրոթոկերովեան հատուածէն բազմաթիւ անձերու կողմէ: Սպանիչները յաջողեցան փախուստ տալ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ.— Մուղլայի Վատիյէ կոչուած վայրին մէջ, երկրաշարժը բաւական մեծ վնասներ հասցուց: 200 տուներէն 100ը փլան: Մնացեալ տուները վնասուած են: Բնակիչները ստիպուեցան հեռանալ իրենց բնակարաններէն:

ԿԵԴՐ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆԸ.— Յանձնախումբ մը որ կը բաղկանար Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Ազգերու Դաշնակցութեան ելմտական յանձնախումբի ներկայացուցիչներէն, ժողով գումարեց Ժընեւի մէջ, զբաղելու համար Կեդր. եւ Արեւելեան Եւրոպայի պետութեանց վերաբերեալ ելմտական հարցերով: Յանձնախումբը նախ զբաղեցաւ Պուլկարիոյ ելմտական կացութեամբ եւ լսեց Պուլկարիոյ ազգ. դրամատան տնօրէնին զեկոյցը:

ՕԹԹԱՎԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ.— Օգոստոս 18ին է որ տեղի կ'ունենայ Օթթավայի խորհրդաժողովին փակման նիստը: Մինչ այդ, արդէն գոյացած համաձայնութիւնները պիտի կնքուին: Բայց կարելի է ըսել թէ, փակման օրը ուրիշ նոր համաձայնութիւն կնքուած չպիտի ըլլայ:

ՀԻԹԼԵՐԵԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ.— Հիթլերեանները կը շարունակեն ահաբեկչական արարքներ գործել Գերմանիոյ զանազան վայրերուն մէջ: Իսկ Պերլինի շատ մը մեծ վաճառատուններուն մէջ, արտասուաբեր ձեռնառումբեր պայթեցուցին անոնք: Պարզ է թէ նախապէս ծրագրուած էր, քանի որ ռումբերը նետուեցան գրեթէ նոյն պահուն, զանազան վաճառատուններու մէջ, ուր գտնուող ժողովուրդը՝ խուճապի մատնուած, արագօրէն փողոց խուժեց:

ՍՊԱՆԻՈՅ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Ամբողջ երկրին մէջ, վերջին ըմբոստութեան հետեւանքով՝ ձերբակալուած եւ բանտարկուած անձերու թիւը կը հասնի 2000ի: Բանտարկեալներուն մէջ կը գտնուի Սպանիոյ նախկին տիրակալին Փրիմօ տէ Ռիվերայի տղան:

Ասոնց դատավարութիւնը պիտի սկսի յառաջիկայ ամսու վերջը, հանրապետութեան կողմէ հաստատուած գերագոյն ատեանին առջեւ: Պիտի դատուին 100 մատրիտցի եւ 300 գաւառացի ըմբոստներ:

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ.— Օգոստոս 6ին, համաձայն Ֆրանսայի աշխատանքի նախարարութեան կողմէ պատրաստուած վիճակագրութեան, անգործներու թիւն է 267,051, որուն 68,600ը կիներ: Անցեալ շաբթուան վրայ 1911ի յաւելում մը:

ՁՐՈՅՑ ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ ՀԵՏ

„ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ„ ՇԱՐԺՈՒՄ

Սիրելի Միրզա Սամուէլ Ցորդանանեան.— Շատ անմեղ վրէժ է որ կ'առնեմ քեզմէ, անունդ յիշելով։ Թող աշխարհ ճանչնայ յանցաւորը։ «Փարիզահայ մտաւորական հետնքի անցքերին եւ շարժումներին տեղեա՞կ պահել հին բարեկամներդ»։ Ա՛ռ քեզի «մտաւորական» շարժում։ Երկարօրէն չարչրկեր եմ գլուխս գտնելու կամ շինելու համար բառը որ նշանակէր «ցեխի տարափ»։ Եթէ կարելի ըլլար «Ջրվէժը» փոխել «ցեխվէժ»ի, մէկ բառով պատկերացուցած պիտի ըլլայի քու պատճառով շաբաթներէ ի վեր մեր գլխուն թափած «մտաւորական» տարափը։

Կը յիշեմ որսորդական արկածներէս մէկը։

Ձիւն-ձմեռ։ Խորասանի լեռնադաշտին անհաւոր ձմեռը։ Երեք հոգի կէս օրին ապաստաներ ենք հողաթումբի մը արեւակողմը, քիչ մը տաքնալու եւ ճաշելու համար։ Ընկերներէս մէկը, քեզի պէս փորձանք, պիշ-պիշ կը նայի գլխուս վրայկախուած սառոյցի փալփլուն կտորին։

— Ախ՛, քաշ տու էդ ճիւղը, ախբերջան, մի կտոր սառ ուտենք, էլի՛...։

Անխորհուրդ, առանց կասկածելու սարքուած դաւէն, տեղէս կը ցատկեմ եւ ճիւղը կը քաշեմ։ Ցախերով շինուած թումբին ետեւ գիւղին առուն էր ծածկուած...։ Բացուած ծակէն ցեխի հոսանքը կը խուժէ իմ եւ միւս խեղճին վրայ, իսկ անզգամը շատ հեռուն է, կը թաւալի ձիւնին մէջ, կուշտ ու կուռ խնդալով։

Քու ըրածդ տարբեր բան չէր, միայն թէ «ցեխվէժ»ը որ կը հոսի քու պատճառաւ անհամեմատ աղտոտ է։ Ձե՞ս հաւատար, միրզաջան, լա՛ւ, մտիկ ըրէ եւ յետոյ խնդայ, որքան որ կ'ուզես։ Կամ լաց, ինչ որ աւելի պատշաճ պիտի ըլլար։

Կը յիշես իմ նախորդ գրոյցներուն մէջ գրուած երեք գրական հարցերը Օմարի քառեակներուն եւ Ֆնտգլեանի զմայլելի շանխայերէնի մասին։ «Գրագէտ» եւ «բանաստեղծ» Ա. Զօպանեան «դուրս կուտայ», ինչպէս կ'ըսէ Ֆնտգլեան իր զմայլելի բարբառով, շարքը հետեւեալ կուռ եւ համոզիչ փաստերուն, իբրեւ պատասխան. «շողգամ, ամբարտաւան, ապուշ, ցաւապար, խակ, տմարդի, անպատկառ, հնդկահաւ, ...գործի առուտուրով զբաղող»։

Այսքանը ըսելէ ետք կ'աւելցնէ. — «Մինչեւ հոս՝ բան չկայ ըսելիք...»։ Այնքա՛ն բնական է իրեն համար այդ ամէնը։ Եւ կը շարունակէ զօրաւոր եւ անդիմադրելի «գիտական» փաստերու շարանը. «Թեթեւսօլիկ, ակնակ, անփորձ ակնակ եւ... էշ ակնակ...»։

Եւ դեռ չէ վերջացած։ Պէտք է անպատճառ վեցով ամբողջանան Զօպանեանի հայոյաթուղթերը։ Այս անգամ թերեւս աւելիով, քանի որ քիչ մը խրթին է նիւթը։

Սամիվէ՛լ, Սամիվէ՛լ, մեռնէիր, պատճառ չդառնայիր որ փէշէն քաշեմ գիտական եւ գրական այս մեծ հեղինակութեան եւ փոշիանամ իր փաստերուն ծանրութեան տակ։ Քու եւ իմ անունով շնորհակալ ըլլալէ ետք, փախինք ցեխի այս Ջրվէժէն եւ դառնանք բուն նիւթին։

×

Ըսեմ անմիջապէս որ երբէք հակառակ չեմ գիտական բանավէճի մէջ սանձարձակօրէն հայհոյելու գաղափարին, պայմանաւ որ հայհոյողը ես չըլլամ այլ դիմացինս։ Չկայ լաւագոյն փաստ իր մտաւոր սնանկութեան քան հայհոյանքի դէզի մը տակ իր անզօրութիւնը պարտկելու փաստը։

Եւ այս երեւոյթը արեւմտահայ գրականութեան մէջ օրէնք դարձած է հինէն ի վեր, իսկ մեծագոյն օրէնսդիրներէն մէկը եղած է, ամէնէն փայլունը՝ Արշակ Զօպանեան։

Յիշեմ օրինակ մը ի պէտս պարսկահայ զարգացելոց։

Դպրոցական էինք, այսինքն այն տարիքին երբ տպագրուած թուղթը անսխալականի հմայքը ունէր դեռ մեզի համար։ Գր. Մալխաս, «Բիւզանդիոն»ի աշխատակից, թարգմանեց անգլիացի հեղինակի մը, Փաթի «Փորձ»ը։ Սատանան բան չունի, այդ գիրքը մեր ձեռքն էր անգլ. գրականութեան դասերու ընթացքին։ Ակամայ բաղդատութիւն մը եւ մնացինք շուարած, ափիբերան։ Մալխասի իւրաքանչիւր էջը կատարեալ ծաղկեփունջ մըն էր ամէնէն կոպիտ, ամէնէն ահաւոր սխալներու։ Մարդը «բարի լոյս» ըսելու չափ ալ անգլիերէն չէր գիտեր։ Կը յիշեմ առոնցմէ մէկը, «ակնօսթիք» բառը զոր Մալխաս թարգմանած էր, գուշակէ եթէ կրնաս... «գառնակերեան»...։ Զօպանեանի խափշիկ մայրերուն հարազատ եղբայրը... գառնակերեան։

Դեռ այն յոյսով որ մենք ենք սխալողը, դիմեցինք մեր դասատուին՝ Փրոֆ. Վան Միլինճընի, յայտնի հեղինակութիւն անգլիական գրականութեան։ Կրնաս երեւակայել մեր դիմումին արդիւնքը։ Մեր մէջէն մէկը գրիչը առաւ եւ Չիթունիի նման թերթի մը մէջ մարգարիտի պէս շարեց Մալխասի սխալները և առոնց կարգին «գառնակերեան»ը։

Ի՞նչ կը յուսայիք որ ըլլար Մալխասի դիրքը այդքան վրան բաց յանցանքով բռնուելէ ետքը։ Մարդը անայլայլ հրապարակ իջաւ, լաւ մը լուաց մեր դասընկերը, «փառեակ, բաղ, սաղ, տխմար, ապուշ»։ Լուաց նաեւ Փրոֆ. Վան Միլինճընը, որ չգիտեր եղեր թէ հին Յոյները ոչխարի միս կ'ուտէին, հետեւաբար «ակնօսթիք» կը նշանակէ... «գառնակերեան»։

Բայց իր կատաղութեանը մէջ մոռցած էր Մալխաս, ինչպէս մոռցած է Զօպանեան, որ իրմէ դուրս ուրիշ հայերէն գիտցող ալ կրնայ ըլլալ եւ թերթերու մէջ տպուածները երբեմն ընթերցողներ կրնան ունենալ։ Եւ ընդհանուր հեգնանքի եւ ծիծաղի տակ թաղուեցաւ Գրիգոր Մալխասի գրողի համբաւը։

×

Միրզա՛ջան, պատմութիւնը կը կրկնուի նոյն իսկ հայ գրականութեան մէջ։

Զօպանեան հազիւ թէ մեզի յանձնարարած էր կարդալ «Պայքար»ի մէջ Ֆնտգլեան պարսկագէտ-բանաստեղծին կուռ եւ զմայլելի յօդուածաշարքը Խայեամի մասին, ահա նոյն թերթին մէջ լոյս կը տեսնէր Պահլաւունիի յօդուածը։

Պահլաւունի, որ գոնէ Զօպանեանի չափ պարսկերէն պէտք է գիտցած ըլլայ, կը քննէ վաւերականութեան հարցը, անհեթեթ կը գտնէ Ֆնտգլեանի «անվարան, աներկբայօրէն եւ կատարեալ վստահութեամբ» արձակած վճիռը, կը յիշէ Փրոֆ. Պրաունի կարծիքը զոր «Պայքար»ի մէջ կը զետեղէ անգլ. լեզուով, եւ կ'աւելցնէ «Պրաունի, բազմահմուտ արեւելագէտին կարծիքը այս մասին, շատ աւելի հեղինակաւոր է քան Պ. Ֆնտգլեանինը»։

Կ'ուզէի տեսնել Պահլաւունիի շինած դէմքը երբ կարդար Զօպանեանի վճիռը թէ իրեն նման «գրագէտ մը, բանաստեղծ մը, նուրբ ու հմուտ գրական քննադատ մը կրնայ աւելի լաւ կատարել (վաւերական քառեակներու) զանազանման աշխատութիւնը քան, չոր գիտուն մը, ճաշակ չունեցող պարսկագէտ մը» ինչպէս ...Պրաուն։

Յետոյ, ձանձրութիւնը յանձն առեր է Պահլաւունի, չափելու համար Ֆնտգլեանի պարսկերէն լեզուի հմտութեան խորութիւնը։

Այս վերջինը կ'երեւի «բարի լոյս» ալ չկրնար ըսել, երբ «առաւօտ»ը սխալ կը հնչէ, պատիւ կը թարգմանէ բառ մը որ ամօթ եւ անպատւութիւն կը նշանակէ։ Թերեւս չգիտեր Պահլաւունին թէ ինչ որ ամօթ է ուրիշներու համար, պատիւ է Զօպանեանին եւ իր զմայլելի բարեկամին համար։

×

Սամիվէ՛լ, վիզդ ոլորուէր, այս օրին չձգէիր մեր «նուրբ ու հմուտ գրական քննադատը»։

Բայց չկարծես թէ ապարդիւն անցաւ այս դալմաղալը։ Մարդը կատղեցուցինք։ Փրփրեցաւ, սպառնաց, հայհոյեց, բայց վերջապէս իր կատաղութեանը մէջ «դուրս տուաւ» ինչ որ կ'ուզէինք որ ի՛ր բերնովը ըսէ եւ ստորագրէ. «Բրոֆ. Պրաուն, չոր գիտուն մը եւ անճաշակ պարսկագէտ մը, շատ անիմաստ բան է որ ըսեր է: Ես, Ա. Զօպանեան, նուրբ ու հմուտ գրական քննադատ, կըրնամ անկէ աւելի լաւ զանազանել թէ որո՛նք վաւերական եւ որո՛նք անվաւեր են Օմարի քառեակներէն»։

Ընդունէ որ բաւական յոգնեցանք այս ահաւոր, անչափելի անհեթեթութիւնը իրեն ըսել տալու համար հրապարակաւ։

Ընթերցողին կը մնայ նժարին մէկ կողմը դնել Փրոֆ. Պրաունը իր չորս հատոր «պարսիկ գրական պատմութիւն»ով, որ դասական մեծագոյն գործը համարուած է արեւելագիտութեան մէջ։ Պարսկերէնի, արաբերէնի եւ թուրքերէնի իր պատկառելի հմտութեամբ եւ հեղինակած գրքերով, 20է աւելի արեւելեան հին հեղինակներ ծանօթացուցած, քննած, սրբագրած եւ հրատարակած ըլլալու իր արժանիքով։ Եւ նժարին միւս կողմը դնել... Զօպանեան մը որուն ամբողջ գրական ստեղծագործութիւնը Ագաթանգեղոսի ծաւալով գիրք մը չի լեցներ։ Չգնաք արժէքը։ Եթէ նժարը ընթերցողին աչքին առջեւ ջարդ ու փշուր չեղա՛ւ...

Ահա թէ ուր կրնայ հասնիլ, Միրզա՛, մարդկային խելապատակին տաքութեան աստիճանը։

×

Վաւերականութեան հարցին այս յաջող լուծումէն ետք, կը մնայ մէկ հարց ալ։ (Երրորդը՝ Զէնտ Ավէստայի հարցը մեր «Նուրբ»ը ուրացաւ։ Չէ՞ի գուշակած).

Ֆնտգլեանի «տաֆթար»ին լեզուն հայերէ՞ն է թէ շանխայերէն.

Քեզ տեսնեմ, Սամիվէլջան, պէտք է այնքան գրգռես եւ կատղեցնես մեր «գրական քննադատ»ը որ ստիպուի պատասխանել այս հարցին ալ նախորդին վճռականութիւնովը։

Ի յառաջագունէ կ'ընդունիմ որ իմ անունիս քով շարէ բանջարանոցին բոլոր բոյսերուն անունները։ Շողգամ, կանկառ, դդում, լուպիա, կամ գիտական ուել նման փաստ։ Իր փաստերը ընտրէ նոյնիսկ կենդանական աշխարհէն. էշ, ձի, կով, ուղտ, այծ, ոչխար...։ Միայն թէ երկրորդ անգամ իյնայ ծուղակը եւ յայտարարէ թէ Շանխայերէն չէ այլ Հայերէն հետեւեալ «զմայլելի»ն։

Անոնք որ բնութեան մամնիկներ՝ երկինքը կը զարդարեն,
կուգան ու կ'երթան եւ բնութեան միջոցաւ նորէն կուգան,
երկնքին փէշին եւ գետնին գրպանին մէջ,
Արարածներ կան որ ցորչափ Աստուած չմեռնի՝ պիտի ծնին։

Կամ սա հիանալին որ կը սկսի՝

Ա՜հ, ես գինետան դուռը պեխերովս աւլեցի...։

«Նուրբ» բանաստեղծական լեզուով։ (Մենք ալ կը կարծէինք որ Մանչէսթրի մէջ մարդիկ պեխերնին կ'ածիլեն)։

Հիմա։ միրզաջան, խօսքը տանք «բանաստեղծ» եւ «նուրբ քննադատ»ին եւ սպասենք համբերութեամբ ցեխի նոր պոռթկումին։

«Ցեխվէ՛ժ»... ըսի՛նք, էլի՛...։

ԼԵՒՈՆ ՄԵՍՐՈՊ

Ժ·ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Ա.

Անցեալ շաբաթ օր, 30 յուլիսին, Լոս Անճէլըսի մէջ Միացեալ Նահանգներու նախագահին փոխանորդ Քըրթիսի կողմէ պաշտօնապէս բացումը կատարուեցաւ Տասներորդ Ողիմպիական խաղերուն, մօտ հարիւր հազար հանդիսատեսներու ներկայութեան։ Մարզադաշտին պատուոյ կայմին վրայ կը ծածանէր հելլէն դրօշը, իբր այս խաղերուն ծնունդ տուող երկիր, շրջապատուած Թ. եւ Ժ. Ողիմպիականները կազմակերպող երկիրներուն՝ Հոլանտայի եւ Միացեալ Նահանգներու դրօշներով։

Մարզիկներուն տողանցքէն վերջ — կատարուած այբուբենական կարգով, իւրաքանչիւր պատուիրակութեան գլուխը գտնուելով դրօշակակիր մը — Միջազգային Ողիմպիական Կոմիտէին անդամները, շրջապատուած մասնակցող երկիրներուն դրօշակիրներէն կիսաշրջանակ մը կազմեցին պատուոյ պատշգամին դիմաց, ու նախագահ Կոմս Պայէ Լաթուր (պելճիքացի) խնդրեց, փոքր ճառով մը, Քըրթիսէն բացուած հռչակել Ժ·րդ Ողիմպիականի խաղերը։

Երբ այս վերջինը արտասանեց բացման պաշտօնական բանաձեւը, մարզադաշտին մօտերը զետեղուած թնդանօթները գոռացին եւ իրենց վանդակներէն դուրս ձգուած հարիւրաւոր աղաւնիներ թռան աւետելու համաշխարհային այս տօնին բացումը, մինչ Ողիմպիականի դրօշը (սպիտակ՝ վրան հինգ տարբեր գոյնէ օղակներ մէջէ մէջ անցած) կը բարձրանար մարզադաշտին կեդրոնը եւ բոլորին խոր լռութեան մէջ ամերիկացի մարզիկ մը յառաջանալով՝ ի դիմաց բոլոր մասնակցողներուն ըրաւ պաշտօնական երդումը. — «Կ'երդնունք որ ողիմպիական խաղերուն կը ներկայանանք իբր ուղղամիտ հակառակորդներ, զանոնք վարող օրէնքներուն հնազանդող՝ եւ փափաքող՝ անոնց մասնակցելու ասպետական ոգիով, ի պատիւ մեր երկրին եւ ի փառս մարմնակրթութեան»։

Նոյն գիշերն իսկ մասնաւորաբար պատրաստուած մարզարահին մէջ տեղի ունեցող «ծանրութիւն վերցնելու» մրցումներով սկսան խաղերը, մինչ աթլէթիք մրցումները կիրակի օրը միայն։ Կարելի է ըսել թէ ոչ մէկ Ողիմպիական այս տարուանին չափ փայլուն արդիւնքներ էր տուած։ Հեռագիրները մէկը միւսին ետեւէն տապալող աշխարհի մրցանիշներուն լուրը կը բերեն մեզի։ Կուտանք ստորեւ մրցումներուն ամփոփ մէկ պատկերը.—

100 ՄԵՏՐ ՎԱԶՔ.— Թօլէն (Մ. Ն.) 10 3/10 երկ. (Ողիմպիական Նոր Մրցանիշ)։

200 ՄԵՏՐ ՎԱԶՔ.— Թօլէն (Մ. Ն.) 21 2/10 երկ. (Ո. Ն. Մ.)։

400 ՄԵՏՐ ՎԱԶՔ.— Քէրր (Մ. Ն.) 46 2/10 երկ. (Աշխարհի Նոր Մրցանիշ)։

800 ՄԵՏՐ ՎԱԶՔ.—Համբսըն (Անգլիացի) 1 վ. 49 2/10 երկ. (Ա.Ն.Մ.)։

1500 ՄԵՏՐ ՎԱԶՔ.— Պէքալի (Իտալ.) 3 վ. 51 2/10 երկ. (Ո. Ն. Մ.)։

5000 ՄԵՏՐ ՎԱԶՔ.— Լէթինէն (Ֆինլանտիա) 14 վ. 30 երկ. (Ո. Ն. Մ.)։

10,000 ՄԵՏՐ ՎԱԶՔ.— Քուսոչինսքի (Լեհաստան) 30 վ. 11 4/10 երկ. (Ո. Ն. Մ.)։

110 ՄԵՏՐ ԱՐԳԵԼԱՐՇԱՒ.— Սելինկ (Մ. Ն.) 14 6/10 երկ. (Ո. Ն. Մ.)։

400 ՄԵՏՐ ԱՐԳԵԼԱՐՇԱՒ.— Թիստըլ (Իրլանտա) 51 8/10 երկ.։

ՈՒԺՈՎ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ ՑԱՏԿԵԼ.— Մաք Նայթօն (Քանատա) 2 մեդր 009 սանդիմդր.։

ՈՒԺՈՎ ՀԵՌԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՑԱՏԿԵԼ.— Կորտըն (Մ. Ն.) 7 մ. 64 ս. (Ո. Ն. Մ.)։

ՁՈՂՈՎ ԲԱՐՁՐ ՑԱՏԿԵԼ.— Միլըր (Մ. Ն.) 4 մ. 315 ս. (Ո. Ն. Մ.)։

3 ՔԱՅԼ ՑԱՏԿԵԼ.— Նամպու (Ճափոն) 15 մ. 72 ս. (Ա. Ն. Մ.)։

ՄՈՒՐՃ ՆԵՏԵԼ.— Օ. Քէլէկէն (Իրլանտա) 53 մ. 920 ս. (Ո. Ն. Մ.)։

ԳՈՒՆՏ ՆԵՏԵԼ.— Սէքսթըն (Մ. Ն.) 16 մ. 05 ս. (Ո. Ն. Մ.)։

ՍԿԱՒԱՌԱԿ ՆԵՏԵԼ.— Անտէրսըն (Մ. Ն.) 49 մ. 48 ս.։

ՆԻԶԱԿ ՆԵՏԵԼ.— Ժարվինէն (Ֆինլանտիա) 72 մ. 71 ս. (Ո. Ն. Մ.)։

3000 ՄԵՏՐ ՑԱՆԿԱՐՇԱՒ.— Իսօ Հօլօ (Ֆինլ.) 9 վ. 18 4/10 երկ. (Ո. Ն. Մ.)։

4 × 100 ՄԵՏՐ ԴՐՕՇԱՐՇԱՒ.— Մ. Նահանգներ 40 երկ. (Ա. Ն. Մ.)։

4 × 400 ՄԵՏՐ ԴՐՕՇԱՐՇԱՒ.— Մ. Նահանգներ 3 վ. 8 1/10 asol '61 Al
Նահանգներ 3 վ. 8 1/10 երկ. (Ա. Ն. Մ.)։

ՄԱՐԱԹՕՆԻ ՎԱԶՔ.— Զապալա (Արժանթին) 2 ժամ 31 վ. 36 երկ. (Ո. Ն. Մ.)։

50 ՔԻԼՈՄԵՏՐ ՔԱԼԵԼ.— Կր (Անգլ.) 4 ժամ 50 վ. 6 երկ.։

ՏԷՔԱԹԼՕՆ.— Պօշ (Մ. Ն.) 8,4 կէտ 23 (Ա. Ն. Մ.)։ (Այս մրցման կէտերը հետեւեալ ձեւով կը բաժ ուին.— Հիմ ունենալով մինչեւ կատարուած Ողիմպիականներուն լաւագոյն արդիւնքները, 1000 կէտ տրուի անոր որ տասը մրցում մէկուն մէջ անոնց կը հաւասարի։ 100 մեդր վազքին մէջ 1000 կ'արժէ՝ 10 3/5 երկ.ը. Իւրաքանչիւր մէկ հինգերորդ երկվայրկեանի համար 47.60 կէտ կը պակսեցուի արդիւնքէն նուազ ձեւք բերողներ համար. այսպէս՝ 12 երկ.ը կ'արժէ 666 կէտ 80։ Հեռաւորութիւն ցատկելու մէջ 7 մեդր 60 ս.ը կ'արժէ 1000 կէտ. Իւրաքանչիւր պակաս սանտի մեդրին տեղ կը պակսեցուի 2.45 կէտ, այսպէս՝ 6 մեդրը կ'արժէ 608 կէտ. Տէքաթլօնի մրցումները հետեւեալներն են.— 100 մեդր վազք, ուժով հեռաւորութիւն ցատկել, գունտ նետել, ուժով բարձր ցատկել, 400 մեդր վազք, առաջին օրը, արգելարշաւ 110 մեդր, սկաւառակ նետել, ձողով բարձր ցատկել, նիզակ նետել, 1500 մեդր վազք, յաջորդ օրը)։

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՓԷՆՏԱԹԼՕՆ.— Օ սէնթիարնա (Շուէտ) 32 կէտ.— պարունակէ՝ նշանառութիւն, 25 300 մեդր լողալ, սուսերամարտութիւն, 5000 մեդր ձիարշաւ, 4 լոմեդր քրոս – քընթրի վազք)։

Ուրիշ արդիւնքներ տալէ առաջ, կ'արժէ քանի մը բացատրութիւն տալ վերի արդիւնքներուն մասին։ եւ 200 մեդր վազքերը շահողը սեւ մորթ մըն է. Ամերիկացիներու գեր կշռութիւնը արագ վազքերու մէջ գամ մը եւս կը հաստատուի 100– —400 մեդր վազքերով։ 800 մեդր վ քի մրցումը չափազանց բուռն եղ յաղթականը ստիպուեցաւ մարզ երկու Քանատացիներու դէմ, որ Բ. եւ Գ. եկան։ Ֆրանսացի Սէր Մարթէն որ տէրն էր ցարդ աշխ մրցանիշին՝ 1 վ. 50 3/5 երկ.ով, թերորդ եկաւ։ Իտալացին յաղթ նակն ալ 1500 մեդրին մէջ, շատ ժէքաւոր է. վերջաւորութենէն մեդր առաջ 4րդ էր, բայց սքան ճիգով ոչ միայն հասաւ առաջին րուն՝ այլ զանոնք անցաւ եւ ցաւ 2 մեդրի տարբերութեամբ։ առաջիններուն մէջ ոչ մէկ Ֆին տացի կայ, ինչ որ զարմանալի Բայց անոնք իրենց վրէժը կ'առ 5000 մեդր վազքին մէջ ուր Ա. եւ են. Բ.րդ եկող Հիլ (Մ. Ն.) շատ գի ծախեց իր պարտութիւնը, մեդր միայն ետ մնալով յաղթ նէն։

Լեհաստան Ողիմպիական խաղ մէջ իր առաջին յաղթանակն է տանի շնորհիւ Քուսոչինսքիի որ ծարժէք վազող մըն է։ 400 մեդր գելարշաւի արդիւնքը աշխարհ ցանիշ պիտի նկատուէր եթէ յաղ կան Իրլանտացին վերջին արգ ը վար ձգած չըլլար. երկրորդ եկող մերիկացի Հէրտինկ կը կոտրէ Ող պիականներու մրցանիշը 52 երկ Բարձրութիւն ցատկելու մրց մէջ չորս մրցորդներ անցան 1

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՌՈՒՍ ԳԱՂՏՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՇԱՒԱՆՔ (1)

1 Օգոստոս 1927ին, Փարիզի ռուս մեծ սպայակոյտը, ինչպէս արտասահմանեան ռուս ամբողջ բանակը պէտք է պատրաստ ըլլան սրբազան ու մեծ արշաւանքին դէպի հայրենիք։

Յանուն պատմական, յաւիտենական եւ մեծ ճշմարտութեան,— արտասահմանեան ռուս ամբողջ բանակը պիտի բաժնուի երեք թեւի։ Առաջին թեւը, մեծ դուքս Նիքոլա Նիքոլայեւիչի հրամանատարութեան տակ պիտի յառաջանայ Սէնփեթերսպուրկի ուղղութեամբ։ Երկրորդ թեւը, զօրավար Վրանկէլի հրամանատարութեան տակ, պիտի յարձակի Օտեսայի եւ Խրիմի վրայ։ Երրորդ թեւը, զօրավար Տէնիքինի հրամանատարութեան տակ, պիտի քալէ Քիեւի եւ Ժտոմիրի վրայ։

Ֆինլանտա, Լեթոնիա, Եսթոնիա եւ Լիթուանիա պիտի օժանդակեն Սէնփեթերսպուրկի վերագրաւման։

Պուլկարիա, Չեխոսլովաքիա, Սերպիա եւ Ռումանիա պիտի նպաստեն Խրիմի եւ Օտեսայի գրաւման։ Լեհաստան եւ Ուկրայնայի զինեալ գիւղացիները ուժ պիտի տան Քիեւի եւ Ժտոմիրի յաղթականներուն։ Երեք այս ճակատներուն վրայ, պատերազմը տեղի պիտի ունենայ 26 օգոստոս 1927ին, միաժամանակ։

(1).— Շարունակութիւն անցեալ կիրակի օրուան թիւէն։

Ե.

Ռուս տարագիր մըն է այս անգամ, անծանօթ ու «միջին»գրողմըոր գաղտնօրէն, փարիզի մէջ լոյս է ընծայեր հատոր մը, 38 էջնոց։ Տպագրութեան թուականը չէ դրուած։ Ոչ ալ անունը։ Գրքին խորագիրն է «Միջին մարդու մը օրագիրը», եւ ... «Հատոր գ.»։ Բաց եւ յստակ արտայայտութիւն մը ունի։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

Համայնավարներու տեսակէտը խողերու տեսակէտն է։ Խող մարդիկն են, որ իրար կը յարգեն միայն աշխատանքի համար, չունենալով ուրիշ պատճառ իրար յարգելու։ Ճշմարիտ մտաւորական մը կը նախընտրէ մեռնիլ կամուրջին տակ, քան աշխատիլ փոր մը հացի համար։

ՄՕՐՍ ԵՒ ԿՆԿԱՆՍ ՀԱՆԴԷՊ

Խորշանք կը զգամ մօրս եւ կնկանս հանդէպ։։

ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑ

Կիները կը լուացուին գէթ օրը մէկ անգամ, իսկ այրերը երբեք։ Կիները թերեւս ալ լաթ կը փոխեն օրը մէկ անգամ, չեմ գիտեր։ Քանի մը կիներ ինծի հաստատեցին ատիկա։ Ընդհանրապէս այրերը, եթէ նոյն իսկ մետաքսէ շապիկ հագած ըլլան, միշտ աղտոտ կը պահեն, մէջքի կապերն ալ վրանարատ ձգած։

ՄԱՐԴՈՑ ՄԱՍԻՆ

Չեմ սիրեր մարդկութիւնը։ Արդէն ո՞վ կայ, որ սիրէ։ Եթէ կարելիութիւնն ունենայի, երկրի վրայ փրուսիական թթու պիտի տեղայի։ Ով որ կարդայ այս տողերը. պիտի ըսէ,— տխմարին մէկն է այս մարդը, ապուշ մը, այլասերած մը։ Այդպէս պիտի ըսեն, որովհետեւ ոգէտ են։ Կամ որովհետեւ անշուք խաւերու կը պատկանիմ։ Աստուած լաւ ըրեր է ջրհեղեղ ընելով։

ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Խորշանքը, զոր կը ներշնչեն մարդիկ, զգացում մըն է խորապէս քրիստոնէական։ Լաւ մարդ մը ամօթ պիտի զգար նմանիլ ուզելով ուրիշներու։ Ընդհանրապէս, պիտի մխիթարուէր եւ հպարտ պիտի զգար ինքզինք ամէն անգամ, որ չնմանէր այդ աղտոտ սողուններուն։

Զ.

Ռուս տարագիր օրագրող մը, Վլադիմիր Շելէկով, տարօրինակ ճաշակներ ունի։ Փարիզի մէջ կը հրատարակէ թերթ մը, «Օպրիչնիկ», (Թարգմանի «ենիչէրի», որովհետեւ այսպէս կը կոչուէին Ահեղն Իվանի «ենիչէրիները»)։ Թերթին խմբագրութիւնը, ուզելով ներկայացնել իր թերթին ուղղութիւնն ու նպատակը, կ'ոգեկոչէ «օպրիչնիկի»ներու դերը,— երեւան հանել, հետապնդել եւ աւլել դաւաճանները եւ մաքրել ցարին թշնամիները։ Թերթին խմբագրութիւնը կը գտնուի Փարիզի արուարձաններէն մէկուն մէջ, Պուլոներ։

Ի՞ՆՉ Կ'ԵՐԱԶԵՆ ՊՈՒԼՈՆԵԼԻ ՄԷՋ

Արդի բոլոր յեղափոխական ոճրագործներն ու դաւաճանները թող դողա՛ն կայսեր զօրութեան առջեւ, ինչպէս պիտի դողային Ահեղն Իվանի առջեւ։ Մենք կը գոհանանք Աստուծոյ, երբ կը լսենք թէ ոճրագործները յարձակեր են «օպրիչնիկ»ներուն վրայ, ինչպէս յարձակման կ'ենթարկուէին, ժամանակին, «սեւ գիշերուան» եւ «աղջամուղջին» «օպրիչնիկները»։

ԿԵՆԴԱՆԻ Ն. ՆԻՔՈԼԱ Բ.

Ո՛վ վեհափառ կայսր, ո՛վ մեր շնորհափառ թագաւորը, Նիքոլա Ալեքսանդրովիչ, միահեծան տէրը համայն Ռուսերուն, քեզի համար, մենք, քու հաւատարիմ «օպրիչնիկի»ները, երկիւղած կ'աղօթենք Փրկչին օրհնել քու կայսեր ձեռքդ, որպէս զի ստորագրես տարարութիւնը՝ հաղորդելու հա քու հրաշափառ վերադարձդ։

ԿԱՅՍԵՐ ՀԵՏՔԸ

Հարիւրապետ «օպրիչնիկ» լիակով կը գրէ. «1929ի սկիզբը յաջողեցայ գտնել, գաղտնօրէն, փրկեալ կայսեր բնակութեան քերը։ Ու հանդիպելով իրեն, ցայ հետը»։

ԱՆԷԾՔ

Յաւիտենական եւ արդար նէծք մը, զոր ժառանգեցին նախահահայրերէն, կը ծանր բոլոր համայնավարներուն, բ ընկերվարականներուն, բոլոր տականներուն, հայրենիքի եւ րին թշնամի բոլոր դաւաճաններ վրայ։ Այդ անէծքը յայտարար ցաւ յանուն Փրկչին, 1613ին։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ թղթակիցներէ իրենց գրութիւ գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ մելանով։

97 ս., զորս աւելորդ փորձեր անհրաժեշտ դարձան յաղթականը որոշելու համար:

Ջողով ցատկելու մէջ ճափոն մարզիկ մը՝ Բլէգխոս Թէյ առ Թէյ հետեւեցաւ յաղթականին եւ միայն 4 մեդր. 25էն վերջն էր որ տեղի տուաւ, Գ. եւ Դ.րդ եկողները Ամերիկացիներ են: Ճափոնցիք իրենց վրէժը լուծեցին չահելով 3 քայլ ցատկելու մրցումը եւ կոտրելով այս վերջնոյն աշխարհի մրցանիշը: Մուրճի եւ գունտի յաղթականները երկու հսկաներ են եւ միայն ատոր կը պարտին իրենց յաղթանակը: Ֆրանսացիք սկաւառակ նետելու մէջ չահեցան Գ.րդ եւ Դ.րդութիւնը — Վինթէր՝ 47 մ. 85 ս., Նոէլ՝ 47 մ. 74ս.: Նիզակը ֆինլանտական մասնագիտութիւն դարձած է, այն օրէն ի վեր երբ հին ախոյեան Միրա անոր թեքնիքը կատարելագործեց. յաղթականը կը պատկանի ընտանիքի մը՝ ուրուն չորս զաւակները մէյ մէկ կատարեալ մարզիկներ են. Ժարվինէնները մին Տէքաթլօնի մէջ երկրորդ եղաւ: Երկար կանգ առնել կ'արժէ չորս անգամ հարիւր մեդր դրօշարշաւի արդիւնքին վրայ, ինչ որ կը նշանակէ 10 երկվայրկեան 100 մեդրին համար, կամ ուրիշ խօսքով 36 քիլոմեդր ժամական, եւ ըսել թէ Ամերիկացիք պահեստի ուժերով է որ կազմած էին իրենց խումբը, ոչ 100 մեդրի յաղթական Թօլէն եւ ոչ ալ նոյն վազքին մէջ երկրորդ եկող Մէթքօլֆ — երկուքն ալ սեւամորթներ — մաս չէին կազմեր խմբակին: Սքանչելի արդիւնք նոյնպէս՝ 4 անգամ 400 մեդր դրօշարշաւինը: Մարաթօնի վազքը 42 քիլոմեդր 200 մեդր է եւ այսքան երկար հեռաւորութեան մը վրայ առաջինները չկրցան իրարմէ բաժնուիլ. յաղթականը՝ 20 տարեկան մարզիկ մը՝ հազիւ հարիւր մեդրի տարբերութեամբ մը յաղթեց անգլիացի Ֆէրիսին. Գ.ը ֆինլանտացի մը իսկ Դ.ը դարձեալ անգլիացի մըն է: Այս մրցման վերջին գծին 5 մեդր մնացած՝ ճափոն մարզիկ մը՝ որ Զ.րդ եկաւ, տեղը գամուած մնաց — ինչպէս կ'ըսեն — չը կրնալով ոտքը առաջ տանիլ եւ աչհագին դժուարութեամբ է որ մրցումին այդ մնացեալ 5 մեդրը ամբողջացուց եւ ինկաւ ուժասպառ:

Ժ. ԵԱՂՄՈՒՐԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

21.— ԿԷՕՆԱՆ
(Ճիւմհուրիյէթ-էն)

Երկու տարի առաջ այս կողմերը ըրած ճամբորդութեանս ընթացքին Կէօնան չէի գացած: Հակառակ օդին աննպաստ ըլլալուն, ինքնաշարժ մը նետուեցայ՝ Կէօնան երթալու համար: Պանտըրմայի եւ Կէօնանի միջեւ խճուղին շատ գէշ է: 45 քիլոմեդրնոց ճամբան երեք ժամէն առինք: Առեն առեն, ճամբան չանցուելիք վիճակ մը ունի: Կէօնանցիներուն անվերջ արտունջն այս ճամբան է: Ճամբան ընկոյզի մեծ ծառ մը տեսայ: Կտրած էին: Ութ եզներ կը քաշէին կոր: Հարցուցի. ըսին թէ՝ «Գերմանիա ծախուած է»: Եթէ այսպէս շարունակէ, քանի մը տարիէն մէկ հատիկ ընկուզենի պիտի չմնայ այս շրջանին մէջ:

Երբ Կէօնան հասայ, տեղեկացայ, որ քանի մը ծակաչք մարդիկ, շատ դրամ շահելու համար, գիւղացիներու նեղ վիճակը կը շահագործեն՝ անոնցմէ շատ աժան գնելով ընկուզենիները եւ ծախելով շատ սուղ: Նոյն իսկ, քիչ առեննուան մէջ հազարաւոր ռսկիներ շահեր են: Ալ կրնաք երեւակայել թէ որքան շատ ծառ կտրուած եւ արտասահման ղրկուած է: Թշուառութիւնը դեռ ինչեր ընել պիտի տայ, արդեօք... Թէեւ կառավարութեան բողոքեր են ոմանք, բայց, «մենք ծերացած, անպտուղ ծառեր կը կտրենք կոր», պատասխաներ են: Որով, տնտեսական գործավարութիւնն ալ, առանց իր կողմէ քննելու, արտօներ է: Արտօներ է, բայց, 2—3 տարիէն մէկ հատիկ ընկոյզ պիտի չունենայ շրջանը: Գործավար պէյը ի՞նչ կ'ըսէ ասոր: Նորատունկ, հին ծառ, պտղատու կամ անպտուղ նայած չունին, կացինը կ'իջեցնեն, դրամը կ'առնեն կոր... Պանտըրմայի նաւահանգիստը կոճղերով լեցած էր... Հազարաւոր կոճղ կար:

... Կէօնանը հին չէնքերով, բայց կոկիկ քաղաք մըն է: 2500 տուն եւ 9000է աւելի բնակչութիւն մը ունի: Գաղային մէջ 45,000 հոգի կայ եղեր: Ասոնց ութսուն առ հարիւրը Թուրք է, մնացեալը չէրքէզ, ալպանացի, լազ, վրացի, բոմաք:

Լաւ ջերմուկ մը ունի Կէօնանը: Տեղւոյն համար հասութաբեր է. բայց անխնամ թողուած է:

Կէօնան ծխախոտի տեղ է: Այդ գործով զբաղողներ ինծի ըսին.

— Ծխախոտի մենաշնորհի այստեղի վարչութեան ընթացքէն գոհ չենք: Որովհետեւ, մեզի մէյ մէկ քիչ կանխավճար ըրաւ ու ըսաւ որ բերքը կրնաք ուրիշ յաճախորդի ծախել: Իսկ այդ պարագային ինծի տոկոս պիտի տաք՝ այս դրամին համար: Մենք ալ ընդունեցինք իր այդ պայմանը: Եւ սկսանք սուղ գնող յաճախորդ փնտռել: Բայց, կ'ուզէ՞ք որ մենաշնորհի վարչութիւնը այնպէս յայտարարութիւն մը ընէ որ «Կէօնանի բոլոր ծխախոտները գնած եմ»: Գործը գէշ գնաց: Ջանացինք հերքել: Երբ մէկ երկու յաճախորդ եկան, — «Ինծի ծախած էք» ըսելով արգիլելու ելան: Բողոքեցինք: Հիմա ալ մեր դէմ հազար դժուարութիւններ սկսած են հանել: Մեզի ապրանք եղած գինէն ալ վար գնով կ'ուզէ գնել: Մենաշնորհի վարչութիւնը իրե՞ն շահուն պէտք է ծառայէ, թէ բնակչութեան ու հողագործին:

... Հակառակ ոչ – Թուրքերու գոյութեան, հոս դէպքեր չեն պատահիր: Այստեղ օդանաւի ճիւղ մը կայ:

Մինչեւ ցարդ 100,000 ոսկի դրկեր է այդ նպատակով: Արդէն, Անատոլուի շատ մը քաղաքները մէյ մէկ օդանաւ նուիրած են երկրին: Թէեւ, հանդիպած տեղերս դժգոհութիւն կը յայտնէին ըսելով թէ՝ «այդքան տուրք կուտանք, զատէն ալ օդանաւի համար իրենց ճշդած գումարները «նուէր» ըսելով կուզան կ'առնեն մեզմէ»...

22.— ՔԷՕԹԱՀԻԱ
(Միլլիյէթ-էն)

Պիլէճիք կայարանէն ներս է Քէօթահիան: Ծառախիտ ճամբայ մը ունի: Ամէն ինչ կ'արտադրէ: Իր զարէն՝ Պոլսոյ Պօմօնթի զարեջրատան կը ծախուի: Իր մեծ բալերը շատ անուանի են: Կարմիր սալորի չափ են: Ցախճապակիէ բաներ կը շինուին հոս: Նաեւ՝ գորգ: Բայց, առաջինը այժմ դրամ չըներ, սկսած են միայն աղիւս ու կղմինտր շինել: Ցոյներուն թողած չէնքերը պարապ են: Նաեւ՝ Հայերունը: Անատոլուի քաղաքները եւս միշտ ամայի կը թուին մարդուս, բնակչութեան մէկ մասը հեռացած ըլլալուն:

Թողուցինք Քէօթահիան՝ Աֆիոն Գարահիսար երթալու համար: Մինչեւ Կէտիզ լաւ է ճամբան, նոր ալ կամուրջ մը կար: Բայց անկէ անդին Աստուած ողորմի: Աղատադրական պայքարէն աւելին մէկ քար չէ դրուեր, եղբայր: Պզտիկ անձրեւ մը եկա՞ւ, լիճեր կը գոյանան: Եւ ցեխ, ուղածիդ չափ: Ինքնաշարժը ժամը 9 քիլոմեդրէ վրայ հազիւ կրցաւ երթալ: Մութը սկսաւ կոխել: Պանտըրմայէն մինչեւ Աֆիոն 90 սաչափ քիլոմեդր է: Վտանգաւոր է գիշերել: Գիւղերն ալ, ինչպէս ամէն տեղ, հոս անգամ հազուադիւտ են: Բարեբախտաբար «էքրէթ» անուն գիւղ մը հասանք:

Տասը ժամէն հասանք Աֆիոն Գարահիսար: Ինքնաշարժով Անատոլուի մէջ ճամբորդողներուն եւս քանի մը խրատներ տամ: Հետերնիդ լոյս առէք, ամէն տեղ գիւղ չէք գտներ, գիշերը գոնէ վառելիք ունենաք: Կէս օրէ վերջ ճամբայ մի ելլէք, գիշերը լերան գլուխը չմնալու համար: Ձեր ճամբորդելու ժամը արեւածագը ըլլալու է: Քիլոմեդրները միշտ երեքով բազմապատկեցէք: Որովհետեւ, երեք ժամէն կտրելիք ճամբանիդ, ճամբաներու գէշութենէն 9 ժամէն պիտի կտրէք...:

Ասիկա իմ փորձառութիւնս է. իսկ եթէ ինքնաշարժը աւրուի՞: Ասիկա ալ ոչ միայն բախտի, այլ եւ ճակատագրի խնդիր է...

23.— ԱՖԻՈՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ
(Միլլիյէթ-էն)

Բաղդատմամբ Քէօթահիոյ, Աֆիոն Գարահիսար շատ յառաջդիմած է: Կարծես սունկի պէս գետնէն բուսած քաղաք մըն է: Բարձունքներու վրայ է: Այս բարձունքները այնպիսի տարօրինակ երեւոյթ մը եւ տեսք մը ունին որ մարդ կը տարուի կարծելու թէ արուեստականօրէն շինուած են Եգիպտոսի փարաւոններուն կողմէ: Քաղաքին ճիշդ կոնակը եղող ամենաբարձր գագաթին վրայ բերդ մը կայ: Մասնաւոր ճամբէ մը հոն կը բարձրանան՝ ժուռ գալու համար: Բայց «էյֆէլ»ի նման սուր է ու պէտք է մագլցիլ դիտնալ:

Աֆիոնը Անատոլուի ամէնէն չնորհալի քաղաքներէն է: Կայարանը բարձրաբերդ ծառերու մէջ կը գտնուի: Ջուրը մաքուր, ելեքտրականութիւնը, շատ բացառաբար, կանոնաւոր է: Սիրուն չէնքեր ունի:

Երկրագործութիւն կ'ընեն հոս: Արմտիք եւ աֆիոն ունի: Վերջին տարիները հողագործները ցաներ են աֆիոնը՝ դրամ կ'ընէ ըսելով: Այս տարի գինները ինկած էին: Բնաւ չի ծախուիր այժմ, ու գիւղացիներն ու վաճառականները շատ գէշ կացութեան մը մատնուած են:

Աֆիոն Գարահիսարի հանքային ջուրը խմելէ եւ սամոքսնիս մաքրելէ վերջ, Սանտըգըը գացինք: Ճամբան «քայմաքի պէս է» ըսաւ վարիչին: Այս պզտիկ քաղաքը իրապէս սանտըքի (սնտուկ) մը ձեւը ունի: Քառակուսի գագաթի մը կողը շինուած է: Աֆիոն Գարահիսարէն աւելի աֆիոն կ'արտադրէ: Բայց հոս լէպլէպիին փառքի կեդրոնն է...: Պոլսոյ մէջ վըրան չնայած լէպլէպինիս հոս բարիք կը բաշխէ կոր: Գլխաւոր հասոյթներէն մին է քաղաքին:

Հոս ամէն ինչ նախնական է: Կեանքը, ապրելակերպը, պայմանները: Մութ ու ճենճոտ սրճարան, աղտոտ փողոցներ, անհամ ջուր մը, վոխո դէմքեր...: Խանութ մը, քիթերնիս գոցած, սոխպուեցանք բաներ մը ուտել՝ անօթի չմնալու համար ու անմիջապէս մեկնեցանք Տինար:

Ճամբան կրկին լաւ էր: Եթէ մեր երկրին բոլոր ճամբաները այսպէս ըլլան եւ 2—3 տարին անգամ մը նորոգուին, ի՜նչ լաւ կ'ըլլայ: Բայց, մեր ճամբաները չինելու համար մեր պետութեան ունեցած հարստութեան կրկինը պէտք է ծախսել...

Առատահոս ջուրէ մը օգտուող ջաղացքներ անցանք ու մտանք Տինար: Իզմիր – Էկիրտիր երկաթուղագծին վրայ փոքրիկ քաղաք մըն է:

(9) Քաղեց՝ Կ. Ղ.

Տէր եւ Տիկին ՍԻՄՈՆ ԽԱԶԻԿԵԱՆ կը ծանուցանեն ծնունդը՝ իրենց աղջկան՝ ՇՈՒՇԱՆԻԿ – ՀԱՆՐԻԷԹ-ի:

Սէն Թ'էթիէն

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

— :-: —

Դարձեալ Կարմիր Խաչի գաշտահանդէս Օգոստոս 7 Կիրակի օր Բլամարի գեղեցիկ անտառին մէջ, այս անգամ Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին կողմէ:

Հակառակ իր հազիւ մէկ տարեկան կեանքին, Ֆրանսահայ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղերուն մէջ ամէնէն ժողովրդականացածը կարելի է համարել Իսի լէ Մուլինոյինը, եւ ասիկա չնորհիւ իր անդամուհիներու տքնաջան աշխատանքին. եւ յիրաւի ուրախալի է տեսնել այդ բոյլ մը Հայուհիներու եւ մէկ քանի երիտասարդներու գմայլելի եռանդը, որու չնորհիւ կիրակի օր Բլամարի անտառին այդ անկիւնը հայ խօսքի եւ հայ երգի խորանի մը վերածեցին:

Մեներգներ, խմբերգներ, արտասանութիւններ, բոլորը իրենց անդամ - անդամուհիներու կողմէ, յետոյ տեղւոյն Եփրատ նուագախումբը որ ի մեծ ուրախութիւն պարասէրներու, թէեւ քիչ մը ուշ, բայց վերջապէս հասաւ եւ մինչեւ երեկոյ զուարճացուց հասարակութիւնը, մէջ ընդ մէջ ալ ազգ. յեղափոխական երգեր նուագելով:

Յետոյ փոքրիկ վիճակահանութիւն մը հակառակ տնտեսական այս ծանր պայմաններուն դարձեալ կոկիկ շահ մը ապահովեց Միութեան:

Եւ ես վստահ եմ որ հասարակութեան մէջ գտնուած բոլոր հայ տիկիններն ու օրիորդները որոնք եկած էին այդ օրը իբր պարզ հանդիսատես, բարի նախանձով լեցուեցան, տեսնելով Կարմիր Խաչի սա համակրելի աղջիկներուն խանդավառ եւ սքանչելի զարծունէութիւնը, որոնք իրենց առօրեայ աշխատանքի ժամերէն յետոյ, ժամանակ ու տրիթ կը գտնեն քիչ մըն ալ հայ բարենպատակ գործերով զբաղելու:

Ապրիք աղջիկներ:

Գ. Վարդունի

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ
Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյներու տակ ներկայացնել փրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը: Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ բուածներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալներ: Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը փրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը:

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտք կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ: Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ:

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ընթերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն:

2— Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝

ա) Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.

բ) «Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.

գ) 100 ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զրկուած են.

դ) Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը:

3— Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը:

4— Եթէ «գօնթրաթ»ով եկած է, «գօնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տեղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը:

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին: Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդութեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպասելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար:

Ուշադրութիւն

Գաւառէն շատեր մեզի կը ղրկեն, մեր հարցարանին իբրեւ պատասխան, իրենց ինքնութեան ատժամեայ թուղթերը եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր:

Կը խնդրուի, — բան չղրկել մեզի, նոյն իսկ ռըքոմանտէ, եթէ չէք ուզեր որ կորսուին:

Եւ յետոյ, շատեր Փարիզէն, անձամբ խմբագրատուն կուգան, «կարգադրելու» իրենց խնդիրը:

Կը յայտարարենք, որ աւելորդ է գալ խմբագրատուն:

Մեր ուզածն է «անկանոն» թուղթ ունեցողներուն անունը, մականունը, իրենց պարագաները, ուրկէ գալը, ինչ տեսակ թուղթ ունենալը: Այսքան: Բոլոր այս կէտերը գրաւոր, կարճ եւ ամփոփ, ղրկել մեզի:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԻՆ ԳԻՆԸ.— Օգոստոս 18էն սկսեալ 20 սանթիմ պիտի աժաննայ, որովհետեւ ցորենի բերքը առատ եղած է այս տարի եւ գինները իջած:

ՆԿԱՐԻ ՄԸ ԴԷՊՔԸ.— Առջի օր, Լուվրի թանգարանին մէջ, Փիէր Ժիւֆօր անուն 32 տարեկան գաւառացի ճարտարագէտ մը, զմելիի հարուածներով ճանի մը տեղէն ծակեց Միլէի նշանաւոր նկարը՝ *Անժէլիւսը*: Պահակներ ձերբակալեցին եւ պահականոց տարին: Մարդը անհաւասարակշիռ կ'երեւար եւ ըսաւ թէ ինքզինքին վրայ խօսեցնելու համար ըրաւ այս բանը: Նկարը կարելի պիտի ըլլայ նորոգել:

ՊԻՒՏՃԷՆ.— Ֆրանսական 1933ի պիւտճէին բացը 6 միլիառ է: Կառավարութիւնը զայն գոցելու համար կը խորհի ընել խնայողութիւններ, տուրքերու մէջ գործուած խարդախութիւնները արգիլել, թոշակներուն վրայ 100ին 5 զեղչել, պատերազմիկներու հանգստեան տարիքը աւելի յետաձգել, եւայլն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան: Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը:

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ: Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [25]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ
(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Աշտիշատ համբաւաւոր էր Անահիտի եւ Աստղիկի մեհեաններով, զորս կործանեց Գրիգոր Լուսաւորիչ եւ անոնց տեղը շինեց Աշտիշատի վանքը, ուր թաղուած է Ս. Սահակ, հայ գրերու հնարիչը:

Մշոյ դաշտին պատմական գիւղերէն Հացեկացի կամ Հացեացի մէջ ծնած է Հայ գրերը հնարող Ս. Մեսրոպ Մաշթոց, որուն գերեզմանը կը գտնուի Արդի Հայաստանի Օշական գիւղին մէջ:

Իսկ Խորոնքի մէջ ծնած է Մովսէս Խորենացի հայ պատմիչը:

Այս դաշտին մէջ կը գտնուին նաեւ խասգիւղ մեծ գիւղը, Ցրօնք եւ Նորշէն:

Աշտիշատի մօտ կայ առողջարար օդով, ջրարբի ու բարեբեր Գլակայ կամ Իննակնեան վանքը (*), որ ծանօթ է Ս. Կարապետի վանք ժողովրդական անունով եւ կը գտնուի Մուշէն 40 քիլոմեդր դէպ ի հիւսիսային արեւմուտք:

1863ի ապրիլին Տարօնի անդրանիկ լրագիրը՝ «Արծուիկ Տարօնոյ» լոյս տեսած է այս վանքին մէջ:

Մինչեւ Մեծ – Պատերազմը նշանաւոր էր նաեւ Մուշի հարաւային արեւելքը Առաքելոց վանքը, ուր թաղուած կը կարծուին Դաւիթ Անյաղթ, Մովսէս Խորենացի, Ղազար Փարպեցի, Ե. Դարու մատենագիրները:

Բաղէշի արդի նահանգին մէջ կը գտնուի հռչակաւոր Սասուն հայաբնակ գաւառը եւ Տալւորիկ գաւառակը, որուն արեւելեան կողմը կը բարձրանայ Ծովասար լեռը:

ՄԱՆԱԶԿԵՐՏ.— Համանուն գաւառին (Հինն Ապահունիք եւ Վարաժնունիք) կեդրոնը եւ համանուն գետին եզերքը, հին բերդաքաղաք, որուն շուրջը կ'երեւին կիսակործան պարիսպներու մնացորդներ:

Կան նաեւ Ախլաթ, Վանայ ծովին եզերքը, Աղերդ եւ Կոք, ուր կայ նշանաւոր Կոքայ Ս. Դանիէլի վանքը:

ՎԱՆ (Տամբրամակերտ).— Վանայ ծովին արեւելեան եզերքը պատմական հին քաղաք, որ ունի ծովի մակերեւոյթէն 1800 մեդր բարձրութիւն:

Նշանաւոր են հիւսիսային կողմը սեպքարաժայռի մը վրայ եղող բեւեռագիր արձանագրութեամբ իր Խաղեան կամ Նախահայեան հնութիւնները:

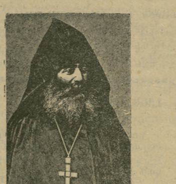
Վանայ շրջականները կան բազմաթիւ վանքեր, որոնց մէջ համբաւաւոր է երկու ժամ հեռու Վարագայ լերան վրայ գտնուող Վարագայ կամ Ս. Նըշանի վանքը, ուր կան Արծրունեաց Սենեքերիմ թագաւորին ու Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսին գերեզմանները:

Խրիմեան Հայրիկ այս վանքին մէջ հիմնած է տպարան եւ հրատարակած «Արծուի Վասպուրական» անուն ամսաթերթը (*):

1392ին Թաթարներու Լէնկթիմուր խանը քառասուն օրուան պաշարումէ մը վերջ, գրաւեց Վանը եւ աղջիկներ ու տղաքներ գերի վարելէն զատ, մընացեալ բնակիչները պարիսպէն վար նետելով սպաննել տուած է:

1648ին պատահած աղէտալի երկրաշարժէն կործանած են Վանայ բազմաթիւ տուները, եկեղեցիները, վանքերը ու շատ մարդիկ մնացած են փլատակներուն տակ:

ԱՐՏԱՄԵՏ.— Վանայ ծովին հարաւային արեւելեան կողմը հին քաղաք, ուր կան շատ մը հնութիւններու մնացորդները:

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Համբաւաւոր են իր խնձորն ու ընկոյզը:

ՈՍՏԱՆ.— Ռշտունեաց գաւառին մէջ, Վանայ ծովին հարաւային կողմը եւ Արտոս լերան հիւսիսային ստորոտը:

Հին Ոստանի (որ այժմու Ոստանէն հեռու չէր) մէջ Արծրունիք փառաւոր չէնքեր կառուցած էին:

ՆԱՐԵԿ.— Վանայ ծովին հարաւային կողմը, ուրմէ ժամ մը հեռու կը գտնուի Ս. Գրիգոր Նարեկացիի վանքը, ուր կայ Նարեկացիի դամբարանը:

ԱՐՃԿԷ (Ատէլճիւազ).— Տուրուբերան նահանգի Բզնունեաց գաւառին մէջ: Ժամանակին բերդաքաղաք, որուն մնացորդները տակաւին կ'երեւին: Կը գտնուի Վանայ ծովին հիւսիսային եւ Սիփան լերան հարաւային կողմը:

Մօտը կայ Սիփանի կողին վրայ հաստատուած Սքանչելագործի վանքը: Արճէշի դիմացը կայ՝ Վանայ ծովի հիւսիսային կողմը Արծկէոյ կղզեակը, ուր նշանաւոր էր Ս. Ստեփաննոսի կամ Ցիպնա վանքը:

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԸՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Այսպէս կոչուած է անոյշ ու առողջարար ջուրի ինն ակեր ունենալուն պատճառաւ: Այս աղբիւրները այժմ հօթն են եւ կը կոչուին Եօթն աղբերք: Իսկ Լուսաւորչի կողմէ վանքին կարգուած առաջին վանահայր Զենոբ Գլակ ասորիին անունով ալ վանքը կոչուած է Գլակայ վանք, ուր թաղուած է Գայլ Վահան:

(*) «Արծուի Վասպուրական» 1858ին առաջին անգամ սկսած է հրեւիլ նախ Վանի մէջ՝ 500 օրինակ հրատարակուելով, ապա նոյն տարին փոխադրուած է Վարագայ վանքը, ուրկէ լոյս տեսած է:

Յ. Հ. Դ.

Գաւառ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան վարչութիւնը խառն ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի, Պուվ. Օտտօի եւ Սէն Լուի Պատանեկան միութիւններու բոլոր անդամները այսօր Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 բիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆԱՌԹԻՒ

ԱՐԺԱՆԹԷՕՅԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԶԷՅԹՈՒՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այսօր Կիրակի առտուընէ մինչեւ իրիկուն

Գեղեցիկ ժամանց, անակնկալներ, պար եւ նուագ, ճոխ պիւֆէ

կը նախագահէ Ընկ. ԿՈԹՈՂԵԱՆ

կը մասնակցի ԵՓՐԱՏ նուագախումբը

Հաղորդակց. միջոցներ.— կառ. Սէն Լազարէն առնել շոգեկառք եւ իջնել կառ տ'Արժանթէօյ: Հանրակառք Մատլէնէն թիւ 40 իջնել կար Արժանթէօյ:

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Վարժարանը՝ հայեցի դաստիարակութեան հետ, իր աշակերտուհիներուն կ'ապահովէ միջավայրի համապատասխան ուսում:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները կ'աւանդուին հաւասար խնամքով: Ուսման բոլոր ճիւղերը կը պահեն իրենց մասնաւոր տեղը:

Աշակերտուհիներու արձանագրութիւնը կը սկսի Օգոստոս 15ին: Նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ գտնուողներու զաւակները պիտի ընդունուին իբր կիսաթոշակ:

Պայմաններու համար դիմել վարժարանին Տնօրէնութեան, գրաւոր կամ անձամբ, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէս օրէ վերջ:

Սամուէլ Մուրատեան վարժարան

Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերու Ս. Մուրատեան վարժարանը կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1ին:

Վարժարանը զետեղուած է Սէն գետի ափերուն եւ շրջապատուած ընդարձակ պարտէզներով եւ անտառով:

Դպրոցական ծրագիրը պետական վարժարաններու ծրագրին յարմարցուած է եւ շրջանաւարտ աշակերտները իրաւունք ունին յաճախելու որ եւ է պետական համալսարան:

Մասնաւոր խնամք կը տարուի ֆիզիքական զարգացման:

Արձանագրութեանց կամ աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել նամակով կամ անձամբ հետեւեալ հասցէին.—

Secrétariat du Collège S. Moorat, 26 Rue Troyon, SÈVRES (S. et O.).

վարժարանին քարտուղարը կ'ընդունի ամէն օր ժամը 15—19:

ԴԵՐԱՍԱՆ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ.— Օգոստոս 20ին Էմիլ Զօլա թատերասրահին մէջ երեկոյեան 8.30ին: Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ՝ երգչուհի-դերասանուհի Տիկ. Ե. ԲԱԴԱԼի (Փարիզէն), ինչպէս նաեւ Պ. ԹՐԱԳՕՇԻ (Լիոնէն) եւ Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ (Մարսէյլէն):

Կը ներկայացուի՝ ՕԹԷԼԼՕ

Տոմսերու գիները սովորական են

ՄԱՆՕԹ.— Սեպտ. 17ին փարիզի մէջ պիտի ներկայացնէ «ԲՈՌ»ը, Société Savantesի սրահին մէջ:

Մանչերի առեւտրականներուն եւ հայրենակիցներու

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵՐ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐԷՆ

ԿԱՆԱՆՑ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Մասնագիտութիւն՝ ռոպերու, ժիւփերու, քրէփ տը շինէ շըմըզիէներու եւ մետաքս ժեռսէներու:

H. KEHRIBARIAN

19 Rue de Cléry, PARIS (2)

Métro: SENTIER — Tél. RICHELIEU 97-12

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառէն և արտասահմանէն

Plomberie Couverture

Eau, Gaz, Appareils sanitaires, installation dégout

Անմրցելի գինով: Ցանձնարարութիւնները կ'աւարտին որոշուած օրը: Գոհացում կը տրուի ամենադժուարահաճներուն:

Դիմել՝ A. TATOULIAN, 12bis rue Eli, Gentilly, Seine

ՀՐԱՒԷՐ

Շավիլի եւ շրջականներու եկեղեց. ընկերակցութեան վարչական ժողովս ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան՝ պարտք կը զգայ յայտարարել թէ, Օգոստոս 15, վաղը երկուշաբթի օր, Վերափոխման Ս. Աստուածածնայ մեռելոցի օր, մանկապարտէզի սրահին մէջ (Ave. Ville d'Avray 20), Ս. պատարագի մատուցմամբ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի հանգիստ հոգւոց կամօրէն ննջեցելոց Ազգիս Հայոց:

Կը հրաւիրեմք հոգեւէր ժողովուրդը նոյն օրը ներկայ ըլլալ եւ հոգեպէս մխիթարուիլ.

Յաւարտ Ս. պատարագի խաղողի օրհնութիւն:

Սկիզբ ժամերգութեան ի ժամ 9, սկիզբ պատարագի ի ժամ 10:

Վարչութիւն

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ

Նուիրուած Ապրիլեան ջարդի 15ամեակին, հրատարակութիւն Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան (թաւրիզ):

415 մեծադիր էջ, երկսիւն

Բազմաթիւ նկարներով եւ քարտէսներով: Տպուած Վենետիկ:

Գին 75 ֆրանք:

Դիմել ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Paris (6).

Վաճառ խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց ըըփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: Դիւրամատչելի պայմաններ: Դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ

14 Rue Lagrange, PARIS (5)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՈՍԿԻ ՔՈՒՐՈՆԻ, ՊՈՒՃԻ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱՇԱՐԻ

բերնի, լինդերու, ակռաներու խնամք եւ վիրաբուժ. գործողութիւն

կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 2էն 8, առտուները ժամադրութեամբ, կիրակի եւ տօն օրեր 9էն մինչեւ կէսօր:

Métro St. Michel կամ Maubert-Mutualité

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՔԹԷՕՐ Մ. ՏԻՄԻՃԵԱՆ (ՆՈՐԱՅՐ)

147, Rue de Voies-du-Bois

Tél. Charlebourg 05-74 — **Colombes (Seine)**

(Փարիզէն՝ Gare St. Lazareի գիծը առնել եւ իջնել La Garenne)

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ընդունելութեան ժամը 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 9—12

Etude de Me BERNARD WAHÉ **(ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆ)**

(12 année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

JURISCONSULTE

Droit Français et International Privé

18, Rue Dauphine, Paris (6e) — Tél. Danton 73-97

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կու տայ certificats de coutumesներ, կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները

E. TER-MINASSIAN

Export und import, Komissionen und Vertretungen

Ցանձն կ'առնէ կատարել գերմանիոյ մէջ վաճառքը հում նիւթերու (չոր պտուղ, աղիք եւ այլ ապրանքներ), ինչպէս նաեւ գնումը դարձեալ գերմանիոյ ամէն կարգի ապրանքներու:

Կը ստանձնէ ներկայացուցչութիւնը առեւտրական, վաճառականական եւ արդիւնաբերական հաստատութեանց:

Հասցէ՝ Motzstr 29, Berlin w. 30, Allemagne.

ՏՈՒՐՔԵՒ ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ձեր հաշուակալութեան, տուրքի գործողութեանց եւ առեւտրական ձեւակերպութեանց համար դիմեցէք

Դաւիթ Թանիրեանի

6 Passage Violet, Paris (10) — ԱՄԻՍԸ 50 ՖՐԱՆՔ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

ՁՄՌԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ

ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ԶԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋՔԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՍԿՍԱԾ Է:

Անարատ կարագ		5% աղուած,	քիլօն	12.50	ֆրանք
»	»	3%	»	12.75	»
»	» demi salé	1½%	»	13.50	»
Հալէպի հալած անարատ կարագ			»	17.—	»

2—5—10 քիլօնոց զոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնելի բնակարան: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Gergovie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88.

Մետաքսեղէն եւ բաւիճներ

Unis et inprimés, soie naturelle et artificielle

ՄԱՐՇԻԻ ՅԱՏՈՒԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

26 Rue des Capucins եւ 2 Rue Romarin, LYON

Հեռաձայն Burdeau 34-07, հեռագրական հասցէ Fermanef, Lyon

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe — 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Teinturerie Bosquet

20 Ave. Bosquet, Paris (7), — Tél. Invalides 26—25

Կը մաքրենք եւ կը ներկենք զգեստները, կը հանենք բիծերը, «կը լեցնենք» պատռուածքները, կ'ընդունինք ասեղնագործութեան եւ կաշիի, ինչպէս նաեւ վարագոյրի եւ կարասիի վերաբերեալ գործեր, արդուկ՝ արագ եւ վայրկենական, ամերիկեան ձեւով օսլայում: 12 ժամուան մէջ սուգի նոր գլխարկներ կը պատրաստենք: Տունէրէն կ'առնենք եւ կը յանձնենք: Չափաւոր գին եւ արագ գործ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.

ԵԹԷ դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.

ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.

ԵԹԷ կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՐՄԱԳի, **28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64**

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

ASSOUAD et KOKORIAN

56 Rue du Fbg. Poissonnière, PARIS (10)

Tél. Provence 52—15

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ — ԿԷՍ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ — ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Կը ծախենք քրէփ տը շին (մէթրով), ժիւփեր, ռոպեր, քորսաժներ, քրէփ տը շինէ, արուեստական մետաքսէ եւ բուրդէ էշարփներ: Լաւագոյն ապրանքներ ամէնէն աժան գիներով:

Հրաւէր բոլոր փափկաճաշակներուն

Ճաշարան ԳԱՌԼՕ

34 Rue St. Lazare, Paris (9)

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ եւ խնամուած կերակուրներ

Գիները շատ դիւրամատչելի, արագ եւ անթերի սպասարկութիւն

Մի մոռնաք իր անուանի մածունը

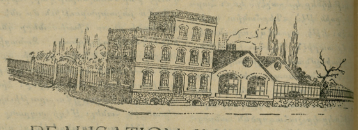
Հայերու ժամադրավայրը

Ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Danton 52-73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

REALISATION IMMOBILIERE

Կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ տուն շինել պիտի տան, չի կնքել անձնառութիւն, առանց մեզի խորհուրդ հարցնելու:

Ամէն դիւրութիւն շինութեանց եւ փոխառութեանց համար, երկար պայմանաժամ նուազագոյն տոկոսով:

Դրուած դրամագլուխին վրայ 100ին 70 եկամուտ կ'ապահովենք բեկան: Ունինք նաեւ վարձու յարկաբաժիններ եւ աշխատանոցներ:

Խորհրդակցութիւնները ձրի են, ժամը 2էն 6.30:

Նշանեան 20, Passage Prado, (մէթրօ Սէն-Դընի)

ՏՕՔԹ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ Իզմիրի Ազգ. հիւանդանոցին

44 Rue Poissonnière. — Մէթրօ՝ Bonne Nouvelle

ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14—18 եւ ժամադրութեամբ

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց մը կ'ունենայ: Պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ

Կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulème

S. TOROSSIAN

Մէթրօ Couronnes եւ Parmentier

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ 1 քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու

Պատուոյ մէտայլ ֆրանս, առողջապահ. նախարարութենէն

Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)

Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ Ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակաշիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54: Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

17 AOUT 1932

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

Ը. ՏԱՐԻ Թիւ 1958

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Այս տարի, Մայիս 29ին, Նիւ Եորքի մէջ Հայաստանի անկախութեան 14րդ տարեդարձը տօնակատարելով, հանդիսականները, թիւով 1500 հոգի, գրութիւն մը կը յղեն ծերակուտական Քինկի՝ Հայաստանի անկախութեան պահանջը առաջադրելով։ Այս գրութիւնը ծերակուտական Քինկ ուղերձով մը Ծերակոյտի ներկայացուցած է, ուր, ի միջի այլոց, կ'ըսէ.

«Պ. Նախագահ, երկար տարիներով հայկական հարցը խոր շահագրգռութիւն յառաջ բերաւ թէ այս եւ թէ այլ երկիրներու մէջ։ Համաշխարհային պատերազմի ընթացքին Հայերը հերոսական ծառայութիւններ մատուցին դաշնակից եւ ընկերակից պետութեանց։ Անոնք կռուեցան Պաղեստինի, Սուրիոյ եւ արեւմտեան ճակատի շատ մը ընդհարումներուն մէջ, եւ անոնց անվկանդ ու անվեհեր ճիգերը գնահատուեցան ոչ միայն զինուորական իշխանութիւններէն, այլ եւ դաշնակից կառավարութիւններու ներկայացուցիչներէն։ Մէկ քանի հարիւր հազար Հայեր ամիսներով արգիլեցին յառաջացումը թուրք եւ կեդրոնական պետութեանց պատկանող այլ ուժերու եւ առով կարեւոր նպաստ մը բերին վերջնական յաջողութեանը այն դատին, որ կը պաշտպանուէր դաշնակից պետութեանց կողմէ։

Հայկական կառավարութիւն մը կազմուեցաւ այն հողին վըրայ, որ անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր բնակուած է Հայերէ։ Այս կառավարութիւնը ճանչցուեցաւ դաշնակից եւ ընկերակից պետութիւններէն։ Այդ ճանաչումը ետ առնուած չէ, եւ հայկական կառավարութիւնը, որ այսպէս հաստատուեցաւ, տակաւին գոյութիւն ունի եւ կը պահէ իր իրաւական դիրքը։

Տասնեւչորս տարիներ անցեր են այն օրերէն ի վեր, երբ յայտարարուեցաւ Հայաստանի անկախութիւնը եւ հիմնուեցաւ հայկական պետութիւն մը։ Հազարաւոր հայ ամերիկեան քաղաքացիներ կան (ծնունդով թէ ծագումով), որոնք ընկերացած Եւրոպայի, Սուրիոյ, Պաղեստինի ու այլ երկիրներու բազմահազար Հայերուն, ամէն տարի պատշաճ հանդիսաւորութեամբ կը յիշատակեն Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը։

«Մայիս 29ին, Նիւ Եորքի Սիթի Թաւէն Օտիթորիոմի մէջ 1500 ամերիկեան քաղաքացիներ, Հայեր ու հայ ցեղին պատկանողներ, ընդունեցին հետեւեալ որոշումը, զոր կ'առաջարկեմ դնել Recordին մէջ»։

Ծերակոյտի կողմէ որ եւ է առարկութիւն եղած չէ այս առաջարկին, եւ բանաձեւը տպագրուած է Congressional Recordի Յունիս 25ի թիւին մէջ (էջ 14,408)։

ԼՈՒՐԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ԴՐԱԽՏԷՆ

Հայ տիկին մը, պատերազմէն առաջ Ռուսաստան հաստատուած, վերջերս յաջողած է դրացի երկիր մը ապաստանիլ։ Հետեւեալ տողերը կը քաղենք Ֆրանսա բնակող իր մէկ ազգականին ուղղած նամակէն։

«Հակառակ փափաքիս չկրցի Հայաստանը տեսնել։ Երթեւեկի խստութիւնը ծայր աստիճան է։ Մոսկուան տեսած էի պատերազմէն առաջ, Ք.ի (իր բնակած քաղաքը) մէջ անհաւատալի բաներ կը պատմեն այդ կողմերը տիրող թշուառութեան մասին, բայց ներքէն կը կարծեմ որ չի հաւասարիր մեր եւ շուրջի քաղաքներուն մէջ տեսածիս։ Մոսկուա երթալու համար հիմա մասնաւոր արտօնութեան եւ քննութեան պէտք կայ։ Ք.ը ձգած միջոցիս կատարեալով էր։ Հացը սեւ – սեւ, կարելի չէ ուտել, ճամբան մէկ – երկու տեղ ներմակ հաց տեսանք։ ...ի հիւանդութեան պատճառաւ ուզեցինք առնել։ Այս (նամակին) թուղթին երկարութիւնով եւ կէս լայնքով կտոր մը երկու րուբլի, ձեր դրամով կ'ընէ 26 փր.։ Հաւկիթին հատը 6 փր., հաւը 130 փր. մնացեալ ամէն ինչ նոյն համեմատութեամբ։

«Ժողովուրդը մեծ մասը խաւայէ շինուած հագուստով կը պտտի, գուլպան շատ մեծ շռայլութիւն է։ Մեր քաղաքին չեկիստներու կիները եւ զաւակներն են որ գուլպայ, հագուստ եւ մետաքսեղէն կը գործածեն։ Փողոցին մէջ անմիջապէս յայտնի է արտօնուած դասակարգին (կոմունիստ) կինը եւ երախան։

... «Շատ զարմացայ երբ այստեղ ինծի ըսին որ Եւրոպայի Հայերը կը կարծեն որ ըսուածները չափազանցութիւն է, Ռուսաստանի մէջ մարդիկ անօթի եւ մերկ չեն։ Աստուած արժանի ընէ որ Եւրոպայի Հայերը մէկ շաբաթ Ք.ի մէջ ապրին մեր ամէնուն ապրած կեանքով, ամբողջ օրը մտածեն կտոր մը սեւ հացի համար...»։

Շէյխ Պարզանը կալանքի տակ առնուած

Ինչպէս գիտէք, Շէյխ Պարզանի ապստամբութիւնը վերջացաւ Շէյխին անձնատուութեամբ... Թրքական իշխանութեանց։

Անկարող ըլլալով դիմադրել իրաքեան եւ անգլիական միացեալ ուժերուն՝ Շէյխը նախընտրեց անցնիլ սահմանը եւ յանձնուիլ Թուրքերուն, փոխանակ Իրաքի մէջ մնալու, անգլիական իշխանութեանց տակ։

Էնկիւրին, ի հարկէ, յուսախաբութեանց մատնեց նաեւ այս Շէյխը։ Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք, որ սկզբնական օրերու ջերմ վերաբերումէն վերջ՝ Էնկիւրին արդէն կալանքի տակ առած եւ մեկուսացուցած է Շէյխը, իր ուժերը տակաւին Ջուլամերիկ կը մնան։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Գերմանիոյ ներքին կացութիւնը

ՀԻՆՏԷՆՊՈՒՐԿ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓՈԽԵԼ Կ'ՈՒԶԷ, ՀԻԹԼԵՐ Կ'ԵՐԱԶԷ ԸԼԼԱԼ ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ ՄԸ

ՊԵՐԼԻՆ, 15 Օգոստոս.— Ազգային – ընկերվարական կուսակցութեան հետ բանակցութեանց ձախողելէն յետոյ Ռայխի կառավարութիւնը տէր մնաց կացութեան։ Եւ սակայն, ներքին քաղաքականութեան մասին գործելու իր ազատութիւնը սահմանափակ է։ Այսպէս, կառավարութեան դիրքը այնպէս մըն է որ, երբ ներկայանայ Ռայխսթակին, կրնայ յիսուն ձայն մը հազիւ ունենալ, մինչ ժողովը 608 երեսփոխանէ կը բաղկանայ։

Այս պայմաններուն մէջ խորհուրդ կայ լուծելու Ռայխսթակը իր առաջին նիստին իսկ, եւ զրոյց կը շրջի թէ, այդ պարագային գերման ընտրողները պիտի հրաւիրուին ոչ թէ նոր Ռայխսթակ մը ընտրելու, այլ նշանակելու Սահմանադիր ժողով մը, վերաքննելու համար սահմանադրութիւնը՝ ներքին գործոց նախարար Ֆոն Կէյլի յայտարարած սկզբունքներուն համաձայն։

Մինչ այդ, հանրապետութեան նախագահը օրէնք – հրովարտակով մը պիտի փոխէ քուէարկութեան ձեւը, որ Սահմանադրութեամբ չէ որոշուած։ Աւելորդ է ըսել թէ ասիկա աւելի ծանր պետական հարուած մը պիտի ըլլայ քան այն զոր ըրաւ Փրուսիոյ պարոններու կառավարութիւնը։

Մտահոգութեան առարկայ է նաեւ թէ ի՞նչ ընթացք պիտի բռնէ Հիթլերի ազգային – ընկերվարական կուսակցութիւնը։ Հիթլեր, շաբաթ օրուան բանակցութեանց ընթացքին պահանջեց իրեն տալ «այն լիազօրութիւնները որ տրուած են Մուսոլինիի սեւ շապիկներու Հռոմի վրայ յաղթական արշաւանքէն յետոյ»։ Հիթլեր ոչ միայն պահանջեց վարչապետութիւնը եւ լիազօրութիւն՝ կազմելու ուզած ձեւով իր դահլիճը, այլ նաեւ կատարեալ ազատութիւն՝ գործելու հանրապետութեան նախագահին եւ սահմանադրութեան մասին։

Այս պահանջները ներկայացնելով Հիթլեր գիտէր որ մերժումի պիտի բախէր. բայց յայտնի է թէ ան այնքան բազմապահանջ եղաւ հակառակ իր կամքին, իր կարգ մը անհաշտ մարդոց ազդեցութեամբ։

Եթէ որոշ չափաւորութիւն ցոյց տար, անկասկած էր որ գերման կառավարութեան գլուխը պիտի անցնէր Հիթլեր։ Այս պարագային սակայն, վախցաւ որ իր երկու գլխաւոր օգնականները Կրէկոր Շթրասէր եւ Ժօզէֆ Կօպպէլս առիթէն օգտուելով իր կուսակցութիւնը ձեռք պիտի առնէին եւ իրեն դէմ դառնէին։

Այս ենթադրութիւնը կը հաստատուի անով որ Նազիներու պետը՝ Կրեկոր Շթրասէր այժմ կը կազմակերպէ ամէն կուսակցութենէ անկախ սէնտիքա մը։ Այս մասին ան համաձայն է իր եղբօր՝ Օթթօ Շթրասէրի եւ Հիթլերի սպայակոյտի նախկին պետին՝ հաւրբրապետ Շթէննէսի, ինչպէս նաեւ ազգայնական յեղափոխական երիտասարդ մտաւորականներու խումբին հետ։

Ինչպէս կ'երեւի, հակառակ Հիթլերի հերքումներուն ան իր կուսակցութեան կողմէ ալ կը դաւաճանուի եւ ստիպուած է ինքզինքը պաշտպանել՝ իր տեղակալներուն ամէնէն եռանդուններուն դէմ։ Այս պատճառով է որ հաւանական չէ Հիթլերի համաձայնիլը կեդրոնի կուսակցութեան հետ խառն կառավարութիւն մը կազմելու մասին։

Կեդրոնի մարդիկը կ'ուզեն սակայն որոշ զիջումներ ընել Հիթլերի, որպէս զի ձախողութեան մատնեն Ֆոն Փափէն – Ֆոն Շլայխէր վարչաձեւը եւ զինուորական բռնապետութեան մը հաստատումը։ Կեդրոնը առաջարկած է դահլիճը կազմել երկու երրորդը՝ րասիսթներէ եւ մէկ երրորդը՝ կաթոլիկներէ։

Կռիւը սկսաւ Պոլիվիոյ եւ Բարակուայի միջեւ

ԱՍՕՄՓՍԻՕՆ, 15 Օգոստ.— Պոլիվիական զօրքերը ի զուր փորձեցին գրաւել Ֆալքոնի ամրոցը որ կը գտնուի Փարակուայի հողին վրայ եւ 40 քիլոմեդր հեռու է Պօքըրօնի ամրոցէն։ Յայտնի է թէ այս վերջին ամրոցը գրաւուած էր Պոլիվիացիներէն 31 յուլիսին։

Փրուսիոյ Խորհրդարանը բանալու համար

ՊԵՐԼԻՆ, 15 Օգոստոս.— Փրուսիոյ Տիէթի նախագահը մերժած ըլլալով ժողովին գումարումը, սոցիալ – դեմոքրաթ երեսփոխաններու խումբը հեռագրով Լայփցիկի գերագոյն ատեանէն պահանջեց՝ ստիպել Տիէթի նախագահը որ յարգելով ժողովին մէկ հինգերորդին յայտնած ցանկութիւնը՝ բանայ խորհրդարանը։

Երկու մեծ գործադուլներ

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիոյ հիւսիսակողմի մանարաններու եւ կերպասեղէնի գործաւորական դաշնակցութիւնը որ կը բաղկանայ 200,000 հոգիէ, այսօր որոշեց որ իր բոլոր անդամները գործադուլ ընեն օգոստոս 27էն սկսեալ, եթէ երբեք մինչեւ այն ատեն գործատէրերը չի փոխեն իրենց որոշումը՝ օրավարձքերը պակսեցնելու մասին։

ՏԸ – ՄՈՒԱՆ (Միացեալ Նահանգներ).— Իօվայի նահանգին ագարակապաններու կազմակերպութեան պետը յայտարարեց թէ Միտըլ Վէսթի 500,000 ագարակապանները գործադուլ պիտի յայտարարեն այսօրուընէ սկսեալ եւ թէ ոչ պիտի գնեն եւ ոչ ալ պիտի ծախեն մինչեւ ամիս մը։ Այս որոշումը տրուած է փորձելու համար բարձրացնել հողային արտադրութեանց ձեռք բերուած գիները։

Հիմա ալ ռուսեւդաշնակ գործունէութիւն

«ՃԵՐՄԱԿ ՌՈՒՍԵՐԸ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ ԱԼ ՇՓՄԱՆ ՄԷՋ ԵՆ»

Թուրք թերթերէն «Վագըթ» խօսելով Պոլսոյ Ճերմակ Ռուսերու կազմակերպութեան մասին, ի մէջ այլոց հետեւեալը կը գրէ.

— Այս կազմակերպութեանց անդամներն ու վարիչները յարաբերութեան մէջ մտած են նախկին ռուս զօրավարի մը հետ, որ վերջերս Թուրքիա եկած էր «կազօժէնով» աշխատող օթօմպիւսներու սպասարկութիւն մը հաստատելու համար երկրին մէջ։ Այս զօրավարին անունն է զօրավար Սէքրէթով։ Ասիկա այն զօրավարն է, որուն համար Հանրի Պարպիւս գրած էր թէ նախագահն է Ճերմակ Ռուսերու Տեղեկատուութեան եւ Լրտեսական կազմակերպութեան։

Ասկէ զատ, այս գաղտնի կազմակերպութիւնները Թուրքիա կը մտցնեն եւ կը ցրուեն ճերմակ Ռուսերու կողմէ հրատարակուած կարգ մը թերթեր, որոնց Թուրքիա մուտքը արգիլուած է կառավարութեան կողմէ։ Այս գործերուն համար անոնք իրենց կեդրոն ընտրած են Բերայի սրճարան – թէյարաններէն մէկը։

Այս բոլորէն զատ, խնդրոյ առարկայ կազմակերպութիւնը շփման մէջ մտած է նաեւ կարգ մը նախկին... դաշնակ Հայերու հետ։

Ճերմակ Ռուսերը այսպէ՞ս կը գործածեն Թուրքիոյ մէջ իրենց հանդէպ ցոյց տրուած հիւրասիրութիւնը։

Թուրքիոյ ոստիկանական իշխանութիւնները խիստ մօտէն եւ բուռն կերպով կը հետապնդեն այս խնդիրը։ Կասկած չկայ թէ անոնք տեղեակ են այս կազմակերպութեանց եւ մասնաճիւղերու գործունէութեան եւ անշուշտ այդ ուղղութեամբ պիտի կատարուին քննութիւնները։

Սպանիոյ կառավարութիւնը կը խորհի գրաւել ըմբոստներու հողերը

ՄԱՏՐԻՏ, 15 Օգոստ.— Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը յայտարարուի թէ, յառաջիկայ շաբթու, երկրագործական նախարարը խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ օրինագիծ մը, առաջարկելով առանց փոխարժէքի գրաւել հողերը կարգ մը միապետականներու որ դեր ունեցան Հանրապետութեան դէմ ուղղուած վերջին շարժման մէջ։

Կ'ըսուի թէ խորհրդարանը առանց վիճաբանութեան պիտի ընդունի այս օրինագիծը։

Իսկ ըմբոստներէն մաս մը պիտի աքսորուի Ժիւպի հրուանդանը՝ հանրապետութեան պաշտպանութեան օրէնքին համաձայն։

Գերագոյն ատեանն ալ գալ շաբթու պիտի սկսի դատավարութեանց։

Ձերբակալուած զօրավարներուն եւ սպաներուն թիւը 60ի կը հասնի։ Ասոնք խստիւ արգելափակուած են։

Անգլեւիռլանտական պայքարը

ԼՈՆՏՈՆ, 15 Օգոստ.— «Տէյլի Մէյլ» կը խօսի Պ. Տէ Վալերայի խորհրդարանական քարտուղար Պ. Պօլանի մէկ ճառին մասին ուր, ան յայտնեց թէ կառավարութիւնը պատրաստած է օրինագիծ մը Ծերակոյտին ջնջումը պահանջող, եթէ ժողովը շարունակէ իր խափանարար քաղաքականութիւնը։

Նոյն թերթին Տըպլինի թղթակիցը կը հաղորդէ թէ Իրլանտայի կացութիւնը կը ծանրանայ Մեծն – Բրիտանիոյ դէմ մղած տնտեսական տագնապին հետեւանքով եւ հետեւաբար, դրամագլուխը կը սկսի հեռանալ երկրէն։

× Տըպլինէն կը հեռագրեն թէ հարիւրաւոր երիտասարդներ արձանագրուած են Ճերմակ Բանակ կոչուած կազմակերպութեան, որ կամաւորական մասնաւոր զօրաբաժին մըն է, սահմանադրութիւնը պաշտպանելու նպատակով։ Վախ կայ որ, այս կամաւոր խումբերը վէճի բռնուին անկախ հանրապետական բանակին հետ, ինչ որ պիտի ստիպէ կանոնաւոր բանակը՝ միջամտելու։

45 հոգի դատարան յանձնուած

ՊՐԷՍԼԱՒ, 15 Օգոստոս.— Պրիկի մէջ (Վերին Սիլեզիա) կազմուած արտակարգ դատարանին առջեւ սկսաւ դատավարութիւնը 45 հոգիի, որոնք ամբաստանուած են իբր ոճրագործներ, Օհլաուի մէջ տեղի ունեցած կռիւներուն համար, սահմանադրականներու եւ հիթլերեաններու միջեւ։ Այս խռովութեանց ընթացքին երկու հիթլերեան սպաննուած եւ երեսուն ցուցարարներ վիրաւորուած էին։

ԱՐԻՒՆՈՏ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

Օգոստոս 15ի Աստուածածնայ տօնին առթիւ յայտնի է թէ Փարիզէն բազմահազար ժողովուրդ արձակուրդ կատարեց դէպ ի գաւառները։

Ինչպէս ամէն տօնական օրերու առթիւ, այս անգամ ալ ինքնաշարժի բազմաթիւ արկածներ պատահեցան ճամբաներու վրայ։ Ըստ վիճակագրութեան երկու օրուան մէջ մեռած են 45 հոգի եւ վիրաւորուած 150։

ՆՈՐ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄԱՃԱՌԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Փէշթայէն կը հեռագրեն թէ նորօրինակ հիւանդութիւն մը երեւան ելած է որ անծանօթ է ցարդ Եւրոպայի մէջ։ Այս հիւանդութիւնը առաջ կուգայ խայթումով ափրիկեան ճանճի մը որ տեսնուած չէր դեռ Եւրոպայի մէջ։ Մասնագէտներ չեն կրնար բացատրել թէ այդ ճանճը ի՛նչպէս Մաճառիստան մտած է։ Հիւանդութիւնը դիւրաւ բուժելի է եթէ անմիջական խնամք տարուի։ Բայց եթէ խայթումէն շաբաթ մը անցնի, խայթուածքին տեղը փտախտ կը գոյանայ որ արիւնը թունաւորելով մահ կը պատճառէ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ ՄԸ ՌՈՒՄԱՆԻԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

ԺԸՆԷՎ.— Ազգերու Դաշնակցութեան մօտ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ ներկայացուցիչներէն բաղկացած ելմտական յանձնաժողովը իր աշխատանքը աւարտած է Աւստրիոյ, Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ մասին։ Այժմ Ռումանիոյ կացութիւնը քննելու համար մասնաժողով մը կը մեկնի Ռումանիա։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

Ջորս տարին անգամ մը Միացեալ Նահանգներու ժողովուրդը, ղեկավարութեամբ իր քաղաքական կուսակցութիւններուն, կ'իջնէ ընտրական մեծ պայքարի մը կրկէսը, ճշդորոշելու համար թէ որո՞նք պիտի կոչուին վարելու Դաշնակցային ու Նահանգային իշխանութիւններու ղեկը եւ ի՛նչ սկզբունքներու կամ տեսակէտներու իրականացումին պիտի ձգտին պետութեան գործօն ուժերը։

Այս ընտրապայքարը, որ կը փոթորկէ ժողովրդական ամէն խաւ, որ կը թափանցէ երկրին ամէն խուլ անկիւններն անգամ, որ հրապարակ կը քաշէ հասարակական ամէն հոսանք ու հաստատութիւն եւ իր չնդալից հեղեղին մէջ կը կլանէ երկրին քաղաքական բոլոր տարրերն ու միլիոնաւոր անհաշւ բոլիթիսիէնները, կը սկսի ձեւաւորել ամռան ամիսներուն, եւ մինչեւ Նոյեմբերի առաջին երեքշաբթի օրը, — երբ տեղի կ'ունենան ընտրութիւնները — կը հասնի իր ուժգնութեան գերագոյն աստիճանին։ Այս պայքարին ի սպաս կը դրուին միլիոնաւոր տոլարներ. անսահման հրապարակագրութիւն մամուլի մէջ, անվերջ ճառեր ու հաւաքոյթներ։ Քաղաքագէտներ, մտաւորական առաջնորդող դէմքեր, պետական կամ կուսակցական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ կուգան հրապարակ իրենց խօսքը ըսելու. կ'օգտագործուի ժողովրդական լայն խաւերուն լսելի դառնալու ամէն միջոց՝ հեռախօս, թերթ, յայտարարութիւն, ծանուցում, ռատիօ. կը չայլուին մեծամեծ խոստումներ, կը թելադրուին իրականանալի կամ անիրականանալի յոյսեր։ Կարճ՝ կը սարքուի համատարած քաղաքական բեմ մը, որուն մէջ ժողովուրդը ինք կը հրաւիրուի եւ կը պատրաստուի խաղալու վճռական դերը։ Բոլորը ոչ միայն ականատես են, այլ միաժամանակ մասնակից դերակատար։ Կը տիրէ քաղաքական լարուած վիճակ։

Այս տարուայ պայքարը արդէն մըտած է իր սովորական հունին մէջ։ Ճշդուած են դիրքերը. նշանակուած են թեկնածուները, մշակուած պլատֆորմները։ Ինչպէս ժողովրդապետական բոլոր երկիրներու, նոյնպէս Մ. Նահանգներու մէջ ընտրապայքարի գլխաւոր դերակատարներն են քաղաքական կուսակցութիւնները, անոնց ընտրած կամ նշանակած թեկնածուանձերը եւ օրուան այն հրատապ հարցերը, — ընկերային, տնտեսական, փինանսական եւ քաղաքական — որոնց գոհացուցիչ լուծումը կ'առաջադրուի իւրաքանչիւր կուսակցութեան մշակած ու հրապարակ դրած պլատֆորմին մէջ։

Ամերիկեան Հանրապետութիւնը, սկիզբէն ի վեր, ղեկավարուած եւ իր քաղաքական կեանքը արտայայտած է գլխաւորաբար երկու՝ Դեմոկրատ եւ Հանրապետական կուսակցութիւններու միջոցով։ Այս երկու կազմակերպուած ուժերն են, որ տեւն տեւն անցած են իշխանութեան գլուխ եւ ընթացք տուած պետութեան գործերուն, ըստ իրենց ըմբռնումներուն եւ կուսակցական տեսակէտներուն։ Միւս բոլոր հոսանքներն ու հաստատութիւնները, — Աշխատաւորականներ, Ընկերվարականներ, Գիւղացիական հատուածներ, Արդելականներ, Կոմունիստներ, Կանանց կազմակերպութիւններ, մտաւորական խաւեր եւայլն — կողմնակի ու զանցառելի դեր միայն կատարած են, կամ թաւալած են վերի երկու մեծ կուսակցութիւններու անիւին չուրջ։

Այս անգամ եւս կրկէսի մէջ դէմ դէմի են Դեմոկրատներն ու Հանրապետականները։ Երրորդ կուսակցութիւն մը կազմելու կամ երկրին բոլոր դժգոհ կամ առաջադիմական տարրերը մէկ նոր հոսանքի մէջ խտացնելով՝ հրապարակ քաշելու ջանքերը ապարդիւն են անցած։ Երկու հակադիր կուսակցութիւններու վրայ խարսխուող կառավարական դարաւոր դրութիւնը (Party Governement) այս տարի եւս նոյնքան ամուր նստած է որքան միշտ։ Տնտեսական աննախընթաց տագնապը, երբ մօտ 10 միլիոն մարդիկ օրուան հացի կարօտ՝ կը թափառին փողոցները անաշխատ, ոչինչով չէ փոխած քաղաքական - կուսակցական նախկին փոխ - յարաբերութիւնները եւ ոչ մէկ նոր կազմակերպուած ուժ կամ հոսանք չէ բերած հրապարակ։ Մարդիկ, դերակշռող եւ տիրական մեծամասնութեամբ, դարձեալ երկրին փրկութիւնը եւ բարդուած կեանքի վերադարձը կը սպասեն նոյն երկու մեծ կուսակցութիւններէն։

Երկուքն ալ բուրժուական - պահպանողական կուսակցութիւններ են, աւանդապաշտ, տիրող կարգերու պահպանման մոլեռանդօրէն պաշտպան։ Սկզբունքային գետնի վրայ դըրեթէ տարբերութիւններ չկան երկուքին միջեւ։ Եւրոպական երկիրներու մէջ կեանքի իջնող եւ գործող կուսակցութիւններու նման կանխօրօք մշակուած ծրագիրներ, անդամներ եւ այլ նման դրութիւններ չունին արդէն։ Երբ մին իշխանութեան վրայ է, միւսը ինքնաբերաբար կամ մեքենականօրէն կը մտնէ ընդդիմադիրի դերին մէջ։ Կառավարական ղեկին տիրացողը կը վարէ իշխանութիւնը, իսկ միւսը իր պայքարը կը տանի օրէնսդրական դահլիճներէն ներս։ Եւ այս եղանակով կը հաւասարակշռուի կամ կը զսպուի իշխանութիւնը չարաչահելու որ եւ է փորձ տիրող կուսակցութեան կողմէ։

Եթէ կայ աննշան տարբերութիւն մը երկու կուսակցութիւններու միջեւ, այդ ալ երկու պայքարող կողմերու ղեկավարներու մտայնութեանց մէջ է գլխաւորաբար։ Դեմոկրատները ճանչցուած են որպէս աւելի առաջադէմ, ազատական տարրերու արտայայտիչ, խոնարհ խաւերու պաշտպան, մեծ փինանսի եւ արդիւնաբերութեան չարիքները զսպող. իսկ Հանրապետականները՝ հարուստի կուսակցութիւն, աշխատաւորութիւնը ճնշող, ազատական – առաջադիմական սկզբունքներէ եւ առաջադրութիւններէ խրտչող, միջազգային կեանքի երեւոյթներուն թիկունք դարձնող, նեղ ազգայնական, եւ երկիրը «վեհափառ կղզիացման» մէջ պահելու նախանձախնդիր։

Այս քիչ մը հասարակ տեղիք ընտրուելուն մը երկու կուսակցութիւններու մասին այնքան ալ ճիշդ չէ, մանաւանդ այսօր, մեծ պատերազմէն ետք, երբ կեանքի արագ թափը եւ աշխարհի տնտեսական ներկայ յարաբերութիւնները խորապէս փոխած են երկու կուսակցութիւններու ալ մտավիճակը, եւ դեմոկրատներու ու Հանրապետականներու միջեւ գոյութիւն ունեցող աննշան տարբերութիւնները գրեթէ անհետացուցած։ Երկուքն ալ այսօր ունին իրենց մէջ բազմաթիւ հարուստներ, արդիւնաբերողներ, տնտեսական – փինանսական իշխաններ, մտաւորական դէմքեր։ Երկուքին ալ բաղկացուցիչ խաւերուն որակը գրեթէ համանման է։ Եւ այն աւանդական ըմբռնումը, թէ Հանրապետականները՝ հանդիսանալով գործատէր – հարուստ խաւերու կուսակցութիւն, բարեկեցութիւն կը սփռեն երբ իշխանութեան վրայ են, կամ, ընդհակառակն, Դեմոկրատներու տիրապետութեամբ տագնապ ու թշուառութիւն կը ստեղծուի, այսօր արդէն մասնակի ճշմարտութիւն իսկ ըլլալէ դադրած է։ Ներկայ տագնապը, Հանրապետական Հուվըրի օրով, մոռցնել տուած է Հանրապետական Քուլիճներու շրջանին Ամերիկայի վայելած համատարած բարեկեցութիւնը։ Եւ եթէ իսկապէս այդ աննախընթաց ատտութիւնն ու վայելքի համատիպ բարիքները կը բըխէին Հանրապետականներու վարած ներքին ու արտաքին քաղաքականութենէն, հապա ի՞նչպէս եղաւ որ նոյն կուսակցութեան տիրապետութեան ամէնէն զօրեղ շրջանին վրայ եկան այժմեան նոյնպէս աննախընթաց ու համատարած տագնապը, թշուառութիւնն ու անգործութիւնը։ Ճշմարտութիւնը այն է, որ յետպատերազմեան 8—10 տարիներու ճոխութիւնը Քուլիճներու արտակարգ շնորհքին պտուղը չէր, ինչպէս որ այսօրուան անկումն ալ Հուվըրներու անշնորհքութեան հետեւանքը չէ։ Այդ երեւոյթին պատճառները շատ աւելի բարդ են, խոր ու բազմակողմանի։ Իսկ երկու կուսակցութիւնները եւ անոնց վարած քաղաքականութիւնները խիստ աննըշան չափով անդրադարձած են այդ երեւոյթին վրայ։

Դեմոկրատները շատ հին կուսակցութիւն են, հիմնուած 1792 մայիսին, հանրապետութեան երրորդ նախագահ Թոմըս Ճէֆըրսընի կողմէ։ Կուսակցութիւնը կեանքի կոչուեցաւ գլխաւորաբար պայքարելու այն ժամանակուայ տիրող ազնուական դասին՝ Հուիկներու (Whigs) դէմ, եւ առաջ քշելու ժողովրդական աւելի խոնարհ խաւերը կամ աւելի լայն կերպով գոհացում տալու անոնց պահանջներուն, թէեւ Ճէֆըրսընի հետեւորդներն ու գործակիցները իրենք ալ իրենց ընկերային դիրքով ազնուականներ էին եւ բաւական երկար ժամանակ մնացին որպէս այդպիսին, երբ աստիճանաբար առաջադիմական մտածումներ ու գաղափարներ ներթափանցեցին կուսակցութեան մէջ, զարգացուցին ազատական ոգիութիւն եւ մտայնութիւն գործելակերպի ու ըմբռնումներու մէջ եւ տուին կուսակցութեան ժողովրդապետական հոսանքի կնիք։ 1800ին ինքը Ճէֆըրսըն այս կուսակցութեան ուժով ընտրուեցաւ նախագահ Հանրապետութեան։ Եւ այնուհետեւ 40 տարի չարունակ իշխանութիւնը մնաց անփոփոխ անոնց ձեռքը։

Նախապէս՝ իր հիմնադրութեան շրջանին կուսակցութիւնը կը կոչուէր «Հանրապետական» կուսակցութիւն։ 19րդ դարու առաջին քառորդին տիրական մնաց Ճէֆըրսընի ազդեցութիւնը։ Կուսակցութիւնը տուաւ մեծ դէմքեր Հանրապետութեան, ինչպէս Ճէյմս Մոնրօ եւ մանաւանդ Էնտրիւ Ճէքսըն (1824 եւ 1828ին նախագահ), որուն օրով պետութիւնը դրուեցաւ իսկական ժողովրդապետական կարգերու վրայ, վերցուեցան չարք մը առանձնաշնորհումներ բարձր խաւերէ, ժողովուրդը դարձաւ տէրն ու անուղղակի վարիչը իշխանութեան եւ Նահանգներու վեհապետական իրաւունքները ճշդուեցան ու պաշտպանուեցան։ Կուսակցութիւնն ալ, ըստ տիրող մըտայնութեան եւ ծաւալող առաջադէմ գաղափարներուն, իր անունը փոխեց եւ կոչուեցաւ «դեմոկրատական» կուսակցութիւն, 1828ին։ 1840էն մինչեւ 1860 երկրին ղեկը վարեցին փոխն ի փոխ Դեմոկրատներ ու Հուիկեր. իսկ 1860էն ետք սկսաւ խաւարիլ այս մեծ կուսակցութեան աստղը, թէեւ միշտ ալ գործօն ազդակ հանդիսանալէ ու պատկառելի ուժ ըլլալէ երբեք չդադրեցաւ։

1860ական թուականներուն եւ այնուհետեւ քառորդ դար, գլխաւորաբար հարաւային նահանգներու ճնշումին ու կուսակցութեան ծոցին մէջ իրենց գրաւած գերիշխող դիրքին պատճառով, Դեմոկրատները ընդդիմացան սեւամորթերու ազատագրման եւ գերիվաճառութեան ջնջման։ 1860էն մինչեւ 1932, մօտ երեք քառորդ դարու ընթացքին, յաճախ պարտուեցան եւ յաջողեցան միայն երկու նախագահներ ընտրել, Կրովըր Քլիվլէնտ (1884 եւ 1892) եւ Ուտրօ Ուիլսըն (1912—1920)։ Այս վերջինի օրով Մ. Նահանգները ներքին աչքառու բարեկարգութիւններու ենթարկուեցան, ինչպէս նաեւ մասնակցեցան Համաշխարհային պատերազմին։

Հանրապետական կուսակցութիւնը համեմատաբար աւելի դեռատի կազմակերպութիւն է, հիմնուած 1854ին։ Ա. Լինքըն, Նոր աշխարհի մեծագոյն պետական դէմքը պատմութեան մէջ, ընտրուեցաւ նախագահ՝ իբր ղեկավարը այս կուսակցութեան 1860ին, ազատագրեց սեւամորթները, մղեց քաղաքացիական յաղթական պատերազմ հարաւային ըմբոստ նահանգներու դէմ՝ փրկելու երկիրը հատուածականութենէ եւ մի անգամ ընդմիշտ ապահովելու Մ. Նահանգներու միասնականութիւնը։ Լինքընի քաղաքականութեան հիմնաքարն էր Մ. Նահանգներու միասնականութեան պահպանումը. միւս բոլոր խնդիրները՝ սեւամորթներու ազատագրում եւ այլն, կողմնակի նշանակութիւն ունէին։ Հուիկները միացան նորակազմ կուսակցութեան 1860ի ընտրապայքարին։

Եւ այնուհետեւ գրեթէ չարունակ միահեծանօրէն իշխեց այս կուսակցութիւնը նոր աշխարհի ճակատագրին վրայ։ Այս կուսակցութիւնը յամառ ու անտեղիտալի կերպով կանգնեցաւ եւ մինչեւ այժմ ալ կանգնած է «ազգայնութիւն՝ հատուածականութեան ու միջազգայնութեան դէմ» եւ «պաշտպանողական մաքսային քաղաքականութիւն» սկզբունքներուն վրայ։ Իրենց ուղղակի կամ անուղղակի ջանքերով չինուեցան առաջին մեծ երկաթուղագիծը ովկիանոսէ ովկիանոս եւ Բանամայի Ջրանցքը։ Ասոնք էին որ ձեռք ձգեցին Մ. Նահանգներու դրսի ստացուածքները՝ Ֆիլիփեան կղզիներ, Բորթօ Րիքօ, Քուպա, Կուամ, Հավայի եւայլն։ Նախագահ Մըքքինլիի օրով էր որ մղուեցաւ սպանեւամերիկեան պատերազմը, որմէ դուրս եկաւ երկիրը յաղթական։

Դարձեալ Հանրապետական կուսակցութիւնն էր, որ յաւերժացուց, եւ այսօր ալ ամուր կը ջատագովէ, «Արեւելքի մէջ ազատ դուռ»ի եւ ներքին կեանքի մէջ «փինանսական կայունութեան» քաղաքականութիւնները։ Իրենց ղեկավար զօր. Կրէնթն էր, որ, 1868ին հազիւ նախագահ ընտրուած, որդեգրեց հարաւայիններու հետ հաշտ ու անխռով կենցաղ ստեղծելու եւ քաղաքացիական պատերազմի վէրքերը դարմանելու կամ ցաւը մոռցնել տալու առողջ քաղաքականութիւնը, որ յաջողութեամբ պսակուեցաւ։ Նոյնպէս յաջողութեամբ պսակուեցաւ իրենց բուռն պայքարը Դեմոկրատներու դէմ 19րդ դարու վերջերը, երբ որդեգրեցին ոսկեդրամի քաղաքականութիւնը եւ արծաթը վանեցին հրապարակէն իբր հիմնադրամ։ Իսկ նոր դարու սկիզբին յաջողեցան տալ երկրին Ռուզվէլթի նման ժողովրդական պաշտամունք վայելող առաջնորդներ։

Եւ այսօր ահա կռուի մտած են այս երկու ախոյեանները, մին տարիքով աւելի հին, բայց իբր աւելի ազատական ու նոր գլուխի տէր, մինչ միւսը աւելի երիտասարդ, բայց իբր աւելի հին գլուխի տէր ու պահպանողական։ Պատմութեան զարմանալի կամ դժուար ըմբռնելի գաղտնիքներէն մին է թերեւս, որ Դեմոկրատական հսկայ կուսակցութեան աստղը խաւարեցնողը, անընդհատ երեք քառորդ դար, հանդիսանայ աւելի պահպանողական, նոյն իսկ յետադէմ, աւանդամոլ, նեղ հայեացքի տէր հասարակական հոսանք մը, եւ հին ժամանակներու համեմատաբար աջերէն։

Այս տարուայ յունիս ամսուն այս երկու կուսակցութիւնները գումարեցին իրենց համաժողովները Շիքակոյի մէջ, ուր մշակեցին ընտրապայքարի պլատֆորմները եւ անուանեցին իրենց թեկնածուները՝ Մ. Նահանգներու նախագահի ու փոխ - նախագահի պաշտօններուն։ Հանրապետականները, հակառակ տիրող ընդհանուր դժգոհութեան իշխանութեան դէմ, զարմանալի կարգապահութեամբ եւ ներքին ինքնաբուխ իմաստութեամբ, մէկ մարդու նման կանգնեցան Հուվըրի կողքին եւ գրեթէ միաձայնութեամբ վերըստին թեկնածու անուանեցին։ Իսկ Դեմոկրատները, որոնց մէջ առ հասարակ կեդրոնախոյս տրամադրութիւնները տկար են եւ կուռ կարգապահութիւնը յաճախ կը խախտի, յաջողեցան ըմբռնել նպաստաւոր վայրկեանի հրամայականը եւ բոլորուեցան Նիւ Եորքի նահանգապետ Ֆրէնքլին Ռուզվէլթի չուրջ, որ անուանուեցաւ նախագահական թեկնածու։ Փոխ – նախագահութեան թեկնածուներու չուրջ պայքարը, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ սուր չէր. եւ կարիք ալ չկար ատոր, որովհետեւ Մ. Նահանգներու սահմանադրական օրէնքներով փոխ – նախագահութիւնը եթէ կ'ուզէք, քիչ մը ողբերգական պաշտօն է, քանի որ փոխ – նախագահը պետութեան ղեկավարութեան մէջ ոչ մէկ դեր ունի, այլ պարզապէս կը նախագահէ Ծերակոյտի նիստերուն եւ կը սպասէ չորս տարի, որպէս զի իր պետը մեռնի եւ իրեն պատեհութիւն բացուի բարձրանալու նախագահական աթոռի վրայ։

(«Դրօշակ»)

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Յատկանշական ոչինչ ունի։ Թըրքական քաղաք մը։ Մեր քաղաքները որբ տղոց նման են։ Իրենք իրենց ձգուած են։ Թաղապետութիւններուն հասոյթները այնքան անկանոն ու քիչ են որ քար քարի վրայ չեն կրնար դնել։ Իսկ ժողովուրդը հետզհետէ աւելի աղքատացած է, ու ոչ միայն հինցած տունը չի կրնար վերաշինել, այլ եւ ունեցածը կը ծախկրտէ։ Բազարի օրերը կամ այլ օրեր, շուկաները, ամէն անկիւն, կա՛հ կարասի կը ծախեն կիները՝ չարշաֆներուն մէջ կըծկուած։

24.— ՍՊԱՐԹԱ
(Միլլիյէթէն)

Մեր աչքի՛ն եկաւ, ի՛նչ է. Տինարին հետ, եւեւնիս մնաց գեղեցիկ ու շիտակ ճամբան։ Տինարէն վերջ զարհուրելի բան է ճամբան։ Կրնամ ըսել որ դժուար կրնանք ողջ առողջ անցնիլ։ Վարը «Պօրտուր» լիճը կ'երեւի։ Ճամբան անտանելի դարձաւ։ Ամէն քայլի կանգ կ'առնէ ինքնաշարժը։

Ձախ կողմերնիս կ'երեւի Ուլու-Պուրլուն։ Հոն չհանդիպած, Քէչէ-Պուրլու կայարանին առջեւէն Սպարթա կ'ուղղուինք։ Հոս փափօրի հանք մը կայ։ Գերմանացիք աշխատցուցին զայն՝ ընդհ. պատերազմին։ Հիմա երեսի վրայ ձգուեր է։ Ո՞ւր մնաց մեր տնտեսական ծրագիրը...

Ճամբան քիչ մը լաւացաւ կարծես... Իջնող ելլող տեղերէ անցնելէ վերջ, կը մօտենանք Սպարթայի։

Սպարթան, հեռուէն, Պրուսան կը յիշեցնէ։ Ճիշդ անոր նման՝ լերան մը կուշտին եւ պարտէզներու մէջ։ Տարբերութիւնը այն է որ հոս, Պրուսայի բաղդատմամբ շատ մինարէ չկայ։ Թէեւ, վարդաստաններու մէջ իսկ նամազ կ'ընեն հոս մարդիկ...

Սպարթացիներու ամէնէն մեծ զբաղումը վարդի իւղ պատրաստելն է։ Նաեւ՝ գունագեղ գորգեր հիւսելը։

Երբ շուկան պտտինք, խանութներ պիտի տեսնէք, որոնք փոքր շիշերու մէջ վարդի իւղ դրած են։ Ուրիշ ոչինչ ունին։ Բայց, անոնց ունեցած իւղը դրամատան մը չափ հարստութիւն է։

Կը պտտինք քաղաքին մէջ։ Ամէն կողմ գեղեցիկ գորգեր։ Սրճարանները, սափրիչները, ճաշարանները, խանութները գորգերով զարդարուած են։ Եւ սակայն, գորգի գործն ալ կեցած է այժմ։ Քառակուսի արշինը 8-9 ոսկի է եղեր։ Հիմա 4ի ալ առնող չկայ։ «Շարք Խալի» ընկերութիւնը շատ նուազեցուցած է իր գործը։

Հոս կայ, նաեւ, գորգերուն համար դերձան պատրաստող գործարան մը։ Անիկա է քաղաքին ելեքտրականութիւն տուողը։ Գացինք դիտեցինք, տեսանք, նաեւ, դերձանները չափող-կտրող աղջիկները. մեծ ու մանաւոր մկրատներով, ձեռքերնին զբաղած թէեւ, խելացի ու սեւ աչերնին մեզի կուտան ու իրենց միջեւ կը սկսին չարաճճիօրէն փսփսալ...։ Շատ կանոնաւոր կ'աշխատին։

Կարճահասակ վարպետ մը ունին։ Ծռեր՝ փոքր գորգի մը վրայ կը նայէր։ Հարցուցինք թէ ի՞նչ է այդ. — Հրեայ վաճառական մը ապսպրած է ըսաւ։ Ու խնդաց։ Յետոյ, կ'երեւի հարկ դատելով խօսքը լրացնել.

— Այս գորգը, չարունակեց, Շիրվանի գորգերուն կեղծն է։ Ճիշդ անոր նման շինած ենք։ Ասոր ծոպերը եւ կռնակը եթէ բերմանկանաթի բաղադրութեամբ մը լաւ մը լուաք, ոչ թէ կեղծ, այլ իրական Շիրվանի մը կը նմանի...։ Այն ատեն, 15 ոսկինոց գորգը Պոլսոյ մէջ 150 ոսկիի կը ծախուի Ամերիկացիներուն...

Կրկին խնդաց։ Ես ալ։ Եւ սակայն, մտածեցի որ այս կեղծերուն երեսէն է որ մեր արտաքին վաճառականութիւնը կը կործանէ։ Հրեային ի՛նչ հոգը։ Ան իր շահը կը նայի։ Ուրեմն, թէ մեզ կը կողոպտէ, թէ՛ Ամերիկացիները։ Մեր երկիրը ի՛նչ շահ ունի անոր աւելի առած 140 ոսկիէն, երբ Թուրք աշխատաւորը նորէն իր պզտիկ օրականը միայն պիտի ստանայ։

25.— ՊՈՒՐՏՈՒՐ

Մեր ճամբորդութեան վերջին կայանը հասեր էինք։ Ուղղուեցանք հոն՝ Պուրտուր։ Լիճը, մեր աջին, կը շարունակուէր։ Ճամբան նորէն աւրուած... Եւ այս անգամ ամէն քայլափոխին խարխուլ ու փայտաշէն կամուրջ մը։ Վտանգը միշտ գլխուդ վրայ։

Քարուքանդ խճուղիին վրայ ջարդուելէն ու իյնալ ելլելէն Պուրտուր մտանք։

Այս քաղաքը քանի մը տարի առաջ երկրաշարժէն աւերուեր ու իր խճուղիին վիճակին մատնուեր է...։ Ալ անկէ վերջ մէկ մէկ քիչ նորոգեր են տուները ու անանկ թողեր։ Աւերուած փոքրիկ քաղաք մըն է։ Գիւղի մը տպաւորութիւնը կը թողու։

Հոս ալ Սպարթայի նման, գորգ ու վարդի իւղ կը պատրաստեն։

Այս երկու քաղաքներուն մէջ մեծ չափերու հասած հակառակութիւն մը կայ, նոյնիսկ՝ թշնամութիւն մը։ Նոր վարչաձեւով կուսակալութեան վերածուած են շատ տեղեր։ Ասոնք ալ մէկ մէկ կուսակալութիւն են, բայց, շատ մօտ են իրարու, եւ այն կասկածը կայ, որ մէկն ու մէկը անպայման պիտի ենթարկուի միւսին, դառնալով գաւառակ մը։ Ատոր համար միշտ զիրար կը ստորագնահատեն։ «Մենք եթէ արժանիք չտանք, Սպարթան անօթի կը սատկի», ըսին ինծի։ Յետոյ, խօսեցան իրենց օդէն, ջուրէն, կեռասներէն, վարդի օդիէն։

— Լճին եզերքը, օդին առջեւդ, օ՜խ, կէլ քէֆիմ, կէլ... հէլէ, երբ կիները կուգան, մարդ չեղած ատեն, ջուրը լոգնալու...

= Վա՛յ, չըսէ՞ք որ սանկ եղանակին գանք, ըսի, պահուըտինք ժայռերու ետին ու դիտենք անոնց գեղեցկութիւնը։

— Հապա՛, եւ թէ մեր կիները շատ պարարտ են, աւելցուց. դաստակովը շրթները սրբելէն. արտէնիք ունեցող ջուրին պատճառաւ կը լեցուին...

Վերադարձիս կրկին Աֆիոն Գարահիսար հանդիպեցայ։ Օրը Ուրբաթ էր։

Ինծի ըսին թէ բերդին վրայ բնական ծակ մը կայ եղեր։ Աֆիոնի մէջ ամուսնանալու տարիքին հասնող աղջիկները, ուրբաթ օրերը կը մագլցին, այս ծակին շուրջ կը հաւաքուին եղեր։ Եւ այդ ծակէն մետաղ դրամ կը նետեն, ըսելով

Ամուսնանալու ուխտս,
Բախտս, ճակատագիրս,
Ոսկի պահս,
Հարսնութեան ժամանակս

Ու անմիջապէս «կէօրիւճիւ
կուգան եւ աղջիկները կ'ամուսն
նան եղեր։

Մինչեւ այսօր այս նախապաշ
րումը կայ։

Գիշերը, ընթրիքէն վերջ, Թ
րոն գացինք։ Խումբով էինք, դր
առջեւ, զանգակը ձեռքերին,
դիկ կեցած, պոռալէն, կանչ
հասարակութիւն կը հաւաք
գեղջկեցին զինը։ Ուղեցինք
կարգի առաջին մասը նստի
ցին։

— Հոդ ընտանիքներու
է, ըսին...

— Մենք ալ ամուսնացած
բոլոր։

— Չըլլար, ձեր կիները ձեզ
չեն։

Որով, ստիպուեցանք ետեւ
թալ։

Ներկաներուն մէջ կային
Ի. Աքիֆ, Պոլսոյ երեսփոխանն
մին, Ընկիւրի իրաւաբանական
ժարանի ուսուցիչ Քանրի,
տեղծ Խալիտ Ֆախրի եւ
կանանց ընկերութենէն Ալիէ
հանըմ։

Այս էֆէնտիներն ալ ետեւ
Պաշտօնով մը այս կողմերը
պատուիրակութեան մը անդամ
էին։ Ուրեմն, մեր մօտքին, յե
խութեան, նոր գաղափարն
ներկայացուցիչները տեղի
արմատացած բարքերուն
զանոնք ձգելով առաջին կարգ
վրայ, քանի որ «իրենց տիկի
միասին չէին»...։ Զմոռնանք
ֆիոն Գարահիսարը ընտան
վայրն է Ալի պէյին, որ Խալի
րական անդամն է, ու շատ
Պալըքեսիրին, որուն ներկայ
ցիչն է Ազգ. Մեծ Ժողովի
գահ Քեազիմ փաշան....

«Թատրոն» ըսուածը 3 կ
պարն էր։ Կամ ուրիշ թիւեր
սոնցմէ մին եօթը վերքով
անուն քիչ մը տարիքոտ կին
որ հրդեհեր է Աֆիոնի ժողով
հոգին։ Ան բեմ եկա՞ւ, սրահ
թնդայ կոր։ Ծափ, զոռում զր
իրարանցում, սուլում, բեմ նե
ու բաղձանքներ արտայայ
խօսքեր։ Ու անոր կոտրտու
մին վրայ... Ըսին թէ անոր
դէպքեր ալ պատահեր են
չըլլայ, երբ Պոլիս՝ Ֆրանսացի
բաստանուհիի մը համար իրար
լուխ կերան մեր մտաւորակա
րը...։

Վերջապէս շատ աղուոր գի
անցուցինք ու յաջորդ առտու
դուեցայ Պոլիս։

26.— ԻՐՊԱԱ
(Հապէրէն)

Այս քաղաքը մեծ ցաւ մը
Դպրոց մը ունէր փակուեցա
է պատճառը, — չենք գիտեր։
ցաւ, բացատրուեցաւ, ըսուեց
խօսուեցաւ, — անօգուտ։ Պա
խանը միշտ նոյնն է՝ «պիտան
նինք»։ Ի՞, սա 200 միլիոննոց
ճէ՞ն։ Երեսփոխաններուն
կա՞նը։

Այս շրջանին երեսփոխան
եւ է օգուտ չունի իր ընտրակ
ջանին, եթէ վերջինս զուրկ
մնայ նոյն իսկ դպրոցէն։ Լա
լա՞ր որ գեղջուկին երեսփոխա
զոնէ այն վայրերուն, որոնց
տալու, արդիական ու հանրապ
կան դառնալու, կամ զոնէ
իրարու քով դնելու համար
մը երեսը պէտք է անսնին եւ
խումբ խումբ թափառին փո
րու աղտոտութենանց մէջ կա
ներուն հետ զուրտին որն ի՞
Եւ այն ատեն, երեսփոխան
րուն տրուելիք զումարովը
մը զոնէ կ'ունենանք։ Ո՞վ
քուէարկէ, սակայն, այս օրէ
րե՞նք, երեսփոխաննե՞րը։

Ահա երրորդ տարին է
պայայի վարժարանը փակ
Հարիւրաւոր տղաք ուսման
վը կը տառապին։ Բայց զուրկ
ցած են։ Տարին 40-50 տղայ
վա„րեր կ'երթան բան սորվի
սոնք քիչ շատ դրամ ունեցո
տղաքն են։ Իսկ անդին հարի
տղաքներ կան աղքատ, որոն
րեսի վրայ ձգուած են...։ Բոլ
երեսփոխան Պէքիր Լութֆի
երբ հոս եկաւ, խոստացաւ որ
աշխատի դպրոց մը բանալ

Իրպաան ամէն ինչով հեր
ղաք մըն է։ Աղտոտ ու
Ժողովուրդը խմելու մը
ինքզինքը։ Հիւանդութիւն ալ
կայ։ Իրրեւ թէ պոռնկութիւն
նեն։ Շրջակայ գիւղերն անզա
րակուած են։

Արդիականացումի սեւ
մը, շիտակը, լաւ մարսած են
տոլուի մէջ...։ Բան մը
պէս, «յետադիմութիւն» է
մինչդեռ բարոյական - ընտ
պարզ սկզբունքներու խախ
է իրենց ըրածը։

ՀՈՒՎԸՐԻ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐՈՒ ԱՐԳԵԼՔԸ ԿԸ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԻ

— :-: —

Արդէն գրած էինք Միացեալ–Նահանգաց նախագահ Հուվըրի ընտրական առաջին ճառին գլխաւոր մասերը։

Սորբեւ կուտանք կարգ մը նորմանրամասնութիւններ։

Ամէնէն ուշագրաւը այն մեղմացումն է զոր Հուվըր կ՚ուզէ բերել ոգելից ըմպելիներու արգելքին մէջ։

Մինչեւ վերջերս Ամերիկայի նախագահը այդ արգելքը կը նկատէր «ազնուական փորձառութիւն մը»։ Երեկ ան ճանչցաւ թէ այս փորձառութիւնը ձախողած էր եւ թէ արդի վիճակը «անթոյլատրելի» է։ Հուվըրի այս հաւատափոխութիւնը յստակ ու քաջ է, թերեւս մասամբ ներշնչուած է իր ընտրութիւնը յաջողցնելու կանխահոգութեամբ, բայց իրողութիւնը բացայայտ է։

Նախագահը ըմպելիներու արգելքին մասին խօսած ատեն յայտնած է որ այդ խնդիրը պէտք է որոշ վերապահումներով թողուլ ամէն նահանգի իրաւասութեան։ Եթէ սախպուած ըլլան գործադրել արդի օրէնքը, այդ նպատակին գործակցելու միտք չունեցող նահանգներու եւ քաղաքապետութեանց թիւը այնքան շատ է որ, ըմպելիներու մաքսանենգութիւնը պիտի աւելնայ, օրինազանցութիւնները պիտի բազմապատկուին, կառավարութեան վարկը պիտի վնասուի եւ պիտի աւելնայ թիւը «վճարեալ» ոճիրներու, եւ ընդհանուր ոճիրներու։

Հուվըր տնտեսական տագնապին յանձանքը կը թողու Եւրոպայի վրայ, թէեւ ան Ամերիկայէն սկսած ըլլայ։ Ըսաւ թէ Եւրոպա լայն չափով պատասխանատու է տնտեսական այս կացութեան։ Անմարկեց «պատերազմին վերջ տուող դաշնագիրներու քաղաքական անհաստատութեան թունաւոր աղբիւրներու», եւ ըսաւ թէ, եւրոպական ելմտական խուճապը որ առաջ եկաւ 1931ի աշնան, արգիլեց Միացեալ Նահանգաց մէջ գործերու վերականումը։ Միացեալ Նահանգները կը տառապին համաշխարհային անկարգութիւններէն որ կը խանգարեն իրենց ելմտական դրութիւնը, աշխատանքի պայմանները, իրենց հրապարակները, ինչպէս նաեւ իրենց հողագործական արտադրութեանց գինը։

Հուվըր գոհութեամբ յիշեց որ կրցաւ արգիլել Գերմանիոյ փլուզումը եւ անոր ժողովուրդին կործանումը։

Միւս կողմէ, ըսաւ, աշխարհի կայունութիւնը աւելցնելու համար, կ՚առաջարկենք տարեկան 7 միլիոն տոլարի զեղչ մը կատարել համաշխարհային սպառազինմանց ծախքերուն վրայէն եւ վերջապէս, ընդունեցինք մասնակցիլ տնտեսական խորհրդաժողովին պաշտպանելու համար միջազգային ելմտական կազմակերպութիւնը, պահպանելու դրամական արժէքները եւ զարգացնելու համաշխարհիկ վաճառականութիւնը։«Աշխարհ պէտք ունի խաղաղութեան, պէտք է այդ խաղաղութիւնը ունենալ արդարութեամբ։Պիտի շարունակենք աշխատիլ որ իրաւունքը յաղթանակէ ոյժին եւ իմացականութիւնը՝ կիրքին»։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

— :-: —

ՎԱՐՏԱՆ, 8 օգոստոս.— Հ. Ց. Դ. Կարտանի ենթակոմիտէն այս տարի ալ տօնեց Խանասորի արշաւանքին 35րդ տարեդարձը, արժանավայել կերպով, օգոստոս 7ին, իր սեփական տան մէջ, խանդավառ բազմութեան մը ներկայութեամբ։ Շէնքին դրան վերեւ եւ բեմին աջ ու ձախ կողմը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշակները։

Օրուան նախագահ ընկ. Լ. Գայաճանեան հանդէսը բացուած յայտարարեց, դպրոցի սան–սանուհիներէ կազմուած երգչախումբի «Մեր հայրենիք»ով։ Յետոյ օրուան պատշաճ խօսքերով վեր հանեց արշաւանքի պատմական արժէքն ու նշանակութիւնը, հայ յեղափոխական պատմութեան մէջ, իբր սերալի դիւցազնամարտ, յիշեց դէպքին ծնունդ տուող պատճառները, 1880ական թուականներու հայ ժողովուրդի դոյավիճակը, տնտեսական ու քաղաքական անհրապաստ պայմանները, գերման եւ եւրոպացի ճամբորդներու եւայլ ականատեսներու կարծիքներն ու վկայութիւնները եւ աւելցուց,— «երբ օտարներն անգամ կը զարմանան մեր ֆէտայիներու հերոսական ու խիզախ կուի ընդունակութեան վրայ, հապա ուրեմն մենք հայերս աւելի քան երբեք գոհունակութեամբ ու հպարտութեամբ մեր յարգանքի ու անհուն երախտագիտութեան տուրքը պէտք է մատուցանենք անոնց, որ Խանասորի պատմական արշաւանքին դուրս եկած յաղթանակի դափնին ու դրօշն իրենց ձեռքերուն մէջ...

Կար գեղարուեստական ճոխ բաժին մը։ Կը մասնակցէին Պ. Եկաւեան՝ «Առ կայծ ճրագը», Կ. Նաւոեան արտասանեց Լ. Գայաճեանի գրած «Խանասոր»ը յաջող կերպով։ Ղ. Կիւրճեան «Դարբինի երգը»։Կարտանի գաղութին համար նորութիւն մըն էր Պ. Ս. Աշօեանի «Կռունկ»ը, բամբ սրինգով, որ կրկնուեցաւ «Զէյթունցի ենք»ով։ Մեներգեց Պ. Ա. Առաքելեան «Դա շապիկն էր»ը։ Արտասանեց օր. Մ. Գալայճեան «Հայերուս թուքը», որմէ յետոյ մեներգեց Տիկ. Ս. Աշօեան «Քեզ եմ մնում»ը որ ներկաներու փափաքին վրայ կրկնուեցաւ։ Մեներգեց նաեւ Օր. Անահիտ Տէր Նազարէթեան «Ձայն Տուր»ը։

Նախագահը խօսք տուաւ օրուան բանախօս ընկեր Բաբգէն Գավէգեանի, որ կարճ ու ամփոփ գիծերու մէջ ներկայացուց Խանասորի արշաւանքի կազմակերպման, ծրագրի մշակման մասին, կցելով լրացուցիչ բացատրութիւններ, յիշեց Կարօի, Մարօի, Կրետացիի, Վարդանի, Նիկոլ Դումանի գործունէութիւնները, պարզեց ֆէտայիի յանդուգն ու վճռական հոգեբանութեան ներքին ծալքերը։ Խրախուսիչ բառերով յորդորեց ներկաները չյուսահատիլ, չընկրկել գաղափարի ու պայքարի ճամբուն վրայ։ Զլքել դիրքերը, «այլ գօտեպնդուած սըրտով ու կամքով շարունակել պայքարը»։ Քառասուն տարին բաւական չէ դեռ, Յոյները, Պալքանները հարիւրաւոր տարի պայքարած են թշնամիին դէմ, մինչեւ որ կարողացան իրենց վերջնական ազատութեան ու հայրենիքին տիրանալ։ Մենք ալ պիտի շարունակենք, մինչեւ որ մեր ալ պահանջները իրականանան, ո՛չ մէկ թուլութիւն կամ յուսաբեկում գաղափարական այս գետնի վրայ։ Պ. Ս. Աշօեան նուագեց իր բամբ սրինգով «Լուսին չկար»ը եւ ուրիշ կտոր մը, որմէ յետոյ յստակ ու մաքուր առոգանութեամբ արտասանեց Օր. Ա. Տ. Նազարէթեան Սիամանթօի «Դարերու վրէժը», մեծ յաջողութեամբ։

Երգչախումբը երգեց «Կարկուտ տեղաց», «Յուլիս ամսուն», «Արազ ափին», եւայլն։ Խանդավառ կերպով արտասանութիւն մը ըրաւ Պ. Եկաւեանը «Հայդուկ եմ ես դաշնակցական»։

Լ. Գեղունի

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

— :-: —

ՄԱՐՍԷՅԼ, 9 Օգոստոս.— Զարստնճագի Պատանեկան Միութեան կազմակերպած դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի 7 օգոստոսին, Bar Delvedereի օդասուն պարտէզին մէջ։ Ժամանակէն առաջ, շատեր իրենց ճաշով պարտէզ փութացեր էին։ Հանդէսը սկսելէն առաջ, սեղաններու շուրջ բոլորուող հայրենակիցներու միջեւ ջերմ մթնոլորտ մը արդէն ստեղծուած էր։ Հայրենի երգեր կը լսուէին ամէն կողմ։ Այսպէս հաճելի ժամանցով մը վերջացաւ առաւօտեան պահը։

Հանդէսը սկսաւ ժամը 2.30ին։ Նախապահ Պ. Յ. Մարտիրոսեան քանի մը հակիրճ խօսքերով բացատրեց դաշտահանդէսին նպատակը, որ կազմակերպուած էր Միութեան 5րդ տարեդարձին առթիւ։ Արտասանութիւններէ եւ անակնկալներէ վերջ, կենդանի պատկեր մը տուաւ մեզ Պ. Փիլիպպոս Ասատուրեան։ Պատկերը կը ներկայացնէր սարերու հովին ու բուքին եւ ամառուան շողին կուրծք տուող հովիւ մը, որ կը հանդիպի մոլար ճամբորդի մը, Թափառականի ցուպը ձեռքին՝ ողորմութիւն կը խնդրէ եւ խաղաղութեան ճամբան կը փնտռէր։

Յետոյ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօս Պ. Ա. Յակոբեանը, որ քաջալերական խօսքերով գրուատեց պատանիներու տարած աշխատանքը եւ ըսաւ.— Ազգի մը վերելքի կռիւը կազմողը նոր սերունդն է։ Պէտք է քաջալերենք այս պատանիները, որոնք աշխարհի չորս հովերուն ձգուած ցեղին սրբութիւնը կը պահեն իրենց կրծքին տակ. եւ այս պատանիներն են, որ վաղը պիտի հաւաքեն իրենց ծնողաց անթաղ աճիւնները եւ ամփոփել հայրենիքի նուիրական աւանդատան մէջ։

Բանախօսութենէն վերջ «Արաքս» մարմնամարզական խումբէն երիտասարդ մը կարդաց ուղերձ մը եւ ըրաւ արտասանութիւն մը շատ յաջող կերպով։

Ամէնէն վերջ ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը «Բարեկենդանի անկուտները»։

Կազմակերպուած վիճակահանութենէն շահող թիւերն են. 421, 426, 243, 109, 530, 445, 236, 182։

Նուէրները ստանալու համար դիմել Հմայեակ Ոսկերիչեանի բնակավայրը, 10, Rue de la Fare։

Մ. Թաշճեան

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՂԷՏԱԻՈՐ ՍԽԱԼՄՈՒՆՔ

— :-: —

«Ասպարէզ» վերի խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (յուլիս 23).

Ծածկելու, վարագուրելու համար իրենց անմարդկային ոճիրները, թուրք ղեկավարները սովորութիւն ըրած են մեղադրելու հայ ժողովուրդը, որ միամտօրէն գործիք դարձաւ Եւրոպայի շահախնդիր քաղաքագէտներուն եւ դաւեց «հայրախնամ» թուրք կառավարութեան ու ազգին դէմ։ Եւ կամ, եւրոպական պետութիւնները չարաշահօրէն, զանազան կեղծ խոստումներով գրգռեցին հայութիւնը թուրք կառավարութեան դէմ, խռովութիւններէն օգուտ քաղելու դիտաւորութեամբ։

Քաղաքական խարդախութիւններու չափազանց վարժ թուրք ղեկավարներէն ճշմարիտ դատողութիւն սպասելը անհեթեթութիւն պիտի ըլլայ։

Դժբախտաբար վերջերս ցաւով ականատես կ՚ըլլանք կամ մամուլին մէջ կը հանդիպինք Հայերու, որոնք այնքան թեթեւութեամբ, գրչի մէկ հարուածով, անգիտակցօրէն կը հաստատեն թուրքերու խարդախ բացատրութիւնը։

Մանաւորապէս օտար հորիզոններու տակ ծնած մեր նոր սերունդէն անհատներ, որոնք ստացած են օտար կրթութիւն եւ անտեղեակ են մեր լեզուին ու պատմութիւն, հապճեպ դատողութեամբ մը կը հասնին նոյն եզրակացութեան։

Պատահական նմոյշ մը. Օր. Ա. Գամպէրեան (Անգլիա), պատասխանելով «Մասիս» անգլիատառ թերթին մէջ գրուած Պ. Ա. Սարգիսեանի մէկ յօդուածին, ի միջի այլոց կ՚ըսէ.— «Ոչինչ այնքան զարմանալի կը թուի ինծի, քան իմանալ որ Հայերը եւ Թուրքերը աւելի քան երեք հարիւր տարի ապրած են բարեկամական յարաբերութեան մը մէջ եւ թէ՝ միայն Արեւմուտքի շահախնդրութեան հետեւանքով է որ Հայաստան եւ Թուրքիա բռնկեցան այնպիսի ատելութեամբ, որը իր գագաթնակէտին հասաւ 19րդ դարու վերջը եւ 20րդ դարու սկիզբը»։

Յարգելի օրիորդը մէկն է շատերէն, որ անտեղեակ մեր վեց դարու աննախընթաց գերութեան պատմութեան, կը լսէ որ թուրք եւ հայ իրարու բարեկամներ են եղած մինչեւ 19րդ դարու վերջերը։

Մեղադրելի չեն անոնք այնքան, որքան անոնց մեծերը, որոնցմէ կը լսեն նման հապճեպ եւ կեղծ յայտարարութիւններ — «Մենք թուրքերու հետ լաւ կ՚ապրէինք, աչքը կուրանայ Եւրոպայի որ մեզի խաբեց»... յաճախ լսած ենք այս ըստ երեւոյթին անմեղ մեղադրանքը, մանաւորապէս մեր ունեւոր դասուն կողմէ, որ, արդարեւ չէր կրեր այն տառապանքը, ինչ որ կրեց մեր մեծ զանգուածը վեց երկար դարերու ընթացքին։

Ըստ երեւոյթին անմեղ, սակայն ըստ էութեան վտանգաւոր այս անմիտ յայտարարութիւնը կ՚երթայ տեղաւորուելու սրտին ու մտքին մէջ մեր նոր սերունդին, որ դժուար կրնայ ըմբռնել թէ, առանց զօրաւոր պատճառներու, կրնայ ազգ մը հաւատարած կոտորածներ ընելու չափ ոճրագործ ըլլալ,

Ուրիշ յօդուածի մը մէջ յարգելի օրիորդը կ՚ըսէ.— «Եթէ սխալած եմ, այդ պարագային շատ հաւաքրքրուած եմ գիտնալու իմ յանցանքը եւ ընդունելու որ իմ հայրենակիցներս սխալմունքի մէջ են՝ այս կեղծիքը ինծի սորվեցնելով»։

Այս վտանգաւոր մտքերու տարածումին մէջ պատասխանատուութիւն ունին նաեւ մեր մամուլի որոշ ներկայացուցիչները, որոնք, շփոթած քաղաքական ձախողութիւններէն եւ կորսնցուցած մարդկային արժանիքն ու պաղարիւնութիւնը, այնքան թեթեւ կերպով կ՚աշխատին մեղադրել մեզի եւ Եւրոպան, իբրեւ մեղաւոր հայկական ազատագրական շարժման ճշմարիտ դրդապատճառները։ Մոռացութեան տալով գերութիւն այն սպանիչ ու քայքայիչ մթնոլորտը, որ Հայ ժողովուրդը կ՚առաջնորդէր խաղաղ, բայց անխուսափելի ոչնչացումի»։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյներու տակ ներկայացնել ֆրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը։ Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ բնտածներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալներ։ Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը ֆրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը։

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտք կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ։ Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ։

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ընթերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն։

2— Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝

ա) Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.

բ) «Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.

գ) 100 ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զրկուած են.

դ) Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը։

3— Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը։

4— Եթէ «գօնթրաթ»ով եկած է, «գօնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տեղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը։

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին։ Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդութեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպասելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար։

Ուշադրութիւն

Գաւառէն շատեր մեզի կը ղրկեն, մեր հարցարանին իբրեւ պատասխան, իրենց ինքնութեան ատժամեայ թուղթերը եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր։

Կը խնդրուի, — բան չղրկել մեզի, նոյն իսկ ոբէոմանտէ, եթէ չէք ուզեր որ կորսուին։

Եւ յետոյ, շատեր Փարիզէն, անձամբ խմբագրատուն կուգան, «կարգադրելու» իրենց խնդիրը։

Կը յայտարարենք, որ աւելորդ է գալ խմբագրատուն։

Մեր ուզածն է «անկանոն» թուղթ ունեցողներուն անունը, մականունը, իրենց պարագաները, ուրկէ գալը, ինչ տեսակ թուղթ ունենալը։ Այսքան։ Բոլոր այս կէտերը գրաւոր, կարճ եւ ամփոփ, ղրկել մեզի։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան։ Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը։

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ։ Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [26]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՈՇԱՊ.— Վանայ ծովը թափող Անգղ կամ Խոշապ գետին եզերքը։

Այս գետի հովիտին մէջ ծանօթ է Հայոց Ձոր գաւառակը, որուն բնակիչները հինէն ի վեր Հայեր եղած են։

Ըստ աւանդութեան, Հայկ այս ձորին մէջ յաղթած է բռնակալ Բէլ Նեբրովթի։

ԱԿԱՆՑ.— Բաջբերունեաց գաւառին մէջ գտնուող հին Արճէշէն քիչ հեռու, նաւահանգիստ է Վանայ ծովին եզերքը։

Հիւսիսը կայ Թովմաս Մեծոփացի մատենագրին բնակած Մեծոփայ վանքը, ուր բնակած է նաեւ ԺԵ. Դարուն Գրիգոր Տաթեւացին։

ԲԵՐԿՐԻ.— Համանուն կամ Պէնտիմահի գետին մօտ՝ արգաւանդ դաշտի մը մէջ։ Ունի հին վանք։

Վանայ ծովին մէջ եղող չորս կղզիներէն (*) Աղթամար նշանաւոր է իր Ս. Խաչ հոյակապ եկեղեցիով, որ հիմնուած է Գագիկ Արծրունիի կողմէ 915—921 թուին։

Աղթամար ծովին մակերեսէն 1685 մեդր բարձր է. իր շրջապատը 4 քիլոմեդր է։ Այս կղզին մէջ Ժ. Դարէն սկսեալ, Էջմիածնի կաթողիկոսութենէն անկախ կաթողիկոս կը նստէր մինչեւ 1895ի հայկական կոտորածները։

ԱՂԹԱՄԱՐԻ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԵԴԵՍԻԱ (Ուրֆա).— Միջագետք Հայոցի խիստ կարեւոր քաղաքը, որ շատ հին է։ Հայոց Աբգար թագաւորը նորոգած է զայն եւ անոր մէջ շինած է ամուր բերդ մը։ Ունի հին ամրութիւններ եւ գերեզմաններ։

Այս պատմական քաղաքը նշանաւոր դարձած է իր նահապետական յիշատակներով, հայրապետական աթոռներով, արքայական գահերով եւ ծաղկած ճեմարաններով։ Հին պատմութեան մէջ այնքան փառաւոր տեղ գրաւող այս քաղաքը ճեմարանէն եւ հարուստ թանգարանէն օգտուելու համար Յունաստանի փառքին առարկան եղող Աթէնքի զաւակները Աբգարու կը դիմէին։ Հայերուն մէկ մասը Արշակունեաց մնացորդներէն կը բաղկանար, իսկ մէկ մասն ալ Պարսկաստանէն գաղթած էր։

Եդեսիա շատ անգամ կրած է թշնամիներու հարուածը. բայց ամէնէն սոսկալին եղած է 1144ին Հալէպի ամիրայ Զանգիի ըրած կոտորածը, որուն զոհ գացած են շատ մը Հայեր։ Այս կոտորածը գեղեցիկ կերպով նըկարագրուած է Ներսէս Շնորհալիի Ողբ Եդեսիոյ անուն երկին մէջ։

Եդեսիոյ հարաւային արեւելեան կողմը կայ Մծբին կամ Նեսիպին քաղաքին աւերակները։

Բ. ՌՈՒՍԱՀԱՅԱՍՏԱՆ.— Ռուսահայաստան կը պարունակէր Փայտակարան, Սիւնիք, Արցախ, Ուտի նահանգները եւ Այրարատ ու Գուգարք նահանգներուն մասերը որոնք մեզի ծանօթ են Կարս, Երեւան, Ախալքալաք, Լօռի, Զանգեզուր, Լեռնային Ղարաբաղ եւ Նախիջեւան անուններով։ Ունի շուրջ 70,000 քառակուսի քիլոմեդր տարածութիւն։

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԵԱՑ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ ԱՆԻԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՍԱՐԱՆԸ

Անոր սահմաններուն մէջ կազմուած է Արդի Հայաստանը։ Սակայն երկար ատեն անոր մաս կազմող Կարսի նահանգը եւ Սուրմալուի գաւառը ներկայիս գրաւուած են Թուրքերէն, Լեռնային Ղարաբաղը եւ Շարուր–Նախիջեւան ինքնավար հանրապետութիւնները ենթակայ են Ազրբէջանի, իսկ պատմական Ջաւախք գաւառը, որ այժմ ծանօթ է Ախալքալաք անունով, ենթակայ է Վրաստանի։

Շարուր եւ Սուրմալու կը կազմեն Արարատեան Դաշտին մասերը։ Նախիջեւան՝ Սիւնիքի մաս կազմած է գրեթէ միշտ, իսկ քիչ անգամ Վասպուրականի։

Կարսի գաւառին մէջ կ՚իյնայ Բագրատունեաց հարստութեան մեծագործութեան հոյակապ մէկ օրինակը՝ Անին, որ հայ մայրաքաղաքներուն մէջ ամէնէն փառաւորը եղած է իր բազմաթիւ եկեղեցիներովը, հոկայ պարիսպներովը եւ աշտարակներովը։

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԻՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Լիմ, Կտուց, Առտէր եւ Աղթամար, որոնցմէ ամէնէն մեծն է Լիմ, իսկ ամէնէն փոքրը՝ Առտէր։

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԷՑՎԷԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, 21 Օգոստոս, կէս օրէ վերջ ժամը ճիշտ 3ին, պանեէօ-քաշանի Մանկապարտէզի սրահին մէջ, 24, *Rue Roger*: կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

Մելքոն Քէպապճեան եւ որդին՝ Նուպար Քէպապճեան իրենց հրապարակային շնորհակալութիւնը կը յայտնեն այն բոլոր մօտակայ եւ հեռակայ բարեկամներուն եւ համակիրներուն, որոնք անձամբ, գրով կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝ *ՏԻԿ. ԵՐԱՆՈՒՀԻ Մ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի* մահուան առթիւ:

ԴԵՐԱՍԱՆ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ.— Օգոստոս 20ին Էմիլ Զօլա Թատերասրահին մէջ երեկոյեան 8.30ին: Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ՝ երգչուհի-դերասանուհի Տիկ. Ե. ԲԱԴԱԼի (Փարիզէն), ինչպէս նաեւ Պ. ԹՐԱԳՕՇԻ (Լիոնէն) եւ Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ (Մարսէյլէն):

Կը ներկայացուի՝ ՕԹԷԼԼՕ

Տոմսերու գիները սովորական են

ՎԱՆՍԹ.— Սեպտ. 17ին փարիզի մէջ պիտի ներկայացնէ «*ԲՈՌ*»ը, Société Savantesի սրահին մէջ:

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Վարժարանը՝ հայեցի դաստիարակութեան հետ, իր աշակերտուհիներուն կ'ապահովէ միջավայրի համապատասխան ուսում:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները կ'աւանդուին հաւասար խնամքով: Ուսման բոլոր ճիւղերը կը պահեն իրենց մասնաւոր տեղը:

Աշակերտուհիներու արձանագրութիւնը կը սկսի Օգոստոս 15ին: Նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ գտնուողներու զաւակները պիտի ընդունուին իբր կիսաթոշակ:

Պայմաններու համար դիմել վարժարանին Տնօրէնութեան, գրաւոր կամ անձամբ, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէս օրէ վերջ:

Սամուէլ Մուրատեան վարժարան

Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերու Ս. Մուրատեան վարժարանը կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1ին:

Վարժարանը զետեղուած է Սէն գետի ափերուն եւ շրջապատուած ընդարձակ պարտէզներով եւ անտառով:

Դպրոցական ծրագիրը պետական վարժարաններու ծրագրին յարմարցուած է եւ շրջանաւարտ աշակերտները իրաւունք ունին յանախելու որ եւ է պետական համալսարան:

Մասնաւոր խնամք կը տարուի ֆիզիքական զարգացման:

Արձանագրութեանց կամ աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել նամակով կամ անձամբ հետեւեալ հասցէին.—

Secrétariat du Collège S. Moorat, 26 Rue Troyon, SÈVRES (S. et O.).
Վարժարանին քարտուղարը կ'ընդունի ամէն օր ժամը 15—19:

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է

Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ

41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, *ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ*, Գ. Զօհրապ 20, *ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ* (Տ. Չէօքիւրեան եւ Թ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, *ԱՐԵՒՈՏ ՃԱՄԲԱՆ*, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, *ԵՏՔԸ*, Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, *ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ*, Քրիստ. Միքայէլեան 10, *ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ* Րաֆֆի 25, *ՎԱԼԱՆԹԻՆ*, Ժորժ Սան 20, *ԹԷՐԶԱՆՕ*, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, *ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ*, Մալխաս 50, *ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ*, Ռէն 20, *ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ*, Ղ. Մելոյեան 10, *ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ*, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., *ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ*, Ա. Պերնէտ 2 հատոր 65 ֆր., *ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ* 25, *ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ*, Քասիմ 2 հատոր 25, *ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ*, Յ. Ալոճեան (Ռոզմերի) 12.50, *ՏԱԻԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ*, Գ. Կառվարենց 20, *ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ*, Ոստանիկ 5, **QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.**

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, *ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:*

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Նահատակ Գրագէտներու Երկերը

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ 6ՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊԻ

ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԳԻՆ՝ 20 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ M. Barsamian, 121 Rue Marcadet, Paris (18)

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ

14 Rue Lagrange, PARIS (5)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՈՍԿԻ ՔՈՒՐՈՆԻ, ՊՌԻՃԻ եւ ԱՏԱՄՆԱՇԱՐԻ

բերնի, լինդերու, ակռաներու խնամք եւ վիրաբուժ. գործողութիւն

կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 2էն 8, առտուները ժամադրութեամբ, կիրակի եւ տօն օրեր 9էն մինչեւ կէսօր:

Métro St. Michel *կամ* Maubert-Mutualité

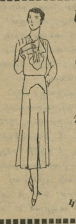
ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

դուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe — 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Մաշիկի առեւտրականներուն եւ հայրենակիցներու

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵՐ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐԷՆ

ԿԱՆԱՆՑ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Մասնագիտութիւն՝ ռոպերու, ժիւփերու, քոէփ տը շինէ շըմըզիէներու եւ մետաքս ժեռսէներու:

H. KEHRIBARIAN

19 Rue de Cléry, PARIS (2)

Métro: SENTIER — Tél. RICHELIEU 97-12

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառէն և արտասահմանէն

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը, խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց մը կ'ունենայ: Պահանջեցէք հայ Նպարավաճառատուններէ

Կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulême

S. TOROSSIAN

Մէթրօ Couronnes եւ Parmentier

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ 1 քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

REALISATION IMMOBILIERE

կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ տուն շինել պիտի տան, չի կնքել ոեւէ անձնառութիւն, առանց մեզի խորհուրդ հարցնելու:

Ամէն դիւրութիւն շինութեանց եւ փոխառութեանց համար, երկար պայմանաժամ նուազագոյն տոկոսով:

դրուած դրամագլուխին վրայ 100ին 70 եկամուտ կ'ապահովենք տարեկան: Ունինք նաեւ վաճառու յարկաբաժիններ եւ աշխատանոցներ:

խորհրդակցութիւնները ձրի են, ժամը 2էն 6.30:

Նշանեան 20, *Passage Prado*, (Մէթրօ Սէն-Տընի)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ *կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.*

ԵԹԷ *դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.*

ԵԹԷ *պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.*

ԵԹԷ *կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.*

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք **Պ. ՓԱՐՄԱԳի**, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

ՁՄՌԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ

ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ՋԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋՔԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՍԿՍԱԾ Է:

Անարատ կարագ	5% աղուած, քիլօն	12.50	ֆրանք
» »	3%	»	12.75	»
» » demi salé	1½%	»	13.50	»
Հալէպի հալած անարատ կարագ		»	17.—	»

2—5—10 քիլօնոց զոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնելի բնակարան: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Gergovie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88.

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՔԹԷՕՐ Մ. ՏԻՄԻՃԵԱՆ (ՆՈՐԱՅՐ)

147, Rue de Voies-du-Bois

Tél. Charlebourg 05-74 — Colombes (Seine)

(*Փարիզէն՝ Gare St. Lazareի գիծը առնել եւ իջնել La Garenne*)

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ընդունելութեան ժամը 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 9—12

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու

Պատուոյ մէտալ ֆրանս, առողջապահ. նախարարութենէն

Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)

Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (**radiographie**), գեր-մանիշակագոյն, յետ_կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (**radiothérapie profonde**), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻի բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար **pneumothorax**ի գործողութիւն: Հակաշիւձախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շինուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54:
Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant ***H. STEPHAN***

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ԲՈՌ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Գիւղացիների եւ ուխտաւորների բազմութիւնը, որ շուրջը նստոտել էին սանդուղի վրայ կամ թափառում էին տօնավաճառի հրապարակում, ոչ մի ուշ չէր դարձրեց թէեւ, բայց իբրեւ զգուշութիւն չարունակեցին նրանք չինովի խօսակցութիւնը: Դոմինիկօն խօսում էր տեղական բարբառով, իսկ Բոռը կոտրուած խտալերէնով խառն սպաներէն բառերի հետ:

— Նորին Սրբազնութիւնը, նորին սրբազնութիւնը դուրս է գալիս. — գոչեց ժողովուրդը պալատի դրան մօտից: — Ետ քաշուեցէք: կարդինալը գալիս է:

Երկուսն էլ եկան ոտքի:

— Ահա, հա՛յր. — ասաց Դոմինիկօն, Բոռի բուռը կոխելով մի սուրբի պատկեր թղթի մէջ փաթթաց. — այս էլ առէք խնդրեմ եւ աղօթեցէք ինձ համար, երբ Հռոմ հասնէք:

Բոռը կոխեց պատկերը օձիքից ներս ու շուռ եկաւ որ նայի մանիշակի հագուստով, կարմիր գլխարկով մարդուն, որ կանգնած էր սանդուղի գլխին ու ձեռքերը պարզած օրհնում էր ժողովուրդին:

Մոնտանելլի ծանր իջնում էր սանդուղից մինչ ամբոխը խռնւում էր շուրջը՝ ձեռքը համբուրելու: Երբ անց էր կենում, շատերը ծունր էին իջնում ու նրա վերարկուի ծայրերը տանում էին իրենց շրթունքին:

— Խաղաղութիւն ձեզ, որդիքս:

Այդ յստակ արծաթի ձայնը լսելիս՝ Բոռը կախեց գլուխը: Սպիտակ մազերը թափուեցին դէմքին: Դոմինիկօն տեսնելով թէ ինչպէս ուխտաւորի ցուպը դողում էր նրա ձեռքում՝ զարմանքով մտածեց:

«Ա՛յ քեզ հրաշալի դերասան»:

Նրանց մօտ կանգնած կինը, կռացաւ ու վերցրեց իր երեխային:

— Գնանք, Չիկկօ, նորին սրբազնութիւնը թող օրհնէ քեզ, ինչպէս Քրիստոսը օրհնում էր երեխաներին:

Բոռը մի քայլ արեց դէպ ի առաջ ու կանգ առաւ: Ի՛նչ սարսափ: Բոլոր այդ օտար մարդիկը, այդ ուխտաւորներն ու լեռնցիները կարող էին մօտենալ նրան ու խօսեն հետը, եւ նա կը դնէ ձեռքը նրանց երեխաների գլխին: Կարելի է այդ գեղջուկ երեխային սա էլ «carino», ինչպէս երբեմն ասում էր...

Բոռ նորից նստեց սանդուղին ու շուռ եկաւ, որ ոչինչ չտեսնի: Ա՛, հընար լինէր մտնէր մի անկիւն, խցկէր ականջները որ էլ չի լսէր այդ ձայնը: Չէ, դա մարդկային ուժից վեր է արդէն: Մօտ, այդպէս մօտ լինես, որ հերիք է ձեռքդ մեկնես նրա հագուստին դպչելու համար եւ...

— Չէ՞ք կամենալ ինձ մօտենաք, բարեկամս, — ասաց մի մեղմ ձայն. ինձ այնպէս երեւաց թէ դողացիք:

Բոռը սիրտը կանգնեց բաղխելուց: Մի ակնթարթ ոչինչ չէր զգում, բաց ի արեան անախորժ ճնշումից, որից կարծես պայթելու էր կուրծքը: Յետոյ արիւնը ետ նահանջեց այրելով ամբողջ մարմինը, եւ նա բարձրացրեց աչքերը:

Աստուածային կարեկցութեամբ նըրան նայող լուրջ ու խոր հայեացքը անսովոր մի քնքուշութիւն ստացաւ, երբ նրա դէմքը տեսաւ:

— Քիչ ետ քաշուեցէք, բարեկամներս. — ասաց Մոնտանելլին ժողովրդին դառնալով: — Հետը խօսել եմ ուզում:

Ամբոխը կամաց ետ-ետ քաշուեց մի մեղմ շշուկով, եւ Բոռ, որ անշարժ կանգնած էր ատամները սեղմած ու աչքերը գետին, զգաց իր ուսին Մոնտանելլի ձեռքի թեթեւ հպումը:

— Մի մեծ վիշտ էք ունեցած: Չէ՞ր կարող մի բանով օգնեմ:

Բոռը լուռ շարժեց գլուխը:

— Ուխտաւո՞ր էք:

— Ես մի թշուառ մեղաւոր եմ:

Մոնտանելլիի հարցի պատահական յարմարումը իրենց պայմանաբառին այն չիւղը դարձաւ, որից բռնեց Բոռը: Իր պատասխանը բոլորովին մեքենական էր: Նա դողում էր իր ուսը այրող ձեռքի թեթեւ շօշափման տակ:

Կարդինալը աւելի ցած կռացաւ:

— Կարելի է ինձ հետ առանձին խօսել կը կամենայիք: Եթէ որ եւ է կերպով ձեզ օգտակար լինել կարող եմ...

Բոռը առաջին անգամ շիտակ ու հաստատ նայեց Մոնտանելլիի դէմքին: Ինքնիշխանութիւնը արդէն ետ էր եկել:

— Անօգուտ է. — ասաց նա, — ինձ օգնել չի կարելի:

Ամբոխից բաժանուեց մի ոստիկան, եւ մօտեցաւ կարդինալին:

— Ներեցէք իմ միջամտութեանս, Ձերդ Սրբազնութիւն: Կարծեմ, ծերը այնքան էլ խելքը գլխին չէ, թէեւ մարդու բնաւ վնաս չունի, թղթերն էլ կարգին են, այնպէս որ մենք հանգիստ ենք թողնում նրան: Եղած է տաժանակիր աշխատանքի մի մեծ ոճրի պատճառով, այժմ էլ իրեն ապաշխարանքի է տուած:

— Մի մե՛ծ ոճիր. — կրկնեց Բոռը, գլուխը ծանր շարժելով:

— Շնորհակալ եմ ձեզ, կապիտան, խնդրեմ, մի վայրկեան հեռանաք: Բարեկամս, անյոյս չէ ոչինչ, երբ մարդ լուրջ զղջում է: Կարելի է այս երեկոյ կ'անցնէք ինձ մօտ:

— Ձերդ Սրբազնութիւնը կարո՞ղ է իր մօտ ընդունի մի մարդու, որ իր հարազատ մարդուն մահ է պատճառել:

Հարցը տրուած էր կոչի թօնով: Մոնտանելլին ետ քաշուեց ու ցնցուեց կարծես հարուած ստացաւ:

— Աստուած չանի որ քեզ դատապարտեմ, ինչ էլ որ լինի ձեր յանցանքը. — պատասխանեց հանդիսաւոր կերպով: — Նրա աչքին մենք ամէնքս ենք մեղաւոր, եւ մեր արդարութիւնը կեղտոտ չորի է նման: Երբ ինձ մօտ գաք, ձեզ այնպէս կ'ընդունեմ, ինչպէս ես աղօթում եմ, որ Նա ինձ ընդունի հանդերձեալում:

Բոռը մի յանկարծակի կրքոտ շարժումով ձեռքերը պարզեց առաջ:

— Լսեցէք, — ասաց նա. — դուք, քրիստոնեաներ, լսեցէք բոլորդ էլ: Եթէ կա՞յ մի մարդու համար կնքում կամ երկրի վրայ, եթէ սպանել է իր հարազատ որդուն, որ սիրում էր իր հօրը ու հաւատում էր նրան, արիւն էր նրա արիւնից, ու ոսկոր ոսկորից, եթէ ստով ու խաբէութեամբ նա մահուան գիրկն է մղել այդ որդուն: Ես խոստովանել եմ Աստծու ու մարդոց առաջ, կրել եմ մարդոց տուած պատիժը ու նրանք ներեցին ինձ:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

18 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1959

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Հ. Յ. Դ. ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջանային ժողովները մեր կազմակերպութեան ուժերու դասաւորութեան, շարքերու վերանորոգման, գործերու կեդրոնացման կարեւոր ժողովներ են, ինչպէս նաեւ գերագոյն վերհսկող եւ հակակշռող ատեաններ բոլոր շրջաններու մէջ կուսակցութեան կամքը եւ խիղճը մարմնացնող: Մենք այդ մասին պիտի անդրադառնանք աւելի հանգամանօրէն: Մինչ այդ, հոս կը զետեղենք «Ազատ խօսք»ի մէկ խմբագրականը, որպէս մեր կուսակցական մամուլի կարծիքը: 1

Գրեթէ իւրաքանչիւր տարի, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը գումարէ իր Շրջանային ժողովները:

Հեռաւոր Ամերիկայէն մինչեւ Եւրոպա, եւ Պալքաններէն մինչեւ Եգիպտոս, Սուրիա եւ այն ամէն տեղ, ուր գոյութիւն ունի հայ համայնք մը եւ կամ քով քովի եկած են ափ մը Հայեր, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ունի իր կազմակերպութիւնները, որոնք առանցքը եւ միեւնոյն ատեն շարժիչ ուժը կը հանդիսանան հայ հանրային կեանքի զարգացման:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական կազմակերպութիւնները մէկ մէկ սիւներ են, որոնց վրայ կը հանգչի հայ կեանքի մեծագոյն ազգային, քաղաքական եւ յեղափոխական կազմակերպութեան հսկայ շէնքը: Որքան ամուր եւ առողջ ըլլան այդ սիւները, այնքան աւելի զօրաւոր եւ կենսունակ կը մնայ Դաշնակցութիւնը իբրեւ կազմակերպութիւն: Որքան կուռ, անձնուէր ու կարգապահ ըլլան շարքերը, այնքան աւելի ներգործօն ու դրական կը դառնայ Դաշնակցութեան գործը հայ կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ, ու նաեւ տիրական՝ անոր մտածումը՝ հայ զանգուածներուն վրայ:

Բնական է, ուրեմն, որ Դաշնակցութիւնը կանգուն պահող այս շարքերն ու կազմակերպութիւնները տարին անգամ մը քով քովի գան ու հաշուի նստին իրար հետ, հաշիւ տան ու թելադրանքներ ընեն մայր կուսակցութեան, եւ հաշիւ ու հրահանգ առնեն անկէ:

Դաշնակցութիւնը այն գիտակցութիւնն ունի, թէ ինք կոչուած է ծառայելու Հայ ժողովուրդին եւ Հայ Հայրենիքին: Ան գիտէ թէ քառասուն եւ աւելի տարիներէ ի վեր ինք իր ուսերուն վրայ կը կրէ հայ ժողովուրդի բոլոր ծանրագոյն բեռները եւ ուխտն ու նպատակն ունի ազատ, անկախ ու միացեալ հայրենիք մը տալու անոր: Ան գիտէ թէ ուրիշներ, որ իրմէ առաջ կամ իրմէ յետոյ ճամբայ ելան այս նպատակով, այսօր կամ քաղաքական դրուժաններ են եւ կամ անպէտ գործիքներ Հայ Դատը դաւելու մեծ գործին մէջ: Ան գիտէ թէ այսօր, առաւել քան երբեք, խառն ու շփոթ են աշխարհի գործերը եւ հայ ժողովուրդն ու իր արդար դատը մատնուած են ուրացման ու թշնամանքի կրկնակ վտանգներուն: Ցափշտակուած է այսօր հայ հայրենիքը, իսկ հայ ժողովուրդը գերութեան լուծին տակ կամ վտարանդի, որուն կը սպառնան ծիւրումի եւ ձուլումի նոյնպէս կրկնակ վտանգներ: Ու Դաշնակցութիւնը գիտէ, որ մթին ու շփոթ այս օրերուն, մեր ժողովուրդին սպառնացող այս հսկայ չարիքներուն դէմ պայքարելու, զանոնք չէզոքացնելու եւ հայ ժողովուրդի ազատագրական դատը նոր ու լուսաւոր հանգրուանի մը հասցնելու համար, ամէնէն առաջ ի՛նքն է որ պիտի ստանձնէ աշխատանքի դժուարագոյնը եւ զոհաբերութեան մեծագոյնը:

Աշխատանքի եւ պարտաճանաչութեան ընտել է Դաշնակցութիւնը, պայքարի հինաւուրց ու փորձ մարտիկ, զոհաբերութեան ընդունակ ու պատրաստ: Ու նաեւ համոզուած ու հաւատաւոր: Բայց, ի զո՛ւր պիտի անցնէին բոլոր այդ առաքինութիւնները, եթէ Դաշնակցութիւնը տարին անգամ մը հաշուի չնստէր ինք իր հետ եւ, կուսակցական պատասխանատու ու հեղինակաւոր ժողովներու մէջ, մանրազննին քննութեան չենթարկէր հայ իրականութիւնը, անաչառ եւ խղճամիտ վերադնահատութեան չառնէր իր կուսակցական գործն ու գործօն ուժերը. չհամադրէր, մէկ յայտարարի չբերէր իր բոլոր ճիգերն ու կարողութիւնները եւ որոշապէս չգծէր իր ուղղութիւնն ու գործելակերպը, հայ ժողովուրդի բարիքին եւ հայ հայրենիքի ազատագրութեան համար:

Կենսական ու բախտորոշ այս աշխատանքները վիճակուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. ժողովներուն, որոնք հարազատ արտայայտութիւններն են տուեալ շրջանի մը կուսակցական գործին ու մտածումին եւ ենթակայ նո՛ր, աւելի բազմակողմանի վերադնահատման ու աւելի կատարեալ մշակման՝ Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմնին կամ Ընդհանուր ժողովին կողմէ:

Այս եղանակով, Դաշնակցութեան գործի եւ մտածումի վերադնահատման մէջ իր բաժինը — իր իրաւունքն ու պարտականութիւնը — կը բերէ իւրաքանչիւր դաշնակցական, ըլլայ ան պարզ շարքային մը, թէ կեդրոնական մարմնի մը անդամ կամ գործիչ ու ղեկավար մտաւորական: Ու նաեւ ա՛յս եղանակով, կուսակցութեան բոլոր ուժերը հաշուետու եւ համարատու կը դառնան իրարու հանդէպ, պատասխանատու եւ բաժնեկից կը հանդիսանան կուսակցութեան ընդհանուր գործին, ու համադրած, մէկ յայտարարի բերած կ'ըլլան իրենց մտածումը, իրենց ճիգերը եւ իրենց կարողութիւնները, միշտ հայ ժողովուրդի բարիքին ու միշտ կուսակցութեան կէտ նպատակին — Հայ Հայրենիքի ազատագրութեան համար:

Այս տեսակէտէն, վերջերս տեղի ունեցած Շրջանային ժողովները — իրենց հաշուետուութեամբ եւ քաղաքական ընդհանուր գործի վերադնահատութեամբ, հայ կեանքը յուզող բազմաթիւ հարցերու խղճամիտ քննութեամբ, ամէն տեղ ու ամէն առիթով շեշտուած կուսակցական արտաքին արթուն հսկողութեամբ եւ ներքին ամուր կարգապահութեամբ, ու նաեւ իւրաքանչիւր դաշնակցական ընկերոջ ու կազմի երեւան բերած խանդաբորբ հետաքրքրութեամբ ու կենդանի գործի ծարաւով — լաւագոյն գրաւականներն են թէ՝ Դաշնակցութիւնը, պատմական այս օրերուն, կը շարունակէ մնալ արթուն պահակը Հայ ժողովուրդին եւ առողջ դաւանանքով ու կորովի գործով օժտուած անոր մեծ ու կենսունակ քաղաքական կազմակերպութիւնը:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Պետական հարուած մը կը պատրաստուի

ՀԻԹԼԵՐԻ ԲԱՆԱԿԸ ՊԻՏԻ ՔԱԼԷ ՊԵՐԼԻՆԻ ՎՐԱՅ

ՊԵՐԼԻՆ, 16 Օգոստոս.— Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն հիթլերեան զօրքերը կը սկսին համախմբուիլ Պերլինի անմիջական շրջակայքը: Յարձակման կարգ մը խումբեր հրաման ստացեր են ամբողջովին սպառազէն պատրաստ գտնուիլ 48 ժամուան մէջ: Հիթլերեան շարքերուն մէջ այս պահուս որոշ ջղայնութիւն կը տիրէ:

Պերլինի շրջանակին յարձակման խումբերու պետը կոմս Հէլտորֆ օրակարգ մը ուղղելով իր զօրքերուն կ'ըսէ.

— «Այսօրերս մեր սպասած որոշումը յետաձգուեցաւ քիչ ժամանակի համար: Ոչինչ չէ փոխուած սակայն յեղափոխական այն մեծ բաներէն զոր գլուխ պիտի հանենք: Միայն գործելու պահն է որ յետաձգուած է: Բայց կը խորհիմ որ առաջիկայ շաբաթներէն սկսեալ պիտի ստեղծուին քաղաքական պայմաններ որպէս զի իշխանութիւնը ձեռք առնէ մեր ազգային – ընկերվարական կուսակցութիւնը: Որ եւ է դիտողութեան կարելի է սապէս պատասխանել «Մենք ազգային – ընկերվարական զօրքեր ենք, եւ պէտք է հնազանդինք մեր պետերուն»:

Սպայակոյտի պետն ալ իր զօրքերուն ուղղած օրակարգի մը մէջ կը յայտարարէ թէ մարքսիստներու արիւնոտ սպառնալիքներուն պատասխանելու համար է որ Ռասիսթները կը գործեն որով զանոնք պէտք է նկատել օրինական ինքնապաշտպանութեան դերին մէջ: «Գերագոյն պատուոյ պարտականութիւն կը համարեմ, կ'ըսէ ան, ըլլալ մարդոց կողքին որ լաւագոյնս շարժած են ինքնապաշտպանութեան համար եւ որ, այսօր դատական հետապնդմանց տակ կը գտնուին»:

Միւս կողմէ ֆոն Փափէնի կառավարութիւնը կը շարունակէ զբաղիլ իր բանելիք ընթացքով: Անելի մէջ կը գտնուի, որովհետեւ մեծամասնութիւն չունի խորհրդարանին մէջ, չի կրնար երկրորդ անգամ զայն լուծել ըստ սահմանադրութեան, չի կրնար շարունակել հրովարտակներով կառավարելու ձեւը որովհետեւ խորհրդարանը պէտք է վաւերացնէ հրովարտակները: Կամ պիտի հրաժարի ուրեմն եւ կամ ինք պիտի կատարէ պետական հարուած մը, այսինքն «վերէն եկած յեղափոխութիւն մը» ինչպէս կ'ըսեն: Այն ատեն սահմանադրութիւնը պիտի կախակայուի, գուցէ զինուորական բռնապետութիւն մը հաստատուի, եւ նոր ձեւով ընտրութեան մը ձեռնարկուի:

Մինչ այս մինչ այն, խորհրդարանի կուսակցութիւններն ալ կը բանակցին: Կացութիւնը աւելի քան մութ է Գերմանիոյ մէջ:

Նախորդ Քայզէրը պիտի վերադառնա՞յ միթէ

Պերլինի համայնավար թերթը ստոյգ աղբիւրէ կը լսէ թէ գերման նախորդ կայսրը հաւանաբար մօտերս վերադառնայ: Ժամանակէ մը ի վեր քաղաքական զանազան շրջանակներու եւ մասնաւորաբար ազգայնական – ընկերվարականներու հետ եղած բանակցութիւնները վերջացած են եւ համաձայնութիւն գոյացեր է որ Քայզէրը գայ բնակի Քօպուրկի մօտակայ Հօհէնֆէլս դղեակը:

Հոն քալէ ետք, բնականաբար Վիլհելմ Բ. ալ հետեւելով գահաժառանգի օրինակին պիտի դրժէ իր խոստումը՝ քաղաքականութեամբ չզբաղելու մասին: Եւ իր ներկայութիւնը պիտի զօրացնէ Գերմանիոյ մէջ միապետական շարժումը:

Հնդկաստանի նոր սահմանադրութիւնը

ԲԱՐԻԱՆԵՐԸ ԵՒ ԿԻՆԵՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՔՈՒԷԱՐԿԵՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 16 Օգոստոս.— Անգլիական կառավարութիւնը այսօր կը հրատարակէ զեկոյց մը անգլիական Հնդկաստանի խնդրին մասին: Այս ծրագիրը զոր վարչապետ Մաքտոնալտ ինքը պատրաստած է, կը վերաբերի Հնդկաստանի տալու խորհրդարանական ձեւ մը: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ բրիտանական կառավարութիւնը այս օրինագիծը պատրաստեց նկատի առնելով Հնդիկներու միջեւ անհամաձայնութիւնը. բայց թէ պատրաստ է նկատի առնել ամէն առաջարկ որ գայ Հնդկաստանէն, եթէ երբեք Հնդիկները համաձայնին՝ օրինագիծը օրէնքի ուժ չստացած:

Ըստ նոր ծրագրին, դաշնակցային խորհրդարանին կազմակերպութիւնը վիճաբանութեան պիտի ենթարկուի ստորին խորհրդարաններուն մէջ, երբ անոնք բացուին: Այս վերջին ժողովներուն անդամները պիտի ընտրուին ընտրական անջատ մարմիններու դրութեամբ, որպէս զի խոյս տրուի կրօնական եւ ցեղական շփումներէ: Անջատ ընտրութիւնները պիտի կատարուին Իսլամներուն, Սիքքերուն, Բարիաներուն, քրիստոնեայ Հնդիկներուն, անգլիացի Հնդիկներուն եւ Եւրոպացիներուն համար:

Ամէնէն փափուկ կէտը՝ Բէնճապի եւ Պէնկալի մէջ Իսլամներու ներկայացուցչութեան խնդիրն էր. այս ալ կը լուծուի մեծամասնութիւնը տալով Իսլամներուն գաւառային ընտրութեանց մէջ, ուր պիտի ունենան 175ի վրայ 86 աթոռ:

Կիներն ալ աթոռ պիտի ունենան — ինչ որ բոլորովին նորութիւն է Հնդկաստանի համար — հետեւեալ համեմատութեամբ.— Հնդիկ երեսփոխանուհի 25 հատ, Իսլամուհի 9, Սիքքերէն, քրիստոնեայ Հնդիկներէն եւ անգլիացի Հնդիկներէն մէյ մէկ հատ:

Օրինագիծը մօտ ատենէն օրէնքի կարգ պիտի անցնի տասը տարուան համար:

Կորկուլովի վերաքննութիւնը մերժուեցաւ

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԸ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻ ԱՄՍՈՅՍ ՎԵՐՋԸ

Ցայտնի է թէ Կորկուլովի փաստաբանը դիմում կատարած էր վերաքննութեան, առաջ բերելով երկու պատճառ: Առաջինը, նախագահ Տումէրի սպանութիւնը քաղաքական ոճիր ըլլալով, ըստ 1848ի սահմանադրական օրէնքին այդպիսի ոճիրներու համար մահապատիժ չկար: Երկրորդը սա թէ Եղեռնադատ ատեանին նախագահը դատավարութեան ընթացքին փոխուած էր:

Այս խնդրագիրը Վերաքննիչ ատեանը յանձնած էր իր անդամներէն Պ. Լը Մաշատուրի որ իր տեղեկագիրը բերաւ:

Այս տեղեկագրին մէջ կ'ըսուի որ պատժական օրէնքը կը ճշդէ քաղաքական ոճիրները «ոճիրներ եւ յանցանքներ հանրային բաներու դէմ» գլուխին մէջ: Ըստ այնմ, եւ ըստ 1848ի սահմանադրութեան որ յաճախ գործածուած է ոճիրներու մասին, լրտեսութեան յանցանքն է որ խաղաղութեան պահուն մահուամբ չի պատժուիր այլ բերդարգելութեամբ: Եթէ Կորկուլովը մղող պատճառները քաղաքական ծագում իսկ ունենան, չեն կրնար փոխել ոճրին հանգամանքը որ կը մնայ իբր ոճիր մը հանրային իրաւանց դէմ որով մահուամբ կը պատժուի:

Գալով դատարանի նախագահին փոփոխութեան, քանի որ դիտողութիւն չէ եղած այդ պահուն իսկ, ուրեմն Կորկուլով եւ իր փաստաբանը ընդունած են իրողութիւնը:

Այս պայմաններուն մէջ, ստոյգ կը թուի թէ Վճռաբեկ ատեանը իր օգոստոս 20ի նիստին մէջ պիտի ընդունի տեղեկաբերին եզրակացութիւնները եւ պիտի հաստատէ մահավճիռը:

Կորկուլով սեպտեմբեր 1էն առաջ պիտի կորսնցնէ իր գլուխը:

Գերմանիա պիտի բանակցի Ֆրանսայի հետ

Լուր կը տրուի թէ գերման կառավարութիւնը որոշած է շուտով ուղղակի բանակցութեան սկսիլ Ֆրանսայի հետ, զինաթափութեան խնդրին մասին: Ցայտնի է թէ Գերմանիա ժամանակէ մը ի վեր կը պահանջէ փոխել Սեւրի դաշնագրին տրամադրութիւնները որուն համաձայն իր բանակը 100,000 հոգիէն աւելի չպիտի ըլլար, եւ որոշ չափով միայն կրնար սպառազինուիլ: Հիմա Գերմանիա իր պահանջները ուղղակի Ֆրանսայի պիտի ընէ: Միայն թէ բանակցութեանց ժամանակը յարմար չի դատուիր Ֆրանսայի կողմէ, նկատի առնելով Գերմանիոյ անորոշ կացութիւնը:

Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ սովետական թերթերը բուռն յօդուածներով կը քննադատեն Գերմանիոյ սպառազինութիւնները: «Քրասնիա Կազէթա» կարեւոր յայտնութիւններ կ'ընէ Գերմանիոյ մէջ եղած քիմիական պատերազմի պատրաստութեանց մասին եւ կ'ըսէ թէ հակառակ Սեւրի դաշնագրին անոր երկրապահ բանակը շատ աւելի է քան 100,000ը:

Նախագահ Հուվըրի հարստութիւնը

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 16 Օգոստոս.— Տնտեսական թերթ մը գրած է թէ նախագահ Հուվըրի հարստութիւնը որ 800,000 անգլ. ոսկի էր, այժմ իջած է 140,000 ոսկիի, արժեթուղթերու անկումին եւ Ուաշինկթընի մէջ ունեցած իր սեփական թերթին անյաջողութեան հետեւանքով: Նախագահին գանձային գործակալը կը հերքէ այս լուրը եւ կ'ըսէ թէ անոր հարստութիւնը 11 տարիէ ի վեր անփոփոխ կը մնայ քանի որ իր արժեթուղթերը շատ ապահով են եւ անկում չեն ունեցած:

Թուրք աւազակները

15 ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐ ԿԸ ԿՈՂՈՊՏԵՆ ԱՆՏԻՈՔԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Սուրիական թերթեր կը գրեն թէ Հալէպէն Անտիոք գացող 15 ինքնաշարժեր, Հարիմի ուղղութեամբ, ձորի մը մէջէն անցած միջոցին խումբ մը զինուած աւազակներու կողմէ կը կեցուին: Աւազակները ճամբորդները կողոպտելէ վերջ, կ'աներեւութանան դէպի լեռ: Շատ չանցած, ժանտարմաներ կուգան եւ կը սկսի քննութիւնը: Ցայտնի կ'ըլլայ որ անոնք Թրքական սահմանէն եկող Թուրք աւազակներ են, որոնք գիշերանց կրցած են փախչիլ եւ ապաստանիլ դարձեալ իրենց սահմանը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԼԻՆՏՊԷՐԿԻ ԿԻՆԸ մանչ զաւակ մը ունեցաւ: Մայր եւ որդի քաջառողջ են:

35 ՄԻԼԻՈՆ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ.— Անգլիոյ մէջ հրատարակուած տարեգիրքի մը համաձայն աշխարհի մէջ 35 միլիոն ինքնաշարժ կառք կայ, որուն 28 միլիոն 144,904 Ամերիկայի մէջ, 5,686,654 Եւրոպայի, 799,422 Ովկէանիոյ, 577 հազար 793 Ասիոյ եւ 363,915 Ափրիկէի մէջ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ առեւտրական նաւերը որ սպառազինուած էին սկսած են զինաթափուիլ: Մինչեւ Օգոստոս 1 զինաթափուած են արդէն 1 միլիոն 380,000 թօն տարողութեամբ 382 նաւ, այսինքն ամբողջին 100ին 35.3ը:

ՄԱՆՉՈՒՐԻՈՅ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ այնքան զարհուրելի եղած են որ միայն 20,000 հոգի կորած են Սաննիի շրջանին մէջ: Թիֆիւսը եւ քօլերան աւեր կը գործեն աղետահար ժողովուրդին մէջ, ուր ուտելիքի պակասը տակաւ խռովիչ հանգամանք կ'առնէ: Միջազգային օգնութեան կազմակերպութիւններ կ'ըլլան:

ՊՈՒՐՊՕՆ ԻՇԽԱՆԻՆ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Աւստրիոյ – Հունգարիոյ նախկին կայսր Ֆրանսուա – Ժօզէֆ ապօրէն զաւակ մը ունեցած էր իշխանուհի Ալիս տը Պուրպօնէն որ կը կոչուէր իշխան Էտկար տը Պուրպօն: Այժմ վաթսուն տարեկան այս իշխանը կ'ապրէր Պուլուա փողոցի մէկ համեստ պանդոկին մէջ, սպասուհիի մը հետ որ գեղեցկութեան նիւթեր կը ծախէր: Այս կինը Քանտէլաքիա Պրօ – Սօլէր առջի օր թաղին ոստիկանատունը երթալով յայտնեց թէ ածելիով սպաննած է իր բարեկամը: Իրաւ ալ իշխանին դիակը գտնուեցաւ անկողնին վրայ, ածելիով գլխուն ծոծրակէն կտրուած: Հակառակ կնոջ պնդումներուն թէ իշխանը նախայարձակ եղած էր, ոստիկանութիւնը կ'աշխատի լուսաբանել ոճրին շարժառիթները:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ի՞նչ ծրագիրներ կ'առաջադրէին եւ ի՞նչ լայն խոստումներ կամ գործունէութեան ուղեգծեր մշակած են այս պայքարող կողմերը:

Հանրապետականները, 1920էն ի վեր տիրացած ըլլալով իշխանութեան, բնականաբար, կը չեշտեն իրենց օրով երկրին վայելած բարիքներուն վրայ, կը պնդեն թէ մարդկօրէն ըրած են ինչ որ հնարաւոր էր տուեալ պայմաններու մէջ, կը մերժեն մեծ տագնապի ամէն պատասխանատուութիւն, եւ բարձրաղաղակ կը պոռան, թէ Հանրապետութիւնը կրնայ դուրս գալ համատարած աղէտէն միմիայն իրենց առաջադրած դեղատոմսներուն շնորհիւ: Դեմոկրատները, կը փաստարկեն անոնք, շինարարական ոչ մէկ առաջադրութիւն չունին, այլ պարզապէս տիրող ծանր կացութիւնը կը փորձեն ծառայեցնել իրենց իշխանատենչ ձգտումներուն: Ասոր հակառակ, Դեմոկրատները խստիւ կը քննադատեն Հուվըրի վարչութիւնը իբր ուղղակի պատասխանատու օր աւուր ծաւալող տագնապին, մոլեգնօրէն կը յարձակին Հանրապետականներու «պաշտպանողական մաքսի» քաղաքականութեան վրայ, Արգելականութեան առաջացուցած չարիքները կը վերագրեն իշխանութեան, եւ բարձրաձայն կ'աղաղակեն, թէ Հանրապետական կուսակցութիւնը չի կրնար խուսափիլ անտեսական տագնապի պատասխանատուութենէն, եթէ իրաւ է որ նախկին բարեկեցութեան պարգեւատուները իրենք էին, ինչպէս կը հաւատացնէին Քուլիճի եւ նախքան տագնապի սկզբնաւորումը Հուվըրի ընտրութեան օրով:

Հանրապետականները հետեւեալ կերպով խտացուցած են իրենց առաջադրութիւնները.

ա) Շարունակել պաշտպանողական բարձր մաքսի դրութիւնը, մանաւանդ այսուհետեւ երբ շատ պետութիւններ հրաժարած են ոսկիի սթանտարտէն: Օտար երկիրներու մէջ արդիւնաբերութիւնը, ոսկի փոխէ հրաժարումով, աւելի աժան պիտի արժէ եւ ամերիկեան հրապարակը պիտի ողողուի օտար աժան արտադրութիւններով, եթէ ազատ առեւտուրը թոյլատրուի եւ մաքսային բարձր պատնէշները քանդուին:

բ) Գիւղացիական արտադրութիւնները, ինչպէս նաեւ քարիւղը, պղինձը, ատաղձն ու հանքածուխն ալ ենթարկել պաշտպանողական մաքսի: Գիւղացիական հոծ զանգուածներու բարեկեցութեան սատարելու ուրիշ ուղիղ ճամբայ չկայ:

գ) Պաշտպանել տոլարը ամէն գնով. պահպանել ոսկիի սթանտարտը: Ի հարկին մասնակցիլ կամ հրաւիրել արծաթի մասին միջազգային խորհրդաժողով:

դ) Պահպանել աշխատավարձերու այժմեան բարձր սակը. կարճեցնել շաբաթական աշխատանքի օրերը, ինչպէս նաեւ կրճատել օրական աշխատանքի ժամերը:

ե) Վերաքննել դրամատուներու օրէնսդրութիւնը՝ առաջքը առնելու համար ժողովրդական պահ տրուած գումարներու կորուստեան: Պահպանել վարկի գոյութիւն ունեցող դրութիւնը:

զ) Շարունակել ներգաղթի այժմեան սեղմ դրութիւնը:

է) Գործակցիլ Ազգերու Դաշնակցութեան, ինչպէս եղաւ չին — ճափոնական տագնապի ատեն:

ը) Գործօն մասնակցութիւն զինաթափումի ամէն քայլի, հակառակ այն իրողութեան որ Մ. Նահանգներու բանակը արդէն իջեցուած է իր նուազագոյն եւ անկրճատելի չափին:

թ) Անդամակցիլ Լահէի Արդարութեան Դատարանին:

Դեմոկրատներու մշակած պլատֆորմի կէտերը կարելի է խտացնել հետեւեալ կերպով.

ա) Նահանգներուն ընծայել դաշնակցային գանձէն աջակցութիւն, որպէս զի հանրային շինարարական ձեռնարկներ կատարուին եւ անգործութիւնը նուազի:

բ) Ջնջել պետական աւելորդ պաշտօնատուները:

գ) Կրճատել աշխատանքի ժամերը:

դ) Պաշտպանել դրամատուներու մէջ պահ ձգուած ժողովրդական գումարները:

ե) Անկախութիւն տալ Ֆիլիպեան կղզիներուն:

զ) Վերացնել ու դատապարտել այժմեան Հօլի — Սմութ կոչուած բարձր մաքսային օրէնսդրութիւնը:

է) Հրաւիրել միջազգային խորհրդաժողով՝ ամենուրեք իջեցնելու մաքսային պատուարները եւ զարկ տալու միջազգային առեւտուրին:

ը) Հրաւիրել միջազգային խորհրդաժողով արծաթի մասին:

թ) Անդամակցիլ Լահէի դատարանին:

ժ) Կրճատել կամ ջնջել պատերազմական պարտքերը այն պարագային, երբ պարտական պետութիւնները կը զինաթափուին:

Ինչպէս կը տեսնուի, երկու կուսակցութեանց միջեւ միակ հիմնական տարակարծութիւնը մաքսային քաղաքականութեան շուրջ է: Միւս հարցերու հանդէպ երկուքին վերաբերմունքը էապէս տարբեր չէ: Ֆիլիպեան կղզիներուն անկախութիւն տալու տեսակէտին, զոր կը ջատագովեն Դեմոկրատները, Հանրապետականները սկզբունքով դէմ չեն, այլ պարզապէս վաղաժամ կը նկատեն:

Հանրապետականները վախ կը ներշնչեն, թէ Դեմոկրատներու յաջողումով տոլարը կրնայ անկումի ենթարկուիլ, քանի որ անոնք նախանձախնդիր չեն պետական պիւտճէի հաւասարակշռումին եւ, ընդհակառակն, Կոնգրէսի մէջ ամէն ճիգ թափած են, որ պետութիւնը քանի մը միլիառի պարտաթուղթ հրապարակ դնէ կամ նոր դրամաթուղթ շրջանառութեան տայ: «Առողջ դրամ»ի (sound money) կամ տոլարի պաշտպան կուսակցութիւն կ'անուանեն ինքզինքնին:

Հետաքրքրական է ընդգծել, որ այս ընտրապայքարի մէջ կեդրոնական ազդակ հանդիսացողը Արգելականութեան խնդիրն է: Դեմոկրատները անվարան ու անվերապահ որդեգրած են արգելականութեան օրէնքի յետսկոչման տեսակէտը, ինչ որ առանձին խանդավառութիւն եւ յոյսեր արթնցուցած է ամերիկեան ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ: Հանրապետականները, որոնց մէջ չոր տրամադրութիւնները աւելի ուժեղ էին (թէեւ չոր նահանգները գլխաւորաբար Դեմոկրատական միջնաբերդեր են), որդեգրած են Արգելականութեան օրէնքի վերացման քիչ մը զանդաղ ճամբայ: Անոնք դէմ են յետսկոչումին, այլ կ'առաջարկեն նահանգներու նկատառման ենթարկել հարցը եւ դաշնակցային պաշտպանութիւն ընծայել այն նահանգներուն, որոնք կը նախընտրեն շարունակել չոր մնալ:

Այստեղ ալ տարակարծութիւնը սկզբունքային եւ հիմնական չէ, այլ գոյութիւն ունեցող սահմանադրական օրէնք մը, որ բազմաթիւ չարիքներու աղբիւր է հանդիսացած, վերացնելու կերպին շուրջ է:

Աւելորդ չէ չեշտել նաեւ, որ ոչ միայն կուսակցութիւնները իրենք, այլ բովանդակ ամերիկեան ժողովուրդը իր բոլոր խաւերով, բաց թէ չոր, — ամէնէն եռանդուն կարեւորութիւնը կ'ընծայէ այս խնդրին, եւ քուէարկուներու ջախջախիչ տոկոսը իր դիրքը պիտի ճշդէ թեկնածուներուն հանդէպ նայած թէ ինչ վերաբերմունք ունի Արգելականութեան հանդէպ: Եւ այս այնպիսի ատեն մը, երբ երկիրը խրուած է տնտեսական վայրէջքի մը ահռելի վիհին մէջ, երբ միլիոնաւոր անձեր իրենց ընտանիքներով մնացած են աշխատանքի ու հացի կարօտ, երբ ինքը՝ տիրող վարչակարգը կ'անցնի բըտոյդ տագնապէ մը, աննախընթաց ծաւալով ու տեւողութեամբ, եւ երբ ազգային եթէ ոչ մութ, գէթ մռայլուած է եւ հորիզոնի վրայ լաւ օրերու վերադարձի ոչ մէկ նշոյլ չերեւար: Եւ որքան տագնապը կը խորանայ ու կը ծանրանայ, այնքան մարդիկ բարձր կը ճչան ձեռք ձգելու ազատօրէն խմելու, աժան խմելու, իսկականը եւ ոչ թէ կեղծն ու թունալիցը խմելու իրենց իրաւունքը:

Ուր կողմն ալ յաղթէ, սակայն, այժմէն վստահաբար կարելի է ըսել, թէ Արգելականութեան «ազնիւ փորձառութիւնը» իր հոգեվարքը կ'ապրի եւ շուտով Մ. Նահանգները պիտի վերադառնան իրենց բնականոն վիճակին՝ բաւականանալով, ի հարկէ, գինետուն կոչուած զզուելի որջերուն խափանումով: Արգելականութեան վերացումը եւ ոգելից ըմպելիի արդիւնաբերութեան վերահաստատումը պիտի նպաստէ թերեւս նաեւ տագնապի մեղմացման, քանի որ միլիոնաւոր մարդիկ նոր աշխատանք պիտի կրնան ճարել եւ պետութիւնը, փոխանակ անգործադրելի օրէնք մը պարտադրելու համար տարեկան մօտ 300 միլիոն տոլար ի զուր ծախսելու, աւելի քան կէս միլիառ տոլար եկամուտի նոր աղբիւր պիտի գտնէ:

Այն հանգամանքը, որ դարաւոր ժամանակաշրջանի մէջ յաճախ պայքարի մտնող այս կուսակցութիւնները էապէս քիչ տարբեր են իրարմէ, ուժեղ մտավիճակ է ստեղծած ամերիկեան քուէարկուներուն մէջ աւելի շատ ուշադրութեան առնելու կուսակցութիւններու առաջարկած թեկնածուներու անձնական արժանիքները քան անոնց պլատֆորմային առաջադրութիւնները: Ամերիկացին աւելի շատ կը սիրէ քուէարկել անհատին քան կուսակցութեան, եւ այս պատճառով ալ յաճախ կը շրջէ իր ձայնը, նայած թէ ո՛վ է թեկնածուն: Զարմանալի չպիտի ըլլայ, որ այս տարի բազմաթիւ առաջադիմական Հանրապետականներ բոլորուին Ռուզվէլթի անուան շուրջ կամ փոխադարձաբար բազմաթիւ դեմոկրատ պահպանողականներ նախընտրեն ձայն տալ Հուվըրին: Կուսակցական չեզոքուած պատկանելիութեան դրութիւն գոյութիւն չունենալով՝ քուէարկողներու հսկայ բազմութիւն մը, 8—10 միլիոն ձայն, կրնայ իր քուէն անակնկալօրէն շրջել այս կամ այն կողմ:

Թեկնածուներէն Հուվըր նոր դէմք չէ եւ արդէն իր գործը հրապարակի վրայ է, այնպէս որ ամերիկացի քուէարկողին համար դժուար չէ դատաստան կազմել: Վերին աստիճանի շրջահայեաց, ծանրախոհ, վարչական մեծ ընդունակութիւններով օժտուած անձ է, քիչ մը թերեւս երկչոտ եւ անվճռական, ինչ որ ստեղծած է այնպիսի տպաւորութիւն, թէ պետական կամ կուսակցական ղեկավարի տիպ չէ: Իսկ Ռուզվէլթ ունի եռանդ, առաջադիմական հակումներ, պայքարող ոգի, աւելի շատ փորձուած փոլիթիսիէն է քան պետական մարդ, անձնապէս դրաւիչ յատկութիւններու տէր, թէեւ քիչ մը ամբոխավարական հակումներ արտաբերողի յանցանքի մէջ կը մեղադրուի: Այս մեղադրանքը հազիւ թէ հիմնաւոր ըլլայ, որովհետեւ ընդդիմադիրը բնականօրէն քննադատական վերաբերմունք պիտի յայտնաբերէ եւ քիչ մը չափազանց հեռանկարներ ուրուագծէ, մինչ պետական նաւը ձեռքին ունեցող ղեկավարը ինքզինքը պիտի պահէ աւելի զուսպ, աւելի պատասխանատու եւ նուազ չափազանց խոստումներու կամ առաջադրութիւններու մէջ:

Առ այժմ ոչ ոք վստահօրէն կարող է կանխագուշակել ընտրապայքարի ելքը: Մէկ բան որոշ է սակայն, որ Դեմոկրատներու աստղը փայլուն է աւելի քան երբեք եւ մեծ պատեհութիւն կայ անոնց առջեւ տանելու վճռական յաղթանակ նոյեմբերին: Երբեք անցեալին մէջ (բաց ի թերեւս 1912ի ընտրապայքարին, երբ Հանրապետական կուսակցութիւնը պառակտուած էր, որուն հետեւանքով ալ յաղթանակեց դեմոկրատ Ուիլսըն) Դեմոկրատներու յաղթանակի յոյսերը այնքան պայծառ չէին եղած որքան այժմ: Տագնապը եւ ընդհանուր դժգոհութիւնը լարած են բոլորը օրուայ իշխանութեան դէմ. եւ ինչպէս բնական է, ժողովրդական լայն խաւերը վարակուած են իշխանութիւնը փոխելու անզուսպ կիրքով, առանց երկար — բարակ կանգ առնելու այդ փոփոխութեան հետեւանքներուն վրայ կամ հաշուի նստելու տիրող կուսակցութեան առաւելութիւններուն հետ: «Փոխենք իշխանութիւնը», «փորձենք միւսները», այս է տիրական տրամադրութիւնը: Այսու հանդերձ դժուար է ըսել, թէ Հուվըր պարտուած է այժմէն, որովհետեւ Հանրապետականները ահռելիօրէն ուժեղ եւ լայնատարած կուսակցութիւն են եւ «գետը անցնելու ժամանակ ձի չեն փոխեր» նշանաբանով սկսած են ողողել ընտրական հրապարակը:

Արտասահմանի դիտողներու համար շահեկանութենէ զուրկ չէ նաեւ ընդգծել, թէ այս ընտրապայքարին Դեմոկրատ կուսակցութիւնը միանգամ ընդմիշտ մոռացութեան է տուած Ազգերու Դաշնակցութեան անդամակցելու Ուիլսընեան տեսակէտը, որուն համար 1920էն ասդին այնքան նիզակներ ջարդուեցան, եւ այդ հարցը Հանրապետական կուսակցութեան նման վերջնականապէս փակուած կը նկատէ (*): Ուիլսընի հետեւորդ ու հաւատաւորները, որոնք անոր գերեզմանին վրայ կ'երդնուն ամէն տարի, այս կէտի վերաբերմամբ մազաչափ իսկ տարբեր մտածողութիւն չունին այժմ Հանրապետականներէն:

Աւելորդ է միւս մանր — մունր հոսանքներու կատարելիք դերին վրայ կանգ առնել, որովհետեւ բոլորի համաղումար քուէները, Ընկերվարականներն ալ մէջը հաշուելով, քանի մը միլիոնէն անդին չեն կրնար անցնիլ, մինչ այս մեծ ընտրապայքարը կը դառնայ մօտ 40 միլիոն քուէի շուրջ, որ ճնշող մեծամասնութեամբ պիտի բաժնուի երկու մեծ պայքարողներու միջեւ:

Այն յոյսերը, թէ մէկ կամ միւս կողմին յաղթանակը նպաստաւոր կամ աննպաստ անդրադարձում կրնայ ունենալ տնտեսական տագնապի վերացման, մեղմացման կամ խորացման ու սաստկացման ուղղութեամբ, արդարանալի չեն, որովհետեւ պայքարող կողմերու առաջադրած միջոցները եւ կուսակցական ղեկավարութեանց մտայնութիւնները ըստ էութեան նոյնանման ըլլալով, անոնց այսուհետեւ կատարելիք դերերն ալ ըստ էութեան իրարմէ հիմնապէս տարբեր չպիտի ըլլան, դեռ հաշուի չառած այն իրողութիւնը, թէ տագնապին պատճառները շատ աւելի ծաւալուն ու բազմազան են եւ տնտեսական այժմեան բարդ օրէնքները դիւրաւ չեն ենթարկուիր այս կամ այն դրամատիրական կուսակցութեան ցանկութիւններուն եւ առաջարկած միջոցներուն: Հանրապետական Դեմոկրատ կուսակցութիւններու պլատֆորմներէն դուրս մնացող ազդակներ են, որ կը վարեն այժմ կեանքը Մ. Նահանգներու մէջ, որով ընտրապայքարի ելքին անդրադարձման սահմանը խիստ նեղցած է:

(«Դրօշակ») ԱՄԱՏՈՒՐ

(*) Շիքակոյի այս տարուայ համագումարին մէջ խօսք չեղաւ եւ Հայաստանի մասին, մինչդեռ նախորդ համագումարի մշակած պլատֆորմը հայկական հարցին տուած էր յատուկ տեղ մը:

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

27.— ԹՈՔԱՏ

Թէ Թոքատի եւ թէ շրջականերու մէջ ալ գիւղի ուսուցիչները ամսական չեն ստացած: Պոլսոյ մէջ կրթական գործին հետ կապ չունեցող պաշտօնեաներ կան որոնք հազարաւոր ոսկի կը ստանան «Իքրամիյէ» ըսելով. իսկ հոս՝ հայրենիքին զաւակներուն ուսում ճամբելու եկած ուսուցիչները ամիսներով ու երբեմն տարի մը ամսական չեն ստանար: Ո՛ւր որ դացի այս ցաւը կայ: Վերջերս ալ «պարէմի» օրէնք մը հանեցին. Թիւրիմացութիւններ, իրաւասութեանց ճշդում, դրամ վճարած ատեններին ամէնէն վերջ նկատի կ'առնենան ուսուցիչները, նոյնիսկ Թաղապետութեան զոհապանէն յետոյ...:

Թոքատ եւ շրջակաները բերրի հող ունին, բայց, գիտական օգտագործման մը արդիւնքը չտեսանք դեռ, քանի մը տարիներէ ի վեր: Ծառախիտ շրջան է եւ անտառներ ու պուրակներ ունի: Բայց, օրէ օր անոնք եւս կը հատնին, կը չորնան:

Թոքատ՝ ծխախոտ, խաղող, աֆիոն եւ պտուղ կ'արտադրէ: Թուրհալի կողմերը հանքեր կան՝ մարմարի, իսկ Զիլէի եւ Նիքսարի մէջ ածուխի եւ կապարի հանքեր: Բայց, օգտագործող չունինք: Բնութեան պարգեւած այս բարիքները կարելի չափով չենք շահագործեր: Մարդ երբ կը նայի զուր տեղը վազող գացող ջուրերուն, կը խորհի որ բան չէ փոխուած տարիներէ ի վեր: Կը պատմեն թէ Համիտի շրջանին օտարական մը կուգայ Անատոլու: Թուրքի մը հետ կը պտտի: Գետի մը առջեւ կանգ կ'առնէ, հիացած կը նայի ու կը դառնայ, կը հարցնէ թուրքին՝ իր անճար թուրքերէնով.

— Գու սու հէբ պէօյլէ աքա՞ր (այս ջուրը միշտ կը վազէ):

— Էվէթ, հէբ պէօյլ աքար (այո՛, միշտ կը վազէ այսպէս) կը պատասխանէ Թուրքը:

— Է՛յ, սիզտէ հէբ պէօյլէ պաքար (է՞, դուք ալ միշտ կը նայիք այսպէ):

— Էվէ՛թ, հէբ պէօյլէ պաքար, (այո՛, միշտ կը նայինք այսպէս):

Այս տարի գիւղացին շատ նեղն է: Կարելի է ըսել՝ թշուառ վիճակի մէջ: Թոքատը մեր ամէնէն հարուստ վայրերէն ըլլալով հանդերձ, չքաւորութիւնը եւ խեղճութիւնը հոս ալ է տիրեր: Ծխախոտը չի ծախուիր:

Գնող ու գին տուող չկայ: Դրամատուները կամ խանութպանները տոկոսի տակ կը խեղդեն խեղճերը: Ի՞նչ ընեն, — ունեցածնին կը ծախեն: Շատեր «ալ ծխախոտ չենք ցաներ» կ'ըսեն: Աֆիոնն ալ դրամ չըներ, սակայն: Այս չարիքին վերջը ի՞նչ պիտի ըլլայ: Տագնապ չէ, մա՛հ է ասիկա... Առաջ գիւղացին պարտքէն շատ կը վախնար, հիմա, կարծես, կորսնցուցած է այդ պատասխանատուութիւնը:

— Ի՞նչ ընենք, Աստուած տուած չունի որ մենք ալ պահանջատէրերուն տանք, կ'ըսեն:

Հոս ալ պէտք է Փրանկախտի դէմ պայքարի սկսիլ: Մարդուն գրիչը առաջ չերթար լսուածն ու գիտցածը գրելու:

Ո՞ր մէկին դարման խորհինք, — դպրոցի՞ն, հիւանդութեա՞ն, աղքատութեա՞ն, տեղափոխումներուն, բարքերու ապականմա՞ն, բնակչութեան նուազումի՞ն:

Այս պայմաններուն մէջ, չէք զարմանար, անշուշտ, երբ ըսեմ որ ո՛ւր որ հանդիպեցայ ընթերցող երիտասարդութիւն չտեսայ: Նոյն իսկ, մէկ երկու հատ չէք կրնար գտնել: Դպրոց աւարտած երիտասարդներն իսկ անգամ մը որ հոս իյնան, տեղական բարքերուն կ'ընտելանան, կը թմրին, կը նոյնանան կոր: Հայտէ՛, թաղթ, կին, օղի...

28.— ԶԱՆԳԸՐԻ

(Սօն փօսթայէն)

Ցեխ ընկած անկիւն մըն է Զանգըրի: Այստեղ մարդ ինքզինքը աշխարհէ կտրուած կը կարծէ: Յարաբերութիւն կայ, բայց գաւառակը շատ խեղճ ու կրակ վիճակ մը ունի: Ջերմը մեծ աւերներ կը գործէ: Ամբողջ բնակչութիւնը տակէ կը տառապի: Կալի ատեն մանաւանդ, հողագործները չեն կրնար գործ տեսնել: Իրբեւ թէ պայքարի սկսած են ջերմին դէմ: Եղածը անարժէք դարման է: Գիտական հետեւողական պայքար կ'ուզէ:

Քաղաքին շուրջը ջուրեր կան. լճացած ու կանաչցած կը մնան: Միջատներու եւ աղտեղութեանց բոյներ են: Քաղաքին մէջն ալ շատ աղտոտ է: Ժողովուրդն ալ միշտ անունդէ զրկուած ըլլալուն, չի կրնար դիմադրել:

Երբ առողջութեան մասին կը խօսուի, պէտք է նկատի ունենալ հանրակինները որոնք ամէն տեղ կը վխտան: Պատերազմի այրիները, երկրորդ կնոջ մը երեսէն աչքէ ինկածներ, անօթի մնացածներ եւ նորութեան պատճառաւ «համարձակ» կամ... «արդիականացած»ներ, — բոլորն ալ հասոյթի ու հաճոյքի միջոց ըրած են քամելով երիտասարդութեան կամ ընտանիքի տէրերու վտիտ քսակներն ու մարմինները...

Ազատ կիները չափէն աւելի շատցած են ամէն կողմ: Պոլսէն, Իզմիրէն, Ատանայէն, Էնկիւրիէն, նաեւ երկրորդական տեղեր բերելով կուգան ամէն չարիք հետերնին: Այդ տեսակ կիներ եկածին պէս, 20-60 տարեկան այրերը շարքով կը վայելեն:

Ուրիշ սովորութիւն մըն ալ կայ. վիճակը քիչ մը տեղը եղող անձը մեծ քաղաքներ կ'երթայ, ձեռք ձգած վաստակը կը տանի կը ծախսէ ու հիւանդութիւն մը վաստկած կուգայ կրկին կը կենակցի կնոջը հետ:

Ի՞նչ ընենք. նորէ՞ն առողջապահական նախարարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրենք: Շատ տեղեր պարզ բժիշկ մը իսկ չկայ...:

29.— ԱՖՀԻՍԱՐ - ՏԸՆԻԶԼԻ

(ճիւմհուրիյէթէն)

Ընդարձակ ու ծառազարդ պարտէզ մը ունի Աֆհիսարը: Ու կոկիկ, կախոնաւոր տուներ: Պատերազմի եւ բնական դժբախտութիւնները չեն աւերեր զայն: Թէեւ, նոր բան մը չինուած չունի:

Երկու տարի է ծխախոտի բերքը լաւ չըլլար: Գիւղացիներն ու հողագործ քաղաքացիները սկսեր են աֆիոն ցանել: Բայց, չար բախտէն, աֆիոնն ալ դրամ չըներ. ասկէ զատ, այնքան առատ անձրեւ տեղացեր է որ գոնէ ծախսերնին հանելու չափ ալ ապրանք չեն կրցեր հանել: Խեղճ հողագործները շուարած մնացած են:

— Պապա՛, ըսի մէկուն, պիտի անցնի, գրիզ է, նորէն լաւ օրեր պիտի գան:

— Հը, — շարժեց գլուխը, — պիտի անցնի, այո՛, բայց ծակելով պիտի անցնի (թուրքերէն բացատրութիւն մը, — չարիք հասցնելով, վտանգելով, ըսել կ'ուզէ, Վ.): Ասիկա Աստուծոյ պատիժն է, տղա՛ս:

— Ինչո՞ւ:

Լռեց: Ձեռքը շարժեց, կ'երեւի չըսելու համար շատ մը բաներ, զորս ես կարդացի իր դէմքին վրայ:

Կ'ուզէք որ ըսեմ ձեզի ալ երկու բառով, — հին մտայնութեանց չջնջուած հետքերը ամէն տեղ...:

Ինծի զանգատեցան, նաեւ, տուրքերէն, դրամատուներէն, «միշտ կը խոստացուի ու նորէն բան մը չըլլար», քաղաքին ջուրերէն եւայլն:

Երեք տարի առաջ շատ դրամ ծախսեր եւ ջուրի ճամբայ չիներ են, բայց եկող ջուրը, քաղաքին աղտոտ ջուրերուն հետ կը խառնուի եւ կ'ապականի եղեր: 103,000 ոսկի ծախսեր են, երկաթ խողովակներ չիներ են: Կ'ըսեն թէ այդ խողովակները լաւ… զետեղուած եղեր:

12 անկողիններ հիւանդանոց մ… ունին: Է՜հ, ատ ալ բան մըն է, … էր թէ մեր միւս քաղաքները բոլ… ալ հիւանդանոց ունենային: Շատ տ… դեր բժշկութիւն կ'ընեն դայեակնե… րը, քըրքէճիները, աղօթող հօճաներ… եւ անկիւնները թալլայի մը մէջ… չերով գրուած զանազան գրքեր… մածուն ու մէհլէմներ ծախողները… Ոչ միայն գիւղեր, այլ եւ քաղաքն… տեսայ, ուր հիւանդները օրերով կ… պառկին առանց տարրական դարմա… նի մը — «Աստուած եթէ ուզէ, կ'առ… ղջանայ» ըսելէն...

Հոս ու շրջակայ գիւղերուն մէ… ջերմի դէմ պայքարի սկսած են:

Տէնիզլիի ամէն կողմէն անուշ ջ… րեր կը հոսին: Այգիներ, պարտէզներ, կանաչութիւն: Բայց, շատ փոքր եւ… հանգ է. քանի մը գաւառակ եւ հա… րուած գիւղեր ունի: Վաճառականու… թիւնը, որ սահմանափակ առեւտ… մըն է եղեր, կեցած է ամբողջովին: Ծնունդաբերական գործին մէջ կատա… եալ կայունութիւն մը կը տիրէ: Տ… նիզլիի եւ շրջականերու միջեւ ա… ձիով եւ ոտքով կը ճամբորդեն եղ… Վառվռուն վալի մը ունին՝ խա… պէս, որ ճամբաներ շինած է չո… կողմը: Իր այս բացառիկ յաջողու… թիւնը իբրեւ օրինակ հաղորդուած… ուրիշ վալիներու:

Քաղեց՝ Կ. Գ.

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ

(9 Հոկտ. 1932)

Հայ Մշակոյթի Օրուան հանդ… սի Գործադիր Յանձնախումբը … պարբերական նիւթերը կը շար… նակէ: Եւ ուրախ է յայտնելու … ձեռք բերուած արդիւնքը պիտի … պահովցնէ համահայկական այս … դեցիկ ձեռնարկին յաջողութիւնը:

Պատրաստուած է յայտագի… որուն մէջ իրենց սիրայօժար մ… նակցութիւնը խոստացած են առ… նակարգ եւ սիրուած ուժերէն՝ եր… չուհի Օր. Հայկանուշ Թորոսեան… ջութակահար Օր. Լիտի Տէմիրճեան… դաշնակահար Օր. Զապաւեան… տի երգեն «Սիփան» եւ «Կոմիտա… երգչախումբերը: Պ. Պ. Ա. Ահարո… եան եւ Ա. Չօպանեան հանդէսին … մասնակցին իրենց ուղերձներով:

Որոշուած է Հայ Մշակոյթի … ուան առթիւ հրատարակել հա… մը, Փարիզի Հայ Գրական Ակում… միջոցաւ: Կատարուած դիմում… րուն պատասխանած եւ իրենց … խաակցութիւնը խոստացած … արդէն շատերը: Կը սպասուի … տասահմանի աշխատակիցներ… պատասխանին եւ յօդուածներ… սկսելու համար տպագրական … խատանքի, կը խնդրուի … թացնել:

Որոշուած է նոյնպէս, պա… համար Մշակոյթի հանդէսին … ժողովրդական հանգամանքը, մու… քի արժէքը իջեցնել նուազագ… չափի՝ 10, 5 եւ 3 ֆրանք:

Հանդէսը տեղի կ'ունենայ Մի… թիւալիթէի ընդարձակ սրահին մէ… 9 Հոկտեմբեր, կէս օրէ վերջ, ժամ… 3ին:

Գործադիր Յանձնախումբ

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Սիփան երկսեռ երգչախումբի վարչութիւնը իր Յուլիս 24ի նիստի մէջ քննութեան առնելով Հայ երգի ու երաժշտութիւնը տարածելու գործին նուիրուած մեր երաժիշտներուն եւ երաժշտական միութիւններու միջեւ տիրող աննախանձ… յարաբերութիւնները եւ ատոր … նպաստ անդրադարձումը գործի… վրայ ինչպէս նաեւ օգտակար … մարելով համախմբել ու ներդաշնակել հայ երաժշտութեան նուիրուած բոլոր ուժերը գործունէութիւն… որոշեց նախաձեռնութիւն ստանձնել հրաւիրելու խորհրդակցական ժողով մը Հայ երաժշտական Միութեան հիմը դնելու նպատակով:

Այդ ժողովը տեղի պիտի ունենայ Օգոստոս 19ին, երեկոյեան ժամը 9ին, Միւթիւալիթէի 2րդ յարկը:

(Կնի…)

Զեկոյց Հ. Բ. Ը. Միութեան

— :-: —

(1.— ՆՈՐ ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՄԷՋ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, 2.— ՄԱՄԼԹԷՅՆԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ, 3.— ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ)

Բարեգործականի Դրասենեակէն ետեւեալը կը հաղորդեն մեզի.—

1.— Անկէ քանի մը տարի առաջ Աղեքսանդրիոյ մէջ մեռաւ Խարբերդցի Հաճի Մկրտիչ Յովհաննէսեան, որ մեր պատուական բարեկամ Արմենակ պէյ Կամսարականի միջոցաւ Միութեան նուիրատուութիւն մը ըրած էր, պայմանաւ որ Հայաստանի մէջ վարժարան մը բացուի:

Ամերիկայի Համա — Խարբերդցիական Միութիւնը դիմում կատարած ըլլալով որ այդ վարժարանը կառուցուի Նոր Խարբերդի մէջ, ուր ատոր պէտքը այլ եւս սկսած է զգալի դառնալ, կեդր. Վարչ. ժողովը որոշեց այդ նպատակին յատկացնել սոյն հիմնադրամը, որ 1600 անգլ. ոսկիի գումար մը կը ներկայացնէ:

Այս մասին Հայաստանի կառավարութիւնը իր համաձայնութիւնը յայտնած ըլլալով, խոստացած է շէնքին յատակագիծը ղրկել, որուն համաձայն Միութեան կողմէ Նոր Խարբերդի մէջ մօտերս կը կառուցուի վարժարանը, ի յիշատակ ողբացեալ նուիրատուին:

2.— Ութ տարիէ ի վեր Պէյրութի մէջ գոյութիւն ունի Մամլթէյնի թոքախտաւորներու հիւանդանոցը, ուր ցարդ պատսպարուած եւ խնամուած են 616 հիւանդներ, որոնց կէսը մասամբ կամ բոլորովին բուժուելով մեկնած են:

Դժբախտաբար, բուժարանը կը գտնուի քաղաքին մէջ, ծովուն մօտ, ամառը սաստիկ տաքութեան եւ մշտական խոնաւութեան ենթակայ, այնպէս որ բոլոր բժիշկները համաձայն գտնուած են որ անպայման Լիբանանի բարձունքը փոխադրուի սանաթորիոմը:

Վերջերս հոգեւոր պետերու նախագահութեամբ խնամակալութիւն մը կազմուեցաւ, որ սրտեռանդ գործի լծուած է եւ գերմնական ջանքերով կը ջանայ ոչ միայն կանգուն պահել հիւանդանոցը, այլ եւ ժամ առաջ լեռ փոխադրել, որովհետեւ հոն միայն կլիմայի առաւելութիւններով հնարաւոր պիտի ըլլայ ապահովել հիւանդներու բացարձակ մեկուսացման եւ բուժման առողջապահիկ պայմանները:

Ինչպէս որ Միութեանս Գահիրէի Շրջանակային Յանձնաժողովը եւ Պէյրութի Տեղ. Մասնաժողովը քանիցս հաստատած են, վերջին անգամ ընդհ. քննիչ Պ. Ալէմշահ եւս իր քննութեան արդիւնքը տեղեկագրելով անհրաժեշտ դատած է այդ հայկական սանաթորիոմի գոյութիւնը, պայմանաւ սակայն որ անյապաղ լեռ փոխադրուի:

Թերեւս, ինչպէս հայ ծանօթ մասնագէտներ յաճախ յայտարարած են, աւելի գործնական ալ պիտի ըլլար այդ հիւանդանոցը վերածել սոսկ մեկուսարան — նախաբուժարանի մը (փրէվանթորիոմ), ուր հաղիւ վարակուած հիւծախտաւորները քիչ ժամանակուան մէջ դիւրաւ բուժուելու հաւանականութիւնը կ'ունենան:

Մամլթէյնի հիւանդանոցին խնամակալութեան չահեկան տեղեկագիրները ցոյց կուտան այն գնահատելի աշխատանքը զոր կատարած է, հին պարտքերը մաքրելով եւ մի քանի նպատակայարմար կարգադրութիւններ ընելով. բայց ամէն բանէ առաջ անյետաձգելի պահանջն է բուժարանին փոխադրութիւնը, օրինակ Պհամտունի կողմերը, եւ կ'արժէ ամէն բանէ առաջ այդ ուղղութեամբ լարել բոլոր ջանքերը:

Արդէն տարիներէ ի վեր մեր Միութիւնը կը սատարէ սոյն սանաթորիոմին եւ անցեալ տարի 20 անգլ. ոսկի յատկացուցինք ամէն ամիս:

Բայց պիտի չգտնուի՞ բարեգործ Հայ մը կամ Հայեր որ, գիտակցելով ձեռնարկին կարեւորութեան եւ խղճի պարտք մը կատարելու ազնիւ մտահոգութեամբ, տրամադրեն պէտք եղած օգնութիւնը: Հ. Բ. Ը. Միութիւնը պատրաստ է ինք գլուխ հանելու այդ ծրագիրը, եւ կառուցանելու յարմար շէնք մը, որուն համար կը նախատեսուի 2000 ոսկիի ծախք, եթէ այդ նպատակին համար իրեն ընծայուին նիւթական կարելիութիւններ: Միութեանս ամերիկարնակ մէկ պատուական բարեկամը յանձն կ'առնէ այդ բանին համար 1000 տոլար տրամադրել, կը սպասենք որ ուրիշներ եւս հետեւին հեռուէն տրուած այդ բարի օրինակին:

3.— Երաշտութեան պատճառաւ Սուրիոյ անապատի կարգ մը արաբ աշիրէթներ փոխադրուած ըլլալով Ամրգի դաշտը, մերձակայ Դրրրդ — Խան քաղաքը երթեւեկի առթիւ յայտնի եղած էր որ անոնց մէջ կը գտնուին Հայեր, որոնցմէ 12ը ազատագրուելով իրենց ազգականներուն կամ հայրենակիցներուն յանձնուած են վերջերս: Ասոնց մէջ կը գտնուին երեք Զէյթունցի եւ մէկ Տիգրանակերտցի երիտասարդներ, Տէօրթ — Եոլցի Մինաս Պալեան եւ իր կինը, եւ տղաքներ ալ որ իրենց անունը չեն յիշեր:

Հալէպի Մասնաժողովը կը տեղեկագրէ.—

«Արդարեւ, մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Ամրգի դաշտը փոխադրուող Արաբներուն մէջ տակաւին բազմաթիւ Հայեր կան, զոր եւս կարելի պիտի ըլլայ դիւրաւ ազատագրել, եթէ նախապէս անոնց պաշտպանութեան եւ պատսպարման մասին միջոցներ ձեռք առնուին: Ինչպէս գիտէք, տեղւոյս մէջ, ըլլայ հայկական, կամ օտար որ եւ է որբախնամ հաստատութիւն գոյութիւն չունի այժմ, որով այս խեղճերուն վիճակը նկատի ունենալով օգնութեան անհրաժեշտ պէտքը կը հաստատենք»:

Նկատի ունենալով այդ ազատագրումի ձեռնարկին կարեւորութիւնը, անմիջապէս գումար մը տրամադրեցինք Հալէպի եւ Դրրրդ — Խանի Մասնաժողովներուն, որպէս զի հագուեցնելու եւ քանի մը օր պատսպարելու եւ յետոյ գործի դնելու միջոցը ունենան, բայց յուսալի է որ սրտցաւ հայրենակիցներ եւ Հայրենակցական Միութիւններ պիտի չի զլանան իրենց օժանդակութիւնը ընծայել մեզի, որպէս զի ապահովենք մի քանի հարիւր կորսուած Հայորդիներու եւ Հայուհիներու ձերբազատումը եւ պաշտպանութիւնը:

Փարիզ, 11 Օգոստոս 1932

Կարդացէ՛ք եւ Տարածեցէ՛ք «ՅԱՌԱՋ»ը

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ոսկիի դրամաչափը եւ տնտեսական գործերը

ԼՈՆՏՈՆ, 16 Օգոստ.— Բանսատական թերթերը կը հրատարակեն այն ճառը որ խօսեցաւ Պ. Չէմպըրլէյն Օթթավայի համաժողովին մէջ, եւ ուր յայտարարեց թէ աշխարհ պէտք ունէր գանձային տիեզերական խարիսխի մը, եւ թէ անկարելի էր աւելի լաւը երեւակայել քան ոսկին. բայց Մեծն — Բրիտանիա նպատակ չունի վերադառնալու ոսկի դրամաչափին (էթալոն), բաց ի այն պարագայէն երբ համոզուի թէ դարման մը գտնուած է այն պատճառներուն որ 1931ին առաջ բերին ոսկի դրամաչափին անկումը:

Բազմաթիւ դաղթավայրեր, ըսաւ Պ. Չէմպըրլէյն, յայտնեցին որ գիներու ընդհանուր բարձրացում մը կրնար առաջ գալ միայն դրամական ազդակին գործածութեան ձեւին հետեւանքով. բայց, Անգլիոյ գանձային նախարարին կարծիքին համաձայն, եթէ գիներու կայունութիւնը եւ գլխաւոր նախանիւթերու հրապարակներուն վրայ վստահութիւնը վերահաստատուին, այն ատեն պէտք պիտի ըլլայ փնտռել կարգ մը միջոցներ նախանիւթերու արտադրութիւնը այնպիսի ձեւով մը կանոնաւորելու որ համապատասխանէ սպառող հրապարակներու կարողութեան:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ուաշինկթընէն «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի կը հաղորդեն թէ համաշխարհային տնտեսական խորհրդաժողովը պիտի գումարուի նոյեմբերին, Ամերիկայի նախագահական ընտրութենէն յետոյ:

Անգլիոյ վարչապետը նախ այնպէս խորհած էր որ խորհրդաժողովը կրնար Լոնտոնի մէջ գումարուիլ հոկտեմբերին եւ կարճ նստաշրջանէ մը եւ մասնագիտական յանձնաժողովներու կազմութենէն յետոյ կարելի էր զայն յետաձգել ընտրութիւններէն վերջի:

Բայց Ամերիկայի մէջ տարբեր կը խորհին: Ենթադրելով որ եթէ նոյն իսկ Հուվըր վերընտրուի, ան կրնայ տարբեր պատուիրակներ ընտրել քան անոնք զորս պիտի որոշէր այժմ:

Այսու հանդերձ Ուաշինկթընի մէջ հակառակ չեն որ անմիջապէս գործի սկսուի եւ կազմակերպիչ յանձնաժողովը իր աշխատանքներուն ձեռնարկէ սեպտեմբերին, նոյն իսկ Լոնտոնի մէջ:

ՀՕՃԱ ՄԸ ԿԸ ՅԱՆԴԻՄԱՆԷ ՊԱՐՍԻՑ ԹԱԳՈՒՀԻԻՆ

ԼՈՆՏՈՆ.— «Տէյլի Հերալտ»ի Թէհրանի թղթակիցը կը հաղորդէ թէ Պարսից Շահին կինը վերջերս ուխտի գացած էր Մէշէդ, սուրբի մը գերեզմանին: Թագուհին հագուած էր եւրոպական տարազ, բայց երեսը քօղարկուած էր: Աղօթքի պահուն, կարծելով թէ մարդ չկայ, կը բանայ երեսին քօղը: Հօճա մը սակայն որ հոն էր, կը տեսնէ եւ կը սկսի յանդիմանել Թագուհին՝ առանց զայն ճանչնալու եւ լուտանք կը տեղայ եւրոպական ձեւերուն դէմ: Աղմուկը չատնալով՝ ամբոխը կը խռնուի: Թագուհիին հետեւորդ զինուորականները որ դուրսը կը սպասէին, կը փութան եւ նեղ կացութենէ մը կ'ազատեն Թագուհին:

Յաջորդ օրը, Շահը ձիով անձամբ կ'երթայ նոյն սուրբին գերեզմանը եւ գտնելով հօճան անոր թեւէն կը բռնէ եւ լաւ մը կը ծեծէ զայն: Յետոյ, Թէհրան դառնալով Շահը տուգանքի դատապարտել կուտայ նոյն հօճան՝ Թագուհիին հանդէպ յարգանքի պակասութեան մէջ գտնուած ըլլալուն համար:

ՖՐԱՆՔԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ.—Միացեալ Նահանգաց եւ Ֆրանսայի միջեւ առեւտրական նոր դաշինք մը կնքելու մասին բանակցութիւնները շատ դանդաղ կ'ընթանան, որով կարգ մը շրջանակներ յուսախաբ եղած են:

Կը գանգատին մանաւանդ որ Ֆրանսա ցարդ չէ պատասխանած Միացեալ Նահանգաց վերջին բողոքին, որ կը վերաբերէր պղինձի ներածութեան մասին Պելճիքայի հետ եղած համաձայնութեան: Ամերիկա, միւս կողմէ կը պահանջէ վերաքննել ամերիկեան ապրանքներու մուտքը սեղմող Ֆրանսական հրովարտակները:

Դաշնագրին կնքման գլխաւոր արգելքը այն արմատական ընդդիմութիւնն է որ կայ մաքսային օրէնսդրութեան մասին Ֆրանսական եւ ամերիկեան թէզերուն միջեւ: Այս պատճառաւ մասնիկի կէտերու մասին եղած համաձայնութիւնները առկախ մնացած են:

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻ ՏԱԿ

Առեւտրական նախարարութեան արդիւնաբերական ճիւղի գլխաւոր քննիչ տոքթ. Զ. Գանովի յայտարարութեան համաձայն, պուլկար արդիւնաբերութիւնը վտանգուած է, արտասահմանէն ստացուող անհրաժեշտ հում նիւթերու համար պէտք եղած օտար դրամը չտրուելուն պատճառաւ:

Այս պայմաններուն մէջ պուլկար գործարանները հետզհետէ պիտի կրճատեն իրենց արտադրութիւնները եւ մօտ 20 հազար բանուորներ գործազրկութեան պիտի մատնուին: Առաջիկայ աշնան կարգ մը տեղական ապրանքներ, կրկնակօշիկ, ապակեղէն, ամաններ եւ հիւսուածեղէններ պիտի քաշուին հրապարակէն եւ սապարէզը պիտի մնայ օտար երեք անգամ սուղ ապրանքներու, որոնց ներմուծման համար դիւրութիւններ կը գտնեն օտար ուժեղ դրամատէրերը:

Վտանգը հեռու չէ, եթէ 15—20 օրուան մէջ միջոցներ ձեռք չառնուին, պուլկար արդիւնագործութիւնը անդարմանելի կորուստներու պիտի ենթարկուի: Արդէն գործէ դադրած բանուորներ կան, որոնք ժողովներ կը գումարեն եւ աշխատանք կը պահանջեն:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

▪▪▪▪▪▪▪▪

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյներու տակ ներկայացնել փրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը: Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ բնուածներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալներ: Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը փրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը:

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտքը կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ: Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ:

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ընթերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն:

2— Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝

ա) Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.

բ) «Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.

գ) 100 ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զրկուած են.

դ) Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը:

3— Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը:

4— Եթէ «գոնթրաթ»ով եկած է, «գոնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տեղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը:

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին: Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդութեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպասելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար:

Ուշադրութիւն

Գաւառէն շատեր մեզի կը ղրկեն, մեր Հարցարանին իբրեւ պատասխան, իրենց ինքնութեան առժամեայ թուղթերը եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր:

Կը խնդրուի, — բան չղրկել մեզի, նոյն իսկ ռըքոմանտէ, եթէ չէք ուզեր որ կորսուին:

Եւ յետոյ, շատեր Փարիզէն, անձամբ խմբագրատուն կուգան, «կարգադրելու» իրենց խնդիրը:

Կը յայտարարենք, որ աւելորդ է գալ խմբագրատուն:

Մեր ուզածն է «անկանոն» թուղթ ունեցողներուն անունը, մականունը, իրենց պարագաները, ուրկէ գալը, ինչ տեսակ թուղթ ունենալը: Այսքան: Բոլոր այս կէտերը գրաւոր, կարճ եւ ամփոփ, ղրկել մեզի:

Պատրաստուելու համար քննութեանց, մրցումներու եւ վկայական ստանալու, պատանի կամ չափահաս կրնան դիմել դաշնակի, սոլֆէժի եւ երգերու փորձերու համար

ՕՐ. ՃԱՄՊԱԶԻ (1er prix)

Անդամ «Musica» երաժշտանոցի քննիչ մարմնին, նախկին աշակերտ Morpainի եւ Lazare Lévyի, ուսուցիչներ երաժշտանոցի:

Հասցէ՝ 61, Rue de Flandre, Paris (19e).

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան: Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը:

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ: Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

▪▪▪▪▪▪▪▪

Հայաստան Բնական եւ Քաղաքական

▪▪▪▪▪▪▪▪

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

▪▪▪▪▪▪▪▪

Անին իր փառքին գագաթնակէտը հասած է Ժ. դարուն Աշոտ Գ. Ողորմածի, Սմբատ Բ.ի եւ Գագիկ Ա.ի ժամանակ: Այսօր աւերակ է Անին եւ 1920էն ի վեր կը գտնուի Թուրքերուն ձեռքը:

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ ԿԱՄ ՀԻՆ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ (*), որ շատ հին քաղաք է: Երասխի հովիտին ամենահին քաղաքներէն մին, որ շատ անգամ պատերազմներէ կործանած եւ վերաշինուած է:

(*) Հայերը Ռուսիոյ Տոն գետին եզերքը՝ Ռոստով քաղաքին դիմացը հիմնած են Նոր – Նախիջեւան անուն քաղաքը՝ ի յիշատակ Նախիջեւանի:

Կը գտնուի Հայաստանի Սիւնիք նահանգին մէջ՝ ծովին մակերեւոյթէն 934 մեթր բարձր: Կ'ոռոգուի Նախիջեւան–չայէն առնուած ջրանցքէն:

Դ. դարուն Պարսիկները աւերակ ըրած են, իսկ ԺԳ. դարուն Ճէնկիզ խան աւարի տուած է զայն:

Իր գաւառի Հայերն ու Թաթարները կը զբաղին երկրագործութեամբ, պարտիզպանութեամբ, շերամաբուծութեամբ եւ մեղուաբուծութեամբ. բայց գլխաւոր զբաղումը այգեմշակութիւնն է, որովհետեւ իր կլիման կը յարմարի հրաշալի կերպով որթատունկի, որմէ կը հաշուի 60 տեսակ, որոնց բերքին տեսակները խիստ որոշ են ձեւով, գոյնով ու համով:

Այս գաւառը կ'արտադրէ ընտիր գինի, առատ ծիրան, սալոր եւ կեռաս: Իսկ հանքերէն ունի արծաթ, աղուճակ, կապար, հանքածուխ եւ հանքային տաք ջուրեր:

Թէեւ գաւառին մէկ մեծ մասը անապատային է, բայց ուր որ ջուր կայ, հողը սքանչելիօրէն բարեբեր է:

ԱԳՈՒԼԻՍ, Գողթն (*) գաւառի այգեւէտ քաղաքը, զոր Հայերը «Փոքր – Փարիզ» կը կոչեն, որովհետեւ իր բնակիչներէն շատերը Եւրոպա կատարած իրենց ճամբորդութենէ վերադարձին ներմուծած են եւրոպական սովորութիւններ եւ ճաշակ:

Ագուլիս արդիւնական քաղաք է: Բնակիչները բարձրակազմ եւ թուխ են. ունին սեմական դեղեցիկ կազմ: Քաջ, խելացի, աշխատասէր ու զարգացած ժողովուրդ մըն է, որ համբաւ հանած է առեւտուրի մէջ:

Հոս կ'աճին որթատունկ, թթենի, լեմոնենի, նռնենի, թզենի, առատութեամբ վարդենի, շուշան, շահոքրամ, յակինթ, որոնց զգլխիչ բուրումը կը տարածուի օդին մէջ:

Երկինքը չքեղ կապոյտ է եւ կլիման տաք, զոր կը մեղմացնեն իր կանակի լեռներուն վրայի ձիւները:

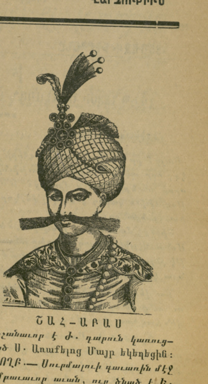
ՕՐՏՈՒՊԱՏ.— Այգիներով շրջապատուած է: Մօտը կայ պատմական Գողթն գաւառի Ագուլիս գիւղաքաղաքը: Գողթան երգիչները այս գաւառէն էին:

Նախիջեւանի գաւառին հարաւը՝ Երասխի եզերքը կը գտնուի Հին – Ջուղայի տեղը հիմնուած Ջուղա (*) անուն գիւղը:

Պատմական Հին – Ջուղայի եւ շրջակայքի Հայ բնակիչները, 12,000 ընտանիք, 1605ին Պարսից Շահ – Աբաս թագաւորին կողմէ բռնութեամբ տեղահան ըլլալով՝ առաջնորդուած են Պարսկաստան եւ Ասպահանի մօտ անոնք հիմնած են Նոր – Ջուղա, ուր կան ներկայիս Հայեր:

ԿԱՐՍ.— Վանանդ գաւառի հոչակաւոր բերդաքաղաքը, որ շինուած է Ախուրեանի մէկ գետակիցին վրայ:

1240ին Թաթարներու Չարմաղան, իսկ 1394ին Լէնկթիմուր խաները սոսկալի ջարդեր ըրին հոս: 1878ին Ռուսեր տիրեցին անոր: 1918—1920 Հայերու ձեռքը անցաւ. բայց այժմ Թուրքերու ձեռքը կը գտնուի ան:

ՇԱՀ – ԱԲԱՍ

Նշանաւոր է Ժ. դարուն կառուցուած Ս. Առաքելոց Մայր եկեղեցին:

ԿՈՂԲ.— Սուրմալուի գաւառին մէջ համբաւաւոր աւան, ուր ծնած է Ե. դարու նշանաւոր մատենագիր՝ Եզնիկ Կողբացին: Այս աւանը ծանօթ է իր աղահանքովը:

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԻՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Սիւնիքի (Ղարաբաղ) գաւառներէն մին, որուն սահմանն է արեւելքէն Արեւիք եւ Զորք, հիւսիսէն Ծղուկ եւ Երնջակ, արեւմուտքէն Երնջակ եւ հարաւէն Երասխ գետը:

Հայաստանի մէջ մեծ դեր խաղացած է այս գաւառը թէ՛ իր քաջութեամբը եւ թէ իր կրթութեամբը:

Իր անունը ծանօթ էր նաեւ Պտղոմէոս աշխարհագրին, որ ժամանակակից էր սոյն գաւառի պայծառութեան՝ Արտաշէս Բ.ի օրով, այսինքն, Քրիստոսի Բ. դարու կիսուն: Պտղոմէոս կոչած է զայն ըստ Լատինաց Coltene = Գողթէնէ: Ս. Մեսրոպ երկու անգամ այցելած է հոս կրօնքի եւ գրականութեան խնդրով: Իր քաջարի բնակիչները իրենց հեթանոսական պաշտամունքներուն հետ միաժամանակ անմոռաց պահած են նախնեաց դիւցազնական աւանդութիւնները եւ Հայ քաջերու ու թագաւորներու դիւցազնութիւնները անմահացուցած են իրենց քնարներով եւ բանաստեղծութիւններովը:

(*) Պարսկաստանի Ասպահան քաղաքին մօտ՝ Պարսից Շահ Աբաս թագաւորին տարագրած Հայերուն հիմնած քաղաքը Նոր – Ջուղա կը կոչուի ի յիշատակ Հին – Ջուղայի:

Յ. Հ. Դ.

Գաւառ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30-ին, ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Դաշտահանդէս Սէն Քլուի անտառին մէջ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Գոչհիսարի Հայր. Միութեան կողմէ: Այս Կիրակի առտուընէն մինչեւ իրիկուն:

Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Հաղորդ. միջոցներ.— Շոգենաւ՝ իջնել Pont St. Cloud, Թրամուէյ 1 Թիւ եւ իջնել Pont de Sèvres:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

Դաշտահանդէս Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլի Խնուսի Հայր. Միութեան կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ՝ Պ. ԽԱՉԻԿ ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՏԷՐ ԵՂԻՇԷ Քհնյ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Լ Ի Ո Ն.— Այսշաբաթ օր Էմիլ Զօլա թատերասրահին մէջ երեկոյեան 8.30ին: Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ՝ երգչուհի-դերասանուհի Տիկ. Ե. ԲԱԴԱԼի (Փարիզէն), ինչպէս նաեւ Պ. ԹՐԱԳՕՇի (Լիոնէն) եւ Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի (Մարսէյլէն):

Կը ներկայացուի՝ ՕԹԵԼԼՕ

Տոմսերու գիները սովորական են

ՎԱՆՕԹ.— Սեպտ. 17ին փաբիզի մէջ պիտի ներկայացնէ «Բ Ո Ռ»ը, Société Savantesի սրահին մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Նախատակ Գրագէտներու Բանկանմեր

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ 6ՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Զ Ո Հ Ր Ա Պ Ի

ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Գ Ի Ն՝ 20 Ֆ Ր Ա Ն Ք

Դիմել՝ M. Barsamian, 121 Rue Marcadet, Paris (18)

Պուա Քոլոնպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆի սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է

Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ

41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԷՅՎԷԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, 21 Օգոստոս, կէս օրէ վերջ ժամը ճիշտ 3ին, պանեէօ-քաշանի Մանկապարտէզի սրահին մէջ, 24, Rue Roger: կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ Փարիզի եւ շրջականներու յարգոյ հայ հասարակութեան՝ Շապին - Գարահիսարի Ռազմիկ Հայր. միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հոկտեմբեր 2 Կիրակի կէսօրէն յետոյ Մութիւալիթէի մեծ սրահին մէջ կազմակերպածէ թատերական ցերեկոյթ մը, ինպաստ գորավար Անդրանիկի յուշարձանին:

Կը խնդրուի բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը:

(կնիք)

ԱՆԴՐԷԱՍԻ եւ իր շրջանի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա ճաշարանին մէջ, 61 Mr. le Prince, մէթրօ Օտէօն: Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները: Օրակարգ հաշուետուութիւն, եւայլն: Պիտի կարդացուի Արաբկիր գտնուող հայրենակիցներու ցանկը, կարեւոր բոլորիս համար:

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց բըփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: դիւրամատչելի պայմաններ: դիմել ցէր-ցակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ

14 Rue Lagrange, PARIS (5)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՈՍԿԻ ՔՈՒՐՈՆԻ, ՊՈՒԺԻ եւ ԱՏԱՄՆԱՇԱՐԻ

բերնի, լինդերու, ակռաներու խնամք եւ վիրաբուժ. գործողութիւն

կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 2էն 8, առտուները ժամադրութեամբ, կիրակի եւ տօն օրեր 9էն մինչեւ կէսօր:

Métro St. Michel կամ Maubert-Mutualité

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 փրանք, ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Գ. Զօհրապ 20, ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ (Տ. Չէօքիւրեան եւ Ռ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, ԱՐԵՒՈՏ ՃԱՄԲԱՆ, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, ԵՏՔԸ, Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ, Քրիստ. Միքայէլեան 10, ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ՝ Րաֆֆի 25, ՎԱԼԱՆԹԻՆ, Ժորժ Սան 20, ԹԷՐՖԱՆՕ, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ, Մալխաս 50, ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ, Ռէն 20, ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ, Ղ. Մելոյեան 10, ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ, Ա. Պէրնէտ 2 հատոր 65 ֆր., ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ 25, ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ, Քասիմ 2 հատոր 25, ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ, Ց. Ալոճեան (Ռոզմերի) 12.50, ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ, Գ. Կաւլարենց 20, ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ, Ռստանիկ 5, QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ Հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:

Etude de Me **BERNARD WAHÉ (ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆ)**

(12 année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

JURISÇONSULTE

Droit Français et International Privé

18, Rue Dauphine, Paris (6e) Tél. Danton 73-97

Կր ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կր պաշտպանէ առեւտրական եւ ճաշտարար դատարաններու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ, կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՔԹԷՕՐ Մ. ՏԻՄԻՃԵԱՆ (ՆՈՐԱՅՐ)

147, Rue de Voies-du-Bois

Tél. Charlebourg 05-74 **Colombes (Seine)**

(Փարիզէն՝ Gare St. Lazareի գիծը առնել եւ իջնել La Garenne)

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ընդունելութեան ժամը 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 9—12

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

ՁՄՐԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ

ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ԶԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋՔԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՍԿՍԱԾ Է:

Անարատ կարագ			5% աղուած,	քիլօն	12.50	ֆրանք
»	»		3%	»	12.75	»
»	»	demi salé	1½%	»	13.50	»
Հալէպի հալած անարատ կարագ				»	17.—	»

2—5—10 քիլօնոց գոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնելի բնակարան: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Gergovie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88:

CABINET V. YARJANIAN

JURISCONSULTE

54, Rue La Fayette, Paris (9) (Métro Cadet) Tél. PROVENCE 87-53

Կ'ստանձնէ Առեւտրական, Պատժական, Քաղաքային ամէն տեսակ դատեր: Իրաւագիտական խորհրդակցութիւններ, բոլոր դատական եւ վարչական գործերու համար, գրաւոր կամ բերանացի: Նախարարութեանց եւ բոլոր պաշտօնատուններու մօտ վարչական եւ իրաւական դիմումներ: Հայ առեւտրականներու եւ անհատներու մասնաւոր դիւրութիւններ պատուագնի վճարման համար, նկատի առնելով ներկայ տնտեսական տագնապը: Մասնաւոր սպասարկութիւն քաղաքային եւ կրօնական ամուսնալուծման դատերու համար: Արագութիւն եւ գաղտնապահութիւն: Դիմեցէք եւ պիտի գտնէք ամէն գոհացում: Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եկած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.

ԵԹԷ դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.

ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.

ԵԹԷ կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք **Պ. ՓԱՐՄԱԳ**ի, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու

Պատուոյ մէտայլ ֆրանս, առողջապահ. նախարարութենէն

Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)

Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻի բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54:
Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան **Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա**

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

REALISATION IMMOBILIERE

Կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ տուն շինել պիտի տան, չի կնքել անձնառութիւն, առանց մեզի խորհուրդ հարցնելու:

Ամէն դիւրութիւն շինութեանց եւ փոխառութեանց համար: երկարպայմանաժամ նուազագոյն տոկոսով:

Դրուած դրամագլուխին վրայ 100ին 70 եկամուտ կ'ապահովենք բեկան: Ունինք նաեւ վարձու յարկաբաժիններ եւ աշխատանոցներ:

Խորհրդակցութիւնները ձրի են, ժամը 2էն 6.30:

Նշանակալ 20, Passage Prado, (մէթրօ Սէն-Տընի)

ճ ա շ ա ր ա ն CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

Բ Ո Ռ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Բայց ե՞րբ է սանելու Աստուած «հերի՛ք է», երբ պէտք է նրա օրհնութիւնը սրբի անէծքը հողուն վրայից: Ի՞նչ թողութիւն կարող է ուղղել իմ գործած յանցանքը:

Տիրեց մահանման լռութիւն, եւ Մոնտանէլլին նայող ամբոխը տեսաւ թէ ինչպէս բարձրանում ու իջնում էր նրա կրծքից կախուած խաչը:

Նա վերջապէս վեր առաւ ձեռքերը ու տուեց իր օրհնութիւնը ոչ բոլորովին հաստատ ձայնով:

— Ողորմած է Աստուած ու գթառատ. — ասաց նա: — Նրա գահոյքին տարէք ձեր բեռը. որովհետեւ ասուած է. «Մի արհամարհի խորտակուած ու վշտահար սիրտը»:

Դարձրեց գլուխը ու անց կացաւ հրապարակի միջով, կանգ առնելով տեղ — տեղ ժողովրդին խօսելու համար, կամ զիրկը առնելու երեխաներին:

Նոյն օրը երեկոյեան, Բոռը գնաց պայմանադրուած տեսակցավայրը՝ սուրբ պատկերի ետեւում գրած ցուցումի համեմատ:

Տեղական բժշկի տունն էր դա, «սեկտի» մի գործունեայ անդամի: Դաւադիրներից շատերը հաւաքուած էին արդէն եւ Բոռի ներս մտնելիս նրանց ցոյց տուած բերկրանքը մի աւելորդ ապացոյց էր իրենց պետի ժողովրդականութեանը:

— Մենք շատ բախտաւոր ենք, որ դուք այստեղ էք. — ասաց բժիշկը, — բայց շատ աւելի բախտաւոր կը լինէինք, եթէ հեռանայիք: Ձեր ձեռնարկածը չափազանց վտանգաւոր է, եւ ես ինքս անձամբ հակառակ եմ: Միթէ դուք վստահ էք, որ ոստիկանութեան մկներից ոչ մէկը չէ նկատել այսօր հրապարակում ձեր ներկայութիւնը:

— Ա՛, ն—նկատելը նկատել է, բայց չ—չէ ճանաչել: Դոմինիկօն հ—հիանալի էր սարքել: Բայց ո՞ւր է ինքը, չեմ տեսնում:

— Դեռ չի եկել: Ուրեմն ամէն ինչ անցաւ կարգին: Է՞է, կարդինալը տըւա՞ւ ձեզ իր օրհնութիւնը:

— Օրհնութի՞ւնը: Այդ դեռ ոչինչ— ասաց Դոմինիկօն մտնելով դռնից: — Րիվարէ՛ց, նոր — տարւայ կարկանդակի պէս միշտ մի անակնկալ կայ ձեր մէջ: Ի՛նչ նոր տաղանդներ էք ունեցել:

— Ի՞նչ բան. — հարցրեց Բոռը ձխելով:

Եա ընկաւ դիւանի թիկունքին ու ծխում էր իր սիկարը: Դեռ միշտ ուխտաւորի հագուստն էր իր վրայ, միայն սպիտակ մօրուքն ու կեղծամը հանել դրել էր սեղանին:

— Ես երեւակայել չէի կարող, որ դուք այդպէս հրաշալի դերասան էք: Կեանքումս դեռ այդպիսի բան տեսած չէի: Արտասուել տուիք նորին սրբազնութեանը:

— Ի՞նչպէս: Հապա, պատմեցէք, Րիվարէ՛ց:

Բոռը ցնցեց ուսերը: Նա լռելու էր տրամադիր, եւ միւսները տեսնելով որ նրանից բան չեն հասկանալու, դիմեցին Դոմինիկօին: Երբ վերջինս պատմեց հրապարակի տեսարանը, մի երիտասարդ գործաւոր, որ չէր ծիծաղում միւսների հետ միասին, նկատեց դժգոհ դէմքով.

— Անշուշտ, շատ ճարպիկ է խաղը. միայն չեմ տեսնում օգո՞ւտը ինչ է:

— Օգո՞ւտը: Ա՛յ, — պատասխանեց Բոռ: — Այժմ ես կարող եմ գնալ այս կողմերը ուր կամենում եմ ու անեմ ինչ ուզում եմ, եւ ոչ ոք ոչինչ չի կասկածի: Վաղը ամբողջ քաղաքում յայտնի կը լինի այդ պատմութիւնը, եւ եթէ պատահեմ մի լրտեսի, պիտի մտածի «Ահա՛ գիժ Դիէկօն որ իր մեղքերն էր խոստովանում տօնավաճառի հրապարակում»: Իսկ դա մի շատ մեծ շահ է, խոստովանեցէք:

— Այո՛, ի հարկէ: Բայց եւ այնպէս, միթէ չէր կարելի այդտեղ հասնէիք առանց կարդինալի հետ խաղի ելնելու: Նա այնչափ բարի մարդ է, որ մեղք է:

— Ինձ էլ նա կարգին մարդու տըպաւորութիւն արաւ: — Ծուլօրէն համաձայնեց Բոռը:

— Է՛, թող, Սանդրօ: Այստեղ մենք կարդինալի պէտք չունինք, ասաց Դոմինիկօն: — Եւ եթէ սրբազան Մոնտանէլլին ընդունած լինէր Հռոմում իրեն առաջարկուած պաշտօնը, այժմ Րիվարէցը նրան չէր խաբի:

— Չընդունեց, որովհետեւ չէր ուզում այստեղի գործը թողնի:

— Աւելի ճիշդը, որովհետեւ չէր ուզում Թունաւորի Լամբրուսկինի արբանեակներից մէկի ձեռքովը: Նրանք հակառակ են իրար, անկասկած: Երբ մի կարդինալ, մանաւանդ այսպէս ժողովրդական, ինչպէս Մոնտանէլլին է, գերադասում է այս ետ ընկած անկիւնը, դա մենք գիտենք թէ ինչ է նշանակում. չէ՞, Րիվարէց:

Բոռ ծխի օղակներ էր բաց թողնում:

— Կարելի է պ—պատճառը «խորտակուած ու վ—վշտահար սիրտը» լինի. — նկատեց նա գլուխը ետ ձգելով, որ աչքերով օղակներին հետեւի: — Իսկ այժմ, պարոններ, անցնենք մեր գործին:

Ու երկար — բարակ սկսեցին վերլուծելու զէնքերի փոխադրութեան ու թաքցնելու զանազան ծրագիրները: Բոռը լսում էր լարուած ուշադրութեամբ, մէջէ մէջ ընդհատելով խօսողներին, ուղղելու համար մի ցուցում կամ մերժելու համար մի զգուշ առաջարկ: Երբ ամէնքը կարծիքը յայտնեցին, ինքն էլ մի քանի գործնական խորհուրդ որոնք իսկոյն ընդունեցին առանց եւ է առարկութեան: Դրանով էլ վերջացաւ խորհրդակցութիւնը: Վճռեցին, գոնէ մինչեւ Րիվարէցի հեռանալը չի հաւաքուել ուշ ժամանակ, որ ոստիկանութեան ուշադրութիւնը չհրաւիրելու համար: Ժամը իննին քը ցրուեցին, բաց ի բժշկից, Բոռից Դոմինիկօից, որոնք մնացել էին մի քանի մասնաւոր կէտերի մասին խօսելու: Երկար ու տաք վիճաբանութիւնից յետոյ՝ Դոմինիկօն նայեց ժամացոյցին.

— Տաս ու կէսն է. ժամանակ է ուելու, որ գիշերայ պահապանը չնշմարի:

— Ե՞րբ է անց կենում նա. — հարցրեց Բոռը:

— Կէս գիշերին մօտ. ուզում տանը լինեմ մինչեւ նրա Գիշեր բարի, Ծիօրտանօ: Մի ենք գնում, Րիվարէց:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

19 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1960

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 30 ՍԱՆԹԻՄ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՀԵՏ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 17 Օգոստոս.— Հիթլերեան բանակին սպայակոյտի պետը գնդապետ Ռէօմ տեսակցութիւն մը ունեցաւ զօր. ֆոն Շլայխէրի հետ: Այս տեսակցութեան շատ նշանակալից հանգամանք կուտան կարգ մը քաղաքական շրջանակներ, քանի որ Հիթլերի եւ կառավարութեան միջեւ բանակցութեանց այնքան կոպիտ խզումէն յետոյ, ասիկա նոր բանակցութեան մը սկիզբն է:

Նկատելով որ երկու զինուորականները վաղեմի բարեկամներ են, հաւանական կը նկատուի որ համաձայնութեան գետին մը գտնուի ազգային – ընկերվարականները դահլիճին մէջ առնելու մասին:

Կ'ենթադրուի որ, երբ խորհրդարանը գումարուի եւ ֆոն Փափէն իյնայ, նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը պիտի յանձնուի ֆոն Շլայխէրի որ պիտի հրաւիրէ ազգային – ընկերվարականները մտնել կառավարութեան մէջ:

× Վարչապետ ֆոն Փափէն Աժանս Ռէօյթէրի թղթակիցը ընդունելով յայտարարած է թէ համոզուած է որ արդի կառավարութիւնը երկար ատեն իշխանութեան գլուխ պիտի գտնուի: Ըսաւ թէ ինք մտադիր չէ անտեսելու Ռայխսթակը, այլ կը յուսայ որ բոլոր կուսակցութեանց ողջմտութեան ուղղեալ իր կոչը պիտի համոզէ զանոնք որ արդի կառավարութիւնը լաւագոյնն է: Եթէ խորհրդարանը մերժէ վստահութիւն յայտնել իրեն, այն ատեն կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ գործելու եղանակը, ըստ պարագաներու, յարգելով հանդերձ սահմանադրութիւնը:

Թղթակիցը հարցուց թէ իրա՞ւ է որ Հիթլեր պահանջեց պետութեան բացարձակ հակակշիռը: Ֆոն Փափէն հաստատական պատասխան տուաւ եւ ըսաւ.

— «Նազիներուն պետը ինծի խոստովանեցաւ որ վերջին ամիսներու ընթացքին շատ դժուարութիւն քաշած էր զսպելու իր համախոհները: Ինծ հաւաստեց թէ մասնակի իշխանութեամբ մը չպիտի գոհանայ եւ թէ կրնայ քուէարկել միայն կառավարութեան մը համար որ բոլորովին նպաստաւոր է Նազիական շարժման»:

× Հերքումներու պայքար մը կայ Հիթլերի եւ կառավարութեան միջեւ: Կառավարութիւնը կը զեկուցանէ թէ Հիթլեր ընտրութիւններէն առաջ խօսք տուած էր մինչեւ վերջը գործել ֆոն Փափէնի հետ, բայց հիմա իր խօսքը դրժած է: Հիթլեր ալ կը հերքէ այս անցուդարձը: Որոշ է թէ Հիթլերի կուսակցութեան մէջ տարակարծութիւն կը տիրէ գործելու եղանակի մասին:

× Ցարդ որ եւ է ուղղակի բանակցութիւն չկայ կեդրոնի կուսակցութեան եւ հիթլերեաններու միջեւ, բայց յոյս կայ որ անոնք սկսին շաբթուս վերջը: Զրոյց կայ թէ կեդրոնը տրամադիր է Փրուսիոյ վարչապետութիւնը թողելու հիթլերեաններու:

× Հակառակ քաղաքական թուլութեան եւ կառավարութեան ազդարարութեանց, ազգային – ընկերվարականները կը շարունակեն իրենց եղեռնափորձերը երկրին զանազան կողմերը: Այսպէս, առջի գիշեր, Լանտսպէրկի մէջ դատաւորի մը տան վրայ ռումբ արձակուեցաւ, անձի վնաս չկայ, այլ նիւթական: Քէօլնի մէջ հիթլերեանները կրակ բացին անցորդներու վրայ եւ իրենցմէ ութը ձերբակալուեցան: Պրունսվիքի մէջ կառավարական պաշտօնեայ մը վիրաւորուեցաւ: Իսկ Կրօս – Կլակովի մէջ ազգային – ընկերվարականները օդը հանեցին հրեայ երկրագործական գործաւորներու ընկերութեան սեփական շէնք մը: Բարեբախտաբար այդ պահուն մարդ չկար, բայց շէնքն ամբողջովին քանդուեցաւ:

× Համպուրկի մէկ արուարձանին մէջ ոստիկանութիւնը համայնավարներու բնակած մէկ տան մէջ գտաւ զէնքի մթերք մը: Ոչ միայն զէնք ու ռումբեր գտնուեցան այլ տեսնուեցաւ որ տան մառանը ամրացուած էր եւ ահազանգի կազմակերպութիւն մը կատարուած:

Գերմանիա պիտի քաշուի՞ Ազգերու ընկերութենէն

ՊԵՐԼԻՆ 17.— Վարչապետ ֆոն Փափէն մերժեց պատասխանել անգլիացի թղթակիցի մը հարցումին թէ Գերմանիա պիտի քաշուի՞ արդեօք Ազգերու Դաշնակցութենէն, եթէ այս վերջինը մերժէ ճանչնալ սպառազինման մասին հաւասար իրաւունքի իր պահանջը:

Գերման վարչապետը բաւականացաւ շեշտելով էական կարեւորութիւնը այդ խնդրին Գերմանիոյ համար, որ, յարեց, չպիտի համբերէ այլեւս ենթարկուիլ ճնշողական միջոցներու եւ նկատուիլ իբր երկրորդական ազգ մը: Եթէ ապահովութեան մասին հաւասարութիւնը մերժուի իրեն, Ռայխի կառավարութիւնը այն ատեն պիտի շարժի զօր. ֆոն Շլայխէրի կողմէ նշանակուած եղանակով:

«Գերմանիա ոչ նպատակ եւ ոչ ալ ցանկութիւն ունի զինուելու, բայց կ'ուզէ որ ուրիշ ազգեր զինաթափուելու իրենց խօսքը յարգեն» ըսաւ:

Ֆոն Փափէն յայտնեց նաեւ որ Գերմանիա չէ հրաժարած իր գաղթային ցանկութիւններէն, թէ կը փափաքի վերստանալ իր նախկին գաղթավայրերէն ոմանք, քանի որ այդ մասին գործուեցաւ անարդարանալի անհաւասարութիւն մը զոր պէտք է դարմանել ուշ կամ կանուխ:

Հնդիկներ կը բողոքեն նոր օրէնքին դէմ

ՍԻՄԼԱ, 17.— Գաւառային ժողովներու մէջ համայնքային ներկայացուցչութեան ծրագիրը այլազան կերպով ընդունուեցաւ Հնդկաստանի մէջ: Մինչ Իսլամներն ու Եւրոպացիք ընդհանրապէս հաւանութիւն կը յայտնեն, Հնդիկները եւ Սիքքերը բուռն կերպով կը քննադատեն զայն: «Անհպելի»ներու համահնդկական ընկերակցութեան նախագահ Րաճա Պահատուր յայտարարեց.

«Փոքրամասնութեանց դաշինքը կը վնասէ մեր դատին: Իսլամներն ու Սիքքերը ձեռք բերին ուզածնին մինչ «անհպելի»ները ոչինչ ստացան իրենց պահանջներէն եւ մեզի տրուած աթոռները աննշան զիջումներ են միայն»:

Բէնճապի Հնդիկներու պետը՝ որ մասնակցած էր Կլոր Սեղանի համաժողովին, յայտարարեց թէ ծրագիրը որ այդ նահանգին Իսլամներուն կուտար 91 աթոռ՝ ընդդէմ հնդիկ 80 աթոռի, բոլորովին անարդարութիւն է Բէնճապի Հնդիկներուն հանդէպ:

× Կանտիի աշխատակից Միս Սլատ այսօր ձերբակալուեցաւ որովհետեւ հակառակ ոստիկանութեան հրամանին, Պոմպէյ մտած էր:

Քայզէրի փախուստին դէմ

ԱՄՍԹԷՐՏԱՄ, 17.— Հոլանտացի երեսփոխան մը հարցուց կառավարութեան թէ ի՞նչ միջոցներ ձեռք առնուած են այն զրոյցներուն մասին որ կը վերաբերին Վիլհէլմ Բ.ի Գերմանիա վերադարձին:

Վարչապետը պատասխանեց թէ կառավարութիւնը այս մասին շատ անորոշ շշուկներ միայն լսած է, եւ սակայն հսկողութիւն պիտի ըլլայ որ նախկին կայսրը յարգէ իրեն եղած հիւրընկալութեան պայմանները եւ չպատահի բան մը որ երկրին շահերուն հակառակ ըլլայ:

Հրէից համաշխարհային խորհրդաժողովը

ԺԸՆԵՒ, 17.— Այսօր լիագումար նիստի մը մէջ, Հրէից համաշխարհային խորհրդաժողովը ընդունեց յանձնաժողովին տեղեկագիրը ուր ի մէջ այլոց կ'ըսուի.

«Խորհրդաժողովը իր խոր համոզումը կը յայտնէ թէ հրեայ ժողովուրդին արդի ծանր կացութիւնը, բազմաթիւ երկիրներու մէջ Հրեաներու քաղաքացիական իրաւանց դէմ եղած վտանգները եւ նախատինքները առաւել քան անհրաժեշտ կը դարձնեն հրէական համաշխարհային համաժողով մը գումարելու պէտքը Պաղեստինի մէջ եւ հրեայ ժողովուրդին կազմակերպութիւնը»:

Այս համաժողովին պատրաստութիւնները կատարելու համար գործադիր մարմին մը ընտրուեցաւ:

Անգլիա եւ Քանատա կը համաձայնին Ռուսական Տոմփինկին դէմ

ՕԹԹԱՎԱ, 17.— Կը հաղորդուի թէ անգլիական եւ քանատական պատուիրակներուն միջեւ բանաձեւ մը գտնուեցաւ որ գոհացում պիտի տայ Քանատայի գանգատներուն, ընդդէմ ռուսական արտածումներուն դէպ ի Մեծն Բրիտանիա:

Ըստ այս բանաձեւին ռուսական ապրանքներու գնումը Անգլիոյ կողմէ պիտի սահմանափակուի, եթէ երբեք սովետները յանձն չառնեն այդ փայտերուն արտածումը որոշ սակագինէ մը վար: Այսպէս, պէտք պիտի ըլլայ վերաքննել 1930ին կնքուած անգլեւ-ռուս առեւտրական համաձայնագիրը: Եթէ Անգլիա հաւանի ասոր, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ այս մասին համաձայնութիւն մը գոյացնել ուրբաթ օր:

Ռուսերը Մանչուրիա կը մտնեն

ՉԱՆԿ – ՇՈՒՆ, 17.— Մանչու անկախ կառավարութիւնը բողոքեց Մոսկուայի կառավարութեան մօտ, Մանչու հողին վրայ իբր թէ գտնուող սովետական զօրքերու մասին: Շանկ – Շուի կառավարութեան Խարպինի ներկայացուցիչն ալ նոյնիմաստ դիմում մը ըրաւ նոյն քաղաքի ռուսական ներկայացուցիչին մօտ: Պահանջեց որ Ռուսիա «անմիջապէս դադրի մտնելէ Մանչուրիա, մասնաւորապէս Մանչուլիի շրջանը, ուր ռուսական ուժեր ամրացեր են եղեր»:

Մանչու կառավարութեան ներկայացուցիչը պահանջեց բանակցութեանց սկսիլ որոշ եւ վերջնական սահման մը գծելու մասին Ռուսիոյ եւ Մանչուրիոյ միջեւ, արգիլելու համար ռուսեւ-մանչու զօրքերու միջեւ նոր բաղդումներ: Խնդրեց նաեւ որ փլցուին ռուս զօրքերու շինած ամրութիւնները:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԱՍՏԻԿ ՏԱՔԵՐԸ կը շարունակեն ամէն կողմ: Այսօր դարձեալ ջերմաչափը շուքի մէջ 33 էր: Փարիզի մէջ երէկ մէկ հոգի կաթուածահար մեռաւ եւ շնչահեղձ եղան քանի մը հոգի ու փոխադրուեցան հիւանդանոց:

Հունգարիոյ մէջ տաքէն 24 հոգի խեղդուած են:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒ միջազգային քոմիթէին հրատարակած հաշիւին համաձայն Լոս Անճէլըսի 10րդ ողիմպիականին զուտ հասոյթը եղած է մէկ միլիոն տոլար, որ պիտի յատկացուի 1928ին հրապարակ հանուած պարտաթուղթերը վճարելու:

ՕԴԱՅԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐԻ նոր գիծ մը երկարեցաւ Վարշաւայէն Ռիկա եւ Թալին: Այսպէսով Պալթիկ ծովը կը կապուի Եգէական ծովին, Ռիկայէն մինչեւ Սելանիկ, Սոֆիա եւ Պուքրէշ: Այս գիծը 2700 քիլոմեդր, Եւրոպայի օդային արդի ամենամեծ գիծերէն մէկն է:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ անցեալ 1931 տարուան ընթացքին շինած են 2800 սաւառնակ, այսինքն նախորդ տարուան թիւէն քիչ աւելի: Այս քանակէն զատ չեն սակայն ամերիկեան շրջանակները:

ՓՐՈՖ. ՓԻՔԱՐ որ մասնաւոր օդապարիկ մը շինած էր բարձրութեան փորձը կատարելու համար, երէկ առտու, Տիւպէնտորֆէն (Զուիցերիա) սկսաւ իր թռիչքը 10,000 հոգիի ներկայութեան: Նոր օդապարիկը 800 քիլօ կը կշռէ: Կը սպասուի այս հետաքրքրական թռիչքին գիտական արդիւնքներուն:

1914Ի ՎԵՐՋԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՈՒԶԱԾ ԷՐ ԱՆՋԱՏ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ ԿՆՔԵԼ

Օսմանեան կայսրութեան նախկին նախարարներէն եւ Միտիլլիի կառավարիչ հայազգի Ա. Եռան, ֆրանսական «Վիւ» պարբերաթերթին մէջ կը հրատարակէ հետեւեալ յօդուածը.—

«Թուրքիոյ մասնակցութիւնը պատերազմին մէջ թէեւ կը սպասուէր, եւ սակայն զարմանք պատճառեց մայրաքաղաքին: Նոյեմբերը անցաւ առանց արտակարգ իրադարձութեանց, բաց ի հրատարակուած «Ճիհատ»էն, որ աննշմար անցաւ եւ Հասան Իզզէթ փաշայի՝ Ռուսերուն դէմ ունեցած խնդրական մէկ յաջողութենէն: Դեկտեմբերի ընթացքին սակայն, երբեք դէշ դարձուածք մը ստացան Ժէօն – Թիւրք քոմիթէին համար: Էնվէրը այլ եւս հոն չէր գտնուէր, իսկ «Ազատական» (Ահրար) կուսակցութիւնը կը վերակազմուէր: Ստորերկրեայ պայքար մը սկսաւ գերմանասէր Ժէօն – Թիւրքերու դէմ: Թալէաթը անհանգիստ էր:

«Հազարաւոր զրոյցներ շրջան կ'ընէին, թէ գերմանական զեկոյցները սուտ էին, թէ Անգլիացիները յաղթականօրէն կ'արշաւէին դէպ ի Պաղտատ եւ թէ մօտ օրէն պիտի սկսէր յարձակողականը Տարտանէլի դէմ: Գաղտնի կոչեր կը փակցուէին, մինչեւ իսկ Այա – Սոֆիայի մզկիթին եւ այլ մզկիթներու պատերուն վրայ: Ժէօն – Թիւրքերը կ'ամբաստանուէին իբրեւ Գերմանացիներուն ծախուածներ: Սպաները հակակարգապահական շարժումներու մէջ կը գտնուէին: Թալէաթ, օրըստօրէ աւելի կը մտահոգուէր եւ կը սպառնար որ ի հարկին «Կէօպէն»ի եւ «Պրէսլաու»ի թնդանօթները պիտի դարձնէր մայրաքաղաքին վրայ, ռմբակոծումը պալատէն սկսելով:

Դեկտեմբերի կէսերուն, մայրաքաղաքը ահաբեկուած էր՝ Տարտանէլի դէմ Ֆրանսացիներուն սկսած յաջորդական ռմբակոծութեանց հետեւանքով: Այն ատեն ընդունեցինք գաղտնի մէկ այցելութիւնը Սուլթանի բժիշկին: Սուլթանը գիտնալով մեր երկարատեւ յարաբերութիւնները Ֆրանս. դեսպանատան հետ, իր բժշկին միջոցով ուզած էր մեզի արտակարգօրէն լուրջ բան մը հաղորդել: Բաւական վարանումներէ յետոյ հաւանեցանք լսել պայմանով որ — որովհետեւ ամէն կողմէն կը լրտեսէին մեզ — զեկոյցը ըլլար բերանացի առանց որ եւ է պաշտօնական թուղթի, վստահելի մարդու մը միջոցաւ: Դեկտ. 20ին կամ 27ին էր որ ընդունեցի այցելութիւնը սեւամորթի մը՝ որ Սուլթանի մէկ զաւկին հաւատարիմ սպասաւորն էր: Սեւամորթը ըսաւ մեզի.

— «Նորին կայսերական Վեհափառութիւնը կը փափաքի իր ողջոյնները հաղորդել Ֆրանսացի ծովակալին եւ իմացնել անոր, թէ որոշած է զինադադար կնքել, եթէ Տարտանէլի ռմբակոծումը անմիջապէս դադրի»:

«Մեծ դժուարութեամբ բացատրեցինք սեւամորթին, թէ Ֆրանսան եւ Թուրքիան սահմանադրական երկիրներ են եւ հետեւաբար, Ֆրանսացի ծովակալին ուղղուած նման առաջարկ մը արդիւնք չի տար: Բայց քանի որ Նորին Վեհափառութիւնը հրամայեց, պիտի աշխատինք իր ցանկութիւնը փոխանցել Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան: Ապա, լուր ղրկեցինք Սուլթանի զաւկին՝ իշխան Զիաէտտինի, թէ չենք կրնար նման քայլ մը առնել, եթէ չունենանք Սուլթանին ստորագրութիւնը կրող պաշտօնագիր մը: Համաձայնեցանք, որ պաշտօնագիրը մեր տրամադրութեան տակ պիտի գտնուի այն ատեն, երբ ի վիճակի ըլլանք գլուխ հանելու մեր յանձնառութիւնը:

«Իրապէս, Պոլսոյ մէջ տիրող գոյավիճակին հետեւանքով, Ֆրանսայի եւ Տէլքասէին հետ հաղորդակցելու միջոցներէն բոլորովին զրկուած էինք. երկար պրպտումներէ վերջ գտանք ֆրանսացի նախկին դիւանագէտ մը՝ Պ. Լուի Սթէկը, որ նախաձեռնող եւ գործունեայ մարդ մըն էր եւ որ, իբրեւ հանգստեան կոչուած դեսպան, Պոլիս մնացած էր որպէս Օսմանեան Դրամատան ընդհ. տնօրէն: Գաղտնօրէն տեսնուեցանք անոր հետ դրամատան գրասենեակներուն մէջ եւ անոր հաղորդեցինք Սուլթանին ցանկութիւնը: Երեք օր յետոյ, Պ. Սթէկ, Մէհմէտ Րէշատ Ե.էն ստացաւ ստորագրուած հեռագիր մը, որուն մէջ ցանկութիւն կը յայտնուէր, որպէս զի Թուրքիան անջատ հաշտութիւն կնքէ Ֆրանսայի հետ: Պ. Սթէկ, այս հեռագիրը փոխանցեց միեւնոյն դրամատան Սոֆիայի տնօրէնին, հրահանգելով զայն անմիջապէս հասցնել ֆրանսական դեսպանատան խորհրդական Քէ տ'Օրսէին:

«Քանի մը շաբաթ վերջը սակայն, իշխան Զիաէտտին իմացուց Պ. Սթէկին թէ պէտք է անմիջապէս Պուլկարիա մեկնի, որոշուած է զինք ենթարկել աքսորել:

«Մինչ այդ, պատերազմ. ձախողութիւններն ու ցեփլիններու երեւումները, կը շատցնէին մտահոգութիւններն ու զրոյցները: Էնվէր, հակառակ պարտուած ըլլալուն, վերադարձաւ Պոլիս, ուր ահաբեկչական միջոցներով խեղդեց խաղաղասէր «Ազատականներու» բոլոր շարժումները: Վախցայ, որ պալատական շրջանակին եւ մասնաւորաբար միջնորդ սեւամորթ սպասաւորին փոքրիկ մէկ անզգուշապահութիւնը, կը մատնէր հեռագրին առաքումը եւ մեզ մահուամբ կը պատժէին: Պատրուակելով որ վիրաբուժական գործողութեան մը համար պէտք է Իտալիա մեկնիմ, յաջողեցայ անցագիր մը ստանալ եւ 12 Մարտ 1915ին հասայ Փարիզ: Անմիջապէս գացի արտաքին նախարար Պ. Տէլքասէին մօտ:

— «Ա՜, բարեկամս, ըսաւ ինծի Տէլքասէն, Թուրքերուն հետ ոչ ոք կրնայ վիճաբանիլ: Անոնք միայն բռունցքը հաշուի կ'առնեն...

«Մեր բոլոր դիմումները այդ շրջանին ի զուր անցան: Պ. Փէնլըվէն էր միայն, որ հաւանեցաւ մեր ծրագիրներուն: Միւս ֆրանսացի քաղաքագէտները անջատ ամէն բանակցութեան դէմ արտայայտուեցան եւ պնդեցին շարունակել պատերազմը, մինչեւ որ ամբողջովին ոչնչացուին Թուրքիոյ գերմանասիրական ուժերը: Առաջարկեցինք անմիջապէս պատերազմ հռչակել Պուլկարիոյ դէմ, որպէս զի Թրակիոյ մերձաւոր հողերու գրաւումով, Թուրքիան մեկուսացուի եւ ստիպուի հաշտութիւն կնքել: Եւ սակայն, այս կէտին մէջ ալ մեզ լսող չեղաւ»:

Հ. Յ. Դ. ՊԱՏ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

(ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻ ԱՌԹԻՒ)

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դաշնակցութեան բարոյական հսկողութեան ներքեւ, Մարսէյլի Պատանեկան Միութիւնը օրըստօրէ կը յառաջանայ, շրջանիս միութենական հրապարակին վրայ:

Միութիւն մը, որ ինքնատիպքեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ, ժողովրդական խաւերու մէջ գործող, ազգային բոլոր խմբակցութիւններու, ըլլայ մշակութային, ըլլայ քաղաքական:

Պատանիներու խմբակցութիւն մը, որ գիտէ, հաւաքական ուժերով ու համերաշխ համագործակցութեամբ, տանիլ իրենց ուսերուն վրայ առած, ազգային ու յեղափոխական, ծանր պարտականութիւնները, ութ երկար տարիներէ ի վեր, առանց սայթաքելու իրենց հետեւած ուղիէն, հակառակ աջէն ու ձախէն եղած ըսի ըսաւներու եւ քննադատութիւններու:

Ութ տարիներու երկար շրջան մը, որուն ընթացքին, ութ անգամ աւելի տասը միութիւններ ծնան ու մեռան առանց գործունէութեան հետք մը ձգելու, գաղութահայ պատմութեան մէջ:

Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութիւնը, ծնաւ տասնեակ մը գիտակից պատանիներու երկունքէն: Հետզհետէ, մեծցաւ ինքնիրմով, զարգացաւ իր սեփական միջոցներով, դարձաւ յեղափոխական, առանց արտաքին թրթռումի: Նոյնացուց ու բաժնեց Դաշնակցութեան Յեղափոխական եւ Ազգային պարտականութիւնները իր դրօշին տակ: Համախմբեց հայ պատանիներն ու երիտասարդները, դաստիարակեց ազգային ու տոհմային կրթութեամբ: Ներմուծեց Դաշնակցութեան գաղափարի ճամբուն վրայ ընկող հերոսներուն աւիւնն ու արիւնը պատանիներու խոպան հոգիին մէջ: Դաշնակցութեան շարքերը խտացան, պատանիներու շարքէն հետզհետէ հասնող խանդավառ երիտասարդներով: Եւ այսօր ութ տարիներէ յետոյ, իր գործունէութեան ութերորդ տարելիցի առթիւ հրապարակաւ կուգայ սեղմ շարքերով, տօնելու իր հիմնադրութեան ութերորդ տարելիցը Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային Կոմիտէի հովանաւորութեամբ ու մասնակցութեամբ Պատանեկան Միութեան Սէն-Լուի ու Պուլվար-Օտտօի մասնաճիւղերու, 31 յուլիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Սէնթ Անտրէի օդասուն ու ընդարձակ ծառաստանին մէջ:

Դաշտահանդէսը, խնամքով կը գեղապանծէր մինչեւ ցարդ սարքուածները, իր սեղմ յայտագրով ու գեղարուեստական ճոխ բաժիններով:

Դաշտին դրան ու բեմին երկու եզրերը զոյգ եռագոյնները, «Ֆրանսական եւ հայկական» կը ծածանէին: Ծառաստանի բոլոր սեղանները բերնէ բերան ու ամբողջութեամբ գրաւուած էին երկսեռ բազմութիւնով:

Օրուան նախագահ ընկեր Աստուածատրեան, «Պատանի» ամփոփումը ըրաւ Միութեան ութ տարուան գործունէութեան, իսկ ընկ. Լեւոն Ստեփանեան «Պատանի» զեկուցագիրը կարդաց, բարոյական ու նիւթական հաշուետուութեան: Որմէ վերջ հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով Պ. Տիգրան Գէորգօֆի նուագախումբի մասնակցութեամբ ու ներկաներու յոտնկայս ունկնդրութեամբ:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար իրենց մասնակցութիւնը բերին ընկերներ՝ Վ. Ֆէսճեան, արտասանութեամբ «Հայուն Վրէժը»: Բարդէն Պալօեան արտասանութիւն «Սասնոյ Հսկան», Թորոսեան Փանթէզի «Օքսէնի Նամակ»ով, իսկ Անտոնեան մեներգով:

Օրուան բանախօս ընկ. Հ. Սէրէնկիւլեան, իր իմաստալից բանախօսութեամբ, կենդանի տեսարանի մը ուրուականով, հանդիսականներուն ներկայացուց Դաշնակցութեան գործունէութեան քառասնամեայ զոհաբերութեան պատկերը, ու զայն կերտող գիտակից ու զոհաբերող յեղափոխականներուն կեանքն ու գործը, եւ քաջալերեց պատանի սերունդը, որպէս զի ժառանգորդը հանդիսանան այդ նահատակներուն ու շարունակեն անոնց հետապնդած նուիրական գաղափարը, Հայրենիքի Ազատութիւնը:

Անցորդ

ԳՈՐԾԵՐՈՒ ԲԱՐԵԼԱՒՈՒՄ

— :-: —

ՄՈՆԹԱՐԺԻ. — Ինչպէս ամէն տեղ, նոյնպէս հոս ալ անցեալ սեպտեմբերէն ի վեր տնտեսական տագնապ կը տիրէր: Բայց այս վերջին քանի մը շաբթուան ընթացքին գաղութիս գործերը լաւ ընթացքի մէջ են: Բազմաթիւ անգործներ գործի կանչուեցան: Նոյն իսկ առիթէն օգտուեցան մեր հայրենակիցներն ալ, որոնք անգործութեան մղձաւանջէն կը տառապէին:

Այս գաղութը տարիներէ ի վեր անկազմակերպ կը մնայ: Արդեօք ե՞րբ, եւ ո՞ր բարերար ձեռքը պիտի գայ ոգեւորել գաղութը եւ ազգային միութեան մը հիմը դնել այս գաղութին մէջ:

Գ. Պալեան

ՄՈՐԷՍԹԷՍ (Իզէր) 1 օգոստոս. — Այս գիւղաքաղաքը կը գտնուի Իզէր նահանգին մէջ, Լիոնէն 56 քիլոմեդր հեռաւորութեամբ: Ունի հազիւ 1300 բնակիչ, գրեթէ բոլորը տեղացիներ:

Տեղւոյն մէջ կայ երեք փոքրիկ գործարաններ, երկուքը մետաքսի իսկ երրորդը ամենամեծը (Servonat Frère) կօշիկի գործարանը: Մետաքսի գործարանները բնաւ օտարական չունին եւ ամէն մէկը գրեթէ 30—40 բանուոր բանուորուհի կ'աշխատցնեն: Կօշիկի գործարանը ներկայիս կ'աշխատցնէ 150—160 գործաւորներ: 1931ի վերջերը հազիւ երկու ընտանիք եւ 4—5 ամուրի Հայեր կ'աշխատէին. իսկ վերջերս գործարանատէրը գոհ ըլլալով Հայերէն՝ 25 Հայեր եւս գործի առաւ:

Թէպէտեւ օրավարձերը չնչին են, ժամը 2.25—2.50՝ բայց եւ այնպէս բարեբախտութիւն պէտք է համարել այս ալ, որովհետեւ ամբողջնիս գրեթէ 6—7 ամիսէ ի վեր անգործ էինք եւ ճարահատ:

Հիմա ներկայիս այլ եւս բանուոր չուզեր, բայց եթէ արհեստաւոր ըլլայ կարելի է գործի առնէ:

Ազգային կեանք գրեթէ գոյութիւն չունի. որովհետեւ դեռ գաղութը նոր է, բայց բոլոր Հայերը իրարու հետ սիրով են: Ամբողջ գաղութը Դաշնակցութեան համակիր է: Կան քանի մը դաշնակցականներ՝ որոնք պիտի կազմեն խումբ մը:

Թղթակից

ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

— :-: —

12 ՈՐԲԵՐ ՂՐԿՈՒԱԾ ԵՆ ՊԷՅՐՈՒԹ

Մեր ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ, Կիպրոսի Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մելքոնեան հաստատութեան մէջ պատահած վերջին տխուր միջադէպը, որու հետեւանքով չափահաս որբերէն մաս մը Ս. Մակարայ վանքը ղրկուած էին եւ մէկ մասն ալ հրահանգ ստացած թողելու որբանոցը: Դժբախտաբար ցարդ վերջնականապէս չէ խաղաղած հաստատութիւնը: Քննիչ Պ. Ալէմշահ կը շարունակէ իր մանրազնին քննութիւնները: Տնօրէն Պ. Կիրակոսեան, որուն դէմ ուղղուած էին բոլոր ցոյցերն ու բողոքները, կը մնայ իր պաշտօնին վրայ, իսկ ուսուցիչներու դիրքը կը մնայ ցարդ անորոշ: Կը կարծուի որ քանի մը ուսուցիչներ, որպէս մեղսակից յարուցուած ըմբոստութեան, յառաջիկայ տարի պաշտօնի պիտի չի կոչուին:

Բարեգործականի այս ընթացքը եւ կարգադրութիւնները ոչ միայն չեն գոհացուցած դժգոհ եւ բողոքող որբերը, այլ աւելի գրգռած են, որոնք կը սպասեն եւ կը պահանջեն տնօրէն Կիրակոսեանի հեռացումը:

Անցած ուրբաթ օր, բողոքող որբերէն 12 հոգի հասան Պէյրութ: Անոնք ղրկուած են քննիչ Պ. Ալէմշահի կողմէ, Պէյրութի մէջ իրենց գործ եւ արհեստ սորվեցնելու խոստումով: Դժբախտաբար սակայն, որբերը Պէյրութի քարափը հասնելէ վերջ ձգուած են իրենց վիճակին: Խեղճերը այժմ բոլորովին անորոշ եւ թշուառ վիճակի մը մէջ կը գտնուին եւ պիտի դատապարտուին անօթութեան, եթէ Բարեգործականը չյարգէ իր խոստումը եւ անոնց անմիջական հոգածութիւնը չի ստանձնէ, մինչեւ որ ինքնապահ դառնան:

Վերապահութեամբ կը տեղեկանանք նաեւ որ, դեռ քանի մը տասնեակ որբեր պիտի յաջորդեն այս առաջին կարաւանին եւ պիտի ղրկուին Սուրիա, Յունաստան եւ Ֆրանսա, որպէս աքսորականներ:

(«Ազդակ»)

Ժ.ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Բ.

Այսօր սկսինք կանանց մրցումներով, որոնց արդիւնքները, միշտ աթլէթիզմի մէջ, եղան.—

ԱԹԼԷԹԻԶՄ (կանանց)

100 ՄԵՏՐ ՎԱԶՔ.— Օր. Սթէլլա Վալասիէվիչ (Լեհ) 11 9/10 երկ.:

ՆԻԶԱԿ ՆԵՏԵԼ.— Օր. Էրիքսըն (Մ. Ն.) 43 մեդր 71 ս.:

ՍԿԱՒԱՌԱԿ ՆԵՏԵԼ.— Օր. Քոպըլյանտ (Մ. Ն.) 40 մ. 58 ս.:

80 ՄԵՏՐ ԱՐԳԵԼԱՐՇԱՒ.— Օր. Տիտրիքսըն (Մ. Ն.) 11 7/10 երկ., (աշխարհի նոր մրցանիշ):

ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ.— Օր. Շայլէյ (Մ. Ն.) 1 մ. 66 ս., (աշխարհի նոր մրցանիշ):

4 × 100 ՄԵՏՐ ԴՐՕՇԱՐՇԱՒ.— Մ. Նահանգներ 47 երկ., (աշխարհի նոր մրցանիշ):

Այս արդիւնքները կը ձօնենք մեր մարզիկներուն, որովհետեւ անոնցմէ երեքը մանաւանդ վեր են իրենց ներկայ կարողութենէն, արդարեւ՝ դրօշարշաւի հայկ. մրցանիշը 48 3/5 երկ. է, իսկ բարձրութիւն ցատկելու մէջ 1.60ը անցնողները մեր մէջ մատով ցոյց կը տրուին դժբախտաբար, գունտ նիզակ, սկաւառակ կանանց համար միեւնոյն ծանրութեամբ չըլլալուն բաղդատութիւն կարելի չէ ընել: Կանանց մարզական մարմինները գոհ չեն իրենց տրուած սեղմ պայմաններէն, եւ Ողիմպիական խաղերուն կը մասնակցին լոկ բրոբականտի համար, քանի որ իրենք ալ կը կազմակերպեն «համաշխարհային կանացի խաղեր»որոնց մէ չորրորդը տեղի պիտի ունենայ 1934ին Լոնտոնի մէջ:

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒ

1 ՔԻԼՈՄԵՏՐ (առանձին).— Կրէյ (Աւստրալիա) 1 վ. 12 3/10 երկ.:

4 ՔԻԼՈՄԵՏՐ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ (4ական հոգինոց խմբակներով).— Իտալիա 4 վ. 53 երկ.:

2 ՔԻԼՈՄԵՏՐ ԹԱՆՏԷՄ (երկու հոգինոց հեծելանիւ).— Բէրէն եւ Շայ (Ֆրանսա):

ԱՐԱԳՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Վան Էկմօն (Հոլանտա) վերջին 200 մեդրը 12 6/10 երկ.էն:

Վերոյիշեալ բոլոր մրցումներն ալ տեղի ունեցան մասնաւորաբար շինուած վէլոտրոմին մէջ:

100 ՔԻԼՈՄԵՏՐ (ճամբու վրայ).— Բավէչի (Իտալիա) 2 ժ. 28 վ. 5 3/5 երկ.:

Խմբական դասաւորում.— 1) Իտալիա, 2) Տանիմարքա, 3) Շուէտ:

Այս մրցումը հետեւեալ ձեւով տեղի կ'ունենայ, մրցորդները ճամբայ չեն ելլեր ամէնքը մէկ, այլ առանձին, իրարմէ երկու վայրկեան տարբերութեամբ, հետեւաբար խւրաքանչիւրին շահը կը պահանջէ կարելի եղածին չափ արագ երթալ, որովհետեւ շահողը այն չէ որ առաջին անգամ գիծը կը կտրէ, այլ ան որ ամէնէն առաջ ժամանակը դրած է 100 քիլօմէթրի ճամբան կտրելու համար: Յաղթականը քսան տարեկան է եւ իր զինուորական ծառայութիւնը կ'ընէ Հռոմի մէջ, այդ արդիւնքը ժամական 40 քիլօմէթրէն աւելի միջին մը կուտայ, ինչ որ հիանալի է պարզապէս:

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԱՏ ՁԵՒ (քէչ-էս-քէչ-քէն) «Աքաղաղի Ծանրութիւն» (մինչեւ 56 քիլօ) ախոյեան՝ Բիրս (Մ. Ն.):

«Փետուր ծանր.» (61 քիլօ) Բիհլաժամաքի (Ֆինլ.):

«Թեթեւ ծանր.» (66 քիլօ) Շարլ Բաքօմ (Ֆրանսա):

«Կէս - Միջակ ծանր.» (72 քիլօ) Վան Պէպէր (Մ. Ն.):

«Միջակ ծանր.» (79 քիլօ) Ժօհանսօն (Շուէտ):

«Կէս ծանր.» (87 քիլօ) Մէհրէնկէր (Մ. Ն.):

87 քիլոյէն աւելի կշռողներ.— Թիշթօֆ (Շուէտ):

Միայն բազուկներով — ԿՐԷԿՕ - ՌՕՄԷՆ.— «Աքաղաղ» (58 քիլօ).— Պրէմտէլ (Գերմանիա):

«Փետուր» (62 քիլօ).— Կօզզի (Իտալիա):

«Թեթեւ» (67 քիլօ 500).— Մալմպէրկ (Շուէտ):

«Միջակ» (75 քիլօ).— Քօքինէն (Ֆինլ.):

«Կէս - ծանր» (82 ք. 500).— Սվընսօն (Շուէտ):

«Ծանր» (82.500էն աւելի).— Վէսթէրկրէն (Շուէտ):

ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ ՎԵՐՑՆԵԼ

Կը բաղկանայ հինգ տեսակէ. Ա.— Խլել մէկ ձեռքով, Բ.— Ուսին մօտեցնել եւ նետել միւս ձեռքով, Գ.— Խլել երկու ձեռքերով, Դ.— Վերցնել երկու ձեռքերով, Ե.— Ուսին մօտեցնել եւ նետել երկու ձեռքերով: Ծանրութիւնները կը բաղկանան երկաթէ սկաւառակներէ որոնք մրցորդին կարողութեան համաձայն կ'աւելցուին եւ կամ կը պակսեցուին երկաթէ ձողին վրայ — ծանրութիւնները բաժնուած ըլլալով այդ ձողին երկու ծայրերը, կառքի մը զոյգ անիւներուն պէս: Այդ հինգ փորձերուն ընդհանուր գումարն է որ կ'որոշէ յաղթանակները: Մրցորդները հոս ալ բաժնուած են հինգ դասակարգերու, իրենց մարմնի ծանրութեան համեմատ:

Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳ.— Ախոյեան՝ Ռէյմօն Սէվիլիէ (Ֆրանսա) 287 քիլօ 500:

Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳ.— Ռընէ Տիւվէրժէ (Ֆրանսա) 325 քիլօ:

Գ. ԴԱՍԱԿԱՐԳ.— Իսմայէր (Գերմանիա) 345 քիլօ:

Դ. ԴԱՍԱԿԱՐԳ.— Լուի Հօսթէն (Ֆրանսա) 365 քիլօ:

Ե. ԴԱՍԱԿԱՐԳ.— Սքօպլա (Չին) 377 ք. 500:

Եգիպտացիները այս ճիւղին մէջ մեծ յառաջդիմութիւններ են ըրած, բայց այս անգամ չի մասնակցեցան հետեւեալ պատճառով,— Միջազգային Ողիմպիական Կոմիտէին կազմութենէն ի վեր անոր մէջ Եգիպտոսի ներկայացուցիչն է յոյն մը՝ Պօլօնաքի, Եգիպտոս հաստատուած մարզասէր մը: Այս տարի եգիպտացիք ուզեցին սակայն որ բուն եգիպտացի մըն ալ ընդունուի իբր Բ. պատուիրակ յոյնին կողքին, սպառնալով Լօս Անճէլըս չերթալ՝ եթէ իրենց առաջարկին գոհացում չի տրուէր ինչ որ պատահեցաւ, որովհետեւ Կոմս Պայէ Լաթուր մերժեց Եգիպտացւոց առաջարկը, այն ուրիշ թէ Ո. Կ.ի ընդհանուր ժողովը անցեալ օր բանաւոր դատու զայն:

ԼՈՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հոս է որ ճափոնցւոց ըրած մեծ յառաջդիմութիւնը իր արդիւնքը ցոյց տուաւ պայծառօրէն, ճափոն՝ 1920ին Անվէրս քանի մը մարզիկ հազիւ ղրկած էր. 1924ին՝ Փարիզ ամբողջական խումբ մը, իսկ 1928ին Ամսթէրտամի մէջ կը խլէր իր առաջին յաղթանակները: Այս գնացքով ինչեր չի կրնար ընել 1936ին. եւ 1940ի՞ն, երբ յոյս կայ որ ԺԲ.րդ Ողիմպիականին կազմակերպութիւնը վստահուի Ծայրագոյն Արեւելքի այդ մեծ երկրին: Ահա «դեղին վտանգը» որուն կէս կատակ կէս լուրջ կ'ակնարկուի միջազգային մարզական աշխարհին մէջ: Աթլէթիք մրցումներուն մէջ 1 առաջնութիւն, 1 երկրորդութիւն, 2 Գ.րդ 4 Ե.րդ եւ 4 Զ.րդութիւն տանելէ վերջ տեսնենք հիմա այս նուրբ լողորդներուն արդիւնքները: Մրցումները տեղի ունեցան 50 մեդր երկարութիւն ունեցող աւազանի մը մէջ.—

ԱՐԱՆՑ

100 ՄԵՏՐ (ազատ ձեւ).— Միեալաքի (Ճափոն) 58 2/10 երկ.:

400 ՄԵՏՐ (ազատ ձեւ).— Քրապ (Մ. Ն.) 4 վ. 48 4/10 երկ.:

Այս մրցման մէջ Ֆրանսացւոց միակ յոյսը եղող Թարիս պարտուեցաւ 1/10 երկ.ով եւ Բ. դասուեցաւ, ամբողջ մրցման ընթացքին առաջնութիւնը տանելէ վերջ ամենավերջին պահուն ամերիկացին եկաւ ոչինչ տարբերութեամբ մը իրմէ խլելու յաղթանակը, որուն այնքան կը սպասէին Ֆրանսայի մէջ:

800 ՄԵՏՐ ԴՐՕՇԱՐՇԱՒ.— Ճափոն 8 վ. 58 4/10 երկ.:

100 ՄԵՏՐ (կռնակի վրայ).— Քիյօքավա (Ճափոն) 1 վ. 8 6/10 երկ.:

200 ՄԵՏՐ (գրկաչափ).— Ձիւրաթա (Ճափոն) 2 վ. 45 4/10 երկ.:

1500 ՄԵՏՐ (ազատ ձեւ).— Քիթամուրա (Ճափոն) 19 վ. 12 4/10 երկ. (Ող. Նոր Մրց.):

ՈՒԱԹԷՐ - ՓՕԼՕ.— Ախոյեան՝ Հունգարիա, 2) Գերմանիա, 3) Մ. Նահանգներ:

100 մեդրին մէջ (կռնակի վրայ) յաղթականին երկու հետեւորդներն ալ իրեն ազգակիցներ են. նոյնպէս յաջորդ մրցումին Բ.ը դարձեալ ճափոնացի մըն է: Գիտէ՞ք թէ 1500 մեդրին յաղթականը քանի տարեկան է. 14. եւ երկրորդ եկող միւս ճափոնացին Մաքինօ՝ 16: Մէյ մէկ հրաշալիքներ այս տղաքը:

800 մեդր դրօշարշաւին մէջ ճափոնացւոց արդիւնքը որ իւրաքանչիւր լողորդի համար 2 վ. 14 6/10 երկ.ի միջին մը կուտայ, նոյնպէս շատ բարձր է:

Գալով «Ուաթէր - Փօլօ»ին, Հունգարացիները այս «Ջրային Փութպօլ»ին մէջ երկար ատենէ ի վեր վարպետ դարձած են եւ իրենց յաղթանակը ոչ ոք զարմացուց:

ԿԻՆԵՐՈՒ

100 ՄԵՏՐ (ազատ ձեւ).— Օր. Մատիսըն (Մ. Ն.) 1 վ. 6 8/10 երկ. (Ո. Ն. Մ.):

200 ՄԵՏՐ (գրկաչափ).— Օր Տէնիս (Աւստրալիա) 3 վ. 6 3/10 երկ. (Ո. Ն. Մ.):

100 ՄԵՏՐ (կռնակի վրայ).— Օր. Հալմ (Մ. Ն.) 1 վ. 19 4/10 երկ.:

400 ՄԵՏՐ (ազատ ձեւ).— Օր. Մատիսըն (Մ. Ն.) 5 վ. 28 5/10 երկ. (Ա. Ն. Մ.):

4 × 100 ՄԵՏՐ ԴՐՕՇԱՐՇԱՒ.— Մ. Նահանգներ 4 վ. 38 երկ.:

Այստեղ Ամերիկուհիներուն գերակշռութիւնը ակներեւ է եւ Միս Մատիսըն ինքզինքին կը թոյլատրէ երկու տիտղոս միասին շահիլ, մինչ Միս Հոլմ պէտք չունէր յաղթական ելլելու ինքզինքը արժեցնելու համար, այնքան գեղեցիկ է կ'ըսեն:

Թէ արանց եւ թէ կանանց զոյգ տեսակի ոստումներուն մէջ դարձեալ Ամերիկացիներն են որ յաղթական ելան:

Ժ. Ե.

Ց. Գ.— Երկու ճշդումներ.— Ֆինլանտացի համբաւաւոր մարզիկը՝ Նիւրմի չմասնակցեցաւ Ողիմպիական Խաղերուն իր կախակայումը վերջնական ըլլալով: 800 մեդր վազքի աշխարհի նոր մրցանիշը 1 վ. 49 7/10 երկ. է (եւ ոչ թէ 2/10) Համբսընի կողմէ:

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Գարի, ցորեն եւ չուչմա կ'արտադրէ: Բայց, գնող չըլլալուն, ժողովուրդին մօտ դրամ զրօթէ չկայ: կատարեալ թշուառութիւն: Կարմիր Մաճիկ, որբախնամ եւյն,, աստնկ տեղեր գալ եւ օգնելու են: Քանի՛ քանի թշուառ եւ տնօթի տուներ, քաղցէն հիւանդացող եւ մեռնողներ, վարակուածներ, դպրոցի երես չտեսնող տղաք...

Խալք կուսակցութեան վարիչը եղող բժիշկը լաւ կ'աշխատի: Զորս եղբայր են ու չորսն ալ բարձր պաշտօններ ունին: Վալիին հետ՝ անոնք են քաղաքը կառավարողները: Բայց, ցանկութիւնը եւ կամեցողութիւնը ի՛նչ օգուտ ունի, երբ կարելիութիւն չկայ...:

30.— ՄԱԼԱԹԻԱ (Միլլէթ-էն)

Ըստ Էթ փաշայի ծննդավայրը եղող այս քաղաքը, որ յառաջդիմութիւններ ցոյց տուած էր, այժմ օժտուած է, նաեւ երկաթուղագիծով: Այս պատճառով, իր վաճառականական եւ տնտեսական վիճակը օրէ օր կը լաւնայ: Մօտ ապագային, ան, Միջին Անատոլուի վաճառականական կեդրոնը ըլլալու կոչուած է: Նոր շէնքեր կան. կանոնաւոր, շիտակ ճամբաներ եւ բնական գեղեցկութիւն: Ժողովուրդն ալ աշխատող է:

Հին Մալաթիան, որ կարեւոր պատմութեան մը զոդն է, այժմ կը գտնուի Մալաթիա-Էլ Ազիզ երկաթուղագծի վրայ. աղուոր կայարան մըն է: Գիծը կ'երկարի ծիրանիի պարտէզներուն քովէն: Ան, իր պատմական ու հսկայ, բայց աւերակ վիճակով ճամբորդին ուշադրութիւնը կը գրաւէ: Դարերը չեն կրցեր քանդել ինչ որ Թուրք ձեռքը շիներ է:

Քանի մը տարի երաշտ գնաց հոս: Ցորենը դրամ չըներ, երկրագործական դրամատունը պարտքերու փոխարէն ցորեն առած է ու գիւղացին քիչ մը թեթեւցած կը զգայ ինքզինքը:

Գարնան ցուրտերը պտուղներուն վրայ գէշ ազդեր են: Ամէն տարի 1ուկէս միլիոն ոսկիի ծիրան կը ծախուի եղեր: Այս տարի տեսնենք ի՞նչ պատի ըլլայ: Աֆիոնն ալ քիչ եղած է վերջին տարին: Եղածն ալ դրամ չէ արժած: Առաջ քիլօն 25-20 ոսկի էր, այժմ 10 ոսկի. ան ալ առնող չկայ:

Մալաթիան օժտուած է, սակայն, ծառերով: Ատաղձով հարուստ քաղաք մըն է ան: Բայց, այսօր իր այդ հարստութեան կարեւոր մասը կորսնցուցած է:

Քանի մը տարի առաջ, ճամբայ բանալու մտօք, ծրագիր մը շինուեր է, եւ, սխալ մտածումով մը, կտրեր են այդ ծառերը...

Այսօր, Մալաթիա այցելողները մեծ տարբերութիւն մը պիտի գտնեն: Ծառերուն մէկ անգամէն կտրուիլը ատաղձի տաղնապ մը ստե- ծած է:

Դպրոցական գործը բաւական է հոս: Արդէն միշտ ուշադրութե առարկայ եղած է վարչապետ ծննդավայրը: Ժողովուրդն ալ ժանի է այդ ուշադրութեան, տակը:

Ամէն տեղի նման, հոս ալ ելեքտրականութիւն. Խալքի կումբ եւ փութպոլի խումբ կ'երեւի, երկաթուղին արդիւնքը չի տար: Սկիզբը եկող գացող եղեր է, թէ գործ եւ թէ իբրեւ նորութիւն, նատեր է շոգեկառք՝ հոս հոն լու համար: Բայց, հիմա շատ կը ճամբորդեն: Գիւներն ալ Աժանցնեն աւելի գէշ: Արդէն քը չի հաներ եղեր:

31.— ՍՂԵՐԴ (Միլլէթ-էն)

Պատերազմէն հարուածուած մինչեւ ցարդ ոտքի ելլելու րող քաղաք մը: Բնակչութեան սին որոշ թիւ մը չկրցին Տպաւորութիւնս այն է, որ կայ, բնակող չկայ: Դպրոցա գործը շատ երեսի վրայ թողու Կարծես այստեղի բնակիչնե մեծ մասը աշխարհէն պէ խապ Օտարական մը եկածին պէս բաց աչքերով կը նային: Փողոց կին գրեթէ չկայ: Վանդակը ներկայ է պատուհաններուն Արդէն Էնկիւրիի հին մասի անգամ կայ.. ոմանք պէտք աւելի բացուեցան, ոմանք ալ նայես դժգոհ բայց լուռ, խիստ մտայնութեան մը տակ զինքնին: Ռուսիոյ հակակրօ քարի ձեւը առաւ... Թաղական թիւնը կանոնաւոր հասոյթ մը Բերք, աշխատանք վերջին ները խանգարուած են եղեր վախ ու հոգ չունին: Բայց, ծայր աղքատ է քաղաքը տեղ «աճալ աճայիպ» (այլան դէմքեր, աղտո՛տ, քուրջեր մէկը տեսա՞ն, — կր բանան նին ու լալկան թօնով մը կը քալեն ետեւէն բայց քան

Բանտը երեք հարիւր հոգի Շատը կնոջ խնդրով: Քաղաք բանտարկեալներ կան եղեր ուրիշ տեղ պէտք է փոխադր բար վրայ դիզեր են: Կեցա տեղ չէ: Բանտերն ալ ընկ կարգ ու սարքին հետ պէտք բելաւուին: Ան ալ դպրոց մը է ըլլայ, երբ այս պարագան կառավարիչին, դառնօրէն ցաւ:

Ատոնք բոլորը լաւ են՝ բ գրքի, բեմի վրայ. բայց, կան կեանքի մէջ ընելու տարիներ պէտք են մեզի Նախ տղոցը դպրոցը շինենք եղածները լաւացնենք: Նայ ցոյց տուաւ մեր քովէն ափ աղտոտ տղեկ մը — կը մուր սանկ, քանի՞ հատ. տա ո՞ւրկէ. չտաս՝ գողութեան կ Օր չանցնիր, որ դէպք չպա

— Տագնապն ալ իր տպաւորութիւնը գործեց, չի, եթէ դրամ ըլլայ, կը շտկուին, երկիրը շուտով դիւկանանայ:

— Այդպէս չէ, առարկե ունեցած տարիներն ալ գեղխութեան մը տուեր են նին որ ամէնքը վատթարա Էֆէնտիմ, մենք ճամբան քառարշաւի ելանք: Բանտ ներուն մէջ պաշտօնեաներ երիտասարդ, նորեր են. գ րած, կաշառք առած են, կ մութիւններն ալ դատ...

... Քաղաքին մէջ շարժ Բակահատութիւնն ալ մեծ րու հասեր է: Այս բանը Մ Միլասի, Սպարթայի եւ ուրիշ տեղերու մէջ ալ տես դորրութիւնը յաճախ կը ուի: Ըստ իս, մեր ոստիկ եւ ոստիկանապետներուն, ւանդ սանկ տեղեր, լաւ է: Պաշտօնեաներուն ալ, Մ կուշտ աչքով աշխատին: մեր վճարածը շատ չնչին Մարդը կեանքը կը զոհէ՝ կ հացի համար. դուն գնա ան ընտասիրութենէ ճառէ՝ Պոլ Էնկիւրիի թիկնաթոռներ նստած...

Մինչեւ Սղերդ՝ ճամբան չութեան քիչ հանդիպեցա կտրեր, վառեր են: Նոյն րապ տուները փլցուցեր են նալու համար: Ի՞նչ ըսես,

ըէնքը կը լուծէ: Այստեղ հասկնալի է, ինչ որ ալ ըսես, անօգուտ է. պիտի չորցնեն, — քաղց ու ցուրտ: Բայց ուրիշ քաղաքներու մէջ թոյլ տալու չէ, չեմ հասկնար Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Գոնիայի «ամէնաժըմա-նի» խումբերուն գոյութեան դաղտ-նիքը ի՛նչ է ուրեմն...

Շուկային մէջ՝ խանութպանները մաքրութեան բնաւ հոգ չեն տա-նէր: Հոս խան կայ ըսին: Մտայ ներս: Է՜յ Աստուած իմ: Ուրիշ խա-նութ մը մտայ կտոր մը բան առնե-լու համար: Աղտո՛տ: Եւ ի՛նչ աղտո-տութիւն, մանրէի, հիւանդութեան բոյն...: Ամուրի մէկը եթէ քիչ շատ բծախնդիր է, անկարող է հոս ապ-րելու: Կէս օրուան մօտ, «ճաշարան» ըսուած տեղ մը մտայ: Ան ալ՝ քառ-սուն անկիւն փնտռելէ վերջ: «Հա-սան պապային» ըսելէն գիս տարին վանեցիի մը որ հոդ կերակուրկերփէ եղեր: Ճանճէն ու փոշիէն կարելի չէր բան մը ուտել: Սեղանին վրայ աղտ, իւղ, հոտ, նետուած ոսկոր...: Քովդ ալ ճենճերու մէջ թաթխուած մարդիկ, որոնց վրայ չես կրնար նայիլ:

Անօրժակս գոցուեցաւ, իսկ ձեռք լուալու տեղը խուխ լեցուն էր, սիրտս խառնուեցաւ: Դուրս նետուե-ցայ: Էֆէնտիմ, լուրջ հարց մը կայ. հանրակացարաններու մէջ պէտք չէ որ ամէն մարդ միեւնոյն իրաւունքը ունենայ:

Աղտոտ-անպատշաճ եղողը պէտք չէ ամէն տեղ մտնէ: Ա՛ս ա՛ս է: Շո-գենաւ, շոգեկառք, թրամվայ, պան-դոկ կամ ճաշարան՝ ամէն ոք իր տեղը կիտնալու է: Կ'ենթադրեմ որ ոչ ոք գոհ է այժմու վիճակէն: Պէտք է գնել այս ստորճանաւորումը: Այս հակառողջական վիճակին վերա-ցումը դէմ չէ ոչ մեր սկզբունքնե-րուն ոչ ռամկավարութեան:

Հացը շատ գէշ է այստեղ: Արդէն մեծ մասը թեփ կ'ուտէ: Բայց, ա-լիւրը գէշ ալիւրը է:

Կարծեմ, խարդախութիւն կը մտնէ գործին մէջ: Ջիս զարմացնող..

Քաղեց՝ Կ. Գ.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սուրէն Պարթեւեանի «Խարազան» գրքոյկէն օրինակ մը՝ կը խնդրուի յանձնել կամ ղրկել Հրանտ-Սամուէլ գրատան եւ ստանալ փոխարժէքը:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով:

ԳՐԵԼ, ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱ-ՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողա-շարով կը շարուի ՅԱՌԱՋը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

— :-: —

St. Bernard du Touvet, Կրը-նոպլէն 35 քիլոմէթր հեռու, հազար մէթր բարձրութեան վրայ, գիւղակ մըն է, որուն դիմացը կը բարձրա-նայ Ալպեան լեռներու ձիւնածածկ անվերջ շղթան:

Կարմիր Խաչի արենոյշներու բանակավայրն է այդ գիւղը Օգոս-տոս 6էն ի վեր: Եկած են հայ աղ-ջիկներ, թիւով 15, Փարիզէն, ծծե-լու համար երկու տասնեակ օրեր մաքուր օդը ազատ լեռներուն:

Խմբապետուհիներն են օրիորդ-ներ՝ Բէկզատեան եւ Խանճեան, եր-կու եռանդուն եւ փորձառու օրի-որդներ:

Արենոյշները ունին իրենց տրա-մադրութեան տակ ընդարձակ դաշտ մը, դաշտին մէկ անկիւնը կայ գեղջկական փոքր տուն մը: Դաշտը եւ տնակը ձրիօրէն տրամադրուած են ֆրանսացի խմբապետուհիի մը կողմէ:

Արենոյշները դրած են երկու զոյգ փոքր վրաններ դէմ առ դէմ: Իրենց ննջասենեակն է այդ, այն-քան պարզ, չոր խոտն է իրենց ան-կողինն ու բարձը եւ ունին ծածկոց-ներ իբրեւ վերմակ:

Զոյգ վրաններու մէջտեղ գծած են փոքր քառակուսի գետին մը ուր կայ ձող մը եւ վրան կը ծածանի եռագոյնը:

Առաւօտուն արեւուն հետ միասին ոտքի են արենոյշները, իւրաքան-չիւրը իր պաշտօնին գլուխը: Մե-ղուի փեթակ մը կարծես, կը վազ-վըզեն, կ'աշխատին, մարզանք, երգ, պար, շարժում, շարժո՛ւմ ան-դադար:

Սա մի քանի օրուան մէջ ո՛րքան սիրցուցած են ինքզինքնին արե-նոյշները՝ գիւղին բնակիչներուն: Պանդոկներն լիքն են, հարուստներ հեռուներէն եկեր են օդափոխու-թեան: Արենոյշները այս ամէնքին աչքին լոյսն են:

Բանակումի կրակ էին վառեր գիշեր մը, եւ հրաւիրած գիւղին բնակչութիւնը: Պանդոկներուն մէջ մարդ չէր մնացած այդ գիշերը, մեծ ու փոքր ելած էին բանակավայրը, բոլորուած կրակին շուրջ, ուր արե-նոյշները՝ լուսնի լոյսին տակ պա-րեկներու նման հմայիչ, պարեցին ու երգեցին: Հրաւիրեալներու ուրա-խութիւնը չափ չունէր:

Յաջորդ առաւօտուն պանդոկի ջոջերը՝ նուէրներով բանակավայր կուգան շնորհակալութիւն յայտնե-լու արենոյշներուն, որոնք այն-քան լաւ ժամանակ անցընել տուած էին իրենց: Գոհ են արենոյշները, կ'նդունին նուէրները, կ'երգեն դարձ-եալ շնորհակալութեան երգ մը ի պատիւ նուիրատուներու:

Պատիւ խմբապետուհիներուն, ո-րոնք այնքան լաւ են կազմակեր-պած այդ բանակումը: Եւ հայ ա-նունը այնքան բարձր կը պահեն սա օտարականներուն մէջ:

Եւ պատի՛ւ Ֆրանսահայ Կարմիր Խաչին որ կը հովանաւորէ այսպիսի ազգօգուտ կազմակերպութիւն մը:

Եւ դուք ծնողքներ, փութացէ՛ք օգտուիլ այսպիսի շինիչ կազմակեր-պութիւններէ, տրձանագրեցէք ձեր փոքրերը արենոյշներուն ցանկին մէջ: Գիտցէ՛ք օգտուիլ առիթէն:

Կըընոպլը Հ. Մ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՓՕՆ-ՏԸ-ՇԷՐԻՒԻ, 3 Օգոստոս.— Անցեալ կիրակի, կէս օրէ վերջ տե-ղի ունեցաւ Տիգրանակերտի Հայրե-նակցական Միութեան կազմակեր-պած դաշտահանդէսը: Կոկիկ բազ-մութիւն մը եկած էր քաջալերելու Միութեանս ձեռնարկը:

Անտառին մէկ ծայրը շինուած էր ճիւղերով զարդարուած բեմ մը, ո-րուն երկու կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռա-գոյնները: Օրուան նախագահը Պ. Խ. Արաքչինճեան «Մեր հայրենիք»ով հանդէսը բանալէ վերջ, հակիրճ կերպով բացատրեց Միութիւններու դերը գաղութահայութեան մէջ:

Եղան արտասանութիւններ Պ. Վարդանեանէ «Կարօտ»ը: Երգեցին Օր. Պերճուհի Վարդանեան եւ Գի-լարճեան շատ յաջող կերպով: Նը-մանապէս պակաս չէին անակնալ-ները Պ. Մ. Պօղոսեանի կողմէ: Կարգադիր Յանձնախումբը ներկա-յացուց զաւեշտ մը «Սատանան»: Շատ յաջող էին դերակատարները:

Երգիչ խումբը նուագի ընկերակ-ցութեամբ մէջ ընդ մէջ կ'երգէր ազ-գային երգեր:

Պ. Գ. Գիշարճեանի բանախօսու-թենէն վերջ, Միութիւնը խորոված հաւ մը դրաւ աճուրդի, որմէ գոյա-ցաւ 327 ֆրանքիգումար մը: Երե-կոյեան ժամը 9ին ժողովուրդը ցը-ուեցաւ գոհ տպաւորութեամբ:

Պօղոս Լօքսիւզեան

ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐԻ ՄԸ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Գլխաւոր ազդակը որ պատճառեց գերմանական արեւմուտքի բանակին խորտակումը, վառելանիւթի պա-կասն էր, որովհետեւ Թուրքերը չկր-ցան առենին գրաւել Բաքուն: Պէտք է յիշել որ Ռուսիոյ կովկասեան բա-նակը 1917 դեկտեմբերին երբ լքեց ճակատը եւ հեռացաւ, Թուրքերը եւ Թաթարները կը կռուէին Հայե-րուն դէմ՝ որոնք հաւատարիմ մնա-ցին դաշնակից եւ աջակից պետու-թիւններուն, եւ Թուրքերը չկրցան Բաքու հասնիլ մինչեւ 1918 սեպ-տեմբեր, այսինքն Ռուսիոյ կազմա-լուծումէն ութ ամիս յետոյ: Տարբեր կ'ըլլար պատերազմին ելքը կամ տեւողութիւնը արեւմուտքի մէջ, եթէ Թուրքերը ութ ամիս առաջ հասնէին Բաքու, եւ անոնք աւելի կանուխ պիտի հասնէին, եթէ Հայերը չդիմադրէին:

ՋՕՐ. ՖՕՆ ԼԻՒՏԷՆՏՕՐՖ

գերման ընդհ. սպայակոյտի պետ

ՄԱՄՈՒԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԱՌԻԹՈՎ

— :-: —

«Ազատ խօսք» վերի խորագրով կը գրէ խմբագրական մը (1 օգոստոս).

— «Երկրորդ անգամ ըլլալով, Պուլկարիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը կազ-մակերպէ իր սկաուտական բանա-կումը:

Երկրորդ անգամ ըլլալով, Պուլ-կարիոյ գրեթէ բոլոր հայ համայնք-ներէն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ մտած կամ անոր գործին ու նպատակին համակրող պատանիներ, քաղաքներու վատառողջ մթնոլոր-տը թողած, պահ մը պիտի երթան համախումբ ապրելու բնութեան ա-զատ, մայրական գրկին մէջ: Պիտի անուրին միասին, միասին պիտի եր-գեն, խաղան, խնդան ու մրցին, պի-տի մարզեն իրենց մկանները, կըր-թեն պիտի իրենց միտքը՝ հետեւե-լով ծրագրուած դասախօսութիւննե-րու ու պիտի կազդուրուին հոգե-պէս եւ ֆիզիքապէս՝ ոչ միայն բնութեան անխարդախ ծոցին, այլեւ ընկերական ու հայրենական կրթիչ մթնոլորտի մը մէջ:

Ամէն խրախուսանքի եւ աջակ-ցութեան արժանի է Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր այս ձեռնարկով:

Եկած է ժամանակը, որ հայ հանրութիւնը ոչ միայն լիովին ըմ-բռնէ այս կազմակերպութեան նպա-տակի մեծութիւնը եւ գործին կեն-սական անհրաժեշտութիւնը, այլեւ ոչինչ խնայէ, որպէսզի Հ. Մ.Ը.Մ.ը իրօք դառնայ մեր ցեղային դիմա-գրութեան բնական ու պատմական ձգտումի իրականացնողներէն մէկը:

«Հ. Մ. Ը. Մ.ի նպատակն է ֆի-զիքական եւ առողջ դաստիարա-կութիւն մը տալով հայ պատանիին՝ սատարել ցեղին պահպանման եւ անոր բարոյական ու իմացական բարձրացման: Սորվեցնել նոր սե-րունդին՝ ըլլալ չարքաշ, ժուժկալ, կարգապահ եւ օրինապահ, արթուն, արագ եւ ճիշդ դատող, ձեռներէց եւ կորովի, արի եւ հայրենասէր: Զար-գացնել անհատին մէջ պարտակա-նութեան, պատասխանատուութեան եւ պատուի զգացումները, ինչպէս նաեւ համերաշխութեան եւ փոխա-դարձ օգնութեան ոգին»:

Այս նպատակը իւրաքանչիւր հայրենասէր հայունն է ու հանուր հայութեան, մանաւանդ 1915ի զար-հուրելի կորուստէն յետոյ եւ մեր ժողովուրդի ծանր ու տագնապալի այս օրերուն:

Իբրեւ գերանանցօրէն համազգա-յին ու երիտասարդական կազմա-կերպութիւն, Հ. Մ. Ը. Մ.ը կ'ուզէ մեր ցեղի հին երակներուն մէջ նոր արիւն սրսկել, հոգիով ու մարմի-նով առողջ սերունդ մը պատրաս-տել, մեր ցեղային հին ու հաստար-մատ ծառը նոր ընձիւղներով զար-դարել ու զօրացնել:

Անոր առաջ նետած ամէն մէկ քայլը, անոր կազմակերպած իւրա-քանչիւր ձեռնարկը, նպատակ ունի թուլցած հայ մկանը զօրացնելու, քայքայուած ջիղերը կազդուրելու, ապականուած պայմաններու մէջ վատառողջ ու տխեղծ մնացած հո-գին ու բարոյականը բուժելու եւ ներզօր ու ստեղծագործ դարձնելու:

Ու Հ. Մ. Ը. Մ.ը իրօք կազմուած է մեր հայրերու հին մեղքերը կրկ-նել չտալու համար: Հոգիին հետ՝ մկանի, հաւատքին հետ՝ ուժի պաշ-տամունքով: Պայծառ այն գիտակ-ցութեամբ, թէ անհրաժեշտաբար պէտք է դարմանուի երէկուան ան-ռելի կորուստը, արդիւնք հայ տկար մկանին ու հաւաքական կամքի եւ զօրութեան բացակայութեան: Խո-րունկ այն համոզումով, թէ ամէնէն առաջ ինքը, հայ երիտասարդու-թիւնը պարտաւոր է ամէնօրեայ կազմակերպուած պայքար մղել մեր ժողովուրդի գլխին կախուած համր մահացումին դէմ, որ ընդհանուր արտայայտութեամբ կը կոչուի ա-պազգայնացում: Ջերմ ու յամառ այն նախանձախնդրութեամբ, թէ պէտք է հոգիով ու մտքով փարիլ ցեղային պաշտպանութեան, ցեղի իտէալներուն եւ աւանդութիւննե-րուն, ու պատրաստ ըլլալ վաղուան համար՝ կարգապահ, արթուն, կո-րովի եւ հայրենասէր սերունդներ ստեղծելով մեր ժողովուրդի ծերա-ցած կողերէն: Ու այդ իսկ սերունդ-ներու բարոյական ու մտաւոր ուժե-րով՝ համերաշխութիւն ու ազգային պաշտպանութիւն պարտադրել մեր պառակտուած, հաւաքական աշխա-տանքի անընտել ժողովուրդին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյ-ներու տակ ներկայացնել ֆրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը: Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ բուածներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալ-ներ: Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը ֆրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը:

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտք է կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ: Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ:

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ըն-թերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— *Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն:*

2— *Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝*

ա) *Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.*

բ) *«Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.*

գ) 100 *ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զր-կուած են.*

դ) *Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը:*

3— *Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը:*

4— *Եթէ «գօնթրաթ»ով եկած է, «գօնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տե-ղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը:*

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին: Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդու-թեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպա-սելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար:

Ուշադրութիւն

Գաւառէն շատեր մեզի կը ղրկեն, մեր հարցարանին իբրեւ պատասխան, իրենց ինքնութեան առժամեայ թուղթերը եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր:

Կը խնդրուի, — բան չղրկել մեզի, նոյն իսկ ռէքօմանտէ, *եթէ չէք ուզեր որ կորսուին:*

Եւ յետոյ, շատեր Փարիզէն, անձամբ խմբագրատուն կուգան, «կարգա-դրելու» իրենց խնդիրը:

Կը յայտարարենք, որ աւելորդ է գալ խմբագրատուն:

Մեր ուզածն է «անկանոն» թուղթ ունեցողներուն անունը, մականունը, իրենց պարագաները, ուրկէ գալը, ինչ տեսակ թուղթ ունենալը: Այսքան: Բո-լոր այս կէտերը գրաւոր, *կարճ եւ ամփոփ, ղրկել մեզի:*

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՕՐ. ՏԻՐՈՒՀԻ ՋԱՌԱՓԵԱՆ

Համակրելի դաշնակահարուհին Օր. Տիրուհի Ջառափեան, որ մաս-նակցած է մօտ 25 նուագահանդէս-ներու, վերջերս նուագահանդէս մը տուաւ իր վրայ խօսեցնելով ֆրան-սական գեղարուեստական թերթերը: Մասնաւորաբար *Les Débats* մեծ գո-վեստով կը խօսի իր մասին:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան: Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը:

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութա-ցնելու զայն այս առթիւ: Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թեր-թին առաքումը իրենց հասցէին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [28]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Վերոյիշեալ գաւառները ներկայ Հայաստանի մաս չեն կազմեր վարչա-կանապէս. հետեւաբար, հարկադր-ուեցանք սոյն հակիրճ տեղեկութիւն-ները տալ անոնց մասին՝ իբրեւ Ռու-սահայաստանի բաժանումները: Այժմ կ'անցնինք Պարսկահայաստանի եւ ա-պա յաջորդաբար Կիլիկիոյ եւ Արդի Հայաստանի:

Գ. ՊԱՐՍԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆ.— Պարս-կահայաստան կը պարունակէ ներկա-յիս պարսիկ իշխանութեան տակ գտ-նուող Ատրպատական նահանգին մէկ մասը, միւս մասը ըլլալով Ազրբէջանի իշխանութեան տակ, ինչպէս նաեւ Վասպուրական, Փայտակարան եւ Պարսկահայք նահանգներու մասերը:

Պարսկահայաստանի գաւառներն են Խոյ, Սալմաստ, Մակու եւ Ուրմիոյ մէկ մասը:

Ատրպատականի նահանգին գլխա-ւոր քաղաքներն են. ԴԱՒՐԷԺ կամ ԹԱՒՐԻԶ. Սահէնտ լեռան հիւսիսային կողմը 1500 մեդր բարձրութեան վը-րայ, ունի առողջարար օդ եւ շրջա-պատուած է այգիներով: Հայերը հոս ունին վարժարաններ:

ՈՒՐՄԻԱ. Համանուն լիճին արեւ-մտեան կողմը:

ԽՈՅ. Հին Հեր քաղաքին տեղը. Հա-յերը հոս ունին վարժարան:

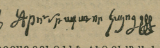
ՍԱԼՄԱՍ. Հին Զարեւանդ քաղաքն է, որուն գաւառին մէջ շատ Հայեր կան: Այս գաւառին մէջն է ծանօթ Խա-նասորը:

ՄԱԿՈՒ. Համանուն գետին եզերքը: Մակուի գաւառին մէջ կը գտնուի Տղ-մուտ գետին հովիտը, ուր կար պատ-մական նշանակութիւն ունեցող Շա-ւարշան քաղաքը եւ համանուն կամ Աւարայրի դաշտը: Ահա այս դաշտին մէջ է որ տեղի ունեցաւ 1500 տարի ա-ռաջ Հայերուն եւ կրակապաշտ Պար-սիկներուն միջեւ այն պատերազմը, որ ծանօթ է Վարդանանց Պատերազմ անունով:

Դ. ԿԻԼԻԿԻԱ.— Կիլիկիա յաջորդա-բար անցած է Պարսիկներու, Յոյնե-րու եւ Հռոմայեցիներու ձեռքը, իսկ Թ. դարուն ինկած է Արաբ խալիֆա-ներու, ապա Սելճուքներու եւ Խաչա-կիրներու ձեռքը:

Սակայն երբ հին տեսն Հայաստան կործանեցաւ, Հայեր գաղթեցին հոն ու տեղացի Յոյն տարրը հպատակե-ցնելով, 1081ին Ռուբէն Ա. անկախ հը-չակեց Կիլիկիա, որ շատ ծաղկեցաւ Հեթում Ա.ի օրով:

Հայկական Կիլիկիան երբեմն իրեն

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԵԹՈՒՄ Ա.Ի

միացուցած է Իկոնիոյ (Գոնիա), Ան-կիւրիոյ, Սեբաստիոյ եւ Խարբերդի նահանգներէն մէյ մէկ փոքրիկ մա-սեր, իսկ Հալէպի նահանգէն բաւա-կան ընդարձակ մաս մը:

Կիլիկեան իշխանութիւնը հայ տի-րապետութեան տակ տեւելով գրեթէ 300 տարի, Կիլիկիան անցաւ յաջոր-դաբար ուրիշ մահմետական ազգերու ձեռքը, մինչեւ որ ԺԵ. դարուն Թուր-քեր տիրեցին անոր վերջնականապէս:

Մեծ — Պատերազմին (1914—1918) յաջորդող զինադադարէն անմիջապէս ետք, Անգլիա գրաւելով զայն յանձ-նեց Ֆրանսայի, որ 1919—1921 հոն հռչակեց Հայկական իշխանութիւն, որ աւա՜ղ, վերջ գտաւ 1922ի սկիզբը, Ֆրանսացիներուն անկէ հեռանալովը:

Դիրք եւ սահման.— Կիլիկիա կը գտնուի հիւսիսային լայնութեան 36—38 եւ արեւելեան երկայնութեան 32—37 աստիճաններուն միջեւ: Սահման-ներն են. հիւսիսէն եւ արեւմուտքէն՝ Տաւրոս լեռնաշղթան, հարաւէն՝ Մի-ջերկրական ծով, արեւելքէն՝ Ամանոս լեռներ: Տարածութիւնն է 39,900 քա-ռակուսի քիլոմեդր, որուն 2/3ը կը ծածկեն Տաւրոս լեռներուն ճիւղերը:

Մակերեւոյթ.— Կիլիկիան երկու մասերու կը բաժնուի. Լեռնային Կի-լիկիա(*) եւ Դաշտային Կիլիկիա(**):

Լեռնային Կիլիկիա կը գտնուի ա-րեւմտեան կողմը, իսկ դաշտային Կի-լիկիա՝ հարաւային արեւելեան մասին մէջ:

Ծովեր, ծոցեր եւ կղզիներ.— Ունի Միջերկրական ծովը միայն, որմէ ձե-ւացած է Հայոց կամ Աղեքսանդրիկի ծոցը (***) եւ Կիլիկիոյ ծովը (****):

Լիճեր.— Կիլիկիոյ մէջ եղած լի-ճերը աննշան են. ասոնց մէջ Հասան Տէտէ, Բէքէլի եւ Ագչէ Տէնիզ անուն լիճերէն ալ կ'արտադրեն:

(*) Cilicia Aspera:

(**) Cilicia Campestris:

(***) Հռոմայեցիներ կոչած են զայն Sinus Issicus (Իսսոսի ծոց՝ համանուն քաղաքին անունով:

(****) Ջրանցք, որ կը գտնուի Կի-լիկիոյ եւ Կիպրոս կղզիին միջեւ. Հռո-մայեցիներէն կոչուած է Cilicium Mare (Կիլիկիոյ ծով) կամ Aulon Cilicius:

Գետեր.— Կիլիկիոյ ամենամեծ գե-տըն է Պիւրամոս (Ջահան), յետոյ կուգայ Սարոս (Սէհուն), որուն ստո-րին մասը նաւարկելի է: Այս երկու գետերը կը բխին Տաւրոս լեռներէն եւ դէպ ի հարաւ վազելով կը թափին Մի-ջերկրական ծով: 2300 տարուան մէջ անոնք յաճախ իրար միացած եւ ի-րարմէ բաժնուած են, ինչպէս այսօր: Այսպէս անոնք փոխն ի փոխ իրարու միացած եւ իրարմէ բաժնուած են հե-տեւեալ շրջաններուն.—

Ե. դարու Ա. կիսուն նախ քան զՔրիստոս՝ բաժնուած:

Ե. դարու Ա. կիսուն նախ քան զՔրիստոս՝ միացած:

Ա. դարուն Քրիստոսէ վերջ՝ բաժ-նուած:

Բ. դարուն Քրիստոսէ վերջ՝ միա-ցած:

Գ. դարուն Քրիստոսէ վերջ՝ միա-ցած:

Զ. դարուն Քրիստոսէ վերջ՝ բաժ-նուած:

ԺԱ. դարուն Քրիստոսէ վերջ՝ միա-ցած:

ՑՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ

(Շար.)

Յ. Հ. Դ.

Գաւառ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր Ենթակոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30-ին, ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վալանսի ընդերցասրահին բացման հանդէսը, վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 13 rue Boucherie, հիւանդանոցին դիմացը: Պատւոյ նախագահ երեսփոխան ԺԻԻԼ ՄՈՔ
Կը նախագահէ ընկ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ — կը խօսի ընկ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կովկասեան պարեր, եւայլն
Մուտք 3 ֆրանք

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Զ. Ո. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, նախագահութեամբ Միութեան Կեդր. Վարչութեան: Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Պուլվար Ռապաթօի ծանօթ պարտէզին մէջ: Առաւօտուն դաշտային խաղեր, նուագ, եւայլն: Գեղարուեստական բաժինը կը սկսի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Կը խօսին՝ ՏԻԿ. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ եւ ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը ներկայացուի «Երկու Անվարտիները», զաւեշտ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ Մարտիրոսեան, Գարագաշեան, Պ. Պ. Ուզունեան, Գաբրիէլեան եւ Յ. Թորոսեան:

Ճոխ պիւֆէ զիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է

ՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ֆրանսահայ Կ. Խաչի արենուշներու կողմէ: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Մուտք 3 ֆրանք

Դաշտահանդէս Սեւ Քրուի անտառին մէջ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Գոչհիսարի Հայր. Միութեան կողմէ: Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն:

Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Հաղորդ. միջոցներ.— Շոգենաւ՝ իջնել Pont St. Cloud, Թրամուէյ 1 Թիւ եւ իջնել Pont de Sèvres:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

Դաշտահանդէս Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլի Խնուսի Հայր. Միութեան կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Սէնթ Անտրէի օդաւուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ՝ Պ. ԽԱՉԻԿ ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՏԷՐ ԵՂԻՇԷ Քհնյ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նիսի սկաուտական վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու:

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Պուշ տը Լուի գեղեցիկ անտառին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Խանձարուրի արշաւանքը Պէլֆորի մէջ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլֆորի վազգէն կոմիտէի կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին կէմէրէկի Հայր. միութեան սրահին մօտ (Casern d'Offemont):

Կը խօսի Ընկ. Պ. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

Ներկայացում, արտասանութիւն, խմբերգ, եւայլն

ԴԵՐԱՍԱՆ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ.— Վաղը Շաբաթ օր Էմիլ Զոլա թատերասրահին մէջ՝ երեկոյեան 8.30ին: Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ՝ երգչուհի-դերասանուհի Տիկ. Ե. ԲԱԴԱԼի (Փարիզէն), ինչպէս նաեւ Պ. ԹՐԱԳՕՇԻ (Լիոնէն) եւ Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ (Մարսէյլէն):

Կը ներկայացուի՝ ՕԹԵԼԼՕ

Տոմսերու գիները սովորական են

ԾԱՆՕԹ.— Սեպտ. 17ին փարիզի մէջ պիտի ներկայացնէ «ԲՈՌ»ը, Société Savantesի սրահին մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Նահատակ Գրագէտներու Բառերնաններ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ 6ՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊԻ

ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԳԻՆ՝ 20 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ M. Barsamian, 121 Rue Marcadet, Paris (18)

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Վարժարանը՝ հայեցի դաստիարակութեան հետ, իր աշակերտուհիներուն կ'ապահովէ միջավայրի համապատասխան ուսում:

Հայերէն եւ փրանսերէն լեզուները կ'աւանդուին հաւասար խնամքով: Ուսման բոլոր ճիւղերը կը պահեն իրենց մասնաւոր տեղը:

Աշակերտուհիներու արձանագրութիւնը կը սկսի Օգոստոս 15ին: Նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ գտնուողներու զաւակները պիտի ընդունուին իբր կիսաթոշակ:

Պայմաններու համար դիմել վարժարանին Տնօրէնութեան, գրաւոր կամ անձամբ, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէս օրէ վերջ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Գ. Զօհրապ 20, ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ (Տ. Չէօքիւրեան եւ Թ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, ԱՐԵՒՈՍ ՃԱՄԲԱՆ, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, ԵՏՔԸ, Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ, Քրիստ. Միքայէլեան 10, ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ Րաֆֆի 25, ՎԱԼԱՆԹԻՆ, Ժորժ Սան 20, ԹԷՐԶԱՆՕ, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ, Մալխաս 50, ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ, Ռէն 20, ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ, Ղ. Մելոյեան 10, ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ, Ա. Պէրնէտ 2 հատոր 65 ֆր., ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ 25, ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ, Քասիմ 2 հատոր 25, ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ, Յ. Ալոճեան (Թոզմերի) 12.50, ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ, Գ. Կառվարենց 20, ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ, Ոստանիկ 5, QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԷՑՎԷԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, 21 Օգոստոս, կէս օրէ վերջ ժամը ճիշտ 3ին, Պանեցօ-քաշանի Մանկապարտէզի սրահին մէջ, 24, Rue Roger: Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ Փարիզի եւ շրջականներու յարգոյ հայ հասարակութեան՝ Շապին - Գարահիսարի Ռազմիկ Հայր. միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հոկտեմբեր 2 Կիրակի կէսօրէն յետոյ Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ կազմակերպածէ թատերական ցերեկոյթ մը, ինպաստ զօրավար Անդրանիկի յուշարձանին:

Կը խնդրուի բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը:

(կնիք)

ԱՆԴՐԷԱՍԻ եւ իր շրջանի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա ճաշարանին մէջ, 61 Mr. le Prince, մէթրօ Օտէոն: Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները: Օրակարգ հաշուետուութիւն, եւայլն: Պիտի կարդացուի Արաբկիր գտնուող հայրենակիցներու ցանկը, կարեւոր բոլորիս համար:

ՇԱՀԱՒՈՐ ԱՌԻԹ ՄԸ

ԾԱԽՈՒ է Իսի-լէ-Մուլինօի կայարանին մօտ պօնթիրրիի խանութ մը, մէջը գտնուած ապրանքներով կամ առանձին, իրաւունք կայ որեւէ առեւտրական գործի: Միասին կը տրուի նաեւ գեղեցիկ յարկաբաժին մը երկու սենեակ, խոհանոց, եւայլն: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն յետոյ Պ. Գաբրիէլ Գարաեանի, 75 Ave. de Verdun, Issy les Moulineaux, Seine.

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՈՐՎԵՑՈՒՑԷՔ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

Այցելու ուսուցչուհի մը հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ դիւրամատչելի պայմաններով: գրել՝ Mlle. Sevatch, 7bis rue de Pré St. Gervais, Les Lilas, Seine.

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց բըփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: դիւրամատչելի պայմաններ: դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.

ԵԹԷ դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.

ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.

ԵԹԷ կ'ուզէք հաշուի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՐՄԱԳի, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՔԹԷՕՐ Մ. ՏԻՄԻՃԵԱՆ (ՆՈՐԱՅՐ)

147, Rue de Voies-du-Bois
Tél. Charlebourg 05-74 — Colombes (Seine)
(Փարիզէն՝ Gare St. Lazareի գիծը առնել եւ իջնել La Garenne)
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ընդունելութեան ժամը 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 9—12

Հայերու ժամադրավայրը ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Danton 52-73
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel
Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:
Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ
Prix Fixe — 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Մետաքսեղէն եւ թաւիշներ

Unis et inprimés, soie naturelle et artificielle

ՄԱՐՇԷԻ ՅԱՏՈՒԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

26 Rue des Capucins եւ 2 Rue Romarin, LYON
Հեռաձայն Burdeau 34-07, հեռագրական հասցէ Fermanef, Lyon

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը, խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց մը կ'ունենայ: Պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulême

S. TOROSSIAN

մէթրօ Couronnes եւ Parmentier

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ 1 քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է
Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ
41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի
Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ
CAFE ARARAT
345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ԲՈՌ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

— Ո՛չ. կարծում եմ առանձին — առանձին աւելի ապահով է: Ո՞ւր կը տեսնուենք նորից:

— Կաստէլ — Բոլօնէզում. դեռ չգիտեմ ինչ տարազով կը լինեմ, բայց նշանի բառը գիտէք արդէն: Կը մեկնիք վա՞ղը, չէ՞:

Բոռ հայելու առաջ ուշադիր կերպով դնում էր իր մօրուքն ու կեղծամը:

— Վաղը առաւօտ ուխտաւորների հետ: Յաջորդ օրը ես կը հիւանդանամ ու կը մնամ մենակ հովւի խրճիթում, յետոյ կ'երթամ աւելի կարճ ճամբով սարերի միջով: Ձեզանից առաջ կը լինեմ ձորում: Գիշեր բարի:

Եկեղեցու աշտարակից ժամացոյցը կէս գիշեր էր խփում, երբ Բոռը մտաւ ուխտաւորներին յատկացրած մեծ ու դատարկ ամբարանոցը: Ամբողջ յատակը ծածկուած էր մարդկային անձոնի կերպարանքներով, որոնցից մեծ մասը խռմփում էին եւ օդը անտանելի ծանր էր ու հեղձուցիչ: Նա ետ քաշուեց զզւանքով. բոլորովին անօգուտ էր այդտեղ քնել փորձելը: Վճռեց գնալ մի մարագ ճարել կամ մի այլ ծածկած տեղ, ուր գոնէ մաքուր լինէր ու հանգիստ:

Հրաշալի գիշեր էր. լի ահագին լուսինը փայլում էր երկնքում: Բոռ աննպատակ թափառում էր փողոցներում, մտածելով տրտում առաւօտեան տեսարանը: Եւ ինչո՞ւ համար համաձայնեց Դոմինիկօին որ Բրեզիկէլում իրար հանդիպէին: Եթէ հէնց սկզբից այդ ծրագիրը վտանգաւոր յայտարարած լինէր, մի այլ տեղ կ'ընտրէին. եւ ինքն էլ Մօնտանէլլին էլ ազատուած կը լինէին այդ զզուելի կատակախաղից:

«Ինչպէս փոխուել է Պատրէն: Ձայնը միայն նոյնն էր բոլորովին, հինը, երբ ասում էր carino»! :

Փողոցի միւս ծայրից երեւաց գիշերապահը՝ լապտերը ձեռքին, եւ Բոռ մտաւ մի նեղ, ոլորուն փողոց: Մի քանի քայլից մայր — եկեղեցու հրապարակումն էր, եպիսկոպոսարանի ձախ թեւին մօտ: Հրապարակը ողողուած էր լուսնի լոյսով եւ ոչ ոք չկար, միայն նկատեց որ եկեղեցու կողմնակի մուտքը բաց էր: Երեւի մոռացել էին փակելու. թէ չէ՞ ով էր եկեղեցի մտնելու այդպէս ուշ գիշերով: Արդեօք ներս չմտնէ՞ր ու չպառկէր այնտեղ մի նստարանի վրայ: Այնտեղ անշուշտ շատ աւելի լաւ է, քան խեղդուած ամբարանոցում: Առաւօտեան դուրս կ'ելնէր մինչեւ ծառայողները գալը, եւ եթէ նոյն իսկ վրայ էլ հասնէին, պիտի մըտածէին, որ գիժ Դիէկօն անկիւնումը աղօթելիս է եղել, երբ դռները կողպել են:

Մի ակնթարթ ականջ դրաւ դրանը, յետոյ ներս մտաւ իր հանգիստ քայլուածքով, որ պահած էր դեռ իր կաղութեան հակառակ: Լուսնի լոյսը ներս էր թափւում պատուհաններից ու փռւում էր մարմար յատակին երկար շերտերով: Սեղանի շուրջը մասնաւորապէս ամէն բան որոշ երեւում էր ցերեկւայ պէս: Սեղանի առաջ ծունկի էր եկած կարդինալը գլխաբաց ու ձեռքերը կրծքին:

Բոռը ետ քաշուեց ստուերի մէջ: Արդեօք աւելի լաւ չէ՞ր լինի, որ հեռանայ նախ քան Մօնտանէլլին նկատէր: Դա ի հարկէ ամէնից խոհեմն էր, գուցէ եւ ամէնից ազնիւը: Բայց եւ ի՞նչ վընաս, եթէ քիչ աւելի մօտ գնա մի անգամ էլ նայելու պատրէին, այժմ, երբ ամբոխը չկար, ու պէտք չկար առաւօտեան կատակերգութիւնը կրկնելու: Գուցէ սա վերջին դէպքն էր նըրան տեսնելու: Եւ վերջապէս պատրէն հօ չէր նշմարելու: Կամաց կը մօտենայ զգուշուկ ու կը նայի մի անգամ միայն: Յետոյ կ'ելնէ դուրս ու կը դառնայ իր գործին:

Սիւների ստուերների միջով՝ կամաց առաջ սպրդեց դէպ ի սեղանի վանդակը ու կեցաւ կողմնակի մուտքին մօտ: Եպիսկոպոսական գահի ստուերը բաւականաչափ լայն էր նրան ծածկել կարողանալու համար, եւ նա շունչը բռնած կքեց գետնին:

— Իմ խե՛ղճ տղաս: Աստուած իմ, իմ խե՛ղճ տղաս:

Այդ ընդհատող շշունջը մի այնպիսի անսահման յուսահատութիւն ունէր իր մէջ, որ Բոռ ակամայ դողաց: Յետոյ լսեց մի խոր ու ծանր հեծկլտանք առանց արցունքի, եւ Մօնտանէլլին կոտրատում էր ձեռքերը ֆիզիքական ցաւից տանջւող մի մարդու նման:

Բոռը չգիտէր, որ պատրէն այդպիսի տանջանք էր կրում: Ինչպէս յաճախ ասում էր ինքն իրեն դառն վստահութեամբ. «Նրա մասին անհանգստանալու կարիք չկայ: Նրա վէրքը վաղուց է փակուած»: Եւ ահա այժմ այդքան երկար տարիներից յետոյ վէրքը բացուել էր նրա առաջ ու նա տեսնում էր, թէ ինչպէս արիւնոտ էր դեռ: Եւ ինչ հեշտ էր հիմա բուժելը: Բաւական էր վեր բարձրացնի իր ձեռքը, մի քայլ առաջ անցնի ու ասէ. «Ես եմ, պատրէ՛»: Հապա Ջեմմա՞ն իր մի շերտ սպիտակ մազերով: Ա՛խ, եթէ ներել կարողանար: Եթէ կարողանար իր յիշողութեան մէջ սպաննէր անցեալը, որ այնքան խոր փորագրուել էր այնտեղ, նաւաստին, շաքարեղէգի տնկարանները, շրջիկ թատրոնը: Ո՛չ, կարելի չէ հնարել մի աւելի մեծ տանջանք, քան այդ ցանկութիւնը, երբ գիտես, որ ի զուր է, որ չես կարողացել, որ չես համարձակւի ներելու:

Մօնտանէլլին ոտքի ելաւ վերջապէս, խաչակնքեց երեսը եւ հեռացաւ սեղանից: Բոռ աւելի խոր մտաւ ստուերի մէջ, վախենալով որ չտեսնուի, որ իր սրտի բաղխիւնը չմտնի յանկարծ: Վերջապէս շունչ քաշեց թեթեւացած: Մօնտանէլլին անց էր կացել մօտիցը եւ այնքան մօտիկ, որ նրա մանիշակի վերարկուն թեթեւ քսուել էր Բոռի այտին:

Անցել էր ու չէր տեսել նրան:

Չէր տեսել: Վա՜հ, ի՞նչ էր արածը: Չէ՞ որ դա վերջին դէպքն էր, միակ թանկագին վայրկեանը, եւ ձեռքից բաց էր թողնում: Մի դող անցաւ մարմնովը եւ դուրս ելաւ լոյսի շերտը:

— Պատրէ՛:

Իր սեփական ձայնի հնչիւնը, որ բարձրացաւ ու նուաղեց տաճարի կամարների տակ մի անմիտ սարսափ թափեց վրան ու նա նորից մտաւ ըստուերի մէջ: Մօնտանէլլին կանգնել էր սիւնի մօտ, անշարժ, աչքերը լայն բացած ու ականջ դնելով՝ մահասարսուռ մի սարսափով համակուած:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ՇԱԲԱԹ 20 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932
20 AOUT 1932

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1961

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Աշխարհի վիճակը քաղցկեղի կը նմանցնէ «Ցուսաբեր» եւ հետեւեալ թուական տուեալներով կը պատկերացնէ տնտեսական տագնապը։

Ահա մեր աշխարհի տնտեսութեան վիճակը։

Համաշխարհային ներածումը 1931ին, բաղդատմամբ 1929ի, նուազած է 40·1 %ով, իսկ արտածումը նուազած է 42·1 %ով։

Միայն Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ, նոյն ժամանակաշրջանին, ներածումն ու արտածումը նուազած է 60 %ով։ Կարգ մը եւրոպական երկիրներու մէջ նուազումի այս տոկոսը բարձրացած է 70-ի։

Համաշխարհային գիները նոյն ժամանակաշրջանին, այսինքն 1931ին, բաղդատմամբ 1929ի, իջած են 30 %ով։ (Իսկ այսօր ա՛լ աւելի գէշ)։

Ահա հիմնական նիւթերու գիները.— Պղինձը 24 սենթէ իջած է 5·2ի. ցորենը 147էն իջած է 49ի. բամպակը 21·65էն իջած է 5·2ի։ Այսպէս նաեւ միւս ապրանքները։

Տնտեսութեան այս խորին ցնցումները իրենց աղէտալի անդրադարձումները ունեցած են նաեւ դրամատնային, վարկային եւ սակարանային գործառնութեանց վրայ։

Քանի մը օրինակներ դարձեալ Հիւս. Ամերիկայի կեանքէն, որ տիրակալող ազդակն է համաշխարհային տնտեսութեան մէջ։

Ամերիկեան երկաթուղային բաժնեթուղթերը 1929ին կ'արժէին 261 տոլար, մինչ այսօր անոնք հազիւ կ'արժեն 10 տոլար։

Anacondaի (պղինձ) բաժնեթուղթերը կ'արժէին 140 տոլար, իսկ այսօր կ'արժեն 3 5/8 տոլար։

Chrisler (օթօներու) ընկերութեան բաժնեթուղթերը կ'արժէին 135ական տոլար, իսկ այսօր կ'արժեն 6ական տոլար։

Bethleem Steel արդիւնաբերական ընկերութեան բաժնեթուղթերը 1929ին կ'արժէին 140ական տոլար, իսկ 1932ին — 7 1/2 տոլար։

U. S. Steel արդիւնաբերական ընկերութեան բաժնեթուղթերը 1929ին կ'արժէին 261ական տոլար, իսկ 1932ին — 21 3/4 տոլար։

Համաշխարհային տնտեսութեան այս յամառ ընթացքը դէպ ի քայքայում կանգ առած չէ 1931ին։ Արդէն հրատարակուած են 1932ին վերաբերող կարգ մը տուեալներ, ուրկէ կը պարզուի, որ Հիւս. Ամերիկայի եւ եւրոպական ութ արդիւնաբերական երկիրներու արտածումը 36 միլիառ 790 միլիոն փրանքէն (իւրաքանչիւր ամիս, 1929ին) իջած է... 14 միլիառ 564 միլիոն փրանքի (ամսական, 1932ին)։ Այս նոյն երկիրներու արտածումը 1913ին, նախ քան պատերազմ, հաւասար էր ամսական 23 միլիառ 36 միլիոն փրանքի, այլ խօսքով — այսօր աւելի քան *մէկ – երրորդի* նուազում եղած է նախապատերազմեան շրջանի բաղդատմամբ։

Ընդհանուր շրջանառութիւնը 1913ի բաղդատմամբ՝ այսօր իջած է 40 %ով, իսկ միայն Անգլիոյ համար՝ 56 %ով։

Բերենք աւելի ցայտուն թիւեր։

1929ի Յունուարին եւրոպական 25 արդիւնաբերական երկիրներու, Հիւս. Ամերիկայի, Քանատայի եւ 18 այլ արդիւնաբերական երկիրներու *ներածումը* հաւասար էր 2,740,000,000 տոլարի, մինչ 1932 Յունուարին ան կը հաւասարէր 1,101,000,000 տոլարի։

Նոյն երկիրներու *արտածումը* 1929ի Յունուարին հաւասար էր 2,415,000,000 տոլարի, մինչ 1932 Յունուարին — 957,000,000 տոլարի։

Այլ խօսքով՝ 1932 Յունուարին արտածումը, բաղդատմամբ 1929ի, նուազած է 60·4 %ով, իսկ ներածումը 59·8 %ով։

Ուրիշ պատկեր մը։

Միջազգային փոխառութիւնները, յանձնարարուած մինչեւ իսկ *Ազգաժողովին* կողմէ, հետեւեալ ցնցումները կրեցին.—Հունգարական (1924ի), աւստրիական (1930ի) եւ յունական փոխառութեան թուղթերը իրենց գնարժէքի հազիւ 32 %ը պահած են. պուլկարականը (1928ի) պահած է 19 %ը, յունականը (1926ի) — 14 1/2 %ը, պուլկարականը (1926ի) — 11 %ը, Եընկի միջազգային փոխառութեան թուղթերը — 34 %ը։

Խախտուած է նաեւ վարկը. դրամագլուխը խուճապի մատնելով՝ կը խուսափի վարկէ։ Ազգաժողովի տեղեկատուութեամբ՝ միայն Եւրոպայի մէջ 1931ին աւելի քան 10 միլիառ ոսկի փրանք կար թաքստոցներու մէջ։

Լոնտոնը, որ 1929ին արտասահմանեան փոխառութիւններու մէջ դրած էր 79 միլիոն սթ., 1931ին հազիւ կրցած էր այդ նպատակին տրամադրել 8,000,000 սթ.։ Ֆրանսան, որ մինչեւ մեծ պատերազմը տարեկան 15—20 միլիառ փր. կը տրամադրէր արտաքին փոխառութիւններու, այսօր դարձած է այն երկիրներէն մէկը, դէպ ի ուր կը հոսին արտասահմանեան խուճապահար դրամագլուխները։

Եւ ի լրումն այս ամէնի, ընդհանուր հաշուով, միայն քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ, շուրջ 40 միլիոն անգործներ, որոնց իրական թիւը, ընտանիքի անդամներով միասին, կը բարձրանայ մօտ 100 միլիոնի...

Նոյնն է վիճակը մարդկութեան բովանդակ կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ, — տնտեսական, քաղաքական, ելեւմտական, ազգային, առեւտուրի, արդիւնաբերութեան, երկրագործութեան, վարկի, դրամի, արտադրութեան եւ սպառումի, վստահութեան եւ բարոյականի, խաղաղութեան եւ համերաշխութեան։

Գերման խորհրդարանը պիտի բացուի

Նոր խորհրդարանը պիտի բացուի օգոստոս 30ի երեքշաբթի օր։ Նախորդ խորհրդարանի նախագահը հրաւէրները ուղղեց կառավարութեան հետ համաձայն։ Ա. նիստին պիտի նախագահէ երիցագոյն անդամ համայնավար երեսփոխանուհի Քլարա Զէթքին, եւ անմիջապէս պիտի ձեռնարկուի նոր դիւանի ընտրութեան։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Օդային անձնախոյզ թռիչք մը

17,000 մեթր վերեւ մթնոլորտին մէջ

Երէկ գրած էինք թէ Փրոֆ. Փիքքառ իր շինած հսկայ օդապարիկով մեկնած է Զուիցերիայէն՝ մթնոլորտին մէջ բարձրանալու գիտական ուսումնասիրութեան համար։

Նոր տեղեկութեանց համաձայն այս փորձը յաջողութեամբ աւարտած է։ Հետաքրքրութիւնը այնքան մեծ էր որ մեկնումի գիշերը մօտաւորապէս երկու հազար ինքնաշարժներ փութացած էին մեկնումի դաշտը ուր ժողովուրդին թիւը կը հաշուեն 30–40,000 հոգի։

Ժամը 5ին օդապարիկը իր չուանները կտրելով սկսաւ բարձրանալ ուղղահայեաց կերպով, բայց յետոյ, հովին ազդեցութեամբ ան բռնեց հարաւ – արեւելեան ուղղութիւն։

Տիկին Փիքքառ իր զաւակներով ինքնաշարժով եւ բազմաթիւ ինքնաշարժներ ուր կանխազգուշական նիւթեր դրուած էին, սկսան հետեւիլ օդապարիկին ուղղութեան։

Ժամը 7·30ին օդապարիկը նշմարելի էր տակաւին գետնէն։ Ժամը 8ին Սանթիսի դիտարանը կը ծեկուցանէր թէ ան Պէրնիա լեռներուն բարձրութեան ուղղութեամբ 12,000 մեդր բարձրացած էր։

Ահաւասիկ Փրոֆ. Փիքքառի ուղղած անթելները.—

Ա.— ժամը 9·35. ամէն ինչ լաւ կ'ընթանայ. լաւ դիտողութիւններ։ Բարձրութիւն 14–15 քիլոմեդր։ Ժամը 9·40. կը թռինք Մէրանի ուղղութեամբ. կէս ճամբան ենք։

Բ.— ժամը 11·31. անցանք Անկատինը եւ Սամատէնը։ Բարձրութիւն 16·500 մեդր։ Նաւին մէջ ամէն ինչ կանոնաւոր է, բայց շատ ցուրտ։

Գ.— ժամը 11·40. շուտով վար կ'իջնենք Ատրիականէն զգուշանալու համար։ Կարտի լիճը կը ռնենք։

Երկար ատեն աչքէ կորսուելէ յետոյ ժամը մէկին նշմարելի եղաւ Իտալիայէն։ Օդանաւորդը սկսած էր իջնել։

Փրոֆ. Փիքքառ ժամը իրիկուան 5ին իջաւ Իտալիոյ Կարտի լիճին մօտակայքը։

Իջած ատեն օդապարիկին նաւը բաղխեցաւ լերան մը կողին եւ տակնուվրայ ըրաւ մէջի գործիքները։

Օդապարիկը իջաւ մարգագետնի մը վրայ։ Փրոֆէսէօրը գետին ցատկելուն, շրջապատուեցաւ գիւղացիներէ եւ բազմաթիւ անձերէ որ ինքնաշարժով կը հետեւէին իրեն։

Փրոֆէսէօրը քաջառողջ էր եւ մեկնեցաւ ինքնաշարժով։

Իսկ իր ընկերակիցը Պ. Քօզէն մնաց հոն, եւ գիւղացիներուն օժանդակութեամբ սկսաւ քակել օդապարիկը որպէս զի փոխադրուի։

Պ. Քօզէն թղթակիցներուն չի խօսեցաւ այս վերելքին գիտական արդիւնքներուն մասին այլ յայտնեց թէ Ցիւրիխէն ժամը 5ին մեկնելէ յետոյ երեք ժամէն կրցան 16,000 մեդր բարձրանալ. հոն օդը մութ էր եւ սաստիկ ցուրտ։ Երկիրը իրենց աչքէն կորսուած էր լեռներուն պատճառաւ, եւ իրենք իրենց մեկնակէտ բռնած էին լիճերը որ յստակօրէն կը տեսնուէին։

Պելժ փրոֆէսէօրը ուրեմն 17,000 մեդր բարձրացած էր կոտրելով բարձրութեան չափանիշը որ էր 15,781 մեդր։

Փրոֆ. Փիքքառ ալ յայտարարեց թէ վերջին պահուն կը գտնուէր Հարաւակողմը, Ալպեանց վրայ, Կրիզօնի եւ Սէն – Մօրիցի կողմը։ Իտալիան ճանչնալով, իջաւ Կարտ լիճին վրայ մինչեւ 3 հազար մեդր եւ կրցաւ քանի մը ժամ մնալ օդահոսանք չի գտնուելուն համար։ Յետոյ իջաւ մօտակայ ցամաքը։ Ճամբորդութիւնը լաւ յաջողեցաւ եւ գործիքները լաւ գործեցին։

Փրոֆէսէօրը կը թուէր յոգնած ըլլալ քանի որ մթնոլորտային սառուցիկ ցուրտէն իջած էր երկրին տաքութեան մէջ։

Պրիւքսէլէն կը հաղորդեն թէ Պելճիքայի գիտական շրջանակները չի յաջողեցան անթելով հաղորդակցիլ օդապարիկին հետ։ Բայց օդապարիկը կրցաւ հաղորդակցիլ առաւօտուն զուիցերիական, գերման եւ աւստրիական կայաններու հետ։

╳ Պելճիքացի այս գիտունը կ'աշխատի թափանցել մթնոլորտային գաղտնիքին։ Ըստ իրեն, եթէ օդանաւ մը կարենայ բարձրանալ 16,000 մեդր, պիտի կրնայ Պերլինէն Նիւ Եորք երթալ ութը ժամէն։ Այս տեսակէտը արդարացնելու համար կը կատարէ այս վտանգաւոր փորձերը որ քաջագործութիւններ են։ 1931ի մայիսին ալ թռիչք մը կատարեց Օկսպուրկէն օդապարիկով մը որուն պարունակը 3000 մեդր քառակուսի էր, կը պարունակէր 2600 խորանարդ մեդր ջրածին կազ, նաւը գրահուած էր երկու միլիմեդր 10 թանձրութեամբ ալիւմինիոմէ եւ օդապարիկին բարձրութիւնն էր 55 մեդր։ Հակառակ պատահած արկածի մը, այն ատեն փրոֆ. Փիքքառ կրցաւ 28 վայրկեանէն 15,000 մեդր բարձրանալ։ Նոր արկած պատահեցաւ որուն հետեւանքով 17 ժամ մնացին օդին մէջ եւ յետոյ իջան Օցվալի սառոյցներուն վրայ։ Այս առթիւ գիտնականը կատարեց ուսումնասիրութիւններ տիեզերական ճառագայթումի մասին որ իր նպատակն էր։ Այս առաջին փորձին համար 15 տարի պատրաստութիւն տեսած էր, եւ հակառակ անոր որ այն ատեն ըսած էր թէ այլ եւս վերելք չպիտի փորձէ, այս անգամ կրկնեց իր փորձը աւելի կատարելագործեալ միջոցներով եւ աւելի յաջողութեամբ։

╳ Ահաւասիկ ցարդ կատարուած վերելքի փորձերուն արդիւնքը.— 1917ին Ցէփլին Լ. բարձրացաւ 7300 մեդր. 1875ին Թիսանտիէի կլոր օդապարիկը 8500 մեդր. 1903ին Շուրինկ բրաւ 10·800. 1927ին ամերիկացի Կրէյ 12,945 մեդր բարձրանալէ յետոյ մեռաւ իջած ատեն։ Օդանաւով ամերիկացի Աբօլլօ Սուսէք 1930 յունիս 4ին բարձրացաւ 13,157 մեդր որ վերջին չափանիշն էր։

Թուրքիա նաւահանգիստ կ'ուզէ Ալեքսանտրէթէն

ԷՆԿԻՒՐԻ, 9.— Թուրք կառավարութիւնը, 1929ին կնքուած թուրքեւֆրանսական համաձայնագրին հիման վրայ, որոշած է պահանջել ֆրանսական կառավարութենէն, որպէս զի ազատ նաւահանգիստ մը տայ Թուրքիոյ, Ալէքսանտրէթի մէջ եւ շինուի երկաթուղագիծ մը, որ Ալէքսանտրէթը Տէօրթ – Եօլի կապէ։

Նոր կռիւներ Պերլինի մէջ

ՊԵՐԼԻՆ, 18.— Պերլինի հիւսիս – արեւելեան կողմը կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ հիթլերեաններու եւ համայնավարներու միջեւ։ Իրարու կրակ բացին եւ կռիւը այնքան բուռն էր որ ոստիկանութիւնը դժուարաւ կրցաւ ցրուել փիրփ հարուածներով։ Շատ մը հիթլերեաններ վիրաւորուեցան։ Բանտեւվեց հիթլերեան եւ չորս համայնավար ձերբակալուեցան։

Անգլիայէն Ամերիկա օդանաւով երթուդարձ

Անգլիացի օդանաւորդ Մօլիսօն վերջերս ամուսնացած էր օդանաւորդուհի Օր. Ամի – Ճօնսընի հետ որ Լոնտոն – Աւստրալիա թռիչքին հերոսուհին էր։ Մօլիսօն, իբր մեղրալուսնի ճամբորդութիւն 120 ձիու ուժով թեթեւ օդանաւով մը երէկ ժամը 11·35ին մեկնեցաւ Իրլանտայէն, երթալու համար Նիւ Եորք (5000 քիլոմեդր) եւ անկից դարձեալ օդանաւով դառնալու Լոնտոն (5575 քիլոմեդր) երեք ու կէս օրուան մէջ։ Եթէ յաջողի՝ առաջինն է որ կատարած պիտի ըլլայ Ատլանտեանի երթուդարձ ուղեւորութիւնը։ Իր նաւը կը կոչուի «Ապրելու Ուրախութիւնը»։ *Մօլիսօն արագութեան չափանիշը շահած է Լոնտոնէն Բարեյուսոյ գլուխ մինակը թռելով 4 օր, 17 ժամ 19 վայրկեանի մէջ։*

Կորկուլոֆ նոր դատ մը կը բանայ

Կորկուլով այսօր ընդունեց այցելութիւնը իր փաստաբանին որուն պաշտօն յանձնեց իր կողմէ սուտ վկայութեան դատ մը բանալ Յագալ Լազարէֆի դէմ, որ ինչպէս յայտնի է, զինքը ամբաստանած էր դատարանին առջեւ իբրեւ համայնավար եւ չեկիստ։

╳ Կորկուլով ձախող գրագէտ մըն էր եւ իր գիրքերը անվաճառ էին. բայց իր ոճիրէն ի վեր իր համբաւը տարածուեցաւ եւ իր ցափտուքները ամէն լեզուի թարգմանուելով կը տարածուէին։ Միայն, Մարոքի ֆրանսական զօրաց հրամանատարը արգիլեց այդ գիրքերուն տարածումը նոյն երկրին մէջ։

[illegible] 3 ամսուան մէջ

ԱԹԷՆՔ.— Վարչապետ Պ. Վենիզելոսի վերադարձէն ի վեր քաղաքական կացութիւնը արդէն իսկ սկսած է մտնել իր բնականոն ճամբուն մէջ եւ կը դիմէ դէպ ի երեսփ. ընտրութիւնները։ Պ. Վենիզելոս, երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ ներքին նախարար Պ. Ցիրիմօքօսի հետ, մօտաւոր ընտրութեանց վերաբերեալ զանազան հարցերու շուրջ։

Խորհրդակցութեան աւարտումէն յետոյ Պ. Ցիրիմօքօս յայտարարեց օրագրողներուն, թէ բացարձակապէս անհիմն է ընտրութեանց հոկտ. 2ին տեղի ունենալուն լուրը։ Ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան սեպտ. 25ին եւ հաւանաբար, նոյն իսկ շաբաթ մը առաջ՝ սեպտ. 18ին։

Միջազգային պարտքերու խնդիրը

Ուաշինկթընէն «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թղթակիցը կը հաղորդէ.

«Նախագահ Հուվըրի կառավարութիւնը կը կարծէ թէ ամերիկեան հանրային կարծիքին մէջ որոշ կամք կայ ընդառաջելու եւրոպական պատերազմի պարտականներու ցանկութեան։ Այսօր, պաշտօնական շրջանակներու մէջ, առանց շատ աղմուկի, կը փորձեն կարծիքն առնել գործի մեծ վարիչներուն եւ զանոնք դնել պարտքերու վերաքննութեան ծրագրին առջեւ։

«Քոնկրէին ուղղելիք իր տարեկան ուղերձին մէջ, կը սպասուի որ նախագահ Հուվըր պահանջէ վերակազմութիւնը պարտքերու ամօրթիսմանի յանձնաժողովին։ Խնդիրը կիսապաշտօն պիտի քննուի օգոստոս 26ին գումարուելիք մեծ ելմտագէտներու մէկ հաւաքոյթին մէջ։

«Նկատի ունենալով նախագահական ընտրութիւնները եւ այն իրողութիւնը թէ մինչեւ դեկտեմբեր տարեվճար չկայ ըլլալիք, վերին շրջանակները քիչ տրամադիր են այս խնդիրը ծեծելու, բայց տակաւ առ տակաւ աւելի մեծ թիւով Ամերիկացիք կը կարծեն թէ այդ խնդիրը պէտք է վճռուի, աշխարհի բարգաւաճութիւնը վերահաստատելու համար»։

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 18.—Հարվըրտի համալսարանին փրոֆէսէօր Ճօն Վիլեըմս, ինչպէս նաեւ ուրիշ տնտեսագէտներ ճառեր խօսելով յայտարարած են թէ Ամերիկա պատերազմի պարտքերը ջնջելով պիտի օժանդակէ համաշխարհիկ վաճառականութեան անմիջական վերսկսման։

— Լոնտոնի քաղաքային տնտեսութեան վարժարանին ուսուցիչ փրոֆ. Կրէկօրի հաղորդեց իր ունկնդիրներուն թէ քիչ ատենէն Գերմանիա մօրաթօրիոմ պիտի յայտարարէ իր հանրային ու մասնաւոր պարտքերուն համար, եթէ երբեք Լօզանի համաձայնութիւնը չի վաւերացուի։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ ՄԸ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻ

ՕԹԹԱՎԱ, 18.— Կայսերական խորհրդաժողովին մէջ զանազան պատուիրակութիւններ համաձայնեցան կազմելու «Կայսերական Յանձնաժողով» մը որ պիտի քննէ լաւագոյն միջոցները աւելցնելու համար կարծիքներու փոխանակութիւնն ու գործակցութիւնը կայսրութեան զանազան մասերուն միջեւ։ Ամէն գաղթավայր երկու պատուիրակ պիտի ունենայ այդ Յանձնաժողովին մէջ։ Անգլիացիք նախապէս առաջարկեցին հաստատել «Կայսերական Քարտուղարութիւն» մը, բայց իրլանտական ու հարաւ-ափրիկեան պատուիրակութիւնները վախցան անոր արուելիք իշխանութենէն եւ մերժեցին ըսելով թէ այդ ձեւը պիտի տանի անխուսափելիօրէն գէշ կեդրոնացման մը։

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՆԵՐԿԱՅ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

«Մեսաժէր Սոսիալիստ»ի Մոսկուայի թղթակիցը կրցած է տեսակցութիւն մը ունենալ խորհրդային բարձր պաշտօնատարի մը հետ, որ կը պատկանի Կոմունիստական կուսակցութեան հին սերունդին:

Ահա թէ ինչ կը պատմէ թղթակիցը.—

Կը խօսինք Ստալինի մասին: Խօսակիցս կը հաւաստիացնէ, որ դիկտատորը ոչ սիրուած եւ ոչ ալ յարգուած է իր շրջապատին մէջ: Կը հաւատան անոր ուժին, միեւնոյն ժամանակ չընչալով որ ան կը մղէ երկիրն ու կուսակցութիւնը աղէտի մը: Լէնինը, որ ընդունակ էր կանխատեսելու ժողովրդական զանգուածներու ամենամտերիմ մտածումները, միշտ գիտէր՝ ինչ պիտի ընէր: Ստալինի շրջապատը կազմուած է նոր մարդոցմէ: Ինքը բանտարկեալն է իր սպայակոյտի: Ինչ որ ան կը լսէ, այդ իր սպայակոյտի կենդանական մռնչիւնն է:

«Նոր սերունդի մարդիկ, կը շարունակէ Լէնինի գործակիցը, եսասէր ու փառասէր են: Զուրկ միանգամայն քաղաքական կրթութենէ, նրանք այն ճկունութիւնը չունին, որ քանի անգամներ փրկեց սովետական իշխանութիւնը: Հաւանական է, որ անոնց պատճառով խորտակուի իրականարգը: Կոմունիստ երկու սերունդները խորապէս իրարմէ կը բաժնուին ոչ միայն քաղաքականօրէն, այլ եւ հոգեբանօրէն»: Ես ըմբռնեցի այս հակադրութիւնը, երբ հանդիպումներու աճող մտերմութիւնը ինծի հնարաւորութիւնը տուաւ աւելի խորապէս թափանցելու իմ խօսակցի մտայնութեան մէջ: Ես հոն գտայ ցաւալի երկուութիւն մը, որ ես երբեք չպիտի կասկածէի:

Այս բարձր պաշտօնեան մնացեր է նոյն ռուս մտաւորականը, որ մենք բոլորս ճանչցած ենք ժամանակին՝ իր քաղաքական բոլորդաղափարներով ու բարոյական ըմբռնումներով: Առօրեայ կեանքի դժուարին իրականութիւնը ոչինչ չէ փոխած անոր մէջ:

Այս հոգեբանական տիպը բնականաբար շատ քիչ առնչութիւն ունի նոր սերունդի մարդկանց հետ, որոնց կոպիտ մտայնութիւնն ու ուղեղիծը արդիւնք է զօրանոցային վարժութեան եւ դիկտատուրայի սարսափի ձեւերուն, — այս ձեւերը, որ ոչ ան եւ ոչ ալ ես չենք կրցած նախատեսել մեր յեղափոխական երիտասարդութեան տեն եւ որ բոլշեւիկները կը գործադրեն այնչափ դիւրութեամբ:

Այս վայրկեանին է, որ խօսակիցս ինծ կ'ընդհատէ ուժգնօրէն:

«Դուք կը կարծէք, որ այս դիւրին է: Բայց վերջապէս դուք մեզ կը կարծէք անհոգի էակներ: Ուրեմն դուք չէք ըմբռներ, որ մենք մեզ կը զգանք արիւնով ու ցեխով ծածկուած: Կրնա՞ք դուք գիտնալ, մեզմէ որքան մարդիկ կը վերջացնեն ինքնասպանութեամբ կամ խենթութեամբ: Որքաններ չեն կրնար ապրիլ առանց մորֆինի եւ քոքայինի: Գիտէք որ մենք բոլորս ալ կը տառապինք սուր ջղային դրութենէ:

Միայն ամէնէն երիտասարդներն են, որ չեն վարակուած, անոնք որ ամէն բանէ հեռացած են: Ինչ կը վերաբերի մեր սերունդին, նա խորապէս դժբախտ է մշտնջենապէս: Գուցէ միայն Լէնինը մեր մէջէն աւելի ազատ էր այս տեսակէտէն: Ան կը պնդէր թէ ինքը չըմբռնէր թէ «ի՞նչը կ'արգիլէ մենշեւիկներուն եւ մասնաւորապէս Մարտովին եւ Դանին մեզ միանալու»: «Կրնայ ըլլալ, որ անոնց յիմարութիւնն է», կ'աւելցնէր ան:

Ինչ որ կը յուզէ մասնաւորապէս հին բոլշեւիկներուն, դա կառավարութեան վերաբերմունքն է դէպ ի կոմունիստական ընդդիմութիւնը: Իրական յուզմունքով մըն է, որ խօսակիցս ինծ հետ խօսեց Ռակովսկու մասին: Վերջինս շատ հիւանդ է: Ան կը տառապի սրտի ծանր հիւանդութենէ մը, բոլշեւիկ բարձր պաշտօնատարներու մէջ չի գտնուիր մէկը՝ անոր օգտին բան մը ընելու: Անգամ չեն համարձակիր այս հարցը բարձրացընել:

Տրոցկիի նկատմամբ սնուցուած զգացմունքները միանգամայն տարբեր են: «Հին պահակ»ը անոր կ'արհամարհէ: Անոր դերը կը համարուի վերջացած: Եթէ ընդդիմադիր թեւին պատկանող միւս կոմունիստները իրենց աչքեւ ունին տակաւին որոշ հեռապատկերներ, Տրոցկին ատկէ չունի: Ան անգամ չկրցաւ դառնալ վայելուչ տարագիր մը»:

Քանի մը վայրկեան լռութենէ վերջ, խօսակիցս կ'աւելցնէ. «Երբեմն կը մտածեմ, որ լաւագոյնն է մեռնիլ ամէն բան վերջանալէ առաջ: Որովհետեւ վերջը սոսկալի պիտի ըլլայ»: Բայց անմիջապէս կ'ընդհատէ եւ խօսակցութիւնը կը դառնայ նուազ վտանգաւոր նիւթերու շուրջ:

ԹՈՒՐՔ-ՔԻՒՐՏ-ՀԱՅ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

(ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԱԿՆՈՑՈՎ)

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ՀԱՆԳԻՍՏ ՉԵՆ ԿԵՆԱՐ.— «Ճիւմհուրիյէթ» 12 Օգոստոս թիւով կը հրատարակէ Ուրֆայէն ստացած հետեւեալ մասնաւոր թղթակցութիւնը.—

«Թուրք կառավարութիւնը, Արեւելեան եւ Հարաւային նահանգներու մասին իր տուած որոշումները աննախընթաց հանդարտութեան մը մէջ կը գործադրէ: Բոլոր աշիրէթներու ձեռքը գտնուած զէնքերը առնուած են. ընդդիմութեան ամենափոքր դէպք մը իսկ չէ պատահած: Վիրանշէհիրի սահմանագլուխին վրայ գտնուող Աշիրէթէ մը միայն երկու հազարէ աւելի մավզէր հրացան գրաւուած է, որով սահմանագծին վրայ կատարուած փոխադարձ աւարառութեանց վերջ տրուած կ'ըլլայ մեր կողմէ:

Սակայն, Սուրիոյ Աշիրէթները ամէնքն ալ զինուած են: Սուրիոյ մէջ Միլլիի առանձին կազմակերպութիւն մը կայ: Մեր ստացած լուրերը ցոյց կուտան թէ՝ առաջին հանդիպած մարդուն ձեռքը զէնք կը տրուի, վճիգայի մը փոխարէն: Ասկէ զատ, վերջերս Հօյպունճիները ուշագրաւ գործունէութեան մը ձեռնարկած են:

Խռովութիւն յարուցանելու համար մեր սահմաններէն ներս մտցուցած յայտարարութիւններէն երկու օրինակ ձեռք անցուած է: Մեր ժողովուրդին կողմէ պատռուած եւ նետուած են այս յայտարարութիւնները: Յաճախադէպ զումարումներ տեղի կ'ունենան Հօյպունճիներու կեդրոնը եղող Հասիճէի մէջ:

Ստուգուած է որ այս նիստերուն կը մասնակցին Աղըրի դէպքերուն մէջ դեր ունեցող Ավաքիմ Զուղըլեան եւ Պէտրխանիներ, եւ թէ Հօյպունի կեդրոններուն միջեւ թղթատարի պաշտօն կը կատարէ Դաշթալը Սապրի, որ քանիցս իր հրոսախումբով մեր սահմաններէն ներս մտնելով, բազմաթիւ արիւնալի դէպքերու պատճառ եղած է:

Հակառակ երաշտութեան պատճառած տագնապին, բարօրութեան ճամբուն վրայ մեծ զարգացում մը կը նշմարուի մեր երկրին մէջ: Ուրֆայի մէջ գտնուող ալիւրի չորս գործարաններէն զատ, օրը մէկ վագոն ալիւր արտադրող գործարան մը. ինչպէս նաեւ նշայի ծարան մը հաստատուած են: Այս վերջին գործարանը հրապարակը բռնած է եւ մեծ վաճառումներ կ'ընէ:

Երիտասարդներու Խնայողական Սնտուկին կողմէ անցեալ շաբթու կտաւէ հիւսուածոներու «թէզկեահ»ներ հաստատուեցան:

Ուրֆայի Արեւելեան կողմը, մասնաւոր կարեւորութիւն կը տրուի ճամբաներու շինութեան: Քաղաքական ու տնտեսական կարեւորութիւն ունեցող պողոտաները մինչեւ սահմանագլուխները երկարած են: Այսօր կարելի է օթոմօպիլով ճամբորդել սեպ լեռներու այծի ճամբաներէն: Սակայն, բոլոր ճամբաներու շինութիւնը դրամի եւ ժամանակի խնդիր է անշուշտ»:

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐ ԹՈՒՐՔԵՐԸ.—Վագըթ կը գրէ.—

Հարիւր յիսունհոգներու կողմէ Անժէտ Րէշիտ ստորագրութեամբ բաց նամակ մը ուղղուած է Ազգաժողովի նախագահ Մ. Հիմանի:

«Այս երկրէն փարեալ անմաօթը, Թուրքիոյ Ազգաժողով ընդունուելուն առթիւ Մ. Հիմանի քէմալական Թուրքիոյ մասին ըրած համակրական արտայայտութիւններուն համար ցաւ յայտնած եւ անուղղակի կերպով՝ Հանրապետական Թուրքիայ հակառակ բերան չառնուելիք թշնամական արտայայտութիւններ ըրած է:

Իրենց հայրենադաւութեան պատճառաւ Թուրքիա բնակելու իրաւունքը Լօզանի դաշնագրով իրենցմէ խլուած այս մարդոցմէ ասկէ զատ ինչ կը սպասուէր: Այս մարդիկը ազգային պայքարի մէջ իրենց կատարած դաւաճանական գործին համար փոխանակ զղջալու, երկրին դէմ դաւաճանելու համար առիթ փնտռելէ չեն զգուշանար»:

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԸ ՓՐՕՓԱԿԱՆՏ Կ'ԸՆԵՆ.— Տօփլէն «Ճիւմհուրիյէթ»ի թղթակիցը կը հաղորդէ մանրամասնօրէն իր թերթին այն փայլուն եւ խանդավառ ընդունելութիւնները զորս համաշխարհային գեղեցկութեան թուրք թագուհին կը գտնէ ամէնուրեք:

Թղթակիցը այս առթիւ կը հաղորդէ նաեւ հետեւեալը.—

«Բնական է որ ամէն ոք եւ մանաւանդ մրցակիցները շատ գոհ չեն ընտրութեան արդիւնքէն: Այդ մասին ինչպէս գոհ եղողներ, դժգոհներ ալ կան: Մասնաւորաբար չպիտի ուզեմ անուշադիր անցնիլ կէտի մը վրայէն:

Անմիջապէս որ թուրք գեղուհին համաշխարհային գեղեցկութեան թագուհի ընտրուեցաւ, Թուրքիոյ դէմ աշխատողները չգիտցան ի՛նչ ընելնին: Մանաւանդ փախստական Հայերը եւ Դաշնակցականները բնաւ գոհ չմնացին: Եւ սկսան հակառակ փրոփականտ ընել: Այս փրոփականտներուն ամէնէն գռեհիկը եւ խայտառակը եղաւ Թուրքիոյ դէմ ֆիլմի մը ցուցադրումը: Այս ֆիլմը իբր թէ հայկական ջարդերը ցոյց կուտար եւ հայրենադաւ Հայերուն ըրածները բնաւ նկատի չառնելով՝ Թուրքիոյ դէմ փրոփականտ կը կատարուէր:

Պիւսէլի թուրք ուսանողները ասիկա տեսնելնուն պէս՝ իսկոյն գործունէութեան անցած եւ դիմում կատարած են զանազան պաշտօնատուներ, այս ֆիլմը արգիլել տալու համար: Յարդ արգիլուած պէտք է ըլլայ այդ ֆիլմը»:

Ռ. Ա. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

— :-: —

Ազգաժողովին կողմէ Թուրքիոյ եղած հրաւէրին առիթով՝ Ռամկ. Ազատ. Կուսակցութեան Կեդր. Վարչութիւնը յուլիս 2ին հետեւեալ յուշագիրը ղրկած է Ժընեւ՝ Ազգաժողովին, Ընդհանուր Քարտուղարութեան հասցէին.—

Պ. Ընդհ. Քարտուղար Ազգերու Ընկերութեան, Ժընեւ,

Պ. Ընդհանուր Քարտուղար,

Կ'իմանանք թէ Թուրքիա Ազգերու Ընկերութեան մէջ մտնելու վրայ է:

Ազգերու Ընկերութիւնը որ Իրաւունքի պաշտպանութեան համար հիմնուած է, կրնա՞յ իրեն անդամ ընդունիլ Տէրութիւն մը որ նոր ժամանակներու պատմութեան մէջ անօրինակ եղող հակամարդկային ոճիր մը գործած է՝ առանց որ այդ Տէրութիւնը զոհուած ժողովուրդին հատուցում ըրած ըլլայ: Մենք մեր պարտականութիւնը կը համարենք այս հարցումը դնելու՝ յանուն Ռամկ. Ազատական կուսակցութեան՝ ձեր Բարձր Ժողովի բոլոր անդամներուն խղճին առջեւ:

Թուրքիա Պերլինի վեհաժողովին մէջ յանձնառու եղած էր վարչական բարենորոգումներ մտցնել «Հայերէ բնակուած նահանգներու մէջ», այսինքն Հայաստանի այն շրջանին մէջ զոր Թուրքերն աշխարհակալած էին, ու եւրոպական վեց մեծ պետութիւնները, բռնապետական ըէժիմէ մը կեղեքուած հայ ազգաբնակութեան պահանջմանց իրաւացիութիւնը ճանչնալով, յանձնառու եղած էին այդ բարենորոգմանց գործադրութեան վրայ հսկելու: Սուլթան Ապտիւլ Համիտի կառավարութիւնը, փոխանակ այդ խոստացուած բարենորոգումները գործադրելու, անդէն ու անպաշտպան 300 հազար մարդկային արարածներ կոտորել տուաւ՝ հայ տարրին ջախջախումով եւ աչաբեկումով իրաւունքի դատը խեղդելու համար:

Երիտասարդ Թուրքերու «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» կոմիտէի կառավարութիւնը, որ յաջորդեց սուլթաններու ըէժիմին, աւելի հեռուն գնաց. մեծ պատերազմի առեն, Օսմանեան կայսրութեան բովանդակ հայ ազգաբնակութիւնը բնաջինջ ընելու ծրագիրը յղացաւ, այդ ծրագիրը գործադրեց եւ կոտորածով ու տեղահանութիւններով փճացուց մէկ միլիոնէն աւելի Հայեր, որոնք որ եւ է մասնակցութիւն չունէին այն պայքարին, զոր Կովկասի ու Եւրոպայի եւ Ամերիկայի Հայերը կը մղէին մեր ժողովուրդէ ազգային ինքնավարութիւնը վերստանալու համար:

Պատերազմի վաղորդայնին, Ազգերու Ընկերութիւնը հայկական դատը ձեռքն առաւ եւ վճռական ու հանդիսաւոր որոշումներով հռչակեց թէ Թուրքիան հատուցման ու արդարութեան պարտականութիւն մը ունէր կատարելու՝ հաւանելով որ Օսմանեան պետութեան հայկական հողերուն մէկ մասը ձգուի Թուրքիոյ հայ ազգաբնակութեան հարիւր հազարաւոր վերապրողներուն որ շատ մը օտար երկիրներու մէջ ապաստանած են՝ որպէս զի անոնց Ազգային Օջախը կազմէ ան:

Տրուած ըլլալով արդի ըէժիմին ձգտումը՝ Թուրքիան արդիական քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ մտցնելու, կը յուսացուէր թէ այժմեան կառավարութիւնը արդարութեան պահանջներուն գոհացում տալու ջանադիր պիտի ըլլար՝ Հայոց իրաւունքները յարգելով: Ոչ միայն այս յոյսը չիրականացաւ Լօզանի խորհրդաժողովին մէջ, այլ ընդհակառակն՝ Էնկիւրիի կառավարութիւնը այդ խորհրդաժողովէն ի վեր ձեռք առաւ միջոցներ՝ իր ստորագրած դաշնագրին պայմանագրութեանց հակառակ՝ որպէս զի ոչ մէկը Թուրքիոյ հայ ազգաբնակութեան վերապրողներէն որ օտար երկիրներ ապաստանած են՝ չկարենայ դառնալ իր ծննդավայրը, եւ գրաւեց ու կը շարունակէ գրաւել, հակառակ այս հարցին համար Ազգերու Ընկերութեան մօտ Հայոց կատարած դիմումներուն, այդ ազգաբնակութեան հանրային եւ անհատական գոյքերը, ի հեճուկս իրաւունքի ամէնէն տարրական սկզբունքներուն:

Ազգերու Ընկերութիւնը ինքզինքին հանդէպ պարտականութիւն ունի հրաւիրել Թուրքիան՝ արժանի ըլլալու համար իրեն անդամակցելու՝ որ հայ ժողովուրդի հանդէպ գործուած ահաւոր անարդարութիւնները դարմանէ, ճանչնալով Հայոց իրաւունքները իրենց պապենական հայրենիքին հողերուն վրայ եւ իրենց օրինաւոր տէրերուն դարձնելով գրաւուած գոյքերը:

Հայկական հարցը չլուծուեցաւ Լօզանի դաշնագրով. այդ լուծումը յետաձգուած է լոկ: Բռնութիւնը չի կրնար Իրաւունքը ջնջել: Հողամասեր որոնք մեր ցեղին օրօրանը եղած են եւ որոնք դարերով մեր հայրենիքին ամէնէն կարեւոր շրջաններէն մին կազմած են, ոճիրի մը հետեւանքով հայկական ըլլալէ չեն դադրիր: Հայ ժողովուրդը որ այդ աղէտէն յետոյ կենդանի մնացած է, բնաւ չէ հրաժարած ու երբեք պիտի չհրաժարի իր երկրին եւ իր գոյքերուն վրայ իր ունեցած իրաւունքներէն: Կը յուսանք որ Ազգերու Ընկերութիւնը պարտք պիտի համարի անգամ մը եւս ձեռք առնել պաշտպանութիւնն այդ իրաւունքներուն, որոնց արդարութիւնը հռչակուեցաւ մէկէ աւելի անգամներ իր իսկ կողմէ, ինչպէս եւ բովանդակ քաղաքակիրթ աշխարհի պաշտօնական եւ մտաւորական բարձրագոյն ներկայացուցիչներուն կողմէ:

Խնդրելով որ բարեհաճիք այս կոչը հաղորդել Ազգերու Ընկերութեան անդամներուն, կը խնդրենք, Պ. Ընդհանուր Քարտուղար, որ հաճիք ընդունիլ մեր բարձր համարման հաւաստիքը:

Հ. Ռ. Ա. Կուսակցութեան
Կեդր. Վարչութիւն

1932, Փարիզ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ

Սիլիսթրէի հայ դպրոցը անցեալ դարու կէսերէն կուգայ: Գրաւոր որ եւ է յիշատակութիւն չկայ: Ապրող ծերունիներու յիշողութիւնը պրպտել պէտք եղաւ ասկէ առաջ՝ քանի մը նօթ ճարելու համար: Պ. Համբարձում Հաճի Արթինեան՝ որ Սիլիսթրէի վերջին կէս դարու պատմութիւնն է ինքը՝ պատմեց թէ 1854էն առաջ Պոլսեցի Աւետիս վարժապետ մը տեսած է Սիլիսթրէն: Խրիմի պատերազմէն յետոյ է որ եկեղեցիի բակին մէջ դպրոցի մը շէնքը կը կառուցուի, ուր դասաւանդել կուգան Եղիա անուն քահանայ մը, եւ Յակոբ վարժապետ: 1866ին է սակայն որ դպրոցը զարկ կը ստանայ, շնորհիւ Կրեկուառ անուն հայ ուսուցչի մը որ Փարիզէն կուգար: Աս է որ Սաղմոսն ու Նարեկը կը վերցնէ, ու հիմը կը դնէ եւրոպական կրթութեան մը՝ հաստատելով նոյն իսկ մարմնամարզ եւ երաժշտութիւն: Կարճ կ'ըլլայ սակայն իր գործունէութիւնը որովհետեւ տեղացիները չեն կրնար մարսել իր նորութիւնները: Անկէ յետոյ կը յիշուին Անդրանիկ վարժապետ, Աստուր Փափազեան, բայց մանաւանդ Յովհաննէս վարժապետը (յետոյ Պուքրէշի մէջ քահանայ Տէր Յարութիւն անունով) որ 1869—1873 մեծ ճիգ կը թափէ հայախօս դարձնելու համար Սիլիսթրէն: Իր օրով է որ դպրոցը նոր շէնք կ'ունենայ:

Անկէ յետոյ կուգան Բիւզանդ վարժապետ, Յովհ. քհնյ. Մանդակունի, Գասպար վարժապետ եւ Գէորգ Օվաճըքեան՝ որոնցմէ վերջին երկուքին օրով ընդունուած էր խառն դաստիարակութիւնը: 1889ին Գրիգոր Սիմոնեան նոր զարկ կուտայ դպրոցին: 1895—1897 Արշակ Շալճեանն է դպրոցին տեսուչը, որ Սիլիսթրէի մէջ հիմը կը դնէ մշակութային կենսունակ միութեան մը, Ռաֆֆիին: 1898–1900 կեդրոնականցի մըն է դպրոցին գլուխը Տաքէսեան անունով: Յետոյ, մինչեւ 1908, կը յիշուին իբր ուսուցիչ Տաճատ Պէյլէրեան, Յովհաննէս Շիկոյեան, Ֆէրմէնեան, Ստ. Ապազաեան, Ղազարոս Նահապետեան եւ Աւետիս Եաղըճեան:

ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ

Պատերազմէն յետոյ, ամբողջ 11 տարի, Սիլիսթրէ անուանապէս միայն հայ դպրոց ունէր: Դպրոցի շէնքն անգամ առտուընէ մինչեւ կէսօր տրամադրուած էր ռումէն դպրոցական վարչութեան, ու հայ տղաքը հոն կը յաճախէին ռումէն տղոց հետ, կէսօրէն ետք երկու ժամ միայն պարապելով հայ դասերով: Անցեալ տարուընէ սկսեալ դպրոցը փակուեցաւ ռումէն տղոց առջեւ, թէեւ հայ տղաքը կէսօր կը պարապին ռումէն առարկաներով, եւ կէսօր ալ հայ:

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ

Սիլիսթրէի Ազգ. վարժարանի աշակերտութեան թիւն է 60:

ԴՊՐՈՑԻՆ ՊԻՒՏՃԷՆ

Դպրոցը առանձին պիւտճէ չունի: Միակ ազգ. սնտուկէ մը կը հոգացուին թէ եկեղեցիին եւ թէ դպրոցին պէտքերը:

Ազգ. սնտուկի տարեկան եկամուտն է 250,000 լէյ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Չորս դասարաններու 39 աշակերտներէն 28ը փոխած են իրենց կարգերը, 6 հոգի կը մնան վերաքննելի, 3ը կը կրկնեն իրենց դասարանը եւ 2ը կը հեռանան դպրոցէն:

Վարժարանը այս տարի ունի 5 ընթացաւարտներ:

Պատերազմէն յետոյ դպրոցը տուած կ'ըլլայ 75 ընթացաւարտներ, 32ը մանչ եւ 43ը աղջիկ:

ՊԱԶԱՐՃԸԳ

Պազարճըքի դպրոցը՝ Ռումանահայ թեմի հինգ հայ վարժարաններուն մէջ երրորդն է իր աշակերտութեան թիւով, ու կուգայ Պուքրէշի եւ Քոնսթանցայի վարժարաններէն յետոյ:

Աշակերտներու թիւը

Պազարճըքի Ազգ. վարժարանը կը յաճախեն 94 աշակերտներ, 40 մանչ եւ 54 աղջիկ:

Ուսուցչական կազմը

Վարժարանի ուսուցչական կազմին մէջ վերջացող դպրոցական տարուան ընթացքին կային 3 հայ ուսուցիչներ:

Սոյն երեք հայ ուսուցիչներէն զատ դպրոցին մէջ կը պաշտօնավարեն 3 ռումանացի ուսուցիչներ (2 ուսուցչուհի եւ 1 ուսուցիչ), զորս կը նշանակէ կառավարութիւնը ինքը եւ որոնց թոշակները ինք կը վճարէ:

Դպրոցի պիւտճէն

Դպրոցը իր առանձին պիւտճէն չունի, թաղականութիւնը որ միեւնոյն ատեն կը կառավարէ թէ եկեղեցին եւ թէ վարժարանը՝ կ'ընթանայ միացեալ պիւտճէի մը համաձայն որ հետեւեալը եղած է վերջացող տարուոյ ընթացքին.—

Մուտք 205 հազար:

Ելք 225 հազար:

Ինչպէս կը տեսնուի Պազարճըքի դպրոցը 60 հազար լէյի բաց մը ունի տարին: Այս տարի գոցելու համար այդ բացը պիտի կրճատէ պաշտօնէութեան թոշակները:

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ՆՈՐ ՇԻՇԼԻ» ԴԷՊԻ Ի ՌՈՒՄԱՆԻԱ

Այս ամսուան վերջերը «Նոր Շիշլի» Մարմնակրթական Միութիւնը իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ Ռումանահայ Ընդհ. Ողիմպիականին, որ տեղի պիտի ունենայ Պուքրէշի մէջ: Մեկնողներ, շուրջ 20 մարդիկ, պիտի բաղկանան «ֆութպոլիստ»ներէ եւ «աթլէթ»ներէ: Ասոնցմէ դուրս 10—15 հոգի ալ բացէն պիտի ընկերանան մարզիկներուն, իրենց ծախքով: Ռումէն կառավարութեան մօտ դի- կատարուած է ձրի վիզէ ստանա- համար: Ծննդեան եւ երկաթ- ճանապարհածախսի կէս առ կէս զ- ձեռք բերուած է: Վերադարձի ժամ- նակ Կալացի կամ Քոնսթանցայի ռումէն խումբի մը հետ, իսկ Վառ- յի մէջ ալ պուլկար խումբի մը հե- ֆութպօլի մրցումներ պիտի կատա- րեն: Պուրկազի մէջ եւս մրցելու հ- մար բանակցութեան մէջ են:

Այս ուղեւորութիւնը պիտի տեւ- օր, կը գրէ «Արեւելք»:

ՓՐՕՖ. Յ. ՃԷԼԱԼԵԱՆԻ ՀՈՅԱԿԱՊ ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹ-

«Արեւելք» (Պոլիս), յուլիս 31 թ- մէջ կը կարդանք.—

Բժշկական Համալսարանի սիր- եւ բազմարդիւն ուսուցիչներէն նօթ քիմիագէտ փրոֆ. Յովսէփ լալեան խիստ շահեկան աշխատ- րութիւն մը լոյս ընծայած է, Թուրքերէն լեզուով 360 մեծադիր ջերէ բաղկացած ստուար հատոր որուն անունն է Hidroloji (Ջրաբան- թիւն):

Այս մասնագիտական գործը հա- դրութիւնն է բժշկական համալսար- նի դեղագործական բաժնին մէջ իր րած դասախօսութիւններուն:

Հատորը պատկերազարդուած է մանրամասն կ'ուսումնասիրէ ջուր- պատմական արժէքը, բնութեան ունեցած իր դերն ու զանազան գործ- ծութիւնները, թէ՛ գիտական եւ առողջապահական հայեցքով:

Գիրքը հրատարակուած է հա- լսարանին ծախքով:

ԿԻՊՐՈՍ

ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ՈՐԲԵՐԸ ԿԸ ՔԱՇՈՒԻՆ

Այժմ Լառնաքա խմբուած են Մ- քոնեան սաներէն 29 հոգի, — 6ը՝ Մ- կարայ վանքին արգելափակուածն- (առաջին ցոյցին մասնակցողներէն) իսկ 23ը՝ նոր պատուհասուածներ-

Օգոստոս 6ին, այս որբերէն 12 գի առաջին կարաւանով արդէն ուեցան դէպ ի Սուրիա, ուր մի քա- որ եւ է մէկը չունին:

Բաժանումը սարսափելի էր, զումը պաշարած էր բոլորը. ամէն- ալ լաօրէն կուլային:

Լառնաքա կը մնան 17 որբեր. սոնք ալ հաւանօրէն պիտի քշուին կրորդ կարաւանով:

Որբերէն իւրաքանչիւրը օրական լին մը կը ստանայ ապրուստի համա-

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳԻՐ ԱՒԵՏԱՐԱՆ-

Շիքակոյի համալսարանի եր- ուսուցչապետներ՝ Փրոֆ. Խակ- Գուպըսպէս եւ Փրոֆ. Հէրալտ Վ- բար յաջողած են ձեռք ձգել հա- րէն ձեռագիր չորս աւետարանն- Սեբաստացի եւ այժմ Ֆրէզնօ բն- կող Պ. Յովհաննէս Թաշճեանի ջոցաւ:

Ամերիկացի ուսուցչապետներ- երկար քննութիւններէ յետոյ տարարած են թէ այս ձեռագիր աւետարանները կը պատկանին 1- դարուն եւ կը ներկայացնեն նահին ու ամենակարեւոր միակ ռագիրը, զոր իրենք ձեռք ձգած

ԿԱՐԵՒՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷ-

Օգոստոս 9ին Հալէպի մէջ մեծ ց- ցեր տեղի ունեցած են եւ ամբողջ կաները փակ մնացած են:

Վերջերս ճափոնական ապրանք- րու խիստ աժանութիւնը եւ առատ- րածումը մեծապէս վնասած են տեղ- կան հիւսուածեղէնը: Հալէպի մասնաւորաբար, ուր ամէնէն աւ- զարգացած է հիւսուածեղէնը եւ 25,000 աշխատաւորներ իրենց օրապ- հիկը կը շահին այդ գործէն, խոր- ուառութեան մատնուած են եւ սով- մահ ըլլալու սպառնալիքին տակ գտնուին: Ասկէ առաջ բազմիցս դի- մումներ եղած են կառավարութեան միջոց մը խորհելու համար: Ընդհան- րապէս կ'առաջարկուէր ճափոնակ- ապրանքներու վրայ դրուած մաքս- տուրքերու յաւելումը: Սակայն գ- հացում չէր տրուած այդ պահանջն- րուն:

Չորեքշաբթի օր, ստուարաթիւ ա- խատաւորներ Նէեալ, Ճըրտէյի Պապ Նասըր թաղերու մէջ ցոյցեր նելէ վերջ, հաւաքուած են Սուէյք- եւ անկէ մեծամբոխ ուղղուած Բարձր Քոմիսէրի պատուիրակ Պ. Լ- վասթրին մօտ եւ անոր ներկայացու- ցած իրենց պահանջները: Անկէ վեր- Սուէյքայի մզկիթին մէջ տեղի ունե- ցած են ճառախօսութիւններ, ուրկէ ցուցարարները մեկնած են կառավա- րական պալատ: Ընդհանուր Ապահո- վութիւնը պէտք եղած միջոցները ձեռք առնելով ցրուած է ցուցարար- ները. որոնք ամէն տեղ «հաց կ'ու- զենք, անօթի ենք» կը պոռային: Քա-

նի մը անցորդներ մէկական ոսկի նը-ուէր տուած են անոնց։

Վերջը ցուցարարները ստուար թա-փորով մը կ'ուղղուին Սուզ Սէնազ, ուր կեդրոնատեղին է ճափոնական մե-տաքսներու։ Ցուցարարները կ'ուզեն գրաւել ու պատռել ճափոնական ապ-րանքները, սակայն ոստիկանութիւնը կը հասնի եւ կ'արգիլէ։ Ընդհարում կը տեղի կ'ունենայ ցուցարարներու եւ ոստիկաններու միջեւ։ Ոստիկան մը, նեղ դրութեան մատնուած էր, պա-շարուած ըլլալով ցուցարարներէ, կը ստիպուի գործածել իր զէնքը եւ Իսա Շէյխ անուն մէկը կը վիրաւորէ։

Պ. Լավալթըր իսկոյն հեռաձայ-նային հաղորդակցութեամբ կացու-թիւնը կը պարզէ Բարձր Գոմիսէրի փոխանորդ Պ. Հէլլօին, որը իր կար-գին կը տեղեկացնէ Փարիզ արտա-քին նախարարութեան։

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵԼԱԿԵՐՊԸ

Ազգայնական կուսակցութիւնը մտադիր է պատուիրակութիւն մը ղրկել Փարիզ «հսկելու» համար Պ. Բօնսօի բանակցութիւններուն ար-տաքին նախարարութեան հետ, Ֆրանքօ-Սուրիական դաշնագրին մասին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Խումբ մը երիտասարդներու ան խոնջ աշխատութեամբ 1927 Յու-լիս 18ին վերակազմուեցաւ Զար-սանճագի Պատանեկան Միութիւնը, վառ պահելու հայրենիքի սէրն ու բացվառ կրակը։

Իր ժրաջան աշխատութեամբ, Զ. Պ. Միութիւնը, բարձրացուց իր դրօշը ու հետզհետէ իր դրօշին շուրջ համախմբեց շարք մը տա-րաբախտ Զարսանճացի պատանի-ներ, սարքեց վիճաբանական դա-սախօսական ժողովներ ու տուաւ բոլորին լեզու, հայրական կեանք պատրաստեց բոլորն ուխտաւոր ճամբորդներ։

Եւ այսօր հրապարակաւ կը տօնէ իր 5րդ տարեդարձը Հարաւային Ֆրանսայի մէջ, խանդավառելու իր հայրենակիցները ու յիշեցնելու ա-նոնց թէ դո՛ւք հայրենակիցներ ա-մէնքդ ալ Զարսանճաքցիներ էք, ու երկիւղածութեամբ պէտք է մօտե-նաք անոր յիշատակներուն առջեւ խոնարհելու։

Ժամանակին ժողովուրդը, խուռ-ներամ կը դիմէր դէպի հանդիսա-վայրը Սէն-Անտրէ օղասուն ծառաս-տանին մէջ՝ բեմը զարդարուած էր կանանչ ճիւղերով։ Ճակատը Եփ-րատի մեծ նկարը բուղաներկով, խորհրդանիշ Միութեան։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայ-րենիք»ով՝ Զ. Պ. Մ. եւ Ա. Մ. Մ.եան տղաքներով, զոր ներկաները ուն-կնդրեցին յոտնկայս։ Յետոյ, օրուան նախագահ Յ. Մարտիրոսեան, հա-կիրճ կերպով բացատրեց Միութեան նպատակը եւ անոր գործունէու-թիւնը։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցէին Փ. Սաստուրեան, Կ. Քէյեան, եւ Լեւոն Ստեփանեան ար-տասանութիւններով։

Փ. Սաստուրեան եւ Վահան Ֆէս-ճեան «Անուշի կարօտ»ը երգարտա-սանեցին, տպաւորիչ էր եւ յուզեց ներկաները։ Մեներգեց Օր. Զ. Նա-բոյեան, որ արժանացաւ յախուռն ծափերու։

Կարդացուեցաւ Ա. Մ. Միութեան կողմէ «Ջեկոյց» մը։

Յետոյ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօսը Ա. Յակոբեանը, որ իր քսան վայրկեան բանախօսութիւնով պատմեց նորահաս սերունդի անե-լիքը եւ ապագայի գործը ու հայ-րենիքի նպատակը։

Հանդէսին առաջին մասը լրացած ըլլալով, Միութեանս կողմէ պատ-րաստուած վիճակահանութիւնը քաշուեցաւ, որ Միութեանս ապահո-վեց փոքր գումար մը։

Վիճակահանութենէն վերջ, սկսաւ անդամներու կողմէ պատրաստուած «զաւեշտը» «Բարեկենդանի անկուտի-ներ»ը, զոր շատ յաջող անցաւ։

Բայց իրիկունը իր լայն ստուեր-ները տարածելով, ժողովուրդը սկսաւ հեռանալ դաշտավայրէն գոհ տրամադրութեան տակ։

Մարսէյլ Վահան Ֆէսճեան

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 Օգոստոս.— Դեռ 7—8 ամիս առաջ երկու հայ տի-կիններ Կարմիր Խաչի տեղւոյս մասնաճիւղին կողմէ 9000 ֆրանք յանձնեցին քաղաքապետին, իբր կաղանդչէք թոքախտաւոր հիւանդ-ներու անխտիր։

Յետոյ Կարմիր Խաչը կը հետա-քրքրուի ժամանակաւորապէս հայ հի-ւանդներով, որոնք անտէր ու անկա-րող են եւ կ'աշխատին մեղմացնել անոնց ցաւը, անշուշտ կարելի մի-ջոցներով։

Կարմիր Խաչի անունին կցուած ըլլալով «Մանուկներու Պաշտպան Միութիւն» նախագահութիւնը՝ ա-նոնք կ'աշխատին նաեւ արժեցնել այդ անունը շրջաններու մանկա-պարտէզներուն մէջ տեղաւորելով հքաւոր ընտանիքներու պզտիկնե-րը, անոնց թոշակները վճարելով ի-րենց աղքատ սնտուկէն։

Գրեթէ յաճախ կը սարքեն ա-ողջապահական դասախօսութիւն-ներ ընտանեկան եւ ընկերական հաւաքոյթներ՝ զգաստացնելով, խան-դավառելով երկսեռ երիտասարդու-թիւնը, որ լսելով եւ տեսնելով հայ կնոջ ճիշն ու ճիգը իրենց բոլոր կա-րողութիւնը ի սպաս կը դնեն անոր գեղեցիկ նպատակները իրակա-նացնելու համար։

Եւ անհա տարիներու յամառ աշ-խատանքը կուտայ իր լաւագոյն արդիւնքը եւ անդամուհիներու թիւը կը հասնի ութսունի։

Կարմիր Խաչի այս ժրաջան մար-մինն էր, որ իրեն հետ բերած էր մօտ 500 հոգի Պ. Յ. Գժպըլ-եանի գիւղատեսիլ ագարակը, ամ-սոյս 14ին կիրակին։

Ի՛նչ անպատմելի երուզեա էր այն եւ ի՛նչ աշխատանք, եւ այս ոչ առաջինն եւ ոչ ալ վերջինը պի-տի ըլլայ։

Հսկայ ծառերու հովանիին տակ, հայ կնոջ ձեռքով պատրաստուած բեմ մը, առանց վարագոյրի եւ զար-դարանքի, կը խորհրդանշէր մեր թափառական կեանքը, եւ որուն վրայ առաջին անգամ կը բարձրա-նայ նոյնքան համեստունակ հայ կինը, Տիկին Քիպրիթճեան, որ ան-բացատրելի անհանդստութեամբ մը կոչ կ'ընէ իր նմաններուն, բոլոր-ուելու համար սրբազան նպատակին շուրջ, սրբելու դառնութեան ար-ցունքները վշտակիր մայրերու, հա՛յ մայրերու, որոնց հոգեհատորները միշտ ենթակայ են ֆիզիքական եւ բարոյական այլասերման։

Դաշտային հանդէսներու գեղար-ուեստը որքան ալ բարձր ըլլայ չկր-նար արժանի ազդեցութիւնը ձգել հանդիսատեսներուն վրայ որովհետեւ բնութիւնը կ'առնէ իր մեծ բաժինը թէ դերակատարներու ձայնէն ու շեշտէն եւ թէ ներկաներու հետաքրքրութե-նէն։

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ 11—12 տարեկան պզտիկներու հայկական պարերը երգերու եւ ձեւերու պէսպի-սութիւններով, կ'արժէ շնորհաւորել անոնց մարզիչը Օր. Անահիտ Մխա-սէրեանը։

Այս պզտիկ դերակատարներու մէջ աչքառու էր նոյնքան պզտիկ Սեպուհ Միլտոնեանը իր ջութակի նուագա-ծութեամբ ճկուն եւ անշեղ։

Ավշեցուցիչ եղաւ «Հայկական հար-սանիք»ը իր հարազատութեամբ, որ աւելի բնական դարձաւ ագարակի հը-նումաչ տուները, հաւերն ու բադերը։

Ղեկավարը դարձեալ մեր սիրելի դե-րասանը, անզուգական զոհաբերուո-ղը, շատ կարճ ժամանակուայ մէջ դի-շերը ցերեկին խառնելով կարողացել էր դլուխ հանել այդ ծանր աշխատան-քը։

«Տավուլ—զուռնան» հայկական հար-սերգները եւ ատրճանակներու ձայնե-րը հանդիսականներու հոգւոյն մէջ կ'արթնցնէին հայրենի յիշատակներ և այդ ընդհանուր խանդավառութեան մէջ խնդացողներու կողքին կը նշմար-ուէին նաեւ արցունքոտ աչքերով գեղջուկ պառաւներ։

Երեկոյեան ժամը հինգէն վերջ սկը-սաւ եւրոպական պարը։

Խումբերը կը մրցին նաեւ մեներգ-ներով, խմբերգներով, մէկը հազիւ կը լրացնէ «Կուժն առան» ուրիշ մը կը յաջորդէ աւելի բարձր ու աւելի թըր-թռուն՝ իգական խումբը։

Անուշ հովիկ, փչէ յուշիկ
Ու դէպ ինձ բեր սէր անուշիկ։

Ի տես այս բոլորին, մարդ կը տար-ուի մտածել թէ երբեք գործադրկու-թիւն չէ տեսած Մարսիլահայ գաղու-թը։

Ս. Միլտոնեան

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան։ Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը։

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութա-ցնելու զայն այս առթիւ։ Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թեր-թին առաքումը իրենց հասցէին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ընկերուհի
ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՕՆՊԱՇԵԱՆ
եւ
Ընկ. ՄԻՀՐԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Ամուսնացած
Աթէնք 8 Օգոստ. 1932

ՄԱՄՈՒԼ

Կռուանը

«Յուսաբեր» վերի խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (6 օգոստոս).—

Լեզուն —ցեղ չէ։ Կրօնքը — ազգ չէ։ Ցեղային այլ գանձերն ու բար-քերը —ժողովուրդ չեն։ Չկայ ու չէ եղած պատմութեան մէջ մարդկա-յին հաւաքականութիւն մը, որ լեզ-ուով, կրօնքով, բարքերով ու սովո-րոյթներով, հոգեկան ու մտաւոր ինքնատիպ ու այլազան գանձերով ցեղադրօշմ ամբողջականութիւն մը դառնար, առանց հայրենիքի։ Ակն-աղբիւրը, հունն ու աւազանը այն պերճ ու յաւերժակենաց հարստու-թեան, որ ազգութիւն կը կոչուի— Հայրենիքն է։ Անկէ կը ըխի ցեղա-յին ամէն շնորհ, անոր խորհրդաւոր ակունքներէն կը ծլարձակի ազգա-յին ամէն հանճար, հայրենիքի բեղմնաւոր արգանդին մէջ կը շա-ղախուին ու կը խմորուին ցեղի մը հոգեկան, բարոյական ու մտաւոր բոլոր գանձերը։

Պատրա՛նք է խորհիլ թէ լեզուն ժողովո՛ւրդը կը ստեղծէ եւ ոչ հայ-րենիքը։

Լուսերեւո՛յթ է կարծել, թէ կրօնքը ցեղէ՛ն կուգայ եւ ոչ հայ-րենի օճախէն։

Ինքնախաբէութիւն է մտածել, թէ շքեղ ծաղկեփունջը ցեղային բոլոր ձիրքերուն եւ շնորհներուն արմատ կ'առնէ ազգի մը սիրտէն եւ ուղեղէն, բայց ոչ անոր լեռներէն, դաշտերէն ու գետերէն։

Բուրգերը միայն այս երկրին մէջ կրնային կառուցուիլ, որովհետեւ զանոնք միայն Եգիպտոսը կրնար հոյակերտել եգիպտացիներու ձեռ-քով։

Արաբական թախծոտ ու մելա-մաղձիկ երգերը միայն հոս կրնային ծնունդ առնել, որովհետեւ զանոնք միայն անապատները կրնային եր-գել անապատականներու բերնով։

Հայերէնը լեզուն է Հայաստանի՛, բայց ոչ հայ ժողովուրդի։

Լուսաւորչի կրօնքը դաւանանքն է հայ երկրի, բայց ոչ հայ ցեղի։

Ցեղային մեր բոլոր գանձերը—եր-գէն մինչեւ պար եւ տարազէն մինչեւ բարք ու սովորոյթ— գանձերն են մեր հայրենի օճախի, բայց ոչ մեր ազգի։

Բնաւ պատահական երեւոյթ չէ, որ իր պատմութեան ամէնէն մռայլ շըր-ջաններուն իսկ Հայրենիքը իր գանձե-րէն ոչինչ կը մոռնայ եւ ատոնցմէ ո-չինչ կ'ուրանայ։

Մինչ ցեղը, պատմական դէպքերու դժբախտ բերումով, կը մոռնայ ու կ'ուրանայ իր հայրենիքի բոլոր փառ-քերը եւ իր անուան կապուած բոլոր գանձերը։

Անհայրենիք ցեղը նաեւ անցեղ դառ-նուած կը դառնայ մարդկային ամե-նակուլ ովկիանոսին մէջ։

Առէք եւ ամէնէն մոլեռանդ հայն իսկ, որ իր բովանդակ էութեամբ կապուած է ցեղային իր բոլոր գանձե-րուն, եւ հայրենի օճախէն զայն նե-տեցէք օտարութեան մէջ։ Մէկ—երկու սերունդ վերջ օտար պիտի դառնան իր շառաւիղները, որովհետեւ հայութիւ-նը կուգայ հայրենատէր նախնիներէ, բայց ոչ անհայրենիք սերունդներէ։

Լեզու, գիր, կրօն, երգ ու պար, վր-ձին ու քանդակ, նուագ ու տարազ, բարք ու սովորոյթ, հողի ու նկարա-գիր, դրօշմ ու հանճար,— այս ամէնը կը պատկանին հայրենիքին, բայց եր-բեք ցեղին։

Ու այս ամէնը կանգուն են հայրե-նիքով, բայց երբեք ցեղով։

Որովհետեւ այս ամէնը պերճօրէնկը փթթին ու յաւերժօրէն կ'ապրին մի-այն Հայրենիքի մէջ, բայց երբեք ա-նոր ծոցէն դուրս։

Ի՞նչ կ'ընենք մենք մեր Հայրենիքին համար։

Ո՞վ կրնայ վկայել, թէ ասանդա-կան ցեղը ազգովին կը դալարի՝ իր գոյութեան միակ կռուանը՝ Հայրենի Տաճարը ձեռք ձգելու համար։

Ո՞վ է այն մանուկը, որ կը յուսայ ու կը հաւատայ, թէ ոչ միայն այսօր, այլ նաեւ վաղը կարելի է հայ մնալ Հայաստանէ դուրս»։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյ-ներու տակ ներկայացնել փրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը։ Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ բռնուածներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալ-ներ։ Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը փրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը։

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտք կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ։ Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ։

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ըն-թերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն։

2— Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝

ա) Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.

բ) «Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.

գ) 100 ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զը-կուած են.

դ) Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը։

3— Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը։

4— Եթէ «գօնթրաթ»ով եկած է, «գօնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տե-ղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը։

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին։ Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդու-թեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպա-սելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար։

Ուշադրութիւն

Գաւառէն շատեր մեզի կը ղրկեն, մեր Հարցարանին իբրեւ պատասխան, իրենց ինքնութեան առժամեայ թուղթերը եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր։

Կը խնդրուի, — բան չղրկել մեզի, նոյն իսկ ռըքոմանտէ, եթէ չէք ուզեր որ կորսուին։

Եւ յետոյ, շատեր Փարիզէն, անձամբ խմբագրատուն կուգան, «կարգա-դրելու» իրենց խնդիրը։

Կը յայտարարենք, որ աւելորդ է գալ խմբագրատուն։

Մեր ուզածն է «անկանոն» թուղթ ունեցողներուն անունը, մականունը, իրենց պարագաները, ուրկէ գալը, ինչ տեսակ թուղթ ունենալը։ Այսքան։ Բո-լոր այս կէտերը գրաւոր, կարճ եւ ամփոփ, ղրկել մեզի։

„Այգեստան,,

Աթէնքի մէջ սկսաւ հրատարակուիլ «ԱՅԳԵՍՏԱՆ, պարբերաթերթ գրա-կանութեան եւ արուեստի» անունով գրական հանդէս մը, որ պիտի հրատա-րակուի տարեկան 10 թիւ։ Ստացանք իր առաջին թիւը մեծադիր 16 էջ։ Ա-հաւասիկ իր բովանդակութիւնը.—

Մուտք՝ «ԱՅԳԵՍՏԱՆ», Ցայտնու-թիւն՝ ԳԷՈՐԳ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, 11,567՝ ՏՕԼԻ ՆԻՔՎԱ, Կոյր Տիրացուն՝ Վ. Ս. ՏՈՎԱԿ, Մեռելապաշտ Ցեղ՝ ԼԵ-ՒՈՆ ԷՍԱՃԱՆԵԱՆ, Ես ինծի հետ՝ ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, Տուխ եւ Լու-սին՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ, Պղնձաքա-րը՝ ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ, Apologine ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ, Անհաւատարիմը՝ ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ, Սթրազպուրկ՝ ԶԱՐԵՀ ՈՐԲՈՒՆԻ, Դագաղները՝ ՎԱ-ՍԻԼ ՄԷՍՕԼՕՆԿԻԹԻ, Տովոէն հետ՝ ՎԱԶԳԷՆ ԵՍԱՅԵԱՆ, Կարա Կուժվա՝ Ի. ՊԱՊԷԼ, Գրական կեանքը Հայաս-տանի մէջ՝ Ա. ԿԱՐԷՆ, Գիտական նո-թեր՝ ԳԻՏԱԿ, Դէմքեր ու դիրքեր, Ար-ուեստի լրատու։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [29]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստան Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ԹԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԺԲ. դարուն Քրիստոսէ վերջ՝ միա-ցած։

ԺԳ. դարուն Քրիստոսէ վերջ՝ միա-ցած։

ԺԸ. դարուն Քրիստոսէ վերջ՝ միա-ցած։

ԺԹ. դարուն Քրիստոսէ վերջ՝ բաժ-նուած մինչեւ այսօր։

Ջահանի եւ Սիհունի մէջտեղի հո-վիտները կազմած են այժմու Չուքուր Օվա (*) անուն ծանօթ լայն դաշտա-գետինը, որ Կիլիկիոյ ամէնէն բարե-բեր մասն է եւ կ'արտադրէ առատու-թեամբ ցորեն, գարի, բամպակ եւ շուշմայ։

Կիլիկիոյ միւս գետերն են. Կալիւ-կադնոս (Կէօք Սու) եւ Կիւդնոս (Թար-սուս չայ)։ Կալիւկադնոսի մէջ խեղ-դուեցաւ 1190ին Խաչակիրներէն գեր-ման կայսր Ֆրէտէրիք Շիկամօրուս. իսկ Կիւդնոսի մէջ լուացուած է Մեծն-Աղեքսանդր։

Կիլիկիա իր զանազան մասերուն մէջ ունի բազմաթիւ ջերմուկներ, ո-րոնց շատերը Ջահանի ափերուն մօտ կը գտնուին։

Լեռներ.— Երկրին 2/3ը ծածկած են

(*) Հոմերոսի «Իլիական»ին մէջ յիշուած Ալէյեան դաշտն (Aleius Campus) է այս, որ ունի 1500 քառակուսի մղոն տարածութիւն։

Կիլիկիոյ գետերը բերրի կը դարձ-նեն այս դաշտը իրենց բերած սիկով՝ ճիշդ Նեղոսի նման։

ԱՆԱՇԱ Տաւրոս լեռներու մէջ

Տաւրոս լեռները, որոնք կ'երկարին հարաւային արեւմուտքէն դէպ ի հիւ-սիսային արեւելք։ Անոնց մէկ ճիւղը, որ կը կոչուի Անտի-Տաւրոս, կ'եր-կարի մինչեւ Պոնտոսի սահմանները։ Իսկ ուրիշ մէկ ճիւղը, որ Ամանոս կը կոչուի, կ'երկարի Կիլիկիոյ հարաւա-յին արեւելեան կողմը։

Միջին դարուն Հայեր եւ օտարներ Սեւան լեռներ կը կոչէին Ամանոսը, որ Ասորիքը կը բաժնէ Կիլիկիայէն։

Վերոյիշեալ լեռներուն մէջ կան բազմաթիւ հովիտներ եւ կիրճեր, ո-րոնց մէջ նշանաւոր են Ամանոսեան Դրունք (*), որ Կիլիկիան կը միացնէ Ասորիքին եւ Կիլիկեան Դրունք (*), որ Կիլիկիան կը միացնէ Կապադով-կիայի. կը գտնուի Տաւրոս լեռներուն մէջ։

(*) Պատմական երեք կիրճ կայ Ա-մանոս լեռներուն մէջ. Ա.ը կը գտ-նուի Իսսոսի ծոցին հիւսիսային ծայ-րանկիւնը եւ կը կոչուի Ամանոսեան Դրունք (Amanicae Pylae կամ Portae Amani Montis, թուրքերէն Գարա գա-փու = Սեւ դուռ)։ Բ.ը կը գտնուի նախորդին հիւսիսային արեւելեան կողմը, շուրջ 16 քիլոմեդր հեռու ան-կէ եւ կը կոչուի նոյնպէս Ամանոսեան Դրունք (Amanicae Pylae, թուրքերէն՝ Թօփրագ գալէսի = Հողաբերդ), իսկ Գ.ը կը գտնուի Իսսոսի ծոցին արեւել-քը եւ կը կոչուի Դրունք Ասորւոց (Pylae Syrae, Պէյլանի կիրճ)։ Ուրիշ Դը-րունք Ասորւոց մըն ալ կայ առաջի-նին հիւսիսը՝ անկէ 17 քիլոմեդր հե-ռու եւ կը գտնուի նոյն ծոցին եզերքը։

(*) Կիլիկեան Դրունք կամ Կուկլա-կայ կապան (Ciliciae Pylae կամ Ciliciae Portae, թուրքերէն՝ Կիւլէք պօղազ). իսկ ուրիշ Կիլիկեան Դրունք մըն ալ կայ երկրորդ Դրունք Ասորւոցի հիւ-սիսը՝ 4 քիլոմեդր հեռու անկէ եւ Իս-սոսի ծոցին անմիջապէս եզերքը։

Մեծն – Աղեքսանդր, Պարսից Դա-րեհ թագաւորին դէմ մղած ճակատա-մարտին (Իսոսի ճակատամարտ) մի-ջոցին անցած է Կիլիկեան Դրունքէն (Կուկլակայ կապան), Ամանոսեան Դը-րունքէն (Գարա գափու), Բ. Կիլիկ-եան Դրունքէն (Ամանոս լեռներուն մէջ), Բ. Ասորւոց Դրունքէն եւ Ասոր-ւոց Դրունքէն (Պէյլանի կիրճ, վերջին երկուքն ալ Ամանոս լեռներուն մէջ)։ Իսկ Դարեհ անցած է Ամանոսեան Դը-րունքէն (Թօփրագ գալէսի)։

Հանքեր.— Կիլիկիա հանքերով հա-րուստ է, բայց չեն շահագործուիր։ Ունի առատ երկաթ, քրոմ, աղ, ար-ծաթ, ծծումբ, ոսկի եւ ամենաառատ կապար։ Զէյթունի երկաթը ընտիր է։ Քարեր գտնուած է Աղեքսանդրեակ (Իսքէնտէրուն) եւ Անտիոք։ Քարերէն կան թերթաքար եւ մանուանդ կրա-քար (*)։ Հաճընն ունի երկաթի եւ ար-ծաթախառն կապարի հանքեր։

Բուսական հարստութիւն.— Կիլի-կիա բուսականութեամբ շատ հա-րուստ երկիր է. կը բուսնէ արմտիք, նարինջի, ընտիր բամպակենի, կիտ-րոնենի, որթատունկ, բրինձ, պիս-տակենի, կնճիթ, շաքարեղէգ, ծառե-րէն շքեղ մայրի (**), սօսի, եղեւին, կաղամախի, նոճի, ընկուզենի եւ ձի-թենի։

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Կիլիկիոյ լեռները մասնաւորա-պէս կազմուած են կրաքարէ։

(**) Երբեմն Լիբանանի մայրիները գերազանցող մայրիներ։

Փարիզ եւ արուարձաններ

Յ. Հ. Դ.

ԻՍԻ ԼԸ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ձեկոյց պատգամաւորներու կողմէ:

ՓԱՐԻԶԻ կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները 22 Օգոստոս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին «աւՄիւթիւալիթէի մէջ, 24 rue St. Victor: Ձեկոյց պատգամաւորներու կողմէ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վալանսի ընթերցարանին բացման հանդէսը, այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 13 rue Boucherie, հիւանդանոցին դիմացը: Պատւոյ նախագահ երեսփոխան ԺԻԼ ՄՈՔ, բանախօսութիւն: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կովկասեան պարեր, եւայլն:

Մ ո ւ տ ք 3 ֆ ր ա ն ք

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Զ. Ո. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, նախագահութեամբ Միութեան Կեդր. Վարչութեան: Վաղը Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Պուլվար Ռապաթօի ծանօթ պարտէզին մէջ: Առաւօտուն դաշտային խաղեր, նուագ, եւայլն: Գեղարուեստական բաժինը կը սկսի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Կը խօսին՝ ՏԻԿ. ԲԻՊՐԻԹՃԵԱՆ եւ ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը ներկայացուի «Ե ր կ ո ւ Ա ն վ ա ր տ ի ն ե ր ը», զաւեշտ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ Մարտիրոսեան, Գարագաշեան, Դ. Պ. Ուզունեան, Գաբրիէլեան եւ Ց. Թորոսեան:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մ ո ւ տ ք ը ա զ ա տ է

ՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կ. Խաչի արենուշներու կողմէ: Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Մ ո ւ տ ք 3 ֆ ր ա ն ք

Դաշտահանդէս Բլամոնի անտառին մէջ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Գոչհիսարի Հայր. Միութեան կողմէ: Վաղը Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն: Բլամոնի անտառին մէջ, ծանօթ պաղ աղբիւրին մօտ:

Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Հաղորդ. միջոցներ.— Շոգեկառք՝ Էնվալիտէն, իջնել Մէտէօն, Aubervilliersէն հանրակառք թիւ 89 եւ իջնել թէմինիւս Բլամոն:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

Դաշտահանդէս Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլի Խնուսի Հայր. Միութեան կողմէ, վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ՝ Պ. ԽԱՉԻԿ ԴԱԻԻԹԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՏԷՐ ԵՂԻՇԷ Քհնյ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նիսի սկաուտական վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու:

Վաղը Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Պուշ տը Լուի գեղեցիկ անտառին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Խանճուտի աշխատանքը Պելֆորի մէջ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պելֆորի վազգէն կոմիտէի կողմէ: վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին կէմէրէկի Հայր. միութեան սրահին մօջ (Casern d'Offemont).

Կը խօսի Ընկ. Պ. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

Ներկայացում, արտասանութիւն, խմբերգ, եւայլն

ԴԵՐԱՍԱՆ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Լ Ի Ո Ն. — Այսօր Շաբաթ օր Էմիլ Զոլա թատերասրահին մէջ երեկոյեան 8.30ին: Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ՝ երգչուհի-դերասանուհի Տիկ. Ե. ԲԱԴԱԼԻ (Փարիզէն), ինչպէս նաեւ Պ. ԹՐԱԳՕՇԻ (Լիոնէն) եւ Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ (Մարսէյլէն):

Կը ներկայացուի՝ **Օ Թ Է Լ Լ Օ**

Տոմսերու գիները սովորական են

ԾԱՆՕԹ.— Սեպտ. 17ին փարիզի մէջ պիտի ներկայացնէ «Բ Ո Ռ»ը, Société Savantesի սրահին մէջ:

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ճընկըտըրեան (Պոլիս), Պ. Պետրոս Ճընկըտըրեան Պ. Հայկ Ճընկըտըրեան (Նիւ Եորք), Օր. Վարդլոյս եւ Պ. Վռամ Ճընկըտըրեան (Պոլիս), Պ. Յովակիմ Նազաշեան (Նիւ Եորք), Պ. Աւետիս Նազաշեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Զարուհի Քէչեան եւ զաւակը (Պոլիս), Պ. Սարգիս Սթամպօլեան եւ զաւակը (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Իհմալեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Միրիճանեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սերովբէ Պէյլէրեան եւ զաւակունք, կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝

Պ.ԱՐԹԷՆԻԿ Յ. ՃԸՆԿԸՏԸՐԵԱՆԻ

իրենց զաւկին, եղբօր, քեռորդւոյն եւ ազգականին, որ տեղի ունեցաւ 18 Օգոստոսին, առաւօտեան ժամը 4ին, Լարիպուազիէռ հիւանդանոցը, 26տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր Շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ուկէսին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 բիւ Ժան Կուժօն), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Բանթէնի գերեզմանատունը:

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ զրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՆէՅՎԷԻ ԽՒ ՇՐՋԱՆԻ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը կիրակի, 21 Օգոստոս, կէս օրէ վերջ ժամը ճիշտ 3ին, Պանթէօ-Քաշանի Մանկապարտէզի սրահին մէջ, 24, *Rue Roger*: կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ Փարիզի եւ շրջականներու յարգոյ հայ հասարակութեան՝ Շապին - Գարահիսարի Ռազմիկ Հայր. միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հոկտեմբեր 2 Կիրակի կէսօրէն յետոյ Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ կազմակերպած է թատերական ցերեկոյթ մը, ինպաստ զօրավար Անդրանիկի յուշարձանին:

Կը խնդրուի բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը:

(կնիք)

ԱՆԴՐԷԱՍԻ եւ իր շրջանի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա ճաշարանին մէջ, 61 Mr. le Prince, մէթրօ. Օտէօն: Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները: Օրակարգ հաշուետուութիւն, եւայլն: Պիտի կարդացուի Արաբկիր գանուող հայրենակիցներու ցանկը, կարեւոր բոլորիս համար:

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ Սէն Ժիւլիէնի, Գոմօնի, Լա Ռօզիէռի եւ շրջակայ միացեալ թաղերու եւ Մարսէյլի երկսեռ ժողովրդեան կը ծանուցուի, որ վաղը Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 5ին, պատշաճ արարողութեամբ տեղի պիտի ունենայ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Մատուռ - Մանկապարտէզի հիմնարկէքի օծման բացառիկ հանդէսը, նախագահութեամբ Թեմիս Առաջնորդ Գ. Պալաքեան սրբազանի եւ արուարձաններու բոլոր քահանայից դասուն:

Հիմնաքարերու կնքահայրութեան համար փափաքող ազգայիններէ կը խնդրուի, որ կանխաւ յայտնեն իրենց պատրաստակամութիւնը մինչեւ վաղը կիրակի կէսօրթաղականութեան հասցէին:

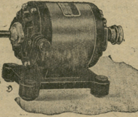
(Կնիք)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Էքս ան Փրովանս, Պ. Զ.— 105:
Մարսէյլ, Գործ.— 928:
Սէն Մօրիս, Գործ.— 98.95:
Լավիլ Տիէօ, Տօնիկ.— 35:
Վիէն, Մ. Մ.— 35:
Վիէն, Գ. Ա.— 35:
Մարսէյլ, Տիգ. Սա.— 130:
Թէհրան, Շաւ.— 10 տոլար: Կարգադրեցինք:
Կալկութա, Arm. Ch.— 2 անգլ.:
Բլամոն, Պար.— 100: Ի հաշիւ Ա.ի:
Քասապլանքա, Վ. Տ.— 35:
Մօրէսթօլ, Պ. Ո.— 20:
Թուլուզ, Մ. Մ.— 50:
Հարն, Պար.— 70:
Վիէն, Պ. Մ.— 70:
Քավայեօն, Ման.— 35:
Նէօյեի սիւռ Փլէզանս, Մ.Տ.Ա.— 150:
Փարիզ, Բիւրք — Եղբ.— 70:

Կարի յատուկ մոթօրներ

1/15 ձիու ուժ մոթէօր եւ ըլտամած 300 ֆրանք
1/8 » » » » 350 ֆրանք

Աժան եւ հաստատուն, երկու տարուան երաշխաւորութեան վկայական, պահանջեցէք մեր ներկայացուցիչը՛

HOVHANESSIAN ingénieur
15 rue de Vienne, Paris (8)
Կ'ընդունինք Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3-5:

ՇԱՀԱՒՈՐ ԱՌԻԹ ՄԸ

ԾԱԽՈՒ է Իսի լէ-Մուլինոյի կայարանին մօտ պօնըթըրիի խանութ մը, մէջը գտնուած ապրանքներով կամ առանձին, իրաւունք կայ որեւէ առեւտրական գործի: Միասին կը տրուի նաեւ գեղեցիկ յարկաբաժին մը երկու սենեակ, խոհանոց, եւայլն: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն յետոյ Պ. Գաբրիէլ Գարաեանի, 75 Ave. de Verdun. Issy les Moulineaux, Seine.

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՈՐՎԵՑՈՒՑԷՔ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

Այցելու ուսուցչուհի մը հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ դիւրամատչելի պայմաններով: գրել՝ Mlle. Sevatch, 7bis rue de Pré St. Gervais, Les Lilas, Seine.

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց բըփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: դիւրամատչելի պայմաններ: դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant *H. STEPHAN*

Դիմեցէ՛ք

ՎԱՐԴԱՆ Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆԻ

76 Rue Bernard du Bois, 76 MARSEILLE

ԻՐԱՒԱԲԱՆ ԵՒ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ

Կուտայ ձրի խորհրդակցութիւն:

Շնորհիւ իր տասը տարուան փորձառութեան, կը կատարէ արագ եւ խղճամիտ՝

Ամուսնական, ամուսնալուծման, ժառանգական, անունները ուղղութեան, ժառանգական, հպատակութեան գործեր:

Ընկերութիւններու եւ միութիւններու վաւերացում:

Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 11—12, երեկոյ 5—7:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.

ԵԹԷ դատականչեր ստացած էք huissierներէ.

ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.

ԵԹԷ կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՐՄԱԳԻ, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

ASSOUAD et KOKORIAN

56 Rue du Fbg. Poissonnière, PARIS (10)
Tél. Provence 52—15

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԿԷՍ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

կը ծախենք քրէփ տը շին (մէթրով), ժիւփեր, ռոպեր, քորսաժներ, քրէփ տը շինէ. արուեստական մետաքսէ եւ բուրդէ էշարփներ: Լաւագոյն ապրանքներ ամէնէն աժան գիներով:

Հրաւէր բոլոր փափկաճաշակներուն

ճաշարան Գ Ա Ռ Լ Օ

34 Rue St. Lazare, Paris (9)

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ եւ խնամուած կերակուրներ

Գիները շատ դիւրամատչելի, արագ եւ անթերի սպասարկութիւն

Մի մոռնաք իր անուանի մածունը

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Դուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

Բ Ո Ռ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ

Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Բոռը սակայն չէր կարող, թէ ինչքան տեւեց այդ դրութիւնը, մի՞ վայրկեան թէ մի յաւիտենականութի՞ւն: Նա ուշքի եկաւ վախից, երբ տեսաւ որ Մօնտանէլլին դեղեւում է ու շարժւում են նրա շրթունքները առանց որ եւ է հնչիւնի:

— Արթուր. — լսեց մի մեղմ շշուկ: — Այո՛, խորն էր ջուրը:

Բոռ առաջ եկաւ:

— Ներեցէք, Ձերդ Սրբազնութիւն: Ես կարծում էի որ քահանաներից մէկն է:

— Ա՛, ուխտաւորը:

Մօնտանէլլի վայրկենաբար ուշքի եկաւ, թէեւ Բոռ նրա մատի սափիրի անհանգստ փայլիւնից տեսնում էր, որ դողում էր դեռ:

— Ի՞նչ էք ուզում, բարեկամս: Արդէն ուշ է, եւ գիշերները եկեղեցին փակ է լինում:

— Ներեցէք, Ձերդ Սրբազնութիւն, եթէ վատ եմ վարուել: Տեսայ դուռը բաց էր, մտայ ներս աղօթելու: Եւ երբ տեսայ քահանային, ինչպէս կարծում էի, որ աղօթում էր խորասուզուած, սպասեցի որ իր օրհնութիւնը խնդրեմ:

Ու մեկնեց փոքրիկ թեթեղէ խաչը, որ Դոմինիկօից էր ստացել: Մօնտանէլլին վեր առաւ Բոռի ձեռքից եւ վերադառնալով դէպ ի սեղանը, նրա վրայ դրաւ մի վայրկեան:

— Առէ՛ք, որդիս, ձեր խաչը ու գնացէք խաղաղութեամբ — ասաց նա: — Ողորմած է Տէրը եւ գթառատ: Գնացէք Հռոմ ու խնդրեցէք նրա պաշտօնեայի, Սուրբ Հօրը, օրհնութիւնը: Եւ խաղաղութիւն լինի ձեզ:

Բոռ կախեց գլուխը, որ օրհնութիւնը ստանայ եւ դանդաղ շուռ եկաւ դէպ ի դուռը:

— Սպասեցէք. — կանչեց Մօնտանէլլի:

Բոռ կանգ առաւ մի ձեռքը վանդակին:

— Երբ դուք Հռոմում սուրբ հաղորդութիւնը ստանաք — ասաց նա. — աղօթեցէք այն մարդու համար, որ գրկել է խորին վիշտը, այն մարդու համար, որի վրայ ծանրացած է Աստծու աջը:

Իր ձայնի մէջ արցունք կար ու Բոռի վճռականութիւնը սկսեց տատանուել: Մի վայրկեան էլ ու կը մատնուէր: Բայց թափառական կրկէսի միտքը նորից տիրեց նրան եւ նա յիշեց Յովնանի նման, որ պէտք էր մնալ իր դայրոյթին մէջ:

— Ո՞վ եմ ես, որ Նա իմ աղօթքս լսի: Ես մի բորոտ եմ, մի թափառաշրջիկ: Եթէ ես կարողանայի նրա գահոյքին մատուցանելու իբրեւ նուէր Ձերդ Սրբազնութեան նման, մի սուրբ կեանք ու մի հոգի զերծ արատեց ու զերծ ծածուկ անարգութիւնից…

Մօնտանէլլին կտրուկ շուռ եկաւ.

— Նրան նուէր մատուցանելու, — ասաց նա. — մի խորտակուած սիրտ ունիմ միայն:

. . . .

Մի քանի օրից Պեստօի վրայով Բոռը Ֆլօրենցա վերադարձաւ հանրակառքով: Ուղղակի գնաց Ջեմմայի մօտ, բայց տանը չգտաւ: Մի տոմսակ թողեց, որ կը մտնի յաջորդ առաւօտը, գնաց տուն, յուսալով որ իր աշխատութեան սենեակը ազատ կը լինի Զիտտայի յարձակումից: Նրա նախանձոտ յանդիմանութիւնները դըգում էին իր ջիղերը, եւ վախենում էր որ նորից կը լսի:

— Բարի երեկոյ, Բիանկա, — ասաց նա, երբ աղջիկը դուռը բացաւ: — Տիկին Րէննին այսօր եկե՞լ է այստեղ:

Աղջիկը զարմացած նայեց նրան:

— Տիկին Րէննի՞ն: Մի՞ թէ վերադարձել է:

— Ի՞նչպէս թէ. — հարցրեց Բոռը, այլշած կանգ առնելով:

— Նա յանկարծ մեկնեց ձեր գնալուց անմիջապէս յետոյ եւ բոլոր իրերը թողեց այստեղ: Ձասաց անգամ թէ ուր է գնում:

— Ինձնից անմիջապէս յետո՞յ, այսինքն, ճիշդ երկու շաբաթ առաջ:

— Այո՛, պարոն, միեւնոյն օրը. եւ իրերը անկարգ բոլոր թափուած են նրա: Բոլոր դրացիները այդ մասին են խօսում:

Բոռը ետ դարձաւ եւ առանց մի բառ ասելու ծառուղիով դիմեց չիտակ Ջիտտայի բնակարանը: Սենեակները ճիշդ առաջուայ վիճակին էին: Բոռի արած նուէրները բոլորն էլ իրենց սովորական տեղերում: Ոչ մի տեղ ոչ նամակ, ոչ տոմսակ:

— Պարո՛ն, — ասաց Բիանկան, երեւալով դռան մէջ, — մի պառաւ կին ձեզ է հարցնում:

Բոռ ետ նայեց զայրացկոտ դէմքով:

— Ի՞նչ էք ուզում, ի՞նչ էք ետեւիցս ման գալիս:

— Մի պառաւ ձեզ հետ է խօսել ուզում:

— Ի՞նչ է ուզում: Ասացէք, որ ես չ-չեմ կարող այժմ. գործ ունիմ:

— Նա գալիս է գրեթէ ամէն երեկոյ ձեր գնալուց յետոյ, պարոն, եւ հարցնում է, երբ էք վերադառնալու:

— Հարցրէք, ի՞նչ է ուզում. բայց ոչ, լաւ է, ինքս կը գնամ:

Պառաւը սպասում էր Բոռի բնակարանի դրանը: Հագուստները աղքատ էր, դէմքը այրած ու կնճռոտ. գլխին ձգած մի գոյնզգոյն շալ: Երբ Բոռը ներս եկաւ, պառաւը բարձրացաւ նստած տեղից ու նայեց նրան իր սեւ սուր աչքերով:

— Դո՞ւք էք այն կաղ պարոնը, — ասաց նա, դիտելով ոտքից գլուխ: Ես ձեզ յանձնարարութիւն ունիմ Զիտտա Րէննիից:

Բացաւ իր աշխատանոցի դուռը եւ ներս թողեց նրան: Մտաւ ինքն էլ ներսէն եւ փակեց դուռը, որ ոչ ոք չլսի իրենց խօսածը:

— Նստեցէք, խնդրեմ: Իսկ այժմ ասացէք՝ ո՞վ էք դուք:

— Այդ ձեր բանը չէ: Ես եկել եմ ասելու, որ Զիտտա Րէննին գնացել իմ տղիս հետ:

— Ձեր տղի հե՞տ:

— Այո՛, պարոն: Եթէ ինքներդ ձեր սիրականը պահել չգիտէք, չպիտի զանգատուէք, երբ ուրիշները խլում են նրան ձեր ձեռքից: Իմ տղիս երակներում արիւն է վազում, ոչ թէ ջուր: Գնչու է նա:

— Ա՛խ, ուրեմն գնչու էք դուք: Ուրեմն Զիտտան վերադարձաւ իր ցեղակիցների գիրկը:

Պառաւը զարմանքով ու արհամարհանքով նայեց նրան: Ի՜նչ, այդ քրիստոնեաները այնքան հպարտութիւն անգամ չունին, որ բարկանան, երբ նրանց անպատւում են:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70

(ՆԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

21 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1962

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 30 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՉԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ ԴԻՄՈՒՄԸ

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Չափահաս Որբերու Միութեան Գ. րդ Համագումարը որ տեղի ունեցաւ Մարսէյլի մէջ, Օգոստոս 13—15ին, յանուն Հայ որբերուն՝ բողոք մը ուղղած է Ազգերու Դաշնակցութեան, բողոքելու համար Թուրքիոյ ընդունելութեան առթիւ եւ յայտարարելու որ իրենք կը մնան ժառանգորդն իրենց հայրերու Հայրենիքին եւ կը պահանջեն անոր ազատութիւնը:

Թուրքիոյ մուտքին առթիւ, ամբողջ հայութիւնը ցնցուեցաւ, ամբողջ հայութիւնը զայրոյթի վայրկեաններ ապրեցաւ, ամբողջ հայութիւնը մէկ ձակատով ներկայացաւ, գոնէ որպէս հոգեկան արտայայտութիւն:

Եւ պէտք է ըսել ու ընդգծել՝

Թէ՝ հիասթափութիւնը եւրոպական «արդարադատութենէն» ընդհանուր էր եւ համաձայն:

Թէ՝ Հայկական դատի պաշտպանութիւնը եւ Հայրենիքի պահանջը արտայայտուեցաւ չեզոք եւ անվարան:

Թէ՝ Հայ ժողովուրդը չէ հրաժարած եւ չի կրնար հրաժարիլ իր ազգային եւ անհատական պահանջներէն:

Թէ՝ Թուրքը կը մնայ հայ ժողովուրդի անդիմոդ թշնամին, ու հայ ազգը հարկադրաբար թշնամի պիտի մնայ Թուրքին, որքան ատեն որ իր հայրենի ժառանգութեան չէ տիրացած:

Թէ՝ Հայկական բոլոր հոսանքները, բաց ի հայ բոլշեւիկներէն, հայկական դատը կը հետապնդեն (թէեւ տարբեր եղանակով) եւ պիտի հետապնդեն ամէն առիթով:

Հայաստանի Հանրապետութեան պաշտօնական դիմումը ժամանակին արձանագրեցինք եւ արտայայտուեցանք այդ առթիւ:

Թուրքերն իրար անցան եւ թուրք մամուլը երեւակայելի եւ աներեւակայելի սուտերով հրապարակը լեցուց եւ ուզեց մոլորեցնել թուրք հանրային կարծիքը այն մասին թէ հայ ազգը չէ որ այդ պահանջները կը ներկայացնէ, այլ անհատ մը, — Ա. Ահարոնեան:

Բայց աշխարհը գիտէ, ու հայ ժողովուրդը գիտէ որ Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը հայ ժողովուրդի սուտ մեծամասնութեան քաղաքական պահանջները հետապնդող դիւանագիտական մարմինն է, որ ժողովուրդ եւ կազմակերպութիւններ ունի իր ետեւ:

Այնքանը եթէ բաւական չէր թուրք մամուլին համար, որ հրձուանքով կը տպէր որ եւ է այլասերած Հայու մը հայհոյանքներն ընդդէմ Ա. Ահարոնեանի, կրնար կարդալ Գաղթականաց Յանձնաժողովի դիմումը Ազգերու Դաշնակցութեան: Գաղթականաց Յանձնաժողովի ձայնը, որ հայկական դատի պաշտպանութիւնն է, յար եւ նման Հ. Հ. Պատուիրակութեան, կուգար չէզոք բոլոր Հայերու ձայնը միացնելու հայկական քաղաքական դատին:

Աւելին դեռ, որպէս զի Թուրքերը համոզուին, ինչպէս նաեւ այն Հայերը որ բոլշեւիկեան հովերէն տարուած են, թէ ժընեւ եղած դիմումները համահայկական էին, թող կարդան նաեւ Ռամկավարներու դիմումը Ազգերու Դաշնակցութեան:

Այս բոլոր ընդդիմադիր հոսանքները, դիւանագիտական կամ կուսակցական ճանապարհով կը հասնէին ժընեւ, մէկ կեցուածքով ընդդէմ Թուրքիոյ, որուն հետ դատ ունինք, որմէ պահանջներ ունինք, եւ որուն օձիքը չենք կրնար ազատ թողուլ, մինչեւ որ այս թափառական բազմութիւնները իրենց հայրենիքը չվերադառնան:

Ու եթէ այս բոլորը քիչ կուգար Ազգերու Դաշնակցութեան եւ Թուրքիոյ, եթէ այս բոլորը, որպէս հինցած ու մաշած ձամբաներ կը նկատուէին հայ զանգուածներէն, թող լսեն, ուրեմն չափահաս որբերուն ձայնը:

Չափահաս որբը, չափահաս հայութիւնն է, արաբական անապատներէն ազատուած մանկութիւնն է, իսկական ժառանգը մեր հայրենիքին: Ու անոր ձայնը ամբողջ հայութեան ձայնն է: Ու Թուրքերն այս պարագային գործ չունին դիւանագիտական կազմակերպութիւններու եւ մարմիններուն հետ, այլ գործ ունին հարիւր հազարէ աւելի նորահաս հայ պատանիներու եւ երիտասարդներուն հետ, որոնք կուրծք ունին իրենց հայրերու դատին համար, որոնք արիւն ունին իրենց ժառանգութեան ի խնդիր, եւ որոնք կորով ունին քառորդ դար մը եւս պայքարը մղելու յանուն հայութեան ազատութեան:

Ու Ազգերու Դաշնակցութիւնը, եթէ խոհեմութեան քարոզներ ունի հայ դիւանագիտական մարմիններուն ըսելու, եթէ Թուրքիոյ բարեկամութիւնը ներկայ քաղաքական կացութեամբ կրնայ բացատրել եւ համբերութիւն պարտադրել հայ զանգուածին, չափահաս հայութիւնը, երիտասարդ ու կորովի, սակայն անխրաւուած ու թարմ վէրքերով՝ կը կենայ ամբողջ աշխարհին եւ Թուրքիոյ դէմ իր հայրերու դատը չարունակելու՝ աննկուն ու յարատեւ:

Եւ այդ որբութիւնը զանգուած է, նոր հայութիւնն է, անոր ջիղն է, եւ վաւերական խոստումը որ կայծկլտացող աչքեր կան յառած դէպ ի հայրենի երկիրը, կամքը կայ՝ որ զայն կը կապէ յորաձուն պայքարին հետ, եւ անխորտակելի բաղձանքը՝ հաւաքարար հայրենիք մը կերտելու, վերաշինելու եւ վերածնուած հայութիւն մը դառնալու:

Եթէ հայկական հարցը Թուրքերուն համար փակուած է, եթէ Ազգերու Դաշնակցութեան համար բեռ մըն է, թուղթերու եւ բողոքներու, հայութեան համար խնդիրը կը դառնայ աւելի արիւնոտ, կեանքի եւ մահուան հարց մը:

Ու Չափահաս Հայութիւնն այդ դատի պաշտպանը եւ հետապնդողը:

Կ. Ս.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Օթթավայի խորհրդաժողովը փակուեցաւ

Ի՞ՆՉ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿՆՔՈՒԵՑԱՆ ՀՈՆ

ՕԹԹԱՎԱ, 19 Օգոստոս.— Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ Անգլիա եւ Քանատա սկզբունքով համաձայնեցան ռուսական տըմփինկին դէմ, բայց համաձայնութեան պատճէնը դեռ պատրաստ չէ: Վաղը պիտի ստորագրուի: Անգլիական եւ քանատական պատուիրակներու պայքարը վերջացաւ Անգլիոյ յաղթութեամբ որ կը զգուշանայ որոշումներ տալ միայն Ռուսիոյ դէմ, ինչ որ Քանատացիներուն նպատակակէտն էր: Կը ծանուցուի թէ վաղը առտու պիտի կնքուին բազմաթիւ համաձայնութիւններ Անգլիոյ եւ իր գաղթապետութեանց միջեւ: Խորհրդաժողովը շաբաթ ժամը տասնին պիտի փակուի:

Անգլիոյ եւ Քանատայի միջեւ կնքուած համաձայնութեան մը համաձայն Քանատա Անգլիոյ կուտայ մաքսային նախընտրական սակացոյց մը 200 նիւթերու մասին որ կը պարունակէ մասնաւորաբար բոլոր հիւսուածեղէնները, երկաթ, պողպատ եւ քիմիական նիւթեր: Իսկ Անգլիա նոյն սակացոյցը կ'ընծայէ փոխադարձաբար ցորենի, պղինձի եւ փայտի մասին: Իսկ քանատական ալիւրը առանց մաքսի պիտի մտնէ Անգլիա:

Համաձայնագրին մէջ սովետներուն անունը չկայ, բայց կ'ըսուի թէ «Քանատա պիտի ընդունի երաշխիքներ որ եւ է դեղչի դէմ որ նախընտրական սակացոյցի վրայ կրնայ կատարուիլ իրենց ազգային արտածութիւնները հակակշռող պետութեանց անուղիղ մրցակցութեանց հետեւանքով»:

— Իրլանտական պատուիրակութեան պետը այսօր յայտարարեց թէ կատարուած բանակցութեանց հետեւանքով մեծ քայլ մը առնուած է Անգլիոյ եւ Իրլանտայի միջեւ եղած վէճին կարգադրութեան մասին: Համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի թէեւ, բայց առժամեայ հանգամանք պիտի ունենայ ան, մինչեւ որ Լոնտոնէն վաւերացուի:

— Գաղթային նախարար Պ. Թոմաս այսօր անթելով հաղորդուած ճառի մը մէջ ըսաւ. «Այսօր, Կայսրութեան իմ պաշտօնակիցներուս հետ համաձայն կարեւոր որոշումներ պիտի տանք: Վաղը պիտի ստորագրենք համաձայնութիւններ որ կը յուսամ, աւելի սերտիւ պիտի կապեն Մեծն Բրիտանիան Գաղթապետութեանց: Խորհրդաժողովին յաջողութիւնը որոշ է, եւ գիտեմ թէ ասիկա լաւ լուր մըն է հին մայր հայրենիքին բոլոր քաղաքացիներուն համար»:

Ամերիկա կ'ուզէ՞ ճանչնալ Սովիէթները

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ, 19.— Ամերիկեան բանակին սպայակոյտի պետ զօր. Մէքարթըրի ձամբորդութիւնը Ռուսիա եւ Փոլոնիա, օրուան խնդիր կը դարձնէ Միացեալ Նահանգաց կողմէ Ռուսիոյ ճանաչման հարցը: Կը հարցնեն թէ միթէ Ամերիկա պիտի յամառի՞ երրորդ միջազգայնականին ջնջման ստորադասել սովետներու ճանաչումը:

Կը յիշուի թէ Պ. Սթիմսըն գարնան երբ ժընէվ կը գտնուէր, Լիտվինովի կողմէ անուղղակի առաջարկ ընդունեց ռուսեւամերիկեան պաշտօնական յարաբերութեանց վերսկսման մասին եւ թէ այս մասին խօսելու համար երկու երկիրներու նախարարներուն միջեւ հանդիպում մը կարգադրուած էր: Այս հանդիպման թէեւ Պ. Սթիմսըն չի կրցաւ երթալ, բայց իր տեղը ղրկեց Զինաթափութեան Խորհրդաժողովին ամերիկեան պատուիրակութենէն երկու հոգի: Այս տեսակցութեան միջոցին Լիտվինով յայտարարեր է յանձն առնելով հանդերձ որ եւ է փրոփականտ չընել Ամերիկայի մէջ, Մոսկուայի կառավարութիւնը չի կրնար ջնջել Կոմինթէրնը:

Ատլանտեանի թռիչքը յաջողեցաւ

Անգլիացի օդանաւորդ Մոլլիսըն որ առջի օր ժամը 11·35ին մեկնած էր Իրլանտայէն թեթեւ սաւառնակով մը մինակը կատարելու Ատլանտեանի երթուղարձ ուղեւորութիւն մը, երէկ ժամը 12·55ին (տեղական ժամացոյց) հասաւ ամերիկեան ցամաքը եւ ստիպուեցաւ իջնել քանատական հողի վրայ Բէնֆիլտ – Րիճ ըսուած տեղը, քանի որ օդանաւորդը շատ յոգնած ըլլալով մինչեւ Նիւ Եորք չէ կրցած երթալ:

Մոլլիսըն թղթակիցներու յայտարարեց. — «Նոր Սկովտիոյ վրայ օդին աննպաստ կացութիւնն էր որ զիս ստիպեց ուղղուիլ դէպ ի Քանատա փոխանակ Նիւ Եորքի ուղղութիւնը բռնելու: Ամերիկեան ցամաք հասնելուս այնքան մշուշ կար որ Յուկէս ժամ դրի ընելու համար 2700 մղոն: Միջին արագութիւնս որ ժամական 110 մղոն պիտի ըլլար իջաւ այսպէս 90ի: Ուղղուեցայ մինչեւ Եարմըթ, Մէնի եզերքը, բայց բան մը չէի տեսներ եւ ստիպուեցայ բարձրանալ դէպ ի հիւսիս, թռելով քանատական հողի վրայէն: Բաւական ատեն նպաստաւոր տեղ մը փնտռելէ յետոյ վերջապէս իջայ Բէնֆիլտ – Րիճ:

— Անգլիացի օդանաւորդին այս յաջողութիւնը ի վեր կը հանէ թերթերը եւ զայն կը կոչեն Անգլիացի Լինտպէրկը, որովհետեւ իր սաւառնակը աւելի փոքր էր քան Լինտպէրկինը եւ միայն մէկ մօթէօր ունէր: Արեւելքէն արեւմուտք մինակը առանց արկածի թռող օդանաւորդն է ինք:

Մոլլիսընի նորապսակ կինը ժամանման լուրը առնելուն իր խնդութիւնը յայտնեց եւ ըսաւ թէ յոյս ունի որ ամուսինը աւելի դիւրաւ պիտի գլուխ հանէ վերադարձը:

Օդանաւորդը շատ յոգնած ըլլալով փոխանակ քանի մը ժամ մնալու Նիւ Եորք, երկու երեք օր պիտի հանգչի եւ ապա պիտի վերադառնայ:

Օդանաւորդուհին 10,000 մեթր բարձրացաւ

Երէկ գրած էինք թէ Փարիզ – Թոքիօ եւ Փարիզ – Մատակասքար երթուղարձի օդային հերոսուհին ֆրանսացի Օր. Մարիզ Հէլց մեկնած էր վերելքի կանացի չափանիշը կոտրելու համար, որ կը պատկանէր Ամերիկացի Օր. Րըթ Նիքօլսի 8761 մեդրով:

Օր. Մարիզ յաջողեցաւ 10,000 մեդր բարձրանալ, եւ մինչ վարը շուքի մէջ 35 աստիճան էր, իր հասած վայրը կ'ընէր զերոյէն վար 49 աստիճան ցուրտ...:

. Ժամը 9ին մեկնեցաւ Վիլլաքուպլէյի դաշտէն, եւ իջաւ ժամը 10·25ին, խռնուած բազմութեան խանդավառ ծափերուն մէջ:

Գերմանիա պիտի դիմէ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ

Պերլինէն կը հաղորդեն թէ գերման կառավարութիւնը մօտ օրէն խօսակցութեան պիտի սկսի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ կառավարութեանց հետ, գերման բանակին թիւը աւելցնելու համար, որ, ինչպէս յայտնի է, սահմանափակուած է ըստ Վերսայլի դաշնագրին: Փարիզի եւ Լոնտոնի գերման դեսպանները կ'երեւի այսօրերս դիմում պիտի կատարեն այս մօտք:

Գերմանիոյ այս նպատակը յայտնի էր զօր. Ֆոն Շլայխէրի ճառէն եւ ֆոն Փափէնի նոր յայտարարութենէն ի վեր: Բայց կ'ըսեն, ֆրանսական թերթերը, «սկսուած» բանակցութիւն չկայ, ինչպէս Գերմանները կ'ըսեն, այլ, իրաւ է որ, ֆոն Փափէն Լօզանի մէջ կիսապաշտօն առաջարկ բերաւ Պ. Էռիոյի այս մասին, բայց Ֆրանսայի վարչապետը մերժեց լսել: Արդէն, ցարդ, որ եւ է փափաք չէ յայտնուած ֆրանսական կառավարութեան մօտ, այնպէս որ այդ հրատարակութիւնները կը թուին ըլլալ գերման հանրային կարծիքը շոյելու նպատակով:

Գործերը Գերմանիոյ մէջ

ՊԵՐԼԻՆ, 19.— Կեդրոնը դեռ յոյսը բոլորովին կտրած չերեւար համաձայնելու Հիթլերի հետ, Փրուսիոյ մէջ խառն դահլիճ մը կազմելու մասին: Պատրաստ է հիթլերեաններու թողուլ վարչապետութիւնն ու Տիէթի նախագահութիւնը: Եթէ այս գործողութիւնը յաջողի Փրուսիոյ մէջ, նախարան մը պիտի ըլլայ գործակցութեան ամբողջ գերման խորհրդարանին համար: Այն ատեն արդի կառավարութիւնը պիտի ստիպուի կա՛մ հրաժարիլ կամ պետական հարուածի դիմել:

Այս պարագային, կ'ըսուի թէ, նախագահ Հինտէնպուրկ չուզելով երկրին ամբողջ իշխանութիւնը հիթլերեաններու թողուլ, պիտի նախընտրէ հրաժարիլ: Այն ատեն հաւանական թեկնածու կը նկատուի Գահաժառանգը:

— Քաղաքական վերջին անցուդարձերը շատ ուշադրաւ ձգտում մը առաջ բերին հիթլերեաններու եւ Հիւկէնպէրկի ազգայնականներու միջեւ: Երկու կողմի թերթերը բուռն կերպով կը քննադատեն զիրար, ինչպէս նաեւ երկու բանակները: Հիւկէնպէրկի ազգայնականներու բանակին պետ ֆոն Սթէֆանի մեծաշուինդ յայտարարութիւն մը հրատարակեց: Ասով կ'ուզէ ապացուցանել թէ հիթլերեան բանակը անցած շաբթու իրաւամբ համախմբումներ փորձեց Պերլինի հրջակայքը քալելու համար մայրաքաղաքին վրայ:

Հիթլերեան կազմակերպութիւնները քանիցս փորձեցին իրենց ձեռք անցընել, նոյն իսկ սպառնալիքով, Հիւկէնպէրկի բանակին մօտ գտնուած զէնքերն ու ինքնաշարժները, ըսելով մինչեւ իսկ թէ կառավարութիւնն ու ոստիկանութիւնը իրենց հետ է եւ կ'օժանդակեն իրենց շարժման:

Հրամանատար Սթէֆանի կը ծանուցանէ թէ այս իրողութիւնները հաղորդած է Փրուսիոյ ներքին նախարարութեան եւ թէ ըստիպուած է շարժման մէջ դնել իր ուժերէն մաս մը պահպանելու համար ընկերակցութեան սեփական ռազմանիւթերը: «Զենք ուզեր որ, կ'ըսէ, մեր զօրքերը ահաբեկուին Բասխաթ կազմակերպութիւններէ եւ ոչ ալ մղուիլ պետական հարուածի մը որ յաջողելու որ եւ է բախտ չունի»:

— Գերման խորհրդարանին բացման չպիտի կրնայ իբր երիցագոյն նախագահել համայնավար երեսփոխանուհի Քլարա Զէթքին քանի որ ան Մոսկուա կը գտնուի այս պահուս եւ հիւանդ պառկած է:

— «Պողպատէ Սաղաւարտ»ներու ընկերակցութիւնը սեպտ. 4ին մեծ զօրանցք մը պիտի կատարէ Պերլինի մէջ իր 150,000 անդամներով, որոնք համազգեստ եւ պիտոյք պիտի կրեն: Այս զօրաշարժին ներկայ պիտի գտնուին նախագահ Հինտէնպուրկ եւ վարչապետ ֆոն Փափէն, նախարարներու հետ: Այս զօրաշարժը հսկայ ցոյց մը պիտի ըլլայ պահանջելու Գերմանիոյ սպառազինումը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՏԱՔԵՐԸ փոխանակ մեղմանալու տակաւ կը սաստկանան: Երէկ ջերմաչափը մինչեւ 35·8ի բարձրացաւ շուքին մէջ, ինչ որ պատահած չէր 1923էն ի վեր: Այսօր, հակառակ հովին, ջերմութիւնը կը պահէ իր ճնշիչ հանգամանքը: Լոգանքի վայրերը, պարտէզները, գետեզերքները խռնուած են բազմութեամբ: Ֆրանսայի զանազան կողմերը արեւահարութենէ բազմաթիւ մարդիկ մեռան:

ՓԱՐԻԶԻ ՕՓԵՐԱՅԷՆ առջի գիշեր առաջին անգամ անթելով հաղորդուեցաւ իր ներկայացումը որ էր Մարուֆ օփերան: Ասկից վերջ ամէն մարդ տունը նստած պիտի կրնայ հետեւիլ Օփերայի ներկայացումներուն:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՄԷՋ.— Պոլսէն կը հաղորդեն թէ վերջերս տեղատարափ անձրեւներ տեղացած են Էրզրումի մէջ եւ շրջակայքը մեծ վնասներ հասցնելով: Հեղեղները քշած են տուներ եւ խանութներ, պատճառելով նաեւ մարդկային զոհեր: Փլած են բազմաթիւ կամուրջներ, որոնցմէ մէկին վրայ գտնուած 20 հոգին ջուրը իյնալով ումանք խեղդուած են: Զոհերուն ճիշդ թիւը դեռ յայտնի չէ:

ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ԵՐԿՐՈՒՄ

(ՈՒԶԲԷԿ ԵՒ ԹՈՒՐՔՄԷՆ ԿԵԱՆՔԸ)

Օրը օրին թղթակիցները պարբերաբար տալիս են տեղեկութիւններ բոլշեւիկեան Հայաստանից, նրա աղքի ծանր դրութիւնից եւ բոլոր անց ու դարձից։

Սոյն գրուածքով կ'ուզէի ծանօթանալ լայնածաւալ հարուստ ու բերրի Ուզբեկստանի եւ Թուրքմէնստանի Ֆէտէրացիաների վերան եւ մի առ մի գրի առնել նրա մասին մամուլի մէջ։

Ճիշտ եւ անուրանալի է, որ ներկայիս եւ միշտ էլ Մոսկուայում նստած բոլշեւիկ ղեկավարները յանձինս Ստալինի եւ Մոլոտովների աւելի լայն ուշադրութիւն են դարձնում այդ երկրամասի վրայ. այդ անուրանալի է։ Բայց ի՞նչն է պատճառը, նրանց գեղեցկութեան համար չէ, որ նուիրել են այդ երկրամասին իրենց ուշադրութիւնը։ Ի՞նչ առաւելութիւններից են դրդուած, ահա գլխաւորը։

Ռուսաստանը կարիք ունի որոշ հում նիւթի եւ իր հում եւ օգտաւէտ, պիտանէ կազմող առաւելագոյն մթերքը. ինչպէս օրինակ բամպակը, բուրդը, կարագուլ մորթը, նաեւ մնացուն առատօրէն ստանում է այդ երկրամասից։

Բայց թէ որքան է օգտուում ինքը՝ բուն ժողովուրդը այդ տուեալներից, այդ է հետաքրքիրը։

Ուզբէկ եւ Թուրքմէն ժողովրդի գլխաւոր պահանջն է, որը եւ պէտք է ստանայ դրսից — այն է թէյը, «զօգ» թէյը, որ նրանց համար թանկ եւ անհրաժեշտ է, բրինձը քունջութի ձէթը, որոշ շրջանում, ինչպէս Փիրգանում, դմակը փլաւի համար, որ նրանց ամենօրեայ կերածն է։

Ճիշտ է, եթէ ուրիշ վայրերում, աւելի շուտ սուր կարիք զգացուեց մթերքի, բայց այդ երկրամասում առատօրէն լի էր կօոպէրատիւները մինչեւ օգոստոս 29. այդ օրուանից այդ տեղ էլ չքացաւ հրապարակից ամէն ինչ։ Կօոպերատիւների դարակները դատարկ էին, ծառայողները սիրաբանութեամբ էին պարապում. մէկ մէկ կենդանութիւն է ստանում օղիով ու գինիով. չնայած քանիցս բոլշեւիկները գրում են այդ ոգելից խմիչքի արգիլման մասին։

Բայց ի զուր, անուրանալի է որ այսօր նրանց դատարկ դարակները կենդանացնողը, ծառայողների ամիսներով չճարուած ռոճիկի բացը ծածկողը օղու եւ գինիի վաճառումն է։

Եթէ երբեմն Ռուսաստանից ստացւում եւ ամբարւում է մթերք, այդ դեռ չի նշանակում թէ ժողովրդի համար է, այլ ծառայողների մի խումբ բախտախնդիրների համար, որոնք աւելի վատթար տնտեսական ասպարեզում, ամենուրեք փորում են պետութեան հիմքը։ Դրանք մի խոշոր ցանցով-շղթայով կապուած են իրար հետ։ Պէտք է ասել որ Ուզբեկստանի ղեկավար տարրը, ամէն հիմնարկութեան մէջ, մեծաւ մասամբ՝ Կանդասնկի թաթարներ են, որոնք լաւ տիրապետում են իշխող լեզուին, Հրեաներ և Ռուսեր։ Ճիշտ է, վերջին տարիները առաջ քաշեցին տեղացիներին եւ գլխաւոր պաշտօնները որոշ տեղեր նրանց յանձնեցին. բայց փաստօրէն դրութիւնը մնաց նոյնը, նրանք միմիայն տնուանական էին, գործող եւ թելադրող տարրը դարձեալ միւսներն էին։ Նրանք աւելի շուտ ձեւականօրէն են ընտրուած։

Աչքի ընկնող գիւղերում բաց են արել կօոպերատիւներ, միշտ լիքն են կօոպերատիւները աւելի շուտ այնպիսի ապրանքներով, որը բոլորովին անպէտք է Ուզբէկ գիւղացու համար։

Յաճախ հանդիպում ես սայլերի շարաններին, բարցուած թէյով, սապոնով, շաքարաւազով եւ այլ մթերքով։

Բայց հարց է թէ այդ ապրանքից որքանն է տեղ հասնում եւ ծառայում գիւղացու օգտին։ Կիսից աւելին պահեստապետները իրենց գործակալների միջոցով ծախում են մասնաւորներին. որոնք վաղօրօք տեղ առած սպասում են։

Ինձ պատահել է ծանօթանալ այդ ակնոտներից մէկի հետ որը ըստ իր պատմածի մի շաբթուան ընթացքում, վաճառել է 40 մեշոկ շաքարաւազ, 60 փութ սապօն, մօտ 60 փութ ձէթ, դեռ շատ կայ, որ պարբերաբար վաճառելու ենք։ Օգտուինք դեռ քանի կարելի է։

Այն օրուանից երբ կօոպերատիւների դարակներից չքացաւ մթերքը, այն օրուանից աւելի եւս սկսուեց երեւան գալ մասնաւոր անհատների մօտ ամէն ինչ եռապատիկ, քառապատիկ գներով։

«Գոգ» թէյը որ արժէ կօոպերատիւում 6—8 րուբլի, այն ինչ առաջի ձեռք վաճառումը 15—25 րուբլի. իսկ ծայրայեղ դէպքում բարձրանում է 40 — 60 րուբլի փունտը։

Նոյնը ձէթը արժէ կօոպէրատիւում 8 րուբլի, բայց դուրսը ծախում են սպեկուլանտներին փունտը 150—200 րուբլի։

Սապօնը նոյնպէս փունտը արժէ 10 — 12 րուբլի, այն ինչ դուրսը վաճառում են 80—120 րուբլի։ Նման եւ միւս ապրանքը, ամէն ինչ ծախում են սպեկուլանտներին։

Թէյը արժէ գրօձը մօտ 22—23 րուբլի, այն ինչ ծախում են մասնաւորին 60—90 րուբլի։

Մի խօսքով, ամէն ինչ չարաշահութեան առարկայ է դարձել։ Չկայ պապիրոս, մախորկայ— իսկ մասնաւորի մօտ՝ որքան ուզես, գրպաններում ծախում են երկրորդ երրորդ տեսակ 1 ր. մինչեւ 1 ր. 50 կոպէկ, մախորկան 1/8 փունտը 1 րուբլի, նոյնպէս եւ միւս բոլոր ապրանքը։ Այս բոլոր վերոյիշեալ թուերը ցոյց են տալիս թէ ինչ հսկայական տարբերութիւն կայ գների մէջ եւ բոլոր գող եւ աւազակ պահեստապետները ինչ հսկայական օգուտ են վերցնում ի հաշիւ ուզբեկ եւ Թուրքմէն գիւղացու։

Իսկ իրենք, բուն ժողովուրդը որը օրն ի բուն աշխատում, քարշ է գալիս հողի հետ եւ տարուան վերջ ամբողջ ստացածը հողից տալիս է բոլշեւիկներին ու ինքը մնում սոված։

Կեղեքուելու, անարգուելու տեսակէտից ոչ մի տարբերութիւն չկայ նրանց եւ միւս Ֆէտերացիայի ազգաբնակութեան մէջ։ Հաւասար կերպով, թալանուում, կեղեքւում, աքսորւում եւ գնդակահարւում են։

Դեռ աւելի վատթար, որովհետեւ տգէտ եւ վերին աստիճանի միամիտ, հաւատացող եւ համեստ ժողովուրդ են, բոլորն էլ օգտւում եւ շահագործում են։ Առաջ քաշուած ուզբեկներից մեծագոյն մասը աւելի վատթար պատուհաս են ժողովրդի գլխին։ Նրանք աւելի սուր են, մտնում են ամէն ծակ ու ծուկ, ամէնափոքրիկ բաներն էլ մէջտեղ են դուրս բերում եւ վաճառքի հանում։

Աւելի առաջ են անցել իրենց ազատութեամբ կանայք։ Նրանք կան ամէն տեղ, մինչեւ անգամ եւ միլիցիայում, իբրեւ միլիցիա։

Ամէն մի հաւաքոյթում, ժողովներում լի է երիտասարդ «կոմսոմոլ»ուհիներով, ուզբեգուհիներով եւ Թուրքմէնուհիներով, որոնք աւելի շատ վայելած ազատութիւնը եւ իւրացրած ազատ սիրոյ գաղափարը բռնել են այլասերման ուղին։

Նոյն այդ ազատութեան հերոսները յաճախ հրապարակում կամ կօոպերատիւների մօտ շարքի կանգնածների մէջից դուրս են բերում կամ բռնում փողոցում չատրայով ծածկած կանանց եւ սկսում բռնի ուժով բաց անել երեսները, որից յաճախ առաջ է գալիս տուր ու տիրոց։

Ամէնավատթարը կատարուեց մսամթերման ժամանակ, ամբողջ երեք ամիս միսը չքացաւ հրապարակից։ Բոլորը տարին Մոսկուա, ոչխար ու տաւար, ամէն օր լի գնացքներ՝ իրար հետեւից, իսկ տեղացի ժողովուրդը՝ բանուորը մնաց առանց մսի։

Երբեմն կարելի էր գտնել տներից ոչխարի միս, այն էլ փունտը 3—4 րուբլի, այդ էլ շատերին չէր յաջողում, չէին տալիս՝ վախենում էին։

Շինարար աշխատանք տարւում է, բաւական բնակարաններ շինւում են, ընդհանուր ապրումների (հանրակացարան) համար, այլ խօսքով՝ այլասերման վայր։

ԼԵՌՆԱԿԱՆ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ԶՐՈՅՑ ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ ՀԵՏ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ...

Սիրելի Միրզա Սամուէլ Յովհաննէսեան.— Ահաւոր մղձաւանջի մը անձնատուր եւ խղճի սոսկալի ցաւերով տանջուելու վրայ եմ երեք օրէ ի վեր։ Իմ տարտը քեզի միայն կրնամ ըսել, իմ ազիզ ընկեր։

Ժամանակէ մը ի վեր զբաղած էի նոր լեզու մը սորվելու։ Այդ լեզուն կարելի է սորվիլ միայն առտուան եւ գիշերուան զով օդին։ Երեք օր առաջ, արշալոյսին դուռը զարկին։ «Զօպեցի զարմանք»։ (Կը տեսնե՞ս, Միրզա ջան, աշխատանքս սկսած էր պտուղ տալ)։ Դրան մէջ երեւցան երկու անծանօթ «հուբիկերպիկ»ներ։ Զոյգ մը այն Ամերիկուհիներէն, որոնցմէ տասին քանի մը անգամ Հուվըրի կառավարութիւնը կը լեցնէ շոգենաւերը եւ կը թափէ հին աշխարհի ցամաքներուն վրայ, որպէս զի նոր աշխարհի գեղեցկագիտական ճաշակը չանանկանայ. կապարի եւ «Ջուինկ-կըմ»ի սակարաններուն նման։

Մեր միջեւ տեղի ունեցաւ հետեւեալ խօսակցութիւնը զոր կ'արձանագրեմ նորապսակներու հաւատարմութեամբ։

Զոյգ միսերը (իրականին մէջ կաչիի թեթեւ խաւով պատած ոսկրակոյտեր)։ Բով քովի նստած, ուղղաձիգ, կը խօսէին արագ, փոխն ի փոխ. երբեմն միաբերան բայց չարունակ ջղագրգիռ։ Ոսկեպատ ակռաներ կը ցցուէին երկուքին ալ չրթունքէն բաւական հեռու։ Կը կրէին ակնոցներ, համաչափ չոգենաւին լուսամուտներէն վերցուած։

— Երէկ գիշեր Փարիզ հասանք, այս առտու ձեզի գտանք արդէն, ըսաւ իրենցմէ մէկը, ձեռքի պայուսակէն գիրք մը հանելով։

Միսիօնարուհինե՞ր։ Եւ մեկուսի ըսելէ առաջ «եթէ կը լինի զայել խնդուք», պատասխանեցի։

— Բարի. հազար բարի, «միս»եր... միայն թէ... ի՛նչ ձախձրութիւն, ոչ միայն հայ — քրիստոնեայ եմ այլ եւ թէ՛ հայ թէ՛ տէրտէրի տղայ...։

— Կրօնքի հարցերը մեզ չեն հետաքրքրեր, կտրեց միւսը, շեշտով մը աւելի չոր քան այս «միս»երուն միսերը։

— Դուք չէ՞ք այսինչը։

— Պատիւը ունիմ։

— Խայեամը թարգմանողը։

—Դժբախտութիւնը ունիմ բայց, բայց նոր գլխի ընկայ թէ բանը ինչումն է։

— Եւ բանալէճ մը ունեցեր էք։

— Աւա՜ղ, պատասխանեցի մեղաւոր ակնարկս երկինք ուղղելով։

— Գիտէ՞ք, պարո՛ն, որ Օմարի մասին աշխարհի ամէն լեզուներով գրուածները եթէ քով քովի բերուին կրնան Փարիզի ազգային մատենադարանը լեցնել։

— Կը պաղատիմ, միս, եթէ նոյն իսկ չափազանցութիւն չկայ, առ այժմ չըլլայ որ իմ պատճառովս այդ փորձը ընէք։ Ինքնութեան թուղթս շատ զօրաւոր չէ։

— Գիտէ՞ք որ, շարունակեց անխուրը հեղհեղէ բորբոքելով, այդ հսկայ, ահաւոր, զարհուրելի մատենագրութեան մէջ չկայ, կ'իմանա՞ք. չկա՛յ, չկա՛յ մէկ հատիկ հեղինակ, մէջը ըլլալով ամէնէն պատկառելին՝ փրօֆ. Պրաուն, որ մինչեւ հիմա վճռած ըլլայ թէ հազարներու մէջ որոնք իրապէս Օմարի քառեակներն են։

— Գիտեմ, միս, գիտեմ, բայց...

— Լսէ՛, պարոն եւ թոյլ տուր որ աւարտենք, ճչացին երկուքը միաբերան։ Եւ սկսան «դուրս տալ» բառերը զուլպայի մը իրարու եռեւէ քակուող օղակներուն պէս՝

— Մենք Պոսթընի Խայեամական Գիլդին անդամուհիներն ենք։ Մեր գիլդը տեղեկացաւ որ անցեալ շաբթու հայ մեծ հեղինակութիւն մը այդ հարցը վճռեր է։ Խայեամական շրջանակները անպատմելի յուզումի մէջ են։ Մեզի պաշտօն տրուեցաւ գալ եւ ստուգել այս մեծ յայտնութիւնը։ Փա՜ռք ի բարձունս...։

Թեթեւ շունչ մը առին։ Իրենց դէմքին գոյնը, որ մինչեւ հիմա Օհայօյ եգիպտացորենի հնձուած դաշտերուն դեղնութիւնը ունէր, սկսաւ թափանցիկ — դեղինի փոխուիլ։ Ինչ որ կը մտահոգէր զիս, սակայն, իրենց ակռաներու սպառնալից դիրքն էր որ փոխուելու որ եւ է յոյս չէր ներշնչեր։

— Փնտռեցինք գիրքը եւ չգտանք։

— Նոյն իսկ փառք ի բարձունսէն ե՞տքը... մսուրին քովերը, թերեւս...։

— Մի ընդմիջեր, պարոն։ Վերջապէս ըսին որ հայ մեծ հեղինակութեան հասցէն դուք կրնաք միայն գիտնալ...։

Նախ քանի մը տեղեկութիւն այդ մեծահանճար գիտունին մասին։ Կա՛րճ, ամփոփ եւ չո՛ւտ։ Հիմա կրնաք խօսիլ, պարոն։

— Ճիշդ հիմա է որ չպիտի ուզէի խօսիլ, մի՛ս։ Բայց, եթէ պնդէք...։

— Ուրեմն պատասխանեցէ՛ք մեր հարցերուն։ Որո՞նք են գիտական, գրական եւ արեւելագիտական ճիւղերը որոնց մէջ հեղինակութիւն է այդ պաշտելի անձնաւորութիւնը, ըսին երկու «միս»երը ձեռքերնին միացուցած, յափշտակուած եւ գոյներնին թեթեւ մը խաչած եգիպտացորենի փոխուած։

— Բանաստեղծ, վիպագիր, հայհոյագիր, քննադատ, գրական, թատերական, փողոցային, նկարչական, ոսկերչական, հնագիտական, կենդանաբանական, բուսաբանական եւ ուրիշ արուեստից եւ գիտութեանց։ Ազգային գործիչ, փրկիչ, դիւանագէտ, դերասան, լարախաղաց, ձեռնածու... գրական կեղծարար...

— Մնացեալը մեզ չի հետաքրքրեր, ընդմիջեցին խօսքս։ Ըսէ՛ք թէ բանաստեղծական քանի՞ հատոր... ո՞ր սեռը...։

Կարգը իմն էր ընդմիջելու՝

— Քսաստուն տարուան մէջ, պզտիկ, քերականի ծաւալով հատոր մը որուն սեռը չեն կրցած որոշել ոչ Սուրէն Պարթեւեան, ոչ ալ Օշական, հեղինակին երկուքը դիւրացնող մտերիմներ։

— Իբրեւ գրական քննադատ...

—Դեռ ոչինչ չէ գրած։ Զէ գտած իր հանճարին արժանի գործ մը։ Որով չի քննադատեր, կը բաւականանայ անմեղ հայհոյանքներով։

— Թատերակա՞ն...

— Կը նկարագրէ ներկայացումներ որոնց ներկայ չէ եղած։

— Նկարչակա՞ն...

— Կը գրէ իր տպաւորութիւնները, նկարներու չափին, ձեւին, գոյներու թանձր կամ ամանոց ըլլալուն, եւ հաւանական յաճախորդներու մասին։

— Ի՞նչ տուեալներու վրայ հիմնուելով քառեակներու վաւերական կամ անվաւեր...

— Շատ պարզ գիտ մըն է, «մի՛ս», Գոլոմպոսի հաւկիթը յիշեցնող։ Հեղինակին ոչ կեանքը, ոչ իմաստասիրութիւնը, ոչ արուեստը, ոչ իսկ լեզուն չգիտնալով հանդերձ, կ'ըսէ թէ պարզապէս իր «բանաստեղծ»ի բնազդը գործածելով կրցած է որոշել թէ հազար տարի առաջ «հանգուցեալ» Օմար ինչ գրած եւ ինչ չէ գրած։ Այս զմայլելի տաղանդը...։

Զկրցի շարունակել։

— Ուրեմն մեզի կը ներկայացնէք մէկը որ մեծ բանաստեղծ է, առանց բանաստեղծական գործ մը արտադրած ըլլալու, զոռաց առաջինը անեցիները ոտքի հանելով։

—Մօտաւորապէս, պատասխանեցի, եւ հոդ է իր տաղանդին առաւելութիւնը։ Համդարտեցէ՛ք, միս, ամէն մարդ կրնայ 40 հատոր բանաստեղծութիւն գրել եւ բանաստեղծ կոչուիլ, դժուարագոյնը ոչինչ գրած չըլլալով բանաստեղծ կոչուիլն է, նոյն իսկ պրոսկուռ՛ր...։

— Պարոն, անպատկառ մըն էք, ճըչաց երկրորդը, արթնցնելով թաղեցիները։

— Մեռսի, միս։

— Կը ներկայացնէք մէկը, շարունակեց առաջինը, որ վաթսուն տարի աշխատելէ ետք իր անկարողութիւնը խոստովանած փրօֆ. Պրաունի մը երեսին կ'ըսէ թէ անոր չկրցածը ինք կրնայ ընել...

— Եւ վեց վայրկեանի մէջ, աւելցուցի ջանալով պահել հայկական պաղարիւնս։

— Պարոն, մեզ կը ծաղրէք, անամօթ մըն էք, գոռաց միւսը, ընդոստ ոտքի նետելով բոլոր Փարիզցիները։

— Thank you! Մի՛ս։

— Կը ներկայացնէք մէկը որ...։

Բայց չկրցաւ շարունակել։ Ջղային ցնցումներով ինկաւ աթոռին վրայ։ Միւսը հետեւեցաւ անոր օրինակին։ Կոստր գետին նման «արցունքէն հոսում սկսաւ»։ Շուարած, խելակորոյս, պարպեցի տունը գտնուած քացախի, օղիի, իւղի եւ քօլօնի սրուակները։ Ծարեցի նոյն իսկ երկու ամերիկեան ծամոց, անօգո՛ւտ...։ Միսերուն ուշագնացը տեւեց 32 վայրկեան։

— Հասցէն տուէք, հեկեկաց վերջապէս առաջինը, արթննալով։

— Հասցէ՛ն, հասցէ՛ն, կրկնեց ընկերուհին աչքերը բանալով իր կարգին։

— Հասցէ՞ն, շատ դիւրին է, միայն թէ հանդարտեցէք ի սէր աշխարհի բոլոր կեղծ եւ անկեղծ բանաստեղծներուն։ Հասցէն ահաւասի՛կ։ Փրօֆ. Պրաունի ախոյեանը կրնաք գտնել, այցելելով մեր հանդէսներէն որ եւ է մէկը։ Անխուսափելի բանախօսն է ամէնուն։

— Ժամանակ չունինք, սկսաւ ձայնը բարձրացնել։

— Հանդարտեցէք, Ֆիցճէրըլտի սիրոյն, աւելի դիւրինը կայ։ Զարկէք որ եւ է հայ աղայի դուռը եւ եթէ կարելի է...

Զթողուցին որ խօսքս լմնցնեմ, արդէն սանդուխներուն վրայ էին։ Մտիկ ըրեցայ եռեւնուն պոռալ եւ ամբողջացնել.

— Նախընտրելի է ճաշի ժամերուն...։

×

Երեք օր է, Միրզաջա՛ն, երեք օր, այս սարսափելի անցքէն ի վեր։ Ե[…] մեր մէկ հատիկ չակերտաւոր բան[աս]տեղծը անհետացած է երեք օրէ ի վեր։ Կը զգաս հարկաւ. խղճի խայթ[…] տանջանքը որուն ենթարկուած եմ[…] Ի՞նչ եղաւ, գլխուն ինչ բերին այ[…] կատաղի մեղերաները։ Եւ երբ աչքի[…] առջեւ կուգայ անոնց ցցուած ակռա[…]նե՛րը...։ Մտածելն իսկ սարսափելի է։

Կը մնայ յոյսի միակ նշոյլ մը։ Եթէ ամերիկեան սովորութեան համաձայն պարզապէս առեւանգած են, անպատ[ճառ] պիտի պատասխանէ այս [...]րուն, հոդ չէ, մէկ կամ տասը [...] վերջն ալ, որքան ալ հեռու [...] ըլլան գինքը՝ Պոսթըն, Սինսինաթի, նոյն իսկ... Եթեմ։

Սպասենք եւ յուսանք։

ԼԵՒՈՆ ՄԵՍՐՈՊ

ԹՈՒՐՔ-ՊՈՒԼԿԱՐ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրք թերթերը անկէ առաջ գրեցին թէ «Պուլկարիոյ Թրնովա քաղաքի Բեսրովա Թուրք գիւղը Պուլկարներու կողմէ յարձակման ենթարկուած է, գիւղացիները ճնշումի ենթարկուած են, կիները բռնաբարուած են, մզկիթն ու դպրոցը քանդուած»։

Անկէ մը վերջ, Պուլկարիոյ ներքին նախարարը Անատոլուի գործակալութեան միջոցաւ յայտնեց թէ տրուած լուրերը չափազանցուած են եւ քննութիւն կը կատարուի։

Աւելի վերջ, Թուրք թերթերը գրեցին թէ Պուլկարիոյ Բազկրրատ քաղաքը լոյս տեսնող թուրքերէն «Գարատէնիզ» թերթը՝ «Ինչո՞ւ լուռ ենք» խորագրով խիստ յօդուած մը գրած եւ յանցաւորներու պատժուիլը պահանջած ըլլալով «խմբագիրը՝ Արիֆ Նէճիպ պէյ ձերբակալուած եւ Սօֆիա ղրկուած է։ Մինչեւ այժմ յայտնի չէ թէ յիշեալը ի՛նչ եղած է»...։

«Ճիւմհուրիյէթ»ի տուած տեղեկութեան համաձայն, Ֆիլիպէի մէջ լոյս տեսնող քէմալական «Ռօտօ» թուրքերէն թերթն ալ «Մենք եւս չենք կրնար լռել» վերնագրով յօդուած մը գրած ու «ոճրագործներուն անպայման պատժուիլը պահանջած է, այլապէս Թուրք տարրը վստահութիւն ու հանգիստ չի կրնար ունենալ»։

Թուրք թերթերը կ'աւելցնէին թէ Պուլկարիոյ «Հայրենիքի Պաշտպանութիւն» Ընկերակցութիւնը տարիներէ ի վեր Թուրքերու եւ Հրեաներու դէմ ամէն բռնութիւն կ'ընէ եւ նպատակ ունի «Պուլկարիան միայն Պուլարներուն» ընել։ Եւ, ըստ իրենց սովորութեանց կ'աղաղակէին...։ Եւ որովհետեւ զամբոէն յետոյ պէտք է ձայն տան քովընտի փողոցները եղողները եւս, Սօֆիա տպուող «Տէլի Օրման» թերթը եւս խնդիրը մասը փաթթած է ու կը բողոքէ։

Անկէ զատ, նոյն թերթը «Վտանգ կայ» խորագրով առաջնորդողի մը մէջ կը գանգատի թէ «Պուլկարիոյ ներկայ կառավարութիւնը թեւ ու թիկունք կ'ըլլայ Պուլկարիոյ մէջ ապրող յետադիմական թուրքերուն, «Թուրան» Ընկերակցութիւնը կը նեղէ, երիտասարդ Թուրքերը քէմալիստ ու կոմունիստ կ'որակէ եւ կ'աշխատի դպրոցները հեռու պահել մտաւորական ու երիտասարդ տարրերու ազդեցութենէն, ուժ տալով փաթթոցաւորներուն, որպէս զի Թուրք տարրը խաւարի մէջ մնայ...։ Նոյն թերթի համաձայն, նման գրաւոր գանգատ մը եղած է նաեւ պուլկար կրթական նախարարին։

Եւ վերջապէս Պուլկարիոյ մէջ, Թուրքերը այնքան... դժգոհ են, որ Թըրնովայի շրջանի դէպքէն ազդուած չորս հարիւր ընտանիքներ Թուրքիա պիտի գաղթեն, ըստ «Ճումհուրիէթ»ի

Աւելորդ է ըսել, որ այս դժգոհութիւնները անտեղի են ու գրուածները չափազանցուած։ Թուրքերը իրենք եւս գիտեն որ Պուլկարիոյ մէջ Թուրք տարրը աւելի հանգիստ է քան Թուրքիոյ մէջ։ Եւ սակայն, դժգոհութիւն ունին, որովհետեւ պուլկար կառավարութիւնը միշտ քաղաքական միտք կը տեսնէ անոնց ձեռնարկներուն մէջ, քան մշակութային։ Եւ իրաւունք ունի։

×

Հակառակ այս աղի ու լեղի խօսքերուն, սակայն, Թուրք եւ պուլկ[ար] բարեկամութիւնը օր ըստ օրէ կ'ա[…]մատանայ։ Վերջերս Թուրքիա ա[յ]ցելեցին Վառնայի Լրագրողներու Միութեան անդամներն ու Փլէվնի Թատերախումբը։ Առոնցմէ առա[ջ] եկած էին բազմաթիւ պուլկար փրօֆէսօրներ։ Ընդհ. պատերազմէ[ն] յետոյ, Թուրք եւ պուլկար պաշտօնական յարաբերութիւնները անխ[…] յաւացան։ Թէեւ, Պուլկարիոյ [...] Թրակիոյ մասին պահանջներ [...] դժգոհութիւններ կան, բայց, իշխանութիւնը եւ մամուլը միշտ կը գն[ա]հատեն Թուրք եւ պուլկար բարեկա[մու]թիւնը։

Նոյնը եւ Թուրք կառավարակ[ան] օրկանները։ Փրօֆէսօրներու այց[ե]լութեան առթիւ, «Վաքըթ»ի [...] Մէհմէտ Ասըմ պէյ կը գրէ.— [...] պուլկար փրօֆէսօրներ առաջնո[րդու]թեամբ Սօֆիայի համալսարան[ի] դասախօսին, քանի մը օրէ ի [վեր] Պոլիս են, ուր պիտի ուսումնասիր[են] այն մեթոտները որոնցմով կ'աւա[նդուի] պատմութեան դասը։ Նմ[ան] այցելութիւններ բացառիկ բա[ն] էին տարիներ առաջ։ Հանրապ[ետ…] կարծիքը անոնց մէջ քաղաքակ[ան] նպատակներ կը փնտռէր։ Պուլկա[րիոյ] եւ Յունաստանի մեր մերձ[եց]ումը այսօր ստացած է այնպ[իսի] սրտակցական բնոյթ մը, որ նմ[ան] այցելութիւններ այլեւս սովորակ[ան] կը թուին»։

Ու նման ցանկութիւններ ու կ[…]ծիքներ միշտ կը կրկնուին այ[…] Նոյնինքն Մ. Բէմալ նման [...]ցումներէ խօսեցաւ՝ երբ պուլկ[ար...]ներու մասին կ'արտայայտ[...] Փլէվնի թատերախումբին եւ խո[...] մը գաւառական լրագրողներու [...]ջին այցելութիւնը առիթ մը [...] որ անգամ մը եւս սիրտերը բա[ց…] իրարու։ Պոլսոյ մէջ, տրուած [...]կերոյթի մը ընթացքին, քաղաք[...] պետութեան փոխ նախագահ [...] միտ պէյ ըսաւ, ի մէջ այլոց [...] «մեր երկու ազգերը միայն դր[ացի] չեն եղեր, այլեւ եղբայրներ [...] մը, զոր սորվեցանք հին գրքեր[էն...] Մեր փափաքը այն է, որ Պուլ[կա]րիա երբ վերադառնաք, մեր [...] անկեղծ բարեկամութիւնը եւ [...]ծումները պարզէք ամբողջ պու[լկար] ժողովուրդին»։

Իսկ ինչ որ այցելուները [...] Էնկիւրիի մէջ, աւելի քան [...] կամական էր։

Նախ, Խալք Էվիի մէջ, պուլ[...] խումբը երեք ներկայացում[...] տուաւ, որոնց առաջինին ներ[կայ] եղան Մուստաֆա Քէմալ եւ [...] նախարարները։ Պուլկար թատ[երա]խումբը ազգային տարազներ[...] երգերու փունջ մըն էր զոր [...] բեմին վրայ։

Երկրորդ օրը բոլոր այցել[ուները] ճաշի հրաւիրուած էին Պալքա[նեան] Մերձեցման կոմիտէի կողմէ, [...] գիին ագարակին մէջ, որ Էնկի[ւրիէն] քանի մը քիլօմէթր հեռու է։ [...] ներկայ էին վարչապետ [...] փաշա, արտաքին գործավար [...] Ֆիք Րիւշտի, կրթական գործ[...] Էսատ պէյ եւայլն։ Նախ խօս[եցաւ] ծանօթ գրագէտ Էքրէմ Րուշէն [...] որ միանգամայն երեսփոխան [...] քարտուղարը եղաւ պալքան[եան] խորհրդաժողովին։ Ան ըսաւ.—

«Դուք կը ներկայացնէք ձեր [...]ղովուրդին բարոյական եւ գեղ[...]ուեստական յատկութիւնները[...] ներկայութիւնը՝ աւելի պիտի [...] մեր ժողովուրդներու մերձեցում[ը...] րոնք մշակութային ընդհանուր [...]տում եւ ցեղակցական կապ [...]

Անկէ վերջ խօսեցաւ Պալքանեան Մերձեցման Ընկերութեան նախագահը Ասմէտ պէյ. — «Այս գոհունակութիւնը, ըսաւ ան, զոր ունեցած եմ մինչեւ այսօր, չէ եղած այնքան մեծ, որքան այն զոր կը զգամ հիմա՝ ի տես ձեր ցեղակիցներու առողջ մարմինին ու հոգիին։ Վստահ եմ որ նոյն զգացումները ունիք դուք եւս։ Մենք վերջերս վերածնանք ու այս բանը կը պարտինք Մուսթաֆա Քէմալի, զոր մենք կ՚աստուածացնենք ոչ միայն իբրեւ մեծ զինուորական, այլ եւ իբրեւ քաղաքակրթութեան մեծ առաջնորդ, խաղաղութեան տեսաբան եւ իմաստուն գաղափարախօս։ Ան մեծագոյն քաղաքակրթիչն է, եւ մարդկային պատմութիւնը չէ ճանչցած անոր նման ուրիշ մը։ Ան մեծ բարեկամն է, նաեւ, պուլկար ժողովուրդին»։

Խօսեցաւ նաեւ, պուլկար Թուրք ընկերակցութեան նախագահ Քազըմ Ահմէտ պէյ։ Պատասխանեցին Պուլկարները։ Ճառերէն վերջ, խօսակցութեանց ընթացքին, Ըսմէթ փաշա խօսեցաւ պուլկար կիմնազիստի մը հետ, 4րդ դասարանէն։

Ըսմէթ.— Գո՞հ էք Ընկիւրիէն։

Ուսանող.— Արտակարգօրէն գոհ, Պ. նախարար։

Ըսմէթ.— Երբ Փլէվէն երթաք, պիտի ըսէ՞ք թէ մենք շատ գոհ մնացինք մեր այցելութենէն։

Ուսանող.— Ինձ կը պակսին բառերը արտայայտելու համար այն ամէնը, ինչ որ տեսայ հոս ու սիրալիր ընդունելութիւնը զոր ցոյց տուիք մեզի։

Ըսմէթ.— Երբ Փլէվէն գամ զիս լաւ պիտի դիմաւորէ՞ք։

Ուսանող.— (Հրճուանքով՝ նման հեռանկարէ մը) Ա՜խ, մենք թոյլ պիտի չտանք որ քալէք, ձեռամբարձ պիտի տանինք զձեզ։

Ըսմէթ.— Շատ գեղեցիկ բաներ կ՚ըսես դուն...

Երգեր, պարեր, «եաշա» եւ «հուռա» յաջորդեցին այս բոլորին։

Յաջորդ օրը կրկին ճաշ նախարարներու մասնակցութեամբ։ Խօսեցաւ Ընկիւրիի Խալք Էվի-ի նախագահը Ր. Ջիա պէյ.— «Յարգելի լրագրողներ՝ ձայնը ժողովուրդին, եւ գերասաններ՝ հոգին ժողովուրդին։ Կ՚ուզեմ որ մեր զգացումներուն թարգմանը ըլլաք Պուլկարիոյ մէջ։ Երկու երկիրներու բարեկամութիւնը միայն ժամանակակից տնտեսական յարաբերութիւն մը չէ։ Մենք պէտք է եւ երթանք, եւ այն ատեն պիտի տեսնենք որ մէկ մօրմէ եղբայրներ ենք։ Քաղաքական սահմանը որ զմեզ կը բաժնէ պատ մըն է լոկ, որ կը բաժնէ երկու եղբայրներու կալուածները եւ որ ոչ մէկ նշանակութիւն ունի»։

Կէս օրէ վերջ հիւրերը տեսակցութեան հրաւիրուած էին Խալքի ընդհանուր քարտուղար եւ նախկին նախարար Րէճէպ պէյի մօտ, որուն մէկ ճառի մասին գրած էի անցեալ օր եւ որ Թուրքիոյ լաւագոյն տնտեսագէտներէն կը նկատուի ու կը տիրէ ֆրանսերէնին ու գերմաներէնին։ Խօսակցութիւնը տնտեսական հարցերու շուրջ է եղած, նաեւ՝ մամուլի, կրթական խնդրի եւ համագործակցականներու շուրջ։

Րէճէպ պէյ ըսած է ի մէջ այլոց.

«Մենք կը շարժինք դէպ ի փայլուն ապագայ մը եւ բարեկամութիւն մը։ Աշխարհ տագնապի մը մէջ է. մենք զայն պիտի անցընենք աւելի դիւրին քան մեծ ազգերը. բայց, իբրեւ առաջին պայման՝ խնդիրներուն պէտք է նայինք անվախ ու բաց աչքերով եւ առանց չափազանցումի։

«Մեծ ազգերու տագնապը ծնունդն է իրենց գերարտադրութեանը։ Անոնք կը խորհին թէ մենք պարտաւոր ենք յաւիտենական շուկաներ ըլլալ իրենց աւելորդ արտադրութեան, ու շուկայ փնտռելու մրցակցութիւնը կուտայ տագնապ մը եւ պատճառ կ՚ըլլայ միջազգային բարդութիւններու։ Մենք սակայն, այն կարծիքէն ենք, թէ մեր սպառումները մենք պէտք է հայթայթենք, մեր ճարտարարուեստը բերելով այն աստիճանին որ բաւարարէ մեր պահանջները։ Եւ ոչ աւելին։ Զգտեցա՞նք աւելին արտադրելու, նոյն տագնապը պիտի ունենանք։ Մեր աւելին ձեզի պիտի տանք ու դուք ձեր՝ մեզի։ Դուք կերպասեղէն ունիք, մենք ալ ինքնաշարժ (Ֆօրտի գործարանին կ՚ակնարկէ. Վ.) Զմոռնանք մեր հանճարեղ առաջնորդին՝ Կազի Քէմալ փաշային խօսքերը.—

«Մենք գետակներն ենք միեւնոյն ակին ու կը ձգտինք մշակութային ու տնտեսական աւելի ուժեղ մերձեցման մը»...

Այո՛, բայց զարմանալի չէ որ Պուլկարները միշտ ալ խուսափած են ըսել թէ ցեղակից են «ազգի մը, որ մարդկութեան ու քաղաքակրթութեան օրօրանն է»...։

ՎԱՀՐԻՃ

ՀԱՅ ՄԸ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԱԾ

— :-: —

Կը տեղեկանանք թէ Պ. Օ. Մակարեան, տնօրէն Փարիզի Banque Commerciale du Levantի, որ ամիս մը առաջ պատուուած էր ֆրանսական Académie du dévouement nationalի ոսկի մետայլով եւ Philanthrope տիտղոսով, այս անգամ ալ ստացած է ամերիկեան ordre chevaleresque de la Couronne d'Epines պատուանշանին Commandeur աստիճանը Doctor տիտղոսով։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան։ Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը։

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ։ Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ժ.ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

(գ. եւ վերջին մաս)

ԹԻԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՍՔԻՖ.— Բիրս (Աւստրալիա)։

ԶՈՅԳ (առանց ղեկավարի).— Քլայ եւ Էտուըրտս (Անգլ.)։

ԶՈՅԳ (ղեկավարով).— Քիէֆէր եւ Շամբրս (Մ. Ն.)։

ՉՈՐՍ (ղեկավարով).— Գերմանիա։

ՉՈՐՍ (առանց ղեկավարի).— Անգլիա։

ՈՒԹԸ (ղեկավարով).— Մ. Նահանգներ։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ԾԱՆՐ ԿՇԻՌ.— Էնէքէս (Հունգարիա)։

ԱՔԱՂԱՂ.— Կվինն (Քանատա)։

ՓԵՏՈՒՐ.— Ռօպլէտօ (Արժանթին)։

ԹԵԹԵՒ.— Սթէվէնս (Հարաւ. Ափրիկէ)։

ԿԷՍ – ՄԻՋԱԿ.— Ֆլայն (Մ. Ն.)։

ՄԻՋԱԿ.— Պարթ (Մ. Ն.)։

ԿԷՍ – ԾԱՆՐ.— Կէրսթէնս (Հարաւ. Ափրիկէ)։

ԾԱՆՐ.— Լօվսիլ (Արժանթին)։

ՀՕՔԷՅ

Ախոյեան ազգ. խումբ.— Ա. Հնդկաստան, Բ. Ճափոն, Գ. Մ. Նահանգներ։

Հնդիկները այս խաղին մէջ զարմանալի ճկունութիւն մը ունին եւ ցարդ ոչ ոք կրցած է իրենց հաւասարիլ։ Արագութեան, դիւրաշարժութեան եւ ճկունութեան վրայ հիմնուած այս խաղը գիտենք թէ կը նմանի Ֆութպոլին, սա տարբերութեամբ որ բերդերը շատ աւելի փոքր են, իսկ գնդակը հազիւ բռունցքի մը չափ մեծ եւ կը խաղցուի գնդահարներով — սթիք։ Գիտէ՞ք թէ ֆինալ մրցման մէջ Հնդկաստան քանի կօլով յաղթեց Մ. Նահանգներուն — 1ի դէմ 24։ Հնդիկները հիմա գլած անցած են նաեւ իրենց վարպետ Անգլիացիներն ալ։

ԳՈՐԾԻԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

(ժիմնասթիք)

Խմբական դասաւորում.— Ա. Իտալիա, Բ. Մ. Նահանգներ, Գ. Ֆինլանտա։

Անհատական դասաւորում.— Ա.— Նէրի, Ռոմէօ (Իր.), Բ.— Բէլէ (Հունգարիա), Սավօլայնէն (Ֆինլ.), Լէրթօրա (Իր.) եւ Կիլլիէլմէրի (Իտ.) հաւասար։

ՁԻԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.— Հրամանատար Լըսաժ (Ֆր.), Բ.— Հր. Մարիոն (Ֆր.)։

ՍՈՒՍԵՐԱՄԱՐՏ

ՖԼԷՕՐԷ (խմբական դասաւորում). — Ա. Ֆրանսա, Բ. Իտալիա, Գ. Մ. Նահանգներ։

ՖԼԷՕՐԷ (անհատական դասաւորում).— Մարզի (Իտալ.), Բ. Լէվիս (Մ. Ն.), Գ. Կոտինի (Իտալ.)։

ԷՊԷ (անհատական դասաւորում).— Քօրնաճիա (Իտալ.), Բ. Պիւչար (Ֆր.) եւ Գ. Ակօսթօնի (Իտալ.)։

ԷՊԷ (խմբական դասաւորում). — Ա. Ֆրանսա, Բ. Իտալիա եւ Գ. Մ. Նահանգներ։

Այս երկու նուրբ զէնքերուն մէջ Իտալօ-Ֆրանսական երկու դպրոցներն — աշխարհի լաւագոյնները — են որ դափնիները բաժնեցին իրենց միջեւ, քանի որ եթէ անհատական մրցումներուն մէջ Իտալացի սուսերամարտիկները գերակշռութիւն ունեցան, խմբական մրցմանց մէջ Ֆրանսացիք շնորհիւ աւելի մեծ պաշարինութեան մը, վերանորոգեցին նախորդ ողիմպիականներու իրենց յաղթանակները։

ՍԱԳՐԸ (խմբ. դուրմ. 9.— Ա. Հունգարիա, Բ. Իտալիա եւ Գ. Լեհաստան։

ՍԱԳՐԸ (անհատ. դուրմ.). — Ա. Բիլէր (Հունգ.), Կոտինի (Իտալ.) եւ Գ. Քապօս (Հունգ.)։

Ինչպէս կը տեսնուի այս զէնքին մէջ ալ Մաճառներն են որ կրկնակի յաղթանակներով կը հաստատեն իրենց անվիճելի գերակշռութիւնը։ Ֆրանսա այս զէնքին խմբական մրցումներուն չէր մասնակցեր։

ԿԱՆԱՆՑ.— Ա. Էլէն Բրէյս (Աւստրիա), Բ. Կինս (Անգլ.) եւ Գ. Պօկէն (Հունգ.)։

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Մրցավայրի մը յատակագիծը.— Ա. Սառք, Պէյլէյ եւ Մօնթընօ (Ֆրանսա)։

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. Բօլ Պօվէր (Գերմ.) իր Ամ Քանկէնճօնկա անուն նկարագրութեան համար, Բ. Ժօզէֆ Բէթէյրըն (Տանըմարքա) իր Արկօնօթները գրքին համար։

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ա. Մրցանակ չէ տրուած, արժանի կտորի չգոյութեան պատճառաւ, Բ. Ժօզէֆ Սիւք (Չեխ) սէնֆօնիք քայլերգի մը համար։

×

Անցեալ կիրակի օր Լոս Անճըլըսի հսկայ մարզարանին մէջ պաշտօնապէս փակումը կատարուեցաւ Ժ.րդ Ողիմպիականին, ի ներկայութեան հարիւր հազար հանդիսատեսներու։ Այսպէս, տարիներ տեւող պատրաստութիւններ տեսնուելէ վերջ եւ ծախսելէ յետոյ 120 միլիոն ֆրանքի մօտ գումար մը զանազան միջավայրեր մէջտեղ հանելու համար, Ամերիկացիք ձեռք կ՚առնեն կրկին իրենց սովորական աշխատանքը, մինչ օտար պատուիրակութիւնները կը վերադառնան իրենց երկիրները։ Ընդհանուր առմամբ կը թըւի թէ այս Ողիմպիականին կազմակերպութիւնը լաւ եղած է եւ բոլորն ալ գոհ են, մասնաւորապէս մարզիկներուն բնակութեան յատկացուած գիւղակը շատեր գլուխ-գործոց մը կը նկատեն։

Ողիմպիական Խաղերու մէջ ընդհ. դասաւորում չկայ. Թերթերու մէջ հրատարակուածները քմահաճոյ բաներ են, որովհետեւ ընդհ. դասաւորում մը ընելու համար պէտք է որ բոլոր ազգերը միեւնոյն թիւով մարզիկներ ունենան եւ կամ մասնակցին բոլոր մրցումներուն, մինչ ընդհանրապէս այս կամ այն խաղին մէջ յաղթանակի որոշ հաւանականութիւններ ունեցողներն են որ կը ղրկուին Ողիմպիականներուն աւելորդ ծախքերէ խուսափելու համար։

Մասնաւորելով Ֆրանսայի մասին, կարելի է ըսել թէ Ֆրանսացիք գոհ չեն ձեռք բերուած արդիւնքներէն, քանի որ 9 տիտղոսներ ձեռք ձգած են. եթէ պարագաները աւելի նպաստաւոր ըլլային անշուշտ անոնք պիտի կրնային աւելի պատուաբեր դուրս գալ, բայց պէտք չէ մոռնալ որ մրցումներէն հազիւ տասնեակ մը օրեր առաջ առանք հոն հասան։ Մեծագոյն յուսախաբութիւնը կը կարծենք թէ Գերմանները են որ ունեցան, որովհետեւ նշանակելի ոչ մէկ յաղթանակ կրցան տանիլ եւ ոչ մէկ տարակոյս թէ այժմէն իսկ պատրաստ են իրենց վրէժը լուծել 1936ին, երբ Ողիմպիական Խաղերը տեղի պիտի ունենան Պերլինի մէջ իսկ, առաջին անգամ ըլլալով։

Ժ. Ե.

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՆՕԹԵՐ

— :-: —

Սրանից մի քանի օր առաջ Խարբինից (Մանչուրիա), եկել եմ Պարսկաստան եւ ուզում եմ մի քանի տեղեկութիւն տալ «Յառաջ»ի ընթերցողներին։

Խարբին քաղաքում կան մօտաւորապէս երեք հարիւր Հայեր, ունին եկեղեցի իր քահանայով, որը վերին աստիճանի բարեխիղճ եւ կրթուած մի անձնաւորութիւն է, կայ գրադարան եւ հայրենակցական կոմիտէ, որի մէջ անդամագրուած են եւ գործում են բաւականին խոշոր մտաւոր ուժեր։

Բայց եւ այնպէս ցաւօք սրտի պիտի ասել, որ այդ փոքրիկ գաղութը ունի իր մէջ անհամաձայնութիւն եւ թշնամական վերաբերմունք մէկը մէկու հետ, չնայած բոլորն էլ ընդհանրապէս միատեսակ հայեացքներ ունին քաղաքական անցուդարձին մասին։

Անհաշտութեան սերմը սերմանողը եղել է յայտնի խառնարիչ Ռուբէն վարդապետը, որ որոշ յանձնառութիւն է վերցրել կատարելու իր շրջագայութեան ընթացքում, հեռաւոր Սիբիրիայի վրայով անցնելիս Մանչուրիա, Մուկդէն, Փէկին։

Խարբինից եկայ Շանխայ, այս տեղ կը լինի մօտաւորապէս հարիւր հոգի Հայեր, պարապում են առեւտրով եւ հացագործութեամբ։

Այստեղից ծովով հասայ Պոմպէյ, Հայերի թիւը հոս տեղ շատ քիչ է, մօտաւորապէս յիսուն հոգի, իրենց քահանայով, կայ հին Հայոց եկեղեցի, այդ եկեղեցին ունի կալուածներ, որից ռոճիկ է ստանում քահանան 275 ռուպի, իսկ տիրացուն 125 ռուփի։

Մի անգամ գնացի քահանայի մօտ եւ տեսայ սեղանի վրայ մօտ 20 հատ «Պայքար» լրագրի օրինակներ, հարցրի արդեօք ուրիշ լրագիրներ էլ ստանում է թէ ոչ։ Նա ինձ պատասխանեց ո՛չ։ Ես ասացի ինչո՞ւ չէք ստանում Փարիզից կամ աւելի մօտիկ Պարսկաստանից հայկական թերթ, քանի որ ինքներդ Նոր-Ջուղայ քաղաքից էք եւ աւելի շատ պիտի հետաքրքրուիք ձեր երկրի անցուդարձին քան թէ Ամերիկայի «Պայքար»ներից։

Պոմպէյից եկայ Բուշեր (Պարսկաստան), այստեղ եւս կայ մի հին Հայոց եկեղեցի, իր քահանայով եւ չորս հայ ընտանիքով, տեղիս քահանան շատ բարեխիղճ եւ զարգացած մարդ է։ Ստանում է 30 թուման ռոճիկ միայն, ուրիշ ոչինչ։

ՄԿՐՏԻՉ ՇԱՐՈՅԵԱՆ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

Ինքնութեան թուղթերու շուրջ

Մեր թղթակիցները վերջերս սկսան աւելի մութ եւ յուսահատական գոյներու տակ ներկայացնել ֆրանսաբնակ բազմաթիւ Հայերու ինքնութեան թուղթի հարցը։ Իրարու յաջորդող դէպքերը ցոյց կուտան թէ բռնուածներուն մէջ ոչ միայն չափազանցութիւն չկայ, այլ նոյն իսկ մեր մամուլը եւ ազգային մարմինները կացութեան ծանրութիւնը չափելու համար չունին որոշ տուեալներ։ Կարծուածէն շատ աւելի մեծ է թիւը ֆրանսաբնակ հայ ընտանիքներուն եւ անհատներուն որոնք անելի մատնուած են կամ կրնան մատնուիլ մէկ օրէն միւսը։

Որ եւ է դարման թելադրելէ առաջ պէտք կը զգանք կարելի եղածին չափ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալ ինքնութեան թուղթերու հարցին շուրջ։ Պէտք են թուանշաններ եւ մանրամասնութիւններ։

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները, ազգային մարմինները եւ ընթերցողները որոնք կը հետաքրքրուին այս ցաւոտ խնդրով, պատրաստել ցանկ մը հետեւեալ գլուխներով.

1— Ձեր շրջանին կամ ծանօթներու շրջանակին մէջ «անկանոն» վիճակի մէջ գտնուողներու անուն, մականուն։

2— Նշանակել իւրաքանչիւրին անկանոնութեան ձեւը, այսինքն՝

ա) Ինքնութեան թուղթ բնաւ չունեցողներ.

բ) «Վիզա»ի թուղթ ունեցողներ.

գ) 100 ֆրանքնոց թուղթ ունեցողներ որոնք աշխատելու իրաւունքէ զրկուած են.

դ) Արտաքսման թուղթ ստացողներ եւ պատճառը։

3— Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա բնակիլը։

4— Եթէ «գօնթրաթ»ով եկած է, «գօնթրաթ»ին պայմանաժամը, ո՞ր տեղին եւ ո՞ր գործին համար եկած ըլլալը։

Այս հարցով պէտք է հետաքրքրուին ամէնէն առաջ անոնք որ անկանոն ինքնութեան թուղթեր ունին։ Իրենցմէ ալ կը սպասենք որ փութան ճշդութեամբ պատրաստել վերոյիշեալ հարցարանը եւ հասցնել մեզի, առանց սպասելու որ ուրիշներ խորհին եւ գործեն իրենց համար։

Ուշադրութիւն

Գաւառէն շատեր մեզի կը ղրկեն, մեր Հարցարանին իբրեւ պատասխան, իրենց ինքնութեան առժամեայ թուղթերը եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր։

Կը խնդրուի, — բան չղրկել մեզի, նոյն իսկ ռեքոմանտէ, եթէ չէք ուզեր որ կորսուին։

Եւ յետոյ, շատեր Փարիզէն, անձամբ խմբագրատուն կուգան, «կարգադրելու» իրենց խնդիրը։

Կը յայտարարենք, որ աւելորդ է գալ խմբագրատուն։

Մեր ուզածն է «անկանոն» թուղթ ունեցողներուն անունը, մականունը, իրենց պարագաները, ուրկէ գալը, ինչ տեսակ թուղթ ունենալը։ Այսքան։ Բոլոր այս կէտերը գրաւոր, կարճ եւ ամփոփ, ղրկել մեզի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [30]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կենդանիներ.— Կիլիկիա իր հարուստ բուսականութեան շնորհիւ կը սնուցանէ բազմաթիւ եւ բազմազան տեսակ կենդանիներ։

Յիշուելու արժանի են այծ, ոչխար, գոմէշ, ուղտ, բորենի, աղուէս, վարազ, արջ, թռչուններէն՝ արագիլ, բազէ, փասեան, լոր, արօս, կաքաւ, ագռաւ, անգղ, արծիւ եւ բազմատեսակ գեղեցիկ թիթեռնիկներ եւ միջատներ։ Վիթերու եւ այծեամներու հօտեր կը գտնուին Կիլիկիոյ բլուրներուն վրայ։ Ունի ձկնառատ գետեր։

Կլիմայ.— Կիլիկիա թէեւ հիւսիսային բարեխառն գօտիին տակ կը գտնուի, բայց զօրաւոր եւ անտանելի տաք կ՚ըլլայ հոն, որովհետեւ ամառը Ափրիկէէն տաք հովեր կը փչեն հոն։

Բայց հիւսիսային դաշտերուն մէջ կլիման աւելի մեղմ է. այս պատճառաւ ժողովուրդը ամառը երկրին բարձր մասերուն հովոցները կը քաշուի։

Սիհուն եւ Ճիհան երբեմն յորդելով՝ իրենց շուրջը կը ձեւացնեն ճահիճներ, որոնք յաճախ ջերմ առաջ կը բերեն։

Քաղաքներ.— Կիլիկիոյ գլխաւոր քաղաքներն են.

ՍԻՍ (Փլաւիոպոլիս).— Կիլիկիոյ պատմական խիստ կարեւոր քաղաքներէն մէկը, որ եղած է մայրաքաղաք։ Հոս ապրած են Ռուբինեանց թագաւորները։

Սիս, Ռուբինեանց չորս թագաւորներու՝ Լեւոն Բ.ի, Հեթում Ա.ի, Լեւոն Գ.ի եւ Հեթում Բ.ի ժամանակ եղած է ուսման բեղմնաւոր եւ անուանի ոստան։ Խիստ մեծ համբաւ հանած է ան հայ պատմութեան մէջ, իբրեւ կեդրոն օտարազգի բարձրաստիճան հոգեւոր հովիւներու եւ իր հայ արքունի փառաւոր ու ամենաշքեղ շրջանով։

Հայերու օրէն մնացած բերդեր կը մնան տակաւին։ Ասոնց մէջ նշանաւոր էր Անարզաբայի բերդը, որ Սիսէն վեց ժամ հեռու կը գտնուի անոր հարաւային արեւելքը։

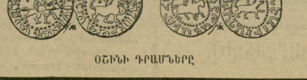
Անարզաբայի վանքը Մեծ – Պատերազմէն առաջ ունէր հարուստ թանգարան մը։

Թրաշարկ վանքը, կը գտնուի Անարզաբայի մօտերը. Հոս թաղուած են Թորոս Ա. եւ Կիլիկեան ուրիշ թագաւորներ։

Սիս, իբրեւ մտաւորական վառարան, ուսանելու համար հոն դիմող բազմաթիւ կրօնականներէն զատ կը յիշէ նաեւ այցելութիւնը Մխիթար Գօշի, Վարդան Պատմիչի, Կիրակոս Գանձակեցի, Յովհաննէս Երզնկացիի եւ Յովհաննէս Օրբէլեանի։

ՏԱՐՍՈՆ կամ ԹԱՐՍՈՒՍ (*).— Եղած է Պօղոս առաքեալի հայրենիքը եւ Կիլիկիոյ մայրաքաղաքը։ Կը գտնուի Կիւղնոս գետին՝ Միջերկրական թափելիք տեղին մօտ։

Ունի արաբական եւ հայկական բազմաթիւ հնութիւններ, որոնց մէջ Հայոց Օշին թագաւորին Ս. Պօղոս եկեղեցին վերածուած է մզկիթի եւ կը կոչուի այժմ Քիլիսէ Ճամիսի (եկեղեցի մզկիթ). նոյնպէս Ս. Սոփիա եկեղեցին կը կոչուի Ուլու Ճամի (բարձր մզկիթ)։

ՕՇԻՆԻ ԴՐԱՄՆԵՐԸ

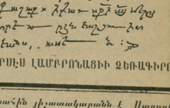
Տարսոն հին ատեն ունեցած է համալսարան եւ եղած է ուսման կարեւոր կեդրոն։

Իր մօտն է Նեմրուտ գալէ ըսուած բերդը, որ հայ պատմութեան մէջ յիշուած Լամբրոնի բերդն (*) է։ Հոս ծնած է Օշին իշխանին տղան Ներսէս Լամբրոնացին։

Իսկ Լամբրոնի բերդին մօտն է Սկեւռայ վանքը, ուր մեծցած, առաջնորդ եղած եւ ապա թաղուած է Ներսէս Լամբրոնացին։

ԱՏԱՆԱ.— Սիհուն գետին եզերքը բազմամարդ քաղաք. ունի վատառողջ կլիմայ, իր ճահիճներուն պատճառաւ։ Հողը բարեբեր է շնորհիւ իր տաք ու խոնաւ կլիմային։

Իր անունը կը յիշուի պատմութեան մէջ Քրիստոսէ 50 տարի առաջ։ Իր ամենահին յիշատակարանն է Սարոսի վրայ ձգուած 22 կամարով եւ 400 կանգուն երկայնութեամբ քարէ հսկայական կամուրջը։

ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻՒ ՁԵՌԱԳԻՐԸ

ՄԵՐՍԻՆ.— Համանուն խորշին վրայ վաճառաշահ նաւահանգիստ, որմէ երեք ժամ դէպ ի արեւմուտք՝ ծովեզերքին մօտ կայ հին Սօլէ քաղաքին աւերակները։ Մեծն – Տիգրան կործանած է Սօլէ քաղաքը եւ հաւանաբար անոր բնակիչները փոխադրած է Տիգրանակերտ։ Սօլէ վերաշինուած է Հռոմայեցի Պոմպէոսի կողմէ եւ իր անունով կոչուած է Պոմպէուպոլիս։

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԼԷՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Այժմու Թարսուսը կը գտնուի հին Տարսոնի աւերակներուն վրայ։

(*) Հռոմայեցիներու ժամանակ կը կոչուէր Nampiro։

Փարիզ եւ աrուաrձաններ

Յ. Հ. Դ.

ՓԱՐԻԶԻ կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները վաղը Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սալ Միութիւալիթէի մէջ, 24 rue St. Victor: Զեկոյց պատգամաւորներու կողմէ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Գաւառ

ԼԻՈՆԻ Համագաղութ խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Դրագարանը:

Դաշտահանդէս Բլամառի անտառին մէջ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Դաշնիսարի Հայր. Միութեան կողմէ: Այսօր Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն: Բլամառի անտառին մէջ, ծանօթ պաղ աղբիւրին մօտ:

Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Հաղորդ. միջոցներ.— Շոգեկառք՝ Էնվալիտէն, իջնել Մէտօն, Aubervilliersէն հանրակառք թիւ 89 եւ իջնել Թէրմինիւս Բլամառ:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Պերճուհիի «ՓՈԹՈՐԻԿԷՆ ՎԵՐՋ» հատորը

12 պատմուածքներ հայ իրական կեանքէ: Գին 20 ֆրանք:

Դիմել՝ Mme. B. Barseghian, 18 Rue Carnot, Chaville (S. et O.) եւ «Յառաջ»ի վարչութեան՝ Պ. Լեւոն Գեւոնեանի:

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Վարժարանը՝ հայեցի դաստիարակութեան հետ, իր աշակերտուհիներուն կ'ապահովէ միջավայրի համապատասխան ուսում:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները կ'աւանդուին հաւասար խնամքով: Ուսման բոլոր ճիւղերը կը պահեն իրենց մասնաւոր տեղը:

Աշակերտուհիներու արձանագրութիւնը կը սկսի Օգոստոս 15ին: Նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ գտնուողներու զաւակները պիտի ընդունուին իբր կիսաթոշակ:

Պայմաններու համար դիմել վարժարանին Տնօրէնութեան, գրաւոր կամ անձամբ, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէս օրէ վերջ:

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի
Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ
CAFE ARARAT
345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԿԷՑՎԷԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ այսօր կիրակի, 21 Օգոստոս, կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, պանեցօ-քաշանի մանկապարտէզի սրահին մէջ, 24, Rue Roger: կարեւոր օրակարգ: ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

ԱՆԴՐԷԱՍԻ եւ իր շրջանի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այսօր Կիրակի ժամը 2.30ին, Ֆլորիա ճաշարանին մէջ, 61 Mr. le Prince, մէթրօ Օտէօն: Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները: Օրակարգ հաշուետուութիւն, եւայլն: Պիտի կարդացուի Արաբկիր գտնուող հայրենակիցներու ցանկը, կարեւոր բոլորիս համար:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փարիզ, Օր. Պետ.— 105:

ՋԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼՈՆԵԻ ՄԷՋ

Պուլօնը սիւր Մէր 19 օգոստ. 932

Այսօր Պուլօնի մէջ որսացուած է առատօրէն Հարանձուկը, տանտիկիններ, օգտուեցէք առիթէն եւ կերէք այս պատուական ձուկը:

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց բըփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կոշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: դիւրամատչելի պայմաններ: դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ
ՁՄՐԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ

ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ՁԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՍԿՍԱԾ Է:

Անարատ կարագ		5% աղուած, քիլօն	12.50	ֆրանք
»	»	3% » »	12.75	»
»	» demi salé	1½% » »	13.50	»
Հալէպի ճալած անարատ կարագ		»	17.—	»

2—5—10 քիլօնոց զոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնելի բնակարան: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Gergovie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88.

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՔԹԷՕՐ Մ. ՏԻՄԻՃԵԱՆ (ՆՈՐԱՅՐ)

147, Rue de Voies-du-Bois
Tél. Charlebourg 05-74 **Colombes (Seine)**

(Փարիզէն՝ Gare St. Lazareի գիծը առնել եւ իջնել La Garenne)
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ընդունելութեան ժամը 2—8, կիրակի եւ տօն օրեր 9—12

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ
14 Rue Lagrange, PARIS (5)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՈՍԿԻ ՔՈՒՐՈՆԻ, ՊՈՒՃԻ եւ ԱՏԱՄՆԱՇԱՐԻ

բերնի, լինդերու, ակռաներու խնամք եւ վիրաբուժ. գործողութիւն
կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 2էն 8, առտուները ժամադրութեամբ,
կիրակի եւ տօն օրեր 9էն մինչեւ կէսօր:

Métro St. Michel կամ Maubert-Mutualité

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ՏԷՍԻՆԻ ՎԻԷՆԻ եւ ՇՐՋ. ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ
Հ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ «ՏՊ. ԵՓՐԱՏ»Ը
Փոխադրուած է 36 rue Voltaire, Lyon
R. C. Lyon A. 77-929 Tél. Moncey 58-75

կը ստանձնենք գոյնզգոյն եւ գեղատիպ տպագրական ամէն տեսակ գործեր, քաուչուէ ամէն տեսակ կնիքներ՝ դիւրամատչելի գիներով: Գաւառներէն եղած ապսպրանքներուն շուտով ընթացք կը տրուին:

ՏՕՔԹ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ
Նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ Իզմիրի Ազգ. հիւանդանոցին
44 Rue Poissonnière. մէթրօ՝ Bonne Nouvelle
ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14—18 եւ ժամադրութեամբ

Մետաքսեղէն եւ քաւիշներ

Unis et inprimés, soie naturelle et artificielle

ՄԱՐՇԷԻ ՑԱՏՈՒԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

26 Rue des Capucins եւ **2 Rue Romarin, LYON**

Հեռաձայն Burdeau 34-07, հեռագրական հասցէ Fermanef, Lyon

Etude de Me BERNARD WAHÉ (ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆ)
(12 année)
Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales
J U R I S C O N S U L T E
Droit Français et International Privé
18, Rue Dauphine, Paris (6e) Tél. Danton 73-97

կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ, կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները

REALISATION IMMOBILIERE

կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ տուն շինել պիտի տան, չի կնքել ոեւէ անձնաւորութիւն, առանց մեզի խորհուրդ հարցնելու:

Ամէն դիւրութիւն շինութեանց եւ փոխառութեանց համար, երկար պայմանաժամ նուազագոյն տոկոսով:

Դրուած դրամագլուխին վրայ 100ին 70 եկամուտ կ'ապահովենք տարեկան, ունինք նաեւ վարձու յարկաբաժիններ եւ աշխատանոցներ:

Խորհրդակցութիւնները ձրի են, ժամը 2էն 6.30:

Նշանեան 20, Passage Prado, (մէթրօ Սէն-Տընի)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.

ԵԹԷ դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.

ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.

ԵԹԷ կ'ուզէք հաշուի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակաւոր միջոցներ ստանալ.

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք **Պ. ՓԱՐՄԱԳԻ**, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

E. TER-MINASSIAN

Export und import, Komissionen und Vertretungen

Յանձն կ'առնէ կատարել գերմանիոյ մէջ վաճառքը հում նիւթերու (չոր պտուղ, աղիք եւ այլ ապրանքներ), ինչպէս նաեւ գնումը դարձեալ գերմանիոյ ամէն կարգի ապրանքներու:

կը ստանձնէ ներկայացուցչութիւնը առեւտրական, վաճառականական եւ արդիւնաբերական հաստատութեանց:

Հասցէ՝ Motzstr 29, Berlin w. 30, Allemagne.

ASSOUAD et KOKORIAN

56 Rue du Fbg. Poissonnière, PARIS (10)
Tél. Provence 52—15

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԿԷՍ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

կը ծախենք քրէփ տը շին (մէթրով), ժիւփեր, ռոպեր, քորսաժներ, քրէփ տը շինէ, արուեստական մետաքսէ եւ բուրդէ էշարփներ: Լաւագոյն ապրանքներ ամենէն աժան գիներով:

Հրաւէր բոլոր փափկաճաշակներուն
ճաշարան Գ Ա Ռ Լ Օ

34 Rue St. Lazare, Paris (9)

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ եւ խնամուած կերակուրներ
Գիները շատ դիւրամատչելի, արագ եւ անմերի սպասարկութիւն
Մի մոռնաք իր անուանի մածունը

Հայերու ժամադրավայրը
ճաշարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ճ ա շ ա ր ա ն CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:
Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու
Պատուոյ մէտայլ ֆրանս, առողջապահ. նախարարութենէն
Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)

Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակաշնչափողային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ բնէածական, Թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ տնային հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54:
Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

ՏՈՒՐՔԵՐԻ ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ձեր համարակալութեան, տուրքի գործողութեանց եւ առեւտրական ձեւակերպութեանց համար դիմեցէք

Դաւիթ Թաճիրեանի

6 Passage Violet, Paris (10) ԱՄԻՍԸ 50 ՖՐԱՆՔ

Plomberie Couverture

Eau, Gaz, Appareils sanitaires, installation dégout

Անմրցելի գինով: Յանձնարարութիւնները կ'աւարտին որոշուած օրը: Զեղչ կը տրուի ամենադժուարահաճներուն:

դիմել՝ A. TATOULIAN, 12bis rue Eli, Gentilly, Seine

CABINET V. YARJANIAN
JURISCONSULTE

54, Rue La Fayette, Paris (9) (Métro Cadet) Tél. PROVENCE 87-53

Կ'ստանձնէ Առեւտրական, Պատժական, Քաղաքային ամէն տեսակ դատեր: Իրաւաբանական խորհրդակցութիւններ, բոլոր դատական եւ վարչական գործերու համար, գրաւոր կամ բերանացի: Նախարարութեանց եւ բոլոր պաշտօնատուններու մօտ վարչական եւ իրաւական դիմումներ: Հայ առեւտրականներու եւ անհատներու մասնաւոր դիւրութիւններ պատուադնի վճարման համար, նկատի առնելով ներկայ տնտեսական տագնապը: Մասնաւոր սպասարկութիւն քաղաքային եւ կրօնական ամուսնալուծման դատերու համար: Արագութիւն եւ գաղտնապահութիւն: Դիմեցէք եւ պիտի գտնէք ամէն գոհացում: Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եղած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
"ՖՕԹՕ ԵՆՕ"
33 RUE D'AIX 33, MARSEILLE

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը, խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց կ'ունենայ: Պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ

Կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulême

S. TOROSSIAN

Մէթրօ Couronnes եւ Parmentier

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ 1 քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

23 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ Թիւ 1963 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԻՆԱՐԱՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Չափահաս Որբերու Միութեան նոր համագումարի համառօտ տեղեկատուութիւնը, որ լոյս կը տեսնէ մեր այսօրուան թիւին մէջ, յիշատակութիւնը կայ երկու որոշումներու, որոնք ուշագրաւ են եւ պէտք է սեփականութիւնը դառնան ամբողջ հայ գաղութներուն:

Առաջին.— «Ուժ տալ Սուրիոյ մեր մասնաճիւղին եւ ջանալ այդ սահմաններուն համախմբել մեր ընկերները, նկատելով որ այդ շրջանին մէջ չկայ այլասերման վտանգը եւ համեմատաբար աւելի զօրաւոր է ազգային ոգին»:

Երկրորդ.— «Գնել ագարակ մը եւ հոն պատսպարել մեր անպաշտպան որբերն ու որբուհիները, հոն փոխադրել մեր տպարանը, երկրագործական աշխատանքին կողքին հաստատել տեսակ մը կրթական վառարան»:

Այս երկու որոշումներն իրար լրացնող եւ ամբողջացնող հանգամանք մը ունին: Երկուքը միասին կը կազմեն այն շինարար ձեռնարկը, որուն լծուած է Չափահաս Որբերու Միութիւնը:

Որբերու բանակ մը կայ տարագիր հայութեան մէջ, որ, ինչպէս ըսինք մեր նախորդ խմբագրականին մէջ, այսօրուան երիտասարդ հայութիւնը կը ներկայացնէ: Այդ երիտասարդ հայութիւնը միայն ոգեւորութիւն եւ բանկումը չէ որ կը ներկայացնէ հայ բազմութեան ծոցին մէջ, այլ նաեւ շինարար տարրն է, աւելի կորովի եւ աւելի վճռական, միեւնոյն ժամանակ չարքաշ եւ համախմբման ընդունակ:

Համախմբում եւ կազմակերպութիւն, ինչ որ կը պակսի շատ յաճախ հայ ժողովուրդին, հետզհետէ նկարագիրը կը դառնայ մեր չափահաս եւ խելացի երիտասարդութեան:

Զոմը հետզհետէ ոգին կը դառնայ այդ կազմակերպութեան, կարգապահութեան եւ համախմբման: Այս ոգին չի սահմանափակուիր միայն անոնցմով, որ կը գտնուին Միութեան մէջ, այլ կը տարածուի բոլորին վրայ, որ նոյն բախտն ունին եւ նոյն կորովով կ'ուզեն կերտել իրենց վաղը:

Վերը յիշուած երկու ձեռնարկներն ալ իրենց հիմքին մէջ շինարարական են եւ կը խօսին ամբողջ հայութեան ե՛ւ սրտին ե՛ւ մտքին: Որովհետեւ նպատակ ունին ֆիզիքապէս եւ բարոյապէս պահպանել հայութիւնը:

Հայութեան տեղաւորումն ընդհանրապէս ամէնէն մեծ մտահոգութիւնն է մեր ներկայ օրերուն: Իսկ չափահաս որբերու համախմբումն ու տեղաւորումը գերազանց գործ մըն է, որովհետեւ եթէ ցիր ու ցան բազմութեան տեղաւորումը ժամանակաւոր փրկութիւն մըն է, որբերու տեղաւորումը եւ համախմբումը կը նշանակէ հիմքը դնել առողջ, նոր ու երիտասարդ հայ հաւաքածոյի մը, որ կրնայ աճիլ ֆիզիքապէս ու բարոյապէս, որ կրնայ փրկել իր գոյութիւնը եւ փրկել նաեւ իր շրջապատի գոյութիւնը: Ան կարող է դառնալ առողջ ուժ մը, օգտակար ոչ միայն ինքն իրեն համար, այլ օգտակար ու վերակենդանացնող մեր գաղութներուն մէջ, ուր հիւանդութիւնն ու քայքայումը բոյն դրած են:

Նոր ու առողջ գաղութներու հիմնումը զօրաւոր պատուաստ մը կ'ըլլայ վերանորոգելու ցրուած հայութեան հոգեբանութիւնը, կազմակերպելու աշխատաւոր բազմութիւններու բազուկները, օգտելու անջատուած ու անհատական մտահոգութիւններով ցրուած գաղութները եւ ներկայանալ կազմակերպուած ազգ մը, թէեւ տարագիր:

Առանձնապէս ոգեւորիչ գաղափար մըն է որբերու ագարակի կազմակերպութիւնը:

Համախմբել անպաշտպան որբերն ու որբուհիներն ընդարձակ ագարակի մը մէջ, կազմակերպել երկրագործական աշխատանքները, դառնալ ինքնապահ գաղութ մը, հայկական կորիզ մը, ու ֆիզիքական գոյութեան հետ սատեղծել նաեւ մշակութային բարոյական դիմագիծ մը, ունենալ տպարան մը, ու ագարակը վերածել կրթական վառարանի մը:

Պէտք կա՞յ ըսելու թէ այսպիսով կազմակերպուած ագարակ մը, կը դառնայ կեդրոն մը, ուր կրնան դիմել անգործ որբերը:

Պէտք կա՞յ ըսելու թէ այսպիսի ագարակ մը կրնայ իր օրինակներն ունենալ եւ անգործները հոն համախմբել:

Պէտք կա՞յ ըսելու որ ագարակը կ'ունենայ իր գիշերային դասընթացքները մեծերուն համար, եւ իր դպրոցը նորահաս մանուկներուն համար:

Այս երիտասարդները երբ իրենց ճիգերը կը համախմբեն նման շինարարական ձեռնարկի մը շուրջ, տնտեսական, բարոյական եւ կրթական օջախ մը հիմնելու Սուրիոյ կամ Ֆրանսայի մէջ, համագաղութային գործ մըն է որ կը ձեռնարկեն: Բոլոր գաղութները այդ ձեռնարկին վրայ պիտի նային որպէս իրենց ձեռնարկը: Չպէտք է թողուլ որ որբերու Միութիւնը մինակը մնայ իր ճիգերուն եւ ջանքերուն մէջ, չպէտք է թողուլ որ տնտեսական նեղ պայմաններու բերումով ընկճուի Զոմը եւ այս գեղեցիկ ձեռնարկը ձգձգուի անորոշ ժամանակով:

Եւ ոչ միայն գաղութները պէտք է իրենց ուշադրութեան առարկայ դարձնեն այս երիտասարդութեան շինարարական ձեռնարկները, այլ նաեւ հանրային այն հաստատութիւնները, որ կոչուած են այդ ուղղութեամբ գործ մը կատարելու, պարտաւոր են իրենց օժանդակութիւնը բերելու անոր:

Բարեգործական Ընկերութիւնը, մասնաւորապէս, պարտաւոր է հետաքրքրուիլ այս գործով: Բարեգործականը կրնայ եւ պարտաւոր է շօշափելի օժանդակութիւն մը բերել գործին, որ պատիւ պիտի բերէ բոլորին:

Կ. Ս.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Սանձարձակ աւարառութիւն

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային թերթերը կը շարունակեն դղրդագին յայտնութիւններ հրատարակել կայարաններու եւ մթերանոցներու եւ հողագործական ձեռնարկներու մէջ կատարուած գողութեանց եւ աւարառութեանց մասին:

«Փրավտա» օգոստ. 21ի թիւին մէջ ամբողջ էջ մը յատկացուցած է այս հարցին: Պարէնաւորման դժուարութիւնը բնականաբար բազմացուցած է գողութիւնները: Ուրալի շրջանին մէջ կազմակերպուած հրոսախումբ մը կը կողոպտէր վակոնները եւ մթերանոցները: Օգոստ. 7ի հրամանագրէն յետոյ, դատարանները աւելի խստացուած ըլլալով, անխնայ մահուան դատապարտած են յանցաւորները: «Փրավտա» կը պատմէ թէ Մոսկուա — Քուրսքի երկաթուղիի պաշտօնեաները տակնուվրայ ընելով մթերանոցները, աճառ համարձակ կը գողնային ապրանքները: Այս տարուան առաջին վեց ամիսներու ընթացքին, 7303 բողոքներ եղած են գողցուած ապրանքներու մասին, բայց պաշտօնեաները անպատկառ եւ ստայօդ պատասխաններ տուած են հեռագրով: Անպատասխանատուութիւնը ընդհանուր ըլլալով, դժուար եղած է բռնել յանցաւորները: Միայն այս գործին համար 37 պաշտօնեաներ ցարդ յանձնուած են եւ հաւանաբար պիտի գնդակահարուին: Գողցուած ապրանքներուն մէջ ամէն տեսակ առարկաներ կան, — կահ կարասի, անկողին, ծածկոց, մորթ, գդեստ, մուճակ, գլխարկ եւն.: Գիւղերուն մէջ բազմաթիւ գողութիւններ եղած են հաւաքական տնտեսութեանց ցորենի ամբարանոցներէն: Մամուլը այս առթիւ կը մեղադրէ կուլակները, անոնք պատիժ պահանջելով:

«Փրավտա» կը խոստովանի թէ «անհատականութեան թոյնը եւ հակընկերային ձգտումները» կենդանի են տակաւին:

Տնտեսական համաժողովը

Օթավայի խորհրդաժողովը վերջացած ըլլալով, անգլիական կառավարութիւնը սկսած է զբաղիլ համաշխարհային տնտեսական խորհրդաժողովի պատրաստութեամբ: Երկու նախապատրաստական յանձնախումբեր պիտի գումարուին սեպտեմբերին, մէկը Ժընեւի կամ Լոնտոնի մէջ, իսկ բուն համաժողովը պիտի հրաւիրուի նոյեմբերին, ամերիկեան ընտրութիւններէն յետոյ: Ժողովը պիտի զբաղի նախնական խորհրդակցութիւններով եւ պիտի յետաձգուի մինչեւ 1933 յունուար:

Կոռկուլոֆ պիտի գլխատուի

Վճռաբեկ ատեանը քննելով Կորկուլովի խնդրագիրը՝ իր մահավճիռի վերաքննութեան մասին, մերժեց եղած առարկութիւնները: Դատարանը անհիմն կը գտնէ օրինական ձեւակերպութեանց թերութեան մասին եղած առարկութիւնները: Միեւնոյն ատեն կը մերժէ իբրեւ քաղաքական ոճիր ընդունիլ նախագահ Տումէրի սպանութիւնը: (1848ի օրէնքով մահապատիժը ջնջուած է քաղաքական սպանութեանց համար եւ անոր տեղ հաստատուած՝ մշտնջենական բերդարգելութիւն):

Այս վճիռով, վերջնական կը համարուի Կորկուլովի մահապատիժը, եթէ նախագահը չներէ:

Երբ չյանձնես, կը գնդակահարուիս

Մոսկուայէն կը հեռագրեն օգոստ. 21 թուականով.—

Խորհրդային իշխանութիւնը որոշեց մահապատիժի ենթարկել այն գիւղացիները որոնք կը մերժեն յանձնել իրենց հունձքը: Շաբաթներէ ի վեր, հողագործները կը պահէին իրենց բերքը եւ միայն փոքր մաս մը կը յանձնէին կառավարութեան պաշտօնեաներուն: «Հունձքի վաշտեր» ղրկուած են բոլոր շրջանները, ստուգելու համար ցորենի բարքին քանակը:

Իտալական ռազմափորձերը

Կիրակի օր սկսան իտալական մեծ ռազմափորձերը: 1924ին ալ ռազմափորձեր կատարուած էին միեւնոյն տեղը, բայց այն ատեն տարբեր էին: Մինչեւ 1929 վարժութիւն կը տիրէր արհեստագիտական միջոցներու գործադրութեան մասին, վերջին երեք տարիներու փորձէն յետոյ, եւ 1929էն ի վեր, ամէնէն նոր մեթոտներն են որ փորձի կ'ենթարկուին: Թերթերը կը գրեն թէ 50,000 զինուորներ կը մասնակցին այս ռազմափորձերուն, իսկ ուրիշ 250,000 զինուորներ մասնակի ռազմափորձեր պիտի կատարեն միւս շրջաններուն մէջ: Ռազմափորձերուն գլխաւոր արժանիքը պիտի ըլլայ զինուորներու փոխադրութեան միջոցներու արագութիւնը:

Սկյանիկի Թաղ. Խորհուրդը անվաւեր

«Հորիզոն»ի մէջ կը կարդանք (16 օգոստ.).—

Լախտի անսպասելի հարուած մը իջած է՝ ամենայն ապօրինութեամբ եւ խարդախութեամբ «ընտրուած» եւ ժողովուրդին վստահութիւնը չվայելող «Թաղ. Խորհուրդ»ին ու զայն պաշտպանող վտահամբաւ քլիքին վրայ: Շաբաթ կէսօրէ վերջ, առաջնորդարան ղրկուած պաշտօնագրով մը, Ընդհ. Կուսակալութիւնը կը բեկանէ յուլիս 31ին տեղի ունեցած ընտրութիւնը, յայտնելով որ չի ճանչնար առանց իր գիտակցութեան ընտրուած համայնքային մարմինը:

Ինչպէս այս պաշտօնագրէն կը հասկցուի, Ընդհ. Կուսակալութեան ամէնէն աւելի զայրոյթ եւ զարմանք պատճառած է այն իրողութիւնը, թէ ընտրութիւն կազմակերպողները, նախապէս, ոչ միայն տեղեկութիւն չեն տուած Ընդհ. Կուսակալութեան արտաքին գործերու տնօրէնութեան՝ կատարուելիք ընտրութեան մասին, այլ նոյն իսկ, եղածը, առ ի գիտութիւն իսկ չեն հաղորդած պատկան պաշտօնատան: Ընդհ. Կուսակալութիւնը, մամուլէն եւ ոստիկանական իշխանութիւններէն միայն իմացած է եղածը եւ գտնելով զայն ապօրինի, բեկանած է, հրահանգելով միաժամանակ, որպէս զի նոր ընտրութիւնը կատարուի իր ցուցմունքներով եւ ընտրուի այնպիսի մարմին մը, որուն իւրաքանչիւր անդամը բացարձակ վստահութիւն ներշնչէ նա՛եւ կառավարութեան:

Ճանկհայի կացութիւնը խռով է

ՇԱՆԿՀԱՅ, 19.— Քաղաքապետութեան ջանքերուն հակառակ կացութիւնը լաւ չէ քանի որ հակաճափոնական պոյքոթը տակաւ կը սաստկանայ: Ճափոնի հիւպատոսը բողոքեց, բայց ի զուր: Շափէյ ալ խռով վիճակ մը ունի եւ կը վախցուի որ դէպքերը վերսկսին:

Սպանիոյ խռովարարներուն հողերը

ՄԱՏՐԻՏ, 19.— Սպանիոյ խորհրդարանը 14ի դէմ 262 ձայնով երէկ ընդունեց վերջին արքայական շարժման մասնակցողներուն հողերը առանց փոխարժէքի գրաւելու մասին եղած օրէնքը:

Գերմանիոյ կուսակցական պայքարը

ՊԵՐԼԻՆ, 21 Օգոստ.— Քանի օրէ ի վեր զրոյց կը շրջի թէ սէնտիքալիստ շրջանակները բազմաթիւ խօսակցութիւններ կ'ունենան կառավարութեան կազմութեան մասին: Գերման համայնավարներու կեդրոնի օրկանը այսօր զգայացունց լուր մը կը հրատարակէ որ եթէ ճիշդ ըլլայ, մեծապէս շահեկան է: Այդ թերթը կ'ըսէ թէ օգոստոս 18ին գաղտնի ժողով մը եղաւ զօր. ֆոն Շլայխէրի եւ ընկերվարական ու սէնտիքալիստ կարգ մը պետերու միջեւ որ այս վերջինները տրամադրութիւն յայտներ են նախագահական դահլիճի մը կազմութեան եւ համաձայներ են կարգ մը կէտերու վրայ: Միւս կողմէ Ռասիստներու պետ Շթրասէր ալ կը բանակցի կեդրոնի այն երեսփոխաններուն հետ որ միանգամայն ազդեցիկ պետերն են քրիստոնեայ սէնտիքաներու:

Այս տեսակցութեանց հետեւանքով իբր թէ համաձայնութիւն գոյացեր է կազմելու ֆոն Շլայխէրի նախագահութեամբ դահլիճ մը, ուր Շթրասէր պիտի ըլլայ ներքին նախարար, իսկ Պրիւնինկ՝ արտաքին նախարար:

Իսկ ֆոն Փափէն վախնալով որ խորհրդարանը գումարուելուն անվստահութեան քուէով պիտի իյնայ, եթէ չի կարենայ կանխաւ համաձայնիլ խորհրդարանի խմբակցութեանց հետ, այն ատեն, անվստահութեան քուէէն առաջ պիտի լուծէ խորհրդարանը կամ անպայման ժամանակով պիտի յետաձգէ նստաշրջանը:

Դրամ կուտան եւ չառներ

ՎԻԵՆՆԱ, 21.— Լօզանի մէջ որոշում մը անցաւ որուն համաձայն, մեծ փոխառութիւն մը կ'ըլլար Աւստրիոյ իր տնտեսական վիճակը բարւոքելու համար: Սակայն այս փոխառութեան պայմանագիրը աւստրիական խորհրդարանէն անցաւ միայն մէկ ձայնի առաւելութեամբ: Աւստրիա որ տարիներէ ի վեր այս օժանդակութիւնը կը խնդրէր, հիմա որ իրեն կ'ընծայեն զայն, չի կրնար ընդունիլ ներքին պառակտումներու հետեւանքով: Այս պայմաններուն մէջ, կ'ըսէ թերթ մը, դրամ տուող պետութեանց պատուիրակներուն կը մնայ գալ Վիեննա եւ խնդրել որ Աւստրիացիք ընդունին այս դրամը...:

Մօլլիսըն կը յանդիմանուի կնոջմէն

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 21.— Անգլիացի օդաճաւորդ Մօլլիսըն որ Ատլանտեանը անցնելէ յետոյ Քանատա իջած էր, իր օդանաւով մեկնեցաւ անկէ եւ այսօր ժամը 16.35ին հասաւ Նիւ Եորքի մօտակայ օդակայանը:

— Հակառակ խոստումին թէ քանի մը օրուան մէջ պիտի կատարէր Ատլանտեանի երթուդարձը, Մօլլիսըն Քանատայի մայրաքաղաքը գնաց, հրաւէրներ ընդունեց, բանախօսութիւններ բրաւ եւ այսպէս ժամանակը կ'անցընէ: Նոյն իսկ, ան հեռագրեց կնոջը — իր 15 օրուան հարսը, ան ալ օդաճաւորդ — որ գայ իրեն միանալ Նիւ Եորք, քանի որ զինքը շատ... կարօտցած էր: Տիկին Մօլլիսըն որ նախապէս տրամադիր էր երթալ, վերջին պահուն հեռագրեց ամուսնին թէ պէտք է իր առաջադրած նպատակը գլուխ հանէ, թէ պէտք չէ զբօսանքի ու նոյն իսկ սիրոյ անձնատուր ըլլալ:

Օդաճաւորդին կինը յայտարարեց իր բարեկամներուն.

—Ձիմ քանիցս հեռախօսով ինձմէ ուզեց որ երթամ իրեն միանամ Նիւ Եորք: Բայց կ'ուզեմ որ նախ աւարտէ իր ձեռնարկը որուն կէսը միայն եղած է: Պէտք է հանգչի, եւ եթէ իրեն եղած հրաւէրներուն ետեւէն վազէ, իր առողջութիւնը չպիտի թոյլատրէ կատարելու վերադարձը: Իր ծրագրին մէջ այդ բաները չկային: Եւ յետոյ, եթէ Նիւ Եորք երթայի, հազիւ քանի մը օր միասին պիտի ըլլայինք, այդ ալ կ'արժէ՞ միթէ...:

Ցոյցեր Հալէպի մէջ

ՀԱԼԷՊ, 10 Օգոստ.— Երէկ քաղաքին ամբողջ շուկաները փակ էին: Հիւսուածեղէնի կապուած շուրջ 25,000 բանուորներէն խումբեր փողոցները ելած, հաց կը պահանջէին: Ճափոնական ապրանքները հրապարակէն քշած ըլլալով արտադրութիւնները այս աշխատաւորներուն, այս պարագան կը սպառնայ զանոնք սովամահութեան դատապարտել: Ցուցարարները կը պահանջեն յաւելեալ մաքսատուրքերով խոչընդոտ հանդիսանալ ճափոնական ապրանքներու ներածման:

Մաքսատուրքի նոր սակէն գոհ չմնացին ոստայնանկները եւ կազմակերպուած ուժերով յարձակեցան ճաշարաններու, պողավաճառներու վրայ եւ բռնութեամբ կողոպտեցին զանոնք: Ժողովուրդը վախնալով փակեց շուկաները. ոչ ոք կրցաւ բանալ իր խանութը: Քաղաքապետութիւնը որ խոստացած էր նպաստ տալ անգործ աշխատաւորներու, չի կրցաւ յարգել իր խոստումը:

Կէսօրէ վերջ, Առեւտրական Սենեակի մէջ ժողով մը գումարուեցաւ, ուր ներկայ գտնուեցան կուսակալը, գործարանատէրե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԴՐԱՄԸ, ՊԻՒՏՃԷՆ ԵՒ ՊԱՐՏՔԵՐԸ

Ընդհանուր պատերազմի ընթացքին, ամբողջ մարդկութիւնը կեդրոնացուցած էր իր ուշադրութիւնը՝ Գերմանիոյ վրայ։ Պատճառն, ի հարկէ, Գերմանիոյ ունեցած զինուորական եւ ելեւմտական դիրքն էր։

Պատերազմը վերջացաւ եւ 14 տարիներէ ի վեր, դարձեալ բոլոր կառավարութիւններն իրենց աչքերը յառած են դէպի Գերմանիա։ Այս անգամ սակայն ուրիշ նպատակաւ։ Ցաղթողներ կը գրաղին Գերմանիայով, որովհետեւ գանձելի գումարներ ունին. ուրիշներ կը հետաքրքրուին, որովհետեւ տոկոսով դրամ փոխ տուած են։ Զինադադարէն ասդին, Գերմանիան առանցքը կը կազմէ միջազգային ելեւմտական քաղաքականութեան։

Եւ ի՞նչ արդիւնք տուաւ այդ հետաքրքրութիւնը։

Համաձայն Ֆրանսացիներուն, Գերմանիան՝ ի վիճակի ըլլալով հանդերձ, դրամ չի ուզեր վճարել։ Ըստ գերման կարծիքին ընդհակառակը, յետ այսու դրամ չունի վճարելիք եւ վճարումն ալ բաւէ։

Մեր այսօրուան նիւթէն դուրս կը մնայ քննելու պահանջատէր եւ պարտատէր կողմերու ցանկութիւնները, իրաւունքները եւ կամ առարկութիւնները, այլ պիտի ծանրանանք միայն Գերմանիոյ՝ զինադադարէն ասդին վարած ելեւմտական քաղաքականութեան վրայ հիմք ունենալով պաշտօնական վիճակագրութիւնները։

Անշուշտ, ընթերցողները կը յիշեն, որ 1923ին գերմանական դրամը՝ մարքը, հաւասարեցաւ զերոյի։ Մինչեւ այդ Գերմանիան մեծ վարկ կը վայելէր արտասահմանի՝ մասնաւորապէս Ամերիկայի, Սպանիոյ, Հոլանտայի եւ ուրիշ շատ մը երկիրներու մէջ։ Գերմանիան դադրեցուց իր վճարումները, եւ 1920 սեպտեմբերին գերման դրամը արդէն դադրած էր գոյութիւն ունենալէ։ Մէկ քիլօ հացը կ՚արժէր 180 միլիառ մարք, իսկ հանրային եկամուտը մէկ հազարերորդը չէր կազմեր ընդհանուր ծախքերուն։ Կատարեալ քայքայում կը տիրէր ելեւմտական կեանքի մէջ։

Այս բոլորին պատճառը, Գերմաններու կարծիքով, հատուցումներու եւ պատերազմական տուգանքներու վճարումներն էին։ Իսկ Ֆրանսացիները Գերմանիոյ ելեւմտական խուճապին բուն պատասխանատուն կը համարէին ընդգրկուած ելեւմտական սխալ եւ անգործնական քաղաքականութիւնը։

Մինչ այդ, վճարումներու դադրեցումով, ֆրանսական եւ պելճիքական զինուորներ գրաւեցին Ռուրը՝ Գերմանիոյ ճարտարարուեստի բազկերակը։ Այդ թուականէն սկսեալ, դաշնակիցներ մօտէն հսկեցին գերման պետական դրամատան՝ Ռայխսպանքի գործառնութիւններուն։ 1924ին մարքը արդէն կայունացած էր եւ կը պակսէր դրամագլուխը, վերակազմելու համար գերման ճարտարարուեստը եւ վաճառականութիւնը։ Պէտք է խոստովանիլ որ, շնորհիւ խիստ հսկողութեան, շուտով վերահաստատուեցաւ թէ ներքին եւ թէ արտաքին վստահութիւնը։ Օտար դրամատէրներ, լաւագոյն առիթը նկատեցին տեղաւորելու իրենց դրամագլուխը գերման արդիւնաբերական խոշոր ձեռնարկներու մէջ։

Բայց, յետագային, տոկոսով առացուած բոլոր դրամներն ալ «սառած գումարներ» հռչակուեցան Գերմաններու կողմէ։ Այսպէս, երկար եւ կարճ պայմանաժամերով փոխառութիւն առած էին Գերմանիոյ՝

երկիրներ	երկար պայմ. միլ. մարք	կարճ պայմ. միլ. մարք	գում. միլ. մարք
Մ. Նահանգներ	5.265	3.143	8.408
Անգլիա	1.100	2.054	3.154
Ֆրանսա	475	656	1.131
Պելճիքա	51	195	246
Իտալիա	46	102	148
Զուիցերիա	512	1.878	2.390
Հոլանտա	1.174	2.069	3.243
Շուէտ	797	205	1.002
Միջ. Դրմ. (B.R.I.)	—	758	758
Գումար	9.420	11.060	20.480

Որով, գումարը կ՚ունենանք 20.480 միլիոն ոսկի մարք, որը հաւասար է կլոր հաշուով, 5000 միլիոն տոլարի։ Այս գումարէն զատ կան նաեւ ուրիշ փոխառութիւններ եղած զանազան փոքր դրամատուններու կողմէ։ Գերմանիան ե՞րբ պիտի վճարէ այս բոլորը։ Ոչ ոք գիտէ։

×

Ուիլսընի 14 սկզբունքներու մէջ կը մտնէր նաեւ գերման հատուցումներու հարցը՝ վերաշինելու համար Ֆրանսայի եւ Պելճիքայի աւերուած վայրերը։ Վէրսայլի դաշնագրի ստորագրութենէն յետոյ, 18 յունիս 1919ին, վերջնականապէս կ՚որոշուէր որ հատուցումներու յանձնաժողովը՝ 1921 մայիս 1էն առաջ պիտի ճշդէր Գերմանիոյ վճարելիք պարտքերու քանակը եւ վճարումի ձեւը։

Գերմանիան պարտաւոր էր նաեւ, մինչեւ մայիս 1, դաշնակիցներու վճարելու, իբր երաշխիք, հարիւր միլիառ ոսկեմարք, որուն քսան միլիառը պիտի վճարէր ոսկեդրամով, ապրանքներով եւ նաւերով։

1921 մայիս 5ին, Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ քննուեցաւ եւ ճշդուեցաւ վճարումներու կացութիւնը։ Եւ այսպէս իրար յաջորդեցին ժողովներ՝ քննելու համար հատուցումներու հարցը։ Իւրաքանչիւր ժողովին ալ, Գերմանիան ձեռք կը ձգէր որոշ զոհողութիւններ դաշնակիցներու կողմէ։ Պէտք է ըսել որ, դաշնակիցներու միջեւ յաճախ տարակարծութիւններ կը տիրէին եւ այդ կացութենէն կ՚օգտուէր գերման դիւանագիտութիւնը։

Վերջապէս, ծրագրուեցաւ, որ Գերմանիան պիտի վճարէր 3 միլիառ ոսկի մարք մինչեւ 5 տարի (1 Մայիս 1921 — 30 Ապրիլ 1926), 6 միլիառ մինչեւ 5 տարի (1 Մայիս 1926 — 30 Ապրիլ 1931), 7 միլիառ 32 տարի (1 Մայիս 1931 — 30 Ապրիլ 1963)։ Որով ընդհանուր գումարը կը ներկայացնէր 269 միլիառ ոսկի մարք վճարելի 42 տարիներու ժամանակամիջոցին։

Փարիզի եւ Լոնտոնի ժողովներուն, հատուցումներուն հարցը լուրջ դժուարութիւններու կը հանդիպէր։ Ընդհանուր կարծիքն այն էր — բացի Ֆրանսայէ եւ Պելճիքայէ — որ պարտքերու քանակը եւ վճարումի ձեւը պէտք էր փոփոխութեան ենթարկուէր։ Կ՚առաջարկէին որ Գերմանիան վճարէր 3 միլիառ ոսկի մարք, մինչեւ 30 տարի։

Վճարումի պայմանաժամերը կը մօտենային։ Գերման կառավարութիւնը (Ապրիլ 1921ին) Միացեալ Նահանգներու նախագահ Հարտինկի միջոցաւ յայտնեց, որ Գերմանիան պիտի ճանչնար իբր հատուցումներու պարտք՝ միայն 50 միլիառ ոսկի մարք, հարիւրին 4 տոկոսով, վճարելի մինչեւ որ գումարը հասնի 200 միլիառի։ Սոյն առաջարկը մերժուեցաւ դաշնակից պետութիւններու կողմէ եւ հատուցումներու յանձնաժողովը, գերման պարտքերու քանակը որոշեց 132 միլիառ, եւ Գերագոյն Խորհուրդն ալ իբր վերջնագիր հաղորդեց Պերլինի կառավարութեան։

Այսպէս իրար յաջորդեցին Տօուսի եւ Եընկի ծրագիրներն։

Տօուսի ծրագիրը գործադրութեան դրուեցաւ 1924ին եւ կանոնաւորապէս տեւեց մինչեւ 1928 Սեպտեմբեր ամիսը։ Այդ թուականէն յետոյ գերման կառավարութիւնը դադրեցուց վճարումները եւ նորէն համաձայնագրի վերաքննութիւն պահանջեց։

Մինչեւ սոյն առաջարկը, Ռայխսպանքը կը գործէր կատարեալ կանոնաւորութեամբ միջազգային հսկողութեան տակ։ Ռայխսպանքի հնչիւն ոսկիի պահեստը օրէ օր կ՚աւելնար, որու շնորհիւ կը զօրանար վստահութիւնը՝ գերման դրամի հանդէպ։ Փոքրիկ գաղափար մը տալու համար ստորեւ կու տանք հետեւեալ բաղդատական ցուցակը որ հատուցումներու առթիւ եղած վճարումներու շրջանին, Ռայխսպանքի ոսկին եւ ոսկի արժեթուղթերը շատ աւելի եղած են։

	վճարուած միլիոն ոսկի մարք	Ռայխսպանքի հնչ. ոսկին միլիոն ոսկի մարք
1925ին	1.220	1.208
1926ին	1.500	1.831
1927ին	1.750	1.864
1928ին	2.500	2.729
1929ին	1.450	2.283
1930ին	1.260	983

Պարզ կը տեսնուի որ, երբ վճարումները սկսած են դադրիլ զանազան ծրագիրներով կամ մորաթօրիումներով, սկսած է միաժամանակ խախտել վստահութիւնը, եւ իբր անմիջական հետեւանք, Ռայխսպանքի ոսկիի քանակը օրէ օր պակսած է։

Օտար դրամագլուխի օժանդակութեամբ գերման ճարտարարուեստը եւ արտաքին վաճառականութիւնը կազմակերպուեցաւ եւ այսօր ալ լաւագոյն պայմաններու մէջ կը գտնուի։ Մինչդեռ յաղթողներ աւելի միջոցներ եւ դրամ ունենալով հանդերձ՝ չեն կրնար շահաւոր դարձնել իրենց վաճառականութիւնը։ Առնենք 1931 տարուան պատկերը։ Ֆրանսան 12 միլիառ ֆրանքի բաց արձանագրեց, Անգլիան 411 միլիառ ստերլին, իսկ գերման վաճառականութիւնը 2.500 միլիոն ոսկի մարք (15 միլիառ ֆր.) շահ ապահոված է։

Շնորհիւ ներքին եւ արտաքին վստահութեան, Ռայխսպանքի հնչիւն ոսկին հետեւեալ ձեւով յաւելում կրած է։

Ռայխսպանքի ոսկի քանակը՝

		միլիոն ոսկի մարք
31 Դեկտ.	1906	481
» »	1910	661
» »	1911	727
» »	1912	776
» »	1913	1.170
» »	1914	2.092
» »	1918	2.262
» »	1919	1.089
» »	1923	467
31 Դեկտ.	1924	759
» »	1925	1.208
» »	1926	1.831
» »	1927	1.864
» »	1928	2.729
» »	1929	2.283
15 Մայիս	1930	2.577
31 »	1930	2.215
6 Յունիս	1931	2.299
31 Դեկտ.	1931	983
23 Յունվ.	1932	956

Պատերազմէն առաջ, Գերմանիան բաւական աղքատ եղած է ոսկիով եւ ինչպէս ալ կը տեսնենք, 1906ին 481 միլիոն մարք եղած է պահեստը, հակառակ Գերմանիոյ գրաւած տնտեսական եւ ելեւմտական բարձր դիրքին։ Իսկ 1910ին, հազիւ 660 միլիոնի հասած էր պահեստը։

1910էն սկսեալ գերման կայսերապաշտ կառավարութիւնը մեծ կարեւորութիւն տուած է եւ ինչպէս յայտնի է վերոյիշեալ վիճակագրութենէն, 1914ին արդէն 2.092 միլիոն ոսկեմարքի հասցուցած էր հնչիւն ոսկին։

Զինադադարին, նոյն իսկ հնչիւն ոսկին կարեւոր գումար մը կը ներկայացնէր։ Բայց, յետագայ թուղթ դրամներու յարաճուն եւ անհաշիւ արտահանումը (inflation) պատճառ եղաւ որ հիմնովին խախտուի Գերմանիոյ դրամական կացութիւնը։ Այստեղ է որ դաշնակիցները եւ յատկապէս Ֆրանսացիները գիտումնաւոր եւ կասկածելի կը գտնեն Գերմանիոյ բռնած դրամական այդ սխալ քաղաքականութիւնը։

Եւ յիրաւի, այս ձեւով ալ թաւալոր ինկաւ մարքը։ 1923ին Ռայխսպանքի հնչիւն ոսկին իջած էր 500 միլիոնի։ Եւ միայն արտաքին փոխառութիւններու միջոցաւ կարելի եղաւ սատիճանաբար զարգացնել պահեստի քանակը։

Մինչեւ Հուվըրի առաջարկը Ռայխսպանքը ունէր իր մառաններուն մէջ 2.300 միլիոն ոսկեմարք եւ Գերմանիան միաժամանակ անթերի կատարեց իր դրամական պարտաւորութիւնները։ Հուվըրի մորաթօրիումէն անմիջապէս վերջ, ոսկին ինկաւ մինչեւ 900 միլիոն ոսկեմարքի։

Գ. ՍԱՃՃԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով։

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողաշարով կը շարուի ՑՈՌԱՋը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Զ. Ռ. Մ.

— :-: —

Չափահաս Որբերու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը իրենց երրորդ պատգամաւորական ժողովի առթիւ շրջաններու պատգամաւորներուն ի պատիւ թէյասեղան մը սարքած էր Օգոստոս 15 երկուշաբթի կէսօրէ վերջ «Մեկալ»ի շքեղ սրահին մէջ։

Հարիւրի մօտ երիտասարդներու մէջ 3—4 տարեցներ միայն կային եւ գրեթէ նոյնքան ալ կիներ։

Բոլորին հաւանութեամբ սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Մարութեան որ խանդավառելու մասնաւոր յատկութիւններով, ներկաները պահեց միշտ հետաքրքիր դրութեան մէջ։

Նուագածութեան, խմբերգներու եւ արտասանութիւններու կը յաջորդէր խօսքեր, կարճ բայց իմաստալից։

Վ. Գուլումճեան

Ազգ մը տանող երիտասարդի կը նմանի պարտէզի մը, ուր ոչ ծաղիկ կայ, ոչ կանաչութիւն, դուք հայ ազգի ծաղիկն էք յոյսն էք, դուք ծնողական գուրգուրանքէ զրկուած, որ չկրցաք տեսնել, այսօր կը ջանաք ձեր զոհաբերութեամբ օր ու արեւ ցուցնել զալիք սերունդներուն։ Խօսքը վերջացուց «Անտառն»էն արտասանութեամբ մը։

Տիկին Բիպրիթճեան

Կը շնորհաւորեմ այս խանդավառ երիտասարդութեան ջանքերը որոնք անխրատուած են զրկուած տարրական իրաւունքներէ։ Ես կը պարտիմ նաեւ հիացումս յայտնել անոնց ղեկավարին Շաւարշ Նարդունիին որ կրցաւ զինուորական կարգապահութեամբ ղեկեցիկ նպատակին շուրջ համախմբել մեր ցիր ու ցան որբերը։ Ես պիտի բաղձայի որ անոնք ըլլան պահանջող՝ որովհետեւ լոկ պահանջողն է որ կրնայ ստանալ։

Պ. Զարոյեան

Ինչպէս գնահատելի է Որբերու Միութեան ջանքերն ու աշխատանքները անոնք ուխտած են ծառայել իրենց ազգին նոյնիսկ արիւնի գնով։ Ուրեմն պարտին համրագել խօսքով եւ գործով՝ իրենց շուրջ հաւաքելով անտարբեր հայ երիտասարդութիւնը։ Արիւնէն առաջ, անոնք պարտին համբերութեամբ եւ համերաշխութեամբ հայկական զանազան հաստատութիւններու համակրութիւնը շահիլ եւ օր մը ներկայանալ աւելի հզօր ու բարձր։

ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

Ներկայ սրահը շատ պզտիկ է այս մեծ բանակի մասին գաղափար տալու համար։ Իրենց գաղափարի խորհրդանիշը բացայայտ կ՚երեւայ այն երեք տառերուն մէջ, որով կը յորջորջուի այս միութիւնը։ Զոմ։

«Զ» գիրը կը նմանի վիշապի մը, պատրաստ խոյանալու եւ որը կարծես իր մեծ գլխուն մէջ ունի ատելութեան անհատնում պաշար ու կը քալէ ծանր, բայց միշտ ուշադիր օգտուելու համար պատեհ առիթէն, սպաննելու այն թշնամին որը աւերակի վերածած է իր բնատանեկան բոյնը։

«Ռ» գիրը՝ երկու զօրաւոր ոտքերով վերին միութեան գիծով մը ամրապնդուած կը քալէ, «Զ»ին ետեւէն՝ իբր սրտցաւ եւ անբաժան ընկեր։ Իսկ «Մ»ը դարձեալ երկու ոտքեր՝ այս անգամ վարէն միացած եւ վերէն գիծ մը ուղղահայեաց՝ կ՚երկարի ու կը վազէ «Ռ»ին ետեւէն, ձգելով անջնջելի հետք մը, նոր սերունդին ցուցնելով օրինակելի ճամբան։ Ես կը շնորհաւորեմ իրենց անունն ու գործը։

Շ. Նարդունի

Մեր միութիւնը մէկ նպատակ միայն ունի՝ ծառայել Հայրենիքին, եւ այս իսկ պատճառաւ նախ ուզեց լաւ կազմակերպուիլ, կազմելով մասնաճիւղեր՝ փրկելու համար այն չափահաս որբերը որոնք ցրուած են աշխարհի չորս կողմը, աւելի ճիշդը ծախուած են իբր ստրուկներ զանազան ագարակներուն։

Վեց տարուան ընթացքին ան արձանագրեց բաւական մեծ յաջողութիւններ եւ իր կազմակերպչական շրջանը լրացած նկատելով երրորդ պատգամաւորական ժողովը կարգ մը կարեւոր որոշումներ որոնցմէ մի քանիները կրնամ ձեզ յայտնել։ Առաջին՝ Մենք որոշեցինք պաշտօնական բողոք ներկայացնել Ազգերու Դաշնակցութեան Թուրքիոյ մուտքին դէմ եւ այդ՝ թարգմանելով եւրոպական մէկէ աւելի լեզուներու հրատարակել տալ զանազան թերթերու մէջ։

Ուժ տալ Սուրիոյ մեր մասնաճիւղին եւ ջանալ այդ սահմաններուն համախմբել մեր ընկերները, նկատելով որ այդ շրջանին չկայ այլասերման վտանգը եւ համեմատաբար աւելի զօրաւոր է ազգային ոգին։

Երրորդ՝ գնել ագարակ մը եւ հոն պատսպարել մեր անպաշտպան որբերն ու որբուհիները, հոն փոխադրել մեր տպարանը, երկրագործական աշխատանքին կողքին հաստատել տեսակ մը կրթական վարժարան։

Հրանդ Ակոնայեան

Դուք լսեցիք մեր նպատակներուն փոքրիկ մէկ մասը, որոնք մենք պիտի աշխատինք իրականացնել՝ ապաւինելով հայ ժողովուրդի օժանդակութեան, մենք պիտի ջանանք ըլլալ համբերող եւ համերաշխ, սակայն երբ կը տեսնենք մարդիկ որոնք մեր սրբազան դրօշակը կը յանդգնին ոտքի տակ առնել, մենք վեր առնելով այդ սրբութեան սրբոցը կը սեղմենք մեր կուրծքին վրայ եւ կը կոչենք՝ զգո՜յշ․․․։

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՀԱՆՋԻ ԱՌԻԹՈՎ

Ինքնութեան թուղթերու մասին Յառաջի բացած հարցարանը, հետեւեալ օրն իսկ, որոշ գաղափար տուաւ թէ՝ ի՛նչ համեմատութիւն է առած այս ցաւոտ խնդիրը։ Թէ քանիներ որ եւ է անկանոն հանգամանքով իրենց ամէն ինչը ձգած, օրեր ու գիշերներ չէին կրցած հանգիստ քնանալ։

Թող անհաւատ չըլլան երբեք «վերին մարմիններ»ը, երբ ըսենք թէ՝ անցնող սա երեք ամսուան ընթացքին քանի նոր ճրագներ մարեցան, քանի նոր բոյներ կ՚երերան դեռ՝ խարխուլ, փլելու հակամէտ, իրենց վստահակուր միակ բազուկէն զրկուած։

Անհատ թէ մարմին, որոնք պարտականութիւնն ունին—եթէ ոչ վառելու — գոնէ վառ ու հաստատ պահելու այդ ճրագն ու բոյնը, ժամանակ է որ ջանան հաւաքական ուժի մը վերածուիլ՝ վերակենդանացնելու համար զանոնք։

Քննադատ եւ ուժի կարօտ տրամադրութիւնները հրահրելու գեղեցիկ ժեստ մըն է «Յառաջ»ի առած քայլը։ Եւ ի՛նչ կրնար ըլլալ իր էջերուն համար աւելի շահեկան ու կենսական քան ժողովուրդի օրուան ցաւը։

Անկարելի է մեզի համար երեւակայել թէ՝ որ եւ է ձեւի տակ, արդիւնքներ կրնան ըլլալ այդ քայլը կասեցնելու։ Ընդհակառակն, այն մարմինները որոնք պարտականութիւն ունին այդ խնդրով զբաղուելու, միթէ որոշ կերպով գիտցած չէ՞ն զգար իրենց գործը «Յառաջ»ի ներկայ հարցարանով։

Կ՚արժէ յիշել թէ, հայ աշխատաւորը իր ժրաջանութեամբ այնքան ալ անհանգստութիւն պատճառած չէ կառավարութեան։ Եւ իրեն վերագրուած յանցանքները ընդհանրապէս անկանոն թուղթերէ ծնունդ առած են։ Քանի մը հարիւր հայ աշխատաւորները չեն ուրեմն որ պիտի խանգարեն այս երկիրն ու իր տնտեսութիւնը։

«Ու մենք կը հաւատանք թէ՝ երբ հանրային մարմինները զինուած ամբողջական փաստերով, միակամ դիմում կը կատարեն յանուն հայ ժողովուրդին, կեդրոնական կամ տեղական կառավարութիւններուն, պիտի կրնան լուծել այս խնդիրը, որ քար գայթակղութիւն դարձած է» (Յառաջ, 10 օգոստոս)։

Ահա՛ գործունէութեան բանալին։ Պէտք է ճիգերը լարել դէպ ի այդ ու ցոյց տալ թէ «Հայոց պարագան, մասնաւոր, ինքնայատուկ է»։

Օր մը «Օֆիսէ»ի մէջ (կառավարութեան պաշտօնաթերթը) լոյս տեսաւ յօդուած մը, որով՝ Ռուս եւ Հայ գաղթականները — բացառաբար — իրենց որ եւ է մէկ յանցանքը պիտի քաւէին տեղւոյս վրայ, իրենց իրաւական կացութեան պատճառաւ։

Եթէ չենք սխալիր, մամուլը ոչ մէկ տեղեկութիւն տուաւ այս մասին։ Թէ ինչ չափով օգտակար եղաւ այդ յօդուածը․․․։ Կը կարծուի թէ՝ նոյն իսկ պաշտօնական շրջանակներու մէջ կ՚անգիտանան այսօր ալ այդ տեսակ յօդուածի մը գոյութիւնը։ Ո՞ւր կը մնայ աշխատաւորը, որ յաճախ՝ առտուան առաջին ժամուն իսկ կը լրացնէ իր գործը, հանրակառքին մէջ։

Նախապէս ըսենք արդէն թէ՝ ներկայ պարագաներու բերումով, նոյն իսկ կանոնաւոր թուղթ ունեցողներ անակնկալի կու գան երբեմն․․․ կը մնան առանց թուղթի մէկ օրէն միւսը։ Քանինե՛ր պիտի ուզէին նոյն իսկ արգելափակուիլ — անօրինակ ողբերգութիւն — ամիս մը, երկու ամիս, որպէս զի յետագային կարենային...

պէս զի յետագային կարենայ[...]
պատ։ Որպէս զի կարելի ըլլա[...]
ուսել առանց սեւ ու մաշեցնո[...]
մտահոգութեան։

Այո՛, այս պայմաններու[...]
քամուի բազմութիւն մը ամբ[...]
Արիւնաքամ ժողովուրդ[...]
եալի մարմնչումի ու մարտն[...]
թեան օրերուն, ինչ ժպիտներ[...]
անոնք։ Եւ սակայն, այդ օրեր[...]
քը դեռ չգոցուած, քանի ան[...]
արհամարհեցիր անցեալը։

Դարձնե՛նք, ու չկենանք ա[...]
տխուր էջին վրայ։ Շատ [...]
վիրաւոր՝ պատրաստ պոռթկա[...]
Այս ամէնը սակայն, բաւական[...]
ծեմ համոզուելու թէ՝ ի՛նչ հ[...]
իր ափին մէջ ամուր պահել[...]
բանալին։

Նախ էն, այդ մեծ մարզան[...]
տարիներ չարունակ ապրեցաւ[...]
Հայ գաղթականութեան [...]
թիւնը, իր մահէն հազիւ երկու[...]
առաջ, Ժընեւի մէջ, կը պախա[...]
«խաղաղութեան» ներկայացուց[...]
րը, անոնց երեւնին տալով իրեն[...]
տարբերութիւնը գաղթական[...]
հանդէպ։ Անկեղծ ու վստահ[...]
մարդ, բանայիր անգամ մը մ[...]
քերդ տեսնելու համար թէ[...]
նունդ նուիրականացնող [...]
անգամ, դարձուցին վտանգաւոր[...]
ժոժ» մը, որուն մօտենալու [...]
ստիպուած են երկար խորհի[...]
պաշտպանեալներդ։

Ինքնութեան թուղթերու [...]
կարծուածէն շատ աւելի ողբերգ[...]
համեմատութիւն մը պիտի առն[...]
տարեմուտին, երբ թուղթեր[...]
ուին։ Կասկածէ դուրս է թէ, ա[...]
րի մօտէ չանցած դժուարութի[...]
պիտի յարուցանեն «մաքրագոր[...]
կատարելու համար։

Ֆրանսահայ գաղութին մեծ[...]
մասը կազմող հայ աշխատաւոր[...]
ներ, կրնանք ըսել հարիւրին [...]
հինգ համեմատութեամբ ան[...]
չունի։ Մխիթարն անցագրի հարց[...]
նայ եռապատկել ներկայի տագ[...]
Այդ օրը, կը կարծենք թէ՝ կ[...]
րութեան ցաւումէն իրենց գոյու[...]
վտանգուած, չատեր — եթէ ո[...]
բիւրաւորներ — ճամբան պիտ[...]
ննելոյս քաղաքը, հոն փնտռելու[...]
ու դարման։ «Վերին մարմին[...]
այդ օրը ինքզինքնին պիտի գտն[...]
եթէ ոչ անելի — անակնկալի մ[...]
ջեւ, որովհետեւ, այդ ատեն օգտ[...]
րութիւն չպիտի կրնան ունենալ[...]
ւանաբար։

«Ժան — Կուժօն»ի եկեղեցին [...]
պարակը, թերեւս անգամ մը եւ[...]
նուի յիշեցնելով 1922—23ի դժ[...]
օրերը, «քար գայթակղութիւն»[...]
ծելով ընդհանուրի աչքին առջ[...]

Ալեկոծ ծովուն վրայ, յար[...]
չիւղն անգամ մեծ ուժ ունի յու[...]
տի մը աչքին։ Ըսենք առանց [...]
զանցութեան թէ, այդ օրը կը [...]
մօտալուտ ըլլայ։ Ուրեմն վերի[...]
մինները իրենց իսկ հանգիստի[...]
մար պէտք է որ առանց ժամանա[...]
անցնելու հետաքրքրուին ինքն[...]
թուղթերու խնդրով։ Առանց որ[...]
գաղութեան հայ գաղութը իր [...]
քին կեանքին մէջ հանգիստ չի[...]
ունենայ։

Իսկ ուրախառիթ կարգադր[...]
մը եաք, հայ աշխատաւորը[...]
ինչպէս անցեալին, նոյնպէս ա[...]
յին, իր բացառիկ աշխատա[...]
թեամբ՝ միշտ ալ կարող է ապ[...]
տալ թէ, չէր արժեր այդքան ա[...]
բերութիւն իր հասցէին։

Լիոն Ն. ՀԱՅ[...]

ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒ[...] ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍԻ[...]

Սանֆրանսիսկոյի մէջ Յուլ[...]
եւ 28ին տեղի պիտի ունենայ [...]
ներըններու Միջազգ. Ընդհ. [...]
որ սարքուելու է տեղւոյն Առ[...]
կան Սենեակին կողմէ։

Հայերը, որ ցարդ չէին [...]
ցած Ծրայնըրներու կազմակ[...]
այս հանդէսներուն, այս տարի[...]
մասնակցին անոր, ունենալով [...]
իրենց առանձին տաղաւարը, [...]
ուելու է Հայաստանի Արար[...]
եւ ուր ցուցադրութեան դր[...]
հայկական մշակոյթի որոշ [...]
երեւան բերող առարկաներ, [...]
ձեռագործներ, արժէքաւոր [...]
ներ, ասեղնագործութիւն, [...]
ներ եւայլն։ Մասնակցող Հայեր[...]
տի կրեն հայկական տարազներ[...]
Հայերու մասնակցութիւնը [...]
դէսին յաջողցուցած է Օր. [...]
Մարգարեան, որ այժմ Սանֆր[...]
կոյէն Ֆրէզնօ երթալով զբա[...]
հայկական հագուստներ հաւա[...]

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԽԵՂԿԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

— :-: —

Այն պահուն, երբ սպառազինութեանց սահմանափակման համար Ժընեւի մէջ վերջերս գումարուած Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովը այնքան ողորմելի վախճան մը ունեցաւ, հետաքրքրական է գիտնալ թէ այդ ժողովին մասնակցող ազգերը իրականութեան մէջ ինչպէս կ'ըմբռնեն զինաթափութեան հարցը:

Ցաւալի է ըսել թէ մարդիկ ամէն օր նոր զէնք մը կամ զինական նոր մեթոտ մը կը հնարեն աւելի կատարելագործել մեքենաներով կամ գործիքներով զիրար բնաջնջելու համար, կարելի եղածին չափ մեծ թիւով եւ արագութեամբ:

Այս մասին գաղափար մը կազմելու համար, կ'արժէ քանի մը օրինակներ տալ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն:

Բրիտանական բանակին զինուորները քիչ ատենէն պիտի ունենան իրենց գնդահար (mitrailleur) հրացանները, որոնք դիւրատար են, եւ կարելի է զանոնք սովորական հրացանի մը պէս գործածել: Այդ արագահարուած հրացանները վայրկեանի մը մէջ 450 փամփուշտ կրնան արձակել:

Ալտըրհօթի մէջ ալ փորձեր կատարուած են Մարտըն հրացան անունով ծանօթ չուէտական նմանօրինակ հրացանի մը, որ անգլիական հրացանէն գերազանց է եւ ունի լաւ նշանառութիւն:

Անգլօ – Հալկս կոչուած գնդակը զարհուրելի պայթուցիկ մըն է, որ կրնայ կէս մատ հաստատութիւն ունեցող երկաթէ թիթեղը ծակել:

Ֆրանսացիք զրահապատ նոր կառք մը շինած են, որ 60 թոնօ ծանրութիւն ունի, ելեքտրականութեամբ շարժման մէջ դրուած է, եւ կրնայ ժամական 13 քիլոմեթր ճամբայ մը կտրել: Նոյնպէս հնարած են թնդանօթ մը, որ 153 քիլոմեթր հեռուն կրնայ արձակել իր ռումբը:

Ամերիկեան ծովային բանակը օժտուած է նորահնար թօրփիլով մը, որ իր գնացքին մէջ ջուրին մակերեսին վրայ հետք չի ձգեր, եւ ժամը 34 մղոն արագութեամբ կ'ընթանայ:

Գերմանացիները հնարած են վիթխարի հրթիռ մը, որ հեղձուցիչ կազով բեռնաւորուած է, եւ պատերազմի ժամանակ ամբարձիչ օդանաւերուն դէմ պիտի գործածուի:

Անգլիոյ մէջ թնդանօթ մը կայ, որ վայրկեանի մը մէջ 7 yfnè ,ersd mfdr վայրկեանի մը մէջ 7 ½ քիլօ ծանրութիւն ունեցող 25 ռումբեր կրնայ արձակել, եւ որուն հասողութիւնը 12 քիլոմեթր է: Կայ նաեւ օդանաւ մը, որ զինուած է վեց զօրաւոր արագահարուած հրացաններով, որոնք կրնան միաժամանակ գնդակներ տեղացնել թշնամի օդանաւերուն վրայ:

Ասկէ զատ, Անգլիացիք հնարած են նաեւ նոր թօրփիլ մը, որուն տրամագիծը 60 սանթիմեթր է, այսինքն 75 միլիմեթր աւելի մեծ քան Ընդհ. պատերազմի ատեն գործածուած թօրփիլները: Անոր տուած հարուածը ա՛յնքան զօրաւոր է, որ զրահապատ որ եւ է մարտանաւ չի կրնար տոկալ: Վերջերս Միացեալ Նահանգներու մէջ Ֆրազիէ ծերակուտականը ամերիկեան Քօնկրէին առաջարկեր է կազմել մասնագէտներու յանձնաժողով մը, որ գաղտնի կերպով պիտի քննէ այն նոր մեքենան, զոր հնարած է Լիթըր Ֆորլօ անուն մեքենագէտը, Սթանֆորթ քաղաքէն: Յիշեալը կ'ըսէ թէ գտած է միջոց մը, կրակով կամ պայթուցիկով ոչնչացնելու 1500 քիլոմեթրէն աւելի հեռաւորութեան մը մէջ գտնըւող պատերազմական նաւերը, զօրանոցները եւ ամբողջ քաղաքներ:

Պելժիոյ մէջ ալ, Լիէժի զինուորական գործարանին մէջ շինած են արտասովոր փամփուշտ մը, գնդահար նոր հրացաններու յատուկ, որոնց հասողութիւնը 5000 մեթր է:

Եւ ըսել թէ ազգերու ներկայացուցիչները պարբերական ժողովներ կը գումարեն սահմանափակելու համար իրենց երկրին սպառազինութիւնները....:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԸ ԵՒ ԻՐ ՊԱՐՏՔԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

— :-: —

«Սիոն» Յունիսի համարին մէջ կը կարդանք՝ որ Միաբանական Ընդհ. Ժողովը երեք անգամ գումարուեր է՝ Յունիս 29ին, 30ին եւ Յուլիս 1ին, եւ մեծամասնութեամբ վաւերացուցեր է ներկայ 1932 Մայիս — 1933 Ապրիլ պիւտճէն, զոր Ոսկան պէյ Մարտիկեան խղճամիտ խնամքով պատրաստեր է եւ, Տնօրէն Ժողովը գրեթէ ամբողջութեամբ զայն իւրացնելով ներկայացուցեր է Ընդհանուրին:

«Սիոն» այս առթիւ հետեւեալը կը գրէ.—

Ուրախութեամբ կրնանք ծանուցանել ազգին լրութեան թէ պարտքին վիճակը որ կը սպառնար այս դարաւոր Հաստատութեան ելմտական կազմին, զգետնուած է արդէն, շնորհիւ հաւասարակշռուած նոր պիւտճէին, որուն պատճառած բազմապատիկ զոհողութիւնները եւ զրկանքը նոյն իսկ սիրով յանձն առած է բովանդակ Միաբանութիւնը: Այս վերջինը եւ Ոսկան պէյ Մարտիկեան, այժմ ոգի ի բռին նուիրուած են քննութեանը պարտքին ջնջումը հնարաւոր ընող միջոցներուն, որոնց մասին հետզհետէ պիտի տրուին հայութեան՝ հարկաւոր տեղեկութիւնները:

Թերթը այս առթիւ կ'աւելցնէ նաեւ, որ շնորհակալութեան խանդավառ քուէէն վերջ, զոր պատրիարքի առաջարկութեան վրայ տուեր է Ընդհանուր Ժողովը ի գովեստ Ոսկան պէյի. այս վերջինը իրեն եղած խնդրանքին պատասխանելով, համակերպութիւն ցոյց տուեր է ժամանակ մը եւս մնալու վանքը, գլուխ հանելու համար հասոյթներու աւելնութեամբ Ս. Յակոբեանց պանծալի Տան տնտեսական վերակազմութեան կենսական գործը:

Կարելի է չեշտելով ըսել թէ կը գրէ դարձեալ «Սիոն», Միաբանութիւնը աւելի քան երբեք իր կոչումին բարձրութեան վրայ կանգնած է, եւ, անկարելի է մանաւանդ չըսել թէ մինչեւ այժմ Երուսաղէմ այցելող պաշտօնական պատուիրակներէն ոչ ոք այս Հաստատութեան մատուցած է այն ծառայութիւնը, զոր Ոսկան պէյ մատոյց ցարդ եւ պիտի մատուցանէ տակաւին: Ի զուր չէր որ Ս. պատրիարքը, յատենի ժողովոյ, կոչեց զնա «մեծ եւ անձնուէր բարեկամ Ս. Աթոռոյ»:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԺԻԱՆԴԱՆՈՑԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Ազգ. Հիւանդանոցի յոբելեանական յանձնաժողովը, որ իր դիւանն ալ կազմեց, յայտնի չէ թէ ի՞նչ ծրագիր որդեգրած է գլուխ հանելու համար իր ստանձնած դժուարին գործը: Իմացանք որ զանազան ենթայանձնաժողովներ պիտի կազմուին, մէկէ աւելի ուղղութեամբ աշխատելու համար:

Յանձնաժողով եւ Հոգաբարձութիւն ընդարձակ տարողութեամբ գործունէութեան ուղեգիծ մը պատրաստելով ներկայացնելու են Քաղ. Ժողովին, եւ անոր հաւանութիւնը ստանալէ ետք ձեռնարկելու են գործի, մանաւորաբար արտասահմանի գաղութներուն մէջ հետաքրքրութիւն ու շարժում բատեղծելով Ազգին Տան շուրջ:

Միւս կողմէ Հիւանդանոցի պատմութիւնը օր առաջ յանձնուելու է տպագրութեան: Հազիւ հազ մինչեւ յոբելեան կարելի է լոյս ընծայել փափաքելի չքեղ մատեան մը:

ԵԿԵՂԵՑ. ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ասկէ երկու տարի առաջ, էջմիածնի կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ Պոլսոյ մէջ եկեղեցական բարեկարգութեան յանձնաժողով մը կազմուեցաւ գլխաւորութեամբ Տ. Սմբատ Ս.ի եւ մասնակցութեամբ Տ. Տաճատ, Տ. Զարմայր, Տ. Յուսիկ եւ Տ. Թորգոմ Ա. քահանաներու: Այս յանձնաժողովը, որ քանի մը ժողովներ գումարեց այն ատեն եւ կաթողիկոսական ընտրութեան յետաձգումին պատճառով ընդհատեց իր նիստերը, կը տեղեկանանք որ Ս. Պատրիարքի յանձնարարութեամբ իր աշխատութեանց արդիւնքը տեղեկագրած է, Կրօն. Ժողովին զանխատին կարդացուելու համար:

Կրօն. Ժողովը հաւանաբար վերակազմէ նոյն յանձնաժողովը, աւելի խորացնելու համար եկեղեցական բարեկարգութեան հարցը, եւ վերջնական ծրագիր մը մշակելէ ետք զայն ենթարկէ պոլսահայ եկեղեցական համագումարի հաւանութեան:

ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ ԽԱՆԻ ԴԱՏԸ

Ազգ. Հիւանդանոցի սեփական Եուսուֆեան խանի յարակից խանութի մը տէրը դատ բացած էր Հոգաբարձութեան դէմ, պնդելով որ խանութին վրայի օդն ալ իրեն կը պատկանի, որով չէնք բարձրացնելու ազատ է, եւ այս կերպով պիտի խափանուէր ծովու կողմի երեսը: Դատարանը ի նպաստ խանութին տիրոջ վճիռ տուած էր, բայց Վճռաբեկը ի նպաստ Հոգաբարձութեան բեկանած էր: Հիմա խնդիր ծագած է նոյն խանութին սեփականութեան մասին իսկ, թէ յիշեալ դատախազը խանութին տէ՞րն է թէ ոչ, այդ պարագան նախ պիտի ստուգուի:

ՄԵՐԿԵՐԵԱՆ ԿՏԱԿԸ

Կտակակատար Տոքթ. Թիւլեանի յանձնուած էր դատարանին կողմէ, կտակի տրամադրութիւնները գործադրել, ուրկէ Ազգ. Հիւանդանոցը կը ստանայ 100էն 45 բաժինի հաշուով 6000 ոսկիէ աւելի գումար մը: Կտակին անյապաղ գործադրութեան համար դիմում եղած է Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան կողմէ, կտակակատարին մօտ: Որովհետեւ թողօնը լոկ շարժական գոյքէ չի բաղկանար, այլ անշարժ կալուած ալ կայ, բաշխումի գործողութիւնը յապաղում կը կրէ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՆՈՐ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

Համալսարանի բարեկարգումէն մասին բաւական բան գրուեցաւ ցարդ: Այժմ տեղեկութիւն կը տրուի թէ երբ վերջնականապէս ընդունուի Պոլսոյ Համալսարանին լուծումը եւ անորտեղ նորերու հաստատումը, այն ատեն նոր օրէնք մը մշակուելով պիտի յղուի Ազգ. Մեծ Ժողովին եւ անկից յետոյ գործունէութեան պիտի սկսուի: Այդ առթիւ կրթական գործավարութեան մէջ յատուկ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի որ պարտականութիւն պիտի ունենայ նոր կազմակերպութեան վերաբերեալ մանրամասնութեանց վրայ հսկելու: Միեւնոյն ատեն ֆաքիւլթէներու նախագահներու եւ վերահսկիչի նոր ընտրութիւն պիտի կատարուի: Նոր Համալսարանին մէջ ներկայի բոլոր ճիւղերն ալ չպիտի գործեն, այլ միայն այն ճիւղերը որոնք դասախօս, ուսանող եւ աշխատանոցներ ունին, եւ ցարդ որոշ դեր խաղացած են: Նոր Համալսարանի կազմակերպութիւնը յեղափոխութեան հիմնական սկզբունքներու համաձայն պիտի հաստատուի, այնպէս որ լեզուներու ծրագրին մէջ ալ կարգ մը փոփոխութիւններ կատարուելու հաւանականութիւն կայ: Այդ կարգէն ըլլալով կըկարծուի թէ լեզուներու բարձրագոյն կարգերու համար մէկ քանի դասերու յաւելում պիտի կատարուի:

ՀԱՅԵՐԸ ԱՄԱՍԻՈՅ ՄԷՋ

Երիտասարդ մը որ ընտանեկան տեսութեան համար վերջերս Ամասիա գացած էր եւ երկու օր առաջ Պոլիս վերադարձաւ, հետեւեալ մանրամասն տեղեկութիւնները կը հաղորդէ տեղւոյն Հայութեան մասին.

Ներկայիս Ամասիոյ (քաղաքին) մէջ 100 տնուոր հայութիւն մը կայ, մօտաւորապէս 300—350 հոգի, որոնք բոլորն ալ հանգիստ եւ գոհացուցիչ պայմաններու մէջ կ'ապրին:

Շուրջ 100 այրեր, կ'աշխատին եւ իրենց ապրուստը կ'ապահովեն իբր արհեստաւոր, առեւտրական եւ գործաւոր: Բաւական թիւով կիներ եւս կ'աշխատին շերամի, կերպասեղէնի, ընկոյզի եւն. գործատեղիներու մէջ: Թշուառութիւն չի կայ: Բոլորն ալ ինքնաբաւ են եւ իրենց սեփական բնակարաններն ունին:

Ամասիոյ մէջ եւ առհասարակ ամէն տեղ աժանութիւն կը տիրէ: Ամսական 20—25 ոսկիով 5 հոգիէ բաղկացած ընտանիք մը կրնայ ապրիլ: Հացին օխան (ոչ թէ քիլօն) 5—7 դրշ. է: Լաւագոյն միսը կը ծախուի օխան 20—30 դրշ.ի: Ընտիր կարագին գինն է 80—100 դրշ., իսկ պանիրին օխան 30 դրշ.:

Թուրք ժողովուրդը խիստ լաւ վերաբերում ցոյց կուտայ Հայերու հանդէպ ըլլայ առօրեայ կեանքի մէջ, ըլլայ առեւտրական հրապարակի վրայ:

Պսակի եւ յուղարկաւորութեան արարողութիւնները կ'ընէ Տիրացու հաճի Կարապետ անուն ազգային մը: Իսկ մկրտութիւնները կը կատարեն այցելու քահանաներ, երբ պատահաբար անկէ անցնին:

Տղաքը կը յաճախեն տեղւոյն Թուրք վարժարանները եւ ուսման մէջ մեծ ընդունակութիւն ցոյց կուտան:

Յիշատակութեան արժանի է անուանի երիտասարդ հայ ջութակահար մը, Ալիշան, որ 150-200 աշակերտներ ունի եւ կը վարէ 50 հոգինոց նուագախումբ մը: Արեւելեան երաժշտութիւնը մեծ զարկ ստացած է Ամասիոյ մէջ: Ալիշան իր խումբով համբաւի տիրացած է եւ կը հրաւիրուէ յաճախ շրջակայ քաղաքները:

Ամասիա գեղատեսիլ քաղաք մըն է, շրջապատուած թթենիի հարուստ պարտէզներով՝ Եէշիլ Ըրմագի երկու եզերքներուն վրայ: Առատօրէն կ'արտադրէ պտժիա, զանազան պտուղներ եւ խոզակ:

Ճամբորդութիւնը շատ դիւրացած է եւ հաճելի է: Սամսոնէն 5 ժամ կը տեւէ երկաթուղին, որ բարիք մըն է երկրին համար: Սամսոնի, Մարզուանի եւ այլ քաղաքներու մէջ բաւական թիւով Հայեր կան, որոնք կը գտնուին գրեթէ նոյն պայմաններուն մէջ:

ԱՐԱՐԱՏԻ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ

Ապստամբութեան յանցանքով ամբաստանուածներուն երկրորդ խումբին դատավարութիւնը մօտերս պիտի սկսի Ատանայի Ծանր Պատիժներու Ատեանին առջեւ: Այդ յանցաւորները 1930 Յունիսին Զէյլանի մէջ սկսելով մինչեւ Զալագան գիւղը տարածուող «Զէյլանի ապստամբութիւն» կոչուած դէպքին խառնուած են: Յանցաւորները բազմաթիւ ըլլալով, ասոնց ալ դատավարութիւնը խիստ հաւանաբար Ատանայի ժղկիթին մէջ տեղի պիտի ունենայ:

ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ընդհանուրին փափաքին համաձայն, հայ բեմի ամէնէն վաստակաւոր ներկայացուցիչներէն ողբացեալ Սիրանոյշի յիշատակին ի յարգանս, հոգեհանգստեան մասնաւոր պատարագ տեղի ունեցած է Բերայի Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ:

Տաղանդաւոր արուեստագիտուհիին յիշատակը յարգողներ նուիրական պարտականութիւն սեպած էին ներկայ գտնուելու հոգեհանգստեան արարողութեանը անոր, որ ամբողջ կէս դար հայ բեմին փառքը եղաւ, սերունդներ խանդավառեց, եղաւ մեր մայրենի լեզուին տարածիչը, անմոռանալի, մաքուր անուն մը ձգելով իր ետին:

Տիկին Սիրանոյշ որքան թատերական բեմը, նոյնքան եւ աւելի կը սիրէր իր կաթողիկէ եկեղեցին: Ջերմեռանդ հաւատացեալ մըն էր եւ իր այդ սէրն ու նուիրումը քանիցս ան արտայայտած է լեզուով թէ գրչով:

(Արեւելք)

ՄԱՄՈՒԼ

ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԲԵԿՈՒՄ ՄԸ ԹՈՒՐՔ ՄԱՐԴՈՒՆ ՄԷՋ

— :-: —

«Հայրենիք» վերի խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ. (31 յուլիս).

Քէմալական յաղթանակներէն յետոյ, էնկիւրի տարիներ շարունակ թէ ինք զբաղեցաւ եւ թէ ուրիշները զբաղեցուց Թուրքիան արդիացնելու իր նորանոր փորձերով: Կը թուի սակայն թէ այժմ՝ ան սպառած է այդ ուղղութեամբ ունեցած իր պաշարը եւ ժամանակ մը հանգիստ ձգելով ներկան՝ այժմ ալ սկսած է իր ուշադրութիւնը կեդրոնացնել անցեալի վրայ՝ աւելի հրապուրիչ լոյսի մը տակ զայն ներկայացնել կարենալու համար ոչ միայն դրսի աշխարհին, այլ եւ իր սեփական ժողովուրդին:

Ուրիշ խօսքով՝ էնկիւրի այժմ ալ կ'աշխատի խեղաթիւրել պատմութիւնը՝ հոն Թուրք ցեղին համար ոչ թէ քանդիչ, այլ շինարար դեր մը փնտռելու ջանալով:

Այդ տեսակէտէն խիստ յատկանշական է «պատմութեան համաժողովը», զոր վերջերս հրաւիրած էր քէմալական կառավարութիւնը: Այդ համաժողովի մէջ արտասանուած ճառերուն համաձայն, միայն Հնդկաստանի մէջ այսօր կ'ապրին 150 միլիոն Թուրքեր, որոնց թուին կը պատկանի անշուշտ նաեւ աշխարհահռչակ Մահաթմա Կանտին: Նոյն այդ համաժողովին մասնակցող «գիտնականներու» ըսելով՝ 7րդ դարէն մինչեւ 13րդ դարը ծաղկած իսլամական փայլուն քաղաքակրթութիւնը ոչ թէ արաբներու եւ պարսիկներու, այլ Թուրքերու գործ է եղեր: Դուրս կուգայ, որ ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքակրթութեան ալ իրական հայրը Թուրք ցեղն է եղեր:

Հարկաւ, այս բոլոր «յայտնութիւնները» այնքան ծիծաղելի են, որ չպիտի արժէր իսկ անոնցմով զբաղիլ, եթէ անոնց շարժառիթները ինքնին խիստ ուշագրաւ չըլլային: Ակներեւ է, որ խոշոր բեկում մը առաջ եկած է Թուրք ցեղի գէթ ղեկավար դասին հոգեբանութեան եւ աշխարհահայեցողութեան մէջ: Ակներեւ է, որ Թուրքերը սկսած են ամչնալ իրենց ցեղի արիւնալի անցեալէն եւ պահանջ կը զգան զայն աւելի շինարար, աւելի առաջաւոր, աւելի քաղաքակրթական լոյսի մը տակ տեսնելու: Եւ այդ պահանջը այնքան սաստկացած է վերջերս, որ անոնք չեն քաշուիր նոյն իսկ ուրիշ մեծ ազգերու գործերը իրենց ցեղին վերագրելէ եւ պատմական նոր տարազներ ստեղծելով՝ իրենց բարբարոս անցեալը քաղաքակրթական տեսակէտով պանծացնելէ:

Մինչեւ այժմ պատերազմական գործերով միայն հիանալ ու գոհանալ գիտցող Թուրք մարդը սկսած է քաղաքակրթական գործերով ալ պարծենալու պահանջը զգալ, — սա՛ իսկ նոր եւ նշանակալից երեւոյթ մըն է, որու մասին արժէ մտածել:»

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան: Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը:

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ: Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [31]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԿ (*) կամ ՄԱՐԱՇ. — Ասիա հին քաղաք մը, որ այժմու Մարաշ քաղաքէն բաւական հեռու դէպ ի արեւելք կը գտնուէր:

Ունի սքանչելի կլիմայ:

Այժմու Մարաշի հիւսիսային կողմը կար Բերդուս անուն բերդը, որուն տէր Գող Վասիլ 1107ին յաղթեց Պարսիկ ասպատակներուն եւ վերադարձաւ Քեսունի կողմը՝ Մարաշի արեւելքը:

ՄԻՍԻՍ կամ ՄԱՄԵՍՏԻԱ.— Դաշտային Կիլիկիոյ մէջ՝ Պիւրամոսի երկու ափերուն վրայ շինուած քաղաք, որ կը գտնուի Տարսոնի եւ Իսոսի ճամբուն վրայ: Երկու մասերը իրար կը միանան Պիւրամոսի վրայ Կոստանդիանոս կայսեր շինած հսկայ կամուրջով:

Այժմ այս կիսաւեր աւանը կարեւոր անուն ունեցած է Հայ պատմութեան մէջ: Անոր տիրած է Թորոս Ա.:

Միսիսի հարաւային արեւելեան կողմը՝ Նուր լերան Գող Աղաճի կոչուած կաղնիներու, սօսիներու, բեւեկնիներու, թթենիներու եւ ձիթենիներու անտառին մէջ կը գտնուի հռչակաւոր Արքայակաղնի վանքը, որ կը կոչուէր նաեւ Խճկոնք (Հաճկատար):

Վանքը կը յիշուի ԺԲ. դարու կիսուն: 1167ին հոս թաղուած է Լեւոն Մեծի հօր՝ Ստեփանէի խաչուած դիակը: Հոս թաղուած է նաեւ 1203ին Գրիգոր Ապիրատ կաթողիկոսը:

Այս վանքը մեծ հռչակ հանած է իբրեւ հայկական երաժշտագիտութեան կեդրոն. բազմաթիւ մեղեդիներ եւ եկեղեցական այլ եւ այլ երգեր շինուած են այս վանքի երաժշտապետներէն եւ երաժշտասէրներէն: Այս երգերը կը կոչուին Մանրուսմունք եւ Կցուրդք, որոնցմէ բազմաթիւ օրինակներ ընդօրինակուած են հայկական ոսկեզօծ եւ գոյնզգոյն թռչնագիրներով ու տարածուած են թէ՛ Կիլիկիոյ եւ թէ Հայաստանի միւս վանքերը: Իր մատենադարանը լեցուն էր հազուագիւտ ձեռագիրներով: Եօթանասունի հասնող իր եղանակներէն հազիւ մէկ քանին մնացած է մեր այժմեան եկեղեցական երաժշտութեան մէջ:

Սաստիկ վնասուեցաւ ու կործանեցաւ 1269ի երկրաշարժէն:

ՎԱՀԿԱՅ (Ֆէքէ).— Սարոս գետին վրայ, եղած է բերդաքաղաք Ռուբինեանց իշխանութեան օրով:

Իր մօտը կը գտնուի Կիզիստրա (Կնդռոսկաւ, այժմ Կէօզթէրէ) բերդը, ուր Մանտալեան յոյն եղբայրներու կողմէ սպաննուած է Գագիկ Բ. Բագրատունեաց վերջին թագաւորը:

Վահկայ բերդի մօտ կը գտնուի նաեւ Կաստաղոն վանքը, ուր թաղուած է Կիլիկեան անկախութիւնը առաջին անգամ հիմնող Ռուբէն Ա.:

ԱՅՆԹԱՊ (Գէրբեգիսոս). — Երեք բլուրներու վրայ կառուցուած քաղաք, որ կը գտնուի այգիներու մէջ:

Մեծ – Պատերազմէն առաջ խիստ ծաղկեալ մեծ քաղաք մըն էր եւ նշանաւոր՝ իր վարժարաններովն ու ամերիկեան գոլէճովը, որոնք այժմ չկան:

Խաչակիրներու (*) օրով Հայերուն ձեռքը ինկած է ան:

Մօտերը կայ Եփրատի եզերքը քարաժայռի մը վրայ կառուցուած Հըռոմկլա (Ռում – Գալէ) ամուր բերդը, ուր մեռած է Ներսէս Շնորհալին 1172ին: Եղած է Հայոց կաթողիկոսարանը 1166—1294: Հռոմկլայի հնութիւններէն յիշուելու արժանի է Ներսէս Շնորհալիի եկեղեցին:

Ներսէս Լամբրոնացին 1179ին ճառ մը խօսած է հոս գումարուած եկեղեցական ժողովին մէջ, ուր հայ եւ յոյն եկեղեցիները միացնելու մասին խորհրդակցութիւն կատարուած է:

ԶԷՅԹՈՒՆ.— Անառիկ դիրքով քաղաք, որ պաշտպանուած է բերդանման լեռներով:

Իր քաջարի Հայերը երկար ատեն դիմադրած են Թուրք զինուորին եւ իրենց անկախութիւնը պահած, միշտ յաղթական ելլելով:

Ունի մեղմ ու առողջ կլիմայ, առատ ջուր, հարուստ անտառներ եւ այգիներ:

Զէյթունէն 6 ժամ հեռու կայ Ուլնիա, ուր կը գտնուի Ստեփաննոս Ուլնեցիի վանքը եւ գերեզմանը:

ԱՅԱՍ.— Հայոց ծովին վրայ այսօրուան այս խեղճ գիւղը հայկական իշխանութեան ժամանակ խիստ վաճառաշահ նաւահանգիստ մըն էր, որ օտարներուն նախանձը կը շարժէր:

Հոս կը նստէին Եւրոպացի հիւպատոսներ: Այաս հին ատենը ծանօթ էր իբրեւ «Հայոց թագաւորին նաւահանգիստը» (*):

ՀԱՃԸՆ (Հարդան).— Կալիկադնոս գետի հովիտին տիրող բարձրաւանդակի մը վրայ աւան, որ ունի առողջ ջուր ու կլիմայ:

Հաճընի շրջաններուն մէջ եղող Գոռոմոզոլ (այժմ Կիւրիւմճէ) գիւղին մէջ Ռուբէն Ա. Կիլիկեան անկախութիւնը հռչակեց:

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

(Շար.)

(*) Germanicia կամ Caesarea Germanica. Ե. դարում հոս ծնած է Նեստոր Հերետիկոսը, որ նզովուեցաւ 431ին եփեսոսի տիեզերական ժողովին մէջ: Նեստոր մեռած է Լիբիական անապատի (Աֆրիկէ) ովասիսներէն մէկին մէջ 439ին:

(*) ԺԱ. – ԺԳ. դարում Եւրոպացիներու կողմէ Արեւելքի իսլամներուն դէմ կազմակերպուած ուխտ արշաւախումբերը կոչուած են Խաչակիր, զինուորներուն կուրծքին վրայի խաչին պատճառաւ. ասոնց նպատակն էր Ս. Երկիրը Իսլամներուն ձեռքէն ազատել: Խաչակիրները Կիլիկիայէն անցած ատեններին ամէն տեսակ օգնութիւն եւ ասպնջականութիւն գտած են Հայերէն, ինչ որ քաղաքական տեսակէտով զէշ հետեւանքներ ունեցաւ:

(*) Portus Ayacii, Domini Regis Ermenie.

ըը, զանազան ճիւղերու տնօրէնները եւ որոշեցին հետեւեալ հեռագիրը ղրկել Բ. Գոմխէրութեան.

«Մաքսային նոր սակացոյցը յուսախաբութիւն պատճառեց, որովհետեւ մի միայն արուեստական մետաքսի տուրքը յաւելում է կրած. մինչդեռ կը սպասուէր որ մետաքսի բոլոր տեսակներն ալ ենթակայ ըլլան այդ նոր սակացոյցին»:

Իտալիոյ սպառազինութիւնը

Ֆրանսական թերթ մը մանրամասնօրէն կը պարզէ Մուսոլինիի ձեռնարկները ուժեղացնելու ոչ միայն ցամաքային բանակը, այլ նաեւ օդային եւ այլ տորմիղները: Ազգային պաշտպանութեան պիւտճէէն որ 1922—23ին ընդհանուր ելմտացոյցին 100ին 15 կը կազմէր, 1930—31ի պիւտճէին մէջ ստացած էր 100ին 32 համեմատութիւնը: Մուսոլինին, հակառակ տնտեսական տագնապին, լայնօրէն կը ծախսէ սպառազինման համար:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՏԱՔԸ մեղմացաւ առջի օր, Փարիզի մէջ, 33 աստիճանէն իջնելով 27ի: Տեղ տեղ փոթորիկներ ծագեցան:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ իշխանութիւնը որոշեց մասնակցիլ ճարիւղի խորհրդաժողովին որ պիտի գումարուի Նիւ Եորքի մէջ, յառաջիկայ սեպտեմբերին:

450,000 *ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ* գործադուլ յայտարարելու կը պատրաստուին օգոստ. 27ին, Անգլիոյ հիւսուածեղէնի գործարաններուն մէջ, իբրեւ բողոք աշխատավարձի կրճատման դէմ: Հաւանական է որ կառավարութիւնը միջամտէ, թէեւ գործատէրերն ու բանուորները համաձայն չեն արտաքին միջամտութեան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ առեւտրական վիճակագրութեան համաձայն ներկայ տարուան յունուարէն յուլիս շրջանին մէջ, ներածումներու քանակը եղած է 17 միլիառ 667 միլիոն փրանք, արտածումները 11 միլիառ 512 միլիոն, որով 6 միլիառ 154 միլիոնի բաց մը գոյացած է:

ՎԱՐԺԱՊԵՏ Պ. ԷՌԻՕ, ինչպէս յայտնի է՝ մոլի ծխող մըն է և առակի կարգ անցած է իր ծխամորճը (փիփ): Մէցէն կը հեռագրեն թէ Մօզէլի երեսփոխանը հանգանակութիւն մը կը կատարէ տեղական արժէքաւոր ծխամորճ մը նուիրելու համար Պ. Էռիոյի, ի յիշատակ անոր Մէց այցելութեան:

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ.— Մոսկուայի մէջ պիտի ձեռնարկուի շինութեանը Յեղափոխութեան հսկայ թանգարանի մը, ամենավերջին ճարտարապետական ոճով, որ պիտի արժէ 15 միլիոն րուբլի: Այս թանգարանին մէջ պիտի ցուցադրուին, իբր նախահայրերու շրջանին պատկանող արտառոց նշխարներ, Ցարերու օրով կատարուած յանկանշական գործեր:

Մաղշէի առեւտրականներուն եւ հայրենակիցներու

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵՐ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐԷՆ
ԿԱՆԱՆՑ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Մասնագիտութիւն՝ ռոպերու, ժիւփերու, քրէփ տը շինէ շըմըզիէներու եւ մետաքս ժեռսէներու:

H. KEHRIBARIAN

19 Rue de Cléry, PARIS (2)

Métro: SENTIER Tél. RICHELIEU 97-12

Կ՚ընդունինք ապսպրանքներ գաւառէն և արտասահմանէն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ դաշտահանդէս, «Համիտաս» երկսեռ երգչախումբի, այս կիրակի Մէտօնի անտառին մէջ:

Ժամադրավայր կար տէ գ՚էնվալիտ, առաւօտ ժամը 8.30—9:

Կը հրաւիրուին բոլոր երկսեռ անդամները, համակիրներն ու բարեկամները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ճրնկըտըրեան եւ ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ԱՐԹԷՆԻԿ Յ. ՃՐՆԿԸՏԸՐԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant *H. STEPHAN*

ՎԱՐՁՈՒ Է *կահաւորուած գեղեցիկ սենեակ մը (ընտանիքի մէջ) ամիսը 260 ֆր.: Դիմել* Mme. Gulian, 15 St. Marcel, *Paris (13)*:

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց բըփըիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: դիւրամատչելի պայմաններ: դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՈՐՎԵՑՈՒՑԷՔ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

Այցելու ուսուցչուհի մը հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ դիւրամատչելի պայմաններով: գրել՝ Mlle. Sevatch, 7bis rue de Pré St. Gérvais, Les Lilas, Seine.

Յ. Հ. Դ. Գաւառ

ԼԻՈՆԻ Համազգայ խումբի ժողովը այսօր երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Գրադարանը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Նախասակ Գրագէտներու Բարեկամներ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ ԵՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊԻ

ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԳԻՆ՝ 20 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ M. Barsamian, 121 Rue Marcadet, Paris (18)

Սամուէլ Մուրատեան վարժարան

Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերու Ս. Մուրատեան վարժարանը կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1ին:

Վարժարանը զետեղուած է Սէն գետի ափերուն եւ շրջապատուած ընդարձակ պարտէզներով եւ անտառով:

Դպրոցական ծրագիրը պետական վարժարաններու ծրագրին յարմարցուած է եւ շրջանաւարտ աշակերտները իրաւունք ունին յաճախելու որ եւ է պետական համալսարան:

Մասնաւոր խնամք կը տարուի ֆիզիքական զարգացման:

Արձանագրութեանց կամ աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել նամակով կամ անձամբ հետեւեալ հասցէին.—

Secrétariat du Collège S. Moorat, 26 Rue Troyon, SÈVRES (S. et O.).

Վարժարանին քարտուղարը կ՚ընդունի ամէն օր ժամը *15—19*:

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, *Կեանքը*, Թ. Ազատեան 15 *ֆրանք*, *ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ*, Գ. Զօհրապ 20, *ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ* (Տ. Չէօքիւրեան եւ Թ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, *ԱՐԵՒՈՍ ՃԱՄԲԱՆ*, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, *ԵՏՔԸ*, էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, *ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ*, Քրիստ. Միքայէլեան 10, *ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ*՝ Րաֆֆի 25, *ՎԱԼԱՆԹԻՆ*, Ժորժ Սան 20, *ԹԷՐՖԱՆՕ*, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, *ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ*, Մալխաս 50, *ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ*, Ռէն 20, *ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ*, Ղ. Մելոյեան 10, *ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ*, Ե. Օտեան 2 *հատոր* 30 *ֆր.*, *ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ*, Ա. Պերնէտ 2 *հատոր* 65 *ֆր.*, *ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ* 25, *ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ*, Քասիմ 2 *հատոր* 25, *ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ*, Յ. Ալոճեան (Ռոզմերի) 12.50, *ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ*, Գ. Կառվարենց 20, *ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ*, Ռատանիկ 5, **QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.**

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, **51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65**, *ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:*

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՔԹԷՕՐ Մ. ՏԻՄԻՃԵԱՆ (ՆՈՐԱՅՐ)

147, Rue de Voies-du-Bois

Tél. Charlebourg 05-74 **Colombes (Seine)**

(*Փարիզէն՝ Gare St. Lazareի գիծը առնել եւ իջնել La Garenne*)

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ընդունելութեան ժամը *2—8*, կիրակի եւ տօն օրեր *9—12*

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը, խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց մը կ՚ունենայ: Պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ *Կեդրոնատեղի* 92 *Rue* d'Angoulême

S. TOROSSIAN

մէթրօ Couronnes եւ Parmentièr

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ *1* քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ *կ՚ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.*

ԵԹԷ *դատակոչեր ստացած էք* **huissier***ներէ.*

ԵԹԷ *պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.*

ԵԹԷ *կ՚ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.*

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք **Պ. ՓԱՐՄԱԳ**ի, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64

որ կ՚ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

ՁՄՐԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ

ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ՋԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋՔԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՍԿՍԱԾ Է:

Անարատ կարագ		5% աղուած,	քիլօն	12.50	ֆրանք
»	»	3%	»	12.75	»
»	» *demi salé*	1½%	»	13.50	»
Հալէպի հալած անարատ կարագ			»	17.—	»

2—5—10 քիլոնոց գոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնելի բնակարանի: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 *Rue* Gergovie, *Paris* (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88:

Հայերու ժամադրավայրը ճաշարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնասուած կերակուրներ

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. **ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ**

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու

Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)

Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (**radiographie**), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ Ռէօնթկէնեան դարմանում (**radiothérapie profonde**), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻի բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու [...] գործուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար **pneumothorax**ի գործողութիւն: Հակահիւծախտային [...] խարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, Թելադրական եւ ֆրէ[...]եան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս [...] արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ՚այցելէ նաեւ [...] հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54:
Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է

Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ

41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

Բ Ո Ռ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

— Դուք ա՞յն տեսակ մարդ էիք, որ ձեզ հետ մնար: Մեր կանայք երբեմն տալիս են իրենք իրենց այնպէս աղջկային քմայքից կամ լաւ փողի համար: Բայց նրանց գնչու արիւնը նրանց միշտ ետ է քաշում նորից դէպ ի գնչու ցեղը:

Բոռի դէմքը այնպէս սառն էր ու անտարբեր, ինչպէս առաջ:

— Ուրեմն վերադարձաւ նորից գնչուների թափառակո՞ւմբը, թէ՞ միայն գնաց ձեր տղի հետ:

Պառաւը ծիծաղեց:

— Չլինի ուզում էք հետեւէք ու ետ դարձնէք: Շատ ուշ է արդէն, պարոն. դրա մասին առաջ պէտք է մտածէինք:

— Ո՛չ, ես միայն ուզում էի եղելութիւնը իմանալ, եթէ միայն կարող էք ասել:

Պառաւը ցնցեց ուսերը: Հայհոյել անգամ չէր արժի այդ մարդուն, որ այդպէս հեզութեամբ լսում էր բոլորը:

— Բանն այսպէս է. Զիտտան պատահում է փողոցում աղիս հէնց այն օրը, երբ դուք նրան թողել էիք, տղաս խօսեցնում է նրան մեր լեզւով եւ երբ տեսնում է, որ նա իր գեղեցիկ շորերի հակառակ, մեզանից է, սիրահարւում է վրան այնպէս, ինչպէս սիրահարւում են մեր տղամարդիկը, եւ առնում է նրան բերում մեր կայանը:

Զիտտան պատմում էր մեզ իր վիշտը, լաց էր լինում ու հեծում էր խեղճը ու մեզ բոլորիս յուզում: Մխիթարեցինք, ինչով կարողացանք: Վերջը հանեց իր գեղեցիկ շորերը, մեր կանանց շորերից հագաւ ու տուեց իմ որդուս, որպէս զի նրա կինը դառնայ, ու որդիս նրա մարդը: Որդիս նրան չի ասում. «Ես քեզ չեմ սիրում» կամ թէ «գործեր ունիմ»: Երբ կինը երիտասարդ է, պէտք ունի սիրող մարդու. իսկ դուք ինչ մարդ էք, երբ նոյն իսկ համբուրել չէք ուզում ձեզ գրկող գեղեցիկ կնիկը:

— Ասում էիք, — ընդհատեց Բոռ, — որ մի յանձնարարութեամբ էք եկած:

— Այո՛, դրա համար նոյն իսկ ետ մնացի մեր խմբից: Զիտտան խնդրեց ձեզ յայտնեմ, որ դուք բոլորդ ձանձրացրել էք նրան ձեր սառն արիւնովն ու դատողութիւններովը: Նա ուզում է դառնալ նորից իր ժողովրդին ու լինի ազատ: «Ասա նրան» — յանձնարարեց նա, «որ ես կին եմ ու սիրում էի նրան եւ դրա համար էլ չեմ ուզում մնալ նրա մօտ»: Իրաւունք ունէր խեղճ աղջիկը, որ թողեց գնաց: Մի վատ բան չկայ այդտեղ, որ կնիկը փող առնայ իր գեղեցկութեան համար. հէնց դրա համար է ծնած գեղեցկութիւնը. բայց պէտք չէ որ մի գնչուհի ձեր ցեղի մարդը սիրի:

Բոռը վեր կացաւ տեղից:

— Բոլորն ա՞յդ է, ինչ յանձնարարել է ասելու: Այն ժամանակ, խնդրեմ, ասացէք նրան, որ շատ լաւ է արել: Յոյս ունիմ, որ բախտաւոր կը լինի: Ահա՛ ինչ որ ուզում էի ասել: Երթաք բարով:

Նա անշարժ կանգնած էր, մինչեւ որ փակեց պարտէզի դուռը կնոջ ետեւից: Յետոյ նստեց ու ծածկեց դէմքը երկու ձեռքով:

Նորից մի ապտակ: Միթէ նրա մէջ հպարտութեան ու անձնասիրութեան սուե՞րն անգամ չէր մնացել: Կրել էր ամէն բան, ինչ որ մի մարդ կարող է կրել: Քաշել էին նրա սիրտը ցեխի մէջ ու բոլոր անցուորները կոխ էին տալիս: Ոչ մի անկիւն չկար նրա հոգում որ ենթարկուած չլինէր որ եւ է մէկի ծաղրանքին: Եւ հիմա նոյն իսկ այդ փողոցից վերցրած գնչուհու ձեռքումն անգամ մի մտրակ ճարւեց նրան հարուածելու:

Շէյթանը խզճուկ ոռնում էր դրան, Բոռ վեր կացաւ, որ ներս թողնի: Շունը ներս նետուեց տիրոջ վրայ իր բերկրանքի սովորական աղմկոտ ցոյցերովը, բայց իսկոյն հասկանալով, որ մի ինչ որ անսովոր բան էր պատահած, պառկեց գորգին նրա ոտների մօտ ու դրաւ սառն դունչը նրա անզգայ ձեռքին:

Մի ժամ յետոյ մօտեցաւ Ջեմման նրա տան դրանը: Բաղխում էր, բայց ոչ ոք չերեւեց: Բրիանկան տեսնելով որ Բոռը ընթրիք չէր ուզում, գնացել էր հարեւան խոհարարուհու մօտ: Դուռը բաց էր թողել ու միջանցքում լոյս կար վառած: Ջեմման քիչ սպասեց, յետոյ վճռեց ներս մտնի ու ինքը գտնի Բոռին: Բէյլիից մի կարեւոր լուր էր ստացել որի մասին խօսել էր պէտք: Զարկաւ նրա սենեակի դուռը ու լսեց Բոռի ձայնը ներսից.

— Դուք կարող էք գնաք, Բրիանկա. ինձ ոչինչ հարկաւոր չէ:

Ջեմման կամաց բաց արաւ դուռը: Սենեակը մութն էր բոլորովին. եւ միջանցքի լամպը ամբողջ սենեակի երկայնքովը լոյսի մի շերտ էր ձգում: Ու Ջեմման տեսաւ, որ Բոռը նստել էր գլուխը կրծքին կախած: Ոտների մօտ քնել էր շունը:

— Ես եմ. — ասաց նա:

Բոռը վեր թռաւ:

— Ջեմմա՛, Ջեմմա՛: Ա՜, ինչպէս էի ուզում ձեզ տեսնեմ:

Եւ առաջ քան կինը մի բառ արտասանել կարողանար, ծունկի եկաւ ինքը նրա ոտների առաջ ու թաղեց դէմքը նրա հագուստի ծալքերի մէջ: Իր ամբողջ մարմինը ցնցւում էր ջղաձգօրէն ու նրա այդ տեսքը արցունքից էլ սարսափելի էր:

Ջեմման լուռ էր: Ոչինչով [...] րող օգնի, բացարձակապէս [...] դա էր ամէնից ծանրը: Պէտք [...] դիտատես լինէր նրա վշտին [...] պէս, թէեւ պատրաստ էր [...] որ նրան տանջանքից ազատ[...] նէ համարձակել կարողանար [...] գրկէր նրան, սեղմէր կրծքին [...] սփական մարմնովը պաշտպան[...] րան բոլոր ապագայ ձախորդ[...] ներից: Այն ժամանակ նա մի [...] թուր կը դառնար իր համար [...] ցէ գար մի օր, որ հին ամպեր[...] ւէին:

Ա՜, ո՛չ, ո՛չ: Միթէ տղան [...] էր մոռանալ: Ինքը չէ՞ր, որ [...] նրան այդ դժոխքը: Ինքը, իր [...] ձեռքովը:

Բոռի վայրկենական թուլ[...] անց կացաւ: Արագ ցատկեց [...] տեղ աթոռին, փակեց աչքերը [...] քով ու կծոտում էր շրթունքները [...] ծես ուզում էր արիւն հանի: [...] բարձրացրեց աչքերը ու ասաց [...] գիտ ձայնով.

— Կարծեմ, վախեցրի ձեզ:

(Շա[...]

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire: Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ Métro: TOLBIAC)

17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone: Glacière 15-70

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932
24 AOUT 1932

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

Ը. ՏԱՐԻ Թիւ 1964 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 30 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓԼՈՒԶՈՒՄԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Լրացաւ մեր վերջին պանդխտութեան տասը տարին: Եւ արդէն կը գտնուինք երկրորդ տասնամեակի մը առջեւ:

Թո՛ղ չըլլայ տասը տարի: Բայց, ամէն պարագայի մէջ, կը գտնուինք նոր շրջանի մը առջեւ: Շատ աւելի անստոյգ, մռայլ եւ ծանրահոգ:

Թարթափումներ շատ ունեցանք անցնող տասնամեակի ընթացքին: Ինչպէս եւ նոր յուսախաբութիւններ՝ վառ յոյսերու հետ:

Ունեցանք բեկումներ ալ, դիմադրական ամուր եւ շինարար ճիգերու կարգին:

Անցեալի միամտութիւնները կ'ապրէին — կ'ապրին դեռ — մեր մէջ, եւ հետեւաբար ծանր եղան ցնցումներն ալ: Մեր հանրային կեանքը կազմալուծելու աստիճան:

Եւ ահաւասիկ նոր շրջանի մը առջեւ, որ ամէն բանէ առաջ լրջութիւն եւ պատասխանատուութիւն կը պահանջէ:

×

Ըսե՛նք առանց բառերը ծամծմելու, — կը գտնուինք մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարի ճակատագրական շրջանին վրայ:

Ինքնապաշտպանութիւն՝ գաղութներու: Զարդուփշուր, ճղակտոր ժողովուրդի մը վերջին մնացորդին:

Ինչ որ յղացանք, փորձեցինք ու կատարեցինք մինչեւ հիմա, անբաւական է վաղուան համար:

Ինչ որ ունինք, տակաւին, իբրեւ ծրագիր, կը կարօտի հիմնական վերաքննութեան:

Եւ յետոյ, ինչ որ հասկնալի, ներելի կը համարուէր երէկ, իբրեւ հետեւանք բացառիկ պարագաներու, չի կրնար արդարանալ տասը տարի յետոյ:

Նոր Թարթափումներ, աւելի լայն ճեղքեր՝ ազգային ճակատի վրայ, ինքնահաճ մեկուսացումներ կամ խաչաձեւումներ՝ ուրիշ բանի պիտի ծառայեն, եթէ ոչ փութացնել փլուզումը:

Եթէ կան մարդիկ, որ տակաւին չեն ըմբռներ թէ՝ գաղութները կը գտնուին փլուզման ճամբուն վրայ, — Թո՛ղ արթննան իրենց քունէն:

Եւ եթէ կան ուրիշներ — ընկեր թէ քաղաքացի — որ կը կարծեն թէ մեր ճառերն ու թերթերը բաւական են, չարը խափանելու, — Թո՛ղ սթափին:

Անցնող տասը տարին եթէ, զանազան ճակատներու վրայ, աւելի գօտեպնդեց մեզ, միեւնոյն ատեն սպառեց, քամեց շատ մը երակներ:

Եւ այսօր, իսկապէս փլուզումն է որ կը սպառնայ, եթէ երկար տեւէ մեր թմրութիւնը: Զըսենք՝ ըթամութիւնը:

Թշնամին կը գործէ: Ոչ միայն արտաքինը, Թուրքը, այլ եւ ներքինը:

Դժոխային մեքենայ մը, նորագոյն գրութեամբ, կը գործէ մեր ճամբուն վրայ: Բոլոր գաղութներուն մէջ: Լպրծուն պողոտաներէն մինչեւ թիթեղաշէն, թղթապատ հիւղակները: Շքեղաշուք մայրաքաղաքներէն մինչեւ փոշեթաթախ կայանները: Քաղաքական կրկէսին մէջ, ինչպէս մշակոյթի անդաստանին վերեւ:

Եւ գործելով ժրաջան ու մեթոտիկ, ժամացոյցի պէս լարուած, ինքնապաշտպանութեան կռիւը կը հարկադրէ մեզ:

Ասպարէզ կը կանչէ մեզ:

Արթո՞ւն էք, հէ՛յ քաղքցիներ:

Կամ, եթէ արթուն էք, ունի՞ք պատրաստութիւն:

Զի բաւեր, ըսինք, ինչ որ ունէինք երէկ: Ինչ որ գիտէինք, ինչ որ կ'ընէինք երէկ:

Զի բաւեր ոչ մեր կազմակերպուած ուժը, — Դաշնակցութենէն մինչեւ յետին հայրենակցականն ու երիտասարդականը: Ոչ ալ մեր պաշարը:

Աւելի քան երբեք՝ պէտք ունինք զանգուածային կազմակերպութեանց: Թուական, ինչպէս բարոյական ուժի: Քանակի եւ որակի:

Կը սպառի եղածը: Սպառա՛ծ է արդէն: Մաշած են զէնքերն ու սպեղանիներն ալ:

Պատերազմը փոթորկեց աշխարհը, բայց մենք տակաւին աւանդութիւններով կը սնանինք:

Բայց չէ՞ որ սերունդ հասած է աւանդութիւններուն վրայ: Վերջին տասնամեակի ընթացքին:

Եւ չէ՞ որ մենք հայրենիք չունինք տակաւին: «Մեր հայրենիք ազատ, անկախ»:

Ինքնապաշտպանութիւն, ինքնապաշտպանութի՛ւն:

Այլապէս, փլուզումն է դղրդագին եւ անփառունակ:

Մեր ճամարտակութիւններն ու մարզանքները չեն կրնար կանխել անխուսափելին:

Զեն կրնար ոչ իսկ ճեղքերը խցել:

Եթէ յուսահատեր ենք Ֆրանսայէն եւ Ամերիկաներէն, ունինք Ռումանիան, Պուլկարիան, Յունաստանը, Սուրիան, Եգիպտոսը, Միջագետքը, Պարսկաստանը:

Նոյն իսկ Խ. Հայաստանը, հակառակ բոլոր հրէշային պայմաններուն:

Զի բաւեր խօսիլ Թրքահայ վերջին մնացորդի անունով: Հարկ է նաեւ գործել անոր համար:

Գործել մրջիւնի համբերութեամբ: Եւ անոր չափ ինքնավստահ ու յամառ:

Դարերը փլան մեր առջեւ, միշտ ժամանակակից ժողովուրդներու կուրծքին վրայ: Բայց մենք մնացինք շնորհիւ այդ ինքնավստահութեան եւ յամառութեան:

Տասը տարին ինչո՞ւ պիտի ընկճէր մեզ, եթէ մենք արժանի ժառանգորդներն ըլլայինք Թափուած քրտինքին եւ արիւնին:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

"ՏԱՎՈՒԼ ԶՈՒՌՆԱ"

— :-: —

Կը պատմէի, ճամբուս վրայ, եւ չէին հաւատար:

Այն աստիճան որ, ես ալ սկսեր էի կասկածիլ:

Եւ սակայն, տակաւին այս կիրակի, գացի, տեսայ եւ··· յաղթուեցայ, «տավուլ զուռնա»ն տեսնելով Մարսէյլի մէջ, Զ· Ո· Մ·ի դաշտահանդէսին:

Բոլոր երգերը՝ «տավուլ զուռնա»ով. — «Լուսին չկար», «Ազատութեան սիրոյն համար» եւն·:

Եւ ոգեւորութիւն ամէն կողմ:

Ուրեմն, «տավուլ զուռնա»ն ալ շանթարգել մըն է այլասերման դէմ: Ազդակ մը՝ ազգային ոգին վառ պահելու, հոգիները թունդ հանելու եւ ձեռքերն ու ոտքերը շարժման մէջ դնելու:

Այսպէս կամ այնպէս, քանի որ «տավուլ զուռնա»ն մինչեւ արեւմտեան Եւրոպայի պողոտաները հասաւ, մեզի կը մնայ··· դաս մը հանել, ինչպէս պիտի ըսէր մեր վարժապետը:

Քանի որ ուրիշ ո՛ր եւ է միջոց չի զօրեր շարժման մէջ դնելու աս ու ան ազգային մարմինը — օրինակ՝ ինքնութեան թուղթերու համար — կիրքերը լռեցնելու կամ գործակցութիւն հաստատելու քաղաքական հոսանքներու միջեւ, փորձենք «տավուլ զուռնա»ն:

Մէկ – մէկ «տավուլ» եւ «զուռնա» դնենք բոլոր այն դուռներուն առջեւ որոնց ներսը կանանչ սեղաններ կան, եւ փչել ու թակել տանք մինչեւ իրիկուն:

Եթէ ուրիշ օգուտ ալ չունենայ, գոնէ իր հոսուն աղմուկին ուժգնութեամբ ոտքերն ու ձեռքերը շարժել, խաղալ – գործել կուտայ: Կամ թոյլ չի տար որ ուրիշ ձայներ լսուին:

ՎԱՐԱԶ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԹՈՒՐՔԻԱ

— :-: —

Սելանիկի «Հորիզոն»ը կը գրէ թէ թրքական հիւպատոսարանը, էնկիւրիէն նպաստաւոր պատասխան ստացած է Թուրքիա վերադառնալու ցանկութիւն ունեցող խումբ մը Հայերու դիմումին համար: Թուրք կառավարութիւնը վաւերացուցած եւ ընդունած է Սելանիկ բնակող 60ի մօտ Հայերու *պէյյաննամէ*ները եւ արտօնած է որ անոնք, թրքական կանոնաւոր անցագիր ստանալով Թուրքիա վերադառնան:

Հիւպատոսարանը արդէն իսկ լուր տուած է շահագրգռուողներուն, որպէս զի երեքական լուսանկար բերելով ստանան իրենց անցագիրները եւ մեկնին: Կը հաղորդուի թէ արտօնութիւն ստացած Հայերը մեծ մասով Զանազ Գալէի շրջանին կը պատկանին: Ըսուած է նոյն իսկ, որ հետզհետէ ուրիշներուն արտօնութիւնն ալ պիտի ստացուի:

Այս բոլորի մասին աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալու համար, թէեւ անուղղակի միջոցով դիմում կատարեցինք թուրք հիւպատոսին եւ սակայն այս վերջինը բացարձակօրէն մերժեց որ եւ է յայտարարութիւն ընել, ըսելով որ «խնդիրը փափուկ է» եւ չի կրնար մամուլի խօսակցութեան նիւթ դառնալ:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԱՆՑԱԳԻՐԸ

Ճամբորդութեան անցագիրներու փոխարժէքը 150էն 500ի բարձրացնելու ծրագիր մը ունէր Լիբանանի կառավարութիւնը: Այդ որոշման լուրին վրայ բոլոր թերթերը միաբերան սկըսան յարձակիլ կառավարութեան վըրայ եւ պահանջեցին նախկին ձեւին պահպանումը:

«Ազդակ» կ'իմանայ թէ կառավարութեան պետը նոր հրամանագիր մը ստորագրած է, որով 300 ս· դ· կ'որոշէ իւրաքանչիւր անցագրի համար: Այս որոշմնագիրը հաստատուած է մարզպանութեան կողմէ:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Թերթիս խմբագիրը իր ճամբորդութենէն վերադարձած ըլլալով, պարտք կը սեպէ իր խորին շնորհակալութիւնը յայտնել բոլոր անոնց որոնք իրենց կարելին ի սպաս դրին «Յառաջ»ի զարգացման համար:

Շուտով կը դարմանուին զանազան թերութիւններ եւ կը վերակազմուին կարգ մը բաժիններ:

Շուտով, նաեւ, մեր նոր թերթօնը:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Խռովայոյզ Գերմանիան

Հինգ մահապատիժ մէկ օրուան մէջ

Ամբողջ Պերլինը ցնցուեցաւ երկուշաբթի օր, իմանալով որ Պէօթէնի արտակարգ ատեանը մահուան դատապարտած է հինգ հիթլէրեան ահաբեկիչներ, որոնք վայրագօրէն եւ կանխամտածութեամբ սպաններ էին համայնավար գործիչ մը:

Դատարանին վճիռը անվերաքննելի է: Եթէ նոր իրողութիւններ երեւան չհանուին կամ կառավարութիւնը ներում չշնորհէ, հինգ մահապարտները պիտի գլխատուին կացինով:

Այս վճիռը զուգադիպելով խորհրդարանի վերաբացման նախօրեակին, կը ստանայ քաղաքական մեծ նշանակութիւն: Շատեր կ'եզրակացնեն թէ՝ ֆոն Փափէնի դահլիճը այսպէս ձեռնոց նետելով Հիթլէրի, ըսել կ'ուզէ թէ մեծ արժէք չի տար անոր 230 երեսփոխաններուն: Բուն մարդասպանը փախած ըլլալով, կարծողներ կային թէ՝ հինգ ամբաստանեալները ազատ պիտի արձակուին: Մինչդեռ, ճիշդ հակառակն եղաւ:

Ունկնդիրները տհաճութեամբ լսեցին մահավճիռը: Բազմահազար ամբոխ մը խռնուելով դատարանին առջեւ, դատապարտեալներուն արձակումը պահանջեց: Յետոյ ցուցարարները պատեցան քաղաքին մէջ, ջարդուփշուր ընելով երկու ընկերվարական թերթերու խմբագրատան ապակիները: Միեւնոյն ատեն աւերի տրուեցան շատ մը հրէական խանութներ: Իրիկունը ոչ ատեն ոստիկանական ուժ հասաւ, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար:

Մահավճիռը ափի բերան ձգեց նաեւ Հիթլէրեանները. մանաւանդ որ, միեւնոյն օրը ուրիշ արտակարգ ատեան մը պարզ բանտարկութեան կը դատապարտէր տարբեր կուսակցութեան մը անդամները: Ամէն օր բուռն արտայայտութիւններ կ'ըլլան խօսքով եւ գրչով:

Երեսփոխան Կէօպէլս, որ նախագահն է Բայխստակի խորհրդարանական խմբակցութեան, յօդուածի մը մէջ կ'որոտայ.

— Ամէնէն հրէշային նուաստացումն է որ կը կրէ ազգային – ընկերվարական կուսակցութիւնը, 14 տարուան նախատինքներէ եւ փորձութիւններէ յետոյ: Մենք չենք պաշտպաներ ահաբեկիչները, բայց կը կարծենք թէ անոնք չեն բուն յանցաւորները եւ թէ կան ուրիշներ զորս պէտք է դատել անոնցմէ առաջ: Հինտէնպուրկ եւ ֆոն Փափէն քաջութիւնը պիտի ունենա՞ն գլխատման կոճղին վրայ դնելու այդ հինգ գլուխները: Այդպիսի արարք մը ամէնէն անհաշուելի եւ ամէնէն ծանր հետեւանքները պիտի ունենայ:

Եթէ ֆոն Փափէնի դահլիճը անխախտ պահէ տրուած վճիռը, կը նշանակէ թէ որոշած է երկիրը վարել առանց խորհրդարանի եւ թէ վստահ է բանակին վրայ, երբ հարկ ըլլայ խստօրէն գործել Հիթլէրի չորս հարիւր հազարնոց մարտական ուժին դէմ:

× Կարգ մը թերթեր կը պնդեն թէ նախկին վարչապետ Պրիւնինկ գաղտնի խորհրդակցութիւններ ունեցած է Հիթլէրի հետ, ֆոն Փափէնի դահլիճը տապալելու համար:

Ո՞վ կը սպառնայ խաղաղութեան

Իտալական թերթերը կը շարունակեն պարբերաբար կծել Ֆրանսան, անարդար գտնելով անոր յաւակնութիւնները եւ միշտ յիշեցնելով դաշնագիրներու վերաքննութեան պահանջը:

Այս անգամ ալ ծերակուտական Զիփիքօն է որ քարեր կը գլորէ «Փոփօլօ տ'Իթալիա»ի մէջ: Խօսելով ապահովութեան հարցին վըրայ, զոր անընդհատ կը յիշեցնէ Ֆրանսան, իտալացի ծերակուտականը գիտել կուտայ թէ Վերսայլի դաշնագրով՝ Գերմանիոյ զինաթափութիւնը կապ ունի միւս՝ յաղթական պետութեանց զինաթափութեան հետ: Այլապէս, անվաւեր կը դառնայ դաշնագիրը:

Ծերակուտականը յետոյ կը բաղդատէ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի բանակին եւ նաւատորմին ուժերը եւ կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ ձգուած ամբողջ տորմիղը չի կրնար դիմադրել նոյն իսկ Պալթիկ ծովուն մէջ կատարուելիք Ֆրանսական արշաւի մը: Եւ կ'եզրակացնէ.

— Ֆրանսան որքան պնդէ իր ապահովութեան մասին, նոյնքան ինքնապաշտպանութեան պիտի մղէ գերման ժողովուրդը: Պիտի հասկնա՞յ, վերջապէս, թէ իր ապահովութիւնը անապահովութիւն մըն է ուրիշներուն, մանաւանդ իր դրացիներուն համար:

Թուրք համայնավարներուն ծոմը

Պոլսէն «Իմանիթէ»ի տրուած հեռագիր մը կը պատմէ.—

Օգոստոս 3էն ի վեր, Պոլսոյ բանտին մէջ արգելափակուած համայնավարները ծոմ կը պահեն, իբրեւ բողոք դատավարութեան ձգձգման դէմ որ տեղի կ'ունենայ դռնփակ:

Ահա քսան օրէ ի վեր կը տեւէ այս ծոմապահութիւնը (հացադուլ), եւ շատ մը ընկերներ հիւանդացած են: Բայց անոնցմէ 41ը արիաբար կը շարունակեն պայքարը, իրենց դասակարգային վայրագ թշնամիներուն դէմ: Թուրք բանուորները, որոնք հերոսաբար կը մարտնչին մեր հասարակաց դատին համար, պէտք է վայելեն Ֆրանսայի աշխատաւորներուն կատարեալ համակրանքը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Չորս զինեալ անծանօթներ, յարձակեցան Հալէպի շրջակայքը, Ախթերին Սօրան ճամբուն մէջ, Ֆորտ ինքնաշարժի մը վրայ եւ առին վարիչին թղթապանակը:

Նոյն աւազակները կողոպտեցին նաեւ ուրիշ ինքնաշարժ մը, ուր կը գտնուէին չորս պետական պաշտօնեաներ, եւ տիրող խաւարէն օգտուելով անհետացան:

× Թուրքիա գտնուող ճարպաշուլուցի մը, գիւղը վերադառնալու միջոցին զէնքով հետապնդուեցաւ մինչեւ սուրիական հողը, թուրք մաքսային պաշտօնեայէ մը:

Ժանտարմներու խումբ մը որ նոյն պահուն կ'անցնէր, ստացաւ հրացանի քանի մը հարուած, բայց չյաջողեցաւ ձերբակալել թուրք պաշտօնեան, որ անմիջապէս սահմանէն անդին անցաւ:

ՕԴԱՐՇԱՒ՝ «ՀԱՆԴԵՐՁ ԸՆՏԱՆԵՕՔ»

Ամերիկեան ընտանիք մը որոշեց օդարշաւ մը կատարել Նիւ Եորքէն Լոնտոն, անցնելով բեւեռային շրջանակէն: Ընտանիքին պետն է գործարանատէր մը, որ միասին պիտի առնէ իր կինը եւ երկու աղջիկները, 8 եւ 6 տարեկան: Գործարանատէրը օդանաւ մը ունի տասը հոգիի համար: Ընտանիքէն զատ, իրեն պիտի ընկերանան առաջնորդ մը, նաւորդ մը, մեքենավար մը, հեռագրիչ մը եւ լուսանկարիչ մը:

Օդանաւը ճամբայ պիտի ելլէր երէկ իսկ, եթէ օդը նպաստաւոր ըլլար:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ բաւական բուռն երկրաշարժ մը տեղի ունեցած է հարաւային Կովկասի մէջ: Ամբողջ գիւղ մը կործանած է: Մեռած են 24 հոգի:

Հեռագիրը մանրամասնութիւններ չի տար բուն վայրի մասին:

ԿՈՐԿՈՒԼՈՎ ՄԻՇՏ ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ

Այս շաբթուան վերջը կը գումարուի «շնորհներու յանձնաժողովը», նկատի առնելու համար Կորկուլովի խնդիրը: Մանրակրկիտ քննութենէ մը յետոյ, յանձնաժողովը իր տեղեկագիրը պիտի ներկայացնէ Հանրապետութեան նախագահին, որ մարդասպանին փաստաբանները լսելէ յետոյ, որոշում պիտի տայ:

ԿԼԱՐԱ ՑԷՏԿԻՆ ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

Տիկին Կլարա Ցէտկին, ծանօթ համայնավար գործիչը, որ Մոսկուա կը գտնուի, շուտով պիտի վերադառնայ Գերմանիա, նախագահելու համար խորհրդարանի վերաբացման նիստին:

Արդարեւ Կլարա Ցէտկին Բայխստակին երիցագոյն անդամն է, եւ իրեն կ'իյնայ նախագահելու պատիւը: Թէեւ հիւանդ պառկած է Մոսկուայի մէջ, բայց չուզեր փախցնել պատեհութիւնը:

Այս առթիւ, վախ կայ որ բուռն ցոյցեր կատարեն Հիթլէրեանները:

Խորհրդարանը պիտի բացուի օգոստոս 30ին:

ԱՅԺՄ ԱԼ ՉԱՐԱՇԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը տեղեկացնէ թէ խորհրդային իշխանութիւնը վճռական միջոցներ որոշած է, չարաշահութեան դէմ պայքարելու համար: Համաձայն այդ որոշման, այն շահագէտները որ պաշար կ'ամբարեն, պիտի արգելափակուին մասնաւոր կայաններու մէջ, հինգէն տասը տարի, առանց ո՛ր եւ է ներման յոյս ունենալու:

Որոշմնագիրը գիտել կուտայ թէ, հակառակ մայիս 20ի հրամանագրին, որ կը ճշդէր հաւաքական տնտեսութեանց առեւտուրը, չարաշահութեան դէպքերը չափազանց շատցած են վերջերս, մանաւանդ անհրաժեշտ ապրանքներու շուկային մէջ:

—)(օ)(—

ԱՀՌԵԼԻ ՏԱՔ մը կը տիրէ Վիէննան: Երկուշաբթի օր ջերմութեան աստիճանն էր 35, շուքին մէջ: Բազմաթիւ զոհեր կան: Ինը հոգի արեւահար եղան Դանուբի բաղնիքներուն մէջ եւ աւազուտքին վրայ:

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԻ ՄԱՍԻՆ

Հոկտեմբերը շարունակում է իշխել Ռուսաստանում: Մեզ հասած բոլոր անաչառ տեղեկութիւնները, որ գալիս են այդ երկրից, միաբերան պնդում են, որ ինչ որ անօրինակ ու անբնական բան է կատարւում այնտեղ: Մի խումբ իշխանաւորներ մտրակը ձեռքները առած քշում են միլիոնաւոր մարդկանց դէպ ի կործանում, քշում են անողորմ, դաժան խստութեամբ: Ու միլիոնաւոր, տասնեակ միլիոնաւոր զանգուածները իշխանութեան քմահաճոյքով, քամուն տալով այն ամէնը, ինչ որ նրանց կապում է կեանքի ու Աստուծոյ հետ, խելակորոյս ու կենդանական սարսափով առաջ են վազում — դէպ ի կորուստ ու ոչնչացում: Հաւատալու՞ բան է: Բայց դա իրականութիւն է: Ինչպէ՞ս եւ ինչո՞վ բացատրել այդ տարօրինակ եւ զարմանալի երեւոյթը:

Պատերազմ ու նրա հետեւանքնե՞րը: Բայց ինչո՞ւ միայն Ռուսաստանում պատերազմն այդպիսի պտուղ տուեց: Ինչո՞ւ Ռուսաստանից թէ յետամնաց (Տաճկաստան) եւ թէ առաջադէմ (Գերմանիա) երկրները, որ բնաւ պակաս ցնցումներ ու կորուստներ չունեցան պատերազմի ընթացքում ու հետեւանքով, չընկան բոլշեւիզմի գիրկը:

Արտասահմանեան ռուսական գաղութային մամուլի գրեթէ բոլոր թեւերը բոլշեւիզմը համարում են ռուս ժողովրդի համար խորթ ու անհարազատ մի վարդապետութիւն: Ռուսաստանի այսօրուայ իշխանաւորները համարւում են պատահական մարդիկ, որոնք դժբախտ հանգամանքների բերումով ձեռք են ձգել իշխանութեան ապարատը եւ կառավարում են երկիրը՝ արհամարհելով ռուս ժողովրդի թէ անցեալը եւ թէ ներկան: Ռուսաստանը բոլշեւիկների համար մի տեսակ փորձադաշտ է, ուր տեղի ունեցածը հեռաւոր կապակցութիւն անգամ չունի երկրի ժողովրդի մտաւոր, բարոյական ու տնտեսական հասկացողութիւնների հետ:

Ճի՞շդ է արդեօք այդ տեսակէտը. արդարացի՞ է պնդել, որ բոլշեւիկեան գաղափարները խորթ են ռուս ժողովրդի հոգուն:

Կարծում եմ, այդպէս դատել նշանակում է աչք գոցել մի շարք երեւոյթների վրայ, որոնք ժխտում են յիշեալ տեսակէտը եւ որոշ չափով բացատրում Ռուսաստանում այսօրուայ տեղի ունեցածը: Թւում է թէ բոլշեւիզմը Ռուսաստանում պատահական երեւոյթ չէ, պատմական ձախորդ հանգամանքների (պատերազմ, հոգեկան յուսահատ վիճակ, տնտեսական քայքայում եւայլն) արդիւնք չէ, այլ բնական զարգացումը եւ վախճանը ռուս ժողովրդի հոգեկան որոշ վիճակի ու ապրումների: Այդ վարդապետութեան ծնողը Լէնինը չէ: Լէնին տաղանդաւոր, թերեւս հանճարեղ կերպով իրականացրեց այն գաղափարները, որոնց երկրպագում էին ռուսական մտաւորականներից շատերը նրանից շատ առաջ: Եւ թւում է, որ բոլշեւիզմը հարազատ է ռուս հոգուն ոչ թէ միայն իբր աշխարհայեացք, ուսուցմունք, այլ նրա համար խորթ չեն նաեւ այդ աշխարհայեացքի թելադրած մեթոդները, գործելակերպը: Եւ այս վերջինը իրաւացի է ոչ միայն ռուս հասարակական մտածողութեան ամենաճոխ հատուածի համար, այլ նաեւ միապետականների: Այսպէս օրինակ, յայտնի է, որ բոլշեւիկները վստահութիւն չեն տածում դէպ ի հասարակական լայն զանգուածները դէպի ժողովուրդը (հաշուելով նրանց մէջ նաեւ բանուորները), որը, նրանց մտածողութեամբ, կարօտ է խնամակալի — կարող ու կառավարող ձեռքի, որովհետեւ ինքը անկարող, անընդունակ է տնօրինել իր քաղաքացիական ու քաղաքական ճակատագիրը: Լաւ կազմակերպուած փոքրամասնութեան ղեկավարութիւնը անհրաժեշտ է ժողովրդի բարօրութեան համար: Ինչպէս կը տեսնենք քիչ յետոյ, բոլշեւիկներն այդ մտածողութիւնն ամբողջովին փոխ են առել անցեալ դարի 60—70ական թւականների գործիչներից՝ ուղիղ գծով, այսինքն՝ դարձեալ յեղափոխականներից: Բայց ժողովրդի մասին այդ նոր կարծիքն ունեցել են նաեւ աջակողմեան միապետական գործիչները: Իբր ապացոյց այդ մտքի բերեմ մի օրինակ: Երբ Ալեքսանդր IIը գահ բարձրացաւ, ռուս նշանաւոր հասարակական դէմքերից մէկը, Կ. Ակսակով, ներկայացրեց ցարին մի գրութիւն այս թեզերով.—

I. Ռուս ժողովուրդը, չունենալով իր մէջ քաղաքական տարր, առանձնացրել է իշխանութիւնը իրենից եւ չի ուզում իշխել:

II. Չցանկանալով իշխել, ժողովուրդը վերապահում է կառավարութեան պետական անսահման իշխանութիւն:

III. Դրա փոխարէն ռուս ժողովուրդը վերապահում է իրեն բարոյական ազատութիւն, ազատութիւն կեանքի եւ ոգու:

IV. Պետական անսահման իշխանութիւնը — առանց ժողովրդի մասնակցութեան — կարող է լինել միայն բացարձակ միապետութիւն:

V. Այդպիսի սկզբունքների վրայ է յենւում ռուսական քաղաքացիական կազմակերպում — անսահման իշխանութիւն պետութեան. ժողովրդին — բարոյական ազատութիւն, ազատութիւն, կեանքի եւ ոգու (մտքի եւ խօսքի): Միակ բանը, որ կարող է եւ պարտաւոր է առաջարկել միահեծան կառավարութեան իշխանապաշտ ժողովուրդը — այդ իր կարծիքն է (այսինքն միայն բարոյական ուժ), կարծիք, որը կառավարութիւնը ազատ է ընդունիլ կամ չընդունիլ:

Կ. Ակսակովի այդ գրութեան առթիւ Մ. Ալդանով նկատում է, որ թէեւ Լէնինը ամենայն հաւանականութեամբ անծանօթ է նրան (գրութեան) այնուամենայնիւ այնտեղ մտանշուած մտքերի մեծ մասը նա իրագործել է:

1919 թւին Լէնինը մի զեկուցում է ներկայացրել Մոսկուայում գումարուած ընկերվարական այն կոնգրէսին, որը հիմ դրեց Գ. րդ Միջազգայնականին:

Այդ զեկուցման մէջ Լէնինը կատաղօրէն յարձակւում էր արեւմտեան Եւրոպայում տիրող կարգերի վրայ եւ ապացուցանում էր, որ իսկական ազատութիւնը գոյութիւն ունի միայն Խորհրդային Ռուսաստանում: Կ. Ակսակովը մօտաւորապէս մի դար առաջ, խօսելով նոյն նիւթի մասին, գրում էր. «Արեւմուտքը ամբողջովին ծծւած է ներքին խաբեբայութեամբ, նա պղծւելի է»: «Ո՛չ, ազատութիւնն այնտեղ չէ, նա Ռուսաստանումն է»:

Այդ տողերը գրւած են Նիքոլա Ա.ի օրօք, այն ցարի, որին անւանում էին՝ Եւրոպայի ժանդարմ: Եւ որ տարօրինակն է, այդ տողերի հեղինակը հինգ տարի պայքարել է միրուք պահելու իրաւունք ունենալու համար եւ այդ իրաւունքը չի ստացել (ստիպւած միրուքը ածիլել է): Այնուամենայնիւ Կ. Ակսակովը հիմնում էր նիքոլայեւեան ազատութեան վրայ, ինչպէս Լէնինը հիմնում էր «Չեկայի կլիէնտների վայելած» ազատութեան վրայ:

Ժողովուրդը կառավարելու, իշխանութեան կամքը նրան պարտադրելու բարբարոս ձեւերը ռուս ժողովրդի համար նորութիւն չեն. իր պատմութեան ընթացքում նա յաճախ է վայելել բոլշեւիկեան լախտի հարւածները: Ռուս պատմական Կարամզինը ցաւով է արձանագրում Օհաննէս Ահարկու ցարի երկիր կառավարելու ձեւը: Նա անխնայ կոտորում էր ոչ միայն նշանաւոր, տոհմային բոյարներին, անցած յատուկ զօրամասի գլուխ, նա պտոյտներ է անում երկրում. — մահ ու աւերածութիւն տարածում ամենուրեք. սարսափահար ժողովուրդը, ձգելով տուն ու տեղ, ապաստան էր որոնում մութ ու անմատչելի անտառներում: Օհաննէս Ահարկու երկիր կառավարելու իր մեթոդներով ռուս պատմութեան մէջ բացառութիւն չէ կազմում: Այդ մեթոդները իւրացրել են այսօր բոլշեւիկները:

Բայց Օհաննէս Ահարկուները, Բիրոնները ու Արակչեեւները իրենց հոգու մղումներով, ի հարկէ, բոլշեւիկներ չէին: Բոլշեւիկները նրանցից ժառանգել են երկիր կառավարելու ձեւը, իսկ նրանց հոգեւոր հայրերը այլ տեղ պիտի որոնել:

Բոլշեւիկեան գաղափարախօսութիւնը հարազատ է եղել ռուս յեղափոխականներից շատերին: Բայց այդ գաղափարախօսութիւնը առանձնապէս ցայտուն է Բակունինի, Նեչայեւի եւ Տկաչովի գրւածներում:

1848 թւին Բակունին գրում էր. «Նայենք չուրջներս. ամէն տեղ յեղափոխութիւն է. ամէն տեղ նա է իշխում, նա է միայն ուժեղ: Յեղափոխութիւնը չի դադարի մինչեւ քար ու քանդ չանի ամբողջ դատապարտեալ աշխարհը եւ չստեղծի նորը ու գեղեցիկը: Այդ պատճառով էլ միայն ու միայն յեղափոխութեան մէջ է մեր ամբողջ ուժը, կարողութիւնը եւ յաղթանակի ապահովութիւնը: Միայն նրա մէջ է կեանքը, նրանից դուրս մահն է: Միայն նա, ով ընդառաջում է յեղափոխութեան դէմ ու նրա գործը կատարում, կը յաջողի. ով յեղափոխութեան դէմ է — վաղ թէ ուշ — փճանալու է ու չի տեսնելու փրկութեան օրը»:

Բազմաթիւ անգամ Բակունին ընդգծում է, որ փրկութեան միայն մի ճանապարհ կայ — յեղափոխութիւն եւ հին աշխարհի կործանում:

«Աշխարհը բաժանւած է երկու բանակի. նրանց մէջ չկայ միջին ճանապարհ: Այստեղ յեղափոխութիւն, այնտեղ՝ հակայեղափոխութիւն — ահա նշանաբաններ. իւրաքանչիւր մարդ դրանցից մէկը պիտի ընտրի, վասն զի միջին ճանապարհ չկայ: Ով այդ միջին ճանապարհը ցոյց է տալիս ու փառաբանում — կամ խաբւած է կամ խաբեբայ»: Մի այլ տեղ նա գրում էր. «Աշխարհում ոչ ոքի համար մենք չենք զիջի մեր ծրագրից ոչ մի կէտ: Եւ եթէ նրա իրականացման համար անհրաժեշտ է արիւն — թող հոսի արիւն»:

1870 թւին Բակունին պատրաստել էր մի դեկրետ, որը պիտի գործադրւէր Լիոնի ապստամբութեան յաջողութեան դէպքում: Այդ ապստամբութեան մէջ գործօն մասնակցութիւն է ունեցել նաեւ ինքը Բակունին: Դեկրետի վերնագիրն է՝ «Աւերածութեան մասին»: Ըստ այդ դեկրետի կազմւում է Դաշնակցական միութիւն Ֆրանսայի յեղափոխական կոմունաների՝ գըրաւում են բոլոր շարժական ու անշարժ գոյքերը թէ պետական եւ թէ մասնաւոր. ոչնչացւում են բոլոր պարտքերը — արտաքին թէ ներքին — վերացւում է ժառանգական իրաւունքը, ինչպէս նաեւ բոլոր հարկերը: Սահմանւում է մահւան պատիժ այն բոլորի համար, որոնք կ'ընդդիմանան յեղափոխական կոմունաների գործունէութեանը: Դեկրետի գործադրութեան հսկողութիւնը յանձնւում է յատկապէս կազմած յեղափոխական միլիցիայի:

Բակունին շատ մեծ նշանակութիւն էր տալիս, «յեղափոխական փոքրամասնութեան», կազմւած առաւելապէս գործօն երիտասարդութիւնից: Ընտրական իրաւունք, պարլամենտ եւայլն, նա համարում էր «բուրժուական նախապաշարումներ» (այսօրուայ բոլշեւիկների լեզւով ասած) եւ միայն արհամարհանքն է նրանց բաժին հանում:

Ա. ԱՍՏՒԱԾԱՏՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԴՐԱՄԸ, ՊԻՒՏՃԷՆ ԵՒ ՊԱՐՏՔԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, հրապարակ հանուած թղթադրամները երաշխաւորուած են Ռայխսպանքի ոսկիներով: Հետաքրքրութեան համար ստորեւ կը դնենք հետեւեալ ցուցակը եւ որմէ պիտի հասկնանք որ հնչիւն ոսկին՝ թղթադրամին հարիւրին քանի՞ տոկոսը կ'երաշխաւորէ: Այսպէս միջին հաշուով՝

	1924ին	55,1 %
	1925ին	60,4 %
	1926ին	67 %
	1927ին	57 %
	1928ին	56 %
	1929ին	57 %
15 Մայիս	1930ին	68,5 %
31 Դեկտ.	1930ին	56,1 %
6 Յունիս	1931ին	55,47 %
31 Դեկտ.	1931ին	25,6 %
23 Յունվ.	1932ին	26,5 %

Վերի թիւերը մեզի կը բացատրեն որ, այն թուականներուն երբ օտար դրամագլուխը մտած է Գերմանիա, Ռայխսպանքը հարստացած է ոսկիով եւ երբ այդ վստահութիւնը պակսելով՝ քաշուած է դրամը հրապարակէն, Ռայխսպանքը աղքատացած է ոսկիով: Եւ ինչպէս կը տեսնենք, 15 Մայիսին (1930), ոսկիի համեմատական տոկոսը հասեր է մօտաւորապէս հարիւրին 70ի: Տարի մը յետոյ այդ համեմատութիւնը ինկած է հարիւրին 25ի: Եւ եթէ հաշուենք այն վճարելի գումարները օտար դրամատուններուն, ոսկիի երաշխաւորող կարողութիւնը կ'իյնայ նոյն իսկ հարիւրին 10ի:

Նուազ հետաքրքրական չպիտի ըլլար եթէ փոքրիկ գաղափար մըն ալ տայինք Գերմանիոյ վճարումներու տարեկան հաշուեկշռի մասին: Ստորեւ դրուած թիւերը հաստատուած են Պալի մէջ գումարուած փորձագէտներու կողմէ 1931 Դեկտեմբերի վերջերը, երբ, արդէն, Գերմանիան Յունիսին դադրեցուցած էր վճարումները՝ Հուվըրի մօրաթօրիոմէն յետոյ:

Վճարումներու հաշուեկշիռը՝

Մուտք 1931ին, միլիոն ոսկեմարք

Արտասահմանի գերման դրամատուններու պահանջէն վար գրուած գումարը 3.000:

Պահանջէն վար դրուած գումարը 1.300:

Ձեղչ եւ զանազան վարկեր B. R. I.ի կողմէ 1.200:

Ռայխսպանքի ոսկիի եւ օտար արժեթուղթերէն վար դրուած գումարը 1.700

Ընդհ. գումար 7.200:

Ելք 1931, միլիոն ոսկեմարք

Հատուցումներու հաշուոյն եղած վճարը մինչեւ 30 Յունիս 800:

Արտաքին պարտքերու համար եղած վճարը (տոկոս եւ գլխավըճար) 1.500:

Ելած դրամագլխի գումարը 4.900:

Ընդհանուր գումար 7.200:

Սոյն հաշուեկշռի ամենահետաքրքրական մասը, մեզ համար, Գերմանիոյ արտածումներու յաւելեալ գումարն է որ կը հասնի մօտ երեք հազար միլիոն ոսկեմարքի: Հակառակ տիրող անգործութեան, պիւտճէի ծանր պայմաններուն, ընկերային բազմապիսի ծախքերուն, եւ վերջապէս տնտեսական տագնապին, դարձեալ, Գերմանիան շահաւոր դուրս կուգայ իր արտածումներու մէջ: Ներկայիս, ո եւ է երկիր չենք կարող գտնել որու արտածումները գոնէ 100ին 30-50 նուազած չըլլայ:

Արդէն, հատուցումներու լաւագոյն աղբիւրը՝ գերման վաճառականութեան թողուցած շահն էր: Այժմ, Գերմանիան կ'ուզէ հրաժարիլ իր պարտքերէն, որով հատուցումներու հաշուոյն վճարելիք վաճառականներուն շահը ամբողջութեամբ իր գանձը պիտի մնայ: Ի՞նչ կարող է պատահիլ: Եւ մանաւանդ դաշնակիցները ինչո՞ւ կը մտահոգուին պարտքերու ջնջումէն եւ կամ զեղչէն: Շատ պարզ է, թէ դաշնակիցներուն եւ թէ Գերմանիոյ: Ահա ըլլալիքը ամենամօտ ժամանակի ընթացքին:

Գերմանիա ձեռբազատուելէ յետոյ իր պարտքերէն, պիտի ուժ տայ իր ճարտարարուեստին եւ վաճառականութեան: Պէտք եղած վարկը պիտի յատկացնէ զանազան ձեռնարկներուն եւ ամենաէականը, պիտի թեթեւցնէ տուրքերը՝ որմէ պիտի օգտուի իր առեւտուրը:

Արդէն, ներկայիս անգամ դաշնակից վաճառականութիւնը կարող չզգար իրքզինքը մրցակցելու գերման արդիւնաբերութեան դէմ, հակառակ որ հազարումէկ տեսակի տուրքեր կան Գերմանիոյ մէջ: Ուրեմն, մէկ կողմէն Գերմանիան պիտի թեթեւնայ իր պարտքերէն, միւս կողմէ, կարեւոր պահանջատէրը՝ Ֆրանսան, պիտի ծանրացնէ թէ պիւտճէն եւ թէ արտաքին առեւտուրը: Շատ որոշ էր որ, գերման վճարումները մեծապէս կ'օժանդակէին Ֆրանսայի ելեւմտական վերելքին եւ տնտեսական զօրացման: Ֆրանսայի համար իսկական տիլէմա մըն է «ընդունելու կամ չընդունելու» պարագան, հատուցումներու առթիւ եղած առաջարկները: Ամէն մէկ կիջում պիտի վնասէ ֆրանսացի ժողովրդին: Մօտ ապագան՝ բոլորը մեզ պիտի պարզէ: Այժմ դառնանք մեր նիւթին:

Դաշնակից պետութիւններէն մէկ մասը եւ չէզոք պետութիւններէն շատերը, այնպէս կը կարծեն որ Գերմանիոյ ելեւմտական դժուարութիւններու առաջին պատճառը՝ հատուցումներն են: Ուրեմն, ըստ անոնց, Գերմանիան ազատելու համար, պէտք է ջնջել պարտքերը: Եւ ինչպէս տեսանք, Լօզանի ժողովին մէջ, ամէն կողմէ ալ, առաջարկուեցաւ «սպունգի հարուածով» վերջացնելու պարտքերու հարցը:

Սոյն առաջարկը միակողմանի կարելի է նկատել, որովհետեւ միայն պարտք կամ հատուցում վճարողը չէ որ ելեւմտապէս սնանկացած վիճակի մէջ կ'ապրի: Առնենք հարաւային Ամերիկայի 20 հանրապետութիւնները, որոնք պատերազմի ընթացքին ամբողջ Եւրոպան շահագործեցին եւ այսօր բոլորն ալ ամենախղճալի ելեւմտական կացութեան մատնուած են: Դրամը՝ որոշուած արժէքի հարիւրին 90ը կորսնցուցած է: Դարձեալ առնենք Եւրոպայի պետութիւններէն Յունաստանը, Թուրքիան, Ռումանիան, Լեհաստանը, նոյն իսկ իր պարտքերը չճանչցող խորհրդային Ռուսիան, որոնք ամենանեղ պայմաններու մէջ կը գտնուին: Ըսել կ'ուզենք որ Գերմանիոյ ելեւմտական տագնապի պատճառը բոլորովին հատուցումները չեն: Այլ պարագայէս արբիւնք է տնտեսական կեանքի խանգարման եւ որու այլ լեզուով տագնապ կ'անուանենք:

Գերմանիոյ ելեւմտական տագնապի պատճառը իր պետական պիւտճէի անհաւասարակշռութիւնն է եւ իր պետական, ընկերային ծախքերու անհամեմատօրէն յաւելումը՝ մանաւանդ զինադադարէն յետոյ: Հակառակ որ, այսօրուան Գերմանիան իր նախկին բանակը, նաւատորմիղը չունի, աններեւակայելիօրէն շատցած են ծախքերը:

Աւելի յստակ կերպով բացատրելու համար կը դնեմ հետեւեալ բաղդատական պատկերը 1913ի եւ 1929 տարուան գերման կայսրութեան ծախքերը:

	միլիոն մարք 1913ին	միլիոն մարք 1929ին
Ռայխի (Պերլինի կեդր. կառավար. թեան ծախքը	2.400	8.100
Կայսրութեան պետութիւններու ծախքը	1.900	4.100
Ազատ քաղ.ներու ծախքը	400	600
Հանրային ծախքեր	2.500	8.200
	7.200	21.000

Պարզ է որ, Գերման կառավարութիւնը չափազանց շռայլ եղած է իր հանրային ծախքերու մէջ: Հսկայ գումարներ կը յատկացնէ քաղաքապետական պիւտճէներուն, հիւանդանոցներուն, հանրային պարտէզներուն, թատրոններուն եւայլն, զոր ոչ Ֆրանսա, ոչ Անգլիա եւ ոչ ալ Իտալիան կը ծախսեն այն չափով: Որով ինչ որ հատուցումներու հաշուոյն տրուած է, Գերման պիւտճէի մէջ չնչին տեղը կը գրաւէ:

Օրինակ, Ֆրանսայի մէջ, երբ 70 միլիառ ֆրանքի կը հասնին ծախքերը, միայն 20 միլիառ ֆրանք կը յատկացնէ նահանգային եւ հանրային ծախքերուն: Մինչդեռ Գերմանիոյ 21 միլիառ մարք պիւտճէին մօտ 12ուկէս միլիառը կը յատկացուի շրջաններուն: Այս հաշուով, Ֆրանսայի մէջ հարիւրին 28 տոկոսը կը կազմէ, իսկ Գերմանիոյ մէջ հարիւրին 60 տոկոսը:

Կը հետեւցուի որ, Գերմանիան կազմող պետութիւնները առանց հակակշռի կը գործածեն երկրի հասոյթները: Ի՞նչ կը պատահի երբ կը պակսի դրամը: Անմիջապէս կը դիմեն կեդրոնի կառավարութեան եւ Պերլինը պարտաւորուած, քաղաքական եւ կուսակցական զանազան հաշիւներով, դրամ կը յատկացնէ: Եւ կը պարպուի պետական գանձը: Անշուշտ ամէն անգամ ալ առիթը չեն փախցներ պատճառ բռնելու հատուցումներու վճարումները:

Գերմանիոյ Պիւտճէի մէկ կարեւոր գումարն ալ կը յատկացուի ընկերային ծախքերու՝ անգործութեան հիւանդութեան, ապահովագրութեան եւայլն: 1930ին, անգործութեան համար 6ուկէս միլիառ ոսկեմարք ծախսուած է: Առողջապահական, բարեգործական սպասարկութեանց 3 միլիառ, բնակարանային ծախք՝ 1ուկէս միլիառ, պատերազմէն վնասուողներուն 1800 միլիոն, գումարը մօտ 13ուկէս միլիառ ոսկեմարք վճարուած է պետական գանձարանէն: Որով, իւրաքանչիւր 5 հոգիի վրայ մէկ հոգի ձրի կ'ապրի Գերմանիոյ մէջ: Ըսել է, Գերմանիոյ ժողովուրդի մէկ մասը կ'աշխատի միւս մասը ապրեցնելու համար:

Անհաւասիկ, ուրիշ պատկեր մը եւս, աւելի բաց կերպով ցուցնելու միմիայն ընկերային ծախքերը եւ հատուցումներու առթիւ եղած վճարումներու քանակը:

Գերմանիա 6 տարուան մէջ ընկերային ծախքերուն յատկացուցած է

1925ին	7.650
1926ին	10.160
1927ին	11.135
1928ին	12.200
1929ին	13.000
1930ին	13.450
Գումար	67.595

Գերմանիոյ 6 տարուան ընթացքին հատուցումներու հաշուոյն վճարած է

1925ին	1.220
1926ին	1.500
1927ին	1.750
1928ին	2.500
1929ին	1.460
1930ին	1.260
Գումար	9.680

Որպէս հատուցումները, ընկերային ծախքերը հարիւրին 13 տոկոսը հազիւ կը կազմէ:

***

Գերմանիոյ ելեւմտական կացութեան ցաւոտ հարցերէն մէկն ալ հանրային պարտքերն են, որոնք յառաջացած են շարունակական [illegible] փոփոխութիւններէն: 192[illegible] յետոյ, երբ Տէյվըի ծրագրով [illegible] շարժէր Գերմանիան, [illegible] անհամեմատ վերէ կուտար [illegible] բաժիններու, գանձատոմսերու [illegible] հանումին (inflation), միւս [illegible] ալ հետզհետէ կը նուազէին [illegible] պարտքերը: Մինչեւ 1929[illegible] տարի, այսինքն վճարումներու [illegible] ցումէն առաջ, հանրային [illegible] քերը սկսած են կրկնապատկ[illegible]

Կեդրոնի կառավարութիւնը [illegible] տասարած էր բացերը հաւասա[illegible] կշռելու համար, վերջին երեք [illegible] րիներու մէջ աւելցուցած է [illegible] յին փոփոխութիւնները: [illegible] նախկին պարտքերու զլխաւ[illegible] րը (amortissement) եւ տոկո[illegible] վճարելու համար, անխուսափ[illegible] րէն մտած է նոր պարտքերու [illegible] հրապարակ հանելով նոր պարտ[illegible] թղթեր: Ինչ համեմատութեամբ [illegible] դարգացած են պարտքերը, [illegible] եալ թիւերէն ի վիճակի ենք [illegible] կացութիւն հանելու:

	Հին պարտք սիլ. մարք	Նոր պարտք միլ. [illegible]
Մինչեւ 1925	6.800	+ [illegible]
» 1928	6.200	+ 7.7[illegible]
» 1929	6.000	+ 11.5[illegible]
» 1930	5.900	+ 15.0[illegible]
» 1931	5.800	+ 18.[illegible]

Ընդհանուր կերպով, Ռայխը, [illegible] տութիւնները, քաղաքները, [illegible] քապետութիւնները եւն., [illegible] թեամբ մօտ 24,000 միլիոն [illegible] մարք հանրային պարտք ունի[illegible] րով 4 տարուան մէջ մօտ [illegible] միլիոն մարքի յաւելում եղա[illegible] Շատ բնականաբար, գերման [illegible] տութիւններն ալ կարեւոր բա[illegible] ունին սոյն պարտքերէն, մանա[illegible] քաղաքապետութիւններու պա[illegible] քերը նախայական են: [illegible] անշուշտ, պէտք է փնտռել [illegible] անհաշիւ ծախքերու մէջ: [illegible] տեսանք քիչ վերի վիճակագր[illegible] թիւերէն, պետութեան պիւտճէ[illegible] րեք անգամ աւելի է քան [illegible] պատերազմեան շրջանի պիւտ[illegible] երբ տասն անգամ աւելի մեծ [illegible] նակ եւ նաւատորմ կ'ապրէ[illegible] կայսերական Գերմանիան:

Գերման ազգայնական ողի[illegible] նի կը զօրանայ ներքնապէս [illegible] քան աւելի վճռական կը [illegible] իր պահանջները եւ հակա[illegible] ճարկները: Մեզ այնքան ալ [illegible] տաքրքրեր մտնելու այս բարդ [illegible] ղաքականութեան մանրամա[illegible] թիւններու մէջ, որ գոյութիւն [illegible] մօտաւորապէս յետոյն տար[illegible] իվեր Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ [illegible] ջեւ:

Այս վայրկեանիս, պահանջ[illegible] եւ պարտաւոր դէմ դէմի են[illegible] մէկ սեղանի շուրջը, եւ գի[illegible] հարկէ, մինչ պահանջատէրը [illegible] է ըլլալ համաձայն ներկայ [illegible] տարար բաբեկներու:

Գ. ՍԱՅԵ[illegible]

ՆԱԽԿԻՆ ԿԱՅՍՐ ՎԻԼՀԷԼՄ Բ. ԿԸ ԽՕՍԻ

Լոնտոնի «Տէյլի Էքսփրէս» [illegible] կը տայ Բրաքէյ-Բերդի [illegible] թիւնը նախկին կայսր Վիլհէլ[illegible] Խօսակցութիւնը դարձեր է [illegible] հարցերու շուրջ, ինչպէս [illegible] զգացումները Անգլիոյ հանդէ[illegible] կատանի կացութիւնը, բոլ[illegible] գերման տագնապը Ծայրագոյ[illegible] ւելքի խնդիր եւայլն:

Վիլհէլմ լաւ ծանօթ է եղե[illegible] գային կացութեան:

Վիլհէլմ իր ջերմ համակ[illegible] յայտնեց է Անգլիոյ եւ աւելցու[illegible]

— Ի՞նչ յիմարութիւն է գե[illegible] Անգլիոյ թշնամի: Զէ՞ որ ես [illegible] բիա թագուհիին մեծ թոռն [illegible] մէջս կը տիրէ Անգլիոյ արիւն[illegible] կը գնահատէ անգլիացի բարե[illegible] ները: Միշտ երկրպագու [illegible] Անգլիոյ եւ անգլիական ազգի [illegible] քիս ամենամեծ ազրրադութիւն[illegible] է այն, որ Գերմանիա սահուակ[illegible] պատերազմելու Մեծն Բրի[illegible] հետ:

Արեւելքի հարցերը չօշափ[illegible] բաեր է հետեւեալը.

— Ճափոն պէտք է գործէ, [illegible] խանգարել զայն: Ճափոն պա[illegible] բոլշեւիկութեան դէմ Ծայրագոյ[illegible] բեւելքի մէջ:

— Գերմանիա եւս բնական [illegible] ուար է բոլշեւիկութեան դէմ, [illegible] Թուլացուցին զայն: Ո՛ր կ[illegible]

թիւնն ալ իշխանութեան գլուխանցնի, վերսայլի դաշնագիրը պէտք է ջնջուի: Այդ դաշնագիրը, իր հիմքին մէջ, զուրկ է առողջ մտածումէ: Գերմանիոյ համար ֆիզիքապէս անկարելի է կատարել իր վրայ դրուած պարտաւորութիւնները: Այս ոչ կուսակցական, այլ ազգային խնդիր է. տարիներ շարունակ Գերմանիա վճարեց հատուցումները իր արիւնի գնով: Վերսայլի դաշնագիրը Գերմանիոյ վզին շղթայեցին քաղաքագէտներ, որ չէին գիտեր ոչ Եւրոպայի վիճակը, ոչ աշխարհագրութիւնը, ոչ ազգագրութիւնը: Անոնք գրչի պարզ հարուածով ստեղծեցին նոր պետութիւններ, նոր կառավարութիւններ, որոնք բնականաբար կենսունակ չէին կրնար ըլլալ: Անոնք շատ խօսեցան ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքի մասին, իսկ միեւնոյն ժամանակ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մերժեցին ապատօրէն ընտրելու իրենց ցանկացած քաղաքականկառուցուածքը: Մերժեցին բանակցութիւն կատարել Հոհենձոլերններու եւ Հաբսբուրգեաններու հետ:

Գերմանիա, ինչպէս նաեւ ուրիշ ոեւէ երկիր, ճգնաժամերու ատենակ պէտք է դիմէ այն անձերու օգնութեան, որ ուրիշ ժամանակներէ աւելի գիտեն ղեկավարել երկիրը պատուաւոր եւ առողջ հիմքերու վրայ: Գերմանիա 14 տարի առաջ իր պետերուն մնաց: Կառավարելու ընդունակ անձերը բռնի կերպով մեկուսացուեցան, բայց հոգեւարքի վերջը մօտ է:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՅԱ ՍՕՖԻԱՅԻ ՄՕԶԱՅԻՔՆԵՐԸ

Այա-Սօֆիայի «մօզայիք»ները երեւան հանելու գործողութիւնները անհամաձայնութեան մը երեսէն դադրած են: Այս մօզայիքները մաքրելը իր վրայ առնող ամերիկացի բիւզանդական էնսթիթիւթի պաշտօնեաներէն Պ. Վիթէմուր նշանաւոր պատմաբան մըն է բայց կ'ըսուի թէ հին եւ պատմական գործերը չի ճանչնար: Այդ պատճառաւ մօզայիքները մաքրելու գործը յանձնուած է Պ. Մարանքոնիի որ վենետիկի Սէնթ Մարք եկեղեցիին մօզայիքները երեւան հանած եւ նոյն հաստատութեան տնօրէնն է:

Պ. Վիթէմուր, մօզայիքներու այս մասնագէտը Պոլիս բերած ժամանակ, ոչ կառավարութեան եւ ոչ ալ թանգարանի վարչութեան ներկայացուցած է: Այս նշանաւոր մասնագէտը իբր պարզ գործաւոր աշխատցնելով որոշուած է մօզայիքները երեւան հանելու պատիւը իրեն վերագրել: Այս կացութիւնէն ազդուող Պ. Մարանքոնի Իտալիա մեկնած եւ փրոֆէսէօրին երկրորդ հրաւէրը անպատասխանի թողած է: Պ. Վիթէմուր կրթական գործավարութեան եւս իր կատարելիք խորձի մասին որոշ յատակագիծ մը յանձնած չըլլալով իր գործունէութեանը վերջ տրուած է:

Միւս կողմէ մօզայիքները մաքրելու գործին, թանգարանի վարչութեան կողմէ իբր հսկող նշանակուած ճարտարապետ Մաճիտ պէյ, տեղեկագրով մը յայտնած է թէ մօզայիքները կցող ծեփերուն պատին հետ ունեցած կապը խզուած ըլլալով, վտանգ կը սպառնայ: Այս տեղեկագրին վրայ կրթական գործավարութեան կողմէ յանձնախումբ մը կազմուած եւ տեղւոյն վրայ քննութիւն կատարել տրուած է:

ՍՈՎԵՏ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔՈՅ ՄԷՋ

Ռուսական մեքենաներով շինուելիք գործարաններու մասին մօտերս քննութիւն պիտի կատարուի: Այդ առթիւ գալ շաբթուան ընթացքին Ռուսիայէն վեց մասնագէտներ պիտի հասնին, որոնք Ռուսիոյ ճարտարարուեստական յատակագիծերու ճիւղին մէջ կ'աշխատին:

Մասնագէտները Պոլիս կը հասնին ամսոյս 28ին ատեններ եւ տնտեսական գործավարութեան պաշտօնեաներուն ընկերակցութեամբ, խմբակներու բաժնուելով, զանազան կողմեր պիտի մեկնին քննութիւն կատարելու համար:

Գործարանները հաստատուելիք տեղերուն մէջ, նախանիւթերու գրութեան, փոխադրական միջոցներու երկրաբանական կացութեան եւ արտադրական ուժերու մասին քննութիւն պիտի կատարուի:

Քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Էսկիշէհիրի, Ուշաքի, Տէնիզլիի, Գարաքէօյի, Յարալքէօյի, Նազիլլիի, Իզմիրի, Մէրսինի, Ատանայի, Սվազի, Գայսէրիի եւ Գասթէմունիի շրջանակները:

Այս տեղերէն առնուած նախանիւթերու նմոյշները Ռուսիա ղրկուելով հոն պիտի քննուին թէ ինչպիսի մեքենաներ կարելի է գործածել, իսկ միւս կողմէ գործարաններու յատակագիծները պիտի պատրաստուին:

Գալ տարի շինութեանց եղանակը սկսածին պէս, որոշուելիք տեղերուն մէջ գործարաններուն շէնքերուն շինութեան պիտի ձեռնարկուի:

ԹՈՒՐՔ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ 1200ԱՄԵԱԿԸ

(1 օգոստ. 732 — 1 օգոստ. 1932)

— :-: —

Արեւելքի մէջ Յ. Մարթանեանի մէկ յօդուածաշարքէն.—

Այս տարի Թուրքիա մէկէ աւելի ու գիրար գլող անցնող յոբելեաններու խաչաձեւման ճի'շդ պորտին վրայ է կանգնած: Իսլամներու Մարգարէին մահուան 1300 ամեակը, Թուրք գրականութեան ծագման 1200ամեակը, Օսմանցի Թուրքերու դեղագիտական գրականութեան իսկական հիմնադիր Աշըք փաշայի մահուան 600ամեակը (մեռած՝ 1332ին), ապրող մեծագոյն Թուրք գրագէտին Ապտիւլ Հագ Համիտ պէյի ծննդեան 80ամեակը, որ տօնուեցաւ փետր. 6ին, նոր Թուրքիոյ վերածնունդին 10ամեակը (1922ի աշնան յաղթանակը), Թուրք նոր ազգային թատրոնութեան հիմնադրութիւնը ներկայ տարւոյ ընթացքին՝ «Աւերին» ու «Զօպուն» պատմական կտորներով, որոնց վրայ պէտք է աւելցնել Թուրք Պատմագէտներու Համաժողովը՝ ուր կարեւոր լոյս մը սփռուեցաւ Թուրք ժողովուրդի սկզբնապատմական անցեալին վրայ:

×

Պէտք է ետ երթալ այժմ 1200 ձիգ տարիներ, անցնիլ Թուրք լեզուի ու գրականութեան արդի Թուրանական — ազգայնական շարժումին վրայէն, անցնիլ նաեւ Իպրահիմ Շինասիններու ու Նամըք Քէմալներու նախաձեռնած Թուրք — եւրոպական գրական շրջանն ալ, ու յետոյ տողանցել Թուրք դասական շրջանին փառքերէն Շէյխ Կալիպ Տէտէի, Նէտիմի, Նաֆիի, Նէֆիի, Ֆուզուլիի ու Պաքիի առջեւէն, անցք տալ նաեւ սուֆիներու շարքին, Եունուս Իմրէն, Նէսիմին, ու մանաւանդ վերոյիշեալ 600ամեայ յոբելեար Աշըք փաշան (իր կարիպնամէով) որ հայերէն ալ գիտեր, —բոլոր այս դէմքերն ալ յիշատակուելու իրաւունքը ունին այս հանդիսաւոր առթիւ—վերջապէս դուրս ելլելու համար Օսմանցի Թուրքերու գրականութենէն: Պէտք է յատկել նաեւ Սելճուքներու, Ճաղաթեաններու, եւ նոյն իսկ Ույղուրներու Թուրք գրականութեան վրայէն՝ որպէս զի հասնինք Քէօք — Թիւրք գրականութեան, որ մեզ այսպէս կը տանի 1200 ամեակ մը ետ, ու ե'տ նաեւ դէպ ի Մոնկոլիոյ սահմանները:

Արեւելեան Թուրքերու հնագոյն ներկայացուցիչներէն Քէօք — Թիւրք ժողովուրդին Քիւլ — Թէքին իշխանն էր որ 731 թուին կը վախճանի, որուն ի յիշատակ շինուցի կայսրը կոթող մը կանգնել կուտայ, քէօք — թիւրք այբուբենով գրուած բաւական երկար արձանագրութիւնով մը: Այդ գրութեան վերջին հատուածները կ'ըսեն, ընիկ լեզուով՝

«Քիւլ — Թիկին ոչխար տարւոյ քանըրեօթին (օրը) թառւ(վախճանեցաւ): Իննըրուդ ամսուն երեստնըեօթին՝ սուգ (յուղարկաւորութիւն) բրինք: (Իր) տունը (դամբան — տաճարը), արձանը, գրելու — քարը (կոթողը) կապիկ տարւոյն եօթներորդ ամսոյն 37ին մեծ (բազմութեամբ) օրհնեցինք (բացումը կատարեցինք)....:

«Ինչքան (կը վերաբերի) (այս) գրութիւնը գրողին՝ Քիւլ — Թիկինին զարմիկը (ես) Եօլիկ — Թիկին գրեցի: Քսան օր (հոս) մնալով՝ այս քարին վրայ, այս բազմաթիւ նշանները (ես) Եօլիկ — Թիկին գրեցի)....:

Նախ՝ բացայայտօրէն կը յիշատակուի հեղինակին անունը որ է ԵՕԼԻԿ — ԹԻԿԻՆ, այսինքն՝ Եօլիկ — իշխան (դիկին՝ արքայական իշխան ըսել է), որ հանդուցեալ խանին կամ խորթ եղբայրն էր կամ հօրեղբօրորդին եւ կամ զարմիկը (ճշդուած չըլլալով քէօք — թիւրք ադը բառին ճշգրիտ իմաստը): Ինչ էր որ նախ այդ գրութիւնը չարաբեր ու յետոյ, ինչպէս անճամբ կ'ըսէ, քսան օր այդ ամայի ու կիզիչ վայրը մնալով քարին վրայ ուրուագծեր է այդ քէօք — թիւրք 10,000 գիրերը, անոնց փորագրութիւնը ձգելով չինացի վարպետներու (այդպէս պէտք է խորհիլ, քանի որ 10,000 գիր վիմագրելը 20 օրէ աւելի ժամանակ կը պահանջէ):

Ցետոյ կուգայ արձանագրութեան թուականը: Քէօք — Թիւրքերը, ինչպէս շատ մը Ասիացի ժողովուրդներ, կը գործածէին տոմար մը՝ որ կը հաշուէր 12 տարիներու շրջաններով:

Մեր ձեռքը հասած Թուրք հնագոյն յիշատակարանին հեղինակը, ուրեմն, Եօլիկ — Թիկինն է, ու թուականն ալ 1 օգոստ. 732: Որով, այս օր 1 օգոստոս 1932ը կը հանդիսաւորէ այդ պատմական ու խիստ նշանակելի Թրուականին 1200ամեակը, օրուայ հերոս ունենալով ԵՕԼԻԿ իշխան — գրագէտը, հայր ու հիմնադիր բոլոր Թուրք գրականութիւններու:

Կը խնդրուի յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով:

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողաշարով կը շարուի ՅԱՌԱՋը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

— :-: —

ՆԻՍ, 20 Օգոստոս.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի հայ սկաուտները, Փարիզէն, Մարսէյլէն ու Նիսէն, մօտ 92 հոգի, բանակած են, ամիսէ մը ի վեր, Նիսի եւ Անթիպի միջեւ, Գայլ գետին բերանը (Bouche du Loup), Միջերկրականի վրայ: Գեղեցիկ եւ օդասուն վայր մը, որ բարձրաւանդակի մը նման կը նայի ծովուն: Ձիթենիի եւ եղեւինի ծառերուն մէջ կորսուած են տասնէ աւելի վրաններ, եւ այդ կանաչութեան վրայ՝ ծփանքը հայ եռագոյնին: Հայ սկաուտներու բանակավայրէն հարիւր քայլ դէպի արեւմուտք, բանակած են ռուս սկաուտները, գրեթէ 3 ամիսէ ի վեր: Արդէն սկսած է բարեկամութիւնը հայ եւ ռուս սկաուտներուն միջեւ: Եղած են քանի մը հանդիպումներ, Ռուսերը այցելութեան եկած են հայկական բանակավայրը, լսելու հայ երգերը, եւ հայ սկաուտները գացած են ռուսական բանակավայրը, լսելու ռուսական երգերը:

Հայ սկաուտներու բանակավայրին տակը կը գտնուի ագարակ մը, առջեւը արմաւենիի ծառեր: Ռուս սկաուտներու բանակավայրին տակը կը գտնուի ձէթի գործարան մը, «Ջաղացք», գետակին վրայ հաստատուած: Աւելի վարը հաստափոր կպրապատ ճամբան, ու առտուն արեւածագէն մինչեւ կէս գիշեր կը տքայ սուրացող ինքնաշարժերու տակ, այնքան բանուկ ճամբայ մըն է ան: Ու քիչ վարը ծովը, իր փրփուրով ու կապոյտով: Ամէն առտու, ժամը 6.30ին կ'արթննան հայ սկաուտները եւ կարգ կազմած կ'երթան լուացուելու, լողալու ծովուն մէջ: Սկաուտները կը նախընտրեն ծովը, գայլուկները՝ գետակին ջուրը: Տղաները հսկուած են նաեւ Ֆրանսացի ընտանիքներ, օգափոխութեան եկած: Ագարակապանէն, ջաղացպանէն մինչեւ տյս հիւր Ֆրանսացիները, բոլորն ալ ծանօթ են հայ սկաուտներուն: Կը ճանչնան զանոնք ու համակրալից ժպիտ մը ունին անպայման անոնց հանդէպ:

Մոռնա՞նք ժիժիները,—առաւօտէ մինչեւ իրիկուն, եղեւիններուեւ ձիթենիներու մէջէնկըլաուիերգը ժիժիներուն, ծոյլ ու միօրինակ ժժինչին, թէեւ մեր մեղուաջան ժիր սկաուտները երբեք ականջ չեն տար անոնց ծուլութեան հրաւէրին: Լ՚ի մոռնաք նաեւ ծղրիթները, — ամբողջ գիշերը կ'երգեն անոնք ծովուն եզերքէն մինչեւ բարձունքները: Հապա օգոստոսի շոգն ու քրտինքը: Բարեբախտաբար զով է գիշերը, երբ կը պլպլան աստղերը եւ լուսնկան, Վահագնի աչքերուն պէս հրավառ, կը բարձրանայ ծովէն, երկունքի պատրանքը տալով երփներանգ ծովուն:

Հայ սկաուտները կէսօրէն վերջը կ'անցընեն ծովուն եզերքը, ջուրի իրական տօն մը, լողանք, մարզանք, երգ, նոյնիսկ շարական:

Վաղը կիրակի հանդէս ունին, եւ պատրաստութեան մէջ են բոլորը: Արմաւենիի ճիւղերով կամար են շինած, մասրենիի ճիւղերով տախտակ մը հիւսած, վրան սկաուտական խօսքեր:

Շուտով կը լրանայ սակայն բանակումի ամիսը, եւ մեր պատանիները ստիպուած պիտի ըլլան վերադառնալ, թէեւ արեւով յագեցած, թուխ մորթով, առողջ կազմով, հանգչած եւ ուրախ, բայց ցաւելով որ այսքան կարճ կը տեւէ բանակումը: Որքան մեծ բարիք մը պիտի ըլլար բանակումը երկարաձգել երեք ամիս, աւելի վայելելու համար բարիքները ամրան ու ծովին, բնութեան եւ սկաուտիզմին: Պիտի ըմբռնե՞նք ի վերջոյ թէ շատ օգտակար ձեռնարկ է այս, եւ անհրաժեշտ է Ռուսերուն պէս օգտուիլ բնութենէն եւ եղանակէն:

Հայ սկաուտներու այս «բանակին» վրայ կը հսկեն կոմիսար Հ. Աբէլեան, փոխ-կոմիսար Ժիրայր Մինթանճեան, եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդր. վարչութեան կողմէ Գառնիկ Յովհաննէսեան:

Տղաքը բոլորն ալ կը կրէին օծումը բնութեան եւ արեւին: Դեռ վրան չլարած, շաբաթ մը հիւրընկալուած էին Նիսի մէջ, Մառլէն Թաղը, հայ գաղութին կողմէ: Եկեղեցին տրամադրուած էր իբրեւ անոնց օթեւան: Պ. Պանտիգեան իր սրճարանին մէջ թէյասեղան մը տուած, իսկ Պ. Ժամկոչեան կէսօրուան ճաշով մը (պիֆթէք ու փիլաւ) պատուած զանոնք:

Ինչպէս կը տեսնուի, բախտաւոր են մեր սկաուտները եւ կը վայելեն ամէնուն համակրանքը,— եւ ուրախ՝ կ'ուտեն, կը լողան եւ կ'երգեն ժիժիներու պէս:

Անցորդ

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԲԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

— :-: —

«Ապաղան» վերի խորագրով յօդուածի մը մէջ հետեւեալը կը գրէ Աւ. Իսահակեանի ընթացքի մասին (Օգոստոս 20).

Տարիներ առաջ Դաշնակցութեան խորշակահար թթենիէն ինկան քանի մը դեղնած տերեւներ: Ոմանք համոզուեցան որ այլեւս չպիտի կրնան քալել հին ուղիներով: Ոմանք նպատակայարմար գտան շարունակել զիկզակ ճամբաներ, եւ եղան մարդիկ ալ որոնք չունենալով ոչ մէկ ըսելիք, «հայրենիքի կարօտը ինձ քաշեց, Հայաստան եմ գնալու» ըսելով մեկնեցան Հայաստան: Այս վերջիններու մէջ էր ծանօթ բանաստեղծ Պ. Աւ. Իսահակեան, որ Հայաստան մուտքին երգեց «Արու Մահարի»ի վերադարձը դէպի հայրենի երկիրը, շա՛տ յուզիչ բանաստեղծական բառերով: Այսքանը շատ լաւ: Բայց հայրենիքի կարօտովը մեկնող «Արու Մահարի»ն հազիւ կարողացաւ համբերել մէկ տարի հայրենի արեւուն տակ, ու վաղէ վաղ վերադարձաւ հոն, ուր որ էր նախապէս:

Այդ օրերուն վրայէն անցեր են բազմաթիւ ուրիշ օրեր, եւ մոռացութիւնը եկած տարած է մեր բանաստեղծի երթ ու դարձի պատմութիւնը: Բայց Աւ. Իսահակեանը կ'երեւայ թէ չի սիրեր մոռացութիւնը: Ու այս անգամ դուրս կուգայ երեւի իր պարզ գոյնով:

— «Մեր բարեկամների» Ռամկավարների բռնած դիրքը վերջապէս բոլորովին բիւրեղացաւ, անցան դաշնակների կողմը, եւ գիրկ—գիրկի տօնեցին Մայիս 28»: Այս խօսքերը կը պատկանին Պ. Աւ. Իսահակեանին, գրուած Երեւանի «Գրական Թերթ»ի մէջ:

Իրա՞ւ, Պ. Իսահակեան, ճի՞շդ է որ Ռամկավարները տօնեցին Մայիս 28ը Դաշնակներու հետ: Ի՞նչպէս գրեցիք այդ զարմանալի հեքեաթը, որուն ճշդութեան հաւատալու անմեղութիւնը ձեզ կը պակսի դժբախտաբար:

Եւ յետոյ՝

— «Այդ երկու փտած, յետադէմ տիրացուական կուսակցութիւնները հիմա շատ աշխուժացել են այն յոյսով, թէ Միութիւնը պատերազմի կը բռնուի Ճափոնիայի հետ, կը պարտուի կարմիր բանակը, Ռուսիայում կը սկսուի բատ հին սովորութեան, ընդոստացումներ, խռովութիւններ, եւրոպական պետութիւնների միջամտութիւններ, խորհ. կարգերու տապալում, կը ծնուի «դէմոկրատիք» Ռուսիա եւ հիմնապէս իրենց իշխանութեանց վերադարձ: Լրջօրէն հաւատում են, հոգեպէս եւ գործնականապէս պատրաստւում են»:

Ո՞րկէ սորվեցաք այս տեսակ համարձակ քաղաքական ճամարտակութիւններ ընել, «քաղաքացի» Իսահակեան: «Հաւատում են լրջօրէն...» Ըսէ՛ք, խնդրեմ, դուք կը հաւատա՞ք լրջօրէն ձեր այս նորօրինակ իմաստութեան: Ու հիմա ստիպուած ենք ծիծաղիլ լրջօրէ՛ն...:

Շա՛տ ուշ էք մնացեր, Պ. Իսահակեան, պէտք էր աճապարէիք ձայն բռնելու համար այն դատարկամիտ ու ամբոխային հռետորութեամբ մարդոց ամուսկին, որոնք միժամանակ հրապարակի վրայ կը ծաղրէին ձեր այսօրուան փրազները:

Անճիշդ տեղեկութիւններով մտքեր պղտորելով ապրիլը, Ռ. Ա. կուսակցութիւնը տիրացուականպուրժուական ներկայացնելն ու բամբասելը որեւիցէ առաքինութիւն չէ:

Ռամկավարներու հակախորհրդային դիրքէն կամ կեղծ բարեկամութենէն ճառող Իսահակեաններն ու նմանները ի՞նչ փաստ ունին արժեցնելու համար իրենց ըսածները: Ռ. Ա. կուսակցութեան համագումարներու տարբերութիւնը խորհրդային վարիչներու ընկերային ուղղութեան հետ բաւականին զօրեղ ապացոյցներ չեն գայն թշնամի ներկայացնելու համար երկրի օրուան իշխանութեան:

Տասներկու տարիներէ ի վեր արմատախիլ, աշխարհի երեսին տաշտղնուած այս տարագիր ժողովուրդին համար հետաքրքրականը ձեր խամաճիկի խաղերը չեն: Օտարութեան դառնութիւններով ու վտանգներով շրջապատուած գաղութահայութիւնը կը տանջուի հայրենիքի կարօտով.— սա էլ է ուզում գնալ Հայաստան: Եւ երթալ, առանց կրկին կարօտնալու Փարիզի փարթամ քաֆէներն ու պուլվարները: Կ'ուզէ երթալ փաթթուիլ զարաւոր մօրը, համբուրել հայրենի հողը, իր երջանկութեան ու դժբախտութեան արցունքները խառնել անոր, լալ ու երգել, եւ կապուիլ հայրենիքի վերականգնումի աշխատանքին:

Կարդացէ՛ք եւ Տարածեցէ՛ք «ՅԱՌԱՋ»ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [32]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ խաղաղական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Իր մօտերը կը գտնուին Մելաս գետին քով՝ Կոկիսոն (կէօքսիւ), Բարձր բերդ (Պէրպէրթ) եւ կապադովկիական Կոմանայի (*) աւերակները: Կոկիսոն աքսորուած է Յովհան Ոսկեբերան:

Կոկիսոնի մօտ կը գտնուի Կապան բերդ, ուր ամրացած է Կիլիկեան վերջին թագաւորը Լեւոն Ե. Լուսինեան՝ իր ընտանիքով եւ ինն ամիս պաշարուելէ վերջ Եգիպտացիներէն, սովէն նեղուելով անձնատուր եղած է: Թէեւ շատեր անհաւանական կը նկատեն Լեւոնի հոս ապաստանիլը:

Եգիպտոսի Մելիք — Էշրէֆ — Շապան Սուլթանը զինքը շղթայակապ իր ընտանիքովը տարած է Եգիպտոս, ուր Լեւոն 7 տարի մնալէ վերջ Արականի եւ Քասթիլլի թագաւորներուն միջնորդութեամբը ազատած եւ անցած է նախ Սպանիա եւ հոն երեք տարի մնալէ վերջ անցած է Փարիզ, ուր երեք տարի Լուվրի պալատը (այժմ թանգարան) բնակելէ յետոյ մեռած եւ թաղուած է Կելեստինեանց եկեղեցին (*) մէջ:

Լեւոնի մարմինը անյայտ կը մնայ, միայն իր տապանաքարը իր արձանով միասին կը գտնուի Փարիզի մօտ Սէն — Տընիի եկեղեցիին մէջ:

ԱՆՏԻՈՔ (Անթաքիա) — Քրիստոսէ 3000 տարի առաջ Ասորիներու Սելեւկոս Նիկատոր թագաւորը հիմնեց այս քաղաքը եւ իր հօր՝ Անտիոքոսի անունով կոչեց զայն:

Առաջին քրիստոնեաները հոս հաւատացին Քրիստոսի:

Եղած է Սելեւկիոյ նախկին մայրաքաղաքը եւ Խաչակիրներու ժամանակ ունեցած է 100,000է աւելի բնակիչ:

Շատ անգամ կործանուած է երկրաշարժներէ:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԵԱԿ (Իսքէնտէրուն — Միջերկրականի վրայ նաւահանգիստ, որ այժմ Ֆրանսայի հովանաւորութեան տակ մաս կը կազմէ Սուրիոյ:

Իր ճահիճներուն պատճառաւ կլիման վատառողջ է:

Միջին դարուն կոչուեցաւ նաեւ փոքր — Աղեքսանդրիա (*). իսկ իր հին անունն էր Աղեքսանդրիա առ Իսոսիւ (**) կամ Աղեքսանդրիա Կիլիկիոյ: Շատ վնասուեցաւ 1823ի երկրաշարժէն:

Ընդհանրապէս ընդունուած է որ հիմնուած է Մեծն — Աղեքսանդրի ձեռքով, ի յիշատակ Պարսից Դարեհ թագաւորին վրայ տարած իր յաղթանակին:

Կիլիկիոյ կամ Ռուբինեանց իշխանութեան մաս կազմած են վերջին Սելեւկիա (Զիլիֆկէ), Աղեքսանդրեակ (Իսքէնտէրուն), Ատալիա (Սատալիա), Լարանտա (Գարաման), Կիւբիստրա (***) (Հերակլիա = [Գոնիա] Էրէյլի), Կատիւրա (Նիյտէ), Գերմանիկուպոլիս (Էրմէնէկ), Կոռիկոս, Անամուր, Ալայա, իսկ Ատանայի նահանգէն դուրս՝ Հալէպի նահանգին մէջ Գերմանիկ (Մարաշ, Այնթապ, Զէյթուն, Արեգին (Ալպաշ), Կապան Հռոմկլայ, Պէյլան, Տլուք (*), Բլուր Աւետեաց (**) (Թլպաշար) եւ Պօզանդոս (Պօզանդի):

Ծանօթ.— Սելեւկիոյ հիւսիսային արեւելեան կողմը՝ ծովեզերքին մօտ կ'երեւին Ելեւսա կամ Սեբաստոս քաղաքին աւերակները, որոնք այժմ ծանօթ են Այաշ անունով:

Գ.

ԱՐԴԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այս գլուխով ՀԱՅԱՍՏԱՆ ըսելով պիտի հասկնանք այն հողամասը, որ ներկայիս Հայերուն ձեռքն է եւ չազատագրուած (Irredenta) Հայաստանէն զանազանելու համար կ'ըսենք Արդի Հայաստան կամ Ներկայ Հայաստան, որ իր վարչաձեւին պատճառաւ կը կոչուի Խորհրդային Հայաստան:

Բայց, «Հայաստան պիտի երթամ», «Հայաստանէն եկաւ», «Հայաստան եղբայր մը ունիմ», «Հայաստանէն նամակ կը սպասեմ» բացատրութիւններով պիտի հասկնանք մանաւորապէս Ներկայ Հայաստանը:

ՍԱՀՄԱՆ.— Հայաստանի սահմաններն են, հիւսիսէն՝ Վրաստան, ուր կան 380,000 Հայ, մայրաքաղաք Տփղիս կամ Թիֆլիս. հոս Հայերը ունին տպարաններ, վարժարաններ ու եկեղեցի: Արեւելքէն՝ Ազրբէջան, ուր կան 285,000 Հայ. մայրաքաղաք՝ Պաքու՝ Կասպից ծովին վրայ նաւահանգիստ. ունի նաւթահորեր, որոնցմէ ոմանք Հայերու կը պատկանէին Մեծ — Պատերազմէն առաջ: Հարաւէն Պարսկաստան, ուր կան 150,000 Հայեր. մայրաքաղաք՝ Թէհրան: Արեւելքէն՝ Թրքահայաստան, որ այժմ մաս կը կազմէ Թուրքիոյ:

ԴԻՐՔԸ.— Հայաստան լեռնոտ երկիր մըն է: Գրեթէ ամբողջութեամբ լեռներով ծածկուած է իր հարաւային արեւելեան մասը: Իսկ իր հիւսիսային արեւմտեան մասը թէեւ լեռնոտ է, բայց ոչ միւս մասերուն նման:

ՑՈՎՀ. ՊԱՊԼԷՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Եդոկիոյ (Թոքատ) մօտերը կան Պոնտական Կոմանայի (Comana Pontica) աւերակները: Կապադովկիական Կոմանան (Comana Cappadocica) ալ ծանօթ է հինէն ի վեր:

(*) Այժմ զօրանոց ի Փարիզ Boulevard Henri IV թիւ 16ի եւ Rue Sullyի անկիւնը:

(*) Alexandria Minor.

(**) A. ad Issum (Իսսոսի ծոցին վրայ գտնուելուն պատճառաւ այսպէս կոչուած է):

(***) Այս քաղաքը Կիլիկիոյ կուսակալ Հռոմայեցի Կիկերոնի ամերանոցը եղած է:

(*) Լատիններուն Doliche կամ Tulupa կոչածը:

(**) Լատիններուն Turbessel (Թլպաշար) անուանածը:

Մուսոլինի կը բարբառի

«Էքսէլսիոր» օգոստ. 21ին հրատարակեց Մուսոլինիի մէկ յօդուածը, Լօզանի խորհրդաժողովի արդիւնքներու մասին։

«Տուզէ»ին կարծիքով, պատերազմէն ի վեր գումարուած ժողովներուն մէջ Լօզանի խորհրդաժողովը անկասկած ամէնէն դրական արդիւնքներուն յանգեցաւ, թէեւ, Լօզանի մէջ ալ քաջութիւնը կը պակսէր հարցերու խորը մտնելու, գոնէ եւրոպական խնդիրներու մասին։ Մուսոլինի չի հաւատար որ Մ. Նահանգները մասնակցին յառաջիկայ համաշխարհային խորհրդաժողովին։ Եւրոպայի եւ Մ. Նահանգներու միացեալ ջանքերը միայն կրնան առողջացնել հիւանդը, բայց յաջողութիւնը կասկածելի է, եթէ Մ. Նահանգները սրտանց եւ բարիացակամութեամբ չգործակցին։ Ասոր համար ալ, անհրաժեշտ է որ փարատի այն հիւանդագին կասկածը թէ եւրոպական ճակատ մը կազմուած է Մ. Նահանգներուն դէմ։ Եւրոպական ազգերը ազատօրէն ընդունած են Մ. Նահանգներուն ուժը՝ իրենց խորհուրդներ տալու եւ ուղղակի դեր կատարելու իրենց բանակցութեանց մէջ։

Լօզանը — կը շարունակէ Մուսոլինի — վերցուց «հատուցումներ» բառը միջազգային բառարանէն։ Տասը տարուան աշխատանք պէտք եղաւ, որոշումի մը յանգեցնելու համար եւրոպական պետութիւնները. որոշում մը տրուեցաւ միայն դէպքերու ճնշման տակ։ Ինքն էր որ, 1922ին, առաջարկեց «սրբել քարետախտակը»։ Յաջորդ տարիները ցոյց տուին թէ հատուցումները ո՛ր աստիճան պատճառ եղած են աշխարհի անհաստատ վիճակին։ Այդ տարիներու ընթացքին երեւան եկաւ թէ ազգ մը որ անդունդին ափը կը հասնի, ուրիշներն ալ կը քաշէ իր ետեւէն։ Լօզանի խորհրդաժողովը առաջին քայլն եղաւ, ապրանքներու եւ դրամներու փոխանակութիւնը հաստատուն վիճակի մէջ դնելու համար։ Եւ Իտալիան ճամբայ ցուցուց, առաջին քայլն առնելով օգնելու համար դանուբեան պետութեանց, հակառակ այդ ձեռնարկին պարտադրուած զոհողութեանց։

Բայց, Մուսոլինի անհեթեթ կը գտնէ որ հին պարտքերու վճարումը պահանջուի երկրի առեւտուրին գնով։ Այդ սովորութեան համաձայն, գրեթէ ամէն ազգ 50 առ 100, երբեմն աւելի, կորսնցուցած է իր վաճառականութիւնը, ներկայ տագնապի ընթացքին։ Այս ձեւով կորսուած դրամը պիտի բաւէր 20 — 30 անգամ աւելի վճարելու հատուցումները եւ պատերազմական պարտքերը։ Աւելի լաւ է բարձր տուրքեր ունենալ լաւ առեւտուրով, քան թեթեւ տուրքեր՝ առանց առեւտուրի։ Յառաջիկայ համաշխարհային խորհրդաժողովին կ՚իյնայ լրացնել Լօզանի գործը։ Այժմ սեղանի վրայ կայ եւրոպական համաձայնութեան ծրագիր մը՝ վերջին տասը տարիներու խնդիրներու մասին։ Խորհրդաժողովին առաջին հոգը պէտք է ըլլայ առեւտուրի վերակենդանացումը, իսկ այդ կը յաջողի միայն Եւրոպայի եւ Մ. Նահանգներու գործակցութեամբ։ Դառն փորձառութիւնը հաստատեց թէ այսօր աշխարհի ամէնէն ստիպողական պէտքն է միջազգային ուժերու վերածնութիւնը եւ փոխադարձ կասկածներու փարատումը։ Ներկայ տագնապին երկարաձգումը անխուսափելի կերպով յառաջ պիտի բերէ կասկած եւ անվստահութիւն՝ այն քաղաքական եւ տնտեսական սկզբունքներու մասին որ տակաւին հիմը կը կազմեն արեւմտեան քաղաքակրթութեան։

196 ժամ օդին մէջ

Օգոստոս 14ի կիրակիէն ի վեր, երկու մանկամարդ Ամերիկուհիներ կը սաւառնէին Նիւ Եորքի եւ շրջականերու վերեւ, օդարշաւի տեւողութեան կնոջական մրցանիշը շահելու համար։

Երկու Ամերիկուհիները վար իջան երկուշաբթի օր, 196 ժամ մնալով օդին մէջ, ինչ որ նոր մրցանիշ մը կը կազմէ տեւողութեան։ Նախորդ մրցանիշն էր 122 ժամ 50 վայրկեան, զոր շահեցան երկու օդանաւորդներ, անցեալ յունուարին։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԼՊԱՆԻՈՅ թագաւորին դէմ մահափորձ մը երեւան հանուած է, կը գրեն Լոնտոնի թերթերը։ Ձերբակալուած են խումբ մը քաղաքական գործիչներ։ Կ՚ըսուի թէ դաւադրութիւնը կազմակերպած են խումբ մը Ալպանացի աքսորականներ որ Փարիզ կը գտնուին։

ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ինկաւ, Հռոմի մէջ, մանուկներու գաղութի մը վրայ, բռնկելով գայն։ Երկու օդանաւորդները վայրկենապէս մեռան։ Իսկ երկու եղբայրներ այրեցան։ Ծանրապէս վիրաւորուեցան նաեւ երկու աղջիկներ։

✕ Երեք գերման օդանաւորդներ, որոնք վերջերս Եւրոպայէն Ամերիկա թռեր էին, նոր արշաւի մը ձեռնարկեցին առջի օր, աշխարհի շրջանը կատարելու համար։

Ց. Հ. Դ.

Փարիզ եւ շրջակայքներ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ։ Ջեկոյց պատգամաւորին կողմէ եւ ուրիշ օրակարգեր։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶԻ կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սալ Միւթիւալիթէի մէջ, 24 rue St. Victor։ Օրակարգի շարունակութիւն։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Լիոնի «Հայ Արի» գայլիկներու Արծուիկ խումբի կողմէ, այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն à la Belle Colline։

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՋՈՒԼԱԷՐԵԱՆ

Եւրոպական եւ հայկական պարեր, Գայլիկներու եւ սկաուտներու տողանցք, դրօշարշաւ, վազք, բուրգեր եւայլն։

Հանդէսը պիտի շարժանկարուի։ Հանդէսի մուտքը օթօքարի ծախքով միասին, երթ ու դարձ՝ 4 ֆրանք։

Մեկնումը Փլաս Կիշառէն առաւօտեան ժամը 9 եւ 11, իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին։

Օրդ. Տիկ. Սոլի եւ զաւակունք (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Սասաուրեան (Նիւ Եորք), Նկարչ Գաբրիէլեան (Պարսկաստան), Մովսէս Սայադեան (Պարկաստան), Ղահրաման Թումանեան (Պարսկաստան) կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր եւ ազգականին՝

Պ. ԱՐՇԱԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ 21 Օգոստոսին, Կիրակի օր։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

Hôpital Bichat (Փորթ Սէնթ Ուէն) ուրկից հանգուցեալին մարմինը կը փոխադրուի Nouveau Cimetière (Clichy), 82 rue du Général Rouget.

Հանգուցեալին բնակարանի հասցէն՝ 83 Bd. de Lorraine, Clichy.

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ դաշտահանդէս, «Կոմիտաս» երկսեռ երգչախումբի, այս Կիրակի Մէտօնի անտառին մէջ։

Ժամադրավայր կար տէ գ՚էնվալիտ, առաւօտ ժամը 8.30—9։

Կը հրաւիրուին բոլոր երկսեռ անդամները, համակիրներն ու բարեկամները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. Խաչի վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք, իրենց մասնակցութիւնը բերին օգոստ. 14ի դաշտահանդէսին եւ ի մասնաւորի հայկական հարսանիքի կազմակերպման առթիւ։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R, Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան՝ ժեներ. հիւանդութիւն եւ վարխի։ Ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, *ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ*, Գ. Զօհրապ 20, *ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ* (Տ. Չէօկիւրեան եւ Թ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, *ԱՐԵՒՈՏ ՃԱՄԲԱՆ*, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, *ԵՏՔԸ*, Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, *ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ*, Քրիստ.Միքայէլեան 10, *ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ* Րաֆֆի 25, *ՎԱԼԱՆԹԻՆ*, Ժորժ Սան 20, *ԹԷՐՖԱՆՕ*, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, *ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ*, Մալխաս 50, *ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ*, Ռէն 20, *ՆՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ*, Ղ. Մելոյեան 10, *ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ*, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., *ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ*, Ա. Պէրնէտ 2 հատոր 65 ֆր., *ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ* 25, *ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ*, Քասիմ 2 հատոր 25, *ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ*, Յ. Ալոճեան (Ռոզմերի) 12.50, *ՏԱՒԻՂ ԵՒՈՂԵԱՆ*, Գ. Կառվարենց 20, *ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ*, Ռստամեկ 5, QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր։

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է

Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ

41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

E. TER-MINASSIAN

Export und import, Komissionen und Vertretungen

Ցանձն կ՚առնէ կատարել գերմանիոյ մէջ վաճառքը հում նիւթերու (չոր պտուղ, աղիք եւ այլ ապրանքներ), ինչպէս նաեւ գնումը դարձեալ գերմանիոյ ամէն կարգի ապրանքներու։

կը ստանձնէ ներկայացուցչութիւնը առեւտրական, վաճառականական եւ արդիւնաբերական հաստատութեանց։

Հասցէ՝ Motzstr 29, Berlin w. 30, Allemagne.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ կ՚ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.

ԵԹԷ դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.

ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.

ԵԹԷ կ՚ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՐՄԱԳի, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17.64

որ կ՚ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ՝ իր գրասենեակներուն մէջ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ՏԷՍԻՆԻ ՎԻԷՆԻ եւ ՇՐՋ. ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Հ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ «ՏՊ. ԵՓՐԱՏ»ը

Փոխադրուած է 36 rue Voltaire, Lyon

R. C. Lyon A. 77-929 Tél. Moncey 58-75

կը ստանձնենք գոյնզգոյն եւ գեղատիպ տպագրական ամէն տեսակ գործեր, քառւ ուէ ամէն տեսակ կնիքներ՝ դիւրամատչելի գիներով։ Գաւառներէն եղած ապսպրանքներուն շուտով ընթացք կը տրուին։

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52-73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնասուած կերակուրներ

Ճաշարան CAUCASE

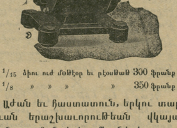
23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ։

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Նարի յատուկ մօթէօրներ

1/15 ձիու ուժ մօթէօր եւ ըէօսթաթ 300 ֆրանք

1/8 » » » » 350 ֆրանք

Աժան եւ հաստատուն, երկու տարուան երաշխաւորութեան վկայական, պահանջեցէք մեր ներկայացուցիչը։

HOVHANESSIAN ingénieur

15 rue de Vienne, Paris (8)

Կ՚ընդունինք Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3-5։

ՓԱՐԻԶԻ ամենասիրուն գլխարկ

F. SORBIER*ի մօտ, 11 Rue* *Lafayette. Փարիզ։ Անմրցելի գին*

ՎԱՐՁՈՒ Է կահաւորուած գեղեցիկ սենեակ մը (ընտանիքի մէջ) 260 ֆր.։ Դիմել Mme. Gulian, St. Marcel, Paris (13)։

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց բըփրիզի, դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի, ամէն առեւտրական գործի համար, դիւրամատչելի պայմաններ։ Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 Damesme, մէթրօ Թօլպիաք։

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

Բ Ո Ւ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Ջեմման պարզեց նրան իր զոյգ ձեռքը։

— Թանկագին բարեկամս, միթէ այնքան դեռ մօտիկ չենք մենք իրար, որ ինձ մի քիչ վստահէիք։ Ձեզ ի՞նչ է պատահել։

— Է՛, անձնական վիշտ է, ձեզ ինչու անհանգիստ անեմ։

— Լսեցէք, — ասաց նա վերցնելով նրա ձեռքը ու ջանալով դողը հանդարտացնել։ — Ես ոչ մի ճիգ չեմ արած ձեզ դպչելու այնտեղ, ուր իրաւունք չունիմ։ Բայց այժմ դուք ինքներդ մի քիչ վստահութիւն ցոյց տուիք ինձ ձեր յօժար կամքով։ Ցոյց տուէք մի քիչ աւելին. դիմեցէք ինձ ինչպէս ձեր քրոջը։ Դիմակ դրէք ձեր դէմքին, եթէ դա ձեզ մխիթարանք է պատճառում, միայն դիմակ մի դնէք ձեր հոգուն, խնայեցէք ձեզ։

Բոռ աւելի խոր ցած կախեց գլուխը։

— Ինձ հետ համբերող եղէք. — ասաց նա։ — Ես մի ախորժելի եղբայր չեմ։ Միայն եթէ գիտենայիք... Այս վերջին շաբաթները խելառել եմ բոլորովին։ Մէջս նորից զարթել է Հարաւային Ամերիկան, երբեմն դեւը տիրում է ինձ եւ...

Ձվերջացրեց խօսքը։

— Կարելի չէ՞ մասնակցեմ ձեր վշտին. — շշնջաց կինը վերջապէս։

Բոռի գլուխը ընկաւ կնոջ ձեռքին։

— Ծանր է Տիրոջը աջը։

—)(օ)(—

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

I

Յաջորդ հինգ շաբաթը Ջեմման ու Բոռը յուզման ու աշխատանքի մէջ անց կացրին, այնպէս որ անձնական գործերի մասին մտածելու բնաւ ժամանակ չկար։ Երբ զէնքի մթերքը յաջող կերպով մտցրած էր արդէն պապական հողը, մնում էր դեռ գործի ամէնից դժուար ու վտանգաւոր մասը։ Աննկատելի կերպով պէտք է ծածուկ մթերանոցներից փոխադրէին զէնքերը, դէպ ի ձորերն ու կիրճերը, բաժանելու էին տեղական կենտրոններին եւ այնտեղից էլ գիւղերը։ Լրտեսները վխտում էին բոլոր այդ կողմերում եւ Դոմինիկօն, որին Բոռը յանձնել էր մթերքի փոխադրութիւնը, մարդ էր ուղարկել Ֆլորենցա խնդրելու, որ անմիջապէս օգնական ուղարկեն կամ գործը քիչ յետաձգեն։ Բոռը պնդում էր, որ ամէն բան մինչեւ յունիսի կէսերը աւարտած լինի, բայց վատ ճամբաները, այլ եւ շարունակ թաքնուելու անհրաժեշտութիւնից առաջացած անվերջ արգելքներն ու դանդաղացումը կատարեալ յուսահատութեան էին մատնել Դոմինիկօյին։ «Ես Սկիլլիայի ու Խարիպտայի մէջն եմ ընկել, գրում էր նա։ Շտապել չեմ կարող՝ վախենալով որ ամէն բան կը բացուի, իսկ դանդաղել կարելի չէ եթէ ուզում ենք ժամանակին պատրաստ լինենք։ Կամ ինձ անմիջապէս անհրաժեշտ օգնութիւնը հասցրէք կամ ասէք Վենետիկցիներին, որ մենք յուլիսի սկզբից առաջ պատրաստ լինել չենք կարող»։

Բոռ նամակը բերաւ Ջեմմային, եւ մինչ վերջինս կարդում էր, ինքը մըռայլ նստել էր գորգի վրայ ու շոյում էր կատուի մազերը հակառակ ուղղութեամբ։

— Վատ է. — ասաց Ջեմման։ — Հազիւ թէ կարելի լինի ամբողջ երկու շաբաթ Վենետիկցիները զսպել։

— Ի հարկէ, ո՛չ, կատարելապէս անհեթեթ բան է։ Դոմինիկօն պէտք է հասկանար։ Մենք ենք յարմարելու Վենետիկցիներին, ոչ թէ նրանք մեզ։

— Բայց Դոմինիկօյին մեղադրելն էլ արդար չէ։ Անշուշտ արել է, ինչ հնար էր, իսկ անհնարը պահանջել չի կարելի։

— Մենակ է, մենակ։ Պէտք է մի պատասխանատու մարդ, որ մթերանոցը պահէ, իսկ մի ուրիշը, որ հետեւի փոխադրութեանը։ Անհրաժեշտ է նրան մի վստահելի օգնական ուղարկենք։

— Ո՞ւմ ենք կարող։ Ֆլորենցայում ոչ ոք չունինք։

— Լա՛ւ, ուրեմն ես-ս ինքս։

Ջեմման ետ նետուեց ու նայեց նրան։

— Ո՛չ. կարելի չէ։ Խիստ վտանգաւոր է։

— Բայց եւ այնպէս ս-ստիպուած եմ, եթէ մի այլ ելք չգտնենք։

— Կը գտնենք մի այլ ելք, ուրիշ ոչինչ։ Իսկ որ դուք նորից այնտեղ գնաք, դրա մասին խօսք անգամ լինել չի կարող։

Մի յամառ ծալք կազմեց Բոռի ներքին շրթունքի անկիւնին։

— Զ-չգիտեմ, ինչու խօսք անգամ լինել չի կարող։

— Կը հասկանաք, եթէ մի վայրկեան հանգիստ մտածէք։ Հինգ շաբաթ է միայն անց կացել ձեր վերադարձից. ամբողջ ոստիկանութիւնը ոտի է ուխտաւորի պատմութեան պատճառով ու որոնում են շրջակայքը հասկանալու համար, թէ բանն ինչումն է։ Գիտեմ, որ դուք զարմանալի կերպով ծպտել գիտէք, միայն մի մոռանաք թէ ի՛նչ աչազին բազմութիւն տեսել է ձեզ Դիէկոյի կերպարանքով կամ գիւղացու տարազում. բաց ի դրանից չի կարելի ծածկել ոչ ձեր կաղութիւնը, ոչ էլ ձեր երեսի սպին։

— Շ-շատ կաղեր կան աշխարհում։

— Այո՛, միայն Ռոմանիայում շատ չեն այն մարդիկը, որոնք լինէին, երեսին սպի ունենային, հաշմ ձեռք, այլ եւ կապոյտ աչք, թուխ դէմք։

— Աչքերի գոյնը բելադոննով կարելի է փոխել։

— Բայց բոլոր մնացա՞ծը։ ... բէք, ձեր այդ նշաններով այնտեղ գնալ, կը նշանակէ ուղղակի ... նել թակարդը. անպատճառ կը բռնուէք։

— Բայց մ-մէկը պէտք է, որ ... Դոմինիկօյին։

— Ինչ օգնութիւն է դա Դոմինիկօյին, երբ ամենածանր վայրկեանին ձեզ ձերբակալեն։ Ձեր բռնուելը ամբողջ գործը կը փճացնի։

Սակայն Բոռին համոզելը ... էր։ Վէճը շարունակեց առանց ... է հետեւանքի։ Ջեմման սկսեց ... ընկնելու, թէ հանդարտ յամառութեան ի՛նչ մի անսպառ աղբիւր ... նրա բնաւորութեան մէջ։ Եթէ ... ման այդ աստիճանի համոզուած ... իր իրաւունք ունենալուն, ... տեղի կտար վէճը ընդհատելու ... մար։

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ :: :: :: :: :: :: ::	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա :: :: :: ::	250 »	130 »	—
Ամերիկա :: :: :: :: :: :: :: :: ::	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ երկիրներ :: :: :: :: :: :: :: ::	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

25 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1963

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԱՏՆԷՇԻՆ ՎՐԱՅ, ՊԱՏՆԷՇԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

Ի՞նչ ըսել ուզեցինք, երէկ, շեշտակի դնելով գաղութներու ինքնապաշտպանութեան հարցը:

Ակադեմական կամ վերացական խնդիր մը չէ որ կը յուզենք: Հետեւաբար, խօսինք աւելի պարզ: Մանրելով բառերն ու գաղափարները:

Երէկ՝ մենք ազդանշանը միայն տուինք: Կոչ մը՝ սթափելու եւ գործելու: Մանաւանդ ինքնագործունէութեան մղելու:

Խօսինք հատ – հատ:

×

Գաղութները վտանգուած են, ամէն բանէ առաջ, մեր ներքին պառակտումներով:

Անցնող տասնամեակը տխուր յիշատակարան մը կը կազմէ, այս տեսակէտէն:

Յիշատակարան մը՝ ուր կիրքն ու բթամտութիւնը, անհոգութիւնն ու գռեհիկ բարքերը իրար կը հրմշտկեն: Ամէնէն առաջ՝ թշնամին խնդացնելով:

Ելքը՝ կատարեալ ողբերգութիւն է, եթէ յառաջիկային ալ, այսպէս շարունակուի:

Անանկութիւն եւ փլուզում, բոլոր ճակատներուն վրայ:

Ոչ մէկ տարակոյս՝ ժողովուրդի դիմադրական կարողութեան մասին:

Աւելի ծանր փորձութիւններու, աւելի ահաւոր ցնցումներու դիմացած է այս ժողովուրդը:

Բայց, մի մոռնաք որ այն ատեն հող ու ջուր ունէինք: Լեռներ՝ մեր կռնակը եւ անծայրածիր դաշտեր՝ իբրեւ հորիզոն:

Ունէինք խոփ եւ սրոր: Գիւղ եւ գիւղացի:

Այսօր, թէեւ շատ մը վէրքեր դարմանած եւ ոտքի կանգնած, բայց ունինք խորապէս խոցոտուած կողեր: Ունինք սիրտեր արիւնլուայ:

Եւ, «պէնզին» կամ փոշի է որ կը շնչենք, ահաւասիկ տասը տարիէ ի վեր, օտարոտի ցամաքներու վրայ:

Ուրեմն, հետզհետէ կ'ուժատի դիմադրական կորովը: Իսկ ներքին պառակտումները ուրիշ բանի չեն ծառայեր, եթէ ոչ սաստկացնել սպառումը:

Ինչ որ կորսնցուցինք, վերջին տասը տարիներու ընթացքին, անդարմանելի է:

Ուրեմն, մեր առաջին հոգը պիտի ըլլայ՝ կարճ կապել անմիտ վէճերը, վերջ տալ ներքին պառակտումներուն, եւ համաձայնիլ սրբազան ուխտի մը շուրջը:

Ուխտի՝ յանուն գաղութներու ինքնապաշտպանութեան:

×

Գաղութները վտանգուած են, նաեւ, կարմիր – կանանչ գործակալներու յարաճուն գործունէութեամբ:

Ո՛րքան խօսինք այս մասին, քիչ է:

Եւ որքան ալ բանգէտ երեւանք, տակաւին չենք հասկնար ամբողջ անցուդարձը: Կատարուած կամ ծրագրուած արարքներուն իմաստը:

Ներգաղթի առթիւ երեւան եկած երեւոյթներն անգամ չսթափեցուցին մեզ:

Թէեւ, այնտեղ ուր ներգաղթ կատարուեցաւ, սթափումը ձեւ ու մարմին կ'առնէ հետզհետէ: Կ'ակնարկենք յունահայ գաղութին:

Երեւանցիները մեթոտիկ ծրագրով մը յառաջ կը տանին իրենց կազմալուծման աշխատանքը: Կ'օգտուին մեր ներքին պառակտումներէն, կը խորացնեն ճեղքերը, եւ նոր ճեղքեր կը բանան իրենց կարգին:

Անոնք սրտառուչ բանաձեւեր ալ ունին: Կախարդական խօսքեր, որ կը խօսին մեր սրտին: Իսկ մենք, միշտ մակերեսային, յաճախ կը շփոթենք խօսքն ու գործը:

Եւ այնքան տարուած ենք ոխակալութեամբ, որ մեքենաբար ականջ կուտանք անոնց թմրուկին, իրար բզքտելու աստիճան:

Անոնք տիրաբար մտած են մեր տան մէջ, եւ բռնելով դուռներն ու պատուհանները, արջ կը խաղցնեն: Իսկ մենք ծափ կը զարնենք: «Ինծի չէ, քեզի է: Քեզի չէ, Դաշնակին է»...

Մինչդեռ, ծաղրն ու սլաքը, դաւն ու դանակը ուղղուած են բոլորին: Անխտիր բոլորին:

Եթէ եղած փորձերը չեն բաւեր, աղօթեցէք որ ներգաղթ կատարուի նաեւ Ֆրանսայի կամ Սուրիոյ մէջ, եւ կը համոզուիք:

Իսկ եթէ նորէն չհամոզուիք, պէտք պիտի ըլլայ եզրակացնել թէ արժանի ենք մեր ճակատագրին: Արժանի՝ թնդուելու, բոշաներու ամբոխի մը վերածուելու:

Քաղաքականօրէն որքան ալ կապուած ըլլանք Երեւանի, ազատ ենք մեր տան — գաղութներու — գործերը վարելու այնպէս ինչպէս կը թելադրէ արմատախիլ ժողովուրդին շահը:

Այստեղ ո՛չ ոք իրաւունք ունի աւելի բարձր խօսելու, քան գաղութները իրենք: Իրենց բոլոր կազմակերպութիւններով: Քաղաքական հոսանքներէն մինչեւ լսարանական միութիւնները:

Եւ ո՛վ որ կը խանգարէ այս բնական օրէնքը, ներսէն կամ դուրսէն, պէտք է համարուի թշնամի հալածական բազմութիւններուն:

Թշնամիներ ունինք թաքուն: Թշնամիներ գիտակից կամ գործակից:

Պէտք է իւրաքանչիւրին իր տեղը ցուցնել: Իսկ ատոր լաւագոյն ճամբան է, — գործել:

Գործել՝ կանգնելով պատնէշին վրայ, կամ անոր բոլորտիքը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

„ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ...„

— :-: —

Անցեալները, Փարիզի մէկ անկիւնը, ծակի մը մէջ, մուկերու նման, ժողով մը գումարած էին «խումբ մը փարիզահայ աշխատաւորներ եւ մտաւորականներ»:

Խումբ մը բաղկացած 7—8 հոգի է:

Մուկերու այս ժողովին մէջ, մեր «Փարիզահայերը» որոշեր են... կռուիլ պատերազմի դէմ:

Առածի կարգ անցած է, որ Հայը կը կռուի իրմէ մեծ բաներու դէմ: Զարմանալի չէ, ուրեմն, տեսնել եօթը Հայ, որ նիզակ կը ճօճեն անողոք Մոլոքին դէմ:

Կռիւի այդ որոշման հետ, անոնք բանաձեւած են իրենց հաւատքը թէ այս ընթացքով պիտի կարենան արգիլել պատերազմը: Երբ ունինք նման Տոն Քիշոթներ, ալ ինչո՞ւ վախնալ պատերազմէն, — մտէք տուն եւ քնացէք ապահով:

Կրնաք նոյն իսկ պարծենալ թէ միայն Հայերո՛ւն շնորհիւ է որ արգիլուած է պատերազմը: Այո՛, եթէ Հայերը պատերազմ ուզեն, — կ'ըլլայ: Եթէ Հայերը պատերազմ չուզեն, — չըլլար: Նոյն իսկ Հայերը կրնան այլ եւս սպառնալ ամէնուն, աջ ձեռքին ցուցամատը բարձրացուցած՝ ըսելով. — Հիմա պատերազմ կ'ուզենք հա՛...

Այս խաղաղութիւնը կը պարտինք մեր կարմրուկներուն: Անոնք էին, որ աշխարհակալներուն արգիլեցին կոխել Ռուսիոյ կրունկին վրայ: Այս առիթով, յիշեցին, որ Հայաստանն ալ վտանգի տակ է: Եւ յանուն Հայաստանի, խաղաղութիւն տուին ամէնուն: Զմոռցան սպառնալ, սակայն, Դաշնակցականներուն, որոնք պատերազմ պիտի յայտարարէին աշխարհի դէմ, եթէ չըլլային խումբ մը... մուկերը: Սարսափեր են, որ *ԴՐՕՇԱԿ*ը գրեր է թէ «Սուրիան հայկական ամենամեծ գաղութն է, որ կեցած հայրենիքի դրան առջեւ, ակնդէտ հետեւում է դէպքերի ծաւալման: Ապագայ անակնկալների պահուն, նա առաջինը կը լինի տեղից շարժւողն ու հայրենիք մտնողը»: Ու մեր կարմիրները, վախնալով որ, երբ արտասահմանի Հայերը հայրենիք մտնեն, կը վտանգուի Հայաստանը (կարդացէք Ռուսիան), ուզեր են արգիլել որ եւ է զինեալ յարձակում:

Եւ ձիթենի քաշխեր են ամէնուն:

Այս կարմրուկներէն մէկը, որ պատերազմի դէմ հանուած թռուցիկի մը տակ կը ստորագրէ *Թոփուզ*, մեզի վստահութիւն չի ներշնչեր սակայն իր խաղաղասիրութեան մասին: *Թոփուզ* կրող մը կրնա՞յ խաղաղութիւն խոստանալ: Ցանուն խաղաղասիրութեանդ, գոնէ *Տանձ* ստորագրէիր, մարդ Աստուծոյ:

ՀԱՐԹՈՑ

ՏԵՆ ՈՒ ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Դամասկոս հրատարակուող «Էլիֆ Պա» թերթը իր վերջին թիւին մէջ հետեւեալը կը գրէ Ազգ. Գաւառականի ընտրութիւններուն մասին.—

Կիրակի ժամը 9ին սկսան եկեղեցիին մէջ Հայ Մէնլիս Միլլիի ընտրութիւնները, որոնց անձամբ կը հսկէր կաթողիկոսական փոխանորդը:

Ընտրութիւններու ընթացքին պատահեցան կռիւներ Հնչակներու եւ Դաշնակներու միջեւ: Եպիսկոպոսին խնդրանքով հասան ոստիկանները: Կռուողները չուզեցին անոնց հնազանդիլ, ընդհակառակը զանոնք ծեծեցին: Բայց վերջապէս ոստիկանները յաջողեցան կռուողները պահականոց առաջնորդել:

Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան (17 հոգի):

Քուէտուփը բացուելով պարզուեցաւ որ քուէարկողներու թիւն էր 731:

× Կռիւէն յետոյ ընտրութիւնները շարունակուած եւ ընտրուած են վեց հոգի՝ ժողովրդական (դաշնակցական) ցանկէն, հինգ՝ հակառակորդներէն:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

"ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ„Ը ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Կացութիւնը կը ծանրանայ

Մէկ օրէն միւսը աւելի բարդացաւ Գերմանիոյ ներքին պայքարը, իբրեւ հետեւանք հինգ Հիթլէրեաններու դատապարտութեան: Հիթլէր ինքը կատղած, արդէն ասպարէզ կը կարդայ կառավարութեան: Հինգ մարդասպաններու մահավճիռը հազիւ իմացած, հետեւեալ հեռագիրը ուղղեց մահապարտներուն.

— Ընկերներ, այս հրէշային եւ արիւնռուշտ վճռին հետեւանքով, ինքզինքս ձեզի հետ կապուած կը զգամ անսահման հաւատարմութեամբ: Այս վայրկեանէն սկսեալ, ձեր ազատութիւնը պատւոյ խնդիր մըն է մեզի համար: Մեր բոլորիս պարտականութիւնն է պայքարը կառավարութեան մը դէմ որուն օրով այսպիսի բան տեղի կ'ունենայ»:

Այս հեռագրէն զատ, Հիթլէր կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, Միւնիխի օրկանին մէջ, պարսաւ խելով նոյն իսկ իր Պերլինի օրկանէն: Քանի մը հատուածներ՝ այդ կոչէն.

— «Ֆոն Փափէնի արդարութիւնը կ'ուզէ մահուան վիհը նետել հազարաւոր և հազարաւոր ազգային-ընկերվարականներ... Ահա՛ ձեր արիւնոտ առաջադրութիւնը, պարո՛ն Փափէն: Այդ արարքէն յետոյ, վերջնապէս եւ յստակօրէն գծուած կ'ըլլայ մեր դերը կառավարութեան հանդէպ: Երկինք կրնայ նոր փորձութիւններ զրկել մեզ, բայց մեր շարժումը պիտի շարունակէ պայքարը կառավարութեան մը դէմ որ դահիճն է մեր կռուի ընկերներուն: Պարոն Փափէն, դուք ազգային մարտիկներու արիւնով արձանագրեցիք ձեր անունը գերմանական պատմութեան մէջ»:

Այս սպառնալիքներուն կառավարութիւնը ինքն ալ կը պատասխանէ նոյնքան ուժգնութեամբ:

Վարչապետ Ֆոն Փափէն հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.

— «Իբրեւ հետեւանք ահաբեկչական արարքներու, որոնք ծանրապէս կը վնասեն պետութեան վարկին, նախագահ Հինտէնպուրկ հաւանեցաւ կառավարութեան առաջարկին եւ ծայր աստիճան խիստ հրամանագիրներ ստորագրեց, վերջ դնելու համար քաղաքական ահաբեկման:

«Այդ հրամանագիրները պէտք է միեւնոյն ձեւով գործադրուին ո՛ր եւ է անհատի դէմ որ կ'անսաստէ օրէնքին, առանց նկատի առնելու ոչ կուսակցութիւնը, ոչ ալ անձը:

«Կառավարութիւնը չպիտի վարանի, ի հարկին, գործադրել իր տրամադրութեան տակ դրուած բոլոր միջոցները, յարգել տալու համար այս կարգադրութիւնները: Չպիտի թոյլատրէ որ կուսակցութիւն մը ընդդիմանայ իր հրամաններուն: Նմանապէս, կառավարութիւնը չպիտի ազդուի քաղաքական սպառնալիքներէ, մահապարտներուն ներում շնորհելու իր իրաւունքէն օգտուելու համար:

«Այն կրքոտ մեղադրանքները որ կ'ըլլան հիմա, հրապարակաւ, պէտք է ուղղուին այդ մահափորձերու հեղինակներուն եւ ոչ թէ պետական իշխանութեան, որ ստիպուած էր դիմել այդքան խիստ միջոցներու, հանրային բարիքին համար: Կառավարութիւնը պիտի կրնայ զսպել ո՛ր եւ է փորձ որ կը ձգտի նոր ծայրայեղութեանց մղել ամբոխը»:

× *Հիթլէրեան թերթերուն մէջ հրատարակուած նոր կոչ մը «ընդվզեցուցիչ արարք եւ ազգայնական Գերմանիոյ երեսին արձակուած բռունցք մը» կը նկատէ հինգ Հիթլէրեաններու մահապատիժը եւ կ'աւելցնէ.*

— «Գերմանիոյ կեանքը վտանգի մէջ է: Հինգ հարիւր հազար Հիթլէրեաններ պատրաստ են իբրեւ մէկ զանգուած զայրոյթով բողոքելու իրենց ընկերներուն վերապահուած ճակատագրին դէմ»:

× *Նոր խռովութիւններ ծագեցան այն քաղաքին մէջ ուր տրուեցաւ մահավճիռը: Ցուցարարները ուզեցին խուժել դատարանէն ներս, բայց ցրուեցան եղան ոստիկանութեան կողմէ:*

Ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ ծանր դէպքեր կը նախատեսուին:

Անգլիական գործադուլը

Լանքաշըրի ոստայնանկներուն գործադուլը որոշուած է շաբաթ օրուան համար: Սէնտիքայի վարիչներէն մէկը յայտարարեց թէ պայքարը կատաղի պիտի ըլլայ:

Հակառակ այս որոշման, բանակցութիւնները կը շարունակուին: Վերջին հեռագրի մը համաձայն, գործարանատէրերն ու բանուորները ընդունած են Մանչէսթըրի քաղաքապետին միջնորդութիւնը:

Եթէ կարելի չըլլայ կանխել գործադուլը, մօտ կէս միլիոն բանուորներ անգործութեան պիտի դատապարտուին:

Հնդկական թնճուկը

Հնդկաստանի Իսլամները կը շարունակեն պահանջել որ Անգլիա իրենց շրջանին իշխանութիւնը յանձնէ ոչ թէ դաշնակցային կեդրոնի մը, այլ նահանգներուն: Այս կարգադրութեամբ, կը յուսան յառաջիկային դիւրացնել Փէնճապի անջատումը Հնդկաստանէն եւ անոր ձուլումը՝ հարեւան իսլամ պետութեան մը, օրինակ Աֆղանիստանի հետ: Այս ծրագիրը մտահոգութիւն կը պատճառէ Սիխ ժողովուրդին, որ քանի մը միլիոն անգամ կը հաշուէ, բոլորն ալ կեդրոնացած՝ Փէնճապի մէջ:

Կը կարծուի թէ Սիխերը շառաւիղներն են Մեծն Աղեքսանդրի յոյն զինուորներուն որոնք մերժեցին իրենց երկիրը դառնալ, Հնդկաստանի արշաւանքէն յետոյ եւ հաստատուեցան Փէնճապի մէջ:

Ցարաբերութիւնները լարուած են Սիխերուն եւ Իսլամներուն միջեւ: Առաջիններուն ուժ կուտան Հնդիկները: Անգլիական գրաւումէն առաջ, Փէնճապի Իսլամները կը գտնուէին Սիխերու տիրապետութեան տակ: Եթէ բուռն պայքար մը ծագի, Աֆղանները պիտի ուզեն օգնել Հնդկաստանի իրենց կրօնակիցներուն եւ Անգլիա պիտի հարկադրուի բուռն միջոցներու դիմել:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ ոստիկանութեան առաջին ճիւղը ձերբակալեց 9 անձեր, որոնք համայնավարութեան մասին քարոզութիւններ կը կատարէին եւ ընդհանրապէս Պէշիկթաշի կողմերը կը հաւաքուէին:

Ձերբակալեալներն են Արմենակ եւ Թագւոր, Հիւսէին եւ Սատի անուն երկու ծխախոտի բանուորներ, կին մը եւ ուրիշներ: Ձերբակալեալներուն տունէն կարգ մը թուղթեր եւ յայտարարութիւններ գտնուած են:

Ոստիկանութիւնը 7 հոգի եւս հարցաքննելով, անոնց մէկ մասը ազատ արձակեց: Կը հասկցուի թէ ասոնք կապ ունէին երկրային դատարանի յանձնուած համայնավարներուն հետ եւ կը թղթակցէին Իզմիրցի եւ Էտիրնէցի կարգ մը մարդոց հետ: Քննութիւնները կը շարունակուին:

× Ձերբակալուած երկու Հայերը գրաշարներ են:

ՄՈՒՍՈՒԼԻ ԽՈՂՈՎԱԿԸ

— :-: —

4000 ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ ՀՈՄՍ – ՏՐԻՊՈԼԻՍ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Մուսուլի քարիւղը Միջերկրական առաջնորդող *Փայփ Լայնի* (քարիւղատար խողովակ) շինութիւնը արդէն սկսած է Հոմս – Տրիպոլիս ճամբուն վրայ:

2000 աշխատաւոր առնուած են Հալէպէն, եւ 2000 ալ Հոմսէն:

Պարզ գործաւորը կը ստանայ օրական 40 ս. դահեկան, ուժանակներով ժայռեր փլցնողը՝ 80, իսկ որմնադիրը՝ 125:

Քարիւղի ընկերութիւններուն եւ հողատէրերու միջեւ ծագած վէճերը տակաւին հարթուած չեն:

ԵՐԵՔ ՕԴԱՐՇԱՒ ՄԻԵՒՆՈՅՆ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր երեք օդանաւեր ճամբայ ելան Մ. Նահանգներէն, դէպի Եւրոպա:

Առաջինն է՝ շուէտական օդանաւ մը, որ Ատլանտեանը պիտի կտրէ, իջնելով Օսլօ:

Երկրորդ օդանաւը կը վարեն երկու ամերիկացի երիտասարդներ, նպատակէտ ունենալով միեւնոյն քաղաքը:

Իսկ երրորդը այն է զոր յիշեցինք երէկ, — ամբողջ ընտանիք մը՝ ծնողքով եւ երկու զաւակներով (8 եւ 6 տարեկան):

Այս վերջին օդանաւը ճամբայ ելած ատեն, զուարճալի տեսարաններ պարզուեցան: Երկու աղջնակները միասին առած են իրենց պուպրիկները: Անդրանիկ աղջիկը ամենայն լրջութեամբ յայտարարեց լրագրողի մը.

— Վստահ եմ թէ պիտի յաջողինք եւ կասկած չկայ թէ մենք առաջին մանուկները պիտի ըլլանք որ կը կտրենք Ատլանտեանը:

ՏԻԿ. ԿՈՐԿՈՒԼՈՎ ԿԸ ԽՆԴՐԷ...

Տիկ. Կորկուլով խնդրագիր մը ուղղելով դատական նախարարութեան, կը խնդրէ վերաքննել իր ամուսնին դէմ տրուած մահավճիռը:

Իբրեւ նոր իրողութիւն, մարդասպանին կինը մասնագէտ յիմարաբոյժներու տեղեկագիրները հաւաքելով, կ'ուզէ ապացուցանել թէ իր ամուսինը կատարելապէս խենդեցած է մահավճիռէն ի վեր:

Միւս կողմէ, Կորկուլովի փաստաբանը յարաբերութեան մտած է չեխ բժիշկի մը հետ, որ 1921ին մարդասպանը դարմանած էր իբրեւ փրանկախտաւոր: Բժիշկը չորս անգամ «նէօ սալվարոն»ի եւ 14 անգամ սնդիկի ներարկում կատարած է: Անկէ ի վեր կորսնցուցած էր Կորկուլովի հետքը: Բժիշկին եզրակացութիւնն այն է թէ՝ 1921ին, Կորկուլովի առողջական վիճակը կրնար տասը տարի յետոյ յանգիլ անդամալուծման:

Պատասխանելով հարցումի մը, Տիկին Կորկուլով ըսաւ.

— Ոճիրին առաջին օրերը կը կարծէի թէ պիտի լքեմ. բայց հիմա կը շարունակեմ սիրել, քանի որ խենդ է:

ՍԵԻՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ

11.— ՆԱՒՆ ՀԵՇՏՕՐՕՐ ԿԸ ՍԱՀԻ...

Վերջացա՞ւ Սելանիկով։

Ոչ իսկ Սելանիկը վերջացաւ։

Պարզապէս ընդհատում։ Քաղաքն է որ կը կանչէ։ Քաղքցի՛ն։ Կրնաք ըսել՝ քաղքենին։

Եւ առ այժմ, նաւն հեշտօրօր կը սահի։ Ինչպէս ծովը ծաւալուն։ Ծովլ ծփծփուն։

Ու կը ծփան տպաւորութիւններս ալ, ինչպէս նաւը։

Հարկ եղաւ լքել քրունքն ու փոչին «Գաւառ»ին։ Խշտեակները քրջազգեստ եւ հիւղակները թիթեղապատ։

Մնաք բարով, ընկերնե՛ր։ Ցանսու-թի՞ւն։ Երանի՜ թէ։

Բայց մենք հասեր ենք տեղ մը ուր խոհեմութիւնը կը պահանջէ շատ չքըքրել վաղը։

×

Բազմութիւն մը չրջիկներու։

Ֆրանսայէն անցեր են Պոլիս, եւ քերելով Աթէնքի հնութիւնները, կը վերադառնան Մարսէյլ։

Խռնուած, խառնուած են իրար։ Աւանց ազգի եւ սեռի խտրութեան։

Սա վարդադեղ մանկամարդուհին ի՞նչ կապ կրնայ ունենալ տարէց, ուռած քթով, կապկազգի մարդուն հետ։ Ցորովայնէ ընտրեալ քաղքենի, որ կամկար չարժուձեւեր կը փորձէ։ Խոպոտ ձայն մը՝ կոկորդին մէջ։

Բայց, ժպիտը պակաս չէ աղջկան չրթներէն։

Ինչո՞ւ յանկարծ միտքս ինկաւ Իզմիրցի Հայուհին։ Մանկամարդ, եւ նոյնքան գեղանի։ Կրետէի գաղթակայանին մէջ․

— Հոգ չէ, թող քիչ մը տարէց ըլլայ, բայց դրամ ունենայ...

Սա միւսը հասակադեղ, որ թեկնածու կը փնտռէ։ Եւ երրորդ մը, գլանիկը բերնին։ Երեւութապէս մտացրիւ, բայց անչուշտ աւելի վարպետ։ Ու չորրորդը, հինգերորդը։ Նոյն իսկ Թրքուհին, որ պատրաստուեր է պորտ խաղալու այս գիշեր, «աղնուականներու» պարահանդէսին։

Երրորդ կարգը, անդին, կը զուարճանայ ինքն իր գլխուն։ Միշտ բնական ու հարազատ։ Իսկ այստեղ, մանաւանդ վերը, առաջին կարգին մէջ ամէն ինչ սառն է եւ ծեքծեքուն։ Այլ թէ կին ինքնահաճ եւ կոկոզավիզ փռուած թիկնաթոռներու վրայ, ինչպէս ամենօրեայ կեանքին մէջ։ Միշտ հակմէտ՝ վերէն դիտելու։ Իչխելո՛ւ։ Բայց միշտ ալ մտահոգ վարքէն։ Փոթորիկէ՛ն։

×

Փորձա՜նք։ Սեղանին վրայ գինի փոխանակեցինք, եւ... պաչտօնս է մըտիկ ընել։

— Յոյն էք, չէ՞։

— Ո՛չ, Հայ եմ։

— Աւելի լաւ։ Ես Հայերը շատ կը սիրեմ։ Փարիզ հաստատուած եմ, եւ առաջին անգամ է որ կը տեսնեմ հայրենիքս։

— Ես չորրորդ անգամն է որ կ՚այցելեմ ձեր գեղեցիկ երկիրը։

— Ուրեմն, դուք ինձմէ աւելի լաւ կը ճանչնաք իմ հայրենիքս։ Ես միայն Աթէնքը տեսայ։

— Ես եղած եմ Տէտէ Աղաճէն մինչեւ Կրետէ։ Ի՜նչ գեղեցիկ հասակ ունի սա դիմացի աղջիկը։

— Գիտէ՞ք, ես կատաղի Վենիզելոսեան մըն եմ։

— Քաղաքականութեան մէջ սխալ է մոլեռանդութեամբ կապուիլ անհատներու։ Վենիզելոս ուրացաւ իր անցեալը։ Երէկ որքան կատաղի յեղափոխական, այսօր նոյնքան մոլեռանդ դիւանագէտ է։ Բայց, թողո՜ւնք դիւանագիտութիւնը։ Հրաշալի չե՞ն սա կընոջ աչքերը...

— Վենիզելոսը մեծ մարդ է, բարեկամ։ Խելացի, զօրաւոր, վճռական։

— Բայց ճակատագրական մեղք մը գործեց, համակերպելով ժողովուրդներու փոխանակութեան։ Աւելի լաւ էր հարիւր հազար հոգի եւս ջարդել տալ եւ մնալ Փոքր Ասիա, փոխանակ պարպելու զայն։

— Կեցցէ՛ք. այստեղ իրաւունք ունիք։ Եթէ Փոքր Ասիան չպարպէին դուք ալ, մենք ալ կ՚ազատէինք։

— Դուք ալ, մենք ալ զոհերն ենք միջազգային խաղերու։ Ի՜նչ հոսուն, ճապուկ թեւեր, սա դիմացը...

— Կիներու մասին յետոյ կը խօսինք։ Ի՞նչ կը կարծէք, Եւրոպան այսպէս պիտի լքէ՞ մեզ։

— Եւրոպան անդամալոյծ Շայլօք մըն է որ ճամբայ կը փնտռէ... անթացուպով։ Տե՛ս, տե՛ս վերջալո՜յսը, ծովէն անդին, լեռներուն վերեւ...

— Բայց Վենիզելոսը մեծ մարդ է Միւսները, Ցալտարիս, Փանկալոս, Փլասթիրաս, Քոնտիլիս, Փափանաստասիու... Ի՛նչ որ է, չըսեմ բուն բառը։

— Ձեր երկրին մէջ կուսակցութիւն չկայ։ Անհատներն են որ հոսանքներ կը ստեղծեն։ Այս աղջիկը Հելլենուհի՞ է թէ Ֆրանսուհի։

— Կարծեմ Ֆրանսուհի։ Կը կարծէ՞ք որ միապետութիւնը վերահաստատուի Յունաստանի մէջ։

— Բոլոր երկիրներուն մէջ ալ, միապետութեանց երգը երգուած է վերջնապէս։ Ի սէր Արամազդի, խօսեցէք լեռներուն, ծովուն, աղջիկներու մասին։

— Կը խօսինք, կը խօսինք։ Ուզած աղջիկդ ալ կը ծանօթացնեմ քեզի։ Ուրեմն, Վենիզելոսը չպիտի յաղթուի, այնպէս չէ՞։

— Ի հարկէ չի յաղթուիր։ Իչխանութիւնն ալ իր ձեռքն է, բանակն ալ։

×

Պտոյտ մը՝ կամրջակէ կամրջակ։

Իսկապէս որ բաժնուեր ենք Արեւելքէն։ Կիրթ չարժուձեւեր։ Լռութիւն։ Եւ ընթերցում։

Կը կարդա՞ն։ Բոլորը անհամբեր կը սպասեն գրադարանի ժամուն։

Կատարեալ արուեստ՝ սաոնց ընթերցումը։ Եւ պահանջ,— ինչպէս աշխատանքը, խաղը, կինը, պտոյտը։ Իսկ մեր մէջ՝ քմայք եւ տաղտուկ։ Նոյն իսկ չնո՛րհ։ Մեր սեփական ճըրագները մարելու գնով։

Անչուշտ, Արեւելքն ալ ունի իր արուեստը, — թուղթ ու նարտ։

Թուղթ ու նարտը մանուածապատ։ Ինչպէս իր ճակատագրի խաղը։

×

— Օրիորդ, Պոլսէն էք, չէ՞։

— Այո՛, պարոն։ Պտոյտի գացեր էի, կը վերադառնամ։

— Յո՞յն էք թէ Հրեայ։

— Ֆրանսացի եմ, պարոն։ Եւ Փարիզէն։

— Սիկառէ՞թ մը։

— Ինչո՞ւ չէ։ Իսկ դո՞ւք, Յո՞յն էք։

— Ո՛չ, օրիորդ, Հայ։

— Ուրախ եմ։

Ո՜վ Աստուածն իմ հայրերուս. ի՞նչպէս եղաւ որ չհարցուց․ թէ — ի՛նչ է Հայը։ Ինչպէս կը հարցնեն, ամէն օր, Փարիզի մէջ։

×

Հելլենուհի մը՝ իր երկու տարեկան տղուն հետ։ Ամուսինը՝ Ֆրանսացի։ Եւ Ֆրանսա մնացած։

— Մօտէն կը ճանչնա՞ք այն պարոնը որ ձեր քովը կը նստի ճաշի ատեն։

— Ո՛չ։ Նաւուն մէջ ծանօթացայ։

— Գիտէ՞ք ի՛նչ գործով կը զբաղի։

— Չեմ գիտեր։

— Լաւ է որ չգիտնաք։ Ասոնք խումբ մըն են։ Լաւ կ՚ուտեն, կը խըմեն, սահմանէ սահման գործ կ՚ընեն։ Անչուշտ վաճառականութենէ կը հասկնաք...

Կը հասկնամ, այնպէս չէ՞, ընկե՛ր։

×

— Պարո՛ն, դուք իրաւունք չունիք Նափոլի ելլելու։

— Ի՞նչպէս թէ։

— Այո՛, ձեր անցագիրը Նանսէնեան է, եւ ոստիկանապետը կնքած չէ, իբրեւ արտօնութիւն։

— Բայց ես տեսած եմ Իտալիան։ Եղած եմ Վենետիկ, Փատովա, Հռոմ։ Կարդացած եմ ձեր Լէոփարտին, Քարտուչչին...

— Լա՛ւ, լա՛ւ։ Անցագիրը թող մընայ. ահա քեզի թուղթ մը։ Գնա պտտէ ուզածիդ չափ։

Թո՛ւղթ մը, թո՛ւղթ մը, ընկեր։

Ո՛ր եւ է թուղթ, եւ աշխարհը ձերն է։

Աշխարհը տէրը չէ իր ստորագրած թուղթին։ Բայց, ամէն դուռ կը բանայ, երբ կրցար կտոր մը թուղթ ճարել։

×

— Ի՞նչ ընելու կ՚երթաք Փարիզ, հանըմ էֆէնտի։

— Պարելու, խաղալու։ Կէօպէ՜ք...

Եւ արդէն պորտ կը նետէ։ Պի՜ս...

— Ի՞նչպէս պիտի ծանուցանէք ձեր ներկայացումները։

— Հարկաւ արեւելեան թերթեր կը գտնուին։ Գիտէ՞ք դուք։

— Չեմ գիտեր։ Ես ալ նոր կ՚երթամ։

×

«Քաղաքագէտ» չուքը, նորէն, գլխուս վերեւ։

— Աղջիկները մոռցար, հիմակ ալ գիրքերու մէջ թաղուեր ես։

— Քօսթիս Փալամաս կը կարդամ։ Ձեր մեծագոյն բանաստեղծը։

— Հոմերո՛ս կարդա, «Իլիական»ը։

— Կարդացած եմ։ Կէս դար առաջ թարգմանած ենք։ Ի դէպ, ի՞նչ մնաց հին հելլենականութենէն։

— Կը չտկուի, կը չտկուի, հոգ մի ըներ։ Դուն աղօթէ որ Վենիզելոսը յաղթէ։

— Այս ո՛րքան կապուեր էք Վենիզելոսին։ Գոնէ անձամբ կը ճանչնա՞ք։

— Ի՞նչ կը կարծէք դուք։ Ես ձեր Անդրանիկն ալ կը ճանչնամ։ Տեսեր, խօսեր եմ։

— Ներողութի՛ւն. ուրեմն, վեթերան էք...

— Մի՛ մեղադրէք որ Վենիզելոսլ բարեկամացաւ Թուրքերուն հետ։ Պարզ բարեկամութիւն է, ոչ թէ գինակցութիւն։ Ուրիչ ելք չունէր. Եուկոսլավիան, Չեխոսլովաքիան, Պուլկարիան կը ճնչեն. երկիրը աղքատ է, չահաստանի պէտք ունինք...

— Տե՛ս, տե՛ս, քալուածքին անգամ կը մատնէ Փարիզուհին։ Հրաշալի հասակ ունին ձեր երկրին մէջ, բայց քալել չեն գիտեր...

— Երբ Վենիզելոսը յաղթէ, այդ ալ կը սորվին։

×

— Հա՞յ կը փնտռէք Գ. կարգին մէջ։ Միայն երկու հոգի ունինք։ Ահա՛ մէկը։

— Բարե՛ւ, հայրենակից։ Ճանչցա՞ք։

— Չեմ յիշեր։

— Իսկ ես կը ճանչնամ ձեզ։ Երբեք չէք փոխուած։

— Իսկապէս չեմ յիշեր։

— Լաւ է որ չյիշէք։

— Կ՚աղաչեմ, ձեր անունը։

Բառ մը՝ ականջին։

— Օհը՛. իրաւ ցնդեր եմ։

Ու մինչ ես կը զգուշանամ իրեն համար, ինքն է որ մինչեւ կամրջակը ման կուգայ, անդադար խօսելու, պատմելու, պոռթկալու համար

— Այս ձեր Թէքէեանը իսկապէս որ բան չի հասկնար դէպքերու ընթացքէն։ Այդ ի՛նչ չարականներ կ՚երգէր երկու տարի առաջ, «Արեւ»ի մէջ... Թո՛ւրքը չգրգռել, անուշել, իրաւունքներ ձեռք բերել... Կը ճանչնա՞ք դուք այսօրուան Թուրքը... Եթէ չցրուեն, պիտի ձուլեն։ Թէքէեանները պարզապէս հայրենադաւութենէ կը տառապին։ Ֆէնէր Պաղչէսին, Հէյպէլին, Պէօյիւքտէրէն կ՚երազեն...

— Մի՛ մեղադրէք, տասը տարիէ ի վեր բաժնուած են, չեն գիտեր։

— Բայց գոնէ թող չգրեն։ Մենք մէջն ենք, եւ գիտենք թէ ո՛ւր կ՚երթան, ո՛ւր կը տանին մեզ։

Եթէ միայն գիտնայինք թէ ո՛ւր կ՚երթայ Թուրքը, — անչուշտ որ կը յաղթէինք... միաբանութեամբ։

ՇԱՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԻ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բակունինին ժամանակակից ու գաղափարակից էր Նիչայեւը։ Աւելի գործնական ու յեղափոխական գաղափարները կեանքում կիրառելու մէջ՝ այսօրուայ բոլշեւիկների հարազատ նախահայրը։ Եթէ ռուս ժողովուրդի պատմութեան անիւը անցեալ դարի 70ական թւականների դէմ առնէր 1918 թւի պայմաններին — Նիչայեւը կը բռնէր Լէնինի տեղը։ Նախապէս համոզուած էր, որ յեղափոխութիւնը Ռուսաստանում նման չի լինելու արեւմտեան երկիրների յեղափոխութիւններին, որոնք միշտ էլ խնայել են մասնաւոր սեփականութիւնը եւ քաղաքակրթութեան ու բարոյագիտութեան ստեղծածսոցիալական կարգերը, այդ յեղափոխութիւնները սահմանափակել են մի քաղաքական կարգ փոխելով մի այլով։ Մինչդեռ ժողովրդի համար օգտակար միակ յեղափոխութիւնն այն կը լինի, որը հիմնայատակ կանի պետութիւնը, գլխի վայր բերելով դրատիցիաները, դասերն ու դասակարգերը — այդպիսին է լինելու ռուսական յեղափոխութիւնը։

Մենք այժմ գիտենք, որ Նիչայեւը չի սխալւել ու կատարեալ մարգարէ է եղել։

Նիչայեւի համար բոլոր միջոցները ընդունելի ու ողջունելի են, եթէ նրանք ծառայում են յեղափոխութեան. նա կատարեալ ճիզւիտ էր. իր սկզբունքն էր — մարմնի համար՝ բռնութիւն, հոգու համար՝ սուտ։ Դրանք այն միջոցներն են, որոնցմով «իշխող փոքրամասնութիւնը» իշխելու է զանգւածների վրայ ու քշելու նրանց դէպի յեղափոխութեան առաջադրած նպատակները։ «Մենք աւերողներ ենք, ստեղծելու են ուրիշները» — նրա խօսքերն են։ Եւ աւերելու, խորտակելու, հիմնայատակ անելու համար պիտի գրգռել աւազակների կրքերը, առաջ քաշել այն տարրերին, որոնք ի բնէ օժտուած են քանդելու ու ոչնչացնելու բնազդով։ Նա առաջարկում էր միանալ աւազակների հետ, որոնց համարում էր «միակ իսկական յեղափոխականները Ռուսաստանում»։

Անզամ հարեւանցի ծանօթութիւնը Նիչայեւի գաղափարների ու նրա առաջարկած գործելակերպի հետ բաւական է տեսնելու համար թէ ինչպէս նրա ոգին ահա 14 տարի է սաւառնում է Ռուսաստանում մի ծայրից միւսը։

Բոլշեւիկների հոգեւոր հայրերից է նաեւ Պ. Տկաչովը։ Հետաքրքրական է նրա վերաբերմունքը դէպի ժողովուրդը։ «Ոչ ներկայում, ոչ էլ ապագայում ինքն իրեն ձգած ժողովուրդը անկարող է իրականացնել ընկերվարական յեղափոխութիւնը։ Միայն մենք, յեղափոխական փոքրամասնութիւնը, կարող է այդ անել»։ «Ժողովուրդի ազատութիւնը ժողովրդի միջոցով «նա համարում է յիմարութիւն»։ Ժողովուրդը չի կարող իրեն ազատել, չի կարող տնօրինել իր բազդը համաձայն իր իրական պահանջների»։ Ապա ի՞նչ կարող է անել ժողովուրդը։ — «Ժողովուրդը քանդող ուժ է»։ Պէտք է օգտուել այդ ուժից հին աշխարհը խորտակելու համար։ Ստեղծագործող ուժը «յեղափոխական փոքրամասնութիւնն» է։ Այդ փոքրամասնութիւնն է, որ ժողովրդի ձեռքերով քանդած հին աշխարհի աւերակների վրայ կառուցելու է նոր աշխարհ, որտեղ ժողովուրդն էլ իրեն բաղդաւոր է զգալու։ Իսկ «ժողովուրդը առանց առաջնորդների անկարող է հին աշխարհի աւերակների վրայ շինել նոր աշխարհ, ընդունակ չէ առաջադիմելու, զարգանալու կոմունիստական գաղափարներով։ «Այդ դերն ու նշանակութիւնը վերապահւած է բացառաբար յեղափոխական փոքրամասնութեան։ Վերջինս, տիրանալով իշխանութեան, պիտի յենւի սեփական ուժերի վրայ. որովհետեւ վերաշինութեան գործունէութեան մէջ չի կարող յոյս դնել ժողովուրդի աջակցութեան վրայ»։ Այս տեսակէտը հարազատութեամբ իւրացրել են բոլշեւիկները։ Ժողովուրդն օգնեց բոլշեւիկներին, աւելի ճիշտ՝ բոլշեւիկները օգնեցին ժողովուրդին (զրգռելով առաւելապէս նրա յոռի բընազդները — «թալանիր թալանո-նը») խորտակել աւելի կարգերը։ Բայց երբ այդ խորտակուածի տեղ պէտք ստեղծէին նորերը — ժողովուրդը բաժանւեց բոլշեւիկներից, որովհետեւ այդ նոր կարգերը նրա համար նոյնպէս ատելի են։ Այս նախատեսելով, Տկաչովների ժամանակին կազմակերպել են ֆիզիքական ուժ, որի վրայ յենւած «Նոր կեանքի» լուծը դնում են ժողովրդի վզին՝ բնաւ հաշւի չառնելով նրա մտածումներն ու տրամադրութիւնները։

Եթէ հարցի քաղաքական-ընկերվարական կողմից անցնենք տնտեսականին, կը տեսնենք, որ բոլշեւիկները այստեղ էլ ինքնուրոյն չեն, այլ ալլանդակ մեթոդներով զարգացնում են Ռուսաստանում գոյութիւն ունեցող ժողովրդական տնտեսական ձեւերը։ Այլ խօսքով բոլշեւիկեան տնտեսական քաղաքականութիւնը ռուսական գիւղում պատահական ու անհարազատ չէ, այլ մի որոշ չափով սկսնում է այդ գիւղում գոյութիւն ունեցող տնտեսական հասկացողութիւններից։

Գիւղատնտեսական գործակցութեան նախնական ձեւերը անյիշելի ժամանակներից գոյութիւն են ունեցել ռուսական գիւղում։ Դրանցից են այսպէս կոչւած տոզերը, արտելները։ Չքաւոր գիւղացիք, անկարող լինելով սեփական միջոցներով գլուխ բերել որ եւ է գիւղատնտեսական գործ, միանալիս են եղել ու միացեալ ուժերով կատարել այդ գործը։ Դա մի շատ սովորական երեւոյթ է եղել ռուս գիւղում։

Նոյնպէս սովորական են եղել արտելները — ընկերութիւններ, որոնք կազմւել են կապալով վերցրած հողերի համայնական մշակման համար։ Երբ Ռուսաստանում սկսւում են գործածուիլ երկրագործական խոշոր գործիքներ — մեքենաներ, որոնք իրենց գներով անմատչելի էին գիւղացիներից շատերին, կազմւում են ընկերութիւններ այդպիսի մեքենաներ գնելու՝ ընկերութեան անդամների տնտեսական պէտքերի համար։

Հանդամանքների բերմամբ ու կարիքի թելադրութեամբ ռուս գիւղացին միշտ էլ կազմել է նման ընկերութիւններ, գիտակցելով նրանց ուժն ու օգտակարութիւնը իր տնտեսութեան մէջ։ Պայմանով սակայն, որ ընկերութեան անդամները իրենց նիւթական. բանւորական ուժի մասնակցութեամբ չլուծւին ընկերութեան մէջ, կորցնելով իրր անհատական տնտեսութիւն ընդհանուրի համար, այլ, ընդհակառակը, պահելով իր տնտեսութեան ինքնուրոյնութիւնը։ Արդէն ընկերութիւնը կազմւում էր անհատական շահի թելադրանքով։

Բոլշեւիկեան համայնական տնտեսութիւնները (կոլխոզները) իբր յղացում ռուս գիւղի համար նորութիւն չեն։ Առաւելապէս այս հանգամանքով էլ բացատրւում է այն երեւոյթը, որ գիւղացիք կոլխոզներ էին մտնում ոչ թէ միայն ոեժիմի ստեղծած դաժան պայմանների հետեւանքով, այլ եւ ինքնաբերաբար, նա մանաւանդ մինչեւ 1928 թիւը — մինչեւ զանգւածային համայնացումը (կոլլեկտիվիզացիա), երբ բոլշեւիկները այդ գործի մէջ դեռ քաղաքականութիւն չէին մացրել եւ նա ընթանում էր համեմատաբար ազատ պայմաններում։ Կան շրջաններ, ուր մինչեւ 1926 թիւը, այսինքն մինչեւ բռնի համայնացումից երկու տարի առաջ, գիւղացիական տնտեսութեան մի երրորդից մինչեւ կէսը այս կամ այն պատճառով դիմել են տնտեսական մասնակի համայնացման գործառնութիւններին։

Ճիշդ է, այդ «այս կամ այն պատճառները» շատ բան են բացատրում, որովհետեւ այդ «պատճառները», որ ծնունդ են բոլշեւիկեան կարգերի, բացառիկ ծանր կացութիւն են ստեղծել գիւղացու տնտեսութեան համար, որը փրկելու նպատակով էլ նա թակում է կոլխոզների դուռը։ Բայց նա թակում է ինքնաբերաբար, երբ ծանօթ դու. չէ՞ որ անցեալներում էլ, անկախ ըէժիմից, չքաւորները չքաւորութեան դէմ պայքարելու նպատակով կազմւում էին տոզեր։ Այժմ էլ գիւղացին, տիրող կարգերի բերումով, անկարող լինելով պահել սեփական միջոցներով անհատական տնտեսութիւնը, կազմւում էր կոլխոզներ, յուսալով դրանց միջոցով փրկել իր ձեռքից գնացած տնտեսութիւնը։ Գիւղացին սխալւում է, հիասթափւում ու տուժւում չարաչարօրէն։ Բայց խնդիրը դրանումը չէ, այլ նրանում, որ բոլշեւիկեան տնտեսական փորձերը իրենց հիմքում նորութիւն չեն ռուս գիւղացու համար։ Նորոյթիւնն այն բնոյթն է, որ բոլշեւիկները տւել են կոլխոզներին։ Այդ կոլխոզ-կոմունաներ մըտնողները ընդմիշտ, վերջնականապէս զրկւում են բոլոր անհատական իրաւունքներից։ Նրանք իրենց հետ բերածով լուծւում են Կոմունայի մէջ, անհատապէս անհետ կորչելով։ Հող, անասուն, ինվենտար — ինչ որ գիւղացին հետը բերում է կոլխոզ — անվերապահօրէն դառնում են սեփականութիւն Կոմունայի, որի բովանդակ կեանքի ղեկավարութիւնը պատկանում է պետութեան։ Գիւղացին կոլխոզում դառնում է անկերպարան ու անոգի մի իր — մեքենա։ Սրա դէմ է, որ ծառս է լինում ռուս մուժիկը։

Ես հնարաւորութիւն չունիմ աւելի հանգամանքօրէն կանգ առնել շօշափած նիւթի վրայ։ Կասկածից դուրս է, որ ռուսական հասարակական շարժման պատմութիւնը ունի հարուստ նիւթեր՝ ապացուցանելու համար, որ բոլշեւիզմը երկնքից իջած երեւոյթ չէ Ռուսաստանում, այլ թէ իբր գաղափար-յղացում եւ թէ իբր մեթոտ-գործելակերպ սընունդ է առնում ռուս ժողովուրդի հոգուց։

Այն ժամանակ, երբ այդ հոգում ձեւակերպւում էր մեծագոյն գաղափարը՝ տառապանքի ու զրկանքների գնով, երբ ռուս լաւագոյն մտածողները, խաչ քաշելով անհատական կեանքի վրայ, տժոլոք էին իջնում հարազատ ժողովուրդի ազատագրումը հնարաւոր դարձնելու նպատակով, երբ ժողովուրդի հասկացողութիւնը ինչ որ նիւթական կերպարանք էր առնում, սրբութիւն սրբոց դառնում — այլ եւս այդ նոյն ժամանակները այդ նոյն հոգում ծ... են արձակւում ու զարգանում Նիչ... յեւշչինան — այժմեան բոլշեւ... — ըստ որի յեղափոխութիւնը վե... ածւում ինչ որ աւազակաբարոյ... բարբարոս շարժման՝ մտածւած... ծրագրւած նախապէս։ Յեղափոխու... թիւնը Նիչայեւներն ու Լէնինն... նկատում էին ոչ թէ իբր անխու... սափելի ու ճակատագրական, ... իբրեւ ցանկալի ու ողջունելի ... այլանդակ այլասեռող ու ... ոգով։

Եթէ ռուս ժողովուրդը կու... բարպէս աւելի բարձր աստի... վրայ կանգնած լինէր, 1917 թ... յեղափոխութիւնը այլ ուղղութ... կը զարգանար ու ճակատագրա... մոմենտին յաղթող կը հանդիսա... կերենսկին — իսկական դեմոկրա... ու ռուս յեղափոխական մտաւոր... կանութեան մեծամասնութեան ... օրերու ներկայացուցիչը — եւ ... Լէնինը, որի գաղափարները, ... դաշնակելով ռուս ժողովուրդի ... ծոն տարրի տրամադրութիւնների... յոռի բնազդների հետ, յաղթան... կեցին՝ ի մեծ դժբախտութիւն ... նոյն ժողովուրդին։

Ա. ԱՍՏԻԱՏԱՏՐԵԱՆ

ՔԱՋԱԼԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

— :-: —

Ամսոյս 19ին, Միթիլ... մէկ սրահին մէջ, «Սիփան» երգ... խումբի վարչութեան հրաւէրով... կայ եղանք խորհրդակցական ժո... վի մը՝ ուր հարց կը դրուէր Փա... զանազան երգչախումբերը քով... վի բերելով, մինչեւ այժմ տի... մրցակցութեան եւ անհամաձայն... թեան լուծում մը գտնել։

«Սիփան»ի գնահատելի արտ... նիքներէն մէկը պիտի ըլլայ ... ձեռնարկը նոյնիսկ ձախողի ... անհրաժեշտ եւ պատուաբեր ... Չարկին շուրջ կատարած աշխ... տանքը եւ պատրաստակամութիւ...

Բայց, խորհրդակցութեան ... կայ քանի չափ արուեստագէտ... րու եւ երաժշտասէրներու փոխ... նակած կարծիքները — խորին ... բաղպա՛նութիւններով համեմատ... շատ մեծ յոյս մը չտուին՝ ցանկ... եւ արդիւնաւոր համերաշխութ... մը նկատմամբ։

Խորհրդակցութիւնը իր լի... տար արժէքը չունէր նկատի ... լով — անկախ պատճառով ... չկամութեամբ — շարք մը արու... տագէտներու եւ խմբապետներ... բացակայութիւնը։

Մեր կարծիքով նպատակը ... միայն հանդէսները չխաչաձեւ... համար, ղեկավարներու միջեւ ... համաձայնութիւններ կայացն... աւելի հեռուները կ՚երթայ՝ եւ ... է որ երթայ, արուեստի սիրոյն ... մեր պարտադրուած ուղեգիծ... կարգապահական կանոնները ... րակամ եւ պարկեշտօրէն գործ... լու սափիճան։

Կարելի՞ է յուսալ անհատա... նութիւններու այդ մասնաւոր ... բերումը՝ ի նպաստ հաւաքա... հասարական բնոյթ կրող գեղ... նպատակին։

Եթէ մաղթանքներու ինքնա... բէութիւնը ունենայի, ամբողջ... գով պիտի մաղթէի տեսնել ... երաժիշտ-երգիչները համեր... օրէն փարած մի միայն արուե... արժէքաւորելու մեծ գաղափ... ներդաշնակելով իրենց ապա... գործունէութիւնը։

Բայց յիշողութեանս մէջ ... կը ինեան անցեալին մէջ ... հիասթափումներս — թատերա... հողին վրայ — քանի մը հանր... նօթ դրական դէմքերու հետ, ... կրած պարտութիւնը առաջին ... քօյթին մէջ իսկ, երբ հարցը ... ցաւ խմբի ղեկավարութեան։

«Ես»երը կոպտօրէն արհ... գեղեցիկ երազները եւ ցանկ... ները տարտղնեցան անձնակա... ներու եւ հաշիւներու ապառա... չին առաջ...

Երանի թէ այլապէս ըլլա... ը ։

Քանի մը օրէն խորհրդակց... աւելի լայն ժողովի մը ... տրուեցաւ, աւելի հանգամա... ուսումնասիրելու կարելիութի... րը ։

Պիտի ցանկայի՝ որ այս քի... յոռետես մտածումներս խիթա... ըլլային — եւ ոչ թէ լքումի ... ճառ — պերճախօս ու պատկա...

ղու փաստով մը ըլլային — եւ ո՛չ թէ լքումի պատճառ — պերճախօս ու պատկառազդու փաստով մը ապացուցանելու՝ որ սխալած եմ չափազանց, եւ որ Արուեստի անունով հրապարակ եկած մեր մեծ ու պզտիկ արուեստագէտները գիտեն հարկ եղած ժամանակ բարձրանալ անոր տաճարին պատուանդաններէն վեր, գետնին վրայ ձգելով, վա՛րը, ինչ որ միայն ՚արդիական է եւ անարժէք:

Հաճոյքը պիտի ունենա՞մ այս սխալներուն մէջ խոստովանելու սխալս, եւ ստորագրելու մեղայագիր մը՝ որ պիտի գրէի մեծ, իրական հաճոյքով:

Մաղթե՛մ, tout de même:

ՀՐ. ԱԼԵԱՆԱՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆՀԱՆԴՈՒՐԺԵԼԻ Է

«Անհանդուրժելի է», կը գրէ Վ. Թէրզիբաշեան, Լէնինականի «Բանւոր» թերթին մէջ, խօսելով, իր սովորութեանը համաձայն, հայ թատրոնին, մասնաւորաբար Լէնինականի Պետական Թատրոնին թերութիւններուն մասին:

Հայաստանի թատրոնները պետական մեծագումար նպաստներ կը ստանան ամէն տարի: Միւս կողմէ թատրոնի վարչութիւններն ալ, իրենց կարգին, հրապարակ կը հանեն բաժնետոմսեր, ցրուելով զանոնք բանուորական շրջանակներու եւ զանազան հաստատութեանց մէջ: Բայց ո՞վ կը վճարէ, — ոչ ոք: 1931—1932 թատերաշրջանին, թատրոնը կը պահանջէ 7000 րուբլի իր բաժանորդներէն, որոնք կը թերանան վճարելու, հակառակ կատարուած բոլոր դիմումներուն: Թատրոնի վարչութիւնը յաճախ կը ստիպուի դատի յանձնել պարտապանները: Յիշենք, այս անպարտաճանաչներէն, հիւսուածեղէնի գործարանի վարչութիւնը (1660 րուբլի), մեքենաներու բաժինը (400 րուբլի), մանարանը (1507 րուբլի): Այս վերջին բաժնին վարիչը, Զարզանդ, ոչ միայն այնքան անբարեխիղճ, որ պատճառ կը դառնայ աշխատաւորները զրկելու թատրոնէն, այլ և կատարեալ համարձակութեամբ կ'իւրացնէ թատրոնին տրուելիք գումարը: Այսպէս կը յանձնուի դատարանի:

Պարտատէրերու ցանկին մէջ յիշենք շաքարի ընկերութիւնը (700 րուբլի), մանկավարժական արհեստանոցը (300 րուբլի), գիւղացիական – բանուորական համալսարանի ուսուցչական կազմը (140 րուբլի), երկաթուղիի վարչութիւնը (335 րուբլի) եւ ուրիշներ.

Անհանդուրժելի է շարունակել այս վիճակը, որովհետեւ շուտով հարկ կ'ըլլայ փակել թատրոնը:

ԵՐԵՒԱՆ-ԱՂՍՏԱՖԱ

Երեւան – Աղստաֆա երկաթուղիին շինութեան մասին շատ է գրուած Հայաստանի մամուլին մէջ: Աղէկէ արձագանգներ մեր մամուլին մէջ: Հարցը, իր կարեւորութեանը պատճառով, տակաւին կը ծեծուի պարբերաբար եւ մամուլով:

Այս անգամ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք «Գրոհ» թերթին մէկ յօդուածէն, որ կը բացատրէ թէ, հակառակ հիւսիսէն եկած մերժման, կենսական կարեւորութիւն ունի այդ երկաթուղիին շինութիւնը:

Ռուսիոյ Հաղորդակցութեան գործավարութեան ճամբաներու շինութեան վարչութենէն ճարտարագէտ Իվանով, վերջերս, Մոսկուայի մէջ, Անդրկովկասի իր ներկայացուցիչին յանձնեց Երեւան – Աղստաֆա երկաթուղիին շինութեան մերժումը, այն առարկութեամբ թէ տնտեսապէս շահաւէտ չէ եւ հողային դժուարութիւններ կը ներկայացնէ:

«Գրոհ»ի յօդուածագիրը ցաւով գիտել կու տայ Իվանովի թէ հաղորդակցութեան միջոցներու անբաւականութիւնը «նեղ տեղը» կը կազմէ Հայաստանի փոխադրական գործին: Արթիկի փիքարին ու Անիի չէչաքարին արդիւնաբերական օջախները նոր ճամբաներ կը պահանջեն, վայրաշարժներու շչակները կը ճչան «բռնուած» ճամբաներուն վրայ, մինչ «հմուտ գերեզմանափոր» Իվանով «կը թաղէ նորածին գաղափարը»:

Բայց Երեւան – Աղստաֆա երկաթուղին ունի ուրիշ արժէքներ ալ եւ կը պատասխանէ բոլորովին ուրիշ նոր պահանջներու:

Եղնդաքարի մասին շատ է գրուած մեր թերթերուն մէջ, քաղուածաբար ռուս եւ հայ հանքաբաններու ուսումնասիրութիւններէն: Հարիւր հազարներով տակառաչափ եղնդաքար կը պահանջուի աճող քիմիական արդիւնաբերութեան համար, եւ Ռուսիա հակայ գումարներ կը դրկէ արտասահման՝ եղնդաքար գնելու: Բայց չէ՞ որ եղնդաքարի ահագին լեռներ կան Հայաստանի մէջ, տակաւին կոյս: Ռուսիա կը խորհի մէկուկէս միլիոն տակառաչափ եղնդաքար հանել Հայաստանէն, ի՞նչպէս եւ ի՞նչ միջոցներով փոխադրել սակայն:

Միւս կողմէ չէչաքարը լաւագոյն օդնական նիւթն է դարձած պէտոնին: Մոսկուայի պէտոնի ընկերութիւնը պայմանագիր մըն է կնքած Հայաստանի հետ, ստանալու համար Մահմուջուխի չէչաքարը: Նոյնպէս չէչաքար կը պահանջէ Ուրալը, Մուրմանսկը: Ծրագրուած է Հայաստանի չէչաքարի արդիւնաբերութիւնը հասցնել 7 միլիոն տակառաչափի, նուազագոյն չափով գոհացնելու համար պահանջները, — 2 միլիոն տակառաչափ Ազրպէյճանի համար, 1 միլիոն տակառաչափ Հայաստանի համար, 2 միլիոն տակառաչափ Վրաստանի համար, 2 միլիոն տակառաչափ հիւսիսի արդիւնաբերութեան համար: Մահմուջուխի հանքերը կուտան ոչ աւելի 3 միլիոն տակառաչափ: Մնացեալը պէտք է հանել բոլորովին նոր շրջաններէ, որոնք, սակայն, զրկուած են հաղորդակցութեան միջոցներէ: Ի՞նչպէս փոխադրել այսքան չէչաքար, երբ ներկայ երկաթուղին արդէն իսկ անբաւական է:

Միւս կողմէ, Անդրկովկասեան ելեքտրաշինութեան հնգամեայ ծրագրին համաձայն 1935ին ելեքտրական ուժին սպառումը կ'անցնի 5 միլիոն քիլովաթ – ժամը: Սեւան – Զանգու ծրագրին ելեքտրական նոր ու հզօր հոսանքը ելեքտրական արեւ կը լեցնէ Դաշքեսանի, Բաքուի եւ Գանձակի շրջաններուն արդիւնաբերական ձեռնարկներուն մէջ: Աղստաֆայի երկաթուղին է, որ օղակին մէջ առնելով ջրաելեքտրաշինութեան այդ ձեռնարկները, պիտի նպաստէ անոնց իրագործման, — ժամն եւ անընդհատ փոխադրութեամբ:

Գեղատեսիլ ալպեան անասնապահական մեծ շրջանը կը ստանայ մեծ դիւրութիւն՝ հաղորդակցելու համար սպառման շուկային հետ եւ միաժամանակ կ'ունենայ աճման նոր ու խոշոր ազդակ մը: Կոլխոզներն ու սովխոզները, նստակեաց դարձած սարուորներու հետ կ'ունենան 350 հազար հեկտար կերի տարածութիւն: Արդիւնաբերական նշանակութիւն կը ստանան Զարխէշի շրջանին հարուստ չեղջաքարերը, Իջեւանի շրջանին վիմաքարերը, Աղրիւրի յեսանաքարը:

Երեւակայեցէք նաեւ նշանակութիւնն ու դերը, որ ունի երկրի կեղեւին տակ ծածկուած, արդէն իսկ երեւան հանուած զանազան մետաղներու արդիւնաբերութիւնը: Մեծ քանակութեամբ պղինձ պիտի հանուի Մեխսանի կիրճէն: Այս ձեռնարկին հեռանկարները մեծ են: Արդէն սկսած են փորելու աշխատանքները:

Վերջապէս կ'իջնեն ու կ'ելլեն կացինները, կ'երթան ու կուգան սղոցները, եւ աշխատանքի նոր երգ մը կը հնչէ Իջեւանի, Դիլիջանի, Շամշադինի շրջանի խիտ անտառներուն մէջ Անտառային 101,268 հեկտար տարածութիւնը ընկերվարական շինարարութեան կը նուիրէ 100 հազար խորանարդ մեդրի ատաղձ եւ 120 հազար խորանարդ մեդր վառելափայտ: Ու թանկագին հաճարի ծառը կը մտնէ արտածման մէջ:

Երեւան – Աղստաֆա երկաթուղին հանդիսանալով Կովկասեան լեռնանցքի երկաթուղիին շարունակութիւնը, փոխադրական մեծ նշանակութիւն կը ստանայ Ռուսիոյ խորերէն դէպ ի հարաւ եւ վարէն վեր դէպ ի կեդրոնը փոխադրուելիք բեռներու համար: Իբրեւ թրանզիթային ճամբայ, Երեւան-Աղստաֆա գիծը կը թեթեւցնէ Անդրկովկասեան երկաթուղիներու հարաւային ուղեծասին վրայ բեռներուն խռնումը:

Դեռ ուրիշ ի՞նչ պատճառներ պէտք են, — կը հարցնէ «Գրոհ»ի յօդուածագիրը, — որպէսզի մարդիկ կողմնակից ըլլան Երեւան – Աղստաֆա գծին շինութեան:

Դեռ առիթ կ'ունենանք ներկայացնելու այս հարցին ուրիշ երեսները:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՋԵՂԾՈՒՄՆԵՐ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Պոլսոյ Թուրք թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ընկիւրիի ընդհ. դատախազութիւնը ժամանակէ մը ի վեր կը քննէր Հանրային Պարտքի վարչութեան զեղծման խնդիրը՝ քննութիւնը աւարտած ըլլալով պահանջագիրը լրացուցուած եւ հարցաքննիչին յանձնուած է:

Քննութեամբ ճշդուած է թէ 736,138 ոսկի իւրացուած է, իսկ անծանօթ մասը 5 միլիոն ոսկի կ'ենթադրուի: Կը հասկցուի որ այդ զեղծումը գործակցաբար կատարուած է: Գլխաւոր դերակատարներն են Լէօնիտաս եւ Սէրիքօ:

Ընդհ. դատախազը ասոնց մասին կ'ըսէ թէ բացի ծովու մէջ խեղդուողներու քով գտնուած դրամներէ, կամ ընկղմած շոգենաւերու հետ կորսուած թղթադրամներէ, այրած, դրամատան մէջ կորսուած թղթադրամներու քանակութիւնը անծանօթ ըլլալով, միմիայն ի ներկայութեան յանձնաժողովներու այրուած եւ ջնջուած թղթադրամներու քանակութիւնը նկատի ունենալով, կը տեսնուի որ կառավարութեան եւ Հանր. Պարտքի ներկայացուցիչներուն միամսութենէն օգտուելով, կեղծ տեղեկագիրներ պատրաստուած, այդ ներկայացուցիչներու ստորագրել տրուած եւ հարկ եղած պաշտօնատուններ խաբած եւ հակակշռի պարագային իրենց զեղծումը երեւան չելլելու համար հնարքներ խորհուած են: Իրենց այս ընթացքը զեղծում նկատուելով, պահանջուած է որ իրենց մասին հետապնդութիւն գործադրուի եւ ի հարկին Յունաստանի եւ Ֆրանսայի պատժական օրէնքները քննուելով, հարկ եղած ձեռնարկները գործադրուին:

Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին երկու Հայեր ալ, Հաճեան (Փարիզ) եւ Նշան Էֆէնտի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴԵՐԸ ԹԻՒԵՐՈՎ ԵՒ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՎ

Համիտէն մինչեւ Քէմալ, հայ բնաջնջումի ծրագիրը խիստ ուշադրութեամբ գործադրուած է, որուն արդիւնքը եղած է՝

1895ին 300,000 զոհ, Համիտի օրով,
1909ին 30,000 զոհ, Ատանայի մէջ, Իթթիհատի օրով,
1915ին 1,000,000, Իթթիհատի օրով,
1918ին 20,000, Իթթիհատի օրով, (Կարս–Ալեքսանդրապոլ),
1918ին 20,000, Իթթիհատի օրով, (Բագու),
1919 Յուլիս 10,000, Քէմալի օրով, (Կէյմէ – Էշմէ եւ Գրնձըլար),
1921 Ապրիլ, 20,000, Քէմալի օրով, (Հաճըն), (Ահմէտ Մուխթար արտաքին գործ. նախարարն էր),
1922ին 10,000, Քէմալի օրով, (բիւրաւոր աղէտեալներ Իզմիր):

ՊՈԼՍՈՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

Թուրք կրթական տեսչութեան պատրաստած վիճակագրութեանց համաձայն, Պոլսոյ մէջ 350 կրթական հաստատութիւններ կան, ուր կը յաճախեն 75,966 աշակերտ եւ կը պաշտօնավարեն 4,668 տնօրէն եւ ուսուցիչ: Ուսուցիչներէն 480ը եւ աշակերտներէն 33,628ը իգական սեռէ են:

Համալսարանի զանազան բաժիններուն մէջ կան 1649 ուսանող, 470ը աղջիկ: Բարձրագոյն վարժարաններու 1323 ուսանողներէն միայն 172ը աղջիկ են:

Միջնակարգ վարժարաններու մէջ կան 22,318 աշակերտ, 9271ը աղջիկ: Արհեստից վարժարաններու մէջ կան 549 մանչ, 391 աղջիկ. պետական գիշերօթիկ դպրոցներուն մէջ 554 մանչ, 382 աղջիկ:

Նախակրթարաններու մէջ կան 25 հազար 649 մանչ եւ 23,317 աղջիկ:

Պոլսոյ մէջ 38 հատ գրադարան կայ: Գիրքերուն համագումարն է 151 հազար 910 հատոր: Այս գիրքերէն 37 հազար 245ը արաբական, 1895ը նոր թուրքերէն գիրերով են: Գիրքերէն 110,520 հատորը օտար լեզուով են:

Պոլսոյ մէջ 30ի մօտ օտար եւ ոչ–իսլամ լիսէներ կան: Դպրոցական նոր տարեշրջանէն սկսեալ, այդ վարժարանները կրթական գործավարութեան ընդհ. քննիչներուն կողմէ պիտի հակակշռուին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով:

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ՃՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողաշարով կը շարուի ՅԱՌԱՋը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ԲՈՐԵՆԻՆ ԿԸ ԶԱՌԱՆՑԷ

«Յուսաբեր» կը նկատէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (11 օգոստ.)

— «Մեր թերթի Օգոստոս 6ի թիւով հրատարակութեան տուինք յօդուած մը, զոր «Վազգէթ» զետեղած էր իր Յուլիս 29ի թիւին մէջ:

Յօդուածը թարգմանութիւնն է նամակի մը, զոր «Փարիզի դաշնակ կազմակերպութիւնը» վերջերս Փարիզէն ճամբեր է Պէյրութ՝ «Սուրիոյ Հայերուն»: «Վազգէթ»ի Սուրիոյ թղթակիցը կրցեր է այդ նամակին պատճէնը առնել «Սուրիոյ Հայերէն» եւ զայն ճամբել Պոլիս «Վազգէթ»ի խմբագրութեան:

Թուրք թերթը չի գիտեր, թէ «Դաշնակ կազմակերպութիւնը» սովորութիւն չունի Հայերուն նամակներ գրելու եւ այն ալ... «խիստ գաղտնի»: «Վազգէթ» եթէ գիտնար, թէ նման նամակներ դաշնակցական կազմակերպութիւնները կը գրեն միայն եւ միմիայն դաշնակցական կազմակերպութեանց (եւ այն ալ իրենց գիտցած ձեւով), իր հեքիաթը, ի հարկէ, այլ կերպ կը հիւսէր: Մենք տեսանք թէ ինչպէս Նազըմ փաշա, հայութեան դահիճը, տարիներ շարունակ ոստիկանական գնտաններուն մէջ մարզուելով եւ իր հոգին, միտքն ու մարմինը հայ արիւնով սնուցանելով, նոյնիսկ այսօր, երբ բիւր նահատակները կրկին անգամ նահատակելով «յուշեր» կը գրէ, չի գիտեր տակաւին. թէ դաշնակ եւ դրօշակիստ միեւնոյն կազմակերպութիւններն են...: «Լաւատեղեակ» բորենիին կարծիքով, ասոնք երկու իրարմէ զատ ու տարբեր... կուսակցութիւններ են: Ուստի զարմանալի չէ, որ այս բորենիներուն փոքրաւորը, «Վազգէթ», ապաւինելով իր թղթակցին ստո՛յգ տեղեկութեանց, կը շարունակէ խորհիլ, թէ «դաշնակ կազմակերպութիւն»ը Փարիզէն «խիստ գաղտնի» նամակներ կը գրէ... Սուրիոյ Հայերուն:

Մեր Օգոստոս 6ի թիւին մէջ ամբողջութեամբ հրատարակելով «Վազգէթ»ի այս գրութիւնը, անոր հետեւեալ ծանօթութիւնը կցած էինք.

— «Կարեւորն այն չէ՝ թէ բորենին հէքեաթներ կը հիւսէ, այլ այն՝ թէ ինչո՞ւ կը հիւսէ»:

Եւ իսկապէս. թո՛ւրք պէտք է ըլլալ, այսքան յիմարութիւններ կարենալ գրի առնելու համար: Ինչպէս եւ տարիներ շարունակ թուրք ոստիկանական նախարար պէտք է ըլլալ չգիտնալ կարենալու համար թէ դաշնակ եւ դրօշակիստ միեւնոյն բաներն են:

Բայց մեզ կը շահագրգռեն ոչ թէ թուրքին յիմարութիւնները, այլ անոր ոճիրները:

Կասկածէ դուրս է՝ որ «Վազգէթ»ներու կողմէ այս «խիստ գաղտնի» նամակը յղացուած ու հիւսուած է յատուկ ու որոշ, թէեւ խիստ գաղտնի նպատակով:

Դարձեալ վեր է կասկածէ, որ այս նպատակը արեան գոյն ու ոճրային նպատակ ունի:

Այս հէքեաթը մէկ նմանակն է այն միւս առասպելին՝ որ կապուեցաւ եղերաբախտ Վիտինեանի անունին՝ զայն գազանաբար յօշոտելու համար:

Բորենին նոր զո՞հ մը մատնանշած է արդեօք, — անհատապէս թէ հաւաքաբար:

Ո՞ւր է գաղտնիքը այս զառանցանքին:»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ԿՆԻԿ Կ'ՈՒԶԵՄ, ՀԻՄԱ Կ'ՈՒԶԵՄ,,

— :-: —

Պաղարիւն եւ մաքրկրօ՞ն Անգլիացիները յաճախ ունին ընտանեկան եւ սիրային պատմութիւններ, որոնք իսկապէս գայթակղելի են, ուրիշներու համար:

Դեռ քանի մը ամիս առաջ, Լոնտոնի մամուլը սիւնակներ նուիրեց երեքի մը սիրային արկածներուն:

Վերջինը, թէեւ անմեղ, նոյնքան անսովոր է Ալպիոնի թոռներուն համար:

Նախկին նախարար Էմըրիի զաւակը, Ճօն, որ հազիւ լրացուցած է քսան տարին, Ուրբաթ օր կը ներկայանայ քաղաքապետարան եւ կ'ուզէ պսակուիլ մանկամարդ դեբասանուհիի մը հետ: Ամարանոցէն դարձեր էին Լոնտոն, շաբաթ օր: Արդ, շաբաթ կէսօրէն յետոյ պաշտօնատունները գոց են, ինչպէս եւ կիրակի:

Սիրահար զոյգը 48 ժամ համբերելով, երկուշաբթի օր կը ներկայանայ քաղաքապետարան: Աւա՜ղ, խստադէմ պաշտօնեան գիտել կու տայ թէ չափահաս չէ, եւ հօրը հաւանութեանը կը կարօտի: Իսկ Հայրը Օթթավայի ժողովին գացած ըլլալով, շոգենաւին մէջ կը գտնուի:

Այս մերժումին վրայ, երիտասարդը կ'որոշէ Փարիզ գալ եւ հոս պսակուիլ անմիջապէս: Բայց, այստեղ ալ իրազեկ մը գիտել կու տայ.

— Փարիզի մէջ ալ շատ ձեւակերպութիւններ կան: Պէտք է ծննդեան վկայագիր, օրէնական հաւանութիւն ունենալ, ծանուցում տալ եւն.:

Երիտասարդը չի յուսահատիր.

—Հայրս չի կրնար վշտանալ, մենք ընկերներ ենք, հայրիկս եւ ես:

Ան որոշած է ոչ միայն անմիջապէս պսակուիլ, այլեւ շարժանկարի ասպարէզը մտնել, իր կնոջը հետ:

Եւ վերջին պահուն կ'որոշէ, ամէն վտանգ աչք առնելով, գալ Փարիզ:

Մինչ այդ, հայրն ալ կը հասնի տեղէն...

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան: Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը:

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ: Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [33]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Դաշտագետինը կը տարածուի Երասխի ձախ ափին վրայ, Աղբարայէն մինչեւ Նախիջեւան:

Ամենամեծ դաշտագետինը կը գտնուի Արագածի հարաւային եւ արեւմտեան կողմերը՝ Արագածի եւ Երասխի միջեւ:

ՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆ.— Հայաստան ունի մօտաւորապէս 30,000 քառակուսի քիլոմեդր տարածութիւն (*), որ գրեթէ հաւասար է Պելճիքայի տարածութեան (30,400 քառ. քիլոմեդր):

Պելճիքա շատ առաջ գացած է ճարտարարուեստներու մէջ եւ իր ճարտարարուեստը գրեթէ կրնայ մրցիլ որակով որ եւ է մեծ ու յառաջադէմ երկրի ճարտարարուեստին հետ. մինչ 14 տարեկան Հայաստան շատ ետ է տակուին ու Պելճիքայի հաւասարելու համար շատ աշխատանքի կը կարօտի: Թէեւ չի մոռնանք որ Պելճիքա հարիւր տարուան պետութիւն մըն է. ունեցեր խաղաղ աշխատանքի եւ շինարարութեան շրջան մը, մանաւանդ իր ժողովուրդը ջարդող բարբարոս տարր մը չէ գտներ:

Սակայն, առանց ինքնագովութեան, վստահօրէն կրնանք ըսել թէ՝ արագ բարգաւաճող, աշխատասէր, առկուն, շինարար եւ չարքաշ հայ ազգը կրնայ կարճ ժամանակի մէջ մրցիլ շատ մը երկիրներու հետ, եթէ Պելճիքայի խաղաղութիւնը իրեն ալ տրուի:

Այս բանին կենդանի ապացոյցը կրնայ ըլլալ Մեծ – Պատերազմին իր տունէն տեղէն դուրս նետուած եւ Սուրիոյ անծայրածիր անապատը առաջնորդուած Հայուն չարքաշութեան, յարատեւութեան, յամառ աշխատանքի եւ շինարարութեան պողպատեայ ոգին, զոր ցոյց տուեր է ան՝ այդ անապատին աւազներուն վրայ իսկ տնկելով իր հացի փուռը, խանութը եւ տունը, ինչ որ այնտեղի համար լսուած ու տեսնուած չէ անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր:

Ուրեմն, կորսուած հին ազգերու շրջանկից եւ դրացի եղող հայ ազգը 4000 տարիէ ի վեր ապրեր է, հակառակ զինքը բնաջինջ ընելու հետամուտ յեւլուզակ ազգերու յարձակումներուն. ու պիտի ապրի ան, չէնցնելով իր հայրենիքը եւ օր մը զայն հաւասարեցնելով Պելճիքայի ալ եւ ուրիշ աւելի յառաջացած երկրի ալ. կը բաւէ որ իր երկրէն ներս տիրէ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ եւ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (*):

Բնակչութիւն.— Հայաստան ունի մօտաւորապէս Մէկ միլիոն (1,000,000) բնակիչ, որ կը բաղկանայ գլխաւորապէս Հայերէ, Թուրքերէ, Ռուսերէ, Եզիտիներէ, Յոյներէ, Քիւրտերէ եւ Ասորիներէ:

Հայաստան 47 տեսակ ազգեր կան եւ հետեւեալներն են իրենց թիւի կարգով.— ՀԱՅ՝ 800,000, Թուրք՝ 78,386, Ռուս՝ 19,908, Եզիտի՝ 12,237, Գարափախ՝ 6,311, Պարսիկ՝ 5043, Քիւրտ՝ 3,025, Յոյն՝ 2,980, Ուքրանացի՝ 2,826, Ասորի՝ 2,215, Փոլոնիացի (Լեհ)՝ 705, Մորտվա՝ 419, Հրեայ՝ 335, Անծանօթ՝ 277, Վրացի՝ 274, Օսէթ՝ 128, Գերման՝ 104, Թաթար՝ 27, Լեզկի՝ 26, Բոշաներ՝ 23, Մոլտավիացի՝ 18, Լեթոնիացի (Լաթվիացի)՝ 12, Թիւրքմէն՝ 8, Իտալացի՝ 8, Ֆրանսացի՝ 7, Չեխոսլովաք՝ 7, Վոտեաք՝ 6, Մարիացի՝ 6, Ֆին (Ֆինլանտացի)՝ 5, Էստ՝ 4, Լիթուանիացի՝ 4, Պուլկար՝ 3, Ուտի՝ 3, Չուվաշ՝ 3, Ռումանիացի՝ 3, Անգլիացի՝ 2, Հունգարացի՝ 3, Զումչէնցի՝ 2, Աւար՝ 2, Գնչու՝ 2, Պուրեաթ՝ 1, Չիրէն՝ 1, Գարայիմ՝ 1, Շուէտացի՝ 1, Ղազախ՝ 1, Աճարացի՝ 1, Օտարահպատակ՝ 1535:

Ծանօթ.— Աշխարհի հայաշատ քաղաքներ.— Թիֆլիս ունի շուրջ 130 հազար հայութիւն, Երեւան՝ 100 հազար, Պաքու՝ 90 հազար, Կ. Պոլիս՝ 60 հազար, Աղեքսանդրապոլ (Լենինական)՝ 58 հազար, Հալէպ՝ 50 հազար, Փարիզ՝ 30 հազար, Մարսիլիա՝ 26 հազար, Գահիրէ՝ 20 հազար:

ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԱՃՈՒՄԸ.— Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ՝ Հայաստանի մէջ 1923ին աճած է 19 հազար 723 հոգի, իսկ 1928ին՝ 36,725 հոգի (ծնածները հաշուելով):

ԼԵՌՆԵՐ եւ ՀՐԱԲՈՒԽՆԵՐ.— Պատմական Հայաստանի մասին խօսած ատեննիս յիշած ենք Հայաստանի լեռներն ու հրաբուխները, որոնց մէջ կը գտնուին նաեւ Արդի Հայաստանի լեռներն ու հրաբուխները. հետեւաբար հոս զանց կ'առնենք նորէն խօսիլ անոնց մասին:

ԿԼԻՄԱՅ.— Հայաստան կը գտնուի հիւսիսային բարեխառն գօտիին մէջ, բայց ձմեռը խիստ եւ ամառը բաւական տաք կ'ըլլայ հոն:

Թէեւ կլիման առողջ է, բայց երբեմն ճախճախուտ տեղերը ճահճատենդ գոյութիւն ունի: Ներկայիս կառավարութիւնը ջանք կը թափէ այդ ճահիճները ցամքեցնելու (*), որպէսզի մշակելի հողի վերածէ զանոնք եւ ճահճատենդի առաջքն առնէ:

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Աւելի ճիշդը 29,964 քառ. քիլոմեդր, որուն 1370ը Սեւանայ լիճին տարածութիւնն է: (Պիրէնեան լեռներուն մէջ գտնուող Անտորրայի չէզոք հանրապետութիւնը ունի 452 քառ. քիլոմեդր տարածութիւն՝ 5230 բնակչութեամբ, Լիխտընշթայն՝ 159 քառ. քիլմ., Լիւքսէմպուրկի Մեծ Դքսութիւնը՝ 2586, Զուիցերիա՝ 41,298, Ալպանիա՝ 28,000):

(*) Սերպական բարոյական հին առացուածք մը՝ Սամօ սլօգօ սրպսքիյա Սրպի (Միութիւնը միայն կրնայ փրկել Սերպիան) խօսքը մասնաւորապէս Հայերու համար պէտք է ըսուի եւ գործադրուի: Որովհետեւ ամէն ազգէ աւելի Հայը պէտք ունի Միութեան եւ Միութիւնն է միայն որ կրնայ փրկել Հայաստանը:

(*) Հայաստանի ճահիճներուն տարածութիւնը եղած է 47,000 հեկտար. ցարդ ցամաքեցուած ճահիճներու տարածութիւնը 15,000 հեկտարը կ'անցնի:

Ճափոնցիները կը շարունակեն գրաւել

Փէքինէն կը հեռագրեն թէ ճափոնցիները յարձակողական ձեռնարկած են Ճէհոլի չինական նահանգին դէմ եւ կ'ուզեն Մանչուրիոյ կցել զայն: Այս գործողութիւնը մեծ դժուարութեանց չի հանդիպիր առ այժմ, թէեւ Չինաստանի կեդրոնական կառավարութիւնը որոշած է դիմադրել եւ այդ իմաստով հրամաններ տուած է իր սպարապետին:

ԱՆԳԼ. ՆԱԽԱԲԱԺԻՆ մը Վառնա պիտի հասնի սեպտ 17ին:

Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ է որ անգլ. մարտանաւեր պուլկարական նաւահանգիստ մը կ'այցելեն: Անկէ առաջ, իտալական նաւաբաժին մը եւ ֆրանսական յածանաւ մը գացին Վառնա: Այս է մէկ պատճառը որ հիմակ ալ Անգլիացիները մարտանաւ կը ղրկեն:

Անգլ. նաւաբաժինը պիտի ողջունուի Պուլկարիոյ վարչապետին եւ պատերազմական նախարարին կողմէ:

Ց. Հ. Դ.

Փարիզ եւ շրջակաները

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: Ջեկոյց պատգամաւորին կողմէ եւ ուրիշ օրակարգեր: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶԻ կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սալ Միւթիւալիթէի մէջ, 24 rue St. Victor: Օրակարգի շարունակութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ-Պիյեանքուրի Զաւարեան կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կուկունեան խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Տէսինի կոմիտաս երկսեռ երգչախումբի, (ղեկ. Ա. Գ. Մելքոնեանի) եւ դերասան Մ. Մարութեանի:

27 Սեպտ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի սրահը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի չունենալ այդ թուականը:

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Վարժարանը՝ հայեցի դաստիարակութեան հետ, իր աշակերտուհիներուն կ'ապահովէ միջնակարգի համապատասխան ուսում:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները կ'աւանդուին հաւասար խնամքով: Ուսման բոլոր ճիւղերը կը պահեն իրենց մասնաւոր տեղը:

Աշակերտուհիներու արձանագրութիւնը կը սկսի Օգոստոս 15ին: Նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ գտնուողներու զաւակները պիտի ընդունուին իբր կիսաթոշակ:

Պայմաններու համար դիմել վարժարանին Տնօրէնութեան, գրաւոր կամ անձամբ, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէս օրէ վերջ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Լիոնի «Հայ Արի» գայլիկներու Արծուիկ խումբի կողմէ, այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն à la Belle Colline: Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ԶՈՒԼԼԻԲԵԱՆ

Եւրոպական եւ հայկական պարեր, Գայլիկներու եւ սկաուտներու տողանցք, դրօշարշաւ, վազք, բուրգեր եւայլն:

Հանդէսը պիտի շարժանկարուի: Հանդէսի մուտքը օթօքարի ծախքով միասին, երթ ու դարձ՝ 4 ֆրանք:

Մեկնումը Փլաս Կիշառէն առաւօտեան ժամը 9 եւ 11, իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին:

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը, խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց մը կ'ունենայ: Պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ

Կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulème

S. TOROSSIAN

մէթրօ Ccuronnes եւ Parmentièr

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ 1 քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ զաշտահանդէս, «Կոմիտաս» երկսեռ երգչախումբի, այս Կիրակի Մէտօնի անտառին մէջ:

Ժամադրավայրը կար տէ գ'Էնվալիտ, առաւօտ ժամը 8.30—9:

Կը հրաւիրուին բոլոր երկսեռ անդամները, համակիրներն ու բարեկամները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մալաթիոյ Հայր. Միութենէն կը խնդրուի իր հասցէն յայտնել Պ. Յարութիւն Փէքփէլեանի, 368 rue Vaugirard, Փարիզ (15):

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Ֆրանսահայ Կարմիր Խաչի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Անդամներու եւ անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Bare de la Poste սրահին մէջ, 2 rue Colbert: Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ վարչութեան նոր անդամի ընտրութիւն:

ՎԱՐՁՈՒ Է կահաւորուած գեղեցիկ սենեակ մը (ընտանիքի մէջ) ամիսը 260 ֆր.: Դիմել Mme. Gulian, 15 St. Marcel, Paris (13):

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց ըրփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: Դիւրամատչելի պայմաններ: Դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

ՇԱԶԱԻՈՐ ԱՌԻԹ ՄԸ

ԾԱԽՈՒ է Իսի-լէ-Մուլինօի կայարանին մօտ պօնլիէօրի խանութ մը, մէջը գտնուած ապրանքներով կամ առանձին, իրաւունք կայ որեւէ առեւտրական գործի: Միասին կը տրուի նաեւ գեղեցիկ յարկաբաժին մը երկու սենեակ, խոհանոց, եւայլն: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն յետոյ Պ. Գաբրիէլ Գարաեանի, 75 Ave. de Verdun, Issy les Moulineaux, Seine.

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՈՐՎԵՑՈՒՑԷՔ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

Այցելու ուսուցչուհի մը հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ դիւրամատչելի պայմաններով: Գրել՝ Mlle. Sevatch, 7bis rue de Pré St. Gérvais, Les Lilas, Seine.

ՁԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼՈՆԵԻ ՄԷՋ

Պուլօնեը սիւր Մէր 23 օգոստ. 932

Այսօր Պուլօնեի մէջ որսացուած է առատօրէն Հարանձուկը: Տանտիկիններ, օգտուեցէք առիթէն եւ կերէք այս պատուական ձուկը:

ՎԱՐՁՈՒ Է արձակուրդի կամ ամբողջ տարուան համար գեղեցիկ շրջանի մէջ 6 փիէս, ջուր, կազ, պարտէզ եւ անտառ, La Flèche ձկնառատ գետակին մօտ: Դիմել Georges Quillet, 42 Route de Baugé, La Flèche, (Sarthe).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթօտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան' ժններ. հիւանդութիւն եւ վարիսի: Ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

Մետաքսեղէն եւ թաւիշներ

Unis et inprimés, soie naturelle et artificielle

ՄԱՐՇԷԻ ՅԱՏՈՒԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՖԵՐՄԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

26 Rue des Capucins եւ 2 Rue Romarin, LYON

Հեռաձայն Burdeau 34-07, հեռագրական հասցէ Fermanef, Lyon

Հայերու ժամադրավայրը ճաշարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Թ-Հսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած' յայտնի խոհարարներու կողմէ:
Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Etude de Me BERNARD WAHÉ (ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆ)

(12 année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales
JURISCONSULTE
Droit Français et International Privé
18, Rue Dauphine, Paris (6e) Tél. Danton 73-..

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ ... արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար ... ներու առջեւ, կուտայ certificats de coutumesներ, կը կատարէ ամուսնութ... եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ

14 Rue Lagrange, PARIS (5)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՈՍԿԻ ՔՈՒՐՈՆԻ, ՊՈՒՃԻ եւ ԱՏԱՄՆԱՇԱՐ... բերնի, լինդերու, ակռաներու խնամք եւ վիրաբուժ. գործ...

կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 2էն 8, առտուները ժամադրու...
կիրակի եւ տօն օրեր 9էն մինչեւ կէսօր:

Métro St. Michel կամ Maubert-Mutualité

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

ՁՄՐԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ

ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ՁԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՈՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋՔԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՍԿՍԱԾ Է

Անարատ կարագ	5% աղուած, քիլօն	12.50	ֆրանք
» »	3% » »	12.75	»
» » demi salé	1 1/2% » »	13.50	»
Հոլէնտի հալած անարատ կարագ	» »	17.—	»

2—5—10 քիլօնոց զոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնուի բնակարանին: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Gergovie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88:

REALISATION IMMOBILIERE

Կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ տուն շինել պիտի տան, չի կնքե... անծանօթութիւն, առանց մեզի խորհուրդ հարցնելու:

Ամէն դիւրութիւն շինութեանց եւ փոխառութեանց համար... պայմանաժամ նուազագոյն տոկոսով:

Դրուած դրամագլուխին վրայ 100ին 70 եկամուտ կ'ապահովենք... բեկան: Ունինք նաեւ վարձու յարկաբաժիններ եւ աշխատանոցներ:

Խորհրդակցութիւնները ձրի են, ժամը 2էն 6.30:

Նշանեան 20, Passage Prado, (մէթրօ Սէն-Տընի)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.

ԵԹԷ դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.

ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.

ԵԹԷ կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակաւոր... ստանալ.

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՐՄԱԳԻ, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ ձեր գրասենեակներուն մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

Բ Ո Ռ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Բայց այժմ լռել կարելի չէր: Նրա գնալու գործնական օգուտը այնչափ էլ ակնյայտնի չէր, որ այդ պատճառով այդպէս մեծ վտանգի ենթարկւէր: Բաց ի դրանից կինը մութ կերպով զգում էր, որ Բոռի վճիռը այնքան քաղաքական անհրաժեշտութեան հետեւանք չէր, որչափ մի հիւանդոտ որոնում վտանգի ու դրան կապւած յուզման: Բոռի համար սովորութիւն էր դարձել իր կեանքին հետ խաղալը, իսկ անպէտք վտանգներ որոնելու այդ ծարաւը մի անժուժկալութիւն էր Ջեմմայի աչքին, որի դէմ պէտք էր մաքառել կամաց, բայց հաստատ կերպով: Տեսնելով որ իր առարկութիւնները անզօր էին նրա յամառութեան առաջ, Ջեմման դիմեց վերջին միջոցին:

— Խօսենք անկեղծ, — ասաց նա, — եւ իրերին տանք իրենց անունը: Դոմինիկոյի դժւար դրութիւնը չէ, որ այժմ ձեզ ստիպում է գնալու, այլ ձեր սէրը դէպ ի...

— Սուտ է, — ընդհատեց նա բռնկելով: — Ես այլ եւս նրա մասին չեմ մտածում, ես այլ եւս չեմ ուզում նրան տեսնեմ:

Լռեց ու Ջեմմայի դէմքից հասկացաւ որ իրեն մատնել էր: Նրանց աչքերը մի վայրկեան հանդիպեցան իրար ու խոնարհեցան գետին: Եւ երկուսից ոչ մէկը չարտասանեց այն անունը, որի մասին մտածում էին երկուսն էլ:

— Խնդիրը Դոմինիկոն չէ. — քրթմնջեց վերջապէս Բոռը՝ դէմքը կիսովին կատուի մազերի մէջ թաղելով: — Ես տեսնում եմ, ի՛նչ վտանգի է ենթարկւում գործը, եթէ օժանդակութիւն չհասցնենք:

Ջեմման անպատասխան թողեց նրա այդ թոյլ խուսափումը, ու շարունակեց իր խօսքը, կարծես բնաւ ընդհատւած չլինէին:

— Ձեզ դրդողը վտանգներ որոնելու ձեր սովորական հակումն է: Դուք վտանգի էք ծարաւում, երբ ձեզ մի բան տանջում է. այնպէս ինչպէս որ ափիոն էիք ուզում, երբ հիւանդ էիք:

— Ես չէի ուզողը. — պատասխանեց նա գրգռւած. — ինձ խնդրում էին, որ ընդունէի:

— Ի հարկէ, դուք մասամբ հպարտանում էք ձեր ստոյիկութեամբ եւ ֆիզիքական ցաւի մեղմացման համար եղած առաջարկը վիրաւորում է ձեր հպարտութիւնը: Մինչդեռ ձեր կեանքը վտանգի ենթարկելը ախորժելի է ձեզ, երբ այդ երկուսի մէջ եղած տարբերութիւնը շատ է պայմանական:

Բոռը բռնեց կատուի գլուխը, ետ ճըկեց ու նայեց նրա կլոր գորշ աչքերին:

— Ճի՞շդ է, Փիսօ, — ասաց նա: — Արդա՞ր են տիրուհուդ այս բոլոր մեղադրանքները: Հրաման կըտաս որ խոստովանեմ մեղքերս: Չէ՞ որ դու մի իմաստուն գազանիկ ես ու երբեք ափիոն չես պահանջում, այնպէս չէ՞: Քո նախահայրդ Աստւած էր Եգիպտոսում եւ ոչ ոք չէր կոխում նրանց պոչը: Բայց չգիտեմ, ինչ կը լինէր քո այդ մեծափառ անդորրութիւնդ, եթէ յանկարծ վերցնէի թաթիկդ ու բռնէի ճրագի վրայ: Ափիոն կը փնտռէի՞ր, հա՞. կամ, գուցէ, մա՞հ: Ո՛չ, կատուիկս, մենք իրաւունք չունինք մեռնելու մեր քէֆով: Մի քիչ հայհոյել, ոչինչ, կարելի է, եթէ դա քեզ թեթեւութիւն է տալիս, բայց չլինի թէ թաթիկդ ետ քաշես:

— Փի՛ստ:

Ջեմման վեր առաւ կատուն նրա ծնկից ու նետեց նստարանին:

— Դեռ ժամանակ ունինք այդ մասին խօսելու: Այժմ պէտք է մտածենք, ինչպէս անենք որ ազատենք Դոմինիկոյին իր սարսափելի դրութիւնից: Ի՞նչ կայ, Կէտի. մա՞րդ եկաւ: Զբաղւած եմ ես:

— Օրիորդ Բայթից մի նամակ է, տիկին:

Ուշի ուշով կնքւած մի նամակ էր դա, օրիորդ Բայթի հասցէին, բայց ծրարը չբացւած, վրան էլ պաշտական նահանգի դրոշմանիշ: Ջեմմայի մի քանի ընկերները Ֆլորենցիա էին բնակւում, գաղտնի նամակներից շատերը ստացւում էին նրանց հասցէով:

— Միքէլլէից է. — ասաց նա, մի արագ աչք ձգելով նամակին, ուր խօսւում էր Ապենինեան ամարանոցների գների մասին. երեսի վերջում երկու փոքրիկ բիծ կար:

— Քիմիական թանաք է. վերցրէք սրւակը սեղանի երրորդ աչքից. հակադրող հեղուկն է: Այո, հէնց այդ:

Բոռ փռեց նամակը սեղանի վրայ ու փոքրիկ վրձինը քսեց երեսին: Եւ երբ նամակի իսկական բովանդակութիւնը դուրս ցայտնեց թղթի վրայ փայլուն կապոյտ տառերով, Բոռ ետ նետեց թիկնաթոռին ու սկսեց ծիծաղել:

— Ի՞նչ է պատահել. — հարցրեց Ջեմման շտապ:

Բոռ նամակը պարզեց նրան:

«Դոմինիկոն ձերբակալւած է. անմիջապէս եկէք»:

Ջեմման նստած մնաց նամակը ձեռքին, մի անյոյս հայեացքը սեւեռած Բոռին:

— Ե՞հ. — հարցրեց վերջինս մի հեգնոտ ու ձիգ ւեղ թօնով: — Այժմ համաձայն էք, որ գնամ:

— Այո՛, — եղաւ պատասխանը: — Պէտք է որ գնաք, նոյնպէս եւ ես:

Բոռ զարմանքով նայեց նրան:

— Դո՞ւք: Բայց...

— Այո՛, ի հարկէ, շատ ... է, որ ոչ ոք չի մնալու Ֆլ... Բայց առ այժմ ամէնից ... է մտածենք ինչպէս անենք որ ... ւելորդ աշխատող ձեռք ճար...

— Մարդ այնտեղ շատ կայ:

— Բայց անկարելի է նրանց ... ձակ վստահանալ: Ինքներդ ... մի քիչ առաջ, որ այնտեղ պէ... նենք երկու պատասխանատու ... եւ եթէ Դոմինիկոն առանձին ... չէր կարող, պարզ է որ նոյն... չէք եւ դուք: Մանաւանդ ... խիստ կասկածանքի ենթակայ ... դու համար աւելի դժւար է ... եւ շատ աւելի կարիք ունի... թեան: Ձեր ու Դոմինիկոյի փ... պէտք է որ լինենք դուք ու ես:

— Ճիշդ է, իրաւունք ունիք, ... ասաց նա: — Եւ որչափ շուտ ... այնքան լաւ: Բայց միասին ... կարելի: Եթէ ես այս գիշեր ... դուք կարող էք, դիցուք վաղը ...

— Բայց ո՞ւր:

— Ա՛, դեռ պէտք է մտածել... ծեմ աւելի լաւ է ուղղակի Ֆ... Ես երեկոյեան ճամբայ կ'ընկնե... լօրէդօ, կը ճարեմ մի որ... գուստ ու կը գնամ առաջ: (Շա...

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

26 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1966

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՍԿ ԱՅՍ ՄԷ՞ԿԸ

Ուրեմն, գաղութներու ինքնապաշտպանութեան առաջին պայմանն է՝ կարճ կապել սնոտի վէճերը: Իսկ երկրորդը՝ հակազդել Երեւանցիներու սարքած դաւերուն: Իբրեւ գիտակից եւ արթուն պահակ:

Ո՞ր աւանդական ազգասէրը, կամ ո՞ր քաղաքական հոսանքը պիտի համարձակէր վէճի բռնուիլ այս մասին:

Կարճ կապել ներքին պառակտումները՝ չի նշանակեր քրիստոնէաբար համբուրել հանդիպողը, կամ տեսակէտ ուրանալ:

Եւ հակազդել կարմիր — կանանչ դաւադիրներու կազմալուծման աշխատանքին՝ չի նշանակեր թշնամական դիրք բռնել Երեւանի դէմ:

Ես կը քննադատեմ Երեւանի վարած քաղաքականութիւնը, կամ կը դնեմ պահանջներ որ վեր չեն իր ուժէն, որ կը բխին այս ժողովուրդի շահերէն:

Դուն կրնաս, աչքերդ գոց, փառաբանել Երեւանի բրածն ու չըրածը: Ազատ ես, կը բաւէ որ մոլորած չըլլաս, կամ քաղաքականութիւն չխաղաս, հակառակ համոզմանդ եւ ականջներու փաստերու:

Այստեղ, երկուքիս ալ նպատակը մէկ պիտի ըլլայ, — ընդունելով կատարուած իրողութիւնը, Երեւանը համարելով խարխուլ, մեկնակէտ կամ կորիզ, խրաքանչիւրը պիտի ձգտի գործի մղել գոյն յանուն այս ժողովուրդի գերագոյն շահերուն:

Եւ որովհետեւ, ներկայ պայմաններուն մէջ, Երեւանը ամէն բան չէ ու չի կրնար ըլլալ, ոչ ալ ինքն իրեն թոյլ պիտի տայ հէքեաթներ հիւսել: Կամ հրաշքներ սպասել:

Այդպիսի ակնկալութեանց վրայ՝ ամէնէն առաջ Երեւանը ինք խնդացած է, եւ պիտի շարունակէ խնդալ:

Արդ, Երեւանէն դուրս, մենք ունինք առ նուազն կէս միլիոն մարդ: Վերջին մնացորդը ջախջախուած ժողովուրդի մը:

Ինչո՞ւ մենք, ես ու դուն ազատ չպիտի ըլլանք հնարաւոր միջոցները մտածելու անոր բարիքին համար: Գոնէ տանելի դարձնելու անոր կեանքը: Որպէս զի չմարի ճրագը: Որպէս զի անխնայութեան, այլասերման, ապազգայնացման յորձանքը չխորտակէ ամէն թումբ ու կամուրջ:

Ո՛ր եւ է անհասկացողութիւն, այս գետնին վրայ, կ՚ենթադրէ կա՛մ հոգեկան թշուառութիւն, եւ կամ նենգամտութիւն:

Եկա՛ծ է ժամանակը, որ բաց խօսինք այս մասին: Գոնէ չխաբելու համար հալածական բազմութիւնները:

×

Ունինք ինքնապաշտպանութեան երրորդ ճակատ մը, ուր դարձեալ քրէական յանցանք է թուլութիւնը կամ անհասկացողութիւնը:

Թշնամին կը գործէ, — կ՚ըսենք ու կը գրենք ամէն օր, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ ամէն բան գիտենք:

Իրականութիւնը այն է որ շատ քիչ բան գիտենք այդ գործունէութեան մասին: Կամ գիտենք միայն երեւցածը: Գրուածն ու խօսուածը:

Զերկարելու համար, ըսենք որ թշնամին — Թուրքը — ահա տասը տարիէ ի վեր կը գործէ նաեւ իր սահմաններէն դուրս, մեր ծոցին մէջ:

Ու կը գործէ հետզհետէ աւելի համարձակ:

Յաճախ կը զարմանանք որ այլանդակ հրատարակութիւններ կ՚ըլլան արաբական թերթերու մէջ, հայ գաղթականութեան դէմ:

Կը զարմանանք, երբեմն ալ իրար անցած լուսաբանութիւններ կուտանք, բայց առով ալ կը գոհանանք:

Չենք ուզեր աւելի խորանալ, երեւան հանելու համար թէ ի՛նչը ինչէն յառաջ կուգայ: Եւ ընդհակառակն, այս առթիւ ալ ճակատ կը յարդարենք իրարու դէմ...

Իմացէք, բարեկամներ, որ թրքական թոյնն ու շողիքը հասած են մինչեւ սահմանամերձ գաղութները, նոյն իսկ աւելի հեռուն, ըղձելով ինչպէս մեր պատմութիւնը, նոյնպէս մեր յարաբերութիւնները հիւրընկալ ժողովուրդներու հետ:

Վկայ՝ Սուրիան, Միջագետքը, Եգիպտոսը, Պարսկաստանը: Մինչեւ իսկ պալքանեան երկիրները: Եւ տակաւին Ամերիկան, ուր մէկ Թրքուհի — Խալիտէ Էտիպ հանըմ — բեմէ բեմ կը հրաւիրուի: Կամ կը ցատկէ ինքնաբերաբար:

Այստեղ ալ, ինքնապաշտպանութեան բնազդն է որ պիտի արթննար: Եւ իբրեւ տարրական պայման՝ միացեալ ճակատը:

Կա՞յ տեսակէտի խնդիր, որ բաժնէր մեզ, այս ճակատին վրայ:

Եւ քանի որ չկայ, ինչո՞վ կրնայ արդարանալ մեր դիտողի դիրքը: Այսպէս պատեանին մէջ քաշուած, կամ ամէն հող ուրիշին ձգած:

Ի՞նչ բան է որ կը կաշկանդէ մեր ձեռքերը, ինքնապաշտպանութեան բնազդը բթացնելու աստիճան...

Երէկ, երբ Թուրքիոյ մէջ էինք, աւելի զգայուն, աւելի արթուն եւ ամուր կ՚երեւայինք:

Ինչո՞ւ հիմա, ազատ երկինքի տակ, այսքան ընդարմացեր կամ անճրկեր ենք:

Գործունէութեան ամէն միջոց ունենալով հանդերձ, ինչո՞ւ ձեռք ձեռքի չենք տար, հակազդելու ա՛յս չարիքին, — տեղական ժողովուրդներն ու իշխանութիւնները մեզի դէմ լարելու աշխատանքին:

Անշուշտ պատրանքներ չունինք եւ կ՚ըմբռնենք թէ՝ այս չարիքը պատահական չէ եւ իր աւերը կը գործէ տեւականօրէն:

Եւ այս ընթացքով, կրնայ անդարմանելի հետքեր ձգել:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՆ, ԵԹԷ...

— :-: —

Կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորները պիտի երթա՞ն: Ե՞րբ: Քանի՞ հոգի:

Բան գործ ըրի քիչ մը պրպտել, եւ տես թէ ի՛նչ երեւան եկաւ:

Յունաստանի առաջնորդը կ՚ուզէ ժամ առաջ կապել բեռները — նոյն իսկ թեկնածու է — բայց... դրամ չկայ:

Անհրաժեշտ է 150 անգլ. ոսկի կամ մօտ հարիւր հազար դրախմի:

Ո՞վ պիտի վճարէ այս գումարը: Ո՞վ կրնայ նարել:

Առաջնորդը 12 հոգինոց վարչութիւն մը ընտրեց վերջերս: Տեսակ մը «Երեւելեաց ժողով»:

Բայց, մէկ փրանքը 7 ½ տրախմի է, ստերլինը՝ 500էն աւելի: Իսկ մեր վաճառականները չափազանց հաշուախնդիր:

— Եղբայր, կարելի՞ է: Մոխիրի վրա՞յ պիտի նստինք: Հարի՛ւր հազար տրախմի...

Աւելի փայլուն չերեւար Ֆրանսայի պատգամաւորներուն վիճակը:

Պոլսոյ «Նոր Լոյս»ի թղթակիցն է որ կը գրէ (20 օգոստ.):

— Տեսայ Պ. Զօպանեանը, հարցնելու թէ երբ պիտի կրնայ մեկնիլ: Ահա թէ ինչ պատասխանեց. — Ես կը փափաքէի որոշեալ ատենին ներկայ ըլլալ պատգ. ժողովին. սակայն խնդիրը կախում ունի իմ փափաքս աւելի պատգամաւորական ծախքին հայթայթումէն, որուն համար Լիոնի թեմը ի վիճակի չերեւար. իսկ Փարիզի եկեղեցիին կողմէ գոնէ այդ ծախքին մէկ մասը հայթայթելու չարժում չեւար:

Անշուշտ ուրիշ թեմեր ալ նոյն տագնապին մատնուած են:

Ինչպէ՞ս կ՚ըլլար, եթէ Երեւանը ինք հայթայթէր պատգամաւորներուն նամբու ծախքը, քանի որ իրեն՛ն համար կաթողիկոս պիտի ընտրեն, ոչ թէ մեզի համար:

ՎԱՐԱԶ

«ԴԱՇՆԱԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ»

Պէյրութի «Էլ Ահրար» թերթը կը գրէ այս խորագրին տակ.—

Յուլիսի վերջը համայնավարները կռուեցան Դաշնակներուն հետ վրանաքաղաքին մէջ: Երկուստեք տուին չորս վիրաւորներ եւ քանի մը ամբաստանեալներ ձերբակալուեցան: Դաշնակները գոհ չըլլալով այս կարգադրութենէն, քանի մը երիտասարդներ ղրկեցին համայնավարներու պետ Արթին Մատոեանի մօտ, բայց զայն չգտան ու պահանջեցին որ անոր հայրը դուրս ելլէ: Բայց ան հասկնալով անոնց գէշ մտադրութիւնը, չերեւցաւ: Երիտասարդները սկսան քարեր տեղացնել անոր տան վրայ: Արթինի հայրը գլուխը դուրս հանեց պատուհանէն, հասկնալու համար եղելութիւնը: Այդ պահուն ատրճանակի քանի մը հարուածներ արձակուեցան անոր ուղղութեամբ:

Ոստիկանութիւնը հասաւ եւ քննութիւն բացաւ: Յայտնի չեղաւ թէ ո՞րո՞նք էին յարձակողները:

Պայքարը համայնավարներուն եւ Դաշնակներուն միջեւ յաճախ աւելի ծանր կ՚ըլլայ: Վախ կայ որ վտանգաւոր միջադէպեր ծագին, եթէ Ընդհանուր Ապահովութիւնը չմիջամտէ:

ՅԻՄԱՐՆԵՐԸ ՇԱՏՑԱԾ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Բաղդատմամբ նախապատերազմեան շրջանին, Սուրիան կը պարունակէ յիմարներու աւելի մեծ թիւ մը այս տարի:

Օր չանցնիր որ Դամասկոսի յիմարանոցին վարչութիւնը չստանայ պատսպարումի նոր խնդրագիրներ: Բայց իր տեղին նեղութեան հետեւանքով, անոնց բոլորին գոհացում չի կրնար տալ: Ու օրէ օր խնդիրները կը շատնան:

Կառավարութիւնը իրեն եղած դիմումները նկատի առնելով այս առթիւ հրահանգած է Ելեւմտական Տնօրէնին որպէսզի տրամադրէ անհրաժեշտ գումարը:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Կացութիւնը Գերմանիոյ մէջ

ՐԱՅԽՍՏԱԿԸ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾՈՒԻ

Վերջին լուրերու համաձայն, կիրքերը մեղմացած են քիչ մը: Հաւանական է որ հինգ մահապարտները ներում ստանան, կամ դատը վերաքննուի: Կառավարութիւնը վերջնական որոշում պիտի տայ ութ-տասը օրէն: Այս պատեհութենէն պիտի օգտուին Հիթլէրեանները, իրենց մահապարտ ընկերները ազատելու համար, սպառնալով 500,000 հոգինոց բանակով մը:

Ուշագրաւ է որ ոչ միայն կառավարութիւնը հանդուրժեց վարչապետին դէմ եղած անարգանքներուն, փոխանակ պատժելու Հիթլէրեան թերթեր, այլ եւ այս վերջինները սկսան չափաւոր լեզու գործածել, մեղմացնելու համար իրենց պետին հրաշունչ բարբառայլքները:

Միւս կողմէ Հիթլէրեանները նոր գիւտ մը բրած են, — այն համայնավարը որ սպաննուեցաւ հինգ Հիթլէրեաններու կողմէ, Լեհ մըն է եղեր, եւ Գերմանիոյ դէմ կը գործէր: Այս իմաստով ալ յայտարարութիւն մը տպած են իրենց թերթին մէջ: «Մեզի համար նախատինք է որ գերման ազգիկ մը սպաննուի լեհ ապստամբի մը պատճառով: Մեզի համար պատուոյ խնդիր է պայքարիլ մեր ընկերներուն ազատութեան համար: Մենք շնորհ չէ որ կը խնդրենք, այլ իրաւունք մը»:

Մինչ այս մինչ այն, կը սաւզուի թէ կառավարութիւնը որոշած է լուծել Րայխսթակը, որ դեռ նոր ընտրուեցաւ: Այս միջոցը անհրաժեշտ կը համարէ, որպէսզի կարենայ ձեռքերը ազատ գործել: Այսպէս, վերջին լուրերու համաձայն, խորհրդարանը պիտի բացուի նախագահութեամբ համայնավար Կլարա Ցէտկինի եւ պիտի սառցուին երեսփոխանները: Երկրորդ օրը պիտի կատարուի դիւանի ընտրութիւնը: Երրորդ եւ չորրորդ օրերը՝ դադար: Հինգերորդ օրը—5 սեպտ.—պիտի կարդացուի կառավարութեան յայտարարութիւնը, յետոյ պիտի բացուին վիճաբանութիւնները: Եւ, առանց սպասելու քուէարկութեան, որ ապահովաբար անվստահութիւն պիտի յայտնէ, կառավարութիւնը պիտի կարդայ լուծման հրամանագիրը: Նոր ընտրութիւնները պիտի կատարեն նոյեմբերի վերջը: Եւ որովհետեւ այս նոր խորհրդարանն ալ չպիտի կրնայ գործել, նախագահ Հինտենպուրկ այն ատեն պիտի առաջարկէ որ ժողովուրդը հանրաքուէ կատարէ, 25ի բարձրացնելու համար ընտրողի տարիքը, ինչպէս եւ Ծերակոյտ մը հաստատելու համար:

*** Հիթլէր կը պատրաստուի ներկայ ըլլալ Աւստրիոյ Նազիներու (ազգային ընկերվարական) ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի սեպտ. 17—18ին: Աւստրիական կառավարութիւնը արտօնած է Հիթլէրի մուտքը:

Նորէն սկսան բանակցիլ

Առջի օր, խորհրդակցութիւն մը ունեցան վարչապետ Էռիօ եւ խորհրդային դեսպանը, ոչ – յարձակման դաշինքի մը մասին:

Նոր չէ այս խնդիրը: Տարուան սկիզբն ալ տեսակցութիւններ տեղի ունեցան: Իսկ 1931 օգոստ. 24ին, Պ. Պէրթլօ եւ խորհրդային դեսպանը նախագիծ մը պատրաստեր էին, որ աղմուկի պատճառ եղաւ, եւ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ հերքել: Նախագծին մէկ յօդուածով, խորհրդային իշխանութիւնը յանձն կ՚առնէր բոլշեւիկեան քարոզութիւն չկատարել Ֆրանսայի մէջ եւ չմիջամտել ներքին գործերուն: 1925ին ալ Մոսկուա այդպիսի խոստումներ տուած էր, բայց մնացին թուղթի վրայ:

Ընդդիմադիր եւ պահպանողական թերթերը բուռն պայքար կը մղեն Պ. Էռիոյի նոր փորձին դէմ:

Օդաչուները կը շարունակեն

Ինչպէս գրած էինք, միեւնոյն օրը (երեքշաբթի) երեք օդանաւեր ճամբայ ելան Նիւ Եորքէն, Ատլանտեանը կտրելու համար:

Առաջինը, շուէտական, չորեքշաբթի իրիկուն ջախջախուեցաւ կէս ճամբան (Նիւֆաունտլէնտ): Բարեբախտաբար օդանաւորդները ողջ մնացին:

Երկրորդը, որուն մէջ նստած են երկու Ամերիկացիներ, ցամաք իջաւ Նիւֆաունտլէնտի արեւմտեան ծովափը, մշուշին մէջ կորսուելէ յետոյ: Քիչ մը հանգստանալէ յետոյ, պիտի փորձեն Օսլօ (Նորվեկիա) հասնիլ մէկ թռիչքով: Ճամբան տեղատարափ անձրեւի բռնուած են:

Ինչ կը վերաբերի երրորդին, «Հանդերձ ընտանեօք», ճամբան են տակաւին:

Խ. Միութեան մարդահամարը

Մոսկուայի վիճակագրական դիւանը հրատարակեց մարդահամարի տեղեկագիրը՝ 1926էն 1932:

Համաձայն նոր մարդահամարին, Խ. Միութեան բնակչութեան թիւը 147 միլիոնէն բարձրացած է 163,165,700ի, ուրիշ խօսքով՝ տարեկան երկուքուկէս միլիոն յաւելում:

Ճարտարարուեստացման քաղաքականութիւնը պատճառ եղած է որ արագօրէն ընդարձակուին քաղաքները: Մոսկուայի եւ Լէնինկրատի բնակիչները տարեկան հարիւրին 10 աւելցած են. Նիժնի Նովկորոտի եւ Խարքովի եւն. բնակիչները հարիւրին15–25:

Սպանիոյ դաւադիրներուն դատը

Երեք օրէ ի վեր, Մատրիտի գերագոյն ատեանին առջեւ տեղի կ՚ունենայ Սպանիոյ միապետական դաւադիրներուն դատը: Խուռն բազմութիւն մը կը հետեւի դատին: Ոստիկանութիւնը արտակարգ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Կաթող. ընտրութիւնը

— :-: —

“ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՉԵՆՔ ՈՒԶԻ„

Թիֆլիսէն հասած ճամբորդ մը կը պատմէ (13 օգոստ.).—

Թիֆլիսից մեկնելուցս երկու օր առաջ, կաթող. պատուիրակներու եւ պատգամաւորներու ընտրութիւններ եղած են: Խորհրդակցական ժողովներու մէջ խօսակցութեան առարկայ դարձած է ընտրելիներու ցանկը, որի մէջ մտած են Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի պատրիարքները եւ կաթող. տեղապահը:

Թիֆլիսում այն կարծիքը կը տիրէ թէ արտասահմանի պատգամաւորները չպիտի կրնան մասնակցիլ ընտրութեան: Այնքան վախ կայ, որ Գերագոյն Խորհրդի ընդհանուր կոչին մէջ գրուած է՝ «ընտրութիւն»: Վախցած են «կաթողիկոսական ընտրութիւնը» շեշտել: Չեկայի միակ թեկնածուն Մեսրոպ արքեպսկ. Տէր – Մովսէսեանն է: Ազատ Եկեղեցին եկեղեցականները խլրդային աշխատանքի վրայ են: Ի՞նչ կը խորհին անորոշ է: Անաստուածները կը կեդրոնանան էջմիածնի շրջանը ... պատակ ունենալով ընտրութիւնը խանգարել: Այժմուանից նրանք հրապարակով յայտարարում են.

— «Կաթողիկոս չենք ուզի»:

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր եկած Թուղթը կը ... — [illegible] եւ կատաղի կռիւներ կը մղուին Օրէնբուրգի, Ուրալսկի, Սամարայի, Ուկրայինայի շրջաններում: Ապստամբների թիւը օր-օրին աւելանում է: Աւելի կոտորածներ եղած են երկու կողմէն ալ: Որոշ շրջաններում կարմիր բանակը չի կռւում, պատճառաբանելով, որ իրենք գիւղացիների դէմ չեն կռւի:

Թուրք ընդդիմադիրները կը գործեն...

—)(o)(—

Պէյրութէն Պոլսոյ թուրք թերթերուն կը հաղորդուի թէ հոն գտնուող 150նոց թուրք դաւաճանները եւ միւս ընդդիմադիրները ամիսէ մը ի վեր կը շարունակեն շփումներ ունենալ եւ նիստեր գումարել: Այս ժողովներուն մասնակցողներէն մէկը սա տեղեկութիւնները հաղորդած է.—

«Ընդդիմադիրները առանց դրամի եւ թշուառ վիճակի մէջ մնացած են: Անոնցմէ ոմանք Միջագետք եւ Հնդկաստան երթալով, հոն իրենց ձեռք անցուցած դրամները վատնելէ վերջ, ապրուստի մէկ միջոց միայն մնացած էր իրենց,—Ֆրանսայի հաշւոյն լրտեսութիւն ընել եւ «ժուռնալ» տալ անոր...: Հիմա այս գործին սկսան: Անոնք այստեղի Թուրքերը եւ Թուրքերու բարեկամները հետապնդելով, ամէն օր սուտերով եւ զրպարտութիւններով լեցուն «ժուռնալ»ներ կուտան անոնց մասին: Այս մարդիկը ամէն կողմ եւ ամէն առթիւ Թուրքիոյ հանրապետութեան դէմ կը խօսին ու կը գործեն:

Այսուհանդերձ, այստեղի Թուրքերը եւ իրենց բարեկամները անկախօրէն կը պայքարին այս աննկարագիրներու գործունէութեան դէմ: Ստոյգ է որ այս մարդիկը Հօյպուն եւ Դաշնակ կուսակցութեանց հետ սերտ շփումներ ունին եւ նոյն իսկ որոշած են գործակցիլ անոնց»:

25,000 ԷՋ ԳԻՐ՝ ԿՈՐԿՈՒԼՈՎԻ ԳԼՈՒԽԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կորկուլովի փաստաբանը 25,000 էջնոց տեղեկագիր մը ղրկեց «Ներումներու» յանձնաժողովին, ապացուցանելու համար իր փոխանորդեալին յիմարութիւնը:

Որովհետեւ այս լեռնակուտակ թղթածրարին միայն ընթերցումը երկար ժամանակ պիտի առնէ, հաւանական չէ որ յանձնախումբը կարենայ որոշում տալ երեք շաբաթէն առաջ: Նախագահը ստիպուած է լսել նաեւ ամբաստանող կողմը, որպէս զի կարենայ որոշում տալ:

Միւս կողմէ, Տիկին Կորկուլով կը շարունակէ իր դիմումները:

- - -

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԱՄՔԸ

Դաշնակցութեան դէմ ուղղուած նիզակները բազմապատկուած են այս վերջին տասը տարիներու ընթացքին : Բոլշեւիկներն իրենց ամբողջ պետական կազմով, հայկական միւս հոսանքներն իրենց հակադաշնակցական հոգեբանութեամբ եւ տեղի ու անտեղի պայքարներով, այլ միութիւններ ու գործակալներ՝ վարագոյրներու ետեւէն դաշոյն ուզած են խրել հայկական մեծագոյն կազմակերպութեան կողը, զայն տապալելու համար :

Հին ու նոր պայքարները՝ ուղղուած Դաշնակցութեան դէմ, մինչեւ այսօր կը կրեն մէկ յատկանշական նկարագիր · — Քայքայել Դաշնակցութիւնը, կազմալուծել հայկական կեդրոնացած ուժը եւ ժողովուրդը թողուլ առանց հզօր ղեկավարութեան :

Այս յատկանշական «նպատակ»ին շուրջ միացած կը տեսնենք, — ինչպէս անցեալին, նոյնպէս ներկայիս, — բոլոր հոսանքները, խմբակներն ու անհատները, հակառակ իրենց ծայրայեղ տարբերութիւններուն : Միացման կէտ նպատակին մէկ է, — խորտակել Դաշնակցութեան ուժը : Ու այս նսեմ գործին լծուած կը տեսնենք ոչ միայն հակադաշնակցական բոլոր ուժերը, այլ նաեւ արտաքին թշնամին, որ ճարպիկ է եւ այս պարագաներուն հրապարակ կուգայ իբր թէ «խնայելու» հայը, ու հարուածելու միայն Դաշնակցութիւնը : Ինչ որ կը նշանակէ ուղեղ գծով հարուածել հայ ազգը :

Այսքան միայն, երեւոյթն ընդգծելու, որպէս զի անցնինք խորհրդածելու այդ պայքարի արդիւնքներու մասին :

Թող քովի շարեցէք հակադաշնակցական հոսանքները, անոնց քովը դասեցէք զանազան խմբակներն ու անհատները, մէկ յայտարարի բերէք անոնց արտայայտութիւնները, պիտի տեսնէք, թէ անոնք միաբերան կը գոչեն.

1.— Դաշնակցութիւնը քայքայուած է, Դաշնակցութիւնը կը քայքայուի, Դաշնակցութիւնը քաղուած է...

Անցած ժամրամանութիւնները, ամէն ընթերցող ընկեր կրնայ աւելցնել վերը յիշուած արտայայտութեանց վրայ, որպէս զի լրիւ ըլլայ հաւաքածոն զոյնզգոյն կարծիքներու, նոյն իսկ հակադիր բեւեռներէ եկած :

Ու անմիջապէս, նոյնքան հաստատութեամբ, նոյն այդ հոսանքներէ եւ անոնց ունկնդիր զանգուածէն կը բարձրանայ ձայն մը, որ լրացուցիչն է վերի բացասական վճռին :

2.— Դաշնակցութիւնը տիրապետող է, Դաշնակցութիւնը կայ... ամէն բանի մէջ Դաշնակցութիւնը, Դաշնակը, Դաշնակը...

Ուրեմն, հակադաշնակցական հոսանքները որքան կը մխիթարուին Դաշնակցութեան քայքայումով, նոյնքան եւ աւելի կը յուսահատին անոր կուռ կազմակերպութեան առջեւ եւ ակամայ կը խոստովանին անոր տիրապետութիւնը :

Ու այս երեւոյթը պատմական է անցած քառասուն տարուան ընթացքին, նաեւ աւելի պատմական այս վերջին տասնամեակին, որ կը բոլորուի որպէս անկման շրջան մը :

Այսպիսով, հայ ժողովուրդը, մէկտեղ առնելով հակադաշնակցականը. չէզոքը եւ նոյն իսկ դաշնակցական շարքը, ինքն իրեն հարց կուտայ թէ ի՞նչպէս այսպիսի պայմաններու մէջ Դաշնակցութիւնը կը մնայ կանգուն, վտանգաւոր վայրկեաններուն կը վերանորոգուի, արիւնլուայ վիճակէն երբեմն մէջքը կը շտկէ եւ հերոսաբար կը խիզախէ, թաղուած ժամանակ՝ յարութիւն կ'առնէ, քայքայուած ժամանակ՝ միակամ եւ երկաթեայ բազուկով հրապարակ կուգայ եւ կը ցուցադրէ իր տիրական հասակը :

Ի՞նչպէս տեղի կ'ունենայ այս երեւոյթը, որ շատ շատերուն համար կը թուի առեղծուածային :

Ահա այն կարեւոր հարցը, որուն կ'ուզեմ պատասխանել : Ու պատասխանս կը խտանայ մէկ նախադասութեան մէջ, — Դաշնակցութեան կամքը ամէն բանէ վեր :

Դաշնակցութեան կամքը կազմուած ու թրծուած է բարոյական գերագոյն մթնոլորտի մը մէջ, զոհողութեան գերագոյն աստիճանով, ու այդպիսով, մարմին առած է Դաշնակցութեան բարոյականը, անոր էութիւնը :

Դաշնակցութեան բարոյականը, Դաշնակցութեան էութիւնը (նկատի առէք ծրագիրը, գործունէութիւնը, կանոնագիրը, բոլորն ինչ որ կ'ուզէք) գերագոյն նպատակի մը ձեւակերպումն է, — Հայ ժողովուրդն ամէն բանէ վեր :

Դաշնակցութիւնը գոյութիւն ունի հայ ժողովուրդի ազատութեան համար : Այս նպատակին հասնելու համար Դաշնակցութիւնը դարձած է խտացած կամք մը, նոյնքան հզօր, որքան է իր բարոյականը, իր էութիւնը :

Արդ, նպատակը եւ անոր շուրջ եղած տեսութիւնները մէկ կողմ թողունք եւ խօսինք Դաշնակցութեան կամքի մասին : Որովհետեւ այդ կամքի առջեւն է որ բոլոր նիզակները կը ծալլուին եւ հակառակորդները [illegible] կը հեռանան :

Ի՞նչ է այդ կամքը :

Դաշնակցութեան կամքը անսասանելի եւ անշօշափելի ուժ մըն է, բայց մշտապէս գոյ եւ մշտապէս զգալի :

Դաշնակցութեան բոլոր տեսակի հակառակորդները մեր կուսակցութիւնը կը ճանչնան իր արտաքին կեղեւէն, իր արտաքին կազմակերպութիւններէն, իր երեւելի անհատներէն : Հակառակ տասնեակ տարիներու, պայքարին եւ փորձառութեան, անտեղեակ կը մնան անոր աներեւոյթ կազմէն, աներեւոյթ անհատներէն, աներեւոյթ կամքէն : Այս է պատճառը, որ անգէտները, միամիտներն ու չարամիտները կը մղուին իրենց հարուածներն ուղղելու Դաշնակցութեան կեղեւին : Ու երբ տաշեղ մը վար իյնայ, հրճուանքէ կը բռնուին՝ կարծելով թէ կաղնի ծառը պիտի տապալի :

Ու կը սխալին եւ կը վրիպին բոլորն ալ :

Կը վրիպին ու կը սխալին, որովհետեւ, Դաշնակցութեան էութիւնը, ըսենք՝ գերագոյն նպատակը անփոխարինելի է : Իսկ Դաշնակցութեան կամքը, անընկճելի է եւ մշտապէս վերանորոգուող :

Դաշնակցութեան կամքը ըմբռնելի դարձնելու համար, ես ստիպուած եմ հրաժարիլ սովորական բացատրութիւններէն, որոնք ընդհանուր են եւ կրնան տարածուիլ ուրիշ կազմակերպութեանց վրայ :

Դաշնակցութեան կամքի արտայայտութիւնը երկու ձեւով կը ներկայանայ հայ կեանքին մէջ ·

Առաջին ·— Դաշնակցութեան կազմակերպութիւններով, իրաւասու ժողովներով, կեանքի կանչուած մարմիններով եւ գործիչներով զգալի կը դառնայ կուսակցութեան սովորական կամքը : Այս կամքն է որ կը ղեկավարէ մեր ընթացիկ կեանքը, թէ՛ ներքին կազմակերպական եւ թէ՛ ազգային – քաղաքական գետնին վրայ : Այս պարագային դերի կոչուած են ժողովները, քուէները, շարքային հոգեբանութիւնը, ղեկավար տարրերու փորձառութիւնն ու հետեւողական աշխատանքները :

Երկրորդ ·— Դաշնակցութեան ոգիի պոռթկումն է, գերագոյն կամքի արտայայտութիւնը, որ սահման չի ճանչնար, բաց ի գերագոյն նպատակէն, որ Հայ ժողովուրդն է : Ու այս գերագոյն կամքը պայմանաւորուած չէ ժողովներով, մարմիններու որոշումով, մեծամասնութեան կամ փոքրամասնութեան կարծիքներով, կամ անհատներու քմահաճոյքներով : Այդ գերագոյն կամքը ոգիի խտացումն է քառասուն տարուան ժողովներուն, գործող մարմիններուն, սպանուած, բայց անմահ հերոսներուն եւ այսօրուան կազմակերպուած զանգուածին՝ որ պայքարի ճակատին վրայ է, հին ուխտը շարունակելու համար : Ամբողջ կուսակցութեան արտայայտութիւնն է գերագոյն այդ կամքը, որ բոլոր ընկերներու սեփականութիւնն է, եւ հետեւաբար՝ գործադրելի հայ ժողովուրդի գերագոյն նպատակին համար, ինչպէս նաեւ կուսակցութեան գոյութեան համար :

[illegible] ու անբացատրելի կամքը [illegible] դարձած է թրծուած Դաշնակցականի համար : Այդ մասին [illegible] կը խօսի, բայց ճակատագրական վայրկեանին, առանց հրահանգի ու [illegible] կուսակցութեան գերագոյն կամքը կը կոթողուի անակնկալօրէն : Արտաքին թշնամին եղածը կ'ընդունի որպէս հայ ժողովուրդի կամքը : Իսկ հակադաշնակցական հաւաքականութիւնը կը յուսահատի այդ անընկճելի կամքին առջեւ :

Կ · ՍԱՍՈՒՆԻ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

— :-: —

Վերջապէս կարելի եղաւ կազմել վարչութիւն մը, 12 Յունիսին : Նորութիւն մը այս թիւը : Եթէ պատահի որ այս թիւէն մէկը, երկուքը կամ նոյն իսկ երեքը հրաժարին, կը մնան ինը անձեր, որոնցմով կարելի կ'ըլլայ գործի անցնիլ :

Առ այժմ, ինչպէս կ'երեւի, վճռապէս հրաժարողներ չկան, միայն ժամանակաւոր բացակայութիւններ յայտնուած են : Նոր Կեդր. Վարչութիւնը կազմած է իր Դիւանը հետեւեալ կերպով.—

Ա. Գալփագեան, ատենապետ, Տօքթ. Թօրոսեան, ատենադպիր, Գ. Պզտիկեան, գանձապահ, Սեդրակ Կիւրիւնլեան, փոխ – ատենապետ :

Սպասենք նոր Վարչութեան գործունէութեան, իր մասին աւելի որոշ բան մը ըսել կարենալու համար :

× Մեր գաղութն ալ ունի խոշոր թիւ մը հայրենակցականներու : Պիտի յիշեմ կարեւորները միայն :

Առաջին կարգի վրայ կուգայ Հաճընի Հայրենակցականը, որ ունի լաւ Ծրագիր – Կանոնագիր եւ որոշ դիմագիծ : Կը ձգտի պահել Հաճընի բոլոր ազգային աւանդութիւնները : Նախանձախնդիր է նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան եւ դէմ է ապազգային ձեռնարկներու եւ մարզանքներու : Ամբողջ Աթէնքի շրջանին մէջ կը կազմէ զգալի ուժ մը :

Երկրորդ գծի վրայ կը ներկայանայ առ այժմ Կեսարիոյ Հայրենակցականը, որ վերջերս սկսած է աւելի եռուն գործունէութեան մը : Ունի կանոնաւոր Ծրագիր-Կանոնագիր եւ խիստ նախանձախնդիր ըլլալ կը թուի նոր սերունդի տոհմային դաստիարակութեան : Հետզհետէ այս Միութիւնն ալ պիտի հասնի Հաճընի հաւասար գետնի մը : Շահվէրտովի կողմէ այս Միութիւնը երկու ճակատի բաժնելու համար ի գործ դրուած բոլոր դաւերը անցան ապարդիւն, եւ հաւաքական գործակալը բոլորովին յուսախաբ եղաւ :

Յետոյ կուգայ Կարս – Փազարցիներու (Ատանայի շրջան) Հայրենակցականը, որ վերակազմութեան շրջան մը բոլորելու վրայ է : Այս Միութեան մէջ կը պակսին կեդրոնացնող [illegible], եւ այս իսկ պատճառաւ անցեալին մէջ ունեցան յաճախակի ներքին խնդիրներ : Վերջերս սակայն, կարեւոր մեծամասնութիւն մը իրար հասկցած ըլլալ կը թուի, եւ յոյս կայ որ մօտերս այս Միութիւնն ալ գայ իր ձայնը լսելի ընել տալու, Ազգային, Կրթական և Հանրային մարզերուն մէջ :

Ունինք նաեւ Ատանացիներու Հայրենակցական Միութիւն մը, որ բաւական ցնցումներ կրեց ներգաղթի օրերուն, շնորհիւ՝ Շահվէրտով – Արսլանով եւ Գարտաշով դաւադիր երրորդութեան խաղերուն : Եղաւ ատեն մը, երբ այս երրորդութիւնը կրցաւ երկու ճակատի բաժնել Միութիւնը, կազմելով թիւ 2 Ատանայի Հայրենակցական մը՝ իրենց կողմէ հովանաւորուած եւ պաշտպանուած : Շուտով սակայն փլաւ այս պատնէշն ալ, եւ Շահվէրտով մնաց օդին մէջ :

× Քանի մը տող ալ մեր շրջանի Հ. Յ. Դ. կեանքի մասին : Անմիջապէս պէտք է արձանագրել, որ բոլոր այն շարժումները, հանդէս, թատրոն, երեկոյթ կամ ցերեկոյթ, դաշտագնացութիւն կամ ծովագնացութիւն, որ կը կազմակերպուին կրակը վա՛ռ պահելու համար, առաւելապէս կը պարտինք Հ. Յ. Դ. կոմիտէութեանց, ենթակոմիտէութեանց, Օրիորդաց խումբերու, Պատ. Միութեանց նախաձեռնութեամբ : Չկայ ուրիշ որ եւ է կուսակցութիւն կամ կազմակերպութիւն, որ պարտք սեպէ հրապարակ իջնել եւ բան մը կազմակերպէ, երկու խօսք ընէ այս ժողովուրդին :

Այս տարի բացառիկ եւ խանդավառ շրջան մը բոլորեց Յունաստանի կուսակցական կեանքը, շնորհիւ «Յառաջ»ի խմբագիր՝ ընկեր Շ. Միսաքեանի ներկայութեան : Իրարու յաջորդեցին երեկոյթներն ու դասախօսութիւնները, հանդէսներն ու դաշտագնացութիւնները : Ընկեր Շաւարշ հասաւ բոլորին ալ, ամենուրեք տարածելով Դաշնակցութեան խօսքը, անոր հաւատոյ հանգանակը եւ անոր առաջադրութիւնները :

Խանասորի արշաւանքին առթիւ կազմակերպուած հանդէսներուն խօսեցաւ ընկ. Շաւարշ, պարզելով մեր կուսակցութեան ձգտումներն ու իտէալները : Բազմահողմանի բանախօսութիւն մը մը կատարեց Փիքսի Վասպուրական Ակումբին մէջ, Հ. Յ. Դ. Փիքսի կոմիտէին կողմէ կազմակերպուած երեկոյթի մը ընթացքին : Տուաւ երկ-երկու դասախօսութիւններ երեք գլխաւոր գաղթակայաններու մէջ : Անվերապահ կոչ ուղղելով միացեալ ճակատի, գործունէութեան ասպարէզ ցուցնելով եւ՛ չէզոքին, եւ՛ բարեկամին, եւ՛ համակիրին :

Ընկերը բեղուն աշխատանք տարաւ նաեւ Մակեդոնիոյ շրջանին մէջ, — Տէտէ Աղաճ, Կիւմիւլճինա, Քսանթի, Տրամա, Գավալա, Սելանիկ, ուր եւս ունեցաւ բազմաթիւ բանախօսութիւններ եւ դասախօսութիւններ, երեք ամիս մեր շրջանը մնալով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԸ

— :-: —

«Թայմզ»ի մէջ հրատարակուած ուսումնասիրութենէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները ·—

1926ին, երկու ամերիկացի ճարտարագէտներ յատակագիծ մը կազմեցին, անդրպարսկական երկաթուղիին համար : Գիծը պիտի անցնէր Պէնտէր Կէզէն, որ ծագկեալ նաւահանգիստ մըն է Կասպից ծովուն վրայ, եւ Էլպրուզ լերան ստորոտէն պիտի յանգէր Թէհրան : Մայրաքաղաքէն պիտի շարունակուէր դէպ ի Ղազուին եւ Համատան, անկէ դէպ ի հարաւ, Լուրիստանի լեռներէն մինչեւ Տիզֆուլ, յետոյ Խուժիստանի անապատէն Ահվազ, եւ պիտի հասնէր պարսկական ծոցին վրայ, նոր նաւահանգիստ մը, Պէնտէր Շափուր :

Գործին դժուարութիւններն ըմբռնելու համար, կը բաւէ ըսել որ Էլպրուզի լեռնաշղթան 60 մղոն երկայնութիւն ունի, Լուրիստանի լեռները՝ 120 մղոն, անապատին մէկ մասը, մինչեւ 150 մղոն գարնան ենթակայ է ողողման, բանուորները անփորձ են, եւ երկու նոր նաւահանգիստներ պիտի շինուին :

Մինչեւ հիմա, հարաւային մասին մէջ շինուած գիծը 150 մղոն հեռու է նաւահանգիստէն մինչեւ լեռներուն ստորոտը : Ամերիկացի ճարտարագէտը որ 30 տարուան փորձառութիւն ունի Չինաստանի մէջ, շինել տուած է 450 կամուրջներ եւ թումբեր, գիծը ողողումներէն պաշտպանելու համար : Խճուղի չկայ եւ կը հաւաքուի ու նաւով կը փոխադրուի հնդկական սահմանագլուխէն :

Պէնտէր Շափուրի նաւահանգիստէն 70 մղոն դէպ ի հիւսիս կը գտնուի Ահվազը, Խուժիստանի մայրաքաղաքը, ուր կը շինուին հարաւային բաժնի գիծերը : Շահը ծրագրած է նոր քաղաք մը շինել Քարուն գետին աջ ափը, լայն փողոցներով եւ արդիական բնակարաններով : Քարունի վրայ կը գտնուի պողպատեայ կամուրջ մը, հինգ ութերորդ մղոն երկայնութեամբ : Այս կամուրջէն պիտի անցնին կառքեր, մարդիկ եւ երկաթուղին : Այս կամուրջը շինած են անգլիացի ճարտարագէտներ, Անգլիայէն փոխադրուած բանուորներով :

Մինչեւ հիմա շինուած գիծերով, երկաթուղին կ'անցնի տափարակ անապատէ, ուր շատ ցուրտ չըներ ձմ-
բայց տաքը սահման չունի (ամ-
180 աստիճան Ֆարէնհայթ) : Այ-
տիճան որ, արաբ գործաւորներ
կրնար ձեռքը երկաթին դպցնել
ըեկը :

Հիւսիսային բաժնի գիծը
կարճ է, բայց ոչ նուազ
Կասպեան ծովուն վրայ, Պէնտ
չէն 14 մղոն դէպ ի հիւսիս,
ւահանգիստ մը շինուած է,
Շահ, Թիւրքմէն տափաստան
մաններուն վրայ : Գիծը կ'անց
տափարակ տարածութիւններէ
ղոն կը շարունակուի մինչեւ
Մազանտարանի մայրաքաղաք
անտառներու մէջէն հան
պրուզի ստորոտը : 14 մղոն
առջանալով, կը յանգի Շահի
շաբաթը երկու կառախումբ կը
Պէնտէր Շահէն մինչեւ Շահի :

Շինութիւնները կը շարունակ
հակառակ բոլոր դժուարութեան

Այս վիթխարի ձեռնարկը մեծ
րու կը կարօտի : Կառավարութի
րոշած է դրամը ճարել թէյի եւ
րի մենաշնորհէն, որ տարեկան
միլիոն ոսկերլին կ'արտադրէ : Այ
մարը չպիտի բաւէ, եթէ չինուի
չդանդաղի, որպէս զի տարուէ
դրամ ճարուի : Մինչեւ հիմա
մասը ընտիր գործ է, թէեւ, բայ
հոգինոց մասնագէտներու խումբ
ոչ մէկ բանուոր նախապէս երկաթ
գի տեսած կամ անոր շինութեան
սին գաղափար ունեցած էր : Հա
յին մասին մէջ, ջուրի պակաս
փաղանց կը դժուարացնէ աշխատ
ները : Արաբ գործաւորները մեծ
բամաղիր են դասալիք ըլլալու,
տութեան առաջին նշաններուն
եւ անմիջապէս կ'անհետանան
պատին մէջ, առանց լուր տալու

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Ընտրական պայքարը
թեամբ կը շարունակուի Յունաստ
մէջ : Եղած թերթերուն վրայ
թէնքիւթէ Սելանիկի մէջ
նոր թերթեր, որոնք բուռն
կը մղեն : Այդ լրագիրներէն «
դի» (Ճիչ) հետեւեալ յարձակ
նը կը հրատարակէ վարչապետ
զելոսի դէմ ·

— «Ամբողջ չորս տարի բռնա
թիւն հաստատեց այս երկրին մէջ
բողջ չորս տարի սուգ, մերկ
եւ անօթութիւն սփռեց : Ժողով
մատոյց իրեն ինչ որ ունէր
ցանելիք : Հանգամանքներ,
ներ, փառք, դրամօժիտ եւ
արիւն՝ երբ ուզեց զայն,
բռնօրէն իշխանութեան գլուխ
լու համար : Ուրիշ ի՞նչ բանի կը
սէ եւ ե՞րբ վերջապէս պիտի
իր ցանկութիւնները : Թող հա
թէ, հելլէն ժողովուրդը այլ
րեն տալիք բան մը չունի : Ամ
լորովին քամուեցաւ, յոգնեցաւ,
ռեցաւ : Թող վերջապէս հե
Թող երկիրը ազատէ իր ներկա
նէն, որ միշտ նեղութիւն պատ
անոր : Թող ձգէ որ անիկա ճգն
րիլ : Բաւական հանդուրժեց
եւ ա՛լ տրամադիր չէ հանդուր
Քարերն իսկ իր գլխուն վրայ
լէ առաջ եւ նախ քան պայթում
թուրիկի մը, որ վերջ չպիտի
թող երթայ, թող հեռանայ կա
ղածին չափ շուտով : Անոր
պիտի ըլլայ միակ դրական օ
զոր պիտի բերէ քան տարի
վեր՝ բառին բովանդակ առու
ձեռքով սպաննուած այս երկր

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒ

ԽՄԲ.— Այս բանախօսութիւնը կ'արտատպենք «Բազմավէպ»ի Օգոստոս-Սեպտեմբերի թիւէն: Հեղինակն է՝ ողբացեալ Հ. Արսէն Ղազիկեան: Վարդապետները իր ձեռագիրներուն մէջ գտած են զայն:

Ինչպէս պիտի տեսնեն ընթերցողները, հեռու ակադեմական չորութենէ, Հ. Ղազիկեան այստեղ ալ երեւան կուգայ իր ժողովրդական եւ սկեպտիկ խառնուածքով, հմտութեան հետ խառնելով հեգնութիւնը.—

Հայ եկեղեցին օրը երեք – չորս անգամ կ'աղօթէ, որ Աստուած փրկէ մեզ «յերեւելի եւ յաներեւոյթ փորձանքներէն»... երեւելին՝ տեսնուող փորձանքն է, աներեւոյթը՝ ան՝ որ չի տեսնուիր...

Խենդ մարտը՝ ինչպէս շատերու՝ իմ ալ պուկէս բռնեց, եւ ստիպեց որ իր պահանջած հարկը հատուցանեմ. եւ որովհետեւ այդ հարկը ոչ դրամով կը վճարուի, եւ ոչ ալ ոտքի վրայ կենալով կամ նստելով, հարկադրուեցանք իր ուզածնեւով, այսինքն ողին անկումով իյնալ անկողին. ստ երեւելի փորձանքն է. իսկ աներեւոյթը՝ ահա՛...

Այդ ընկողմանած դիրքիս մէջ կը ստանամ հրաւէր մը...

«Ապրիլ 12ին Միութեան տարեկան հանդէս... փափաք որ նուաստս բանախօսութիւն մը ընէ... վստահ ենք, սիրելի վարդապետ, որ սիրով յանձն պիտի առնէք այս ձանձրոյթը, ի սէր հայ լեզուին, որուն պահապան հրեշտակն էք, եւ ի սէր մեզի՝ որ ձեր աշակերտներն ենք...» :

(Թշուառականները գիտեն ալ թէ ի՛նչ բառ պէտք է գնեն դիմացինին ջիղերը թուլցնելու համար (1). հայ լեզու, եւ.... աշակերտ... բառեր որքա՛ն սրտիս մօտիկ... ու մենք ինկանք ծուղակը. բայց ի՛նչ ծուղակ. մէկը՝ որուն կեանքին մեծագոյն մասը առեր քալեր է արդէն (եւ արդէն կ'երեւայ ծակը՝ զոր ամէն ծընող՝ ուշ կամ կանուխ՝ պիտի լեցընէ (2), եւ բնաւ առիթ չէ ունեցած հրապարակաւ եւ ոչ իսկ երկու խօսք ըսելու, շուքի մէջ մեծցած բոյս մը, սենեակին չորս պատերուն մէջ ճըգնող, գրչով ու գրքերով ծեծկուող, երբեմն սանկս գրական գզուըտուքներ ալ ընող՝ երբ ա՛լ համբերութեան ուռկանները պարպատեր են պայթելու աստիճան, հայ լեզուին սպաննողներուն երեսէն. մէկը՝ որուն ըղեղին մէջ՝ եթէ հնար ըլլար կտրել հանել, պիտի տեսնուէին հազարէ աւելի հայ լրագիրներու անուններ, թիւեր, թուականներ 1512էն սկսեալ, ուր՝ այդ ըղեղին մէջ՝ եթէ կա՛ր ալ ժամանակին բան մը, ան ալ ճզմուած խեղդուած լրագիրներու եւ գրքերու այդ ահաւոր կոյտերուն տակ, ղուք՝ սիրելի սաներ՝ որ այդ հրաւէր – փորձանքը ղրկեցիք, ի՛նչ պիտի ուզէիք որ ընէր այդ շուքի՝ արեւ չտեսած բոյսը...

(1. 2.).— Հեղինակին կողմէ թեթեւ մը աւրուած:

Նախ՝ շնորհակալ ըլլալ հրաւէր ընողներուն՝ թէեւ փորձանաւոր, եւ երկրորդ՝ խնդրել որ ունկնդիրները ներողամիտ գտնուին անփորձի մը առաջին թոթովանքներուն...

Չիս «պահապան հրեշտակ հայ լեզուի» կը կոչէր հրաւէրը. ո՛ւր էր թէ ունենայի հրեշտակի մը թեւերն ու թռչէր, թռչէի հասնէի քաղաք քաղաք, գիւղ գիւղ, եւ ամէն Հայու սրտին մէջ հրդեհներ հանէի՝ հայ լեզուն սիրելու, գգուելու, անոր վրայ գուրգուրալու...

×

Շատ փոքր էի, եւ այն ատեն հայութիւնը ազատ արեւ ունէր, ծննդավայրիս մէջ՝ որ փոքրիկ Հայաստան մըն էր, բոյն մը կտրիճ Հայերու, կ'երգէինք ամէն տեսակ հայրենասիրական երգեր, նոյնիսկ դպրոցին մէջ. որոնցմէ մէկուն որ գր.՝ գիտի եւ տպագրութեան համազգային տօներուն կը թռչէր ամէն Հայու շրթներուն վրայ, պիտի կրկնեմ առաջին տունը, որ է.

Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու,
Ո՛վ հեշտ բարբառ մայրական.
փափկահնչուն բառերուդ
Նման արդեօք այլ տեղ կա՞ն:
Դու որ նախ ինձ հնչեցիր
Նախ սիրոյ, ո՛հ, հեշտ խօսքեր.
Այն նախ զքեզ թոթովելս
դեռ իմ մտքէն չէ ելեր:
իմ մայրենի քաղցր լեզու,
կեա՛ց անսասան, կեա՛ց յաւէտ.
կեա՛ց միշտ լեզուդ հայկական
կեա՛ց ծաղկալից ծաղկաւէտ:

Ամէն ոք իր լեզուն կը սիրէ. եւ պէ՛տք է սիրէ. սիրէ այն լեզուն՝ զոր լսեր է մօրը բերնէն, սորվեր եւ իր մինինիկ շրթները շարժելով՝ արտասաներ է «Հայր մեր»ը այնքան հմայքոտ լեզուով : Ու անդին ինչ ծով հարստութիւն Ոսկեբերանի ոսկի թարգմանութեանց, Կորիւնի խոյանքներուն, Եզնիկի դասական վճիտ ձեւին, Խորենացւոյն վսեմութեան, Եղիշէին քնարական քաղցրութիւնը, եւն. եւն. բայց ամէնէն աւելի մեծ ու չքնաղ հրաշակերտը Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը. «Եւ օձն էր իմաստագոյն քան զամենայն գազանս որ ի վերայ երկրի զոր արար տէր Աստուած : Եւ ասէ օձն ցկինն. Զի՞ է զի ասաց Աստուած թէ յամենայն ծառոց որ իցեն ի ներքս ի դրախտի այդր՝ մի ուտիցէք : Եւ ասէ կինն ցօձն. Ի պտղոյ ծառոց դրախտիդ կերիցուք, բայց ի պտղոյ ծառոյն՝ որ է ի մէջ դրախտին, ասաց Աստուած, մի՛ ուտիցէք ի նմանէ, եւ մի՛ հուպ լինիցիք՝ զի մի մեռանիցիք : Եւ ասէ օձն ցկինն. Ոչ եթէ մահու մեռանիցիք. զի գիտէր Աստուած թէ յորում աւուր ուտիցէք ի նմանէ բանայցեն աչք ձեր, եւ լինիցիք իբրեւ զաստուածս ճանաչել զբարի եւ զչար : Եւ ետես կինն զի բարի էր ծառն ի կերակուր եւ հաճոյ ա-
չաց հայելոյ, եւ գեղեցիկ ի
նել. եւ առեալ ի պտղոյ նորա
եւ ետ առն իւրում ընդ իւր
րան. եւ բացան աչք երկոցուն
գիտացին զի մերկ էին. եւ կա
տերեւս թզենւոյ, եւ արարի
եանց սփածանելիս : Եւ լուան զ
գնալոյ տեառն Աստուծոյ ի
տի առ ընդ երեկս, եւ թա
Ադամ եւ կինն իւր յերեսաց
Աստուծոյ ի դրախտի՝ ի մէջ
դրախտին : Եւ կոչեաց տէր Աստ
զԱդամ, եւ ասէ ցնա. Ո՞ւր
ասէ. Լուայ զձայն քո ի դր
սատ՝ եւ երկեայ՝ քանզի մե
եւ թաքեայ : Եւ ասէ ցնա. Ո՛
մեաց քեզ թէ մերկ ես. բայց
ծառոյն յորմէ պատուիրեցի
անտի եւեթ չուտել, կերա՞ր
ի նմանէ : Եւ ասէ Ադամ. կին
ետուր ընդ իս՝ սա ետ ինձ ի
անտի եւ կերայ :»

Կը տեսնէք ի՛նչ զմայլելի
զութիւն, ի՛նչ գեղեցկութիւն...

(Շար ·)

Կարդացէ՛ք եւ Տարածեցէ՛

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼԻՍ

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ

«Նոր Լոյս»ի մէջ այս խորագրով Արշամի յօդուածէն քաղուածաբար.—

Երբ Յ. Պարոնեանի գործերը կը հրատարակուին հետզհետէ եւ մեծանուն երգիծաբանին յիշատակը կը պանծացնեն Հայաստանի մէջ, Պոլիս եւ արտասահման կը փափաքին շիրիմ մը կանգնել իր գերեզմանին վրայ, ու կը փնտռուի Պարոնեանի հանգստավայրը ու չի գտնուիր:

Պարոնեան ոչ միայն մեծ երգիծաբան, այլ եւ հոգիով եւ սրտով մեծ մարդ էր:

Պարոնեան դժբախտ մէկն էր: Ինքզինքը ցուցադրելու, փառաւորելու տալու տկարութիւններէն զերծ մնաց բոլորովին: Եթէ կարելի ըլլար, կը փափաքէր նոյն իսկ բնաւ չխօսեցնել իր վրայ: Համեստ, պարզ եւ պարկեշտ Հայ մըն էր, թէ իր ընտանեկան կեանքին եւ թէ հանրային գործունէութեան մէջ, եւ հակառակ իր բարձր արժանիքին, իր կեանքը տամարական չարաչար աշխատութեամբ չահիլ աւելի նախամեծար համարեց քան դիմել Ազգին եւ անոր անհատներուն օժանդակութեան:

Իր մահէն չաբաթ մը առաջ, իր քովն էինք, Օրթագիւղի Հրէից գերեզմանատան կից զառիվերին վրայ փայտաշէն փոքր տուն մը, ուր կանգուն կը մնայ ցարդ եւ ուր ապրեցաւ հանգուցեալը իր վերջին օրերը: Անյոյս չէր իր վիճակէն, ու կ'ըսէր թէ մէկ շաբաթ վերջ Պէօյիւքտէրէ պիտի փոխադրուի, եւ եթէ բարեկամները գան, կրնայ նարտ խաղալ անոնց հետ Թահիրի պաղ կոչուած պրօսպանին մէջ:

Շաբաթ մը յետոյ Պարոնեան փակեց իր աչքերը յաւիտենապէս: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Օրթագիւղի եկեղեցին եւ դամբանականը խօսեցաւ Խորէն Նարպէյ, որ ամէնէն աւելի իր երգիծանքին նիւթ եղած էր Խորէն եպիսկ. իր դրուատիքը ըրաւ, ներկայացնելով զինքը իբրեւ Հայոց Մոլիէրը, որ ինքնաշխատութեամբ եւ տաղանդովը անուն գրաւած էր մեր գրական կեանքին մէջ եւ աւելցուց. «Չէր մոռնար նաեւ գնդասեղի հարուածներ տալ աջ ու ձախ, երբ յարմար կը գտնէր»:

Մինչեւ իր վերջին հանգստարանը ընկերացանք դագաղին եւ կը յիշենք իր թաղուած տեղը, բայց չենք կրնար ըսել թէ իր գերեզմանին վրայ ուրիշներ չթաղուեցան յետոյ, ինչպէս եղաւ մանաւանդ գաղթականութեան թաղին մէջ բնակած շրջաններուն, երբ անկանոն կերպով կատարուեցան թաղումները, այդ հնկողութենէ զուրկ եւ անպատսպար գերեզմանատան մէջ:

Պարոնեանի մահուան օրերուն նոր մտած էինք լրագրական ասպարէզը եւ այն ատեն «Մանզումէ»ի մէջ կ'օգնէինք Կ. Փանոսեանի: Առաջարկեցինք շիրիմ մը կանգնել Պարոնեանի գերեզմանին վրայ:

Փանոսեան քանի մը օր յետոյ քովս եկաւ եւ ըսաւ. «Ազգին մէջ կատարելիք այնչափ կարեւոր գործ կայ որ Պարոնեանի եւ մեզի նման մարդոց վրայ շիրիմ կանգնելու կարգը չպիտի գայ»: Եւ Փանոսեան որ արժանաւոր դէմք մըն էր լրագրութեան մէջ, իրաւ ալ չունեցաւ տապանաքար մը, կարգը չեկաւ բնաւ խորհելու այդ նիւթին վրայ եւ այսօր իր գերեզմանն ալ անյայտ կը մնայ Պալըգլըի մէջ:

Կը յիշենք որ Պարոնեանի մահուան օրերուն իր քանի մը բարեկամները թաղին մէջ, խորհեցան համեստ շիրիմ մը կանգնեց եւ դումարներ ալ տալ խոստացան, բայց քաջալերութիւն չգտան ուրիշներէ, որովհետեւ այսպիսի գերեզմանատունը անպատսպար էր բոլորովին, ամէն կողմէ անասուններ կը մտնէին կ'ելլէին եւ Պարոնեանի գերեզմանէն քիչ մը անդին ստահակ ձեռքերէ քանդուած գերեզմանաքարեր կային: Այս պարագան տարիներու ընթացքին աւելի չեչտուեցաւ, ինչպէս կը հաստատուի նոյն իսկ այս օրուան վիճակով: Այս կերպով անհետացաւ Դուրեանի գերեզմանն ալ որ կը գտնուէր Պարոնեանէն քիչ մը անդին:

Օրթագիւղի Թաղ. Խորհուրդը թերացած է իր պարտականութեան մէջ, նշան մը դրած չըլլալուն համար Պարոնեանի գերեզմանին վրայ՝ որպէսզի չանհետանայ այն: Այս պարտականութիւնը մասամբ ալ կը պատկանէր անշուշտ իր ընտանիքին, բայց Պարոնեանի մահուան ատեն՝ իր զաւակները շատ փոքր եւ կինն ալ տկար էր՝ անոք եւ անխնամ մնացած. այնպէս որ չէին կրնար խորհիլ այդ կարգի մանրամասնութիւններու վրայ:

Եւ Պարոնեան դեռ վերջինը չէ անոնցմէ, որոնք անհետ կորսուած են: Վերջին անգամ հասկցուեցաւ որ եթէ Պէրպէրեան իր կենդանութեան կնոջը գերեզմանին վրայ մահարձան մը կանգնած եւ ինք ալ քովը թաղուած չըլլար, այսօր պիտի փնտռէինք նաեւ Պէրպէրեանի գերեզմանը, ինչպէս նաեւ Տէմիրճիպաշեանի յաւիտենական հանգստավայրը՝ եթէ Տիկին Նիսըն դամբարան մը շինած չըլլար իր անձնական միջոցներով:

Պարոնեանի համար կարելի է յիշատակարան մը զետեղել այն թաղին մէջ ուր ապրեցաւ եւ հոգին աւանդեց: Մեծանուն երգիծաբանը կ'ապրի եւ պիտի ապրի իր գործերուն եւ զինքը ճանչցողներուն սրտին մէջ: Այս վերջինները ալ կը պակսին հետզհետէ, բայց իր անունը անմոռանալի կը մնայ:

Ի՞նչ ըրինք մենք այդքան տաղանդաւոր մարդոց համար, որոնք անհետացան հետզհետէ: Ականատես ենք այն նեղութիւններուն որոնց կ'ենթարկուէր Պարոնեան Խիկարի մը թիւը հրատարակելու համար Նշան Պէրպէրեան տպարանէն, որ տեսակ մը մեկենասի դեր կը կատարէր, իբրեւ բարեկամ Պարոնեանի՝ որուն հետ էր ամէն օր իբրեւ թաղեցի:

Պարոնեանի նման անձ մը չկրցաւ ապրիլ իբրեւ գրող եւ ատեն եղաւ որ 25 դրշ.ի փոխարէն յօդուած գրեց «Ճէրիտէի Շարգիյէ»ի մէջ, որ հայերէն յօդուածներու բաժին ունէր:

Այդ թուականներուն ոչ ոք կը հետաքրքրուէր Պարոնեանին անձով եւ գործերով, եւ այդ շրջանի մտաւորականները չէին խորհեր միջոցը՝ քաջալերելու տաղանդաւոր երգիծաբանը, որ ապրեցաւ այնքան դժուար պայմաններու մէջ եւ աշխարհէ հեռացաւ ձգելով իր ընտանիքը դժբախտութեան մէջ:

Կ'արժէ որ իր գործերուն հրատարակութեան առթիւ, յիշատակարան մը կանգնենք իր թաղին մէջ, գոնէ յիշեցնելու յաջորդ սերունդին թէ ո՛վ էր Պարոնեան, որուն անունն ալ մոռցուեցաւ օր մը:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՍԵՌ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

— :-: —

Աշակերտութեան մօտ ½ը, այսինքն՝ 628էն 130 հոգին որբեր են, զրկուած հօրմէ ու մօրմէ միաժամանակ, կամ անոնցմէ մէկն ու մէկէն: Որբերու մէկ մասը կ'ապրի որբանոցներու մէջ, իսկ մնացածն ալ այստեղ – այնտեղ ամենադառն պայմաններով, սովելու ամենատարրական պայմաններէն զուրկ. եւ յաճախ կուշտ փորով ցամաք հաց ուտելու կարօտ: Մնացած 165 հոգին, ըլլալով հոգեւորականներու, առեւտրականներու եւ պետական ու հասարակական պաշտօնեաներու զաւակներ, համեմատաբար լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուին: Իսկ 333 հոգին, կամ աշակերտութեան կէսէն աւելին, զաւակներ են արհեստաւոր, գիւղացի, բանուոր, ծառայ անգործ եւ անորոշ գրաղում ունեցող ծնողներու, որոնք դարձեալ կը գտնուին անմխիթար նիւթական պայմաններու մէջ:

Տնտեսական պայմաններու հետ, անշուշտ կարեւոր գործօն է ծնողներու գրագիտութիւնը: Այս տեսակէտէն մխիթարական չէ վիճակը: 628 ծնողներէն 281ն է գրագէտ, իսկ 347 անգրագէտ եւ կիսագրագէտներ են:

Աշակերտութեան մօտ 58 տոկոսը բնիկ Ջուղայեցիներ են, իսկ 123 հոգի Չարմահալէն, 78 Փերիայէն եւ 63 զանազան վայրերէն: 201 գաւառացիները դարձեալ կտրուած են իրենց ընտանիքէն, ուսման ծարաւէն քաղաք փոխադրուած, աննպաստ պայմաններու մէջ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

ԶՕՐ. ԼԱԶԱՐՈՎ ԵՒ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐԸ

—)(o)(—

Վերջերս պուլկարահայ սկաուտները բանակում մը ունեցած են Սլիվէնի մէջ: Պուլկար զօրավար Լազարով որ այցելած է սկաուտներուն, մեկնելէ առաջ բանակումի տոմարին մէջ այսպէս կ'արտայայտէ իր տպաւորութիւնը հայ սկաուտներու մասին.

«Պուլկարիոյ հայ քաղաքացիները պէտք է իրենք զիրենք երջանիկ զգան, որ նորահաս սերունդը սերտօրէն կապուած է «Փոյ Սկաուտներու» կազմակերպութեան, որ պիտի պատրաստէ երիտասարդութեան մէջ սէրը դէպի իրենց հայրենիքը, պիտի ստեղծէ հաւատքը եւ յոյսը իրենց կեանքին եւ բոլոր ձեռնարկներուն մէջ, միեւնոյն ժամանակ քանդակելով անոնց մէջ հաւատքը առ բարձրեալն Աստուած ու սէր եւ աջակցութիւն դէպ ի ծանօթը, անծանօթը եւ համայն մարդկութիւն, օգնելով տկարին, հիւանդին եւ կարօտեալին:

«Սկաուտական կազմակերպութեան մաս կազմող բոլոր պատանիները, երիտասարդները, պիտի զօրացնեն իրենց ֆիզիքականը, պիտի զարգացընեն իրենց հոգեկանը եւ մտայինը, որպէս զի կարենան կեանքի բոլոր խոչընդոտներուն եւ դժուարութեան կուրծք տալ:

«Այս ուղղութեամբ, ես կը ցանկամ հայ սկաուտական խումբերուն, ամրութիւն, զօրութիւն եւ կատարեալ յաջողութիւն իրենց դժուարին նախապատրաստական աշխատանքին մէջ, իրենց անձին եւ իրենց հայրենիքին բարձրացման համար»:

ԹՈՒՐՔԻԱ

"ԴԱՐԱԿԷՕԶ" ԵՒ "ՀԱՃԻ ԷՅՎԱՏ"

Տաք վիճաբանութիւն մը ծագած է Պոլսոյ թերթերուն մէջ: Հռչակաւոր «Դարակէօզ»ը իսկապէս գոյութիւն ունեցա՞ծ է թէ առասպել մըն է:

Պրուսայի մօտ, Չէքիրկէի ճամբուն վրայ, կը գտնուի հին գերեզման մը, որ ժողովուրդին համար Դարակէօզի գերեզմանն է: Վերջերս առաջարկուեցաւ Խալքի տեղական մասնաճիւղին՝ գերեզմանը նորոգել թատերական ներկայացման մը հասոյթով. բայց քանի մը անդամներ առարկեցին թէ Դարակէօզը երբեք գոյութիւն չէ ունեցած, հետեւաբար ծիծաղելի է նորոգել առասպելական անձի մը գերեզմանը: Միւսները պատասխանեցին թէ Դարակէօզը գոյութիւն ունեցած է, թէ ինք եւ ընկերը Հաճի Էյվատը բանուորներ էին որ կ'աշխատէին Պրուսայի Ուլու ճամիին շինութեան մէջ, 14րդ դարուն, Սուլթան Պայազիտ Ըլտըրըմի օրով, եւ թէ, որովհետեւ շինութիւնը կը ձգձգուէր իրենց անընդհատ կատակախօսութիւններով, Սուլթանը զայրացաւ եւ հրամայեց որ գլխատեն: Համաձայն այս պատմութեան, զուարճախօսներուն գլխատումը տեղի ունեցաւ Պրուսայի մէջ եւ իրենց մարմինները թաղուեցան այն գերեզմանին մէջ որ գոյութիւն ունի մինչեւ հիմա:

Պոլսոյ թերթերը խնդիրը ձեռք առնելով, թեր ու դէմ կարծիքներ կը հրատարակեն պատմագիրներու եւ գրագէտներու ստորագրութեամբ:

"ՀՕՅՊՈՒՆԸ ՊԱՌԱԿՏՈՒԱԾ,,

Հալէպէն «Սօն փօսթա»յի կը գրեն.

Հասկցուած է թէ հայրենադաւներու եւ թրքութեան թշնամիներու կազմած տխրահռչակ Հօյպուն միութիւնը վերջերս ընդարձակ առաւ փախուստեան մը ձեռնարկած է:

Այս կազմակերպութեան խառնակիչ ղեկավարները յայտարարութիւն մը բաշխած են սահմանամերձ շրջաններու գիւղացիներուն եւ աշիրէթներուն:

Յայտարարութիւնները կարգ մը երեւակայական խնդիրներու մասին կը խօսին: Որոշ կերպով հասկցուած է թէ, անոնց նպատակն է դրամ փրցնել գիւղացիներէն:

Միւս կողմէ ստուգուած է որ հռչակաւոր արկածախնդիր Հաճօ եւս հարաւային սահմանին վրայ կարգ մը խառնակ գործերու կը մասնակցի:

Թուրքիայէն փախած այս աւազակը վերջերս ժողով մը գումարած եւ մխած է հաւաքած դրամները, որոնց մեծ մասը Հայերը տուած են: Ժողովուրդը գրգռուած է Հօյպունի ղեկավարներուն դէմ:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Պոլսոյ Անգլ. առեւտրական կըցորդ գնդ. Վօքս, Թուրքիոյ տնտեսական կացութեան մասին տեղեկագիր մը պատրաստելով Անգլիա ղրկած է: Այդ տեղեկագիրը գիրքի ձեւով հրատարակուելով Թուրքիոյ հետ առեւտրական յարաբերութիւն ունեցող վաճառականներուն բաժնուած է: Այդ տեղեկագիրը տուրքերը եւ ելմտական կացութիւնը շօշափելէ յետոյ, կը խօսի քօնթէնժանի դրութեան վրայ: Անգլիական առեւտրական կցորդը կ'ըսէ թէ այդ դրութիւնը Թուրքիոյ մէջ կիրարկուելով, որքան ներածումը նուազեցուց նոյնքան եւ արտածումը պակսեցաւ: Տնտեսական տագնապէն տառապող բոլոր կառավարութիւնները — կը շարունակէ կցորդը — խիստ բնականաբար տնտեսական միջոցներու պիտի դիմէին: Թուրքիոյ կառավարութիւնն ալ եթէ քօնթէնժանի դրութիւնը ընդունած չըլլար, արտածումը դարձեալ պիտի նուազէր միւս երկիրներու գործադրած տըվիզի եւ մաքսային սեղմումներուն պատճառաւ: Միւս տարիներուն հետ բաղդատելով Թուրքիոյ արտածումին նուազիլը պէտք է վերագրել համաշխարհային տնտեսական տագնապին եւ զանազան կառավարութեանց կողմէ ձեռք առնուած տըվիզի եւ մաքսային սեղմումներուն:

ՄԱՄՈՒԼ

ԲՈՂՈՔԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

—)(o)(—

«Հայրենիք» խմբագրականի մը մէջ արտատպելով Թուրք մամուլին զարմանազան արտայայտութիւնները՝ Ազգերու դաշնակցութեան ուղղուած բողոքներու մասին (ճայկական դատ), դիտել կուտայ (4 օգոստոս).

— «Հ. Հ. Պատուիրակութեան վերջին գրաւոր բողոքը Թուրքիոյ Ազգերու Լիկայի մէջ ընդունուելուն դէմ, ինչպէս եւ պէտք էր սպասել, չափազանց բարկացուցած է Թուրքերը, որոնք՝ առիթէն օգտուելով նոր հայհոյանքներ կը թափեն Հայերու հասցէին:

Ասիկա անգամ մը եւս ցոյց կուտայ, որ Ազգերու Լիկայի անդամակցութեան արժանացած նոր Թուրքիոյ ղեկավարներուն մտայնութիւնը փոխուած չէ երբեք, եւ անոնք ասկէ ետքն ալ նոյն անհաշտ, նոյն գրգռիչ դիրքը բռնելու են հայ ժողովուրդի հանդէպ:

Կը տեսնէ՞ք, թէ որքան շուտ Թուրքերը փափկանկատ են դարձած այն սատիճան, որ Հայերու կողմէ արդար բողոքի անմեղ փորձ մը իսկ կը նկատեն կոշտ քաղաքականութեան շարժում՝ մոռացութեան տալով իրենց աշխարհահռչակ «կոշտութիւնները», որոնց հետեւանքով 1ուկէս միլիոն Հայեր փճացան եւ ամբողջ ժողովուրդի մը դարաւոր հայրենիքը ամայացաւ:

Սակայն վստահ ենք, թէ Թուրքերը շատ աւելի բան պիտի հասկնային եւ նուազ ծիծաղելի գտնէին Հայերու ընթացքը, եթէ վերջինները բողոքագրի փոխարէն գործածէին թրքական «կոշտ» միջոցներ: Իսկ այժմ Թուրքերը կը խընդան ոչ միայն բողոքող Հայերու, այլ եւ ամբողջ Ազգերու Լիկայի երեսին, որ ծափահարութիւնով ներս կ'ընդունի զայն եւ մոռացութեան կուտայ խապառ իր իսկ քանիցս քուէարկած բանաձեւերը ի նպաստ հայկական դատի:

Հարկաւ, երբ Ազգերու Լիկան իր ամբողջութեամբ կ'ուրանայ իր իսկ հանդիսաւոր յանձնառութիւնները Հայերուն իրենց նախնեաց հողերուն վրայ ազգային օճախ մը ստեղծելու մասին, Թուրքերը անամօթութիւն պիտի ունենան ձեւանալու անմեղ զառնուկներ եւ հարցնելու սինիքօրէն՝ «ո՞ր հայ ազգը, ո՞ր նախնեաց հողերը, ո՞ր Սեւրի դաշնագիրը»...

Պերլինի վեհաժողովէն ասդին աշխարհի մէջ շատ եւ շատ բան փոխուեցաւ: Բայց դժբախտաբար չփոխուեցաւ իմաստն ու անհրաժեշտութիւնը Խրիմեան Հայրիկի երկաթէ շերեփով ազգերու ժողովներուն մասնակցելու խորհուրդին»:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

5 Սեպտեմբերին Իտալիոյ Սթրէզա քաղաքին մէջ պիտի բացուի տնտեսական նոր համաժողով մը, որ պիտի ուսումնասիրէ թէ ի՛նչ միջոցներ կարելի է ստեղծել, դարման մը տանելու համար կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի պետութեանց տնտեսական եւ ելմտական դժուարութիւններուն: Ուրեմն, մանաւանդ փոքր պետութեանց տնտեսական նեղութեանց ուսումնասիրութեան պիտի նուիրուի այս համաժողովը:

ՄԵՐ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Մեզի կը հաղորդուի թէ Վալապրի երկրագործական եւ այգեգործական վարժարանի շրջանը յաջողութեամբ աւարտած են այս տարի Կորիւն Տէր Յովհաննէսեան եւ Արսէն Տէր-տէրեան:

Ցորենը առատ է

Ֆրանսա, այս տարի, ցորենի առատ հունձք մը ունեցաւ:

Հողագործական նախարարը, այս առթիւ, շարունակ խորհրդակցութեան մէջ է, կարգադրելու համար կարգ մը հարցեր, որ կապ ունին ցորենի հունձքին հետ: Կը թելադրուի ցորեն արտադրող իւրաքանչիւր նահանգի մէջ կազմել սենտիքաներ, որոնք պիտի աշխատին ցորենի մթերման եւ հունձքին նիւթական դիւրութիւններ տալու: Ցորենը, տանց կամենելու, պիտի ամբարուի, բայց երկրագործը պիտի կրնայ կանխավճար ստանալ ի հաշիւ իր մթերուած ցորենին:

Անցեալ օր, Հանրապետութեան նախագահին ներկայութեան, տեղի ունեցաւ խորհրդակցութիւն մը այս հարցերուն մասին:

Միւս կողմէ Պրըթանիոյ երեսփոխանները կը բողոքեն, որ 11րդ զօրաբանակը հինգ հազար կենդինար ցորեն գնած է Ափրիկէէն եւ կ'առաջարկեն 10րդ եւ 11րդ զօրաբանակներուն ցորենի հայթայթումը կատարել Պրըթանիայէն:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թիֆլիզի «Պրոլետար»ը կը հրատարակէ հետեւեալ հեռագիրը.—

ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱ (Սիսիան), 11 օգոստ.— Երէկ իրիկուն ժամը 9ին զգալի եղան երկրաշարժի ուժեղ ցնցումներ: Ժողովուրդը փողոց նետուեցաւ խուճապով: Փլուզում չկայ: Շուտով կը ճշդուին վնասները:

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ.— Օգոստոս 10ին, երեկոյեան, զգալի եղան երկրաշարժի ուժեղ ցնցումներ: Վնաս չկայ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [34]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ խաղախական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋԵՐՄՈՒԿՆԵՐ եւ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՈՒՐԵՐ.— Սեւանայ լիճին հիւսիսային արեւմտեան եւ հիւսիսային արեւելեան կողմերը կան պաղ ջուրի ջերմուկներ. իսկ Հայաստանի հարաւային արեւելեան կողմը եւ Տաթեւի հիւսիսը կան տաք ջուրի ջերմուկներ: Արզնիի հանքային ջուրը Վիշիի ջուրին կը նմանի ու կ'արտածուի դրացի երկիրները:

ԼԻՃԵՐ.— Հայաստանի ամենամեծ լիճն է Սեւանայ լիճը, որուն մասին արդէն խօսեցանք: Միւս լիճերն են.

ՄԱՂՐԱ ԼԻՃ.— Կը գտնուի Սեւանայ լիճին հարաւային արեւելեան կողմը: Եզերքները կան խոր ճահիճներ, որոնց մէջ կը գտնուի առատ բուսականութիւն մը եւ կ'ապրին որսի բազմաթիւ թռչուններ:

ՄԵԾԱՄՕՐԻ ԾՈՎԱԿ կամ ԱՅՂԸՐ ԼԻՃ.— Վաղարշապատէն 9 քիլոմեթր արեւմուտք: Արագածէն բխող ակերը հոս կը թափին: Իր կարգին ջուր կուտայ Մեծամօր կամ Սեւ ջուր (Գարասու) գետին:

ԳԱՐԱԿԷՕԼ ԼԻՃ.— Արագածի չորս խառնարաններէն մէկին մէջ ձեւացած լիճ: Արագածի գագաթներուն վրայ կան նաեւ ուրիշ փոքր լիճեր:

ԳԱՌՆՈՑ ԼԻՃ (Արփա).— Ասկէ կը բխի Ախուրեան գետը: Կը գտնուի Շիրակի դաշտին հիւսիս արեւմտեան կողմը. ունի 9 քիլոմեթր շրջապատ:

ԳԵՏԵՐ.— Հայաստանի ամենամեծ գետն է Երասխ կամ Արաքս, որուն ամենակարեւոր ճիւղը կը բխի Կարնոյ հարաւը եւ անոր խիստ մօտը եղող Սրմանց կամ Բիւրակնեան (Պինկէօլ) լեռներէն: Այս ճիւղը կը կոչուի Մուրց (Պինկէօլ Սու): Իր ճիւղերէն ուրիշ մը սկիզբ կ'առնէ Փալանտէօքէն լեռնէն:

Սրմանց լեռները իրենց ջուրերը կը բաժնեն Երասխի եւ Եփրատի միջեւ:

Երասխի յիշեալ ճիւղերը կը միանան Քէօփրիւ Քէօյի (*) մէջ եւ կազմուած գետը Երասխ անունը առնելով կ'անցնի դէպ ի արեւելք՝ Կաղզուանի կիրճէն, ուր կ'ընդունի Ախուրեան գետը: Այս կերպով կը կրկնապատկէ իր ջուրը:

Ախուրեանի շնորհիւ է որ Արաքս բերրի կը դարձնէ Երեւանի դաշտերը:

Երասխ, Սեւանի ու Ղարաբաղի լեռնային զանգուածին զարնուելով՝ կը փոխէ իր ուղղութիւնը՝ դէպ ի հարաւ աղեղ մը գծելու համար:

Երասխ, Օրտուպատէն վար կը փորէ Ղարաբաղի լեռնաշղթան ու անցնելով նեղ կիրճերէ, շուրջ 100 քիլոմեթր երկարութեան մը վրայ 900 մեթրէ աւելի կը ցածնայ:

Ունի ջրվէժներ եւ սահանքներ, որոնց մէջ նշանաւոր է Արաքսի Քարավազը՝ Օրտուպատի եւ Մեղրիի միջեւ, ուր Արաքսի ընթացքը կը սկսի կրկին արագանալ: Այս երկու քաղաքներուն միջեւ Արաքսի ամենանեղ անցքը կը գտնուի. այս անցքը կ'ըսուի Արասպար:

Իր ակէն սկսելով 780 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կը միանայ Կուր գետին ու կը թափի Կասպից ծով: Խիստ հաւանական է որ ժամանակին անոնք առանձինն կը թափէին ծով եւ կ'ըսուի թէ՝ Երասխ նորէն կը ձգտի բաժնուիլ Կուրէն, քան զի զարնուելով իր մեծ մասը առանձին ճիւղերով կը թափի ծով:

Արաքս սահման կը դնէ Հայաստանի ու Թուրքիոյ, Հայաստանի ու Պարսկաստանի միջեւ:

Երասխ նաւարկելի է: Իր մէջ կը թափին Ախուրեան, Հրազդան կամ Զանկի, Տղմուտ, Քասաղ, Աղաւնի, Որոտն, Աղստ եւ ուրիշ բազմաթիւ գետակներ (*):

Երասխի հովիտը ամենաբարեբեր դաշտը պիտի ըլլայ, եթէ իր ջուրերովը ոռոգուի ան. եւ արդէն իր մէջ թափող գետակները հետզհետէ պիտի ծառայեն Հայաստանը ոռոգելու:

Բրգաձեւ կաղամախին կը կազմէ իր այդ դաշտին տիրող տեսարանին զարդը: Այս ծառը կը տնկեն խիտ խիտ, որպէս զի զօրաւոր հովերուն դիմադրէ: Ծիրանիներ կ'աճին պարտէզներուն մէջ: Գիւղացիներ կը մշակեն բրինձ, շուշմայ, տկլկանեփայտ, որուն հունտերէն ելած իւղը վառելու կը գործածեն: Բամպակի մշակութիւնը բաւական տարածուած է: Կ'արտադրէ ընտիր գինի, որ կը հաւասարի Մաւէյրայի գինիին:

Երասխ կը հոսի արագ:

Նշանաւոր են իր վրայ ձգուած Ջուլֆայի հռչակաւոր կամուրջին մնացորդները:

ՑՈՎՀ. ՊԱՊԻՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Մօտն է հին Վաղարշաւան, որ կառուցուած էր Մուրց եւ Երասխ գետերու իրար խառնուած տեղը՝ Կարնոյ արեւելքը. Թուրքերը կործանած են զայն. այժմ աւերակ:

(*) Երասխ, Այրարատեան նահանգին մէջ ձախ կողմէն կ'ընդունի Ախուրեան (Արեւմտեան Արփա չայ), Աղաչ – սու, Արտոսի չայ, Խանի չայ: Ախուրեանէն վերջ Այրարատեան դաշտին մէջ Երասխ ձախ կողմէն կ'ընդունի Մեծամօր, Քասաղ (Կարբի ջուր կամ Աբարանի գետ), Հրազդան (Զանկի կամ Երեւանայ ջուր), Աղստ (Գառնոյ ջուր), Վէդի, Ջանախճի: Դարձեալ Այրարատեան աշխարհի մէջ Երասխ աջ կողմէն կ'ընդունի Կաղոյտ գետ, Գինոյ գետ, Ջաղարան, Վարդամարդ, Տամբատ. իսկ Սիւնեաց աշխարհի մէջ (ձախ կողմէն) կ'ընդունի Նախիջեւանի գետ, Մեղրիի գետ, Երնջակայ գետ (Ալընճա), Տեռնիս գետ, Օրտուպատայ գետ, Պասուտ գետ, Զավըխտուր, Բարկուշատ եւ Հագարու (Աղաւնոյ գետ) մեծ գետերը: Այս շրջանին մէջ Երասխ աջ կողմէն կ'ընդունի Տղմուտ, Կարմիր գետ (Կոտորոյ ջուր), Ալքանա, Տէրիս 'ի Բուա եւն.: Արցախի նահանգին մէջ ձախ կողմէն կ'ընդունի Հագարագետ, Վաղագին, Ցարարի Ջուր եւ Ղոզլու:

միջոցներ ձեռք առած է: Ընդհ. դատախազը չընդունելով ո՛ր եւ է մեղմացուցիչ պարագայ, մահապատիժ պահանջեց Զօր. Սանճուրճօի համար, իսկ մշտնջենական բերդարգելութիւն՝ միւս ամբաստանեալներուն համար: Պաշտպան փաստաբանները ուզեցին ապացուցանել թէ դաւադրութիւնը ուղղուած էր ոչ թէ հանրապետութեան, այլ կառավարութեան վարած քաղաքականութեան դէմ:

Վճիռը պիտի հաղորդուի կառավարութեան մէկ յայտարարութեամբ:

X Ամբաստանեալներն ալ իրենց ճառերուն մէջ ըսին թէ շարժումը միապետական չէր, այլ ուղղուած էր կառավարութեան դէմ, որ չարունակ կը վարկաբեկէր բանակը:

Թուրքերէնը եւ ոչ-Թուրքերը

ԿԸ ՃՆՇԵՆ, ԿԸ ԿԵՂԵՔԵՆ, ՆՈՐԷՆ ԳՈՀ ՉԵՆ

«Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ կը կարդանք (18 օգոստ.) —

Ինչո՞ւ համար Թուրքերէնը օտար եւ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ հիմնական լեզու չէ եւ օժանդակ լեզուի մը պէս ֆրանսերէնէ, անգլիերէնէ ու գերմաներէնէ ետքը կը մնայ: Ինչո՞ւ համար յոյն տղու մը խօսած Թուրքերէնը Թուրք տղու մը խօսած Թուրքերէնը չէ, ինչո՞ւ հայ տղու մը գրիչէն ելած Թուրքերէնը Պոլսոյ տղու մը գրիչէն ելած Թուրքերէնը չէ: Եւ ինչո՞ւ համար Գօոնէյլը եւ Ռասինը գոց գիտցող հրեայ տղայ մը չի ճանչնար Ապտիւլհագ Համիտը, Թէվֆիք Ֆիքրէթը, Ահմէտ Հաշիմը եւ Ֆարուգ Նաֆըզը:

Բայց ո՞վ պիտի հասկցնէ անոնց Թուրքերէն սորվելուն օգտակարութիւնը: Այս դէմքը ձմրան սերկեւիլի պէս անարիւն ու փոթփոթած մա՞րդը: Այս դունաւոր վերարկու մը կրող տառապած երիտասա՞րդը որուն մարմինին խեղճութիւնը չի կրնար սքօղել իր վրայ-գլուխին խեղճութիւնը: Այս խեղճ ուսուցի՛չը միթէ...:

Եթէ կ'ուզենք ազատել այդ վարժարաններու մէջ Թուրքերէն լեզուն, նախ եւ առաջ պէտք է որ Թուրքերէնի ուսուցիչները ազատենք...: Շատ հեռու ենք մէկ ձուկով 40 հոգի կերակրող Մարգարէին դարէն: Ամսական 25 ոսկիով ուսուցիչ մը կարելի չէ կշտացնել...:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

«ՊԻԿԻՆ»Ը արգիլուեցաւ Փէշթայի մէջ: Պարի ուսուցիչներուն մեծամասնութիւնը անպատշաճ նկատած ըլլալով այդ պարը, քաղաքապետութիւնը որոշեց արգիլել զայն բոլոր հանրային հաստատութեանց մէջ:

ՔԱՐՈԶՆԵՐԸ շարժանկարով պիտի տրուին Անգլիոյ եկեղեցիներուն մէջ: Լիվրփուլի եպիսկոպոսը եւ շարժանկարի տնօրէն մը բանակցութեան մէջ են արդէն: Որոշուած է կազմել սրբազան դերասաններու խումբ մը, անկլիքան կղերին անդամներէն: Ասոնք «փօթօժէնիք» եւ մանաւանդ «փոնօժէնիք» պիտի ըլլան, եւ հատուածներ պիտի արտասանեն Աստուածաշունչէն եւ Քրիստոսի կեանքէն: Շարժանկար մը պիտի դրուի եկեղեցիին մէջ, եւ, որոշ պահու մը, պատարագիչը պիտի կոխէ կոճակի մը վրայ, լոյսերը պիտի մարին եւ ներկայացումը պիտի սկսի: Կը կարծուի թէ այս նորութիւնը աւելի պիտի ազդէ հաւատացեալներուն վրայ... 16

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Լիոնի «Հայ Արի» գայլիկներու Արծուիկ խումբի կողմէ, այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն à la Belle Colline: Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՉՈՒԼԼԻՐԵԱՆ

Եւրոպական եւ հայկական պարեր, Գայլեկներու եւ սկաուտներու տողանցք, դրօշարշաւ, վազք, բուրգեր եւայլն:

Հանդէսը պիտի շարժանկարուի: Հանդէսի մուտքը օթօքարի ծախքով միասին, երթ ու դարձ՝ 4 ֆրանք:

Մեկնումը Փլաս Կիշառէն առաւօտեան ժամը 9 եւ 11, իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ ԵՆ

Նախասակ Գրագէտներու Բարեկամներ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ ՎԵՑ ՀԱՏՈՐՆԵՐԸ

Ռ. Զարդարեան, Հրանդ, Գեղամ Տէր Կարապետեան, Գեղամ Բարսեղեան, Ա. Արփիարեան, Զօհրապ:

Պատրաստուելու վրայ են առաջին շարքին մնացեալ վեց հատորները:

Տիգրան Չէօկիւրեան, Եր. Սրմաքէշխանլեան, Եր. Օտեան, Ար. Յարութիւնեան: Տ. Սեւակ, Տ. Չրաքեան:

Բաժանորդագրեցէք այս գեղեցիկ ձեռնարկը: Ամէն մէկ հատոր կ'արժէ 20 ֆրանք: Դիմել՝ M. Barsamian, 121 Rue Marcadet, Paris (18)

Պուա Քոլոնպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

Փարիզ եւ արուարձաններ

Յ. Հ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: Զեկոյց պատգամաւորին կողմէ եւ ուրիշ օրակարգեր: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶԻ կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սալ Միւթիւալիթէի մէջ, 24 rue St. Victor: Օրակարգի շարունակութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ-Պիյանքուրի Զաւարեան կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՆԻԷՌԻ Զէյթուն կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Եռագոյն, Ազատամարտ, Փոթորիկ եւ Մասիս խումբերը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café Ararat, 345 Ave. Argenteuil. Պուա Քոլոնպ: Օրակարգ՝ զեկոյց պատգամաւորներու կողմէ եւ շրջաբերականներու ընթերցում:

Գաւառ

ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Տէսինի բոլոր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան տան մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան վարչութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Պուլ. Օտտօի Պատ. Միութեան մասնաճիւղի բոլոր ընկերները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին իրենց հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 բիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ դաշտահանդէս, «Կոմիտաս» երկսեռ երգչախումբի, այս Կիրակի Մէտօնի անտառին մէջ:

Ժամադրավայր կար տէ Կ'Էնվալիտ, առաւօտ ժամը 8.30—9:

Կը հրաւիրուին բոլոր երկսեռ անդամները, համակիրներն ու բարեկամները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մալաթիոյ Հայր. Միութենէն կը խնդրուի իր հասցէն յայտնել Պ. Յարութիւն Քէֆէլեանի, 368 rue Vaugirard, Փարիզ (15):

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Ֆրանսահայ Կարմիր Խաչի ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Անդամներու եւ անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Bare de la Posteի սրահին մէջ, 2 rue Colbert: Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ վարչութեան նոր անդամի ընտրութիւն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լիոն, Հ. Ա.— 20:
Ավինեոն, Հ. Ն.— 70:
Լուարէ, Գ. Պ.— 40:
Մարսէյլ, Գործ.— 700:
Բուրթէզոն, Պ. Զ.— 35:
Էթուի, Պ. Տ.— 35:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R, Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան՝ ժեներ. հիւանդութիւն եւ վարիսի: Ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՈՐՎԵՑՈՒՑԷՔ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

Այցելու ուսուցչուհի մը հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ դիւրամատչելի պայմաններով: Գրել՝ Mlle. Sevatch, 7bis rue de Pré St. Gervais, Les Lilas, Seine.

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկաբաժին մը երկու սենեակ, մեծ խոհանոց, W.C. վարձք, չարժ եւայլն միասին 4400 ֆրանք: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. Պաղտասարեանի, 173bis rue des Pyrénées, Փարիզ (20):

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ օրիորդ մը գործ կը փնտռէ հայ տան մը մէջ եւ կամ կարի վերաբերեալ, համեստ պայմաններով: Կը ներկայացնէ լաւագոյն յանձնարարականները: Գրել Շ.Նարդունիի, Յառաջի հասցէով:

ՁԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼՈՆԵԻ ՄԷՋ

Պուլօնեը սիւր Մէր 25 օգոստ. 932

Այսօր Պուլօնեի մէջ որսացուած է առատ Հարան և մէրլան ձուկը: Տանտիկիններ, կերէք հարան եւ մէրլան պատուական ձուկերը:

ՎԱՐՁՈՒ Է կահաւորուած գեղեցիկ սենեակ մը (ընտանիքի մէջ) ամիսը 260 ֆր.: Դիմել Mme. Gulian, 15 St. Marcel, Paris (13):

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց ըղփրիգի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: դիւրամատչելի պայմաններ: դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.

ԵԹԷ դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.

ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.

ԵԹԷ կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՐՄԱԳԻ, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17.64

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ՝ իր գրասենեակներուն մէջ:

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան ՖԼՈՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնասուած կերակուրներ

ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ: Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe — 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու

Պատուոյ Լէգէոնի ֆրանս, առողջապահ. նախարարութենէն

Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)

Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radio. thérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակաշիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54: Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Գ. Զօհրապ 20, ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ (Տ. Չէօկիւրեան եւ Ռ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, ԱՐԵՒՈՏ ՃԱՄԲԱՆ, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, ԵՏՔԸ, էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ, Քրիստ. Միքայէլեան 10, ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ՝ Րաֆֆի 25, ՎԱԼԱՆԹԻՆ, Ժորժ Սանդ 20, ԹԻՐՖԱՆՕ, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ, Մայեստ 5, ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ, Ռէն 20, ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ, Ղ. Մելոյեան 10, ՍԷՐ ԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., ԺԻՒՏԼԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ, Ա. Պէնէտ 2 հատոր 65 ֆր., ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ 25, ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ, Բոսիմ 2 հատոր 25, ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ, Յ. Ալոճեան (Ռոզմէրի) 12.50, ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ, Գ. Կառվարենց 20, ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ, Ռստամեկ 5, QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է

Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ

41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ԲՈՌ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

— Ուրիշ ելք իսկապէս ինքս էլ չեմ գտնում, — ասաց Ջեմման յուզուած ձայնով: — Շատ վտանգաւոր է, որ գնալու էք այդպէս անապարանքով ու հագուստի գտնելն էլ վտանգաւոր էք մաքսանենգներին: Գոնէ ազատ երեք օր պէտք է ունենայիք սահմանը անցնելուց առաջ:

— Անհանգիստ մի լինէք. — պատասխանեց Բոռ ժպտելով: — Ցեռոյ կարելի է որ ինձ բռնեն, միայն ոչ սահմանի վրայ: Սարերում ես այնքան ապահով եմ, որքան այստեղ: Ապենիններում ոչ մի մաքսանենգ չի մատնի ինձ: Հանգիստ չեմ ձեր անցնելու մասին:

— Դատարկ բան: Կ'առնեմ Լուիջա Բայթի անցագիրը ու կը գնամ իբրեւ թէ սարերում հանգստանալու: Ռոմանիայում ինձ ոչ ոք չի ճանաչում, իսկ ձեզ ճանաչում է ամէն մի լրտես:

— Բարեբախտաբար եւ ամէն մի մաքսանենգ:

Ջեմման նայեց ժամացոյցին:

— Այժմ երկուս ու կէսն է. դեռ մի քիչ ցերեկ ու ամբողջ մի երեկոյ ունինք, եթէ այսօր մեկնելու էք:

— Գնամ տուն, գործերս կարգադրեմ ու մի լաւ ձի ճարեմ: Ձիով կը գնամ Սանլօրէնցօ. աւելի ապահով է:

— Բայց ամենեւին ապահով չէ ձին վարձելը: Տէրը...

— Չեմ էլ վարձի: Փոխ եմ առնելու իմ մէկ ծանօթիցս, որին կարելի է վստահանալ: Նա առաջ էլ ինձ շատ է օգնած: Երկու շաբաթից հովիւներից մէկը ետ կը բերի ձին: Այսպէս ուրեմն, կը վերադառնամ այսօր ժամը հինգին, հինգ ու կէսին: Իսկ իմ բացակայութեանս, կը ցանկայի որ գնայիք ու հասկացնէիք Մարտինիին թէ բանը ինչումն է:

— Մարտինի՞ին:

Ջեմման շուռ եկաւ ու զարմանքով նայեց նրան:

— Այո՛, անհրաժեշտ է, որ յայտնենք նրան մեր գաղտնիքը, կամ, եթէ կամենում էք, մէկ ուրիշին:

— Լաւ չեմ հասկանում, ինչ էք ուզում ասել:

— Պէտք է այստեղ մի վստահելի անձ ունենանք մի որ եւ է պատահականութեան համար: Այստեղ եղողներից ես ամէնից աւելի վստահ եմ Մարտինիի վրայ: Րիքարդօն կ'անէր բոլոր իր ձեռքից եկածը, բայց իմ կարծիքովս Մարտինիի վրայ աւելի կարելի է վստահանալ: Ասենք՝ դուք նրան աւելի էք ճանաչում, այնպէս որ վարուեցէք, ինչպէս ինքներդ աւելի յարմար էք գտնում:

— Ես ոչ մի վայրկեան չեմ տարակուսում, որ Մարտինիին կարելի է ամէն բան վստահանալ եւ կարծում եմ, նա միշտ պատրաստ է մեզ ամէն օգնութիւն հասցնելու, միայն...

Բոռ իսկոյն հասկացաւ ամէն ինչ:

— Ջեմմա, դուք ի՞նչ կը մտածէիք, եթէ ձեր մտերիմ ընկերը չդիմէր ձեր օգնութեանը, վախենալով որ ձեզ կը վշտացնի: Միթէ դա կը լինէր մի ապացո՞յց իսկական բարեկամութեան:

— Լաւ. — ասաց Ջեմմա մի կարճ լռութիւնից յետոյ: — Իսկոյն կ'ուղարկեմ Կէտտիին որ նրան կանչի: Եւ այդ միջոցին ես կը գնամ Լուիջաից իր անցագիրը ուզելու: Նա արդէն խոստացել է տալ, երբ պէտք ունենամ: Իսկ ինչպէս անենք փողի հարցը: Վերցնեմ բանկի՞ց, իմ փողի՞ցս:

— Ո՛չ, կարիք չկայ: Դեռ ձեռքիս եղածը երկուսիս էլ հերիք է: Ձեր փողերը պէտք կը գան, երբ իմս սպառած կը լինի արդէն: Այսպէս ուրեմն հինգ ու կէսին: Անշուշտ, ձեզ տանը կը գտնեմ:

— Ա՛, այո՛. ես տանը կը լինեմ աւելի վաղ:

Նշանակած ժամանակից կէս ժամ ուշ նա վերադարձաւ: Ջեմման ու Մարտինին պատշգամումն էին: Բոռ իսկոյն տեսաւ, որ վրայ էր հասել մի ծանր խօսակցութեան. յուզման հետքեր կային նրանց դէմքին, ու Մարտինին սովորականից աւելի մռայլ էր ու լուռ:

— Ցաջողեցա՞ք ամէն ինչ կարգադրելու, — հարցրեց Ջեմմա:

— Այո՛, ու ձեզ էլ ճամբի փող բերի: Ձին ինձ սպասելու է գիշերը ժամը մէկին Պօնտէ – Րօսսօի մօտ:

— Շատ ուշ չէ՞: Մինչեւ լուսանալը Բանյօրենց պէտք է լինէք:

— Եւ կը լինեմ: Ձին արագընթաց է: Ուզում եմ հեռանալս բացարձակապէս չի նկատուի: Այլ եւս չեմ դառնալու: Դրանս լրտես է կանգնած ու կարծում է որ տանն եմ:

— Ինչպէս դուրս եկաք առանց նրկատուելու:

— Խոհանոցի պատուհանից պարտէզ ու մեր հարեւան բանջարանոցի պատով: Ա՛յ, դրա համար էլ այսպէս ուշացայ: Պէտք էր որ խաբէի լրտեսը: Ձիուս տիրոջը թողեցի իմ աշխատութեանս սենեակում, որ մնայ ամբողջ երեկոն. իսկ լամպը վառելու է մինչեւ ուշ գիշեր: Լրտեսը կը տեսնէ լոյսը եւ մարդու ստուերը վարագոյրի վրայ ու բոլորովին ապահով կը լինի, որ տանը նստած եմ:

— Այնպէս որ մինչեւ ձեր գնալը կը մնաք այստեղ:

— Այո՛, չեմ ուզում որ այս երեկոյ ինձ փողոցներումը տեսնեն: Մի սիկառ ունի՞ք, Մարտինի: Գիտեմ, որ անգլիական ծխելը թոյլ է տալիս:

— Միեւնոյն է, ես արդէն սենեակումը չեմ էլ լինելու: Գնալու եմ օգնել Կէտտիին՝ ընթրիք պատրաստել.

Երբ նա հեռացաւ, Մարտինին ... կացաւ, ձեռքերը կապեց մէջքին ... սկսեց երթեւեկել: Բոռը լուռ ... յում էր փողոց մաղող անձրեւին:

— Ռիվարէզ, — ասաց Մարտինին կանգ առնելով նրա առաջ, բայց ... ռանց աչքերը բարձրացնելու: — Ի՞նչ գործի էք քաշ տալիս նրան:

Բոռ սիկառը հանեց բերնից ու ... թողեց ծուխի մի երկար թել:

— Նա իր սեփական նախաձեռնութեամբն է գործում. — ասաց նա. — Ես նրան չեմ համոզել...

— Այո՛, այո՛, գիտեմ: Միայն ... սացէք...

Ու կանգ առաւ:

— Կ'ասեմ բոլորը, ինչ կարող եմ:

— Կ'ուզէի իմանալ ձեր ձեռնարկութեան մանրամասնութիւնները: ... պատնո՞ւմ է նրան լուրջ վտանգ:

— Ուզո՞ւմ էք ճիշդը իմանալ:

— Ուզում եմ:

— Ուրեմն՝ այո՛. վտանգ կայ:

Մարտինի շուռ եկաւ ու նորից ... սեց գնալ ու գալ: Յետոյ կանգ ... կրկին:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ՇԱԲԱԹ 27 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

27 AOUT 1932

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1967

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՒԵԼԻ ԾԱՒԱԼՈՒՆ

Ինչ որ կ'արծարծենք երեք օրէ ի վեր, ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ պայծառատեսութիւն եւ աշխատանք: Իսկ աշխատանքի համար, պէտք ունենաս խարիսխ եւ յենարան: Ուրիշ խօսքով, կազմակերպութիւն եւ ուժ:

Կազմակերպութիւններ շատ ունինք: Նոյն իսկ չափէն աւելի:

Կարելի է խօսիլ շատերու մասին: Բայց մենք, ամէնէն առաջ, նկատի ունինք անոնք որ տարիներ ունին իրենց ետին: Կամ ունին գործունէութեան լայն եւ խորարմատ գետին:

Այդ կարգէն են, նախ, քաղաքական կուսակցութիւնները: Ցետոյ Հայրենակցական Միութիւնները, Բարեգործականն ու Կարմիր Խաչերը: Եւ երրորդ՝ երիտասարդական, լսարանական միութիւնները:

Խօսինք առաջիններու, եւ մասնաւորապէս Դաշնակցութեան մասին:

×

Իբրեւ Դաշնակցականներ, յաճախ կը պարծենանք մեր անցեալով եւ ուժով: Նաեւ մեր կուռ կազմակերպութեամբ:

Ձենք վիճիր այս մասին: Արդար հպարտութեան հիմքեր ունինք երեք տեսակէտով ալ:

Եւ այդ է որ տոկալ կուտայ մեզի, հակառակ մեր արմատախիլ գոյութեան եւ բազմապիսի փորձութեանց:

Բայց, նոյն իսկ Դաշնակցութեան ուժը չի բաւեր ներկայ պարագաներուն մէջ: Չի բաւեր իր իսկ անմիջական նպատակներուն համար:

Կրկնենք անգամ մըն ալ, — ինչ որ կը բաւէր երէկ, անբաւական է վաղուան համար: Ցառաջիկայ տասնամեակին համար:

Զպիտի բաւէ, մանաւանդ, եթէ աւելի երկարի անստուգութեան այս շրջանը:

Քանի՛ անցնին տարիները, այնքան յեշատակ մը պիտի դառնայ անցեալը:

Պիտի զուտնին ուանդութիւններն ալ: Եւ այն սերունդը որ կը հասնի օտար ափերու վրայ, թարթափումներու պիտի մատնուի:

Ուրեմն, համապատասխան բովանդակութիւն եւ ուժ չպիտի տանայ կազմակերպութիւնը: Կազմակերպուած բազմութիւնը: Ցանցը:

Մինչդեռ, այսօր ամէն բանէ առաջ պէտք ունինք զանգուածային կազմակերպութեանց: Համրանքի, ինչպէս որակի:

Այնտեղ ուր հինգ հարիւր կազմակերպուած ընկեր ունինք, մեր նպատակը պիտի ըլլայ բարձրացնել հազարի: Իսկ ուրիշ տեղ մը՝ հազարը՝ երկու հազարի: Եւ յաջորդաբար:

Գետին ունինք ամէն տեղ ալ: Աւելին՝ քան մշակներ ենք:

Պիտի ունենանք մանաւանդ այսուհետեւ, երբ ներգաղթը կը նօսրացնէ, կը զատէ զանազան գաղութներ, քիչ — շատ հաստատուն բնակութեան մը մէջ ձգելով մնացեալ բազմութիւնները:

Ներգաղթէն յետոյ, աւելի կը ծանրանայ մեր պատասխանատուութիւնը մնացեալներուն հանդէպ:

Անշուշտ, մենք յաւակնութիւնը չունինք ամէն հոգ ստանձնելու: Կամ դառնալու համայնապոյժ սպեղանի:

Բայց, իբրեւ տիրական ուժ, եւ իբրեւ անտեղիտալի կազմակերպութիւն, աւելի շատ հոգ եւ գործ կ'իյնայ մեր ուսերուն: Ոչ միայն քաղաքական — յեղափոխական գետնի վրայ, այլ եւ մշակոյթի եւ ազգապահպանման անդաստանին մէջ:

Միւս կողմէ, չմոռնանք որ եղած ուժերն ալ կը սպառին: Նոյն իսկ մարդիկը իրարու ետեւէ կը հասնին:

Ասպարէզ կայ բոլորին համար ալ: Ու դիրքեր կան որ հետզհետէ կը պարպուին:

Այս բոլորը կը պահանջեն ոչ միայն կուռ, այլ եւ բազմանդամ, ծաւալուն կազմակերպութիւն:

Միւս հոսանքներու հոգը թողունք իրենց:

Իսկ մեր մասին, բոլորիս մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ կազմակերպութիւնը պահել ոչ թէ եղածը պահելով, այլ բազմապատկելով, թարմացնելով, արդիացնելով:

Այլապէս, ըսինք արդէն, տարուէ տարի մենք մեզի ալ չպիտի բաւենք: Բանաձեւեր պիտի քուէարկենք, բայց համապատասխան ուժը չպիտի գտնենք զանոնք իրագործելու: Կամ պիտի իրականացնենք թերի, կիսկատար:

Արդ, բազմապատկուելու եւ թարմանալու բոլոր հնարաւորութիւններն ունինք այսօր: Նոյն իսկ ամէնէն հեռաւոր կամ յետին գաղութին մէջ:

Կորուստը ակներեւ է մեծ պողոտաներու վրայ, չնորհիւ դպրոցական սերունդի օտարացման:

Բայց, մեր ժողովուրդը միայն Ֆրանսա կամ Ամերիկա չի գտնուիր: Ուրիշ խնդիր թէ, այդ երկիրներուն, եւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի մէջ անգամ, ունինք լայն ասպարէզ եւ հում նիւթ, — եթէ կարելի է այսպէս բացատրել:

Կը մնայ՝ աշխատիլ, համախմբել, կազմակերպել մըջիւնի յարատեւութեամբ: Խանդավառութեամբ եւ հաւատքով: Ըմբռնելով թէ՝ գաղութներու ինքնապաշտպանութեան պայքարին մէջ ալ, տիրական եւ գործօն դեր կ'իյնայ Դաշնակցութեան: Մանաւանդ այսուհետեւ:

Ձենք արհամարհեր միւս հոսանքները: Բայց գիտենք որ անոնք տակաւին վարանումներ ունին շատ մը հարցերու մասին, իսկ իբրեւ կազմակերպութիւն՝ կորուած են բազմութիւններէն:

Այնպէս որ, ի՛նչ տեսակէտով ալ մօտենանք հարցին, չպիտի կրնանք խուսափիլ մեր պատասխանատուութեան եւ պարտականութեան բեռէն: Եւ հետեւաբար, աւելի զօրանալու, տասնապատկուելու առխողական պահանջէն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

"ԱՅԳԵՍՏԱՆ,,

— :-: —

Պարբերաթերթ մը գրականութեան եւ արուեստի, մեզի կուգայ Աթէնէն:

Երիտասարդ գրողներու համախմբում մը, ճիգ մը՝ իրենց ստեղծագործութեան բաժինը բերելու հայ գրականութեան հունձքին:

Առաջադրութիւնը գիտակցութեան եւ հասունութեան կնիքը կը կրէ.

«Փնտռտուք մը գրական ճամբաներու վրայ, հայ մտքին ու հոգիին հետքերով: «Այգեստան»ի նպատակը այս է: Առանց աղմուկի եւ ինքնագովութեան, բայց խաղաղ ու ստեղծագործ աշխատանքին շունչով՝ վերելք դէպ ի գրական կատարները: Գրականութիւնը պեղումներու մարզադաշտ է կամ մեղուանոց: Կարեւորը գործն է եւ ոչ աղմուկը...»:

Այս գեղեցիկ մուտքէն անցնինք ներսը:

Մեր խանդաղատանքը կ'երթայ անոնց, որ ինքնագիր ստեղծագործութեամբ մը, — արձակ կամ ոտանաւոր, — իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն այս նոր ճիգին: Այդ էջերը պարբերաթերթի գոյութեան իրաւունքը կ'արդարացնեն:

Ու այս գնահատութիւնը միայն ստեղծագործութեան ճիգին համար: Որովհետեւ, սեփական ստեղծագործութենէն կրնայ ծաղկիլ մեր գեղարուեստական գրականութիւնը: Իսկ ...տ էութեան գնահատութիւնը կը մընայ սպասել քանի մը թիւերու, լրիւ կարծիք մը արտայայտելու համար:

Գրական նակատին վրայ, ամէն վերելք, մեր համակրանքն ունի իր հետ:

Բայց քանի մը դիտողութիւններ, առաջին օրէն իսկ նկատի առնուելու համար: Թարգմանութիւնները շատ շատ են, արձակ ու ստանաւոր:

Արտատպութիւնները շատ են, ու անտեղի (Գ. Մահարի, Վ. Նորենց, Գ. Զօհրապ):

Ու այս երկու երեւոյթները «Այգեստան»ը կը դարձնեն հաւաքածոյ մը, որմէ պիտի զգուշանայ նոր պարբերաթերթը:

«Այգեստան» կարեւորութիւն պիտի տայ իր բովանդակութեան եւ ոչ թէ ծաւալին: Թող հրատարակուի փոքր ծաւալով, բայց գողտրիկ բովանդակութեամբ, մանաւանդ սեփական ստեղծագործութեամբ: Հրատարակուի մանաւանդ ժամանակին, եւ պարբերաբար վերելք կատարէ, օրը օրին մետաքսէ թել մը աւելցնելով բժոժին վրայ:

Մեղուանոց: Սեփական փեթակ:

ՐԻՎԱՐԷՑ

«ՍԵՒ ՔԱՐ»Ը ԳՈՂՑԱԻ ԵՒ ԿԱԽՈՒԵՑԱՒ

— :-: —

Աֆղան ուխտաւոր մը, Ապտիւլ Սաթթար Իպնը Սուֆի, մահուան դատապարտուեցաւ Մէքքէի մէջ, կտոր մը գողցած ըլլալով Քեապէի մզկիթին «Սեւ Քար»էն զոր, աւանդութեան համաձայն, Գաբրիէլ հրեշտակապետը տուեր է Աբրահամի:

«Սեւ Քար»ը ցուցադրուած է սրբազան մզկիթին մէջ, եւ այնպէս մը տեղաւորուած որ, հաւատացեալները կարենան իրենց շրթունքներով հպիլ:

Աֆղան ուխտաւորը յաջողեր է կտոր մը փրցնել քարէն, կտոր մըն ալ Քեապէի վարագոյրէն, ինչպէս նաեւ երկու մասունքներ՝ Սամզանի արծաթ սանդուղէն:

Ուխտաւորը խոստովանած է իր գողութիւնը, բայց աւելցուցած է թէ իր նպատակը բարեպաշտական էր, — այդ մասունքները պիտի տանէր իր հայրենիքը, հաւատացեալներուն համար:

Սակայն եւ այնպէս, մահուան դատապարտուեցաւ եւ անմիջապէս կախուեցաւ:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԽՄԲԱԿԱՆ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ խորհրդային իշխանութիւնը ահուսարսափի պայքար մը սկսած է ռուս գիւղացիներուն դէմ, որպէս զի պետական հաւաքիչներուն յանձնեն իրենց հունձքերը:

Խմբական գնդակահարման վճիռներ կը տրուին անսաստողներուն դէմ, աճապարանքով կազմուած դատարաններու կողմէ եւ մահապարտները կը գնդակահարուին վճիռէն քանի մը ժամ յետոյ:

Շաբթուան սկիզբէն ի վեր, 14 հողագործներ գնդակահարուած են այս կերպով:

Բոլոր վճռագիրներուն մէջ, յանցանքները կ'որակուին «իբրեւ աւարառութիւն պետական գոյքերու»: Շատերուն յանցանքը եղած է հունձքէն վերջը ման գալ դաշտերուն մէջ եւ հասկեր հաւաքել իրենց ընտանիքներուն ապրուստին համար:

Հսկայական ցոյց մը Գերմանիոյ մէջ

Պատերազմէն ի վեր, ամէնէն կարեւոր ցոյցը պիտի կատարուի յառաջիկայ սեպտ. 3ին, 4ին եւ 5ին, Պերլինի մէջ: Այդ օրերուն պիտի գումարուի ճակատի զինուորներու երրորդ ընդհ. ժողովը, կազմակերպուած՝ Պողպատեայ Սաղաւարտներու միութեան կողմէ: 180 մասնաւոր կառախումբեր, հարիւրաւոր եւ հազարաւոր բեռնակառքեր, մասնաւոր ինքնաշարժներ, փոխադրութեան ամէն տեսակ միջոցներ պիտի անցնին Պերլինէն, այդ երկու օրուան ընթացքին, քաղաք թափելով Միութեան 200,000 անդամները, որոնք արդէն դղրդագին ցոյցեր կազմակերպած էին Կոպլէնցի եւ Պրեսլաւի մէջ: Ամբողջ երկու օր, Պերլինը գրաւուած պիտի ըլլայ քաղաքային բանակի մը կողմէ: Կայսերական դրօշներ պիտի ծածանին քաղաքին մէջ:

Այս ցոյցը բացառիկ նշանակութիւն ունի անոր համար որ, կը կատարուի Գերմանիոյ ամէնէն տագնապալի մէկ շրջանին: Հետեւաբար, վտանգաւոր հետեւանքներ ալ կը նախատեսուին:

Կը հաւաստուի թէ վարչապետ Ֆօն Փափէն ալ պիտի մասնակցի այս ժողովին: Ուրեմն, չպիտի գոհանայ միայն պաշտօնական արտայայտութեամբ: Գերմանական բոլոր կազմակերպութիւններուն մէջ, Պողպատեայ Սաղաւարտները ամէնէն աւելի մօտ են կառավարութեան: Կը կարծուի թէ Ֆօն Փափէն կ'ուզէ օգտագործել այս ուժը, մանաւանդ որ Պողպատեայ Սաղաւարտները ուղղակի կապ ունին Հինտէնպուրկի ազգային կազմակերպութեան հետ, որուն կրթնած է օրուան կառավարութիւնը:

Ընդհ. ժողովին պիտի մասնակցին հին զօրավարներ, իշխաններ եւ ուրիշ երեւելիներ, իբրեւ հիւր, գլուխն ըլլալով նախկին գահաժառանգը, իր երկու եղբայրներուն հետ:

Պողպատեայ Սաղաւարտները երբեք չեն ծածկած իրենց համակրանքը միապետութեան հանդէպ: Եւ քանի որ Գերմանիոյ մէջ զօրաւոր իշխանութիւն մը հաստատելու միտումներ կան, հաւանական է որ այս տեսակէտով ալ բարդութիւններ ծագին:

× Սեպտ. 11ին ալ ուրիշ ցոյց մը պիտի կատարուի, Սարի հովիտին պարպումը պահանջելու համար: Ցոյցը տեղի պիտի ունենայ Կոպլէնցի մէջ, Վիլհէլմ Ա.ի արձանին առջեւ, որ կը գտնուի Հռենոս եւ Մօզէլ գետերու խառնուրդին վերեւ: Ծանօթ զօրավարներ մը այս առթիւ պիտի պարզէ Գերմանիոյ տնտեսական եւ քաղաքական կացութիւնը, իսկ ուրիշ մը պիտի քրքրէ Վերսայլի դաշնագրին վերաքննութեան խնդիրը:

× Քանի մը օրէ ի վեր Պերլինի մէջ զրոյց կը շրջի թէ Հիթլեր ջղային տագնապի մը ենթարկուած ըլլալով, հիւանդանոց փոխադրուած է: Նոյն իսկ ըսողներ կան թէ խենդեցած է: Եթէ ճշդուի այս պարագան, ուրիշ մը պիտի յաջորդէ իրեն, իբրեւ կուսակցութեան վարիչ:

Ալարբէկովի առեւանգման դատը

Ալարբէկովի առեւանգման դատը քննուեցաւ Պուքրէշի ամբաստանիչ ատեանին առջեւ, պատժական ատեանը ինքզինքը անձեռնհաս հռչակած ըլլալով:

Ընդհ. դատախազը մեծ զարմանք պատճառեց, յայտնելով թէ ամբաստանեալներէն երկուքին յանցանքն է պարզապէս անցագրի չգոյութիւնը: Ինչ կը վերաբերի միւս ամբաստանեալներուն, որոնց մէջ կը գտնուի ֆրանսացի Լըքօք, դատախազը յայտարարեց թէ անոնց դէմ ո՛ր եւ է գանգատ չէ եղած Ալարբէկովի կողմէ, հետեւաբար կը պահանջէ ազատ արձակել զանոնք:

Դատը յետաձգուեցաւ: Երէկ տրուած պիտի ըլլար վճիռը:

Սպանիոյ դաւադիրները

Մատրիտի գերագոյն ատեանը մահուան դատապարտեց միապետական դաւադիրներէն զոր. Սանճուրճօն, մշտնջենական բերդարգելութեան՝ ուրիշ զօրավար մը, 12 տարուան բանտարկութեան՝ գնդապետ մը, իսկ անպարտ հռչակեց հարիւրապետ մը: Դատավարութիւնը տեւեց ամբողջ գիշերը: Որպէս զի բացարձակապէս գաղտնի մնայ վճիռը, այն քարտուղարը որ կ'ընդօրինակէր վճիռը, խստօրէն արգելափակուած էր սենեակի մը մէջ:

Վճիռը անմիջապէս հաղորդուեցաւ կառավարութեան, որ արդէն ժողովի մէջ էր: Այս միջոցին, բազմաստորագիր հանրագրութիւն մը հասաւ, որ ներում կը խնդրէր զօրավարին համար: Քիչ յետոյ եկան ուրիշ հանրագրութիւններ:

Կառավարութիւնը իր որոշած ժամուն մամուլին հաղորդեց վճիռը, յետոյ նորէն ժողով գումարեց, որմէ վերջը պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ թէ Հանրապետութեան նախագահը մշտնջենական բերդարգելութեան վերածած է մահավճիռը: Այս առթիւ, Համա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Գործազուրկներու Նիւ Եորքի Նըպաստամատոյց մարմնին նախագահը ճառ մը խօսելով, յայտնեց թէ 150 միլիոն տոլար պէտք է, օգնութեան հասնելու համար Նիւ Եորքի գործազուրկներուն, յառաջիկայ տարուան համար, սկսելով նոյեմբեր 15էն: 70 միլիոն տոլար ծախսուած պիտի ըլլայ բնակարանի եւ նպաստի համար, մինչեւ նոյմ. 15: Իր նախագահած մարմինը առաջին եօթը ամիսներու ընթացքին ստիպուած էր օգնել 12 միլիոն գործազուրկներու:

Այս առթիւ, խստօրէն քննադատուեցաւ Աշխատանքի պաշտօնատան այն հաւաստիքը թէ գործազրկութիւնը կը նուազի: Թէեւ կարգ մը գործեր բացուած են, եղանակի բերմամբ, յուլիսի ընթացքին հարիւր հազար նոր բանուորներ փողոց թափուած են: վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին ալ աւելցած է գործազրկութիւնը:

ՀՆԳԱՄԵԱԿԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ?

«Թայմզ» մասնաւոր թղթակցութեամբ մը դիտել կուտայ թէ վերջերս հրատարակուած կարգ մը հրամանագիրներ եւ յօդուածներ յաւսաբեկութիւն եւ նոյն իսկ մտահոգութիւն կը մատնեն, հնգամեակի յաջողութեան մասին: Խոշոր ճարտարագործութեանց մասին հրատարակուած տեղեկագիրը լաւ չի գտներ գործերու վիճակը եւ կը յայտնէ թէ երկաթի եւ պողպատի արտադրութիւնը մեծապէս պակսած է:

Հնգամեակը մասնաւորապէս ձախողած է փոխադրութեանց ճիւղին մէջ: Նիժնի Նովկորոտի ինքնաշարժի գործարանը, որ տարեկան 50,000 օրօ պիտի արտադրէր, հազիւ քանի մը հարիւր կրցած է շինել, անոնց ալ մէկ մասը կիսաւարտ:

ՕԴԱՐՇԱՒԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Երկու ամերիկացի օդանաւորդները վերսկսան իրենց արշաւը հինգշաբթի առտու, դէպ ի Օսլօ (Նորվեկիա): Օդանաւորդները պաշար առած են 37 ժամուան համար եւ կը յուսան իրենց ճամբորդութիւնը լրացնել 30 ժամէն: Ատլանտեանը պիտի կտրեն ովկիանոսին վերեւէն եւ յետոյ պիտի անցնին Իրլանտայէն, Անգլիայէն եւ Գերմանիայէն:

× Հինգշաբթի օր ուրիշ օդանաւ մը ճամբայ ելաւ Նիւ Եորքէն դէպ ի Հռոմ, մէջն ունենալով նաեւ հիւանդապահուհի մը:

× Օր. Ամելիա Իրհարթ, որ առաջին անգամ միինակը կտրեց Ատլանտեանը, հինգշաբթի օր յաջողեցաւ թռչիլ խաղաղական ովկիանոսէն Ատլանտեան, 19 ժամէն եւ մէկ թռիչքով:

ԿՈՐԿՈՒԼՈՎԻ ՀԱՄԱՐ

Կորկուլովի փաստաբանը դատական նախարարին այցելեց առջի օր, եւ անոր ներկայացուց երկու մասնագէտներու տեղեկագիրը՝ մահապարտին յիմարութեան մասին: Նախարարը եւ փաստաբանը խորհրդակցեցան քսան վայրկեան:

Միեւնոյն ատեն, Տօքթ. Թուլուզ, որ դատավարութեան ատեն պահանջած էր նոր քննութեան մը ենթարկել Կորկուլովը, անոր փաստաբանին ուղղած նամակով մը դիտել կուտայ թէ «հասարակութեան համար աւելի օգտակար է յիմարանոցի մը մէկ մասնաւոր բաժինը փոխադրել Կորկուլովը, քան թիապան կամ կառափնատ»:

Կը կարծուի թէ քանի մը օրէն վերջնական որոշում պիտի տրուի:

— :-: —

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ երմտական կացութիւնը ուսումնասիրելու համար, ժընեւէն մասնագէտներու պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելաւ դէպ ի Պուքրէշ: Մարմին մը կազմուած է, պետական պաշտօնեաներու հարստութիւնը երեւան հանելու համար:

ՍԻԹՐՕԷՆ գործարանի վարչութիւնը արտօնութիւն խնդրեց շքեղ օրօպիւսներ կեցնելու Քոնքորտի հրապարակը, արագ հաղորդակցութիւններ հաստատելու համար արուարձաններու հետ: Արդէն իսկ համաձայնութիւն գոյացած է Ֆոնթէնէպլոյի, Էթամփի, Մէլէօնի, Մանթի եւլն. համար:

ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻՆ ԴԷՄ

2.— ՌՈՒՍԻԱ ԸՆԴԴԷՄ ԵՒՐՈՊԱՅԻ

Հայերին մնում է վաղօրօք օգուտ
քաղել իւրեանց դրութիւնից։
Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

Շատ հին է վէճը, զոր կը վարեն ռուս մտաւորականները՝ ճշդելու համար Ռուսիոյ դիրքը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի թշնամութեանց մէջ։ Նիկիտին կը գրէ թէ այդ վէճն սկսած էր անցեալ դարուն, 30—40 թուականներուն։ Ռուս մտաւորականները բաժնուած էին երկու ճակատի, — արեւմտականներ (զապադնիկի) եւ սլաւականներ։

Սլաւականներուն կը յարէին եւրասիականները եւ սկիւթապաշտները։ Այդ ճակատին վրայ կը տեսնուէին բազմաթիւ ռուս պատմագէտներ եւ գրագէտներ։ Նոյն թշնամութիւնը կը մատնեն տարագիր Ռուսերը, Կրէմլինի «յեղափոխականները»։ Վերջապէս, կարմիրն ու ճերմակը լեցուած են հաւասար նախանձով, հաւասար ատելութեամբ ընդդէմ Եւրոպայի, որովհետեւ «բոլորն ալ Ռուս են հաւասարապէս» կ'ըսէ Կորքի։

Ըստ ռուս պատմագէտներու, Ռուսիա թշնամի է Եւրոպայի, որովհետեւ աշխարհագրապէս մաս կը կազմէ Ասիոյ։ Արդ, պատմութիւնը արտայայտութիւնն է աշխարհագրութեան, — ատիկա կը հաստատէ նաեւ Կլիուչեւսկիի պատմութեան դպրոցը։ Ռուս քաղաքական կեանքի արշալոյսին, մէկ կողմէ Սկիւթացիներն ու Սարմատները, — շնորհիւ իրենց յարաբերութեան զոր կը մշակէին Պոնտոսեան յունական գաղութներուն հետ, — միւս կողմէ Գերմանները գետին կը պատրաստեն սլաւական պետութեան մը կազմութեան։ Աւելի յետոյ կը սկսին պատերազմները, զորս Ռուսերը վարեցին ընդդէմ թուրանեան ցեղերուն (Կումաններուն, Պեչենեգներուն, Օբրաներուն, Ուտուրգուրներուն)։ Այդ շրջանին մէջ կ'իյնայ կազմութիւնը ռուս ազգային երկու գլխաւոր տիպարներու, — հարաւային, դաշտաբնակ, ու հիւսիսային, անտառաբնակ։ Մոնկոլեան արշաւանքները Ռուսը կը քշեն հողի աղքատ եռանկիւնի մը մէջ, Վերին Վոլկայի եւ Օկայի միջեւ, ուր ան իր մէջ կը ձուլէ ֆինլանտական եւ ուկրայնական ցեղերը։ Մոնկոլեան ուժերու տեղատուութենէն յետոյ, ռուսական պատմութիւնը այլ եւս որոշապէս կը կրէ հողին դրոշմը։ Ռուսը կը քալէ հոն ուր տկար է դիմադրութիւնը, — դէպ ի ասիական պարապը։ Ռուս երկրագործն է, որ կը յայտնուի, եւ այնուհետեւ նոր տարր մը, հողը կը մտնէ ռուս ազգային հոգեբանութեան մէջ։ Ցեղային իր ենթահողով ուժեղ ու ապահով, Ռուսը կը խորասուզուի ասիականութեան մէջ՝ առանց վախն ունենալու թէ կը կորսնցնէ որ եւ է յատկանիշ։ Ընդհակառակն, ասիական ցեղեր, Թաթարներն ու Ղրղզները, հետզհետէ ցոյց կուտան ռուսադրոշմ «ինտելիգենցիա»։ Աշխարհակալական ոգին չէր — ըստ ռուս պատմագէտներու —, որ Ռուսը կը մղէր ներթափանցել (interpénétration) ասիական ցեղերու մէջ եւ տարածուիլ ասիական հողերու վրայ։ Նիկիտին գիտել կուտայ, թէ Քիփլինկի շունչը չկայ երբեք ռուս քնարերգութեան մէջ, — այլ զգայութիւնը միջոցին, անհունութեան, խոյանքին։ Ատիկա կ'արտայայտէ ռուսական բառ մը, գրեթէ անթարգմանելի, ուդալ, որ կը նշանակէ սլացք, խոյանք, քաջութիւն, յառաջահրաւէր։

Ըստ ռուս փիլիսոփաներու, «միջոցին հրաւէրը» կամ «անհունութեան կանչը» կը բացատրէ խորապէս ինչ որ ունի ռուս ազգային նկարագիրը իր մէջ։ Ասիական պարապին կանչն է, ասիական անհունութեան հրաւէրը, որ հիմա կը վարէ Ռուսիան։

Ու դէպ ի Ասիոյ խորերը իր սլացքին մէջ, Ռուսիա իր հիացողներուն մէջ կը գտնէ եւրասիականները, ռուս տարագիրները, բոլշեւիկները, սկիւթապաշտները՝ հաշտ ու դաշնակից։

Ռուս հին ու նոր մտաւորականներու արտայայտութիւններէն պարզ քաղուածք մը բաւական էր հաստատելու, որ ռուսական ենթագիտակցութիւնը հիւսուած է ասիականութեան տարրերով կամ ռուսական հոգին հմայուած ու կախարդուած է արեւելքի խորհուրդով։ Պուշկին եւ Լերմոնտով արեւելեան շեշտ ունին, Թոլստոյ՝ բարեկամութիւն մը Կանտիի հետ, փրոֆ. Նուկոլսկի իր ամբողջ կեանքն է նուիրեր սուֆիզմի ուսումնասիրութեան՝ առանց կշտանալու, փրոֆ. Օլդենբուրգ պարբերական մը կը հրատարակէ, «Վոստոկ» (արեւելք), ուսումնասիրելու համար միայն ու միայն տարբերութիւնը, որ Արեւելք ունի Արեւմուտքի վրայ։ Սոֆիայի մէջ խումբ մը ռուս երիտասարդ գրողներ կը հրատարակեն հատոր մը, Գիրք Ելից յարեւելս։ Ուրիշ մը, Ն. Բերդիայեւ, սկիւթացի փիլիսոփայ, պատերազմ կը յայտարարէ Եւրոպայի դէմ։ Փրոֆ. Նովգորոցեւ կը գրէ թէ փակուած է այլ եւս «արեւմտականութեան շրջանը»։ Ուրիշ ռուս գիտնական մը, Սաւիցքի, կը յարձակի արեւմտեան մշակոյթին վրայ։ Տուլգին, ուսումնասիրելով «հայրենիքի գաղափարը սովետական բանաստեղծութեան մէջ», խանդավառութեամբ կ'ողջունէ սկիւթական շեշտը, որովհետեւ տաւ «կը հասուննայ, աղուէ գինիի մը պէս, հայրենասիրութեան գինովցնող ըմպելին»։ Միրսկի, սակայն գիտել կուտայ թէ ռուս բոլշեւիկներու սկիւթապաշտութիւնը, կամ հայրենի երկրին սէրը ուրիշ նպատակ չունի՝ բայց միայն ատելութիւն արթնցնել Եւրոպայի դէմ։

Այսպէս ուրեմն, 19րդ դարու սլաւականներէն, Աքսակովէն (ռուս գրող, սլաւական շարժման պետը) եւ Կ. Լէոնտիեւէն (պահպանողական գրող) մինչեւ 20րդ դարու սկիւթապաշտները, ցարիզմէն մինչեւ բոլշեւիզմ, երբեք չէ փոխուած թշնամութիւնը, զոր Ռուսիա կը սնուցանէ իր հոգիին մէջ։ Ու տարբեր գունաւորումով մը, բիւզանդականութեան եւ սլաւականութեան կոխն է կարծես, որ կը շարունակուի տակաւին։ Ու Լուկիանովները, որ ժողովուրդներուն համար բարիք մը կը համարին եւրոպական ռամկավարութեան կործանումը, Սոեկլովները, որ եւրոպական պետականութեան մէջ կը տեսնեն միայն բռնութիւն ու գերութիւն, ոչինչով կը տարբերին արդի բոլշեւիկներէն իբրեւ Եւրոպայի թշնամի։

Յաջորդով թէ ինչպէս բոլշեւիկները կ'աշխատին օգտագործել այս թշնամական տրամադրութիւնները հանդէպ Եւրոպայի։

ԱԶԱՏԱՆԻ

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԷՆ

ՍՈՒՆՋՈՒ ՍԱՀԱԿ

Նանոշի աղբիւրէն
պուտ մը ջուր
Սահակի այրած սրտին:

Մշոյ քաղաքին մօտ երկու քիլոմեթր ճամբու կից, Դուրան դաշտի վրայ, բարձր բարտիներու եւ ուռիներու շուքին տակ, կարկաչահոս առուակներով, պաղ Ջրի ակերով գեղ մըն է Սուինջ։

Մշոյ դաշտէն անցնողն անպայման կուզար անգամ մը այցելել հոն։ Սուինջու դաշտ ու արօտը բուսական եւ կենդանաբանական հրաշալի հաւաքածոյ մըն է։ Աւանդական սովորութիւն էր, Սուինջեցին կը գաղթէր Պոլիս, Ռուսիա եւլն.։ Այս միջավայրերու ազդեցութեան տակ, ան կը վերադառնար քիչ շատ քաղքենի աշխարհայեացքով։ Ասոր համար, հակառակ բռնակալութեան հեղձուցիչ մթնոլորտին, այնտեղ կար ինքնուրոյն ուրիշ հասկացողութիւն կեանքի երեւոյթներու մասին։

Այստեղ է ծնած Սահակ, ծածկանունով «Ճիւաղ»։

Սահակ իր տարրական ուսման հետ բնականօրէն կը ստանար նաեւ Տարօնի ինքնայատուկ մարմնակրթութիւնը։

Տարօն աշխարհի խիստ կլիման հին Յոյներու նման չարքաշութեան կը վարժեցնէ իր զաւակները։ Կիսամերկ՝ ձիւնին մրրկին, ամառնային ճառագայթներուն տակ, ժուժկալ, անվեհեր, հայրենասէր եւ ասպնջական։

Այսպէս էր մեծցեր ան։ Պատանի հասակին յանկարծ գաղթելու ժառանգական ցաւէն բռնուած, կը թողուր ծննդավայրը եւ կ'երթար դէպի Ռուսիա-Ռումանիա-Պոլիս։ Հոն իր հայրենաբաղձ հոգին չի դիմանար մայր հայրենիքի կարօտին եւ կը վերադառնայ ճիշդ այն ժամանակ երբ հայրենի ազատագրութեան պայքարը ծագած էր Սասունի բարձունքներէն։

Սահակ իր պանդխտութեան շրջանին մկրտուած էր հայրենի ազատութեան աւազանին մէջ։ Պալքանեան երկիրներու ազատագրական շարժման եռ եւ եփը խորապէս ազդած էր իր վրայ, Ազատութեան երդումն ու ուխտը կատարած էր։ Պիտի գործէր հայրենիքի համար մինչեւ վերջ։ Կամ վահանի տակ կամ վահանի վրայ։

Անմիջապէս շփման մէջ կը մտնէ ղեկավար յաւէտ անմոռանալի Հրայրի հետ եւ կը գործէ Աւրնայ Ասօի, Պուլանըխայ Միհրանի, Գոմսայ Կորիւնի, Խնուսի Սիմոնի, Խասգեղու Տէր Փոթորիկի, Ծխաուայ Յարութի, Կառնինու Մկրտչի, Ջրից Տէր Մուշեղի, Վարդան վարդապետի, Գեղամի, եւ այլ ընկերներուն հաւասար, որոնք իրենցմէ անդրանիկ Վարդաններու, Զօրկնոցայ Յակոբներու, Արաբօներու, Մխօներու, Մջօներու, հրաշագործ հոգիով սնած, ազատութեան պայքարը քարոզելու, կազմակերպելու արժանի ժառանգորդներ եղան։

Թուրք գիշատիչները մինչեւ վերջ նոյն մեթոտն ի գործ դրին Տարօնի ժողովուրդի բնաջնջման համար. Մաքիավէլեան սկզբունքով քիրտ, չէրքէզ եւլն. խաժամուժը կը զինէին, կը գրգռէին անտէր անզէն Հայուն դէմ, կը թալանէին, կը կեղեքէին, արեան գետի մէջ կը խեղդէին։ Վէրսորմայի դրութեամբ «խարաճճի»ներով, «սալաւճի»ներով մեր մուխը կը մարէին, մեր պատիւը կ'արատաւորէին, մեր սրբութիւնները կը պղծէին։ Բռնութեան երախը միշտ բաց էր անվերջ կուլ տալու։ Հիւծած էր ժողովուրդը, չէն օջախներ քանդուեր, երիտասարդութիւնը կմախացեր, ուժը չքացեր էր։ Կեանք չկար, հաւաքական ուժ չկար...։

Հակառակ կառավարութեան ըղձական խստութիւններուն ու տանջանքներուն, շնորհիւ թափուած ճիգերուն, Մշոյ դաշտ, Սասուն, Ալխլաթ, Պուլանուխ եւ Խնուս կարճ ժամանակէն կը դառնային հաւաքական ուժի ամրոց մը, անձնազոհ, ազատատենչ, վրիժառու մարտիկներու Պասթիյ մը։

Սահակ գերագոյն նպատակին համար մինչեւ վերջ գերընական կորովով ու եռանդով քարոզեց ու գործեց, կազմակերպելով ամէն տեղ, ամբողջ Մշոյ դաշտը։ Ուր ինք չկար, իր շուքը խորհրդաւոր ուժ մըն էր։ Իր տունը ամէն օր հանդիպում ֆէտայիներու հետ։ Խոհեմ, յանելեայն գործող եւ առաջնորդող մըն էր։

Սահակի անունը թէեւ անծանօթ կը մնայ շատերուն, սակայն իր կեանքն ու գործը շատ մեծ դեր ու տեղ ունի Տարօնի մշակոյթի ասպարէզին մէջ։

1898-1900ին, եթէ չեմ սխալիր, Մշոյ պոլսեցնակ գաղութը՝ Սահակի եւ Օխնայ Մխիթարի թելադրութեամբ կը խնդրէ որ Մխիթարեան Միաբանութենէն վարդապետ մը եպիսկոպոս ձեռնադրուի Մշոյ հայ կաթոլիկ թեմին համար։ Նպատակը պարզ էր, — Մխիթարեաններն ըլլալով հայ լեզուի, պատմութեան ու գրականութեան անձնուէր ջահակիրները, կը հաւատային թէ կայծ մը պիտի գայ ուսման եւ քաղաքակրթութեան ոգի ներշնչելու։

Խնդրանքը կ'ընդունուի։ Ճնտոյեան Ներսէս վարդապետ եպիսկոպոս ձեռնադրուելով առաջնորդի աթոռին կը բարձրանար։ Նորշէն, Օղունք, Սուինջ եւ Քաղաք մէկ մէկ դպրոցի հիմ կը նետուէր։ Գիւղացին թողած իր վար ու ցանը, լեռներէն քար, անտառէն փայտ կը կրէր դպրոցները կարելի եղածին չափ շուտ կառուցանելու համար։

Մխիթարեան վարժարանները Միացեալ Ընկերութեան վարժարաններու հաւասար մեծ դեր կատարեցին Տարօն-Տուրուբերանի կրթական մշակոյթի խարիսխը նետելու։

7-8 տարուան շրջանէ մը վերջ, գիւղերու եւ քաղաքներու պաշտօնեաներուն 3)4ը այժմեան Ֆրանսական certificat d'étudesի հաւասար ուսում ստացեր էին։ Բազմաթիւ երիտասարդներ բարձրագոյն նախակրթարանի ծրագրէն ալ աւելի իւրացուցած եւ ուսուցիչ կարգուած էին։

Սահակի, շարք մը ընկերներու ազդեցութիւնն եթէ չըլլար, գերապայծառ պարզ սաղմոսերգութենէ, անապատականի ճգնութենէ եւ ծնրադրութենէ աւելի ոչինչ կ'ուզէր ընել։ Բայց սաղմոսերգութիւնները կամաց կամաց կը վերածուէին հայրենասիրական մարտական ճգնութիւններու ու երգերու. «Սասուն եղաւ ապստամբեց», «Կռուեցէք տղերք». «Դաշնակցական խումբ», «Հասաւ այն ժամ փառաց օն եկէք Հայեր», կը թնդացնէին սար, ձոր, դաշտ, անտառ, շնորհիւ Սահակի յեղափոխական շունչին...։

Հրայրեան շրջանի կազմակերպչական գործիչները այնքան մեծ են, այնքան ստեղծագործող։ Այդ շրջանի կազմակերպիչներն էին որ կերտեցին Համազգային Միութիւնը։ Լուսաւորչականն իր վեղարը, կաթոլիկը իր վարդարանը, բողոքականը իր Աւետարանի էջերը թողած կը գործէին։ Հասկցուած էր այլ եւս թէ ինչ ըսել է ազգ։

1908 Սահմանադրութեան տարին է։ Հայդուկը արօր ու գութան պինդ բռնած, հողի սիրտը կը բանար իր զուլալ քրտինքով թրջուած սերմը յանձնելու։ Թոչուններու քնքուշ երգը նոր երազով մը կը մեծցնէր Տարօնցի մանկիկը։

Մէկ խօսքով, Տարօն վերածնունդի երկունքի մէջ էր, երբ վրայ հասաւ 1914ի համաշխարհային պատերազմը։ Օձերու, կարիճներու անհամար թիւ մը կամաց կամաց սողալով, թունաւոր օղակներու մէջ կ'առնէր Տարօնի անմեղ ժողովուրդը։

Սահակ սկիզբէն հասկցած էր որ դահիճները վճռած էին բնաջնջել հայ ժողովուրդը։ Բայց մինակ էր մնացեր իր ընկերները ոմանք հայրենիքէ դուրս, ոմանք զոհուած էին։

Սակայն չի վհատիր, իր կոչումին հաւատարիմ, գիւղէ գիւղ վազելով կը յորդորէ մնացող երիտասարդները, կը հասկցնէ անոնց թէ մահը անխուսափելի է, պէտք է ինքնապաշտպանութեան դիմել։ Իրեն հետեւողները զինուած դէպի Քան կը բարձրանան։ Ծիրն կատարի լանջքին հազիւ հասած (կը պատմէ ընկեր Ներսէս Զաքարեան) կրակէն փախչող ժողովուրդը հետապնդող խուժաններու ու կանոնաւոր զօրքեր կը հանդիպին։

Սահակ բուռ մը քաջերով կը պայքարի։ Կը վառեն թշնամու գըլխուն իրենց բոլոր փամփուշտները։ Այսպէս անզէն ու անպաշտպան, գնդակ մը կուգայ կուրծքէն վիրաւորել զինք։

Սահակ կ'իյնայ, հաւատարիմ իր ուխտին։

Մենք վերապրող Տարօնցիներս, թէեւ աստանտական ու անհայրենիք, սակայն արի, մեր սրտերը զգածուած ու խոցոտուած մեր անմեղ զոհերու անարդար դատակնիքով, ուխտած ենք մեռնիլ յանուն վրէժի ու հայրենիքի։ Մեռած չէք դուք։ Մեռան անոնք որ իրենց անձը միայն ամէն բանէ վեր բռնած դաւաճանեցին մեզ։ Կը մեռնին անոնք որ իրենց կաշին կ'ուզեն փրկել ազգին մէջ որոմ ցանելով։

Գ. ՇԻԽԻԿԵԱՆ
(Քիմիագէտ)

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ ՄԸ

Յուլիս 31ին տեղի ունեցաւ Ֆիէ Թաղամասի Հայկաշէն վարժարանին հիմնարկէքի ղութիւնը։ Կրօնական մասէ մը խօսք առաւ Պ. Գասպար Իփէկեան ժողովուրդին բացատրեց կրթ անհրաժեշտութիւնը եւ մասն բար իրենց թաղի անհրաժեշտ նը, ուր 200ի մօտ տղաք պիտի ուին ու դաստիարակուին։

Այս առթիւ ժողովուրդին ընել իր մեծագոյն գոհ կարենալ յաջողցնելու համար րանի մը շինութիւնը։ Շինութ ջողութեան համար Պ. Իփէկեան րեւ նախագահը Համազգային թեան, անոր կողմէ խոստացա 100 սուր. ոսկիով։ Հանգէսին կաներէն Պ. Յովհ. Խրլաքեան նեց որ Ազգերու Դաշնակցութեան կայացուցիչ Պ. Պիւնիէն հողի գեղչած է 100 սուրիական ոսկ պէս նուէր այս օգտակար ձեռն համար։ Վարժարանի շինութեան մար Կարօեան եւս խոստացած է հարիւր սուրիական նուէր մը։ բոլորին յիշատակութիւնը խանդ մթնոլորտ մը ստեղծեց. որմէ տեղի ունեցաւ թաղեցիներու հան նակութիւնը, որուն մասնակցող բոլորն ալ գոյացնելով 85.90 կանի գումար մը։

Ներկայ տագնապի օրերուն թարական երեւոյթ մըն է այս նարկը։

ՊՈԼԻՍ

ԿԱՅԱՆՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Գաւառներէն բեկորներ սկս թափիլ Պոլիս, չկարենալով թշուառութեան։

Նոր հասած հինգ գաղթական իրենց գոյքերով կը մնան Ս. Եր րութիւն եկեղեցիին բակը, կայանները խճողուած ըլլալով դարարուած է նորեկ չընդունիլ։ հինգ կիներէն մէկը ծեր է եւ չեն տեսներ։ Խնամատարական նը դժուարին կացութեան մը ուած է, քանի որ կայանները ոչ նոր գաղթական չընդունիլ, այլ ները թեթեւցնելու խիստ հրա կայ։ Իր ներկայ անձկութեան մէջ չենք վարձելու ալ որ եւ է հնար րութիւն չունի Խնամատարու թողունք այս նպատակին համար մադրելի չենք գտնելու պարագ

Նոյնպէս Պրուսայէն երկու եկած են, բնիկ Սէօյիւօղցի։

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԸ

Նիւ Եորքի 80 հոգիէ բաղկ Սէնֆոնիք նուագախումբը սկսած ամառնային նուագահանդէսները Ուաշինկթըն Սթատիումին մէջ, կավարութեամբ Ալթշիւլըրի։ Ն գախումբին յայտագրին մէջ այ րի մասնաւոր տեղ տրուած է հայ ծանօթ երաժիշտ Ալեք Սպենդիարեանի գործերուն, ւորաբար «Երեք Արմաւենիներ» ֆոնիք երգին, որուն նիւթը է ռուս մեծանուն բանաստեղ մոնտովի համանուն բանաստեղ թենէն։

Ասկէ զատ նուագախումբին խոստացած է օգոստոսի մէջ նուա հանդէս մը տալ զուտ հայ երա ներու գործերէն։

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒ

Պիտի առարկէք թէ մենք անշուշտ պէտք է գովենք մեր լեզուն, որովհետեւ մերն է, եւ ինչ որ սէր է, միշտ գեղեցիկ է... ո՛չ. լսենք օտարները։

Շահան Ջրպետ հայազգին՝ ուսուցիչ Փարիզի Արեւելեան Լեզուաց Վարժարանին մէջ, Սէն Մարթէն իմաստունհայերենագէտ անձին հետ յօրինած է գիրք մը՝ «Հետազօտութիւն Ասիոյ Հին Պատմութեանց» անունով. որուն 21րդ գլուխը կը պարունակէ Եւրոպացւոց վկայութիւնները մեր Աստուածաշունչին վրայ։ Այդ գլուխէն մէջ պիտի բերեմ քանի մը կտորներ, թարգմանութեամբ Զամուռճի պատուելիին՝ Արմաշու «Յոյս» թերթէն. 1876։

«Հայ գրականութեան մէջ գանձ մը կայ՝ որ բոլոր քրիստոնէից կը վերաբերի, եւ պէտք է ճանչցընել զայն...

«Հին եւ Նոր Կտակարանաց հայերէն թարգմանութիւնը իր հնութեամբը, ճշգութեամբն ու պերճախօսութեամբը՝ ճանչցուած ամէն թարգմանութիւններէն գերազանց է։ Տեսնող իմաստնոց պատմածին նայելով՝ ասիկա աստուածային պարգեւ մըն է քան աւելի մարդոց գործ»։

Եւ յետ յիշելու հայ լեզուին ինչ ինչ առաւելութիւնները, կ'ըսուի հոն. «Հայ թարգմանութիւնը ուրիշ յատկութիւն մըն ալ ունի եւ է ոճի մաքրութիւնը, ներդաշնակութիւնը եւ պերճախօսութիւնը։ Ասորի եւ լատին թարգմանութիւնները այնպիսի ոճով մը գրուած են՝ որ ընթերցողին գրաւորական ճաշակին խաթարման պատճառ կ'ըլլան։ Յունականը եթէ բացարձակ գերազանցութիւն մը չունի ալ՝ պարզ եւ ազնիւ ոճ մը ունի, թէեւ խիստ հասարակ է. իսկ հայ թարգմանութիւնը միանգամայն յստակ, վսեմ եւ ներդաշնակ է։ Ասիկա զարմանալի բան մը չէ. որովհետեւ ասոր թարգմանները խորին հմտութենէն զատ՝ հռչակաւոր քերթող եւ քաջ ճարտասան էին։ Ասոնց Հին Կտակարանի թարգմանութիւնը, մանաւանդ երկրորդ Օրինաց, Դատաւորաց, Թագաւորութեանց, Յոբայ, Դաւթի, Սողոմոնի եւ Մակաբայեցւոց գրքերունը այնպիսի վսեմ եւ ճոխ գրուցուածքով մը գրուած են, որ մարդ երբ մինչեւ վերջը չկարդայ, ձեռքէն ձգել չուզեր։ Նոր Կտակարանի թարգմանութիւնը ծայրէ ի ծայր պարզ է, գեղեցիկ, վճռաբան, եռանդուն եւ խիստ վեհ։

«Վիլֆրուա աբբան՝ որ հայերէն լեզուի հմուտ էր, այս թարգմանութիւնը կարդալով ա՛յնքան զմայլած էր՝ որ կը գրէ. «Կրնայի՞ արդեօք մոռնալ Սուրբ Գրոց յունարէնէն տռնուած այս թարգմանութիւնը, ... որ ամէն կերպով պերճախօսութեան օրինակ է»։

«Ուրիշ իմաստուններ ալ ասոր նման նպաստաւոր վկայութիւններ տուած են։ ... Շատ գիտուն մարդիկ, եւ յանուանէ Հօզինկի, Կօլիուս եւ Սորպոնի վարդապետներէն Բիգ մեծ յարգ մատուցած են Սուրբ Գրոց հայերէն թարգմանութեանը՝ Եօթանասնիցէն եւքը հնագոյնը ասիկա դտնելով, եւ յունարէն Սուրբ Գրոց մէջը սպրդած սխալները եւ փոփոխութիւնները ուղղելու եւ սրբագրելու յարմար կը դատեն, ինչպէս կ'ըսէ Պետրոս լը Պրէօն։

«Երկու սուրբ հայրապետները՝ Սահակ եւ Մեսրոպ, առաջին եղան ժամագրքի, շարականի, մաշտոցի, տօնացոյցի եւ խորհրդատետրի կարգադրութեանը պարապելու...։

«Բայց անմահ անուան արժանացան Սուրբ Գրոց հայերէն գեղեցիկ թարգմանութեամբը, զոր Եօթանասնից յունականէն առին։ Այս թարգմանութիւնը որուն արդէն սկսած էին Սահակ եւ Մեսրոպ սուրբ Հայրապետները, յաջողութեամբ կատարեցաւ։ Ասոնց մէջ իրենց խորին ընդունակութեանը, պերճախօսութեանը եւ ճարտարութեանը անմահ յիշատակ թողուցին՝ բնագրին արտայայտութեանց յատկութիւնը եւ բոլոր ուժը իրենց թարգմանութեան մէջ պահելով։

«Վայսիէ Լաքրոզ, Փրուսիոյ թագաւորին խորհրդականը, Քլօտ Լանֆանին գրած մէկ նամակին մէջ այսպէս կ'ըսէ. «Ըստ իս հայերէն թարգմանութիւնը Նոր Կտակարանի ամէն թարգմանութեանց թագուհին է։ Այս լեզուին այն յատկութիւնը՝ որ բնագրին ըստ բառից կրնայ բացատրել՝ ուրիշ ոչ մէկ լեզու ունի։ Ասորերէնին ոգին ինչ ըլլալը գիտես, Եգիպտացւոց լեզուն անկէ աւելի հեռի է յունարէնէն, եւ շատ անգամ Նոր Կտակարանի թարգմանութեան մէջ բնագրին հետ ինչ յարաբերութիւն ունենալը դժուար կը հասկցուի...

«Շատ իրաւացի է Բիգ վարդապետին դատումը հայ թարգմանութեան համար։ Զորս աւետարանաց հայերէն գեղեցիկ ձեռագիրը՝ զոր Թագաւորական գրատան մէջ գտայ եւ ինծի համար օրինակեցի... թէ որ հայերէն թարգմանութեան գեղեցկութեան, վսեմութեան, պերճութեան վրայ ամէն ըսելիքներս գրելու ըլլայի՝ գիրք մը շարադրելու էր։ Այս թարգմանութեան վրայ ունեցած մեծ վարկս շատ հիմնաւոր է»։

Այս նամակը գրուած է Պերլին 1718ին, Պօլօպրի եւ Լանֆանի հրատարակած եւ 1718ին Ամսթերտամ տպած Նոր Կտակարանին մէջ։

«Եթէ Կալբիուսի եւ Ամսթերտամի Արեւելեան Լեզուաց ուսուցիչ Յովակիմ Շրէօտէրի եւ Վիստոն եղբայրներուն եւ Վիլֆոր քարոզիչին վկայութիւնները՝ զոր կու նպաստ հայերէն թարգմանութ եւ ուրիշ առաջին կարգի գ այս նիւթիս վրայ խօսուած ժողվէինք, այս գլուխը շատ կրնայինք երկայնել, կ'ըսեն Ջր եւ Սէն Մարթէն։

«Վերոյիշեալ անձանց վեր Վիլֆոր, երեսուն տարի Հայ կեցաւ հայերէնի վրայ բազմ բառարան մը յօրինելու համար տպուելու մօտեցած էր երբ Գա 1789ի յեղափոխութիւնը պա ցաւ եւ այս օգտակար գործը մնաց։ Անօգուտ է ասկէ աւելի սիլը այնպիսի ճշմարտութեան համար՝ զոր հայերէնի քիչ մը ղեկութիւն ունեցողները ճանչ են, եւ ընդդիմախօս մը չէ Աներկբայելի է որ հայերէն թ մանութիւնը ոճին գեղեցկութեա եւ Եօթանասնից թարգմանութեան նման ըլլալով ամէն թարգմա թիւններէն գերազանց է»։

(2) Հ. ԱՐՍԷՆ ՂԱԶԻ

(Շար.)

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍ

Գողութիւններ երկաթուղիի գծին վրայ

—)(o)(—

Անդրկովկասի երկաթուղիներէն բեռներու յափշտակումները մեծ չափերու հասած են վերջին ժամանակներս: Այս տարուան յունուարէն մինչեւ օգոստոս 1 երկաթուղիի գծին վրայ ցուցակագրուած են բեռներու եւ սնտուկներու գողութեան 820 մեծ դէպքեր: Յունուարին 97 դէպք, փետրուարին 96, մարտին 150, ապրիլին 101, մայիսին 102, յունիսին 118, յուլիսին 96:

Յափշտակումներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը տեղի ունեցած է կառախումբերու եւ վակոններու կեցած ժամանակ: Քիչ չեն յափշտակումներու դէպքերը նաեւ կառախումբի շարժման ժամանակ:

Յափշտակումները կատարուած են առանձին առանձին եւ կազմակերպուած խմբակներու ձեռքով: Գողցըւած են կերպասեղէն, հագուստեղէն, կօշկեղէն եւայլն իրեր, գլխաւորապէս այնպիսի բեռներ, որոնք կը ղրկուին գործարաններու եւ կառուցումներու բանուորներուն, կոլխոզներուն եւ սովխոզներուն համար:

820 դէպքէն Չեկայի գործակալները կրցած են գտնել 456 դէպքերու հեղինակները: Պատասխանատուութեան կանչուած են 940 մարդ: Թիֆլիսի «Պրոլետար»ը կը շեշտէ թէ յափշտակութիւններուն մէջ մեծ մասնակցութիւն ցոյց տուած են երկաթուղիի աշխատաւորները:

Պատասխանատուութեան կանչըւածներու մօտ կէսը բեռցնող, կառախումբեր կապողներ, գրասենեակային ծառայողներ եւ կշռողներ են: Յափշտակումներու մեծ մասը տեղի կ'ունենան Նաֆլուղ, Թիֆլիս, Բալաջարի, Սալլինիսի, Գորի, Սամտրեդի կայարաններուն մէջ, որոնք խոշոր առեւտրական եւ բեռնատար գործողութիւններ կը կատարեն:

Վերջին երկու ամսուան ընթացքին Չեկան կրցած է երեւան հանել շարք մը գողութիւններ: Թիֆլիսի կայարանին մէջ ձերբակալուած են Թիֆլիսի քաղաքային միլիցիայի անդամները, որոնք մէկ վակոն հիւսուածեղէն պահած էին եւ կը փորձէին տանիլ չորս կապ բամպակի գործուածքներ:

Քննութիւնը երեւան հանած է որ յափշտակումներու մասնակցած են կառախումբը կապող Արուլաձէն եւ գծի ուրիշ գործակալներ:

Խորհ. Միութեան Կեդրգործկոմի եւ Ժողկոմխորհի վերջին որոշումով, երկաթուղային եւ ջրային փոխադրութեան բեռները կը նկատուին պետական ստացուածք: Բեռներու յափշտակողները պիտի համարուին ժողովուրդի թշնամիներ: Հրահանգուած է Չեկային եւ բոլոր աշխատաւորներուն որ խիստ հսկողութիւն կատարեն եւ վերջ տան սովորական դարձած յափշտակումներուն:

ԾԱԽՔԸ ԱՒԵԼԻ ՍՈՒՂ ՔԱՆ ՄԵՔԵՆԱՆ

Մեքենայի յաղթանակի եւ գիւղատնտեսութեան կազմակերպման մասին շատ կը գրեն խորհրդային թերթերը, բայց շատ անգամ կ'արձանագրեն այնպիսի դրուագներ, որոնք ողբերգական վիճակ մը կը պարզեն: «Պրոլետար»ը Ախալքալաքի շրջանի մասին կուտայ դրուագ մը, որ յատկանշական է:

Ախալքալաքի շրջանի կարիքներուն համար կրցած էր ձեռք բերել 5 կալսող մեքենայ: Մինչեւ փոխադրական միութիւնը մեքենաները չի տեղափոխեր: Որովհետեւ, մեքենաները որքան որ կ'արժեն, անոնց փոխադրութիւնը նոյնքան ծախքի կը նստի: Հինգ մեքենայի փոխադրութիւնը կ'արժէ 4000 ռուբլի, իսկ իւրաքանչիւր մեքենան՝ 800 ռուբլի: Մեքենաները կը փոխադրուին Բորժոմ, անկէ 12 քիլոմեդրի վրայ մեքենաներու անիւները կը կոտրին եւ հոն կը մնան: Շրջանը պէտք ունի փոցխերու, կամեռու եւ գիւղատնտեսական այլ իրերու, սակայն անոնց փոխադրական ծախքերը կրկնապատիկ կ'արժեն:

Այս բոլորը արձանագրելէն յետոյ, «Պրոլետար»ը կ'աւելցնէ.

— «Ախալքալաքի Սպառողական (փոխադրական ընկերութիւն) գրասենեակի վարիչ Մատէնը առանց տոմսի մարդիկ կը ղրկէ Բորժոմ եւ դրամը կը դնէ իր գրպանը. իսկ մեքենաները փոխադրելու համար կ'առարկէ թէ «հնարաւորութիւններ չկան»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

«Սոցիալիստական Անասնապահութիւն» թերթին մէջ, որ կը հրատարակուի Ստեփանաւանի շրջանային կոմիտէին կողմէ, կը կարդանք հետեւեալ բաց նամակը: Հետաքրքրական է բողոքելու ձեւը.—

Ընկեր Մացակ, ձեզ յայտնի է, որ մի անգամ լողանալու համար Ստեփանաւանում՝ բաղնիք պէտք է գնալ երկու անգամ, (տոմս վերցնելու համար մի անգամ եւ լողանալու համար՝ մի քանի ժամ անց), որովհետեւ տոմս վերցնելու ժամերին բաղնիքը պատրաստ չի լինում յաճախորդի համար, եւ երբ յաճախորդը գնում է լողանալու ժամանակ՝ այլ եւս տոմս չի լինում, «բոլոր համարները վաճառուած» են լինում: Այդ «կանոնին» անշուշտ դուք էք հեղինակը, ինչ եւ իցէ, խրախուսանքի ենթակայ չէ այդ: Լաւ, մի բայց համաձայնուենք ձեր այդ «կանոնի» հետ (թէեւ այդ արդէն դառել է «ընդունուած կանոն»), թող յաճախորդի «հոգին դուրս գայ» մի անգամ լողանալու համար մի քանի անգամ բաղնիք գնալ – գալով, «դրանից յեղափոխութիւնը չի տուժի», ըստ Ստեփանաւանի քաղքենիների ամէնօրեայ առատ գործածութեան մասսայի:

Իսկ ի՞նչ կ'ասէք, ընկ. Մացակ, այն մասին, որ տոմս վերցնելու ժամին գնում ենք բաղնիք եւ յաճախ գանձապահուհին բաղնիքում չի լինում:

— Ընկե՛ր, դու գործիդ գնա, ես ձեր հերթը կը պահեմ եւ տոմսի մասին կ'ասեմ:

Երեկոյեան նոյն յաճախորդը գնում է բաղնիք:

— Ընկե՛ր, տւէք ինձ համարի տոմս, ես ժամը 4ին մի անգամ եկել եմ:

— Ընկե՛ր, տոմսերը վաճառուած են, բայց տէրերը չեն եկել, բաղնիքը ազատ է, բայց կարող է որ գան:

— Ընկե՛ր, ես առաջ եմ եկել...

— Ընկե՛ր, չեմ կարող, հաւատում եմ որ դուք մէկ էլ էք եկել, բայց ես ժողովումն էի...

— Ընկե՛ր, բաղնիքը դատարկ է, մի տոմս տւէք, կէս ժամում կը լողանամ...

«Կանոն»: Յաճախորդին ուրիշ բան չի մնում անելու, եթէ ոչ «թքելու այդ ձեւի լողանալու վրայ» եւ գնալու իր գործին:

Ի հարկէ, չի տուժեր «յեղափոխութիւնը», եթէ մարդիկ աղտոտ ծրտոտ մնան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀՆԳԱՄԵԱԿԸ

Երեւանէն կը գրեն Թիֆլիզի «Պրոլետար»ին.—

Կրթական գործավարութիւնը վաւերացուց Հայաստանի արուեստի երկրորդ հնգամեակի ծրագիրը: Այս ծրագրով, Հայաստանի բոլոր շրջանները 1937ին պիտի ունենան իրենց թատրոնը: Պետական եւ շրջանային թատրոններու թիւը 5 տարուան մէջ պիտի հասցուի 38ի, 3ը թրքական, — Երեւանի, Բասարգեչարի, Ազբարայի մէջ: 1932ի վերջերը Երեւան պիտի ունենայ քրտական պետական թատրոն մը, որ առաջին թատրոնը պիտի ըլլայ քրտական պատմութեան մէջ: Հնգամեակի վերջին տարին Երեւանի մէջ պիտի բացուի արուեստներու պալատ մը: Առաջին հայկական պետական օփերային բացումը հոկտեմբեր 15ին: Արդէն սկսած են նախապատրաստական աշխատանքները: Երկրորդ հնգամեակի ընթացքին հայկական պետական օփերան այնքան պիտի զարգանայ, որ իր արուեստագէտ ուժերուն թիւը պիտի հասնի 200ի: Արուեստի այս երկրորդ հնգամեակի ծրագիրը նախատեսած է նաեւ բանուոր երիտասարդութեան թատերական զարգացումը, ինչպէս նաեւ գիւղական թատրոններու բարձրացումը: Երեւանի թատրոնը պիտի նպաստէ նաեւ կոլխոզներու եւ սովխոզներու թատերական ճաշակին բարձրացման: 1934ին տեղի պիտի ունենայ բացումը յեղափոխական երգիծարանութեան եւ կարմիր Բանակի երկու թատրոններուն: Արուեստագէտներու պատրաստութեան համար 1934ին պիտի հիմնուի բարձրագոյն վարժարան մը եւ երկու թատերական աշխատանոց, մէկը Երեւանի, միւսը Լէնինականի մէջ:

Ելեկտրականութիւն Դիւզքենդի մէջ

Լէնինականէն կը հեռագրեն «Խորհ. Հայաստան»ի թէ նոյն քաղաքին Ջրաելեքտրակայանէն ելեքտրական առաջին հոսանքը Դիւզքենդ հասած ըլլալով, հանդէս մը տեղի ունեցաւ մասնակցութեամբ ժողովուրդին: Մինչեւ ուշ գիշեր, Դիւզքենդի փողոցները լեցուած էր ժողովուրդով: Եղան խրախճանքներ եւ լուսավառութիւններ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԵԼԵԿՏՐԱՔԱՐՇԸ

«Պրոլետար» կը գրէ թէ Երեւանի ելեքտրաքարշին շինութեան աշխատանքները շատ դանդաղ կ'ընթանան: Նախ անոր համար, որ կը պակսի բանուորական ուժը: Այդ աշխատանքներուն համար կը պահանջուի 600 բանուոր, մինչդեռ հազիւ 230—300 հոգի կ'աշխատին: Եւ յետոյ բանուորական ուժերու պակասին պատճառն է բացակայութիւնը բանուորներու ապրելու եւ սնանելու յարմարութիւններուն: Բանուորները ամէն օր կը լքեն իրենց գործը ու կը մեկնին: Երեւանի կոմունիստ երիտասարդներու Միութիւնը, որ խոստացած էր շինութեանց յատկացնել 16,000 աշխատող ձեռք, տուեր է միայն 1300 հոգի: Ենթակայաններու կահաւորման եւ սարքաւորման հարցն ալ կը մնայ խնդրական:

Երեւանի քաղաքային կոմիտէն, քննելով ելեքտրաքարշին շինութեան վերաբերեալ խնդիրները, հրահանգ տուաւ առաջին առթիւ մինչեւ օգոստոսի վերջը աւարտել Աբովեան փողոցին գիծերը եւ սեպտեմբերի կիսուն՝ մնացեալ գիծերը: Միւս կողմէ պիտի աշխատուի բանուոր գտնել շինութեան արագացման համար: Որոշուած է նոյեմբեր 29ին ելեքտրաքարշը յանձնել շահագործման ընկերութեան, բոլորովին պատրաստ:

Հայկական պարեր

Գրած էինք թէ Վահրամ Արիստակէսեանի ղեկավարութեանը տակ, Թիֆլիզի մէջ կազմակերպուած էին պարի երեկոներ, նուիրուած ամբողջովին հայ ազգագրական պարերուն: Յօդուածագիր մը այս մասին կը գրէ «Պրոլետար»ի մէջ.—

Հայ ազգագրական պարերը նախ տեղի ունեցան կարմիր բանակի ամառնային թատրոնին մէջ, յուլիս 29ին եւ 30ին:

Մշակութային հին արժէքներն ուսումնասիրելու եւ զանոնք վերագնահատելու տեսն բացառութիւն չէր կրնար կազմել պարը: Մասնաւորապէս հայկական պարը, որ լրիւ ուսումնասիրուած չէ եւ կը պահանջէ մասնագիտական քննութիւն: Հայկական հին ժողովրդական պարերն իրենց մէջ կը կրեն տարրեր, որոնք այսօր ալ տակաւին ընդունելի են եւ գնահատելի: Ընդունելին այն է, ուր անհատական յօյզը տեղի կուտայ հաւաքական յօյզին եւ աւելի ու աւելի կ'ամրապնդէ միասնականութեան հրապուրիչ պատկերը:

Այս անգամ Հայաստանի ազգագրական պարերու պետական խումբը նպատակ ունէր ներկայացնել բացառապէս Թրքահայաստանի պարերը:

Զուռնայի եւ թմբուկի աղմկալից հնչիւններուն տակ, փոքրիկ բեմին վրայ երեւցաւ պարախումբը՝ նախ Սասունցիներու տարազով, աղջիկները եւ տղաքը օղակ կազմած միաձոյլ: Զարմանալի ճկունութեամբ ու սահուն կերպով, մէկը միւսին ետեւէն կը պատկերացնէր լեռնցիներուն յոխորտալից ու ռազմաշունչ պարերը, դաշոյններով (Ղասապ Աղասի, Ծափ – պար, եւայլն), ուրախութեան եւ աշխատանքի արտայայտութիւններով, կենսաթրթիռ եւ գիրահաճ (Շիխանա, Կրնկի, Լորկա եւայլն):

Պարախումբին կոկիկ, յղկուած ու թեթեւասահ շարժումները կը յուզէին ու կը կախարդէին ներկաները:

Պարախումբին ղեկավարն է Վահրամ Արիստակէսեան, շնորհք եւ տաղանդ ունեցող երիտասարդ մը, որ յայտնուեցաւ Ալմաստ օփերային մէջ: Այս պարերով եւս եկաւ հաստատելու իր կարողութիւնները: Լաւ տպաւորութիւն ձգեց իր սոլօ պարը, Տրնկի:

Հայկական պարերու այս երեկոները այնքան յաջողութիւն գտան, որ Թիֆլիզի բանուորութեան եւ ժողովուրդին խնդրանքով պիտի կրկնուին քանի մը անգամ եւս, եւ յետոյ պարախումբը պիտի մեկնի դէպ ի հիւսիս:

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողաշարով կը շարուի ՅԱՌԱՋը:
ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԱՐԱԶԱՆԵԼՈՎ ՅՈՒՌԻՆ, ՈՂՋՈՒՆԵ՛ՆՔ ԼՈՒՍԱՒՈՐԸ

—)(o)(—

«Ալիք» (Թէհրան) վերի խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (Օգոստոս 11).

— «Պարսկահայութեան ամենահայաշատ շրջանը՝ Ն. Ջուղան է իր Փէրիա եւ Չարմահալ գաւառներով եւ շուրջ 25,000 հոծ գիւղացիութեամբ:

Տարիներ շարունակ այս շրջանում իշխել է հատուածականութեան չար ոգին, որ միշտ գրգռելով անձնական կրքերն ու ջլատելով հասարակական ուժերը, պահել է բնակչութիւնը խռովայոյզ վիճակում եւ արգելք հանդիսացել նրա ազգային մշակութային կեանքի բնականոն զարգացման ու յառաջդիմութեան:

Այս վիճակից օգտուել են ամենահաճարպիկները ու նրա վրայ հիմնել իրենց անհատական փառասիրութեան անփառունակ բարօրութիւնը...

Բայց այսօր մենք չենք ուզում վերյիշել տխուր անցեալը, կանգ առնել ու քրքրել նրա հին վէրքերը, որոնք այժմ էլ դեռ իսպառ բուժուած չեն եւ որոնք արտաքին խաղաղութեան ու համերաշխութեան մոխիրի տակ, որպէս անշէջ կրակի կոյտեր, երբեմն առկայծում են եւ դրսեւորւում ամենատգեղ ձեւերով ու տրգահատելի երեւոյթների մէջ...

Այսօր մենք ուզում ենք սոսկ արձանագրել ու հանրութեան սեփականութիւն դարձնել այն մի շարք խրախուսիչ ու սրտապնդիչ երեւոյթները Ն. Ջուղայի ազգ. հասարակական կեանքից, որոնց մասին մենք ունենք ստոյգ տեղեկութիւններ. միաժամանակ կ'ուզենայինք հրաւիրել Ն. Ջուղայի մեր հայրենակիցներին աւելի եւս խտացնել իրենց շարքերը ազգ. մշակութային աշխատանքների ճակատում եւ առաջ մղել կրկնապատկուած թափով պարսկահայութեան այդ խոշոր հատուածի յառաջադիմութեան բարդ ու դժուարին, բայց պատուաւոր ու բարոյական մեծագոյն բաւարարութիւն տուող գործը:

Գիտենք, որ նոյն Համայն. Խորհուրդը նորանոր ջանքեր է թափում նիւթական միջոցներ հայթայթելու եւ ապա կարգաւորելու ու զարկ տալու երկու գաւառների գիւղացիութեան կրթական ու առողջապահական վիճակը:

Մի խօսքով մեզ հասած բոլոր տեղեկութիւնները ասում են, որ հայ գիւղը այսօր գրաւել է Ն. Ջուղայի հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը եւ դառել նրա մտահոգութիւնների առարկան:

Ի՞նչ կարող է լինել աւելի սփոփիչ ու մխիթարական, քան նման մտահոգութիւնները հանդէպ հայ գիւղը իր ներկայ մռայլ դրութիւնից:

Բայց միաժամանակ անտեսուած չէ նաեւ ինքը քաղաքը՝ Ն. Ջուղան:

Ահա երկու տարի է ինչ դպրոցը կենդանութիւն է ստացել եւ իր բարգաւաճման ու զարգացման հաստատուն ուղին բռնել:

Մեծ սիրով ու խնամքով հոգ է տարւում պահպանելու ու կարգաւորելու ազգային անգնահատելի հնութիւններն ու կրթական հաստատութիւնները՝ թանգարանն ու գրադարանը:

Ծրագրուած է ոչ միայն գործի դնել մոռացութեան տրուած հին տպարանը, այլ եւ բարձրացնել նրա աշխատանակութիւնը:

Մի խօսքով երեւում է, որ տեղի բոլոր մտաւոր ուժերը ու հաստատութիւնները գործի են կանչուած եւ նրանց բեղուն աշխատանքների արդիւնքները արդէն նկատւում են ազգային մշակութային կեանքի բոլոր մարզերում:»

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՈՐԾԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ

ԺՈՒԱՅԵՕԶ, 24 Օգոստոս (Սեփ. Թղթ.).— Մետաքսի գործարանը, որ կարճ ժամանակի մը համար փակուած էր, վերսկսած է իր աշխատանքները անցեալ Յուլիսէն ի վեր: Գաղութին բոլոր անդամները կ'աշխատին: Անգործութիւն չկայ: Գործարանի փակման ամբողջ ժամանակամիջոցին Տնօրէնութիւնը գործազրկութեան նպաստ վճարեց իր գործաւորներուն:

× Երկու ցաւալի լուր մը յուզման մատնեց մեր գաղութը: Մօտ երկու տարիէ ի վեր Ժուայեօզ բնակող Կարապետ Ժամկոչեան, որ երկու օրէ ի վեր կ'աշխատէր մօտակայ Largentière *քաղաքը, շէնքի մը շինութեան մէջ, ժամը 4ին կայծակահար կ'ըլլայ եւ կը մեռնի անմիջապէս: Այսօր, չորեքշաբթի կը փոխադրուի հօս՝ իր ընտանիքին մօտ, յուղարկաւորութիւնը կատարելու համար: Կը թողու երկու անչափահաս որբեր, եւ երկու չափահաս աղջիկներ, ինչպէս նաեւ այրի մը: 48 տարեկան էր եւ Պիլէճիկցի: Պատուաւոր ու աշխատասէր Հայ մը, սիրուած ամէնքէն, որ այսպէս զոհ կ'երթայ Բնութեան մէկ պատահարին, իր աշխատանքին գլուխը:*

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Վերջին երեք տարիներու ընթացքին, *1929 - 1931* անգլիական կառավարութեան կողմէ Ռուսիոյ երաշխաւորուած գնումներու գումարը կը հասնի 15 միլիոն սդերլինի:

× Քառասուն երկիրներու կօոպերատիւներու դաշնակցութիւնը անցեալներս տօնեց իր հիմնադրութեան *10րդ* տարեդարձը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան: Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը:

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ: Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [35]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստան Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այս կամուրջին շինութիւնը երկար ատեն նկատուած է հրաշալիք մը, որովհետեւ Երասխի վրայ կամուրջ շինելը կամ կամուրջ մը շինելու համալ անոր հաճութիւնը առնելը շատ դժուար է եղեր իր առածի կարգը անցած ալիքներուն սաստկութեանը պատճառաւ ինչպէս կը վկայէ Վիրգիլիոս (*) կամուրջի չհամբերող, չհանդուրժող Արաքս (**) *անուանելով զայն (Թեսաղիոյ Պէնէոս* (Peneus) *դէմը Յոյներ փոխաբերաբար կ'անուանէին Արաքս (արա'սսօ), անոր ալիքներուն սաստկութեանը համար [Ստրաբոն]):*

Երասխ 3000 տարիէ ի վեր Այրարատեան դաշտէն վազած է թէեւ, բայց շատ անգամ փոխած է իր հունը. որովհետեւ երբեմն երկրաշարժներու, իսկ յաճախ իր հողին աւազային եւ փխրուն մարմիններէ կազմուած ըլլալուն պատճառաւ իրեն համար նորանոր հուներ փորած է. հետեւաբար ան հեռացած է Հայերու հին մայրաքաղաքներէն՝ Արմաւիրէն, Վաղարշապատէն եւ Արտաշատէն, որոնց մօտէն կ'անցնէր:

Երասխը Ս. Գրոց մէջ յիշուած Գեհոն գետն է. հետեւաբար, ըստ Ս. Գրոց Գեհոնի անցած երկիրը պիտի ըլլար «Հայաստա՛ն, Երկիր ԴՐԱԽՏավայր»ը:

Յոյն մատենագիրները զայն կոչած են Արա՛քսիս, Հռոմայեցիներ՝ Արաքսէ, Արաբներ՝ Ռաս կամ Ռօս, իսկ Արեւելքցի բանաստեղծներ անուանած են զայն Րոս, Ուրուս, Երաշէս, Երէս, Արազի, Րաքսի եւ Արաս:

Պարսիկ նշանաւոր բանաստեղծ մը անոր գեղեցկութենէն հմայուելով գրած է.

«Ո՛վ զեփիւռ, երբ դուն անցնիս Երասխի ափերէն,
Համբուրէ՛ անոր հողը եւ բե՛ր ինծի անոր մշկաբոյր շունչը»:

Իսկ հայ մեծանուն վիպասան Քաջ Քաջ Քաթիպա երգած է Երասխը.

Մայր Արաքսի ափերով
Քայլամոլոր գնում ես.
Հին հին դարուց յիշատակ
Ալեաց մէջէն պտրում ես:

Արաքս ունի առողջարար ու մաքուր ջուր եւ համեղ ձուկեր, որոնց մէջ յիշուելու արժանի է համեղաճաշակ ճանար, մորըը, գեղին պորտը, կարմրախայտ, ծածան եւլն.:

Հայաստանի միւս գետերն են.—

Ախուրեան.— *Կը բխի Գանոյ լիճէն՝ Այրարատայ Շիրակ գաւառին մէջ, կ'անցնի Անիի եւ Բագարանի ամրոցին մէջտեղէն, ու Երուանդաշատի առջեւ կը թափի Երասխի մէջ: Ունի երկու ճիւղ.* Կարսի գետ, *որ կը բխի Վանանդի լեռներէն (Սողանլը տաղ) եւ* Բուն Ախուրեան *կամ* Արեւմտեան Արփա չայ, *որ կը բխի Արփա լիճէն:*

Ախուրեանի երկու ափերուն վրայ կը գտնուին Հայերուն պարծանքը եղող Անիի *աւերակները (աջ ափին վրայ),* Մրեն *(այժմ Ղարաբաղ)* Բագրատունեաց. *Թագաւորներու ամարանոցը, ուր է. դարուն Դաւիթ Սահառունին շինած է հռչակաւոր կաթողիկէն,* Երուանդաշատ, Երուանդակերտ, Հոռոմոսի *կամ* խօշա վանք՝ *որուն մօտ Գագիկ Ա.ի շինած Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ թաղուած են Բագրատունի թագաւորներէն ոմանք, ինչպէս Աշոտ թագաւորը, որուն գերեզմանը ցարդ կը մնայ:*

Ախուրեանը սահման դրած է Հայաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ:

Զավընտուր եւ Որոտն.— *Կը բխին Զանգեզուրի լեռներէն եւ կը թափին Երասխ:*

Հագարու (*Աղաւնոյ գետ*).— *Կը բխի Զանգեզուրի բարձրաւանդակին հրաբխային լեռներէն:*

Հրազդան *կամ* Զանգի.— *Կը բխի Սեւանայ լիճէն ու կը թափի Երասխ: Մօտաւորապէս երկու քիլոմեդր երկարութեամբ տեղ մը կը հոսի հրաբխային ապակենման օպսիտաքար անուն սեւ փայլուն քարի հունէ մը: Այդ քարերը արեւի ճառագայթներուն տակ կը շողան:*

Քասաղ.— *Ասոր ակերը կը գտնուին Արագածի եւ Փամպակի լեռներուն մէջ. կ'անցնի Արարանի հովիտէն ու կը թափի Մեծամօր գետին մէջ: Այժմ կը կոչուի* Կարբի ջուր, *այն առանձին անունով, որ Միջին դարուն նշանաւոր չէր մին էր:*

Մեծամօր գետ.— *Սկիզբ կ'առնէ Արագածի ձիւներէն ձեւացած Համանուն լիճէն. ունի ծանր եւ անախորժ ջուր:*

Ազատ *կամ* Գառնի.— *Կը բխի Գեղամայ լեռներէն, կ'անցնի Գառնի եւ Արտաշատի աւերակներուն մօտերէն ու կը թափի Երասխ: Իր ջուրը աւելի առողջարար է Քասաղ եւ Հրազդան գետերու ջուրերէն:*

Մեղրի գետ.— *Կը բխի Զանգեզուրի լեռներէն եւ կը թափի Երասխ:*

Սեւանայ լիճը կը թափի Գաւառագետ (*Նոր – Պայազիտի գետ*), *որ Նոր-Պայազիտի հին անունովը (Գաւառ) կոչուած է,* Իշխանայ գետ (*Ախիտման չայ*), Բալիկ չայ *եւ* Մազրա (*Սուտից գետ*):

ՀԱՆՔԵՐ.— *Հայաստանի ամենաառատ մետաղն է պղինձը, որ մեծ դեր պիտի կատարէ անոր ապագային մէջ:*

Հանքերէն կան նաեւ երկաթ, ծծումբ, կապար, զինկ, արծաթ, չեչաքար, տաստ վիմագրաքար, հողաքար ու Դիլիջան եւ ուրիշ տեղեր հանքային ջուրեր:

Պղինձ կը գտնուի Ալլահվերդիի եւ Զանգեզուրի Ղաթար գիւղին մօտ: Այստեղի հանքերը հինէն ի վեր կը շահագործուին:

Չեչաքարը (*) *խիստ առատութեամբ կը գտնուի Հայաստան ու կը գործածուի իբր շինութեան քար ու ապակեղէնի պատրաստութեան մէջ: Կ'արտածուի Ռուսիա:*

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԼԵԱՆ

(Տար.)

(*) Լատին բանաստեղծներուն ամենէն հռչակաւորը (70–19 Ն. Ք.):

(**) **Pontem indignatus Araxes.**

(*) Սպնգանման այս քարը, որ սպնգաքար ալ կը կոչուի, Հայաստանի մէջ ծանօթ է *պեմզա* անունով (ֆրանսերէն **Pierre de ponce** բառէն):

կրական ցոյցեր տեղի ունեցան բանտին առջեւ: Երբ դատաւորնե-րը բանտ մտան զօրավարին հաղորդելու համար ներման լուրը, Սանճուրճօ հանդարտօրէն կը ճաշէր իր զաւկին հետ: Լուրը լսեց, շնորհակալութիւն յայտնեց եւ նորէն սեղան նստաւ:

× Խիստ խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ կատար-ուեցան Պարչելոնայի մէջ, զանազան կասկածներու վրայ, բայց շօշափելի փաստեր չգտնուեցան:

Ճափոն կը ճանչնայ Մանչուրիան

Ճափոնական խորհրդարանի վերջին նիստին մէջ, վարչապե-տը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է, իրաւապէս ճանչնալու համար Մանչուրիոյ անկախ պետու-թիւնը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ, որ այսօր պիտի պայթէր, յետաձգուած կը թուի: Մասնաւորապէս կը քննուի ճամբուած բանուորներու խնդիրը: Յոյս կայ որ համաձայնութիւն գոյանայ օրավարձերու կրճատման մասին:

Յ.

Հ. Դ.

Փարիզ եւ արուարձաններ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ակումբին մէջ: Ջեկոյց պատգամա-ւորին կողմէ եւ ուրիշ օրակարգեր: Բոլոր ընկեր-ներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶԻ կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն-կերներըայսօրՇաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սալ Միւթիւալիթէի մէջ, 24 rue St. Victor: Օրակարգի շարունակութիւն: Պարտաւորիչ ներկայու-թիւն:

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՕ-Պիյեանքուրի Զաւարեան կոմիտէն ընդհանուր ժո-ղովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԱՐՍԷԼ-Առնուվիլ-լէ-Կոնէսի ենթակոմիտէն Ռազմիկ եւ Հրայր խումբ-երը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ վաղը Կիրակի՝ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկ. Պուճիկեանի բնակարանը, rue du Parc.

Գաւառ

ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Տէսինի բո-լոր ընկերներըվաղըԿիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Հ. Յ. Դաշնակցու-թեան տան մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայու-թիւնը անհրաժեշտ է, բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան վարչութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Պուլ. Օտտօի Պատ. Միութեան մասնաճիւղի բոլոր ընկերները վաղըԿիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին իրենց հաւաքատեղին: Կարեւոր օրա-կարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆԻ Համազասպ խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Գրադարանը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկա-յութիւն:

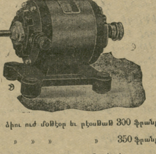
ASSOUAD et KOKORIAN
56 Rue du Fbg. Poissonnière, PARIS (10)
Tél. Provence 52—15
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԿԷՍ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ
կը ծախենք քրէփ տը շին (մէթրով), ժիւփեր, ռոպեր, քորսաժ-ներ, քրէփ տը շինէ, արուեստական մետաքսէ եւ բուրդէ էշարփներ: Լաւագոյն ապրանքներ ամէնէն աժան գիներով:

Դիմեցէ՛ք
ՎԱՐԴԱՆ Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆԻ
76 Rue Bernard du Bois, 76 MARSEILLE
ԻՐԱՒԱԲԱՆ ԵՒ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ
Կուտայ ձրի խորհրդակցութիւն:
Շնորհիւ իր տասը տարուան փորձառութեան, կը կատարէ ա-րագ եւ խղճամիտ՝
Ամուսնական, ամուսնալուծման, դատական, անուններու ս-րբագրութեան, ժառանգական, հպատակութեան գործեր:
Ընկերութիւններու եւ միութիւններու վաւերացում:
Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 11—12, երեկոյ 5—7:

ՀՐԱՒԷՐ

Շավիլի եւ Վիլ Տ'Աւրէի Ջականներու եկեղեց. ընկերակցութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քաան տարիքը լրացուցած իր շրջանի բոլոր հայրենակիցները վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին մանկապարտէզին սրահը, 20 Ave. de Ville d'Avray, Chaville: Օրակարգ՝ կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ խորհրդակցելու համար:

Կարի յատուկ մօթէօրներ

1/15 ձիու ուժ մօթէօր եւ րէօսթաթ 300 ֆրանք
1/8 » » » » 350 ֆրանք
Աժան եւ հաստատուն, երկու տար-ուան երաշխաւորութեան վկայա-կան, պահանջեցէք մեր ներկայացու-ցիչը:
HOVHANESSIAN ingénieur
15 rue de Vienne, Paris (8)
Կ'ընդունինք Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3-5:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէ-թոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան' ժեներ. հիւանդութիւն եւ վարիսի: Ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՈՐՎԵՑՈՒՑԷՔ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

Այցելու ուսուցչուհի մը հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ դիւրա-մատչելի պայմաններով: Գրել՝ Mlle. Sevatch, 7bis rue de Pré St. Gervais, Les Lilas, Seine.

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկա-բաժին մը երկու սենեակ, մեծ խոհանոց, W.C. վարձք, չարժ եւայլն միասին 4400 ֆրանք: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. Պաղտասարեանի, 173bis rue des Pyrénées, Փարիզ (20):

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ օրիորդ մը գործ կը փնտռէ հայ տունի մը մէջ եւ կամ կարի վերաբերեալ, համեստ պայմաննե-րով: Կը ներկայացնէ լաւագոյն յանձնարարականները: Գրել Շ.Նար-դունիի, Յառաջի հասցէով:

ՁԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼՈՆԵԻ ՄԷՋ

Պուլօնեը սիւր Մէր 26 օգոստ. 932

Ձեր ձկնավաճառին վաղը առա-ւօտեան ծախած ձուկը՝ որսացուած է այսօր: Կերէք Պուլօնեը սիւր Մէրի թարմ ձուկը:

ՎԱՐՁՈՒ Է կահաւորուած գեղեցիկ սեն-եակ մը (ընտանիքի մէջ) ամիսը 260 ֆր.: Դիմել Mme. Gulian, 15 St. Marcel, Paris (13):

Վարձու խանութ
Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականու-թիւն, առանց ըրփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: Դիւրամատչելի պայմաններ: Դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Tricots TERZIAN
20 Rue Mélingue, Paris
Tél. Botzaris 22-98 Métro Buttes-Choumont
ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ԹՐԻՔՈՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ
Կ'ՈՒԶՈՒԻ թիւ 10 մեքենայ ունեցող եւ տունը աշխատող գործա-ւորներ: Լաւագոյն վճարումով: Մոռթ սէզոն չունեցող եւ տա-րին 12 ամիս աշխատող միակ թրիքոյի գործարանը:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ
ՁՄՐԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ
ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ԶԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋՔԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՍԿՍԱԾ Է:

Անարատ կարագ		5%	աղուած, քիլօն	12.50	ֆրանք
»	»	3%	» »	12.75	»
»	» demi salé	1½%	» »	13.50	»
Հալէպի հալած անարատ կարագ			»	17.—	»

2—5—10 քիլօնոց գոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնե-լի բնակարան: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:
Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Ger-govie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵԹԷ կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնա-ւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.
ԵԹԷ դատակոչեր ստացած էք huissierներէ.
ԵԹԷ պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.
ԵԹԷ կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.
ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ
Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՐՄԱԳԻ, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64
որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասե-նեակներուն մէջ:

Հայերու ժամադրավայրը
ճաշարան ՖԼՈՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73
Արեւելեան եւ եւրոպական խնասուած կերակուրներ

Ճաշարան CAUCASE
23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel
Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:
Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ
Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Հրաւէր բոլոր փափկաճաշակներուն
ճաշարան ԳԱՌԼՕ
34 Rue St. Lazare, Paris (9)
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ եւ խնամուած կերակուրներ
Գիները շատ դիւրամատչելի, արագ եւ անթերի սպասարկութիւն
Մի մոռնաք իր անուանի մածունը

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի
Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ
CAFE ARARAT
345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Լիոնի «Հայ Արի» գայլիկներու Արծուիկ խումբի կողմէ, վաղը Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն à la Belle Colline:
Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ԶՈՒԼԼԻՐԵԱՆ

Եւրոպական եւ հայկական պարեր, Գայլիկներու եւ սկաուտներու տո-ղանցք, դրօշարշաւ, վազք, բուրգեր եւայլն:

Հանդէսը պիտի շարժանկարուի: Հանդէսի մուտքը օթօքարի ծախքով միասին, երթ ու դարձ՝ 4 ֆրանք:

Մեկնումը Փլաս Կիշառէն առաւօտեան ժամը 9 եւ 11, իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ դաշտահանդէս, «Կո-միտաս» երգչախումբի, վաղը Կիրակի Մէտօնի անտառին մէջ:

Ժամադրավայր կար տէ գ'Էնվա-լիտ, առաւօտ ժամը 8.30—9:

Կը հրաւիրուին բոլոր երգեխ ան-դամները, համակիրներն ու բարե-կամները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մալաթիոյ Հայր. Միութենէն կը խնդրուի իր հասցէն յայտնել Պ. Յարութիւն Քէֆէլեա-նի, 368 rue Vaugirard, Փա-րիզ (15):

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Ֆրանսա-հայ Կարմիր Խաչի ընդհ. ժողովը այսօրՇաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Անդամներու եւ անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մաս-նաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Bare de la Poste*ի սրահին մէջ,* 2 rue Colbert: *Օ-րակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ վար-չութեան նոր անդամի ընտրութիւն:*

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է
Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ
41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

Բ Ո Ւ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

— Ձեզ մի բան էլ եմ ուզում հարցը-նել: Ի հարկէ, եթէ չկամենաք, չէք պատասխանի: Բայց եթէ պատասխա-նէք, ասացէք ճշմարիտը: Սիրո՞ւմ էք նրան:

Բոռ զգուշ թափ տուաւ սիկարի մո-խիրը ու շարունակեց լուռ իր ծխելը:

— Դա նշանակում է, որ հարցիս չէք ուզում պատասխան տալ:

— Ո՛չ. միայն մտածում էի, որ ես էլ իրաւունք ունիմ գիտենալու, թէ ինչու էք հարցնում:

— Ինչո՞ւ: Աստուած իմ, միթէ չէ՞ք տեսնում:

— Ա՛:

Սիկարը դրաւ ցած ու չեշտ նայեց Մարտինիին:

— Այո՛, — պատասխանեց վերջա-պէս կամաց ու դանդաղ: — Սիրում եմ նրան, միայն մի կարծէք որ նրա հետ խօսելու եմ սիրոյ մասին, կամ անհանգստացնելու եմ նրան իմ զգա-ցումներովս, ես միայն ցանկանում եմ...

Նրա ձայնը մի թոյլ ու տարօրինակ շշնջիւն դարձաւ: Մարտինին մօտ եկաւ մի քայլ:

— Միայն ցանկանում էք...

— Մեռնել:

Ու իր սառն, անշարժ հայեացքը գա-մել էր ուղիղ իր առաջը, կարծես ար-դէն իսկ մեռած լինէր: Երբ նորից խօ-սեց, ձայնը դարձել էր միապաղաղ ու անկենդան:

— Պէտք չկայ որ նրան խօսէք այս բոլորի մասին ժամանակից առաջ. — ասաց նա. — բայց ես հաստատ հա-մոզուած եմ, որ այս անգամ կորչեմ պիտի: Վտանգ կայ ամէնքի համար, ի հարկէ. Ջեմման այդ լաւ գիտէ, ինչպէս եւ ես: Բայց մաքսաննենգները ամէն ջանք գործ կը դնեն, որ նրան ծածկեն: Սքանչելի մարդիկ են, թէեւ քիչ կոպիտ: Իսկ ինչ ինձ է վերաբե-րում, պարանը ձգուած է արդէն վզիս, սահմանը անցնելով ձիգ եմ տալիս մի-այն օղակը:

— Րիվարեց, ինչ էք խօսում: Վը-տանգ կայ ի հարկէ, մանաւանդ ձեզ համար, լաւ եմ հասկանում. բայց դուք այդքան յաճախ անցել էք սահ-մանը, ու միշտ յաջող:

— Բայց այս անգամ, կը բռնեմ:

— Եւ ինչո՞ւ, ո՞րտեղից գիտէք:

Բոռը չոր ծիծաղեց:

— Յիշո՞ւմ էք գերմանական աւան-դութիւնը այն մարդու մասին, որ մեռնում է հէնց որ տեսնում է իր կրկնակը: Չէ՞: Կրկնակը երեւում է նրան գիշերով, մի անապատ տեղում, յուսահատութիւնից ձեռքը կոտրատե-լով: Ես էլ տեսայ իմ կրկնակս երբ վերջին անգամ սարերումն էի. ես այլ եւս ետ չեմ դառնար, եթէ սահմանը անց կենամ:

Մարտինին մօտ եկաւ ու դրաւ ձեռ-քը թիկնաթոռի մէջքին:

— Լսեցէք, Րիվարեց, ես չեմ հաս-կանում այդ գերմանական ցնդի – բնդի բաները, բայց գիտեմ մի բան: Երբ մի այդպիսի նախազգացում ունիք, պէտք չէ որ գնաք: Բռնելու ամենալաւ մի-ջոցը առաջուց անյաջողութեան հա-մոզուած լինելն է: Դուք հաւանօրէն առողջ չէք կամ ցնցուած էք մի բանով, եթէ այդ տեսակ յիմար բաներ էք մը-տածում: Եւ ինչի՞ համար ես չգնամ ձեր տեղը: Ես կարող եմ կատարել ինչ որ պէտք է, իսկ դուք կը գրէք ձեր մարդոց, բացատրելով որ...

— Որպէս զի ձեզ սպաննեն, իմ փո-խարէն: Ի՛նչ սրամիտ բան կը լինէր:

— Ա՛, ինձ չեն սպաննի: Ինձ այն-պէս չեն ճանաչում, ինչպէս ձեզ. եւ բաց ի դրանից եթէ նոյն իսկ...

Ու կանգ առաւ. Բոռ ուղղեց նրան իր դանդաղ, փորձիչ հայեացքը: Մար-տինիի ձեռքերը կախ ընկան:

— Ջեմմայի համար, հաւանօրէն այնքան ծանր չլինի ինձ կորցնելը, քան ձեզ. — ասաց նա կատարեալ պարզութեամբ: — Բաց ի դրանից սա հանրային գործ է, Րիվարեց, եւ պէտք է նայենք այն տեսակէտից, որ կարե-լիին չափ շատ մարդոց կարելիին չափ օգուտ լինի: Ձեր «չուկայի գինը», ինչպէս ասում են անտեսագէտները, բարձր է իմից: Ես այդ պարզ գիտակ-ցում եմ, թէեւ ձեզ սիրելու մի մաս-նաւոր պատճառ չունիմ: Դուք աւելի կարեւոր մարդ էք, քան ես: Զգիտեմ, դուք ինձանից աւելի լաւն էք, թէ ոչ. միայն դուք աւելի նշանակութիւն ու-նիք եւ ձեր մահը մի աւելի մեծ կո-րուստ կը լինէր քան իմը:

Նրա ձայնի չեշտից մարդ այնպէս կը մտածէր, որ սակարանի գների մա-սին է խորհրդածում: Բոռ ամբողջ մարմնով դողդողջուն նայեց նրան:

— Լաւ, ի՞նչ էք ուզում: Որ սպա-սեմ, մինչեւ որ գերեզմանս ինքն իրեն բացուի ինձ կուլ տայ: Մահուան խա-ղաը ուզում եմ հարսիս նման դիմա-ւորել, եթէ պէտք է որ մեռնեմ: Է՛, թողէք, Մարտինի, յիմար բաներ ենք խօսում:

— Գոնէ դուք. — պատասխանեց ընկերը մի խոժոռ թօնով:

—Այո՛, բայց դուք նոյնպէս ի սէր Աստծու, առանց ռոմանթիկ անձնազո-հութիւնների, առանց Դոն – Կարլոսի ու Մարկիզ Պօզայի նմանողութեան: Տասնեւիններորդ դարումն ենք ապ-րում, եւ եթէ մեռնելն է իմ առաջ, ու-րեմն պէտք է մեռնեմ:

— Իսկ եթէ կենդանիների թւում մնալն է իմ առաջ, այդ հաշւով պէտք է հպատակեմ, այնպէս չէ՞: Բախտա-ւոր մարդ էք, Րիվարեց:

— Այո՛, — համաձայնեց Բոռ լա-կոնիկ: — Բախտս միշտ է յաջո-ղել:

Մի քանի վայրկեան լուռ ծ[...] էին, յետոյ քննել սկսեցին գործի [...] րամասնութիւնները: Երբ Ջեմմա[...] կաւ նրանց ընթրիքի հրաւիրել[...] մէկի, ոչ էլ միւսի դէմքից չէր [...] րելի գուշակել որ նրանք մի [...] անսովոր խօսակցութիւն են ու[...]

Ընթրիքից յետոյ նստել ու [...] թեան էին առել զանազան ծրագ[...] ու անում էին անհրաժեշտ կա[...] դրութիւնները: Ժամը տասն[...] Մարտինի վեր կացաւ ու առա[...] խարկը:

— Գնամ ձեզ համար վերարկ[...] րեմ, Րիվարեց: Կարծում եմ, որ [...] նով ձեզ աւելի դժւար կը ճանա[...] քան ձեր այդ բաց հագուստներ[...] Բաց ի դրանից մի աչք ձգեմ, հ[...] ւենք որ լրտես չկայ մօտերը:

— Միթէ գալու էք ինձ հետ մի[...] քաղաքի դուռը:

— Այո՛, լաւ է չորս քան երկու [...] ունենալը, եթէ խնդիրը հետապնդ[...] հասնի: Կը դառնամ ճիշդ կէս գիշ[...] րին: Խնդրում եմ, չգնաք գալուս[...] առաջ: Բանալին տւէք ինձ, Ջեմմա[...] զանգելու պէտք չլինի, երբ վ[...] դառնամ:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

28 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1968

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՉԱՐԻՔԻ ՄԸ ԲԱՐԻՔՆԵՐԸ

Քաղաքական կուսակցութիւններէն յետոյ, իբրեւ բազմանդամ կազմակերպութիւններ՝ ունինք Հայր. Միութիւնները:

Բուն հայրենիքին մէջ՝ անիմաստ են այդ միութիւնները: Այլ եւ յետադիմական ու ծիծաղելի:

Բայց, մեր այս անկայուն եւ աշխարհացրիւ կացութեան մէջ, անհրաժեշտ չարիք: Գոնէ այն տեսակէտով որ, կը սահմանափակեն այլասերման վտանգները:

Արդարեւ, ո՛ր եւ է օրկան որ կը յաջողի քանի մը հարիւր կամ քանի մը հազար քաղաքացիներ համախմբել նպատակի մը շուրջը, նոյն իսկ երեկոյթի մը կամ դաշտահանդէսի մը համար, առաւ իսկ օգնած կ'ըլլայ ազգային ոգին վառ պահելու:

Ուրեմն, ընդունելով իրականութիւնը այնպէս ինչպէս որ կայ, մեր մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ կարելի եղածին չափ նուազեցնել Հայր. Միութեանց չարիքները:

Պիտի աշխատինք այդ միութիւնները դնել շիտակ ճամբու վրայ:

×

Հայր. Միութիւններու օրրանն է Ամերիկան:

Այնտեղ ծաղկած եւ ծաւալած են բազմաթիւ Միութիւններ, դառնալով իրական, տիրական ուժ: Այն աստիճան որ, ոչ միայն բազմազան հաստատութիւններ կը պահեն, այլ եւ սկսեր են աւաններ, նոր քաղաքներ շինել Հայաստանի մէջ:

Այս տեսակէտէն, մասնաւորապէս աչքի կը զարնեն, Արաբկիրի, Սեբաստիոյ, Խարբերդի, Տիգրանակերտի, Մարաշի, Մալաթիոյ, Հաճընի, Տարօն – Տուրուբերանի եւ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնները:

Ասոնք ունին իրենց կապուած կամ անջատ մասնաճիւղեր՝ զանազան գաղութներու մէջ: Իսկ Միութիւններ կան որոնք տարինե՛րէ ի վեր կը գործեն միայն այս կամ այն գաղութին մէջ, (Դարանաղեաց՝ Պուքրէշ, Մալկարացիներու Միութիւն՝ Ֆիլիպէ, եւն.):

Ամերիկայէն յետոյ, իբրեւ մեծ գաղութ, ամէնէն շատ Հայր. Միութիւններ կը հաշուէ Ֆրանսան: Անեն մը, միայն Մարսէյլը կը համրէր 65 հատ, որոնց անդամներուն համագումարը անշուշտ 650ի ալ չէր հասներ...

Միւս կողմէ, կան Միութիւններ որ անդադար կը բուսնին ու կը մեռնին: Կը վերակազմուին ու կը լուծուին:

Եւ կան ուրիշներ, որ ճիւղերու կը բաժնուին, նահանգէն իջնելով քաղաքի, քաղաքէն՝ գիւղի: Մինչեւ իսկ թաղի:

Այս ձեւով, կը զարգանայ ոչ միայն տեղական՝ ծննդավայրի հայրենասիրութիւնը, այլ եւ յառաջ կուգայ «աշիրէթ»ի հոգեբանութիւն:

Ուրիշ խօսքով, կը լքուի բուն հայրենիքի գաղափարը:

Ուրեմն, հարկ է նախ արմատախիլ ոչնչացնել այդ յետամնաց, հակաժողովրդական հոգեբանութիւնը:

Ատոր լաւագոյն միջոցն է՝ Հայր. Միութիւնները վերածել իսկական կազմակերպութեանց, զանոնք խտացնելով նահանգային, շրջանային Միութիւններու:

Առաջին անգամ չէ որ կ'արծարծենք այս հարցը: Բայց կը կարծենք թէ աւելի քան երբեք ժամանակ է որ շեշտակի դրուի խնդիրը, եւ միջոցներ ձեռք առնուին ելքի մը յանգելու:

Այլապէս, Հայր. Միութիւնները պիտի դառնան պարզ ժամանց կամ տաղտուկ, բաց ի Ամերիկայի հաստարմատ Միութիւններէն:

Եւ քանի որ Ամերիկան տիրապետող է, կրնայ ինք ստանձնել այս գործին նախաձեռնութիւնը:

Խտացնելով եւ իրարու մէջ ձուլելով մանր – մունր ճիւղերը, կ'ունենանք մօտաւորապէս տասը շրջանային Միութիւններ, որոնք իսկապէս ընդունակ են իրենց ինկած դերը կատարելու՝ գաղութներու ինքնապաշտպանութեան ճակատին վրայ:

Այդ խտացումը պիտի օգնէ, միեւնոյն ատեն, բազմապատկելու մնացեալ Միութեանց անդամներուն թիւը:

Այստեղ ալ մեծ արժէք ունի համրանքը:

Այստեղ ալ պիտի ձգտինք դէպ ի կուռ եւ ծաւալուն, համատարած կազմակերպութիւններ:

Եւ այստեղ պէտք է լուծուին բոլոր մանր փառասիրութիւնները, որոնք սնոտի վէճեր յարուցանելէ, տուն քանդելէ ուրիշ բանի չեն ծառայեր:

Այլ եւս պէտք չէ լսուին «մեր քաղաքը, ձեր գիւղը, վերի թաղ, վարի թաղ»:

Կէս միլիոն ժողովուրդի գոյութեան, ինքնապաշտպանութեան խնդիր ունինք, եւ այս կամ այն տեղացին իրեն թոյլ չպիտի տայ միայն իր մասին մտածելու: Կամ իր քաղաքին եւ գիւղին բեկորները վերի արտի ցորեն համարելու:

Անգամ մը որ ըմբռնենք այս տարրական ճշմարտութիւնը, դիւրին է համաձայնիլ գործունէութեան ձեւերու մասին:

Արդէն բոլոր Հայր. Միութիւններն ալ միեւնոյն առաջադրութիւններն ունին: Կարելի է ըսել թէ իրարմէ օրինակած են իրենց կանոնագիր – ծրագիրները:

Մեր Հայր. Միութիւնները քիչ մը շատ կը նմանին մեր թերթերուն: Կամ յօդուածագիրներուն: Ամէնքն ալ կը կարծեն թէ «ընելիք» կամ «ըսելիք» ունին. մինչդեռ շատ քիչ կը տարբերին իրարմէ, հիմնական հարցերու մէջ:

Եթէ լուրջ փորձ մը չկատարենք ցիրուցան, մանր – մունր ճիւղերը հաւաքելու, վախ կայ որ Հայր. Միութիւնները ժամանակի ընթացքին դառնան դեղնած տերեւներ:

Մեզի ամրակուռ եւ լայն թումբեր պէտք են, ոչ թէ ցիրուցան տաշեղներ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

"ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ,,

— :-: —

Ծովի գոյն թերթիկ մը հասաւ խմբագրատուն, աւետելու համար թէ «Սուրիոյ մէջ մօտ ատենէն լոյս կը տեսնէ ամսաթերթ մը, ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ, ամբողջովին նուիրուած հայ կիներու զարգացումին, յառաջդիմութեան եւ նոյն սեռին յատուկ հարցերուն»:

Հիմնադիր – տնօրէնն է տիկին Սիրան Սեզա, մէկը մեր երիտասարդ գրողներէն, բոյրը վաղամեռիկ բանաստեղծ Մատթէոս Զարիֆեանի:

Գեղեցիկ են ամսաթերթին առաջադրութիւնները, — «պատեհութիւն տալ հայ կիներուն որոնելու այն բոլորը, որ կրնայ հայ կնոջ գիտակցական դիրքը բարձրացնել նախ հայ ազգին, յետոյ բաղաքակրթուած ազգերու մէջ»:

Քիչ մը աւելի մանրամասնութիւն տալու համար, ըսենք թէ «ամսաթերթը պիտի ունենայ գրական, գեղարուեստական, ազգային, գիտական եւ առողջական բաժիններ, ու անոր էջերէն պիտի խօսին ոչ միայն մտաւորական կիները, այլ եւ առաքինի տանտիկիններ։ Մասնաւորապէս հիւրընկալ պիտի ըլլայ նոր սերունդին պատկանող կին գրողներու: Մտքի եւ հոգիի մշակոյթը նպատակակէտն է ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻին»:

Բարի՛, բարի՛ առաջնցար, ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ:

Մեր պատմութիւնը արձանագրեր է աւանդութիւն մը, որ հայորդիին կողքին կը դնէ, ամէն տեղ եւ ամէն շարժման մէջ, հայուհին: Ազատագրական ու յեղափոխական մեր պայքարներուն մէջ, կորովի եւ քաջութեան գեղեցկութեամբ մը հայուհին կանգնեցաւ ռազմիկ հայորդիներուն կողքին: Հայուհին էր, որ նախ, դպրոցէն առաջ «մեծամայրին լեզուն» շշնջաց հայ մանուկին ականջին: Հայուհին էր, որ ազատութեան տենչով, Թուրքին դէմ ատելութեան սրբազան զգացումով պարուրեց հայ պատանիին հոգին:

Դժնդակ օրեր են, — պէտք էր որ հայուհին զա՛ր նորէն խանդավառելու մեզ իր ջերմութեամբ, ինչպէս երէկ, աշխատանքի մէջ, դաշտն ու գիւղը:

Առաջին առթիւ, իբրեւ աշխատակից՝ քեզի կը դրկեմ, ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ, համակրանքի այս տողերուս հետ, սիրոյ ողջոյն մը, այնքան ջերմ ու թրթռուն, որքան են մեր ժողովրդական երգերը:

Թող որ, այս երեւման առթիւ, դարձեալ երգեմ, Սայաթ – Նովային հետ,

Աչքերդ փընջան ա,

Եւ թող որ, մեր սիրոյն ու կողք կողքի մեր համերաշխ աշխատանքին ի տես,

Դուշմանի լիզուն մընջանայ,
Չարէրօվ
Չարէրօվ:

ԱՐԵՒԱՆ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ՎԵՐՋԱՑԱԾ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Ծախոնական մետաքսներու մաքսատուրքին բարձրացման հետեւանքով, Հալէպի հիւսուածեղէնի գործարաններու սկսած են աշխատանքի, ու վերջ տուած են իրենց գործադուլին:

Այս գործադուլը, որ տեւեց բաւական երկար միջոց մը, գործունէութեան դաշտ մը եղաւ համայնավարներուն համար:

Անոնք իւրաքանչիւր օր նոր թռուցիկներով փորձեցին գրգռել աշխատաւորները եւ զանոնք մղել մեծ հաստատութիւններու եւ եւրոպական ընկերութիւններու դէմ:

Կառավարութիւնը բոլորովին անտարբեր չմնաց անոնց շարժումին հանդէպ: Ձերբակալեց կարգ մը բոլշեւիկ պարագլուխներ, որոնց մէջ կան, ինչպէս կը հաղորդէ Հալէպի արաբ մամուլը, քանի մը անբաղձալի Հայեր ու Աւետիս Զէյքի էլ Աֆիունի անունով ծանօթ համայնավարը, որ Սուրիայէն անմիջապէս մեկնելու հրահանգ ստացած է:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Անգլիան համաձայն է որ Գերմանիան ալ զինուի...

Կարգ մը թերթեր կը պնդեն թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը տրամադիր է ընդունելու որ Գերմանիան ալ հաւասարապէս զինուի, ինչպէս միւս պետութիւնները:

Այս լուրը ոգեւորութիւն պատճառած է Գերմանիոյ, բայց ոչ սպասուածին չափ. որովհետեւ Անգլիա կարգ մը սեղմումներ կ'առաջարկէ, եւ համբերութիւն կը յանձնարարէ:

Գերմանական թերթերը գրել կուտան թէ համբերութեան եւ խոհեմութեան յորդորներուն պէտք ունին անոնք որ սպառազինուած կը մնան: Անոնց դիրքէն կախում ունի զինաթափութեան խորհրդաժողովին յաջողութիւնը: «Լման 13 տարի մենք հրեշտակի համբերութիւն ունեցանք եւ հակառակ մեր կրած յուսախաբութեանց, որ կրկնուեցան տարուէ տարի, չդադրեցանք մեր պահանջները ներկայացնել այնպիսի խոհեմութեամբ մը որ կը պակսէր մեր հակառակորդներուն»:

«Գերմանիա» թերթը աւելորդ կը գտնէ Լոնտոնի խոհեմութեան յորդորները: «Պէտք է գիտնան Անգլիոյ մէջ թէ Գերմանիա ամենամեծ համբերութիւն ցոյց տուաւ եւ շատ երկար սպասեց, սպառազինութեանց հաւասարութեան խնդիրը արծարծելէ առաջ: Պէտք է որ Անգլիոյ մէջ հասկնան թէ բոլոր դժուարութիւնները Գերմանիոյ կողմէն կուգան»:

Ուրիշ թերթեր ալ կը շեշտեն թէ Գերմանիոյ սպառազինութեան իրաւունքը ինքնին հասկնալի բան մըն է: «Այս իրողութիւնը պէտք է ընդունին բոլոր պետութիւնները, զինաթափութեան խորհրդաժողովը վերաբանալէ առաջ»: Իսկ ընկերվարական մամուլը գրել կուտայ թէ գերմանական սպառազինութեանց խնդիրը ամէն բանէ առաջ փրանքեւգերման խնդիր մըն է:

Ամերիկայի մէջ մտահոգ են

Մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ Մ. Նահանգներուն մէջ, Ծայր. Արեւելքի դէպքերուն հետեւանքով: Ճափոնական նոր ուժերու առաքումը դէպ ի Շանկայ եւ Մանչուրիոյ ճանաչումը Ճափոնի կողմէ կատղեցուցած են Ուաշինկթընը եւ Լոնտոնի մէջ կը վախնան որ բարդութիւններ ծագին: Ամերիկեան տեսակէտը կը մնայ անփոփոխ, — բաց դուռի քաղաքականութիւն Չինաստանի մէջ, պահպանում այդ երկրին հողային ամբողջութեան եւ վարչական ինքնավարութեան: Ամերիկա երբեք չի կրնար հանդուրժել որ չեզումներ կատարուին կնքուած դաշնագիրներէն:

Սակայն եւ այնպէս, հաւանական չէ որ նախագահ Հուվըր ուղղակի պատասխանէ Ճափոնի վարչապետին վերջին յայտարարութեանց: Վարչապետը հեգնութեամբ գրել տուած էր թէ պետութիւնները իրաւունք չունին Ճափոնը մեղադրելու, քանի որ իրենք բազմաթիւ անգամներ միջամտած են չինական գործերուն, իրենց շահերը պաշտպանելու համար:

Ճափոն կը գտնուի երկընտրանքի մը առջեւ, — կա՛մ ընդունիլ իրաւարարութիւնը՝ Մանչուրիոյ հարցին մէջ, եւ կամ քաշուիլ Ազգերու Դաշնակցութենէն:

Ամերիկայի մէջ շատ կը խօսին Ճափոնի մարտական կուսակցութեան պետին վերջին յայտարարութեանց վրայ: Այդ կուսակցապետը ապաղակած է խորհրդարանի բեմէն. — «Դատնա՛նք մեր ասիական հինաւուրց խաչլին: Եւրոպան անկման շրջան մը կ'անցընէ, բայց Ճափոն պատրա՞ստ է դիմագրաւելու միջազգային տագնապին որ կրնայ ծագիլ Մանչուրիոյ ճանաչման հետեւանքով»:

... Իսկ անդին՝ ժողով պատերազմի դէմ

Օգոստոս 27ին Ամսթէրտամի մէջ բացուեցաւ համաշխարհային ժողով մը՝ պատերազմին դէմ: Պատգամաւորներ ղրկած են 30,000 կազմակերպութիւններ որոնք կը ներկայացնեն 30 միլիոն մարդ, բոլոր ցեղերէն եւ բոլոր կուսակցութիւններէն:

Ներկաներուն մէջ կը գտնուին իբր 300 ընկերվարական պատգամաւորներ: Հոլանտական կառավարութիւնը մերժած է անցագիր տալ խորհրդային պատուիրակութեան: Օրակարգի գլխաւոր հարցերէն մէկն է միացեալ ճակատ՝ աշխատաւորական հոսանքներու:

Բրիտանական գործադուլը

Այլ եւս անխուսափելի է Անգլիոյ ոստայնանկներու գործադուլը, բանակցութիւնները ձախողած ըլլալով: Եթէ կարելի չըլլայ վերջին պահուն գոհացում տալ բանուորներուն, վերահաստատելով 5000 նամբուած գործաւորներ, Լանքաշիրի 250,000 ոստայնանկները պաշտօնապէս գործադուլ պիտի հռչակեն վաղը, երկուշաբթի: Արդէն 20,000 հոգի գործադուլի մէջ են մէկ ամիսէ ի վեր:

Վախ կայ որ յառաջիկային առանց միանան նաեւ մանարանի բանուորները, 200,000 հոգի, որոնք տակաւին կը շարունակեն բանակցութիւնները:

Ամէն կողմէ դիմումներ կ'ըլլան կառավարութեան, որպէս զի միջամտէ եւ ելք մը գտնէ, քանի որ, այս գործադուլին հետեւանքով, պիտի տուժեն նաեւ փոխադրութեան ընկերութիւնները եւ հանքերը:

Ամերիկեան տագնապը վերջացած?

Նախագահ Հուվըր նառ մը խօսելով խումբ մը գործարանատէրներու առջեւ, լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ տնտեսական կացութեան մասին: «Ամերիկայի ելմտական տագնապը վերջացած է», շեշտեց նախագահը: Յետոյ, նկարագրելով տագնապին ազդեցութիւնը զանազան ճարտարագործութեանց վրայ, աւելցուց.

— Պատկերը փոխուած է հիմա: Կրնանք ապահովութեամբ յուսալ թէ այլ եւս օտար ոսկին չպիտի քաշուի մեր հրապարակէն, որովհետեւ օտար պետութիւնները գրեթէ քաշած են մեր քով ունեցած ոսկիի մթերքը եւ մենք վարժուած ենք այս կացութեան: Թէեւ շատ կորուստներ կրեցինք, բայց մեր ուժերը դիմացան հարուածին: Վստահութիւնը կը վերահաստատուի, ոսկիի հոսանքը կը վերսկսի թափիլ դէպ ի մեզ եւ եւրոպական պետութիւնները կը վերսկսին իրենց շահարկումները մեր հրապարակին վրայ: Դրամը դէպ ի շրջաբերութիւն կը վերադառնայ չարաթական 20 միլիոն տոլարի համեմատութեամբ: Մեզի կը մնայ շարունակել պայքարը ճարտարագործական եւ հողագործական ճակատներուն վրայ: Ճակատամարտը կանգ առած է, բայց պատերազմը չէ վերջացած տակաւին:

ՄԻՇՏ ՀԱՅ ԿԱՐՄՐՈՒԿՆԵՐ

Անցեալ շաբթու, Հալէպի «Բասթէլ էլ Հարամի» թաղին ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Արսէն Տէր Աբրահամեան անուն երիտասարդ մը որ համայնավարական թռուցիկներ կը բաժնէր:

Իր քննութիւնները շարունակելով, ոստիկանութիւնը յաջողած է գրաւել Արսէնի տունէն թռուցիկները տպող գործիքները:

Հալէպի համայնավարներուն պետը Հայ մը ըլլալով, բազմաթիւ հայ երիտասարդներ անոր ծուղակին մէջ կ'իյնան ու կը զոհուին ատենէ մը ի վեր:

ՀԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Սուրիոյ մարզպանը Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան վաւերացմանը տուած է Լիբանանի Սահմանադրութիւնը, որ վերաքննուած ու բարեփոխուած էր հանրապետութեան նախագահ Պ. Շարլ Տէպպասի եւ Մարոնի պատրիարք ամենապատիւ Արիտայի հետ:

Վերաքննուած Սահմանադրութիւնը, որ լայնօրէն սեղմած է երեսփոխաններու թիւը, Լիբանանի խորհրդարանին մէջ երկու աթոռ սահմանած է Հայերուն:

Այդպէս կ'իմանայ թէ մարզպանութիւնը որոշած է այն երկու Հայերը որոնք պիտի դնեն իրենց թեկնածութիւնը յառաջիկայ ընտրութիւններուն համար:

ՏԱԳՆԱՊԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Ձմրան եւ ամրան հունձքերը վնասուած ըլլալով, եւ միւս կողմէ նկատի առնելով որ Պաղեստինի Ֆէլլահները թշուառութեան մատնուած են, կառավարութիւնը 173,000 պաղեստին. ոսկի կամ հարիւրին 70 զեղչեց նախատեսուած տասանորդը, բացառութիւն կը կազմէ կիտրոնը, որ շատ յաջող բերք կը խոստանայ:

ԱՂԱԲԷԿՈՎԻ ԴԱՏԸ

Պուքրէշի վերաքննիչ ատեանը առջի օր տուաւ իր վճիռը՝ Աղաբէկովի առեւանգման դատին առթիւ: Դատարանը նկատելով որ, հակառակ մանրակրկիտ քննութեանց, կարելի չէ եղած բացարձակ փաստեր գտնել Աղաբէկովի առեւանգման փորձի մասին, եւ միւս կողմէ ընդհ. դատախազը միայն մանր յանցանքներ կը յիշէ, խորհրդային նպատակ կրիշան, պուլկար վաճառական Յոնչէֆը եւ յունական *Ֆիլոմէլ* նաւուն հրամանատարը դատապարտեց հինգական ամիս բանտարկութեան, անցագրի օրէնքին դէմ շարժած ըլլալով: Ֆրանսացի Լըֆօֆ անպարտ արձակուեցաւ եւ անմիջապէս Փարիզ վերադարձաւ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Այսօր եւ վաղը, քաղաքական եւ տնտեսական կարեւոր որոշումներ պիտի տրուին Գերմանիոյ մէջ: Ամբողջ երկիրը տենդագին կը սպասէ վարչապետին յայտարարութեան: Բացարձակապէս գաղտնի կը պահուին տրուած որոշումները. բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ նոր սահմանափակումներ պիտի հաստատուին օտար ներածումներու դէմ, հողագործական եւ անտառային ապրանքներու համար: Յետոյ երեք միլիառ ոսկի մարքի պարտադիր փոխառութիւն մը պիտի կնքուի, հանրօգուտ շինութեանց համար, որոնք աշխատանք պիտի նարեն 250,000 բանուորներու:

Քաղաքական գետնի վրայ եւս, ծանրակշիռ որոշումներ պիտի տրուին: Վարչապետը ստորագրել պիտի տայ խորհրդարանին լուծման հրամանագիրը, որոշած ըլլալով իշխանութիւնը պահել եւ երկիրը վարել տիրաբար:

73 ԺԱՄ ԼՈՂԱԼՈՎ

Զուիցերիացի օրիորդ մը, Ռութ Լիցիկ, 73 ժամ եւ 47 վայրկեան անընդհատ լողաց, կոտրելով համաշխարհային մրցանիշը զոր մինչեւ հիմա կը պահէր Անգլուհի մը: Այս վերջինը կրցած է լողալ միայն 72 ժամ:

Քսան հազար հանդիսատեսներ ներկայ էին այս յանդուգն փորձին:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

“ՏՈՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀ„

— :-: —

Արեւելքէն կուգայ գիրքը: Տառապած եւ տանջահար Հնդկաստանէն անծայրածիր: Սուատէշիի պատկերացումն է ան: Զկարծուի, սակայն, որ կատարեալ է եւ ամբողջ պատկերը: Հնդկաստանի ազգայնական մեծ շարժումին դարագլուխը՝ իր լայնքին, երկայնքին ու խորքին պիտի չգտնէք հոն: Սեղմ է նիւթը եւ սահմանափակ՝ միջավայրը: Թակորի այս գործը կը գետեղուի իշխանական հինօրեայ տան մը չորս պատերէն ներս:

«Տուն եւ Աշխարհ»ը ողբերգական պատմուածք մըն է: Նորօրինակ է եւ ինքնատիպ կառուցուածքը: Երեւակայեցէք բեմ մը: Լո՜ւռ եւ կիսախաւար: Մէջտեղը արեւելեան բազմոց մը, որուն վրայ կուգան նստելու ծալապատիկ՝ գիրքին երեք հերոսները, մէկիկ – մէկիկ, յաջորդաբար եւ շարունակ, մինչեւ որ վախճանի եղերախաղը:

Մենախօսութեանց հաւաքածոյ մըն է Թակորի վէպը: Իւրաքանչիւրը երեք հերոսներուն՝ կ՚առանձնանայ բեմին վրայ, ու հանդարտ եւ անշարժ՝ կը պատմէ քանի մը էջ, եւ երբոր շունչը կարի, պատմութիւնը կ՚ընդհատէ որ եւ է մէկ մասէն ու կը հեռանայ, տեղը տալով յաջորդին, պահ մը յետոյ վերստին երեւալու եւ մենախօսելու պայմանաւ:

Նիխի՛լն է ամէնէն համակրելին: Թաճահ Նիխիլը: Ազնուական եւ ազնուասիրտ Նիխիլը: Վեհոգի եւ ծայրայեղօրէն համբերատար Նիխիլը: Գործնականօրէն արդարասէր եւ գթասիրտ Նիխիլը: Որ եւ է մէկուն որ եւ է չարիք հասցնելու բացարձակապէս անընդունակ Նիխիլը: Իտէա՛լ քաղաքացի: Իտէա՛լ հայրենասէր: Իտէա՛լ ամուսին: Կատարելագործուած՝ ամուսիններուն:

Պիմալա, Նիխիլի կինը, համեստ ընտանիքի զաւակ, կը մնայ համեստ, թէպէտ Ռաճաներու հարս: Կը սիրէ ամուսինը: Բայց բաւական չի գտներ ատիկա: Կ՚ուզէ պաշտել Նիխիլը, որուն, ճիշդ է, սիրային գետնի վրայ ջատագոված հաւասար իրաւունքներու եւ պարտականութիւններու վսեմ սկզբունքը կը փայփայէ իր ինքնասիրութիւնը, իր էգ հոգին: Բայց չի կրնար հանդուրժել որ արգիլուի իրեն՝ ամուսնոյն ոտքի փոշիները առնել, ամուսնոյն ոտքերը համբուրել:

Երջանիկ է Պիմալա, որուն շնորհուած է ամուսին մը՝ Կալկաթայի համալսարանէն լիսանսիէ, զերծ նախապաշարումներու լուծէն: Ամուսին մը որ կինը քուրջի կտոր մը, ստրուկ մը չի նկատեր: Բայց դժգոհ է Պիմալա: Որքա՜ն պիտի ուզէր որ ամուսինը չըլլար հեզ, թոյլ, բարի, ներող ամէն բանի մէջ եւ ամէնուն հանդէպ: Բուռն, բարկացոտ այրերը կը սիրէ: Կ՚ախորժի բռնութենէն: Ու ընա՛ւ հաշտ չեն իրար սիրող երկու ամուսիններուն հայրենասիրութիւնները: Պիմալա չըմբռներ եւ չի տաներ Նիխիլի հայրենասիրութիւնը: Իսկ շատեր Նիխիլի անկեղծ, ճշմարիտ եւ առողջ հայրենասիրութիւնը պիտի մեկնեն իբրեւ հայրենադաւութիւն, իբրեւ օտարասիրութիւն, իբրեւ ազգուրացութիւն:

Եւ սակայն, կ՚ապրէին երջանիկ՝ Պիմալա եւ Նիխիլ: Սիրով, գորովով Հանդարտ եւ խաղաղ: Իրարմով եւ իրարու մէջ: Պիմալայի բովանդակ աշխարհը իր ամուսնոյն տան մէջ կ՚ամփոփուէր: Տո՛ւնն էր Պիմալայի աշխարհը:

Բայց, օրին մէկը, փոթորիկը կը պայթի: Կ՚ալեկոծի խաղաղ տունը: Ու Պիմալա ալիքներէն տարուբեր՝ տան պատերը կը ծակէ, որպէս զի տեսնէ ուրիշ աշխարհ, այն աշխարհը՝ որուն երբեք չէին յառած իր աչքերը, որուն մասին մինչեւ այն օր չէր մտածած, որուն համար չէր աշխատած:

Ու կը փոխուի Պիմալա: Աւելի ճիշդ՝ կը գտնէ այրը՝ որուն կ՚ըղձար իր հոգին: Հնդկաստանի անկախութեան շարժումը կը հրկիզէ Պիմալան, որ հայրենիքին մեծ ու արդար դատին տենդէն դողահար՝ կ՚երթայ իյնալ Սանտիր Պապուի ոտքերուն: Պիմալա ալ ուրիշ ձայն չի լսեր: Տեղ էր: Ու հիմա գերազանցապէս գեղեցիկ կը զգայ ինքզինքը: Պէնկալայի ամբողջ «չքեղութիւնը» իր մէջը կը փայլի:

Սանտիր Պապու: Երրորդ հերոսը վէպին: Նուիրուած, խանդավառ եւ ջերմեռանդ առաքեալը՝ ազգայնական շարժումին: Կատաղի օտարատեաց: Պօյքո՛թ բոլոր օտար ազդեցութեանց, միջամտութեանց: Ոչ մէկ յարաբերութիւն՝ Արեւմուտքի հետ: Ո՛հ, որքան կ՚ատէ Անգլիացին: Հակապատկերն է Նիխիլի՝ հայրենասիրական ըմբռնումի տեսակէտէ: Եւ որքա՛ն յաճախ բանավէճի կը բռնուին երկու հակառոնեայ հայրենասէրները:

Ու կը պատահի անխուսափելին: Պիմալա՝ Սանտիրի քղանցքին կառչած՝ հայրենիքի դատին հուրովը կը բռնկի: Եւ իր սիրտի խորանին վրայ, կը կանգնէ կուռքը Սանտիրի, պաշտամունքի արժանի այր մարդը: Որովհետեւ անողոք է, անարդար է, չարագործ է Սանտիր Պապու: Զունի խիղճ: Իրեն կը պատկանի ինչ որ կրնայ ուրիշին ձեռքէն խլել: Որովհետեւ չոզքորթ է Սանտիր: Ու բարոյական իտէալները խիղճ արարածներուն միայն կը վայլեն: Որովհետեւ անամօթ է: Ճարպիկութի՛ւնը լոկ կը գործածէ: Եւ ի՞նչ է որ ուժը:

Սանտիրի ակռաները եւ ճանկերը պատառելու, յօշոտելու կոչուած են: Վա՜յ անոնց որ բնատուր այդ զէնքերու բո՛ւն պաշտօնը թիւր կ՚ըմբռնեն: Արդարութի՞ւն: Սանտիր կը հեգնէ այդ բառը: Արդարութիւնը հասարա՛կ մարդոց կը վայլէ: Մարդոց նպատակը արդարութիւնը չէ, այլ յաջողութիւնը: Իսկ յաջողութիւնը անարդարութեա՛մբ միայն կարելի է ձեռք ձգել: Փրկութիւնը անարդարութեա՛մբ միայն կարելի է ստանալ:

Ու Պիմալա կը մոռնայ Նիխիլը: Մինչեւ իսկ կը խորշի անկէ: Ու Սանտիրի գերմարդկային հմայքին գերի՝ կը կորսնցնէ հոգւոյն անդորրը: Կռիւ կայ հոգւոյն մէջ: Փոթորիկ՝ սիրտէն ներս: Ու միտքերու ընդհարում՝ գլխուն մէջ: Իսկ Սանտիր, գերազանցապէս յաջող դերասան, փառամոլ, ճարպիկ, կեղծիքներու կծիկ, թէեւ ոչ բոլորովին զուրկ որոշ մեծութենէ, ու մանաւանդ պատեհապաշտ, գիտէ թէ ի՛նչպէս պէտք է հաշտեցնել երկու սէրերը — Պիմալայինը եւ հայրենիքինը: Ու հայրենիքին պատուոյն ի խնդիր եւ անոր ճամբուն վրայ, պիտի անկասկած իր անձնական փառքը կերտէ: Սանտիր այդ ալ գիտէ:

Բեմին վրայ, մերթ ընդ մերթ կ՚երեւան, հատկտուն քանի մը բառերու մրմունջով, Նիխիլի ները, ծեր վարժապետը եւ պատանի մը, Ամուլը անունով, հետեւորդ Սանտիրի:

Դաւանութեամբ լեցուած եւ նախանձոտ կին մըն է ները: Որովհետեւ անոնց ճակատագիրը չա՛տ կանուխ հարուածեց զայն, ձեռքէն առնել տալով իր ամուսինը: Ու այրիացած՝ ան չի կրնար հանդուրժել որ Պիմալա իրմէ տարբեր ըլլայ: Կ՚ատէ Պիմալան: Ու ամէն քայլի, քար մը ունի անոր ոտքին գլորելու, լեզուի հարուած մը՝ անոր ուղեղին իջեցնելու: Բայց կը սիրէ Նիխիլը, իր ամուսնոյն եղբայրը, եւ անոր հանդէպ ունեցած նուիրումը՝ իր սփոփարար վայելքն է:

Բարձրօրէն իմաստուն, համեստ բայց պատկառազդու անձնաւորութիւն մըն է Նիխիլի ծեր վարժապետը: Ու Նիխիլ իր վարժապետին պատկերին վրայ շինուած է: Իր գաղափարները ձեւ ու մարմին առացած են մեծ ուսուցիչին շունչին տակ: Փիլիսոփայ ուսուցիչը ամենը հե՛ղ մը կ՚ընդունչմարուի: Կուգայ իմաստուն, ողջմիտ խօսք մը արտասանելու, թնճուկ մը քակելու, փորձառութենէ եւ հմտութենէ բխած յորդոր մը տալու: Վերստին վարագոյրին ետին աներեւութանալու համար:

Ամուլը մաքուր, միամիտ եւ բարի պատանի մըն է: Ինկած է Սանտիրի թաթերուն միջեւ: Որովհետեւ հայրենիքը իրեն կը սպասէ, ինչպէս՝ Պիմալայի: Օ՜, վարպետ են, չա՛տ վարպետ, մաղը մօրուքը ճերմկած մարդիկ: Անոնք գիտեն թէ ինչպէ՞ս պէտք է եփ հանել պատանիներու, երիտասարդներու տաք արիւնը: Աւելի լա՛ւ: Միայն թէ չարաչար չգործածուէին, չչահագործուէին տաքարիւնները: Իտէալին հասա՛ծ պիտի ըլլայինք, եթէ գիտնայինք իմաստօրէն եւ անկեղծ բարութեամբ օգտագործել երիտասարդական կրակը, եռանդը, կորովը, ուժը, անձնուիրութիւնը, առանց տալով ի հարկէ, իբր նեցուկ, երէցներուն փորձառութիւնը, խելքը եւ ուղղամիտ առաջնորդութիւնը:

Բայց զոհ մըն է Ամուլը, ինչպէս զոհ մըն է Պիմալա: Սանտիր խղճութիւն չի ճանչնար: Պէտք է չահագործել բոլոր միջոցները: Կը բաւէ որ յաջողի: Ու հրաշք: Պիտի շուտ բացուէին Ամուլին աչքերը: Պատանին կը կապուի Պիմալայի: Սէրը կը փրկէ տղան, որ կը քակէ վերջապէս Սանտիրի իր ոտքերուն անցուցած շղթաները: Թռչունը կը փախչի վանդակէն: Ձուկը կը պրծի ուռկանէն: Գառնուկը կը խնայուի գայլին երախէն:

Իսկ Պիմալա: Օ՜, ինչքան յուսախաբութիւն: Ամուսնոյն արկղը կը պարպէ՝ յանուն հայրենիքին, ի սէր Սանտիր չաստուածին: Ու գողութենէն վերջ, սակայն, կը փլի կուռքը: Պիմալա կը զարշի Սանտիրէն: Կը նսեմանայ Սանտիրի դէմքը: Կը կորչի հայրենասէրին հեղինակութիւնը: Սանտիր զզուելի արարածն է Պիմալայի:

Ու կը տանջուի Պիմալա: Խղճահարութիւնը կը կրծէ, կ՚ուտէ հմայաթափ Պիմալայի հոգին: Կ՚ատէ Սանտիրը որ զինքը այնքա՜ն ցած իջեցուց: Բայց հոգեկան անկումին, բարոյական լքումին մէջ, Պիմալա կռուան մը, նեցուկ մը կը փնտռէ, բոլորովին չիյնալու համար: Ու կը գտնէ: Ամուլն: Անոր չիտակ հոգւոյն կը կրթնի: Ու վարդապետը կը կորսնցնէ երկու աշակերտները զորս կ՚ուզէր ձեւաւորել, կաղմել իր կաղապարին վրայ:

Իսկ Նիխիլ, որպէս զի ամբողջովին ձերբազատէր Պիմալան՝ Սանտիրի աղետալի ազդեցութենէն, զայն կը փախցնէր Կալկաթա, երբ կը պայթի Խոլամներու ապստամբութիւնը: Ու Ամուլը կը սպաննուի: Կ՚իյնայ Նիխիլ ալ՝ մահացու վէրքով: Անկարելի է չներել Պիմալայի, որուն կը մնայ զղջալ եւ ապրիլ:

Թակոր Արեւելքցի է: Զփնտռենք ուրեմն անոր երկար պատմուածքին մէջ, Ֆրանսացի վիպասաններուն յատակութիւնը: Թակորի գիրքը տարտամ մշուշով մը վարագուրուած է: Թակոր կ՚երազէ: Արեւելքի մէջ ժամանակը դրամով չեն չափեր:

«Տուն ու Աշխարհ»ը հարուստ է ուշագրաւ եւ նոր պատկերներով: Բանաստեղծական է շունչը: Քնարերգութիւն մէկ ծայրէն միւսը:

×

Թարգմանողը:

Խղճամիտ, մանրակրկիտ, բծախնդիր, Ֆլոպէռեան խստապահանջութեամբ թարգմանող մըն է ուսուցիչ Պ. Գէորգեան: Զի մեղքնար ժամանակին, եւ ի հարկին, ժամերով կը յամենայ երկու բառերուն ընտրանքին համար: Նախադասութեանց կառուցուածքին համար մեծ հոգածութիւն ցոյց կուտայ: Երաժշտականութեան եւ կշռոյթի ալ հետամուտ է: Որ եւ է ճիգ, որ եւ է միջոց, որ եւ է դիմում չի խնայեր, որպէս զի, հարազատութեան տեսակէտէ, որքան կարելի է անշուշտ, աւելի մօտենայ բնագրին: Մնաց որ, Պ. Գէորգեան անթերի եւ կատարեալ թարգմանող մը ըլլալու յաւակնութիւնը չունի: Ինչ որ համեստօրէն ինքն իսկ կը խոստովանի արդէն, իր սրտաշարժ եւ չահեկան «Երկու խօսք թարգմանչէն»ին մէջ: Գիրքը գրուած է պենկալերէն լեզուով: Թարգմանուած է անգլիերէնի: Անգլիերէնէն՝ Ֆրանսերէնի: Ֆրանսերէնէն՝ հայերէնի: Աւելորդ է ուրեմն ենթադրել թէ գրական, լեզուական տեսակէտներէ, գործը տուժած ըլլայ մինչեւ մեզի հասնիլը:

Եւ սակայն, կրնանք վստահիլ Պ. Գէորգեանի թարգմանութեան:

Պ. Գէորգեան, Հնդկաստանէն հեռու, Արեւմուտքի մէկ ծայրը, պիտի մինչեւ իսկ Հնդիկներ ճարէ, որպէս զի հնդկական յատուկ անուններու արտասանութեան եւ հնդկական բարքերուն մասին տեղեկութիւններ քաղէ:

Ճանչցանք շրջան մը, ուր Ռաբինտրանաթ Թակոր չափազանց à la mode էր: Վերջերս, սակայն, գրեթէ մոռցեր էինք զինքը: Արեւմուտքի պողոտաներուն վրայ, ա՛լ չենք լսեր իր մասին: Ծեր բանաստեղծը, եթէ թերթերուն վստահինք, ներկայիս Արեւելքի մէջ է որ կը շրջի, երկրէ երկիր, արքունիքէ արքունիք:

Ի՞նչ բանն է որ, ուրեմն, գրգած է հայ ուսուցիչը Թակորի թարգմանութեան: Պ. Գէորգեան կը սիրէ Թակորը: Կը սիրէ Թակորի երկերը: Բայց մանաւանդ իր երիտասարդ աշակերտներուն համար է որ կատարած է «Տուն եւ Աշխարհ»ի թարգմանութիւնը:

Դասական է Պ. Գէորգեանի լեզուն: Ու կը սիրէ գործածել գրաբարեան մնացորդներ: Կը հանդիպինք բառերու, որոնց աշխարհաբարը կարծէք դիտմամբ է որ մէկդի կ՚ընէ: Կերտած է բառեր, մեծ մասով յաջող եւ ընդունելի: Թարգմանութիւնը զուրկ չէ տեղ – տեղ, քերականական անճշդութիւններէ, մանաւանդ միօրինակութեան տեսակէտէ, եւ լեզուական սակաւ ճապաղութիւններէ:

Անտարակոյս Պ. Գէորգեան իր տալիք բացատրութիւնը ունի: Բայց մենք պիտի նախընտրէինք «Տունը եւ Աշխարհը» կամ «Տունն ու Աշխարհը» փոխանակ «Տուն եւ Աշխարհ»ի:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՍԵԱՆ

ՁՐՈՅՑ ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ ՀԵՏ

ՄԿՐԱՏԻՆ ՍԱՐՍԱՓԸ...

Սիրելի Միրզա Սամուէլ Յովդանանեան.— Նամակդ հասաւ քիչ մը ուշացած: Կ՚ուզէի երկարօրէն անդրադառնալ հարցին զոր կը յուզես, բայց...: Բացատրելու համար բայցը, ըսեմ թէ վերադարձած է «Յառաջ»ի խմբագիրը: Ո՛ւր են այն երանելի կիրակիները երբ լայնքին ու երկայնքին կը փռուէինք թերթին սիւնակներուն մէջ եւ կը զուարճանայինք «հուրիկերպիկ»ներու եւ «գապօթէն»ներու հետ: Ստիպուած եմ հիմա սեղմուիլ եւ կարճընալ:

Ի՛նչ լաւ կ՚ըլլար, Թեսաղոնիկէէն մեկնելէ ետք, մեր խմբագիրը, իբրեւ նոր Պօղոս առաքեալ, հանդիպէր փոթորիկի եւ փոխանակ Մարսէյլի՝ իյնար Ափրիկէի ծովափը: Հոն խարոյկ վառէր եւ ցախերուն մէջ կծկտած յայտնի օձուկը իր ձեռքէն կախուէր: Բարբարոսները սարսափէին, բայց մեր խմբագիրը, ակնոցներուն ետեւէն ժպտելով, զանոնք ապահովցնէր իր 65րդ սիկարէթը վառելով: Եւ այս ամէնը, որպէսզի երկու շաբաթ ալ ուշանար եւ կարենայի բացատրել թէ «ինչի՞ց առաջ եկել է թրքահայ իրականութեան այդ ախտաւոր երեւոյթը»:

Երա՛գ, Միրզաջան, երա՛գ, գոնէ առ այժմ: Պէտք է սպասել մինչեւ որ մեր խմբագիրը կրկին դառնայ Թեսաղոնիկէ: Անիրաւը հիմա հելլէն դիցանոյշներու նման մկրատը ձեռքը սկսած է ման գալ խմբագրատան մէջ: Շատ խօսեցա՞ր, յօդուածիդ թեւը կը կտրէ անողորմաբար: Թխմուած եմ այս անկիւնի երկու սիւնակնոց աշտարակը:

Պահ մը մտածեցի իջնել թերթօն-յարկաբաժինը: Անտանելի: Զես կրնար բանաստեղծական թռիչքով վերանալ, նոյն իսկ երբ չակերտաւոր ես, մէկ-մարդուն նման: Գլուխդ կը զարնես ցած առաստաղին: Դէպի աջ շեղիլ անկարելի է, կը զարնուիս Պապէնեանի լեռներուն, կամ կ՚իյնաս Վանայ լիճը, իսկ ամենադէշը՝ Վանի խափշիկ մայրերուն գիրկը: Ձախը եւ հարաւը լուսանցքի անդունդներն են:

Խօսինք ուրեմն կարճ, նոյն իսկ համառօտագրութեամբ: Սամիջան, հակցիր տողերու արանքը չգրուածներն ալ: Մեղք որ «պատիւ»ը վերցուած է մեր կարգ մը գրոնիկագիրներուն ձեռքով:

×

Քանի որ օրուան նշանախօսն է «Յառաջ»ի ներքին յարդարանքը, կարելի չէ՞ առիթը օգտագործել եւ վերջնականօրէն տեղաւորել տառադարձութեան սա անտանելի կարասը, ուր ամեն ուզողը իր ձեռքը կը խոթէ, իր «քէյֆ»ին համեմատ վճիռ մը դուրս բերելու: Միօրինակ կանոն մը գոնէ «Յառաջ»ի համար, ուր թէ արեւելեան թէ արեւմտեան տառադարձութիւնները տեղաւորուած են երբեմն նոյն տողին, նոյն իսկ միեւնոյն բառին մէջ: Հա- տա՛, չափազանցութիւն չկայ. Տե- սած եմ բառեր միջատի նման կէս մէկ՝ կէսը միւս կանոնով շինուած.

Շփոթութիւնը առաջ կուգայ մոռացուելէն թէ լեզուները Մ- քարացած տախտակները չեն, լեզու մը երբ կենդանի է, սերունդէ սերունդ եւ կլիմայէ կլիմայ փոխէ հնչումը, ուրիշ շատ մը ներու հետ: Հոծ զանգուած մը հնչումը սորվեր է. այբ, բէն, հնչելով: Արդ, այդ զանգուածէն Փա- րիզ նոր հասած Հայու մը ձեռ- տուէք սա բառերը որ երթայ Ֆրա- սացի ոստիկանի մը հարցնէ իր բան. «Պորտ Դոֆինէ», բնական հնչելով «Bopd Toֆինէ»: Լաւ է երկ- րորդ անգամ չհանդիպիլ այդ յունին:

Կա՛մ այն է որ այդ զանգուածը այբ-բէնի հնչումը փոխենք, կամ մենք հետեւինք իր որդեգրած հն- չումի եղանակին: Առաջինով ժխ- տած պիտի ըլլայինք լեզուներ կամ բարբառներու ապրելու իրա- ւունքը, երկրորդով՝ շփոթութիւն պակսեցուցած մեր չարչարուա- լեզուին մէջ: Եւ քիչ բան չէ տիկա:

Ընդունինք օրինակ սա կանոն Երբ գրուածք մը կամ անուն մը բեւմտեան է, ո եւ է անծանօթ տուկ անուն պէտք է գրել նոյն բարբառին կանոնով, եւ խադարձաբար: Հետեւելով այս նոնին, արեւմտահայ ընթերցո- այլ եւս չպիտի հնչէր Pէրpէ Tchամալեան, Kիւլիմ Tchան, Bէրbէրեան, Djամալեան, Gիւլ Djան:

Ամէն անգամ որ այս հարցը գեր է, ընդդիմախօսները րիզ»էն մէկ ոստումով ցատկեր հինգերորդ դար: Ո՞վ ըսաւ որ բառ մը քարացած պէտք է ամբողջ տասնըհինգ դար, երբ լիացիները կ՚ընդունին որ տասնըհինգ տարին անգամ ստիպուած են քաղ ընել իր լեզուին նորութիւնները: Յետոյ ըսաւ որ արեւելահայը պահեր հայ այբ ու բէնի հինգերորդ դար- հնչական արժէքները: Հարցուց առաջին հանդիպած արեւելահա- թէ ի՞նչ է այս քաղաքին անուն Ձեզի պիտի պատասխանէ՝ Bաք Պիտի արտասանէ՝ փարչապետ Bաbէն, փոխանակ Pարիզ եւ P ըսելու: Մեղաւոր չէ, քանի որ բարբառն ալ որոշ ազդեցութեան ենթարկուեր է:

Ուրեմն, պահելով հին կամ նուիրագործուած ձեւերը, ի՞ն Իտալիա կամ բոլշեվիկ, նոյն քու անունդ, Միրզաջա՛ն, (զոր բեւմտահայ ընթերցողը վերի նին հետեւելով պէտք է հնչէ զաdjան), օրը օրին հասած անունները թող հետեւին դարձութեան միօրինակ կանոն գոնէ «Յառաջ»ի մէջ: Բայց ւանդ «Յառաջ»ի մէջ:

×

Կարելի չէ լեզուական բա

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒ

Գիտենք իբր վերջաբան Եւրոպացի արդի հայագէտ-բանասէրի մը խօսքը. «Հայկական գրականութեան ամէնէն աւելի նշանաւոր արտադրութիւնն՝ Սուրբ Գրոց Թարգմանութիւնն է. փա՛ռք իր դարուն, որ հայ ազգին համար ամէնէն արդիւնաւորն եղած է, եւ որ պատմութեան մէջ անմահացաւ՝ Թարգմանչաց Դար կոչուելով:

«Եթէ կայ թարգմանութիւն մը Սուրբ Գրոց որ եկեղեցական հաստատութիւն (sanction) ընդունած է, առանց տարակոյսի՝ հայկականն է: Ոչ միայն ընդհանուր գործածութեամբն ամէն տեղ մուտ գտած, հայ եկեղեցւոյ բարձրաստիճան անձանց ձեռքով սկսուած եւ ի գլուխ տարուած, այլ նաեւ՝ ինչպէս ոմանք կը համարին՝ յԱշտիշատ գումարուած ազգային ժողովին մէջ (434ին) վաւերացուած»:

Ի՞նչպէս յանկարծակի բուսաւ այս ազնիւ լեզուն...

Ստրաբոն կ՚աւանդէ թէ Հայերը Փոքր Ասիայէն է որ անցած են Հայաստան: Իսկ Հերոդոտոս եւ հին պատմագիրներէն ոմանք կը համարին թէ Հայերը ոչ միայն զգեստով եւ զէնքով նման էին Փռիւգացւոց, այլ եւ տոհմով եւ լեզուով...

Իսկ լեզո՞ւն...

Ֆրեդերիկոս Միւլլէր, Լակարտ, Բրուգման պարսկերէն շատ բառեր տեսնելով հայերէնի մէջ, զայն հնդեւրոպական լեզուներու իրանեան դասին մէկ ճիւղը համարեցան. բայց Հիւպշման հայերէնի ձայնաբանական դրութիւնը քննելով, հնդեւրոպական լեզուաց առանձին ճիւղ մը յայտնեց հայերէնը...

406ին՝ գրի գիւտ. եւ կը սկսին թարգմանել նախ Աստուածաշունչը, եւ յետոյ միւս հրաշակերտները: Գործաւորներ այդ հրաշագործակ արուեստին՝ վարպետներ՝ Սահակ, Մեսրոպ. աշակերտներ՝ Յովսէփ Պաղնացի, Յովհան Եկեղեցացի, Աբրահամ Զենակացի, Սամուէլ, Եղնիկ, Կորիւն:

Կ՚աշխատին մինչեւ 465, եւ կը քաշուին ասպարէզէ:

Իբրե՞նք ստեղծեցին այդ լեզուն. — ո՛չ:

Դեռ գրի գիւտ չեղած՝ ունինք հատկտորներ Գողթան երգերու՝ զոր Խորենացին կը յիշատակէ իր պատմութեան մէջ: Վահագնի երգին հեղինակն անծանօթ է. բայց միւսներուն հեղինակը հաւանօրէն Վրոյրն է՝ Տիրիթի որդին. Վահագնի երգը գրուած կը համարուի Քրիստոսէ երկու դար առաջ, ուր Արտաշիաս կը հրամայէր որ հայերէն լեզուն ուսումնասիրուի, ծաղկի եւ իր տէրութեան նոր աշխարհակալած գաւառներուն մէջ տարածուի, զամէնքը մի ազգ եւ մի լեզու ընելու համար:

Ամէն տարակոյսէ վեր է որ մենք Մեսրոպէն առաջ հայերէն գրով գրականութիւն ունեցած ենք, որ զուտ ազգային էր, քրիստոնէական ազդեցութենէ ազատ: — Վարդան պատմիչ կը գրէ թէ Հիները հայերէն գիր ունէին, վասնզի Լեւոնի օրով Կիլիկիոյ մէջ դրամ մը գտնուեցաւ, որուն վրայ հայերէն գրերով Հայկազանց կռապաշտ թագաւորներու անունը գրուած էր: Այս վկայութիւնը՝ թէեւ գեղեցիկ, բայց միշտ նեցուկ մը կը թուի ըլլալ Փիլոստրատի՝ որ Ապողոնիոս Տիանացւոյն վարքին մէջ կը գրէ. «Արշակ թագաւորին ժամանակ ինձ մը գտնուեցաւ, վիզէն ոսկի մանեակ մը կախուած՝ որուն վրայ հայերէն նշանագիրներով գրուած էր. Արշակ թագաւոր՝ Դիոնիսեայ»: Ասով ճըշմարտութեան նշոյլ մը արձակուած կ՚ըլլայ մեր գրոց գիւտի մասին խօսողներուն վրայ, որոնցմէ Փարպեցին գիտէ թէ Մեսրոպ ուրիշ բան չէ ըրած՝ բայց եթէ կատարելագործել հին ատենէն գրուած տառերը՝ զորս ոչ ոք փոյթ ունեցեր էր գործածելու: Եւ քանի որ որոշ կը յիշատակուի թէ Հացեկացիէն առաջ հայերէն գիրեր կային, բնականաբար հայերէն գրականութեան մը համար հնարուած էին, ինչ որ բոլորովին կը լուսաւորէ գրոց գիւտի ականատես պատմիչին՝ Կորիւնի այն խօսքը թէ «Նշանագիրները՝ որ ուրիշ մատենագրութեան մը մէջ թաղուած էին, յարութեան հանդիպեցան»:

Այս ուրիշ մատենագրութիւնը Գողթան երգիչներու գրուածքներն են. կրօնական եւ պատմական երգեր, որոնք մեհեաններու եւ դիւաններու մէջ կը պահուէին: Որովհետեւ գրութեան կերպը դժուար էր, եւ ջերմեռանդ քրիստոնէութիւնը արհամարհանօք կը նայէր Տիգրանի, Արտաւազդի ու Տիրիթի պէս մեհենաններու ստեղծած գրականութեան վրայ, անիկա թողուեցաւ ու թաղուեցաւ: Բայց շնորհիւ այն բոց եռանդին՝ որով մեր նախնիք կ՚ուսումնասիրէին այն գրուածները, հինգերորդ դարու վերջերն ալ դեռ ժողովրդեան բերանն էին իրենց վէպերը, ա՛յնչափ կենդանի, որ Փարպեցի կրցած է իր դիւցազին՝ Վահանի համար գրել թէ «Իր իրք եւ արարածք չեն որպէս զայսր ժամանակի մարդկան, զոր մեր տեսեալ եւ գիտեմք, այլ իբրեւ զառաջին քաջացն՝ զոր ի վէպսն պատմին եւ լսեմք»:

Հացեկացին Գողթան գաւառ դեգերած ժամանակ, երգիչներու գրուածներուն հանդիպած էր, զորս չկարենալով լուծել՝ հարկ էր եղած դիմել բանիբուն Դանիէլ ասորի եպիսկոպոսին, որ հայերէն գիրերու արժէքը սորվեցնելով՝ բանալին տուաւ իրենց այն մեռած գրքերուն: Զասոնք ուսումնասիրելով հանդերձ, զգաց Մեսրոպ որ Գողթան երգերը գործածած գիրերը անկատար են, հայերէն լեզուն ամբողջ չեն կր մարմնաւորել, — կը պակսէին ձայնաւորներ եւ հոմաձայններ երը, կամ միջակներն ու բերը:

Այն ատեն է որ կը դիմէ փանոսի, հելլէն փափուկ զգա- թեամբ մեծ վարպետին, որ ոչ մի ձայնաւորներ կ՚աւելցնէ հայե- այլ եւ անոր մէջ զատելով միջակ ու Նուրբ ձայները, ալ առանձին նշանագիր կը Հայերէն գիրերը կենդանացնե- կատարելագործելու եղած փ այս մեծ արդիւնքն ալ կ՚ որ հին գրականութիւնը կ՚ նասիրուի, լեզուն կը զարգ կը տարածուի:

Ու մեր անմահանուն նախ գիրն այլ եւս իրենց ձեռքը թարգմանել...

Ոսկեդարու ազնիւ լեզուն իս՝ երկու ուղղութիւն ունի, Մեսրոպեան եւ Եզնիկեան. նին դագաթնակէտը՝ Հին Կտակարան, երկրորդինը՝ Եզ դանդոց:

(3) Հ. ԱՐՍԷՆ ՂԱԶ

(Շար.)

թիւններու մէջ աւելի երկար մնալ ափրիկեան այս տաքին որ հիւր եկեր է մեզի։ Ի՛նչ լաւ կ՚ըլլար քիչ մը հովանալու համար իջնէինք «Կոսաք գետ»ին ափը։ Բայց մկրա՛տը...։

Մոռցայ ըսելու որ դեռ լուր չկայ մեր «Նուրբ»էն։

Փարիզի հայ մտաւորականութեան մէջ յուզումը հասեր է իր գագաթնակէտին։ Երբ չկայ «ան», ո՞վ պիտի ջրէ շողգամի եւ դդումի բանջարանոցը, ո՞վ պիտի դուրգուրայ Բա՛ադամի ընկերոջ վրայ, ո՞վ պիտի ջարդու փշուր ընէ Բրոֆ. Պրաունի համբաւը։

Այս առթիւ նորութիւն մը։

Սրտցաւ բարեկամի մը յայտներ է մեր «բանաստեղծ»ը, իր առեւանգումէն շատ առաջ, թէ Բրոֆ. Պրաունը Մարգուանի դպրոցին դասատուներէն մէկը կը կարծէ եղեր մինչեւ ծանօթ վէճին ծայր տալը։ Տարօրինակ բարեկա՛մ։ Եթէ կանուխէն ըսած ըլլար ինծի, գրիչ ձեռք կ՚առնէի՞, պատճառ կը դառնայի՞ գլխուն իջած փորձանքին։ Գոնէ մեր մէջը կ՚ըլլար դեռ եւ կը հասկնայինք վերջապէս թէ Ֆնտգլեանի «տաֆթար»ը հայերէ՞ն է գրուած թէ շան...։

Մկրատը իջաւ միրգաջան...։

ԼԵՒՈՆ ՄԵՍՐՈՊ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ի՞նչպէս կ՚աշխատին

Այս խորագրին տակ հարցարան մը բացած է Մարսիլիոյ Le Soleilը, հարցարան մը, որ տարին մէկ անգամ կը ներկայացուի գրողներուն։ Քանի մը պատասխաններ՝ հետաքրքրութեան համար։

Մօրիս Պէտէլ.— Աշխատելու առեն աղմուկ կ՚ուզեմ։ Գիւղերու խաղաղութեան մէջ, ինծի համար անկարելի է աշխատիլ։ Կը սիրեմ գրել մեքենայով, որովհետեւ աղմուկ կը հանէ այդ գործիքը։ Վերջապէս, կարենալ «գրելու» համար, պէտք է որ բան մը խանգարէ զիս։ Ներշնչում բառը կատակ է, սուտ բան։ Երբ արկած մը կը պատահի, կը ցատկեմ պատուհանէն, ու եթէ որ եւ է գաղափար չեկաւ միտքս այդ պահուն, վար կ՚իջնեմ քիչ մը չատախօսութիւն ընելու դրացի գրավաճառին հետ։ Կ՚աշխատիմ օրն ի բուն։ Առտուն ժամը 6ին սեղանիս առջեւ եմ։ Եթէ կրցայ քանի մը տող կամ շնորհքով նախադասութիւն մը գրել, կը գոհանամ։

Երբ կը հեռանամ սեղանէս, կը մոռնամ գրածս ալ, հերոսներս ալ։ Բնաւ յատակագիծ չեմ գծեր, ոչ ալ նօթեր կ՚առնեմ, կը քալեմ հերոսներուս հետ։ Վէպիս առաջին նախադասութի՞նը գրուեցաւ, ալ կը քալէ։ Վէպերուս առաջին ընթերցողը ես եմ, այնպէս որ շատ դժուարահաճ եմ լեզուին մասին, ահա թէ ինչո՛ւ կ՚աշխատիմ յամրաբար։ Ուրախութիւն կը զգամ, երբ 6—7 ժամէն էջ մը կը լեցնեմ։ Ցոլուածներս ալ կը գրեմ երկու օրէն։

Փօլ Մորան.— Դժուար կը գրեմ, չարունակ կը սրբագրեմ, 3—4 անգամ մաքուրի կը քաշեմ գրածս, որովհետեւ ես մենծ գրող մը չեմ։ Մեծ գրողներուն մօտ բառերը կը հոսին գաղափարներուն հետ, յաճախ իրարու կը կպչին։ Նախադասութիւնները երբեմն կը կազմեն գաղափարի մը վերացական շրջագիծը, ոմանք ետքէն գոյն կուտան այդ շրջագիծին կամ երեւնե-րուն։ Առաջին ձեւը Ներվալի ոճն է, երկրորդը՝ Կօթիէինը։ Երբ նախադասութիւն մը կ՚ունենայ երկու կամ ելք ամանակ, չեչտերը կ՚եղծուին։ Թերեւս չարէք Փրուսթի ոճը, սակայն մեղքը մտածելու իր եղանակին մէջ է, եւ ոչ թէ քերականութեանը։ Լաւագոյն գրողը պէտք չէ դժուարանայ կամ քրտնի։ Ի զուր Ֆլօպէր կը պարծի իրրեւ տքնաջան գրող մը։ Ես երբ կը մտածեմ, կը դժարիմ, բայց որքա՜ն դիւրին է ինծի գրելս իմ չուրջս։ Երբ կը գրեմ, կը մտածեմ ընթերցողին մասին։ Կը ջանամ բնաւ չխաբել զայն։ Միայն եմ ըրեր երբ տարիներով մերժեր եմ դասախօսութիւն ընել։ Դասախօսը ստիպուած է նայիլ աչքերուն անոր, որ մտիկ կ՚ընէ։

Քօլէթ.— Կը գրեմ սթիլօյով, սեւ մելանով եւ կապոյտ թուղթի վրայ։

Փօլ Վալէրի.— Կը տանջուիմ, նոյն իսկ ֆիզիքապէս, երբ առտուն չեմ կրնար գէթ ժամ մը ունենալ աշխատելու համար ես ինծի հետ։ Իմ բնութեանս մէջ պահանջն է պարզել ու պայծառացնել մտածումս բայց երբեք ժողովուրդին համար։ Ձեզ կրնար ըսել թէ ծնած եմ գրող մը դառնալու համար։ Բարեկամ մը կ՚ըսէր ինծի.— «Երբ արգիլեն ինծի գրել, անձնասպան կ՚ըլլամ»։ Ըսի իրեն.— «Երբ ստիպեն ինծի գրել, անձնասպան կ՚ըլլամ»։ Մինչեւ հիմա աշխատեր եմ չարունակ, բայց բնաւ չեմ մտածեր հրատարակութեան տալու գրածներս։ Պարծենալու առիթ մը չէ արշալոյսէն առաջ արթննալու սովորութիւնս,— խառնուածքով ջղային եմ, այդ է պատճառը։ Կը նստիմ սեղանիս առջեւ ու կը դիմաւորեմ երկրորդ բնութիւնս։ Նախ է, որ կը սկսի գործել դրսեւորումը (extériorisation) կարողութիւնս։ Այն ատեն կը թողում գրիչս եւ կը մօտենամ գրի մեքենայիս։ Գրիչով գրելը կը յոգնեցնէ զիս, մեքենայով՝ հաճելի է։

ՄԻՑՔԻԷՎԻՉ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱ՞Ծ ԷԻՆ

Վարշաւայի գրական շաբաթաթերթերէն մէկուն մէջ, լեհ գրող մը, Պոյ, վերջերս հրատարակութեան տրուաւ յօդուած մը, ուր քննութեան կ՚առնուին լեհ մեծ բանաստեղծին՝ Ադամ Միցքիէվիչի մահուան պարագաները։ Պոյ կը գրէ թէ ձեռք ձգած է վաւերաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ Միցքիէվիչ չէ մեռած բնական մահով, այլ թունաւորուած է Կ. Պոլսոյ մէջ, տարագիր Լեհի մը կողմէ։ Այս սպանութեան պատճառ ցոյց կը տրուի գաղտնի գործ մը, որուն խառնուած էր Միցքիէվիչ «սոֆ բերելով թէ իրեն եւ թէ ամբողջ Լեհաստանին»։ Պոյ կ՚ենթադրէ թէ «գաղտնի գործը» կը վերաբերէր հրէական լեգէոնի մը կազմութեան։ Այս լեգէոնը պիտի տրուէր լեհ ազնուականի մը, Ցայքովսքիի հրամանին տակ։ Մրցակիր հաճելի չթուեցաւ լեհ տարագիրներուն, որոնք կը գտնուէին կոմս Լատիսլաս Զամոյսքիի ազդեցութեան տակ։

Լեհական թերթերը, քննադատելով այս «յայտնութիւնը», լուսաբանութիւն կը պահանջեն։

ԱՆԳԼԵՐԷՆԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

Ֆրանսական թերթերը կը գրեն թէ 700 անգլիացի գրողներ, ուսուցիչներ եւ պատմագէտներ, հանրագրութեամբ մը դիմած են կրթական նախարարութեան, խնդրելով որ «բարեփոխուի անգլիերէն լեզուն, աւելի եւս պարզացուի», որպէս զի ընդհանրանայ եւ միջազգային լեզու մը դառնայ, յոյս մը որ ունին ստորագրողները։

Ճազի մասին

Շատ բան գրուեցաւ ճազի մասին։ Խափշիկներու այս երաժշտութիւնը շատ խօսեցուց երաժշտագէտները եւ արուեստի քննադատները։

Երեք տարի առաջ, ճազը կը տիրապետէր Եւրոպայի մէջ։ Այսօր արդէն կը նահանջէ։ Հարուստ քաղաքներու, ծովեզերքներու եւ ջերմուկներու սրճարաններէն հեռացաւ ան։ Մայրաքաղաքներուն մէջ լսեց երաժշտական այս գնդացիրը։ Վայրենի, բնազդային, բիրտ, կատաղօրէն զգայասէր այս երաժշտութիւնը հիմա նաւ կը դնէ իր գործիքները եւ հասս չրթներով նուագածուները։

Այսու հանդերձ, արուեստի եւ երաժշտութեան պարբերականներու մէջ տակաւին կը վիճին մասնագէտները։ Շատեր կը խոստովանին, որ ճազը մտաւ գրականութենէ ներս, յեղափոխեց երաժշտութիւնը։ Ուրիշներ կը պնդեն թէ յիշուած փոփոխութիւնները ճազը չէր որ բերաւ, ու շուտով ճազէն յիշատակ մըն ալ չպիտի մնայ։ Այդ կարծիքն ունի Անրի Մալէրպ, որ կը պատասխանէ ճազին կատաղի պաշտպաններէն Ռոպէր Կոֆէնի։ Պելժ գրող մըն է այս վերջինը եւ... փաստաբան։ Կը սիրէ խափշիկ արուեստը, (ծնած ու մեծցած է խափշիկներուն մէջ, ահա թէ ինչո՛ւ Մալէրպ «հայրենասիրութիւն» կ՚անուանէ Կոֆէնի սէրը ճազի մասին), եւ ստանաւորներ ալ գրած է նմանօրէն ճազի արուեստին։

Բայց, հետաքրքրական է, ի՞նչ է ճազը։

Երկու տեսակ ճազ կայ.— 1) Պաղ ճազ (jazz straight) եւ 2) տաք ճազ (jazz hot)։ Առաջինը խափշիկեան ուղիղ արուեստն է, որ հաւատարիմ է բնագրին, երկրորդը՝ յանկարծահաս, յանպատրաստից, ինքնեկ երաժշտութիւնը, որ յափշտակութեան մէջ, վայրկեանի ներշնչման անձնատուր, զգայավառութեան մը նման կը հոսի։ Առաջինը կրնայ հասնիլ կատարելութեան ու դասականութեան, երկրորդը,— տեսակ մը գերիրապաշտութիւն,— իր ձեւն ու գոյնը կը ստանայ համաձայն նուագածուին տպաւորութիւններուն, ներմղումներուն, զգայութիւններուն։ Ուրիշ առթիւ կը խօսինք այս արուեստի մշակներուն մասին։

«ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆ» ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

Երուսաղէմի Ուսումն. Խորհուրդը պատրաստած է դուրեանաշէն կալուածին պիտակն. այս կալուածին եկամուտը պիտի հոգացուի Ս. Աթոռին մատենադարանի մատակարարութիւնը. տարեկան 200 ոսկի արժողութեամբ հրատարակութիւն պիտի ըլլայ։ Հաստատուեցաւ նաեւ «Եղիշէ Պատրիարք Դուրեան» անուամբ գրական մրցանակ մը, որ ուղղութեան եւ վարձատրութեան եղանակով կը նմանի «Յովսէփ Իզմիրեանց» մրցանակին։

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողաշարով կը շարուի ՑԱՌԱՋը։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓՈՐՁԱՆՔԸ ՈՒՐԿԷ՞ ԿՈՒԳԱՅ

— :-: —

ԼԻՈՆ, 22 Օգոստոս.— Նախորդ թղթակցութիւնովս յիշեր է տնտեսական տագնապին հետեւանքներէն առաջ եկած հոգեր։

Այդ ցաւերու ու հոգերու կարգին ահա կը խստանայ ինքնութեան թուղթերու պարագան։ Քանի մը հայ կիներ շուարած չեն գիտեր ի՛նչ ընեն։ Սմարէ սմար, պատէ պատ կը զարնեն իրենց չոր գլուխը, դարման մը գտնելու համար։ Բայց այսօր, «սմար»ները իսկ չեն կրնար իրենց օձիքը ազատել։ Մէկ քանին վախի դողի մէջ են, մէկը արդէն արտաքսման հրամանագիրը մասունքի պէս պահ դրած է։ Այրի կին մը, որուն թուղթը ճիշդ այսօր երկու տարի է դեռ ձեռքը չէր հասած եւ կը գործածէր պարզ Récepisséով մը, կանոնաւոր, 20նոց, հրաման կը ստանայ դիմել Մարսէյլի ոստիկանութեան (ասկէ մէկ տարի առաջ Կարտան կ՚աշխատի եղեր)։ Մարսէյլէն կը պատասխանեն,— Դիմեցէք Կարտանի ոստիկանութեան։ Յուսահատ կինը, այս անգամ այդ միջոցներէն հրաժարելով կը դիմէ իր ծանօթներուն, բայց անօգուտ։ Ճար չմնաց. պէտք է Մարսէյլ երթալ անձամբ։ Մէկ-երկու տարուան աշխատանքէն խնայելով, հաւաքած քանի մը ֆրանքը կը ծախսէ, կ՚երթայ Մարսէյլ, կը դիմէ պէտք եղած տեղերը, վերջապէս ձեռք կը ձգէ իր ինքնութեան թուղթը։ Բայց, լալով ետ կը վերադառնայ Լիոն։ Թուղթերը առած են. 20նոցը փոխուած է 100նոցի եւ աշխատելու իրաւունքէ ալ զրկուած։ 160 ֆրանք տուգանք առած են։ Ծախքերուն չի մեղքնար, բայց կ՚ողբայ որ զրկուած է աշխատելու իրաւունքէն։

Այսպիսիներ շատեր կան մանաւանդ հոս Լիոնի մէջ։ Ընթերցողները կը յիշեն հարկաւ երկու եղբայրներու պարագան։ Անոնք աշխատելու իրաւունք չունենալով, թուղթերը վարդրուածարտաքսման հրամանագիր մը ստացուած են։

— Չէ Աստուծոյ սիրոյն, ոչ ուժ ոչ ալ հաւատք մնաց... թող պան ու տանին... թող տանին, ալ կը բաւէ...։

Ահա ուրիշ պարագայ մը.— Երիտասարդ մը որ թուղթերու անկանոնութեան վախ չունի, Սէն Մօրիսէն Լիոն գալու ժամանակ (17 քիլոմեդր), Գ. կարգի տոմսակ մը կը կտրէ, բայց առաջին կը նստի։ Քննիչը կուգայ եւ տոմսակը կը պահանջէ... Խնդիրը կ՚իյնայ կառավարութեան։ Նախապէս քանի մը ամիս կը բանտարկեն, դատի յանձնելու համար։ Իսկ ծանօթները փաստաբան կը բռնեն։ Դատարանը արտաքսման վճիռ կուտայ։ Բոլոր դիմումները անօգուտ։ Միայն կը խոստանան յետաձգել քանի մը ամիս։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս երիտասարդը, որ ստիպուած է իր ընտանիքը հոս ձգել ու երթալ, չի գիտեր ո՞ւր...

Փարիզը ճար մը կրնայ գտնե՞լ, իր Գաղթ. Գրասենեակներով։

Թ. Նոքլեմ

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ՊՈՌՏՕ, 23 Օգոստ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբը կազմակերպած էր զուտ ընկերահամակրական դաշտագնացութիւն մը, Խանասորի 35րդ տարեդարձին առթիւ։ Ընկերներն ու համակիրները ժամանակին փութացած էին դաշտ, ընկ. Հ. Աբրահամեան հանդէսը բացուած յայտարարեց, որմէ վերջ ներկաները «Կարկուտ տեղաց»ը թնդացուցին։ Եղան արտասանութիւններ, ու մէջ ընդ մէջ նուագեցին Պ. Պ. Հ. Եփրեմեան ջութակով, Ա. Մարգարեան ուտով։

Ընկեր Կ. Տօնէրեան ամփոփ կերպով պատմեց Խանասորի արշաւանքը։ «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»ով հանդէսի մասը վերջացաւ։ Խումբերու բաժնուած սկսաւ կեր ու խում։ Արտասանուեցան բաժակաճառեր, միշտ թնդացնելով յեղափոխական երգեր։ Բոլորը ուշ ատեն մեկնեցան խանդավառութեամբ։

× Երկու տարի է ի վեր գոյութիւն ունի «Արարատ» միութիւն մը։ Անցեալ տարի անդամներու թիւը 27ի բարձրացաւ, բայց մեկնումներու պատճառաւ իջաւ 10ի։ Օգոստոս 5ին միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ, հինգ անդամ եւս աւելցան։ Պատրաստ ունի 371 ֆր. 90 սանդիմ։

Նախորդ տարուան գործունէութիւնը գովելի էր։ Միշտ կը կազմակերպէ դասախօսական եւ վիճաբանական երեկոյթներ։ Անդամներէն մէկը յանձն առած է Սընօնի (քաղաքէն քառորդ ժամ հանրակառքով) մէջ 15 փոքրերու դասեր տալ, շաբաթը երկու պահ, այժմ երեք։ Նորընտիր վարչութիւնը քաղաքի (Պորտօ) ծնողները խորհրդակցական ժողովի հրաւիրած էր, որպէսզի քաղաքին մէջ ալ երկու պահ (շաբաթական) դասաւանդութիւն ըլլայ։ Ցաւալի է ըսել որ ոչ մէկը ներկայ էր բացի վարչութենէն։

Այս ի՞նչ օրերու հասեր ենք։ Խումբ մը երիտասարդներ ամէն ջանք ու զոհողութիւն չեն խնայեր որպէսզի փոքրերը Մեսրոպեան տառերը ճանչնան ու կարդան։ Մարդ ի՞նչ սրտի տէր պէտք է ըլլայ, որ ներկայացուած պատեհութենէն չօգտուի, մանաւանդ որ ձրի է։

Քաղաքին մէջ երկու հայ փոքրերու կը հանդիպիմ որ ֆրանսերէն կը խօսին իրարու հետ։ Կը հարցնեմ թէ ձեր տան մէ՞ջ ալ ֆրանսերէն կը խօսիք։

— Այո, կը պատասխանեն։ Հայերէն Ա. Բ. Գ. չէ՞ք ուզեր սորվիլ։

— Oui,— միասին, կ՚ուզենք. եթէ ըլլայ։

— Կ՚ուզէ՞ք հայկական դպրոց երթալ։

— Կը փափաքինք եթէ...

Ու կը նշմարեմ որ աւելի փոքրը միւսին նշան կ՚ընէ որ հեռանան, ու, Aurevoir ըսելով կը հեռանան աճապարանքով։

Անէ՛ծք ձեր գլխուն, որ հայ զաւակի հայր էք եղեր...

Թղթակից

ՊՈԼՍՈՅ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՆՁ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԷ

■■■

Պոլիս, Հասէքէի հիւանդանոցին դէմը, Զուքուր Չէշմէ փողոց, 44 թիւ տունը ծերունի եւ այրի կնոջ մը կը պատկանի։

Տունը փայտաշէն է եւ տարիներու ընթացքին խարխուլ վիճակ մը առած է։ Կինը տունը նորոգելու պէտք ունենալով, ցոյց տուած է վարպետի մը, որ այս տունը հիմերէն սկսելով նորոգելու ձեռնարկած ատեն, բրիչը կարասի մը հանդիպած եւ ծակելով մեծաքանակ ոսկիներ դուրս թափած են։

Վարպետը երբ կը հասկնայ որ ատոնք ոսկի են, առանց տանը տիրոջը լուր տալու, ոսկիները մէջտեղէն անհետացնելու կը ձեռնարկէ։ Բայց ադ միջոցին տանտիրուհին վրայ հասնելով, դրամներուն տէր ըլլալ կ՚ուզէ եւ վարպետին ու իրենց միջեւ կռիւ կը ծագի։ Այս վէճը հանդարտեցնելու եկողներ գանձի մը գոյութիւնը հասկնալով, լուր կուտան ոստիկանութեան, որ դրամները կը գրաւէ, եւ հասկնալով որ մէկ մասն ալ անհետացած է, կը սկսի քննութեան։

Ելած ոսկիները բիւզանդական շրջանին մնացած կը կարծուին եւ պատմական արժէք ունին։ Գանձին ելած տեղը պահակներ կը սպասեն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԾԽԱԽՈՏԸ.— Մենաշնորհներու Տնօրէնութիւնը ծխախոտի մշակութեան համար մասնագէտ հասցնելու նպատակաւ երկրագործական երկրորդական վարժարան մը բանալու մտադրութիւն ունի։ Այս խնդիրը ներկայիս կը քննուի Մենաշնորհներու Տնօրէնութենէն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արդէն լրացած է ՅԱՌԱՋի առաջին վեցամսեան։ Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ փութով մեզի փոխադրեն իրենց նոր բաժնեգինը։

Կարգ մը բաժանորդներ, որ մինչեւ հիմա հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն չեն վճարած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլան փութացնելու զայն այս առթիւ։ Այլապէս պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը իրենց հասցէին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Պատրաստուելու համար քննութեանց, մրցումներու եւ վկայական ստանալու, պատանի կամ չափահաս կրնան դիմել դաշնակի, սոլֆէժի եւ երգերու փորձերու համար

ՕՐ. ՃԱՄՊԱԶԻ (1er prix)

Անդամ «Musica» երաժշտանոցի քննիչ մարմնին, նախկին աշակերտ Morpainի եւ Lazare Lévyի, ուսուցիչներ երաժշտանոցի։

Հասցէ՝ 61, Rue de Flandre, Paris (19e).

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [36]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

■■■■■■■■■

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

■■■■■■■■■

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

■■■■■■■■■

Անի կայարանէն քանի մը քիլոմեդր հեռաւորութեան վրայ կան չեչաքարի ընդարձակ քարահանքեր։ Նաեւ Երեւան – Դիլիջան խճուղիին վրայ՝ Ծաղկաձորի (Դարաչիչակ) եւ Էջմիածնի շրջանին մէջ ու Բաշ – Արարանի մօտ։

Վայոց ձոր (Դարալագեազ) գաւառին մէջ կան կապարի հանքեր, որոնք հինէն ի վեր կը շահագործուին։

Հողաքարը (tuf), որ շատ կարեւոր քար մըն է, կ՚ելլէ Արթիկի մօտէն. կարելի է զայն սղոցել, ներկել ու գործածել շինութիւններու մէջ։

Ծծումբ կը գտնուի Արագածի մօտ եւ Բիջանակ լերան մէջ։

Սիւնեաց Երնջակ գաւառին մէջ կը գտնուի ոսկի, արծաթ, պղինձ, կրաքար, կայծքար, երկաթաքար եւ հանքածուխ։

ԲՈՒՍԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Հայաստանի բուսական արտադրութիւններէն առաջին տեղը կը գրաւէ բամպակը, զոր յաջողութեամբ կը մշակուի Այրարատեան դաշտին մէջ։ Անոր մշակութիւնը Հայաստանի հարստութեան գլխաւոր աղբիւրներէն մէկը պիտի կազմէ։

Տեղացիներու գլխաւոր զբաղումն է երկրագործութիւնը, եւ հետեւաբար ցորենի մշակութիւնը՝ դաշտերու եւ հովիտներու մէջ։ Կը զբաղին նաեւ այգեգործութեամբ ու պտղամշակութեամբ, որոնք նոյնքան կարեւոր են իսկ բարձր տեղերու գլխաւոր զբաղումն է անասնաբուծութիւնը (*)։

Հայաստանի այգեգործական շրջաններն են Երեւանի, Էջմիածնի եւ Մեղրիի գաւառները։

Ընտիր ծիրան եւ խաղող կ՚արտադրեն Դարալագեազի Խաչիկ եւ Ղարախլուղ գիւղերը, որոնք ծովէն մակերեւոյթէն 6200 — 6500 ոտք բարձր են։ Շիրակ ունի ընտիր խնձոր, կեռաս եւ տանձ։

Հայաստանի խաղողը շատ անուշ է, գինին ընտիր, դեղձն ու ծիրանը՝ առաջնակարգ են։

Համբաւաւոր են Երեւանի խաղողը (**), դեղձը, սեխը եւ գինին։

(*) Հայաստանի մէջ ներկայիս իրրեւ ճարտարարուեստ՝ գոյութիւն ունին կաշիի, հիւսուածեղէնի, գինիի, զօնեագի և շաքարի ճարտարարուեստները եւ հետզհետէ նորեր ալ մուտք գտնելու վրայ են։

(*) Ընկոյզի մեծութեամբ հատիկներով *խաղակաչի* անուն տեսակը նշանաւոր է եւ Զմիւռնիոյ մէջ ծանօթ է *րօզաքիա* անունով։

Ցորենի արտադրութեամբ նշանաւոր է Արարատեան դաշտը։

Երեւանէն ելլելով՝ դէպ ի Ղամարլու տանող դաշտը խճաքարեր ցանցնուած են. ասոնց անմիջապէս կը յաջորդէ ոռոգուած մարզը, որուն մէջ, մինչեւ Ղամարլու, գիւղերը այնքան խիտ են որ գրեթէ իրարու կը դպին։ Այս մարզին ջուրը արտաքոյ կարգի սիկ կը պարունակէ, որուն պատճառաւ գերազանցօրէն կը նպաստէ հողին բերրութեան։

Իսկ Ղամարլուէն Սատարակ գրեթէ անմշակ տափաստան մըն է, որ ծածկուած է ցած թուփերով, որոնց մէջ առատօրէն կը գտնուի փշոտ կապարենի կամ կապրցախ (*) ըսուած բոյսը։ Այս բոյսին կոկոններէն քացախի մէջ դնելով կ՚ուտեն Եւրոպիոյ եւ ուրիշ տեղի Հայեր։

Բայց ներկայիս Հայ կառավարութիւնը հետամուտ է ճահիճները ցամքեցնելով եւ ջրանցքներ բանալով անջրդի հողերը բերրի դարձնելու։

Հայաստանի ճահիճներուն տարածութիւնը եղած է 47,000 հեկտար

(*) Capparis spinosa (Câprier)· Փոքր Ասիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ բնիկ փշոտ բոյս։

ցարդ ցամքեցուցած է աւելի քան 15 հազար հեկտար։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀՈՂԸ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ.— Հայաստանի տարածութիւնն է երկրագործական չափով 2,898,225 հեկտար, որ երկրագործական տեսակէտով կը ներկայացնէ հետեւեալ արժէքը.—

Ոռոգելի՝ **96,388** հեկտար։

Անջրդի՝ **604,505** հեկտար։

Մշակելի հող (բնակութիւն, պարտէզ, արտ, այգի)՝ **465,000** հեկտար։

Արօտավայր՝ **973,600** հեկտար։

Անտառներ՝ **353,300** հեկտար։

Երկրագործական տեսակէտով անօգուտ հողեր (լեռ, լիճ, գետ, աւազ)՝ **405,432** հեկտար։

Համագումար՝ **2,898,225** հեկտար։

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ.— Խիստ բազմաթիւ թռչուններ կ՚ապրին Այրարատեան դաշտին մէջ. իսկ մեղու կը բուծանուի Լօռիի եւ Դարալագեազի ծաղկաւէտ դաշտերուն մէջ։ Գեղեցիկ թիթեռնիկներ եւ որդան կարմիր կան Երասխի ափերը։

Ձուկերէն անուանի են Սեւանայ լիճին իշխանաձուկն ու գեղարքունին եւ Երասխի ճանարը։

Զանգեզուրի մէջ կան նապաստակ, եղնիկ, այծեամ, աղուէս, գայլ, արջ, աղուէսի, կզաքիս, փասեան, լոր, բազէ, արծիւ եւ բուէճ։

ՔԱՂԱՔՆԵՐ.— Հայաստան ունի հազարէն աւելի գիւղեր եւ քաղաքներ։

Հայաստանի մայրաքաղաքն է ԵՐԵՒԱՆ (Erivan)· Հրազդան գետին վրայ հին քաղաք։ Կը գտնուի Այրարատեան դաշտին մէջ ու ծովին մակերեւէն 948 մեդր բարձր է։

Շրջապատուած է այգիներով եւ պտղատու ծառերու պարտէզներով։ Այդ պատճառաւ հինէն ի վեր կոչուած է նաեւ «այգիներու քաղաք»։ Աւան գետի (Գըրք – Պուլաղ = Քառասուն ակունք) յորդառատ ջուրը կ՚ոռոգէ անոր այգիները եւ քաղաքին կը հայթայթէ ըմպելի մաքուր ջուր։

Ամառը շատ տաք ու ձմեռը շատ ցուրտ կ՚ընէ հոն։

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

(Շար.)

Կարդացէ՛ք եւ Տարածեցէ՛ք «ՅԱՌԱՋ»ը

3.

Հ. Դ.

Փարիզ եւ շրջակայքները

ՍԱՐՍԷԼ-Առնուվիլ-լէ-Կոնէսի ենթակոմիտէն Ռազմիկ եւ Հրայր խումբերը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկ. Պուճիկեանի բնակարանը, rue du Parc.

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

վարժարանը՝ հայեցի դաստիարակութեան հետ, իր աշակերտուհիներուն կ'ապահովէ միջավայրի համապատասխան ուսում:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները կ'աւանդուին հաւասար խնամքով: Ուսման բոլոր ճիւղերը կը պահեն իրենց մասնաւոր տեղը:

Աշակերտուհիներու արձանագրութիւնը կը սկսի Օգոստոս 15ին: Նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ գտնուողներու զաւակները պիտի ընդունուին իբր կիսաթոշակ:

Պայմաններու համար դիմել վարժարանին Տնօրէնութեան, գրաւոր կամ անձամբ, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէս օրէ վերջ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, *ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ*, Գ. Զօհրապ 20, *ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ* (Տ. Զէօկիւրեան եւ Ռ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, *ԱՐԵՒՈՏ ՃԱՄԲԱՆ*, Մաննիկ Պէրպէրեան 10, *ԵՏՔԸ*, էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, *ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ*, Քրիստ. Միքայէլեան 10, *ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏԻՆ* Րաֆֆի 25, *ՎԱԼԱՆԹԻՆ*, Ժորժ Սան 20, *ԹԷՐՖԱՆՕ*, (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, *ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ*, Մալխաս 50, *ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ*, Ռէն 20, *ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ*, Վ. Մելոյեան 10, *ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ*, Ե. Օտեան 2 հատոր 30 ֆր., *ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ*, Ա. Պէրնէտ 2 հատոր 65 ֆր., *ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ* 25, *ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ*, Քասիմ 2 հատոր 25, *ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ*, Յ. Ալոճեան (Ռոզմերի) 12.50, *ՏԱՒԻՂ ԽՐՈԼԵԱՆ*, Գ. Կառվարենց 20, *ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ*, Ռստամնիկ 5, **QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.**

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, *ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:*

ՏՊԱՐԱՆ ԶԱՒԷՆ

36, ՌԻՒ ՏԷ ՏՕՄԻՆԻՔԷՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Սեփականատէր ԶԱՒԷՆ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ, վկայեալ Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանէն:

Մարսիլիահայ միակ տպարանը, որ օժտուած է հայերէն աւելի քան 20 տեսակ տառերով, բոլորովին նոր, մօտերս բերուած՝ Պոլսոյ ծանօթ Գէորգեան ձուլարանէն:

Ստանձնած է արդէն վարժապետեանի Ե. տարուայ «Ուղեցոյց Մարսէյլի» տպագրութիւնը:

Իր մօտ կը տպագրուի «Հաճըն» ամսագիրը:

Կը կատարէ իտալացի եւ ֆրանսացի շարք մը առեւտրականներու տպագրական բոլոր գործերը, անսխալ տպագրութեան երաշխաւորութիւն:

Ճաշակ, խղճամիտ գին եւ ճշդապահութիւն:

Imp. Zaven, 36 rue des Dominicaines, Marseille

Prix modérés, Travail soigné, Livraison rapide

Plomberie Couverture

Eau, Gaz, Appareils sanitaires, installation dégout

Անմրցելի գինով: Ցանձնարարութիւնները կ'աւարտին որոշուած օրը: Գոհացում կը տրուի ամենադժուարահաճներուն:

Դիմել՝ A. TATOULIAN, 12bis rue Eli, Gentilly, Seine

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ դաշտահանդէս, «Կոմիտաս» երգեհն երգչախումբի, այսօր Կիրակի Մէտօնի անտառին մէջ:

Ժամադրավայր կար տէ գ'Ընվալիտ, առաւօտ ժամը 8.30—9:

Կը հրաւիրուին բոլոր երգեհն անդամները, համակիրներն ու բարեկամները:

ՀՐԱՒԷՐ

Շավիլի եւ շրջականերու եկեղեց. ընկերակցութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քան տարիքը լրացուցած իր շրջանի բոլոր հայրենակիցները այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին մանկապարտէզին սրահը, 20 Ave. de Ville d'Avray, Chaville: *Օրակարգ՝ կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ խորհրդակցելու համար:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R, Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ Նոր մէթոտ, գարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան՝ ժններ. հիւանդութիւն եւ վարիսի: Ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ *շատ վարժ թրիքօ հիւսողներ, ունենալով աշխատութեան իրաւունք: Կարելի է ներկայանալ իրենց մօտէլներով երկուշաբթի օր, առաւօտեան ժամը 9ին,* Yola, 9 rue Marbeuf. *Փարիզ:*

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ՀԱՅԵՐԸ ԿԸ ԳՏՆԵՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

CHEZ JOSEPH

91 Rue Moncey

Պանդոկ ամէն յարմարութիւններով

ՎԱՐՁՈՒ Է *կահաւորուած գեղեցիկ սենեակ մը (ընտանիքի մէջ) ամիսը 260 ֆր.: Դիմել* Mme. Gulian, 15 St. Marcel, Paris (13).

ՎԱՐՁՈՒ Է *գեղեցիկ յարկաբաժին մը երկու սենեակ, մեծ խոհանոց, W.C. վարձք, չարժ եւայլն միասին 4400 ֆրանք: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. Պալտասարեանի,* 173bis rue des Pyrénées, *Փարիզ (20):*

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ օրիորդ մը գործ կը փնտռէ հայ տունի մը մէջ եւ կամ կարի վերաբերեալ, համեստ պայմաններով: Կը ներկայացնէ լաւագոյն յանձնարարականները: Գրել Շ.Նարդունիի, Յառաջի հասցէով:

Վաճառ խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց բրփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: Դիւրամատչելի պայմաններ: Դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ

14 Rue Lagrange, PARIS (5)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՈՍԿԻ ՔՈՒՐՈՆԻ, ՊՈՒԺԻ եւ ԱՏԱՄՆԱՇԱՐԻ

բերնի, լինդերու, ակռաներու խնամք եւ վիրաբուժ. գործողութիւն կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 2էն 8, առտուները ժամադրութեամբ, կիրակի եւ տօն օրեր 9էն մինչեւ կէսօր:

Métro St. Michel *կամ* Maubert-Mutualité

ՏՕՔԹ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ Իզմիրի Ազգ. հիւանդանոցին

44 Rue Poissonnière. Մէթրօ՝ Bonne Nouvelle

ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14—18 եւ ժամադրութեամբ

Մետախեղէն եւ քալիճներ

Unis et inprimés, soie naturelle et artificielle

ՄԱՐՇԷԻ ՅԱՏՈՒԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

26 Rue des Capucins *եւ* **2 Rue Romarin, LYON**

Հեռաձայն Burdeau 34-07, հեռագրական հասցէ Fermanef, Lyon

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Հրաւէր բոլոր փափկաճաշակներուն

ճաշարան ԳԱՌՈԼՕ

34 Rue St. Lazare, Paris (9)

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ եւ խնամուած կերակուրներ

Գիները շատ դիւրամատչելի, արագ եւ անխերի սպասարկութիւն

Մի մոռնաք իր անուանի մածունը

ՏՈՒՐՔ ԵՒ ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ձեր համարակալութեան, տուրքի գործողութեանց եւ առեւտրական ձեւակերպութեանց համար դիմեցէք

Դաւիթ Թանիրեանի

6 Passage Violet, Paris (10) *ԱՄԻՍԸ 50 ՖՐԱՆՔ*

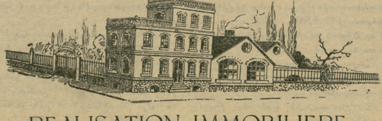
Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը, խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց մը կ'ունենայ: Պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ *Կեդրոնատեղի* 92 Rue d'Angoulême

S. TOROSSIAN

Մէթրօ Couronnes եւ Parmentier

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ 1 քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

REALISATION IMMOBILIERE

Կը հրաւիրենք բոլոր անոնք որ տուն շինել պիտի տան, չի կնքել ոեւէ անձնաւութիւն, առանց մեզի խորհուրդ հարցնելու:

Ամէն դիւրութիւն շինութեանց եւ փոխառութեանց համար: Երկար պայմանաժամ նուազագոյն տոկոսով:

Դրուած դրամագլուխին վրայ 100ին 70 եկամուտ կ'ապահովենք տարեկան: Ունինք նաեւ վարձու յարկաբաժիններ եւ աշխատանոցներ:

Խորհրդակցութիւնները ձրի են, ժամը 2էն 6.30:

Նշանեան *20, Passage Prado,* (Մէթրօ Սէն-Տընի)

Tricots TERZIAN

20 Rue Mélingue, Paris

Tél. Botzaris 22-98 Métro Buttes-Chaumont

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ԹՐԻՔՕՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Թիւ 10 մեքենայ ունեցող եւ տունը աշխատող գործաւորներ: Լաւագոյն վճարումով: Մութ սէզոն չունեցող եւ տարին 12 ամիս աշխատող միակ Թրիքոյի գործարանը:

E. TER-MINASSIAN

Export und import, Komissionen und Vertretungen

Յանձն կ'առնէ կատարել Գերմանիոյ մէջ վաճառքը հում նիւթերու (չոր պտուղ, աղիք եւ այլ ապրանքներ), ինչպէս նաեւ գնումը դարձեալ գերմանիոյ ամէն կարգի ապրանքներու:

Կը ստանձնէ ներկայացուցչութիւնը առեւտրական, վաճառականական եւ արդիւնաբերական հաստատութեանց:

Հասցէ՝ Motzstr 29, Berlin w. 30, Allemagne.

ՀՀ 20 ԺԱՄԷՆ ՀՀ

ՓԱՐԻԶ - ԼԻՈՆ - ՄԱՐՍԷՅԼ - ՆԻՍ

եւ նոյն ճամբուն վրայ ու շրջակայքը բոլոր մեծ ու փոքր տեղերը հանդիպելով երթուդարձի

Հայ փոխադրական ընկերութիւն

Կը փոխադրուի ամէն տեսակ ապրանք, կարասի, եւլն., եւլն.

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ, ԱՊԱՀՈՎ ԵՒ ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ԵՒ ՏՈԿՈՒՆ ԳԱՄԻՈՆՆԵՐՈՎ

Շաբաթը երեք անգամ կանոնաւոր երթեւեկ

ԽԻՍՏ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆ (երկուստեք համաձայնութեամբ)

դիմել կամ գրել հետեւեալ հասցէներուն՝

Մ. ՄԻՐԱՔԵԱՆ	Մ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ	Ա. ՄԱՍԼԱՔԵԱՆ
ՓԱՐԻԶ	*ԼԻՈՆ*	*ՄԱՐՍԷՅԼ*
4 Route Stratégique	19, Rue Pasteur	30, Rue Ste. Barbe
VANVES (Seine)	LYON (Rhône)	MARSEILLE (B.duR.)

***Etude de Me BERNARD WAHÉ* (ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆ)**

(12 année)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales

J U R I S Ç O N S U L T E

Droit Français et International Privé

18, Rue Dauphine, Paris (6e) Tél. Danton 73-9[illegible]

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փոքր արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ առեւտրական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ, կու տայ **certificats de coutumes**ներ, կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ *կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.*

ԵԹԷ *դատակոչեր ստացած էք* **huissier***ներէ.*

ԵԹԷ *պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.*

ԵԹԷ *կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակաւոր[illegible] ստանալ.*

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք **Պ. ՓԱՐՄԱԳԻ,** **28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64**

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

ASSOUAD et KOKORIAN

56 Rue du Fbg. Poissonnière, PARIS (10)

Tél. Provence 52—15

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԿԷՍ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

կը ծախենք քրէփ տը շին (մէթրով), ժիփեր, ռոպեր, քորսաժներ, քրէփ տը շինէ, արուեստական մետաքսէ եւ բուրդէ էշարփներ, լաւագոյն ապրանքներ ամէնէն աժան գիներով:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու

Պատուոյ մէտայլ ֆրանս, առողջապահ. նախարարութենէն

Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)

Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու գործուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար **pneumothorax**ի գործողութիւն: Հակաշիւծախտային կարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54:

Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian

Rédaction & Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15-70

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro: TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ Երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՆՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932

30 AOUT 1932

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1969 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ

Զօրանալու, զարգանալու եւ տարածուելու լայն հնարաւորութիւններ ունին, վերջապէս, երիտասարդական միութիւնները, ի՛նչ անունով ալ կոչուին:

Ոչ միայն հնարաւորութիւն, այլեւ պարտականութիւն:

Որովհետեւ, գաղութներու ինքնապաշտպանութեան պայքարին մէջ, ամէնէն ծանր հոգը կ՚իյնայ երիտասարդութեան վրայ: Թէ՛ բնական օրէնքով, եւ թէ՛ ներկայ պայմաններու բերումով:

Բաց ենք արդէն,— տրամադրելի ուժերը կը նօսրանան եւ դիրքերը կը պարպուին:

Անցնող տասը տարիները աւելի չեչտեցին այս իրականութիւնը, եւ աւելորդ է ճառ խօսիլ:

Ինքնապաշտպանութեան կռիւը տիրաբար վարելու համար, ամէն բանէ առաջ անհրաժեշտ է խանդավառութիւն: «Պատմութեան թթխմորը», ինչպէս կը կոչէ Մուսոլինի: Ուրիշ խօսքով, մակարդը որ եւ է շարժման:

Արդ, խանդավառութիւնը անհրաժեշտ, բնական յատկանիշն է երիտասարդութեան, ի՛նչ ազգի ալ պատկանի:

Իսկ երիտասարդութիւն մը որ զրկուած է ո՛ր եւ է խանդավառութենէ, իր գերեզմանն է որ կը պատրաստէ իր ձեռքով:

×

Կա՞յ խանդավառութիւն գաղութներու երիտասարդութեան մէջ:

Այո՛: Երբեմն խանդավառութենէ աւելի բան մը կ՚ալեկոծէ երիտասարդ բազմութիւնները:

Կա՛ն ժամանակէն առաջ ծերացածներ ալ: Ինչպէս եւ զոհերը՝ նահանջականութեան (défaitisme):

Այդ բոլորը մէկդի դնելով, կը տեսնենք որ խանդավառութեան ալիքը ծնունդ տուած է բազմատեսակ միութիւններու,— գրական, մարզական, լսարանական, եւն.: Դժբախտաբար բոլորն ալ՝ տժգոյն կամ սահմանափակ:

Բոլոր գաղութներուն մէջ ալ, կը վխտան «Երիտասարդաց»-ները եւ «Յառաջդիմասիրաց»ները, զանազան տիտղոսներով: Կան որ ծնած են մեռնելու համար: Ուրիշներ կը տոկան ու կը գործեն զարմանալի չարքաշութեամբ: Սակայն եղածը պահելով:

Չունինք, տակաւին, երիտասարդական միութիւն մը, որ ընդգրկէր երիտասարդութեան լաւագոյն, ընդունակ զանգուածը:

Եւ ընդհակառակն, չափազանց յաճախադէպ են խաչաձեւումներն ու անջատումները,— 25–30 մէկ դրօշի տակ, 50–60 ուրիշ:

Որպէս զի չխրինք ընդհանուր խօսքերու մէջ, մէկ–մէկ յիշենք ինչ որ ունինք հրապարակի վրայ, իբրեւ խկապէս երիտասարդական շարժում:

×

Ահա՛ Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութիւնները: Կորիզներ՝ ամէն կողմ: Փարիզ–Մարսէյլէն մինչեւ Աթէնք, Սուրիա եւ Ամերիկա:

Շարժումը արմատ ձգած է ու կը տեւէ: Բայց չունի համապատասխան ծաւալում:

Անոնք որ 1922ի գաղթէն յետոյ հիմը դրեր էին Պատ. Միութեանց, հետզհետէ կը քաշուին —տարիքի բերումով— եւ կը նետուին աւելի լայն ասպարէզներ: Իսկ նոյն թափով համրանքներ չեն հասնիր իրենց ետեւէն:

Չեն հասնիր ոչ թէ խանդավառութեան, այլ աշխատանքի պակասէն:

Ահա Զ. Ո. Մ.ը: Տարիները եկան զարնուեցան իր կողերուն. բայց ան մնաց անսասան, եւ նոր ծրագիրներ կ՚որոճայ, իր վերջին պատգ. ժողովին առթիւ:

Դժբախտաբար այս Միութիւնն ալ ունի կայուն վիճակ:

Եղածն է որ կը պահուի, մինչդեռ աւելի քան ժամանակ էր բազմապատկուելու, եթէ ոչ իր դրօշին տակ համախմբելու ապրիլեան սերունդին մեծամասնութիւնը:

Անշուշտ նիւթական դժուարութիւններն ու տեղական պայմաններն են որ կը կոտրեն Զ. Ո. Մ. թեւերը: (Ինչպէս ուրիշ Միութեանց պարագային):

Բայց, այդ պարագան չի կրնար արդարացնել մեր երիտասարդները, քանի որ ինքնապաշտպանութեան կռիւ ունինք:

Անըմբռնելի է ինքնապաշտպանութեան ճակատ մը, առանց երիտասարդութեան:

Ահա Հ. Մ. Ը. Մ.ը: Տասնամեակ մը ունի ետին, բայց կը թուի թէ եղածն ալ դժուար կը պահէ: Գոնէ Ֆրանսայի մէջ:

Անցեալ տարի, պատգ. ժողով մը ունեցան, որ տեւեց աւելի քան...վեց ամիս: Արդիւնքը՝ շողշողուն ծրագիր–կանոնագիր մը, որ կը կարծենք թէ մինչեւ այսօր ալ դարակներու մէջ կը մնայ, որովհետեւ... չեն կրցեր տպագրական ծախք ճարել:

Այդ ծրագրով, եւ օրուան պահանջներու բերումով, Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան հարիւրին 75ը պիտի յատկացնէր արիներու խումբերը կազմակերպելու: Կարելի եղածին չափ շատ մանուկներ այլասերումէ փրկելու:

Մինչդեռ, երեք տարիներու ընթացքին հազիւ 2—300 հոգի կրցած է կազմակերպել: Չհաշուելով Հայ Արիներու Միութիւնը, որ կը յամառի անջատ գործել:

Ահա, վերջապէս, բազմագոյն «Լսարանականներ»ն ու «Յառաջդիմասիրացներ»ը, որոնց անդամները կը համրուին տասնեակներով:

Գոնէ այս ճակատին վրայ վրդովիչ է խաչաձեւումը կամ սահմանափակումը:

Մասնաւորապէս արեւելեան գաղութներու մէջ, եթէ կարելի չէ միեւնոյն քաղաքին երիտասարդութիւնը համախմբել մէկ միութեան շուրջ, երկուքն ալ չարիք չպիտի համարէինք, եթէ, անջատ գործելով հանդերձ, իրար լրացնէին: Ու ճիգ թափէին կարելի եղածին չափ շատ երիտասարդութիւն հաւաքելու: Երկու սեռէն ալ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԷՊԻ ԱՆՅԱՆՈՒԹԻՒՆ

— :-: —

Հետզհետէ կը զարգանայ ու կը ծաւալի նոր աղանդ մը, — մերկապաշտութիւն:

Ամէն տարիէ այրեր եւ կիներ, բացարձակապէս մերկ, խմբական պըտոյտներ եւ մարզանքներ կը կատարեն, համախմբումներ կը սարքեն: Իրենց նշանախօսքը՝ վերադարձ դէպ ի բնական օրէնք:

Օրէնք մը, որ անշուշտ չի գոհանար մերկանալով:

Անոնք ունին իրենց թերթերն ալ, մասնաւորապէս Գերմանիոյ մէջ, ուր այրեր, կիներ, պատանիներ եւ աղջիկներ կամ երախաներ կ՚երեւան առանց լաթի կտորի մը: Եւ զանազան դիրքերով: Նստած, պառկած, թեւ թեւի, դէմ դիմաց, անտառին մէջ կամ գետի մը ափը:

Շարժումին զարգացման հետ, անհամութիւններն ալ կը բազմապատկուին:

Իրարու կը յաջորդեն դատերը:

Քանի մը շաբաթ առաջ, Փարիզի մէջ, ամուսնալուծման վճիռ ստացաւ կին մը որ բողոքած էր իր մերկապաշտ «գլխաւոր»ին դէմ:

Այս կինը ինքն ալ մերկապաշտ մը եղած էր ժամանակին. բայց տեսնելով որ չափ ու սահման չկայ, նահանջած էր:

Իսկ ամուսինը ոչ միայն անվկանդ յառաջ տարած էր ուսումն ու մարզանքը, այլ եւ իր 12 եւ 15 տարեկան աղջիկներն ալ վարժեցնելով, իր եւ անոնց լուսանկարները հանել տուած էր բոլորովին մերկ, եւ ղրկած իրենց՝ օրկանին, որ անմիջապէս հրատարակեց:

Լուսանկարը կը ներկայացնէր մերկանդամ հայրը: Իսկ երկու թեւերուն վրայ՝ իր մօրէ մերկ աղջիկները...

Չհամբերեց մայրը, եւ դատ բացաւ: Դատարանն ալ իրաւունք տըուաւ, ամուսնալուծում վճռելով, եւ այրը դատապարտելով պարէն վճարելու կնոջ:

Առողջ մարզանքի մը վարժուելու եւ սեռական բնազդը կանոնաւորելու պատրուակին տակ, աւելի վտառողջ մոլութիւններ կ՚արծարծէ եւ անասնական կիրքեր կը գրգռէ մերկապաշտութիւնը, — կ՚ըսէր վճռագիրը:

Անշուշտ որ արդար է այս եզրակացութիւնը: Մանաւանդ մեր ժամանակներուն համար:

Չհասկցայ թէ կինե՞րն ինչու կապկօրէն կը հետեւին այս այլանդակ նորութեան, երբ այս պողոտաներէն մինչեւ Աթէնք, Սելանիկ, Սոֆիա կամ Պէյրութ, միայն բարակ մետաքս մըն է որ կը ծածկէ իրենց մարմինը, առանց թեւերու, եւ առանց գուլպայի եւ մնացեալ մանրամասնութեանց:

Աւելորդ հարցում:

Եթէ կինը կապիկի ճաշակ չունենար, կրնա՞ր կին մնալ...

ՎԱՐԱԶ

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ ԿՌԻՒԻ

Մուքտէնէն կը հեռագրեն օգոստոս 29 թուականով.—

Բազմաթիւ Չինացի զինուորներ առտուն կանուխ յարձակեցան ճափոնական օդանաւային կայանին, անթելի կայանին, զինարանին եւ ուրիշ դիրքերու վրայ: Հրդեհներ ծագեցան զինարանին եւ օդանաւային կայանին մէջ: Բոլոր տրամադրելի հրասայլերը, ինչպէս եւ զինուորներն ու ոստիկանները ղրկուեցան ճակատ: Բուռն կռիւներ տեղի կ՚ունենան քաղաքին մէջ եւ շրջակաները:

— :-: —

ԿՈՐՍՈՒԵՑԱ՞Ն.— Շաբաթ օրէն ի վեր լուր չկայ այն երկու ամերիկացի օդանաւորդներէն, որոնք անցեալ երեքշաբթի ճամբայ ելեր էին Նիւ Եորքէն, Ատլանտեանը կտրելու համար:

Մինչեւ հիմա կատարուած խուզարկութիւնները ապարդիւն անցած են: Կը կարծուի թէ երկու երիտասարդները ծովն ինկած եւ անհետ կորսուած են:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ռուս մասնագէտներ Թուրքիոյ մէջ

Մոսկուայէն Պոլիս հասաւ բամպակի ճարտարագործութեան մասնագէտներու յանձնախումբ մը, նախագահութեամբ Փրոֆ. Օրլովի, որ տիրական դեր կատարած է հնգամեայ հին ծրագրի մէջ եւ հիմա նորը կը պատրաստէ:

Յանձնախումբը լայն ծրագիր մը ունի աչքի առջեւ: Թրքական ճարտարագործութիւնը մինչեւ հիմա մեծ ուշադրութիւն չէ նուիրած հում նիւթերու, քանի որ ներածուած նիւթերը ազատ էին մաքսատուրքէ: Այս կերպով, մինչ Թուրքիա մեծ քանակութեամբ հում նիւթ կը ներածէր, չէր կրնար նոյն նիւթերը ծախել օտար հրապարակի վրայ: Ռուս մասնագէտներուն գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ որոշել թէ այդ նիւթերը ինչպէս կարելի է գործածել տեղին վրայ: Այս նպատակով, արդէն իսկ ձեռնարկած են լայն պտոյտի մը, որ երկու ամիս պիտի տեւէ: Ստացուած արդիւնքին համաձայն, պիտի որոշուի թէ ո՛ւր գործարաններ պիտի շինուին: Մեքենաները Ռուսիա պիտի ապսպրուին, Ընմէթ փաշայի հետ կընքուած պայմանագրութեան համաձայն:

Մօտերս ռուս մասնագէտներու նոր խումբ մը պիտի գայ Թուրքիա, ճարտարագործութեան եւ հանքային դրամատան օգնելու եւ շաքարի եւ ուրիշ ճարտարարուեստներու մասին ընդարձակ ծրագիր մը կազմելու համար:

Սեղմումներ կը սաստկանան

Ֆրանսայի վարչապետը Մանշի կղզիները կը գտնուի այս միջոցին, իբրեւ թէ Վիքթոր Հիւկոյի մասին գրելիք գործի մը համար նիւթեր հաւաքելու: Իրականին մէջ, Պ. Էռիօ տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Անգլիոյ նախարարներուն հետ: Իրեն կ՚ընկերանայ ներքին նախարար Շօթան, որ ջերմ կուսակից է անգլ ֆրանսական բարեկամութեան: Այս միջոցին կղզիները կը գըտնուի նաեւ Անգլիոյ ներքին նախարարը:

Այս առթիւ, խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին երկու երկիրներու միջեւ ծագած ներքին խնդիրներու մասին: Այսպէս, պիտի քննուի անցագիրներու հարցը: Օտարականներու մուտքի խնդիրը մեծ դժուարութիւններ կը պատճառէ թէ Անգլիոյ եւ թէ Ֆրանսայի մէջ: Վերջին ամիսներու ընթացքին երկու կողմէն ալ կրկնապատկուած են խստութիւնները, որպէսզի ծանօթ ոճրագործներ չկարենան անցագիր ստանալ, որպէսզի առողջապահութիւնը ապահովուի, եւ յետոյ՝ օտարականներ չկարենան տիրանալ այն գործերուն զորս կրնան կատարել երկու երկիրներու քաղաքացիները:

Անշուշտ քաղաքական խորհրդակցութիւններ ալ պիտի կատարուին: Իսկ Պ. Էռիօ իր մասին պիտի ուսումնասիրէ Կէրնսիի այն բնակարանը զոր Վիքթոր Հիւկօ գնեց 1856ին եւ ուր գրեց «Թշուառները» եւ «Ծովու Աշխատաւորները»:

"Վերադարձ դէպի Ասիա„

Ինչպէս գրեցինք, ճափոնական կառավարութիւնը որոշեց ճանչնալ Մանչուրիոյ անկախ պետութիւնը, առանց սպասելու Ազգերու Դաշնակցութեան քննիչ յանձնախումբի տեղեկագրին: Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովը յետաձգուած է Սեպտ. 26ին, որպէսզի յանձնախումբը ժամանակ ունենայ իր տեղեկագիրը պատրաստելու: Բայց Ճափոն կ՚ուզէ կատարուած իրողութեան առջեւ դնել պետութիւնները. մանաւանդ որ, երկրին մէջ օրէ օր կը զօրանայ նոր շարժում մը,— «վերադարձ դէպի Ասիա»: Այս շարժման ետեւը կեցած են բանակին սպաները, որոնք ընդունելով հանդերձ որ բարդութիւններ պիտի ծագին, եթէ Ճափոն քաշուի Ազգերու Դաշնակցութենէն, կը պնդեն թէ արեւմտեան պետութեանց հետ գործակցութիւնը միայն նուաստացում բերած է իրենց, եւ ոչ համապատասխան տնտեսական բարգաւաճում: Հետեւաբար, ինչպէս Հիթլէրեանները, անոնք փարած են «ինքն իրեն բաւելու» վարդապետութեան: Անոնք նոյնիսկ ուժ կուտան կարգ մը ընկերվարական գաղափարներու, որոնք շատ կը նմանին Հիթլէրեաններու դրած սկզբունքներուն:

Մանչուրիոյ հետ կնքուելիք դաշնագիրը այդ նոր պետութիւնը պիտի դնէ Ճափոնի խնամակալութեան տակ: Ազգերու Դաշնակցութեան միւս անդամները անցեալ գարնան քուէարկեցին բանաձեւ մը, որով յանձն կ՚առնեն չճանչնալ ո՛ր եւ է հողային կամ վարչական փոփոխութիւն որ յառաջ եկած է զինու զօրութեամբ: Իսկ Ամերիկան յատկապէս դիրք բռնած է: Յոյս չկայ որ Անգլիա եւ ուրիշ կառավարութիւններ յաջողին հաշտեցնել Ազգերու Դաշնակցութեան հեղինակութիւնը եւ Ճափոնի յաւակնութիւնները: Հետեւաբար, վախ կայ որ Ճափոն քաշուի Ազգերու Դաշնակցութենէն:

Չինուորական դասէն յետոյ, Ճափոնի երկու մեծ կուսակցութիւններն ալ ուժ կուտան «դէպ ի Ասիա» շարժումին:

Կացութիւնը Գերմանիոյ մէջ

Վարչապետ Ֆօն Փափէն կիրակի օր խօսեցաւ իր մեծ ճառը, պարզելով կառավարութեան քաղաքականութիւնը: Նախ չեշտեց թէ՝ իր պետական ըմբռնումին հիմքն է պահպանողականութիւն եւ քրիստոնէութիւն: Յետոյ, խստօրէն ձաղկեց Հիթլէրի գործունէութեան ձեւերը: «Ես չեմ կրնար ընդունիլ թէ իր դրօշին տակ համախմբուած փոքրամասնութիւնը գերմանական ամբողջ ազգը կը ներկայացնէ: Եթէ ես այսօր կը պայքարիմ Հիթլէրի դէմ, ես եմ եւ ոչ թէ ինք որ կը հետապնդեմ իր միլիոնաւոր կուսակիցներուն նպատակը,— կռուիլ՝ կուսակցութեանց տիրապետութեան, անարդարութեան եւ կամայականութեան դէմ»:

Յետոյ անցնելով ծրագրին, վարչապետը պարզեց այն միջոցները որոնք ձեռք պիտի առնուին, հողագործութիւնը քաջալերելու համար: Դրամը պիտի պաշտպանուի եւ կառավարութիւնը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, շաբաթ օր գործադուլ հռչակեցին Լանքաշիրի մանարաններու 200,000 բանուորները: Այս տակաւին մէկ մասն է բո՛ւն բանուորութեան, որ հետզհետէ պիտի խառնուի հոսանքին: Վէճին գլխաւոր պատճառն է օրավարձերու կրճատման հարցը: Սակայն բանակցութեանց խզման գլխաւոր պատճառն էր 3000 նամբուած բանուորներու վերահաստատման խնդիրը: Եթէ շարժումը ծաւալի, 400,000 բանուորներ փողոց պիտի թափին: Գործատէր թէ բանուոր, երկու կողմերն ալ կ՚ընդունին թէ այս տագնապը ողբալի հետեւանքներ պիտի ունենայ: Մանարանատէրներու դաշնակցութեան նախագահը յայտարարեց այս առթիւ.

— Եթէ գործադուլը շարունակուի, հարիւրաւոր մանարաններ պիտի սընանկանան եւ հազարաւոր ոստայնանկներ անգործութեան պիտի դատապարտուին անորոշ ժամանակով:

Ձեռնհաս շրջանակներու մէջ կը հաշուեն թէ գործադուլը օրական 1,500 հազար ստերլին (132 միլիոն ֆրանք) պիտի արժէ գործատէրերուն եւ սէնտիքաներուն, որոնք կը հոգան պայքարին ծախքերը:

Գործադուլը հռչակուեցաւ կատարեալ խաղաղութեամբ: Երկու կողմերն ալ վճռած են պայքարիլ մինչեւ վերջը, ինչ որ ալ ըլլան հետեւանքները:

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Մեծ յուզում կը տիրէ Մ. Նահանգներուն մէջ, արմտիքի գիներու անկման հետեւանքով: Դժգոհ ագարակապաները, որ ինքնութեամբ կը կոչուին «կարագի եւ հաւկիթի արշաւախումբ», բանակ մը կազմած են եւ Ուաշինկթընի վրայ կը քալեն, պահանջելու որ աւելի բարձր գիներ որոշուին հողագործական արտադրութեանց համար: Գնդացիրներով եւ հեղձուցիչ կազերով սպառազինուած զինուորներ կը սպասեն ճամբուն վըրայ:

Կացութիւնը ծանր է նաեւ Շիքակոյի մէջ: Հողագործները որոշած են քաղաքը զրկել իրենց արտադրութիւններէն, եթէ գոհացում չստանան: Ամբոխն մը յաջողած են իրենց այծաեբանարկին մէջ, կրկնապատկելով կաթին գինը: Նախապէս շարժումը համակրութիւնն կը վայելէր, բայց հանրային կարծիքը հետզհետէ պաղեցաւ եւ ընդհարումներ պատահեցան: Ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ միջամտել, ապահովելու համար հողագործական արտադրութեանց եւ արջառի ազատ փոխադրութիւնը:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՃԱՌԵԼ

Վերջին ռազմափորձերու առթիւ, Մուսոլինի ճառ մը խօսելով սպաներուն, ըսաւ.

— «Այս ռազմափորձերը, զորս ես յղացայ եւ հրամայեցի, կատարելապէս համապատասխանեցին իրենց նըպատակին: Տասնըհինգ տարուան ուշադիր ուսումնասիրութիւններ եւ զինուորական կարգապահութիւն, եւ հինգ տարուան տիրական ղեկավարութիւն պատերազմական, ծովային եւ օդային նախարարութեանց, ինծի իրաւունք կուտան յայտարարելու թէ մեծ ռազմափորձերը ոչ միայն օգտակար են, այլ եւ անհրաժեշտ, ոչ միայն անհրաժեշտ են, այլ եւ անփոխարինելի: Ահա այս է տասը տարուան մեր իշխանութեան արդիւնքը: Եղաւ ժամանակ մը երբ այս ոգին չկար. ռազմափորձի կուգային առանց խանդավառութեան, զօրակոչին կը պատասխանէին ինչպէս տաժանակիր աշխատանքի մը: Այսօր ամէն բան փոխուած է. խանդավառութիւն կայ. այն խանդավառութիւնը զոր ես ինքս օր մը կը կոչէի «պատմութեան թթխմորը»:

■■■

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ճանչնալու տրամադրութիւնը հետզհետէ կ՚աւելնայ Մ. Նահանգներուն մէջ: Արտաքին նախարարութիւնը կ՚ուսումնասիրէ առաջարկ մը, որուն համաձայն յանձնախումբ մը պիտի ղրկուի Մոսկուա, ուսումնասիրելու համար ճանաչման խնդիրը: Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԱՄՔԸ

Դաշնակցութեան կամքի մասին խօսելով, նախորդ յօդուածին մէջ կ'ըսէի թէ ճակատագրական վայրկեանին կուսակցութեան գերագոյն կամքը կը կոթողուի անակնկալօրէն, ու կ'աւելցնէի թէ այդ գերագոյն կամքը անընկճելի է։

Շարունակենք մեր խորհրդածութիւնը, մասամբ գոնէ լուսաբանելու այն հանելուկը թէ ի՞նչպէս կ'արտայայտուի այդ կամքը եւ ինչո՞ւ անընկճելի է։

Կարդացէք Դաշնակցութեան պատմութիւնը, ուշադիր քննութեան առէք մեծ դրուագներու էութիւնը, թղթատեցէք հայկական կեանքի վերիվայրումները եւ պատկերացուցէք ձեզի պատմական վայրկեանները ու այս պատմութեան թելին համընթաց՝ խորհրդածեցէք Դաշնակցութեան թաքուն կամքի մասին։ Դուք պիտի տեսնէք, շատ յաճախ, շնորհիւ բռնութեան եւ մեր ապրած իրականութեան անօրինակ պայմաններուն, կուսակցութեան սովորական կամքը հրապարակէն սրբուած է։ Շատ անգամ մեր մարմիններն ու կարեւոր ընկերները բանտ առաջնորդուած, շատ անգամ շրջանի մը ղեկավարը կախաղան բարձրացած է, շատ անգամ մեր ժողովները ցրուած են, ու հրապարակը մնացած է կազմալոյծ վիճակին մէջ։ Եւ սակայն, դուք կը տեսնէք, որ այդ գերագոյն վայրկեանին, գիւղի մը անկիւնէն, լերան մը կատարէն, մեծ քաղքի մը թաքստոցէն դուրս եկած են անյայտ մարդիկ, կամ նոյն իսկ մէկ մարդ, դաշնակցական կոճղ մը, ու մարմնաւորած են Դաշնակցութեան գերագոյն կամքը։

Այս երեւոյթը տեղի կ'ունենայ այնպէս, որ կարծես թէ կանոնաւոր ժողովներ տեղի ունեցան, բոլորի կամքը հարցուեցաւ, քուէ տուին եւ վաւերացուցին այդ յայտնութիւնը։ Մինչդեռ այս սովորական երեւոյթներէն եւ ոչ մէկը տեղի կ'ունենայ։ Այս փայլատակումը ինքնաբեր է, որովհետեւ գերագոյն կամքի արտայայտութիւնը կը պահանջէ գերագոյն զոհողութիւնը, — կեանքը։ Եւ անոնք որ իրենց կեանքը դրած են յեղափոխութեան ճանապարհին վրայ եւ ուխտած են իրենց կեանքի գնով հաւատարիմ մնալ Դաշնակցութեան ծրագրին եւ կանոնադրութեան, կոչումն ունին ինքնաբերաբար, աւանդական յաջորդականութեամբ՝ բարձրանալու դիրքերը, շարունակելու համար գործը։

Ու երբ գերագոյն զոհողութեամբ Դաշնակցութեան գերագոյն կամքը կը յայտնուի, անոր հետ կը լսուի քառասուն տարուան կամքերու ձայնը, անոնց համաձայնութիւնը, անոնց վաւերացումը։ Ու այդ կամքը կը դառնայ ամբողջ կուսակցութեան կամքը։

Որքա՞ն օրինակներ կրնանք յիշել է՛ւ ազատագրական դաժան կռիւներէն է՛ւ հայ կեանքի ներքին պայքարներէն։ Բայց քանի մը օրինակներ՝ ընդհանուր գծերով․

— 1904ին Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովը Տարօնի եւ Սասնոյ ապստամբական շարժման համար ընտրած էր Պատ. Մարմին մը, բաղկացած Հրայրէն, Վահան Տօղրամաճեանէն եւ Երկաթէն։ Դաշնակցութեան գերագոյն կամքը այս մարմինը կը ներկայացնէր։ Պատահեցաւ որ այս երեքն ալ սպաննուեցան։ Սակայն ամէնէն բուռն շարժումներու ընթացքին, առանց հրամանի եւ հրահանգի հրապարակ եկան ուրիշ ընկերներ եւ գործը տարին գերագոյն զոհողութեամբ։

— Տարօնի եւ Սասնոյ կռիւները զսպուեցան. բանտերը լեցուեցան յեղափոխական ղեկավարներով, Կ. Կոմիտէն եւ կոմիտէները ջլատուեցան։ Կռուողները արտասահման անցան։ Գէորգ Չաւուշ 20 ընկերներով վերադարձաւ արիւնի եւ հրդեհի երկիրը, ու դարձաւ կուսակցութեան գերագոյն կամքի արտայայտիչը։ Այդ առեններ, երբ ամէն մարդ իր պատեանին մէջ քաշուած էր, երբ մարմինները քայքայուած էին, կամ կը վախնային օգնութեան ձեռք կարկառել թափառական Գէորգին եւ իր ընկերներուն, գտնուեցաւ խումբ մը, երկաթեայ խումբը Մշոյ քաղաքին մէջ, 19 ընկերներէ բաղկացած, մահն անտեսեց եւ եղաւ շաղկապող օղակը։ Այդ ժամանակաշրջանին, մենք կը տեսնենք որ Կ. Կոմիտէի, եւ տասնեակ մը կոմիտէներու կամքը փոխադրուած ու կեդրոնացած էր երկաթեայ խումբին մէջ։ Գերագոյն վայրկեանն անցաւ, կեանքը կազմակերպուեցաւ եւ մտաւ իր բնականոն ճամբուն մէջ…

— Բոլշեւիկեան տիրապետութենէն յետոյ, յայտնի է բոլորին, որ հայ բոլշեւիկները հաւաքեցին հարիւրաւոր դաշնակցական մարդիկ, համագումար կազմեցին՝ Դաշնակցութիւնը «լիկուիտացիայի» ենթարկելու համար։ Բոլշեւիկեան կացինը կը գործէր եւ Չեկան նստած էր նախագահական աթոռներու վրայ։ Բայց եղան ոմանք, որ մահն անտեսեցին եւ Դաշնակցութեան գերագոյն կամքը արտայայտեցին այդ ժողովին մէջ։ Ու անոնք որ եկած էին Դաշնակցութիւնը թաղելու, անոր յարութիւնը ծափահարեցին։ Այստեղ չկար ընդհ. ժողովի որոշումը, չկար Բիւրոյի հրահանգը, չկային յայտնի ղեկավարները, բայց հոն կար Դաշնակցութեան գերագոյն կամքը, որ ամէն տեղ է, ամէն ընկերոջ քովն է եւ ճակատագրական վայրկեանին յայտ կուգայ՝ նժարին մէկ կողմը դնելով կուսակցութեան վարկը եւ միւս կողմը այդ կամքը ներկայացնողին կեանքը։

Օրինակներ չենք ուզեր բազմապատկել։ Մեր խորհրդածութիւններուն հետեւող ընթերցողները հարիւրաւոր օրինակներ կրնան ճարել, որոնք երբեմն տեղական բնոյթ ունին, երբեմն ալ ընդհանուր կուսակցական։

Այս օրինակներէն կը պարզուի որ Դաշնակցութիւնը իր մարմիններով, ժողովներով եւ ղեկավարներով տէրն է կուսակցութեան եւ անոր գործերուն։ Բայց երբ վտանգաւոր վայրկեաններ կուգան եւ պայմաններու բերումով կուսակցութիւնը եւ անոր գործը կը վտանգուին, թրծուած ու համեստ դաշնակցականն իր ամբողջ հասակովը կը ցցուի, զօրավիգ կը դառնայ կուսակցութեան եւ կը ղեկավարէ անոր գործը։ Ու այս, ամէն տեղ եւ ամէն պարագայի, երբ խնդիրը կը դառնայ Դաշնակցութեան էութեան (նպատակ) կամ Դաշնակցութեան գոյութեան շուրջ։ Ու դուք կը տեսնէք բազմաթիւ անկիւններէ, հարիւրաւոր եւ հազարաւոր մարդիկ, հին յեղափոխական, անձնուրաց նկարագրով, կը մօտենան ճակատին, միշտ պատրաստակամ։ Ու դուք կը տեսնէք նաեւ այլ հրաշալի երեւոյթ մը, բազմաթիւ անգամներ պատահած, որ այդ ճակատագրական վայրկեաններուն, հրապարակ կուգան այնպիսի ընկերներ, որոնք տարիներով քաշուած էին կուսակցութենէն, կամ խումբերու մէջը չէին։ Անոնք կուգան ու կը կենան առաջին շարքին վրայ, հին ուխտի կատարեալ հաւատքով։ Գործը կը քալէ, Դաշնակցութիւնը կը պրկուի ու կ'ամրանայ ու մեր կուսակցութեան հակառակորդներու նիզակները կը փշրուին այս նորաստեղծ ամրակուռ պարիսպին վրայ։

Դաշնակցութեան գերագոյն կամքը կը մնայ անսասան։ Կուսակցութիւնը կը լռէ ու կը համբերէ։ Կը կշռէ պայմանները, ու երբ վայրկեանը գայ՝ կ'արտայայտուի։ Եթէ մէկը իր պարտականութենէն թերանայ, անյայտ ուրիշ մը այդ կամքը կ'արտայայտէ։

Ահա, այս հիմնակէտէն ելլելով կ'ըսենք թէ Դաշնակցութեան գերագոյն կամքն անընկճելի է։

Որովհետեւ․

Նախ, այդ գերագոյն կամքը կազմուած ու հզօր ուժ մը դարձած է մեր գերագոյն նպատակին հասնելու համար։ Այդ գերագոյն նպատակը կը մնայ միակ նպատակը մեր հորիզոնին վրայ։ Ու որքան ատեն այդ նպատակը կը մնայ, Դաշնակցութեան գերագոյն կամքը գոյութիւն պիտի ունենայ։

Այս երկու խօսքը միայն կամքի գոյութիւնը մեկնաբանելու։ Բայց պէտք է խօսիլ այն մասին թէ ինչո՞ւ անընկճելի է այդ կամքը։ Մեր ընկերները գիտեն այդ մասին առողջ բնազդով, ու պէտք է գիտնան գիտակցաբար։ Սակայն մենք պէտք ունինք այդ գաղտնիքին հաղորդակից դարձնել նաեւ մեր բոլոր տեսակի հակառակորդները, որպէս զի գիտնան թէ իրենց չարամիտ բոլոր աշխատանքները՝ Դաշնակցութիւնը քայքայելու համար, պիտի անցնին ապարդիւն, միայն իրենց շրջապատը կեղտոտելով։

Որովհետեւ․

Երկրորդ, (եւ կարեւոր պարագայ), Դաշնակցութեան գերագոյն կամքը, ինչպէս տեսանք խտացած չէ մէկ մարմնի, մէկ ժողովի, կարգ մը գործիչներու մէջ, որպէս զի կարելի ըլլայ քայքայել մարմինը, ցրուել ժողովը, սպաննել գործիչը՝ մեռցնելու համար Դաշնակցութեան գերագոյն կամքը։ Այդ կամքը ամէնուն քովն է, անյայտ ու շատ անգամ չգիտակցուած. ան քնած ուժ է, եւ կ'արթննայ հոն, ուր պէտք է, կ'արթննայ անոր կամ անոնց մէջ, որ գերագոյն վայրկեանին Դաշնակցութեան ամբողջականութիւնը կը պահպանեն, որ գերագոյն զոհողութեամբ կը դիմեն դէպ ի գերագոյն նպատակը։ Ու այս երթին առջեւ կրնակոխ կ'ըլլան Դաշնակցութեան հակառակորդները։

Մէկ ու միապաղաղ կամք. կեդրոնացած՝ որպէս ուժ, իսկ այդ ուժի պահպանումը յանձնուած է բոլորին։ Իսկ բոլորն անդրկելի է, հետեւաբար անընկճելի։ Անյայտը նշանակէտ չըլլար. հետեւաբար՝ հակառակորդի հարուածը կը վրիպի։ Բայց այդ անյայտին մէջ կայ անակնկալ ուժը, գերագոյն կամքը, որ պայքարի վճռական վայրկեանին՝ չսպասուած անկիւնէն երկաթեայ պատուարի պէս կը ցցուի։

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

— :-: —

ՆԵՐԳԱՂԹ.— Յունաստանէն դէպի Խ. Հայաստան 5րդ կարաւանի մը գրոյցները գրեթէ մարած են այժմ։ Այս վերջի կարաւանով ներգաղթի պատրաստուողները ի զուր կը սպասեն յուսատու լուրերու, ու մեկնման թուականին։

Ներգաղթի լրագօրները նոր լսելիքներ չունին այլ եւս, ոչ ալ անոնց հօկերը՝ որոշ տեղեկութիւններ։ Այս վերջինները առատ ժամանակ գտած են օգտագործելու ներգաղթողներու տրամադրութիւնները, անցընելով զանոնք փորձի երկար շրջանէ մը։

Մինչեւ աշուն հաւանական չէ 5րդ կարաւանի մը մեկնումը։ Ձմրան ամիսներն ալ անյարմար ըլլալով զանգուածային փոխադրութիւններու, թերեւս գարնան միայն աշխատանքներ տարուին այդ ուղղութեամբ, եթէ երբեք մտադրութիւն կայ Յունաստանէն մաս մը Հայեր եւս առնելու։ Ամէն պարագայի մէջ, շոգիի վրայ նստող ներգաղթողները, 7-8 ամիս դեռ մեկնելիք չունին, հակառակ նախապէս իրենց տրուած խոստումներուն։

ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆԻ ՔԱՆԴՈՒՄ.— Պէշ-Տինարի գաղթակայանը դարձեալ կը գտնուի քանդումի տագնապին մէջ։ Հոս նախապէս 350 ընտանիքներ կային, որոնց 150ը Հայաստան մեկնեցան։ Մնացեալ երկու հարիւր ընտանիքներուն կտրուկ հրահանգ կը տրուի գաղթակայանը մէկ շաբաթուան ընթացքին պարպելու, որպէսզի յանձնուի չէզոք գօտիի վարչութեան։

Մեր հայրենակիցները խուճապահար՝ ի զուր դիմումներ կը կատարեն Թեմականին որպէս զի կառավարութեան մօտ միջամտէ, հարկ եղած տեղերը դիմումներ կատարէ, որոշ պայմանաժամ մը եւս խնդրելու եւ քաղաքին մօտիկ յարմար վայրի մը վրայ բնակութիւն հաստատելու համար։

Դժբախտաբար Թեմականը ոչ մէկ աշխատանք տարաւ այդ ուղղութեամբ, եւ միայն Տոքթ. Ա. Աբրահամեանի ջանքերուն շնորհիւ մինչեւ Օգոստոսի վերջ պայմանաժամ մը եւս տրուեցաւ։

Առնուած պայմանաժամը օգտագործելու համար, ջանքեր կը թափուին, հիմնական կարգադրութիւն մը ընելու համար։ Սակայն քիչ յոյս կայ յաջողութեան։ Ժամանակին երբ առիթը ներկայացաւ, հազիւ շարժեցան մեր Ազգ. Մարմինները, ու ինչպէս ամէն ինչ, այս կենսական խնդրին կարգադրութիւնն ալ ծգեցին պատահականութեան, ու այսօր այս անհոգութեանց հետեւանքը պիտի կրեն հազար կայարանակները, որոնք այժմէն իսկ կը տեսնեն մօտալուտ ձմեռուան դաժան ուրուականը։

ԱՊՕՐԷՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ.— «Յառաջ»ի ծանօթ է Սելանիկի Թաղ. Խորհուրդի ապօրինի ընտրութիւնը եւ այդ առթիւ բողոքները։ Սելանիկի հազար ընտրողներէն միայն 300 հոգի մօտեցան քուէատուփին։

Ցաւալի է անշուշտ որ փոխանակ Սելանիկի ազգային մեքենան կանոնաւորուելու խրեցաւ այնպիսի վիճակի մը մէջ, որ աննախընթաց է։ Ու առաւելապէս ցաւալի է անոր համար, որ Թեմականը փոխանակ անաչառ դիրք բռնելու, ինքը եղաւ բուն պատճառը կիրքերը հրահրելու։

Այժմէն կարելի չէ հետեւցնել թէ մինչեւ ո՛ւր կը հասնի այս տըխուր պայքարներուն վախճանը։ Պարզ է միայն որ իրերը երբ այս ընթացքով շարունակուին, ազգային ներքին կեանքը գլուխը առած պիտի վազէ դէպի կազմալուծում եւ քայքայում։

Ու խորհիլ որ, այս օրուան կացութիւնը ստեղծող դիմակաւորները մասամբ յաջողեցան իրենց դերին մէջ, գաղութը դարձնելով տակն ու վրայ։ Հարց է սակայն, պիտի կարենա՞ն մինչեւ վերջ դերերը շրջելով ու պառակտումը խորացնելով իրենց բուրգը մանել այս մարդիկը։

ՎԱՀԱԳՆ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ԱՓԵՐԻՑ

Մի քանի տարի է ինչ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտների, Հայ Արծիների, ֆրանսիացի եւ ռուս սկաուտների բանակումը տեղի է ունենում Միջերկրականի գեղածիծաղ ափերին, մայրիի անտառներում, զով կլիմայի մէջ։ Մարզանքներ, լողանք, զանազան խաղեր, զուարճութիւններ, աժան ծախքով։

Առիթից օգտուելով, ես էլ միացայ Հայ Արծիների վարիչ կազմին, թւով 12 հոգի։ Մեր վրաններն ու հայկական եռագոյնը տնկեցինք Անտիբ քաղաքի մօտակայ մայրիի անտառին մէջ, ծովեզրից երկու հարիւր քայլի վրայ։ Նոյնքան հեռաւորութեան վրայ էր գտնւում Լիոնի Հայ Արծիների բանակատեղին։ Մեր ժամանումից մի երկու օր վերջը վերադարձան Լիոն եւ նրանց տեղը երէկ գրաւեցին Մարսէյլցիները, որոնցից մի հարիւր քայլ հեռաւորութեան վրայ գտնւում է Ֆրանսիացիների եւ Ռուսների վրանները։

Այս ամառ Փարիզահայ գայլուկների բանակումը տեղի է ունեցել Բիէրվիլ կոչւած վայրում, որ գտնւում է Փարիզից 60 քիլոմեդր հեռաւորութեան վրայ։ Մեր զբաղմունքը սկսւում է առաւօտեան ժամը 7ից, լւացւել, դրօշակի պարզում՝ «Մեր Հայրենիք»ի առաջին տունը խմբովին երգելով։

Նախաճաշ, մարզանք, ժամը 11ին լողանք, ժամը 1ին ճաշ, հանգիստ 1-2 ժամ։ Ծովեզրին արեւի տակ պառկած մնալով մի կէս ժամի չափ։ Ժամը 4ին լողանք։ Ընդհանրապէս առաւօտները լողանում ենք մեր բանակատեղիին մօտ Անտիբի լոգարանում, իսկ ճաշից յետոյ, մեծ մասամբ կէս ժամւայ հեռաւորութեան վրայ գտնւող նշանաւոր Ժուան-լէ-Պէնի մօտ, այնտեղ յատուկ տեղ է շինւած լողանալու եւ ծովեզրին աւազից վրայ պառկելու համար։ Լողանքից յետոյ փոքրիկ պտոյտ ենք կատարում Ժուան-լէ-Պէնի սքանչելի պողոտաներով, դիտելով գեղեցիկ շէնքերը, պարտէզներն ու զբօսավայրերը։

Երբեմն ժամը 5-7ը ունենում ենք դաստիարակական ժողովներ։ Երեկոեան ընթրիքից յետոյ տեղի են ունենում երգեր, զուարճութիւններ, զանազան խաղեր եւ ապա յաջորդ օրւայ անելիքների համար դերերի բաժանում։

Ունինք յատուկ ծախսարար եւ մատակարար, իսկ միւս օրերը իւրաքանչիւր օր փոխւում են խոհարար, օգնական, ջուր եւ փայտ բերողներ, բանակատեղին մաքրող Սնանում ենք բանջարեղէններով պտուղներով. մեր ստամոքսը մանկաւորապէս ագահելով խիստ դժւարամարս կերակ րից։ Մեր խմբի անդամները մեծ ընտանիքի զաւակներ են քանիսը դպրոցական են, իսկ մասը արդէն ինքնապահ են քին կեանքի մէջ տիրում է տարեալ կարգ ու կանոն եւ ան ընկերական վերաբերմունք։

Համաձայն սկաուտական կա նի՝ ոգելից ըմպելիք եւ ծխա գործ չեն ածում, ինչպէս նաեւ հոյանք։ Նրանի՛ թէ մեր բոլոր պատանիներն արձանագրւէին մարմնամարզական եւ սկաուտա խմբերին մէջ, կրթելու եւ զա ցնելու իրենց առողջ բնազդն Ներկայ մատաղ սերունդի հա քաղաքակրթութիւնը խոշոր պարէզ է բացել՝ առօրեայ զբաղ կան եւ անձնական զբաղմուն ազատ ժամանակը նւիրելու կազ կերպւած զանազան խաղերի, տոյնների, նպաստաւոր պայմ րով ճամբորդութիւնների՝ նոյ երկրից-երկիր, բանակումի, ցումների եւ մի խօսքով այն րով, ինչ որ փափաքում են հանրապէս պատանիներն ու տասարդները։

Նախորդ սերունդները զուրկ այժմեան պայմաններից եւ մ ներից եւ ստիպւած էին իրենց րի մէջ փակւած մնալու, կամ ցիների հետ խաղալու եւ իւրացնելու փողոցային բա Ինչպէս նաեւ զուրկ էին կանո ֆիզիքական եւ բարոյական կր թիւնից, առանց իրենց ծնող օժանդակութեան գնալու, ճամ դելու եւ կազմակերպւած միու ների մրցումներին իրենց անձ կան աչքի ընկնող յատկութիւ րը յայտնաբերելու։

Այսօր ա՛յն պատանիներն րիտասարդները որոնք անդա սպորտական զանազան միու ների, վայելում են բոլոր քակիրթ պետութիւնների կան եւ բարոյական լայն ցութիւնը, որի շնորհիւ նաբար հսկայ չափերի է այս նոր ձեւի շարժումը, որ դեր է խաղում թէ մտաւոր բարոյապէս ու ֆիզիքապէս րասւած քաղաքացիների կան ու հանրային գործիչնե թի ազգերի համերաշխութեա պարէզում։

Շատ ցաւալի է որ այս շարժումը լայն արձագանգ դեռ մեր ժողովրդի բոլոր մէջ։ Պարզ է որ եթէ մեր ժողովուրդը հնարաւորութիւ նար իր սեփական հայրե ապրելու եւ ուզածին պէս կիրը կառավարելու, այս շա շատ արագ թափով առաջ կ'

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒ

Յետինս երփնաւորումն ունին՝ Ոսկեբերանի քանի մը ճառերէն դուրս՝ հատորաւոր մեկնութիւնները Մատթէի աւետարանին, Պօղոսի թուղթերուն, Եսայի մարգարէին, Սեբերիանոսի ճառերը. Կիւրեղ Աղեքսանդրացիի Ս. Գրոց մեկնութիւնը, Եւսեբիոսի Քրոնիկոնը։

Աստուածաշունչը Սահակ Պարթեւինն է, ինչպէս Եղծ աղանդոցը՝ Եզնիկինն։

Երկու վեհագոյն արուեստագէտներ որ եռեւէ են լեզուին կերպարանք տալու. մէկը՝ վարպետն է, միւսը աշակերտ. մին՝ հասունցած արդէն տարիքով, միւսը՝ երիտասարդական բոցոտ հուրին մէջ։ Եւ երփնաւորման տարբերութիւնը որ կայ Աստուածաշունչին եւ Եղծ Աղանդոցին մէջ՝ առաջ կուգայ՝ ոչ թէ արուեստի տարբեր ըմբռնումէ, այլ նիւթէն. Աստուածաշունչը սուրբ գիրք է, պէտք էր սրբութեամբ թարգմանել՝ առանց բացերու, պարզ ինչպէս վճիտ ջուրը, անամպ երկինքը։

Աստուածաշունչի լեզուն ամէնէն աւելի կը մօտենայ Վահագնի երգին։ Ինչպէս հոն, հոս ալ պարզութիւնը այն գիծն է՝ որ ամէնէն աւելի վերաքանդակում կուտայ իր նկարագրին. նոյն բառերն են, նոյն սովորական տարրերը, որ այսօր ալ ամէն հայ տան խօսակցութեան հիմը կը կազմեն։ Լեզուի ոչ մէկ աւելորդ զարդ, ոչ մէկ ճիգ միտքը չի յոգնեցներ, խօսքը այնչափ մերկ, նախադասութիւններն այնչափ անկախ ու կարճ են։ Մարդ պիտի ըսէր թէ ասիկա շատ հին լեզու մըն է, գրուած ոչ թէ Սահակ Պարթեւէն, այլ խօսուած նոյնիսկ նահապետներուն ժամանակ. այնքան իր պարզութիւնը կը համաձայնի անոնց բարքերուն ու բնութեան։ Սահակ Պարթեւի լեզուն պարզ է՝ առանց սակայն միամիտ, առանց անհարթ ըլլալու, ինչպէս են ընդհանրապէս սուրբ դարերու պարզութիւնները. իրենը՝ բարձր կրթութեան մը հետեւանք է, այնքան ձեւերը ազնիւ եւ հաստատուն են բառարանին ու քերականութեան…

Այս զմայլելի՝ գեղեցկական լեզուով է ամբողջ հնգամատեանը. եւ յետոյ միւս գրքերը՝ իւրաքանչիւրն ըստ նիւթին վսեմ, հոյակապ լեզուով։

Յայտնի է որ Աստուածաշունչը նախապէս թարգմանուեցաւ ասորերէնի վրայէն. ու երբ այն խումբը՝ զոր Սահակ եւ Մեսրոպ Բիւզանդիոն ղրկած էին կատարելագործելու հելլէն լեզուի գիտութիւնը՝ դարձան հայրենիք 434ին՝ տանելով հետերնին Եօթանասնից թարգմանութեան օրինակ մը, Սահակ Պարթեւ «առեալ՝ ինչպէս կ'ըսէ Կորիւն՝ հանդերձ Եզնկաւ զյառաջագոյն զյանկարծագիւտ զփութանակի զթարգմանութիւնս՝ հաստատէր ճշմարիտ օրինակօք բերելովք»…

Ու եկաւ այսպէս միացաւ Սահակ Պարթեւին՝ որ թերեւս եօթանասունը անցուկ էր, երիտասարդ Եզնիկը, թերեւս 35 տարու, իր տաղանդին ու հասակին թափին ու բոցերուն մէջ…

Ան ունէր զօրաւոր կազմուածք, զօրաւոր զատողութիւն։

Ու իրենց շունչին տակ՝ միւս խումբը գործեց ու գործեց, արտադրեցին հրաշակերտներ, որոնք այսօր եւ միշտ կը կազմեն եւ պիտի կազմեն Հայուն հպարտութիւնը, պարզ պանծացումը բոլոր ազգերու միջեւ։ Սահակ, Մեսրոպ, Եզնիկ, Յովսէփ, Սամուէլ, Աբրահամ աւելի՛ զգայուն, աւելի՛ բանաստեղծ, աւելի արուեստագէտ են եղած քան այն հեղինակները՝ զորս թարգմանած են։

Անոնք հեղինակներ են իրենց թարգմանութեանց մէջ, իրենց հայերէնը իրենց հոգիէն է բղխած։ Ուշ չեն դներ թէ ինչպէս գրած է հեղինակը, այլ թէ ինչպէս պիտի գրէր եթէ հայ արիւն ունենար, Հայաստանի մէջ ապրած ըլլար եւ Հայերու ուղղէր իր խօսքը։

Առաջին տպաւորութիւնը՝ զոր կը զգաս այդ հայերէնը կարդալուդ, կեանքի մը լիութիւնն է որ կը բացուի, կը պոռթկայ, կը ծաւալի, կ'ողողէ, որուն մարդ կը կարծէ թէ երբեք պիտի չհասնի խորերն ու եզրերը քննելու։ Գարուն մըն է, Հայաստանի գարուն մը, որ ձիւներու վերնալուն կը բացուի, կը բուրէ, կ'ուռճանայ ու կը հրճուի, գեղեցիկ՝ ու գոհ բացուած ըլլալուն վրայ։ Մարդ կը հարցնէ թէ ո՞ւր էր առաջ այս թագաւորական, այս ռազմական, այս հովուերգական լեզուն։ Ու նախընթաց բաւական յիշատակարաններ չգտնելով, ան կը ստիպուի մտածել թէ թագաւորներու, սպարապետներու, եւ բամբիշներու կուրծքերուն տակ է որ կը տաքնար ու անոնց սրտերէն քաշած է իր ամբողջ կենսական հիւթը։

Այս թարմ կեանքը կը շնչէ միանգամայն կորով, ազդեցութիւն, հեղինակութիւն։ Մարդ կը կարծէ թէ Մեսրոպեան դպրոցի գրող մը չի մտածեր խօսքի իմաստին, կարգին, վայելչութեան վրայ։ Քմահաճոյքով կը վարուի բառերուն հետ, որոնցմէ ո՛րն ալ ընտրէ, ի՛նչ իմաստ ալ տայ, ի՛նչպէս ալ շարէ՝ միակ ճիշդը, միակ գեղեցիկը պիտի ըլլայ՝ զոր պիտի հասկնայ ու ծափահարէ ամբողջ ժողովուրդը, որուն դիմաց գլուխ պիտի խոնարհեցնեն ամէնքը, ապագայ կամքերն անգամ։ Մեսրոպեան դպրոցի իւրաքանչիւր հեղինակ վսեմ շունչ մ'ունի, անոնցմէ իւրաքանչիւրը կարծես այս պարծենկոտութիւնը վերջին աստիճանի զգացած է. խօսածս ճիշդ, պարզ, ազնիւ ու գեղեցիկ է, որովհետեւ ես եմ խօսողը. հայերէն լեզուին օրէնքը՝ ի՛մ կամքս է։ Եւ եթէ իրենց կամքը այնքան ինքնավստահ ու ամենա անոր համար է, որ իրենց բողջ հայ ժողովուրդին կամքը հայ ժողովուրդին հոգին ունէին պերճ, հզօր, կենսուրախ…

Ու հոս պիտի լսեցնեմ րուս քանի մը տող Աստուածաշ իմաստութիւն Սողոմոնի՝ գրք տաւիկ մը.

«Զի բամբիւնք շուրջ զնովք եալ սրարբեցուցանէին, եւ պիտք խժռատեսիլացն երեւ հրոյ եւ ոչ մի ինչ բռնութիւն լուսաւորել, եւ ոչ խարուկ բոցեալ բոցք հանդարտէին ցանել զտխուր գիշերն…

Էր զի նշանօք ցնորից պակ էր զի ոգւոցն մատնութեան նէին, զի յանկարծօրէն եւ ծուստ մածանէր ահն ի վերայ…

(4) Հ. ԱՐՍԷՆ ՂԱԶ

(Շար.)

Կարդացէ՛ք եւ Տարածեցէ
« ՅԱՌԱՋ »ը

չնորհիւ պետութեան եւ զանազան կազմակերպութիւնների նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան։ Որքան էլ դաժան լինեն մեր ներկայ պայմանները, մեր ժառանգ սերունդը հայկական հոգով կրթելու, բարոյական եւ ժտուոր մաքուր սերունդ տալու եւ ապագայ ազատ Հայաստանի ու ընդհանուր մարդկութեան համար արժանաւոր մարդիկ պատրաստելու նպատակով հայ ծնողները պէտք է իրենց զաւակները զննեռաանց սեռի խտրութեան մեր ազգային մարդկան եւ զանազան անուան տակ հայ սկաուտական միութիւնների մէջ եւ չզլանան իրենց բարոյական ու նիւթական աջակցութիւնը։

Մեզ պէտք չէ խրտչեցնէ մեր պատանիներից ու երիտասարդներից կազմուած զանազան միութիւնների ասպարէզ գալու երեւոյթը, որ նկատելի է բոլոր երկիրների եւ բոլոր ազգերի մէջ։ Եթէ «մեծերը», տիրողները եւ մօրուաւորները ի վիճակի չեն իրենց անձնական եւ կուսակցական կրքերը զսպելու եւ յանուն ազգային շահերի ընդհանուր ճակատ կազմելու եւ ձեռք ձեռքի տուած գործելու, արդար չէ մեծերին ուժն ու իրաւունքը գործադրել մատղաշ սերնդի վրայ։

Դրականեան միջոցներով կարելի չէ երիտասարդական զանազան միութիւնների միջեւ օգտակար գործ կատարել։

Ինչ որ դէմ է այժմեան մանկավարժական-դաստիարակչական սիստեմին, այլ պէտք է անկեղծ բարեացակամ վերաբերմունքով, խօսքով ու գործքով աշխատել ուղղութիւն եւ մղում տալ իրենց աշխատանքին։

Մենք տարէցներս ի վիճակի չենք ճամբորդութիւններ ու արձակուրդի ժամանակին բացօթեայ-վրանաբակ կեանք կազմակերպել, ով որ մինակ է եւ լուրջ կարիք ունի օդափոխութեան, խորհուրդ կուտայի միանալ հայկական որ եւ է միութեան, ինչ որ աւելի նպաստաւոր եւ հաճելի է ամէն տեսակէտից։

Մեր խումբը ամսիս 21ին մի պտոյտ կատարեց ինքնաշարժով դէպի Նիս եւ Մօնտէ-Կարլօ, ինչ որ մեծ հաճոյք պատճառեց։ Նիսի մէջ ամբողջ խմբով ճաշեցինք ընկեր Ենովք Խաչատրեանի մօտ։ Անտիբից Նիս - Մօնտէ-Կարլօ եւ վերադարձ, իւրաքանչիւրիս ճամբու ծախքն էր ընդամէնը 10 ֆրանք։ Վաղն էլ պէտք է մեկնենք Կան։ Իսկ ամսիս 27ին բանակումի կրակ պէտք է կազմակերպենք, հրաւիրելով ֆրանսական եւ ռուսական սկաուտական խմբերը, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի արբնեբին։

Փարիզ կը վերադառնանք ամսիս վերջին։

ԲԵՆՕ

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողաշարով կը շարուի ՅԱՌԱՋը։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Անուշներ

— :-: —

«Խորհ. Հայաստան»ի մէջ (9 օգոստոս) կը կարդանք.—

1— Վահրամ Աղնաւորեան իւրացուցած է 2188 րուբլի, գործը յանձնուած է դատարանի, իսկ ինքը ազատ կը պաշտօնավարէ ուրիշ հաստատութեան մը մէջ։

2— Աւքանալ Մանուկեան իւրացուցած է 3133 րուբլի, բայց անպատիժ ման կուգայ։

3— Սուրէն Եղիազարեան իւրացուցած է 1325 րուբլի, ոչ մէկ պատիժ։

4— Խաչիկ Մելքումեան իւրացուցած է 700 րուբլի, փնտռող չկայ։

5— Վահան Յովհաննիսեան իւրացուցած է 1051 րուբլի, ո՞վ է հարցուցեր։

6— Աղասի Խաչատրեան իւրացուցած է 700 րուբլի, բայց ազատօրէն կը պաշտօնավարէ Լենինականի մէջ։

7— Բաղիլ Բեգոյեան իւրացուցած է 500 րուբլի, բայց իբրեւ պատուաւոր մարդ կը պաշտօնավարէ Ղամարլուի մէջ։

Բոլոր այս զեղծարարներուն խնդիրը յանձնուած է դատարանի։ Բայց հետաքրքրուող չկայ։ Վերջերս զեղծարարութեան շատ լուրեր կը հասնին, կ'երեւի թէ... Ստալինի կենացը։

Անուշնե՛ր։

Գիւղատնտեսական ամսագիր

— :-: —

Անդրկովկասի կառավարութիւնը կը պատրաստուի հրատարակելու երեք նոր ամսագիր, որոնց նպատակն է գիւղատնտեսութիւնը ճանչցնել ու ընդհանրացնել ժողովուրդին մէջ։ Ամսագիրները պիտի հրատարակուին Թիֆլիզի, Բագուի եւ Երեւանի մէջ, վրացերէն, թուրքերէն եւ հայերէն լեզուներով։ Առաջին թիւերը լոյս պիտի տեսնեն սեպտեմբերին։

Անկէց զատ, կը պատրաստուին ժողովրդական գրքոյկներ դարձեալ գիւղատնտեսութեան մասին։

Ի՞նչպէս կը պատժեն

— :-: —

«Խ. Հայաստան» օգոստոս 10ի թիւով կը հրատարակէ Խորհրդային Միութեան Կեդր. Գործկոմի եւ Ժողկոմխորհի օգոստոս 7 թուակիր հրովարտակը, որ իր բնոյթով ցոյց կուտայ թէ կրաւորական ընդդիմութիւնները վտանգաւոր չափերու հասած են եւ կը ցնցեն իշխանութիւնը։ Ըստ երեւոյթին, մինչեւ այժմ կիրարկուած բոլշեւիկեան մեթոտները եւ բռնութիւնները անզօր եղած են ճզմելու ամէն դիմադրութիւն։ Այդ է պատճառը որ հրովարտակը կուգայ աւելի արտակարգ հալածանքի հրահանգներ տալու բոլշեւիկեան շարքերուն եւ Չեկային։

Հատուած մը այդ հրովարտակէն.

«1.— Վճռաբար պայքար մղել հակահասարակական, կուլակային, կապիտալիստական այն տարրերի դէմ, որոնք բռնութիւն կամ սպառնալիք կը կիրառեն կոլտնտեսականների նկատմամբ, նպատակ ունենալով դրդել նրանց դուրս գալ կոլտնտեսութիւնից, որպէս զի բռնի կերպով կործանեն կոլտնտեսութիւնը։ Այդ յանցագործութիւնները հաւասարեցնել պետական յանցանքներին։

«2.— Կոլտնտեսային եւ կոպերատիւային գոյքի յափշտակութեան համար որպէս սոցիալական պաշտպանութեան խիստ միջոց կիրառել սոցիալական պաշտպանութեան առաւելագոյն չափը՝ գնդակահարութիւն, բռնագրաւելով ողջ գոյքը եւ մեղմացուցիչ պարագաների դէպքում՝ փոխարինելով այն՝ ոչ պակաս քան 10 տարուան ազատազրկումով եւ գոյքի բռնագրաւումով։

«3.— Կուլակային եւ այլ հասարակական տարրերի բռնութիւններից եւ սպառնալիքներից կոլտնտեսականներին պաշտպանելու գործերով, որպէս դատական պատասխանատուութեան միջոց, կիրառել 5էց մինչեւ 10 տարուայ ազատազրկում կենտրոնացման ճամբարներում։

«4.— Այդ գործերով դատապարտուած յանցագործների վրայ չտարածել ներումը»։

Այս բոլորէն կ'երեւայ ներքին անհանգստութիւն մը, որ կուգայ կրաւորական տեւական դիմադրութիւններէն։ Բռնութիւնը կանգուն կը մնայ միայն կացինի շնորհիւ։

Արագածի գագաթը

Պրոլետար զբօսաշրջիկներու ընկերութիւնը արշաւանք մը կազմակերպած էր, բարձրանալու համար Արագածի գագաթը։ Վերելքը տեղի ունեցաւ 17 օգոստոսին։

Արշաւախումբին կը մասնակցէր Հայաստանի շարժանկարի ընկերութեան ներկայացուցիչը, որ նկարեց, սինէմայի համար, արշաւախումբին վերելքը։ Ընկերութիւնը սնունդ ու հագուստ, եւ վերջապէս ամէն յարմարութիւն ապահոված էր նախ քան վերելքը։

Երեւան-Սեւան

Արդէն սկսած են Երեւան - Սեւան երկաթուղիին շինութեան նախապատրաստական աշխատանքները։ Հետազօտութիւն ու երկրաչափական քննութիւն կը կատարուի ծրագրուած ճամբուն վրայ։ Նշաններ կը դրուին ու ցուցանակներ զանազան մակագրութիւններով։ Ժողովուրդին ազդարարուած է չքանդել դրուած նշանները։

ԲԻՒԶԱՆԴԱԿԱՆ ՀԱՅ ԿԱՅՍՐԵՐ

—)(o)(—

Բիւզանդիոնի հետեւեալ 15 կայսրերը, 2 փոխարքաները եւ 2 թագուհիները հայկական ծագում ունէին։ Անոնք իշխեցին 582—1056ի ընթացքին, որ իրաւամբ կոչուած է բիւզանդական կայսրութեան «հայկական շրջանը».—

Մօրիկ	582—601
Փիլիպիկոս	711—713
Լեւոն Գ.	717—740
Կոստանդին Ձ.	740—775
Լեւոն Դ.	775—870
Կոնստանդին Է. —	780—795
Լեւոն Ե. Հայկազն	813—820
Թէոտորա	842—857
Վասիլ Ա.	867—886
Լեւոն Իմաստասէր	886—911
Ալեքսանդր	911—912
Կոնստանդին Ծիրանածին	913—919
Ռոմանոս Ա.	919—944
Ռոմանոս Բ.	959—963
Յովհ. Չմշկիկ	969—975
Վասիլ Բ.	975—...
Կոնստանդին Թ.	1025—1028
Թագուհի Զոյի Բ.	1028—1052
Թագուհի Թէոտորա Բ.	1054—1056

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏՐՈՆ

—)(o)(—

ԼԻՈՆ.— Անցեալ շաբթու Էմիլ Զօլայի թատերասրահին մէջ բեմադրուեցաւ Շէյքսփիրի «Օթէլլօ»ն, ղեկավարութեամբ դերասան Մ. Մարութեանի։

Հակառակ արտասովոր տաքին, խուռներամ բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու խաղը։

Մ. Մարութեան իր խաղով բազմութեան աչքերը պահեց մինչեւ վերջը բեմին վրայ։

Մեր գաղութը տեսած էր Մարութեանը իբրեւ փայլուն Եակօ մը։ Այս անգամ իր խաղով հաստատեց թէ նոյնքան կարող է իբրեւ Օթէլլօ։ Տէզտէմօնայի դերը կատարեց ծանօթ երգչուհի Տիկին Ե. Բաղալ։ Եակոյի դերը կատարեց Վ. Տէր Վարդանեան, Մարսէյլէն։ Նոյնպէս յաջող։ Գրեթէ բոլոր դերակատարներն ալ լաւ էին եւ խաղը անցաւ շատ յաջող։ Փափաքելի էր որ Պ. Մարութեան քիչ մը աւելի յաճախ երեւար Լիոնի մէջ։ Կ'իմանամ թէ խումբ մը թատերասէրներու խնդրանքին վրայ, նոյն սրահին մէջ Հոկտեմբեր 22ին պիտի խաղայ «Բոռ»ը, վէպ իտալական յեղափոխական կեանքէ, որ այժմ իբրեւ թերթօն լոյս կը տեսնէ «Յառաջ»ի մէջ։

Թատերասէր մը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Լիբանանի ամէնէն հայաշատ քաղաքն է Պէյրութը, եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի իր զօրաւոր կազմը։ Ունի նաեւ սեփական դաշտ մը ուր ամէն տարի ողիմպիական խաղեր եւ դաշտահանդէսներ կը սարքէ, գնահատուելով հասարակութենէն։

ՀԱԼԷՊ.— Այստեղ ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ամէնէն շատ անդամ ունի, ինչպէս եւ սեփական դաշտ մը ուր կը խաղան մէկ կողմը ֆութպօլ, միւս կողմը թէնիս։

ԴԱՄԱՍԿՈՍ.— Այս տարուան ախոյեանութեան բաժակը շահողը այստեղի Հ. Մ. Ը. Մ.ն է որ կրնայ համարուիլ Սուրիոյ ախոյեանը, շնորհիւ իր անյաղթելի պէք «սամթճի»ի որ պատիւ կը բերէ Սուրիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ին։

ԼԱԹԱՔԻԱ.— Հինգ տարիէ ի վեր կազմուած է այս տեղի մասնաճիւղը եւ ունի անընկճելի մարզիկներ։

ՔԱՀԼԷ.— Հոս նաեւ ունի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր մասնաճիւղը, որ հայ եւ արաբ խումբերուն ամենազօրաւորն է, շնորհիւ իր վարչութեան եռանդուն աշխատանքին։

Միւս գաղութներն ալ ունին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղեր, լաւ կազմակերպուած։

Ս. Կարապետեան

Եգիպտ. Քրէտի Ֆօնսիէ

15 օգոստ. 1932ի վիճակահանութենէն շահած են.—

1886ի պարտաթուղթեր՝ Ա. պարգեւ 50,000 ֆր. թիւ 209,939։

1903ի պարտաթուղթեր՝ Ա. պարգեւ 50,000 ֆր. թիւ 797,063։

1911ի պարտաթուղթեր՝ Ա. պարգեւ ֆր. 50,000, թիւ 252,851։

ՄԱՄՈՒԼ

Այստեղ ալ անջատում

— :-: —

«Հայրենիք» դաշնութեամբ դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (14 օգոստ).

— «Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան կեդրոնական վարչութիւնը առանձին բողոքագիր մը ներկայացուցած է Ազգերու Լիկայի ընդհանուր քարտուղարին՝ Թուրքիոյ Ազգերու Լիկայի մէջ մտնելու դէմ։

Բողոքագրի բովանդակութեան մասին խօսք չունինք ըսելիք։ Կազմուած է հասկնալի ու համոզիչ լեզուով մը, կը պարունակէ խնդրի էական կէտերն ու բաւականին ազդու պատճառաբանութիւններ եւ կարող է պէտք եղած տպաւորութիւնը ձգել օտար ընթերցողին վրայ։ Մեր առարկութիւնները Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան կողմէ առանձինն բողոքագիր ներկայացնելու վրդովեցուցիչ իրողութեան դէմ են։

Նախ եւ առաջ՝ Ազգերու Լիկան Միութիւն մըն է եւ ոչ թէ կուսակցութիւններու միջազգային համախմբում մը։ Հետեւաբար, միանգամայն անտեղի ու անպատշաճ բան է, որ կուսակցական եւ ոչ ազգային մարմին մը նման դիմում ընէ Ազգերու Լիկայի պէս հաստատութեան մը։

Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան կեդրոնական վարչութիւնը պէտք է որ հասկնար, թէ երբ մեր ազգային դատին համար Ազգերու Լիկային կը բողոքէ կուսակցական մարմնի մը անունով, ոչ միայն կը ձգէ իր սեփական բողոքին արժէքը, այլ եւ կը տկարացնէ Հ. Հ. Պատուիրակութեան բողոքին ուժը։ Մի՞թէ որ եւ է օգուտ կար Ազգերու Լիկային ցոյց տալու, որ հայկական կուսակցութիւնները Թուրքիոյ հանդէպ իսկ անընդունակ են միացեալ ճակատ մը կազմելու եւ միասնաբար ներկայացնելու իրենց բողոքը։

Երկրորդ՝ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան կեդրոնական վարչութիւնը Հայկական Դատին համար աւելի օգտակար քայլ մը ըրած պիտի չըլլա՞ր արդեօք, եթէ փոխանակ ելլելու եւ առանձին բողոքագիր ղրկելու Ազգերու Լիկային՝ միանար Հ. Հ. Պատուիրակութեան ներկայացուցած բողոքին։ Մի՞թէ ատով աւելի պիտի չզօրանար արժէքը թէ՛ իր եւ թէ՛ Հ. Հ. Պատուիրակութեան բողոքին ու մի՞թէ ատով հայ ազգային միահամուռ կոչը անհամեմատ աւելի տպաւորիչ պիտի չըլլար։

Կը թուէր, թէ գէթ Թուրքիան ճակատ մըն է, որուն հանդէպ հայ կուսակցութիւնները որ եւ է դժուարութիւն պիտի չունենային համերաշխօրէն գործելու։ Դժբախտաբար, Ռամկավար Ազատականներու կոյր կուսակցամոլութիւնը այս անգամ եւս արգելք կը դառնայ հայութեան երդուեալ թշնամիին դէմ իսկ իբրեւ ազգ բողոքի ձայն բարձրացնելու»։

ՇԱՐՈՒՆԱԿ ԿԸ ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԻՆ

—)(o)(—

Կատակի համար, պետութիւնները երբեմն կը խօսին զինաթափութեան մասին։ Բայց կանոնաւորաբար կ'աշխատին աւելի եւս սպառազինուիլ։ Հետեւեալ ցուցակը կը ներկայացնէ զանազան երկիրներու բանակին աճումը.

Ֆրանսա	752,000	660,000	724,000
Իտալիա	275,000	250,000	491,000
Ամերիկա	226,000	310,000	325,000
Լեհաստան	—	280,000	290,000
Անգլիա	435,000	305,000	284,000
Ճափոն	233,000	235,000	260,000

Բնակչութեան 1000 հոգիին կ'իյնայ հետեւեալ չափով զինուոր.

Ֆրանսայի մէջ 17,6, Իտալիոյ մէջ 12, Ռումանիոյ մէջ 10, Լեհաստանի մէջ 9,5, Ռուսիոյ մէջ 3,7։

Բանակներու սպառազինութիւնը եւս աճած է նոյն համեմատութեամբ։ Բանակներու զանազան բաժանումները որքան զինուորներէ կը բաղկանան, գաղտնի կը պահուին, բայց ամերիկեան վիճակագրութիւն մը կը հաստատէ, որ մէկ վայրկեանի մէջ հրացաններու եւ գնդացիրներու գնդակ արձակելու կարողութիւնն է՝

1914ին 163,000 գնդակ, 1928ին՝ 288 հազար 800 գնդակ, 1931ին՝ 422,230 գնդակ։ Մէկ վայրկեանի մէջ ռմբաձգութիւնը հետեւեալ չափով ծախք կ'ըլլայ. 1914ին 8100 եւ 1931ին՝ 17 հազար 600։

Փոխադրական միջոցներու զարգացումը.— 5 մեծ պետութիւնները ունին 3600 հրասայլ, 4700 մեքենաշարժ արօր, 27,000 ինքնաշարժ, 16,600 մեքենաշարժ բեռնակառք։

Պէտք է ըսել, որ բոլոր մեքենաշարժ կառքերն ու արօրները պատերազմական գործիք կը դառնան ի հարկին։ Անկից զատ 5 մեծ պետութիւնները պատերազմի ժամանակ տարեկան կրնան արտադրել 106,700 հրասայլ։ Վերջին 5—6 տարուան մէջ, 5 մեծ պետութեանց օդանաւային ուժը աճած է աւելի քան 4 անգամ։ Գնդացիրներու թիւին աճումը.—

Ֆրանսա	1300	35,000
Ամերիկա	1300	25,000—
Անգլիա	900	12,000

Թնդանօթներու թիւին աճումը. —

Ֆրանսա	1,500	3,000
Ամերիկա	1,144	3,000
Անգլիա	1,200	2,100

Վաշխառուները շատցան Պէյրութի մէջ

Լիբանանի ոստիկանական խորհրդականը ներքին տնօրէնութեան նամակ մը ղրկելով, կը յայտնէ թէ Պէյրութի մէջ չափազանց շատցած են վաշխառուները, որ մեծ տոկոսներով դրամ փոխ տալով թշուառ ժողովուրդը կը կեղեքեն։

Ան կը թելադրէ նաեւ որ քաղաքապետութիւնը զանազան եւրոպական քաղաքներու օրինակին հետեւելով, ճշդէ տոկոսի որոշ սակ մը, հիմնէ նոյն իսկ փոքր դրամատուն մը, որոշ ու քիչ տոկոսով փոքրաքանակ դրամ փոխ տալու համար աղքատ մարդոց։

Այս դրամատունը հիմնելու համար քաղաքապետութիւնը կազմած է յանձնախումբ մը որ շուտով պիտի պատրաստէ ծրագիր մը այս մասին։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [37]

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

Հայաստանի Բնական եւ Քաղաքական

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երեւանի մէջ կան պետական հաստատութիւններէն Մարի - Նուպար Ակնաբուժարանը (*), Դարուհի Յակոբեան Մայրանոցը, Բժշկական վարժարանը, Անասնաբուժական վարժարան, Համալսարան, Թանգարան, Թատրոն եւ այլ նորակառոյց շէնքեր։

Ռուսերը գրաւած են Երեւանը 1827ին, ուրկէ ճիշդ 99 տարի վերջ (1918) իր օրինաւոր տէրերուն՝ Հայերուն ձեռքը կ'անցնի ան։ Այդ թուականներէն առաջ մերթ Պարսիկներ եւ մերթ Թուրքեր իրարու ձեռքէ խլած են զայն. իսկ աւելի հին ատենը Հայերու ձեռքն էր։

Երեւանէն 7 քիլոմեթր դէպ ի հիւսիս կը գտնուի Քանաքեռ գիւղը, ուր ծնած է «Վէրք Հայաստանի»ի անմահ հեղինակ Խաչատուր Աբովեան։

Քանաքեռ, Երեւանի ամարանոցն է։ Հայաստանի միւս քաղաքներն են. ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ (*) (Ալեքսանդրապոլ).— Շիրակի դաշտին մէջ՝ Ախուրեանի մօտ բարեբեր հողի մը վրայ կառուցուած ծառազուրկ հին քաղաք, որ երկրորդն է մեծութեամբ՝ Երեւանէն վերջ։

Ծովուն մակերեսէն 1548 մեթր բարձր է։ Օդը սաստիկ ցուրտ է աշնան վերջ ու ձմեռը, ու ձիւնաբեր։ Գարունը՝ անձրեւոտ է, իսկ ամառը՝ հաճելի, մինչեւ աշնան սկիզբը։ Իր հողը ոռոգումի եւ մշակութեան պէտք ունի։

Ցորենը առատ եւ ընտիր է. առատ են նաեւ գարին, հաճարը եւ ձէթը։ Ունի նաեւ բանջարեղէններ։ Կը տնկեն գլխաւորաբար ուռենի, բարտի, խնձորենի, ծիրանենի, բալենի։

Ալեքսանդրապոլի ջուրը յորդառատ ու մաքուր է։

Անկէ կ'երեւի Արագածի կատարը։

Կը գտնուի Երեւանէն 125, իսկ Կարսէն 65 քիլոմեթր հեռու։ Իր հիւսիսային արեւմտեան կողմը կան տակաւին հին Կումայրի գիւղին մնացորդները։

Իր բլուրները ամբողջութեամբ կազմուած են թերթաքարէ (*)։

Հիւսիսային արեւմտեան կողմը 8 քիլոմեթր հեռու, Ախուրեանի եզերքը կը գտնուի Դ. դարուն կառուցուած Մարմաշէնի վանքը, մին Հայ ճարտարապետութեան յայտնի նշխարներէն։

ՆՈՐ - ՊԱՅԱԶԻՏ (*) — Գաւառապետ գետի վրայ շքեղ դիրքով քաղաք, ուր տարիին 2/3ը շատ ցուրտ կ'ընէ։ Բայց Սեւանայ լիճին բոլորտիքը եղող քաղաքներուն նման ա'յնքան առողջ կլիմայ ունի որ, ամրան տաքերու շրջանին Արարատի հովիտին ու Երեւանի բնակիչներուն բարեկեցիկները օդափոխութեան կ'երթան հոն։

Տուները քարաշէն են ու լաւ կառուցուած։ Բնակիչները եկած են Թրքահայաստանի Պայազիտ (Դարոյնք) քաղաքէն։

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ.— Երեւանի մօտ պատմական անուանի աւան, որ եղած է մայրաքաղաք։ Իր վանքը կը կոչուի Էջմիածին, ուր կը նստի Հայերու Կաթողիկոսը եւ ուր կայ Հայերէն թանկարժէք ձեռագիրներու խիստ ճոխ թանգարան մը։ Իր զանգակատան թիպէթական զանգակը կը կրէ թիպէթերէն արձանագրութիւն մը (*)։

Էջմիածնի շրջակայքը նշանաւոր են Ս. Գայեանէի, Շողակաթի եւ Ս. Հռիփսիմէի եկեղեցիները։ Իսկ 3 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան Է. դարուն կառուցուած Զուարթնոց կամ Առապարի հրաշակերտ եկեղեցիին աւերակները, որոնք պեղուած են։

Վաղարշապատ ծաղկած է Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի օրով, Ե. դարուն, երբ հայ գրերը կը գտնուին անոնց կողմէ։

Խիստ մօտը հիմնուեցաւ Նոր - Եւդոկիա, ի յիշատակ Փոքր - Հայքի Եւդոկիա քաղաքին։

ԴԻԼԻՋԱՆ (Տիլիճան).— Արցախի ամենանշանաւոր գիւղաքաղաքը, որ հիմնուած է Եղջերուաձոր (Մայմեխ) լերան արեւմտեան կողին վրայ։ Ունի մեղմ կլիմայ, հիանալի դիրք ու գեղեցիկ տեսարան, բարձրաբերձ ծառերու անտառներ եւ հանքային ջուրեր։

Դալարագեղ կանաչութեամբ ծածկուած իր գեղածիծաղ հովիտէն կ'անցնի ականակիտ ջուրով բաւական խորունկ Աղստեւ գետակը, որուն աջ ափին վրայ ցանցուած է Դիլիջան։ Այս գետակի ափերուն վրայ կան սօսիներ եւ ընկուզենիներ։

Դիլիջան իր գեղեցիկ տեսարաններուն եւ կանաչագեղ հովիտին համար կոչուած է «Հայաստանի Զուիցերիան»։

Դիլիջանի հիւսիս. արեւմուտքը կայ անտառուտ լերան մը կողին վրայ հաստատուած սքանչելի տեսարանով Հաղարծնի վանքը, իսկ արեւելեան կողմը կայ Մխիթար Գօշի ԺԲ. դարուն հիմնած Գետիկ կամ Մխիթար Գօշի վանքը, ուր թաղուած է հիմնադիրը։ Ունի սքանչելի տեսարան։

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Հայաստանի հողերուն 100էն 40ը անմշակ է։

(*) 1828ին Ռուսեր տիրեցին անոր եւ իրենց կայսրուհիին անունով կոչեցին Ալեքսանդրապոլ։ Իսկ 1918ին իր օրինաւոր տէրերուն՝ Հայերուն ձեռքը անցնելով 1920էն ի վեր կը կոչուի Լենինական։

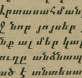
(*) Ardoise. քար մը, որուն թերթերը դպրոցներու մէջ իբրեւ քարետախտակ կը գործածեն։

(*) Հին անունը՝ Գաւառ։

(*) Յաւիտենական ճշմարտութիւններ եղող կեանքի եւ մահուան գաղափարը իր մէջ խտացնող սոյն արձանագրութիւնը կարդացուած է այսպէս. Օմ Մանի Բատմի Հում։

չպիտի խառնուի մասնաւոր տնտեսութեան: Պէտք է նոր վստահութիւն ներշնչել անհատական նախաձեռնութեան: «Մինչեւ հիմա տնտեսական բոլոր ճիւղերուն արդիւնքը կ'երթար կը լեցուէր հատուցումներու դանայեան կարասը: Բայց այսօր, մենք ազատած ենք այդ բեռէն: Արտասահմանի մէջ ամէն տեղ եւ մասնաւորապէս Ամերիկայի մէջ նոր յոյսեր յառաջ բերաւ Լօզանի խորհրդաժողովը: Պէտք է մենք ալ մեր կարգին յիշենք թէ Լօզանէն իվեր մեր աշխատանքին պտուղը անձնապէս մեզի է որ օգտակար կ'ըլլայ: Այսպէս ստեղծուած է տնտեսական վերականգնումի առաջին պայմանը»:

Ֆոն Փափէն այս առթիւ չեշտեց թէ գործազրկութիւնը գլխաւոր խնդիրն է երկրին համար: Այս պատճառով ալ, կառավարութիւնը ընդարձակ ծրագիր մը պատրաստած է: Երկու միլիառ մարքի դրամագլուխ մը պիտի տրամադրուի, գործերը դիւրացնելու համար: Կառավարութիւնը եւ կեցած է բանի փոխառութեան մը ծրագրէն: Բարեփոխումներ պիտի կատարուին նաեւ տուրքերու գանձման մէջ, եւ կարելի պիտի ըլլայ գործ ճարել 1,700,000 գործազուրկներու:

Հ. Յ. Դ.

Գաւառ

Լիոնի Մարզպետ խումբի խմբական ժողովը, այս Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին գրադարանի սրահը: խիստ կարեւոր օրակարգ: Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Լիոնի կայծակ խումբը ստիպողաբար իր ընկերները ժողովի կը հրաւիրէ վաղը, չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կուկունեան խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ցէսինի կոմիտաս երկսեռ երգչախումբի, (ղեկ. Ա. Գ. Մելքոնեանի) եւ դերասան Մ. Մարութեանի:

24 Սեպտ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի սրահը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը:

Դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ ներկայացումները

1932 Սեպտեմբեր 17ին Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.45ին

Société Savantes*ի մէջ* (28 rue Danton)

ղեկավարութեամբ հանրածանօթ դերասան

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ երգչուհի դերասանուհի

ՏԻԿ. Ե. ԲԱԴԱԼԻ

Կը ներկայացուի

ԲՈՒԲ

(Դրամ 5 արար)

Հեղինակ՝ Է. Վոյնիչ
Թարգմանեց՝ Լ. Շանթ
Բեմի վերածեց՝ Մ. Մարութեան

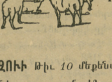
Կը մասնակցին՝ Տիկ. Ե. Բադալ, Պ. Պ. Ա. Կոթիկեան, Սերժ Թորոսեան Ս. Մաքսուտեան, Ա. Սարաֆեան, Ե. Գրիգորեան, Գազազեան, եւայլն:

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ Ա. 20, Բ. 15, Գ. 10, Դ. 5 ֆր.

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայկական ճաշարանները, Գրատուն Հրանտ-Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince *եւ լուսանկարիչ* Phébus*ի մօտ:*

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն խաղը կը ներկայացուի Լիոնի մէջ Հոկտ. 22ին, Էմիլ Զօլայի մէջ եւ 23ին Ցէսինի մէջ, հայ ժողովրդական նորաձնունդ սրահին մէջ:

Երգչուհի Տիկ. Բադալի երգահանդէսները տեղի կ'ունենան Հոկտ. 2ին Վիէնի մէջ, Հոկտ. 8ին Լիոնի եւ 8ին Ցէսինի մէջ:

Tricots TERZIAN

20 Rue Mélingue, Paris

Tél. Botzaris 22-98 Métro Buttes-Chaumont

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ԹՐԻՔՈՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Կ'ՈՒՋՈՒԻ Թիւ 10 մեքենայ ունեցող եւ տունը աշխատող գործաւորներ: Լաւագոյն վճարումով: Մոռթ սէզոն չունեցող եւ տարին 12 ամիս աշխատող միակ Թրիքոյի գործարանը:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

ՁՄՐԱՆ ԿԱՐԱԳԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ

ՔԱՆԻ ՈՐ ԳԻՆԵՐՈՒ ԶԳԱԼԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ԵՆՔ ԳՏՆՈՒԻՆՔ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՍ ՍՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋՔԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ, ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆՈՎ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՍԿՍԱԾ Է:

Անարատ կարագ		5%	աղուած, քիլօն	12.50	ֆրանք
»	»	3%	» »	12.75	»
»	» demi salé	1½%	» »	13.50	»
Հալէպի հալած անարատ կարագ			»	17.—	»

2—5—10 քիլօնոց զոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնելի բնակարանի: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Gergovie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ *կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տոմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայն տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.*

ԵԹԷ *դատակոչեր ստացած էք* **huissier***ներէ.*

ԵԹԷ *պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.*

ԵԹԷ *կ'ուզէք հաշուի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոց ստանալ.*

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք **Պ. ՓԱՐՄԱԳԻ,** 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ իր գրասենեակներուն մէջ:

Այրի տիկին Սօֆի Միքայէլեան եւ զաւակները եւ ազգականները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՄԻՀՐԱՆ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, երեքշաբթի առաւօտ, ժամը *10.30*ին Lariboisièreի (կար տի Նորի մօտ) հիւանդանոցին մէջ:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R, Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան՝ մեռներ. հիւանդութիւն եւ վարիսի: Ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12:

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ օրիորդ մը գործ կը փնտռէ հայ տունի մը մէջ եւ կամ կարի վերաբերեալ, համեստ պայմաններով: Կը ներկայացնէ լաւագոյն յանձնարարականները: Գրել Շ.Նարդունիի, Յառաջի հասցէով:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակց. Միութեան փարիզի մասնաճիւղի նոր վարչութեան անդամներն են.— Ատենապետ՝ Պետրոս Վարդանեան, գանձապահ՝ Տիգրան Տիրոեան, քարտուղար՝ Լեւոն Տօնիկեան: Խորհրդականներ՝ Խաչիկ Մկրտիչեան եւ Յաբեթ Յարութիւնեան: Թղթակցութիւնները պիտի ըլլան հետեւեալ հասցէին.— Léon Doniguian, 52, Rue Isidor Neujahr. Bagneux (Seine).

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց ըրփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: Դիւրամատչելի պայմաններ: Դիմել Տէր-Յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

Տեսինի մէջ «Յառաջ»ի գործակալն է

Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ

41, Maison l'Aurore, DÉCINES, (Isère)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ ԵՆ

Նախասալ Գրագէտներու Բանկալներ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ ՎԵՑ ՀԱՏՈՐՆԵՐԸ

Ռ. Զարդարեան, Հրանդ, Գեղամ Տէր Կարապետեան, Գեղամ Բարսեղեան, Ա. Արփիարեան, Զոհրապ:

Պատրաստուելու վրայ են առաջին շարքին մնացեալ վեց հատորները:

Տիգրան Չէօկիւրեան, Եր. Սրմաքէշխանլեան, Եր. Օտեան, Ար. Յարութիւնեան: Տ. Սեւակ, Տ. Չրաքեան:

Բաժանորդեցէք այս գեղեցիկ ձեռնարկը: Ամէն մէկ հատոր կ'արժէ 20 ֆրանք: Դիմել՝ M. Barsamian, 121 Rue Marcadet, Paris (18)

CABINET V. YARJANIAN

JURISCONSULTE

54, Rue La Fayette, Paris (9) (Métro Cadet) Tél. PROVENCE 87-53

Կ'ստանձնէ Առեւտրական, Պատժական, Քաղաքային ամէն տեսակ դատեր: Իրաւագիտական խորհրդակցութիւններ, բոլոր դատական եւ վարչական գործերու համար, գրաւոր կամ բերանացի: Նախարարութեանց եւ բոլոր պաշտօնատուններու մօտ վարչական եւ իրաւական դիմումներ: Հայ առեւտրականներու եւ անհատներու մասնաւոր դիւրութիւններ պատուագնի վճարման համար, նկատի առնելով ներկայ տնտեսական տագնապը: Մասնաւոր սպասարկութիւն քաղաքային եւ կրօնական ամուսնալուծման դատերու համար: Արագութիւն եւ գաղտնապահութիւն: Դիմեցէք եւ պիտի գտնէք ամէն գոհացում: Գաւառներէն եւ արտասահմանէն եկած դիմումներուն կը պատասխանուի անմիջապէս:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, Կեանքը, Թ. Ազատեան 15 ֆրանք, *ԾԱՆՕԹ ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ,* Գ. Զոհրապ 20, *ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐ* (Տ. Չէօկիւրեան եւ Ռ. Սեւակ), Ա. Սեւան 15, *ԱՐԵՒՈՍ ՃԱՄԲԱՆ,* Մաննիկ Պէրպէրեան 10, *ԵՏՔԸ,* Էրիխ Մարիա Ռեմարք 20, *ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄՏՔԵՐԸ,* Քրիստ.Միքայէլեան 10, *ԽԵՆԹԸ եւ ՋԱԼԱԼԷՏՏԻՆ* Րաֆֆի 25, *ՎԱԼԱՆԹԻՆ,* Ժորժ Սան 20, *ԹԷՐՖԱՆՕ,* (Բիւզանդիոնի կայսրուհին) 25, *ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ,* Մալխաս 50, *ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ,* Ռէն 20, *ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ,* Ղ. Մելոյեան 10, *ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ,* Ե. Օտեան 2 *հատոր* 30 ֆր., *ԺԻՒՏԷՔՍ ԵՒ ԺԱՔԼԻՆ,* Ա. Պէրնէտ 2 *հատոր* 65 ֆր., *ՍԻՄՕՆ ՓԷՀԼԻՎԱՆ 25, ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՂՋԻԿԸ,* Քասիմ 2 *հատոր* 25, *ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ,* Յ. Ալոճեան (Ռոզմերի) 12.50, *ՏԱՒԻՂ ԵՒՈԼԵԱՆ,* Գ. Կառվարենց 20, *ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ,* Ռստանիկ 5, **QUATRE CONFÉRENCES SUR L'ARMÉNIE, Fr. Macler 35, LES RIRES D'UNE CHARMEUSE DE SERPENTS, Armen Ohanian 15.**

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, 51 rue Monsieur-le-Prince, Tél. Danton 88-65, *ուր կը գտնէք նաեւ ֆրանսերէն եւ հայերէն ամէն տեսակ գրքեր:*

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:
Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe — 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Հայերու ժամադրավայրը ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Danton 52—73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ ֆրանս, առողջապահ. նախարարութենէն

Հասցէ՝ 31 Rue de la Rochefoucauld (9)

Téléphone: TRINITÉ 59—54

Բաց է ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին՝ Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ Ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժութեան բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակահիւծախտային [...] խարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ [...]եան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս [...] արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ [...] հիւանդներուն.

Métro: Trinité, St. George et Pigale: Tramway 26, 28, 54:
Autobus AF, AJ, AM, B, BD, BI, G, Gbis, L, H, Hbis, R, Rbis

Պուա Քոլոմպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ *սրճարանին մէջ*

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ **(79)**

ԲՈՒ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

Ջեմման նայեց նրա երեսին, երբ տալիս էր բանալին: Հասկանում էր, որ դա մի պատրուակ էր միայն իրենց առանձին թողնելու:

— Մենք իրար հետ կը խօսենք դեռ վաղը. — ասաց Ջեմման: Առաւօտեան ժամանակ կը լինի, երբ իրերը կը կապեմ ու կը վերջացնեմ:

— Ա՛, այո՛, ժամանակ դեռ շատ կայ: Ձեզ մի բան էլ ուզում էի հարցնել, Րիվարէց, բայց կը խօսենք ճամբին: Լաւ է կէտաին ուղարկէք քնելու, Ջեմմա, ու ինքներդ էլ ցած խօսէք: Ուրեմն տասնըմէկին, ցտեսութիւն:

Ու դուրս ելաւ գլխի մի թեթեւ շարժումով ու ժպտուն, եւ ամուր փակեց իր ետեւից տան դուռը. Թող հարեւանները իմանային, որ տիկին Բոլլայի հիւրերը գնացին արդէն:

Ջեմման իջաւ խոհանոց, գիշեր բարի ասաց Կէտաին ու դարձաւ սենեակ մի գաւաթ սեւ սուրճ դրած ափսէին:

— Չէ՞ք ցանկալ մի քիչ պառկէք. — հարցրեց նա: — Ամբողջ գիշերը չէք քնելու:

— Ա՛խ, ոչ. կը քնեմ Սան - Լօրէնցում, մինչեւ հագուստներս պատրաստեն:

— Այն ժամանակ գոնէ սուրճ խմեցէք: Սպասեցէք մի վայրկեան, ձեզ պիսքուի բերեմ:

Եւ երբ իջաւ գետին ու բացաւ պահարանի ստորին աչքը, Բոռ յանկարծ ծունկ դէպ ի նրա ուսը:

— Ի՞նչ ունիք տեսնենք այդտեղ: Ա՛, շոքոլա ու կարամէլ: Վա՛յ, արքայավայել քաղցրեղէն է:

Ջեմման նայեց նրա այդ բերկրանքին, մի թեթեւ ժպիտով:

— Շաքարեղէն սիրո՞ւմ էք: Ես միշտ պահում եմ Չեզարէի համար: Այդ տեսակէտից նա մի խակական երախայ է:

— Ի-իրա՞ւ: Այն ժամանակ նրա համար նորը ճարեցէք, իսկ սրանք կը տաք, որ տանեմ հետս: Կարամէլը կը դնեմ գրպանս, եւ նա կը փոխարինէ ինձ կեանքի կորցրած ուրախութիւններս: Յոյս ունիմ, որ թոյլ պիտի տան մի կտոր սառ - շաքար կրծելու, երբ ինձ կախելու տանեն:

— Սպասեցէք, ձեզ համար մի շաքարի տուփ ճարեմ, թէ չէ շատ է կպչուն: Շոքոլա՞ն էլ դնեմ մէջը:

— Ո՛չ. կ'ուտենք հիմա միասին:

— Բայց ես շոքոլա չեմ սիրում եւ ուզում եմ, որ այժմ նստէք մօտս ու լուրջ խօսէք: Չէ՞ որ հաղիւ թէ մի անգամ էլ տեսնենք իրար նախ քան մեզնից մէկի սպանուելը եւ...

— Շոքոլա չի սիրում. — քրթմնջում էր Բոռը կամաց: — Լաւ, անուշ կ'անեմ առանձին: Չէ որ սա մահապարտի վերջին ընթրիքն է: Դուք այսօր բոլոր իմ քմայքներս կատարէք պիտի: Ամէնից առաջ ցանկանում եմ, որ նստէք այստեղ թիկնաթոռին, եւ քանի որ ինձ առաջարկում էիք պառկել, ա՛յ կը պառկեմ այստեղ բոլորովին յարմար:

Իջաւ գորգի վրայ, նրա ոտքերի մօտ, արմուկը յենեց թիկնաթոռին ու նայեց Ջեմմայի երեսին:

— Ի՛նչ գունատ էք: Դա նրանից է որ այդպէս սեւ էք նայում կեանքին ու շոքոլա չէք սիրում:

— Դէ՛, մի հինգ վայրկեան գոնէ լուրջ եղէք: Կեանքի ու մահու հարց է սա վերջապէս:

— Երկու վայրկեան էլ չեմ ուզում լուրջ լինել, անգինս: Այդ պատուին ո՛չ կեանքը արժէ, ոչ մահը:

Խլեց Ջեմմայի երկու ձեռքը ու խփում էր թեթեւ՝ մատների ծայրով:

— Է՛, մի լինէք այդպէս լուրջ, Մեներվայի պէս: Թէ չէ իսկոյն լաց կը լինեմ ու դուք կը խղճաք: Ես ուզում եմ, որ ժպտէք: Մի այնպիսի յանկարծ ժպիտ ունիք դուք: Խնդրում եմ, մի յանդիմանէք ինձ, անգինս. եկէք միասին ուտենք մեր պիսքուին, առանց կուելու, երկու եղբօր պէս. չէ որ վաղը մահն է գալիս:

Վեր առաւ քաղցր պիսքուին պնակից ու զգուշ կէս արաւ մէջից, ճշգօրէն բաժանելով եւ վրայի շաքարէ զարդը:

— Թող սա մեր հաղորդութիւնը լինի, ինչպէս եկեղեցում: Առէք ու լափեցէք — այս է իմ մարմինս: Իսկ վրայից կ-կը խմենք գ-գինին միեւնոյն բաժակից. այդպէս է ընդունուած: Արէք խնդիրքս, իբրեւ յիշատակ...

Ջեմման բաժակը դրաւ սեղանին:

— Վերջ տուէք. — ասաց նա գրեթէ հեկեկալով: Բոռ նստեց, նայեց նրան ու նորից վերցրեց նրա ձեռքերը իր ձեռքի մէջ:

— Մոռանանք մի վայրկեան բոլոր հոգսերը: Երբ մեզնից մէկը մեռնի, միւսը կը յիշի այս ժամը: Մոռանանք աղմկոտ ու տաղտկալի աշխարհը, որ մռնչում է մեր շուրջը. գնանք միասին, ձեռք ձեռքի, մահուան ծածուկ հանգստարանները ու պառկենք կակաչի կարմիր ծաղիկների վրայ: Լռենք մի քիչ:

Դրաւ գլուխը նրա ծունկին ու դէմքը ծածկեց ձեռքերով: Ջեմման կամաց հակեց իրա վրայ ու դրաւ ձեռքը նրա գլխին: Այդպէս սահում էր ժամանակը, եւ երկուսից ոչ մէկը ոչ շարժւում էր, ոչ խօսում:

— Սիրելիս, այժմ կէս գիշերի մօտ է արդէն, — ասաց կինը վերջապէս:

Բոռ բարձրացրեց գլուխը:

— Մի քանի վայրկեան ունինք ընդամէնը: Մարտինին իսկոյն կը վերադառնայ եւ գուցէ մենք այլ եւս տեսնի միմեանց: Ինձ ոչինչ [...] ասելու:

Բոռ դանդաղ վեր կացաւ ու սենեակի միւս անկիւնը: Տիրեց [...] կեանի լռութիւն:

— Ես ձեզ ուզում եմ ասել մ[...] — ասաց նա հազիւ լսելի: — Մ[...] ասեմ ձեզ...

Կանգ առաւ ու նստեց լուսամուտի մօտ, ծածկելով դէմքը երկու [...]քով:

— Ի՛նչ երկար ձիգ տուէք [...] ուզում խղճալ. — շշնջեց Ջեմման:

— Ինձ կեանքումս ոչ ոք չէ [...]ցել. մէկ էլ կարծում էի սկզբ[...] ձեզ համար միեւնոյն է դա...

— Այժմ այդպէս չէ՞ք կարծ[...] Ջեմմա մի վայրկեան սպասեց [...] պատասխանին, յետոյ անցաւ [...] կը ու կանգնեց նրա կողքին:

— Ասացէք ինձ վերջապէս ճ[...]տը: Մտածեցէք, եթէ սպանեն [...] եւ ինձ ոչ, ես պէտք է ապրեմ [...] կեանքս եւ երբեք պիտի չգ[...] հաստատ...

Բոռ ամուր հուպ էր տալիս [...] ձեռքերը:

(Շար.)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286
Directeur et Propriétaire : Sch. Missakian
Rédaction & Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15-70
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 »	—
Ամերիկա	8 տոլար	5 տոլար	—
Ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ 1932
31 AOUT 1932

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

Ը. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1970

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ԴՐԱՄԸ ՈՒՐԿԷ՞ ԿԸ ԳՏՆԵՆ»

Ինկիւրին յամառօրէն կը հետապնդէ փոքրամասնութեանց լուծման կամ թրքացման քաղաքականութիւնը։

Բազմաթիւ փաստերու կարգին, աՀաւասիկ վերջինը, Հրատարակուած՝ այսօր իսկ։ (Գ. էջ)։

Թուրքիոյ Կրթական գործավարութիւնը Հրջաբերական մը ուղղելով փոքրամասնութեանց եւ օտարականներու դպրոցական վարչութեանց, պահանջած է իրենց եկամուտներուն ցուցակները։

Այս առթիւ, Թուրք թերթերը մէկ բերան կը Հարցնեն.

— Օտար եւ փոքրամասնութեանց դպրոցները շատ մը ծախքեր ունենալով հանդերձ, ի՞նչպէս կը մատակարարուին։

Ուրկէ՞ կը գտնեն դրամը։

×

Հարցումը, ինքնին, այնքան պերճախօս է որ, մարգարէ ըլլալու պէտք չկայ, Հետեւանքները գուշակելու Համար։

Տրուած Հրամանին վրայ, դպրոցական վարչութիւնները պիտի ներկայացնեն իրենց ելքն ու մուտքը։ Պատասխանը ստանալէ յետոյ, Ինկիւրին ուրիշ կարգ մը Հարցումներ ալ պիտի ուղղէ, նոր կարգադրութիւններ պիտի ընէ, եւ իր Թաթը պիտի դնէ մատակարարութեանց վրայ։

Մինչեւ հիմա, զգուշացած է այդ միջամտութենէն, ոչ թէ մեր սեւ աչքերուն Համար, այլ Համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը, որ կը թելադրէ ամէն ինչ օրէնքի մը կապել եւ աղմուկ չՀանել։

Արդէն, փոքրամասնութեանց դպրոցները ելած են Համայնքներու ձեռքէն, եւ կապուած ուղղակի Մէարիֆին։ Կառավարութիւնը չի ճանչնար ոչ Ուսումն. Խորհուրդ, ոչ Հոգաբարձութիւն, ոչ ալ Թաղ. Խորհուրդներու իրաւասութիւն։

Դպրոցները ստիպուած են նշանակել մէկ — մէկ հիմնադիր — տնօրէն, որոնց բարի կամքէն կամ խղճմտանքէն կախում ունի իրենց գոյութիւնը, այս կամ այն ուղղութիւնը։ Այս հիմնադիր — տնօրէնները ուղղակի ենթակայ են կրթական տեսչութեան։ Տէր — տիրականը դպրոցին եւ պատասխանատու՝ կառավարութեան առջեւ. Թաղ. խորհուրդներուն կը մնայ միայն դրամ ճարել։ Մանաւանդ օրը օրին վճարել կառավարութեան կողմէ նշանակուած Թուրք ուսուցիչներուն եւ ուսուցչուհիներուն թոշակները։

Հակառակ պարագային, դպրոցը անմիջապէս կը փակուի։ Նոյն իսկ վերջնապէս։ Արդէն մեծագոյն շնորհն է որ կ՚ընեն, Հանդուրժելով անոնց գոյութեան։

Հիմա այդ «շնորհ»ն ալ պիտի ցնդի, երբ կառավարութիւնը, Հետզհետէ ձեռք առնելով դպրոցներու մատակարարութիւնը, քիթը կոխելով ամէն բանի մէջ, վճռէ թէ այս կամ այն դպրոցը բաւարար եկամուտ չունի. Հետեւաբար պէտք է փակուի։

Ուշագրաւ է որ, այս լուրին Հետ մէկտեղ, Թուրք մամուլը վերջերս ողբեր կը Հիւսէ փոքրամասնութեանց դպրոցներու գլխուն փաթթուած Թուրք ուսուցիչներու նիւթական կացութեան մասին։

«Ճիմհուրիյէթ»ն էր որ կ՚աղաղակէր, օգոստ. 18ին.

— «Ինչո՞ւ համար յոյն տղու մը խօսած թուրքերէնը թուրք տղու մը խօսած թուրքերէնը չէ. ինչո՞ւ համար հայ տղու մը գրիչէն ելած թուրքերէնը թուրք տղու մը գրիչէն ելած թուրքերէնը չէ։

... Եթէ կ՚ուզենք ազատել այդ վարժարաններու մէջ թուրքերէն լեզուն, նախ եւ առաջ պէտք է որ թուրքերէնի ուսուցիչները ազատենք... Շատ հեռու ենք մէկ ձուկով 40 հոգի կերակրող Մարգարէի դարէն»։

Մինչդեռ, փոքրամասնութեանց դպրոցներուն վրայ նշանակուած Թուրք ուսուցիչները երկու — երեք անգամ աւելի ժամավարձ կ՚առնեն, քան Հայ, յոյն կամ Հրեայ ուսուցիչը։ Եթէ չենք սխալիր, նախակրթարաններու Համար ժամը 75 ղրուշ, իսկ բարձրագոյն վարժարաններու Համար՝ 150 ղրուշ։ Իրականին մէջ, ամսական 25 ոսկիով պաշտօնավարողները ոչ — Թուրքերն են, ոչ թէ Թուրքերը։ Այն ալ, ամիսներով ապառիկ մնալու պայմանաւ։

×

Այս Հարցին մէջ ալ, Ինկիւրին կը Հետապնդէ քանի մը նպատակ միանգամայն։

Կը ձգտի ոչ միայն իր Թաթին տակ առնել փոքրամասնութեանց եկամուտները, այլ եւ երեւան Հանել նոր աւար։ «Լքեալ» գոյքեր։ Հասութաբեր կալուածներ։ Անշուշտ իր ձեռքով «մատակարարելու» Համար զանոնք։

Ընդարձակ ծրագրի մը մէկ մասն է այս քաղաքականութիւնն ալ, փոքրամասնութիւնները անելի մատնելու, զանոնք յուսաՀատեցնելու եւ ցրուելու Համար։

Անցեալ փետրուարին, Ինկիւրի ծրագիր մը Հրատարակեց, որուն Համաձայն չպիտի կրնան Համախումբ ապրիլ միեւնոյն ցեղին պատկանող եւ Թուրքերէն չգիտցող Համայնքները։

Օրէնքին Հրատարակութենէն անմիջապէս յետոյ, լուրերն Հրաժարեցան։ Բայց այդ չի նշանակեր թէ օրէնքը եւ առնուեցաւ։

Ընդհակառակն, լուռթիւնը աւելի դիւային Հանդամանք մը կուտայ այդ չարաշուք ծրագրին։

Լռութիւնը լաւագոյն միջոցն է, ծրագիրը կամաց — կամաց գործի Հանելու։

Ահա տարիներէ ի վեր Հանրատուներ կը բացուին Հայաշատ թաղի մը, Ֆէրիգիւղի մէջ, Հակառակ եղած բողոքներուն։ Պարզապէս Հայերը զզուեցնելու եւ ցրուելու Համար։

Եւ դեռ ուրիշ Հրէշային կարգադրութիւններ։

... «Ուրկէ՞ կը գտնեն դրամը»։

Ի՞նչպէս կ՚ապրին ըսելու ձեւ մը, որ կը ձգտի գաղտնիքներ Հանելու, գաղտնի որոշումներ գործադրելու Համար։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՐԱՆ

— :-: —

Հետաքրքրուեցայ թէ ի՛նչ գիրքեր կը գնէ մեր ժողովուրդը, ընթացիկ բացատրութեամբ մը՝ «ընթերցող հասարակութիւնը»։ Եւ հարցուցի Հրանտ Սամուէլին, մտնելով իր զով գրատունէն ներս։

— Ամէնէն աւելի երգարան կը ծախուի, յետոյ աղօթագիրք...

Հոգեբանական վերլուծման գեղեցիկ նիւթ է այս, — քննել թէ ինչո՛ւ հայ ժողովուրդը, այսքան փլուզումներէ եւ քայքայումներէ յետոյ, տագնապի եւ տառապանքի մէջ, բան չի խնայեր ունենալու համար իր երգարանը։ Չեմ ուզեր խօսիլ անոնց մասին, որոնք աղօթագիրք կը փնտռեն, — հոգեպէս տկար եւ ազազուն, բարոյապէս դիւրաբեկ ու կրաւորական այս մարդիկը հիւանդներ են, որոնք կը կարծեն միսթիսիզմի մէջ գտնել դարմանը իրենց ցաւերուն։

Բայց առողջ բազմութիւն մըն է այն, որ երգարան կը փնտռէ, — «երգելով կ՚ուզէ մեռնիլ», կամ «երգելով կ՚ուզէ ապրիլ»։ Ու այդ բազմութիւնը գիտէ թէ հայ երգարաններուն մէջ է պահուած ինչ որ կորսնցուց ինք, — մեր երգարաններուն մէջ են հայրենի «բարձր սարերը», «լուսնակն անուշները», «չինար եարերը», «հօռովէլ»ով թրթռուն արտերը, «շուն Թուրք»ին դէմ մեր կռիւները, Սիփանը, Մասիսը, Արաքսը։ Այնտեղ են մեր գարունները, որոնց վրայ «ձիւն ա արել», այնտեղ են մեր անձրեւները, երբ «ուռ ու տերեւ» կը դողան, այնտեղ են հայ աղջկան սիրտերը, որ կը բաբախեն ազնուական եւ երանաւէտ սէրով մը, եւ այնտեղ են օրօրոցի մեր երգերը։

Այնտեղ՝ Հայոց պատմութիւնը, մեր իղձերը, մեր երազները, մեր ափիւնը։

Մեր կտակարանն է «հայկական երգարանը», մեր Տապանակ Ուխտին, — ահա թէ ինչո՛ւ երգարան կը գնէ գաղթական հայ ժողովուրդը։

Ափսո՛ս, որ չունինք շնորհքով երգարան մը։ Ամէն մարդ, օգտուելով մեր ժողովուրդին այս տրամադրութենէն, երգարան է կազմեր, — գէշ տպագրութիւն, աննաշակ հաւաքում, աղաւաղուած բառերով։ Քանի մը տասնեակ երգարաններ ունինք, եւ երգարանի «հեղինակներ», մէկը միւսէն աւելի գէշ։ Ահա *ԱԶԴԱԿ* եւ *ՆՈՐ ՕՐ* թերթերն ալ, նոյն բարեացակամութեամբ, սկսեր են պրակ առ պրակ երգարան տպել։ Չեմ գիտեր թէ որքա՛ն խնամք պիտի դնեն, եւ որքա՛ն պիտի դարմանեն իրենց տպարանին թերութիւնները՝ լոյս ընծայելու համար շնորհքով երգարան մը, գեղարուեստական ու հատընտիր։

Ինչ որ ալ ըլլայ, գեղեցիկ է տեսնել, որ հայ ժողովուրդը երգարան կը սպառէ, ինչպէս մանուկը՝ այբենարան։ «Ազգապահպանման» աղուոր միջոց է այս։ Վասն զի հայ ժողովուրդը հայ պիտի մնայ այնքան ատեն որ հայերէն կ՚երգէ։

Երգէ՛, Հայոց ժողովուրդ, երգէ՛ խորոտիկ լեզուովդ, երգէ՛ ծիծեռնակի պէս, երգէ՛ կռունկի պէս, բայց երգէ՛ ապրելու համար։

ԱՐԵՒԱՆ

ԳՈՐԾԵՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ՞Ն

Նախագահ Հուվըրէն յետոյ, Պելժիոյ ազգ. դրամատան տնօրէնն ալ լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ առջի օր։

— Այսօր կացութիւնը աւելի լաւ է քան վեց ամիս առաջ։ Դեռ ամէն ինչ ստոյգ չէ, բայց յոյսի շող մը կը պլլայ։ Այդ շարժումը զօրացնելու համար, կան երկու էական պայմաններ զորս կը յուսամ թէ պիտի իրականացնէ միջազգային տնտեսական խորհրդաժողովը, — 1. Վերահաստատում դրամական ապահովութեան, կարելի եղածին չափ շատ երկիրներու մէջ։ 2. Վերջ զանազան երկիրներու միջեւ կատարուած փոխանակութեանց սահմանափակման։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ամերիկա պիտի ճանչնա՞յ Խ. Ս. Հ. Մ.ը

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Մ. Նահանգներուն մէջ Հետզհետէ կը զօրանայ խորհրդային իշխանութիւնը ճանչնալու տրամադրութիւնը։

Այս առթիւ Թերթերը Հետեւեալ տեղեկութիւնները կը Հաղորդեն.—

Խորհրդային իշխանութիւնը ճանչնալու տրամադրութիւնը յառաջ եկած է զանազան պատճառներէ։ Մէկը այն է որ, Օթավայի խորհրդաժողովին մէջ, որոշուած է ամերիկեան արտադրութեանց առջեւ փակել կարգ մը շուկաներ։ Մ. Նահանգները կ՚ուզեն այս կորուստները փոխարինել նոր շուկաներ գտնելով խորհրդային Միութեան մէջ։ Արդէն իսկ կարեւոր դրամատուն մը առաջարկած է պարտաւորիչ փոխառութիւն մը Հրապարակ Հանել, ի նպաստ խորհրդային իշխանութեան։ Մ. Նահանգներուն Համար նոյնքան անՀրաժեշտ է դրամագլուխներ որքան ապրանքներ արտածել։

Մ. Նահանգները ճանչնալով խորհրդային իշխանութիւնը, միեւնոյն ատեն կ՚ուզեն պատասխան մը տալ Ճափոնի, որ ճանչցաւ Մանչուրիոյ պետութիւնը եւ իր խնամակալութեան տակ առաւ չինական այդ Հարուստ նահանգը։

Վերջապէս, բազմաթիւ մարդիկ այն տեսակէտն ունին թէ Մ. Նահանգները չեն կրնար յաւիտենապէս անգիտանալ կառավարութիւն մը որ կ՚իշխէ աւելի քան 12 տարիէ ի վեր, անսահման երկրի մը վրայ, որուն տնտեսական ուժը կ՚աճի տարուէ տարի եւ որուն Հետ առեւտրական բազմաթիւ յարաբերութիւններ ունի արդէն Ամերիկան։

Այս միջոցին Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կ՚ուսումնասիրէ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկելու առաջարկը, զոր ըրած էր Ռատէք, Ժընեւի մէջ։ Զուիցերիայէն մեկնելէ առաջ, Ամերիկայի արտաքին նախարարը խօսակցութիւններ ունեցած էր խորհրդային պատուիրակներուն Հետ, որոնք վճռապէս յայտարարած են թէ անկարելի է որ Ռուսիան Հրաժարի Համայնավարական Միջազգայինէն, ինչպէս թելադրուած էր։ Անոնց կարծիքով, ջնջել Համայնավարական Միջազգայինը՝ կը նշանակէ ջնջել Հանրապետական կուսակցութիւնը Մ. Նահանգներուն մէջ։

Մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկելու Համար, անՀրաժեշտ է վարկեր ստանալ Երեսփ. Ժողովէն, ինչպէս եւ ապաՀովել Ծերակոյտին Հաւանութիւնը։ Այս առաջարկը յանձնուած է Նախագահ Հուվըրի, որ թերաՀաւատ է, բայց ուզած է Պօրահի եւ ուրիշ ծերակուտականներու կարծիքն առնել։

× «Թայմզ» կը գրէ թէ՝ Ժընեւի մէջ կատարուած խօսակցութեանց ընթացքին, տրամադրութիւն յայտնուած է փոխադարձ Համաձայնութեամբ կարգադրելու խորհրդային իշխանութեան կողմէ բռնագրաւուած ամերիկեան ստացուածքներու եւ Կերենսկիի պարտքերու վճարման խնդիրները։ Ամերիկացիները առարկած ըլլալով թէ առաջարկուած պատուիրակութիւնը չպիտի կրնայ երեւան Հանել Ռուսիոյ իրական կացութիւնը, Ռատէք պատասխանած է թէ պատուիրակութիւնը կրնայ միասին տանիլ իր Թարգմանները եւ եթէ անՀրաժեշտ եղբայրակցութեան յանդի, նեղուելու բան չկայ։

Հնդկաստան ճգնաժամին վրայ

Բրիտանական կառավարութիւնը միշտ մտաՀոգ է Հնդկաստանի վիճակէն եւ միջոցներ կը խորհի ելք մը գտնելու Համար։ Միջնորդ մը ճարած են, որպէս զի տեսակցի Կանտիի եւ միւս ազգայնական վարիչներուն Հետ։

«Տէյլի Էքսփրէս»ի Թղթակիցը կը Հեռագրէ Պոմպէյէն.— Հնդկաստան Հրաբուխ մըն է որ կրնայ մէկ օրէն միւսը պայթիլ։ Երկիրը Հանդարտ է երեւութապէս, որովհետեւ 24,732 Հնդիկ առաջնորդներ եւ գործիչներ ձերբակալուած են։ Ազգ. Համագումարին գործունէութիւնը Թուլցած է։ Պետերը ձերբակալելու եւ անոնց ստացուածքները գրաւելու Հրամանները անշուշտ մեղմացուցած են շարժումը, բայց խլրտումը վերջացած չէ։

Թերթը կ՚աւելցնէ թէ կառավարութիւնը այժմ կը ջանայ անՀրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել խաղաղութիւնը վերաՀաստատելու Համար, եւ այս նպատակով կ՚ուզէ Հաշտեցնել Հնդիկ ազգայնականները, որոնք Համաձայն չեն Կանտիի ծայրայեղութեանց։

Գերմանական թնճուկը

Երէկ արտակարգ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Գերմանիոյ Հանրապետութեան նախագահին եւ նախարարներուն միջեւ, օրուան կացութեան մասին։

Այս խորհրդակցութենէն առաջ, յանկարծ Պերլին Հասաւ Հիթլէր եւ տեսնուեցաւ վարչապետ ֆօն Փափէնի Հետ։ Մեծ վերապահութիւն կը տիրէ այս տեսակցութեան մասին, որուն ներկայ էր նաեւ Զօր. Շլայխէր։ Համաձայն արձանագրուած լուրերու, Հիթլէր յայտներ է թէ ինք Համաձայնած է կեդրոնի կուսակցութեան Հետ եւ անոր յանձնած՝ խառն դաՀլիճի մը ցանկը։ Բայց, աւելցուցեր է թէ իր ուզածը այդ չէ եւ պիտի նախընտրէր մասնակցիլ նախագահական դաՀլիճի մը, ֆօն Փափէնի կամ Զօր. Շլայխէրի վարչապետութեամբ։

Հաւանական չի Համարուիր որ Համաձայնութիւն գոյանայ։

Հիթլէր այս տեսակցութենէն եւ վարչապետին Հետ ճաշելէ յետոյ, ունկնդրութեան ընդունեցաւ իր 230 երեսփոխանները, որոնք փառաւոր ցոյց մը կատարեցին։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, շեշտեց թէ օրէ օր կ՚աճի իր առեղծած շարժումը, թէ Գերմանիոյ զանազան մասերուն մէջ իրենք արդէն տէր են իշխանութեան։ Սակայն, չեն կրնար կառավարել ամբողջ Գերմանիան։ «Բայց, մեր յաղթանակը ժամանակի խնդիր է»։ Աւելցուց թէ ֆօն Փափէնի դաՀլիճը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՄՏԻՔԻ ԳՈՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Խ. Միութեան Գերագոյն Ատեանը հրամայեց բոլոր նահանգային ատեաններուն՝ անմիջապէս կազմել տեղեկատուներու մնայուն վաշտ մը, օգնելու համար հունձքի եւ ուտեստի գողութեան դէմ կազմակերպուած պայքարին։ Իւրաքանչիւր հաւաքական տնտեսութենէ մէկ — երկու անդամներ պիտի արձանագրուին այս գաղտնի ծառայութեան համար, եւ վստահելի գործակալ մը պիտի դրուի իւրաքանչիւր խորհրդային խանութի մէջ։ Գործակալները առանձին չպիտի գործեն, այլ պիտի կապուին իւրաքանչիւր շրջանի կեդրոններուն հետ, ուր ժողով պիտի գումարեն, տեղեկագիրներ կազմելու եւ հրահանգներ ստանալու համար, այսպէս դառնալով մասնագէտ խուզարկուներու մարմին մը՝ խորհրդային ստացուածքի պահպանման համար։ Ասոնք պիտի օգնեն գործադրելու վերջին հրամանագիրը, որ մահուան պատիժ կը սպառնայ արմտիքի գողերուն եւ պիտի համոզեն բազմութիւնները թէ «խորհրդային Միութեան մէջ ընկերվարական ստացուածքը անհունապէս աւելի սրբազան է եւ անբռնաբարելի քան անհատական ստացուածքը՝ քաղքենի երկիրներու մէջ»։

Արմտիքի գողութեան դէմ հրատարակուած հրամանագիրը բուռն պայքար բացած է գիւղացիներուն մէջ, որոնք իրար կը լրտեսեն այժմ։ Կը թուի թէ Մոսկուայի ուզածն ալ այս է, քանի որ միացեալ գիւղացիութիւն մը վտանգաւոր կը համարուի։ Խորհրդային մամուլը կը պահանջէ անողորմաբար գործադրել մահապատիժը, նոյն իսկ այն գիւղացիներուն դէմ որոնք գրպաններնին կամ գոգնոցները լեցուն հասկեր կը տանին տունէն, դաշտէն վերադարձին։

ԹՈՒՐՔԵՒՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Սուրիոյ «Լիբան էւ Հալ» թերթը կը գրէ.—

Թուրքեւսուրիական սահմանին վրայ ապահովութիւնը պահելու պատրուակով, թրքական կարեւոր ուժ մը գետեղուած է։ Հալէպի թերթերը ցարդ բազմաթիւ դէպքեր յիշեցին, որոնք կատարուած են այդ թրքական ուժերու կողմէ։

Այս անգամ ալ, ահա, Հալէպի ժանտարմայի տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ երկու դէպքերը։

Առաջին.— Թամօ անուն ճարպլուսցի մը կ՚ուզէր սահմանը անցնիլ, մօտակայ թուրք գիւղ մը հանդիպելով իր առնելիքը գանձելու համար։ Թուրք զինուորները սակայն կը սկսին կրակ տեղալ անոր վրայ եւ առանց բառ մը իսկ փոխանակելու տեղն ու տեղը կը մեռցնեն զայն։

Երկրորդ.— Սուրիացի հովիւ մը, Մէյտան էքպէզի մօտ գտնուող գետ մը բերած է իր հօտը, ջրելու համար։ Գետը կը գտնուի սուրիական սահմանին մէջ, բայց շատ մօտ թրքականին։ Թուրք զինուորներ կը կողոպտեն զայն, ոչխարներն ու այծերը կը քշեն թրքական սահման։

ՔՈԼԵՐԱ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Պէյրութի առողջապահական տնօրէնութիւնը իմանալով որ քոլերայի դէպք մը ծագած է հովանոց շինողի մը տան մէջ, ամէն նախազգուշական միջոցները հրահանգեց աղէտը սահմանափակելու համար։

× Ճիպէյլի մէջ բազմաթիւ մարդիկ վարակուած են ժանտատենդէ։

Առողջապահական տնօրէնութիւնը կը թելադրէ որ ամէն ոք պատուաստուի։

— :-: —

ԻՐԱՔԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ, որ Քիւրտիստան գացած էր օդանաւով, Պաղտատ վերադարձաւ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ մէջ կատարուած պեղումներու ընթացքին, Տիբերիա լիճին մօտ գտնուեցան աւերակները եկեղեցիի մը որ շինուած էր այն տեղին վրայ ուր Քրիստոս հինգ հազար հոգիի բաժնեցուցած էր հինգ նկանակը։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— «Թան» յօդուածաշարք մը սկսած է հրատարակել, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մասին, պարզելով կացութեան զանազան ծալքերը։

Բաղդատաբար՝ առաջին մասը.—

Սուրիա, հին ժամանակներէ ի վեր, երբ աշխարհի քառուղին, ամէնէն աւելի ցանկալի հողամաս մը եղած է։ Իր նախնական ժողովուրդը — Փիւնիկեցիներ, Արամէացիներ, Եբրայեցիներ եւ Արաբներ — դարերու ընթացքին խառնուած են անոր հարստութեան պատճառով հոն խուժող ուրիշ ցեղերու հետ։ Աբրահամ Նահապետի օրէն Դամասկոսի պարտէզները նշանաւոր էին եւ Հռոմայեցիները զայն իրենց կայսրութեան շտեմարանն ըրին։ Հիւսիսի Հիթիթները, հարաւի Փղշտացիները, Եգիպտացիները, Ասորիները, Հռոմայեցիները, Թուրքերն ու Արաբները, հեռաւոր երկիրներէ իբր յաղթական գալով, բնիկ ժողովուրդին վրայ աւելցան եւ հոն զարգացան։

Եւ այսօր իսկ, Սուրիա իր քաշողական զօրութիւնը կը պահէ եւ Ֆրանսական հոգատարութեան հաստատումէն ի վեր, հարիւր հազարաւոր Հայեր, Քիւրտեր, Չէրքէզներ, Ասորա-Քաղդէացիներ հոն գաղթած են Կիլիկիայէն եւ Անատոլուէն արտաքսուած աքսորի ու վայրագութեանց հետեւանքով։ Փախչելով անկարգ, թողլով իրենց տուներն ու արտերը, այս դժբախտները կոչ ըրած են Սուրիոյ հիւրընկալութեան եւ Ֆրանսայի վեհանձնութեան։ Այժմ անոնք հաստատուած են ոմանք լիբանանեան մեծ քաղաքներու մէջ, ուրիշներ Լաթաքիոյ նահանգը, կամ Վերին Ճեզիրէ, Խապուրի կամ իր մէկ ճիւղին՝ Ճաղ-Ճաղի յուռթի ափունքը։ Իրենց առջի թշուառ վիճակը տակաւ կը բարելաւուի, իրենց առժամեայ կայանները մնայուն բնակարանի կը վերածուին եւ երկրին տնտեսական կեանքին իրենց մասնակցութիւնը օրէ օր աւելի գործօն կը դառնայ։

Ցեղերու, սովորութեանց եւ աւանդութեանց այս այլազանութիւնը ունի ձգտումներու եւ ցանկութեանց նոյնքան այլազանութիւն։ Թրքական իշխանութեան տակ երբեմն ճնշուած այս ցանկութիւնները ազատ արտայայտութիւն գտան Սեւրի դաշինքէն ի վեր։ Այսքան այլազան ցանկութիւններ համաձայնեցնել ընդհանուր շահուն հետ, բաւական դժնդակ բան է։ Հոն, ինչպէս է Եւրոպայի մէջ, ցեղային տարբերութիւններէն աւելի տիրապետող են կրօնական տարբերութիւնները։ Կրօնքն է որ իրարմէ կը զատորոշէ Սուրիոյ բնակիչները։ Հաւատքի քանի մը խմբաւորումներ կան խիստ ազդեցիկ եւ գործօն, իւրաքանչիւրը նախանձախնդիր իր անհատականութեան, շահերուն եւ իրաւունքին։ Պատրիարք, եպիսկոպոս, միւֆթի եւ րաբբի կը յարգուին իրենց հասարակութիւններէն, մեծ վարկ կը վայելեն, որով անոնք ալ ուժ կու տան իրենց հօտերուն ցանկութեանց։

Սովորութիւն է իսլամ Սուրիոյ հակադրել քրիստոնեայ Լիբանանը։ Այս պարագան շատ բան կորսնցուց իր ճշդութենէն այն օրէն որ զօր. Կուռօ 1920 սեպտ. 1ին ստեղծեց Մեծ-Լիբանանը, բաղկացեալ Լիբանանի հին նահանգէն, որուն վրայ աւելցան Պաալպէքի եւ Պէքաայի գաւառները եւ Սայտայի գաւառակը, մեծ մասամբ իսլամաբնակ։ Լիբանանի հանրապետութիւնը այժմ ժողովուրդ մը ունի ուր քրիստոնեայ տարրը տակաւ կը հաւասարակշռուի Սիւննի, Շիի, Ալեւի եւ Տիւրզի տարրերէն։ Այս իսլամական տարրերուն յաւելումը իրաւ է թէ նպաստեց Լիբանանի տնտեսական զարգացման, բայց անոր կորսնցնել տալով իր կրօնական միատարրութիւնը, կնճռոտեց քաղաքական խնդիրը եւ բացաւ դուռը նոր եւ փափուկ դժուարութեանց։ Անցեալ մայիսի դէպքերը ասոր անմիջական հետեւանքն էին։

Սուրիոյ քաղաքական կազմակերպութիւնը շատ բարդ է։ Ժողովուրդին մեծամասնութիւնը թէեւ իսլամ, բայց իրենց ձգտումները, բարեշրջման աստիճանը, տնտեսական շահերը զգալապէս տարբեր են։ Նախապէս հինգ պետութեանց բաժնուած, յետոյ դաշնակցային խմբաւորումի մը մէջ առնուած, Հալէպի, Դամասկոսի եւ Լաթաքիոյ պետութիւնները, իրենց սեփական կազմակերպութեամբ, բայց իրենց հասարակաց շահերուն համար կախեալ՝ դաշնակցային խորհուրդէ մը, Սուրիան այժմ ենթարկուած են բաւական բարդ վարչաձեւի մը։ Նկատի առնելով կարգ մը ժողովուրդներու անջատողական ցանկութիւնները 1925 յունուար 1էն ի վեր ստեղծուեցաւ Սուրիոյ պետութիւնը, բաղկացած Հալէպի, Դամասկոսի եւ Ալեքսանտրէթի գաւառակին պետութիւններէն։ Այս վերջինը կապուած չէ այլեւս Հալէպի նահանգին, եւ կը պահէ իր նախկին վարչական ինքնավարութիւնը։ Գալով Ալէվիներու պետութեան, որ կը կոչուի Լաթաքիոյ կառավարութիւն, բաղկացած իսլամ փոքրամասնութենէ մը որ մասնաւոր ծէսի մը կը պատկանի, իր յայտնած բացարձակ անջատողական փափաքին վրայ, ինքնավար պետութիւն մըն է։

Հասկնալի է թէ հոգատար պետութիւնը ի՛նչպիսի դժուարութեանց կը բախի, գլուխ հանելու համար իր գործը Սուրիոյ մէջ։

Ճէպէլը – Տրիւզ մեծ զոհողութիւններ եւ դժուարութիւններ պատճառեց Ֆրանսայի։ Քաջ պատերազմիկ, Տիւրզիները թիւով 60,000 ամէն բանէ վեր կը դասեն իրենց անկախութիւնն ու աւատական աւանդութիւնները։ Անոնց խաղաղեցումը զօր ժամանակին ի զուր փորձեցին Թուրքերը, կախում ունէր դրացի երկիրներու խաղաղեցումէն եւ հոգատարութեան գործին յաջողութենէն։ Այս լեռնականներուն համար մասնաւոր վարչաձեւ մը պէտք էր։ Գործերու վարչութիւնը զինուորական կառավարութեան մը յանձնուիլը, տեղական մեծ ընտանիքներու պետերէ բաղկացած կառավարական խորհուրդի մը կազմութիւնը գոհացուցին Տիւրզիներու աւատական ցանկութիւնները։ Փոխադարձ վստահութիւն հաստատուեցաւ եւ այժմ խաղաղութիւնը կատարեալ է հոն։

Սուրիական հարցին լուծումը շատ դժուար ու բարդ է։ Դամասկոսի մէջ սկզբունքի թշնամութիւն կայ Ֆրանսայի դէմ։ Գործօն փոքրամասնութիւն մը հակառակ է հոգատարութեան։ Ազգայնական կուսակցութիւնը, ինչպէս Պաղեստինի, նոյնպէս Սուրիոյ մէջ կ՚ընդդիմանայ օտար նախաձեռնութեան։ Այս ընդդիմութիւնը սկզբունքի խնդիր չէ միայն։ Դրական արգելքներ կը հանեն հոգատարութեան դէմ եւ այս պատճառաւ քանիցս արիւն թափած է սուրիական քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ։ Ասոր համար է որ կը յապաղի երկրին գործերուն կարգադրութիւնը։

Այս ազգայնականները մեծ մասամբ կը բաղկանան նախկին աւատապետներէ որոնք վարժուած են իբր գերի գործածելու գեղջուկ տարրը, իրենց շահերը վտանգուած տեսնելով, կը մերժեն նոր վարչաձեւը։ Ասոնք փոքրամասնութիւն մըն են։ Ժողովուրդին մեծ զանգուածը, չեն հետաքրքրուիր քաղաքականութեամբ։ Աշխատասէր, գործունեայ, մտացի, երկար ատենէ վարժ դժնդակ աշխատանքի, իրենց նիւթական բարօրութիւնը կը խորհին միայն։ Անոնք կ՚ուզեն միայն ապրիլ խաղաղութեամբ եւ արդարութեամբ, ինչ որ կ՚ապահովէ իրենց Ֆրանսայի ներկայութիւնը։ Բայց ազգայնականները զանոնք կը դրդեն։

Ինչ որ ալ ըլլայ, կազմակերպութեան առաջին հանգրուանը կատարուած է Սուրիոյ մէջ եւ կ՚ընթանայ դէպ ի բարելաւում։

ՔԻՇՆԵՒԻ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Պեսարապիոյ Հայոց Ազգային Խորհուրդը, կամ, կարճ տիտղոսով Նաքօպան, միակ պատասխանատուն Քիշնեւի Հայկական Օկրատայի դրամական ամբողջ տասը տարի թեմը զրկեցնելէ եւ անոր նիւթական ու բարոյական ուժերը ջլատելէ յետոյ ալ, կը յաւակնէր պահել իր իրաւասութիւնը կալուածներու վարչութեան վրայ։

Նաքօպան կը կրթնէր 1920ին տրուած արքայական հրովարտակի մը վրայ, որ Նաքօպային պաշտօն կու տար Քիշնեւի թեմապատկան կալուածները վարելու, առժամեայ կերպով, այսինքն մինչեւ առաջնորդի մը գալը, պաշտօն որուն իր չար գործածումովն էր որ Նաքօպան կորսնցուց Հայկական Օկրատան, եւ զոր Նաքօպան կը յաւակնէր ձեռքէ չհանել առաջնորդին գալէն յետոյ ալ։

1930ին, նախարարական որոշմամբ, Նաքօպայի ձեռքէն առնուեցաւ վերջապէս այդ իրաւասութիւնը։ Զնայելով ասոր ալ՝ ան միշտ կը փորձէր մնալ վարիչ այդ կալուածներուն, դժուարացնելով թեմական իշխանութեան շատ մը քայլերը եւ խանգարելով յաճախ Օկրատայի յարքունիս գրաւուած մասը ետ առնելու համար թափուած աշխատանքները։

Փրոֆ. Եորկայի կառավարութեան օրով՝ թեմը օրէնքով ճանչցուեցաւ, առաջնորդը հաստատուեցաւ արքայական հրովարտակով, եւ թեմին կանոնադրութիւնը վաւերացուեցաւ հրովարտակով մը։

Քիշնեւի խառնակիչները իրենց պատեհը քաշուեցան պահ մը։

Բայց երբ ներկայ կառավարութեան օրով՝ թեմին վարչութեան պիտի անցնէր Հայկական Օկրատայի յարքունիս չգրաւուած մասը, աւարտելով վերջապէս իր երեսնամեայ վարձակալութեան պայմանաժամը, Քիշնեւցիները դարձեալ իջան ասպարէզ, կալուածներու եկամուտը ձեռքէ չհանելու միակ մտահոգութեամբ, թէեւ, ընդհ., ի դէպ, թեմական խորհուրդը անշուշտ որ պիտի հոգար Պեսարապիոյ կարօտ եկեղեցիներն ալ։

Թեմական խորհուրդին ուրիշ բան չէր մնար ընել՝ բայց եթէ պետութենէն պահանջել կիրարկել ընել օրէնքով եւ արքայական հրովարտակներով իրեն տրուած իրաւասութիւնները։

Կառավարութիւնը ընդ առաջ գնաց իր մօտ եղած դիմումներուն, եւ վերջնապէս փակեց խառնակիչներուն առջեւ՝ մեքենայութեանց ամէն ասպարէզ։

×

Ստորեւ կու տանք այն տեղեկագիրը՝ զոր դաւանութեանց նախարարութիւնը ներկայացուցած է վեհապետին, առաջարկելով Նաքօպայի պաշտօնին հանգիստանուր ջնջումը.—

Վեհափառ Տէր,

1920ին Քիշնեւի առաջնորդութեան պատկանող եւ Պեսարապիոյ մէջ գտնուող կալուածները, եւ նաեւ անոնք որ կը պատկանին Էջմիածնի կաթողիկոսութեան, առանց օրինաւոր ներկայացուցչի ըլլալով, —որովհետեւ Քիշնեւի հայ առաջնորդական աթոռը թափուր էր եւ տեղական օրէնքով նախատեսուած հայ – լուսաւորչական քոնսիսթօրիան կազմալուծուած էր, — 1920 դեկտ. 13 թուակիր եւ 4139 համար արքայական հրովարտակով Պեսարապիոյ Հայերէն կազմուած եւ Նաքօպա կոչուած քոմիթէին արտօնուած էր յանձնաժամել եւ վարել Քիշնեւի հայ – լուսաւորչական թեմին եւ Էջմիածնի կաթողիկոսութեան պատկանող անշարժ եւ շարժուն կալուածները, առժամեայ կերպով, այսինքն մինչեւ ընտրութիւնն ու հաստատութիւնը հայ առաջնորդի մը։

1931 յուլիս 31ի 2812 թիւ արքայական հրովարտակով վաւերացուեցաւ Ռումանիոյ հայ – լուսաւորչական թեմին հաստատութեան օրէնքը, 1931 հոկտ. 27ի 3504 թիւ հրովարտակով վաւերացուեցաւ նոյն թեմին իբր առաջնորդ Յուսիկ արքեպսկ. Զօհրապեան, իսկ 1931 նոյեմբեր 23ի 3765 թիւ հրովարտակով վաւերացուեցաւ եւ հրատարակուեցաւ Ռումանիոյ հայ – լուսաւորչական թեմին կազմական եւ վարչական կանոնադրութիւնը։

Նոյն կանոնադրութեան 70րդ յօդուածին համաձայն Քիշնեւի հայ թեմապատկան կալուածները կը կառավարուին թեմական խորհուրդին կողմէ։

Ամբողջ Ռումանիոյ հայ – լուսաւորչական առաջնորդութիւնը օրէնքով հաստատուած ըլլալով ուրեմն, իր կանոնադրութիւնը հաստատուած եւ առաջնորդը վաւերացուած համաձայն դաւանութիւններուն, խորին յարգանօք կը խնդրեմ, Վեհափառ Տէր, որպէս զի հաճիք ստորագրել յարակից հրովարտակը, որով 1920ին Հայկական Նաքօպա քոմիթէին տրուած պաշտօնը առժամեայ կերպով վարելու Պեսարապիոյ հայ եկեղեցական կալուածները՝ կը դադրի անոնց վարչութիւնը անցնելով թեմին թեմական խորհուրդին։

Ամենախորին յարգանօք, Ձեր Վեհափառութեան ամենախոնարհ ծառան՝ Կրթութեան, դաւանութեանց եւ արուեստից նախարար Տ. Կուպի։

Դաւանութեանց խորհրդական Սթ. Պրըտիշիանու։

×

Այս տեղեկագրին հիման վրայ՝ վեհափառը ստորագրեց հետեւեալ հրովարտակը.—

ՔԱՐՈԼ Բ.

Շնորհիւն Աստուծոյ եւ կամօքն ազգին Արքայ Ռումանիոյ

Ողջոյն ներկայից եւ այց գալոց եւ

Հանրային կրթութեան, դաւանութեանց եւ արուեստից մեր նախարարին 73877 - 8735 - 932 թիւ տեղեկագրին վրայ՝ կը հրամայենք։

Յօդ. 1.— 1920 տարւոյն 4139 թիւ արքայական հրովարտակով Քիշնեւի հայկական «Նաքօպա» քոմիթէին տրուած իրաւասութիւնը՝ Պեսարապիոյ հայ լուսաւորչական կալուածները առժամեայ կերպով վարելու, կը դադրի։

Յօդ. 2.— Ռումանիոյ հայ լուսաւորչական թեմին կազմական վարչական կանոնադրութեան 70րդ յօդուածին համաձայն, Պեսարապիոյ թեմապատկան կալուածները կ՚անցնին նոյն թեմի թեմական խորհուրդի վարչութեան։

Յօդ. 3.— Հանրային կրթութեան դաւանութեանց եւ արուեստից մեր նախարարը պաշտօն ունի կիրարկելու ներկայ հրովարտակը։

Տրուած Պուքրէշ, 1932 յուլիս 18ին։

Քարոլ

Հանրային կրթութեան, դաւանութեանց եւ արուեստից նախարար՝ Տ. Կուպի։

Այս կերպով մղձաւանջ մը կը վերնայ Ռումանիոյ հայ թեմին գլխէն։

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՄԷՋ

ՊԵԼԿՐԱՏ (յապաղած).— Կաթողիկոսական ընտրութեան համար, մեր փոքրաթիւ հայ գաղութը նամակ մը ստացաւ Մանչէսթըրէն, որով հոգեւոր հովիւը կը թելադրէր պատգամաւոր մը ընտրել։

Այս հարցին ընծայեցք տալու համար, Պ. Սահակ Գէորգեան օգոստ. 14ին ժողովի հրաւիրեց գաղութը պանդոկի մը մէջ։ Ներկայ էր գրեթէ ամբողջ Պելկրատի գաղութը բացի քանի մը անձերէ։

Ժողովին ատենապետ ընտրուեցաւ Պ. Գէորգեան, իսկ ատենադպիր Պ. Գ. Մորճիկեան։ Նախ քան օրակարգի անցնիլը, Պ. Գ. Մորճիկեան, պարզեց հայ ազգին քաշած տառապանքները դարերու ընթացքին։ «Հայ ազգը կուրծք տալով արիւնաշաղախ դարերու յորձանքին, պահած եւ պահպանած է իր արդար իրաւունքը։ Անոր ժամանակակից ազգերը գրեթէ պատմութենէն անհետացած են, սակայն ան մինչեւ այսօր, կառչելով ամէն տեսակ այլասերման դէմ, կը շարունակէ իր գոյութիւնը»։

Խնդրեց ներկաներէն որ միանան, որովհետեւ «միայն միութեամբ կրնանք պահել մեր մաքուր սերունդը այլասերումէ»։ Յետոյ կարդաց Մանչէսթըրի նամակը։ Նկատի առնելով ուղղակի ներկայացուցիչ զրկելու դժուարութիւնը, թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ յետոյ ընտրուեցաւ Պ. Ա. Տէտալպաշեան (Մանչէսթըրէն), որ պիտի ներկայացնէ մեր գաղութը։

× Օրակարգի երկրորդ հարցն էր կազմել Բարեգործականի մասնաճիւղ մը։ Ներկաները մեծամասնութեամբ ընդունեցին այս առաջարկը, եւ ընտրուեցաւ եօթը հոգինոց վարչութիւն մը, հետեւեալ անդամներով.— Պ. Պ. Սէֆէրեան, Չալըքեան, Դաւիթեան, Ոսկանեան, Գէորգեան, Վարդանեան, Մորճիկեան։ Յետոյ կազմուեցաւ դիւանը,— Պ. Ս. Գէորգեան ատենապետ, Գ. Մորճիկեան ատենադպիր, Չալըքեան գանձապահ։

Վ. Ս.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ալկոլիկականութիւն

—)(օ)(—

Ի՞նչ կը նշանակէ այս բառը. Պարզապէս «ալքոլիա կարգ Բոլշեւիկեան բացատրութիւն լու համար պատկերը այն բուն ու ղեկավարներուն, որոնք դափոխական՝ Հայաստանի մէջ թրթռացնեն հեռագրական թելե ու սրահները, տարին 365 օր ները պատերազմ, բառերը բանք ինչպէս որ կ՚ուզէք, ան ճամարտակութիւն, կամ իրենց ռով, «քաղաքական շաղակրատ թիւն», «ոչինչ չասող բանաձեւ պարզապէս «ալքոլիա»։ Ալկո ընդհանուր է ալքոլիա կարգ այս սովորութիւնը, որ թերթե լեցուած են «ոչինչ չասող» յօդուա ներով, քաղաքական մարդոց բանը լեցուած է անիմաստ ղակրատութիւններով»։ Արդ, կ՚ուզէք որ ընէ բանուորը, մարդ նելով այս ալքոլիաները։

Կասկած չկար, որ չպիտի կար դար թերթերը, ականջը պիտի խ անտանելի ժողովներու ճառերու դէմ։

Հեւա՞ն էք...

Եւ ահա հունձքը, որ հասունց ալքոլիաներով։

Լէնինականի մանարանին անդամները կուսակցական թեան են կանչուած, ինչպէս կը Լէնինականի թերթը, «Բանուոր Մէկիկ մէկի բեմ կը կանչուին ուորները, որոնց կը հարցուի թերթ կը կարդա՞ն, բան մը հա ցա՞ծ են Ստալինի հրահանգներ կամ Հայաստանի կոմունիստ սակցութեան կեդր. կոմիտէի բերականներէն։

Նախապաշում է, որ կը հարցնէ բանուոր մըն է, որ կը պատա խանէ։

— Թերթ կարդա՞ւմ էք։

— Բաղի բազի աչքիս անցկացնում եմ։

— Օրինակ, ի՞նչ հետաքր բան կարդացիր վերջերս ւոր»ում։

— Ոչինչ։

— Ձեր խմբակում քանի՞ նաներ կան։

— Չգիտեմ։

— Քանի՞ տոկոսով էք կատար արտադրութեան ձեր պլանը։

— Իմ անհատական պլանը տարում եմ 40-50 տոկոսով։

— Իսկական պոչ..., ձայ տան դէպից դէպից։

Վերջերս Կազանովիչ տուած, այս «զուտ» հարցի սին, Մոսկուայի քաղաքայի տին մէջ։ Բանէք յետոյ, թէ 19 բաղդատմամբ 1930 տարուան ուորներու թիւր աւելցած է միլիոն, թէ նոր ուժեր գործարաններէ ներս, բար, կ՚աւելցնէ ան, ոչ մէկը տաքրքրուի կուսակցական լով ու քաղաքականութեամբ պէս Մոսկուայի «Դինամօ» բանէն, մետաղ թափող մէջ 25 հոգի, հիանալի տղաք թարկուին նոյն հարցաքննու

— Ինչպէս է քաղաքակ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒ

«Քանզի միով խաւարային շղթայիւ ամենեքեան կապեցան. եթէ հողմ շնչէր, եւ եթէ թանձրախիտ ոստոց քաղցրաձայն հաւուց բարբառ հնչէր, եթէ յորդութիւն ջրոց հոսելոց բռնութեամբ, եւ եթէ բռմբիւնք սպառնալեաց վիմաց հոլովելոց, եւ եթէ ընթացք աներեւոյթք անասնոց կայտռելոց, եւ եթէ բառբառ ահագին զազանաց գոչելոց, կամ անդրէն յանձն բեկելոց ի քարանձաւաց լերանց ձայնից արձագանգաց՝ լքոյց զնոսա զարհուրեցուցեալ։ Զի ամենայն աշխարհ պայծառացեալ լուսով լուսաւորէր եւ անխափան գործով կայր պնդակազմ։ Բայց միայն ի վերայ նոցա տարածանէր ծանր գիշեր, օրինակ խաւարին որ յաջորդելոց է զնոսա. ինքեանք ինքնեանց իսկ ծանրագոյնք էին քան զխաւար»։

Որքա՜ն մեծահոգի, որքա՜ն ազնիւ եղած ըլլալու է այն ազգը, որ այսպիսի լեզու մը խօսած է. եւ ո՞ր Հայը՝ իրեն փառք ու պարծանք պիտի չհամարի, ինքզինք հպարտ պիտի չզգայ՝ այսպիսի լեզու խօսող նախնեաց զաւակ ըլլալէն... ու կրնա՞յ այսպիսի ազգ մը մեռնիլ... երբեք...

Բայց պարծիլն ու հպարտանալը չի բաւեր. պէտք է սիրել այս ազնիւ լեզուն, պէտք է զայն սերտել, պէտք է սորվիլ, պէտք է ամէն միջոց ի գործ դնել՝ որ դպրոցներու մէջ աւելի խնամք տարուի այս պերճ՝ հոյակապ լեզուն սորվեցնելու, գուրգուրալու անոր վրայ, եւ կարդալու բնագիրներուն մէջ այդ վեհ՝ պերճ եւ հրաշալի լեզուն. զի առանց այդ լեզուին կատարեալ գիտութեան՝ կարելի չէ ազնիւ աշխարհաբար գրել. գրել լեզու մը՝ որ շարունակութիւնն ըլլայ հինին, ներդաշնակութեամբ, յստակութեամբ, վեհութեամբ։

Իտալացի ո՞ր հեղինակը առանց լատիններէնի կատարեալ հմտութեան՝ նշանաւոր գործ թողած է երբեք. Տանդէ, Ջուրի պէս գիտէր լատիններէն. Բեղրարքա նոյնպէս, եւ այդ լեզուով գրքեր են գրած. եթէ անհմուտ ըլլային այդ լեզուին, պիտի կրնայի՞ն գրել մէկը իր Աստուածային կատակերգութիւնը, միւսն՝ իր Սիրոյ նուագարանը, այնպէս ինչպէս գրեր են։ Լէոբարտի, Քարտուչչի, Բասքոլի, որ հոյակապ գործեր են թողած, իրենց լեզուին ոյժն ու կորովը, ճաշակը, ներդաշնակութիւնը ուսած են լատիններէնէն...

×

Եզնիկէն 30 տարի վերջ, այլ եւս չկայ այն ազնիւ լեզուն. կը մտնէ հելլենաբանութիւն. գլխաւոր ներկայացուցիչներ Մովսէս Խորենացի եւ Դաւիթ Անյաղթ։

Փարպեցին միայն ուշադրաւ երեւոյթ մըն է. իր հայերէնը Վահանի մարզպանութեան ժամանակի հայերէնն է։ Ոչ մէկ դպրոցի ազդեցութիւն չի կրեր. իր մէջ ոչինչ կայ օտարական ազդեցութիւն Եզնիկէն ու Խորենացիէն։

Անցման շրջան հայերէնի՝ Զ.էն մինչեւ Ժ. դար։ Անցման շրջան ըսել է քայքայում եղած ձեւերու եւ վերակազմութիւն նոր ձեւերու։ Բայց ասոնք յանկարծակի չեն ըլլար, մէկ օրուան մէջ։ Դարեր կ՚անցնին մինչեւ որ մարդիկ գիտակցութիւնը կ՚ունենան թէ բառարանի եւ քերականութեան ձեւեր կան, որոնք այլ եւս ընտանի չեն իրենց, հին են, ուրիշ ձեւեր ալ կան ընդհակառակն, որոնք սովորական դարձեր են, մայրենի։

Ուրիշ հանգամանք մը որ կ՚արգիլէ անցման շրջանի գրողներուն պարզ ձեւերու տիրանալու, նախընթաց դպրոցներու ազդեցութիւնն է՝ անհաւասար, ճնշող կերպով մը։ Իրենց դարու լեզուն դեռ հաստատուն ձեւեր չունենալով բոլորովին առանձինն ըլլալու համար, եւ ոչ ալ բոլորովին նոյն Վռամշապուհի դարու լեզուին հետ, կեղծ նկարագիր մը ստիպուած է ունենալ։ Ասոնց վրայ աւելցնելու է նաեւ հելլենական դպրոցը, որուն դրութիւնը ոչ միայն գիտնական գրութեանց մէջ սահմանուած կը մնայ, այլ յետագայ դարերուն կը տարածուի նաեւ քիչ մը գրութեան ամէն ճիւղերուն մէջ։

Բոլոր գրողները 6րդ դարէն մինչեւ տասներորդ դար, այս արտայայտութիւնն ունին. Կոմիտաս կաթողիկոս, Յովհան Մամիկոնեան, Սեբէոս, Կաղանկատուացի, Շիրակացի, Յովհան Իմաստասէր, Ստեփաննոս Սիւնեցի, Ղեւոնդ Երէց, Յովհան կաթողիկոս, Թովմա Արծրունի։

Իրենց գրուածքներուն մէջ կան էջեր որ զուտ հելլենական են, ուրիշ էջեր զուտ օրինակութիւններ Մեսրոպեան դպրոցէ, կան իրենց ձեւերն ու բառերը. կան Մեսրոպեան դպրոցի բառերուն սխալ առումներ, ընտանեկան մտքով առումներ, կան նորաձոյլ բառեր յաջող կամ անյաջող։ Ագաթանգեղոսի խօսք մը Խորենացիի խօսքին քով, Եզնիկի ոճ մը եօթներորդ կամ իններորդ դարու դարձուածքի մը քով։ Երբ կ՚ուզեն ընտանի ըլլալ՝ կը ռամկանան, կը ջրոտին, երբ բարձրանալ ձգտին՝ արուեստիտեղ՝ արուեստականութեան կը դիմեն։ Հասարակաց բընազդ մը ունին բառերն ուռեցնելու, բարդութիւնները շատ խիտ ընելու, շատ զգացմամբ լեցընելու, մեծ ճիգ մը ունին զօրութիւնն զգացնելու, եւ ճիշտ այս իրենց ճիգը կը ցուցնէ թէ հայերէնը զօրութենէ ինկեր է, ծերացեր է։

Ու անցման այդ շրջանին մէջ մենք 6րդէն մինչեւ 10րդ դար, մի միայն երկու հոգի ունեցած ենք, որոնք կրցած են հայերէնի նոր ձեւ մը տալ. Թէոդորոս Քռթենաւոր եւ Գրիգոր Նարեկացի։

Քռթենաւոր թէեւ երեք բան գրած, բայց առանձին լեզ ունի. եւ զինքը հասկնալու հայերէն գիտնալ միայն չի պէտք է իր հայերէնը գիտնալ քառասուն էջ մատենագրու մէջ աւելի նոր բառ կը հա քան ուրիշներու հատորաւոր ուածներուն մէջ։ Զարհուրելի մըն է բառեր բարդելու. ինք չըլլար երկու բառ միացնելով, պէս կը թոյլատրէ աչքին հա նը. ինք անոնց թիւը երեքի կը հասցնէ, հանդերձ իրենց ա ներովն ու յօդակապերովը։

Ահա քանի մը նմոյշներ. բազմակազմարդ. յոգնազանազ բազմայեղանակարան. երկն վակառու. հոմանահոլովաշար զարթաճեմափթիթ. վերագա նակատարահերձ. հրալուսաձ չաղեղնութիւն։

Գրիգոր Նարեկացի, յաջո աւելի աւարտուն ձեւ մը տ հայերէնին։

(5)

Հ. ԱՐՍԷՆ ՂԱԶԻ

(Շար.)

թեան հարցը, արդեօք ամէն բան բացատրո՞ւմ են ձեզ:
— Այո՛, բացատրում են:
— Թերթ կարդո՞ւմ էք:
Շփոթուած, չեն պատասխաներ:
— «Պրավդա» կարդո՞ւմ էք:
— Այո՛. (երկու հոգի միայն):
— «Կոմսոմոլսկայա Պրավդա» կարդո՞ւմ էք:
— Ոչ:
— «Ռաբոչայա Մոսկվա» կարդո՞ւմ էք:
— Ոչ:
— Գործարանային թերթ կարդո՞ւմ էք:
— Ոչ:
— Ձեզ մօտ կոլեկտիվ ընթերցում կա՞յ:
— Ոչ:
Նիժնի Նովգորոդի ինքնաշարժի գործարանին բանուորներու մէջ, նոյն հարցաքննութիւնը:
— Քաղաքական ի՞նչ հարցեր են հետաքրքրում ձեզ:
— Ի՞նչ ասենք, մեզ դժուար է հասկանալ:
— Թերթ կարդո՞ւմ էք:
— Թերթ քիչ ենք կարդում:
Ահա այսպէս Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան միլիոններու կը հասնի բանուորներու թիւը: Եւ ամէն ժամ քաղաքական ճառեր ու կուսակցական զեկոյցներ: Բայց բանուորները չեն հետաքրքրուիր ճառերով ու զեկոյցներով, որովհետեւ «բան չասող» բանաձեւեր են յաճախ, աչէ-լուխաներ, որ կը կրկնուին կուսակցական մեքենայով մը:

Բժշկական համալսարան

Երեւանի բժշկական համալսարանի տնօրէնութիւնը ազդ մը տալով թերթերուն, կը յայտարարէ թէ բացուած են արձանագրութիւնները նոր ուսանողներու համար:

Համալսարան ընդունելիք ուսանողներու հարիւրին 75ը պէտք է ըլլան բանուորներ, բանուորի զաւակներ, գիւղատնտեսականներ, մանկավարժներու զաւակներ, զինուորներ, աղքատ գիւղացիներ, հարիւրին 25ը պաշտօնեաներ, պաշտօնէի զաւակներ, միջակ գիւղացիներ: Հարիւրին 60ին պիտի տրուի ոռչիկ եւ բնակարան:

Ուսանողները պիտի ընդունուին 20 Ադրբէջանէն, 15 Վրաստանէն, 10 միւս հանրապետութիւններէն: Փոքրամասնութեանց պատկանող ուսանողներու պիտի տրուին ընդունելութեան դիւրութիւններ:

Կ'ընդունուին արհեստանոցներու եւ բանուորական վարժարաններու շրջանաւարտները, երբ 18—20 տարեկան են, ինչպէս նաեւ իննամեայ եւ միջնակարգ վարժարաններու ընթացաւարտները: Թեկնածուները քննութիւն պիտի անցընեն հետեւեալ նիւթերուն շուրջ.— քաղաքատնտեսութիւն, ուսողութիւն, բնագիտութիւն, Հայոց լեզու:

Դատախազութեան տասնամեայ յոբելեան

—)(o)(—

Երեւանի մէջ մօտերս կը տօնուի Հայաստանի դատախազութեան տասնամեայ յոբելեանը: Այդ առթիւ կազմուեցաւ կեդր. յանձնախումբ մը, որուն կ'անդամակցին Ա. Երզնկեան, Ա. Շահնազարեան, Դ. Ղարիբջանեան, Ա. Վարդապետեան, Պ. Պետրոսեան, Ռ. Աթայեան, Վարդանեան, Դէմիրճեան, նախագահ՝ Ռ. Դաշտոյեան:

Քիչ մըն ալ ճագարի մասին

Հայաստան եւս կ'աշխատի զարկ տալ ճագարաբուծութեան: Կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն հրահանգ տուած է ուժ տալ այս տնտեսութեան:

Մինչեւ 15 յուլիս, Հայաստանի ճագարաբուծական տնտեսութիւններուն թիւը կը հասնէր 5ի:

Նոր Բայազիտի ճագարաբուծարանն ունէր 254 ճագար, 102ը մայր: Գործակցական տնտեսութեան ճագարանոցը 960 ճագար, 270ը մայր: Որսորդներու Միութեան ճագարանոցը (Դարաչիչակ) 876 ճագար, 276ը մայր: Բանտի ճագարանոցը՝ 985 ճագար, 174ը մայր: Զագ տնտեսութեան ճագարանոցը՝ 1375 ճագար, 220ը մայր:

Գիւղատնտեսական կեդր. վարչութիւնը ունի նաեւ 3 ճագարանոց, մէկը կը գտնուի Պօղոսքիլիսա գիւղը, երկրորդը Ղշլաղ գիւղը, երրորդը Ներքին Շնգաւիթ: Այս երեք ճագարանոցներն ունին հազար ճագար:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐ ՆԵՐԱԾՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

— :-: —

Կառավարութիւնը հրատարակեց նոր որոշմնագիր մը՝ բաժնեցուցակի մասին (քոնթէնժան): Ստորեւ՝ ամփոփումը այդ որոշմնագրին.—

Ա.— Յառաջիկայ սեպտ. 1էն սկսեալ, ամէն ապրանք, բաց ի դեղերէ, բաժնեցուցակի ենթակայ պիտի ըլլայ:

Բ.— Այն ապրանքները որոնք նախորդ որոշմնագրերու համաձայն առանց բաժնեցուցակի եւ կամ մասնաւոր արտօնութեամբ կը ներածուէին ըստ որոշեալ ցանկի, բացառաբար մինչեւ սեպտ. 30 պիտի կարենան ներածուիլ, եթէ սեպտ. 1էն առաջ ապսպրուած են, եւ այս պարագան հաստատուի Առեւտր. Սենեակին կողմէ:

Գ.— Առանց բաժնեցուցակի ներածումը արտօնուած դեղերու արժէքը երեք ամսուան մէջ 400,000 ոսկին պէտք չէ անցնի:

Դ.— Այն վաճառականները որոնք չամիչ, թուզ, կաղին, բուրդ, գորգ, թիֆթիկ, ձէթ, վարդի իւղ եւ արջառ կ'արտածեն, իրաւունք ունին հոկտ. 1էն մինչեւ 15 փետր. 1933, առանց բաժնեցուցակի ապրանք ներածել իրենց արտածած ապրանքին արժէքին 100էն 50 համեմատութեամբ, պայմանաւ որ իրենց արտածած ապրանքին արժէքը ճշդող յայտագիր մը ներկայացնեն: Այս յայտագիրը հաստատուած պիտի ըլլայ այս նպատակով յատկապէս կազմուելիք պաշտօնատուններուն կողմէ:

Այս պաշտօնատունները մանրակրկիտ քննութիւններ պիտի ընեն ստուգելու համար թէ արտածուա՞ծ են, տեսակները ճի՞շդ են, գինները հրապարակին համաձա՞յն են, փոխարժէքը ի՞նչ կերպով դանձուած է:

Ե.—Արտածումները ստուգող յանձնաժողովները պիտի կազմուին Պոլսոյ, Իզմիրի, Տրապիզոնի, Կիրասոնի, Օրտուի եւ Այվալըքի մէջ եւ պիտի բաղկանան տնտեսական գործավարին ներկայացուցիչներէն, տեղին ամենաբարձր քաղաքային պաշտօնեայէն եւ Առեւտրական սենեակի աւագ քարտուղարէն:

ՆՈՐ ԱՐԳԵԼՔԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

— :-: —

Նոր որոշմնագրին դէմ ամէնէն աւելի բողոքողները գործարանատէրերն են: Պոլսոյ արհեստական գործարաններու տէրերը մեծ գումարում մը ըրած եւ մասնաւորապէս սա տեսակէտները պաշտպանած են:

— Մինչեւ հիմա գործարաններու համար պէտք եղած նախանիւթերը, բաժնեցուցակէ դուրս ըլլալով կը բերուէին եւ այս է պատճառը որ գործարանները կանոնաւորապէս կը գործէին, մինչդեռ հիմա որ եւ է նախանիւթ բաժնեցուցակէ դուրս թողուած չըլլալով, գործարանները չպիտի կրնան աշխատիլ: Իրաւ է որ բաժնեցուցակի ցանկին մէջ շատ մը նիւթեր դրուած են, բայց ասոնք բոլոր գործարաններու կողմէ գործածուելուն համար, ոչ մէկ գործարան աշխատելու համար նախանիւթ չպիտի կրնայ գտնել: Գործարաններու ձեռքը նախանիւթ չկայ, որով պէտք պիտի ըլլայ փակել գործարանները: Գործարաններու մէջ 50,000ի մօտ գործաւոր գտնուելով, 50,000 ընտանիք անգործ պիտի մնան:

Գործարանատէրերը այս կացութիւնը որոշած են բացատրել տնտեսական գործավարին որ այս միջոցիս Պոլիս կը գտնուի:

× Նոր որոշմնագիրը վարանում մը յառաջ բերած է Պոլսոյ հրապարակին վրայ: Մասնաւորաբար այս կացութեան առջեւ վաճառականները նոր ապրանք չեն ապսպրեր: Պատրաստ ապրանք ունեցողներ ալ կամաց կամաց հրապարակէն կը քաշեն իրենց ապրանքները:

Վաճառականները քիչ մը աւելի ապրանք մթերելով կ'ուզեն ի վերջոյ շահով ծախել:

ՇԱՀԱԴԻՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

— :-: —

Նոր սեղմումէն օգտուելով, որպէս զի կարգ մը աճպարարներ ապրանքներու գինները բարձրացնելու չմտնին, Առեւտրական տնօրէնութիւնը տենդագին գործունէութեան մը լծուած է: Առեւտրական քոմիսէրները հրապարակի գիներուն բաղդատական մէկ ցուցակը կը պատրաստեն: Նոր որոշմնագրին դրած սեղմումներէն օգտուելով գինները բարձրացնողները խիստ ընդհ. դատախազութեան պիտի յանձնուին:

Նոր որոշմնագրին փոխանակութեան սկզբունքները խիստ կարեւոր կը նկատուին: Այդ տրամադրութեան համաձայն, իրենց մօտ արտածման յայտագիր ունեցողները, յայտագրին մէջ նշանակուած գումարին կէսին չափ միայն ազատօրէն պիտի կրնան ներածում կատարել: Շահագրգռուողները համոզուած են որ եթէ այդ տրամադրութիւնը լաւ գործադրուի, արտածման աւելնալուն մեծ ազդակ մը կրնայ հանդիսանալ:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

—)(o)(—

Սարաճօղլու Շիւքրի պէյ, որ Օսմ. պարտքերու հատուցման համար պահանջատէրերու հետ կատարած բանակցութեան արդիւնքը հաղորդելու նպատակով Պոլիս դարձաւ, կառավարութեան բացատրութիւն տալէ յետոյ հարկ եղած հրահանգը ստանալով, սեպտեմբերի կիսուն դարձեալ Փարիզ պիտի գայ:

Շիւքրի պէյ, բանակցութեան ընթացքի մասին, որ եւ է մանրամասնութիւն չի հաղորդեր, այլ կը բաւականանայ ըսելով թէ պահանջատէրերու հետ կատարուած բանակցութիւնները գոհացուցիչ վիճակի մէջ են ու կ'աւելցնէ. «Օսմ. պարտքերու ստանալիք վիճակը անպատճառ ներկայ տնտեսական պայմաններուն եւ երկրին վճարելու կարողութեան պիտի համաձայնի»:

Այս պարտքերու վճարման համար երկու առաջարկ կայ ու երկու կողմերն ալ կը քննեն այս առաջարկները:

Սեպտեմբերի առաջին շաբթուն պահանջատէրերու ներկայացուցիչները ժողովի հրաւիրուած են: Անոնք ալ առաջարկուած այս երկու ձեւերէ մէկու մասին բացատրութիւններ պիտի տան: Այս ձեւերուն մէջ ալ սկզբունքները ճշդուած են, ու իրարմէ բաժնող գլխաւոր կէտը սա է.— Առաջին ձեւին համեմատ, վճարումները ամբողջական ձեւով պիտի սկսին, իսկ միւսը կէս վճարումով պիտի սկսի, ու հետզհետէ վեց տարուան վերջը մասնավճարները ամբողջ պիտի վճարուին:

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԱԼ ԱՒԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

—)(o)(—

Թուրքերէն թերթերէն կը տեղեկանանք թէ կրթական գործավարութիւնը շրջաբերական մը ղրկելով օտար եւ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն, յանձնարարած է որ այդ վարժարաններու հասոյթները որոշ ցուցակներով հաղորդուին գործավարութեան:

Այս կարգադրութիւնը յառաջ եկած է, այդ վարժարանները աւելի խիստ հակակշռի ենթարկելու համար, «որովհետեւ կարգ մը օտար եւ փոքրամասնութեանց վարժարաններու չափազանց ծախքերը կրթական գործավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրած են»:

× «Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ այս առթիւ.

— Օտար եւ փոքրամասնութեանց դպրոցները շատ մը ծախքեր ունենալով հանդերձ, անծանօթ կը մնար թէ այս ծախքերը ի՞նչ աղբիւրներէ կը հայթայթուէին: Այս պատճառաւ երկերկու ցանկ ղրկուած է այդ դպրոցներուն: Մէկուն մէջ ծախքերը, եւ միւսին մէջ հասոյթները պիտի ցոյց տրուին մանրամասնօրէն:

× «Սօն Փօսթա» ալ կը հրատարակէ նոյն լուրը հարցնելով.— Դրամը ո՞ւրկէ կը գտնեն:

ԳՐԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ՄԱՔՈՒՐ, քանի որ մեծ մասամբ տողաշարով կը շարուի ՅԱՌԱՋը:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով:

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՆՔ ԱԼ ՁԵՆՔ ՄՈՌՆԱՐ...

—)(o)(—

Թուրքիոյ Ազգ. մեծ ժողովին մէջ երեսփոխան մը կ'որոտար վերջերս, Թուրքիոյ Ալզաս Լորէնը ճուչակելով իսքէնտէրունի եւ Անտիոքի գաւառները.

— «Ֆրանսացի ժողովուրդը թող համոզուի թէ Թուրք ժողովուրդն ալ պիտի չմոռնայ իր Ալզաս Լորէնը ոչ թէ յիսուն, այլ նոյնիսկ 50,000 տարի»:

Այս առթիւ Քալիֆոռնիոյ «Մշակ» դիտել կուտայ (5 Օգոստ).

— «Ալզաս - Լորէններու մասին խօսելու առեն, նախարար թէ պետական պաշտօնեայ, ազգային գործիչ թէ Թուրք մտաւորական, թող յիշեն թէ Ալզաս-Լորէն չէ՞ն միթէ Թուրքին համար Պոնտա Հէրաքէը, Սելանիկն ու Մանաստրը, Շքոտրան եւ Կոսովան, Եանեան եւ Ճէզայիրը Պաշը Սէֆիտը (Եգէական կղզիները): Ալզաս Լորէն չէ՞ն Պաղտատն ու Պասրան, Մուսուլն ու Սուրիան, Պաղեստինն ու Հիճազը, Եէմէնն ու Թրիպոլիսը:

Ձերկարենք շարքը Թրքական ընդարձակածաւալ կայսրութենէ մը ծնած տասնեակ մը պետութիւններու ու հանրապետութիւններու: Եւ տակաւին Թուրք քաղաքական գործիչներ երես ունին Ալզաս-Լորէններու անունով խօսելու:

Չէ, պարոն նախարարներ, դուք կը խօսիք Ալզաս-Լորէններու մասին, որոնք պատմականօրէն ձերը չեն: Բռնաբարուած եւ խլուած իրաւունքները սեփականութիւն նըկատելով, կարելի չէ անվերջ սպառնալիքներ տեղալ, որովհետեւ ձեր գոյութիւնն իսկ կը պարտիք ապետականութենէ եւ դիւանագիտութենէ բոլորովին տարբեր, իրարու մէջ անհաշտ եւրոպական ազդերու անհամաձայնութեան:

Հայութիւնը, լքուած ու դաւաճանուած ամենքէն, 600 տարիներու պայքարներէ, զոհողութիւններէ եւ մարտնչումներէ ետք, կատարելապէս իրաւունք ունի եւ միշտ ալ պիտի ունենայ Ալզաս-Լորէններու անունով խօսելու: Այդ իրաւունքը հայրենասիրական խանդավառութեան մը, կամ ազգայնական գիտակցութեան մը բռնկումը չէ: Ամէն գիտակից Հայու սրտին խորը անմեռ կրակի նման թաղուած կը մնայ ան:

Արդարութեան եւ պատմութեան մասին խօսող Թուրք նախարարները եւ իրենց հետեւորդները թող լաւ գիտնան թէ հայը չպիտի մոռնայ իր Ալզաս - Լորէններու պայքարը, մինչեւ որ Արդարութիւնը յաղթանակէ...:

Եւ պիտի յաղթանակէ»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆ ԺԻՒԼԻԷՆԻ ՄԱՏՈՒՌԸ

— :-: —

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած).— Անցեալ կիրակի (21 օգոստ.) մեծ խանդավառութեամբ օծուեցան հիմերը Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատուռ-մանկապարտէզին, նախագահութեամբ առաջնորդին: Մուտքի դրան վրայ բարեւի կեցած էին հայ սկաուտները: Ծիսակատարութենէ վերջ, առաջնորդը քարոզ մը խօսեցաւ:

Եօթը տարի է որ այստեղ գոյութիւն ունի մատուռ-մանկապարտէզ մը, վարձու շէնքով եւ շատ փոքր: Տէրը օգտուելով ներքին վէճերէն, վարձքը բարձրացուցած էր 2250էն 3300 ֆրանքի: 1931ին որոշուեցաւ առանձին շէնք ունենալ:

1932ի գարնան կազմուեցաւ նոր յանձնախումբ մը որ յաջողեցաւ հանգանակութիւն կատարել, յարմար հող գտնել եւ շէնքի շինութեան ձեռնարկել:

1932 մայիսին նոր Թաղական խորհուրդ մը ընտրուեցաւ, խառնակիչները դուրս ձգուեցան եւ հիմա կ'աշխատուի յանձնախումբին հետ: Շէնքին տեղը կեդրոն է չորս թաղերու: Ժողովուրդը կը մասնակցի հանգանակութեան եւ կ'օգնէ շինութեան: Արդէն բաւական գործ տեսնուած է: Մէկ ամիսէն ամէն ինչ լրացած կ'ըլլայ:

Ա. Վանոյեան

ԿԷՏ ՁՈՒԿԻՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԸ

Աննամցիները իբրեւ Աստուած կը պաշտեն կէտ ձուկը: Աւանդութիւն մը կը պատմէ թէ Ճիա-Լոնգ հարստութեան շրջանին, երբ Թագաւորը պատերազմի ելաւ իր հարեւանին դէմ, ծովուն վրայ ալեկոծութեան բռնուեցաւ: Մօտ էր խեղդուելու, երբ կէտ ձուկ մը զինք ծովեզերք փոխադրեց: Թագաւորը, ի նշան երախտագիտութեան, հրամայեց մեհեաններ կանգնել յանուն կէտ ձուկին: Այդ շրջանէն ի վեր կէտ ձուկը կրօնական պաշտամունքի առարկայ է Աննամի մէջ:

Ամէն անգամ, որ կէտ ձուկ մը կուգայ մեռնիլ ծովեզերքը, Աննամցիները, կարմիր մետաքսէ պաստառի մը մէջ կ'առնեն զայն ու կը թաղեն կրօնական մեծ արարողութիւններով:

Թերթ մը կը գրէ թէ անցեալ յունուար 27ին, կէտ ձուկ մը կիսավին մեռած՝ եկեր ինկեր էր Վինլուա գիւղին մօտ, ծովուն եզերքը: Գիւղին մեծերը փութացին մօտը, դրօշներով, թմբուկներով եւ այլ նուագարաններով, զինեալ երիտասարդներով ու պարուհիներով: Հօպօները եւ Շէօ-տուա-պուները պաշարեցին կէտ ձուկը: Մեծ պատիւով գիւղ փոխադրեցին:

Կէտ ձուկը, զոր կ'անուանէին «մեծ-հայրիկ», 6 մեթր երկար էր ու գոյնը սեւ: Մահուան օրէն մինչեւ թաղումը, եօթը օր, դադրեցան գիւղին բոլոր աշխատանքները: Գիւղացիները, մեծով պզտիկով, անընդհատ կ'երկրպագէին ձուկին, որ զարդարուած էր կարմիր կերպասներով, ոսկեզօծ սակառներով, ու դրուած էր հնգկեղէգէ հիւսուած դագաղի մը մէջ ու կը հանգչէր յարդով ծածկուած խրճիթի մը տակ: Դագաղին ետեւ շքեղ խորան մը: Յուղարկաւորները ժամ ու խունկի ցպիկներ կը նուիրէին, կամ արծաթազօծ թղթիկներ, նոյն իսկ դրամ, երկրպագելով «հանգուցեալին»: Թաղումը եւս եղաւ նոյնքան շքեղ: Անընդհատ վառեցան խունկ եւ մոմերը եւ թրթռացին նուագարանները: Վասն զի Աննամցիները կէտ ձուկը «կը սիրեն իրենց հօրը պէս»:

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ)

■■■■■■■■

Հայաստան Բնական եւ Խաղաղական

■■■■■■■■

Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

■■■■■■■■

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆ.— Լոռիի գաւառակին (հին Տաշիրքը) կեդրոնը խոր ձորի մը մէջ աւան ու ամրոց: Ունի հարուստ արօտավայրեր: Արեւելքը կան Ժ. դարուն կառուցուած Հաղբատի եւ Սանահինի վանքերը՝ իրարմէ հինգ քիլոմեդր հեռաւորութեամբ: Վերջինին մէջ կան եկեղեցականներու, թագաւորներու եւ իշխաններու գերեզմաններ:

Լոռի գաւառակին գիւղերէն յիշուելու արժանի է Օձուն (Ուզունլար) հայաբնակ գիւղը, որուն եկեղեցին հիմնուած է Ը. դարուն Յովհան Օձնեցիի կողմէ:

ԱՇՏԱՐԱԿ.— Քասաղի եզերքը եւ Արագածի ստորոտը այգիներու եւ պարտէզներու մէջ հրաշալի դիրքով համբաւաւոր աւան:

Ունի առողջարար ջուր ու մաքուր օդ: Որուն համար Արարատեան դաշտին մէջ կ'ըսեն. «Դողացնո՞ւմ ես(*), Աշտարակ գնա՛ առողջացիր»: Բնակիչները կայտառ ու առողջ են:

Հայերէն ամենաժողովրդական երգերէն «Ծիծեռնակ»ի մէկ տունը նուիրուած է Աշտարակի.

«Ախ թռիր ծիծեռնակ,
Ծնած տեղս Աշտարակ.
Անդ շինիր քո բոյնը
Հայրենի կտուրի տակ:»

Աշտարակի հարաւը մէկ ժամ հեռաւորութեամբ կայ Օշական անուն մեծ գիւղը, ուր կը գտնուի հայ գրերու հեղինակ Ս. Մեսրոպի գերեզմանը, որուն վրայ կառուցուած է եկեղեցի:

Աշտարակ գիւղէն էին Ներսէս Ե. Աշտարակեցին եւ Պերճ Պռօշեանց վիպասանը (*):

ԳՈՐԻՍ.— Սիւնիքի մէջ՝ Բարկուշատի (Պազար չայ) գետակից Գորիս չայի երկու ափերուն վրայ քաղաք, որուն նոր մասը ունի արդիական շէնքեր: Տուները քարաշէն են ու ձիւնին պատճառաւ անոնց տանիքները շատ հակած:

Բարկուշատի հովիտը Հայաստանի ամենագեղեցիկ վայրերէն մին է:

Գորիսի հարաւը կը գտնուի Քարահունջ գիւղը, որ ծանօթ է 32 մեդր բարձրութենէն վար թափող իր գեղեցիկ ջրվէժովը: Ժողովուրդը Շոռան կը կոչէ զայն, իր հանած ձայնին պատճառաւ:

Սիւնիքի կեդրոնը պատմական տեղերէն ծանօթ է Տաթեւի (*) արքեպիսկոպոսանիստ վանքը, որ համբաւաւոր դարձած է Է. դարէն ի վեր: Հոս եկեղեցիի մը նորոգութեան առթիւ կատարուած մեծ Նաւակատիքին օրը հաւաքուած են զանազան կողմերէ եպիսկոպոսներ, Սմբատ Բագրատունի թագաւորը, Գագիկ Արծրունի թագաւորը եւ ուրիշ մեծամեծներ:

Տաթեւի ձմեռը երկայն է ու ձիւնը մինչեւ 1.50 մեդրի կը հասնի:

ՂԱՄԱՐԼՈՒ.— Ազատ գետին Երասխ թափած տեղը տնտեսապէս յառաջդիմելու ընդունակ աւան: Նշանաւոր են այգիները եւ գինին:

Իր հիւսիսային արեւելեան կողմը արդի Արտաշար գիւղին տեղը կար պատմական Արտաշատ քաղաքը, որ ժամանակին մեծ անուն ունէր եւ օտարները մասնաւորապէս կը ճանչնային զայն: Եղած է մայրաքաղաք ու վաճառաշահ քաղաք մը:

Արտաշատի մօտ կայ Խոր Վիրապի վանքը, զոր Ներսէս Գ. կաթողիկոս հիմնած է Է. դարուն:

Խոր Վիրապը կը ծառայէր հին ատենը իբրեւ պետական բանտ՝ քրէական յանցանք գործողներու կամ մահապարտներու:

Արտաշատի հիւսիսային արեւելեան կողմը կար Դուին պատմական հռչակաւոր քաղաքը, որ հիմնուած էր Դ. դարուն եւ մեծ համբաւ հանած էր իբրեւ առեւտրական կեդրոն ու յայտնի շահաստան: Առեւտրական կապ հաստատած էր Հնդկաստանի եւ Յունաստանի հետ:

ՄԵՂՐԻ.— Հայաստանի հարաւային արեւելեան ծայրագաւառին մէջ, պարսկական սահմանագլուխին մօտ գիւղ: Կ'ոռոգուի համանուն գետէն: Ունեցած է բերդ:

Տուները շրջապատուած են ոռոմափակ դրախտանման պարտէզներով:

Պարտէզներու մէջ կ'աճին ոլթատունկ, դեղձենի, թզենի, նշենի, կեռասենի, սալորենի, ուռենի, նռենի, թթենի, ծիրանենի, տանձենի, խնձորենի եւայլն:

Ցունիսի վերջէն սկսեալ իր ժայռերը կը տաքնան ու տաքութենէ կը ճառագայթեն ամէն կողմ. այն ատեն բոլոր բուսականութիւնը կ'անհետի եւ իր բնակիչները լեռները կը քաշուին:

Իր հայ բնակիչները ամէն ժամանակ համբաւ հանած են իրենց առեւտրական հանճարին համար: Անոնք ատենօք կը յաճախէին Իտալիոյ ճարտարարուեստ քաղաքները եւ մանաւանդ Վենետիկ, ուր կը գտնէին իրենց յիշատակը ԺԲ. եւ ԺԳ. դարերուն մէջ:

Ամառ եղանակին Երասխը իր մօտ դիւրանցանելի է:

Հիւսիսային արեւելեան կողմը կայ երեք բլուրներու վրայ ամփիթատրաձեւ դիրքով կառուցուած Աստաձոր գիւղը, որ կը գտնուի 680 մեդր բարձրութեամբ ծովին մակերեսէն վեր: Բաց ի բլուրներէն ամէն կողմ կանաչութիւն կը տիրէ:

(Շար.) ՅՈՎՀ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(*) Կ'ակնարկէ Արարատեան դաշտին մէջ տիրող ջերմին:

(*) Պերճ Պռօշեանց Աշտարակի շէնութեան վրայ կը գրէ. «Աշտարա՛կ — Դա աչքն է Արագածոտն գաւառի, դա Արագած սարի բազմատեսակ հոտաւէտ ծաղիկներից կապած փնջի գլխի զարդն է: Դա կատարելութիւն է բոլոր Արագածոտնում գտնուող իւր նմաններից»:

(*) Սիւնիքի Հաբանդ գաւառին մէջ Որոտան գետին եզերքը կայ Հալիձոր, ուր կը գտնուի Դաւիթ բերդը, որ կառուցուած է ԺԷ. դարուն Սիւնեցի Դաւիթ Բէկի կողմէ: Դաւիթ Բէկի պատերազմներն ու քաջութիւնները նկարագրուած են Րաֆֆիի «Դաւիթ Բէկ» անուն գրքին մէջ: Հալիձոր շատ մօտ է Տաթեւի:

կ'ընդունի Հիթլէրեաններու մասնակցութիւնը, բայց անոր առաջարկած պայմանները արգելք են անկախ գործունէութեան: «Մեր կուսակցութիւնը ազգը կը ներկայացնէ եւ իրաւունք ունի իբրեւ այդպիսին զգալու»: Յետոյ կրկնեց իր բողոքները հինգ Հիթլէրեաններու դատապարտութեան դէմ: «Ո՛վ որ Գերմանիոյ համար կը պայքարի եւ կը մեռնի, բոլոր իրաւունքներն ունի: Ո՛վ որ Գերմանիոյ դէմ կը դառնայ, ոչ մէկ իրաւունք ունի»: Վերջապէս, եզրակացուց թէ ներկայ վարչաձեւը ճակատագրականօրէն պիտի իյնայ, «կենդանի կապ չունենալով ժողովուրդին հետ»: Ու չեշտեց թէ իր կուսակցութիւնը անձնատուր չպիտի ըլլայ, այլ պիտի կռուի մինչեւ վերջնական յաղթանակը:

× Ֆոն Փափէնի հետ եղած տեսակցութեան միջոցին, Հիթլէր գոռոզութեամբ յայտարարեց թէ իրեն համար անկարելի է մասնակցիլ կառավարութեան մը զոր ինքն իսկ չպիտի կազմէ եւ որուն գերագոյն ղեկավարութիւնը իր ձեռքը չպիտի գտնուի: Ֆոն Փափէն այս առթիւ յիշեցուց նախագահ Հինտէնպուրկի օգոստ. 13ի յայտարարութիւնը, որուն համաձայն, ոչ մէկ պարագայի մէջ Հիթլէրեաններուն պիտի յանձնէ ամբողջ իշխանութիւնը: «Անընդունելի է հիթլէրեան դիկտատուրա մը, քողարկեալ կամ ոչ»:

Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ՝ Հիթլէրեանները պիտի սաստկացնեն իրենց պայքարը օրուան իշխանութեան դէմ, որ արդէն պատրաստուած է լուծելու խորհրդարանը, իբրեւ ճարահատ միջոց:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աալի եւ զաւակունք շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի որդւոյն եւ եղբօր ԱՐՇԱԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակց. Միութեան փարիզի մասնաճիւղի նոր վարչութեան անդամներն են.— Ատենապետ՝ պետրոս վարդանեան, գանձապահ՝ տիգրան տիրոեան, քարտուղար՝ Լեւոն Տօնիկեան: խորհրդականներ՝ խաչիկ Մկրտիչեան եւ յաբեթ յարութիւնեան: Թղթակցութիւնները պիտի ըլլան հետեւեալ հասցէին.— Léon Doniguian, 52, Rue Isidor Neujahr. Bagneux (Seine).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Նիս, Պ. Պ.— 35։
Լիոն, Ս. Թ.— 50։
Կրընոպլը, Ս. Տ.— 140։
Վիէն, Ուզ.— 70: Ի հաշիւ Ս. Թ.։
Լիոն, Պ. Ս.— 15:
Նիս. Անդ. եղբ.— 70։
Թրիփոլի, Գ. Ա.— 50։
Սէն Թ'էթիէն, Գար.— 70։
Փարիզ, Օր. Պ.— 20։
Փոն տ'Օպընա, Մ. Պ.— 15:
Սեվրան, Պօղ.— 35։
Մարսէյլ, Գործ.— 966։
Ավինեօն, Հ. Ն.— 70։ Սկսանք ղրկել:

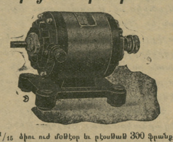
ՁԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼՈՆԵԻ ՄԷՋ

Պուլօնեը սիւռ Մէր 30 օգոստ. 932

Այսօր Պուլօնեի մէջ որսացուած է առատ հարան եւ մաքրրօ (խուկոմրու): Տանտիկիններ, օգտուեցէք եւ կերէք հարան եւ մաքրրօ։

Imp. A. DER (Agopian)
7, Rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant H. STEPHAN

Կարի յատուկ մօթորներ

1/15	ձիու ուժ մօթէօր եւ ըէօսթաթ	300 ֆրանք
1/8	» » » »	350 ֆրանք

Աժան եւ հաստատուն, երկու տարուան երաշխաւորութեան վկայական, պահանջեցէք մեր ներկայացուցիչը:

HOVHANESSIAN ingénieur

15 rue de Vienne, Paris (8)

Կ'ընդունինք Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3-5:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R, Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ, դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան' մեներ. հիւանդութիւն եւ վարիսի: Ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12:

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ օրիորդ մը գործ կը փնտռէ հայ տունի մը մէջ եւ կամ կարի վերաբերեալ, համեստ պայմաններով: Կը ներկայացնէ լաւագոյն յանձնարարականները: Գրել Շ.Նարդունիի, ցառաջի հասցէով:

ՎԱՐՁՈՒ Է

ՎԱՐՁՈՒ Է գեղեցիկ յարկաբաժին մը երկու սենեակ, մեծ խոհանոց, W.C. վարձք, չարժ եւայլն միասին 4400 ֆրանք: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. Պաղտասարեանի, 173bis rue des Pyrénées, Փարիզ (20):

Վարձու խանութ

Լուսաւոր, կազ, ելեկտրականութիւն, առանց ըըփրիզի, յարմար դերձակի, սափրիչի, կօշկակարի եւ ամէն առեւտրական գործի համար: Դիւրամատչելի պայմաններ: դիմել տէր-յակոբեան տպարան, 17 rue Damesme, մէթրօ Թօլպիաք:

Ց. Հ. Դ.

Գաւառ

Լիոնի Մարզպետ խումբի խմբական ժողովը, վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին գրադարանի սրահը: խիստ կարեւոր օրակարգ: Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Լիոնի կայծակ խումբը ստիպողաբար իր ընկերները ժողովի կը հրաւիրէ այսօր չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, գրադարանի սրահը:

ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

ՌՈՍՏՈՄ ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ջեկուցում՝ Շրջ. ժողովի:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ խումբը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ջեկուցում շրջ. ժողովի:

ԻՇԽԱՆ.— Այս Շաբաթ իրիկուն, նոյնպէս:

ՊՈՒԼՎԱՌ OSSO.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Նոյն օրակարգերով:

ՍԷՆ ԺԻՐՈՄ.— Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Նոյն օրակարգերով:

Փարիզ եւ շրջակաները

ՓԱՐԻԶԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Միւթիւալիթէի սրահը, 24 rue St. Victor. Նախորդ օրակարգի շարունակութիւն:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ԵՐԳԶՈՒՀԻ ՏԻԿ. Ե. ԲԱԴԱԼԻ

Վ Ի Է Ն.— 2 Հոկտեմբեր Սէրքլ Կաթոլիկի սրահին մէջ Կիրակի ցերեկ, ժամը 2.30ին

Լ Ի Ո Ն.— 8 Հոկտեմբեր Գ. Թադապետարանի սրահին մէջ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Տ Է Ս Ի Ն.— 9 Հոկտեմբեր Կիրակի ցերեկ ժամը 8.30ին Հայ ժողովրդական նոր սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ եւ Mr. Rodanniի

Տոմսերու գիները ժողովրդական են

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՔԼԱՄԱՌԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Անդրէասի եւ Շրջ.Հայր. Միութեան կողմէ: Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Քլամառի անտառին մէջ (Պաղ աղբիւրին մօտ): Երգ, նուագ: արտասանութիւն, եւայլն:

Մ ո ւ տ ք ը   ա զ ա տ   է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Պերճունիի «ՓՈԹՈՐԻԿԷՆ ՎԵՐՋ» հատորը

12 պատմուածքներ հայ իրական կեանքէ: *Գին 20 ֆրանք:*

Դիմել՝ Mme. B. Barseghian, 18 Rue Carnot, Chaville (S. et O.) եւ «Յառաջ»ի վարչութեան՝ Պ. Լեւոն Գեւոնեանի:

Սամուէլ Մուրատեան վարժարան

Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերու Ս. Մուրատեան վարժարանը կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1ին:

Վարժարանը զետեղուած է Սէն գետի ափերուն եւ շրջապատուած ընդարձակ պարտէզներով եւ անտառով:

Դպրոցական ծրագիրը պետական վարժարաններու ծրագրին յարմարցուած է եւ շրջանաւարտ աշակերտները իրաւունք ունին յաճախելու որ եւ է պետական համալսարան:

Մասնաւոր խնամք կը տարուի ֆիզիքական զարգացման:

Արձանագրութեանց կամ աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել նամակով կամ անձամբ հետեւեալ հասցէին.—

Secrétariat du Collège S. Moorat, 26 Rue Troyon, SÈVRES (S. et O.).

վարժարանին քարտուղարը կ'ընդունի ամէն օր ժամը 15—19:

ԱՆԱՐԱՏ ԿԱՐԱԳ ԻՒՂ

Այս Շաբաթ հալի մէջ կարագ իւղի գինը բարձրացուած կրնայ, եւ այսպէս պիտի բարձրանայ ամբողջ ձմեռ, մենք ալ ստիպուած յառաջիկայ երկուշաբթէ՛ն սկսեալ քիլոյին 50 սանթիմ կ'աւելցնենք մեր սոյն գիներուն վրայ, աճապարեցէք գնել այս շաբաթ հետեւեալ գիներով:

Անարատ կարագ	5% աղուած,	քիլօն 12.50	ֆրանք
» »	3% »	» 12.75	»
» » *demi salé*	1½% »	» 13.50	»
Հալէպի հալած անարատ կարագ		» 17.—	»

2—5—10 քիլօնոց գոցուած եւ մաքուր տուփերու մէջ, յանձնելի բնակարան: Մեծաքանակ գնումի բացառիկ զեղչ:

Դիմել՝ Comptoir Général des Beurres, 74 Rue Gergovie, Paris (14). Tél. Seg. 70-07, 70-88. Métro Alesia

Tricots TERZIAN

20 Rue Mélingue, Paris

Tél. Botzaris 22-98 **Métro Buttes-Chaumont**

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ԹՐԻՔՕՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ թիւ 10 մեքենայ ունեցող եւ տունը աշխատող գործաւորներ: Լաւագոյն վճարումով: Մեռեալ սէզոն չունեցող եւ տարին 12 ամիս աշխատող միակ Թրիքոյի գործարանը:

20 ԺԱՄԷՆ

ՓԱՐԻԶ - ԼԻՈՆ - ՄԱՐՍԷՅԼ - ՆԻՍ

եւ նոյն ճամբուն վրայ ու շրջակայքը բոլոր մեծ ու փոքր տեղերը հանդիպելով երթուդարձի

Հայ փոխադրական սպասարկութիւն

Կը փոխադրուի ամէն տեսակ ապրանք, կարասի, եւլն., եւլն.

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ, ԱՊԱՀՈՎ ԵՒ ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ԵՒ ՏՈԿՈՒՆ ԳԱՄԻՕՆՆԵՐՈՎ

Շաբաթը երեք անգամ կանոնաւոր երթեւեկ

ԽԻՍՏ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆ (երկուստեք համաձայնութեամբ)

դիմել կամ գրել հետեւեալ հասցէներուն՝

Մ. ՄԻՐԱՔԵԱՆ	Մ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ	Ա. ՄԱՍԼԱՔԵԱՆ
ՓԱՐԻԶ	*ԼԻՈՆ*	*ՄԱՐՍԷՅԼ*
4 Route Stratégique	19, Rue Pasteur	30, Rue Ste. Barbe
VANVES (Seine)	LYON (Rhône)	MARSEILLE (B.duR.)

Ճաշարան CAUCASE

23 Rue de la Huchette, Métro St. Michel

Ռուսական եւ արեւելեան համեղ կերակուրներ՝ պատրաստուած յայտնի խոհարարներու կողմէ:

Ճաշի միջոցին անընդհատ նուագ

Prix Fixe — 4 պնակ կերակուր՝ 6 ֆրանք

Հայերու ժամադրավայրը

ճաշարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Danton 52-73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԹԷ *կ'ուզէք ձեր գործի տետրակները կանոնաւորել՝ ճշգրիտ ու կանոնաւոր տօմարակալութեամբ մը եւ ձեր հաշիւները համաձայնեցնել տուրքի վերջին օրէնքներուն հետ.*

ԵԹԷ *դատակոչեր ստացած էք* huissierներէ.

ԵԹԷ *պայմանագրութիւններ ունիք շարադրելիք կամ կնքելիք.*

ԵԹԷ *կ'ուզէք հաշիւի կարգադրութիւն մը կամ ժամանակամիջոցներ ստանալ.*

ԿՐՆԱՄ ՁԵԶԻ ԱՄԵՆԱԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՀԱՑՆԵԼ

Դիմեցէ՛ք **Պ. ՓԱՐՄԱԳ**ի, 28, Bld. de Strasbourg, Paris (X). Tél. Botzaris 17-64

որ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 12, եւ կամ ժամադրութեամբ՝ իր գրասենեակներուն մէջ:

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Սուլթաններու Սուլթանը, աշխարհի սուրճերուն թագաւորը, խմողին մարսողութիւնը կը դիւրանայ եւ հաճոյալի ժամանց մը կ'ունենայ: պահանջեցէք հայ նպարավաճառատուններէ

Կեդրոնատեղի 92 Rue d'Angoulème

S. TOROSSIAN

մէթրօ Ccuronnes եւ Parmentier

Ծանօթ.— կեդրոնատեղիէն չորս անգամէն կամ միանուագ քիլօ գնողներու կը տրուի նուէր:

Պոլս Քոլոնպի մէջ «Յառաջ» կը ծախուի

Պ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ սրճարանին մէջ

CAFE ARARAT

345 Ave. Argenteuil, Bois-Colombes

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

Բ Ո Ռ

(ՎԷՊ 1830Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ)

Հեղինակ՝ Է. ՎՈՅՆԻՉ — Թարգմ. Լ. ՇԱՆԹ

— Եթէ ինձ սպաննեն...: Գիտէ՞ք ինչ, երբ ես անցայ Հարաւային Ամերիկա... Ա՛... Մարտինին...

Լռեց, մի զող անցաւ մարմնիցը ու գնաց լայն բաց արաւ նախասենեակի դուռը: Մարտինին մուտքի մօտ կօշիկներն էր մաքրում:

— Վայրկեանը վ—վայրկեանին, ինչպէս միշտ: Դուք կ—կենդանի քրոնոմեդր էք, Մարտին: Սա ձեր ճամբի վերնո՞ցն է:

— Այո՛, ու մի քանի ուրիշ բաներ: Ջանացի որ չի թրջուեն, բայց անձրեւը հեղեղի պէս է գալիս: Գիտէ՞ք, մի մասնաւորապէս հաճելի ուղեւորութիւն չէ ձեր անելիքը:

— Մէկ է: Փողոցում կարգի՞ն է ամէն ինչ:

— Այո՛, բոլոր լրտեսները երեւի գնացել են քնելու, որ չատ էլ հասկանալի է այս տեսակ գիշերով: Սո՞ւրճ է սա, Ջեմմա: Սրան պէտք է մի տաք բան խմցնէք նախ քան խոնաւութեան մէջ մտնելը, թէ չէ պաղ կ'առնէ:

— Սեւ սուրճ է ու խիստ թունդ: Գնամ մի քիչ կաթ տաքացնեմ:

Շտապեց խոհանոց չրթունքները ամուր սեղմած ու ջանալով յուզումը խեղդել: Երբ վերադարձաւ կաթը ձեռքին, Բոռը հագել էր վերնոցը ու կոճկում էր կօշիկների վրայից Մարտինի բերած կաշի վզերը: Խմեց արագ ոտքի վրայ մի բաժակ սուրճ ու վերցրեց ճամբի լայնեզր գլխարկը:

— Կարծեմ, ժամանակ է մեկնելու, Մարտինի: Չէ՞ որ պէտք է կողմնակի ուղիներով դուրս գանք քաղաքից: Դէ՛, առ այժմ մնաք բարով, տիկին, կը տեսնուենք Ֆորլիում ուրբաթ օրը, եթէ մի մասնաւոր բան չպատահի: Սպասեցէք մի վայրկեան, ահա հասցէն:

Մի երես պոկեց իր յուշի տետրակից ու մի քանի բառ գրեց մատիտով:

— Հասցէն ունեմ արդէն.— ասաց կինը մի անհնչուն ձայնով ու հանդարտ:

— Ունի՞ք.—ահա գրել եմ, առէք յամենայն դէպս: Գնանք, Մարտինի: Կամաց. դուռը մի ճռացնէք:

Զգուշ իջան սանդուղներից: Եւ երբ փողոցի դուռը փակեց նրանց ետեւից, Ջեմման վերադարձաւ սենեակ ու մեքենաբար բացաւ թուղթը, որ Բոռը իր ձեռքն էր կոխել: Հասցէի տակ գրուած էր. «Ես ամէն բան կը պատմեմ ձեզ այնտեղ»:

II

Բրիզիկէլլայի տօնավաճառի օրն էր, եւ շրջակայ գիւղերի շինականները եկել էին ծախելու իրենց խոզը, ընտանի թռչունները, կաթնային արդիւնագործութիւնները ու իրենց սարերի կիսավայրի տաւարը: Տօնավաճառի հրապարակը լիքն էր մի եռուն բազմութեամբ, որ ծիծաղում էր, կատակում, գնում չոր թուզ, աժան կարկանդակներ եւ կուտ: Թուխ բոբիկ երեխաներ քիթ ու բերնին սողում էին գետնի վրայ այրող արեւի տակ, մինչ նրանց մայրերը նստել էին ծառերի տակ իւղի ու ձուի կողովների կողքին:

Սրբազան Մօնտանէլլին դուրս ելաւ ժողովուրդը ողջունելու: Իսկոյն շրջապատեց նրան երեխաների աղմկոտ խումբը, որ մեկնում էր նրան բլուրներից քաղած ահագին փնջեր, իրիս, վառ կարմիր կակաչ ու քնքոյշ սպիտակ նարկիզներ: Սրբազանի դէպ ի վայրի ծաղիկները ունեցած սէրը յայտնի էր բոլորին, իբրեւ այն թուլութիւններից մէկը, որ չատ է վայելում իմաստուն մարդոց: Եթէ նրա փոխարէն մէկ ուրիշը լեցնելու լինէր իր տունը խոտերով ու ծաղիկներով, անշուշտ կը ծիծաղէին վրան, բայց «սուրբ Կարդինալը» կարող էր իրեն թոյլ տալ այդ տեսակ անմեղ տարօրինակութիւններ:

— Իսկ դու, Մարիուչչիա.— ասաց սրբազանը շփելով աղջիկներից մէկի գլուխը,— բաւական մեծացել ես վերջին անգամ քեզ տեսնելուցս ի վեր: Ի՞նչպէս է այժմ մեծ մայրիկիդ յօդացաւը:

— Աւելի լաւ է այժմ, Ձերդ Սրբազնութիւն, բայց չատ վատ է մայրս:

— Ինչպէ՛ս ցաւում եմ: Ասա մայրիկիդ, մի կերպ ինձ հանդիպի: Բրժիշկ Ջիորդանին կը խնամի նրան:

Այստեղ մի կերպ կը տեղաւորենք: Կարելի է տեղափոխութիւնն էլ օգնի: Իսկ դու նկատելի կերպով լաւացել ես, Լուչի. ինչպէ՞ս է աչքդ:

Ու առաջ գնաց, խօսակցելով լեռնցիների հետ: Նա միշտ յիշում էր երեխաների անունն ու տարիքը, նրանց ծնողների հոգն ու ցաւը. եւ հետաքրքրութեամբ հարցնում էր, արդեօք լաւացե՞լ է ծննդեան տօնին հիւանդացած կովը, կամ թէ ինչ եղաւ տիկնիկը, որ անցեալ տօնավաճառին անիւի տակն էր ընկել:

Երբ վերադարձաւ ու մտաւ ապարանքը, հրապարակում սկսեց աճուրդը: Կապոյտ բաճկոնով մի կաղ մարդ, որի սեւ մազերը թափուել էին աչքերի վրայ եւ որի ձախ երեսին մի խոր սպի կար, ծոյլ-ծոյլ մօտեցաւ ծածքերից մէկին ու մի անպիտան իտալերէնով լիմոնատ խնդրեց:

— Դուք այստեղացի չէք.— ասաց կինը, լիմոնատը ածելով ու նայելով նրա երեսին:

— Ո՛չ, Կորսիկացի եմ:

— Գո՞րծ էք փնտռում:

— Այո՛: Շուտով հունձ է: Րավէննայի կողմերից մի մարդ ինձ ասաց, որ այստեղ գործ ճարել միշտ կարելի է, որչափ ուզես:

— Աստուած յաջողութիւն... Բայց ժամանակները վատ են:

— Իսկ Կորսիկայում աւելի էլ... է, մայրիկ: Չգիտեմ, ի՞նչ են... մեզպէսները:

— Ի՞նչպէս հասաք այստեղ... մենակ:

— Մի ընկեր էլ ունիմ: Ա՛յ... միր չապիկով: Էհէ՛, Պաօլօ՛:

Միքէլէն դանդաղ քայլերով... կաւ՝ ձեռքերը գրպանը դրած: ...չէր հրրեւ Կորսիկացի, ...կարմիր կեղծամին, որ դրել էր ...նաչուելու համար: Իսկ ինչ վեր... րում էր Բոռին, հիանալի էր ... իր դերը:

Նրանք միասին թրեւ էին գալիս... բապարակի վրայ: Միքէլէն ...էր, իսկ Բոռը քաչ էր գալիս նրա ...ւից կապոյտ չալակին ու ոտքը ... կարելիին չափ ծածկելու համար... կաղութիւնը: Սպասում էին մի ...դու, որ նրանց կարեւոր լուրեր ...բելու:

— Ա՛յ, Մարկոնին, ձիով,... նը.— շշնջեց յանկարծ Միքէլէն... որ քաչ եկաւ իր կապոյտ հետ ... ձիաւորը:

(Շար.)